XIII

Ea 18.

PAVLI SONCINATIS

EPITOMES QVÆSTIONVM IOANNIS CAPREOLI, super libros sententiarum,

PARS PRIOR. COMPLEctens Libr. I. & II.

PER F. ISIDORVM DE ISOLANIS Mediolanensem edita, & multis in locis suppleta.

NVNC DEMVM IN HAC POSTREMA *editione accuratißimè recognita, & emendatius quam antea excusa.*

QVID AVTEM TOTO HOC operè contineatur, post proœmium pagina docebit.

LVGDVNI,

APVD CAROLVM PESNOT.

M. D. LXXX.

CHRISTIANISSIMO FRANCORVM REGI POTENTISSIMO FRANCISCO PRIMO, F. ISIDORUS de Isolanis Mediolanensis ordinis prædicatorum, in vniuersitate Bononiensi sacræ Theologiæ Baccalaureus, humani, diuinique regni fœlicitatem.

REGNA MVNDI ALTO QVISQVIS ingenio, Francisce Rex pientissime, metiri sategerit, ingenua siue historiographorum lectione, rerum gestarum fide siue memoria, strategematibus aut docentibus, Francorum Reges nullis cedere principibus, quorumuis non æmulari dignitates, Romanis neque Cęsaribus inuidere, constanti fatebitur ingenio. Gens Iudæorum gloriabunda iactat, regni iura Hebręorum ab vetustissimis demissa principibus. Aegyptiorum reges, multos per annos sceptra tenuere. Græcia olympiadibus imperitans plurimis, armis sapientiam adiecit, Leges Romana maiestas sanctissimas. At christiani inter imperij principatus, Galliarum regnum, quod mundus Christianissimum vocat, diuinoque veneratur titulo, militans ecclesia, antiquius existit, sanctius, fortius, vnicúmue sapientiæ censetur domicilium. A Clodoueo nempe Rege, qui ex chrismate è cœlis allato baptisma suscepit, Galliarum regna veluti ferreis iuncta cathenis ad te vsque fœlicissimum deuenere. Supra fidei petram fundata catholicæ, aduersus eadem nunquam præualere potuerunt inferi portę, aut impij veritatis hostes: Vnica semper lilij vexilla aurei detulerunt, cœlesti super colore depicti: Lilium à Christo demissum ab alto, ipsum Christum Maximum Deum immortalem significat: de quo in canticis dicitur. Sicut lilium inter spinas. At Galliarum ordo Regum clarissimus inter Clodoueum téque longus comperitur, varius, & præstantissimarum nullo virtutum carens genere. Quis enim Carolo Magno par extitit? Quis principum Caroli cognomento Magni animum, fidem, vires, armaque tanta attigit maiestate? Quis Diui Ludouici mores sanctissimos, prudentiam, piumque principandi genus? Quis denique tot Carolos, Pipinos, Philippos, Ludouicos, digno enumerabit eloquio? Nostra videre tempora Ludouicum duodecimum, socerum tuum in bellis gerendis magnanimum Regem, atque in gubernandis populis pientissimum. Faustissimi huius memoriam nominis Italum regna ita venerantur, vt Maximi ac iustissimi regis titulum, post fata passim obtinuerit. Etenim per compita, villas & domos æquitatis veluti parens Ludouicus duodecimus populorum vocibus asseritur. Ingressus Deo ac natura eligente, Ludouici, rebus humanis, valefacientis, thronum gener ipse fœlicissimus, nulla es mutatione (vt plurimi assolent principes) gauisus. Quosuis enim suis potiri ordinibus, curiales voluisti. Quo factum est, vt nouum Regem se habere Galli gestirent, & veterem viuere moribus experirentur. Post susceptum regni diadema, inau-

dito triumphi genere te donauit altissimus. Ea minimè elatus victoria à Leone euocatus Decimo, diuus veluti filius ecclesiæ ad sanctissimi pedes accessisti. Nihil à te prętermissum fertur, siue Priuatim, siue publice, quod Christianissimum deceat Regem. Exulibus dein quibusuis etiam his, qui in vitam tuam quodpiam moliti fuissent, parcendum instituisti, diplomatibus ad iura dicentes transmissis. Atque dona Italis meæ præsertim patriæ Mediolanensis conciuibus, alto fueris elargitus pectore, testantur quæ in reipublicæ commodum quotidie perficiunt, senatus conciuésque mei. Iustitiam ea obseruari veritate iussisti, vt admiratione dignum sit ipsis etiam iura dicentibus. Verum enim vero ô Deus immortalis à throno Regis Francisci quonam modo iniustum, aut impium quodpiam egredi poterit, quem Ludouica mentis altissimæ mater pientissima, humanissimos vndique ac catholicos spirans mores, tot quem Duces illustrissimi, Antistites sanctissimi, quem denique magni vir ille nominis Antonius de Prato integerrimus, sapientissimus, circundant? Tacebo minimè Dominum meum semper colendissimum, Reuerendissimum. D. Guiliermum Paruy, Episcopum Trecensem, confessorem tuæ altitudinis, ex ordine prædicatorio, quo fortè à multis sæculis curia Christianissima non habuit tantis fulgentem virtutibus. Hinc est, quòd exile quicquid ingenium meum ad literariæ reipublicæ decus excogitare potest, tuæ nomini maiestatis dicare cogar. Addo qua pietate studia literarum ô Rex humanissime prosequaris. Tuum nempe regnum vndique literis affluit lepidissimis.

Ludouica regis parens.

Illust. D. Antonius de Prato.

Reuerendiss. D. Guliermus Paruy.

Nuper itaque Quæstiones in quatuor libros Sententiarum F. Pauli Soncinatis, viri in ordine prædicatorio sua tempestate clarissimi ad manus deuenere meas. Opus admiratus sum ingenuum, nimis ordinatissimum, atque alta quæque Angelici Doctoris nostri dogmata continens. Erat Liber ille archetypus auctoris fœdus, corrosus, vtpote multos qui per menses loco obclusus steterat obscuro. Manu mea inde educto veluti è carcere, publicas donare academias excogitaui. Obstabant multa, ac præsertim, quòd imperfectum esset volumen. Enimvero ad aures deuenit meas Comitem Io. Franciscum Mirandulanum illius habere partem, qui mihi cuncta, quæ optabam roganti ingenuè transmisit. Reuerendus autem F. Vincentius de vincentia sac. Theo. doctor nostræ congregationis nunc vicarius generalis vir rarissimus ingenij, si altitudinem in homine quis expetat ac mores, primi ac tertij quæstiones eiusce voluminis, quas propria exscripserat manu, mihi concessit. Addidi deinde ego ipse, quæ idem F. Paulus moriens imperfecta reliquerat. Sic thesaurum honesto circundatum decore, cunctis intuendum studiosis tradidi.

Comes Io. Fran. Mirandulanus.

F. Vincētius de vincentia magister.

Iamque igitur tuæ fœlicitatis suffragio tutus, ô Rex Christianissime Paulus noster exeat. Admirentur illum ingeniosi, die noctúque cœlestis huius dogmata armarioli peruoluentes.

Vita Pauli Soncinatis.

Paulus hic Soncino oppido Galliæ Cisalpinę non ignobili ortus, præclariori quoque familia, habitum prędicatorię religionis primis adolescentiæ annis accepit. Studio ac moribus semper intentus, clarissimo nitens ingenio, facili dicendi genere scribendique prętans, humaniores semper præ se ferens mores, humanam diuinamque Philosophiam Mediolani multos per annos professus est. Ferrariæ deinde ac Bononiæ. Post lauream doctoratus assumptam Prior cœnobij S. Dominici vrbis Cremonensis per patres religionis institutus, primis mensibus, atque in festiuitate patris nostri Diui Dominici animum transmisit ad superos. In extremis laborantem deuotissimas ad Deum ac beatissimam Virginem edidisse illum orationes accepi, fide dignis narrantibus. Periere multa illius scripta, nescio cuius crimine. Huius Pauli extant tantum Quæstiones super diuinā sapientiam Aristotelis: In libros Prædicabilium & Prædicamentorum expositio. Hic denique liber tantò cæteris vtilior ac præstantior, quantò à consummatiori Paulo editus. Sunt apud me multa eiusce fragmenta, quæ auctorem omnino appetunt suum, aut scrinia doctorum minimè egredi.

egredi. Indigna enim existunt publica lectione. Quo circa Francisce Rex magnamine cum Paulus tuum adierit thronum, dignum scito, cui tui vultus hilaritatem ostendas. Ioannem Capreolum Tholosanum aperit, ac veritatem fidei catholicę clarissimo dicendi genere iunioribus etiam capessendam mirum in modum prosequitur.

¶ Opto ego tibi semper fœlicia, tuisque natis, magnæ tuæ coniugi, matrique pientissimæ Ludouicę: atque vt in æternum viuas. Papiæ ex cœnobio diui Apollinaris. M. D X X I.

INDEX QVAESTIONVM IN PRIMVM LIbrum Sententiarum.

2 Vtrum

Finis Indicis quæstionum Primi libri Sententiarum.

IN HOC LIBRO HÆC CONTINENTVR.

CLARISSIMI SACRAE THEOLOGIAE DOCTORIS F. PAVLI SONCINATIS VITAE REGVLARIS ordinis prædicatorum Diuina Epitome in primum Librum ſententiarum: ad mentem Ioannis Capreoli eiuſdem profeſſionis.

CIRCA PROLOgum primi ſententiarum: quęruntur quatuor.

¶ Primò de habitu theologię in ſe an ſit ſcientia.

¶ Secundò an ſit practicus vel ſpeculatiuus.

¶ Quartò quid ſit eius ſubiectum.

QVAERITVR ERGO primo. An theologia ſit ſcientia. Ad quam quæſtionem ſex concluſionibus reſpondetur. quarum prima hęc eſt. Licet omnis ſcientia requirat euidētiam ſuorum primorum principiorum non tamen proximorum: & maxime ſciētia ſubalternata. primã partem concluſionis ſic probat S. Doctor ſuper Boe. de tri. q. 2. ar. 2. ad. 7. & 5. & prima parte. q. 1. ar. 2. Illud eſt euidens, quod eſt per ſe notũ: prima principia ſunt per ſe nota. ergo: maior eſt nota. minor eſt philoſophi. 2. poſte. † & primo meta. † nã ſi nõ eſſent per ſe nota: cognoſcerentur ex aliis prioribus: & ſic non eſſent prima.

† *tex. cõſi. 27.* † *Primo met. in proœ.*

Secunda pars cõcluſionis probatur. Id quod cognoſcitur ex fide: non eſt euidens: cum fides ſit nõ apparentium. Sed aliqua principia proxima maximè in ſcientiis ſubalternatis cognoſcuntur fide: nã chirurgicus credit geometræ dicenti quod vulnus circulare tardius ſanatur: ergo &c.

Contra ſecundam partem cõcluſionis arguit Aureolus. † Primò. Habitus principiorum ex natura ſua eſt nobilior habitu concluſionum. primo poſte. † ſed fides non eſt ex natura ſua nobilior ſcientia. ergo fides non eſt principium ſcientiæ.

† *Aureo. 1. 5. q. 1. prolog.* † *tex. Cõ. 5.*

Reſpondeo. Dico tria. Primò negatur maior de principiis proximis: licet concedatur de principiis primis. Philoſophus autem in. 2. poſte. † & in 6. ethicorum. † loquitur de principiis primis tantum.

† *tex. 26.* † *7. capi.*

¶ Dico ſecundò quòd aliquis habitus eſt nobilior alio dupliciter. Vno modo quò ad euidentiam: & ſic negatur maior: quia ei, qui habet tantum ſcientiam ſubalternatam, neque concluſiones neque principia ſunt euidentia. Alio modo quò ad modum aſſentiendi: & ſic conceditur maior etiam loquendo de principiis proximis: quia principio vt principium eſt: aſſentitur propter ſe, id eſt non per aliam propoſitionem: concluſioni autem propter principium.

Habitus nobilior dupliciter: euidentia, & aſſentiẽdi modo.

¶ Dico tertiò ad minorem, quòd fides ſiue notitia creditiua eſt duplex: vna, quæ continuatur notitiæ, ſcientis ea, quæ nos credimus eo modo qui dicetur in quarta concluſione: & talem non oportet eſſe interiorem, quò ad euidentiam habitu, quo ſcimus cõcluſiones deductas ex tale fide: ſicut eſt in propoſito: quia ſicut non eſt nobis euidens notitia articulorum fidei: ita nec cõcluſionum, quæ ex eis deducuntur. ita enim non apparet nobis quòd corpora ſint reſurrectura: ſicut non apparet quod Chriſtus reſurrexit. Alia eſt notitia creditiua: quæ non continuatur ſuperiori ſcientiæ: & talis eſt ignobilior ſcientia: ſed quia minor vniuerſalis eſt: ideo negatur.

Notitia creditiua duplex: cõtinua ac non continua ſcientiæ ſuperiori.

Contra quoddam dictum in hac reſponſione & in concluſione, ſcilicet quod principia ſcientię ſubalternatæ ſint fides aliquarũ propoſitionũ quas ſcit

Idem argumen.

scit ille qui habet subalternantem: arguit sic.

Ex hoc sequitur quòd eadem propositio scitur & credatur ab eodem: hoc est falsum: vt ponit S. Doc. secunda secundę. q. 1. artic. 5. ergo. consequentia probatur. Si enim aliquis habeat scientiam subalternātem: puta geometriam: & subalternatam. i. perspectiuam: iste inquantum geometra scit illas propositiones, quas tradit perspectiuo: & in quantum perspectiuus credit eas per te: ergo.

Principia subalternæ fide tā tū tenentur à non habente subalternantem. Respondeo. negatur cōsequentia. Ad probationē dicitur ꝙ in illo casu sciūtur illa principia sed non creduntur. Quando enim dicitur quod principia scientię subalternatę tenentur tantum fide: intelligitur de eo qui non habet subalternantem licet habeat subalternatam. Ita in proposito: non cognoscimus principia nostrę theologię. s. articulos fidei tantum fide: quia non habemus scientiam dei & beatorum cui subalternatur nostra theologia. Nec est inconueniens quòd habens scientiam subalternātem causet fidem in eo qui habet tantum subalternatam.

Secundò arguitur sic. Quandiu aliquis credit non habet scientiam: ergo principium scientię non potest esse fides. consequentia nota. antecedens est philos. 7. ethicorum. † *cap. 12*

Respondeo quòd duplex est sciētia, Vna est perfecta in se: quę. s. ab alia non dependet extrinsece: & de hac loquitur Philosophus: vt dicit S. D. de veri. q. 14. artic. 10. & sic concedit quod fides non potest esse principiū scientię perfectę. Alia est imperfecta, quę scilicet ab alia depēdet: & de hac negatur antecedens: quia de tali non loquitur philosophus. In proposito nostra theologia est imperfecta scientia dependens à scientia dei & beatorum: & est quædam inchoatio illius scientiæ quā habent beati: inquantum per theologiam nostram ad claram dei visionem peruenitur: talis autem sciētia quæ est inchoatio scientiæ perfectæ, haberi potest etiam si rationes terminorū ignorentur. *Nostra theologia imperfecta est ac beatificæ inchoatio.*

Tertio arguitur sic. Conclusioni deductæ ex principio credito adhæretur voluntariè: ergo talis conclusio nō potest sciri, antecedens patet. consequentia probatur. quia sciētia cogit intellectum: ergo intellectus non adhæret conclusioni scitæ voluntariè.

Respondeo quòd adhæsio voluntaria est duplex. Vna qua assentimus alicui propositioni tātùm, quia volumus: & non ex assensu alicuius propositionis. & sic negatur antecedens. Alia est, qua assentimus alicui cōclusioni propter aliquod principium cui principio tantum voluntariè assentimus propter continuationem eius cum superiori scientia: & sic negatur consequentia. nam multi astrologi habent scientiam multarum cōclusionum, quarum principia tenent tantum fide adhibita dictis antiquorum: qui talia sunt experti. *Adhæsio voluntaria duplex mere volita, & propter aliud*

¶Ad probationem cōsequentiæ, negatur antecedens, loquendo de scientia imperfecta. In proposito nostra theologia est sciētia imperfecta: & conclusionibus in ea scitis assentimus propter assensum articulorum fidei, & voluntariè: non primo modo, sed secūdo.

Quartò arguit Greg. † Notitia conclusionis est ex notitia principiorum: sed ea, quæ sunt ineuidentia, non sunt nota: ergo ex ipsis nō acquiritur scientia. consequentia & minor patet. maior est philosophi primo poste. † *Grego. 1. q. 1. pro lo. tex. Com. 5.*

Respondeo, negatur minor. quia licet eorum quæ sunt ineuidentia, non sit intellectus aut visio propriè: est tamen eorum quidam assensus & intellectus quid nominis terminorum: vt ponit S. D. 3. dist. 24. q. 1. ar. 2. ad 3. q. 3. Sufficit etiam ad hoc: quòd ex talibus acquiratur scientia imperfecta, vt supradictum est, quòd huiusmodi principia credantur & euidenter cognoscamus, & videamus ea esse credenda. In proposito, sic sunt articuli fidei: vt ponit S. D. secunda secundæ. q. e. artic. 4. ad 2. & 3. *Ineuidentium non est intellectus: sed assensus.*

Quintò sic. Scientia subalternans non potest acquiri ex principiis creditis: ergo nec subalternata. antecedens conceditur ab omnibus. consequentia patet non est maior ratio in vna quam in alia.

Respondeo. negatur consequentia. quia principia scientiæ subalternantis cognoscuntur tantum vno modo, scilicet habitu, qui est intellectus, vt habetur. de veri. q. 14. art. 1. principia autem subalternatę possunt cognosci duplici habitu, scilicet sciētia & fide non tamen

tñ ab eodem, sed à diuersis: nam ab eo, qui habet subalternantem, & subalternatam, cognoscuntur tantum scientia: ab eo autem qui habet tantum subalternatam, cognoscuntur tantum fide.

Contrà. Ille qui habet sciẽtiam subalternantem, potest credere alicui principio talis scientiæ sub aliquibus terminis, quorum rationes ille ignoret: sed iste, cui debet credet ea: ergo non benè dicitur, quòd principia subalternãtis cognoscant tantum vno modo.

Respondeo. negatur consequentia: quia iste acquireret scientiam subalternatam scientiæ illius, qui ei proponeret illa principia eo modo subalternationis, quo scientia considerans cõclusionem, de qua non habet euidentiam, subalternatur ei, qui habet euidẽtiam de eadem: & hoc modo subalternatur theologia nostra scientiæ beatorum. negatur ergo consequentia: quia in minori non bene subsumitur: oportet enim in ea addi, ꝙ talis haberet scientiam subalternantem: quod est falsum.

CONCLVSIO II. Licet theologia naturaliter inuenta nulli subalternetur: tamen theologia habita per reuelationem, subalternatur sciẽtiæ dei & beatorum. prima pars sic probatur, super Boe. q. 2. art. 2. & de veri. q. 14. art. 9. 3. Metaphysica nulli subalternatur, vt omnes cõcedunt: & metaphysica est theologia naturaliter inuẽta: ergo &c. secunda pars probatur sic. Quælibet scientia subalternatur ei, à qua accipit sua principia: sed theologia nostra accipit principia, scilicet articulos fidei à scientia dei: ergo &c.

Aureo. vbi supra. Contra arguit Aureo. primò Nostra theologia nõ subalternatur sciẽtię dei, quò ad principia: neque quo ad modũ: ergo nullo modo. consequentia nota à sufficienti diuisione. antecedẽs pro prima parte probatur tripliciter. primo. Quod habet subalternatã primo modo: habet etiam subalternãtem saltem quo ad principia, quæ ab ea accipit: sed in eo in quo est nostra theologia, non potest esse scientia beatorum: ergo &c.

Respondeo. negatur maior: sufficit enim quòd de principiis talibus habeat fidem: vt supradictum est.

Secundò sic. Subiectum nostræ theolo. non se habet ex additione ad subiectum theologię beatorum: ergo ei non subalternatur primo modo. cõsequentia patet. ex primo poste. † antecedens probatur. quia substantiuũ vtriusque est deus sub ratione deitatis. *tex. Com. 30.*

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem dico duo. Primò quòd ratio formalis alicuius obiecti potest esse duplex. Vna se tenet ex parte obiecti: & hæc est illa sub cuius ratione obiectum cognoscitur, & ad quam terminatur actus cognoscendi: vt puta si cognosco terram sub ratione rotunditatis. Alia se tenet ex parte scientis: & hæc est, per quam deuenitur in cognitionem obiecti: puta cognosco, terram esse rotundam per medium naturale: quia scilicet omnes eius partes æqualiter mouentur ad centrum, cum sint æqualiter graues: vel per medium mathematicum: puta per ortus & occasus signorum: & hæc dicitur ratio motiua: hæc distinctio elicitur à S. D. 1. quæst. 1. art. 1. ad 2. *Ratio formalis obiecti duplex: ex obiecto & ex sciente.*

Dico secundò, quòd scientia subalternans & subalternata possunt terminari ad idem obiectum sub eadem ratione terminatiua: licet sub diuersis rationibus motiuis. In proposito scientia beatorum & nostra theologia terminatur ad Deũ sub ratione deitatis. Sed deus vt in se visus mouet intellectum beatum: & deus vt non apparens nec in se visus: sed in suo effectu cognitus mouet intellectum viatoris. de veri. q. 14. art. 8. ad 3. Licet ergo sit idem obiectum vt terminans: non tamen vt mouens: & sic subiectum nostræ theologiæ addit ad obiectum scientiæ dei aliquam rationem non ex parte obiecti se tenentem: sed ex parte nostri intellectus: & hoc sufficit. *Deus terminat beatorũ nostramque theologiã ac mouet, diuersimode.*

Tertiò. Theologia nescit conclusiones, quæ sciuntur ex articulis fidei esse necessarias. ergo nescit eas. antecedens patet: & consequentia. quia scientia est tantum necessariorum tunc vltra nescit eas. ergo non habet de eis sciẽtiam subalternatam.

Respondeo. negatur antecedens. scit enim theologus, quòd fidei nõ potest subesse falsum, sicut nec prophetiæ: vt ponit S. D. secunda secundæ. q. 171. art. 6. & de veri. q. 14. art. 8. ad 10.

Ex quibus patet, quòd licet Christi passio in se considerata sit contingens: tamen vt subest diuinæ præscientiæ est necessaria. Scitur autem à theologo, non vt in se consideratur, sed vt

subest diuinæ præscientiæ & fidei.hæc autem non est necessitas absoluta:vt dicitur infra distinct.40.art.3.conclusione prima.

¶Secũdo loco probat secundam partem antecedentis.Primò cognitio clara & cognitio obscura non sufficiunt ad subalternationem.ergo theologia non subalternatur scientiæ beatorum: quod ipsi videant clare ea que nos obscure.cõsequẽtia patet. antecedẽs probatur nam si illud sufficeret,notitia noctuæ subalternaretur notitiæ aquilæ. hoc est falsum.ergo &c.

Sciẽtiam subalternari quid quótve modis.

Respondeo & dico tria.Primum est, quòd vnam scientiam alteri subalternari,est vnã ab alia dependere.Hoc autẽ contingit dupliciter.Vno modo quo ad principia, quando.s.vna accipit sua principia ab alia. Alio modo quò ad modum: quia scilicet vna dicit quia tantum,& alia propter quid de eadem conclusione.Si ergo vna perfectè alteri subalternatur:hoc erit quantum ad vtrumque istorum modorum. Si autem solum vnomodo:hoc erit quia imperfectè ei subalternatur.

Essentialis ratio subalternationis.

¶Dico secundò vt inquit Pe.de Palu.quòd essentialis ratio subalternationis consistit in hoc, quòd vna scientia per se dependeat ab alia: non sicut à subseruiente: sed sicut à principaliter tradente id,quod aliter haberi nõ potest ita perfectè:quod dico propter aliquas scientias subalternatas,quarum principia possunt cognosci per sensum,& etiam nata sunt demonstrari à subalternante.sed si cognoscantur tantum sensu,hoc non erit ita perfectè,sicut si demonstrentur. Alia autem quæ præter hanc essentialem dependẽtiam concurrunt ad subalternationẽ, se habent ad eam accidentaliter.

Non quælibet obscura notitia subalternatur claræ.

¶Dico tertio,quòd nõ quælibet obscura notitia subalternatur claræ notitiæ:sed ea tantũ quæ est obscura propter suorum principiorum ineuidentiam subalternatur ei à qua sumit sua principia,& à qua potest originari, etiã omni alia cognitione sublata: & sine qua non potest haberi ita perfectè, & quæ est lucida propter suorum principiorum euidentiam.in proposito sic est nostra theologia respectu scientię beatorum,quo ad ista omnia: ideo ei subalternatur,licet nõ habeat omnia, quę accidunt subalternationi.

Ad argumentũ negatur consequentia:quia licet nõ quęlibet clara & obscura notitia sufficiat:sufficit tamen illa,quæ est clara & illa,quæ est obscura propter ineuidentiam vel euidentiam principiorum, vt suprà dictum est. Ad probationem dicitur, quòd illæ non sunt claræ aut obscuræ hoc modo.

Secundò. Scientia, quæ subalternatur alteri,quò ad modum perficitur,& regulatur per eam: sed nostra theologia nõ perficitur immo destruitur, adueniente scientia beatorum.ergo.

Vna scientia dupliciter perficitur ab alia:coexistentia vel dependẽtia.

Respondeo. quòd vnam scientiam perfici per aliam,potest intelligi dupliciter.Vno modo per coexistentiam in eodem subiecto.& sic negatur maior. Alio modo per continuationem & dependentiam vnius ad aliam:& sic conceditur maior;sed minor est falsa:quia tota perfectio nostræ theologiæ est quæ innititur Dei scientiæ per visionem Dei.

Durand. in 1.q.1 prolog.

Tertio arguit Durandus. † Scientia hoc modo subalternata dicit tantum quia & subalternans dicit propter qd. sed beati non dicunt propter quid de isto articulo.Deus est trinus, quia non habet causam: nec nos dicimus tãtum quia:puta de hoc deus est incarnatus: immo propter quid,scilicet propter nostram salutem.ergo &c.

Manifestatio duplex à priori re & ratione.

Respondeo,quòd dicere propter qd de aliquo,est ipsum manifestare à priori:vnum autẽ est prius alio dupliciter. Vno modo secundum rem,& hoc non oportet esse in omni eo de quo dicitur propter quid. Alio modo vnũ est prius alio, secundum rationem, sicut passiones de ente probantur à priori. tamen ens non est prius eis secundum rem, cum non distinguatur ab eis realiter, scilicet ab vno & vero.sed est prius eis secundum rationem. Ita scientia beatorum dicit propter quid secundũ rationem de articulis fidei, vident enim rationem deitatis, ex qua concludunt à priori secũdum rationem, deum esse trinum. Nam deitas prius secundũ rationem intelligitur conuenire deo quã trinitas vel æternitas,licet sit eadẽ res, sic & aliquod ens prius intelligitur esse ens,quàm vnum.Si ergo intelligitur propter quid primo modo,negatur maior. Si secundo modo,negatur minor.

Ad aliam partem minoris dicitur ꝙ aliter dicunt beati, propter quid deus est in

est incarnatus: quia ipsi vident clarè finem eius,& causam efficientem proximam:non autem nos.

CONCLVSIO III.Responsiua ad quæstionem.Licet nostra theologia non sit ita perfectè scientia sicut metaphysica:est tamen scientia,inquātum continuatur scientiæ dei.Ista conclusio probatur.1.q.1.artic.2.Et super Boe.q.2.artic.2.Metaphysica procedit ex principiis per se notis.ergo est perfectè scientia Secunda pars probatur. Theologia procedit tantum ex creditis.ergo &c.

Grego.& Duran. Contra arguit Gregorius & Duran. Primo. Theologia non acquiritur ex per se notis,nec per demonstrationem: ergo non est scientia.consequentia patet ex primo posteriorum.†antecedens probatur.Theologia procedit ex crediti*T.c.5.*s ergo non ex per se notis. Item demonstratio cogit intellectum.sed hoc non est in theologia:ergo.

Respondeo.dico duo.Primum est ꝙ nō oportet principia proxima esse per se nota:nec quòd resoluantur in per se nota habenti talem scientiam:sed sufficit quòd resoluantur in per se nota superiori scientiæ:& sic principia nostræ theologiæ, scilicet articuli fidei resoluuntur in per se nota deo & beatis. Et ex hoc est duplex demonstratio. Vna potissima quæ ex primis immediatis, & habens omnia concurrentia ad demonstrationem. Alia non procedit ex per se notis, sed ex reducibilibus ad per se nota:& hæc potest esse in scientiis subalternatis:nec ista cogit intellectum,sed tantum prima.

Vnde duplex demōstratio potissima, et non potissima.

¶Dico secundò, quòd non oportet omnem demonstrationem esse ex per se notis vel ex reducibilibus ad per se nota : sed sufficit quòd resolui possint in principia euidentia : vt patet in naturali philosophia cuius multa principia per sensum accipiuntur. Similiter ista propositio:omnes resurgemus:non est per se nota nobis, nec beato, licet sit euidens ipsi beato.

Sat est demonstrationē posse resolui in euidentia principia.

Ex his.Primo negatur consequētia: philosophus autē primo posteriorum loquitur de scientia perfecta. Secundò negatur antecedens, quia theologia procedit ex per se notis tanquam ex primis,licet nō tanquam ex proximis: procedit etiam ex demonstratione secundo modo dicta : non autem primo modo.

Grego. Secundò arguit Gregorius. Theologia procedit ex authoritatibus.ergo non est scientia.antecedens patet:consequentia probatur. Authoritas generat fidem tantum ,vt dicit Aug.de li. arb.c.3.ergo non scientiam.

¶Respondeo.negatur consequentia. Ad probationem dico, quòd authoritas immediatè generat tantum fidem: sed mediante fide generat scientiam, & intellectum imperfectè, secunda secundæ.quæstio.8.art.2.& sic intelligit Augustinus.

Durand. vbi suprà †Cap.2. Tertiò arguit Durandus. † Omnis scientia est virtus.6 ethicorum. † sed theologia non est virtus.ergo non est scientia.minor probatur.Omnis virtus est dispositio ad optimum actum. 7. phys. † sed theologia non est habitus. ergo &c. *T.18.*

¶Respondeo:negatur minor:quia est virtus theologica sicut est fides.habet enim Deum pro obiecto.

¶Ad probationem dicitur primò ꝙ non oportet per virtutem elici optimum actum,qui potest elici à potētia, in qua est virtus:nec sic intelligit philosophus.de ver.quæstio.14. articul.1. ad septimum.

¶Secundo.negatur minor:quia disponit ad beatitudinem, vbi erit euidentia eorum quæ credimus.

Scotus in 2.q.1. arttc.5. Quartò arguit Scotus.2.distin.24. Omnis scientia causatur tantum ab obiecto,& à potentia:sed scientia beatorum non est intellectus noster, nec obiectum : ergo non est causa nostræ scientiæ.

¶Respondeo:negatur maior vniuersaliter & maximè in scientiis supernaturaliter habitis : quia tales essentialiter dependent à Deo : & etiam in humanis scientia discipuli causatur à magistro.

Quintò.habens scientiam subalternatam:potest habere subalternantem: sed non possumus habere in via scientiam beatorum:ergo.

¶Respondeo : negatur maior in illis scientiis,quarum,principia sunt incompossibilia : sicut in proposito principia nostrę theologię sunt articuli fidei:qui non possunt stare simul cum clara notitia beatorum.

Diuinæ literæ prīcipia demonstrandi intrinsece tradunt

Sextò.Sacra scriptura non procedit demonstratiuè.ergo non causat sciētiā.

¶Respondeo ad antecedens: quòd licet non procedat demonstratiuè explicitè: procedit tamen implicitè, quia tradit principia, ex quibus inferuntur conclusiones.

CONCLVSIO IIII. Theologia est certior omnibus scientiis, humanitus inuentis: licet sit ineuidentior S.D. probat eam. 3. dist. 23. quæstio. 2. artic. q. 3.

Certitudo quid. Sciendum est enim quòd certitudo dicit determinationem intellectus ad aliquid. Arguitur ergo sic. Sicut se habet principium ad principium, ita scientia ad scientiam, sed principia theologiæ sunt certiora principiis aliarum. ergo &c. consequentia nota cum maiori: minor probatur. Illa sunt certiora, ad quæ intellectus magis determinatur. sed magis determinatur ad principia theologiæ quàm ad alia. ergo. maior patet, ex ratione certitudinis: minor probatur. Ibi est maior determinatio, vbi vehementius est id, quod causat determinationem: sed id quod causat determinationem ad principia theologiæ, est vehementius, s. lumen diuinũ: id autem quod causat determinationem intellectus ad principia aliarum scientiarũ est lumen naturale. ergo &c. Secunda pars cõclusionis patet ex prima conclusione.

CONCLVSIO V. Theologia non est scientia articulorum fidei: sed conclusionum, quæ ex eis deducuntur. Hanc ponit super Boë. de tri. q. 2. art. 2. ad 4. Et probat. secunda secundæ. q. 1. artic. 5. Et 3. distin. 24, q. 1. art. 2. q. 3. Et de ver. q. 14. arti. 9. sic. Idem non potest cognosci fide & scientia: sed articuli tenentur fide. ergo &c.

Aureo vbi suprà. Contra arguit Aureol. † Theologia procedit ad concludendos articulos fidei. ergo non procedit ex eis. consequentia nota: quia idem non est principium & conclusio. antecedens patet. nam Aug. li. de tri. concludit deum esse trinum & vnum. Et contra Faustum concludit Christum esse natum ex virgine.

Theologia procedit demõstrãdo, manifestando, tuendo, vnũ quæ articulũ ex alio concludendo. Respondeo, quòd theologiam procedere contingit quatuor modis. Vno modo ad probandum articulos demõstratiuè, & sic negatur antecedens. Secundò ad manifestandum per aliquod simile. Tertiò ad defendendum contra impugnantes. Quartò ad concludendum vnum articulum ex alio non tamen à priori. & his tribus vltimis conceditur antecedens. sed negatur consequentia. Et sic facit Aug. & alij S.D. super Boë. q. 2. arti. 1. quæstio. 1. artic. 8. Et sic etiam primæ Petri tertio. dicitur quòd debemus reddere rationem scilicet humanam ad defendendum fidẽ: diuinam vero ad probandum, vt ponit S.D. 3. distin. 24. q. 1. artic. 2. quæstio. 2. ad tertium.

CONCLVSIO VI. Theologia est necessaria homini ad salutem. Hanc ponit S.D. 1. q. 1. artic 1. Cuilibet tendenti ad finem supernaturalem, necessarius est aliquis habitus, per quem sibi ille finis manifestetur: cum omne agens à proposito agat propter finem cognitum: sed homo ordinatur ad talem finem. Esaię 64. ergo &c. Sed talis habitus est theologia. ergo &c.

Scotus in 1. q. 1. Contra arguit Scotus prima quæstione prologi. homo potest naturaliter cognoscere Deũ. ergo ad hoc non est necessaria scientia supernaturalis. consequentia patet. antecedens probatur. homo potest naturaliter cognoscere naturam propriam. ergo suam causam efficientem, & finalem. sed talis est deus. ergo.

Respondeo. Primò negatur consequentia: quia illa cognitio naturalis esset post lõgum tempus. & cum admixtione errorum: ideo est necessaria theologia ad benè esse: de qua necessitate intelligitur conclusio.

Duplex causa efficiẽs, sicut & finis. Secundò negatur antecedens. Ad probationem dicitur, quòd causa efficiens est duplex. Vna vniuoca. Alia æquiuoca. Si loquamur de vniuoca: conceditur cõsequentia. sed talis causa nõ est Deus. Si loquitur de æquiuoca. negatur consequentia. Similiter est duplex finis. vnus proportionatus: & sic conceditur consequentia. sed tale non est deus. Alius est improportionatus: & sic negatur consequentia.

Contra hanc responsionem arguit. Homo potest naturaliter cognoscere illam potentiam: qua potest habere fidem. ergo & Deũ, ad quem per ipsam ordinatur. tenet consequentia: quia cognito ordine, cognoscitur terminus ordinis. Antecedens probatur. Homo potest cognoscere omnem suam potentiam naturalem. sed posse habere fidẽ, est naturale homini. vt dicit Augu. lib. de præ

de prædestinatione.ergo &c.

Potentia naturalis dicitur dupliciter naturali productione inexistẽs. ¶Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem dicitur, quòd aliqua potentia potest dici naturalis dupliciter. Vno modo, quia causatur ex principiis alicuius naturæ. & sic conceditur maior. sed negatur minor. nec sic intelligit Aug. Alio modo quia inest naturæ à principio suæ institutionis: licet obiectũ talis potentiæ acquiratur tantum supernaturaliter. & sic negatur maior. & sic intelligit Aug.

Potentia obediẽtialis quid. ¶Et ideo illa potẽtia, qua homo potest habere fidem potius est dicenda obedientialis. Potentia autem obedientialis est relatio fundata in creatura, qua refertur ad id, quod potest in ea per deum causari. & cum relatio non cognoscatur nisi cognito fundamento & termino. ideo talem potentiam perfectè cognoscere non possumus naturaliter sicut nec deum.

Secundò, homo naturaliter appetit vltimum finem. ergo potest eum naturaliter cognoscere. antecedens patet. consequentia probatur: quia voluntas non fertur nisi in bonum cognitum, vt dicitur tertio de anima. † *Tex. 17.*

Finis vltimus in cõmuni & in particulari digno scitur. ¶Respondeo. finis vltimus potest dupliciter considerari. Vno modo in communi, scilicet ens perfectum, bonũ naturæ rationalis: & sic conceditur totum. sed non est contra nos: quia talis cognitio non sufficit. Alio modo in particulari, scilicet quæ sit illa res in qua hæc inueniantur: & sic negatur antecedens. nec ad vltimum finem hoc modo acceptum homo naturaliter ordinatur, sed tãtum per dona gratuita. Et dato, quòd homo naturaliter ordinetur ad cognoscendum Deum: quia in eo saluatur maximè ratio obiecti intellectus, scilicet entis. Et dato etiam, ꝙ naturaliter cognoscibile esset quòd finis vltimus hominis est visio dei per essentiam: tamen pauci ad hoc peruenirent. ideo theologia est necessaria ad bene esse.

Tertiò arguit contra quoddam dictum à S.D. quòd de his, quæ tractantur in aliis scientiis: tractat etiam theologia.

Contra. si traduntur in aliis sciẽtiis: ergo theologia non est necessaria. hoc est falsum. ergo: probatur consequentia. quia ei, qui cognoscit terrã esse rotundam per medium naturale, non est necessarium medium mathematicum.

Si dicatur, quòd cognitiones eiusdem rei per diuersa media, nõ sunt diuersi habitus: cum non sint ibi diuersa obiecta: & habitus distinguantur per obiecta, sunt tamen diuersæ formæ: quia formæ distinguuntur per principia.

Contra. Quæ distinguuntur in ratione superioris, distinguuntur etiam in ratione inferioris: sed forma est superior habitu. ergo quæ distinguuntur in ratione formæ, distinguuntur in ratione habitus.

Respondeo. negatur consequentia: quia theologia tractat de multis, quæ naturaliter sciri non possunt. Præterea quæ tractãtur in aliis, tractantur etiam per alia & alia media. Admittitur etiã responsio ibi posita, quia haberi potest à S.D. 1.2.q.54.art.2.

Ad improbationem dico: nõ esse de mente S.D. quòd aliqua distinguantur in ratione habitus: sed quòd aliqua possunt esse distincta in ratione habitus: non tamen secundum modum propriũ habituum: sicut quantitas digiti mei distinguitur à quantitate cœli specie: vt multi cõcedunt: quia ista est corruptibilis & educta de potentia materiæ: illa autem non. & tamen ista distinctio specifica, non est secundum modum proprium distinctionis quantitatũ, puta secundum continuum & discretum, lineam & superficiem, sed secundum communem modum distinctionis formarum. Similiter visus hominis distinguitur specie à visu asini, non tamẽ secundum proprium modum distinctionis sensuum, scilicet ratione obiecti, sed alio modo. Ita in proposito possent esse distincti habitus, licet non distinguerentur secundũ proprium modum distinctionis habituum. *Nequeũt aliqua distingui in ratiõe formæ, & nõ habitus secundũ modum proprium habitus.*

¶Dico secundo, quòd huiusmodi obiecta distinguunt habitus in genere causæ efficientis & finalis: nam obiectum est forma extrinseca, & actus, & habitus, & potentiæ, vt dicit S.D. 1.2. quæstio. prima articul. 3. principia vero distinguuntur in ratione causæ efficientis, vt dicitur secundo physicorum. † Et ideo bene dictum est, quòd aliud est distingui secundum modum distinctionis habituum: & aliud secundum modum distinctionis formarum. *T.c. 29.*

QVÆSTIO II.

QVæritur secundo. An theologia sit practica.

PRo decisione quæstionis ponitur prima conclusio. Scientia omnino practica distinguitur à speculatiua in duobus, scilicet ex fine & obiecto.

Hanc ponit super Boë. de trini. q. 5. art. 1. & arguit sic pro prima parte: finis speculatiuæ est cognitio veritatis. finis practicæ est opus. ergo: consequentia patet. antecedens est philosophi. 2. de anima. † & 2. meta. † Secunda pars probatur. Obiectum scientiæ siue materia debet esse proportionata fini: sed finis practicæ est operatio. ergo debet esse de materia siue obiecto operabili à sciente: finis autem speculatiuæ est tantum cognitio veritatis: ergo est tãtum cognitio veritatis: ergo est tantum de obiecto cognoscibili, & non operabili.

† tex. 49. † Tex. 3.

Contra arguit Grego. † primò scientia est practica ex natura sua: ergo non ex obiecto. consequentia patet: quia scientia non est obiectum. antecedens probatur. Quælibet scientia cum sit habitus, est directiua ex natura sua ad producendũ actus similes illis, ex quibus est acquisita. ergo ex se est practica. antecedens patet ex consequentia: quia eo est practica, quo directiua.

Grego. in 1. q. 4. ar. 2. prolo.

Respondeo: negatur antecedens. Ad probationem negatur cõsequentia: qa non omnis directio sufficit ad habitum practicum: licet requiritur directio actionis illius, qua obiectum est operabile à sciente.

Secundò. si scientia est practica, quia est de obiecto operabili à sciente: ergo si sciens fiat impotens ad operandum: non habebit amplius notitiam practicam. hoc est falsum, vt patet de infirmo, qui habet artem domificandi ergo, &c.

Respondeo, quòd operabile dicitur id, quod est aptum natum produci, id est, quod non repugnat produci: & in eo, qui habet scientiam, non requiritur potentia: sed sufficit aptitudo. Ille autem, qui habet artem dominificandi, licet sit ex infirmitate impotens, adhuc tamen est aptus natus ędificare. Ad argumentum ergo negatur consequẽtia.

Insignis distinctio inter potentiam & aptitudinẽ.

Ex his habes contra quosdam, quòd aliud est potentia, aliud est aptitudo: ꝙ aptum est. Nam in cæco nato non est potentia ad videndum, caret enim potentia visiua: est tamen aptitudo: aliter non esset priuatus, cum priuatio sit negatio in subiecto apto nato. Et hæc aptitudo inuariabilis est, semper enim homo est aptus natus videre, id est homini vt homo est, nõ repugnat videre.

Tertiò, ex cõclusione sequitur physicam esse aliquo modo practicam. hoc est falsum. ergo &c. consequentia probatur. Physicus tractat de opere intellectus & voluntatis. sed ista sunt operabilia à nobis. ergo &c.

Respondeo. aliqua scientia dicitur practica: vno modo ex fine, & modo considerandi: vt dicitur in aliis conclusionibus. alio modo ex obiecto.

¶ Dico ergo physicam, quò ad eam partem, in qua agit de operibus animę esse practicam ex obiecto. non autem ex fine aut modo.

Quartò, sequitur quòd habitus sit magis practicus per accidens, quàm intellectus. hoc est falsum, vt patet. ergo &c. probatur consequentia. illud est practicum per aliquid magis distans: sed intellectus est practicus ex habitu, sibi inhærente: & habitus per te ex obiecto quod magis ab eo distat, quàm ipse habitus ab intellectu. ergo &c.

Respondeo. quòd habitus est formaliter practicus ex respectu ad obiectũ: quia est directiuus illius actionis, qua obiectum est operabile: qui quidẽ respectus conuenit habitui non per accidens: sed in secundo modo dicendi per se: & idem respectus conuenit ei aptitudinaliter: ita quòd non oportet habitum practicum semper actu dirigere actionem: sed esse aptum natum dirigere. Illa autem actio quam dirigit habitus practicus, dicitur praxis: & est posterior eo sicut directum à dirigente & conformatur ei.

Respectus practicæ ad actionem conuenit ei aptitudine, & in secundo modo dicẽdi per se.

¶ Secundò. dico quòd iste respectus magis per se conuenit habitui, quàm intellectui, quia habitus primo & per se, id est non per aliud, intellectus autem per se, sed non primo: quia per aliud, scilicet per habitum, ex his negatur consequentia. Ad probationem negatur minor. quia ille respectus, scilicet ad obiectum formale est in habitu in ordine ad extrinsecum, scilicet ad obiectum.

CONCLVSIO II. Scientia practica ex obiecto: potest esse speculatiua, quo ad finem & modum. Hanc ponit

ponit S.D.q.14.at.16.probatur sic.illa scientia cuius finis est tãtum cognitio, & quæ considerat obiectum operabile: sed eo modo quo non est producibile, est speculatiua ex fine,& modo: sed aliqua,quæ est de obiecto operabili, est talis.ergo &c.maior patet. minor etiã patet de eo,qui acquirit medicinã non intendens mederi, & procedit diffinien do,diuidendo, arguẽdo, quibus modis non causatur sanitas.

Correlarium primum. scientia dicitur simpliciter speculatiua ex obiecto: quia si obiectum nõ est operabile, nec finis est productio obiecti,sed sola eius cognitio.

Correlarium secundum.scientia dicitur simpliciter practica non ex obiecto,sed ex fine,probatur illud non dat habitui,quòd sit simpliciter practicus, cum quo potest stare oppositioni practici,scilicet speculatio:sed obiectũ est huiusmodi,vt patet per conclusionem. ergo &c.cum fine autẽ non potest stare speculatio. Nam si scientiæ finis est operatio:oportet obiectum esse operabile & considerari modo operatiuo.

Principale obiectũ operabile constituit practicã.

Sciendum tamen, ꝙ aliqua scientia potest esse simpliciter practica,cuius aliqua pars obiecti nõ est operabilis.sed sufficit principale obiectum esse operabile,vt patet de morali philosophia quæ in aliqua sui parte agit de potentiis animæ.

† Sco.q. 4. prolo. ar.2.

Contra arguit Scotus.†Ratio habitus practici consistit in respectu prioritatis & cõformitatis ad proxim. adiici respectus conueniunt habitui ratione obiecti tantum & non ratione finis.ergo non est principaliter practica ex fine.maior nota ex responsione ad quartum contra primam cõclusionem minor probatur. Isti respectus conueniunt habitui propter absolutum.sed nihil absolutum est in habitu ex fine: nam entitas habitus causatur tantum à potentia,& obiecto:ergo.&c.

Respondeo.dico primo. ꝙ si maior intelligitur cũ exclusione,scilicet quod tantum illi respectus faciant habitum simpliciter practicũ,est falsa:quia præter hoc requiritur, ꝙ ordinetur habitualitas ad finem: qui sit operatio extra intellectum per voluntatem proponentem operari per talem habitum.Illam autem ordinationem non oportet esse in actu secundo.aliter in dormiẽte nullus esset habitus practicus. sed debet esse actualis actu primo, qui dicitur virtualis intentio,qua acquirẽs habitum in principio intendebat per ipsum operari, & etiam post non habuit contrariam intentionem.talis enim ordinatio dicitur actualis, quò ad actum primum:quia remanet suo effectu, scilicet in habituali intentione,quę habitum comitatur.

Virtualis intẽtio actus primus est.

¶Secundò,negatur minor cum minori probationis suę.quia illi respectus conueniunt habitui non tãtum ex obiecto,nec tantũ ex sua forma absoluta, sed ex modo considerandi obiectum, quem modum habet habitus ab intellectu, qui sic, vel sic potest considerare obiectum, inquantum ipse intellectus diuersimodè mouetur à voluntate.

CONCLVSIO III. Aliqua scientia non actu simpliciter : practica põt fieri actu practica simpliciter: quædã autẽ nõ. Hãc ponit de veri.q.2. art.3.& 8.illa scientia,quæ est de obiecto operabili, sed non ordinatur ad operabile,& modo operabili,non tamen operari intendit.si intendat postea operari,hæc erit omnino practica. Secunda pars probatur sic.Illa cognitio,quæ est de re operabili & modo non operabili, non potest fieri simpliciter practica:sed aliqua est huiusmodi:vt ista qua cognosco domum,abstrahendo à passionibus eius.ergo &c.minor nota.maior probatur.illa notitia non potest ordinari ad opus.ergo non potest fieri simpliciter practica.consequentia nota.antecedẽs probatur.per eam separantur ea, quæ in esse separabilia non sunt.ergo &c. tenet consequentia : quia opus terminatur ad esse rei.

CONCLVSIO IIII. Habitus dicitur practicus non ab opere intellectus.sed inquantum est opus sequens electionem, potest dici praxis: etiam si sit opus intellectus. Hanc ponit.1.2.q.57.ar.1.& 3.ad 3.Si habitus esset practicus, ex quolibet opere sequitur logicam esse practicam. hoc est falsum:qa eius finis est scire:consequẽtia probatur.qa in ea est aliquod opus, scilicet cõstitutio Syllogismi. ergo &c.

Aureo.q. 3.prologi

Contra arguit Aureolus. † Logica est practica, & est directiua actus intellectus.ergo actus intellectus est praxis.minor nota:maior probatur.primò, Logica est directiua aliarum scientiarum.

rum.ergò est practica. antecedens, & consequentia patet.

Vtrū logica sit practica

Respondeo.ꝙ habitus practicus est tantum ille, qui ex se nō habet magnā dignitatem, nisi inquantum est regula operis.vt est ars frenofactiua. sicut dicit S.D.3.di.23.q.2.ar.2.q.2.actus autem eliciti habitu logicæ habent ex se sufficientem dignitatem:etiam remota tali directione. Ex his negatur consequentia de habitibus, qui dirigunt actus speculatiuos, & qui habent ex se dignitatem.

Secundò. nulla scientia speculatiua facit:suum obiectium : sed logica facit suum obiectum, scilicet ens rationis.ergo &c.

Respondeo.ꝙ aliquæ scientiæ ordinantur ad opus rationis,vt logica,grāmatica, & huiusmodi.& hæc dicuntur artes liberales. Aliæ non ordinantur ad tale opus : & hæ dicuntur scientiæ, & non artes.1.2.q.57.ar.3.ad 3.Ad argumentum negatur maior : si talis sciētia est ars:cuiusmodi est logica.

Tertiò. logica est virtus. ergo practica:antecedens est philosophi.2.Eth. † consequentia probatur : quia omnis virtus est actiua operis.

Cap.1.

Respondeo.negatur cōsequentia.Ad probationem similiter:quia dirigere actus speculandi non dat habitui, ꝙ sit practicus : sed ꝙ sit virtus.1.2.q.57.ad 1.& sic intelligit illud.1.meta.†ꝙ habitus speculatiuus est gratia sui, id est, non propter opus exterius.

In prohœmio.

Quarto arguit Grego.†ꝙ actus intellectus sit praxis.primò speculatio dirigitur per habitum practicum.ergo est praxis. consequentia nota est ratione praxis.antecedens probatur.Ille habitus est practicus, quo iudicamus aliqd esse faciendum, vel non.sed interdum dum iudicamus, an sit speculandum. ex illo habitu dirigitur speculatio. ergo &c.

Grego.q.5.prologi.ar.1.

Respondeo,ꝙ actus intellectus potest tripliciter considerari. Vno modo, quò ad speciem actus : & sic negatur antecedens.nā actus quo intelligo rosam,est alius spem ab actu, quo intelligo lapidem:nec volūtas potest aliter facere.Secundò potest considerari quò ad exercitiū actus.Tertiò quo ad substantiā actus & sic voluntas primo eligit ꝙ intelligamus : & postea imperat intellectui,vt eliciat actū.& tunc dico, ꝙ per habitum, quo iudicamus an sit speculandum immediatè regulatur electio,& ea mediante, actus intellectus: praxis autem immediatè regulatur habitu practico. Si ergo intelligitur antecedens,ꝙ speculatio immediatè reguletur, negatur antecedens.si mediatè,negatur consequentia.

Triplex consideratio actus ītellectus: secundum speciē,exercitium, & substātiam.

Secūdò.actus intellectus imperatur à voluntate:ergo est praxis propriè.

¶Respondeo:negatur consequentia. sed solum sequitur, ꝙ eius exercitium sit praxis vel ipse actus,quantū ad substantiam, & quātum ad exercitium sit praxis : negatur etiam consequentia, quando non immediatè regulatur habitu practico.

Actus intellectus propriè praxis nō est.

Ex his patet, actum intellectus etiā quo ad exercitiū non esse propriè praxim:vel si sic dicatur praxis,tamen tale exercitium non est nisi per actum alterius potentiæ,scilicet voluntatis.

CONCLVSIO V.Ad hoc, ꝙ habitus sit practicus,debet esse immediata regula operis.Hanc ponit de veri.q.14.ar.4.& 3.di.23.q.2.art.2.q.2.& arguitur sic.Si remota directio operis, faceret habitum practicum:sequitur ꝙ cognitio,qua scimus,animam esse immortalē,esset practica.hoc est falsum, vt patet.ergo &c.consequentia probatur:quia illa cognitio potest esse remota occasio,vt benè operetur.

CONCLVSIO VI.Responsiua ad quæstionem.Theologia nostra est speculatiua,& practica.Hanc ponit S.D.1.q.1.ar.4.probatur sic. sciētia Dei vna existens,est respectu sui speculatiua,& respectu creaturarum practica ergo nostra.antecedens patet.cōsequentia probatur. Nostra theologia est impressio & sigillatio illius. ergo est ei conformis.

Contra arguit Aureo. † primo practicum & speculatiuum essentialiter diuidunt genus scientiæ.ergo nō possunt eidem conuenire. consequentia patet, antecedens probatur. istę differentiæ conueniunt scientiæ ex obiecto. ergo essentialiter.

Aureo.q.3.prologi. Vtrū practicum & speculatiuum essentialiter diuidant scientiam.

Respondeo:negatur antecedēs. quia scientia dicit absolutum : practicū autem dicit respectum, nullus vero respectus est de essentia absoluti. Item practica potest fieri speculatiua.ergo non sunt differentiæ oppositæ : antecedens patet.nam scientia,quā habeo de rosa, est spe

est speculatiua : & si daretur potentia producendi rosam, tunc esset practica. Ad probationem negatur consequentia.

¶Dico secundò, ꝙ practicum & speculatiuum non conueniunt in eodem, sicut extrema admixta : sed eo modo, quo idem absolutũ respectu vnius habet habitudinẽ factiui, & respectu alterius non: sed mensurati ad mensurã. & sicut possibile est aliquod animal esse album simpliciter, & nigrum secũdum quid: quia album & nigrum diuidũt animal accidentaliter: ita in proposito.

¶Dico tertio. ꝙ dato, ꝙ diuiderent essentialiter scientiã naturaliter inuentam. non tamen scientiam reuelatam à Deo: & loquor de practico & speculatiuo, vt sumũtur ex parte obiecti: vt autem sumuntur ex fine principali nulla est simul practica & speculatiua.

Theologia nostra speculatiua est ex fine principali.

Ex quo patet, ꝙ theologia est tantũ speculatiua ex principali fine: quia etiã operationes hominum de quibus agit ordinat ad visionẽ Dei, cum quo stat, ꝙ est secundum quid practica cum rebus consideratis.

Secundò. theologia non dicitur practica ex ordine ad speculationem viæ, nec patriæ. ergo nullo modo est speculatiua. consequentia patet. prima pars antecedentis probatur. Theologia ordinatur ad charitatẽ: ergo non ad contemplationem viæ. secunda pars probatur. Omnis scientia etiam practica ordinatur ad contemplationem patriæ. ergo theologia non debet dici per hoc speculatiua.

Finis theologiæ.

Respondeo. negatur antecedẽs. quia proximus finis theologiæ est contemplatio patriæ. 2.2.q.180.ar.4.

¶Ad probationem primę partis negatur consequentia. quia vt dicitur arti. 1. & 2. theologia ordinatur ad charitatem, sicut ad id, quod nos mouet ad speculandum. nam ex dilectione homo inardescit ad contemplationem : ordinatur ad virtutes morales tanquam ad id, quod disponit ad speculandum : ordinatur ad speculationem tanquam ad actum quem immediatè elicit.

Exacte in annotatiõe digno. q. absoluitur.

¶Ad probationem secundæ partis negatur consequentia : quia ista scientia est impressio & sigillatio diuinæ : & eius finis essentialis est quædam inchoatio futuræ beatitudinis: quod non conuenit aliis scientiis.

QVAESTIO III.

Quæritur tertiò. An theologia sit vna scientia.

Pro decisione Quęstionis notandum, ꝙ habitus scientiæ accipitur dupliciter. Vno modo, vt dicit qualitatem quandam generatam ex frequentia actuum, quæ qualitas dicitur habilitas: quia habilitat intellectũ ad promptè operandum, & intelligendum conclusionem generatam per tales actus. Alio modo habitus dicit species intelligibiles ordinatas ad intelligendũ conclusiones illatas ex principiis.

Habitus sciẽtiæ dupliciter accipitur pro habilitate aut pro speciei intelligibilis ordine.

HIS dictis, sit hæc prima conclusio. Habitus scientiæ, vt dicit habilitatem, est qualitas simplex. Hanc ponit S.D. prima secundæ.q.54.artic.4. & arguit sic. Intellectus est vna simplex potentia: ergo & habitus scientiæ est simplex qualitas. antecedens patet: consequẽtia probatur. Omnis perfectio proportionatur suo perfectibili. sed habitus scientiæ est perfectio intellectus: ergo &c.

CONCLVSIO II. Habitus scientiæ, vt dicit species ordinatas, non est qualitas simplex. probatur sic. Habitus scientiæ constituitur ex lumine intelligibili, & similitudine rei cognitæ: ergo non est simplex. consequentia nota. antecedens ponitur. 3. di.14.q.1. art.1.q.2. & 3.

¶Secũdò arguit sic. Habitus est collectio specierum: ergo non est simplex: consequentia patet. antecedens ponitur, de veri.q.20.ar.2.

¶Tertiò arguit sic. Habitus augetur per aduentum nouarum specierũ: ergo non est simplex: cõsequentia patet. antecedens ponit 3.q.12.artic.2. & prima secundæ.q.52.art.2.

Contra primam arguit Aureolus tribus mediis: quę tantum cõcludunt habitum secundo modo dictum, non esse simplicem qualitatem : possunt tamen reduci cõtra primam in hunc modum probando, ꝙ illa qualitas, quæ habilitat intellectum respectu vnius conclusionis nostræ scientiæ non sit eadem cum illa, quæ habilitat intellectum, respectu alterius conclusionis in eadem scientia. & ex consequenti habilitas ad totam vnam scientiã non erit vna simplex qualitas, sed cõstituta ex pluribus primo. Habens habitum potest in omnia, ad quæ per ipsum habilitatur. sed

qui scit tantum primam conclusionem geometriæ, non potest in centesimam: ergo eodem habitu non habilitatur ad vtranque.

Respondeo, ꝙ aliquis habitus potest haberi dupliciter. Vno modo perfectè: & sic conceditur maior, sed nihil sequitur: quia iste, qui habet geometriã tantum respectu primæ conclusionis, non habet habitum perfectè. Alio modo imperfectè: & sic negatur maior. Quando ergo habetur habitus imperfectè per eum non cognoscuntur omnia, ad quæ potest se extendere. sed tantum ea, ad quæ actualiter se extendit. fiet autẽ hoc modo illa extensio. Nam in cognitione primæ conclusionis inchoata est cognitio secundæ: & in cognitione secundæ inchoata est cognitio tertiæ: quia conclusiones eiusdem scientiæ habent ordinem inter se: ideo per illum habitũ, per quem intellectus est in potẽtia proxima respectu primæ quam scit, est in potẽtia remota secundæ. Ab illa autem potentia remota reducitur in actum per demonstrationẽ: qua demonstratione habita, ille habitus, qui primò se extendebat actus tantum ad primã se extendit: actum etiam ad secundam: & sic successiuè. & simile ponit prima secundæ. quæstio. 51. artic. primo.

Extensionis habitus imperfecti perspicua explanatio.

Ex hoc patet ꝙ quando generatur habitus vnius conclusionis in aliqua scientia: generatur habitus totius scientiæ: & idem habitus potest intendi respectu vnius conclusionis, & non intenditur respectu alterius: eo ꝙ per eũ plures generãtur vna quàm alia. Dico tamen ꝙ cum sit idẽ habitus omnium illarum conclusionum non potest generari nec intendi habitus primæ nisi generetur, & intendatur habitus secundæ & tertiæ: & sic de aliis, licet posset intendi respectu primę: dato quòd non intendatur respectu secundæ.

Genito habitu vnius conclusionis etiam totius scientiæ habitus generatur.

Secundò ex conclusione sequitur, ꝙ scientia & error respectu eiusdem conclusionis possint esse in eodem. hoc est falsum: q̃a sunt opposita: ergo &c. consequentia probatur. potest esse ꝙ sciẽs primam cõclusionem geometriæ erret circa centesimam: sed per te habet habitum centesimæ: ergo &c.

Respondeo. ꝙ opposita non possunt esse in actu completo in eadem potentia: licet habitus oppositi quorũ vnus est in actu & alius in potentia possint esse in eodem. In proposito ille, qui scit primam conclusionem, & errat circa centesimam, habet quidem actu habitum centesimę, sed ille habitus non est in actu respectu centesimæ.

Ad argumentũ negatur consequentia, si intelligit, ꝙ sequatur, eam esse in actu. si autem in potentia, negatur falsitas consequentis. Quamuis enim opposita habeant ex se ꝙ sint opposita: tamen impossibilitas essendi simul concomitatur ea, vt sunt in actu.

Contra has respõsiones arguit Gregorius † primò. In quacunque operatione potest aliqua forma in similem secundum speciem & si non æquè perfectam potest quælibet minor forma eiusdem rationis: sed habitus, quo scitur prima conclusio, non potest in actum respectu centesimæ: ergo non est eiusdem rationis cum habitu centesimæ.

Grego. vbi supra.

Respondeo. negatur maior. in illis formis, quæ non sunt æquè perfectæ. Item in illis, quarum vna includit aliquid, ꝙ non alia. habitus autem, quo scitur centesima conclusio, includit respectum ad eam, quem nõ includit habitus, quo scitur tantum prima.

Contra primam responsionẽ arguit primo. Calor intensus & remissus non sunt æquè perfecti: & tamen remissus potest calefacere, rarefacere desiccare passum sibi proportionatum, sicut & intensum suum.

Secundò ab his quæ differunt secundum magis & minus procedunt operationes eiusdẽ rationis: vt dicit Commentator tertio cœli. confi. 72. sed forma perfecta & imperfecta sunt huiusmodi: ergo &c.

Tertiò quia secunda responsio innuit, ꝙ habitus quo scitur centesima cõclusio, est eiusdem rationis cum eo, quo scitur prima. sed est perfectior: ideo potest in centesimã, licet nõ prius: & sic iste habitus, quo sciebatur tantum prima conclusio, cum intenditur per actus demonstrandi centesimã: scitur etiam centesima.

Contra arguit sic. Habitus, quo scitur prima conclusio, quando intẽditur solum ex frequenti consideratione illius primę, non potest in centesimam: ergo nec quando intenditur ex actu demonstrandi centesimam. hoc est falsum,

sum, vt patet. consequentia probatur, quia quando intēditur secundo modo non plus acquirit aliquid absolutū per te. quàm quando intenditur primo modo: ergo non est dicendum ꝙ sint eiusdem rationis: sed vnus alio perfectior.

Respondeo. Ad primū negatur consequentia. qua vno exemplo vult probare vniuersalem. omnis quippe calor potest in illas tres operationes: q̄a duæ vltimæ sequuntur ad primam. & ꝙ illa sit bona responsio patet. nam calor viri est eiusdem rationis cum calore mulieris: & tamē primus potest formare fœtum: non autem secundus & secundus potest facere fœtum: non autē primus.

Magis & minus dupliciter, participatione, vel extēsione formæ.

Ad secundum dicitur ꝙ dupliciter aliqua dicuntur cū magis & minus. Vno modo propter maiorem aut minorem participationem formæ in subiecto: & sic conceditur maior: sed negatur minor. Alio modo propter extensionē ad plura vel pauciora obiecta formę: & sic negatur minor. Commentator autē loquitur in primo sensu.

Ad tertium negatur consequentia. quia licet non acquirat aliquid absolutum: tamē aliter reducitur in actum, dum intenditur per actus demonstrādi diuersas conclusiones: quàm dū intenditur solum ex frequenti cōsideratione vnius.

Contra aliam responsionem, in qua dicitur ꝙ habens habitum primę conclusionis, non potest in centesimā: quia non habet respectum ad eam: poterit autem quando habebit. primò arguit sic. Relatio non est ratio agendi: ergo &c. consequentia patet. antecedens ponit Commen. primo cœli. consi. 84.

Respondeo. negatur consequentia, quia licet relatio non det actiuitatem habitui: consequitur tamē actiuitatem habitus secūdum ꝙ diuersimodè in actum reducitur ex demonstratione diuersarum conclusionum. acquirit enim habitus nouum respectū effectiue per actum quo demonstratur noua cōclusio. sed formaliter acquirit ex eo ꝙ actuatur plus quàm prius. ille autē respectus non fundatur in actu demonstrandi, sed in habitu.

Secundò. si idem est habitus, quo scitur prima conclusio, & quo scitur centesima, quia cognitio vna dependet ab alia: ergo est idē habitus subalternantis, & subalternatæ. hoc est falsum. ergo. consequentia patet. quia cognitio subalternatæ dependet à subalternāte. Item multæ sunt conclusiones, in quibus vna non habet ordinem ad aliam: vt patet de prima & quarta Euclidis: ergo propter hoc nō debet poni idem habitus vtriusque.

Respondeo. primò dicitur, ꝙ non solum ideo dicimus vnicum habitū primæ conclusionis & secundę: quia notitia secūdæ dependet à prima: sed oportet addere ꝙ prima conclusio est ratio cognoscendi secundam: vel idem principium est ratio cognoscendi vtrūque: ita quòd in tali ordine euidentia posterioris causatur ex euidentia prioris. non sic in subalternatione, vbi subalternata habetur sine euidentia subalternantis.

¶ Dico secundò, ꝙ in eadem scientia eodem habitu cognoscitur conclusio prima & secunda, vt sequens ex prima.

Ad secundum dictum est, ꝙ sufficit esse idem principium vtriusque. sic est in prima & quarta Euclidis.

Contra secundam conclusionem arguit sic. Habitus non est ordo specierū situalis, quia species in intellectu non habent situm. nec causalis: quia vna nō est causa alterius, sed tantum phantasma, & intellectus agens. nec formalis, ita ꝙ vna sit nata prius informare intellectum quàm alia: quia quamprimū essent species in intellectu, cum statim talem habeant ordinem, esset ibi habitus: quod patet esse falsum nec est ordo vsualis ita ꝙ intellectus prius determinetur ad vtēdum specie vnius, quàm alterius: quia talis determinatio nō est ex speciebus sed ex aliquo alio: ergo habitus non est ordo specierum. antecedens probatum est pro omni parte: consequentia patet à sufficienti diuisione.

Erudita partitio habitus in simplicem qualitatē & specierum ordinem.

Respondeo dico quatuor. Primū est, ꝙ habitus qui est qualitas simplex causatur ab intellectu possibili ex frequēti consideratione, & habitus, qui est collectio specierū, causatur ab intellectu agente qui describit species in intellectu possibili.

¶ Dico secundò, ꝙ talis habitus nō est essentialiter ordo, sed est essentialiter ipse species: licet in obliquo includat relationem ordinis ad considerandum.

¶Dico tertiò, ꝙ nõ quęlibet species ordinatæ, sunt habitus scientię: sed tantum illæ quæ ordinantur ad considerandum propositiones necessarias deductas ex principiis per se notis.

¶Dico quartò ad argumentum negando antecedens pro vltima parte: quia ille ordo, quem includit habitus, est visualis: nam intellectus est determinatus ad vtendum prius specie vnius, quàm alterius: puta subiecti quàm prædicati. talis autem ordo potest esse ab intellectu agente, qui ponit in intellectu possibili prius vnam speciem quàm aliam prout congruit considerationi, potest etiam esse ab intellectu possibili: qui potest speciebus vti tali vel tali ordine. Id autem quod determinat ipsum formaliter ad hunc ordinem est illa qualitas simplex, quæ est habitus primo modo.

Ordo inclusus ab habitu visualis est.

CONCLVSIO III. Vnitas & distinctio generica scientiarũ attenditur penes vnitatẽ vel distinctionem genericam scibilis, inquantum est scibile. Hanc ponit S. D. super Boe. q. 5. ar. 1. item primo posteriorum primo. Sciẽtia autem certior. item primo Phys. in prologo. & arguit sic. Scientię distinguũtur penes obiecta, vt dicitur secundo & tertio de anima. † sed obiectum scientiæ est scibile: ergo &c.

Correlatiuum primum. Metaphysica, mathematica, & naturalis distinguuntur genere. probatur sic. Illæ scientiæ distinguuntur genere, quarum obiecta formalia genere sunt distincta. sed istæ sunt huiusmodi. ergo &c. maior patet. minor probatur. Illa scibilia sunt distincta genere, quæ habent diuersos modos generales separandi à materia. sed ista sunt huiusmodi: ergo &c. maior patet quia nihil est scibile nisi inquãtum est à materia separatum aliquo modo. tenet consequentia. probatur minor. Nam scibile à mathematico est separatum, non secundum esse, sed secundum rationem diffinitiuam. Scibile à metaphysico est separatum: secundũ esse scibile à naturali nullo modo istorum modorũ, sed tantum à materia particulari.

Tex. 38.

Idem dictum est. scientiam distingui: modo diffiniẽdi & demõstrãdi &c.

Sciendum ꝙ idem est dicere scientiam distingui per diuersos modos diffiniendi & demõstrandi: & ꝑ principia & rationem formalem obiecti. Nã ratio formalis obiecti est sua diffinitio: diffinitio autem est medium demonstrationis, medium autem demonstrationis est principium, ex quo cõclusio scitur, & demonstratur.

Correlarium secundum. Theologia & metaphysica genere differunt. probatur sic. Illa differunt genere, quarum vna sumit principia sua à lumine diuino, & alia ab humano. sed istæ sunt huiusmodi: ergo &c. minor patet. maior probatur. quia diuersa ratio cognoscibilis facit scientias distingui.

Ex his patet, ꝙ scientiæ quia & propter quid, non necessario differunt genere quia sua media non differunt genere: puta sicut metaphysicum & naturale.

Scientia quia & propter quid non necessario differunt genere.

CONCLVSIO IIII. Vnitas & distinctio specifica scientiarum attenditur penes vnitatem formalẽ obiecti, quam illa scientia primo & per se respicit. Hanc ponit de verita. q. 2. arti. 4. & prima parte. q. 1. art. 3. Item secunda secundæ. q. 4. articul. 6. & arguit sic. Omnis scientia habet esse specificum ex obiecto, ergo & vnitatem. consequentia patet. quia scientiæ indiuiduantur ex subiectis, & specificantur ex obiectis.

Sciendum, ꝙ duplex est ratio formalis obiecti. vna est, vt quod, id est, ad quam terminatur actus scientiæ. Alia est vt quo, id est, per quam cognoscitur obiectum: puta hanc cõclusionem, terra est rotũda considerat physicus & astrologus sub eadem ratione formali, vt quod, id est, vt rotunda. sed sub alia & alia ratione formali, qua id est, per media alterius rationis.

Ratio formalis obiecti duplex, terminatiua & mediatiua.

Ad vnitatem igitur specificã scientiæ requiritur vnitas rationis formalis vtroque modo siue illa ratio sit generalis, siue specialis: vnde metaphysica Sortis & platonis sunt eiusdem speciei & respiciunt idem obiectum adæquatè, scilicet ens, inquantũ ens. Sciẽtia libri de cœlo & scientia de generatione distinguuntur specie. quia nõ habent idem obiectum primò & per se. Nam prima habet ens mobile ad vbi. Secunda ens mobile ad formam. Quęcunque igitur scientiæ habent diuersa obiecta formalia per se primo & adæquatè differentia sub hoc genere scibile, differũt specie tantum. si tales rationes non habeant animam supra se: quod dico quia metaphysica mathematica

Vnitatem specificam scientiæ quæ constituant.

tica & naturalis non tantum differunt specie:sed etiam genere: quia modus abstrahendi cuiuslibet earum ad aliũ non reducitur,geometria autẽ & arithmetica differunt specie: quia diuersa obiecta conspiciũt conuenientia tamẽ in eadem ratione abstractionis.

Contra arguit Aureolus. Duę potentię possunt ferri super idem obiectum formale: ergo & duo habitus. consequentia patet. quia sicut habitus distinguuntur ex obiectis,ita & potẽtiæ, antecedẽs probatur.Nam sensus communis & visus feruntur super colorẽ, & intellectus & voluntas super rationem boni:ergo &c.

Obiectum ponere potest considerari dupliciter ratione obiecti & in rõne rei.

Respondeo:dico duo. primum quod obiectum potentię dupliciter considerari potest. Vno modo,vt obiectum,id est,quo ad modum quo obiicitur potẽtię & eam immutat:& sic negatur antecedens.Nam color vt obiicitur visui, inmutat eum,vt est sensibile per mediũ extrinsecum diaphanum sine alteratione reali medij,& obiecti & organi immutat intellectum ipse color, vt est impressiuus sui in anima immaterialiter,immutat voluntatem vt est attractiuus animæ,ad se post sui intellectionem.Istis enim modis immutantur hę potentiæ ab obiectis. Alio modo potest considerari, vt res quædam: puta color,vt est color:& sic dico: ꝙ potest quidem cognosci à diuersis potentiis. nam intellectus & visus & sensus cõmunis cognoscunt colorem, sed non primo,& per se.Nam color non est prima ratio,qua aliquid attingatur à sensu communi:sed sensibile.Et prima ratio,ꝙ aliquid attingatur ab intellectu, non est color,sed ens.attingitur autem à visu primo & per se.Similiter intellectus primo & per se respicit ens,& voluntas bonum.

Ex his dicitur ad argumentum, ꝙ si intelligit duas potentias ferri super idem obiectum primo id est, adæquatẽ:& per se,id est secundum eandẽ rationem negatur antecedens. Si aliter, conceditur totum sed non est contra nos:quia dicimus potentias & habitus distingui penes obiecta quæ primo & per se respiciunt.

CONCLVSIO V.Responsiua ad quęstionẽ.Theologia est vna scientia.Hanc probat.1.q.1.3.sic. Theologia considerat omnia,vt conueniunt in vna ratione formali,id est, vt sunt reuelabilia:ergo est vna.antecedens patet.& consequentia ex præcedenti conclusione.

Contra arguit Aureolus.† Non omnia,quæ cognoscuntur per lumen naturale, pertinent ad vnam scientiam. ergò nec omnia,quæ cognoscũtur per lumen diuinæ reuelationis.antecedens patet.& consequentia à simili. *Aureo. vbi supra.*

Respondeo. negatur consequentia. quia lumen naturale non est formalis ratio in obiecto:sicut lumen diuinę reuelationis.

¶ Ex hoc patet,quòd si quis omnes conclusiones omnium scientiarum sciret,inquantum sunt diuinitus reuelabiles,id est,quòd formalis ratio assentiendi eis esset lumen diuinæ reuelationis,vtique pertinerent ad vnum habitum. Et si sola authoritas præceptoris esset ratio cognoscendi omnia,quę addiscit discipulus, vtique omnia eodem habitu cognoscerentur &c. *Quod diuina quadam concluditur sententia.*

QVÆSTIO IIII.

QVæritur quartò.Vtrum Deus sit subiectum nostræ theologiæ?

PRO quæstione hęc est prima conclusio. Obiectum scientiæ ex parte rei est incomplexum: & ex parte nostra est complexum. Hanc ponit S. D. secunda secundæ.q.1.art.2.ad 2.Itẽ.3. dis.24.q.1.ar.1.q.2. Item dr̃ veri.q.14. arti.8.ad.5.Et arguit sic.sicut se habet fides respectu obiecti,penes complexũ vt incomplexum,ita & scientia.sed obiectum fidei est tale,vt dictum est:ergo obiectum scięntiæ.

Sciendum tamen quod ipsa cõclusio demonstrata proprie dicitur.obiectum. subiectum autem conclusionis,de quo probatur passiones, dicitur subiectum. *Cõclusio demonstrationis dicitur obiectum.*

Contra primam partem conclusionis arguit Gregorius.primo.Nulla scientia est de contigentibus.6. Ethi. & primo poste.sed res extra sunt contingentes: ergo de eis non est scientia. *Grego. q. 1. prolog. ar. 1.* *† Tex. 5.*

Respondeo,dico duo.Primo negatur minor. vniuersaliter intellecta: quia multę res extra sũt necessariæ vt angeli & corpora cœlestia.

¶ Dico secũdò,quod scientia est de vtilibus:vtilia autẽ sũt ipse quidditates in particularibus existentes:licet ratio vtilitatis per intellectum compleatur:

huiusmodi autẽ vniuersalia cõtingẽtia sunt, siue corruptibilia per accidens. nõ autem per se: vt ponit. S. D. de veri. q. 1. arti. 5. ad. 4. &. 13. et Linconiensis primo poste. con. 7. &. 19.

Ad argumentum dicitur quod licet nulla scientia sit de contigentibus per se: est tamen de contingentibus per accidens.

Secundo. quicquid est obiectum sciẽtiæ est etiam obiectum assensus: sed res ad extra non est obiectum assensus: ergo nec scientię, maior patet. minor, probatur. assensus est tantum de cõplexis: ergo non de re extra. consequentia patet. antecedẽs probatur: assensus est tantum de eo quod iudicatur esse verum: ergo est tantum de complexis.

Respõdeo dico duo. Primo quod assẽsus potest considerari dupliciter. Vno modo, quãtum ad id quod est: & sic est idẽ quod cognitio. Alio modo vt assensus: & sic dicit quendam respectum ad propositionem: vnde illa res quæ est assensus, potest esse respectu rei extra: non tamen vt assensus: sed vt sic est tantum complexorum.

¶ Dico secundo: quod obiectum sciẽtię est duplex. vnum proximũ, scilicet. conclusio scita, aliud remotũ. s. subiectũ conclusionis. Respectu eiusdem obiecti remoti potest esse scientia & opinio non tamen respectu proximi.

Ad argumentum. negatur maior, loquendo de obiecto scientię remoto.

Tertio. Omnis scientia est de ente: sed subiectum conclusionis est aliquando nõ ens: ergo de eo non est scientia. maior nota. minor probatur. Ista conclusio. infinitum non est scire & eius subiectum est non ens: ergo &c.

Respondeo. Ens est duplex. Vnum est reale: & sic negatur maior. sı̃ intelligitur cum exclusione, scilicet, quod scientia sit tm̃ de ente reali. Aliud est ens apprehensum ab anima: & sic conceditur maior: sed negatur minor: quia etiam priuatio & infinitum, hoc modo sunt ens: vt dicitur quarto metaphysic. † *Tex. 2.*

Quarto. Obiectum scientię non est res vniuersalis: cum nulla talis sit extra: nec particularis, vt patet: ergo nulla res extra scitur.

Respondeo. negatur antecedens: pro prima parte: qa subiectũ cõclusionis vniuersalis demonstratę est res vniuersalis.

¶ Ad probationẽ: dicitur quod licet nulla res sit vniuersalis extra animam: tamen res quę habet vniuersalitatem in intellectu, est extra animam, scilicet natura quę est in indiuiduis: vi dicit. 1. q. 85. arti. 2. ad 2. & 3. 1. 2. & 2. contra gen ca. 55. & 2. de anima † cap. sensitiui autẽ.

Contra secundã partẽ conclusionis arguit primo. Quicquid scitur apprehenditur ab intellectu. sed conclusio non apprehenditur: ergo &c. maior probatur. aut apprehenditur apprehẽsione enũciatiua, id est, enũtiando aliquid de ipsa conclusione: & hoc non: quia non omnis sciens reflectitur supra cõclusionem, Aut apprehenditur simplici apprehensione, & hoc non: quia ista apprehensio non sufficit ad scientiam. nam prima principia & propositiones falsę sic apprehenduntur: & tamen de eis non est scientia. *Tex. con. 60.*

Respondeo dico duo. Primo quòd conclusio demonstrata est signum rei: signum autem est res quędam, & est signum. Si cognoscitur vel apprehenditur, vt res quędam: sic apprehenditur ab intellectu actu distincto ab eo, quo apprehenditur quod significatur. Si apprehenderetur, vt signũ: sic eodẽ actu apprehenditur, signum, & res signata.

¶ Ex quo patet, quod intelligens aliquã quidditatẽ per verbum intellectus eodem actu intelligit verbũ, & quidditatem, & qui intelligit rem complexe, eodem actu intelligit rem, & cõplexionem, 2. distin. 24. q. 1. arti. 1. q. 4. *Eodẽ actu intelligitur verbum & quiditas cognita per verbum.*

¶ Dico secundo, ꝙ apprehensio est duplex, quędam est effectus demonstrationis: & sic apprehenditur conclusio scita, & eodem actu, vt est signum rei, quo & ipsa res: & eodem actu cognoscitur aliquid in esse ipsi rei: non autem conclusioni. Ille autem actus, vt comparatur ad conclusionem, dicitur assensus: & vt cõparatur ad rem, dicitur iudiciũ quia per ipsã iudicamus aliquid inesse rei. Alia est simplex apprehensio, quę non est effectus demonstrationis, vt quando apprehẽdũtur prima principia: vel falsę propositiones. *Apprehẽsio quædã est effectus demõstrationis quædam non.*

¶ Ad argumentum negatur minor. Ad probationem, dico, quod conclusio apprehenditur simplici apprehensione.

¶ Ad improbationem huius dicitur, quod licet apprehensio simplex, quę non est effectus demonstrationis, non sufficiat ad hoc, quòd aliquid complexum dicatur scitum: sufficit tamẽ illa, quæ

quæ est effectus demonstrationis.

Secundò arguit sic:supponẽdo tria. Primum est,quòd sic esse vt significatur per propositionẽ, non est ipsa propositio : sicut Sortem currere : non est ista propositio Sortes currit.

¶Secundò, q sic esse in re, non est ipsam propositionem esse veram : sed est causa eius.

¶Tertiò quòd propositio non est ipsam esse veram:quia manẽte eadem propositione, potest variari veritas eius. Ex his arguit sic,per demonstrationem,qua concluditur,hominẽ esse risibilem:scitur tantum, quòd homo est risibilis.sed hominem esse risibilẽ, non est ipsa conclusio:quia esse rei non est ipsa propositio:ergo conclusio nõ scitur.minor patet.maior probatur. Si aliquid sciretur maximè sciretur, ipsam conclusionem esse veram, sed hoc non scitur:nisi per alium discursum:ergo.

Egregia declaratio, quod esse rei nõ est ipsa propositio nec veritas eius.

Respondeo.Dico duo.Primò conceduntur præsupposita omnia.pro quorum notitia sciendum est, vt habetur quoli.2.q.2.arti.2.quòd esse accipitur vno modo,vt dicit veritatem propositionis : & ideo propositio vocalis vel scripta significat aliquod esse,quod est in propositione mentali, scilicet cõpositionem vel diuisionem eius: & hæc compositio vel diuisio in mente significat esse vel non esse rei:nam enuntiabile affirmatiuum significat esse:negatiuum vero non esse : licet aliquando affirmatiuum significet nõ esse:vt cum dicimus quòd cæcitas est in oculo:vnde cæcitas,quæ est non ens, apprehenditur per diuisionem entis:licet nõ apprehendatur esse ens & attribuatur oculo.huiusmodi autem enũciabilia significant omnia, quæ significant suæ partes:nam istud Sortes est albus significat tempus ratione copulæ verbalis: vt dicit S.D.1.dist.38.q.1.artic.2.3.ad tertium. & significat Sortem ratione subiecti : & albedinem ratione prædicati.format autem intellectus huius enuntiabilia : quia alia specie intelligit subiectum & alia prædicatum:vt dicitur prima.q.14.artic.14.& etiam quia intellectus noster cognitionem accipit à rebus materialibus,in quibus esse resultat ex vnione formæ cum materia:& subiecti cum accidente:ideo & intellectus intelligit componendo, id est,formãdo enũtiabilia:vt dicitur primo dist.vbi supra.Et huic compositioni correspondet aliquid in re : non tamen aliquid distinctum à rebus incõplexis:sed tantũ res importata per subiectum & prædicatum, & aliqua eorũ, vnitas:vt ponit prima.q.13.art.12.& q.85.art.5.ad tertium.

¶Ex his patet,quòd esse rei non est ipsa propositio,nec veritas eius.

¶Dico secundo ad argumentum,negando maiorem:nam obiectum proximum scientię acquisitæ per illam demonstrationẽ est ista propositio.homo est risibilis :& obiectum remotum est res extra.

¶Ad probationem, negatur maior: quia aliud est scire propositionẽ:aliud est scire,ipsam esse veram:quia primũ scitur apprehensione simplici, & actu recto,secundum apprehensione enuntiatiua & actu reflexo.

Aliud est scire propositionẽ: aliud ipsam esse veram.

CONCLVSIO II.Ratio formalis obiecti scientię:nõ solũ est id,ad quod terminatur actus talis scientię: sed id quod est causa per se quòd aliquid per talem actum attingatur.Hanc ponit.3.dist.24.q. 1.arti.primo quęstiũcula prima.& arguit sic.Illud est formale in obiecto- habitus quo specificatur ipse habitus:sed specificatus ex eo,per quod omnia per talẽ habitum sciũtur: ergo &c. maior nota. minor probatur. Habitus specificatur, per id quo obiectũ agit:sed tale est id quo alia cognoscuntur. ergo &c.

Obiectum formale triplex, quo quod & ratio obiecti vt obiectum.

Sciendum quod formale obiectum est triplex.vt elicitur de veri.q.14. arti. 8.ad quartum.Vnum quo.& sic lux est formale in obiecto visus: quia omnia per lucem videntur. Aliud est formale quod.& sic color est obiectum visus: quia color est id quod adæquate & in quantum huiusmodi attingitur à visu. Tertium est, ratio formalis obiecti,vt obiectum est:& sic ratio formalis obiecti visus est hoc, quod dico sensibile per medium extrinsecum diaphanum sine reali immutatione medij aut obiecti aut organi. Similiter in philosophia naturali ratio,obiecti vt est res,est ens mobile:& ratio obiecti vt obiectũ, est hoc quod dico scibile per medium sumptũ à materia sensibili & ista ratio non est quo vel quod:sed est ratio sumpta à medio cognoscendi denominans obiectum à tali medio, Hoc elicitur.3. dist.33.q.1.arti.1.q.1.Ex quibus. patet, quod

Quæ sit ratio scibilis distinguens scientias.

quod ratio scibilis, distinguens sciētias est ratio obiecti sumpta ex medio vel principio sciendi.

CONCLVSIO III. Obiectū scientię requirit tria scilicet vniuersalē continentiam.i.quod omnia cōsiderata in scientia sub eo contineantur. principalitatem. i. quòd sit primo intentum. & distinctionem. i. quòd per ipsum scientia ab alijs distinguatur. Hanc ponit in prologo primi.q.art. 4. Et prima.q. 1.arti.7.

CONCLVSIO IIII. responsiua. Deus est obiectum formale theologię: tanquam id quod cognoscitur in ea primo & perse. Hanc ponit prima.q. 1.arti.7.& arguit sic. Idem est obiectū scientię & principiorum eius: sed deus est obiectum articulorum fidei, quæ sunt principia theologię: ergo &c.

Ens diuinū est obiectū theologiæ adæquationis: Deus vero attributionis.

Sciendum, quod ens diuinum est obiectum theologiæ tanquā de omnibus prædicatum: & deus est subiectum tanquā id ad quod omnia habent attributionem.

† Grego. vbi supra conclu. 2, contra secundam.

† Contra arguit Gregorius. Si deus sub ratione deitatis est subiectum theologię: sequitur quod possimus eum cōprehendere, hoc est falsum: vt omnes concedunt: ergo.&c. consequentia probatur. Si deus est subiectum sub ratione deitatis absolute: sequitur quod possumus cognoscere omnia quę per illā rationem ei conueniunt: sed talis cognitio esset comprehensio: ergo.

Absolutū condistinguitur respectiuo & cōtracto.

Respondeo, dico duo. Primum est ꝙ aliqua ratio potest dici absoluta dupliciter. Primo vt absolutum distinguitur contra respectiuum: & sic ratio obiecti theologię est absoluta. Alio modo, vt absolutum dicitur non contractum.

Obiectum theologiæ non contrahitur. vt scibile sed vt scitum.

¶ Dico secundo, quod obiectum theologiæ, est non contractum ex parte scibilis. non enim consideramus deum cum aliqua determinatione restringente. est tamen contractum ex parte sciētis: quia non consideramus de deo nisi ea quæ de eo sciri possunt per lumen diuinę reuelationis, scilicet per articulos fidei. nec oportet, quod considerans obiectum cognoscat omnia, quæ ei cōueniunt per rationem formalem se tenentem ex parte scibilis: sed ea tantum, quæ cognosci possunt per rationem formalem se tenentem ex parte scientis & sic etiam obiicitur beatis contractē ex parte scientis.

Ad argumentum negatur cōsequētia Ad probationem negatur maior: vt patet ex dictis.

CONCLVSIO V. Ratio formalis obiecti⁹ theologiæ, sicut quo aliquid in theologia cognoscitur est lumē diuinæ reuelationis, & similiter ratio formalis obiecti, vt obiectum est: est hoc, quod dico reuelabile. Hanc ponit. 1.q.1.art. 3.

Tripliciter ratio obiecti theologiæ, cognita, cognoscēs & cognitum denominans.

Ex dictis patet: quòd est triplex ratio obiecti theologiæ. Prima est ratio cognita, scilicet ratio dei. Secunda est ratio cognoscendi, scilicet lumē diuinæ reuelationis. Tertia denominat cognitum propter rationē cognoscendi.& hæc est hoc quod dico reuelabile. omnia enim considerata in theologia reducuntur ad illum modum scibilis, quem nominat reuelabile. & tale obiectum potest includere respectū: quia licet respectus non possit esse ratio, sub qua aut per quam aliquid consideratur in theologia potest tamē esse ratio explicans modum sciendi.

Aureo. vlti.questio. prologi.

Contra arguit Aureolus. †passiones demonstratæ de deo in theologia, scilicet esse trinum: esse bonum; non insunt ei per rationem reuelabilis. ergo reuelabile non est ratio formalis obiecti. consequentia patet. quia per rationem formalem obiecti insunt ei passiones. antecedens probatur. Illa non insunt deo per respectum rationis. sed reuelabile dicit respectum rationis. ergo &c.

Respondeo. negatur consequentia, loquendo de obiecto, vt obiectum est, siue ex parte nostra: licet concedatur eadem consequentia, loquendo de obiecto, vt est res: vel ex parte rei, nec nos ponimus hoc modo reuelabile esse obiectum. sed rationem deitatis, per quam omnia de deo probantur.

Duplex ratio formalis obiecti: vt rei & cogniti ab hoc.

Ex his habes, quòd ratio formalis in obiecto potest esse duplex: vna ex parte rei: sicut si quis considerat lapidē, vt est ens.& alius consideret eum, vt est mobilis, erit alia & alia ratio ex parte rei. Alia est ex parte nostri: sicut si vnus credat, & alius sciat idem. Similiter obiectum theologiæ ex parte rei est ratio deitatis: ex parte nostra est reuelatio non quælibet, sed facta apostolis & prophetis.

¶ Finis Prologi.

DISTIN

DISTINCTIO I.

IN PRIMA DISTINctione quęruntur tria. Quęritur primo vtrum fruitio sit actus voluntatis.

PRO decisione quæstionis hęc est prima conclusio. Voluntas habet tres actus realiter distinctos respectu finis, scilicet velle, frui, & intentionem. Hāc ponit prima secundæ. q.8. antequam diuidat articulos.

CONCLVSIO II. Velle est propriè respectu finis. Hanc ponit eadem quæstione art.2. Et arguit sic. Actus denominatus à potentia est propriè respectu per se obiecti potentiæ. sed velle denominatur à voluntate, cuius per se obiectum est finis. ergo.

CONCLVSIO III. Fruitio est delectatio de vltimo fine. Hanc ponit. 1.2.q.11.art.1. Et prima dist.1.ar.1. Et 1.2.q.25.art.2. Vbi sic arguit. Omnis quietatio in vltimo fine est delecta tio: sed fruitio est huiusmodi: ergo.

Corollarium primum. Fruitio nō est amor. probatur sic. Fruitio est delectatio: vt patet ex conclusione. ergo non est amor. consequentia tenet: quia amare & delectari sunt actus distincti: vt ponit. 1.2.q.26.arti.2.& 23.artic.4. vbi dicit q̄ sicut generans dat corpori graui grauitatem, & motum, & quietem: quæ tria sunt distincta. ita appetibile, dat appetui amorem desiderium, & delectationem.

Secundum corollarium. In beatitudine sunt tres actus distincti. probatur sic. Ibi est visio amor, & delectatio. &³hi sunt tres distincti actus. ergo &c.

In 1. dist. 1. q. 2 Vtrū fruitio sit delectatio.

Contra tertiam conclusionē & primum corollarium: arguit Aureolus. †Primò. Fruitio est nobilissima operatio voluntatis: sed delectatio non est nobilissima operatio sed amor. ergo fruitio non est delectatio. maior nota: minor probatur. delectatio causatur ex amore. ergo est nobilior amore.

Respondeo, negatur minor. Nam amor appetitus sensitiui est principium omnium passionum. & amor voluntatis est principium omnium actuum voluntatis. delectatio autem est finis earum.

¶Ex quo patet delectationem esse digniorem amore: cū finis sit nobilior his quæ sunt ad finem. 1.2.q.23.ar.2.

¶Ad probationem, negatur consequentia: quia non oportet causam instrumentalem esse digniorem effectu. amor autē est talis cā respectu delectationis. voluntas autem est eius causa principalis.

Secundo. Omnis delectatio, quæ est in beatitudine est quies in visione. sed fruitio nō est quies in visione. alioquin visio esset obiectum fruitionis. hoc est falsum. ergo &c.

Beatorū duplex delectatio de deo in se & vt ab eis viso.

Respondeo. negatur maior. Nam beati habent duplicem delectationem. Vnam de deo in se considerato. Aliam de deo vt habetur & videtur ab eis. prima est dignior quam secunda. vt ponit. S.D. prima secundæ q.28.ar.1. ad tertium. negatur etiam minor: quia eodem actu fruuntur deo & visione vt infra dicetur.

Contra secundum Corollarium arguit quod omnis amor sit delectatio vel desiderum. Primo omnis cōplacētia est delectatio. sed amor est cōplacentia. ergo amor est delectatio. minor nota. maior probatur: quia idem est dicere complaceo mente: & delector mente. ergo.

Respondeo. conceditur minor quia eā ponit S.D. 1.2.q.26.ar.2. sed negatur maior. Ad probationē negatur antecedens. nam bonum antequam sit præsens amanti vt rei ab eo amatæ placet quidem, & amatur non tamen delectat nisi sit præsens vel actu vel potentia, vel in memoria. vel alio mō. Et sic delectatio non est nisi boni vt prædiens est cōplacentia autem hoc non requirit vt dicit. S.Do. 13. distinct. 27. quęstio. 1.ar.3. Et prima secundæ. q.32.ar.3. ibi enim loquitur de gaudio: & ex consequenti de delectatione: quia omne gaudiū est delectatio: licet non ecōtra: quia sola delectatio voluntatis est gaudium, non autem delectatio sensitiui. appetitus. 1.2.q.31.ar.3.

Secundo. Omnis amor vel est amor concupiscentiæ vel amicitię. sed amor concupiscentiæ est desiderium. & amor amicitiæ est delectatio. ergo ōnis amor est concupiscentia: siue desiderium vel delectatio.

Amor cōcupiscentiæ ipsaq; cōcupiscētia sunt actus specie distincti.

Rńdeo. dico duo, quod amor cōcupiscētiæ & cōcupiscētia sunt actus specie distin. vt idicitur. 1.2.q.30.ar.2. habent enim distincta obiecta formalia, licet idem

idem materiale. Nam obiectum amoris concupiscentiæ est bonum alteri. concupiscentiæ autem obiectum est bonū: vt absens est. Amor igitur concupiscētiæ, non est ipsa concupiscentia, vel desiderium: nec determinatur à concupiscentia, quæ est desiderium: sed à concupiscentia, quę dicit generaliter motū appetitus in id, quod est bonum alteri: siue illud bonum sit præsens ei siue nō. Similiter amor amicitię nō est amicitia: quia amor est passio vel actus. concupiscētia autem & amicitia sunt habitus. prima secundæ quæstione. 26. arti. 4.

¶Dico secundo quod idem actus est amor amicitiæ respectu vnius scilicet respectu amici, cui volo bonum, & est amor concupiscentię respectu alterius. scilicet boni quòd volo amico. Nam amor concupiscentiæ respicit ipsum bonum et eum cui volo bonum. vt dicitur primo contra Gen. c. 91. sed ipse amicus prius & pro se amatur. bonum autem quod volo amico, amatur alteri, & secundario. Et sic patet quod diuisio amoris in amorem amicitiæ & concupiscentiæ: non est in distinctos actus realiter: sed secundum prius & posterius.

Diuisio amoris in amorē ami. & cō. non est in actus reales.

Tertio, amor & delectatio habent eosdem effectus scilicet vnire amato, & intendere actum: quia quæ fiunt ex amore, & cum delectatione, intensius fiunt. ergo sunt idem inter se.

¶Respondeo, Negatur antecedens: quia amor vnit formaliter, cum aliquis amor sit ipsa vnio, & aliquis sit causa vnionis & aliquis sit vnionis effectus. prima secundæ quęstione. 28. ar. primo ad secundum. Delectatio autem nec vnit formaliter nec effectiue: sed est effectus vnionis. prima secundæ quęstione 25. arti. 3. †ad secūdum. Effectus autē amoris sunt extasis inhęsio, zelus. 3. sen. dist. 27. quęstio ne prima. arti. 1. Vbi etiam dicit quod amor vnit permodū concretionis inquantum amans sit secundum affectum ipsa res amata. Delectatio autem vnit per participationem rei præsentis. Item delectatio intendit actum per modū finis & amor pro modum principij. Vnde amor non proprię perficit operationem sed elicit Delectatio autem proprie perficit. Et si alicubi inuenitur quod amor sit delectatio, exponēdum est causaliter, id est, quod est causa delectationis. prima secundę. q. 26. arti. primo.

Amor quidā est efficiens quidam forma, quidam effectus.

Amor nūquam est delectatio nisi causalitatis.

Quarto. amor & delectatio sunt in eadem potētia respectu eiusdē obiecti. scilicet Dei præsentis: ergo sunt idem.

¶Respondeo. Negatur consequētia: quia respectu eiusdem obiecti secundum rem: quod est multiplex secūdum virtutem actiuam cuiusmodi est bonū diuersimodè apprehensum: possunt esse actus specie distincti. Nam tale obiectum est multiplex in ratione obiecti. Sic in proposito. respectu boni absolutè est amor, respectu eiusdem, vt præsentis, est delectatio: & respectu eiusdem vt absentis, est desiderium. prima secundæ quæstione. 30. articul. secundo. & quæstione. 27. articu. quarto. Vbi dicit quòd isti tres actus differūt: sicut leuitas, motus sursum, & quies: quæ tamen sunt in igne ab eodem scilicet à generante. amor etiam & delectatio sunt quædam immutationes appetitus ab appetibili: & neutrum eorū dicit viam appetitus ad appetibile. De delectatione ponit prima secūdæ quęstione. 31. artic. primo. ad secundum. de amore. q. 26. artic. 2. ad tertium.

Respectu eiusdē est amor delectatio & desider ū: licet diuersimode.

Quintò arguit sic Gregorius † ex quibusdā dictis Aug. 14. de ciui. & 11. de Trinit. qui videtur dicere quòd delectatio sit desiderium, & desiderinm sit amor. ergo etiam delectatio est amor.

Grego. in 1. dist. 1. q. 2.

¶Respondeo. quòd Augustinus loquitur causaliter. nam eo, quòd amem aliquam, desidero eam habere, qua habita, delector: & sic amor causat desiderium: & desiderium delectationem.

Contra secundum corollarium arguit Aureol. † Delectatio & amor in beatitudine se habent, sicut visio & cōprehensio: vt dicit S. D. sed visio & comprehensio non sunt actus distincti realiter. vt idem dicit. ergo &c.

Aureo. in 1. dist. 1. q. 2.

¶Respondeo. Negatur consequentia. quia S. Do. non comparat ea quò ad realem distinctionem, sed quò ad sequelam: quia sicut comprehensio sequitur visionem: ita delectatio amorem: sed differunt: quia comprehensio non addit supra visionem nisi respectū fundatum super operatione, qua Deus habetur & tenetur præsens. Fruitio autem dicit actum distinctum ab amore.

CONCLVSIO IIII. Intentio est actus voluntatis realiter differens à fruitione & volitione propriè dicta.

Intentio volitio & fruitio quomodo differant.

dicta primã partem probat prima secundæ quæstio.12.art.1.sic.Intẽtio est actus illius potentiæ,quæ facit alias in aliquid tendere.sed voluntas est huiusmodi.ergo:maior nota ex vi huius vocabuli intendere.minor probatur : voluntas mouet omnes potentias. ergo facit eas tendere in aliud.Secundã partem probat:ibi ad quartum.Et de veri. quæstio.22.artic.13.Velle est respectu finis absolutè.Fruitio est respectu finis vt in eo est quies.intentio est respectu finis,vt est terminus eorum,quę ad ipsum ordinantur.ergo sunt actus distincti.consequentia patet,quia respiciunt obiectum sub alia & alia ratione formali.

Aureo. vbi supra. Contra arguit Aureolus. † Nullus ordo est actus, cum ordo sit relatio. sed intentio est ordo.ergo.minor probatur.omnis circunstantia actus est relatio. sed intentio est circunstantia. ergo.

Vtrũ intentio sit actus. ¶ Respondeo. dico duo. Primò quòd licet intentio & electio respiciant finẽ, & ea quę sunt ad finẽ;sunt tamẽ actus distincti:quia motus voluntatis in ea, quę sunt ad finem vt ordinantur ad finẽ est electio. Intentio ei autẽ est moctus voluntatis, quę fertur in finẽ vt acquiritur per ea quæ ad finem ordinantur. prima secundę. quæstione.12. articu. quarto.ad tertium.

¶ Ex quo patet,quòd intẽtio non est relatio:sed actus voluntatis consequẽs actum intellectus ordinantis.

Circũstãtia actus est extranea a substãtia actus. ¶ Dico secundò quòd circunstantia actus est quædam cõditio extra substãtiam actus attigens tamen actum aliquo modo,vt locus:tẽpus:persona.

Ex quo patet quòd circunstantia potest esse quantitas vel qualitas.

¶ Ad argumentum negatur minor.

¶ Ad probationem negatur maior. minor etiam est falsa.Nam intentio accipitur dupliciter. Vno modo pro fine intento,vt cum quis orat ad hunc finem,vt laudetur,& sic est cricumstãtia.Alio modo accipitur pro actu volũtatis respectu finis cum ordine ad ea, per quę acquiritur. & sic non est circũstantia. hoc elicitur.1.2.q.3. arti.3. ad tertium.

Grego in 1. dist. 1. q.3. Contra primum dictum in hac respõsione,scilicet quòd eodem actu volumus finem & ea, quæ sunt ad finem: arguit Greg.†Sit.a. finis.&.b.sit ea quę sunt ad finem. tunc sic. Volitio.a. est causa volitionis. b.ergo sunt actus distincti.consequentia patet.antecedens probatur.b.est.volitum propter.a.ergo volitio a.est causa volitionis.b:

Vtrũ eodem actu velim finẽ,& quæ ad finem sunt. ¶ Respondeo.dico duo.Primò quòd voluntas potest ferri in finem, & in ea quæ sũt ad finẽ dupliciter. Vno modo fertur in vtrumque absolute & secũdũ se consideratum: & sic fertur duobus actibus.Alio modo fertur in id quòd est ad finem propter finem:& sic eodẽ actu vult vtrumque.cuius ratio est:quia finis est ratio volendi id quòd est ad finem.eodem autẽ actu fertur potẽtia super obiectum & super rationem obiecti.sicut eadem est visio coloris &,lucis.1.2.q.12.arti.4.q.

¶ Dico secundo quòd sicut color est causa quòd substantia videatur: non tamen visio coloris est causa visionis substantię : quia vtrumque eadem visione videtur:ita finis est ratio quòd velimus ea quæ sunt ad finem:non tamen volitio vnius est causa volitionis alterius.sed vtrumque eadem volitione est volitum.

Ad argumentum negatur maior.Ad probationem negatur consequentia: nam b.est volitum propter a.quia est ratio volendi.b.non quòd volitio.a sit causa volitionis.b.

Ex his patet quòd impossibile est velle id quod est ad finem propter finẽ actualiter,nisi etiam velimus finẽ.licet velimus id quòd est ad finem vt est res quædam non actu volendo finẽ. Vnde in eo, qui volebat aliquid propter finem, cessante pòstea actuali volitione finis, remanere potest volitio eius, ꝙ est ad finem,vt est res quædam.

Vtrũ volitio quæ prius erat eius quod est ad finẽ & post ea est tantum ordinati ad finem,sit eadem. Sed hic occurrit vnum dubium. Vtrum illa volitio, quæ prius erat eius quod est ad finẽ & ipsius finis & postea est tantum eius, quod est ad finem. sit eadem vel alia & alia.

¶ Credo, quòd possit esse eadem: sicut dum volo.b.actualiter ordinando ad.a.potest remanere volitio.b.cessante illo ordine, & sic erit eadem volitio: sed non cũ eodem respectu:quia prius ordinabatur ad.a.modo non.

Secundò sequitur,quòd idem actus numero sit velle & nolle.hoc est falsum.ergo:minor patet,quia eodẽ modo idem posset esse gaudium & tristitia : quod nullus concedit.maior probatur

batur. In eo, qui non vult furari propter deum, nam per te respectu vtriusque est idem actus: & respectu furti est nolle: & respectu dei nō est nolle: quia nolle deum, est peccatum & sic qui nollet furari propter deum peccaret. ergo est velle.

Respondeo. negatur minor. Ad probationem negatur consequentia.

¶ Vbi notandum quòd obiectū gaudij & tristitię & similiter gaudij & desiderij habent rationes oppositas: ideo vnum non potest esse ratio alterius. Deus autem potest esse ratio, ꝙ nolimus furari: ideo actus fertur super vtrunque: sed cum diuersis habitudinibus: propter quas respectu vnius dicitur velle & respectu alterius dicitur nolle.

CONCLVSIO V, Eadē fruitione fruimur deo & visione, qua videmus deum. Hanc probat sic. prima secundæ. q. 11. arti. 3. & primo distin. 1. q. 1. art. 2. ad secundum. Vnius finis est tantum vna fruitio. sed deus & visio dei sunt idem finis: ergo: maior nota. minor probatur. finis & adeptio eius sunt vnus finis. sed visio est adeptio dei. ergo.

Vtrum fruamur visiōe dei.

Contra. arguit Aureolus, primò. visio dei non est deus: nec ei hæremus propter se: sed in ordine ad Deum. ergo ea non fruimur. antecedens patet. consequentia probatur. quia solo deo fruendum est: & frui est alicui amore inhærere propter se: vt dicit Augu. lib. 1. de doctrina Christiana.

Respondeo. dico tria. Primum est ꝙ delectatio est boni coniuncti & ideo habet pro obiecto non tantum ipsum sed etiam operationem qua bonū coniungitur vel sibi, vel amico vt dicitur prima secundæ. q. 32. arti. 1. & 5. fruitio autem est delectatio: & ideo non fertur tantum in bonum amatum; sed etiam in habitionem ipsius.

Finis duplex qui & quo.

¶ Dico secundò: quòd fruitio est respectu vltimi finis qui est duplex. Vnus est obiectiualis siue finis qui: & hic est Deus. Alius est formalis: siue quo: & hic est visio dei: fruitio autem fertur super vtrumque tanquam super vnum totale obiectum: ita quòd principale est deus: minus principale est visio, quę est quasi conditio obiecti, vt est beatificans: & tenet se non ex parte obiecti, sed ex parte nostri: quia aliter non possemus ab eo beatificari, nisi nobis per visionem vniretur.

¶ Dico tertiò, quòd licet nullo ente creato sit fruendum tanquam principali obiecto: nec ei propter se inhærendum: nihil tamen prohibet eo frui, & ei inhærere non propter se, sed inquantum est habitio illius finis, cui propter se inhærendum est.

¶ Ex his ad argumentum negatur consequentia. concludit enim quòd visione non est fruendum tanquam obiecto principali. & de tali loquitur Augustinus.

Secundò fruitio est actus voluntatis nobilissimus: sed delectatio de visione non est huiusmodi: ergo: maior nota: minor probatur. Delectatio de deo in se est nobilior, quàm delectatio de Deo, vt est visus. ergo hæc non est nobilissima.

Nobilissimus actus in genere duplex. laudabiliū & præmiorum.

Respondeo. aliquis actus potest dici nobilissimus dupliciter. Vno modo in genere laudabilium: & sic negatur maior. Alio modo in genere præmij & beatitudinis: & sic negatur minor. Ad probationem negatur antecedens loquendo de nobilitate in genere præmij. Hoc elicitur secunda secundæ. q. 28. arti. 1. ad tertium. vbi ponit quòd in patria erit duplex gaudium: vnum de deo in se: aliud de deo vt visus secundum perficit immediatè beatitudinem, sicut decor iuuentutem nō autem primum. Item secundum non compatitur miseriam, sicut primum: nam in via etiam gaudemus de bono diuino in se: id est quòd Deus habeat tale bonum, licet non gaudeamus ita intrinseeè sicut in patria.

Greg. vbi supra. Vtrū eodem actu fruamur deo, & fruitione.

Contra id, quod habetur in conclusione: scilicet quòd eodem actu fruimur deo & etiam fruitione: arguit Gregorius † primò. Nulla volitio est volitio sui. ergo nec fruitio sui. tenet cōsequentia, quia fruitio est volitio. antecedens probatur. Nulla volitio est volita. ergo nulla est volitio sui. consequentia patet. antecedens probatur. omnis volitio causatur à cognitione. ergo nullum volitum est volitio: maior est in 3. de anima. † minor probatur nulla cognitio maximè intuitiua est causa sui obiecti, sed omne volitum est obiectum cognitionis. cum nihil sit volitum nisi cognitum. ergo &c. *tex. 57.*

Respondeo. primò, quòd non omnis volitio

volitio est volitio sui: sed illa quæ est respectu alicuius obiecti principaliter, quod est ratio volendi se, & alia ordinata ad ipsum, est secundariò volitio sui. Et simpliciter volitio quæ est principaliter respectu obiecti quod est ratio volendi se, & alia est secundariò volitio sui: exemplum primi est deus: exemplum secundi est miseria.

¶ Ex quo patet, quòd nulla volitio est principaliter volitio sui sed potest esse volita in principaliter volito.

Dico secundò. quòd si per notitiam intuitiuã intelligitur notitia dei in se, de nulla re insensibili habetur in via notitia intuitiua, vnde dato quod in via volitio esset volita: non tamen causaretur à notitia intuitiua: quia volitio in via intuitiuè à nobis non cognoscitur cum sit insensibilis.

Notitia intuitiua: non semper causatur ab obiecto immediate.

Dico tertio. quòd licet cognitio intuitiua non sit causa obiecti non tamẽ causatur semper inmediate ab obiecto: nam notitia intuitiua quæ habetur in patria de creaturis, causatur per influxum specierum: vel in verbo. & sic cognitio quam habet beatus de sua fruitione, qua etiam fruitur non est causa fruitionis: nec causata ab ea: sed in verbo.

Cognitio non efficit velle: sed obiectum dat ei speciem.

Dico quarto, quòd nulla cognitio est causa effectiua cuiuscumque volitionis. licet obiectum cognitum sit cã specificatiua actus, volendi, vt dicetur. 2. dist. 25.

Dico quinto: quòd ad hoc quòd volitio sit volita etiam directe: non oportet quòd distincte. i. ipsa sola sit cognita: nec oportet quòd sit cognita intuitiuè: sed sufficit ꝙ cognoscatur in eo quod est principaliter cognitum.

Dico sexto. quod multæ cognitiones licet non intiuitiuæ sunt causa sui obiecti vt patet in omnibus artificialibus.

Ex his patet ad argumentum, primo negatur antecedens. Ad probationem negatur maior, quòd volitio causaretur à notitia effectiue. negatur etiã minor vt dixi de artificiatis. Ad probationem dico quòd deberet sic subsumere: sed omne volitũ est obiectum cognitionis intuitiuę: quod negatur.

Ponit Ioannes Capreoli aliã conclusionem. scilicet. quod nullus actus volũtatis est essentialiter beatitudo: quam ponit etiam in. 4. dist. 49. cum eisdem argumentis: quæ sunt hic. Et ideo ad illum locum seruetur: quia ibi est spãlis tractatus de beatitudine.

QVAESTIO II.

QVæritur secundo. Vtrum vsus sit actus voluntatis.

PRO cuius declaratione ponitur pria conclusio. Vsus est actus voluntatis. Hanc probat prima secũdæ. q. 16. art. 1. Vsus est actus illius potentiæ cuius est applicare, omnes alias ad operationes suas. sed volũtas est huiusmodi. ergo est actus voluntatis: maior nota: quia vsus consistit in tali applicatione: minor probatur voluntas mouet omnes potentias. ergo applicat eas ad opus.

Vti & vsus differunt.

Sciendum quod licet vti & vsum aliquando doctores pro eodem accipiãt: tamẽ vt inquit Durandus distinguũtur Nam vsus est propriè operatio ad quã res applicatur: sicut videre est vsus oculi. vti autem est ipsa applicatio.

Corollarium primum. vti est solius voluntatis: probatur: solius voluntatis est applicare alias potentias ad opus, ergo eius solius est vti.

Corollarium secundum. vsus potest esse subiectiuè in potentia cognitiua, & appetitiua & executiua: probatur sic. prima secundæ. q. 16. arti. 1. in qualibet istarum potest esse operatio illa, ad quam applicatur. ergo & vsus. tenet cõsequentia à diffinitione ad diffinitum.

Corollarium tertium. licet vsus non sit semper subiectiuè in voluntate: tamen semper attribuitur principaliter voluntati: & est actus elicitus vel imperatus à voluntate, probatur sic. Omnis operatio in quocunque sit subiectiuè principaliter attribuitur motori: sed voluntas est mouens alias potentias ad operandum. ergo.

Aureo: vbi supra.

Contra probationem conclusionis arguit Aureo. † primò. vti dicit motum voluntatis super aliquid non sistendo in eo: sed ordinando ad aliud. ergo non consistit in applicatione ad opus. consequentia patet: antecedens probatur. frui & vti sunt actus oppositi. ergo habent rationes oppositas. sed frui dicit motum voluntatis super aliquid quiescendo in eo. ergo vti dicit motum voluntatis super aliquo non quiescendo in eo, sed ordinando ad aliud.

Operatio dupliciter accipitur pro actione vera vel significata.

Respondeo. primò dico quòd operatio accipitur dupliciter. Vno modo pro

proprie pro motu vel actione. Alio modo pro omni eo quod significat per modum actionis:& sic quietatio & possessio rei dicitur actio.cum aũt dicitur quod vti est applicare ad operationem: accipitur operatio secundo modo.nam velle pecuniam ad possidendum eam: est vti pecunia. quicunque ergo vult vnum in ordine ad aliud applicat ipsũ ad operationem,scilicet ad obtinendũ vel consequendum id propter quod vult illud tale:Ex hoc ad argumentum negatur consequentia.

¶Dico secundò.quòd vti & frui nõ sunt opposita immediata, nam eligere,intendere,consentire,non sunt fruitio nec vsus: sunt tamen opposita eo modo, quo absolutum opponitur ei ꝙ dicitur absolutum cum respectu:vt dicitur prima secundæ.q.16.art.2.ad primum. Et hoc modo opponit fruitioni etiam electio, quæ importat duos respectus in re electa,vnum ad finẽ,propter quẽ eligitur:alium ad id, cui præeligitur:vt ibi dicitur.art.4.

Secundò vtimur cœlo:& tamen non applicamus ipsum ad opus.ergo vti nõ dicit talem applicationem.

¶Respondeo. negatur minor: quia applicamus ipsum ad hoc, ꝙ ex eo deueniamus in aliquam dei notitiam: vt dicit S.D.1.distin.1.q.3.artic.2.ad primum.vbi declarat,quomodo omni ente creato possumus vti.

CONCLVSIO II. Vsus est tantum eorum quæ sunt ad finẽ. Hanc ponit prima secundę.q.16.art.3.& probat ex conclusione præcedenti sic. vsus est tantum eorum quę ad aliud ordinantur.ergo est tantum eorum quæ sunt ad finem.

CONCLVSIO III. Electio est actus voluntatis.Hanc ponit.prima secundæ.q.15.art.1.& arguit sic.electio est motus animæ ad bonum,quod eligitur:ergo est actus voluntatis.

Pro notitia conclusionis dico duo. Primum est quòd aliquis est actusquo voluntas tendit in bonum absolute sicut est velle & amare.& hic actus est voluntatis simpliciter. Alius actus est quo mouetur in bonum. Secundum ꝙ aliqua impressio rationis relinquitur in voluntate:& talis est actus in quo est aliqua ordinatio,nam rationis est ordinare & sic est electio.huiusmodi aũt actus est volũtatis non simpliciter sed in ordine ad rationẽ:nec est sic intelligendum,quòd substantia actus electionis sit in voluntate:& ordo fundatus in tali actu sit in ratione:quia hoc est impossibile:quia relatio esse non potest nisi vbi est fundamentum. electio autem fundans illum respectum est in voluntate.sed intelligitur sic quòd voluntas ex natura sua habet quòd eliciat actũ volendi sed non habet ex se : immo ex hoc quod mouetur ab intellectu quod in actu suo sit ordo vnius ad aliud : vt dicit S. Do.de veri. q.22.artic. tertio.

¶Aureolus arguit contra tribus medijs quę non pono: quia solum concludunt.quòd ordo fundatus in actu electionis non est subiectiue in ratione. quod gratis conceditur. *Aureo.*

Dico secundo quòd dirigere actiue aliquid in finem, conuenit intellectui, voluntas tamen vt est mota à ratione, potest elicere actum relatum siue ordinatum in finem:ita quòd à voluntate est effectiue tam actus quàm relatio in eo fundata:vt ponitur ibi supra ad quartum.& loquitur de relatione non vt est habitudo,sed vt est actio vnde passio,idem ponit prima secundę q.13. art.secundo.ad tertium. *Dirigere actiue est ĩtellectus.*

Ex quibus patet,ꝙ dirigere siue referre actiuè pertinet ad intellectũ: voluntas tamen potest elicere actum in quo sit passiua directio siue relatio, sicut etiam in sagitta eius passiua directio ad terminum:& sic est finis.3.conclusionis.

CONCLVSIO IIII.Electio est tantum eorum quæ sunt ad finem. Hanc ponit prima secundæ.q.13.arti. tertio.& arguit sic.Electio sequitur volitionem finis,ergo est in eorum quæ sunt ad finem.

CONCLVSIO V.Consensus est actus voluntatis. Hanc probat.1.2. q.15.art.1.Consensus est applicatio motus appetitiui ad aliquid.sed hoc conuenit voluntati.ergo.

CONCLVSIO VI.Consensus est tantum eorum, quæ sunt ad finem.Hanc probat vbi supra, & arguit sic.Consensus est applicatio motus appetitiui ad determinandum consilium. sed consilium est tantum eorum , quæ sunt ad finem:ergo & consensus. *Consensus quid.*

Contra probationem arguit Aureolus. Incontinens consentit passioni, & non

non applicat motum appetitus ad determinandum consilium: ergo probatio falsa. maior nota. minor probatur. Incontinens subuertit consilium: ergo non determinat.

Respondeo, quòd eorum, quæ agũt ex passione in quibusdam est ratio totaliter absorpta à passione: & de his negatur maior. quia isti non consentiunt sicut nec bruta: vt dicitur prima secundæ. q. 10. art. 3. In quibusdam non totaliter absorbetur ratio, & in his est consensus. sed negatur minor. nam vt dicitur de malo. q. 3. ar. 9. In actu peccati est quidam syllogismus: & per consequens consilium. quia consilium est inquisitio, licet sit ibi falsum consilium. Nam secundum motum concupiscentiæ dicit incõtinens omne delectabile est faciendum. sed hoc est delectabile. ergo faciendum. ecce, quòd cõsentiendo determinat consilium, & quęstionem, scilicet an hoc sit faciendum.

Ad probationem dico, ꝙ licet sit ibi subuersio consilij quò ad concupiscentiam: tamen ille cuius ratio non est absorpta secũdum ipsam iudicat, nullum malum esse faciendum: & sic ex consequenti non est in eo totalis subuersio consilij: licet à passione vincatur.

CONCLVSIO VII. Respectu eiusdem obiecti potentiæ executiuæ: vsus sequitur electionem. Hanc ponit prima secundæ. q. 16. art. 4.

CONCLVSIO VIII. Electio quandoque differt realiter à consensu: quandoque tantum ratione, prima secundæ. q. 5. art. 3. ad tertium.

CONCLVSIO IX. Respectu eiusdem prius est consilium. secundò consensus, tertiò electio, quartò imperium. quintò vsus. Primum ponit prima secundæ. q. 15. arti. 3. Secundum ponit. ibidẽ ad tertiũ. Tertium & quartum ponit. q. 17. art. 3. ad primum. & q. 16. art. 4. ad tertium. Respectu autem diuersorũ id, quod in vno ordine est prius, in alio est posterius.

Exactissima partitio declarãs omnifariũ voluntatis progressum.

Corollarium. Respectu eius quod est ad finem sic sunt tres actus voluntatis, scilicet eligere, consentire, & vti. Duo autem intellectus, scilicet consiliari & imperare.

QVÆSTIO III.

QVæritur tertiò. Vtrum vltimo fine per intellectum apprehenso necessario fruatur voluntas creata.

PRO QVAESTIONIS decisione sit hæc prima conclusio. Stãte apprehensione vltimi finis sub vniuersali ratione summi boni voluntas nõ potest ipsum respuere. probatur sic. Esse & viuere necessariò appetuntur: ergo & vltimus finis. consequentia nota. quia hoc est maius bonum. antecedens est Philosophi. 9. Ethicorum. † & 3. Pol. Hanc probat prima. q. 81. artic. 1. Sicut se habet principium in speculatiuis: ita finis in agibilibus. sed intellectus necessario adhæret primis principiis. ergo & voluntas necessariò adhæret fini. minor nota. maior est philosophi secundo physicorum. † Et non solum comparat philosophus principiũ ad finem, quãtum ad esse, scilicet quòd si principia sunt: conclusio est, vel erit. & si finis est, ea quæ ordinantur ad finem sunt vel erunt vt falsè exponit Aureolus. sed etiam in septimo Ethicorũ. c. 8. ponit hanc comparationem, quòd sicut principio, vt principium est: intellectus assẽtit propter se: ita fini vt finis est voluntas adhæret propter se. Et sicut principio indemonstrabili quodcunque sit illud siue primum siue non: non potest intellectus dissentire: ita finem, qui non potest ad alium ordinari, non potest voluntas respuere. Et sicut principiis non indemonstrabilibus intellectus non necessariò assentit: ita nec finem ordinabilem ad alium voluntas necessariò vult.

Ethic. c. 8

Tex. 89.

Secundò probat eandem. de veri. q. 16. art. 2. & 22. art. quinto. Omnis motus reducitur ad immobile: sed voluntas mobiliter & cõtingenter vult multa: ergo ista volitio reducitur ad aliquid, quod vult immobiliter. Iste est vltimus finis: ergo &c.

Contra arguit Aureo. reducendo rationem ad oppositum sic. Homo appetit sanitatem contingenter: & illa volitio non reducitur ad aliquid immobiliter volitum: ergo nõ omnis motus reducitur ad immobile.

Aureolus in primo dis. 1. q. 3

Respondeo. negatur minor. qa quicquid volumus: volumus propter beatitudinem: vt dicitur prima. 2. q. 1. artic. 6. & 4. dist. 49. q. 1. art. 3. q. 4. ita quòd appetitus beatitudinis virtualiter, & si non actualiter remanet in quolibet appetitu.

Vtrum quicquid volumus, propter beatitudinem volumus.

Contra, scire appetitur propter se, primo metaphysicæ. † ergo nõ propter

in prœ.

beatitudinem.

Respondeo. propter se accipitur dupliciter. Vno modo vt opponitur vniuersaliter propter aliud, & sic negatur antecedens. Alio modo vt opponitur huic quod dico propter aliud extrinsecum: & sic negatur consequentia. Appetitur enim scire vt continetur sub bono completo scientis, & consequenter vt pertinet ad eius beatitudinem, quæ est bonum completum. non autem appetitur propter aliquid extrinsecũ: & sic intelligit philosophus: vt dicit S.D. prima secundæ. quæstio. prima. artic. 6. ad secundum.

Verũ motus sit propter immobile.

Secũdò arguitur. Motus animalium reducitur ad immobile: quia mouẽt se per impulsum: & ideo oportet partem impellentẽ quiescere: sed voluntas non mouet impellendo: ergo non oportet motum eius reduci ad aliud immobile.

Respondeo. negatur minor. quia voluntas volens finem mouet, & similitudinariè impellit se ad volendum ea, quæ sunt ad finem, vt dicit S.D. prima. 2. q. 4. art. 3.

Tertia ratio pro conclusione. Voluntas necessario vult id, cuius participatione omnia vult. sed vult omnia participatione vltimi finis. ergo. Hanc ponit de veri. q. 22. ar. 3.

Contra arguit primò. Sequitur quòd quilibet necessario vellet Deum. hoc est falsum: quia multi oderunt eum: ergo &c. consequentia probatur. quia voluntas vult quicquid vult, inquantum participat aliquid de perfectione Dei.

Respondeo. negatur minor Ad probationem dicitur, ꝙ nullus odit Deum in se; licet possit eum odire in effectibus suis. de veri. quæstio. 22. artic. 2. ad tertium.

Secundo. Voluntas potest velle vti sua libertate: ergo non necessario vult finem: alioquin non vteretur libertate, sed cogeretur.

Libertas duplex opposita coactioni & necessitati.

Respondeo. dico tria. Primum ꝙ libertas accipitur dupliciter. Vno modo vt opponitur coactioni, & ista semper est libera. Alio modo, vt opponitur necessitati: & sic respectu vltimi finis voluntas non est libera: quia talis libertas est tantum respectu eorũ, quæ sunt ad finem, sicut & electio. de veri. q. 22. artic. 5.

¶ Dico secundo, ꝙ vti libertate respectu vltimi finis, potest esse dupliciter. Vno modo, quo ad exercitium actus, & sic dico ꝙ potest: potest enim in statu viæ diuertere intellectũ à consideratione vltimi finis: quia talis confusa cognitio, & similiter volitio, quam habemus de vltimo fine, potest apprehendi vt medium insufficiens, ad consequendum finem. Alio modo quo ad specificationẽ actus: & sic dico, ꝙ stante apprehensione vltimi finis sub ratione summi boni: licet voluntas possit cessare ab omni actu: tamen si quem actum circa ipsum eliciet, ille actus erit velle.

¶ Dico tertio ad argumentum ꝙ potest velle vti libertate quo ad exercitium, non quo ad specificationẽ actus, & libertate à coactione.

Quarta ratio. Voluntas non potest resilire ab eo, in quo nullam mali reperit rationem: sed vltimus finis sic apprehensus est huiusmodi. ergo. Hanc ponit prima secundæ. q. 10. ar. secundo. de veri. q. 22. ar. 5. ad tertium.

Aureolus

Cõtra hanc retorquet sic Aureolus. Nullus potest resilire ab eo in quo nullam mali reperit rationem. sed viator non reperit in deo nullam mali rationem: ergo non potest ab eo resilire ipsum audiendo: & sic nullus peccaret, nisi fieret hereticus: existimando quòd in deo esset aliqua ratio mali. hoc est falsum: ergo & illa ratio.

Deus in se odiri nequit, sed per accidens.

Respondeo primo. concedo, quòd nullus potest odire deum in se licet per accidens, scilicet odiendo aliquos effectus peruersę voluntati contrarios: vt sunt punitiones quibus per se odio habitis retorquetur odium in deũ. huius dicti ratio est: quia quęlibet etiã peccator amat deum naturaliter, etiam plus quam se, vt dicitur prima par. q. 60 ar. quinto. Cum hac autem dilectione naturali potest stare, quòd nõ diligat deũ charitatiue, & sic quòd peccet. dilectio autem naturalis est dilectio illius boni quòd hõ naturaliter vult, scilicet finis.

Apprehẽsio hæretici ex vehementia paßionis non cõstituit hæreticum.

¶ Dico secũdò quòd deus sub ratione infligẽtis pœnã, apprehẽditur, à peccãte vt iniustus. nec tamẽ est hęreticus quã diu illa apprehensio est tãtum in parte sẽsitiua ex vehemẽtia passionis, rõne ꝗ bñ habituata habitu fidei. Ad argumẽtum dicitur, quòd solum concludit, quòd non possumus odire deum in se: non tamen quin voluntas resilire possit à

Deo ex paſſione peccati vel alio modo:& tamen non erit hæreticus.

Aureolus Contra concluſionem in ſe arguit Aureolus primo. Vltimus finis ĩ vniuerſali apprehenſus habet aliquam rationem imperfecti: ergo voluntas poteſt eum reſpuere ratione illius imperfectionis. conſequentia patet: antecedens probatur. Id habet rationem imperfecti, quod eſt potentiale, & confuſum. ſed omne apprehenſum in vniuerſali eſt potentiale & confuſum. ergo.

Reſpondeo. negatur antecedens. Ad probationẽ, negatur minor. Vbi ſciẽdũ ꝙ licet ratio vniuerſalis ſit potẽtialis: nõ tamen oportet quòd res in qua fundatur illa ratio ſit potentialis. Voluntas autem nõ vult rationem vniuerſalitatis ſed vult rem vt eſt in ſeipſa extra volũtatem & intellectum. & ſic dum concipitur aliquid in vniuerſali: imperfectio eſt in modo concipiendi non in re.

Contra. Modus cognoſcendi obiectũ multum facit ad hoc, quòd voluntas velit: ſed ſummũ bonum clare. i. claro modo viſum, neceſſitat volũtatẽ; ergo vbi non eſt ille modus: ſed tantum vniuerſalis & confuſa cognitio non neceſſitabit.

Reſpondeo. negatur conſequentia. quia eſt fallacia conſequentis. nam ꝙ obiectum clare viſum aliter moueat quàm obiectum obſcure cognitum, poſſunt eſſe multę cauſæ: tamen quia primo modo ſumè delectat non autem ſecũdò modo: argueretur ergo ſic. Obiectum clare viſum aliter mouet quàm obſcurè viſum: ergo ſi clarè viſum neceſſitat voluntatem: obſcurè viſum non neceſſitabit. arguitur à pluribus cauſis veritatis ad vnam illarum.

Secundò arguit: Si actus voluntatis reſpectu ſummi boni in vniuerſali apprehenſi neceſſario eſſet conplacẽtia, ſequitur quòd illa cõplacentia neceſſario placeret voluntati. hoc eſt falſum: quia illa complacẽtia non eſt magnum bonum: ergo non neceſſario placet voluntati. probatur prima conſequentia: quia ſi obiectum neceſſario placet: & complacentia non neceſſariò placet: ergo illa complacentia poteſt voluntati diſplicere: & ſic voluntas triſtabiliter complacebit.

Diuerſimodè fertur volũ- Reſpondeo quòd complacentia obiecti poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo vt eſt res quędã: & ſic nõ neceſſario placet voluntati. nec eodem actu fertur in ea volũtas quo in obiectum. *tas in cõplacẽtiã, vt res eſt & vt talis obiecti.* Alio modo vt eſt cõplacentia talis obiecti: & ſic eodem actu quo placet voluntati obiectum, neceſſario placet & cõplacentia: & vt ſic ille actus volũtatis eſt principaliter reſpectu magni boni, ſcilicet vltimi finis & conſequenter reſpectu conplacentię magni boni.

¶ Dico ſecũdò quòd alio actu poteſt diſplicere cõplacẽtia, poſſum enĩ triſtari quòd aliqua res mihi placuerit: ſed iſte eſt alius actus quàm ille, quo ferebatur voluntas ſuper complacẽtiam vt erat talis obiecti: nõ poſſunt autem illi duo actus ſtare ſimul: & ſic nullus triſtabiliter complacet ſed ſucceſſiue. & ſic poteſt aliquis triſtari: quia ante complacuit.

¶ Ad argumentum ex dictis patet: quia in vno ſenſu negãda eſt cõſequentia, & in alio falſitas conſequentis.

Tertio arguit ſic. Vltimus finis in cõi apprehenſus non quietat voluntatem. cum ſtante illa apprehenſione nõdum ſimus beati: ergo poteſt diſplicere.

Reſpondeo. quies opponitur motui. *Duplex* eſt autem duplex motus. Vnus eſt motus deſiderii. & ſic negatur antecedens. *quies opponitur duplici* quia volũtas quieſcit in ſummo bono: ita quòd nihil deſiderat niſi propter ſeipſum. *motui deſiderii, &* Alius eſt motus, quo cõſequimur ſummum bonum. & quies illi oppoſita eſt, quñ ipſum habemus: & ſic negatur conſequentia. *conſequutionis.*

Quartò arguit ſic. Cauſa illius volitionis ſummi boni ſic apprehenſi, non eſt neceſſaria: ergo nec volitio: conſequentia patet. quia nunquàm maior eſt voluntas in effectu quàm in cauſa. antecedens probatur, reſpectu ſummi boni eſt amor concupiſcentiæ: quia volumus ipſum vt perfectionẽ noſtrã. & cauſa huius eſt amor amicitiæ quo amamus noſipſos. ſed iſte amor eſt cõtingens: ergo &c. maior probatur. Tum quia aliquis poteſt intenſius & minus intẽſe amare. Tum quia meremur amãdo nos: ergo non neceſſario amat ſe.

Reſpondeo negatur antecedens. Ad probationem negatur minor, Ad cuius primam probationem negatur conſequentia, nam intellectus poſſibilis neceſſario mouetur ab agẽte & a phãtaſmate, non tamen agit ſecundum vltimum poſſe: ſed aliquando intẽſius aliquãdo remiſſius.

Quomodo aliquis amādo se mereatur.

Ad secundum respondet in simili.S. D de veri.q.22.ar.7.Vbi dicit quòd licet nullus mereatur amando se naturaliter: patet tamen mereri & laudari amando se ad aliquid: vel aliquo modo quòd non habet ex natura.amor autē naturalis non est actus:sed quędam inclinatio.1. dist.1.q.vltim.arti.primo. ad 3.Et cum hoc stat quòd aliquis potest appetere non esse.inquantum apprehēdit non esse, vt quoddam bonū.1.q.5. ar.2.ad.3.

Scotus in 1.dist.

Contra eandem arguit Scotus. †, primo.Voluntas est mouēs alias potencias.ergo si necessitat respectu finis,necessitabit medium ad considerandum de fine, hoc est salsum. consequentia patet in agentibus ordinatis si necessitas est in superiori:etiam erit in aliis.

Respondeo negatur consequentia, Ad probationem dico.quòd si primum necessitat ad mouendum alia: oportet quod alia necessario moueantur: non tamen oportet si primum necessario mouetur ab obiecto suo: quod ipsum necessario moueat alia.

Adducit Scotus alia sex argumenta, quibus concludit,quod voluntas respectu vltimi finis in communi apprehensi potest suspendere actum: quod conceditur.Assumit tamen quasdam propositiones falsas.Prima quod id quod est in potestate alicuius mediate;est etiam in eius potestate inmediate: hoc est falsū. nam voluntas mouet se mediante ratione:non tamen mouet se immediate.

Secunda est, quod si aliquid necessario agit,etiam necessario remouet prohibens actionem.

¶Tertia est quod impossibile est extremū vnius coordinationis respicere extremum alterius necessario,nisi necessario respiciat medium. Ista sunt falsa.nam appetitus brutorum necessario mouetur ad appetibile: non tamen necessario remouet prohibens.scilicet nō imaginari.Et ipse appetitus tāquàm extremum vnius ordinationis respicit appetibile tāquam extremum alterius: non tamen respicit necessario imaginationem,quę est media.Sic in proposito voluntas necessario vult summum bonum tanquam extremum alterius coordinationis:non tamen necessario remouet prohibens,scilicet non considerare,nec ipsum necessario respicit.

CONCLVSIO II. Voluntas non necessario vult beatitudinem apprehensam sub aliqua speciali ratione illius, in quo beatitudo consistit, puta sub ratione creatoris vel infiniti & huiusmodi.Hanc ponit.1.2.quæstio.5.artic.8.& 4.distin.49.quæstio.1.articu.3. quæstio.1.ad primum. Et medium est, quia quælibet specialis ratio se habet per accidens ad communem rationem summi boni:ergo voluntas non necessario vult sub illa speciali ratione.Nam beatitudo apprehēsa sub communi ratione beatitudinis est per se obiectum naturale voluntatis.sub ratione autem speciali se habet per accidens.

¶Aureolus probat tripliciter: quod deus apprehensus vt summum bonum necessario diligitur:stante illa apprehēsione:quod conceditur.

CONCLVSIO III.Voluntas in statu vię a nullo obiecto mouetur necessario quantum ad exercitium actus. Hanc probat prima secundæ.q. 10.ar.2o.de veri.q.22.art.6.2. & arguit sic.Ab eo non mouetur voluntas necessario quo ad ad exercitiū actus,de quo potest intellectus non considerare: sed de quolibet in statu viæ potest intellectus non considerare:ergo &c.

CONCLVSIO IIII. Diuina essentia clare visa necessario mouet voluntatem:& quo ad exercitium,& quo ad specificationem actus.primam partē probat.3.contra gen.cap.6. Quicquid potest voluntas apprehenditur sub ratione boni sed cessare ab actuali amore diuinę essentiæ clare visę non apprehenditur vt bonū:ergo.maior nota: minor probatur. Cessare ab actuali amore illo non est bonum: ergo non apprehenditur à beato vt bonum.alioquin beatus erraret, prima pars patet ex prima conclusione.Et probatur etiā 4.dist.48.q.1.arti.3.&.1.q.62.articu.8.

Adam. Vtrū fruens Deo poßit suspendere actū fruitionis.

Contra arguit Adam. primo. Voluntas videntis deum clare est libera:ergo potest actum fruitionis suspendere.

Respondeo, negatur consequentia. quia libertas voluntatis non repugnat cuicunque necessitati : sed tantum necessitati coactionis.de veri.q.22.ar.5.& 1.quæstio.24.ar.1.ad.2. Quatuor enim requiruntur ad hoc, quod potentia sit libera: quę omnia sunt in voluntate beati:vt dicitur infra lib.2.dist.24,

Secundo arguit.Nulla res finita etiā clare cognita necessitat voluntatem ad sui

sui volitionem : ergo nec vltimus finis clarè visus. antecedens est Augustini primo de lib.arb.probatur consequentia.quia sicut obiectum finitum mouet voluntatem tantum finitè : ita & obiectum infinitum,cum voluntas nõ sit capax infinitæ motionis.

Respondeo.Primò, ꝙ appetitus sequitur iudicium rationis : & ideo si iudicium nõ sit in potestate alicuius:sed sit ei ab aliquo determinatum nec appetitus erit in potestate eius.Iudicium autem de dilectione respectu vltimi finis clarè visi est præfixũ nobis à Deo. Ad hoc enim habemus quendam habitum generalem,qui dicitur synderesis,qui ita se habet respectu vltimi finis, sicut intellectus respectu primorũ principiorum.Et ideo videns Deũ:non potest quãtum est ex se iudicare, quòd bonum esset suspendere illum actum fruitionis etiam ad experiendum propriam libertatem:quia istud iudicium contrariatur illi iudicio,quo iudicat tale obiectum pro tunc esse summè diligendum. Et sic nunquam potest voluntas suspendere actum respectu obiecti : nisi possit iudicare intellectus ꝙ bonum sit pro tunc cessare ab actuali eius dilectione.de veri.q.24.art.2.

Voluntas respectu vltimi finis se habet vt natura.

¶ Dico secundo ꝙ voluntas respectu vltimi finis : non se habet vt potentia rationalis,quæ potest in opposita : sed vt natura quæ est determinata ad vnum.prima parte.quæstio.62.arti.8.ad secundam.

¶ Ex his ad argumentum, negatur consequentia:quia licet vtrumque moueat finitè, tamen istud mouere & illud sunt diuersarum rationum. vnum naturaliter & aliud non : non sic intelligendo ꝙ voluntas naturaliter inclinatur ad volendum vltimum finem, & non ad alia. Et ideo quantumcunque intenderetur obiectum creatum, nunquam necessario moueret,sicut vltimus finis clarè visus.

Tertiò arguit.possibile est,ꝙ beatus conformet voluntatem suam voluntati diuinæ in volito:sed Deus potest alicui beato reuelare,quòd post horam non fruetur Deo.ergo talis potest velle non frui.

Respondeo.argumentum concludit, ꝙ beatus potest velle carere fruitione post horam.& hoc conceditur:sed non probat ꝙ stante visione,possit velle carere pro tunc visione.

A disputandi rationibus aberrant casus Adæ argumentis.

Contra.Deus potest præcipere beato,ꝙ stante visione suspendat actum fruitionis:ergo potest stãte visione velle carere ea.

Respondeo, negatur antecedens.qa stante visione clara, necessario sequitur iudicium practicum de eo, super omnia diligẽdo:ad quod iudicium necessario sequitur dilectio. Et ideo implicat ꝙ stante tali iudicio, dilectio nõ sequatur. Si tamen suspenderet Deus illud iudicium,vtique suspendere posset dilectionem.

Quarto.Clarè videns Deum, potest apprehendere eum sub ratione displicibilis:ergo potest non amare eũ.consequentia patet. antecedens probatur. Videns Deum potest apprehendere eum, vt sui punitorem : vtputa si Deus ostenderet se alicui damnando:ergo vt displicibilem.

Respondeo.negatur antecedens. Ad probationem , negatur consequentia: quia si etiam tali videnti Deum, & in futurum damnando reuelaretur ei magna futura pœna, gaudium quod pro tunc haberet de Deo viso,non minueretur.Tum quia illud gaudium non est in potestate gaudentis, vt plus aut minus gaudeat. Tum quia iudicaret bonum esse pati illam pœnam tanquam iustam.

Videns Deũ potest velle ea visione carere per accidens.

¶ Dico secundò, ꝙ damnandus non assentit isti consequentiæ.Deus est futurus tui punitor : ergo est non amandus:quia ad visionem necessario sequitur iudicium naturale, quòd sit summè amandus, nec hoc iudicium impediri potest aut remitti vlla passione corporis aut animæ.

¶ Dico tertiò, ꝙ clarè videns Deum potest velle carere ea visione per accidens,in quantum potest velle se conformare voluntati diuinæ : si ei præciperet,ꝙ vellet carere tali gaudio ad tẽpus:sed hoc non fieret,nisi suspendendo miraculosè iudiciũ rationis de Deo summè diligendo. Sicut etiam potest quis appetere miseriam per accidens, inquantum appetit esse,ꝙ tamen videt se habere non posse, nisi cum miseria sicut damnatus.

vbi supra

Contra eandem arguit Scotus.† primò. Vnius potentiæ est tantum vnus modus agendi:sed voluntas est vna & respectu aliorum se habet contingen-

ter:ergo & respectu finis.

Respondeo.primò negatur maior.nã voluntas diuina vult se necessario, & alia contingenter.& intellectus possibilis necessario assentit primis principijs, conclusionibus autẽ contingenter:nec diuersus modus agendi variat potentiam:quia non inest ei absolutè sed in ordine ad obiectum.

¶Dico secundò,ꝙ ista necessitas respectu Dei clarè visi:non tantum est ex aliquo intrinseco potentiæ,nec tantum ex obiecto:sed ex comparatione vnius ad aliud,& ex concursu vtriusque.

Secundò diuersa approximatio passi ad agens,non causat necessitatem in agente: sed tantum intensiorem actionem.sed obiectum clarè & obscurè visum differunt solũ sicut passum diuersimodè approximatum:ergo.

Respondeo.negatur minor:quia dilectio viæ & patriæ non differunt solũ sicut magis & minus. Secundò negatur minor.nam bonum cognitum est bonum voluntatis.ideo secundum diuersitatem cognitionis boni aliqualiter variatur ratio obiecti:& ꝓpter hoc non solum mouet intensius tũc, quàm nunc: sed tunc necessario, non autem nunc.

vbi supra Contra eandem arguit Aureolus. †Deus clarè visus non replet totã capacitatem voluntatis.ergo non necessitat eam ad se amandum. consequẽtia patet.antecedens probatur.quia videns & diligens Deũ est in potentia ad multas alias dilectiones:ergo sua capacitas non est repleta.

Quomodo dilectio dici nullam aliam dilectionẽ secum patiatur. Respondeo.negatur antecedẽs. non ad hunc sensum quo probat S.Doc.ꝙ dilectio Dei nullam aliam dilectionem secum patitur: quia in Angelis est simul dilectio naturalis & beatifica: vt dicitur prima.q.62.art.7.sed Deus replet voluntatem ad hunc sensum, ꝙ in eo est tota ratio obiecti voluntatis: cũ ipse sit summum bonũ:& est ratio volendi beatis quicquid volunt, cum nihil velint,nisi in ordine ad Deum.

Vltimò arguitur ex dictis S.Do.de veri.quæstio.22.artic.6.dicentis, quòd voluntas in quocunque statu respectu cuiuslibet obiecti potest velle, & non velle:ergo &c.

Respondeo.dictum.S.Doc.intelligẽdum est non vniuersaliter,sed quòd voluntas potest tunc actum suspendere: quando cessatio ab actu potest apprehendi sub ratione boni.hoc autem non est in patria respectu dei:& quòd ita intelligat,patet in eodem lib.q.24.8.ad 2. in simili.

CONCLVSIO V.Vltimo fine clare apprehenso: voluntas necessario fruitur. Ista conclusio patet ex præcedenti.

CONCLVSIO VI. Vltimo fine apprehenso sub communi ratione summi boni,citra beatificam visionem voluntas non fruitur perfecte. Hanc probat. primo. dist.1.q.vl.ar. primo.perfecta fruitio, requirit perfectam vnionẽ finis vltimi:sed vltimus finis apprehensus tantum in cõi nõ est perfecte nobis vnitus: quia nondum clare visus: ergo &c.

DISTINCTIO II.

IN secunda distinctione istius primę partis quæritur primo. Vtrum deus sit à nobis pro statu vię intelligibilis.

PRO cuius decisione hęc est prma cõclusio.Obiectũ primum & adęquatum & per se nostri intellectus est ens.Priman partem probat.S.Doc.de veri.q.1.arti.1. Conceptus entis est prius cadẽs in intellectu nostro: ergo est primum obiectum prioritate temporis.Secundã partem probat. secundo contra gent. ca.96. Illud est obiectum adęquatum potentiæ quod nec excedit nec excedi tur à potentia:ens est huiusmodi respectu intellectus,ergo.maior nota.minor probatur.Omne ens est intelligibile.& intellectus nihil intelligit nisi quod est aliquo modo ens: ergo vnum nõ excedit aliud. Tertiam partem probat.1.q.5.ar.2.Illud est per se obiectũ intellectus sub cuius ratione alia intelligũtur: sed nihil cognoscitur ab intellectu nisi per rationẽ entis: ergo &c.maior nota. minor probatur.Ratio entis est esse in actu:sed nihil intelligitur nisi vt est aliquo modo in actu:ergo.

Cõtra arguit Aureolus quod ens nõ habeat vnum conceptum, & consequẽter non sit obiectum intellectus.primo. *in primo di.2.q.1.* Ratio entis est omnino idem cũ omni alia ratione nullo sibi addito:ergo ratio entis nõ est vna. cõsequentia patet.quia alię rationes sunt diuersę inter se:ergo si ratio entis est omnino idem cũ vnaqua

Vtrū entis sit vnus conceptus.

quaque natura ratio entis erit plures.antecedens probatur. Aut em̄ ratio entis coincidit cum aliis ente sibi addito aut nullo.nō primum, quia ens enti non additur:ergo secundum.

Ratio tripliciter accipitur.

Respōdeo.Primo quod ratio aliquā do accipitur pro quidditate rei. aliquādo accipitur pro principio formali alicuius agentis : sicut dicitur , quod calor est ratio ignis, quod agat: aliquando pro eo quod apprehendit intellectus de significato alicuius termini siue ille cō ceptus sit diffinitio,siue non.prima.dist 2.ar.1.ad.3.& primo contra gen.ca.53.

¶Dico secundo quod conceptus entis coincidit cū aliis aliquo addito:omnis enim conceptus addit aliquid supra conceptum entis. de veri.q.1.ar.1.&.q.21.arti.1.

Ad argumentum negatur antecedēs. Ad probationem dr̄ quod coincidit ēte addito,sed non sub ratione entis:addūt ergo ad ens non aliud significando sed alio mō scilicet explicantius exprimendo,quod conceptu entis implicite designatur.

Secūdo.Si ens habet vnum cōceptū aut est absolutus au t respectiuus : sed nec sic, nec sic.ergo:maior nota.qa absolutum & respectiuum distinguuntur per affirmationem & negationem.scilicet per esse ad aliud & nō esse ad aliud inter quę nō cadit medium.minor probatur.Id quod diuiditur in oppositas rationes immediate nō habet aliquam earum sed abstrahit ab vtraque : sed ens diuiditur in absolutum & respectiuum , quæ sunt opposita immediata: ergo &c.

Respondeo, negatur minor. dico enim ꝙ conceptus entis est absolutus: vt dicitur de veri.q.21.art 1.ad primū. Ad probationem dico, ꝙ quando diuisus est cōceptus in oppositas rationes potest accipi, vt superior siue communior,& vt inferior ad vnam illarū:tunc non oportet, ꝙ sit abstractus ab vtraque:sicut conceptus qualitatis est qualitas spiritualis : & tamen diuiditur in qualitatem corporalem & spiritualem. Et similiter vniuersale est quid superius ad hoc vniuersale,quod est genus, & genus potest accipi vt superius ad vniuersale.nam conceptus generis cōtinet sub se omnia genera:omnia autē genera sunt vniuersalia:& tamen vniuersale dicit vnam rationem,licet diuidatur per illa quinque, & non sit dare vniuersale medium per abnegationem inter ea.Ita in proposito ens accipitur vt superius ad absolutum : nam omne absolutum est ens & non econtra.absolutum etiam potest accipi vt superius ad rationem entis:quia sub absoluto non tantum continetur ratio entis, sed omnia absoluta.Et sic ratio entis vt sumitur per se,est inferior ad absolutum:& est superior,vt sumitur pro illis quæ naturaliter repręsentat in tota sua latitudine.

Tertio.Si entis est vna ratio:ergo omnia prædicamenta conueniunt in illa quęstione:quia omnia sunt ens.hoc est falsum : quod probatur :prædicamenta sunt se totis distincta,& primo diuersa: vt dicit Commenta.3.& 8.metaphysicæ.†ergo in nullo conueniunt. *Com.24.*

Primò diuersa dupliciter dicuntur in nullo conuenientia vniuoco & in nullo simpliciter.

Respondeo. negatur falsitas consequentis.Ad probationem dicitur:ꝙ aliqua dicuntur primo diuersa dupliciter. Vno modo, quia non conueniunt in aliquo vniuoco.& sic intelligit Cōmen.sed negatur consequentia : quia sic primo diuersa possunt in vna ratione conuenire per prius & posterius. Secundo dicuntur primo diuersa, quæ in nullo conueniunt.& sic negatur antecedens:immo nulla sunt hoc modo primo diuersa.

¶Dico secundo.ꝙ nō oportet quærere, per quid distinguantur prædicamenta sub ente : quia cum analogum distinguatur per diuersos modos participandi rationem entis. prædicamenta distinguuntur seipsis tanquam diuersis modis participandi rationem entis.1. distinct.12.quæstio.1.artic.3.ad secundum. Et licet ens immediatè significet prædicamenta, id est, ꝙ non significat prius aliam rem, quàm prædicamenta: tamen non significat ea nisi mediante conceptu.

Ex hoc patet ꝙ licet ens dicat conceptum vnum:tamen non dicit immediatè vnam naturam.sicut hoc nomen homo immediatè significat naturam humanam.

CONCLVSIO II. Verū est adæquatum obiectum intellectus nostri,non tamen per se. Prima pars probatur.1.q.87.art.3.ad primum:sic. Verum conuertitur cum adæquato obiecto,scilicet cum ente.ergo est adæquatum intellectui.Secūda pars probatur.

1.q.16.arti.3.ad octauum.& de veri.q. 1.art.1.ad tertium. Ratio entis potest intelligi,non intellecta ratione veri.ergo verum non est per se obiectum.

Corollarium. verum est adæquata passio per se obiecti intellectus,scilicet entis.Hanc ponit de veri.q.1.artic.1. id quod per se cõsequitur omne ens,dum actu intelligitur,est passio adęquata obiecti intellectus: sed verum est huiusmodi.ergo.ibi enim elicitur, ꝙ sic se habet ratio veri ad intellectum:sicut se habet ratio assimilati sensui per speciẽ sensibilem.sed talis ratio non est obiectum sensus:consequitur tamen omne quod sentitur actu:ita & verum consequitur omne,quod actu intelligitur.sicut etiam esse abstractum, esse vniuersale,esse immateriale.

CONCLVSIO III.Obiectũ materiale & proportionatũ intellectui nostro pro statu pñti est quidditas rei materialis.Hanc probat sic.1.q.84.ar. 7.&.q.12. arti. 4. obiectum debet proportionari potentię.sed potẽtia intellectiua pro statu præsenti est virtus aïæ existẽtis in materia:ergo obiectũ suum est quidditas rei materialis.

Aureo. primo dis. 2.q.2.artic.2.

Contra.arguit Aureo.intellectus pro statu pręsenti intelligit se & actum suũ & multa alia immaterialia.ergo q̃ddítas rei materialis non est eius obiectum.

Respõdeo.dico primo,ꝙ per quidditatem rei materialis intelligimus quidditatem rei cõpositę ex materia & forma cuius potest haberi phantasma.talem autem quidditatem dicimus esse obiectum intellectus pro statu pręsenti,non quia alia intelligat:sed quia nõ primo alia intelligit:immo omnia per talem quidditatem intelligit.

Dico secundo.ꝙ intellectus cognoscendo se,ita procedit. Primo enim intelligit quidditatem cuius accipit speciem à phantasmate. Secundo cognoscit actum suũ.Tertio seipsum. Quarto naturam animæ intellectiuę cognoscendo de his omnibus quid sunt.1.q. 87.artic.3.

¶Ex cognitione autem sui deuenit in cognitionem substantiarũ separatũ quantum ad quia sunt tantum:vt dicitur.3.contra gen.c.46.

Ad argumẽtum negatur cõsequẽtia: vt patet ex dictis. Alijs decem medijs probat ꝙ quidditas rei materialis non ęst formale, & p se obiectũ intellectus quod conceditur.

CONCLVSIO IIII. Licet verum non sit per se obiectum quod intellectus: est tamen eius obiectum quo.

¶Vbi sciendum vt elicitur ex 5.di. 24.q.1.arti.1.q.1.& de veri.q.14.ar.8. ad.4.formale obiectum est duplex,vnũ est formale quo aliquid obiicitur potentiæ:& sic lux est formale in obiecto visus. Aliud est formale quod obiicitur potentiæ:& sic color & non lux est formale obiectum visus.Ita in proposito verum est formale obiectum intellectus quo prĩo q̃a nihil intelligitur nisi intellectus ei assimiletur per spẽm: quę assimilatio complet rationem veri. ita quòd veritas est, qua aliquid est intelligibile:cum cognitio sit quidam veritatis effectus: nunquam enim species esset principium quo intellectus intelligit lapidem nisi per eam intellectus lapidi conformaretur: ens autem est formale obiectum intellectus tãquàm id, ad quod terminatur actus intellectus.

Verũ est formale obiectum nostri intellectus quo:ens verò quod.

CONCLVSIO V.Deus non potest à nobis in via cognosci per essentiam suam vel in se.Hanc probat de veri.q.10.arti.11.& primo contra Gen. ca.14.&.1.q.14.ar.5.& super Boe. q.1. ar.2. Quicquid cognoscitur in via per essentiam suam, & in se cognoscitur per speciem ipsam perfecte repræsentantem.sed nullam habemus speciẽ perfecte repræsentantem Deum. ergo.

Contra arguit Scotus.2. meta.quod in statu vię possimus intelligere quidditates substãtiarum separatarum:primo naturale desiderium non est frustra. primo cœli.sed homo naturaliter scire desiderat quid de substantiis separatis primo meta.ergo.†

Com. 23.

Primo met. prologo.

Respondeo. negatur consequentia: quia sufficit quòd hoc desiderium compleatur in alia vita.sicut etiam homo nõ est beatus in hac vita,licet naturaliter eam appetat.

Contra,philosophus non posuit aliã vitam.

¶Respondeo. quòd licet explicite non posuerit: tamen suæ rationes ad hoc ponendum mouere debent.& maxime,quia naturaliter desideramus eas scire. hoc non fit in hac vita:ergo in alia.

Aristo.implicite aliam asserit vitã.

Secundo potentia improportionata obie

obiecto nunquàm poteſt ad ipſum eleuari.ſicut viſus non poteſt eleuari ad cognoſcendum ſonum: ſed intellectus eleuabitur, quando erit ſeparatus ad cognoſcendum ſubſtantias ſeparatas. ergo nũc nõ eſt eis improportionatus.

Obiectum dicitur potentiæ improportionatum dupliciter primo nõ cõtentũ ſecundò excedens.

Reſpondeo. dupliciter obiectum eſt improportianatum potẽtię & econtra. Vno modo quia nullo modo cõtinetur ſub obiecto potentię. ſicut ſonus non continetur ſub obiecto viſus.& ſic conditur totum. ſed non eſt contra nos. Alio modo quia continetur quidem ſub obiecto potentiæ, ſed modus eſſendi obiecti excedit modum eſſendi potentiæ,quæ tamẽ eleuari poteſt ad altiorem modum eſſendi: ſicut lux ſolis excedit viſum noctis.& ſic negatur maior hoc mõ ſubſtãtiæ ſeparatę ſunt improportionatæ intellectui noſtro.1.q.ar.4. ad quartum.

Tertio:quilibet effectus ducit in cognitionẽ ſuæ cauſæ:ſed quęlibet creatura eſt effectus Dei.ergo ducit in eius notitiam.

¶Reſpondeo.triplex eſt notitia cauſæ.Vna qua cognoſcitur quid eſt.& ſic negatur maior.Secunda qua cognoſcitur quia eſt. Tertia, qua cognoſcitur quid non eſt.ſic conceditur totum.ſed non eſt contra nos.

Cõtra ſi cognoſcimus de Deo quia eſt:quòd cognoſcamus etiam quid eſt. *Tex.7.*

¶Primo.quia dicitur.2.poſte. † vbi habetur quia eſt:quid eſt,facile eſt habere.

Reſpondeo.cognitio quia eſt cauſæ per effectum,eſt duplex: vna per effectum adæquantem virtutem cauſæ, & ſic intelligit philoſophus: ſed dico ꝙ nulla creatura adæquat virtutem Dei. Alia eſt per effectum non adæquatum cauſæ.& ſic nõ intelligit philoſophus.

¶Secundò per te cognoſcimus iſtã, Deus eſt.ergo cognoſcimus ꝙ eſſe cõuenit eius naturæ.ſed hoc fieri nõ poteſt niſi ipſam eſſentiam cognoſcamus: quia hoc verbum eſt,ſignificat compoſitionem quãdam,quam ſine extremis non eſt intelligere.

Reſpondeo.negatur minor:quia ad cognoſcendum Deum eſſe,ſufficit cognitio eius in effectu.1.quæſt.1.arti.7. ad primum.

Scotus ibidem.

Contra aliam partem eiuſdem reſponſionis:qua dicitur ꝙ de Deo ſufficit per effectum cognoſcere quid non eſt:arguit ſic.

¶Primò.ſequitur ꝙ neſciremus qd eſt brutum.hoc eſt falſum.ergo:probatur conſequentia:quia differentia bruti, ſcilicet irrationale dicit negationem.

Reſpondeo. negatur conſequentia. Ad probationem dicitur, ꝙ licet differentia bruti aliquo modo non habeat nomen.habet tamen conceptum affirmatiuum perfectè determinantem diffinitionem.

Secundò: quia ſecundo periherme-nias † dicit philoſophus: ꝙ negatiua cognoſcitur per affirmatiuam. ergo ſi cognoſcimus quid nõ eſt.prius cognoſcimus quid eſt. *Lec.4.*

Reſpondeo.vt inquit Albertus, illa propoſitio philoſophi eſt vera tantum in illis,in quibus id quod derelinquitur per negationẽ,poteſt à nobis comprehendi.hoc autem non eſt in propoſito:quia ſignificatum formale propoſitionis affirmatiuæ de Deo eſt incomprehenſibile.

CONCLVSIO VI.In via poſſumus de Deo cognoſcere quia eſt. Hanc probat ſuper Boe.quæſt.1.art.2. Omnis effectus ducit in cognitionem quia eſt de cauſa ſua,ſed cognoſcimus aliquos effectus.ergo &c.

Contra.in articulis Pariſiis cõdemnatis dicitur ſic. Quod de Deo non poſſumus cognoſcere, niſi quia eſt: eſt error.

Reſpondeo. ille articulus damnat quoſdam dicentes, ꝙ de Deo non cognoſcimus niſi hoc enuntiabile, Deus eſt.Hoc autem non dicit S.Do.immo ꝙ cognoſcimus Deum eſſe bonum, iuſtum,&c.Sed omnis cognitio qua aliquod prędicatum non diffinitiuum cognoſcitur non ineſſe ſubiecto dicitur cognitio quia eſt, vt dicitur ſecundo poſterio.†& ibi Linconienſis. cõmen.1. *Tex.8.*

Cognitio omnis citra cognitionẽ quidditatis: quia eſt.

Ex quo habetur, ꝙ omnis cognitio citra cognitionem quidditatis dicitur quia eſt.Et ꝙ ille articulus nõ ſit contra nos patet.nam ibi dicitur artic.36. ꝙ Deum in hac vita poſſimus intelligere per eſſentiam:eſt error.

CONCLVSIO VII. Licet non poſſimus Deum in via immediatè cognoſcere:poſſumus tamẽ de Deo immediatè cogitare. primam partem probat.2.diſtinctio.27.quæſtio.3.articul.1.Omnis cognitio quam in via habemus

Duplex mediū cognoscendi Deū: cognoscētis & cogniti.

bemus de Deo,est per creaturam.ergo nulla est immediata. consequentia patet,antecedens etiam:quia non intelligimus nisi per phantasma sumptum à creatura.est enim duplex medium:vnum ex parte cognoscentis,scilicet species. Aliud ex parte Dei cogniti, scilicet creatura,in qua cognoscitur : sicut Hercules cognoscitur in imagine sua. primum medium non facit cognitionē mediatam sed secundum.secunda pars probatur.4.distin.49.quæstio.2.arti. 7. ad octauum.illa cogitatio est immediata,qua aliquid affirmatur vel negatur de aliquo.sed hoc possumus de Deo facere.ergo:maior nota:minor probatur. Grego.declarat.Nam ex quibusdā conceptibus simplicibus abstractis à creatura,formamus vnum conceptū complexum,& illū attribuimus Deo. Nam cognoscimus quòd id quod mouet cœlum est substātia:& quia mouet circulariter,concludimus:quòd illa substantia est intelligens:& quia ille motus est sempiternus : concludimus quòd illa substantia est incorporea.vlterius concludemus, quòd datur aliqua substantia intelligens incorporea infinita prima omnium non distincta à suo esse, hic autem conceptus est proprius Dei, & per ipsum quando volumus cogitamus de Deo. tamen non acquisiuimus hunc conceptum, nisi præcognita creatura.

CONCLVSIO VIII. In statu viæ possumus habere conceptum Deo proprium : & etiam speciem sibi propriam.prima pars patet ex præcedenti conclusione.Et primo cōtra Gen. c.14.secunda pars elicitur.1.quæstio.12. artic.4.ad 2.intellectus habet in se speciem entis:speciem substātiæ : speciem incorporei : speciem essentiæ non distinctæ ab esse.& ex istis potest vnam formare : sicut imaginatio ex specie montis & specie auri, format speciem montis aurei:sed illa sic formata ab intellectu ex illis pluribus erit propria Dei.ergo.

CONCLVSIO IX. Eodem conceptu quo viator cōcipit creaturā, potest cōcipere etiam Deum licet nullum nomen de deo & creatura vniuocè dicatur.prima pars patet 7.cōclusione.de potentia.q.7.art.5.

Ex quo loco patet quòd ens,& vnū de deo & creatura communiter dicta non dicunt duos cōceptus.scilicet,vnū dei & alium creaturæ sed eundem:qui tamen est imperfecta ratio dei.& perfecta ratio creaturæ.secundam partem probat.1.di.35.arti.4.q.1.in eis distinguitur esse ab essētia,de quibus aliquid dicitur vniuoce:sed in Deo non est aliud esse ab essentia.ergo &c.

Contra arguit Sco.4. metaph.ens dicitur vniuoce de omnibus. ergo aliquid est vniuocum Deo & creaturis: consequentia patet.antecedens probat supponēdo duo.Primò quòd cōceptus entis est vnus in se & distinctus ab aliis hoc suppositum probat vndecim rationibus.Alij tredecim rationibus: quarū hęc potissima est,vnum est passio entis, ergo inest ei. consequentia patet.antecedens est philosophi.4.metap. † *Scotus met. q.1.* *tex.1.*

Vtrū ens dicatur vniuocè.

Secundo. supponit quòd obiectiuus conceptus entis est realis. hoc probat sex rationibus:quarum portior est hęc: Nullum nō reale est de ratione realis. sed ens est de ratione cuiuslibet realis ergo non est non reale. Tunc arguit, sic.cōceptus entis est vnus,& est realis. ergo vniuocus.

Cōceptus duplex formalis, & obiectiuus.

Respondeo primò. quòd conceptus est duplex,quidam est formalis:& hic est ille, quē format intellectus noster. & sic conceptus entis est vnus. aliter enim concipit ens: aliter substantiā:nō tamen iste formalis conceptus entis est vniuocus.quia non æqualiter repræsentat omnia de quibus ens prędicatur. Quidā est cōceptus obiectiuus:& hic nihil aliud est : nisi id quod obijcitur intellectui formanti conceptum formalem:sicut natura humana est conceptus obiectiuus illius intellectiōis.qua intelligitur homo.

¶Dico secundo: quòd conceptus obiectiuus potest esse vnus dupliciter: Vno modo quia significat vnam naturam participatam à multis. sic quòd non stat ex parte illius formę, quin sit vna.sed ex alio. scilicet ex principijs indiuiduantibus eam:vel ex differētiis diuisiuis. Alio modo conceptus obiectiuus dicitur vnus vnitate attributionis:ens enim non significat vnum conceptum obiectiuū primo modo, sed secundo modo.immediate eī significat deū & creaturā sed creaturā ex attributione ad deū:& accidens ad substantiā.

Ex quo sequitur quòd conceptus obiectiuus entis nō est vnus tanta vnitate

tate quanta est vnitas vniuoci: quia vniuocum immediate significat vnam naturam:non autem ens.

¶ Tertio negatur primum suppositum loquendo de conceptu obiectiuo & de vnitate formæ significatę. Ad probationem primi suppositi dico quod vnitas consequitur primo & per se ratione entitatis i suppositis suis: vt verbi gratia. Lapis est corpus: est substātia, est ens: vnitas consequitur lapidem per prius inquantum lapis est ens: quàm inquàntum est corpus: vel substātia: nō tamē oportet quòd passio consequitur subiectum in sua ratione: sicut ratio hoīs non est risibilis: nec ratio albedinis est disgregatio. Ita in proposito licet ens sit per prius vnum quàm substātia sit vna: non tamen oportet quod ratio entis sit vna.

¶ Aliæ rationes pro primo supposito solum concludunt, quòd formalis conceptus entis est vnus: quod conceditur:

Entis triplex communitas: decem generibus enti creato & increato: reali & rationis.

Ad secundum suppositum dicitur primo quod ens accipitur tripliciter. Vno modo vt est commune tantum ad decem prędicamenta & sic dicit vnum conceptum realem. & sic nihil concluditur quin sit aptum natum esse in rerum natura pręter omne opus intellectus Secūdo accipitur vt se extendit ad omne ens reale: siue creatū siue increatum: & sic est minus vnum quàm primo modo: quia minus conuenit ens creatum cum increato quàm vnum prędicamentum cum alio. Tertio accipitur vt est commune ad ens reale & ens rationis: & sic dicit vnum conceptū non realem nec rationis: & sed abstrahit ab vtroque. & includit omnē rem & omnem rationē. & sic iste est adhuc minus vnus. Accipiēdo ens primo modo & secūdo, conceditur secundū suppositum. sed negatur accipiendo ens tertio modo. Et hoc tertio modo non est subiectum metaphysicæ, nec bonū passio eius, sed tantum entis realis.

Ens non reale dupliciter dicitur contrariè & abstractè.

¶ Dico secundò ad probationē huius secundi suppositi, quòd aliquid est non reale dupliciter. Vno modo contrariè sicut chimera. & sic conceditur totum sed non est contra nos. Alio modo dicitur & reale: quia abstrahit ab ente reali, & ente rationis, & sic negatur maior. Vltimò negatur illa consequentia, conceptus obiectiualis entis est vnus vnitate attributionis, vt dictū est. ergo est vniuocus, quia non solum ratio inæqualiter participata: sed etiam diuersus modus essendi impedit vniuocationem: licet esset vnitas rationis, vt dicitur primo contra Gen. c. 32. de domo in mente & in materia: & de formis intelligibilibus, quæ sunt in mente diuina, & respectu creaturarum. Ista enim sunt vnius rationis: non tamen vniuoca. de potentia. quæstio. 7. articul. 7. ad sextum.

Secundò arguit. Ens prædicatur de omnibus in quid: ergo est vniuocum.

¶ Respondeo. negatur antecedens: quia eis sumitur ab esse: quod differt ab essentia in creaturis. negatur etiam consequentia. quia non prædicatur secundum vnam rationem æqualiter participatam.

Tertiò arguit. Omne analogum potest esse extra intellectum alicuius: sicut sanum, vt dicitur de medicina, quæ est extra intellectum sani: vt dicitur de pulsu. sed ens nō est extra intellectum alicuius. vt dicitur. 3. metaphysicę. ergo.

Triplex analogū.

¶ Respondeo. analogum est triplex. vt dicitur. 1. distinctio. 19. quęstio. 5. artic. 2. ad 1. Aliquod est, quod dicit plures rationes explicitè, vt sanum. nam alia ratione dicitur homo sanus, alia ratione medicina dicitur sana. Aliud est, quòd dicit vnam rationem æqualiter participatam, quæ tamen non habet vniforme esse in analogatis. sicut corpus dicitur de cœlestibus & inferioribus: sed ibi habet esse incorruptibile: hic corruptibile. Aliud est quod dicit vnam rationem in actu sed inæqualiter participatam. Primus modus analogiæ facit propositionem multiplicē: non autem alij. Item omnia contenta sub analogo: tertio & secundo modo possunt eadem distributione distribui. Item analogum secundo & tertio modo non potest esse extra intellectum alicuius analogatorum: quia dicit vnam rationem. Analogum autem primo modo cum dicat plures rationes in ordine tamen ad vnum numero, puta ad sanitatem animalis, sub ea ratione qua dicitur de vno, est extra intellectum alterius.

QVÆSTIO II.

QVæritur secūdo. vtrū Deum esse, sit per se notum.

PRO decisione sit hęc prima cōclu-

 sio.

sio. Ad hoc quod aliqua propositio sit per se nota: sufficit quod prędicatum sit de ratione subiecti. Hanc probat de veri.q.10.ar.12. Ex.1.q.2.ar.1. Omnis propositio est per se nota: quæ statim cognitis terminis, cognoscitur. primo posteriorum: sed omnis illa in qua prædicatum est de ratione subiecti, est huiusmodi. ergo. maior nota. minor probatur. Quando prędicatum est de ratione subiecti, idem significatur per subiectū & prędicatum. ergo cognitis terminis cognoscitur prædicatū in esse subiecto.

Tex.6.

Aureo. Contra arguit Aureo. Istæ propositiones. motus est, nix est alba. parallelæ nō cōcurrūt, sūt per se notę: & tamē prędicatum non est de ratione subiecti. ergo prima pars antecedentis est philosophi physi.† secūda pars est eiusdē. 2. topicorum.†

Tex.6. †Cap.2.

Respondeo, dico tria. Primum quòd hoc nō est cōtra cōclusionem quia non dicitur quòd in omni propositione per se nota prædicatū sit de rōne subiecti.

¶Dico secūdo quod aliquid esse per se notum dupliciter accipitur. Vno modo intellectui. Alio modo sensui. motū esse, niuem esse albam, per se notum est sensui, non autem intellectui: de qua notitia loquimur hic. nam cognitis his terminis, nix, & albedo non statim cognoscitur intellectu prædicatū inesse subiecto sed indiget sensu.

Per se notum dupliciter: sensui & intellectui.

¶Dico tertio ad saluandum quòd in omni propositione per se nota prædicatum est de ratione subiecti. Prædicatum quinque modis includitur in subiecto. Primo, quādo prædicatum est diffinitio subiecti. Secundo quando prædicatum est pars diffinitionis subiecti. Tertio quando diffinitum prædicatur de sua diffinitione. Quarto quando descriptio prædicatur de descripto. Quīto quando descriptum prædicatur de descriptione. Ad argumentum negatur antecedens. quia non concurrere cum sit passio parallelarum, ponitur in earū descriptione.

Quinque modis prædicatū includitur ī subiecto.

Grego. Contra eandem arguit Grego. primo Nec illa propositio in qua prædicatum includitur in ratione dicente, quid rei subiecti. nec in illa, in qua prædicatum includitur in ratione dicente quid noīs est per se nota. ergo nulla. consequētia patet à sufficiēti diuisione: quia omnis ratio vel dicit quid rei, vel quid nominis. antecedens probatur pro prima parte: In ista: intellectus est qualitas, prędicatū dicit quid rei subiecti: & tamen non est per se nota, cum multi de ea dubitent. Similiter ista. albedo est color, non est per se nota cum sit contingens: & tamen prædicatum dicit, quid rei subiecti. Secunda pars antecedentis probatur. Omnis propositio per se nota est vera. sed ista, vacuum est locus: non est vera: & tamē prędicatum dicit quid nominis subiecti, ergo non est per se nota. maior nota. minor probatur. nullus locus est vacuum. ergo vacuum non est locus priuatus corpore.

Respondeo, negatur antecedens pro vtraque parte. Ad primū contra primā partem ātecedētis negatur minor. quia licet sit per se nota in se non tamen omnibus: quia non omnes cognoscūt rationes terminorum.

¶Ad secundum negatur maior. & est necessaria: nec ad veritatē propositionis requiritur existentia subiecti.

¶Ad secundam partem antecedētis negatur minor.

¶Ad probationē negatur consequētia, qa arguitur à suppositione simplici ad personalem.

¶Secundo arguit. Ista est per se nota. homo est asinus, vel non asinus. & tamen prædicatum non est de ratione subiecti.

¶Respondeo. negatur minor: quia affirmatio & negatio sub disiūctione sunt de ratione cuiuslibet.

Affirmatio & negatio disiūctæ sūt de ratione omniū.

CONCLVSIO II. Non omnis proposito est per se nota nobis. Hanc probat vbi supra. Ratio est quia non cognoscimus semper rationes terminorum.

Contra arguit Aureo. Nulla propositio est eadem. nisi sit sub eisdem conceptibus, sed si propositio est per se nota vni & nō alteri: isti duo non apprehendunt eam sub eisdē conceptibus, ergo. eadem propositio non est per se nota vni & non alteri.

Aureo.

¶Respondeo, vt dicit. S.D. quo.4.q.9. ar.2. materialis vnitas vocis sumitur ex voce. Formalis vnitas sumitur ex conceptu: quia conceptus est ratio ipsi voci, quod significet rem. Eadē ergo vox materialiter & diuersa formaliter est p se nota vni, & nō alteri. Et similiter ista Deus est. est per se nota beato non autem nobis. & est eadem propositio quo ad rem significatam, non tamē quo ad conce

Eadē potest esse vox materialiter & diuersa formaliter,

conceptus: quia alium conceptum ha bet beatus de Deo quàm viator.

CONCLVSIO III. hæc propositio Deus est, est per se nota in se nõ tamen nobis. Hanc probàt vbi supra. Ratio est quia non cognoscimus quidditatem significatam per terminos. scilicet naturam diuinam & suum esse.

QVESTIO III.

Quæritur tertio. Vtrum vnus Deus sit tres personę.

PRO decisione huius quæstionis dico tria. Primum est quòd ex distinctione personarum in vnitate essentię, non falsificatur illa maxima: quęcunque sunt idem vni tertio, sunt eadem inter se. Nam. S.D. exponit eam tripliciter. Primo sic. 1.q. 28. ar.3. ad primum. Quæcunquæ sunt idem vni tertio, re & ratione: sunt idem inter se. Si autem sint idem re, & differant ratione inter se & ab illo tertio: tunc nõ sunt eadem inter se. pater autem & filius licet sint idem re cum essentia, non tamen ratione & ideo nec sunt idem inter se.

Secundo exponit sic. de potentia. 8. ar.2. ad. 10. Quæ sunt idem vni tertio, sunt eadem inter se: vel saltem id quod est idem vni illorum, est reliquũ. Et sic in proposito aliquid quod est idẽ patri est filius, scilicet essẽtia diuina.

Tertio exponit sic. 1. di. 33. q.1. ar.1. ad.2. Quæ sunt idem vni tertio sunt eadem inter se: quantum ad id in quo sunt idem tertio. Et sic pater & filius sunt idem cum essentia secundum rem: ideo sunt idem inter se secundum rem. Et licet pater ab essentia distinguatur tantum ratione: tamen à filio realiter distiguitur, uia ad ipsũ habet oppositionem relationis realis. non autem ad essentiam.

Aureo. in. 1. di. 1. q. 3. ar. 3.

Cõtra primã expositionem arguit Aureolus, † Talis est vnitas extremorum inter se, qualis est eorum in medio: alioquin tolleretur omnis ars syllogistica. sed pater & filius sunt idem cum medio scilicet cum essentia diuina secundum rẽ. ergo inter se sola ratione differunt.

Identificantur extrema medio dupliciter per se & per accidens.

Respondeo primo quòd extrema dupliciter idẽtificantur medio. Vno modo per se & formaliter. Alio modo per antecedens: sicut res vnius gñis & res alterius. & hoc modo essentia quę dicit absolutum, & paternitas quæ dicit relationẽ, sunt idem identice. non autẽ formaliter. Et de his negatur maior. nam etiam albedo & humiditas quæ sunt vnum cum niue per accidens: non sunt ita vnum inter se sicut cum niue. quia cum ea conueniunt in faciendo compositum vnum verius quàm inter se.

¶Dico secundo quod maior iterum est falsa: quando nullum extremorum est idem cum medio adęquate. Sic est in proposito: quia non omne quòd est essentia diuina, est paternitas. nam filiatio est essentia diuina, non tamen est paternitas. Et similiter actio non est idẽ cum motu adęquate: ideo actio non est passio: licet sit illa res quæ est passio, vt dicetur secundo huius. & ideo illa maxima debet sic glossari, Talis est identitas extremorum inter se: qualis est identitas eorum in medio: si talia extrema identificentur medio per se & adęquate.

Secũdum dictum huius articuli.

Secundum dictum in hoc articulo est: quòd positio trium personarum in vnitate essentiæ non tollit syllogismũ expositorium. Nã quãdo sic arguitur, essentia diuina est pater, & essentia diuina est filius ergo filius est pater. vel sic omnis Deus est pater, filius est Deus. ergo filius est pater. est fallacia accidentis quæ semper committitur vt dicit. S.D. de potentia q.8. ar. 2. ad sextam. Et in tractatu fallaciarum. c. De fallacia accidẽtis. quandò id quod prædicatur de vno & ab alio distinguitur ratione, concluditur de alio prædicari propter idẽtitatẽ rei, sicut esse commune conuenit essentiæ vt distinguitur à patre. ideo si concludatur conuenire patri, erit ista fallacia. et sic de similibus Similiter esse indiuidium conuenit Sorti vt distinguitur ab homine. ideo si dicatur Sortes est indiuiduum, & Sortes est homo. ergo homo est indiuiduum. est fallacia accidentis. non autem si dicatur sic. Sortes generat & Sortes est homo. ergo homo generat. quia generare non conuenit Sorti. vt distinguitur ab homine.

Tertium dictum.

Tertium dictum est. quòd ex hoc ꝙ in diuinis ponimus vnam rem esse tres personas, non destruitur primum principium, scilicet, de quolibet est affirmatio vel negatio vera: quia adhoc quòd affirmatio & negatio nõ cõtradicãt, sufficit distinctio rationis. vt ponit

S.Do.1.distinct.5.quæstio.1.artic. 1. ad primum.Et 35.quæst.1.art.1.ad secundum.Et 33.q.1.art.4.Et de potentia.q. 8.art.2.ad 7.

Aureo. vbi supra. Contra arguit Aureo. quoli.3.q.5. arti.2.Effectus in actu, & causa in actu sunt simul.sed ante omne opus intellectus non est contradictio in Deo: & tunc non est in actu distinctio rationis. ergo distinctio rationis non est causa quòd affirmatio & negatio non contradicant.maior est philosophi.2.phys. *T.24.* minor probatur.ante omne opus intellectus essentia est communis: & pater non.& ista non contradicunt.ergo.

Respondeo primò.ꝙ ante omne opus intellectus affirmatio & negatio non prædicantur de Deo. cum prædicari non sit nisi per opus intellectus:vt dicit Albertus super Porphyrium.†tra *Cap.4.* cta.3.c.3.Et commen.3.de anima.com. 26.Et S.D.de ente & essentia.

¶Dico secundò,ꝙ affirmatio & negatio actu non conueniunt alicui,nullo intellectu considerante tanquã duo extrema realia.cum negatio sit tantum ens rationis vt dicitur.4.meta. † *Lec 1.*

¶Dico tertio ꝙ oppositio contradictoria incomplexorum non est relatio realis.cum vnum contradictoriorũ sit semper non ens.& entis ad non ens sit tantum relatio rationis.ens autem rationis:nulli conuenit præter operationem intellectus.

¶Dico quartò, quòd admisso quòd ante omne opus intellectus in diuinis conueniat affirmatio & negatio. non oportet ponere actualem distinctionẽ rationis inter diuina ad tollendum contradictionem. Non contradictio enim est negatio: puta ꝙ non contradicant essentiam esse communicabilem, & patrem non.& ideo isti negationi assignatur pro causa, non quidem actualis distinctio:sed vna alia negatio: puta non identitas rationis essentiæ, & paternitatis.vel sicut ante opus intellectus nõ est ibi affirmatio & negatio in actu cõpleto,sed vt in fundamento:ita assignatur pro causa non cõtradictionis inter affirmationem & negationẽ distinctio rationis,quæ etiam est ibi non in actu completo sed in fundamento.

Ante opus intellectus non est affirmatio cõpleta, sed tãtum in fundamẽto.

Secundò arguit.In quocũque est distinctio rationum:est in eo compositio. sed Deus nullo modo est compositus: ergo in eo non est distinctio rationum.

¶Respondeo.Primò,negatur maior: quia compositio non est nisi secundum rem:eo scilicet ꝙ vnum est in potentia ad aliud,vt dicitur.1.distin.8.quæstio. 6. art.1.ad 2.Ista autem pluralitas rationum non est in Deo subiectiuè;sed tantum vt in fundamento.1.dist.2.q.1.art. 3.ad 5.

¶Dico secundò, ꝙ Deus potest dici multiplex extrinsecè quia multis conceptionibus nostri intellectus correspõdet vt dicitur.1.distinct.2.arti.1.quæst. 3.ad 6.Sicut spiritus,scilicet dicitur septiformis,non in se,sed propter eius effectus.Et punctus in centro circuli à quo trahuntur multę lineę ad circumferentiam,vt est principium vnius, distinguitur ratione à seipso, vt est principium alterius. ita ꝙ in puncto nulla est pluralitas,sed in lineis ab eo procedentibus. Similiter centrum sit Deus, circumferentia intellectus noster,lineę sint conceptus. Isti conceptus diuersi sunt idem: tamen est centrum, scilicet res diuina.

Deus potest dici multiplex extrinsecè nõ intrinsecè.

Tertiò arguit. In quocunque sunt plura distincta ratione,illud est compositum saltem secundum rationem. sed persona diuina nullo modo est composita, & in ea est essentia, & proprietas. ergo essentia & proprietas non differunt ratione.

Rñdeo.Primò cõceditur minor:quia omnis cõpositio dicit imperfectionem.

¶Dico secũdò:quòd non potest esse cõpositio: nisi vbi est multitudo ipsius esse.sicut cum relatio creata componit cum subiecto.vel cum duo habent idẽ esse.sed vnum habet ipsum esse per aliud.& sic componit materia cum forma.vel cum sunt multa habentia idem esse,quòd est primo totius,& cõsequenter partium.& sic vna pars cũ alia componit:& sic negatur maior nihil, enim componit nisi secundum esse.vnde nõ potest esse cõpositio,nisi vbi sunt plura esse:quod non est in Deo.

Quartò persona diuina est vnũ conceptibile cum possit concipi vnico conceptu:ergo essentia & relatio,quæ sunt in persona non differunt ratione siue conceptibiliter.

Diuina persona est vnum conceptibile.in se, non viatori:vel obiectiue nõ subiectiuè.

Respondeo.quòd persona est vnum conceptibile vnica perfecta ratione, quam Deus habet,& sic est vnum in se, sed non viatori quia nullus conceptus viatoris potest omnia, quæ in diuina perso

persona sunt, perfectè repræsentare.

¶ Dico secundò, quòd persona diuina potest dici vnum conceptibile ad hūc sensum, q̄ est talis vnitas in p̄sona quæ correspondet oībus rōnibus intellectus nostri: quæ rationes nec componunt in Deo: quia in eo nō sunt subiectiuè: nec componūtur in intellectu nostro, quia in eo non habent vnionem adinuicem.

Contra. Species componitur ex genere & differentia. sed ista compositio est tantum secundum rationem: ergo & similiter persona diuina.

Respondeo. negatur consequentia. quia compositio ex genere & differentia reducitur ad diuersitatem rei, scilicet materiæ & formæ, nō sic est in persona diuina. de veri. quęstio. 3. articu. 2. ad tertium.

Quintò essentia sub propria ratione dicit meram rē, & paternitas sub propria ratione dicit meram rem: ergo si distinguuntur ratione. ergo etiam re. hoc est falsum. antecedens patet. consequentia prima probatur. quia tota ratio, quòd aliqua, quæ sunt idem re, differant ratione: est quia saltem vnū eorum sub propria ratione non dicit meram rem: vt dicit Commentator. 7. metaphysicæ. com. 48. quòd sortes & homo sunt idem re, sed differunt ratione. quia homo sub propria ratione non dicit meram rem, sed tantum rationem.

Paternitas nō dicit propria ratione aliquid reale.

Respondeo. primò negatur antecedens pro secunda parte: quia paternitas cum sit relatio: nō dicit ex sua propria ratione aliquid reale: alioquin omnis relatio esset realis.

¶ Secundò negatur consequētia. Ad probationem negatur antecedens, quia quòd duo cōceptus quorum quilibet significat vnam rem distinguantur: nō solū est quia res significatæ sint diuersæ: sed etiam potest esse quòd significant eandem rem, sed nulla illarum rationum dicit illam rem adæquatè: ita quòd perfectè assimiletur ei, vt sit talis in esse intelligibili, qualis est res in se. Iste autem defectus est in omni re, quā format intellectus de Deo. Sed quia illud antecedens est Commentatoris, dico, quòd mens eius, & philosophi non est, q̄ homo sub ratione hominis non dicat meram rem & substantiam, sed quòd nō significat substantiā primam, quæ sit suppositum: sed significat substantiam secundam.

Sextò. Illi conceptus, quibus concipitur eadem res: & quorum vnus non addit ad alium, sunt idem cōceptus, sed conceptu essentiæ, & relationis concipitur eadem res, & vnus non addit ad alium: ergo idem est conceptus essentiæ & paternitatis. Maior patet cū prima parte minoris. secunda pars probatur. Conceptus relationis puta paternitatis non addit aliquam rem ad conceptum essentiæ: vt patet, nec solum formalitatem: alioquin pater non esset pater realiter, sed tantum formaliter: nec solum rationem: quia esset pater solum secundum rationem quod est error Sabellij: ergo &c.

¶ Respondeo. negatur secunda pars minoris: quia conceptus relationis addit ad conceptū essentiæ secundum rē & econtra. non q̄ sit alia & alia res in se correspōdens his duobus conceptibus: sed est alia & alia in intellectu: & sic addit secundum rem: quia licet quilibet conceptus explicet totam rem: tamen neuter perfectè eam explicat. ex quo fit, quòd isti duo conceptus dissimiliter repræsentant eandem rem, ac si repræsentarent diuersas res &c.

DISTINCTIO III.

Circa tertiam distinc. quæritur primò. Vtrum vnitas Dei possit ex creaturis demonstratiuè probari.

Respōdeo affirmatiuè quòd sic. Quæ quidem quinq; rationibus demonstratur. Primò. In natura est vnum primum mouens immobile: ergo Deus: consequētia patet. quia per hoc intelligimus Deum. antecedens probatur. In natura aliquid mouetur: ergo est dare primū mouens immobile. antecedēs patet ad sensum. consequentia probať. In natura aliquid mouetur: ergo non à se mouetur. consequentia probatur. Nihil potest esse in actu & in potentia respectu eiusdem. sed omne mouens est in actu: & omne quod mouetur est in potētia, tertio phy. † ergo idem non est mouens & motum respectu sui. Tunc vltra: id quod mouetur, ab alio mouetur: ergo est deuenire ad aliquod mouens, quod non mouetur: vel est abire in infinitū. Si detur primum: habeo propositum. Si secundum: sequitur quod nihil mouetur. sed hoc est falsum: ergo: cōsequentia probatur. Remoto primo in essentialiter ordinatis, remouentur omnia, quæ sunt post: sed vbi est procedere in

Prima ratio probās vnitatem Dei ex creaturis.

Tex. 9.

infinitum,remouetur primum mouens & mouentia & mota sunt essentialiter ordinata.ergo omnia.consequentia patet cum minori.maior probatur.Remota causa,remouetur effectus, ab ea essentialiter dependens.sed motio secũdi mouentis dependet essentialiter à motione primi tanquam à causa:ergo &c.

Secunda ratio. Secundò ad idem.In natura est dare primam causam efficientem omnium: ergo in natura est Deus. consequentia patet:antecedens probatur. In natura est aliquis effectus:ergo habet causam à se distinctam:antecedens patet; consequentia probatur. Omnis causa est prior effectu.sed nihil est prius se:ergo nihil est causa sui: ergo si est effectus, oportet quòd sit ab alio.Tunc vltra arguitur.Illa causa aut est tantum causa, & nullo modo effectus, aut est ab alia causa.Si primum,habetur propositum. Si secundum,aut est ire in infinitum in causis:& sic non esset deuenire ad primam causam:& per consequens nec aliæ agerent:cum non agant nisi vt moueantur à prima:sicut supra dictum est. Aut est deuenire ad primã causam omnium:& sic habetur propositum.

Aureo. in 1.di.3.q.1. Ad hanc rationem respõdet Aureolus† quadrupliciter.Primò quòd est dare primum efficiens,vt ratio concludit. sed hoc non est Deus,sed corpus æternum,scilicet corpus cœleste. primũ autem eliciens motum, est anima primi cœli.primum autem mouens per modum finis est primum principium, de quo aliquid concepit motor orbis stellati,vt dicit Commentator primo cœli.cõm.22.& 12.meta.commen.44.

Contra hanc responsionem arguitur sic.per te est dare primum efficiẽs: ergo vel ipsum est causa omnium: vel est dare aliquid non effectum ab eo.Si primum,habetur propositum.Si secundum:ergo illud non effectum à primo efficiente,est effectum ab alio vel à nullo:sed habet esse per se. Non primum, quia prima causa plus influit in effectum,quàm secunda.sed per te non est à prima,ergo nec à secunda.Quod non habeat esse ex se:probatur 2.contra gẽ. ca.15.Si non habet esse ab alio: sequitur quòd sint duo,quibus cõuenit esse primo,& per se,scilicet primũ efficiẽs, & hoc quod dicis à nullo esse, sed hoc est impossibile:ergo.prima consequentia patet, quia quod conuenit alicui:& non per causam,conuenit ei primo & per se.minor probatur.Quicquid conuenit alicui primò, & per se, conuenit ei conuertibiliter,quia adæquatè vt dicitur primo posteriorum.†sed idem nõ potest conuenire duobus conuertibiliter siue adæquatè: ergo nec primo & per se. *Tex. 11.*

Secunda responsio concedit, quòd est ire in infinitum in causis:nec est dare primam:sed negat hanc consequentiam:non est dare primam:ergo nec alias.nam in partibus proportionalibus continuatur in infinitum: tamen datur vltima, scilicet illa, quæ fit per primam diuisionem.

Respondeo quòd. consequentia S. D.est optima,& instãtia nulla est: quia inter partes proportionales non est ordo essentialis:cum posterior,non depẽdeat à prima essentialiter. Inter causas autem prædictas est ordo essentialis: vnde illa consequentia tenet. In essentialiter ordinatis non est dare primum: ergo nec ea,quæ sunt post.

Tertia responsio negat istam. quòd primum sit causa medij nisi primũ sit. Ille autem,qui ponit infinitatem causarum,negat primum esse.

Contra.probo quòd necesse sit dare primam causam etiam à ponente infinitatem causarum.& arguitur sic.Accepta tota multitudine causarum. præter illam,quæ est proxima effectui:aut tota illa multitudo est mouens mota,aut aliqua pars eius est mouens non mota.Si secundum,ergo datur prima,scilicet illa, quam dicis esse mouentem nõ motam.Si primũ,id est, si tota illa multitudo est mouens mota,ergo se habet in ratione vnius mouentis moti. Tunc vltra,ergo aliquid extra istam multitudinem mouet eã,& ipsum à nullo mouetur,& sic illud erit prima causa.

Ad hanc rationem ipse negaret hanc consequentiam vltimò factã, quia non sequitur tota multitudo numerorum excedentium & excessorum est excessa,ergo ab aliquo est excessa, quia nec exceditur à numero finito, nec infinito.

Respondeo,dico duo. Primò similitudo huius consequentiæ negatur.quia non oportet totam multitudinem numerorum, quorum quilibet est excessus,esse excessam, licet oporteat, quòd omnis multitudo mouẽs mota ab aliquo

quo moueatur. Cuius diuersitatis ratio est: quia id quòd est in actu potest accipi vt vnum. non autem id quod est in potentia. multitudo autem mouentiũ quantacunque sit, inquantum mouet est in actu: & etiam aliqualiter inquantum mouetur: multitudo autem numerorũ excessorum non est actu: quia illi sunt in potentia pro maiori parte.

¶ Dico secundò quòd multitudo mouentium & motorum, essentialiter ordinatorum conueniunt in aliquo ordine: diuersa autem ex se non habent quòd conueniant in aliquo ordine. sed hoc oportet esse ab aliquo per se intendente illum ordinem. oportet ergo quòd tota illa multitudo moueatur ab aliquo. qui sit causa illius ordinis.

Tertia ratio. Tertia ratio ad probandum cõclusionem est talis. In natura est aliquod ens necessarium, non habẽs causam necessitatis: ergo Deus est. cõsequẽtia patet. q̃a per tale intelligimus Deũ: antecedẽs probatur. In natura est aliquod necessarium. ergo est aliquod nõ habens cãm necessitatis. cõsequentia probatur. quia aut illud necessarium quod ponitur esse, non habet causam necessitatis: & sic habetur propositum. aut habet causam necessitatis: & sic vel est ire in infinitum, quod suprà improbatum est: vel est deuenire ad aliquod primum: & sic habetur propositum: antecedẽs probatur non omne ens est contingens, ergo aliquod est necessarium. consequentia patet. antecedens probatur. Si omne ens est contingens, sequitur quòd nunc nihil sit: sed hoc est falsum vt patet. Si omne ens est contingens aliquando nihil fuit: ergo etiam nunc nihil est. tenet vltima consequentia. quia quod non est, non incipit esse, nisi per aliquid quod est. prima consequẽtia probatur. Omne indifferens ad esse & non esse: non habet esse nisi ab alio determinetur ad esse. sed omne contingens est huiusmodi: ergo non habet esse nisi determinetur ab aliquo ad esse. si autem omnia sunt contingentia, nihil est per quod determinetur ad esse: & sic nihil erit.

¶ Dicetur forte quòd vnum contingens determinet aliud.

Contra: non est ire in infinitum: ergo oportet deuenire ad aliquod contingẽs quod ab alio contingẽte non determinetur: & sic vel nõ erit: & ex cõsequẽti nec alia, vel si erit determinabitur ab aliquo necessario.

Huic rationi respondet Aureolus dicens quòd philosophi negabunt necessaria habere causam efficientem: licet concedant, ea habere causam finalem. *Aureo. vbi supra.*

Contra secundum philosophos idem est primum agens & vltimus finis: ergo si concedunt vnum, & reliquum. consequentia patet. antecedens probatur. Si primum agens non est vltimus finis: ergo agit propter finem à se distinctum. hoc est falsum. consequẽtia patet, quia omne agens agit propter finem. falsitas cõsequẽtis probatur. Quod agit ꝓpter finem à se distinctum accipit aliquid ab eo: puta delectationem, inclinationẽ vel perfectionem, sicut ab obiecto. sed primum agens à nullo aliquid accipit. alioquin moueretur. ergo. *Vtrum de mente philosophi aliqua necessaria habent causã suę necessitatis.*

Prӕterea de mente philosophi est quòd principia sunt causa necessitatis conclusionum quinto meta. principia autem sunt causӕ effectiuӕ, conclusionum. Prӕterea 8. physic. arguit Democritum dicentem nullum necessarium habere causam. *Tex 15.* *Tex. 1.*

Item tenet Commen. 10. meta. commen. 7. & 12. meta. con. 37. & 42. & 44. & in lib. de substantia orbis. ca. tertio vbi dicit quòd deus largitur cœlo permanentiam ӕternam.

Secundo arguit contra quoddã dictũ in hac tertia ratione. s. ꝙ omne possibile non esse, quandoque nõ sit. & arguit sic. Elementa habent potentiam ad nõ esse, tamen nunquam desinent esse. ergo. *Vtrum possibile non esse, quandoq; non sit.*

Respondeo quod illa propositio intelligitur sic. ꝙ quandoque non sunt, nisi conseruentur ab ente necessario. elementa autem a Deo conseruantur: alioquin esse desinerent.

Quarta ratio. In natura est id quod est omnibus causa esse & veritatis: ergo Deus. consequentia patet. antecedens probatur. Omne participans naturam alicuius generis reducitur vt in causã in id quod summe participat naturam illius generis. sed multa sunt quӕ participant esse & bonitatem: ergo eorum causa est ens & bonũ. s. Deus. tunc vltra Deus est causa istorum effectuũ. sed isti sunt: ergo Deus: tenet consequentia, quia Deus est causa non solum quo ad esse, sed etiam in conseruari. *Quarta ratio.*

Contra maiorem probationis primi antecedentis arguit Aureolus. † Maxi *Aureo. vbi sup.*

Vtrū maximum in genere sit causa aliorum.

ximum in genere colorum est albedo: & albedo non est causa effectiua aliorum colorum: ergo non omne maximum in aliquo genere est causa aliorum.

Respondeo dico duo. Primum quòd Aristo. intelligit maiorem de principiis primis, cuiusmodi sunt motores cœlorum, vt dicit Commen. 2. met. com. 4. Albedo autem nō est tale principium.

¶ Dico secundò, quòd maior intelligitur de eo quod est maximum aliorum quo ad omnia. Albedo autem non est mensura colorum, quo ad materiale: sed solum quò ad formale: scilicet quo ad determinationem diaphani. de veri q. 2. art. 4. ad 4.

Sexta ratio.

Sexta ratio. In natura est id à quo omnes res naturales ordinātur ad suos fines. ergo Deus est. consequentia patet. antecedens probatur. Vbi est actio alicuius non cognoscentis finem, ordinata tamen per se, & non à casu, ibi necesse est ponere aliquod dirigēs. sed in natura sunt actiones rerum naturalium, non cognoscentium finem: ordinatę tamen in finem non à casu: ergo &c. maior nota, & minor pro prima parte. secūda probatur. Res naturales semper aut frequenter eodem modo operantur: ergo non à casu.

Aureo. vbi suprà.

Ad hanc rationem respōdet Aureolus. †negando primam cōsequentiam. & dicit quòd res ordinantur in finem non ab alio: sed ex propriis naturis, nec indigent aliquo extrinseco imprimēte illam ordinationem.

Cōtra arguit. S. D. primo cōtra gen. ca. 63. Diuersæ res non veniunt in vnū ordinem: nisi ab aliquo dirigantur: sed res naturales sunt diuersæ & veniunt in vnum ordinem: ergo ab aliquo ordinante.

Item de veri. quæstio. 5. articu. 2. arguit sic. Res naturalis non sufficit ad actionem quæ est cōueniens alteri: ergò oportet quòd in tali actione ab altero dirigatur. consequentia patet. antecedens probatur. Resoluere vsque ad certum terminum. est actio caloris cōueniens alteri. sed ad hanc non sufficit calor, qui de se resolueret in infinitum, si esset possibile. oportet ergo ponere aliquem intellectum, per quem huiusmodi actiones determinentur ad certū modum conuenientem.

¶ Alias rationes ponit ad hanc conclusionem. primò contra gen. capi. 42. quæ non aliter improbantur. è quibus demonstrat non modo Deum esse: sed esse tantum vnum.

QVAESTIO II.

Quæritur secundò. Vtrum in creaturis reperiatur imago, & vestigium trinitatis.

Vestigiū & imago quomodo differant.

PRO decisione quæstionis præmitto, quòd vestigium & imago differunt, quia de ratione vestigij sunt tria. Primum est similitudo: quia omne vestigium est similitudo eius, cuius est vestigium. Secundum est imperfecta similitudo. q̄a imperfectè repręsentat. Tertium est, quòd vestigium repræsentat solum quò ad causalitatem id, cuius est vestigium, & non quò ad formam. nam fumus repræsentat ignem sed non formam ignis. De ratione autem imaginis est similitudo, & perfecta similitudo: & repręsentat quò ad formam id cuius est imago.

Aureo. vbi supra, q. 2.

Contra arguit Aureolus. 2. quæstio. huius distinct. 1. Vestigium pedis factū in puluere repręsentat formam pedis: ergo male dicitur, quòd vestigium non repręsentat formam.

Respondeo quòd licet vestigium repręsentet formam suæ causæ. tamē repręsentat eam imperfectè. vt patet in exemplo dato. nam vestigium pedis, & vestigium factum ex applicatione totius animalis ad puluerem secundū superficiem concauā repręsentat superficiem animalis conuexam.

Contra etiam imago repręsentat imperfectè: ergo non distinguitur à vestigio in hoc quod est repræsentare imperfectè.

Respondeo. Dico primò, quòd omnis imago repręsentat perfectius suam causam, quàm vestigium: quia repræsentat magis determinatè secundum omnes partes & dispositiones causæ, per quas etiam aliquid de interioribus percipi potest. 1. q. 33. art. 2.

¶ Dico secundò, quòd perfecta imago attingit ad æqualitatem eius, cuius est imago.

¶ Ex quo sequitur: quòd nulla creatura est perfecta imago Dei: & propter hoc dicitur etiam esse ad imaginem. imago autem imperfecta non attingit ad æqualitatem.

HIS DICTIS. Hæc est prima conclusio. In creaturis est vestigiū trinita

nitatis.quam probat S.D.præsenti distinct.quæstio.2.art.1.& 1.quæstio.47.artic.7. in creaturis est aliquid repræsentans imperfectè trinitatem quò ad ad causalitatem,& non quo ad formales rationes personarum:ergo in creaturis est vestigium trinitatis:consequētia patet,ex ratione vestigij.antecedēs probatur. Nam substātia creaturæ repræsentat patrem:& forma eius repræsentat filium: & inclinatio ad aliquid, Spiritumsanctum:qui est amor.

Aureo. Contra arguit Aureo. Trinitas vt trinitas nullam habet causalitatem:ergo nulla creatura repræsentat trinitatem, quò ad causalitatem. consequentia patet.antecedens probatur.primo. Quælibet persona causat totam creaturam: ergo non causatur à trinitate, vt trinitas est.

Respondeo ad antecedens : ꝙ licet trinitas vt trinitas non habeat causalitatem.tamen trinitas talis,scilicet artificis,verbi sui & amoris habet causalitatem:& sic negatur antecedens de trinitate, vt est talis trinitas.1.quæst.45. art.7.ad 3.

Proprietates personales possunt accipi dupliciter sub nominibus absolutis, vel relatiuis.

¶ Ad probationem negatur consequentia : quia licet quælibet persona causet totam creaturam : tamen nulla persona est ratio productionis creaturæ quo ad omnia inclusa in ratione principij agentis per modum artificis: sed tres personæ simul quarum vni attribuitur potentia:alia est verbum:alia est amor.

Secūdò proprietates personales non sunt productiuæ : ergo trinitas vt talis trinitas non habet causalitatem.

Respondeo.proprietates personales possunt dupliciter accipi. Vno modo sub istis nominibus pater & filius & spiritussanctus.& sic conceditur antecedens.Alio modo sub istis nominibus conceptio artis & amor artificis : & sic negatur antecedens.quia sub istis nominibus includunt essentialia attributa,scilicet sapientiam,potentiam & bonitatem.

¶ Dico secundò, ꝙ cum dicimus, ꝙ processio filij & Spiritus Sactus sunt ratio processionis creaturarum. Hoc est sic intelligendum,quòd illæ processiones sunt creaturis ratio, quòd procedant à Deo patre : non tamen sunt patri ratio producendi : cum pater nihil habeat à filio.& sic intelligit S.D.prima dist.32.q.1.art.3.

Tertiò.Si esset tantum vna persona adhuc causaret quicquid est modo in creatura : & creatura repræsentaret Deum : ergo causalitas non conuenit trinitati,vt est talis trinitas.

Respondeo. negatur consequentia, quia posito illo casu,repræsentarēt tria distincta secundum rationem, scilicet artificem,verbum eius,& amorem.

CONCLVSIO II. In accidētibus non reperitur propriè vestigium trinitatis.Hanc probat sic.præsenti distin.quæstio.2.arti.3.Omnia in quibus est vestigium habent modum:idem & ordinem,aut essentiam,virtutē, & operationem, aut vnitatem, bonitatem, & veritatem : sed accidentia non habent ista:ergo in eis non est vestigium : maior patet.quia penes illa attenditur ratio vestigij:minor probatur. Omnia habentia ista enumerata sunt propriè entia:sed accidentia non sunt propriè entia,sed dispositiones entium:ergo.

Accidens neq̃ proprie est vnū, neque habet operationem.

Ex hoc sequitur primo. quòd nullū accidens est propriè vnum:cum vnum sit ens indiuisum,accidens aūt non est propriè ens.

¶ Secundò sequitur quòd accidens non habet propriè operationē sed est per aliud operatur. Concedo tamen ꝙ non solum secundum substantialia:sed etiam secundum accidentia est in substantiis vestigium. nam secundum albedinem habet aliquem modum,id est aliquod esse,& aliquam speciem, & aliquem ordinem.

CONCLVSIO III. Imago trinitatis reperitur tantum in creatura rationali.Hanc sic probat S.D.1.q.93. art.6.tantum creatura rationalis est similis Deo:quasi quo ad similitudinem speciei:ergo tantum creatura rationalis est imago Dei. consequentia patet ex ratione imaginis:antecedens probatur.tantum creatura rationalis est productiua verbi per intellectum & amoris per voluntatem : ergo tantum ipsa est similitudo quasi quo ad similitudinem speciei

QVAESTIO. III.

QVæritur tertiò. Vtrum illa, penes quæ attenditur vestigium Dei in creatura,sint distincta realiter.

CONCLVSIO I. Partes vestigij qualitercunque assignentur reducuntur ad tria. Hanc probat S.D.præ-

senti distin.quęst.2.art.2.Ea ex quibus resultat perfectio creaturæ reducuntur ad tria.ergo & ea in quibus consistit vestigium.tenet consequentia:qa creatura non est vestigiũ Dei nisi in quantum est perfecta.antecedens probatur. perfectio creaturæ consistit in coniunctione ad suũ finem:sed nõ potest coniungi suo fini,nisi ipsa creatura sit, & finis,cui coniungitur:& mediũ,quo con iungitur:ista autem sunt tria:ergo &c.

CONCLVSIO II. Bonũ verum, & vnum secundum q̃ assignãtur, aliquando vestigium distinguuntur ab eo in quo sunt.Prima pars probatur sic a S.Doc.de veri.q.21.artic.5.probatur tripliciter.primo.Id quod cõuenit alicui per perfectiones superadditas, distinguitur ab eo in quo est:sed bonitas conuenit creaturis non per essentiam, sed secundum perfectiones superadditas,vt dicit Augu.ergo bonitas creaturæ distinguitur ab ea.

Secundò sic,esse creaturę distinguitur à creatura:sed bonitas creaturę cõuenit ei secundum esse,vt dicit Auctor lib.de causis,ergo. Ex quo sequitur, q̃ essentia creaturæ considerata cũ pręcisione ad esse,non est bona.

Tertiò. Id quod conuenit alicui solũ in ordine ad aliud:non conuenit ei per essentiã:sed bonitas conuenit creaturæ in ordine ad aliud, scilicet ad vltimum finem.vt dicit Boetius lib.de hebdoma dibus.& probatur sic.Id quod habet rationem finis, non conuenit alicui nisi in ordine ad vltimum finem : sed bonũ habet rationem finis:ergo.Ista conclusio intelligitur de rebus subsistentibus, nam ipsa bonitas non est res subsistẽs.

Aureo & Guido vbi supra. ¶Arguit Aureo.& Guido,† q̃ bonũ non habeat rationem finis nec appetibilis.cuius argumenta soluuntur.2.dist. 4.q.2.ibi de hoc est specialis quæstio.

¶Secunda pars conclusionis probatur sic.de veri.q.1.art.4.Id quod est in intellectu distinguitur ab essentia crea turæ:sed veritas propriè dicta, qua res denominantur verę,est in intellectu,sicut etiam denominatur sanitas non à sanitate inhęrẽte,sed à sanitate animalis,ergo.

Aureolus. Contra arguit Aureo. Si veritas distinguitur realiter ab eo cuius est veritas:sequitur qu d res sit vera sine veritate. hoc est impossibile , ergo. maior probatur. omne quod intelligitur distinctè,est verum : sed si essentia rei distinguitur à sua veritate, potest distinctè intelligi sine veritate:quia duorum absolutorum realiter distinctorũ vnum potest intelligi sine altero : ergo res est vera sine veritate.

Respondeo.negatur maior. Ad probationem dicitur:quòd vnam rem intelligi sine altera, potest esse dupliciter vno modo alia non intellecta,& sic negatur maior, scilicet quòd omne quod intelligitur,si accipiatur vt præscinditur ab omni, quod non est ipsum , sit verum. nam licet omne quod intelgitur sit verum,tamen non est separatum ab omni eo quod non est ipsum: quia non est separatum ab intellectione.Alio modo vna res dicitur intelligi sine altera,id est, alia non existente. & sic negatur minor. Res enim non potest intelligi, non existente veritate : sicut etiam non potest intelligi,non existente intellectu,quamuis possit intelligi ,non intellecto intellectu, nec intellecta veritate. *Vnã rem intelligi sine alia potest intelligi dupliciter:negatione intellectus rei & existentiæ.*

Contra istam conclusionem,& pręcedentem arguit sic. Illud non est accidens creaturæ : quod conuenit creaturæ spoliatæ omni accidente:sed creaturæ spoliatæ , omni accidente conuenit bonitas,& etiam veritas:cum adhuc in ea sit vestigium trinitatis. ergo &c.

Respondeo , negatur minor , quia creatura considerata abstractiuè ab omni, quod non est ipsa, non habet vestigium trinitatis. Dico tamen quòd impossibile est creaturam spoliari omni accidente,maximè relatiuo. non enim potest esse sine dependentia ad Deum. *Non est possibile creaturã spoliari omni accidẽte maximè relatiuo.*

Tertia pars conclusionis probatur, scilicet quòd vnitas distinguitur ab eo, cuius est vnitas, sed differenter, quàm bonitas & veritas:quia ista duo distinguuntur realiter à rebus:vnitas autem solum ratione:probatur sic.1.quæstio. 11.articul.1.Si vnitas distinguitur realiter ab eo, cuius est vnitas, esset processus in infinitum.hoc est impossibile:ergo.maior probatur.

Illa vnitas si est distincta : est vna vel seipsa vel alia. Si seipsa, habeo intentum. Si alia, quæro de illo, & sic in infinitum. Si dicatur : ergo similiter procedetur in infinitũ in bonitate & veritate.negatur cõsequentia.cuius ratio

ratio habetur infra di.8.q.1.ad.2.Gerardi de Carmelo.

CONCLVSIO III.Bonitas & veritas distinguũtur realiter in creaturis.probatur sic.Id quod est formaliter in rebus, distinguitur formaliter ab eo quod est intellectum:sed bonitas est formaliter in rebus : & veritas in intellectu, vt dicitur. 6.meta.ergo. &c.

Aureolus Contra arguit Aureolus. Ratio veri & ratio boni insunt omni rei & omni rationi per se &. præcisè sumptæ.ergo ratio veri inest bonitati & econtra:& sic bonitas est veritas.

Vtrum bonitas sit veritas. Respondeo. negatur antecedens.Si ly per se dicat causam formalem,quia bonitas non est formaliter vera nisi veritate: conceditur autem si dicat causam efficientem siue fundamentum. Sicut etiam homo est per se risibilis, si per se dicat causam fundamentalem : formaliter autem est risibilis risibilitate: sed tunc concesso antecedente ad hunc sensum:negatur consequentia: nam licet veritas cõsequatur bonitatem hoc modo:non tamen est ipsa bonitas.

CONCLVSIO IIII.Bonum & verum distinguũtur : ratione probat eã.S.D.de veri.q.1.ar.Illa distinguũtur ratione , quorum rationes implicant diuersos respectus rationis:sed bonum & verum sunt huiusmodi : nam ratio boni includit respectum ad appetitum: ratio vero veri ad intellectum.

Ex hoc sequitur corollariè : quòd licet res possint esse bonę sine respectu ad appetitum:circunscripto enim actu appetitus,adhuc res sunt bonę:non tamen possunt intelligi sub ratione boni nisi per respectum ad appetitum.

Aureo. Contra secundam partem minoris: sumptæ ad probandum conclusionem arguit Aureolus. Verum est manifestatiuum intellectus : ergo prius est verũ, quam habeat respectum ad intellectũ.

Rñdet. S. D. de veri.q.1.ar.1.& 4.ꝙ verum est manifestatiuum intellectus humani:& ideo præcedit itellectum humanum: nõ autẽ diuinum. Vnde talis est ordo:Primo veritas est in intellectu diuino. Secundò in rebus , Tertio in intellectu creato , qui conformatur rebus per similitudinem rerum, quas in se habet. Quartò sequitur cognitio, quæ est effectus veritatis. Ex hoc enim quòd intellectus conformatur rei, sequitur in intellectu rei cognitio.Multa alia pertinentia ad hanc materiam habes diffuse dist.44.

Explicatius ordinẽ veritatis exprimit acsingulatim distinguit

CONCLVSIO V.Modus,species,& ordo per quæ assignatur alia ratio vestigij , distinguuntur inter se realiter, & ab eo,in quo sunt:probatur sic. prima.q.6.ar.1. Essentia & esse & relatio creaturę differunt inter se, & à supposito creato:sed species est essentia creaturæ, & esse est modus:& ordo est relatio:ergo &c.

CONCLVSIO VI.Substantia virtus,& operatio secundum quòd est alia assignatio vestigij, distinguuntur inter se realiter : de substãtia & virtute probatur sic. prima.q.51.ar.3.Illæ potentiæ distinguuntur realiter , quæ respiciunt actus realiter ꝑdistinctos:sed essentia,& virtus sunt huiusmodi,nam essentia respicit esse,& virtus operationem.cõstat autem esse & operationem distingui in creaturis. De substantia & operatione probatur sic.vbi suprà,ar.1. Omnis actualitas distinguitur ab eo cuius est actualitas,pręterquam in actu purissimo ,sed operatio est actualitas substantiæ creatæ , quæ non est actus purissimus.ergo &c.De virtute,& operatione probatur.omnis actus differt à potentia, quæ est ad illum actũ,sed,virtus est potẽtia ad operationẽ ergo &c.

QVAESTIO IIII.

QVæritur quarto. Vtrum partes imaginis distinguantur inter se, & ab eo in quo sunt.

PRO decisione quæstionis hæc est prima cõclusio.Potentiæ animę distinguntur realiter & essentialiter ab essentia animæ. probatur sic à.S.Doc.prima par.q.77.ar.1.Omnis substãtia distĩguitur ab accidente:sed anima est substãtia.& eius potentiæ sunt accidentia. ergo. maior patet,cum prima parte minoris. Secunda probatur .Omnis potentia est in illo genere in quo est actus quem primo & per se respicit, sed actus quos & primo & per se respiciunt potentiæ animæ,sunt accidentia, ergo,maior est Philosophi,9.meta.†|& Cõmentatoris 5.physicorum com.9. *ter.2.*

Ad hanc rationẽ dicit Scotus in 2 sentẽtiarũ.†quòd dupliciter accipitur potentia , Vno modo pro actiua vel passiua,& hãc dicit non esse in eodem genere in quo est suus actus. Alio modo accipitur pro potẽtia obiectiua:dicitur autem potẽtia obiectiua id quod

3.& ĩfra. Scotus in 2.di. 16 q.1. *Vtrum detur potẽti aobiectiua*

 potest

poteſt produci ab aliqua potentia: & actus correſpondens tali potentiæ, eſt ipſamet, quando eſt in actu. Vnde idem numero quod prius erat in potentia eſt poſtea in actu: potentiæ autem animæ non ſunt in potentia obiectiua reſpectu operationis, ſed ſunt actiuæ.

Contra. nulla eſt potentia obiectiua. ergo reſponſio tua eſt falſa. antecedens probatur: quia philoſophus nullibi loquitur de potẽtia obiectiua: &. 9. meta. vbi dicit potentiam & actum eſſe in eodem genere, immediate diuidit potẽtiã in actiuã & paſſiuam: & Cõmen. Cõ. 2. dicit: quòd potentia non dicitur niſi de actiua & paſſiua & in mathematicis.

¶Secundò potentia & actus multũ differũt vt dicit philoſopus. 2. de anima & Commen. com. 6. dicit quod ſunt valde oppoſita: ergo non ſunt idẽ numero.

Vtrũ potentia & actus ſunt in eodem genere.

Secũdo probat ratione Scotus quòd potentia & actus non ſunt in eodem genere: quantitas eſt actus ſubſtantiæ, & color actus ſuperficiei: & potentiæ animæ ſunt actus per te animæ: ſed quantitas non eſt in genere ſubſtãtiæ: nec color in genere quantitatis: nec potentiæ animæ per te in genere ſubſtantiæ, in quo eſt anima. ergo non oportet potentiam & actum eſſe in eodem genere.

Reſpondeo. primo dico, quòd potentia reſpicit aliquem actum dupliciter. Vno modo per ſe & primo. Alio modo conſequutiuè. Actus, quem primo & per ſe reſpicit potentia, eſt in illo genere, in quo eſt potentia: non autẽ actus, quem reſpicit conſequutiuè.

¶Dico ſecundò, quod materia primo & per ſe reſpicit formam ſubſtantialem: conſequutiuè autem quantitatem: & anima primo & per ſe reſpicit eſſe: conſequutiuè verò potentias: & ſimiliter ſuperficies primo & per ſe reſpicit eſſe quantum: conſequutiuè autem colores: & ſic non oportet ſubſtãtiam eſſe in genere quantitatis: nec colorem in genere ſuperficiei: nec oportet accidẽs habere potentiam propriã, quæ ipſum per ſe reſpiciat: ſed illa potentia, quæ per ſe ordinatur ad eſſe ſubſtãtiale ordinatur conſequutiuè ad huiuſmodi inchoationes accidentium.

Conſentaneum eſt veritati, accidẽtia habere propriam potẽtiam.

¶Dico tertiò poſſe ſuſtineri oppoſitum, ſcilicet quòd accidentia habeant propriam potentiam: nam propria potentia ad colorem eſt diaphaneitas: & potentia ad quantitatem eſt aliquid de genere quantitatis. 5. phyſi. com. 9. ad illam autem potentiam ordinatur ſubſtantia conſequutiuè.

Secunda ratio pro concluſione. Nullus actus dãs eſſe ſimpliciter, relinquit ex ſe id cuius eſt actus in potentia ad vlteriorem actum vt dicit Commen. 9. meta. com. 2. cuius ratio eſt, quod talis actus eſt vltimus terminus generationis: & etiam quia eſſe ſimpliciter non poteſt ſtare cum potentia: licet eſſe ſecundum quid poſſit ſtare cum potentia ad alium actum. ſed anima eſt talis actus. ergo non relinquit id cuius eſt in potentia ad vlteriorem actum. ſed ſtatim dat omnem actum, quẽ poteſt. ergo ſi anima eſt ſuæ potentiæ, ſemper habens animam, actu operabitur. ſed hoc conſtat eſſe falſum. ergo Nec ſimile eſt de potentijs vt arguit Scotus, ſcilicet quòd ſequitur habentem potentias ſemper actu operari: quia ipſæ non dant eſſe ſimpliciter, ſed reddunt id cuius ſunt potentiæ potentialius in ordine ad actus ſecundos.

Scotus.

Contra arguit Scotus. Anima eſt actus dans eſſe ſimpliciter: & tamen eſt in potentia reſpectu ſui eſſe & ſuarum potentiarum per te. ergo actus dans eſſe ſimpliciter poteſt eſſe in potentia: & per conſequens relinquere in potentia id, cuius eſt actus. & ſic maior tuæ rationis eſt falſa.

Reſpondeo. eſſe in potentia contingit dupliciter. Vno modo in potentia paſſiua. & ſic nego antecedens. quia id quod eſt in potentia paſſiua alicuius, poteſt priuari eo, & eſſe ſub eius oppoſito: anima autem non poteſt, eſſe ſine potentijs. Alio modo aliquid dicitur eſſe in potentia receptiua: & ſic conceditur antecedens: & negatur conſequentia: quia maior, quam improbat, intelligitur de potentia paſſiua.

Secundò. omnis cauſa efficiens poteſt eſſe ſine ſuo effectu: licet cauſa formalis nũquã ſeparetur ab effectu ſuo. ergo anima eſt efficiens reſpectu ſuarum operationum. licet ſit cauſa formalis reſpectu viuere. ergo dato quòd eſſet immediatum principium operationis, adhuc poſſet eſſe, dato ꝙ non actu operaretur.

Reſpondeo. negatur maior de illo efficiente: quod per idẽ dat immediatè eſſe & operari. ſicut illa forma, quæ dat.

dat esse igni formaliter, dat leuitatem effectiue. ideo nunquam potest esse ignis sine leuitate. Similiter anima cũ eliciat actum intelligendi, si per idem immediate daret esse per modũ formæ & intelligere per modum efficiẽtis, sicut semper dat esse, ita semper daret intelligere.

Si anima esset idem cum suis potentiis semper intelligeret.

Tertia ratio pro cõclusione ponitur infra. q. de spiritu. artic. 11. sicut se habet essentia ad esse: ita potentia ad operari: quia actus essentiæ est esse, & operari potentiæ. ergo à commutata proportione: sicut se habet esse ad operari: ita essentia ad potentiam: sed in omni ente creato esse distinguitur ab operari. ergo essentia distiguitur à potentia. In ista ratione fit comparatio istorum, quantum ad hoc quod est distingui & non in alijs. quia cõstat quòd operatio est actus potentiæ sicut effectus efficiẽtis: esse autem non est hoc modo actus essentiæ.

Vtrum anima sit idẽ quod suæ potentiæ.

Quarta ratio pro conclusione. Id quod est tantum vnum non est idem cum his quæ sunt plura realiter: sed essentia est tantum vna. & potentiæ sũt plures realiter. ergo. maior patet cum prima parte minoris. secũda pars probatur. Vbi est pluralitas distinctiuorum, ibi sunt plura distincta. sed actus & obiecta distinctiua potentiarũ sunt plura: ergo.

Contra arguit sic. Ab eadem anima procedunt plures potẽtiæ genere distinctæ per te. ergo ab eadem potentia possunt esse plures actus genere distincti & terminati ad obiecta distincta.

Respondeo. negatur consequentia. quia anima non recipit speciem à suis potentiis. potentiæ autem specificantur per actus & obiecta: id autem quod specificat, distinguit: & ideo non potest esse pluralitas obiectorum formalium sine pluralitate potentiarum.

Quinta ratio pro conclusione. Id quòd est actus corporis, distinguitur ab eo, quòd non est actus corporis sed anima est actus corporis; intellectus autem non. vt de. 3. de anima. ergo &c.

Text. 7.

Sexta ratio. Si anima est suæ potentiæ sequitur, quod idem sit proximũ principium actionis & passionis respectu eiusdem: hoc est falsum. ergo: maior patet: quia vna potentia mouet aliam. ergo si potentiæ sunt ipsa anima. sequitur ꝙ anima mouet se proxime. minor probatur: mouentis ad mobile est relatio realis. sed eiusdem ad se non est relatio realis. ergo &c.

Aliam rationem ponit in pręsenti di. quæ coincidit cum secunda superius dicta.

Contra conclusionem arguit Sco. 2. sen. 1. Si anima distinguitur à suis potẽtiis, sequitur quòd sit beatificabilis per accidens. hoc est falsum, cum homo ex natura animę sit capax beatitudinis. consequentia probatur. Illud conuenit alicui per antecedens, quod conuenit ei per aliquid, cui adhuc conueniret si esset separatum à tali re: sicut albedo conuenit substantiæ per accidens: quia ei conuenit mediante superficie, cui adhuc conueniret, si esset separata à substãtia. sed si anima non est suæ potentiæ: beatitudo conuenit animæ per intellectũ: cui intellectui adhuc cõueniret beatitudo, si separaretur ab anima. ergo, &c.

Scotus vbi suprà

Respondeo. negatur maior. Ad probationem dico primo: vt dicit. S. Do. 3. di. 31. q. 2. ar. 4. beatitudo non est proprie subiectiuè in intellectu, nec vnum accidens in alio: licet vnum accidẽs sit substantiæ quod subiiciatur alteri accidenti: sicut superficies est ratio substantiæ, quod subiiciatur colori: & propter hoc beatitudo est in essentia animæ: sed mediante intellectu.

Accidens nõ est proprie subiectiue in accidẽte: sed ratio subiiciendi.

¶ Dico secundo quòd si per impossibile ĩtellectus esset separatus ab anima, & in eo esset visio: tali visione non beatificaretur: quia beatificari non conuenit nisi naturæ viuę rationali, natę constituere suppositum: & habere amicitiam cum Deo. intellectus autẽ separatus non est aptus constituere suppositum, cum sit accidens: & sic negatur minor.

¶ Dico tertio quod implicat intellectum separari ab anima, cum sit naturalis eius proprietas: non autẽ implicat superficiem separari à substãtia: & ideo non est simile.

Secũdo formæ substantiales corporum naturalium, quæ sunt inferiores anima, sunt immediatum principium operationis. ergo & anima. & per cõsequẽs est suæ potentiæ. consequẽtia patet. añs ꝓbatur: si forma substãtialis nõ esset immediatũ pricipiũ opatiõis. s. generationis, sed ageret mediante forma accidentali: seqtur ꝙ forma generantis

 scilicet

ſcilicet illa forma accidẽtalis eſſet perfectior forma rei genitæ. hoc eſt falſum.ergo &c.

Generans eſt immediatũ principium, quod: forma quo ſed primarium: accidens, quo ſed ſecundarium.

Reſpondeo.negatur antecedẽs.quia ipſum generans eſt immediatum principium quod.& ſua forma ſubſtantialis eſt principale principium quo.& forma accidentalis eſt ſecundariũ & immediatum principium quo.Ad probationem dico, non eſſe inconueniens: quòd inſtrumentum ſit imperfectius effectu.forma autẽ accidentalis eſt inſtrumentum formæ ſubſtantialis.

Contra.omne agẽs habet propriam actionem præter actionem inſtrumenti.ergo forma ſubſtantialis habet propriam operationem ſine forma accidentali.

Reſpondeo.negatur antecedens de inſtrumento coniuncto agenti.non enim eſt alia & alia actio agentis principalis,& talis inſtrumenti:ſed inſtrumẽtum eſt agenti ratio quòd agat: puta calor eſt igni ratio agendi:ſed non habet actionem diſtinctam ab actione ignis.

Contra.quãdo ignis generat ignem, forma ſubſtantialis ignis generantis ſua actione attingit formam, & calor non attingit.ergo forma ignis, & calor habent aliam & aliam actionem.

Reſpondeo.negatur antecedẽs:quia calor attingit vt quo formam ignis geniti, inquantum ipſe calor eſt inſtrumentum ſubiecti.ignis enim generans inducit in genitum duplicem formam, ſcilicet ſubſtantialem & accidentalem: accidentalem quidem prius in genere cauſæ materialis:cũ ſit diſpoſitio.ſubſtantialem autem prius in genere cauſæ materialis:cum ſit diſpoſitio:ſubſtãtialem autẽ prius in genere cauſæ formalis & finalis.

Scotus veluti nouæ loquutionis auidiſſimus, ſigna finxit.

Tertiò.calor præſupponit in igne formam ſubſtantialem.ergo & actio caloris præſupponit eandem formam. ergo in illo priori ſigno naturæ: forma ſubſtantialis ignis poteſt agere ſine calore.

Reſpondeo.negatur iſta vltima conſequentia.quia non dantur iſta ſigna, quæ iſte fingit.

Quartò.ſubſtantia immediatè generat ſubſtantiam.ergo eſt immediatum principium operationis.

¶Reſpondeo.negatur antecedẽs de principio quo: & conceditur de principio quod.ſed negatur conſequentia.

Aureo.in quol q.6.

Contra eandem arguit Aureo. † in quoli.ꝙ intellectus non ſit accidens. ſi intellectus eſt qualitas intelligens: aut intelligit intellectione:quæ eſt ipſe intellectus:aut intellectione à ſe recepta: non primum, quia vna intellectio non eſt receptiua alterius.intellectus autem eſt receptiuus intellectionis:nõ ſecundum, quia ſi reciperet à ſe intellectionem,eſſet agens & patiens reſpectu ſuimet.quod eſt impoſſibile.

Intellectus in genere entiũ eſt actus:in genere intelligibilium pura potẽtia.

Reſpondeo.dico primo, quòd intellectus eſt actus in genere entiũ, & pura potentia in genere intelligibilium, de veri.q.8.& quòd intellectus ſit quidam actus patet.quia philoſophus.3. de anima. & Commen.com.4.vocant eum virtutem animæ.& com.5.loquẽs de intellectu exponens illud verbum philoſophi,omne recipiens eſt denudatum ab eo, quod recipit: dicit non eſſe neceſſe quòd recipiens nullo modo ſit in actu.ſed quòd non debet habere actu ſimilitudinem rei quam recipit, & propter hoc intellectus de ſe nullam habet ſpeciem.Ex quo ſequitur, quòd ſit pura potentia in genere intelligibilium: quia ſi nunquam vllam ſpeciem reciperet,nunquam poſſet ſe intelligere:& quantum ad hoc comparatur materiæ primæ, quæ eſt in pura potentia ad formas materiales, ſicut intellectus ad ſpecies intelligibiles.

¶Dico ſecundò, quòd intelligit intellectione, quæ eſt qualitas diſtincta ab intellectu. Ad improbationem dicitur, quòd intellectus actuatus ſpecie intelligibili eſt productiuus intellectionis: & intellectus conſideratus ſecundum ſuam nudam eſſentiam eſt receptiuus intellectionis,& ſic agit & patitur ſecundum diuerſa.

Secundò.nulla qualitas ſemper intelligit, nec continet virtute omnes formas intelligibiles.ſed intellectus ſemper intelligit,& cõtinet virtute omnes formas intelligibiles.ergo non eſt qualitas.

Reſpondeo.dico primo: quòd nulla qualitas per ſe abſolutè accepta ſemper intelligit:tamen aliqua qualitas accepta vt ſubeſt intellectioni,ſemper intelligit:& ad hũc ſenſum loquitur ibi: quia illa verba dicit de intellectu in actu.1.parte.q.77.ar.4.

¶Dico ſecũdò,quòd licet nulla qualitas

litas contineat virtute productiua omnes formas intelligibiles: tamen potest eas cōtinere eo modo, quo lumen continet colores, faciendo eos de potentia visibiles actu visibiles: & sic dicit philosophus † quòd intellectus agens facit potentia intelligibilia actu intelligibilia.

3. de anima text. 18.

Tertiò, nullum accidens est pura potentia: sed est actus. sed intellectus non est actus. ergo non est accidens: maior nota: minor probatur. Omne receptiuū est denudatum ab eo, quod recipit: sed intellectus est receptiuus omnis actualitatis, cum possit omnem actum recipere. ergo est denudatus ab omni actu.

Intellectus possibilis: est tātum in potentia ad formas rerum materialium.

Respondeo. negatur minor. quia vt dicit S. Do. 3. contra gen. ca. 43. intellectus possibilis non est in potentia nisi ad formas rerum materialium. cū nulla potentia passiua possit recipere nisi ea in qua potest proprium eius actiuū. intellectus autem agens potest tantum in species abstractas à phātasmatibus.

¶ Dico secundò, quòd nulla res est receptiua similitudinis alterius rei: quę sit eiusdē speciei aut generis. quia omne receptiuum est potentiale respectu eius, quod recipit: vnum autem indiuiduum non est potentiale respectu alterius: nec vna species respectu alterius eiusdem generis, cum sint contrariæ.

¶ Dico tertiò, posse sustineri oppositum, scilicet quòd aliquid est receptiuum similitudinis alterius rei eiusdem generis proximi. Nam intellectus angelicus habet similitudinem omnium intellectuum creatorū, qui tamen sunt eiusdem generis proximi cum eo: & intellectui nostro posset imprimi à deo species alterius intellectus. non tamen sequitur quòd possit recipere rem, cuius est illa similitudo: quia licet res & similitudo sint propinquè quò ad repræsentationem, non tamen in modo essendi: & ideo duæ formæ contrariæ non se compatiuntur in esse reali: licet in esse intentionali. prima tamen responsio est magis de mentē S. Do.

Quartò. omnis actus est forma. sed intellectus non est forma. ergo non est actus. maior patet: minor probatur. Omnis forma vel est materialis vel immaterialis. sed intellectus non est materialis, nec immaterialis, vt dicit Commen. 3. de anima. com. 18.

Confirmatur. omnis forma est intellecta actu vel potentia: sed intellectus non est forma intellecta actu vel potentia vt dicit Com. vbi suprà. Com. 11. ergo &c.

¶ Respondeo. negatur minor. est enim forma immaterialis, sed non actu intelligibilis de qua ibi loquitur Commen.

Ad cōfirmationem negatur minor. Aliquid enim esse intellectum in potentia, contingit dupliciter. Vno modo in potentia proxima, id est, habitualiter. sic aliquis non actu cogitans intelligit in potentia ea, quorum species apud se habet: & sic intellectus non est forma intellecta in potentia: quia non habet de se speciem aliquam, qua possit se vel alia intelligere. & sic loquitur Commen. Alio modo aliquid est intellectum in potentia: quia sibi non repugnat intelligi: & sic intellectus est forma intellecta in potentia.

Aliquid potest esse in potētia intellectū dupliciter habitualiter & nō repugnanter.

Quintò Com. 3. de anima. com. 27. ponit differentiam inter intellectum & sensum: dicens sensum esse in se quendam actum, & esse in potentia respectu specierum, quas recipit. intellectus autem est pura potentia. ergo.

¶ Respondeo. quòd differētia, quam ponit ibi Commen. est ista quòd cum obiecta sensus sint de se actu sensibilia. potentia sensitiua est in potentia proxima ad sentiendū: quia immediatè potest moueri ab obiecto exteriori. Obiecta autem intellectus non sunt actu intelligibilia: sed fiunt actu intelligibilia per intellectum agentem: ideo intellectus est in potentia remota ad intelligendum.

Contra eandem arguit Adam. 1. distin. q. 16. Circunscripto omni distincto ab anima: ipsa potest intelligere. ergo est intellectus.

Adam.

¶ Respondeo. Primò negatur hypothesis, quia non omnia distincta realiter possunt ab inuicem separari. ita ꝙ vnum sit sine alio. Primò hoc patet in relatiuis, quia perempta se perimunt. Secundò quando vnū consequitur naturali concomitantia ad aliud, & propter hoc propria passio non potest separari à subiecto. Tertiò, quādo vnum est alteri ratio essendi: & propter hoc essentia non potest esse sine esse.

Tria quæ adinuicē realiter separari nequeunt.

¶ Dico secundò, quòd anima secundum naturam suam est primum principium intelligendi non autem proximum,

mum,sed intellectus.

Potentia duplex logica & physica.

¶ Dico tertiò,quòd potentia est duplex. Vna est logica:quę idem est quòd non repugnantia : & sic ferrum ascendere sursum est possibile.& sic conceditur antecedens : quia non repugnat animam recipere intellectum, & mediante illo intelligere. Alia est potentia actiua, quæ est proximum principium actus.& sic negatur antecedens : quia est impossibile,quòd eliciat actum intelligendi nisi habeat potentiam, à se distinctam, quæ sit proximum principium intellectionis.

Arguunt alii.

Contra eandem arguitur ab aliis. Primò. Id quod est immediatum principium essendi:est etiam immediatum principium operationis fundatæ super illo esse.nam illa forma, quæ dat esse calidum:dat etiam calefacere.sed opera vitæ fundantur super viuere datum ab anima.ergo anima est immediatum principium operum vitæ.

Actio creaturæ fundatur super esse accidentali.

¶ Respondeo. negatur minor : quia actio creaturæ nunquam fundatur super esse simpliciter,sed super esse accidentale.& ideo actio animæ fundatur super esse quod dant potentiæ.

Secundò formalis terminus generationis est substantia.ergo potentia generatiua quæ est eius principium est substantia.antecedens patet. probatur consequentia:quia nunquam formalis terminus generationis est perfectius principio generationis.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem negatur antecedens de principio secundario, quo vt supra dictum est.

Tertiò. Anima producit suas potentias per te,& non producit eas medianțe alia potentia.ergo est immediatum principium productionis.& per consequens est potentia.

¶ Respōdeo. Aliquid producit aliud dupliciter. Vno modo actione media:& sic anima non producit potentias. Alio modo per quandam naturalem emanationem.& sic conceditur antecedēs, & negatur consequentia:quia tale producere non est agere.

¶ Dico secundò quòd anima non propriè producit suas potentias. sed producuntur à producēte animam,dicuntur autem produci ab anima.& similiter omnis passio à subiecto suo, quia actio agentis prius natura terminatur ad subiectum , & consequenter ad passionem. Hanc materiam habes diffusè in quarto vbi declaratur, quomodo subiectum causat accidētia tam propria quàm communia.

Quartò. Omnis natura est principium per se motus : sed anima est natura cum sit forma materiæ. ergo est per se principium motus. Tunc vltra. ergo non est principium motus per potentias.

Respondeo. quòd natura est principium motus primum:non autem proximum.& sic conceditur totum quod anima non habet à potentiis, quod sit principium.

Contra. Anima per te agit per potentias,ergo habet à potentijs quod sit principium.

Respondeo. negatur consequentia: quia & principio primo, & principio proximo conuenit per se esse principiū in genere suo.nec vnum habet ab alio quod sit principium. licet principium proximum sit principio primo ratio agendi.

CONCLVSIO II. Intellectus & volūtas in anima rationali sunt potentiæ realiter distinctæ. Hanc sic probat S.D.2.de anima. Et 1.q.78.art. 1.Et de veri.quęstio.22.artic.10. Intellectus & voluntas distinguuntur genere.ergo distinguuntur realiter. consequentia patet.antecedens probatur.Illæ potentiæ distinguuntur genere,quæ habēt obiecta genere distincta.sed intellectus & voluntas sunt huiusmodi. ergo:maior patet. quia secundum distinctionem obiectorum sumitur distinctio potentiarum.minor probatur. Illa obiecta distinguuntur genere in ratione obiecti quæ habent diuersam habitudinem ad animam.sed obiectum intellectus respicit animam secundum esse, quod habet in anima obiectum voluntatis secundū quod est in natura propria.ergo.

Scotus in 2 dist. 16.

Contra arguit Scotus. † Idem numero potest esse principium actiuum diuersorum genericè. nam idem sol generat & calefacit. ergo eadem potentia potest esse principium volendi & intelligendi.

Agentia quedā specificantur ex actu & obiecto, quædam non.

Respondeo.agentia sunt in duplici differētia.Aliqua enim nō specificatur ex actu & obiecto.& de his conceditur antecedens.& exemplum in eo positū. sed

sed negatur consequentia. Aliqua speci ficantur ex actibus: & de his negatur antecedens. nam potentia quæ est principium calefactionis quia speciem accipit à calefactione: non potest esse principium infrigidationis. Intellectus autẽ & voluntas specificantur ex actibus.

Aureol vbi supra. Contra eandem arguit Aure. Intellectus desiderat. ergo est realiter volũtas. consequentia patet. antecedens dicitur Com. 3. de anima. com. 49.

¶ Respondeo, Primo dico, esse demẽte Commen. potentias animæ inter se realiter distingui. nam expresse in primo de anima. com. 87. dicit animam habere quinque actiones & potẽtias diuersas genere. quarum vnam dicit esse intelligere, aliam velle. & com. 90. dicit quòd anima diuiditur in istas sicut in accidentia. sicut pomum diuiditur in odorem colorem & saporem: nisi quòd ista sunt accidentia per accidens in pomo. Potentiæ vero animæ sunt accidentia per se. & com. 91 dicit vnam potentiam esse subiectũ alterius. sicut tactus est subiectum aliorum sensuum. Constat autem subiectum & id ꝙ est in subiecto distingui realiter. Et philosophus. 9 dicit voluntatem determinare intellectũ. *De mẽte Auerrois potentiæ animæ inter se realiter distinguntur.* *Tex. 10.*

Dico secundo ad argumentum quod intellectus accipitur dupliciter. Vno modo vt est specialis potentia. & sic negatur antecedens. Alio modo accipitur pro omni potentia rationali siue pro omni quòd est in mente. & sic conceditur antecedens. scilicet quòd mens intelligit & desiderat: sed secundum aliam & aliam potentiam.

Dico tertio, quòd eadem res. quæ mouet appetitum, mouet & intellectũ: & propter hoc dicit Commen. 3. de anima. com. 49. quod intellectus & volũtas mouent secundum vnam communem speciem: quia intellectus & voluntas vt mota sunt ab eadem re mouẽt animal sed dico quòd illa re saliaratione mouet intellectum, & sub alia voluntatem.

Adã vel potest argui ex dictis eius. Contra eandem arguit Adam, quod volitio & intellectio sint idem: & per cõsequẽs intellectus & voluntas. Primo. Si volitio non est intellectio: sequitur ꝙ Deus in aliquo beato possit conseruare fruitionem sine visione: & sic amaretur incognitum. hoc est falsum ergo.

Respondeo. Primo negatur consequẽtia: quia fruitio naturaliter consequitur ad visionem beatificam.

Aduertito Dico secundò quod dato per impossibile, quod fruitio esset sine visione, amaretur aliquid quod pro tunc non cognosceretur, tamen esset prius cognitum. nec hoc est forte inconueniens. licet sit inconueniens aliquid amari ꝙ nec tunc nec ante sit cognitum, & propter hoc non potest in aliquo esse fruitio in quo nec tunc, nec ante fuerit visio.

Secundo. Si velle non est intelligere sequitur quod volũtas sit cæca. hoc est falsum. ergo &c.

Respondeo. negatur consequentia quia nihil est cęcum, nisi sit aptum natum videre. voluntas autem non est apta nata intelligere. *Voluntas nequit esse cæca.*

Tertio. posito solo actu amãdi omni alio circunscripto, obiectum amatur: ergo posito solo actu amandi obiectũ cognoscitur, cum non ametur nisi cognitum. tũc vltra. posito solo actu amãdi, obiectum cogniscitur. ergo posito solo actu amãdi, ponitur cognitio. ergo actus amandi est cognitio.

¶ Respondeo. negatur antecedẽs quia implicat impossibile. scilicet quod sit actus amandi. omni alio circunscripto. quia impossibile est esse actum amandi nõ pręsupposita cognitione, & ideo cũ illud antecedens sit impossibile ad ipsũ sequitur quodlibet materialiter.

Quarto. Omnis experientia est cognitio. sed omnis actus voluntatis est experientia: cum sit actus vitalis.

¶ Respõdeo. negatur minor cum probatione: nam non oportet actum vitalẽ esse experientiam, sed sufficit quod sit actus viuentis. viuens autem est quod potest seipsum mouere. 1. q. 18. arti. 1.

Quintò. Si volitio non est cognitio: sequitur quod voluntas possit in oppositum cuiuslibet dictaminis. hoc est falsum, ergo. maior patet. minor probatur. Si voluntas posset in oppositum cuiuslibet dictaminis: sequitur quod possit in incognitum.

¶ Respõdeo. quod posse in oppositum cuiuslibet dictaminis accipitur dupliciter. Vno modo in sensu diuiso: & sic cõceditur maior enim nullũ est dictamẽ circa ea quæ sunt ad finem, quin possit dictari oppositum. & in hoc sensu negatur minor. & ad eius probationem negatur consequentia. Alio modo accipitur in sensu composito. & sic negatur maior. quia impossibile est, quod volun-

tas habeat aliquod velle, nulli dictami conforme. Potest tamen habere modo vnum dictamen, modo aliud.

Prædicatũ duplex per concomitãtiam & peressẽtiam.

Sextò Aug. 12. de. tri. dicit quod volitio est scientia. ergo.

¶ Respondeo. quod illa prædicatio est per concomitantiã & non per essentiam.

Cõtra eandẽ arguitur ab aliis. Primo. Omnis forma separata à materia est intellectualis vt dicit. S. D. 1. q. 25. arti. 1. sed voluntas est huiusmodi. ergo.

Respondeo. dico primo, ꝙ ad esse intellectum nõ solum requiritur: quod sit immateriale. sed in creaturis requiritur etiam ꝙ sit susceptiuum formæ alterius immaterialiter. hoc autem non conuenit voluntati.

Et si dicatur: contra quia S. Do. dicit quod ex immaterialitate prouenit, ꝙ aliquid sit susceptiuum formæ alterius. sed voluntas est immaterialis. ergo est susceptiua formæ alterius.

¶ Respondeo. quod. S. D. loquitur, de natura subsistente: voluntas autem nõ subsistit.

Intellectuale dicitur quinque modis.

¶ Dico secundo, quod aliquid est intellectuale quinque modis. Primo quia est natum intelligere: Secundo quia est proximũ principiũ intellectionis vt intellectus. Tertio quia est ipsa intellectio. Quarto quia est peruium intellectiõi vt species. Quinto quia necessario consequitur virtutem intellectiuam, & hoc modo voluntas est intellectualis.

Secundo appetitus naturalis non distinguitur à forma: qua consequitur, ergo nec voluntas quæ est appetitus intellectiuus distinguitur ab intellectu.

Respõdeo. primo de mente Petri de Palude. conceditur antecedens de appetitu materiæ: quæ cũ sit pura potentia non est in eo dist. sed negatur consequẽtia. In aliis autem rebus naturalibus negatur antecedẽs. nam appetitus grauis. distinguitur à grauitate.

Amplius. requirit appetitus. animalis quàm naturalis.

¶ Dico secundo de mẽte. S. D. cõcesso etiã antecedente, negatur consequẽtia quia plus requiritur ad appetitum animalem quam ad appetitum naturalem quia appetitus animalis est per formã apprehensam. & ideo requiritur potentia apprehensiua. de veri. qõ. 22. articu. 3. ad tertium.

Tertio potentia quæ est per essentiam libera est per essentiam rationalis, sed voluntas est per essentiam libera. ergo. minor patet. maior ꝓbatur. Ratio est de essentia libertatis. ergo potentia essentialiter libera est essentialiter rationalis.

Confirmatur. sicut se habet simpliciter ad simpliciter. ita magis ad magis: & maximè ad maximè: sed potẽtia per participationẽ libera est per paticipationẽ rationalis: ergo quæ est essentialiter libera est essentialiter rationalis.

Respondeo. negatur maior. Ad probationem negatur maior. & dico quòd liberum arbitrium non est aliud nisi potentia electiua quæ est voluntas vt declarabitur in secundo. ratio autem non est de essentia huius libertatis sed est principium eius. 1. 2. quęstio. 17. articu. primo.

¶ Ad aliam probationem dico quod illa regula non tenet, quando alia est habitudo inter maximum vnius ordinis: & alia inter maximum alterius ordinis: quam sit inter minimũ vnius & alterius vel quã sit medij vnius ad mediũ alterius. Non enim sequitur: minimum accidens est minimum ens. ergo maximum accidens est maximum ens: quia aliter se habet minimum accidens ad minimum ens quàm maximum accidens ad maximum ens. Ita in proposito licet liberum sit rationale. non tamen summa libertas est summa rationalitas.

Quarto Intellectus delectatur. ergo est voluntas. consequentia patet. antecedens probatur.

In intellectu sunt habitus: ergo intellectus delectatur: patet consequentia. quia ad habitum conuenientem sequitur delectatio.

¶ Respondeo. primo negatur antecedẽs. Ad probationẽ negatur cõsequẽtia Ad probationem dico ꝙ ad præsentiam conuenientis sequitur delectatio. sed non oportet quod sit semper in illa potentia in qua recipitur illud conueniens sed sufficit quod sit in eodem supposito sed secundum, aliam potentiam.

Delectatio dupliciter.

¶ Dico secundo de mente Petri de Palu. quod delectatio accipitur dupliciter. Vno modo proprie, & sic negatur antecedens Alio modo improprie. scilicet pro quadam generalitate & sensualitate: & sic conceditur antecedens: & negatur consequentia.

Quinto

Quintò. Appetitus sensitiuus non differt à sensu.ergo appetitus intellectiuus,qui est voluntas, non differt ab intellectu.consequentia patet. antecedens probatur tripliciter.Primò.Secundum diuersitatem generum & specierum diuersificantur appetitus in naturalibus.sed potentiæ sensitiuæ differũt genere vel specie.ergo sunt diuersi appetitus. Secundò. læso tactu sine alijs sensibus,sequitur tristitia. ergo sensus tactus est appetitus.Tertiò.omnes potentiæ sensitiuæ differunt subiecto. sed appetitus sensitiuus non differt subiecto à sensu.ergo non est alia potentia à sensu.

Respondeo.negatur antecedens. Ad primam probationem negatur consequentia. quia appetitus rerum naturalium sunt per se ad diuersa loca. & ideo ad diuersitatem earum sequuntur diuersi appetitus. nam appetitus aeris differt specie ab appetitu ignis:& appetitus grauium & leuium differunt genere.non autem ad quemlibet sensum sequitur appetitus : sed solum ad æstimatiuam quæ sola dicit aliquid de fugibili & persequibili.

Ad solam æstimatiuam sequitur appetitus sensitiuus.

¶ Ad secundam negatur consequentia.quia illa tristitia est æstimatiua,quę potest immutari in illo instanti in quo immutatur sensus exterior.

¶ Ad tertiam negatur maior. sufficit enim quòd appetitus differat ab æstimatiua secundum essentiam licet non subiecto.

CONCLVSIO III.Memoria in parte intellectiua , non est potentia distincta ab intellectu. Hãc sic ꝓbat S. D.de ver.q.4.art.3.Accidentales differentiæ obiecti non distinguunt potentias:sed præteritum est quædam differentia accidentalis obiecti,vt obiectum est. ergo non distinguit memoriam ab intellectu.

Sciendum tamen , quòd differunt ratione : quia eadem potentia dicitur intellectus inquantũm actu intelligit obiectum. & eadem dicitur memoria, inquantum retinet habitualem notitiã.

Aureo.

Vtrũ intellectus sit memoria.

Contra arguit Aureo. primo Memoria est in omnibus personis diuinis cum dicat perfectionem simpliciter. sed intellectus cum obiecto habitualiter retento , vt actiuum est non est in omnibus personis. ergo intellectus cũ tali obiecto non est memoria. minor probatur.potentia generatiua non est in omnibus personis. sed intellectus cum tali obiecto,vt actiuum est, est pô tentia generatiua.ergo .

Respondeo.conceditur quòd memoria non dicit actiuitatem nec S.D.hoc ponit.sed dicet tentionẽ obiecti in esse intelligibili.

¶ Dico tamen quòd ad memoriam consequitur actiuitas : quam includit intellectus.& licet intellectus sit in filio:non tamen potest producere verbũ aut intellectionem:quia habet relationem oppositam ad producentem verbum vt infra dicetur.

Ex hoc sequitur:ꝙ ad memoriã sequitur actiuitas : vbi est memoria non sub relatione opposita.

CONCLVSIO IIII. Partes imaginis distinguuntur ab eo, in quo sunt.Hanc sic probat.1.q.79.ar.7.ad 1. Et q.93.arti.3.Omnis actus creaturæ: & similiter omnis habitus & omnis potentia distinguitur ab eo, in quo est. sed partes imaginis sunt actus vel habitus vel potentia:ergo &c.

Contra arguit Aureolus.†Omnis operatio & habitus,& potentia sunt accidentia:sed partes imaginis non sunt accidentia.ergo:minor probatur dupliciter.primo. Omne accidens se habet ab subiectum sicut color, & figura ad suum subiectum.sed Augu.9.de trinit. ca.4.dicit quòd amor & notitia vt sunt partes imaginis,non se habent ad id,in quo sunt sicut color & figura.ergo.

Aureolus in primo dist. 3. q. 3 .arti.2.

Respondeo. August.intelligit, quòd non se habent vt color & figura : quia ista non sunt propriæ passiones subiecti nec emanant ab eis.notitia vero & amor, quocunque modo accipiantur, vel sunt potentiæ animæ, vel ab eis emanant.

Secundò.Augu.dicit vbi supra:quòd notitia, & amor sunt vna vita & vna substantia:ergo non sunt accidentia.

Respondeo primo. vt elicitur a S. Do.in q.de anima.articu.12.Augu.accipit abrstactum pro concreto. & est sensus.notum & amatum suntvna substantia.

¶ Dico secundò, vt dicit S.Do.prima quæstio.77.ibi accipit Augu. notitiam & amorem obiectiuè, secundum quòd anima amat se & est sensus.anima ad quã terminatur notitia & amor est vna substantia.

DISTINCTIO IIII.

IN DIST. 4. quæritur primo. An Deus genuit Deum? PRO decisione quæstionis hæc est prima conclusio. Omne nomen significat substantiam cum qualitate, accipiendo substantiam & qualitatem non logicaliter, sed grāmaticaliter. Hanc probat primo sent. distin. 22. artic. 1. ad tertium. Quicquid significat id, ad quod nomen imponitur, & id à quo nomen imponitur, vel suppositum & naturam significat substantiam cum qualitate. sed omne nomen est huiusmodi. ergo.

Sciendum tamen q̄ id à quo nomē imponitur est idem cum eo, ad quod significandum imponitur, & aliquando est diuersum.

CONCLVSIO II. Nullum nomen de prędicamento accidentis significat substantiam, vt eam accipit logicus. Hæc conclusio probatur primo authoritate philosophi dicentis quòd album puram qualitatem significat: ergo à simili omnia alia nomina accipiuntur.

In prædica. ca. 1.

Secundo probatur sic à S. Do. 5. meta. † ca. de ente. Si albū significaret substantiam & albedinem simul sequitur quòd album esset ens per accidēs: hoc est falsum. quia philosophus non ponit album inter entia per accidens, sed hominem album.

Lect. 7.

Tertio. Si album significaret subiectū, maximè significaret illud sine quo nō potest esse albedo, puta corpus. hoc est falsum. ergo: maior patet de se. minor probatur. Si album significat corpus: ergo est nugatio dicere corpus album. hoc est falsum vt patet. ergo consequentia probatur quia idem bis dicitur.

Contra arguit Aureolus † primo. Omne nomen plurificatur ad plurificationem sui adæquati significati. sed nomen non plurificatur ad plurificationē formæ significatę. ergo non significat tantum formā. maior nota. minor probatur. hoc nomen sciens non plurificatur ad plurificationem scientię, cum in vno sciente possent esse plures scientiæ: sed forma significata per hoc nomen sciens, est scientia. ergo.

Aureolus in præsenti dist. arti. 2.

Respondeo negatur maior in nominibus adiectiuis: quia ad eorum pluralitatem requiritur, & sufficit pluralitas suppositorū: cuius ratio est quia adiectiuum significat per modum accidentis, id est alteri adiacentis: accidētia autem habent vnitatem, & multitudinem à subiectis suis.

Ex hoc sequitur, quòd si duo homines haberent eandem numero scientiā dicerentur duo scientes. nomina autem substantiua plurificantur ad pluralitatem rei significatæ: quia significāt per modum substantiæ, substantia autē habet vnitatem & pluralitatem ex se. 1. q. 39. artic. 3.

Si duo homines haberēt eandē numero scientiam dicerētur duo scientes.

Secūdò arguit. Si sciēs significat tantum scientiam: ergo ista est vera sciens est scientia: hoc est falsum, vt patet: ergo: consequentia probatur. quia idem prædicaretur de seipso.

Respondeo. negatur consequentia. ad veritatem propositionis non sufficit indentitas significati. sed etiam requiritur idem modus significandi: cuius rationem puto hanc esse. quia prædicatio est per actum intellectus attribuentis prædicatum subiecto, vt dicit Albertus. Si ergo eandem entitatem concipiat intellectus cū præcisione, & per se, & alio conceptu concipiat eandem, vt inexistentem alteri: tunc illam entitatem vt stat sub istis oppositis conceptibus de se non enunciabit. In proposito sciens significat formam concretiuè, & scientia abstractiuè.

Tertiò philosophus dicit. 6. meta. † quòd in simo reperitur nasus: ergo simum significat nasum. sed simum est adiectiuum: ergo aliquod adiectiuum significat subiectum.

Tex. 2.

Respondeo. negatur consequentia: quia non intendit philosophus quòd simum significet nasum: sed quòd concernit nasum, vt determinatam materiam. de veri. quæstio. 10. articul. 4. Et ideo est nugatio dicere, quòd nasus est nasus simus. aliqua vero alia adiectiua non significant formam concernētem determinatam materiam sed sub ratione confusa.

CONCLVSIO III. Nomen concretum proprie significat tantum formā: supponit autem pro suppositis Si autem sit aliquid, in quo sit idem forma & suppositum: tunc nomen idē significabit, & pro eodem supponet. tertio sen. di. 6. q. 2. ar. tertio.

secundum D. S. danda est suppositio simplex.

Ex quo sequitur, quod homo significat humanitatem, & supponit pro indiuiduis.

uiduis.albedo aut significat ipsã albedinem,& pro ea supponit non quod ipsa sit suppositum: sed significatur vt suppositum. Ego credo.S.D.intellexisse de suppositione tantum personali,non autẽ de materiali,nec de simplici.quæ secundũ eum est danda. nã cum dicitur homo est species: ly homo pro nullo homine supponitur,

Contra.S.D.pręsenti di.ar.2.dicit,ꝙ nomen non solum significat essentiam sed etiã supposita licet indistinctè: ergo non bene dicitur in conclusione,quòd significat tantum essentiam.

Respondeo quòd nomen significat formaliter tantũ essẽtiam: materialiter autem significat supposita, sine quibus essentia nõpotest esse.& sic loquitur in præsenti dist.

CONCLVSIO IIII.. Significatum nominis est duplex. scilicet materiale & formale.formale est ipsa natura: puta significatũ formale hominis est humanitas.materiale est id,sine quo saluari nõ potest significatum formale: & sic homo significat materialiter cerebrũ,cor,& hepar,& indiuidua sine quibus humanitas esse non potest.Hanc ponit de potentia. quæstion.9. articul. quarto.

CONCLVSIO V.Hoc nomẽ Deus&quodlibet concretũ substãtiale significat essẽtiam distinctè:indistinctè vero supposita. prima pars patet ex tertia conclusione.secũda probatur primo sẽ.di.4.q. 1.arti.2. Vnũquodque nomẽ significat id de quo essentialiter pręditatur. sed concretum substantiale prædicatur essentialiter de suppositis.nam homo prædicatur essentialiter de Sorte & sic de alijs.ergo.

Contra:nomen concretum significat tantum formam: ergo non supposita. consequentia patet.antecedens probatur per tertiam conclusionem.

Respondeo quòd formaliter significat tantum essentiam. vt dicitur in tertia conclusione.materialiter autem significat supposita: & sic intelligitur ista conclusio.

Hoc nomẽ Deus aliter supponit quam concreta substantialia creaturarum.

CONCLVSIO VI. Ista propositio est falsa.Deus non generat.

¶Ad probandam hanc conclusionẽ pręmitto tria.Primo vt dicit.S.D.1.q.39. art.4.) ad tertium. quod iste terminus Deus aliter supponitquã hic terminus homo, & alia concreta substantialia in creaturis. nã iste terminus homo, quia significat naturã,quę est realiter distincta in suppositis: ideo supponit ex se distinctè pro supppositis.nam dum dicitur homo currit,ly homo supponit pro isto vel pro illo:non autem ex se habet quod supponatur pro natura ,sed hoc ei conuenit ex alio termino, cui adiungitur:vt cum dicitur homo est species, Natura autem diuina est indistincta in suppositis:& ideo iste terminus Deus ex se habet quod supponat pro naturali: sed quia est terminus concretus:& terminus cõcretus significat formam in supposito:ideo iste terminus supponit non solum pro natura absolute:sed etiam pro re naturæ siue pro supposito in quo est:sed indistinctè.

Nomẽ deus conuenit cũ termino singulari.

Præmitto secundo quod licet iste terminus, Deus, pręducitur de pluribus suppositis: quia tamen natura per ipsum significata non purificatur:ideo in hoc conuenit cum termino singulari, quod non prædicatur in plurali.& propter hoc sicut istæ contradicunt. Sortes currit:Sortes non currit:ita istæ cõtradicunt. Deus generat. Deus non generat.

Præmitto tertio, quod quando aliquis terminus supponit pro natura vel pro suppositis inquantum huiusmodi & non pro aliquo supposito determinato:tunc quicquid negatur ab illo intelligitur negari ab ipso supposito inquantum est suppositum talis naturę & per consequẽs repugnat cuilibet snpposito talis naturæ.& hoc maxime verum est in diuinis.Nam quicquid non conuenit Deo ad intra ei repugnat, cum Deus non sit ens potentiale.esset autem potẽtiale si posset ad intra aliquid habere quod non haberet.

Ex his probatur sic conclusio.Duorũ contradictoriorum si vnum est verum aliud est falsũ.sed istæ cõtradicũt.Deus generat:& Deus non generat:& ista est vera. Deus generat:ergo ista est falsa. Deus non generat.

Secundo.negatio actus conuenientis Deo ad intra,denotat talem actum repugnare Deo.sed in illa: Deus non generat:negatur actus generandi: ergo denotat quod Deo repugnat generare quod est falsum.ergo.

Aureo. hic. ar.3.

Contra arguit Aureolus.primo.Prædicatum affirmatum, & negatum reducuntur ad idẽ genus:ergo generare

 & non

& non generare reducuntur ad idem genus.ergo sicut in ista. Deus generat: supponit pro determinata persona.sic erit & in illa:Deus non generat.

Respondeo.conceditur prima consequentia.nam generare,& non generare reducuntur ad genus actionis. sed hoc nihil ad propositũ.negatur etiam secunda consequentia. quia generare est quid personale : ideo affirmatur de determinata persona.non generare autem non est personale cum conueniat etiam essentiæ.

Secundò. Ista est falsa. Omnis Deus generat:ergo illa est vera.Deus non generat.cõsequentia patet quia sunt contradictoriæ.

Respondeo. primo ego negarẽ consequentiam.sed potius sunt duę vniuersales contrariæ. Constat autem duas contrarias posse esse simul falsas. nam ista Deus non generat æquipollet isti: nihil quòd est Deus generat.sicut ista: Sortes non currit.

Hæc est impropria Omnis Deus generat.

¶ Dicerem secundo hanc esse impropriam.omnis Deus generat. nã ly omnis est signũ distributiuum. distribuere autem est diuersis aliquid tribuere.oportet terminum distributum habere plura supposita sub se,in quibus forma significata per terminum sit diuersa. Constat autem Deitatem, quæ significatur hoc nomine Deus, non esse diuersas in diuinis suppositis:& ideo hoc nomen Deus non potest distribui : & maximè cum habeat quasi vim termini singularis,qui distribui non potest.

¶ Dico tertiò, quòd hoc nomẽ suppositum diuinum distribui potest:quia personæ diuinæ distinguuntur in ratione suppositi.vnde benè dicitur, omne suppositum, omnis persona, omne attributum:quia vnum attributum distinguitur ab alio in ratione attributi. non autem bene dicitur : omnis bonitas diuina : quia nulla est ibi distinctio in ratione bonitatis.

Signũ distributiuũ necessariò exigit diuersa supposita.

Hinc est quòd philosophus de cœlo, & mundo.& Commentator & Albertus dicunt ibi signum distributiuũ,debet necessariò exigere diuersitatẽ suppositorum sub termino distributo.licet Albertus de Saxonia,& Burlęus,& Petrus Hispanus, & Paulus Venetus, & quidam iuuenes dialectici oppositum teneant.

CONCLVSIO VII.Ista propositio est vera & propria, Deus generat.prima pars est fidei.secunda probatur.Illa propositio est ꝓpria cuius prędicatum propriè dicitur de determinato supposito. sed in illa propositione prædicatum est huiusmodi:ergo.dicitur enim de persona patris.

Ex hoc sequitur corrollariè, quòd in illa propositione subiectum supponit tantum pro parte ratione adiuncti, & non pro essentia.

CONCLVSIO VIII. Hoc nomen Deus nunquam supponit pro essentia:quin supponat pro personis implicitè vel explicitè.probatur sic.Si aliquando staret tantum pro essentia, & nullo modo pro personis,maximè esset in ista. trinitas est vnus Deus. sed ibi stat pro personis implicitè vt dicit S. D.prima parte.q.36.art.4.

Cum dicitur Deus creat est ibidẽ implicita suppositio pro personis.

Ex hoc sequitur corollariè quòd in illa Deus creat:stat etiam pro personis sed implicitè.Et licet S.D.prima.quæst. 39.articu.4.dicat quòd stat solum pro essentia intelligit explicitè & distinctè: tamen stat pro personis cum actiones sint suppositorum : & stat pro eis indistinctè : quia opera trinitatis sunt indistincta.

QVAESTIO II.

QVæritur secundò, vtrum in diuinis abstractum prædicetur de concreto.

PRO decisione huius quæstionis hęc est prima conclusio.In creaturis in formis generalibus concretum prædicatur de abstracto : vt puta hæc est vera.essentia est ens.Hanc probat S.D.de veri.quæstio.21.artic.4.ad 4.& 2.sent. distin.27.quæstio.1.articu.2.sic primus conceptus & quicquid eum inseparabiliter comitatur,prædicatur de omnibus.sed conceptus entis est primus. & conceptus significantes formas generalissimas,scilicet conceptus transcendentiũ inseparabiliter comitantur conceptum entis : ergo:minor nota.maior patet.quia primus conceptus saluatur in omnibus alijs.

Suppositũ quid.

CONCLVSIO II.Suppositũ & natura in rebus materialibus distinguuntur realiter.

Pro notitia conclusionis sciendum est, quòd per suppositum intelligimus indiuiduum substantiæ per se subsistẽs in genere substantiæ, & completum in specie, quod dico propter animam, &

partes,

partes substantiarum, quæ licet sint in diuidua :non tamen sunt supposita : vt dicit S.D.tertio sen.distinct.6.quæstio. 1.artic.1.quæstio.1.& de potentia.quęstio.9.artic.1.per naturam vero intelligimus essentiam siue quidditatē rei: vt dicitur tertia parte.q.12.art.1.

Ex his probat sic conclusionem.prima.quæstio.3.arti.3.Illa distinguuntur realiter, quorum vnum in sua ratione dicit aliquod ens reale,quod aliud excludit: sed suppositum est huiusmodi respectu essentiæ.ergo.maior patet:minor probatur.Suppositum dicit principia indiuiduantia, & naturam commu nem. sed natura excludit huiusmodi principia.ergo.maior nota.minor probatur.essentia dicit solum id,quod pertinet ad quidditatem rei:ergo excludit principia indiuiduantia.antecedens ꝓbatur.omne abstractum dicit illud,quo solo & quo toto aliquid est tale, quale significatur per concretum : sed essentia significatur in abstracto:puta huma nitas.ergo.cōsequentia patet.quia prin cipia indiuiduantia non sunt de essentia rei,quod probatur.materia particularis non est de quidditate rei.secundo physicorum.† sed principia indiuiduan tia sunt ipsa materia particularis : ergo &c. *Tex. vltimo.*

Corrolarium primum.Natura significatur vt pars formalis respectu suppositi.Cuius ratio est:quia cum in supposito sit natura,& sint principia indiuiduantia designantia, & determinantia illam naturam,illud quòd significat tantum naturam & excludit illa principia,cuiusmodi & nomen abstractum significat partem illius,quod est in supposito.

Corrollarium secundum.Natura nō prædicatur in recto de supposito. Hoc probat in tractatu de esse & essentia. *cap.3.* †nulla pars prædicatur in recto de toto : sed natura significatur vt pars formalis respectu suppositi:ergo.

Corrollarium tertiū.Hic homo non est hæc humanitas.Hoc probatur quoli.9.quæstio.2.articul 1.ad primum. Id quod est alteri vnibile, realiter distinguitur ab eo,quod non est alteri vnibile:sed hæc humanitas est alteri vnibilis:vt patet in domino Iesu Christo. & hic homo nullo modo est alteri vnibilis, cum sit per se subsistens, & completum in specie:ergo.

Secundò probatur sic.Hic homo includit aliquam entitatem , quam non includit hæc humanitas : ergo realiter distinguuntur.consequentia patet. antecedens probatur. hæc humanitas dicit tantum humanitatem,& illa accidentia, per quæ est hæc : sed hic homo includit hæc omnia , & quædam alia puta colorem , figuram , & huiusmodi quæ nihil faciunt ad indiuiduationem:ergo.

Contra rationem huius conclusionis arguit Gerardus in summa sua. *Gerardus.* Nulla substantia prædicatur in primo modo dicendi per se de eo, quod inclu dit in se accidentia:sed species de prædicamento substātiæ prędicatur in primo modo dicendi per se de supposito : ergo suppositum non includit accidentia.

Respondeo.dico duo.Primo q̀ essentia in abstracto significata non est species,nec genus,nec differentia, vt dicit Auicenna & S.D.in tractatu de esse & essentia:quia species significat naturā per modum totius,cum prædicetur de inferioribus.abstractum autem significat tantum per modum partis : vt dictum est:quia vero huiusmodi abstractum significat id, vnde sumitur ratio speciei : ideo significat formam. Item quod resultat ex partibus essentialibus vnitis est forma:sed natura siue essentia puta humanitas resultat ex partibus vnitis,scilicet anima & corpore:ergo est forma.

Sciendum tamen,quòd cum dicitur, quòd natura in abstracto significat per modum partis , quod est in supposito, hoc non est sic intelligendum quasi natura sit vna res & suppositum sit alia res : sed quia secundum modum significandi natura significatur vt pars : & suppositum vt totum : & quia à modis significandi sumuntur modi prædicandi:ideo natura quæ significatur vt pars: non prædicatur de supposito:quia vnū habet modum significandi oppositum alteri,scilicet vnum per modum partis: & aliud per modum totius.vnum,cum exclusione accidentium : & aliud sine tali exclusione:tamen exclusio vel inclusio non est de ratione alicuius eorum:sed consequitur modum quo significat hoc vel illud. Ex essentia autem , & accidentibus constituentibus suppositum:non resultat vna tertia en- *Natura significatur , vt pars :suppositū, vt totum.*

titas quoli.9.quæstione secunda. articul.primo.ad primum.sed suppositum dicit vtrunque: non tamen intrinsecè: cum includat accidentia solum, vt determinatiua suarum partium essentialium principaliter materiæ & consequenter formæ.Hoc confirmat Auicē. 5.meta.c.1.& 2.

¶ Dico secundò ad formam argumenti:quòd substantia quæ nullo modo includit accidentia non prædicatur de alia in primo modo dicendi per se: sed tunc minor est falsa: quia species prædicamenti substantiæ includit accidentia implicitè,& potentialiter: nam ea accidentia quæ Sortes dicit explicitè: homo dicit implicitè.9.quoli.q.2. art.1.ad primum.

Aureo. hic.q.2.

Secundò arguit Aureolus. † Quicquid includit accidentia,est ens per accidens: sed species & suppositum prædicamenti substantiæ non sunt ens per accidens:ergo non includunt accidentia.maior nota.minor probatur.nullum per accidens est in prædicamento: sed species & indiuiduum sunt in prædicamento:ergo.

Respōdeo & dico quatuor. Primum est, quòd licet species & indiuiduum includant accidentia: tamē diuersimodè, quia indiuiduum dicit ea in suo principali significato:quia ponerentur in sui diffinitione si diffiniretur.Species vero non includit ea in principali suo significato sed tantum potentialiter.1. distin.34.quæstio.1.artic.1. & quoli.2. quæst.2.art.2.

¶ Dico secundò quòd nec species nec suppositum includit ea vt intrinseca suæ naturæ: sed vt determinatiua suarum partium essentialium & in obliquo.

¶ Dico tertiò ad formam,quòd maior est falsa loquendo de inclusione solum determinatiua partium. in quo sensu intelligitur conclusio. loquendo autem de inclusione intrinseca & essentiali conceditur maior: sed non est contra conclusionem.

Accidentiū quædam conferunt ad esse suppositi: quædam non.

¶ Dico quartò quòd accidentium quædam nihil faciunt ad esse suppositale, vel saltem sunt posteriora cuiusmodi est albedo vel etiam risibilitas respectu Sortis:& de his conceditur maior.Alia sunt quę habent aliquam causalitatem saltē materialem ad esse suppositale, inquantum disponunt materiam, & reddūt eam propriā huic formæ cuiusmodi sunt dimensiones, quæ significant materiam, & diuidunt eam. Si enim materia non esset extensa per qnantitatem: ipsa non esset habilis ad recipiendum formam, nec ad indiuiduandum:& de his negatur maior. Clarum enim est, quòd Christus includit diuersas naturas non tamē est ens per accidens:quia non includit eas vt partes suas intrinsecas.

Tertiò arguit sic.Nihil includitur in diffinito, quòd non significetur per diffinitionem:quia diffinitio & diffinitum idem significant.7.meta. † sed diffinitio non significat accidentia: ergo accidentia non includuntur in ratione diffiniti. *Tex.20.*

Respondeo, quòd aliquid potest significari dupliciter. Vno modo explicitè,& in actu:& sic conceditur maior, & minor,& conclusio illata, scilicet ꝙ species,quæ diffinitur,non includit accidentia in actu siue explicitè.Alio modo aliquid potest significari potentialiter,& sic negatur maior.

Quartò.Sequitur quòd Christus assumpserit suppositum humanum: sed hoc est falsum:ergo.consequentia probatur. Quicquid includit accidentia explicitè,est suppositum:sed humanitas Christi est huiusmodi, quia est hæc significata.

Rñdeo. negatur consequentia. Ad probationē dico, ꝙ non solum inclusio accidētium explicita est de ratione suppositi: sed præter hoc requiritur:ꝙ per se subsistat & non sit vnibile alteri formaliter prima.q.29.ar.2.humanitas autem Christi est vnibilis.

Ad argumentum negatur maior. si illud est vnibile alteri quæ conditio si ponatur in maiori:postea negatur minor.3.quæstio.2.ar.3.ad secundum.

Contra hanc responsionem arguit sic. Nulla negatio est de ratione positiui: sed non esse vnibile est negatio & suppositum est ens positiuum,ergo.

Negationē & intentionem secundam esse de ratione positiui,potest accipi dupliciter, intrinsece & circunloquutiue.

Respondet.S.D.in simili.prima quæstio.29.ar.primo ad tertium.quòd negationem & intentionem secundam de qua ibi loquitur,esse de ratione positiui potest itelligi dupliciter. Vno modo quòd sit quid intrinsecū tanquam pars eius:& sic cōceditur totum:sed non est cōtra nos. Alio modo quia significatur per nomen tanquam circunloquutiua alicu-

alicuius differētiæ:& sic negatur maior In proposito autem dicimus quòd non esse vnibile circunloquitur differentiā indiuiduorum substantiæ ad indiuidua accidentis.

Ad idem arguit sex alijs rationibus: quæ ista solutione euacuantur.

Secundo arguit cōtra eandem respō sionem, esse non est de ratione suppositi:ergo nec per se esse.

Respondeo conceditur antecedens: quia esse nec est de ratione suppositi nec de ratione essētiæ.quoli.2.quæstio. 2.ar.2.ad secundū.sed negatur cōseque tia.quia cum dicimus: quod per se esse est de ratione suppositi:ita circunloquimur differentiam suppositi substātię ab indiuiduo accidentis: sicut & per negationem appositam. scilicet non esse in alio. Vel negatur consequentia.quia arguitur à re ad modum rei.licet enim esse non sit de ratione suppositi tamen talis modus essendi,scilicet per se & nō in alio est de ratione eius.

Esse non est de ratione suppositi:sed per se esse.

Tertio: quia in illa mensionem ad quartum dictū est,quod natura humana in Christo non est suppositum:quia non habet proprium esse.

Contra hoc arguit. probando quod in Christo natura humana habeat esse distinctum ab esse diuino: quæ argumenta reseruantur in tertio.

Contra primum corollarium arguit sic.Omnis pars siue principiū formale est diffinitiuum eius,cuius est pars siue principium:sed natura in abstracto nō est diffinitiua suppositi:ergo.maior nota.minor probatur.omnia principia diffinientia prędicantur in primo modo perseitatis de diffinito.7.meta.sed natura in abstracto non prędicatur in primo modo perseitatis de supposito.non enim hęc est vera,Sortes vel homo est humanitas:ergo.

Tex.3.4.

Respondeo.negatur minor.Ad probationem: dico quòd principia diffinientia sunt duplicia.aliqua enim significant per modum totius:& de his cōceditur maior.natura autem abstractiuè sumpta nō est tale principium. Alia significant per modum partis,& de his negatur maior.

CONCLVSIO III. In substantijs naturalibus, differt quod quid est & id cuius est.pro intellectu huius conclusionis sciendum est quòd per quod quid est intelligitur id quod significat diffinitio: sicut quod quid est hominis ad id quod significat animal rationale.

¶Ex quo sequitur corrollariè:quòd humanitas nō est ꝙ quid est hominis. Tum quia quod quid est rei prędicatur de ipsa re:humanitas autē non prædicatur de homine. Tū quia per quod quid est respondetur ad interrogationē factam quid est res: sed interroganti quid est homo:non respondetur quòd est humanitas:ergo. probatur autē sic conclusio. sicut & præcedens. Id cuius est quod quid est includit aliquid reale in sua ratione: quod non includitur ipsum quod quid est: ergo sunt distincta realiter.consequentia patet.†antecedens probatur. Id cuius est quod qd est includit materiam signatam:& hāc non includit ipsum,quod quid est vt dicitur.7.meta.†ergo.

Humanitas nō est quod quid est hominis.

tex.20.

Sciendum tamen quòd aliquando quod quid est sumitur cum præcisione omnium extraneorum.tunc largo modo dicitur humanitas, quod quid est hominis:& de tali dicit aliquando S.D.ꝙ nō prędicatur de eo cuius est. Aliquando accipitur sine præcisione,& sine inclusione actuali: licet implicita, puta dicimus ꝙ animal rationale est quod quid est hominis:& sic prædicatur.

Quod quid est quandoq; sumitur cū præcisione omnium extraneorū quandoq; sine.

Contra arguit Gerardus & Sco. primo. Philosophus dicit 7.meta. † loquens de istis quòd singulum non est alterū à sua substātia:ergo non distinguitur quod quid est ab eo cuius est.

Gerar.& Sco.

†tex.41.

Respondeo quod nostra cōclusio est philosophi.7.meta. dicentis particula. 41.Illa quę habent formam in materia non sunt idem cum sua quidditate. Idē dicit Commentator.3.de anima.com. 9.& com.5.& 8.meta.com.16.& 12. metaphysi.com.49.vbi vult quod quid est in omnibus circa primū differt ab eo cuius est quia nō dicit totum quod est in re.

¶Dico secundò, ꝙ supposito insunt aliqua dupliciter. Vno modo primo & per se:& sic loquitur philosophus. Alio modo per accidēs vel non primo,& per se:& sic non intelligit philosophus.

Alia argumenta facit Scotus probantia quod quid est non esse omnino distinctum ab eo cuius est: quod conceditur.

CONCLVSIO IIII. In separatis à materia: suppositum non est

omnino idem ꝙ essentia, aliter tamen quàm in compositis ex materia & forma. Hanc sic probat pro prima parte quoli.2.quæst.2.arti.2.Ad suppositum pertinet actualiter esse & non ad essentiam:ergo distinguuntur.consequentia patet. Prima pars antecedentis patet: quia esse est actus existentis cuiusmodi est suppositum.Secunda pars probatur:esse est præter rationem essentiæ, ergo ad eam nõ pertinet.secunda pars conclusionis probatur.Suppositum materiale includit accidentia, tanquã determinatiua principiorũ essentialium, suppositum autem immateriale non: ergo:prima pars patet ex antedictis.secunda probatur. Suppositum immateriale indiuiduatur ex se:quia nõ est receptibile in materia:ergo non requirit accidentia per quæ determinẽtur principia essentialia ad indiuiduationem.

Aureo. hic. Contra antecedens probationis partis principalis arguit Aureo. sic. Illud quod potest concipi sub non esse, non includit in sua ratione esse:at suppositum potest concipi sub non esse:ergo.

Aliquid includit aliud vt essentiale & vt habitum. ¶ Respõdeo.Aliquid includere aliud potest esse dupliciter. Vno modo ꝙ sit de essentia sua : & sic dicitur suppositũ non includere esse. Alio modo quasi formale habitum ab eo. & sic negatur maior.hoc autem modo suppositũ includit esse:quia habet esse.

CONCLVSIO V.In Deo nõ differt suppositum à natura.Hanc probat S.D.quoli.2.vbi supra. & 1.quæst. 3.ar.3.Omne suppositum distinctum à natura habet aliquam entitatem, quæ non est natura:sed suppositũ diuinum nullam habet entitatem distinctam ab essentia diuina:ergo &c.

DISTINCTIO V.

IN distin. quinta agit magister de termino generationis diuinæ. Circa quam quæritur vtrum diuina essentia sit formalis terminus diuinæ generatiõis.

PRO cuius quæstionis decisione hæc est prima conclusio. Diuina generatio non habet terminum à quo.probatur sic.Terminus à quo generationis est priuatio,& non esse:sed in diuinis non est priuatio.ergo.

CONCLVSIO II. Filius est terminus quod generationis. probatur sic.Illud est terminus quod generationis,quod generatur:vt patet ex terminis.sed filius generatur:ergo.

CONCLVSIO III.Essentia diuina est terminus quo diuinæ generationis.probatur sic persona filij non est terminus quo:cum sit id quod generatur similiter nec filiatio, cum sit relatio.nulla autem relatio est terminus per se.5.phy.†ergo essentia est terminus quo.tenet consequentia.quia in filio non est nisi essentia & relatio. *tex.10.*

Aureo. Contra arguit Aureo.primo.Omnis terminus quo generationis,accipit esse per generationem : sed essentia diuina non accipit esse:ergo.minor patet.maior est Simplicij & commen. 2. meta. com.31. & 2. physi. com.14.vbi dicit quòd generatio est via ad hoc,quòd forma fiat.

Essentia diuina differt dupliciter formis materialibus : per se subsistẽtia & identitate esse. Respondeo. primo dico ꝙ essentia diuina vt dicit S.D.de po.q.2.articul.1. differt dupliciter à formis materialibus.primo quia essentia diuina per se subsistit : formæ autem materiales, & propter hoc in eo in quo sunt præsupponunt aliquid à quo habeant subsistentiam. secundò quia diuina essentia est suum esse : & formæ materiales non:& propter hoc non habẽt esse nisi quia in alio recipiuntur.Ex quo sequitur quòd oportet eas acquirere esse:essentiam autem diuinam non oportet acquirere esse.

¶ Dico secundò, maiorẽ argumenti esse falsam in formis, quæ sunt suum esse:& quæ per se subsistunt:cuiusmodi est diuina essentia, sed ad formalem terminum productionis sufficit, quòd communicetur producto.& quòd per illum terminum productum assimiletur producenti.

Contra hanc responsionẽ arguit sic. Id quod producitur, capit esse propter formalem terminum productionis:ergo ipse terminus formalis magis capit esse:antecedens patet,& consequentia per illam regulã,propter quod vnumquodque &c.

Expositio illius regule propter quòd vnumquodque &c. Respondeo. negatur consequentia. Ad regulam dico, quod tripliciter exponitur,& in nullo sensu est ad propositum.primò non tenet in causis æquiuocis, quæ non recipiunt eandẽ denominationem.Vnde licet paries propter albedinem sit albus:non tamen albedo est magis alba,quia ipsa non denominatur

natur alba: oportet ergo, ꝙ vtrunque sit tale: sicut patet in exemplo Philosophi. conclusio est nota propter principium: & principium est notum. ergo est magis notum: sed non sequitur, conclusio est scita propter principium: ergo principia sunt magis scita, & hoc, quia principia non sunt scita & quia formalis terminus aliquando non accipit esse: ideo non sequitur quòd magis accipiat esse. Istam expositionem ponit S. Do. in q. 10. de verit. articulo 1.

¶ Secundò exponitur. 1. q. 87. articu. 2. ad tertium. ꝙ non tenet in his quæ sunt diuersorum ordinum. Vnde non sequitur sanitas est desiderabilis propter medicinam. ergo medicina est magis desiderabilis: quia medicina est in ordine efficientium: & sanitas in ordine finium. Ad propositum, persona est producibilis per se: forma autẽ in creaturis tantum per accidens: in Deo autem nec per se nec per accidens.

¶ Tertiò exponitur. 1. distinctio. 12. quæstio. 1. artic. 2. ad secundum. ꝙ non tenet nisi id, quod conuenerit vni propter aliud sit diuersum in vtroque. Ad propositum, esse quod conuenit supposito per formam non est aliud ab esse formæ: & maximè in Deo.

Secundò arguitur sic. id quod præexistit generationi non est terminus ad quem generationis: sed essentia diuina præexistit generationi, cum absolutum sit prius relatiuo. ergo. minor patet ex terminis: & maior quadrupliciter probatur. Primò dicit Comment. 1. cœli. & in lib. de substantia orbis: quòd dimensiones non generantur: quia eædẽ quæ erant in corrupto manent in genito. Secundò anima non est formalis terminus nutritionis: quia præest in nutrito. Tertiò anima non erit formalis terminus resurrectionis: quia præexistit resurrectioni. Quartò si anima esset prius creata, & postea crearetur materia sub ea, ipsa anima non esset formalis terminus illius productionis: quia primus extitisset.

Cõ. 132. c. 1.

¶ Respondeo aliquid præexistere generationi, contingit dupliciter. Vno modo, quia præexistit in subiecto generationis puta in materia. & sic cõceditur maior: quia quid quod hoc modo præexistit nõ communicatur producto ex vi productionis. sed negatur minor. Alio modo quia præexistit in genere. & sic negatur maior, & cõceditur minor.

Præexistit aliquid generationi dupliciter, in materia & in efficiẽte.

¶ Dico secundò maiorem esse falsam in forma: quæ est suum esse. non enim est inconueniens terminum præexistere viæ metaphoricè dictæ.

¶ Ad primam probationem negatur opinio Commen. de dimensionibus: quia in generatione fit resolutio vsque ad materiam primam. Et præterea dimensiones non sunt suum esse.

¶ Ad secundam negatur antecedẽs. immo non potest dari alius formalis terminus nutritionis nisi anima. cum nulla alia forma substantialis sit in nutrito.

¶ Ad tertiam eodem modo negatur antecedens.

¶ Dico tamen, quòd resurrectio non erit generatio, tum quia genitum præfuit resurrectioni: tum quia non sequetur aliquam alterationem dispositiuam materiæ ad susceptionem animæ.

Resurrectio nõ erit generatio.

¶ Ad quartam dico similiter: ꝙ in illo casu anima esset formalis terminus creationis materiæ, inquantũ esset formalis terminus compositi resultãtis ex materia nouiter creata, & ex forma prius existente: eadem enim productio terminaretur ad materiam & ad compositum.

Tertiò, essentia est principium generationis: ergo distinguitur à termino formali generationis ipsius geniti.

Respondeo. negatur consequentia: de principio quo. non enim oportet principium quo & id quod est à principio, realiter distingui.

¶ Similia argumenta facit Durandus & Aureolus & Greg. quæ ex dictis apertè soluta sunt.

CONCLVSIO IIII. Essentia diuina non est genita & per se nec per accidens. probatur sic: id quod est idem numero in generante, & in genito, nullo modo generatur. sed essentia diuina est huiusmodi. ergo.

Contra arguit Petrus Ioannes. primo. si essentia non generat, sed pater & essentia non generatur, sed filius: sequitur ꝙ prædicata realia, scilicet generari, & non generari verificentur de eodem, scilicet de essentia, & de filio, sed hoc est impossibile. ergo.

Petrus Ioannes.

Respondeo. negatur minor: quia sufficit distinctio rationis ad hoc, quòd contradictoria de eodem verificentur. Dico tamen, quòd nõ omnis distinctio ratio

Sufficit distinctio ratiõis ad verificandum contradictoria licet non omnis.

rationis sufficit. nam distinctio rationis habet gradus. Aliqua enim ita distinguuntur ratione, quòd nullam supponunt distinctionem realem: verbi gratia, dum aliquid refertur ad seipsum, distinguitur à seipso ratione, nulla distinctione reali præintellecta. Alia est distinctio rationis: quæ præsupponit distinctionem realem sicut est distinctio generis & speciei.

Dico quòd cõtradictoria realia possunt verificari de distinctis ratione: secundo modo: maximè quando talia distincta ratione sic se habent in re, quòd vnum est commune secundum rem & est idem pluribus: reliquum autẽ non est commune: sed est distinctum à quibuslibet sub illo cõmuni contentis. huiusmodi est pater & essentia: & similiter filius & essentia: & propter hoc de patre verificatur generare: & de filio generari: non autem de essentia.

Secundò. filius est essentia genita, ergo essentia generatur. consequentia patet: antecedens probatur: filius est sapientia genita: ergo est essentia genita: & confirmatur: quia August. 7. & 15. de tri. dixit quòd filius est essentia de essentia: & Ricar. 6. de triñ. dicit expresse contra Magistrum sententiarum, quòd essentia in filio est genita.

¶ Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem negatur etiam antecedens. 1. distin. 5. quæstio. 1. arti. 2. quia actiones sunt suppositorum: essentia autem & sapientia non significantur per modum suppositi.

Ad confirmationem Augu. intelligit essentiam esse de essentia non quidem generatam sed communicatam: & in hoc maior est authoritas magistri quã cuiuscunque Sancti, quia cõfirmata est per ecclesiam.

Contra eandem arguunt alij. Argumenta, quæ sequuntur sunt Olchot. 1. distin. 4. art. 1. Omnis filius fuit vel est genitus: essentia diuina est filius. ergo fuit vel est genita. consequentia est bona, & præmissæ veræ. ergo.

¶ Respondeo. negatur consequẽtia: quia est fallacia figuræ dictionis: cum varietur modus prædicandi. nam in maiori est prædicatio formalis: cum esse genitum formaliter dicatur de filio & repugnet aliquid esse filium & nõ esse genitũ: minor vero est identica & non formalis: licet enim diuina essentia sit idem filio non tamen formaliter dicitur de eo cum aliquis sit filius qui non est sua essentia.

¶ Sciendum est, quòd non omnis variatio modi prædicandi facit fallaciam. alioquin hic esset fallacia. omne animal est album. omnis homo est animal. ergo: sed fit ista fallacia, quando mutatur quid in ad aliquid, & econtra: & quando id quod prædicatur de terminis vnius ꝑdicamẽti inquãtum huiusmodi: concluditur prędicari de terminis alterius prædicamẽti, ex hoc ꝙ prædicatur de terminis illius ꝑdicamẽti. In proposito generari dicitur tantum de relatiuis vel implicantibus relationem, sicut est persona, Deus Filius, nam Deus implicat relatiuum. 1. distin. 5. quæstio. 2. art. 2. ad 2. & hoc quia relatiua sunt distincta: & ideo si ex hoc quòd dicitur de relatiuis volumus concludere, quòd dicatur de absolutis, quę non sunt distincta, erit fallacia figuræ dictionis. secundò negatur illa consequentia: quia est etiam fallacia accidentis. de poten. q. 8. art. 2. ad sextum. quia licet in Deo non sit accidens: accidit tamen essentiæ, vt essentia est, quòd sit filius: cum multæ sint essentiæ, quæ non sunt filius: & econtra, & ideo significari ex hoc quòd dicitur de filio inquãtum est distinctus ab essentia, volumus concludere quòd dicat de essentia, erit fallacia accidẽtis.

Quæ variatio mõdi prædicandi, fallaciã efficiat.

Secundò arguitur. Essentia est filius genitiuus. ergo essentia est genita. antecedens patet: consequentia probatur. A prædicato coniuncto ad quamlibet eius partem, nisi vna sit distrahens vel diminuens, alia est bona consequentia: sed hic arguitur hoc modo. ergo.

¶ Respondeo. negatur consequẽtia. Ad regulam dico, quòd non tenet nisi quælibet pars coniuncti possit per se separatim prædicari de omni eo, de quo prædicatur totum coniunctum, ꝙ non est in proposito: quia ista pars illius coniuncti quæ est generatum: si per se accipiatur non dicitur de essentia.

Tertiò. essentia est filius genitus ergo est hic filius genitus, demonstrato filio: tunc vltra essentia est hic filius genitus. ergo est genita. tenet consequentia ab inferiori ad suum superius affirmatiuè.

¶ Respondeo. negatur secunda consequentia. nec valet ab inferiori ad suũ supe

superius nisi illud superius prædicetur de omni eo, de quo prædicatur inferius, quòd non est in proposito. quia non omne quod est hoc genitum est generatum.

Quartò. essentia est filius patris. ergo pater est pater essentiæ. & sic essentia est genita.

¶ Respondeo quòd S. D. soluit simile argumentum. 1. distin. 5. artic. 1. ad 3. pro cuius notitia præmitto: quòd nomina substantiua significant non tantum formam, sed etiam suppositũ formæ: & ideo possunt prędicari pro vtroque: quando prædicantur ratione suppositi est prædicatio per identitatem: quando ratione formæ est prædicatio formalis. Adiectiua verò significãt tantum formam: & ideo prædicantur tantum formaliter.

Dico ergo quòd si ly filius accipiatur adiectiuè: negatur antecedēs. si substantiuè: conceditur antecedens, & negatur consequentia: sed debet sic inferri. ergo pater est pater filij, qui est essentia.

Quintò hoc generatur demonstrando filium. & hoc est essentia. ergo essentia generatur. tenet consequentia expositoriè.

¶ Respondet Capreolus, negando consequentiam quia est fallacia accidētis cum maior sit formalis: & minor identica.

Olchot dicit, non esse syllogismum expositoriũ, quando demonstratur res, quæ est tres: essentia autem est tres personæ.

Nota aliquando Paulũ addere ad solutiones Capreoli, vt hic.

Addo autem tertiam solutionē: ꝙ in syllogismo expositorio oportet à qualibet præmissarum posse syllogizari ad vnam de omni, quod non potest fieri in diuinis, & propter hoc non potest ibi argui expositoriè: nam licet ista sit vera: filius generatur: tamen vna de omni sibi correspondens non est vera, scilicet ista: quicquid est filius, generatur. per hoc soluuntur omnia similia argumenta. non enim sequitur: essentia est pater. essentia est filius. ergo filius est pater: quia non omne quod est essentia, est pater.

CONCLVSIO V est: Essentia non se habet in diuina generatione sicut materia, licet habeat vnã de conditionibus [illegible]

artic. 1. id quod manet in genito, habet vnam de conditionibus materiæ. sed essentia est huiusmodi. ergo.

Durãdus hic distin. 5. & Hēricus.

Contra arguunt Durandus, & Henricus † primò, id de quo aliquid generatur habet rationē materiæ. sed filius generatur de substantia patris, vt dicit Augu. contra Maximum. lib. 2. ergo essentia habet rationem materiæ.

Respondeo. dico primo, quòd Maximus cõcedebat filium esse à patre: non tamen volebat quòd esset eiusdē substantiæ cum patre.

Contra quem arguit Aug. dicens: filius non est de nihilo: ergo de aliquo: non nisi de substantia patris. ergo est eiusdem substantiæ cum patre. tenet consequentia: quia ly, de, primo importat distinctionē. vnde non dicimus ferrum esse de ferro. Secundò importat consubstantialitatem. vnde nō dicimus creaturam esse de Deo. Tertiò importat rationem principii. vnde non dicimus patrem esse de substantia filij, sequitur ergo si filius est de substantia patris, quòd ipse sit principium filij: & distinctus à filio, consubstantialis ei.

¶ Secundò negatur maior. quia ratio materiæ non consistit in hoc, quòd de ipsa aliquid fiat, licet ista sit vna de conditionibus eius: sed ratio materiæ est esse potentiam puram.

Secundò in patre est potentia actiua, qua generat. ergo in filio est potentia passiua, qua generatur: & per consequens materia.

¶ Respondeo. primo negatur antecedens: quia potentia Dei nec est actiua nec passiua. de poten. quæstio. 2. art. 1. secundò negatur consequentia: quia eodem modo est potentia, qua pater generat, & qua filius generatur.

Tertiò si ignis generaret alium ignē de sua propria materia: clarum est, ꝙ illa materia se haberet per modũ passiui. ergo cum pater generat filium de sua substantia, sequitur quòd habeat modum passiui.

¶ Respondeo. negatur consequētia: quia ille ignis daret igni genito tãtum partem suæ entitatis: quæ esset actuabilis per formam: quod non est in proposito.

Multa huiusmodi argumenta faciũt, quæ facilia sunt: quia concludunt essentiam diuinam habere aliquam de conditionibus materiæ: sed non probant,

quod

quòd habeat rationem materiæ:&c.

DISTINCTIO VI.

MAgister in distinct.6.agit de principio generationis diuinæ. Circa quod quæritur vtrum pater genuit filium natura.

PRO quæstione,hæc est prima conclusio.Essentia diuina est principiū quo omnium actuum diuinorum. Hanc sic probat S.D.præsenti distin.artic.1.& 3. Omnis actus conueniens diuinæ personæ aut conuenit ei ratione resolutionis,aut ratione essentiæ:sed nullus conuenit ei ratione relationis:cum relatio non sit principium actus, vt dicitur.5. *tex.10.* phy.†ergo quilibet conuenit ei ratione essentiæ.

Greg.hic. Contra arguit Grego.primo omne principium generationis est realiter distinctum à generatione & à genito.sed essentia non est distincta à generatione,nec à filio.ergo non est principium eius.minor patet.maior est philosophi. *tex.8.* 1.phy.†& Commen.com.8.

Omnis actus diuinus referendus est attributo sibi conuenienti.

Respondeo.primo dico pro declaratione conclusionis: quòd cum in diuina essentia sint multa attributa, quæ sunt idem realiter oportet quemlibet actum referre ad illud attributū quod requirit conditio actus.verbi gratia.intelligere refertur ad diuinā essentiam inquantum est intellectus:& velle refertur ad eandem, inquantum ipsa est voluntas.

Ex quo sequitur,quòd licet essentia sit principium omnium actuum, tamen essentia sub ratione essentiæ non est principiū alicuius actus,nisi ipsius esse. si enim essentia vt essentia esset principium alterius actus, quàm ipsius esse, sequitur quòd quælibet essentia esset etiā principiū alterius actus,quā ipsius esse:quia quod conuenit alicui inquantum est tale conuenit omni tali.

¶Dico secundo.quòd filius in diuinis potest dupliciter considerari.Primò inquantum est verbum:& sic principiū eius est essentia,vt induit rationem intellectus vel memoriæ.Secundò potest considerari inquātum filius & sic principium eius est essentia,vt induit rationem naturæ.nam de ratione filij est, ꝙ producantur in similitudinem generantis: & ideo oportet, quòd principium eius sit natura,quæ est vis ex similibus similia procreans.Similiter essentia, vt induit rationem voluntatis naturalis, quæ est determinatiua ad vnū est principium spirationis Spiritus Sancti,& vt induit rationem voluntatis,& liberè se habentis ad opposita,est principiū productionis creaturarum.

¶Dico tertiò ad argumentum.quòd principiū est duplex. Aliquod est principium quod,& sic concedo totum: & de hoc loquitur philosophus & Com. sed non est contra nos. Aliud est principium quo.& de tali negatur maior. sed sufficit, quòd principium quo, distinguatur ratione ab eo,cuius est principium.

Cōtra.si ad rationem principij quo, non requiritur distinctio realis: sequitur quod essentia possit esse principiū sui: & quòd filius possit esse principium generationis.hoc est falsum.ergo consequentia probatur.quia essentia distinguitur à se ratione,& similiter filius à generatione.

Respondeo. negatur prima consequentia.quia essentia non distinguitur à se ratione.huic respōsioni addo quòd vbicunque est principium quo, est etiā principium quod:principium autem ꝙ semper distinguitur realiter ab eo, cuius est principium,& per consequens si essentia esset principium sui, oporteret esse aliquid à quo ipsa distingueretur realiter.negatur etiam secunda consequentia: quia essentia se habet ad patrem, vt forma constitutiua in esse diuino:filius autē respectu nullius se habet vt forma.ideo nullius actus potest esse principium quo.Duo enim requiruntur ad primum quo.primo quòd se habeat vt forma.secundo quòd non sit forma indiuidualis,sed potius natura cōmunicata ipsi genito:& propter hoc paternitas non est principium generationis.

Duo requirūtur ad principiū quo: quòd se habeat vt forma,& communicata.

Secundò omne principium dicitur relatiuè ad id,cuius est principium. sed essentia diuina non dicitur relatiuè ad generationem.ergo non est eius principium.

¶Respōdeo.negatur maior,loquendo de principio quo, & de relatione reali:quia ad relationem realem requiritur realis dist.principium autem quo non oportet realiter distingui ab eo, cuius est principium,vt dictum est.

Contra.

Contra. Quicquid est principiũ realiter, refertur realiter. sed diuina essentia si est principium, est principium realiter. ergo oportet quòd referatur realiter: quod est impossibile.

Respondeo. negatur maior. nam aliquid quod est realiter principium, non habet relationem in se, sed tamen non potest concipi vt principium nisi relatiuè sine intellectu comparante ipsum ad id, cuius est principium. quamuis illa relatio non sit in re: sed tantũ in modo concipiendi. Similiter est de hoc nomine dominus, creator, & huiusmodi. quæ difficultas ad plenum tangitur infra dist. 30.

Tertiò. Id in quo est principiũ productionis quo, non producit primo seipso. sed primo producit per illud principium, sed pater primo seipso producit. alioquin produceret per aliquid sui. & per consequens haberet aliam & aliam entitatem. ergo in patre non est principium quo generationis.

Respondeo. negatur minor: nõ quòd pater producat aliqua parte suæ entitatis, & modo tota sua entitate, sed q̃a producit aliquo quod est ipse, scilicet natura diuina & nõ quolibet quod est ipse. non enim producit relatione.

Quartò. Omne principium quo producens producit est causa formalis ipsius producentis. sed diuina essentia nõ est causa formalis patris. ergo.

Respondeo negatur maior. sed conceditur quòd principium quo producens producit est forma producentis non tamen causa formalis. vnde Deitas est forma: qua pater est Deus: licet ab eo non distinguatur. non enim oportet semper formam distingui realiter ab eo, cuius est forma. vt dicit S. D. 1. q. 39. art. 2. ad 5.

Quintò. Si aliqua forma simplex: puta albedo: per se subsisteret sine subiecto & ageret: in ipsa non poneretur aliquod principium quo. ergo nec in Deo est principium quo productionis. tenet cõsequentia quia Deus est ita simplex sicut illa forma.

¶Respondeo. negatur consequẽtia. nec probatio cõcludit: quia hoc nõ cõtingit propter simplicitatem. sed quia in tali accidente separato non esset assignare plura differentia secundum rationem quorum vnum esset sibi ratione agendi & non aliud.

Sextò. productio filij non est essentialis, ergo nec est naturalis. antecedẽs patet. quia non conuenit omnibus personis: consequẽtia probatur quia essentia & natura sunt idem.

Respõdeo. negatur consequentia. Ad probationem dico quòd licet sint idẽ: tamẽ natura addit ad essentiam rationem principij productiui.

Natura superaddit essentiæ rationem principij.

CONCLVSIO II. Spiritus Sanctus procedit naturaliter à patre. Hanc sic probat de potentia. q. 10. arti. 2. ad 4. Illud procedit naturaliter quod habet naturalem habitudinem ad principium productiuum: ita quòd non potest ab eo non procedere. sed Spiritus Sanctus est huiusmodi. ergo.

CONCLVSIO III. Spiritus Sanctus non procedit per modum naturæ sed per modum voluntatis. Hanc probat vbi supra. ad 11. & præsuppono primo, quòd processio per modum voluntatis & per modum naturæ differt in tribus. Primò quia processio quæ est per modum naturæ non præsupponit aliam processionem. processio autẽ per modum voluntatis necessariò præexigit aliam, scilicet processionem intellectus: cùm voluntas feratur tantum in bonum cognitum. & propter hoc processio intellectus, quia non præsupponit aliam dicitur esse per modum naturæ. Secundò quia id quod procedit per modum naturæ habet ex vi suæ processionis: quòd sit simile producenti. vt etiam verbum intellectus est simile intellectui in actu per speciem intelligibilem. Quod autem procedit per modum voluntatis licet aliquando sit simile producenti non tamen habet ex vi suæ processionis hoc. amor enim nõ est similitudo voluntatis nec rei volitæ. Tertiò quia processio per modum voluntatis potest esse æquè immediatè à duobus & necessariò exigere duo supposita. vt patet de perfectissimo amore, qui est amor amicitiæ. quamuis enim non quilibet amor requirat duo supposita. tamen amor amicitiæ hoc requirit. Id autẽ quod procedit per modum naturæ non est æquè immediatè à duobus perfectis agẽtibus. natura enim est determinata ad vnũ. vt dicitur 2. physi. ✝ita quòd vna causa habet vnum principalem effectũ: re vel ratione. & si habeat plures, hoc erit propter diuersitatem suscipientium. Similiter vnus effectus

Processio per modũ naturæ differt à processione per modum volũtatis ĩ tribus in supposito, in producto, & in producente principio.

tex. 51.

ctus est tantum ab vna causa. & si sit à pluribus, hoc est inquantum illa gerunt vicem vnius perfecti agẽtis: licet enim idem effectus sit à causa vniuersali & particulari. tamen particulare agẽs est immediatius immediatione suppositi, & vniuersale est immediatius immediatione virtutis, vt dicitur prima. quęstio. 36. art. 3.

Ex his probatur conclusio. Id quod præexigit aliam processionem, & quod ex vi suæ processionis non habet, vt sit simile producenti, & quod est immediatè à duobus, quorum quodlibet est perfectum, non procedit per modum naturæ sed per modum voluntatis. sed Spiritus Sanctus est huiusmodi. cũ procedat vt amor amicitiæ. ergo.

Contra arguit Aureo. Si Spiritus Sanctus ideo procedit vt amor: quia eius processio præexigit processionem intellectus: sequitur quòd ita possit procedere vt odiũ sicut vt amor. hoc est falsum. ergo consequentia patet. quia etiã processio odij præexigit processionem intellectus.

Respondeo. negatur consequentia. quia nõ habet quòd procedat vt amor: ex hoc ꝙ sua processio pręexigit processionem intellectus: licet ad hoc habeat ꝙ eius processio sit secunda processio. sed ꝙ procedat vt amor perfectissimus, habet inquantum est à duobus vniformiter, & concorditer producentibus, odium autem non habet vnire. nec est de ratione eius vniformis concursus odientis. possum enim perfectè odire aliquem: qui tamẽ me odio non habebit.

CONCLVSIO IIII. Spiritus Sanctus procedit liberè. Istam conclusionem ponit S.D. vbi suprà, ad quintũ. & declarabitur respondendo ad argumentum Scoti, qui contra eum arguit sic: Spiritus Sanctus procedit per te naturaliter. ergo non procedit liberè. tenet consequentia quia procedere liberè & procedere naturaliter sunt modi oppositi. ergo non possunt eidem conuenire.

¶Respondeo. Primo dico quòd voluntas: & est natura quædã, & est voluntas vt est natura, producit aliquos actus necessariò, vt voluntas, producit non necessariò.

¶Dico secundò, quòd libertas accipitur dupliciter. Vno modo, vt opponitur naturali necessitati. & talis libertas est libertas indifferẽtię ad agere & non agere. loquendo ergo de tali libertate, concedo quòd spiritus sanctus nõ producitur liberè. Alio modo accipitur libertas, vt opponitur coactioni. vt dicatur omne illud produci liberè, cuius productio non est coacta: sed complacet. & sic negatur cõsequentia. Ad probationem dico, quòd licet producere liberè primo modo opponatur necessitati, non tamen producere liberè secundo modo opponitur ei.

¶Et per hoc soluuntur multa argumenta Scoti & Aureoli in hac materia, & in alijs.

CONCLVSIO V. In patre nõ est voluntas præcedens etiam secũdum intellectum respectu generationis filij. Hanc sic probat de potentia. quæst. 2. art. 2. ad 2. voluntas præcedens tempore non est in Deo nisi respectu creaturarum: & voluntas præcedens ratione non est nisi respectu actuum æternorum: qui significantur ad creaturas terminari, vt est prædestinatio & huiusmodi: sed generatio filij non est creatura nec ad creaturã terminatur. ergo.

Contra arguit Sco. primo. pater est prior filio. ergo in illo priori habet velle respectu generationis filij, & spirationis spiritus sancti. consequentia patet. tum quia pater nihil expectat à filio. tum quia in illo priori pater cũ sit perfectè beatus, habet perfectum velle. antecedens probatur dupliciter. Primò omne producens est prius producto. ergo pater est prior filio. tenet consequentia: quia pater producit filium. antecedens est Aug. dicentis li. de immortalitate animæ. c. 3. quòd nulla res se facit aut gignit: alioquin esset prius quã esset. Ista autem consequentia Aug. nihil valeret nisi gignens esset prius genito. Secundò probatur idem antecedens, quia philosophus. 12. † & Commen. com. 16. dicunt causam efficientem in hoc differre à formali, quòd efficiens semper est prius facto. cum vero formalis non. *tex. 15.*

Respondeo. negatur antecedẽs. nam vna persona diuina non est prior alia, quantum ad absoluta: cum omne absolutum vnius personæ sit idem numero omnium personarum. nihil autem est prius seipso. non est etiam vna persona prior alia, quãtum ad relationem, quia rela-

Persona diuina nõ est prior alia quò ad absoluta: nec quò ad relatiua.

relatiua sunt simul natura. Ad primam probationem negatur antecedens. nec valet eius prima probatio. quia Augu. non loquitur de producente, sed de faciente. omne autem faciens producit aliud de non esse in esse. & per consequens habet prius esse vel tempore vel natura quàm suum productum. pater autem non producit hoc modo filium de non esse in esse: cũ filius non sit ens potentiale. Similiter nõ potest intelligi quòd aliquid gignat se per communicationem eiusdem naturæ alteri supposito sicut est in diuinis. vbi producens communicat producto eandem numero naturam & esse: quia communicatio non sit eiusdem à se. oportet ergo ꝙ talis gignitio sic intelligatur, quòd idem à seipso prius non ens exeat in esse. & sic producat se de non esse ad esse. Ad secundam probationem eiusdem antecedentis, dico, ꝙ philosophus loquitur de causis efficientibus. pater autem nõ est causa efficiens filij, cum non distinguatur ab eo essentialiter.

Secundò principaliter arguitur. Omne producens præintelligitur productioni & termino productionis. sed filius est terminus productionis paternæ. ergo pater est prior filio saltem secundum rationem.

Respondeo. ꝙ pater potest dupliciter considerari. Vno modo sub propria ratione suæ personalitatis, scilicet inquantum est pater. & hoc modo nec natura in intellectu est prior filio. Potest alio modo aliter cõsiderari in com muni, vt est quoddam suppositum diuinum. & sic præintelligitur filio: modo enim possumus intelligere filium sub propria ratione, nisi intelligendo filiationem: nec filiationem nisi præconcipiẽdo generationem, in qua fundatur: nec generationem, nisi præintelligendo suppositum, à quo fluat. illud autem est pater.

Contra. ex hac responsione sequitur propositum. nam si oportet præintelligere suppositum generans ipsi generationi: tũc oportet præintelligere ipsum velle generare, antequam generet: quia in quacunque mensura intelligitur pater debet intelligi volens generare. & si generatio præintelligitur filio, oportet ꝙ pręintelligatur velle generare, antequam intelligatur generare.

¶Respondeo primo, ꝙ ex natura rei nullum est signũ, in quo pater sit prior filio: vel in quo prius velit generare, quàm generet.

¶Dico secundò ꝙ nec pater est prior, filio secundum intellectũ isto modo. ꝙ in se habeat aliquid vnde prius natura debeat intelligi quã filius. nec habet in se vnde prius debeat intelligi velle generare quàm generet.

¶Dico tertiò, ꝙ ex parte intellectus verum est, ꝙ oportet nos pręconcipere generationem relationi, & suppositum generationi.

¶Dico quartò, licet pręintelligamus suppositum generationi, non tamen oportet pręintelligere illud suppositum actu velle, antequam intelligamus generationem ab ipso profluere.

¶Dico quintò, ꝙ licet pręintelligeremus volitionem generationis ipsi generationi positæ in actu: tamen res non habet ꝙ ita debeat intelligi. sed hoc esset ex imperfectione intellectus nostri: qui Deum nequit cognoscere, nisi per similitudinem terrenorum.

Tertiò arguit. Habitudo naturæ ad suppositum est prior habitudine eius ad actum secundum: quia prima habitudo pertinet ad esse, & secunda ad agere. esse autem præcedit agere. ergo natura diuina prius habet esse in supposito paterno, quàm sit principiũ generationis filij. & per consequens pater est prius quàm generat. & sic est prior filio.

Negatur antecedens vbi natura & suppositum naturæ est idem realiter, & actio suppositi & relatio in actione fundata sicut est in diuinis.

¶DISTINCTIO VII.

IN dist. 7. Quæritur primò. vtrum in patre sit aliqua potentia respectu generationis æternæ.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Generãs in diuinis habet potentiam generandi, & spirans habet potentiam spirandi. Hanc sic probat. 1. quæstio. 41. art. 4. de poten. quæstio. 2. art. 1. Et præsenti distin. arti. 1. An quodcunque est principium agendi in eo est potentia, vt patet. 5. met. †sed in generante est principium quo generat. & in spirante, quo spirat. ergo. Tex. 17.

Cõtra arguit Aureo. †primo. Omnis Aureo. hic. q. 1.

actus respectu cuius est potentia productiua est eliciendus, & per consequens distinctus à tali potentia:& egreditur à tali potentia, nec manet in ea: sed actus generandi & spirandi in diuinis non distinguuntur ab his, quorum sunt,& manent in eis.ergo respectu eorum non est potentia productiua.

Confirmatur, quia philosophus.12. met.& Commen.com.30.dicit ꝙ actio æterna est pura : ideo non habet potentiam.

¶Respondeo.primo dico vt dicit S. D.1.quæstio.41.art.4.ad 3.De ratione potentiæ,est ꝙ sit principium.de ratione principij est distinctio ab eo, cuius est principium.& propter hoc respectu eorum,qui secundũ rem distincta sunt, ponimus potentiam in diuinis.vnde qa est distinctus à creatura,ponimus in eo potentiam creatiuam:& quia vna persona diuina est distincta ab alia, ideo ponimus in personis potentiam respectu illorum actuum, secundum quos personæ procedunt : cuiusmodi est generare & spirare:quę quidem potentia est secundum rem principium personæ productæ : illius autem actus quo persona producitur est principium solum secundum nostrum modum intelligẽdi,que intelligimus diuina per creaturas. Et quia in creaturis potentia non solum distinguitur à producto,sed etiã ab ipsa productione:ideo alio cõceptu intelligimus essentiam,vt est potentia, & alio vt est actio.& per consequens alio nomine nominamus.

Ratio ponend potẽtiam in diuinis.

¶Dico secundò, ꝙ potentia generatiua & spiratiua non est productiua siue elicitiua ipsius generationis,aut spirationis, sed est productiua geniti & spirati.licet sit ratio illi generationi & spirationi, ꝙ attingãt talem terminum vel talem.Generatio enim est, qua pater formaliter generat.& potentia generatiua est qua generat tanquam virtute generatiua.

¶Dico tertiò,quòd non omnis actio egreditur extrà agẽtem, vt patet de operationibus immanentibus, quæ manent in agente.

Ex his patet ad argumentum, quòd maior est falsa pro vltima parte:& pro alijs supponit falsum , scilicet ꝙ dicamus potentiam generatiuam esse productiuam generationis.

Secundò posse esse patrem in diuinis non est posse alicuius potẽtiæ productiuæ etiam secundum rationem:alioquin pater posset produci in esse paterno.ergo nec posse generare, est alicuius potentiæ productiuæ.consequentia patet.quia posse generare, & posse esse patrem,idem sunt.

Respondeo, ꝙ paternitas potest tripliciter considerari,vt elicitur.1.quæst. 40.art.4.Et de potentia.quæstio.8.art. 3.Vno modo inquantum est diuina essentia:& sic constituit Deum.Secundo, vt est quędam forma incommunicabilis:& sic constituit hypostasim. Tertio vt est relatio:& sic constituit patrem in esse paterno.Paternitas primis duobus modis est prior secundum rationem quàm generare.cum enim operationes sint suppositorũ,prius intelligitur suppositum esse constitutum quàm operari.Paternitas autem tertio modo accepta sequitur ad ipsum generare, & super ipso fundatur,ex hoc enim, ꝙ genuit, consequitur in eo quidam respectus ad genitum.

Paternitas diuina tripliciter cõsiderari potest.vt essentia : vt forma incõmunicabilis:& vt relatio.

¶Dico secundò, ꝙ respectu paternitatis primo & secundo modo acceptæ non est aliqua potentia secundum rem,nec secundum rationem : quia vt sic significatur per modum formæ suppositi totaliter producti.respectu vero paternitatis tertio modo acceptæ ponitur potentia secundum rationem, scilicet illa met quæ est respectu generare.quæ quidem potentia primò est respectu generare, cum significetur vt actio:consequenter autem respectu paternitatis,vt est relatio:pater autem vt est hypostasis nullo modo est producibilis,etiam secundum rationem.

Ad argumentũ negatur antecedens. accipiendo paternitatem, vt est relatio & potentia productiua secundum rationem.Ad probationem dico, ꝙ pater producit secundum rationem in se paternitatem, & per cõsequens se in esse paterno,cum producat generare secundum nostrum modum intelligendi, ad quòd sequitur paternitas , vt est relatio.

Tertiò omnem perfectionem simpliciter quam habet pater habet etiam filius.sed potentia generandi est perfectio simpliciter,& eam non habet filius:ergo nec pater.

Respondeo ad minorem.ꝙ potentia generandi dicit duo, scilicet essentiam in re

Potentia generãdi dicit essentiã in recto & relationẽ in obliquo.

in recto:& relationē in obliquo. quantum ad id quod dicit in recto est perfectio simpliciter. & vt sic est in filio cum in eo sit essentia. quantum ad id quod significat in obliquo, scilicet relationē non est perfectio simpliciter cum relatio inquantum huiusmodi nihil ponit.

¶Dico secundo, vt dicit S.D. prima parte quæstio. 42. artic. 6. ad tertium. In omnibus similibus argumentis est fallacia figuræ dictionis: cum mutetur qd in ad aliquid, arguendo à potentia simpliciter ad potentiam generandi. Idem est in isto paralogismo. Nihil cuius negatio, non est, negatio potentię non est potentia. sed negatio potentiæ generandi non est negatio potentię: ergo & similiter in omnibus huiusmodi argumentis.

¶Dico tertiò, ꝙ cum dicitur in filio non esse potentiam generandi: nō negatur ab eo aliqua potentia: sed modus potentiæ. nam omnis potentia quę est in patre est in filio: sed cum alia & alia relatione. Vnde quia in filio est relatio, scilicet filiatio opposita relationi: quæ includitur in potentia generandi, scilicet paternitati: ideo à filio negatur potentia generandi: nec hoc sonat impotētiam filij: quia omne quod est pertinens ad rationem potentiæ simpliciter in hoc quod dico potentia generandi, totum illud conuenit filio: licet non cōueniat ei modus habendi illam potentiam.

¶Dico quarto cū dixi nunc immediatè, ꝙ paternitas includitur in ratione potentiæ generandi: ibi accipitur paternitas: vt est proprietas & forma constitutiua hypostasis: non autem vt est relatio: quia vt sic est posterior sermo ipsa potentia generandi: posterius autē non est de ratione prioris. Item vnum non est ratio producendi aliud: vt dicitur primo physi. paternitas ad opposita filiationi ideo non est patri ratio producendi filium: & per consequens non est de ratione potētiæ generaliter quæ est productiua filij.

Quartò. Si potentia generandi est in patre: aut significat essentiam solā aut relationem solam aut vtrunque. non primum, quia terminus productus non est essentia, sed proprietas. non secundum, quia vna relatio nō est ratio producendi relationem oppositam. nō tertium: quia cum productio, scilicet generare sit simplex: oportet eius principium esse simplex: & per consequens non includere plura.

Respondeo: ꝙ dicit essentiam: quia etiam formalis terminus generationis est essentia: licet productum sit relatio subsistens dicit etiam relationē vt est forma constitutiua: & sic patet ꝙ dicit essentiam & relationem.

¶Ad improbationem negatur consequentia. quia licet productio simplex requirat tantum vnum formale principium principaliter elicitiuum producti. alia tamen possunt concurrere, vt modi talis principij cuiusmodi est in proposito. nam paternitas non est productiua cum se habeat ad patrem, vt forma indiuidualis: sed est modus potentiæ.

Quintò pater & filius non differunt nisi in generare & generari: ergo si pater potentiam generandi habet: habebit eam & filius. cōsequentia patet. antecedens est Dama.

Respondeo. negatur consequentia. quia ipsa generatio actiua est paternitas: quæ includitur in potentia generatiua: & ideo distinguitur etiam relationibus ex principio generationis, si distinguitur generatione.

CONCLVSIO II. Paternitas vt est relatio non est potentia generatiua. probatur. Omnis potētia generatiua est principium generationis. sed paternitas vt relatio, non est principium generationis cum ad eam sequatur. ergo.

CONCLVSIO III. Paternitas vt est forma constitutiua patris in esse personali, non est potentia generatiua. Hanc probat prima. quæst. 1. artic. 5. & de potentia. quæstio. 2. arti. 2. Omnis potentia generādi est formale principium generationis. sed paternitas nō est formale principium generationis. ergo. maior patet. minor ꝓbatur. Omne formale principium generationis communicatur genito, & per ipsum assimulatur genitum generanti maximè in generatione vniuoca. sed pater non communicat filio paternitatem. ergo.

Contra arguit Bonauētura† & Garro primo. Sicut se habet essentia ad operationes essentiales: sic proprietas ad operationem personalem. sed essentia est principium essentialium operatio- *Bonauentura hic. q. 1.*

 num:

num:ergo proprietas est principium operationis personale. sed generare est operatio personalis ipsius patris: ergo paternitas qui est eius proprietas est eius principium.

Respondeo. dico primo ꝙ forma specifica est illa, quę est principiũ agendi, cum ipsa det esse simpliciter. forma autem indiuidualis, cum non det esse simpliciter: sed determinet illud esse datum à forma specifica, non est principium operationis, hoc enim non est dare esse simpliciter, sed ipsum esse datũ à forma communi indiuiduare. licet operatio facta virtute naturę communis aliquem modum accipiat ex principijs proprijs suppositi agentis, & efficiatur ei propria. Essentia diuina est vt forma communis patris, paternitas vt forma indiuidualis: ideo non est principium agendi in patre, licet faciat ꝙ illa operatio sit propria patris. cum autem potentia generandi sit principium operationis patris ipsa dicit principaliter essentiam: cōnotatiuè vero paternitatem. nam potentia generandi est potẽtia patris, siue vt est in patre.

Considerato quomodo essentia diuina paternitas & potentia generandi circunstẽt generationem.

¶Dico secundò, ꝙ similitudo posita in maiori non tenetur: quia per operationem essentialem cuiusmodi est creare, Deus communicat creaturis perfectiones communes, scilicet esse, viuere & huiusmodi. per operationem autem personalem pater non communicat id quod est sibi proprium, scilicet paternitatem.

Secũdò ita repugnat relationi quòd constituat suppositum, sicut ꝙ sit principium agendi: sed hoc non obstante communicatur relationi diuinæ, ꝙ constituat suppositum: ergo etiam communicatur ei, quòd sit principium agendi.

Respondeo. negatur maior de relatione diuina. talis enim potest constituere suppositum, inquantum se habet per modum formæ indiuidualis: & ex hac ratione repugnat ei esse principiũ principale operationis vt dictum est.

¶Dico secundò, ꝙ si etiam vtrunque ex æquo sibi repugnaret: tamen quàm primum est ei datum ꝙ constituat suppositum statim consequitur in ea repugnantia ad esse principium operationis.

Tertiò. Eo pater generat filium quo distinguit eum à se: sed distinguit eũ à se per paternitatem: ergo generat eum paternitate: minor patet. maior probatur. quia distinctio est de ratione generationis cum nihil generet se.

Respondeo. negatur maior. Ad probationem negatur consequentia. quia licet de ratione generationis sit distinctio: non oportet tamen quòd idem sit formale distinctiuum & formale principium generationis. sed formale distinctiuum consequitur ad generationem.

Quartò productiones specificæ distinctæ reducuntur ad formalia principia specie distincta. sed generare & spirare in patre distinguuntur specifice. ergo non reducuntur in essentiam quæ est vnius rationis. sed ad paternitatem & virtutem spiratiuam quæ sunt alterius rationis.

Respondeo ꝙ generare & spirare in patre sunt idem realiter, & distinguuntur ratione: ideo reducuntur ad principia, quæ sunt idẽ re & distincta ratione. Nam principium productionis verbi est essentia sub ratione intellectus. & principium productionis amoris est essentia sub ratione voluntatis.

¶Dico secundò, ꝙ generari & spirari distinguuntur realiter: nec oportet ꝙ eorum principia distinguãtur realiter. sed sufficit ordo originis inter illas: qa scilicet processio Spiritus Sancti est quodãmodo à processione filij in quantum Spiritus Sanctus est à filio.

Generari & spirari distinguũtur realiter.

Quinto eo pater generat quo est pater: vt dicit Augu. sed est pater paternitate: ergo generat paternitatem.

Respondeo. ꝙ eo formaliter generat quo est formaliter pater. quia paternitas & generare sunt idem: sed illa proprietas significatur vt actio: cum dicitur generare. & significat vt relatio cũ dicitur paternitas. nõ autem eo est formaliter pater quo elicit genitum, secundum rem & generationem secundum modum intelligendi, nec sic loquitur Augu.

Contra eandẽ arguit Henricus quatuor rationibus, quibus probat quòd essentia non est se sola totale principiũ productionis filij: quod concedimus. dictum est enim, ꝙ relatio est de ratione potentiæ generandi, tanquam modus principij, & non sicut principium principale. tale enim principium est essentia quæ potest esse principium multarum operationum, secundum ꝙ est sub tali vel tali relatione, quæ quidem relationes

lationes sunt modi habendi essentia. Actio enim quæ fit virtute naturæ modificatur secundum ꝙ fluit ab alio, & alio supposito naturæ diuinæ. quæ quidem supposita licet non distinguantur specie naturæ: cum habeant eandē essentiam numero: distinguuntur tamen quodammodo specie proprietatis. quia habent proprietates alterius rationis.

q. I. Contra eandem arguit Durandus † primo. In filio est aliqs terminus formalis communicatus, scilicet essentia, & alius productus scilicet filiatio: ergo in patre essentia erit principium communicationis: & paternitas erit formale principium productionis.

Respondeo, & dico, ꝙ in filio nullus terminus formalis est productus: filius est ille qui est productus. Et dato, ꝙ filiatio esset producta constitutiuè: non tamē sequitur ꝙ paternitas sit formale principium productiuum, nisi tanquam modus principij vt dictum est: quia relationi magis repugnat producere, quā produci constitutiuè.

Alia argumenta, quæ iste facit soluta sunt ex præcedentibus, & partim ex sequentibus soluentur.

Sco. hic. Cōtra eandem arguit Scotus † producēs quod ex se determinatur ad certum numerum, producit per principia alterius rationis, sicut per oppositū videmus ꝙ sol nō determinatur ex se ad certum numerum radiorum: quia producit per principium eiusdem rationis, scilicet virtutem suam: sed pater determinatur ad certum numerum productionum: ergo producit per principia alterius rationis, sed essentia est vnius rationis: ergo non est principium, quo pater producit.

Ordo originis necessarius est ad realem distinctionē passiuæ generatiōis & spirationis

Respondeo, dico primo, ꝙ essentia vt essentia est principium tantū istius actus qui est esse: sed essentia, vt intellectus est principium generationis verbi. essentia autē vt volūtas, est principiū spirationis Spiritus Sancti: constat autē ista esse alterius, & alterius rationis.

¶ Dico secūdò, ꝙ cum intellectus & voluntas distinguantur in Deo tātum ratione non sufficiunt ad realem distinctionem passiuę generationis verbi & passiuę spirationis Spiritus Sancti, oportet assignare rationem huius distinctionis realis, quæ est ex ordine originis: quia spiratio est à generatione cū Spiritus Sanctus sit à generante.

Quomodo essentia sit prīcipium generatiōis Spiritus Sancti.

¶ Dico tertio, ꝙ essentia vt intellectus non est totale nec sufficiens principium quo generationis verbi, nec essentia vt voluntas productionis Spiritus Sancti cum enim in spiritu sancto sit essentia & intellectus & voluntas: sequitur ꝙ ipse generaret & spiraret: & ideo oportet dicere ꝙ essentia vt intellectus cointellecta paternitate est principium quo generationis verbi, & essentia vt voluntas cointellecta relatione communi patri & filio, scilicet spiratione actiua est principium quo Spiritus Sancti.

¶ Dico quarto ꝙ distinctio quam facit intellectus noster inter intellectum & voluntatem nihil facit ad istas productiones: quamuis illa res cui intellectus noster attribuit intentionem attributi sit formale productiuum.

Guido de Carmelo. Contra istam responsionem arguit Guido de Carmelo. formalis terminus generationis filij est essentia diuina: ergo formale principium, quo pater generat, non est intellectus. tenet consequentia. quia formale principium quo in agente non per instrumentum non est inferioris ordinis ad formalem terminum. sed intellectus est inferioris ordinis ad essentiam ad quam omnia attributa comparantur: quasi qualitates vt dicit Aug. 15. de tri. c. 5.

Insigniter explicatur quomodo singula rationes in producto correspondeant singulis rationibus in producente.

Respondeo. dico ꝙ filius in diuinis & est verbum & est filius & Deus. Intellectus ergo vt intellectus est principium illius ꝓducti sub ea ratione qua est verbum. Intellectus autem vt natura est principiū eius sub ea ratione qua est filius. Intellectus vero vt diuina essentia est principium eius inquantum est Deus: ita ꝙ singulę rationes in producto correspondent singulis rationibus in producente. qui tamen dicunt aut principium actionis vt est natura & intellectus. aut formam specificam producētis vt est Deitas. & quod istud verbum sit Deus habet ab intellectu vt est Deitas.

Ex his patet ad argumentum.

CONCLVSIO IIII. Potentia generandi dicit essentiam in recto & relationē in obliquo. Istam ponit de potentia. quæstio. 2. artic. 2. & 1. quæst. 41. artic. 5. patet autem eius declaratio ex prædictis.

QVAESTIO II.

QVæritur secundò, vtrum in diuinis possint esse plures filij. Ad hanc quæstionem respondent omnes theologi negatiuè, quia quicquid potest esse Deus, est actu Deus.

Sed tamen contra hoc potest argui primo. In omni perfecta intellectione producitur verbum: sed filius ita perfectè intelligit, sicut pater: ergo producit aliud verbum.

Mirificè diuinéque ostenditur cur tantū tres personæ in diuinis.

Respondeo. negatur consequentia. Licet enim in omni pfecta intellectione producatur verbum, non tamen oportet ꝙ omne intelligens illa intellectione producat verbum. solum enim id producit verbum, in quo est relatio dicentis. In filio autem non est relatio dicentis. non enim habet eandem numero relationem, quam habet pater: quia relatio opposita sibi conuenit, scilicet relatio dicti & verbi non etiam habet aliam numero: quia non potest ibi plurificari, vt in sequenti conclusione patebit. Similiter etiam Spiritus Sanctus non habet eandem numero relationem dicentis, quam habet pater: alioquin produceret verbum patris: & per consequens produceret productorem suum. Similiter etiā Spiritus Sanctus non potest producere aliam personam: quia ab vnica dilectione procedit vnicus amor. In diuinis autem est tantum vna dilectio: ideo non producitur nisi vnus amor qui est Spiritus Sanctus. Quamuis enim omnes personæ diuinæ habeant eandem bonitatem: tamen in patre est vt a quo communicatur aliis per actum intellectus & voluntatis. In filio autem est vt, á quo communicatur alteri per actum voluntatis & nō per actum intellectus: ideo non gignit verbum: sed spirat amorem. Spiritus Sanctus habet eandem bonitatem non vt à quo communicatur aliis, sed tantum vt habitam ab aliis: ideo nullam personam producit.

¶Dico secundo, quòd licet filius nō generet nec Spiritus sanctus spiret: tamen habent eandem potentiam, quam habet pater. Nam generatio in diuinis est conceptio verbi per actum intellectus quo Deus intelligit seipsum. Intelligere autem seipsum in Deo est vnum & simplex: ergo & vnica potentia vnde ex eadem potentia est ꝙ pater generet & filius generetur: sed cum alio & alio respectu. Similiter dicendum est de Spiritu Sancto qui procedit per actum voluntatis quo pater & filius se mutuo diligant. constat autem in diuinis esse tantum vnum actum diligendi. Sed licet in ista conclusione omnes conueniant: tamen dubiū est vnde consurgat, ꝙ aliqua relatio diuina puta paternitas vel filiatio non potest plurificari secundum numerum.

Et ideo quantum ad hoc ponendæ sunt conclusiones, quarum prima hæc est. Impossibilitas multiplicandi relationes diuinas secundum numerum resoluitur in diuinam immaterialitatem sicut in causam. formæ enim eiusdē speciei non purificantur, nisi per materiam: vt dicit philosophus. 8. meta. † Et quòd loquatur de materia quantitati, subiecta, patet per Commē. 7. meta. com. 35. vbi dicit ꝙ diuisio speciei in indiuiduā est per materiam & quantitatem, sed in diuinis non est materia ergo. *Tex. 16.*

Contra arguit Aure. primo. Id quod potest concipi conceptu vniuersali non est principium indiuiduationis: sed materia quanta potest concipi conceptu vniuersali: ergo. maior patet ex se. minor probatur. Omnis conceptus inclusus in conceptu hominis est vniuersalis: sed in conceptu hominis includitur materia quanta, scilicet corpus organicum: ergo.

Formæ eiusdē speciei plurificantur per materiam idē per susceptiuum.

Respondeo. Primo ꝙ cum dicimus formas eiusdem speciei non purificari nisi per materiam, ibi accipitur materia pro omni susceptiuo: & non solum pro materia quantitati subiecta. Nam scientia magistri & scientia discipuli non sunt eædem numero: quia sunt in distinctis intellectualibus: non tamen in alia & alia materia quantitati subiecta.

¶Dico secundò ꝙ formæ substantiales non purificantur numero infra eandem speciem nisi per materiam quantam.

¶Ad probationem dico ad minorē, ꝙ materia signata, & similiter esse indiuiduum: vt dicit S. D. 1. quęstio. 13. articu. 3. si intelligatur secundum ꝙ in se est non concipitur conceptu communi: sed est eius nomen incommunicabile re & ratione: vt hoc nomē Sortes quod non cōuenit duobus sub eadem ratione cum in nullis duobus sint eadem principia indiuiduantia humanitatem: sed quia non cognoscimus materiam

secun

secundum se: sed in habitudine ad actũ vel formam: ideo ipsam impropriè intelligimus, & signamus necessario com muni. Puta per hoc ꝙ dico corpus organicum, quod dat intelligere subiectum formæ, taliter significatum, & habens membra cõuenientia ad exercendum opera vitæ.

¶ Dubium est tamen, vtrum habeamus conceptum simplicem proprium materiæ primę. videtur enim ꝙ semper concipiatur conceptu cõplexo ex conceptu absoluto: & ex cõceptu relatiuo per respectum ad formam.

Materia successiuè recipiens formas est eadem essentia, sed alterius rationis.

¶ Dico tertiò. ꝙ licet materia successiuè recipiens diuersas semper sit eadẽ secundum eandem essentiam: est tamẽ necessariò alterius & alterius rationis, secundum ꝙ est sub alia & alia forma: vt dicit S.D. in tractatu de materia: ꝙ sic intelligo. Ratio enim & determinatio materiæ est à quantitate quæ determinat materiam ad hanc formam: determinatio autem non est absolutum sed ad aliud: variato autem termino variatur respectus: & propter hoc variatis formis ad quas materia determinatur variatur & eius determinatio siue ratio.

¶ Secundo. Nulla materia existente adhuc, omnes animæ separatæ distinguuntur numero: ergo materia non est principium indiuiduationis.

¶ Respondeo. negatur consequentia. quia materia non est id, quo formaliter forma indiuiduatur: sed est aliquid necessario requisitum ad hoc quòd recipiat indiuiduationem. Indiuiduatur. enim forma in materia: sed potest postea remanere indiuidua: etiam si à materia separetur. Id autem quo formaliter anima separata indiuiduatur est cõmensuratio eius ad materiam, in qua accepit esse: vt dicitur 2. contra gent. cap. 73.

Anima indiuiduatur commensuratione.

Scotus in 2. dist. 3.

¶ Contra hanc responsionem arguit Scotus secundo dist. 3. Ista commensuratio est relatio cum nihil commensuretur sibi: ergo præsupponit entitatem absolutam: & per consequens in illo priori anima est distincta.

¶ Respondeo. Capreolus in hoc loco dicit, ꝙ animæ non indiuiduantur per habitudines ad corporea: & ꝙ commẽsuratio dicit esse, quo anima est formaliter tali corpori coaptata. Ex quo videtur sequi ꝙ per esse formaliter indiuiduantur. huius oppositum videtur tenere secundo dist. 3. q. 1. conclusione quinta ad quintum.

¶ Et propter hoc saluo meliori iudicio præsuppono, quid nominis indiuiduationis, nam hoc nomẽ indiuiduum significat incommunicabile. Incommunicabile autem dicitur aliquid ex eo ꝙ ab aliis est distinctum. Id ergo est principium indiuiduationis animæ separatæ, quod est formale distinctiuum ipsius animæ ab omnibus aliis infra eandem speciem.

¶ Ex hoc dico primo ꝙ esse existentiæ non est principium indiuiduationis animarum. Id enim quod est pars indiuiduationis non est eius principium: sed esse est pars indiuiduationis: ergo. maior patet. minor probatur. esse est pars incõmunicabilitatis: ergo est pars indiuiduationis. consequentia patet. antecedens probatur. esse est pars vnitatis, ergo & incommunicabilitatis: consequẽtia probatur. quia dicitur aliquid incommunicabile eo ꝙ est ens diuisum in se & ab aliis distinctum. hæc autem constituunt vnitatem. antecedens patet. quia vnitas est entitas indiuisa. Idem sic probat Scotus. Id quod præsupponit determinationem alterius, nõ est ratio determinandi vel distinguendi ipsum: sed esse vt est distinctum, præsupponit determinationem & distinctionem essentiarum: non enim esse, existentiæ habet proprias differentias distinctas à differẽtiis essentia: alioquin oporteret ponere vnam coordinationẽ existẽtiarum: sicut & essentiarum: ergo:

¶ Ex his sequitur, ꝙ esse & natura rei & eius vnitas, & per consequens indiuiduatio se cõsequitur: ita ꝙ id quod est causa efficiens esse & naturæ, efficit etiam vnitatem & distinctionem. nam quod dat esse, dat etiam vnum esse.

¶ Dico secundo, ꝙ natura non distinguit animas formaliter: nam actus est qui distinguit, & separat: vt dicitur. 7. meta. materia autem non est actus. *Tex. 48.*

¶ Dico tertio quòd formale distinctiuum vnius animæ separatæ ab alia est habitudo: quæ dicitur commensuratio ad corpus siue ad materiam in qua recepit esse. Etiam cum dicit Capreolus quòd commensuratio est esse. Ista non est prædicatio formalis, quia conceptus esse est absolutus: commensuratio autem est relatio. Sed iudicio meo intelli

telligitur, quòd vna anima distinguatur ab alia: quia in materia recepit esse commensuratum illi materiæ: & alia recepit esse commensuratum alteri materiæ. ipsa ergo commensuratio siue relatio est formale distinctiuum.

¶Ad improbationem dico, quòd talis relatio præsupponit animam esse distinctam à rebus aliarũ specierum. non autem præsupponit vnam animam esse distinctam ab alia: sed eam formaliter causat.

¶Contra. Illa habitudo non est de formali ratione huius animæ: ergo non facit eam formaliter esse hanc. consequentia patet. Nam albedo non faceret hominem album, nisi esset de ratione hominis albi. antecedens probatur. relatio non est de ratione absoluti, cum sit posterior absoluto: ergo relatio non est de ratione huius animæ.

Hæc aĩa dicit tria substantiã vnitatem in se & ab aliis diuisionem.

¶Respõdeo. negatur antecedens. vbi dico primo quòd forma & anima licet dicant rem absolutam, tamen dicunt eam sub respectu ad id cuius est forma & anima. Et pro maiori notitia dico secundo: quòd hæc anima dicit tria. primum est substantia ipsius animæ. secundum est vnitas eius in se. tertium est distinctio eius ab aliis. primum & secundum non habet à respectu ad hanc materiam: sed bene tertium.

¶Contra iste respectus indiuiduatur per hanc animam: cum sit accidẽs eius: ergo non indiuiduat eam.

¶Respondeo. negatur consequentia quia alio modo indiuiduat animam, & alio modo indiuiduatur ab ea. nam ab anima habet quòd sit indiuisus in se. & hoc modo non indiuiduat. A termino autẽ habet, quòd distinguatur ab aliis. nam iste respectus distinguitur ab illo: quia iste est ad hanc materiam: & ille ad illam: & ex hoc habet quòd distinguat vnam animam ab alia.

¶Contra. prius est animam esse hãc quam habere hanc inclinationem ad hanc materiam: ergo non est hæc per talem respectum. consequentia patet. antecedens probatur. finis non distinguitur per id cuius est finis: sed econtrà. sed forma est finis materiæ: ergo non efficit hæc habitudinem ad materiam.

¶Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem dico, quòd quando finem oportet proportionari ei cuius est finis tanquam actum potentiæ potest ab eo accipere distinctionem naturalẽ siue numeralem, quæ non est secũdum propriam rationem formæ: sed accidit rationi formæ.

¶Secundo. Idem est dicere homo, & vnus homo est iste homo, vt dicitur. 4. meta. sed nõ est homo. nec vnus homo per materiam: ergo nec per eam est iste homo. *Tex. 5.*

¶Respondeo quòd philosophus loquitur quò ad generationem & corruptionem. non enim seorsum generatur homo, & iste homo. Non autem intendit dicere, quòd per idem formaliter sit homo, & iste homo: indiuiduatio enim ad entitatem rei & vnitatem rei: nam quidditas hominis est ens: est etiã vna transcendenter seipsa: non autem seipsa distinguitur numeraliter: sed per aliquid additum.

Tertio. Cœli distinguuntur numero sed in eis non est materia: ergo ipsa nõ est principium distinctionis.

¶Respondeo. negatur minor. Nam omne transmutabile habet materiam: vt dicit philosophus. 12. met. particula. 10. & Commen. dicit quòd naturæ materiarum distinguuntur secundum modos traslationum. Constat autem cœlũ moueri, & per consequens habere materiam non quidem in potentia ad formam: sed ad vbi. licet Commentator alibi falsè dicat oppositum. *Tex. 10.*

¶Vltimo. Aureo. exponit singulariter illam propositionem philosophi: quòd nulla forma separata à materia est purificabile secundum numerum. Cuius expositionis dicit Capreolus esse fictionem: & eam longo sermone improbat. Sed quia res nullius momenti est: & oporteret eam quasi de verbo ad verbum recitare: quod esset prolixum & inutile: ideo ipsam omittendam existimaui. *Auerr. sibi aduersus de materia celi.*

¶Quintò arguit. S. D. in hac ratione non procedere ex propriis: quia esse separatum à materia conuenit etiam aliis quam filio dei: est enim commune omnibus substantiis separatis.

¶Respondeo quòd S. D. primo ex his quæ sunt communia creaturis manuducit nos ad notitiam diuinorum. & postea adducit rationes proprias, vt patebit.

¶Sexto. Dicit hanc rationem. S. D. non valere: quia in diuinis si essent plures

res filiationes distinguerentur per hoc, ꝙ essent in distinctis suppositis.ergo licet inde non sit materia adhuc esset ratio distinctionis filiationum.

Respondeo.negatur antecedens. q̄a distinctio suppositorum non sufficit ad causandum distinctionem alicuius formæ:nisi talia supposita habeant materiam aut saltem diuersa etiam ꝙ non est in diuinis personis:nam si filiatio esset in pluribus suppositis vt distingueretur ab eo,in quo est:& sic esset ibi cōpositio:aut esset ipsum suppositum. in quo est & sic non constitueret suppositum cum ipsa esset communicabilis ex quo dicitur esse in pluribus. Si dicatur ꝙ forma cōmunicabilis est principium conuenientiæ secundum speciē & distinctionis secundum numerum, non valet: quia si natura specifica est principium distinctionis secundum numerum, sequitur ꝙ Sortes & Plato distinguuntur specifice. Ista enim consequentia valet. Ista distinguuntur natura specifica: ergo distinguuntur specificè.sicut si distinguuntur essentia,sequitur quòd distinguantur essentialiter.

Paulus vir apprimè studiosus sapientia ordinē pro viribus affert.

¶Ista responsio est Bernardi in impugnationibus Henrici quoli.secunda. quæstio.8.Similia dicit Aegidius.2.quoli.quæst.8.

¶Alia quæ Capreolus in hoc loco recitat ex quol.Bernardi ad probandū, ꝙ plura indiuidua non possunt esse in eadem specie in separatis à materia,ponam in 2.dist.3.conclusione.6.

Septimò arguit.In eodem patre sunt plures paternitates respectu diuersorū filiorum.ergo si in diuinis essent plures filiationes,distinguerētur:quia esset ad distinctos terminos.

Sententia doctorum de articulis Parrhisiensibus.

Respondeo.Primò negatur antecedens:quia relationes non purificantur per terminos, sed per causam vel subiectum:vt declarabitur dist.30.

¶Dico secundò quòd filiatio diuina est subsistens:duas autem formas subsistere implicat contradictionem. vt etiam infra patebit:distinct.4.art.2.conclusione.2.& sic negatur consequētia: quia dato quòd in eodem patre essent plures paternitates:ipse tamen nō subsistunt:vt filiatio in diuinis.

Octauò.Ista conclusio S.D.est contra articulos Parrhisiis condemnatos: ergo est falsa.antecedens probatur. Nā ibi sic dicitur. Qui dicit quòd quia intelligentiæ non habent materiam, ex hoc Deus nō posset facere plures eiusdem speciei:error.Item qui dicit, quòd Deus non potest multiplicare indiuidua sub vna specie sine materia : error. Item qui dicit quòd formæ non recipiunt diuisionem nisi per materiam: error.

Respondeo.Primò,vt dicit Godofredus quoli.8.quæstio.5.Isti articuli indigent magna correctione : quia aliqui eorum sunt falsi:aliqui sibiinuicē contradicunt.Henricus etiam dicit se non intelligere dictos articulos. Aegidius vero & multi alij dicunt,quòd prædicti articuli fuerunt facti non conuocatis omnibus doctoribus Parrhisiensibus, sed ad instantiam quorundam, elati & proprij ac duri,capitis.

¶Dico secundò,quòd sententia lata contra tenentes damnata in illis articulis fuit reuocata per dominum Stephanum episcopum Parrhisiensem, inquantum dicti articuli tangunt doctrinam. S. Do. & hoc fuit anno domini. 1 2 4.

¶Dico tertio,quòd Romana ecclesia, quæ superior est vniuersitate Parrhisiensi confirmauit doctrinam S.Do. vt patet ex literis Vrbani quinti & Ioānis 22.& ideo non spectat ad Parrhisienses doctrinam eius quouis modo aut reprobare aut damnare.

¶Dico quartò,quòd cum dicta sanctorum immo & sacram scripturam liceat interpretari & exponere : multo magis exponi possunt dicti articuli.

Sciendum ergo quòd duplex est materia,vna ex qua aliquid fit:alia est materia in qua accipiendo materiam pro omni subiecto.Fuerunt aliqui dicentes quòd est impossibile plurificari aliqua numero sub eadem specie:nisi habeant materiam partem sui, ex qua componantur : aut saltem oportet quòd habeant materiam quam actu forment vt sensit Auerrois. Ex quo sequebatur quòd non possunt esse plures animæ separatæ.

Ia Capreolus articulū erudite interpretatur Parrhi.

Cōtra hanc opinionem sunt illi tres articuli.Nos autem dicimus quòd aliqua possunt plurificari numero etiam si non habent materiam ex qua : sed oportet quòd saltem habeāt materiam quam actu vel potentia informent. Animæ autem separatæ licet actu nō in

forment materiam: tamen informant eam in potentia: quia sunt commensuratæ & naturaliter coaptatæ diuersis materijs, quas possunt informare. formæ vero eductę de potentia materiæ, quia non possunt remanere separatæ à materia, ideo non possunt distingui nisi per materiam, in qua actu sunt, excepta quantitate: quæ si sit separata indiuiduatur ex situ.

Vtrũ duo accidẽtia solo nume ro differẽtia possint simul inesse eidẽ. Scotus 5. meta.

Ex ista conclusione sequitur corollarie quòd duo accidentia solo numero differentia non possunt esse in eodẽ subiecto adæquato: probatur sic. Nullæ formæ possunt plurificari solo numero nisi per materiam: sed materia accidentium est subiectum eorum: ergo. maior est conclusio. minor patet. quia accidẽtia non habent materiam ex qua: sed tantum in qua, scilicet subiectum.

Contra arguit Scotus quinto metaphy. primo. Duo lumina sunt in eodem medio: sed ipsa differunt solum numero: & sunt accidentia: ergo. maior probatur. vbi sunt plures causę, sunt etiam plures actiones & plures effectus. sed in eodem medio sunt plures causæ luminis, scilicet plura corpora luminosa: ergo causant plura lumina.

Respondeo. negatur maior. Ad probationẽ negatur maior: quia illa plura agentia concurrunt in vice vnius perfecti agentis: vt patet in tractu nauis. tunc enim est tantum vnus effectus & vna actio ex parte passi: licet habeat habitudinem ad plura quibus exit. Dico tamen, quòd plura agentia causant intensius lumen.

Contra. vbi sunt plures priuationes, sunt plures habitus: sed quando in eodem medio sunt plura luminosa, sunt plures vmbræ, quæ sunt priuationes luminis. Nam quodlibet corpus facit vmbram suam: ergo sunt ibi plura lumina.

Argu. perspectiui.

Ad hoc argumentum, quod est perspectiui, ego dicerem pro nunc, quòd licet vnius habitus sit tantum vna priuatio perfecta, id est, totaliter auferens habitum, possunt tamẽ esse plures imperfectè, quarum quælibet imperfectè priuat lumen: est autem tantum vna totaliter ipsum auferens.

Secundò. si viso vno albo intenso, Deus poneret aliud album remissum in eodem situ: tunc in eadem parte organi reciperentur duę species distinctæ solo numero. ergo duo accidentia solo numero differentia possunt esse in eodem. antecedẽs probatur. Sunt duo alba. ergo causant duas species: si dicatur quòd non. sed secundum album intendit speciem causatum ab intenso albo.

Contra. ex hoc sequitur quòd species repræsentãs remissè album est intensior, quàm dum reprę sentat intensè album: quod videtur inconueniens.

Respondeo. primo dico, quòd ille casus est impossibilis naturaliter: sed eo posito à Deo, dico quòd album remissum intenderet speciem præexistẽtem. nec est inconueniens quòd species repræsentans remissè album, & simul etiam intensè album sit intensior quàm dum repræsentabat solum intẽsè albũ.

¶ Dico secundò. ꝙ si illa duo alba sint similia in situ & figura, & in omnibus alijs præter intensionem & remissionem: quòd sensus non poterit ea per illam speciem distinctè cognoscere.

¶ Dico tertiò. ꝙ si duo alba in distinctis sitibus sint & habeant distinctas figuras: ꝙ causant in oculo distinctas species, quæ non sunt eiusdem rationis: q̃a illę species non solum repræsentant albedinem, sed situm & figuram, & multa huiusmodi. Eadem enim species repræsentat colorem oui, & situm, & figuram eius.

¶ Dico quartò: quòd huiusmodi species in organo sensus sunt extensæ per accidens.

Vtrum in vno patre sint plures paternitates.

Tertio: in vno patre sunt plures paternitates. ergo plura accidentia solo numero differentia. consequentia patet. antecedens probatur. Si vnica paternitate referretur ad omnes filios. ergo corrupto vno filio, corrumpitur illa paternitas: quia relatio corrumpitur ad corruptionem termini, & etiam manet illa paternitas: quia alij filij non corrumpuntur & sic idem remanet, & non remanet.

Confirmatur. vnus filius non potest referri vna relatione ad duos patres. ergo nec vnus pater vna paternitate ad plures filios.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationẽ negatur consequentia. quia relatio non corrumpitur nisi ad corruptionem termini per se: terminus autẽ per se paternitatis est filius ab eo genitus, inquantum huiusmodi, & non inquantum hic vel ille: & ideo remanẽre

aliquo filio, ab eo genito, ſemper manet eadem paternitas, dum tamẽ non fiat interpolatio temporis: quod dico, quia ſi pater habeat hodie filium vnicum,& ille moriatur, & antequam habeat alium filium, intercidat tempus, ceſſauit prima paternitas:& conſurgit alia paternitas ex aduentu noui filij.

Ad confirmationem negatur conſequentia.quia vnus filius non poteſt accipere eſſe à duobus patribus: ſicut vnus pater poteſt dare eſſe pluribus filijs.

Subiectũ eadem potentia reſpicit formas eiuſdem generis.

¶ Dico tamen, quòd vnus filius eadem filiatione refertur ad patrem & ad matrem.ſimiliter dico, quòd ſubiectũ eadem potẽtia reſpicit omnes formas eiuſdem ſpeciei & eiuſdem generis: & corruptis formis,ipſa manet:nam corrupta albedine, remanet eadem numero potentia ad albedinem, quæ prius erat.

Adam.

Contra eãdem arguit Adam primo. Intellectio Sortis & intellectio Platonis, ſunt ſimul in eodem intellectu intelligente Sortem diſtingui à Platone:ſed iſtæ ſunt duo accidẽtia eiuſdem ſpeciei:ergo.

Diſtinctio Sortis à Pla. vnica ſpecie intelligitur.

Reſpondeo.negatur minor:pro prima parte eius:quia dum intellectus intelligit Sortẽ diſtingui à Platone, hoc fit tantum vna intellectione,& vna ſpecie:cuius principale obiectum eſt diſtinctio Sortis à Platone.

¶ Dico ſecundò pro ſecunda parte eiuſdem minoris ꝙ actus, quo cognoſcitur Sortes vt homo eſt:& eiuſdẽ rationis cum actu quo intelligitur Plato, vt homo eſt.actus autem quo intelligitur Sortes,vt Sortes eſt:non eſt eiuſdem rationis cũ actu quo intelligitur Plato,vt Plato eſt:nã Si Sortes vel Sortes diffiniretur:alia eſſet eius ratio à ratione Platonis vt Plato eſt,obiectũ autem formale variat actum ſecundùm rationem.Idem dico de viſione Sortis vt Sortes eſt,& Platonis vt Plato eſt, ideo iſtæ duæ viſiones poſſunt ſimul eſſe in eodem vt in fieri.

Secundò.quando videtur duo alba: ſunt in potentia viſiua duæ viſiones.ergo duo accidẽtia eiuſdem ſpeciei.conſequentia patet, quia obiecta non differunt ſpecie.ergo nec viſiones: antecedens probatur.viſio ſenſitiua non eſt vniuerſalis.ergo eſt tantum vnius repræſentatiua.

Et confirmatur:quia ſi ponatur obſtaculum inter oculum,& vnum illorũ alborum, non propter hoc deſinit aliud videre.

Pluresp artes totius integralis, vnica videntur ſpecie.

Reſpondeo.quòd patet ex dictis ad hoc argumentum quid dicendum. Sed pro maiori notitia dico primo, ꝙ quando videntur plura vt ſunt vnum in aliquo toto integrali puta multæ partes domus: tunc videntur vna ſpecie aut ſimplici aut compoſita,ex multis quocunque modo vnitis:& per conſequẽs videntur vnico actu.negatur ergo antecedens.Ad probationẽ negatur conſequentia.Licet enim ſpecies non poſſit repræſentare plura,vt ſecundum rationem ſunt vnum, niſi ſit vniuerſalis: poteſt tamen licet non ſit vniuerſalis repræſentare multa, vt ſunt partes alicuius totius integralis.

Ad confirmationem dico: quòd ſi ponatur obſtaculum, tunc prima ſpecies quæ totam multitudinem repræſentabat,deficiet,& cauſatur vna noua ſpecies,quę ſolam partem illius multitudinis repræſentat.

Tertiò. lumen reflexum, & lumen incidens ſunt ſimul in eodem aere. ſed iſta differunt numero:ergo: maior patet.minor probatur;quia lumen reflexum eſt tolerabile:non autẽ incidens.

¶ Item poteſt poni obſtaculum inter oculum & lumen incidens ſolis: & tamen non ponetur inter oculum lumen reflexum. ergo non ſunt idem lumen.

Species ſolis per lineam incidentem & reflexam, non ſunt eadem.

Reſpõdeo.primo quòd aliud eſt loqui de ſpecie,qua videtur ſol: & aliud de lumine, nam ſpecies ſolis cauſata extra in oculo per lineam incidentem eſt alterius rationis à ſpecie cauſata in oculo per ſpeciem reflexam à ſpeculo: quia prima repræſentat tantum ſolem, & accidentia viſu ſenſibilia in ſole: ſecunda autem non tantum repræſentat ſolẽ,ſed etiam ſpeculum,& multa alia.

¶ Dico ſecundò.quòd lumen reflexum & lumen incidens ſunt idem numero:nam reflectere lumen nihil aliud eſt,quàm ipſum intẽdere.vnde ex hoc, quòd ſol illuminat ſpeculum,ſpeculum intendit lumen à ſole cauſatum extra ſpeculum.

Idem eſt lumẽ incidẽs, & reflexum.

¶ Dico tertiò:quòd in pũcto,in quo incipit reflexio ſunt æquè intolerabilia:quia ibi eſt ſumma intẽſio luminis incidens reſpectu eiuſdem.Simile ęquè

tolerabile est vnum sicut aliud in aliis punctis. Est ergo idem lumen:sed in alio puncto est tolerabile:&in aliis non: puta si lumen procedens directè à sole ad oculum, reflectatur ab oculo: dico quòd lumen quod est reflexum respectu vnius, non semper est tolerabile: puta si video solem per lumen reflexū à speculo ad oculum:& tamen est incidens:quia non causatur per lineam rectam à sole in oculum,si inter solem & oculum sit obstaculum.

Vgo de castro. Contra eandem arguit Vgo de castro si .intellectio qua Angelus primò intelligit lapidem,& intellectio, qua secundo intelligit eundem lapidem, differunt solum numero, cum sint respectu eiusdem obiecti.sed istæ non differunt per subiectum,cum sint in eodem successiuè.ergo.

Respondeo.negatur maior.quia distinctio realis non potest esse inter existens,& non existēs.illæ autem duæ intellectiones nunquam sunt simul.

¶Dico secundò: quòd possunt dici largo modo differre per coexistentiam ad diuersa tempora.nec possunt esse simul ambæ:quia cum differant solū per coexistētiam ad diuersa tempora: tunc differrent sine distinctiuo.

DISTINCTIO VIII.

IN DISTIN. 8. quæritur primò. Vtrum aliqua creatura sit suum esse.

PRO decisione huius quæstionis hæc est prima cōclusio. Nulla creatura est suum esse, quo subsistit in rerum natura.

Sed antequam probetur ista conclusio. Primò sciendum vt inquit.D.S.1. distinct 33.articul.1.ad primum.ꝙ esse accipitur tripliciter. Vno modo vt dicit essentiam rei, quomodo dicitur, quòd diffinitio significat quod quid est esse rei. Alio modo dicitur esse,quòd significat veritatē propositionis.quòd quid est esse est substantiæ in intellectu & in re ad extra fundamentaliter. Tertio modo accipitur esse pro actuali existentia & de hoc loquimur propositio. ꝙ quid est esse vt dicit.S D.1.q.3.ar. 4. & Aegi quoli.1.q. 7. est quædam actualitas impressa omnibus essentibus à primo ente. Sicut enī reales corporales aliꝗ à quantitate non sunt actu de se extensæ:sed sunt in potentia, vt extēdantur per quantitatem.ita omne aliud, à primo ente de se non existit actu: sed est in potentia ad esse.

Esse tripliciter accipitur.

Actualis existentia quid.

His habitis,probat S.D.conclusionē 2.contra Gen.c.51.quatuor rationibus. Prima est hæc.id quod conuenit alicui per se,distinguitur ab eo quod conuenit ei per aliud.Sed quidditas conuenit vnicuique creaturæ per se.& esse conuenit ei per aliud. ergo esse distinguitur ab essentia. maior patet. & minor pro secunda parte.quia quælibet creatura habet esse à Deo. prima etiā pars eiusdem minoris patet,quia quidditas, conuenit vnicuiq; in primo modo perseitatis.

Responsio Aureo. Ad hoc respondet Aureo.quòd licet quidditas conueniat vnicuique per se in genere causæ formalis:non tamen in genere causæ efficientis:& propter hoc sicut esse inest creaturæ per aliud:ita & quidditas.& sic negat minorem pro prima eius parte.

Repellitur obiectio Aureo. Contra hoc arguo sic:si aliqua causa efficeret,quòd homo esset homo:siue quòd humanitas conueniret homini:sequitur ꝙ illa causa faceret aliquid postquam est.sed hoc est impossibile.ergo consequentia probatur. Illa causa nihil faciente homo est homo.ergo si facit,quòd homo sit homo. facit aliqd postquam est.consequentia patet antecedens probatur.Hominem esse hominem consurgit positis diuinis ideis. ergo nulla causa agente homo est homo. consequentia patet.quia nihil est causa diuinarum idearum: antecedens est domini Alberti lib.de causis.c.8.& Auic.& Algazelis,& Alpharabij: vt idē Albertus ponit in postprædicamentis. c.9.posita enim idea hominis in mente diuina:statim ratio hominis est eadem rationi hominis:& sic homo est homo. Et similiter posita idea hominis ratio animalis includitur in ratione hominis & sic homo est animal.

Affirmatiuus Augu. quasdam esse propositiones perpetuæ veritatis. Ex hoc sequitur corrollariè, ꝙ ista propositio.homo est animal, est vera, siue homine existēte, siue non. Nec est dicendum,vt aliqui fingunt, ꝙ est vera solum ex suppositione,scilicet si homo sit:quia August.in 2.de libero arbitrio, dicit aliquas propositiones esse veras, solum quando ponitur constantia sub iecti:vt est ista:cœlū est: terra est. Alias dicit esse perpetuę veritatis etiam subiecto

iecto non existēte:vt est ita, duo & tria sunt quinque: idem est de omnibus in quibus prædicatū per se cōuenit subiecto. de quo ad plenum diximus in quæstione speciali de hac materia: quantum patitur debile ingenium nostrum.

Confirmatur ipsa consequentia authoritate philosophi dicētis. 2.poste.ꝙ esse non est substantia rei. Dicit enim sic.c.2. illud autē quod est. quod quid est homo.& esse hominem aliud est. & Auicen. dicit. 5. meta.com.1.& primo phy.com.vlt.quòd esse accidit omni enti præterquam in necesse esse.

Secunda ratio ad idem est ista:si esse est essentia creaturæ: sequitur quòd esse creaturæ sit per se subsistens sicut & essentia.sed hoc est falsum.ergo consequentia patet.minor probatur dupliciter.Primò si esse est subsistens: sequitur quòd sit infinitum. hoc est falsum. ergo.minor.patet.consequentia probatur. Omne non contractum est infinitum. sed omne esse subsistens est non contractum: ergo est infinitum.maior. patet.minor probatur. Quicquid contrahitur vel cōtrahitur per susceptiuū, in quo suscipit:vel per formales differētias quibus diuiditur,vt dicit philosophus.3.met. Sed esse subsistēs non contrahitur per susceptiuum: quia ex quo subsistit in nullum recipitur: nec contrahitur per formales differētias: quia cum ens nō habeat differētias, vt dicit philosophus 3. meta. multominus habet eas ipsum esse ergo,&c.

text. 10. Ens est concretū esse abstractum. ¶ Secundò probatur illa minor.pro cuius notitia sciendum est, quòd ens est concretum :esse vero abstractū.Est autem differentia inter concretum & abstractum : quia concretum dicitur, quasi cum alio iunctum : & ideo potest habere aliquid adiunctum vel secundum rem,vel secundum rationem.Abstractum autem dicitur quasi tractum extra omnia,quæ sibi possūt accidere, & propter hoc abstractum nihil habet adiunctum:sed est quo solo, & quo toto aliquid est tale, quale denominatur per concretum , sicut albedo nihil dicit nisi id quo aliquid formaliter est album.

Ex his arguitur. Si esse creaturæ esset subsistens, sequitur quòd nihil haberet in se:nisi quòd conuenit enti inquantum ens,id est, sequitur quòd nihil haberet à se realiter distinctum:hoc est falsum:vt patet,ergo.&c.cōsequentia probatur.Nulli abstracto vltima abstractione aliquid realiter accidit : sed esse si est subsistens est abstractissimū. ergo nihil sibi accidit. sed dicit tantum id quo formaliter aliquid actu est.

Confirmatur authoritate Boetij dicētis hebdomada tertia: quòd licet id, quod esse possit habere aliquid adiunctum:tamen ipsum esse nihil adiunctum habere potest.

Tertia ratio pro conclusione elicitur. 1.distinct.8.q 4.articu.2.Illud non est idem cum Essentia, sub cuius opposito potest vere intelligi essentia : sed essentia creaturæ potest verè intelligi sub opposito ipsius esse. ergo non est idem cum ipso esse . maior patet de se. minor probatur : quia possum intelligere essentiam creaturæ non esse : sed non esse opponitur ipsi esse.ergo.

Godofredus in quolib. Ad hanc rationem Godofredus negat minorem: in quolib. dicens, quod licet essentia quæ non est actu possit intelligi sub non esse in actu : non tamen potest intelligi sub non esse in potentia : & sic accipiendo essentiam & esse vniformiter semper essentia est esse.quia essentia in actu est esse in actu. & essentia in potentia est esse in potentia.

Reiicitur Godofredi instantia. Contra arguitur. Impossibile est ꝙ esse existentiæ quandoque sit in actu, & quandoque sit in potentia.ergo illa responsio est nulla , qua ponit,quòd esse quandoque est in potentia. consequentia patet . antecedens probatur. Vnum membrum diuisionis non suscipit prædicationem alterius membri : sicut rationale nunquam est irrationale. sed actus & potentia condiuidunt ens. ergo actus nunquam est potentia: sed esse existentiæ , siue existere actu tenet se cum vno illorum membrorum, scilicet, cum actu , ergo nunquam est potentia.

Confirmatio duplex rationis. Confirmatur hæc ratio dupliciter. Primò possum vere intelligere essentiam sub non esse actu. sed ipsum esse existentiæ non possum intelligere sub non esse actualis existentiæ. ergo esse non est essentia.

¶ Secundò essentia est in potentia ad esse : sed esse non est in potentia ad esse cum nihil sit in potentia ad seipsum.ergo esse non est essentia.

¶Huic rationi dat aliã solutionem Aureolus, quã omitto, vtpote ab omni philosophia diuertentem.

Quarta ratio est. Id quod est participatum à creatura, distinguitur ab eo, quod non est participatum: sed creatura participat esse, non autem essentiam. ergo esse distinguitur ab essentia.

Henricus in quoli. Respondet Henricus in quoli. quòd si intelligitur quòd essentia participet esse quasi aliquid substractum ipsi esse: negatur minor pro prima eius parte. Si autem intelligitur essentia creaturæ, vt aliquid abstractum per intellectum indifferens ad esse & non esse. sic dicit essentiam participare esse, quando est: & esse dicitur participatum, quia est quædam similitudo diuini esse.

Contra adhuc stat ratio: & arguitur. Id quod est indifferens ad esse, & non esse distinguitur ab eo, quod non habet talem indifferentiam: sed essentia per te est indifferens ad esse, & nõ esse: & esse non habet talem indifferentiam: vt probatum est. ergo.

Confirmatur. quia minor est vera in sensu, in quo ipsam negat. essẽtia enim participat esse tanquam aliquid ei substractum. dicit enim Boetius hebdomada prima. Quod est accepta forma essendi est, atque consistit. ergo essentia accipit formam essendi. Et hebdomada secunda dicit, quòd essentia suscipit esse. nihil autem suscipit seipsum.

Henricus in quolib. Contra arguit Henricus quolib. 1. quæstio. 7. articul. 1. Nullum ens per se subsistit per entitatem à se distinctam. sed essentia creaturæ est ens per se. ergo esse quo subsistit non est ab ea distinctum.

¶Respondeo. dico primò quòd ens per accidens, cui opponitur ens per se dicit aggregatum ex rebus diuersorũ generum. esse autem creaturæ est reductiuè in eodem genere, in quo est essentia, cuius est actus, vt dicetur. Et ideo aggregatum ex ipsa & ex esse nõ est ens per accidens.

¶Dico secundò, ꝙ ly per se vt dicit Lynconiensis primo posterio. ca. 4. aliquando excludit causam efficiẽtem: & sic nulla creatura est ens per se. aliquando causam materialem: & sic substantiæ separatæ sunt ens per se, id est, non per materiam. aliquando excludit subiectum, & sic omnis substantia est ens per se quia non in subiecto. Aliquando formalem: & sic nulla creatura est ens per se, sed per esse: prout ly ens significat existens. negatur ergo maior de ente per se secundo & tertio modo, & minor negatur, accipiendo ens per se quarto modo.

Secundò. Si esse non est essentia sequitur quòd in eodem erunt infinita esse: sed hoc est impossibile. ergo &c. cõsequentia probatur, omne ens creatum habet esse ab alio: sed esse creaturę est ens creatum. ergo habet esse ab alio. & illud esse habet esse ab alio. & sic in infinitum.

Esse nõ dicitur propriè creatura: quia non subsistit. Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem negatur minor: quia nihil dicitur propriè creatura nisi subsistat. esse autem creaturę non subsistit: & ideo non est creatura, nec creator, sed quid concreatũ siue dispositio creaturæ. & ideo nec creatur, nec annihilatur: aut est aut non est: sed omnia ista dicuntur de eo, quod est per ipsum esse. de veri. q. 21. art 4. ad 4.

Diuisio entis in creatum & in increatũ est subsistẽtis. Ex hoc elicio, quòd diuisio entis in creatum & in increatum, non est diuisio entis quomodocunque accepti, sed entis subsistentis.

Contra. prima diuisio entis extra animam est in ens creatum & in increatum: sed esse & formæ non subsistẽtes sunt extra animam. ergo sunt creator vel creatura.

Respondeo. ꝙ in illa diuisione sub ente creato continetur non solũ, quòd est propriè creatura siue per se subsistens, sed etiam quicquid est & non est creator.

Tertiò. Si esse distinguitur ab essentia aut est substantia aut est accidens, Non accidens: quia tunc essentia esset per accidens. Si substantia aut est materia, & hoc non: quia tunc creatũ existeret per materiam: aut est ipsum compositum: & hoc non, vt patet ex se. aut est forma, & sic habeo propositum: quia forma substantialis aut est essentia aut saltem pars essentiæ.

Respondeo. primo negatur consequentia. quia diuisio in substantiam & accidens est diuisio entis, vt dicit essentiam, & non vt dicit esse. vt dicit S. D. 2. quoli. quæstio. 2. articul. 1. Vnde potest dici, ꝙ esse substantiæ non est substantia, sed quoddam substantiale.

¶Dico secundò ꝙ esse est reductiuè tanquam

tāquā principiū formale in illo genere in quo est id cuius est esse: qa actus & potentia sunt in eodem genere. Vnde esse substantiæ est in prædicato substantiæ, & esse quantitatis in genere quantitatis. Ad improbationem huius negatur consequentia: quia diuisio substantiæ in materiam formam & compositū est diuisio in substantiam, quæ est essentia vel pars essentiæ: cuiusmodi non est esse. sed esse est actus compositi & partium eius.

¶Dico tertiò, ꝙ esse substantiæ potest dici accidens prout accidens accipitur pro omni eo quod non est de essentia rei: nec oportet tale accidēs præsupponere suū subiectum existere, immo potest esse actualius eo, cuius est tale accidens.

¶Dico quartò, ꝙ quęlibet forma tam substantialis, quàm accidētalis dat suo subiecto aliquod esse, & esse quod dat forma accidentalis est aliud ab esse subiecti.

Ratio est. quia licet adueniat post essentiam completam, non tamen post esse completum. Secus tamen de substantia formali: quia si adueniat essentiæ completæ per aliam formam substantialem priorem, necessario etiā aduenit esse completo: quia omnis forma substantialis dat esse substantiale completum in aliqua specie: & sic talis forma esset accidentalis, nec posset dare esse substantiale, cum vnius entis sit vnum ens substantiale, quo existit. Et nota quòd cum dicitur, ꝙ esse superuenit essentiæ completæ, intelligitur quātum ad rationem suam specificam: & non ꝙ superueniat essentię completæ, quantum ad suum proprium modum essendi: quia nullum tale præcedit: & in hoc differt esse à forma accidentali, quæ supponit vtrunque complementum essentiæ cui aduenit.

Esse dicitur superuenire essentiæ cōpletæ quo ad speciē non ad modū essendi proprium.

Ex quo sequitur, quòd subiectum & accidens non existunt per idem esse. 1. distinctio. 3. quæstio. 2. articul. 3. Nec sequitur, quòd si forma dat esse à se distinctum ei, cui aduenit, quòd etiam ipsum esse det aliud esse. Pro cuius notitia dico hoc, quòd forma non est per se subsistens, siue sit substantialis siue accidentalis adueniens alicui non causat in eo esse, quasi quòd ponat inter se, & id cui aduenit vnam tertiam entitatem. Sed considerandum est, quòd subiectum antequam habeat formam, puta albedinem non est proprium potentiale ad esse albedinis. Sed albedo ei adueniens constituit proprium potentiale ad tale esse: quo constituto, resultat in eo esse non sicut forma in materia: sed sicut actus in propria potentia. nam actus abstrahit à forma, & potentia à materia. Ipsum autem esse, quia est actualissimum, non constituit aliud potentiale ad esse sed est quædam inchoatio operationis: & ideo nō dat aliud esse.

De proprio potētiali esse respectu accidentium.

Ex hoc sequitur, quòd forma, quæ non subsistit, non est causa efficiens ipsius esse: sed est causa hoc modo: quia constituit proprium susceptiuum ipsius esse: forma vero per se subsistens, vt anima vel Angelus, est causa esse eo modo quo propria dicitur causa actus, quem suscipit, scilicet per quandam naturalem emanationem.

Sequitur secundò, quòd esse est actus vltimus in via compositionis: quia prius forma aduenit subiecto, quàm dat esse, & actus primus in via resolutionis.

Contra eandem arguit Gerardus de carmelo quolib. 5. quæstio. 9. Illa sunt idem quæ eadem generatione generantur. 4. met.† sed homo & esse hominis eadem generatione generantur. ergo sunt idem.

Gerar. de carmelo. *Tex. 3.*

Respondeo. conceditur maior de his, quæ eodem modo generantur: in quo sensu negatur minor: quia homo est quod generat, & esse est, quo generatur.

Contra: sequitur saltem, quòd esse & forma sunt idem. tenet consequentia. quia vtrunque est terminus quo generationis.

Negatur consequentia. quia diuersimodè sunt terminus quo: nam forma est terminus quo, inquantum est principium terminans productionem: sed esse est terminus quo tanquam formalis terminatio fluens à forma.

Secundò essentia creaturæ est vna non per aliud sibi additum. ergo existit non per aliquid sibi additum. antecedens est philosophi. 4. meta.† consequentia probatur. quia non est maior ratio de vno quàm ad esse.

Tex. 3.

Et confirmatur. Transcēdentia sunt idem realiter cum qualibet natura. sed esse est transcendens. ergo est idem cū

essentia.

Respondeo, negatur consequentia. quia indiuisio cõstituens rationem vnius, consequitur omne ens. & ideo si res esset vna per aliquid superadditum: illud etiam cum esset indiuisum esset vnum. & sic in infinitum. Eodem modo quodlibet ens est ens non per aliquid sibi additum accipiẽdo ens nominaliter: non autem participaliter. vnde non sequitur si res existit per esse, quòd illud esse existit per aliud esse immo non existit per se nec per aliud: sed est quo aliud existit.

Ad confirmationem negatur minor: quia licet esse circumeat decem prædicamenta, non tamen est de ratione eorum, immo accidit cuilibet enti creato.

Contra. Id quod generatur non includit intrinsece aliquam realitatem, nisi materiam & formam. ergo esse nõ est quo generatur: consequentia patet. antecedens est philosophi 7. meta. & 1. physico † & 1. de generatione. *Tex. 3.* *Tex 64.*

Respondeo. negatur consequentia: quia licet non includant aliam realitatem. tamen illa realitas non terminaret generationem nisi vt substracta actui, qui est esse. Arist. inuestigauit tantum principia intrinseca substantiæ, & ideo non fecit mentione de esse: quod est extra quidditatem cuius libet creaturæ.

Godof. in quolib. Contra eandem arguit Godofre. in quol. Si esse distinguitur ab essentia: sequitur, quòd quælibet creatura componatur ex esse & essentia. hoc est falsũ. ergo: maior patet. minor probatur. Si essentia & esse componunt creaturam, vnum eorum, scilicet, essentia se habebit vt potentia, & aliud, scilicet, esse erit eius actus. sed hoc est falsum. ergo. maior patet. minor probatur. Si essentia est potentia respectu esse: aut est potentia simpliciter. & sic sequitur, quòd sit materia prima aut est potentia secũdum quid, & sic sequitur, quòd sit simpliciter in actu sine esse. *Vtrum creatura componatur ex esse & essentia.*

Respondeo, primò negatur maior, siue prima conditionalis, sed bene sequitur, quòd in qualibet creatura sit compositio esse & essentiæ, licet largè loquẽdo cõcedi possit creaturam componi ex esse & essentia. Tunc ad improbationem probatur minor.

Ad probationem dico, quòd aliquid potest dici dupliciter esse in potentia simpliciter. Vno modo, quia nullo modo est actus nec actuans aliud: sed purum actuabile. & sic sola materia est potentia simpliciter. Alio modo dicitur potentia simpliciter: quia non se solo sufficit ad hoc, ꝙ sit simul in actu, sed est potentia ad aliquid per quod sit simul in actu. licet quando est in actu, per illud possit aliud actuare. & hoc modo essentia est in potentia simpliciter: non tamen sequitur, quòd sit materia: sed benè sequitur de eo, quod est potentia simpliciter primo modo.

¶ Alia argumenta Godofredi facilia sunt & sæpe in aliis propositis soluta.

Contra eandem arguit Aureo. † primò. Nulla res est aliud ab eo qui formaliter est extra nihil, sed essentia est formaliter extra nihil per esse. ergo nõ est aliud ab esse. *Aureo. hic q 1.*

¶ Respondeo, dico primo, quòd esse & essẽtia non sunt propriè duæ res, nec duo entia. siue accipiatur substantiuè siue adiectiuè: q̃a ad plurificationem substantiui requiritur plurificatio formæ: in vna autem essentia est tantum vnum esse. Ad plurificationẽ adiectiui requiritur plurificatio suppositorum: vnius autem esse est tantum vnum suppositum. & propter hoc non dicitur etiam, quòd esse sit propriè aliud ab essentia. & propter hoc: quæstio an est non ponit in numerum rerum. *Esse vt essentia nõ sunt propriè duæ res, vel duo entia.*

¶ Dico secundò, quòd dicit philosophus primo Topicorum. quòd quot modis dicitur vnum oppositorum: tot modis dicitur & reliquum. ipsum nihil opponitur enti. ideo cum ens accipiatur dupliciter, scilicet, pro essentia vel pro actuali existentia. ita nihil accipitur dupliciter. Vno modo vt opponitur essentiæ. Alio modo vt opponitur existentiæ. Dico ergo, quòd essentia seipsa ponitur extra nihil, accipiendo nihil, vt opponitur essentiæ. & ponitur formaliter extra nihil per esse. accipiendo nihil vt opponitur existentiæ. *Cap. 11. Nihil dupliciter.*

¶ Dico tertiò, quòd essẽtia, inquantum est alia ab esse, est existens denominatiuè & subiectiuè: quadiu est sub esse. non autem seipsa formaliter. sicut etiam lignum quandiu est sub albedine, inquantum aliud ab albedine est, albũ denominatiuè & subiectiuè, non

autem

autẽ formaliter,& intrinsecè, immo album formaliter est compositum ex ligno & albedine. Et similiter existẽs formaliter est cõpositum ex esse & essentia. Ista diuisio,quę facta est de ente debet fieri de realitate, de esse in rerum natura,& huiusmodi. Et per hanc diuisionem soluuntur plurima eius argumenta,quæ ipse putat insolubilia. Nec mirum videatur,ꝙ distinguimus de nihil:quia etiam philosophus.5.met.distinguit de non ente.

Quo angelicũ dogma. S.D. callere dicenda & intelligenda experiaris.

Secundò arguit. Quando aliquid diuiditur per duas differentias quarum vna destruit totaliter diuisum,reliqua nihil addit ad diuisum:sicut animal diuiditur per verum & pictum.& pictum destruit animal.ideo verum nihil addit ei.animal enim verum nihil est nisi animal. Sed ens diuiditur per actum & potentiam.& potentia destruit totaliter ens.ergo actus siue existens nihil addit ad ens.

Respondeo ad minorem:quòd licet ens in potentia in genere essentiarum totaliter tollat, tamen ens in potentia in genere existentiarum non tollit ipsum totaliter. Rosa enim non existens & est rosa & est ens.

Tertiò nomen verbale & verbum idem significant,sicut cursus & currere.sed esse est verbum, & essentia est nomen verbale.ergo.

Respondeo. quicquid sit de minori negatur maior.nam cursus dicit ipsum actum sine forma,& currere dicit esse, ꝙ dat illa forma subiecto.Idem dico de Luce,& Lucere,& huiusmodi.

Garro. Vtrũ esse sit tãtum respectus.

Contra eandem arguit Garro. Quicquid acquiritur per creationem,est respectus ad creans: sed esse acquiritur per creationem. ergo esse est tantum respectus.

Respondeo.& dico primo,quòd hęc ratio cõfirmat propositum. Cum enim essentia creaturæ non sit respectus: si esse est respectus: sequitur ꝙ esse non sit essentia.

¶Secundò negatur maior:quia nunquam creatura acquirit respectum ad agens,nisi acquireret esse, in quo fundatur talis respectus.

CONCLVSIO II. Compositio ex esse & essentia non est eadem cum compositione ex materia & forma. Hanc sic probat secunda contra gen.c.53.Illæ compositiones non sunt eædem, quarum extrema distinguuntur: sed esse distinguitur à forma, & essẽtia à materia:ergo compositio vna non est alia.maior patet.minor probatur pro prima eius parte.

Primò sic.Actus distinguitur ab eo cuius est actus: sed esse est actus formæ:eo modo quo dictum est in responsione ad tertium Henrici,ergo.

Secundò.Esse est id quo res est, & forma non est id quo res est. ergo esse non est forma.Sed contra negatur minor huius rationis.quia S.Do.1.distinctio.octaua quæstio.prima.articu.2.dicit quòd non solum esse est id quo res est,sed etiam forma & essentia sunt id, quo est.

Respondeo.quod id,quo est, accipitur dupliciter. Vno modo formaliter:& sic solum esse est id quo est.Alio modo causatiuè per naturalem concomitantiam: & sic forma & essentia sunt id, quo est.In primo sensu loquitur,secundo contra gen.In secundo loquitur primo dis.&c.argumentum autem procedit secundum primum sensum. Secũda pars illius minoris, scilicet ꝙ essentia creaturæ non sit materia, sic probatur primo,materia †est pars essentiæ vt dicitur.7.† & 8.meta.ergo non est tota essentia.

Id quo est dupliciter :formaliter& causatiuè per cõcomitantiã.

Tex. 33. Tex.6.

Secundò.Id quod est id quod est distinguitur ab eo,ꝙ non est id quod est. sed essentia est id quod est & materia non : ergo essentia non est ipsa materia.

Contra arguit.S.D.præsen.di.vbi supra.dicens quod suppositum est id ꝙ est.& essentia est id quo est:ergo minor præcedentis rationis est falsa, in qua dicitur,ꝙ essentia est id quod est.

Respondeo.Id quod est accipitur dupliciter. Vno modo pro eo,quod nullo modo est id,quo est : & sic solum suppositum est id,quod est.& sic intelligit. S.D.Alio modo accipitur pro omni eo quod est actu ab aliquo:licet ipsum etiam sit actuans aliud:& hoc modo essentia est quod est, quia est actuata à forma partis:licet ipsa sit actuans suppositum.

Ex his sequitur corrollariè primo ꝙ compositio ex esse & essentia se habet in plus quàm compositio ex materia & forma:quia prima est in omni creatura.secunda tantum in materialibus. Secundum corrollarium.In separatis à

materia est tantũ vna cõpositio, scilicet ex esse & essentia. In materialibus vero est vtraque compositio.

QVAESTIO II.

Quæritur secundò. An aliqua creatura sit immutabilis.

PRO decisione huius quæstionis hæc est prima conclusio. Omnis creatura est mutabilis per potentiam diuinam. Hanc probat S.D.1.quæst.9.art.2. Et primo sen.dist.8.q.3.artic.2.& de potentia. q.5. primo secundo, tertio, quarto. Et secundo contra gen.cap.39. primo sic. Omne potentiale est mutabile: cum motus sequatur potentiam. sed omnis creatura est potẽtialis: cum non sit actus purissimus. ergo.

Secũdò. Omne non necesse esse simpliciter, possibile est nõ esse: sed omnis creatura est huiusmodi. ergo. maior patet. minor probatur. omne ens esse ab alio est non necesse esse simpliciter: sed omnis creatura habet esse ab alio. ergo.

Notanter dico, necesse esse simpliciter, quia multa necessaria habent esse ab alio, vt corpora cœlestia: sed talia nõ sunt necesse esse simpliciter: immo cũ non habeant esse à se si per se solitariè considerentur: habent non esse.

Absolutè & simpliciter necessarium dicitur dupliciter. propter necessitatem intrinsecorum aut propter necessariam connexionem terminorum.

Pro cuius maiori notitia est sciendum, quòd dupliciter aliquid dicitur necessarium simpliciter & absolutè. Vno modo, vt dicit prima. quęst. 82.ar. 1. quia est necessarium per aliquid existens in essentia sua: siue illud sit ipsa essentia, vt in simplicibus: siue illud sit materia vel forma sicut triangulum habere tres angulos, &c. & omne compositum ex contrariis corruptibile esse. Alio modo vt inquit de veri. q.23.art. 4.ad tertium dicitur aliquid necessarium absolutè propter necessariã connexionem terminorum: vt hominẽ esse animal: substantiam separatam esse est necessarium primo modo: non autem secundo modo. Et ideo non implicat contradictionem ea desinere esse, sicut ea, quæ necessaria sunt ex connexione terminorum: vt hominem esse animal, & multa huiusmodi complexa.

CONCLVSIO II. Nõ omnis creatura est mutabilis in non esse: per potentiam quæ sit in ea. Hanc probat prima parte vbi supra. Omnis creatura est mutabilis in non esse per potentiã in se existentem: habet aliquid potentiale quod potest stare & remanere sub non esse illius creaturæ, sicut patet quãdo corrũpitur aliquid: puta aer, materia remanet sub nõ esse aeris: sed aliquę creaturæ sunt quarum potentiale non potest stare sub non esse earum, vt sunt corpora cœlestia, quorum materia non non potest priuari forma quam habet. Similiter substantiæ separatæ non possunt remanere sub non esse quod habent. quod probatur prima. qõ.9.& q. 50.ar.5. Id quod conuenit alicui per se non potest ab eo separari etiam remanente: vt patet. sed esse per se, consequitur formam: ergo & essentia angeli quę est potẽtialiter respectu esse est quædam forma.

Vtrum formæ cõueniãt esse per se.

Contra. Id non conuenit alicui per se, quòd conuenit ei per aliud: cum per se & per aliud opponantur. sed cuilibet formę creatæ conuenit esse per aliud, scilicet à Deo. ergo non conuenit ei per se.

Respõdeo. aliquid conuenire alicui per se cõtingit dupliciter. Vno mõ pseitate tertij modi quæ est solitudo: & sic nulli creaturæ conuenit esse per se: q a si creatura solitariè consideretur remoto omni, quod non est creatura ipsa nõ habet esse. sed quicquid habet esse citra primum ens hoc habet ab alio. s. à Deo. Alio mõ cõuenit alicui ꝑ se: id ꝙ cõuenit ei ꝑ quandam naturalẽ concomitantiã: & ꝑ ipsum conuenit aliis: sed hoc habeat ab alio. & hoc modo esse cõuenit formæ ꝑ se: quia quicquid habet esse est forma. vel hoc esse habet à forma: eo quòd forma cõstituit ꝓximum potentiale ipsius esse: & ea posita statim esse ad eam consequitur.

Præcipuũ auctoris opus: labor vel summus.

Ad argumentũ dicitur ad maiorem, quòd id conuenit alicui per aliud primo modo, potest ei conuenire per se isto modo secundo.

Eandem cõclusionem probat secundo contra gen. cap. 54. 11. rationibus quas ideo omittimus: quia intentio nostra non est nunc arguere contra alios: sed soluere argumenta aliorum contra beatum Thomam.

Carpũtur Auic. & Algaze.

Ex illa conclusione sequitur corollarie contra Auicenn. quarto meta. & Algazelem quòd aliquod ens creatum est necesse esse. quod probat. Omne, id est, necesse esse quod non potest aliter se habere. primo posteriorum. sed aliquod ens creatũ est huiusmodi. ergo.

Text 15.

go.maior nota.minor probatur. Omne immutabile non potest aliter se habere: sed aliquod ens creatū est immutabile secundum esse.ergo.

Aureo. in 2. di. 8. q. 2.

Vtrū oē creatū ex se sit defectibile.

Contra arguit Aureolus.† Omne id est defectibile ex se quòd indiget conseruante & quòd in nihilum decideret, nisi ab aliquo manu teneretur.sed omne ens creatum est huiusmodi. ergo omne ens creatum de se, & secundum suam materiam est defectibile. minor est Augu.Gregorij, & omnium theolog.maior probatur. illud conuenit alicui per se tertio modo quod conuenit ei solitarie considerato. sed mutabilitas conuenit creaturæ per se acceptæ,id est,secludendo deum conseruantem.ergo.

Respondeo. primo dico, vt dicit hic magister, quòd indefectibile dicitur dupliciter. Vno modo quia ei repugnat defectibilitas: & tale non indiget conseruante. Alio modo pro eo cui nō conuenit defectibilitas per aliud sibi intrinsecum licet possit deficere per aliquod agens extrinsecum, & tale indiget conseruante. huiusmodi est omnis creatura. Similiter aliquid est defectibile dupliciter. Vno modo quia in se habet principium deficientiæ: & sic negatur maior. Alio modo quia est defectibile per agens extrinsecum, & sic conceditur maior & minor.sed non est contra nos. Ista responsio est certe præclara,& digna tanto doctore.

Argumentum adhuc tamen stare videtur. Seclusa enim omni actione diuina circa creaturam, ipsa creatura deficeret, & non per agens extrinsecum,quia secluditur: ergo est defectibilis per naturam suam propriam.

Respondeo. Saluo semper meliori interprete rationum S.D. dico duo. Primo quòd hoc argumentū non est contra sensum conclusionis. dicit enim in probatione,quòd illud dicitur defectibile secundum propriam naturam cuius potentiale potest remanere: licet varietur de vno esse in aliud, secūdum quem modum omnia generabilia sūt defectibilia: quia eorum potentiale,id est natura remanet: & tamen variatur de vno esse in aliud: sicut variatur de vna forma in aliam. potentiale autem earum creaturarum,quas dicimus necesse esse non hoc modo se habet. nā materia corporum cœlestium, nunquam variatur de vno esse in aliud, cum non sit subiecta priuationi.

Ad argumentum negatur maior de defectibilitate, quæ dicit permanentiam alicuius sub alio & alio esse.

¶ Dico secundò, & vniuersalius de mente philosophi secundo physi. † quod aliquid est causa alterius dupliciter. *Text. 30.* Vno modo aliquid in ipsum agendo. Alio modo subtrahendo actionē suam: sicut gubernator per subtractionem gubernationis est causa submersionis nauis: & sol est causa priuationis luminis in aere nihil in ipsum agendo: sed subtrahendo præsentialitatem suā. Ita in proposito seclusa omni actione Dei circa creaturam ipsa deficeret: illius autem deficiētiæ causa esset Deus non aliquid agendo, sed subtrahendo actionem, sine qua ipsa creatura esse non potest.

Secundò arguit. Nullum ex se impossibile potest alicui esse possibile. sed possibile est Deo facere, quòd creatura deficiat.ergo creaturam deficere non est de se impossibile.

Respondeo. Dico primo vt dicit S. Doct.de potentia. quæstione tertia. articu.tertio.quòd aliquid dicitur possibile dupliciter. Vno modo secundum potentiam actiuam vel passiuam: & sic homini possibile est ambulare, & ligno est possibile comburi. Alio modo dicitur possibile secundum seipsum, id est, quia non implicat contradictione. Et per oppositum aliquid est impossibile dupliciter. Vno modo secundum potētiam actiuam vel passiuam: sicut homini est impossibile volare. & hoc dicitur impossibile metaphysicum. Alio modo simpliciter, scilicet, quia implicat contradictionem, vt hominem esse asinum, & hoc est impossibile logicum.

Iudicium de possibili haberi pōt per duplices causas.

¶ Dico secundò, quòd iudicium de aliquo possibili, vel impossibili potest dupliciter haberi. Vno modo per causas superiores. Alio modo secundum inferiores: & aliquando id quod iudicatur verum secundum vnam, est falsum secundum aliam. sicut mortuum resurgere est possibile per causam supremam, scilicet diuinam, & est falsū secundum causas naturales, quæ sunt inferiores. Theologus iudicat secundum causas superiores. philosophus vero secundum causas inferiores.

Ex his sequitur, ꝙ substantias separatas deficere est possibile secundũ iudicium theologi, & est impossibile secundum iudicium philosophi. In quo sensu loquitur S.D. quando dicit impossibile esse eas deficere: quia loquebatur contra philosophos & maxime contra gentiles.

Ad argumẽtum ergo dico ꝙ impossibile implicans contradictionem nulli est possibile: creaturam autem omnem deficere non est hoc modo impossibile. Si autem loquamur de impossibili: primo modo negatur maior.

CONCLVSIO III. Nulla creatura habet potentiam in se, per quam possit annihilari. Hanc ponit de potẽtia. q. 5. ar. 3. & probatur. Quicquid habet in se potentiam, per quam annihiletur, potest ex se sine omni alio totaliter desinere esse: & nihil ei succedet: quod dico quia in eucharistia substantia panis totaliter desinit esse: non tamen annihilatur, quia ei succedit corpus Christi: sed nulla creatura potest ex se desinere totaliter esse. ergo maior patet. minor etiam quo ad creaturas spirituales. patet etiam ex præcedenti conclusione quo ad materiales: quia saltem remanet earum materia.

¶ Contra arguit. Accidẽtia sunt creaturæ: & totaliter ex se desinunt esse in subiecto: ergo aliqua creatura ex se annihilatur.

¶ Respondeo. primo negatur maior. quia cum accidentia non sint entia cõpleta: non sunt propriè loquendo creaturæ.

¶ Secundò negatur minor. quia remanent post corruptionem in potẽtia subiecti: & hoc impedit annihilationẽ.

Contra. quando charitas desinit esse in aliquo, nõ remanet in potentia subiecti: ergo saltem istud annihilatur.

Charitas desinẽs esse nõ annihilatur.

Respondeo. negatur consequentia. quia illud propriè annihilatur quod corrumpitur in nihilum, charitas autem non corrumpitur: sed subiectum corrumpitur secundum eam. de veri. q. 2. art. ad 31.

QVAESTIO. III.

QVæritur tertiò vtrum Deus sit in genere.

PRO decisione huius quæstionis ponitur prima conclusio. Omne quod est in genere, est ad aliquem gradum entium determinatum. Hanc sic probat secundo contra gen. ca. 93. & prima. q. 50. arti. 2. ad primum. Omne habens differentiam est determinatum: quia differentia determinat genus ad certam speciem. sed omne quod est in genere, habet differentiam. Item omne diffinibile est finitum: quia diffinitio est terminus. 5. meta. particula. 22. sed oẽ quod est ingenere est diffinibile. ergo.

Grego. & Aureolus hic.

Contra arguit Grego. & Aureolus. † Omne ens per se est in genere. sed infinito non repugnat esse ens per se: ergo nec esse in genere. minor nota & maior quia ratio existẽdi in genere est esse ens per se & non per accidens.

Res existẽs in genere duo exigit.

Respondeo, & dico tria. Primũ quòd duo requiruntur ad hoc ꝙ aliqua res sit in genere. primò ꝙ habeat esse distinctum à sua quidditate, secundò ꝙ sit ens per se. vbi verò deficit alterum istorum, illud non erit in genere.

Cui infinito repugnat esse in genere.

¶ Dico secundò, ꝙ infinitum est duplex. Aliquod est infinitum sub aliqua specie sicut linea infinita, & corpus infinitum: & tali non repugnat esse in genere, vt dicitur. 6. top. ca. 19. quia ei non repugnat esse per se & habere esse distinctum ab essentia. Aliud est infinitum omnino & simpliciter: & huic repugnat esse simpliciter: quia non potest habere essentiam distinctam ab esse.

Ad argumentum negatur maior, nisi ponatur ꝙ habet esse distinctum ab essentia: quo addito, à concesso maiore, negatur minor de infinito simpliciter.

Quomodo genus sit forma media inter potentiã & actum.

¶ Dico tertiò, pro maiori doctrina ꝙ genus dicitur à Commentatore. 12. meta. commen. 33. esse quædam forma media inter potentiam & actum. quæ propositio sic intelligitur: ꝙ genus non est pura potentia, quæ est materia prima, nec actus: quia non dicit naturam exprimendo vltimate eius propriam formam: sed dicit naturam cum aliqua perfectione vlterius determinabili.

CONCLVSIO II. Non omne, quod est in genere, est compositum ex materia & forma. Hanc ponit vbi supra. & arguit. Nulla forma cõponitur ex materia & forma: qa nihil cõponitur ex se, & suo opposito. sed aliqua forma est in genere. ergo.

Scotus hic.

Contra arguit Scotus probando, ꝙ omne genus habet propriã materiam ex qua res illius generis componantur. primò. Quot sunt genera mutationum, tot sunt genera materiarum. 12.

meta.

meta.com.10.sed tot sunt genera mutationum, quot sunt genera ergo.

Respondeo. primò negatur minor. quia non ad omne genus est per se motus. secundò negatur maior. quia Commentator ex illa propositione ponit solum differentiam inter materiam incorruptibilium quæ mouentur tantū localiter & materiam corruptibiliū. Vel intendit ꝙ formæ distinctæ secundum genus, & indiuisibiles per motum habent substantia distincta secundum genus. Ex quo tamen non sequitur: quòd ipsæ formæ habeant materiam partem sui.

Vtrū genus habeat propriā materiā.

Secundò arguit. Omnis res alicuius generis habet propriam materiam, ex qua fit: ergo res cuiuslibet generis cōponitur ex materia. consequentia patet. antecedens est Commen. 12. meta. com. 11. dicentis ꝙ omnia vltra communem materiam, habent propriā materiam: & com. 23. dicit. quòd priuatio, materia, & forma sunt principia omniū generum.

Materia accipitur tripliciter pro nuda essētia materiæ: vel pro actuata dispositionibus: vel pro inchoatione formæ.

Respondeo & dico duo. Primum est, ꝙ materia accipitur tripliciter. Primo pro nuda essentia materiæ. Secūdò pro materia actuata dispositionibus, qui reddunt materiam proprium susceptiuum alicuius formæ. Tertiò pro ipsa inchoatione formæ resultante in materia ex huiusmodi dispositionibus.

¶ Dico secundò, ꝙ inchoatio formæ accipitur dupliciter. Vno modo pro ipsa essentia formæ habentis esse tantum potentiale in potentia propinqua in materia: & hæc inchoatio est ipsa forma: sed differunt secundum perfectum & imperfectū. Alio modo accipitur pro materia vt stat sub tali inchoatione: & hęc dicitur habilitas vel appetitus materiæ: & sic etiam pertinet vt quid potentiale ad genus formæ. Nam materia sub inchoatione caloris pertinet ad genus caloris.

Ad argumentum dicitur: ꝙ si ly ex in antecedente dicat habitudinem causæ negatur antecedens. Si dicat ordinem, id est, materiam tertio modo dictam postquam fit: sic conceditur antecedēs, sed negatur cōsequentia. quęlibet enim forma educibilis de potentia materiæ prius habet potentiale, & postea actu. Commentator autem loquitur de materia secundo modo & tertio modo.

¶ Dico tertio, ꝙ forma dicitur inchoata in materia: quando materia est in potentia propinqua. est autem in potentia propinqua quando potest educi in actum per vnum agens: vt dicitur. 9. meta. † *tex. 13.*

Qualitates primæ sunt inchoatæ in materia in creatione: nō autem secundæ.

¶ Ex quo sequitur, ꝙ aliquæ qualitates sunt inchoatæ in materia in opere creationis, scilicet qualitates primæ: vt dicit S.D. primo distinct. 16. quæst. 2. nam ex vnico motore potest statim quodlibet generabile fieri calidum humidum &c. qualitates autem secundæ non sunt inchoatæ: quia ex vno motore statim educi non possunt: cum præsupponant primas qualitates: ex quarum mixtione resultant. ista vero materia de inchoatione diffusius est secūda distinct.

¶ Dico quarto ꝙ non omne principium alicuius generis est res illius generis: nam in omni genere est propriū mouens. 2. meta. † tamen mouens ad quantitatem non est quantitas: cum quantitas non sit forma actiua. *tex. 4.*

¶ Ex quo sequitur, ꝙ licet etiam materia prima esset principium cuiuslibet generis: ꝙ sit res illius generis.

Grego. in primo distin. 3.

¶ Dico quinto, ꝙ omnes formæ eiusdem generis habent idem potentiale: puta illud potentiale in genere qualitatis, & per quod superficies est susceptiua coloris respicit omnes: nec aliud est potentiale albedinis, & aliud nigredinis. de veri. quæstio. 8. artic. 14. Cuius ratio est vt inquit Gregorius quia superficies cum illo potentiali esset subiectum albedinis. Si ergo cum alio potentiali sit subiectum nigredinis sequitur ꝙ duorum contrariorum non sit omnino idem subiectum.

¶ Ex quo sequitur, ꝙ idem subiectū est in potentia propinqua ad contrarias formas: & quod genera formarum distinguuntur secūdum huiusmodi potentialia.

¶ Dico sexto, ꝙ licet formæ non habeant materiam ex qua componantur: quia tamen actus & potentia pertinēt ad idem genus. 9. meta. tex. 19. & 3. phy. com. 9. habent proprium potentiale quod est eiusdem generis. Superficies enim nunquam esset subiectum coloris, nisi haberet aliquid in se, de genere qualitatis: quod dicitur potentia propria & inchoatio omnis coloris: respectu autem istius potentiæ non habet aliam potentiam: quia hæc potentia non

producitur ꝓpria productione sed ad productionem subiecti: vt declaratum est supra dist.3.q.3.art.2.ad 2.& 3.contra primam rationem.

Tertiò arguit: omne diffinibile componitur ex partibus: sed omne quod est in genere est diffinibile: cum habeat genus & differentiam: ergo. minor patet. maior est philosophi.7.meta.& Commen.com.33.& 50.

Respondeo, ꝙ duplex est diffinitio, vna imperfecta & secundum quid.& sic negatur maior alia simpliciter dicta.& sic conceditur maior.& de tali loquitur philosophus vt patet. minor in hoc sensu negatur.

Ad probationem dico, ꝙ duplex est differentia, Vna est essentialis exprimēs determinatam partem essentialem rei: & conuertibilis cum diffinito. Alia non est essentialis. modo quicqd habet differentiam primo modo. cuiusmodi sunt solæ substantiæ est simpliciter diffinibile: non autem ꝙ habet differentiam secundo modo, cuiusmodi sunt accidētia, quorum differentiæ si etiam essent nobis notæ non sumerentur à partibus intrinsecis ipsi accidenti.

Quartò arguit. Id quod est per se terminus actionis, est compositum: sed aliqua forma est huiusmodi: ergo. maior probatur. quia forma simplex non fit

Tex.7. nisi per accidens.7.meta.† minor probatur. Albedo est per se terminus dealbationis: sed albedo est forma: ergo. minor patet. maior probatur. Dealbatio non terminatur per se ad album, cum sit ens per accidens: ergo ad albedinē.

Actionis duplex terminus quo & quod. Respondeo ꝙ terminus actionis est duplex. Vnus est terminus quo: & sic negatur maior. Alius est terminus ꝙ: & sic negatur minor. Et si dicatur qui est terminus per se: ꝙ in dealbatione. Dico ꝙ non oportet cuiuslibet accidētis assignare terminum quod, nec actio dicitur vna nisi propter terminum quo.

Quintò. Quicquid habet genus & differentiam habet diuersas realitates: sed omne ꝙ est in genere est huiusmodi: ergo. hæ autem realitates non videntur esse nisi materia & forma. minor nota. maior est philosophi.7.meta.† dicentis ꝙ genus & differentia sumuntur à diuersis.

tex.43.

Respondeo, negatur maior. Ad probationē dico ꝙ philosophus loquitur de diffinitione rerum sensibilium.

Contra hanc rationem̄ vult probare Ari. vniuersaliter loqui primo. Si genus dicit eādem realitatem cum differentia: ergo se solo sufficit diffinire: & esset negatio addendo ei differentiam: hoc est falsum: ergo.

Respondeo, negatur consequentia: quia ad diffinitionem oportet explicitè significare omnia principia intrinseca diffiniti: ꝙ non facit genus nec est nugatio. quia genus non eodem modo significatur quo differentia, scilicet explicitè. quod enim genus dicit indeterminatè: differentia dicit determinatè.

Aureo. Si dicatur vt arguit Aureo, determinatio & indeterminatio non possunt esse simul in eodem intellectu respectu eiusdem, cum sint opposita: ergo conceptus generis & differentiæ non poterunt esse simul in eodem intellectu.

Determinatio & indeterminatio tripliciter accipi possunt: vt sunt modi rei, modi significati & modi rationis. Respondeo, ꝙ determinatio & indeterminatio possunt accipi tripliciter. Vno modo, vt sunt modi rei extra animam, id est quæ est extra animam indeterminata vel determinata. Alio modo vt sunt de principali significato alicuius: & his duobus modis conceditur antecedens. sed negatur consequentia: quia non dicimus genus & differētiam hoc modo significare determinatè vel indeterminatè. Tertiò modo vt sunt modi rationis concipientis: & sic negatur antecedens: quia tales modi sunt compossibiles nec sunt oppositi.

Contra. ergo intellectus noster primo debet formare conceptus differentiæ quæ determinatè dicit naturam rei quàm generis.

Respondeo. negatur consequentia. quia intellectus noster procedit de potentia in actum: & ideo prius percipit confusè.

Secundò. Ea dicunt distinctas entitates, quorum vnum est principiū realis conuenientię: & aliud realis disconuenientiæ: sed genus est principiū realis conuenientiæ, & differentia disconuenientiæ: ergo.

Respondeo negatur minor: quia genus est principium conuenientiæ solum secundum rationem. Idem autem potest esse principium disconuenientiæ realis, & conuenientiæ secundum rationem.

Ipse autem adducit multas rationes, quibus vult probare ꝙ cōuenientia in genere sit realis: quæ soluentur ad plenum.

num.in 3.dist.5.vbi ex proposito protractatur ista materia.

Tertiò, genus ex natura rei est contrahibile: & differentia ex natura rei est contrahens; ergo ex natura rei distinguntur.

Respondeo. negatur antecedens. nihil enim est contrahibile nisi inquantum est commune: nulla autem natura de se est commmunis: nisi vt est apprehensa per intellectum: & ideo contractio non conuenit rei ex natura sua: sed vt est in intellectu.

Quartò. Cuiuslibet rei est vnus conceptus adęquatus. ergo conceptus generis, & differentiæ non sunt eiusdem rei.

Duplex conceptus simplex & compositus.

Respondeo, quòd duplex est conceptus, vnus simplex, alter compositus: loquendo de conceptu simplici, negatur antecedens, de composito autem conceditur antecedens, & negatur consequentia. quia conceptus generis & differentiæ non sunt compositi. Si dicat se intelligere antecedens de simplici: etiam dico, quòd vnius est vnius conceptus simplex explicans rem perfectè possunt tamen esse plures imperfectè explicantes.

Quintò. Conceptus generis, & differentiæ sunt ita diuersi, sicut conceptus diuersarum rerum: ergo dicunt diuersas res. consequentia patet. antecedens probatur. quia conceptus faciens habitũ geometriæ: & conceptus faciens habitum perspectiuæ sunt diuersi, ac si essent diuersarũ rerum: cum faciant diuersas scientias. sed conceptus geometriæ est cõceptus generis: & conceptus perspectiuæ est conceptus differentiæ: cum illa sit subalternans & ista subalternata: ergo.

Respondeo. Primò negatur antecedens: quia per istos conceptus idem realiter importatur: non autem per illos qui sunt diuersarum rerum.

Eiusdem rei possũt esse diuersi conceptus imperfecti.

¶ Dico secũdò, ꝙ in eadẽ re pñt fun dari duo cõceptus imperfecti sumpti à diuersis rebus: non tamen erunt oppositi sicut conceptus diuersarũ rerum.

Ad probationẽ antecedẽtis negatur maior. qa illi nõ sũt oppositi nã cõceptus lineæ, & lineæ visualis stãt simul.

Sextò. Conceptus distinguntur per conceptibilia: sed conceptus generis & differentiæ sunt distincti: ergo habent distincta conceptibilia.

Respondeo. Primò conceditur consequens: sed non sequitur habẽt distincta conceptibilia, ergo significant diuersas res: quia eadem dicitur duo conceptibilia secundum quod est nata fundare duos conceptus quorum quilibet imperfectè repræsentat.

Si dicatur distincti habitus supponunt obiecta distincta: ergo & conceptus.

Obiectũ potentiã præcedit actũ, non autẽ obiectum in actu.

¶ Dico, quòd licet obiectum præcedat actum, non tamen opus quòd omnes rationes sub quibus aliquid obiicitur præcedat actualiter in re actum intellectus. Vbi sciẽdum quòd duplex est obiectum, scilicet, obiectũ in actu: & obiectum in potentia: obiectum in potentia semper præcedit actum, non autem obiectum in actu. verbi gratia. vniuersale est obiectum intellectus, & tñ nulla natura est vniuersalis ante omnẽ actum intellectus nisi in potẽtia. Ita in proposito ante omnem actũ intellectus eadem est pręcisè natura conceptibilis vt genus, & quæ est conceptibilis vt differentia, & tot sunt hoc modo genera, quot sunt differentiæ, sed vt sic non sunt genera aut differentiæ in actu, sed sunt solum materialia genus aut differentiæ, & solum in potentia genus aut differentia.

Septimo. Illa non sunt vna res, quorum possunt esse simul duæ visiones in eodem intellectu, quia visio est obiecti existentis: & vbi duæ visiones ibi duo prius distincta, sed generis & differentiæ possunt esse duæ visiones.

Respondeo. Primò, quòd in intellectu potest esse vna species adęquate repræsentans naturam animalis, & vna alia species adæquatæ repræsentans rationale, & secundum has duas species potest intellectus formare duas visiones eiusdem rei, quarum vna erit confusa, & alia determinata. Ad argumentum negatur maior. loquendo de visionibus, quarum vna sit confusa, & imperfecta: alia vero perfecta.

Octauò. Conceptus generis & differentiæ sunt primo diuersi, ergo non significant eandem rem.

Respondeo. negatur antecedens de conceptu obiectuali, id est de re significata per genus, & differentiam, vt est extra animam, quia est eadem res: licet in anima habeãt diuersas rationes,

quarum vna non includit aliam, vt partem essentiæ. & sic etiam conceditur ꝙ aliquid includitur in ratione quidditatiua generis: quod non includitur in ratione quidditatiua differentiæ: licet nihil includatur in quidditate generis, quod non includatur in quidditate differentiæ.

Nonò. Si genus & differentia sunt idem: ergo vbicunque est genus, erit etiam differentia: & sic omne animal erit rationale.

Respondeo. negatur consequentia. quia arguitur à non distributo ad distributum: sicut non sequitur, Sortes & homo sunt idem realiter: ergo vbicunque est homo, est Sortes.

CONCLVSIO III. Omne ꝙ est in genere habet actum admixtum potentiæ. Hanc sic probat. 1. q. 3. arti. 5. & 2. 5. distinct. 3 quæstio. 1 art. 5. de potentia. q. 7. artic. 3. Quicquid habet genus & differentiam habet aliquid potentiale, scilicet illud, vnde sumitur genus, & aliquid actuale, scilicet vnde sumitur differentia: sed omne quod est in genere, habet genus & differentiam: ergo.

Greg. hic q. 3. Contra arguit Greg. † Genus & differentia dicunt per te eandem naturā: ergo genus non dicit potentiam, & differentia actum.

Respondeo, ꝙ potentia & actus accipit dupliciter. Vno modo secundum esse: & sic conceditur totum: sed nō est contra nos. Alio modo secundum rationē, vt illud dicatur potentiale, quod significat per modum potentiæ: & sic negatur cōsequentia. Sensitiuum enim à quo sumitur hoc genus animal, est potentiale ad intellectiuum: à quo sumitur hæc differentia rationale. Cum enim dicitur sensitiuum, non exprimitur vltimatè sua propria forma, an scilicet sit anima sensitiua tantum: vel anima sensitiua rationalis. cum autem dicitur intellectiuum, iam vltimatè exprimitur sua forma.

CONCLVSIO IIII. Deus non est in genere propriè, scilicet sicut species vel indiuiduum. Hanc probat ex præcedentibus. Quicquid est in genere, est limitatum: & habet esse distinctum ab essentia; & actum admixtum potentiæ: sed nihil horum est in Deo: ergo.

Secunda ratio ad idem ponitur. 1. q. 3. articu. 5. Si Deus esset in genere ens esset suum genus: sed hoc est falsum. vt patet. 3. meta. † ergo consequentia probatur. Id est genus rei quod significat essentiam eius: sed ens significat essentiam Dei: ergo si Deus est in genere, ens erit genus eius. *Tex. 10.*

Grego. Vtrū ens sit genus. Contra hanc rationem arguit Gregorius. Ens significat essentiam cuiuslibet rei: ergo sequitur, ꝙ sit genus ad omnia: hoc est falsum: ergo & ratio tua quæ innititur huic consequentiæ.

Respondeo & dico duo. Primò quòd ens accipitur dupliciter. Vno modo participialiter, & sic significat esse: & quia in solo Deo esse est idem cum essentia: ideo in solo eo significat essentiā. Alio modo accipitur nominaliter: & sic significat essentiam: sed imponitur ab esse: & ideo sic acceptum significat essentiam Dei: & quātum ad id ad quòd significandum nomen imponitur, & quantum ad id, à quo nomen imponitur, creaturis autem solum quantū ad id, ad quod imponitur.

¶ Ex his negatur consequentia. quia non ita quidditatiuè conuenit creaturis, sicut Deo.

Nihil potest esse genus Dei. ¶ Dico secundò, ꝙ nullum aliud posset esse genus Dei: quia omnia alia nomina vel dicunt essentiam limitatam ad certum modum essendi: vel addunt aliquid ad esse: Deus autem est infinitus.

Tertia ratio ad idem. Ea quæ sunt in genere, habent quidditatem distinctam ab esse: sed quidditas Dei nō distinguitur à suo esse: ergo non est in genere. minor nota. maior probatur. Ea quæ sunt in genere, conueniunt in q̄dditate, & distinguūtur in esse: ergo q̄dditas & esse non sunt idem.

Greg. vbi suprà. Contra arguit Grego. † Omnia, quæ sunt in genere, vniformiter cōueniunt & distinguuntur in quidditate & in esse. ergo ratio tua falsa. antecedens probatur. ea quæ sunt in genere, realiter distinguuntur in quidditate, & in esse: cum eadem quidditas numero non sit duorum sicut nec idem esse. & sicut conueniunt in quidditate secundum rationē: ita & in esse. ergo vniformiter.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem dico, quòd quidditas de se habet: quòd sit vna: quia remotis omnibus, quæ ad eam non pertinent, scilicet principijs indiuiduantibus per quę diui

diuiditur, ipsa esset vna tantum.

Ex quo sequitur, ꝙ natura ad extra est vniuersalis: licet non sit vniuersalis secundum esse, quod habet extra. sed in apprehẽsione intellectus: esse autem de se est distinctum: quia consequitur principia indiuiduantia, quæ distincta sunt in omnibus ex se. Nec est idẽ esse secundum rationem in duabus rebus: quia esse est incommunicabile. vt patet de esse Sortis, & aliorum.

Ad argumentum ergo negatur vltima consequentia, quia licet distinguantur realiter in quidditate & in esse. tamen quidditas non habet ex se, ꝙ sit distincta in duobus suppositis: sicut habet ipsum esse.

Tribus autem argumentis arguit contra conclusionem, quæ nullius sunt momenti.

CONCLVSIO V. Deus non est in genere sicut principium. Hanc probat. 1. quæstio. 3. artic. 5. id quod est, in genere sicut principium non excedit naturã illius generis. sed Deus excedit naturam cuiuslibet generis. ergo. in 1. distinct. 8. quæstio. articu. 2. ad tertium. dicit ꝙ est in genere sicut principium. sed facilè soluitur, quia Deus nõ est in genere tanquam principium limitatum ad tale genus: est tamen in genere sicut principium productiuum rerum: cuiuslibet generis, & habens in se perfectiones omnium generum.

QVAESTIO. IIII.

QVæritur quartò. Vtrum attributorum pluralitas diuinæ simplicitati repugnet.

PRO decisione huius quæstionis hæc est prima conclusio. Neque voces neque conceptus sunt attributa. probatur. Omnia attributa sunt ab ęterno: sed voces & conceptus non sunt ab æterno. ergo.

Secundò. nulla attributa distinguuntur realiter: sed voces & conceptus distinguuntur realiter. ergo.

CONCLVSIO II. Attributa sunt illa significata nominum, quæ secundum modum significandi se habẽt ad diuinam essentiam, sicut perfectiones additæ: & quæ melius est esse in vnoquoque: quàm eorum opposita: vt sapiẽtia, iustitia, bonitas, & huiusmodi, prima pars patet ex vi vocabuli. nã attributum dicitur quasi alteri tributum. probatur: omnem perfectionem simpliciter melius est esse in vnoquoque, quàm suum oppositum. vt dicit Anselmus. sed omnia attributa sunt perfectiones simpliciter. ergo. maior patet: minor probatur. omne absolutum existens in Deo est perfectio simpliciter: sed omne attributum est quid absolutum existens in Deo. ergo: minor conceditur communiter à theologis. maior probatur: si aliquod absolutum in Deo non esset perfectio simpliciter: sequitur quòd non esset melius Deum illud habere, quàm suum oppositum. & per consequens deesset ei aliqua perfectio.

Ex his sequitur corrollariè primò. ꝙ paternitas, & filiatio, & spiratio nõ sunt attributa: quia tũc cuilibet diuinæ personæ deesset aliqua perfectio simpliciter, cum nulla istarum relationum sit in omnibus diuinis personis. *Non attributa.*

Corrollarium secundum. Angeleitas & humanitas nõ sunt attributa. probatur. quia non sunt perfectiones simpliciter. ergo non sunt attributa. consequentia patet: antecedẽs probatur. omnem perfectionem simpliciter melius est esse in vnoquoque quàm eius oppositum. sed non est melius in vnoquoque esse Angelum, quàm non esse Angelum: alioquin Deus esset Angelus. ergo &c.

Corrollarium tertium. Deitas non est attributum: probatur. Omne attributum se habet per modum perfectionis ad diuinam essentiam, sed Deitas secundum modum significandi non se habet per modum perfectionis ad Deitatem. ergo.

CONCLVSIO III. Nõ omne attributum est commune Deo & creaturis. probatur. æternitas, immensitas, omnipotentia, & huiusmodi sunt attributa: sed illa non conueniunt creaturis. ergo: minor patet. maior probatur: quia ista melius est esse in vnoquoque quàm eorum opposita, & se habẽt per modum perfectionis superadditæ. ergo. ista omnia eliciuntur ex dictis S. D. 1. contra gen. c. 32. & de potentia. quæst. 7. artic. 15. 1. dist. 2. q. 1. art. 2. & 1. q. 3. art. 2.

CONCLVSIO IIII. Omnia attributa sunt omnino vnum re in Deo, & nullo modo extra intellectum distincta. Ista conclusio est Auicennæ. 8. meta. c. vlti. dicentis, ꝙ proprietates

primi principij nullam habent multiplicitatem in esse.& Algazel in primo suæ meta.c.1.dicit quòd in necesse esse nulla est pluralitas attributorum: sed necesse est in eo distinguere designationes. Et Commen.11.meta.com.39. dicit.ꝙ multiplicitas in Deo nõ est nisi in intellectu,differentia vero in esse: & ꝙ in Deo dispositio & dispositum sunt vnum in re, & duo in consideratione. Per dispositiones autem & designationes & proprietates intelliguntur attributa vt patet expresse: quia Commen. exemplificat ibi de vita, & huiusmodi.

Roborantur cõclusio exteriorum authoritate: quo melius afficiatur aduersantes:nec tantũ controuersiis studeant.

Ad hanc authoritatem Commen.dicit Grego.ꝙ per dispositum intelligit subiectum.& per dispositiones prædicatum.est ergo sensus, ꝙ res significata est ad eadem.sed subiectum & prædicatum sunt distincta:subiectũ autẽ & prædicatũ nõ sunt ipsę res.& ideo non sequitur ꝙ in re sit aliqua distinctio,secundum rationem.

Vtrũ res prædicentur.

Contra arguitur, ꝙ ipsæ res prædicẽtur:sicut etiam res sunt vniuersales. Nam philosophus. 7.meta.parti.34.& Commen.ibi dicit.ꝙ forma de re prædicatur:non autem materia: quia homo non est caro: nec idolum est cuprum:constat autem formam esse rem extra: Et cõ.31.dicit, ꝙ in primis substantijs prædicatum est substantia subiecti:& 2.cœli.com.92.dicit ꝙ cœleitas prędicatur de pluribus indiuiduis.& 3. de anima com.21.dicit ꝙ intellectus componens propositionẽ cõuenit rem cum re.idem tenet Lynconiensis: primo poste.com.4.& 7.& super.c.16.dicit quòd subiectum & prædicatũ propositionis veræ,vbi est prædicatio simpliciter,sunt eadem res.

Secunda arguit cõtra hanc glossam sic.Si voces & conceptus prædicantur & nõ res,sequetur ꝙ multæ propositiones necessariæ sunt falsæ.hoc est impossibile.ergo: probatur maior. Nam illa est necessaria homo est animal.& tamẽ ista vox homo non est illa vox animal. nec conceptus, quem facit intellectus de homine,est idem cum cõceptu, quẽ facit de animali:sed sunt duo cõceptus distincti. Dico tamen vt elicit S.D.de veri.quæstio 4.artic.2.ad tertium.quòd voces & scripta & conceptus sunt instrumenta,quibus intellectus prædicat aliquid de aliquo:sed res sunt illæ,quę prædicantur.

Ex hoc habes,ꝙ in ista propositione homo est species:ly homo non supponit materialiter,vt sentit Paulus venetus,& quidam iuniores dialectici arbitrati, ꝙ illud prædicatum species non dicatur de homine ad extra,sed tãtum de ly homine,vt est terminus materialis.Materialis autẽ suppositio est,quando terminus pro seipso supponit.dictũ est enim ꝙ res subijciuntur & prædicantur,licet mediantibus conceptibus. vnde in illa propositione,ly homo supponit pro natura humana,per se considerata:licet hoc prædicatum species de ea non verificentur nisi vt est in intellectu.Et præterea species prædicatur in quid de pluribus indiuiduis:constat autem hunc terminum homo, in mente non prædicari in quid de Socrate & Platone.

Ex Scoto & sequacibus.

Contra istam conclusionem arguit Scotus primò.Nullum ens rationis necessariò præsupponitur enti reali. sed reali distinctioni diuinarum personarũ præsupponitur distinctio intellectus,& voluntatis.ergo distinctio intellectus & voluntatis non est tantum rationis.maior patet.minor probatur.filius procedit per modum intellectus, & non voluntatis.& Spiritus Sanctus econtrario. ergo distinctio intellectus & voluntatis præsupponitur distinctioni filij & Spiritus Sancti.

Quædam actu distinguuntur, quædã inchoatiuè.

Respondeo.primò,dico ꝙ aliqua distingui contingit dupliciter.Vno modo in actu,& sic negatur minor. Alio modo,inchoatione,& sic conceditur:nã sicut in puncto inchoata est linea, sic in diuina essentia ante omnẽ actũ intellectus est inchoata distinctio rõnis attributorũ.sed hoc non est contra nos,qui dicimus attributa non distingui actu extra intellectum.

¶Secũdò ad probationẽ minoris in sensu negato negatur consequentia.qa ad hoc,ꝙ filius procedat per modũ intellectus,& Spiritus Sanctus per modũ voluntatis:non oportet ea actu distingui,sed sufficit ꝙ ante omnem actũ intellectus sit in Deo intellectus & volũtas realiter:& ꝙ diuina essentia:non ex eo quod est intellectus sit volũtas, nec ex eo,ꝙ voluntas sit intellectus.& hoc proposito aliquid conuenit ei:vt est intellectus,quòd non conuenit,vt est voluntas.

Secun

Secundò nullum productiuum eiusdem rationis est determinatum ad certam pluralitatem. verbi gratia, nam intellectus est eiusdem rationis sibijpsi: ideo non potest producere tot actus intelligendi, quin adhuc plures. sed diuina essentia ante omnem actum intellectus est determinata ad certã pluralitatem, scilicet filij & Spiritus Sancti. ergo. vt est productiua filij non est eiusdem rationis, vt est productiua Spiritus Sancti.

Productiuum eiusdem rationis dicitur dupliciter primo modo propter gradum specificũ perfectionis. secundo modo propter nullã diuersitatem rationum perfectionalium in actu.

Respondeo. Aliquid dicitur productiuum eiusdem rationis dupliciter. Vno modo, quia est limitatum ad certũ gradum perfectionis specificæ, verbi gratia, si aliquid esset intellectus, & nõ voluntas, & si conceditur maior, & cõclusio, scilicet ꝙ diuina essentia nõ est eiusdem rationis hoc modo. Alio modo dicitur eiusdem rationis, quia licet sit illimitatæ perfectionis, nullam tamen habet diuersitatem rationum perfectionalium in actu: & sic negatur maior.

Tertiò. ante omnem actũ intellectus sunt in Deo omnes perfectiones simpliciter: sed nõ possunt ibi esse nisi sint distinctæ: ergo distinguuntur ante omnẽ actum intellectus: maior patet. minor probatur quadrupliciter.

¶ Primò si omnes perfectiones simpliciter sunt idem in Deo: puta ipsa diuina essentia, sequitur ꝙ sit ibi tantum vna perfectio simpliciter, scilicet Deitas: & ꝙ nulla perfectio simpliciter sit in creatura: cum in creatura non sit Deitas.

Secundò omnis actus distinguit & separat. ergo si perfectiones sunt actu in Deo, sunt distinctæ.

¶ Tertiò. omne diffinibile est distinctum ab alio diffinibili, cum habeat differentiam propriam, per quam ab alijs distinguitur: sed alia est diffinitio sapiẽtiæ in Deo, & alia est diffinitio iustitiæ. & sic de alijs: ergo sunt distinctæ.

¶ Quartò. vnumquodq; habet propriam vnitatem, per quam ab alijs distinguitur. sed ante omne opus intellectus est in Deo ratio sapientiæ. ergo habet propriam vnitatẽ, qua distinguitur à ratione iustitiæ.

Confirmatur. quia vt dicit Auicenna equinitas est tantum equinitas, ergo similiter sapientia inquantum sapientia, non est nisi sapientia.

Aliqua dicitur perfectio simpliciter, dupliciter.

Respondeo. negatur minor. Ad primam probationem dicitur, ꝙ dupliciter dicitur aliqua perfectio simpliciter esse. Vno modo quia non deest sibi aliquis modus perfectionis, & sic conceditur consequentia, & negatur falsitas consequentis. sola enim diuina essentia est hoc modo ꝑfectio simpliciter. Alio modo accipitur perfectio simpliciter ꝓ eo, ꝙ melius est esse in vnoquoq;, quã suum oppositum. & sic negatur consequentia: quia non solum Deitas est huiusmodi: sed etiã sapiẽtia, bonitas, & huiusmodi, quæ etiam reperiuntur in creaturis.

¶ Ad secundam negatur antecedens de actu illimitato: perfectiones autẽ diuinæ sunt illimitatæ: cum non habeant genus & differentiam. Vnde bonitas diuina non solum est bonitas: sed etiã iustitia, cum sit illimitata.

¶ Ad tertiã negatˀ minor. nihil enim existens in Deo, est diffinibile, vt est in Deo, cũ non habeat genus & differentiam, de potentia. q. 7. art. 5.

Nihil existẽs in deo est diffinibile.

Ratio duplex obiectiua & formalis.

¶ Ad quartam dico primò, ꝙ ratio accipitur, Vno modo pro ratione formali, siue conceptu formali: & sic rationes attributorum sunt in intellectu subiectiuè. in Deo autem sunt fundamentaliter. negatur ergo minor: quia ante omne opus intellectus nullibi est ratio sapientiæ in actu. Dico tñ, ꝙ sicut est fundamentaliter in Deo: ita est ibi fundamentaliter distinctio rationis istarum rationum. Alio modo accipitur pro ratione obiectiua: & sic negatur maior de ratione illimitata: non enim est alia vnitas bonitatis, & alia sapiẽtię diuinæ, sicut nec aliæ res. Ad confirmationem: negatur cõsequentia: quia equinitas est diffinibilis: non autem sapientia diuina.

Quartò illa, quæ intuitiuè videntur distinctè, habent distinctionem ex natura rei: sed intellectus diuinus videtur intuitiuè distinctione attributa. ergo.

Intueri tripliciter ex parte intuitionis, obiecti & modi intuendi.

¶ Respondeo. intueri distinctè cõtingit tripliciter. Vno modo distinctis intuitionibus. Alio modo, quia vnum videtur habere distinctionem ab alio: & his duobus modis negatur minor. Tertiò modo aliquid videtur distinctè, id est, non confusè, sed in vltima eius actualitate. & sic negatur maior. & conceditur minor.

Quintò illa ſunt diſtincta ex natura rei, de quibus verificantur prædicata contradictoria, alioquin contradictoria verificarentur de eodem. ſed ante omnem actum intellectus verificantur cõtradictoria prædicata de attributis. ergo: maior patet. minor probatur. Ante omnem actum intellectus de memoria verificatur eſſe principium filij, & de voluntate verificatur non eſſe principium filij. ſicut etiam de eſſentia verificatur eſſe commune tribus perſonis, & de paternitate verificatur non eſſe cõmune. ergo.

¶Reſpondeo. præter illa, quæ dicta ſunt ad ſimile argumentum. diſtinct. 2. quæſtio. 3. ad primum. contra tertium dictum.

Diſtinctio rationis ad hoc quod denominet ſufficit quòd habeat eſſe in potẽtia.

¶Dico primò, ꝙ diſtinctio rationis propter ſuam maximam debilitatẽ ſufficit, ꝙ ſit in potentia: ad hoc ꝙ denominet aliqua eſſe diſtincta: multa enim diſtincta genere & ſpecie ſunt, licet nõ ſint in eorũ natura. in plenitudine autem diuinæ naturæ eſt diſtinctio attributorum fundamentaliter & in potentia: & ideo hoc ſufficit, vt denominet attributa eſſe diſtincta actu: & ſic poteſt ſuſtineri ea eſſe diſtincta ante omnem actum intellectus.

Aſſeri dici poteſt attributa eſſe actu ab æterno diſtincta.

¶Dico ſecundò, quòd poſſunt actu eſſe diſtincta ab æterno: quia ſecundum Petrum de Palude: ad hoc quòd ens rationis ſit in actu ſufficit, quòd actu intelligatur. Deus autem ab æterno intellexit omnem diſtinctionem factibilem ab intellectu creato. Illa tamen diſtinctio eſt actualior, quando intellectus format diſtinctas rationes attributorũ: quia tunc non ſolum eſt in intellectu, ſed etiã eſt in illis rationibus, vt in proximo fundamento. non tamen eſt alicubi ſubiectiuè: ſicut nec alia entia rationis.

Prædicatum verificari de ſubiecto contingit totaliter, & nõ totaliter.

¶Dico tertiò ad argumentum: quòd prædicatum verificari de ſubiecto contingit dupliciter. Vno modo totaliter, ſic ꝙ non poteſt inueniri aliqua res eadem ſubiecto, quin illi prædicatum inſit. & ſic conceditur maior. immò oportet tunc ea eſſe diſtincta realiter. nec illa maior habet maiorem euidentiam de diſtinctione ex natura rei, quàm de diſtinctione reali. ſed ad hunc ſenſum negatur minor. nec valet probatio: quia non omnis res eadem intellectui diuino eſt principium filij. Alio modo non totaliter: quia licet inſit ei, tamen aliqua res eſt eadem ſubiecto, cui non ineſt prædicatum. & ſic negatur maior. ſed ſufficit talia eſſe diſtinguibilia per intellectum.

Sextò. Si attributa non diſtinguuntur ex natura rei, ſequitur quòd conceptus attributorum ſint vani: hoc eſt falſum: ergo: minor patet. maior probatur. Ille conceptus eſt vanus & ſuperfluus, quo non exiſtente, adhuc concipitur res. ſed ſi idem eſt ſapientia & bonitas: & ſic de alijs. Tunc per conceptũ ſapientiæ cõcipio bonitatem, & omnia alia attributa. ergo alij conceptus ſunt ſuperflui.

Conceptu diuinæ ſapientiæ cõcipitur tota ſapientia nõ totaliter.

¶Reſpondeo. negatur maior. Ad probationẽ negatur minor. licet enim non per conceptum ſapientiæ concipiam totam diuinam perfectionem, id eſt, non ſolam partem, non tamen concipio eam totaliter. quia non concipio quicquid idem eſt ei.

Contra conceptus ſapientiæ repræſentat ſapientiam, & non repræſentat bonitatẽ. ergo ſapientia & bonitas ſunt realiter diſtincta.

¶Reſpondeo. negatur conſequentia. ſicut nõ ſequitur in diuinis eſt res, quæ generat: & res, quæ non generat. ergo illa realiter diſtinguuntur. ſed ſufficit diſtinctio rationis.

Septimò. omnia æqualia ſunt diſtincta: ſed ante omnem actum intellectus veritas & magnitudo ſunt æquales. vt dicit Auguſt. octauo. de trinit. ergo.

Contingit eſſe æquale affirmatiuè & negatiuè.

Reſpondeo. Aliquid eſſe æquale contingit dupliciter. Vno modo affirmatiuè. & ſic conceditur maior & negatur minor. Alio modo negatiuè, id eſt, non inæqualia. & ſic negatur maior. & conceditur minor, & ad hunc ſenſum loquitur Aug.

Octauò ante omne opus intellectus ex æqualitate virtutis infertur æqualitas magnitudinis. ergo virtus & magnitudo diuina non ſunt idem. antecedens eſt Auguſtini vbi ſupra: cõſequentia patet. quia nihil infert ſe.

¶Reſpondeo. negatur antecedens. quia cum inferre ſit actus intellectus: non poteſt eſſe ante omne opus intellectus: ſufficit etiam diſtinctio rationis inter inferẽs & illatum. nam homo infert animal rationale.

Nono. Ante omne opus intellectus diuina

diuina essentia est pelagus substantiæ infinitum. ergo est in ea multitudo & pluralitas perfectionum.

Cur diuina essētia dicatur pelagus.

¶ Respondeo negatur consequentia. quia non dicitur pelagus propter aliquam distinctionem vel pluralitatem perfectionum. sed quia suum esse simplicissimum æquiualet omnibus perfectionibus possibilibus haberi.

¶ Decimo. August. contra Maximum libro tertio cap. 10. probat quòd trinitas personarum stat cum simplicitate diuina. ex hoc quòd multa attributa stant cum eadem. sed illa consequentia non valeret si attributa distinguerentur tantum per conceptus fabricatos ab intellectu. ergo non distinguuntur solum ratione.

¶ Respondeo. negatur minor. nam bene sequitur. In persona patris sunt multa attributa. & tamen non faciunt compositionem cum ea quia est simplicissima. ergo plures personæ non componunt cum diuina essentia: quia est simplicissima. Ista expositio est. S. D. 1. distinct. 9. in expositione literæ.

¶ Vel dico quòd August. intendit arguere sic. Qualitates in creaturis faciunt maiorem compositionem cum subiecto, quam relatio cum fundamento. sed in Deo perfectiones significatæ nominibus qualitatis: puta sapientię bonitatis & huiusmodi: nō faciunt cōpositionem cum eo, in quo sunt: ergo nec cum essentia.

¶ Vndecimo. Magis distinguitur sapientia à bonitate, quam sapientia à sapientia. contra magis distinguitur à bonitate quam ratione. consequentia patet. quia sapientia distinguitur à se tantum ratione, & plus distinguitur à bonitate quam à se. ergo plus distinguitur à bonitate quam ratione. antecedens probatur. de sapientia potest fieri tantum vnus conceptus, & de sapientia & bonitate possunt fieri duo conceptus. ergo magis distinguitur sapiētia à bonitate quam à se.

¶ Respondeo. Primo potest negari consequentia. quia in distinctione rationis sunt gradus. negatur etiam antecedens. Ad probationem negatur consequentia. quia ꝙ de sapiētia & bonitate Dei fiant duo cōceptus: & de sapientia tm̄ vnus. hoc nō est ex parte rei sed ex parte nostra, qui cognoscimus Deū ex creaturis: creatura autem per aliam perfectionem assimilatur Deo: vt est sapiens, & per aliam vt est bonus. & propter hoc intellectus noster alio cōceptu concipit Deum, vt sapientem, & alio vt bonum.

¶ Dico secundò, quòd si intellectus noster non cognosceret Deum ex creaturis adhuc formaret plures conceptus de sapientia & bonitate. & tantum vnum de bonitate: quia sapientia & bonitas sunt apta nata esse aliud & aliud in creaturis. bonitas autem nunquam potest esse aliud à bonitate.

Duodecimò. Attributa non distinguuntur per operationem intellectus diuini, nec intellectus creati. ergo non distinguuntur per operationem intellectus. consequentia patet. prima pars antecedentis probatur. Si intelligere Dei distingueret attributa, sequeretur quòd distingueret seipsum & intellectum: cum ipsum intelligere & intellectus sint attributa. sed hoc est falsum, quia nihil distinguit se, & nullum posterius distinguit suum prius. sed intelligere est posterius intellectu. ergo non distinguit se nec intellectum. Secunda pars antecedentis probatur: distinctio, quam facit intellectus creatus inter attributa, est respectus rationis: sed nullus respectus rationis est attributum. ergo.

¶ Respondeo. negatur antecedens pro vtraque parte. Vnde sciendum, vt dicit Petrus de Palude quòd quintupliciter dicuntur aliqua distingui ratione.

Quintupliciter aliqua dicuntur distincta ratione.

¶ Primò, quia sunt entia rationis, sicut genus & species.

¶ Secundò, quando vna res concipitur diuersis conceptibus distinctis non solum numero, sed formaliter. tunc illa res distinguitur à seipsa ratione. sicut eadem anima dum concipitur vt intellectiua distinguitur à se dum concipitur vt est sensitiua.

Tertiò, quando vna res concipitur, vt plures vno conceptu: puta dum concipitur centrum vno conceptu per habitudinem ad plures lineas, quas terminat: vel initiat. vel dum aliquid concipitur idem sibijpsi. tunc enim intellectus vtitur illa re, vt duobus.

¶ Quartò, quando intellectus iudicat aliquod vnum esse plura ratione, puta intellectus videns aliquam rem

 esse

esse comparabilem ad plura, non tamẽ comparans eam ad illa plura, iudicat ipsam esse plures ratione.

¶ Quintò, quando pluralitas rationum, quæ est in potentia in re apprehenditur actu ab intellectu. tunc ibi est distinctio rationis. quia ad hoc quòd ens rationis sit actu: sufficit quòd sit obiectiuè in intellectu.

Quibus insit distinctio secundũ rationẽ diuinorũ attributorũ

Ex his dico primò, quòd attributa non distinguntur ratione. Primo modo cum non sint entia rationis. Secundo modo distinguuntur per intellectũ nostrum, qui concipit ea distinctis conceptibus. Tertio & quarto modo distinguuntur per intellectum nostrũ & diuinum: quia vterque potest vti vna re vt duabus. Quinto modo distinguũtur per intellectum diuinum, quia omnẽ pluralitatem rationũ factibilem ab intellectu nostro comprehendit.

¶ Ad improbationem primæ partis antecedentis negatur minor. quia aliquid distinguit se, & posterius distinguit prius. nam intellectus noster distinguit se à voluntate. & distinguit animam intellectiuam à sensitiua, id est cognoscit illam distinctionem.

¶ Ad improbationem secundæ partis antecedentis, conceditur totũ. nec nos dicimus: ꝙ intellectus noster faciat attributa, sed ꝙ format distinctionem rationis attributorum.

Decimotertiò. Attributa non solum distinguntur ex parte intellectus nostri, siue in intellectu nostro, sed etiam in Deo. ergo distinguntur ex natura rei. consequentia patet. antecedens est S.D.1.di.2.q.1.ar.3.ad 3.& 4.

¶ Respondeo, negatur consequentia. accipiendo consequens ad mentem Scoti, scilicet ꝙ actu distinguntur præter omnem operationem intellectus. Si vero intelligit attributa distingui ex natura rei ad hunc sensum, ꝙ natura rei talis est, vt possit esse proximũ fundamentum plurium rationum, in quo sensu loquitur. S. D. sed non est contra nos.

CONCLVSIO V. Diuina attributa distingũtur ratione: antequam probetur conclusio.

Rõ ẽ conceptus formatus ab ab intellectu.

Sciendum est, quòd per rationẽ hic accipitur conceptus formatus ab intellectu, siue ille conceptus sit diffinitio, siue non, vt inquit Lynconiensis primo posterio. c. secundo. S.D.1.dist.2.quæst. 1.artic.3.

Ex his arguitur. Illa distinguntur ratione, de quibus formantur diuersi conceptus formaliter distincti. notanter dico formaliter: quia contingit eandem rem bis concipi eodem conceptu. sed tunc ibi distinctio conceptuum tãtum materialis. sed intellectus noster format diuersos conceptus de attributis. ergo: maior nota. minor probatur. quia alio conceptu concipimus bonitatem, alio sapientiam. cum ista sint distincta in creaturis, per quas cognoscimus Deum.

Secundò diuina perfectio superat intellectum nostrum. ergo non potest à nobis cognosci vnico conceptu.

Contra arguit Grego. primo. Nulla res distinguitur ratione à se. sed attributa sunt eadem res. ergo non distinguuntur ratione. minor patet. maiorem probat sex rationibus. Primò. Si aliqua res distinguitur ratione à seipsa: sequitur quòd aliqua ratio est eius, & non est eius. hoc est falsum. consequentia probatur. Id quo aliquid distinguitur, est principium ei quod distinguitur, & nõ conuenit ei, à quo distinguitur. ergo si res distinguitur à seipsa ratione, illa ratio conuenit ei, & non conuenit ei.

¶ Respondeo primò potest concedi maior, & negari consequentia. nec sequitur, sapientia distinguitur ratione ab essentia, & sapientia est eadem res cum essentia: ergo eadem res distinguitur à se ratione. sed est fallacia accidentis. nam maior est per se, & minor est per accidens.

¶ Dico secundò, & communius, ꝙ maior est falsa. nam aliquid distinguitur ab aliquo secundum rationẽ à quo non distinguitur secundũ rem. Ad probationem negatur consequentia, sed benè sequitur, ꝙ aliqua ratio est eius vno modo considerati: & non est eius alio modo considerati. & ista nõ contradicunt.

Secundò. Id quod distinguitur: & id à quo distinguitur, sunt plura. sed eadem res non est plura. ergo eadem res non distinguitur à se.

Respondeo, quòd res quæ distinguitur à se ratione potest dupliciter considerari. Vno modo secũdum esse reale, quod habet in se: & sic negatur maior. Alio modo secundum esse cognitum, siue esse quod habet in anima, & sic negatur

Rei distinctæ rõne à se, duplex reale et cognitum.

negatur minor: nam eo facto, quo res habet plures rationes in intellectu, ipsa dicitur quidem plura secundum esse, quod habet in intellectu. sicut etiam non viuentia dicuntur vita vt sunt in Deo. ipsa enim res vt est in intellectu, est ipsa species intelligibilis, vel ratio, aut conceptus, vt dicit S. Do. 4. contra gen. c. 5. & Commen. 12. meta. con. 51. & 7. meta. conf. 73. & ideo plurificatis illis rationibus plurificatur res secundum esse quod habet in intellectu. Est ergo eadem res obiectiuè, id est obiectum plurium rationum.

Eadē res plura obiectiuè.

Contra. ista distinctio non est nisi in conceptibus. ergo non est in re.

Respondeo. negatur consequentia. quia eo ipso ꝙ conceptus sunt diuersi formaliter per essentiam. res cuius sūt conceptus plurificatur per suam similitudinem, & vt est in anima.

¶ Dico secundò ꝙ ratio, id est, potentia ratiocinatiua distinguit rem effectiuè secundum esse quod habet in intellectu. Ratio vero quæ est conceptu distinguit eam formaliter & intrinsecè: quia est intrinseca rei vt intellecta est.

Res vt in tellecta distinguitur effectiuè a potētia rōcinatiua: formaliter à cōceptu.

Tertiò plures actiones reales factæ in aliqua re, non distinguunt eam à se ipsa. ergo nec plures conceptus. antecedens probatur. non enim distinguūt eam realiter: quia illa res præcisè accepta est vna numero, nec ratione: quia illę actiones non sunt rationes. consequentia probatur. quia plus videtur ꝙ actiones reales debeant diuidere rem, cum sint in ea subiectiuè: quàm ipsi conceptus, qui sunt tantum in anima.

Respondeo. primò, negatur antecedens. nam vt dicit S. Do. de malo. qō. 2. ar. 6. ad 12. Pomum est multiplex quale propter diuersitatem coloris & saporis.

Pomum multiplex quale.

Ad primum dici potest, ꝙ distinguūtur tamē ratione fundamētaliter, quia res vt alba est fundamentum vnius rationis: & vt dulcis est fundamentum alterius. Secundò negatur consequentia. quia ratio in anima est ipsa res in esse intelligibili, quod habet anima. diuersæ autem actiones existentes in re non sunt ipsa res, nec secundum esse reale, nec secundum esse intelligibile: & sic non arguitur à maiori.

Ex hoc sequitur: ꝙ res duplici visione visa, est multiplex in esse cognito. sed illa distinctio est tantum materialis: si illæ visiones sint vnius speciei.

Quartò. Ens rationis non potest distingui realiter. ergo nec ens reale potest distingui à se ratione. tenet consequentia: quia sicut distinctio realis conuenit tantum enti reali. sic distinctio rationis conuenit tantum enti rationis.

Respondeo. negatur consequentia. quia ens rationis non est natum habere multiplex esse reale, sicut ens reale multiplex esse rationis.

¶ Ad probationem negatur similitudo, vt patet ex dictis. homo enim & asinus distinguūtur ratione, & Sortes, & Plato sunt idem ratione. 10. meta. commen. 10.

Contra eandem conclusionem, & communem opinionem. S. Do. Scoti, Henrici, & aliorum arguit Aureolus: probando, quòd nullum attributum dicat aliquam determinatam rationem. Primò. Si ratio sapientiæ est vna, aut diceretur de sapientia creata & increata quidditatiuè, aut accidētaliter. non primum: quia tunc illa ratio esset vniuoca & vniuersalis vtrique sapientiæ. non secundum: quia tunc qualitas quæ est in anima, esset sapientia accidentaliter.

Respōdeo. quòd dici de Deo quidditatiuè contingit dupliciter. Vno modo quia significat diuinam essentiam, quæ est q̄dditas Dei. & sic ratio sapiētiæ dicitur quidditatiuè de Deo. Alio modo dicitur aliquid prædicari quidditatiuè, quia non solum significat substantiam quocunque modo: sed comprehēdit eam & sic non dicitur quidditatiuè de Deo. nec sequitur eam dici vniuocè. quia ad rationem vniuoci, & vniuersalis oportet quòd prædicetur quidditatiuè.

Dico secundò, quòd de eodem non possunt prædicari plures rationes quidditatiuè isto secundo modo: sed bene primo modo.

¶ Dico tertio, quòd nec qualitas vt qualitas est sapientia: alioquin omnis qualitas esset sapientia. nec sapientia vt sapientia est qualitas: quum aliqua sapientia, scilicet diuina non sit qualitas.

Sapiētia vt sapientia non ē qualitas.

Secundò. ratio alicuius attributi puta bonitatis non est absoluta, quia tūc Deus non esset bonus, nisi per rationem bonitatis factam à nostro intellectu: nec est ratio respectiua, q̄a nulla relatio est ꝑfectio simpliciter. quodlibet

bet autem attributum est perfectio simpliciter.

Respondeo.negatur antecedēs: quia ratio alicuius attributi, puta sapientiæ est absoluta.& ratio alicuius, puta bonitatis est respectiua.

¶ Dico secūdò, ꝙ bonum dicit rem absolutam, ad quam consequitur respectus rationis:& tale potest esse perfectio simpliciter, licet nulla pura relatio possit esse perfectio simpliciter.

¶ Dico tertiò, Deum non esse formaliter bonum per rationem intellectus nostri.sed ꝙ Deus non potest concipi sub ratione boni: nisi per respectū eius ad aliquid: sicut perfectiui ad perfectibile.

Tertiò arguit dist. secunda. Illa sapientia,quæ est in creatura, est sapientia & est qualitas:& ea ratione qua est sapientia,est etiam qualitas:ergo & sapientia diuina, ea ratione qua est sapientia est etiam deitas:alioquin qualitas, quæ est in anima, esset intimius sapientia, quàm ipsa deitas esset sapientia.

Respondeo. primò negatur antecedens pro secunda parte, vt patuit in responsione ad primum.

¶ Dico secundò, quòd ratio deitatis est duplex, Vna adæquata sibi: & sic concedo antecedens, scilicet, quòd nullæ rationes adæquantes rem diuinam distinguntur. Alia est ratio inadæquata cuiusmodi est omnis ratio quam habet intellectus creatus & maximè viator de Deo: & tunc admisso etiam antecedēte,negatur consequētia: quia de sapientia creata possumus habere rationem adæquatam:non autem de sapientia diuina.

Rō deitatis duplex adæquata & inadæquata.

Quartò. ratio deitatis est qua maius cogitari non potest: ergo non distinguitur à rationibus attributorum, consequentia probatur. quia si distingueretur à rationibus attributorum, non posset se habere ad illas nisi per modum substrati: & per consequens non includit eas formaliter:sed substratiuè solum: esset autē perfectior si includeret eas formaliter. antecedens probatur.Deus est, quo maius cogitari non potest:ergo & ratio deitatis.

Respondeo. conceditur antecedens de ratione Dei adæquata cuiusmodi est verbum diuinum:sed negatur idem antecedens de ratione, quam format intellectus noster: quia talis est Deo inadæquata: & per cōsequens non includit formaliter alias rationes: sed se habet ad eas per modum subiecti quātum ad modum significādi. ratio enim huius termini Deus est illa, quæ explicatur per hoc nomē vniuersalis ꝓuisor. Constat autem ꝙ iste conceptus non dicit intrinsecè conceptum sapientiæ, vel aliorum attributorum. Alia argumenta,quæ ibi facit, sunt soluta in eadem distinctione.

Contra. Si ratio deitatis concipitur vt substrata aliis, sequitur,quòd concipiatur vt imperfectior eis: & vt materialis respectu earum cum ista sit ratio subiecti.sed hoc est falsum.ergo.

Respondeo. primo negatur consequentia. quia non omne quod se habet ad aliud vt subiectum: est simpliciter imperfectius eo.

¶ Secundò negatur minor. quia ratio quam format viator de deitate, est imperfecta.

¶ Dico tertiò,quòd ratio deitatis nō substernitur aliis eo modo, quo confusum differentiis specificantibus, sed eo modo, quo prius secundum intellectum substernitur posterioribus.

¶ Dico quartò, quòd immediatum fundamentum distinctionis illarum rationum sunt ipsæ rationes, mediatum autem est ipsa res diuina correspondens omnibus illis rationibus: quæ quidem distinctio semper consequitur illas rationes, vbicunque sint subiectiuè:sicut sunt in intellectu creato vel obiectiuè: sicut sunt in intellectu creato vel diuino licet non consequatur eas vbi sunt fundamentaliter, sicut in deitate, in qua nulla est distinctio perfectionum.

¶ Dico quintò, quòd istæ rationes siue ipsi conceptus cum sint entia realia realiter distinguntur. distinctio autem obiecti, vt est diuersimodè in intellectu per diuersos conceptus est distinctio rationis: & nullibi est subiectiuè sicut nec alia entia rationis: & fundamētum istius distinctionis non sunt ipsi conceptus sed ipsa res vt existens in intellectu sunt ipsi cōceptus vt sunt signa rei sunt fundamentum eius.

Eruditū responsū et à veritate minimè discedens.

Quintò. Aug.dicit.7.de trini.cap.5. Sapientia diuina eo est essentia quo est sapientia. ergo inquantum essentia siue sub ratione essentiæ est sapientia.

¶ Respon

Respondeo. negatur consequentia. quia ly eo in antecedente non tenetur reduplicatiuè. sed mens Augustini est quòd quia in diuinis non est nisi duplex modus prędicandi, scilicet substantiæ & relationis, quòd quæcunque non dicunt relationem habent rationem substantiæ. primo sent.di.33.q.1. arg.2.ad quintum.

Sextò. Ea quæ de se inuicem prædicantur in abstracto, dicunt eandem rationem: cum abstractū significet cum pręcisione cuiuslibet alterius rationis. sed ista est vera, magnitudo est bonitas in Deo: ergo magnitudo & bonitas nō distinguuntur ratione.

Respondeo. primo negatur maior in his quæ sunt extra genus: cuiusmodi est bonitas diuina.

¶ Secundò negatur illa maior vniuersaliter in formis generalibus, nam ista est vera etiam in creaturis. bonitas est entitas. Postremò auctoritatibus Augu. & Ansel. concludit, quòd essentia & attributa sunt idem essentialiter: & per consequēs formaliter siue quidditatiuè: quia prædicantur in quid.

Ad quæ simul dico, quòd dicuntur prædicari essentialiter de essentia siue quidditatiuè ad hūc sensum: quia significant eandem rem cum ipsa essentia: & quòd significant ipsam essentiā materialiter, id est, illam rem quæ est essentia. sed nō formaliter quia non sub ratione essentiæ.

Radix distinctionis attributorum.

CONCLVSIO VI. Distinctio attributorum consurgit ex illimitatione diuinæ perfectionis & limitatione intellectus nostri probatur primo sen. di.2.q.1.ar.3. Illæ rationes distinguuntur ex debilitate potentiæ & ex infinitate obiecti, quibus omnibus præsentatur eadem res sed imperfectè & quæ sunt in potentia non potente perfectè vnico conceptu concipere illud obiectum. sed hæ rationes sunt huiusmodi.

Corollarium. Quanto aliquis intellectus est inferior: tanto indiget pluribus conceptibus ad cognoscendam diuinam perfectionem. patet ex conclusione. Nam si pluralitas rationum consurgit ex limitatione, vbi maior limitatio est, ibi opus est pluribus rationibus.

Ex quo sequitur, quòd aliquis vnico conceptu cognoscit id, ad quod alius habet opus tribus conceptibus: sicut etiam aliquis cognoscit vnico conceptu albedinem esse disgregatiuam visus, & mensuram colorum, & oppositam nigredini, ad quod alius indiget tribus conceptibus.

Aureolus in 1 dist. 45.

Contra arguit Aureolus. †Deus est ita infinitus realiter sicut secūdum rationem perfectionis. sed non obstante infinitate realitatis ipsa realitas concipitur vnico conceptu: ergo non obstante infinitate, ipsa perfectio concipitur vnico conceptu.

Respondeo. & conceditur quòd diuina perfectio concipitur vnico conceptu: sed nō secundū omnem modū, quo concipi potest: & ideo vt perfectè concipiatur, oportet formare plures rationes. concipitur ergo tota: sed non totaliter.

Thomisticum facilè pulchrūque dogma.

¶ Dico secundò, ꝙ hoc contingit maximè in viatoribus propter duo. primo quia ipsa diuina essentia excedit lumen cuiuscūque intellectus creati etiā beati. tum etiam, quia species creaturæ qua intellectus viatoris cognoscit Deū, exceditur ab ipsa diuina natura.

Contra. Beati non vident diuinam essentiam totaliter, & tamen non formant de ea plures conceptus: ergo nec intellectus viatoris formabit plures conceptus, licet non videat totaliter.

Respondeo. negatur consequentia. quia beati vident Deum per speciem adæquatam diuinæ, scilicet per ipsam diuinam essentiam.

¶ Dico secundò. ꝙ beati quò ad beatificam visionem, non formant verbum: & per consequens nec conceptū, quod idem est. Et impossibile est quòd vnico conceptu totaliter concipiant Deum.

Secundò. Si propter infinitatem diuinæ perfectionis possunt de ea formari infiniti conceptus: ergo etiam tot conceptus possunt formari de sapientia. hoc est falsum. ergo consequentia probatur. quia sapientia est ita infinita, sicut & perfectio.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationē negatur antecedens de infinitate secundū rationē: quia ratio sapientiæ significat illam rem, quæ est Deꝰ sub determinata ratione & nō distinguibili per specialiores rationes. ratio autē pfectionis est distinguibilis in hāc rationē pfectiōis q̄ est bonitas, & ī

hanc,quæ est iustitia:& sic de alijs.

CONCLVSIO VII. Distinctio attributorum in intellectu creato potest esse sine omni habitudine ad creaturam, sed per comparationem ad intra.

Clarior conclusionis explicatio. Sensus istius conclusionis secundum Do.S. primo sen.distin.2.quæst.1.art.3. est iste ꝙ dato quod aliquis intellectus creatus videret diuinam essentiam:non visa aliqua creatura,nec in proprio genere,nec in Deo:adhuc posset de Deo formare plures conceptus. quod probatur. Ille intellectus, qui format conceptum non adæquatum obiecto, potest de illo obiecto formare alium & alium conceptum.sed intellectus videns Deũ non visa aliqua creatura habet de Deo conceptũ ei non adæquatũ ergo.

Durãdus & Godofredus. Contra arguit Durandus, & Godofredus primo. Quæ in aliquo distinguũtur ratione,& in alio realiter: ita se habent ꝙ eorum distinctio sumitur ab eorum distinctione reali,sicut dextrum & sinistrum quæ distinguuntur ratione in columna reducuntur ad distinctionem eorum realem in animali. sed bonitas & sapientia distinguuntur ratione in Deo & in creatura realiter: ergo distinctio eorum secundum rationem in Deo sumitur à distinctione reali in creaturis.

Respondeo.negatur maior. quando proportionabiliter est eadem causa distinctionis rationis & realis: vt est in proposito.quòd enim perfectiones quę sunt vnitæ in Deo, sint plures in creaturis,& similiter plurificentur in intellectu, est causa limitatio intellectus. exemplum de columna non valet:quia in ea nihil est vnde sumatur distinctio sinistri & dextri.

Distinctio rationis nõ semper ad realem reducitur. ¶Dico secundò, quòd non oportet omnem distinctionem rationis reduci ad realem:vt dicit S.D.de veri.q.3 art. 2.ad tertium.

Contra. Omne ens rationis habet ortum ab ente reali: ergo omnis distinctio rationis habet ortum à distinctione reali.

Aliqua distinctio rationis est realis. Respondeo. negatur consequentia. sed bene sequitur, ꝙ distinctio rationis habet ortum ab ente reali:& maximè negatur consequentia.quia nõ omnino ita se habet distinctio rationis ad realem sicut ens rationis ad realem. Nam clarum est, quòd nullum ens rationis est ens reale:tamen aliqua distinctio rationis est realis. homo enim & asinus distinguuntur ratione: & tamen realis est eorum distinctio.

Cõtra. Omnis distinctio rationis vel consequitur simplicem apprehensionẽ intellectus,vel compositionem & diuisionem:sed vtraque istarum præsupponit distinctionem realem: ergo omnis distinctio rationis supponit distinctionẽ realem.minor probatur. Id quod supponit distinctionem specierum intelligibilium & actuum,& subiecti,& prædicati,supponit distinctionem realem. sed omnis distinctio rationis sequens simplicem apprehensionẽ supponit distinctionem specierum & actuum: & illa quæ consequitur compositionẽ & diuisionem,supponit distinctionẽ subiecti & prædicati.ergo.

Respondeo.negatur minor. Ad probationem negatur secunda pars maioris,& prima pars minoris.nam intellectus diuinus distinguit ideas secũdum rationem:tamen in Deo non sunt plures species vel plures actus.

¶Dico secundò, ꝙ licet in nobis pręsupponatur distinctio specierum & actuum hoc nõ est ad propositum:quia non negamus ꝙ distinctio rationis nullam realem distinctionẽ supponat:maximè in intellectu creato,cum hoc manifestum sit.nam ille,qui intelligit, habet potentiam intellectiuam, quæ realiter ab eius essentia distinguitur.sed negatum est,ꝙ oporteat distinctioni rationum formabiliũ de aliquo obiecto in tali obiecto præsupponere distinctionem realem conceptibiliũ correspondẽtium tali pluralitati conceptuum. vel ꝙ idem conceptibile comparetur necessariò ad diuersas res:ad quam distinctionem realem intellectus distinguẽs respiciat pro secunda parte maioris.

¶Dico tertiò, ꝙ distinctio rationis inter subiectum & prædicatũ non supponit semper distinctionem realẽ subiecti & prædicati:vt patet in ista propositione.homo est homo, nullibi enim differt realiter homo ab homine.

Secundò. Id quod secundum se est vnum simpliciter:si secundum se, & ex habitudine ad alia consideretur: habet tantum vnam rationem. sed Deus est vnum simpliciter:ergo secundum se habet tantum vnam rationem.

Respondeo.conceditur totum de ratio

tione adæquata:sed de ratione inadæquata negatur maior.omnes autē conceptus intellectu creato sunt Deo inadæquati.

Tertiò Commen.dicit 38. com.12. meta.ꝙ intellectus nunquam attribueret Deo aliqua distincta ratione nisi accepisset à creaturis:ergo distinctio attributorum non est nisi ex habitudine ad extra.

Respondeo.& dico ꝙ attributa non possunt distingui ratione ab intellectu viatoris nisi ex habitudine ad extra. & de tali loquitur Commen.cum hoc tamen stat quòd aliquis intellectus non viatoris ea distinguat sine respectu ad creaturas.

Quartò.Nullum includens imperfectionem, est in Deo nisi per comparationem ad creaturas.sicut patet, quòd ratio ideæ quia dicit quid imperfectũ & limitatum,non conuenit Deo nisi ex respectu ad creaturas.sed distinctio attributorum includit imperfectionem, scilicet limitationem cuiuslibet attributi.ergo.

Aliquid est in Deo dupliciter formaliter & fundamentaliter.

Respondeo. Aliquid est in Deo dupliciter.Vno modo formaliter : & sic conceditur totum. Alio modo fundamentaliter : & sic negatur maior. Omnis enim ratio, quam facit intellectus noster de Deo,est imperfecta:& tamen fundamentaliter est in Deo

¶Dico secundo,ꝙ idea non est limitata alicuius finiti & limitati.

Ex præcedentibus oritur vnum dubium,dictum est enim supra quòd beati non formant verbum,dictum est autem, quòd intellectus beatus format diuersos conceptus de perfectione diuina.Ista autem duo nō videntur posse stare simul.

Ad quod ego responderem, quòd in beatis sunt plures actus intelligendi. Vnus est quo vidēt diuinam essentiam per ipsam diuinam essentiam:& iste est beatificus,nec quantum ad hunc actũ formant aliquod verbum , nec in isto sunt eis reuelationes:sed quicquid visuri sunt per hunc actũ videntur à primo instanti suæ beatitudinis. Alius est actus quo cognoscuntur per species,& sic intellectus beatus factus in actu per aliquam speciem potest de Deo formare diuersos conceptus : & ipse Deus quamuis sit simplicissimus , potest in intellectu creato causare plures species,quamuis imperfectas,per quas formentur varij conceptus:& has species potest Deus imprimere creato intellectui , nullo habito respectu ad creaturas.

CONCLVSIO VIII. Attributa possunt distingui per comparationem ad extra,siue ad creaturas.probatur sic:vbi supra.Ille intellectus,qui cognoscit Deum tantum in conceptibus creaturarum,si distinguit attributa:distinguit ea per cōparationem ad creaturas,quarum sunt illi conceptus : sed cōceptus viatoris est huiusmodi. ergo.

Contra arguit Hēricus primo.Deus ab æterno intellexit essentiam suā sub ratione veri,& amauit eam sub ratione boni : ergo ratio veri & boni erant ab æterno distinctæ:& per cōsequens non ex ordine ad creaturam.

Respondeo. Primò, ꝙ argumentum non est contra nos:qui loquimur tantum de intellectu creato.

¶Dico secundò, ꝙ Deus ab æterno intellexit essentiam suam sub vnica ratione includēte omnes rationes de essentia sua formabiles.

¶Dico tertiò, quòd ad veritatem illius antecedentis : non requiritur aliqua actualis distinctio : vt supra dictum est.

Secundò.Minor distinctio reducitur ad maiorem:ergo distinctio rationis attributorum reducetur ad distinctionem realem personarum:sed ista est in Deo sine respectu ad creaturas : ergo & illa.

¶Respondeo. negatur antecedens. quando maius & minus sunt alterius coordinationis cuiusmodi est distinctio rationis,& distinctio realis.

Tertiò.Ex hoc sequitur,quòd bonitas & veritas non distinguerentur ratione in Deo:sed hoc est falsum : ergo consequentia probatur. quia bonitas & veritas nō distinguuntur realiter in creatura.

Respondeo. negatur consequentia. quia nec nos dicimus, quòd distinctio attributorum sumatur per compositionem ad diuersitatem realem in creatura ex parte obiecti se tenentem:sed dicitur quòd sumitur per comparationē ad creaturam.Alium autem cōceptum facimus de bonitate creaturæ & alium de veritate:& quia Deū cognoscimus in istis conceptibus creaturarum : ideo

etiam alium conceptum facimus de bonitate,& alium de veritate diuina.

Colligitur ingenuè dissolutio quæstiõis,quæ labyrintho intrincatior videtur.

CONCLVSIO IX.Secundum doctrinã S.D.multæ formalitates sunt in Deo secundum vnum sensum,& secundum alium est tantum vna formalitas probatur.Nam S.D.exponens illud Hilarij.16.de trinit.vbi dicit ꝙ nec ipse qui spiritus ex disparibus formalis est.dicit ꝙ per formalitatem accipitur quidditas.in distin.autem.35.quæstio.1.artic.4.ad 2.dicit quòd per quidditatem aliquando accipitur natura:aliquando accipitur ratio siue conceptus:sed in diuinis est tantum vna natura: ergo tantum vna formalitas:& sunt multæ rationes:ergo multæ quidditates.

DISTINCTIO IX.

IN distin.nona quæritur primò.Vtrum generatio passiua filij in diuinis sit passio vel relatio.

PRO cuius declaratione hæc est prima conclusio. Processio verbi in diuinis dicitur generatio:& ipsum verbũ procedens dicitur filius. Hanc sic probat.1.quæstio.27.art.1.Omnis processio viuentis à viuente coniuncto secundum rationem similitudinis in eadem natura specifica dicitur generatio: sed processio verbi in diuinis est huiusmodi.procedit enim per actum intelligibilem quæ est vitæ operatio:& à principio coniuncto,quia est operatio manens in operante:& in ratione similitudinis:quia conceptio intellectus est similitudo rei intellectæ:& in eadem natura: quia in Deo idem est intelligere & esse.

Aureo. hic.q.1.

Contrà probationem arguit Aureolus:†primò.Si ratio generationis:prout est in Deo consisteret in hoc ꝙ est via in substantiam viuam intellectualem: sequeretur ꝙ nõ esset eadem proprietas verbi & filij in diuinis: sed hoc est falsum.quia Augustinus.7 de trin.ca.4. dicit ꝙ filius in diuinis eo est verbum, quo filius:ergo.ratio generationis non consistit in illis:vt innuit maior probationis conclusionis.minor patet.maior siue prima probatur.Tum quia processio verbi nõ semper terminatur ad substantiam viuentem: sed aliquando ad accidentia & ad res non viuẽtes. Tum etiam, quia filius genitus non semper dicitur verbum,vt patet in nobis.

Eadẽ est proprietas filij & verbi sed alia & alia ratione.

Respondeo. negatur maior, & dico primo: ꝙ eadem est proprietas filij & verbi in diuinis:tamen secũdum aliam & aliam rationem:nam inquantum est conditionalis patri dicitur filius & inquantum procedit immaterialiter dicitur verbum: vt dicit S.Do.prima.q.34. art.2.ad 3.Est ergo eadem proprietas: sed est alia ratio proprietatis.Ad probationes negatur consequentia. concludunt enim ꝙ generatio verbi non est generatio filij, nec ecõuerso.sed ex his non sequitur, quòd generatio filij in diuinis non sit generatio verbi:sed tantum quòd differunt ratione,vt est concessum.

Secundo Spiritussanctus procedit similis ei à quo procedit: & tamen non dicitur genitus: ergo ratio generationis non consistit in eo,quod tu dicis.

Filius habet ex vi suæ processionis quòd sit similis generãti:nõ autẽ Spiritussanctus.

¶Respondeo.negatur maior ad sensum nostrum: quia de ratione generationis est, ꝙ genitum sit simile generanti ex vi suæ processionis.Spiritus autem sanctus non habet ex vi suæ processionis ꝙ sit similis ei à quo procedit, quum procedat vt amor,de cuius ratione non est ꝙ procedat in ratione similitudinis,sicut est de ratione verbi. Et quamuis ista diuersitas rationis non sufficiat ad realem processionum differentiam:sufficit tamen ad differẽtem nominationem.

CONCLVSIO II.Generatio passiua in diuinis non est passio,sed tantum relatio.Hanc probat.prima.quæst.41.art.1.ad secundum. Generatio passiua est tantum ordo originis sine motu:ergo est tantũ relatio:& non passio.

Aureo. vbi suprà.

Contra arguit Aureolus.†Nullus respectus, de genere relationis infertur ab opposito respectu: alioquin respectus esset actiuus: sed generare infert generari in diuinis:ergo non sunt respectus.

Respectus non potest esse quo formaliter infert aliud: sed benè consequutiuè excepto respectu diuino.

Respondeo.Primò, quòd nullus respectus infert vt suppositum, ꝙ infert: sed potest esse ratio inferendi.Sed quia vt dicit Simplicius in prędicamentis ex relatione non proceditur ad actum.

¶Dico secundò, ꝙ respectus vt respectus non potest esse, quo formaliter aliquis infert aliud:sed consequitur ad actionem: respectus tamen in diuinis, inquantum est vltima actualitas suppositi,

positi, quæ dicitur operatio potest esse ratio qua formaliter infert: & hoc modo generare est quo pater formaliter generat. Relatio ergo, vt relatio nō producit: tamen relatio vt actualitas est qua suppositū producit: & ipsum producere secundū rationem qua est producere non est de genere relationis: cū quo tamen stat, quòd secundum rem sit relatio.

QVÆSTIO. II.

QVæritur secundò. Vtrum æternitas distinguatur à tempore & ab æuo.

PRO decisione quæstionis hæc est prima conclusio. Ratio ęternitatis consistit in apprehensione vniformitatis eius quod est extra motum. Hanc sic probat. prima. quæstio. 10. articu. primo. Sicut se habet ratio temporis ad temporalia: ita se habet modo opposito ratio æternitatis ad æternum. Sed ratio temporis consistit in apprehēsione difformitatis in motu: ergo ratio æternitatis consistit in apprehensione vniformitatis eius, quod est extra motum. consequentia nota: maior probatur. Sicut se habent simplicia ad composita: sic æternitas ad tempus. Sed non cognoscimus simplicia, nisi negando ab eis conditiones compositorum: ergo nec æternitatem nisi negando ab ea conditiones temporis. minor principalis probatur. Illa ratio consistit in apprehensione difformitatis in motu, quę consistit in apprehensione prioris, & posterioris in motu. sed ratio temporis est huiusmodi: ergo.

¶ Corrollarium primum. Id quod mensuratur æternitate est immutabile. Quia est semper vniforme: ergo immutabile.

¶ Corrolla. secundum. Id quod mensuratur æternitate, est interminabile. Probatur. Id quod est omnino immutabile est interminabile: quia terminari est mutari. Sed id quod mensuratur æternitate est omnino immutabile: ergo.

¶ Corrollarium. 3. Nullum mensuratum æternitate habet successionē. probatur: quia omne successionem habens se habet nunc aliter quam prius: & consequenter est mutabile.

¶ Corrollarium quartum. Omne mensuratum æternitate, caret principio & fine durationis: probatur. Quicquid habet principium durationis, mutatur de non esse ad esse: & quicquid habet finem mutat de esse ad nō esse: ergo.

¶ Contra conclusionem arguit Aureolus. primo. Ratio mensuræ non consistit in ratione mensurati. sed vniformitas est id quod mensuratur æternitate: ergo ratio æternitatis non consistit in vniformitate, sed potius in apprehensione meræ vniformitatis: sicut etiam ratio temporis consistit in apprehensione meræ difformitatis. *Aureo.* *Vtrū ratio æternitatis consistat in vniformitate.*

¶ Respondeo. dico primo quòd in tempore potest assignari triplex difformitas. Prima est ipsum prius & posterius in motu: & hæc est purè materialis. Secunda est numeratio prioris & posterioris in motu: & hæc est formalis. Tertia est composita ex materiali & formali, scilicet ipsum prius prius & posterius in motu vt numerata. & hoc complet rationem temporis: & mora siue successio temporis non est aliud quam ista difformitas. *Triplex est difformitas in tēpore materialis, formalis, & cōposita.*

¶ Dico secundo quòd in Deo possumus apprehendere triplicem vniformitatem. Prima est quasi materialis, scilicet esse diuinum. Secunda est quasi formalis scilicet vnitas esse diuini. Tertia est diuinum esse sub vnitate: & hæc complet rationem æternitatis. *Possumus triplicem vniformitatem, in Deo apprehendere.*

¶ Ad argumentum negatur minor. de vniformitate tertio modo dicta: licet concedatur de vniformitate primo vel secundo modo. sicut enim tempus mensurat id quod est prius & posterius in motu & numerationem qua numeramus ipsum prius & posterius: tamen prius & posterius vt enumerata sunt non mensurantur tempore: sed sunt ipsum tempus. Sicut esse diuinum & vnitas eius mensuratur æternitate: sed esse diuinum vt vnum non mensuratur sed est ipsa æternitas. Sciendum tamen quòd æternitas non est vere mensura: quia mensura non debetur nisi finitis. sed ideo dicitur mensura: quia non potest apprehendi nisi in aliqua habitudine ad mensuram: quia sicut mensura certificat durationes mensurati: sic æternitas se habet ad Deum. *Quomodo dicatur æternitas mēsura, cum non sit verè mensura.*

¶ Dico tertiò ꝙ vniformitas materialis & incommutabilitas idem sunt: sed vniformitas includens materialem & formalem non est ipsa incommutabilitas: & propter hoc æternitas quæ est

talis vniformitas distinguitur ab incommutabilitate.

Numerus est realiter in rebus numeratis.

Secundò. Tempus est quædam summa cum sit numerus motus. numerus autem est summa. ergo à simili æternitatis ratio consistit in summatione durationis.

Respondeo. negatur antecedens. numerus enim est realiter in rebus numeratis: nec est summa facta per intellectum: vt iste putat. quod declarabitur dist. 24.

¶ Dico tamen q numerus qui est tempus, cum sit de genere successiuorum, non habet vnitates simul extra intellectum nisi in potentia: licet quælibet fuerit vel sit, vel futura sit extra intellectum.

CONCLVSIO II. Aeternitas distinguitur à tẽpore & ab æuo. Hanc sic probat. primo. dist. 20. q. 2. ar primo. Quorum mẽsurata realiter distinguũtur, eorum mensuræ etiam realiter distinguuntur. sed motus qui tempore mẽsuratur, & esse æuiternorum quod mensuratur æuo: & esse diuinum realiter distinguuntur: ergo etiam tempus, æuum, & æternitas realiter sunt distincta.

CONCLVSIO III. Aliter se habet nunc æternitatis ad æternitatem, quàm nunc ęui ad ęuum: & quàm nunc temporis ad tempus. Hanc sic probat. primo. di. 20. ar. 3. Sicut se habet actus mensuratus aliqua duratione ad id cuius est actus: ita se habet ipsa duratio ad suum nunc: quia duratio mensurat actum: & nunc mensurat ipsam rem: vt dicitur. 4. physi. † quòd tempus mensurat motum: & nunc tẽporis mensurat mobile: sed esse Dei, qui est actus cui correspondet æternitas, aliter se habet ad Deum, quàm esse æuiterni ad æuiternum: & quàm motus ad mobile: ergo. minor declaratur. nam motus differt à mobili dupliciter, scilicet realiter, & secundum rationem successionis. nam substantia mobilis non est de genere successiuorum: esse autem æuiterni differt ab æuiterno tantum realiter, non autem secundum rationem successionis: ita nec ipsum æuiternum nec cuius esse habet successionem. esse autem Dei est idem realiter cum Deo: ergo.

tex. 104.

De nunc

Corollarium primum. Nunc æui differt realiter ab æuo: & nunc temporis à tempore. probatur. Sicut se habet esse æuiterni ad ęuiternum: & motus ad mobile: sic nunc ęui ad æuum: & nunc temporis ad tempus. sed ista distinguũtur realiter: ergo & illa.

Corollarium secundum. Nunc stans causat æternitatem secundum nostrum modum intelligendi probatur. prima. q. 10. ar. 1. ad primum. Sicut apprehendimus causari tempus per nunc temporis: ita opposito modo apprehendimus causari æternitatem per nunc ęternitatis secundũ rationem. Sed in nobis causatur apprehensio temporis, eo quòd apprehendimus fluxum ipsius nunc: ergo causatur in nobis apprehendimus æternitatis. inquantum apprehendimus nunc stans.

Aureo distin. 9. q. 1. ar. 2

Contra minorem probationis conclusionis in qua dicitur: quòd æternitas est duratio. arguit Aureo: primò. Omnis duratio alteri comparata vel est maior vel minor vel æqualis: sed ęternitas non est maior vel minor vel ęqualis alteri: alioquin haberet prius & posterius: non enim aliquid durat plusquam aliud nisi quia fuit prius: vel erit posterius eo: ergo æternitas non est duratio.

Respondeo. negatur minor. quia æternitas excedit omnes alias durationes: vt dicit S.D. 1. dist. 30. q. 2. ar. 1. ad secundum.

Ad probationẽ negatur consequentia. quia non solum vna duratio est maior alia quia sit prior ea: sed quia vna attingit aliam totaliter: & non solum illam sed alias priores & alias posteriores ipsa: non est ergo prius & posterius in æternitate: sed in durationibus aliquibus, quas ipsa excedit. Sicut etiã anima dicitur excedere manum: non quia habeat maiores partes quàm manus: sed quia attingit manum: & etiam partes à manu distantes.

¶ Ex hoc sequitur primò, quòd non repugnat durationi simul existenti esse maiorem altera.

Nõ est de ratiõe durationis habere extentionẽ.

¶ Sequitur secundò, quòd non est de ratione durationis habere extensionem: immo etiam tempori accidit extensio siue cõtinuitas ratione motus: vnde tempus non mensurans motum continuum non est continuum.

Secundò. Omnis duratio habet formaliter vnde possit dici tanta vel quanta: nam de omni quæritur quãtum durabit:

rabit:sed non potest esse tanta vel quãta,id est plus vel minus durare nisi habeat ante & post:quod non habet æternitas.ergo ipsa non est duratio.

¶Respondeo.primò negatur maior, nisi talis duratio sit finita:æternitas autem non est finita:sed infinita duratio.

Secundò negatur minor : quia non solum aliqua duratio dicitur quanta quia habeat ante & post : sed etiã quia attingit quicquid alia attingit vel plura vel pauciora : vt exemplum positum est de anima : hoc modo potest dici æternitas tanta vel quanta,vt patet ex dictis : & etiam declarat primo contra Gen.c.66.art.3.

Immensitas diuina nõ ponit in Deo aliquam magnitudinem permãsiuam: sed vim attingendi omnia loca.ergo æternitas non dicit aliquam durationem formaliter. sed vim qua attingit omnẽ durationem.

Facili traditione hinc apprehẽdito quid æternitatis. Aureo.

¶Respondeo. negatur antecedens: quia immensitas ponit in Deo magnitudinem virtutis non tamen extensiuam. ita & æternitas dicit formaliter durationem licet non successiuam. & nihil addit positiuum ad suum esse, sed solum negationem variationis quàm supra diximus vniformitatem.

Contra secundum corrollarium arguit Aureolus.ꝙ in æternitate non sit nunc primo.Sicut se habet punctus ad lineam permanentem:sic nunc ad successionem.sed punctus non est imaginabilis extra lineam,non enim est possibile imaginari eum solitariè : cum de ratione eius sit esse terminum lineæ ergo.nunc non enim est imaginabile extra successionem.

Respondeo.Dico primò ꝙ sicut pũctus non potest esse extra lineam: ita nec nunc extra durationem. non tamẽ oportet, ꝙ sicut punctus non inuenitur nisi in linea extensa:ꝙ ita nunc nõ sit nisi in duratione distensa:cuius ratio est quia linea dicitur vniuocè de omni linea non autem duratio de omni duratione:& ideo aliqua duratio, est extensa & aliqua non.

¶Dico secundò.quòd similitudo inter punctum & nunc non currit quo ad omnia:& ideo licet possibile non sit imaginari pũctum solitariè:possumus tamen imaginari solitariè nunc:& non solum nũc æternitatis,sed etiam nunc temporis discreti, quod quandoque est solitarium non continuans nec terminans.

Dico tertiò, ꝙ licet in æternitate sit nunc,non tamen est ibi instãs:quia non dicitur nisi de Deo, cui aliquid instat siue aliquid accidit.nec est ibi tunc:nec olim:nec alia huiusmodi.quia ista non ęquipollent nunc stanti,sed nũc fluẽti.

Imaginabile est nunc solitarium.

Ex his patet quòd nulla est formalis ratio competens ipsi nunc nisi fortè ista:quòd nunc est indiuisibile durationis dicitur enim nunc multipliciter sicut duratio.

Formalis ratio nũc, si qua dari potest.

CONCLVSIO IIII. Generatio diuina mẽsuratur æternitate.probatur sic. Generatio verbi diuini est actus,cui nulla potentia substernitur:sine successione sine principio & sine duratione. ergo mensuratur æternitate. antecedens patet infinitis quodammodo authoritatibus sanctorum & rationibus. consequentia patet ex prædictis &c.

DISTINCTIO X.

IN distinctione decima quæritur. Vtrum Spiritussanctus procedat vt amor.

PRO quæstione ponitur ista conclusio. Spiritussanctus procedit processione amoris & voluntatis. probatur.1.q.37.arti.1.in diuinis procedit aliquid subsistens in natura diuina per actum amoris & voluntatis : sed talis persona non est pater nec filius.ergo Spiritussanctus. Ex hoc enim ꝙ aliquis amat aliquam rem prouenit quædam impressio rei amatæ in amantis affectũ. Constat autem, ꝙ omne ꝙ est in Deo, subsistit in natura diuina.ergo illa impressio procedens in natura diuina, est subsistens & persona.

Cõtra hanc rationem arguit Aureo. 1.Si amatum esset in amante : aut esset ibi per essentiam suam,aut per sui similitudinem non per essentiã vt patet nec per similitudinem. alioquin voluntas conciperet rerum similitudines : & esset potentia conceptiua.ergo amatum non est in affectu amantis.

Aureo.

Respõdeo negatur maior.sed id quo amatum est in amante,est quædã habitualis inclinatio derelicta ex amore inclinans amantem in amatum, eo modo quo grauitas inclinat deorsum graue ad locum. Vnde possumus dicere, quòd in graui est quodammodo locus

Vtrũ amatum sit in amante.

o deor

deorsum propter cõuenientiam, quam habet ad ipsum. Isto modo amatum est in amante: sicut terminus motus in principio motiuo proportionato, vt dicit S.D.4.contra Gen.c.19.

Secundò. amans impellitur in amatum, & est in ipso vt dicit S.D. ergo amatum non est in amante.

¶Respondeo. negatur consequentia. Vbi dico primò, quòd amor nunquam impelleret amantem in amatum: nisi esset in amãte per illam inclinationem de qua nunc immediatè dictum est.

¶Dico secundò, quòd amatum est in amante modo supradicto: & amans est in amato, eo modo, quo ea quæ ordinantur ad finem sunt ipso fine. Dicitur etiam amatum esse in amante per complacentiam & desiderium. 1.2.q. 28.artic.1.

Durãdus in 1.di.6. q.2. Contra conclusionem arguit Durandus. Si Spiritussanctus procederet vt amor: sequitur quòd produceretur per actum voluntatis: cum amor ad voluntatem pertineat. sed non procedit per actum voluntatis. ergo. minor probatur. per actus immanentes nihil producitur: vt dicit philosophus. 9. meta. † sed voluntatis actus est immanens. ergo nihil per ipsum producitur. prosequutionem istius argumenti habes distin. 27. conclusione. 1. *Tex. 10. & 15.*

Respondeo. negatur minor. Ad probationem dico, quòd per actum immanentem nihil producitur ad extra. tamen per actum intellectus semper producitur aliquid ad intra, scilicet verbum, & per actum voluntatis producitur impressio amati in amantem. Talia autem scilicet verbum & impressio nõ sunt totaliter extrinseca ipsi actui: sed sunt termini intrinseci ipsius actus: nec actus sine eis complentur.

¶Dico secundò, quòd ista productio amoris fit virtute naturæ tanquã principij remoti, & virtute voluntatis tanquam principij proximi.

Scotus hic.q. vnica. Contra eundem Scotus † arguit, quòd Spiritussanctus procedat, vt actus, siue operatio amandi: & non vt talis impressio. Vbicunque est voluntas habens obiectum sibi præsens diligibile: ibi potest esse actus amandi realiter procedens. sed in Deo est talis voluntas. ergo. *Vtrũ Spiritus sanctus procedat vt talis impressio.*

Respõdeo. negatur maior. licet enim omnis intellectus sit productiuus verbi: & omnis voluntas amoris: non tamen omnis intellectus est productiuus actus intelligendi. 12. meta. † nec omnis voluntas actus amandi. nam intelligere & amare Dei sunt eius esse. ideo non sunt quid productum. Huius autem ratio est: quia huiusmodi actus significantur per modum perfectionis eius cuius sunt. Nulla autem perfectio in diuinis distinguitur à perfectibili. Ideo istis actibus repugnat produci. Verbum autem & amor non significantur per modum operationis, sed per modum operati: ideo producuntur. vt dicit S.D. de veritate. quæst. 4. arti. 2. ad septimum. *tex. 39.*

Contra eandem arguit Henricus. In nobis est quidem amor complacentiæ ex attractione obiecti causatus, & est quidam amor incętiuus & efficax quo voluntas ad obiectum se mouet: ergo ꝓportionabiliter isti duo amores sunt in Deo: vt primus sit essentialis: & secundus sit personalis & Spiritus Sanctus. *Henricus in quolib.*

Respondeo. negatur consequentia. quia isti duo amores non sunt in nobis nisi quia voluntas nostra procedit à potentia ad actum.

¶Ex quo consurgit, quòd aliqua intensius & perfectius diligit quàm alia: constat autem voluntatem diuinã non procedere de potentia ad actum. Capreolus ponit duas alias conclusiones pro maiori notitia quæstionis huius, scilicet. Vtrum spiritussanctus procedat per modum amoris. Illas habes in distinct. 6.

DICTINCTIO. XI.

IN distinctio. vndecima quæritur. Vtrum si Spiritussanctus non procederet à filio, distingueretur ab eo.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Spiritussanctus procedit à patre & filio. Ista conclusio probatur tum ex determinatione ecclesiæ, tum authoritatibus sanctorũ. tum etiã ratione, quã ponit S.Do.4.contra Genti.ca.24. vbi arguit sic. Quicquid potest conuenire alicui diuinæ personæ, cõuenit ei. alioquin persona diuina esset ens potẽtiale: sed spirare Spiritussancti potest conuenire personæ filij. ergo conuenit ei. minor probatur. spirare Spiritussanct.

non

non est contra rationem filij, inquantum est Deus: quia pater qui est Deus spirat: neque inquantum est filius: quia alia est processio. Spiritussanct. alia filij: non repugnat autem id quod est à principio secundum vnam processionem esse principium alterius processionis.

Aureo. hic q. 1.

Contra hanc rationem dicit Aureo. †posse eodem modo argui ꝙ Spiritus sanct. generet filium: quia nõ repugnat ei neque inquantum est Deus neque inquantum est Spi. sanct.

Ad quod respondetur ꝙ repugnat. Sp. s. generare verbum inquantum est Spi. sanc. quia amor præsupponit. repugnat autem producens præsupponere productum. non potest ergo Spiritussanctus generare verbum, quod præsupponit: neque aliud: cum non possint esse plures filij in diuinis.

CONCLVSIO II. Si Spiritussanctus non procederet à filio: non posset ab eo realiter distingui. Hanc probat. 1. q. 36. art. 2. Omnis distinctio realis in diuinis est per oppositas relationes: sed si Spiritussanctus non procederet à filio: non haberet ad ipsum relationem oppositam: cum in diuinis omnis relatio realis sit relatio originis. ergo. maior probatur. Nullum absolutum plurificatur in diuinis, ergo omnis distinctio realis est per relationes. Quod autem oporteat eas esse oppositas: probo. Si relationes non oppositæ sufficerent ad distinctionem realem: sequitur quòd in persona patris esset realis distinctio: quia in ipso sunt duæ relationes, scilicet paternitas, & spiratio.

Aureo vbi suprà.

Contra arguit Aureo. † & vult probare, ꝙ distinctio diuinarum personarum possit esse non solum per relationes oppositas: sed per relationes quæ ex suis rationibus formalibus sunt impossibiles.

Ex quo sequitur, ꝙ filio non potest conuenire spirari. non quia in eo sit relatio opposita, scilicet spirare: sed quia spirari & generare sunt ex rationibus suis incompossibiles. Primo arguit sic. id quod inest alicui ex sua ratione formali conuenit ei quocunque alio remoto siue per possibile siue per impossibile. sed spirari & generari sũt ex suis rationibus incompossibilia: ergo dato, ꝙ in filio non esset spirare, adhuc ei repugnaret spirari. minor probatur. si spirari non habet ex sua ratione incompossibilitatem, ad generari: sequitur ꝙ habeant istam incompossibilitatem ab ipso spirare, vt etiam tu dicis. sed hoc est falsum. quia tum spirare esset ipsum generari. quod patet esse falsum cum in patre sit spirare & non generari.

Respondeo. negatur minor. Ad probationem negatur minor. Ad cuius rationem negatur consequentia: sicut etiam non sequitur hæc albedo ratione huius subiecti in quo est, habet formaliter incompossibilitatem ad hoc ꝙ sit in alio subiecto. ergo est idem formaliter cum hoc subiecto: & multæ tales instãtiæ possunt dari. Relinquitur ergo: ꝙ spirare ex hoc ꝙ est in eodẽ supposito cum generatione passiua det ei incompossibilitatem ad spirari.

Spirare cum generatiõe passiua dat incompossibilitatẽ ad spirari.

Contra. quicquid conuenit alicui in diuinis: conuenit ei formaliter, & ex se. ergo incompossibilitas quàm habet generari ad spirari, conuenit ei ex se formaliter & non per spirare.

Respondeo. negatur antecedẽs. nam Spiritussanctus est similis & eiusdem naturæ cum spirante: quod tamen non conuenit ei formaliter inquantum est spiritus: sed inquantũ est amor diuin⁹.

Secundò. si spirare dat generari incompossibilitate ad spirari, aut hoc est. quia spirare & generari sunt idem in filio: aut quia sunt simul in eo: aut quia generari est præuium ad spirare. non primum, nec secundum nec tertium. quia etiã essentia in filio est idem cum spirari, & est simul cum eo: & spirare præsupponit essentiam, & tamen non dat essentiæ incompossibilitatem cum spirari. ergo similiter spirare non dat generari incompossibilitatem cum spirari.

Respondeo. negatur diuisio tanquã insufficiens, sed ratio quare spirare dat illam incompossibilitatem est: quia est relatio secundum rationem adueniens supposito cõstituto per generationem passiuam.

Tertiò arguunt alij. spiratio actiua stat simul cum paternitate & cum opposito paternitatis: cum spiratio actiua sit in patre & filio. ergo etiam filiatio potest stare cum spiratione actiua & cum opposito eius, scilicet spirari.

¶Respondeo. negatur consequentia propter idem. nam paternitas & filiatio

& spirari cum sint proprietates constitutiuæ personarum, non possunt pluribus communicari. sicut nec principia indiuiduantia in creaturis, spiratio autem actiua cum adueniat secundũ rationẽ supposito constituto, potest communicari suppositis habentibus relationes oppositas.

Aureo. Quarto arguit Aureo. Remota causa secunda, adhuc potest remanere prima: sed secũda causa incõpossibilitatis generari ad spirari est quia spirari præsupponit generari. causa autem ꝙ præsupponat est ex suis rationibus formalibus, ergo remoto ꝙ spirari præsupponat generari: adhuc erunt incompossibilia in eodem supposito.

Verificatio illius propositionis: remota causa secũda, adhuc potest remanere prima.

¶ Respondeo. primo, ꝙ maior est vera solum in causis efficientibus essentialiter ordinatis, & quo ad generalem influentiam solum. falsa est autem loquendo de causis alterius ordinis, scilicet efficiente & formali. vel de duabus formalibus: ꝙ declaro. Nam forma ignis est causa caloris in igne, & calor facit ignem formaliter calidum: & tamen constat ꝙ remoto calore nunquã forma ignis faceret ignem formaliter calidum. in proposito autẽ modo nulla est causa efficiens.

¶ Dico secundò ad minorem: ꝙ formalis ratio istarum processionum non est causa, ꝙ præsupponat vnam aliam, sed est ecõtrario, quia enim vna exigit aliam inde sumitur earum formalis ratio. processiones enim diuinæ cum non distinguantur penes subiecta, nec habeant ex se aliquam oppositionẽ, oportet quòd formalis ratio distinctionis earum sumatur penes terminos, vel penes principia. Sunt enim distinctæ quia sunt suppositorum oppositorum relatione originis.

Pluribus itaque modis peccare ostẽditur prædicta argumẽtatio.

¶ Dico tertiò, quòd ex formalis ratione dictionis processionum vel relationum filij & Spiritussanctus nunquã posset inferri inter eos vel eorum processiones realis distinctio, sed tantum formalis. Dicam enim quòd istæ processiones terminantur ad eandem personam secundum rem, sed secundum aliam & aliam rationem. oportet ergo quòd si debeat realiter distingui, quòd hoc sit ratione oppositionis, quia scilicet ex vna originatur alia, eo quòd terminus vnius, qui originatur ex termino alterius scilicet Spiritussanctus à filio non distinguuntur penes terminos formales, quia talis terminus est essentia.

CONCLVSIO III. Filius distinguitur filiatione à Spiritu sancto secundum habere & non habere, filiatione autem distinguitur à solo patre secundum relatiuam oppositionem.

¶ Hanc probat quolib. 5. quæstio. 4. articu. 2. quantum ad primam partẽ sic. Quicunque habet aliquam formam, distinguitur ab omni non habente illam. sed filius habet filiationem, quam non habet Spiritussanctus. ergo: secunda pars probatur ibidem. Filiatione distinguitur filius secundum oppositionem ab eo solo, in quo est relatio opposita. sed in solo patre est relatio opposita filiationi, scilicet paternitas: ergo.

CONCLVSIO IIII. Filiatio non potest esse prima ratio distinctionis inter filium & Spiritũ sanctum sed spiratio actiua. Hanc probat de poten. quæstio. 10. artic. 5. Omnis negatiua fundatur super affirmatiuam. sed filiatione distinguitur filius à Spiritu sancto negatiuè scilicet per habere, & nõ habere. nam filius non est Spiritussanctus. ergo oportet veritatem huius fundari super aliqua affirmatione. sed in filio nulla est affirmatio opposita affirmationi, quæ est in Spiritu sancto nisi spiratio actiua. ergo per eam solam primo distinguitur relatiuè à Spiritu sancto.

Contra arguit Aureo. primo. Omne principium distinctiuum formaliter est etiam constitutiuum, vt dicit Porphyrius. sed spiratio actiua non est constitutiua filij. ergo non distinguit ipsum formaliter à Spiritu sancto.

Respondeo. negatur maior. constat enim quòd homo constituitur per rationale tanquam per differentiam. & tamen non distinguitur per rationale secundum directam oppositionẽ formæ ad formam nisi ab irrationali. licet per ipsam ab omnibus distinguitur per habere & nõ habere: per sensibile autem distinguitur secundum oppositionem tantum ab insensibilibus: & per corporeum ab incorporeis. Similiter filius constitutus filiatione distinguitur per eam tantum à patre, tanquam ab opposito.

¶ Dico secundò, quòd eadem res est constitutiua & distinctiua filij. Idem est filia

filiatio,& spiratio actiua,vt est in filio. sed alia ratione constituit, & alia distinguit.

Secundo.Omne distinctiuum personaliter si sit simplex,quęcunque distinguit,distinguit vt vnam personã: quia ex quo est simplex cuicunque dat esse distinctum dat esse simplex distinctum. sed spirare est simplex. ergo si distinguit patrem,& filium à Spiritu sancto personaliter sequitur,ꝙ eos distinguat vt vnam personam. & sic redit error Sabellij.

¶Respondeo.negatur maior,quando tale simplex est communicabile:spirare autem est communicabile patri & filio.huius exemplum patet in anima intellectiua:quæ est simplex, & distinguit diuersa membra hominis à membris asini.non tamen distinguit ea,vt vnum membrum:quia anima est omnibus illis membris communicabilis.

Dico tamen quòd pater & filius,distinguuntur, vt vnum in virtute spiratiua.

Tertiò effectus formalis mutatur cũ mutatione formæ, sed pater & filius sunt duæ personæ, & duo distincta à Spiritu sancto ergo habent duo formaliter distinctiua à Spiritu sancto sed spirare est tantum vnũ.ergo non distinguuntur ab eo formaliter per spirare.

¶Respondeo.primò, negatur consequentia:quia non bene infertur conclusio.deberet enim sic inferri.ergo est duplex personalitas, & duplex distinctio in eis.quia distinctio est illa forma, cuius effectus formalis est esse distinctum.non autem spiratio actiua, cuius effectus formalis est spirator.

¶Dico secundò,ꝙ illa maior nõ est vera,nisi quando effectus formalis significatur per nomen substantiuum: quia tale nomen numeratur secũdum numerationem formæ,adiectiuum autem numeratur secũdum supposita. In proposito nostro effectus formalis spirationis actiuæ designatur per hoc nomen distinctum, quod constat esse adiectiuum.

Vna persona duobus ratione distingui potest personaliter.

¶Dico tertiò,non esse inconueniens vnam simplicem personã distingui personaliter duobus, quę sunt idem re sed non ratione.& ideo pater distinguitur paternitate à filio:& spiratione actiua à Spiritu sancto,filius autem filiatione à patre,spiratione actiua.àSpiritu sancto.

Contra eandem arguit Greg.primò. Remota à filio omni re, quæ non est filiatio,filius remanet distinctus à Spiritu sancto ergo distinguitur ab eo filiatione. *Greg.hic q.1.*

Respondeo. negatur consequentia. sicut non sequitur, filiatio non est aliqua res præter essentiam. ergo essentia distinguit.

¶Ratio autem huius est,quia ista distinguuntur ratione, & ideo distinctio conuenit relationi non essentiæ: quia conuenit relationi nõ quantum ad suũ esse,sed quantum ad suam rationem.

¶Dico secundò,ꝙ si per impossibile illa res,quæ nunc est filiatio & spiratio perderet rationem spirationis,nũquam distingueret filiũ à Spiritu sancto tanquam ab opposito.

Secundò.In filiatione non sunt plura,quibus distinguatur à Spiritu sancto ergo neque in filio.antecedens patet,& consequentia.quia filius est æquè simplex,sicut filiatio.

¶Respondeo.negatur consequentia: quia licet filius sit æquè simplex, sicut filiatio, tamen quia filiatio significatur per modum abstractum & formæ:filius autem concretè, vt habẽs formam, cui non repugnat ex suo modo significandi habere aliquid alterius rationis à filiatione.Ideo in filiatione non requiritur illa pluralitas distinctorum secundum rationem , siue reperitur in filio.

Contra eandem arguit Scotus quasi argumentis Aureo ad quæ responsum est respondendo ad Aureolum. Arguit enim quòd generatio & spiratio passiua ex suis rationibus distinguuntur :& propter hoc filius distinguitur generatione à Spiritu sancto etiã si ab eo nõ procederet.& vult ꝙ relationes disparatæ sufficient ad realem distinctionem personarum.

Ad hoc dictũ est ꝙ generatio & spiratiq non habent ex suis rationibus, quòd distinguantur plus quàm ratione. vnde si debent realiter distingui, oportet quòd opponantur relatione originis.

In creaturis distinctio disparatorũ reducit' ad oppositionem.

¶Dico secundò, ꝙ etiam distinctio disparatorum in creaturis reducitur ad aliquam oppositionem.albedo enim & dulcedo reducuntur ad oppositionem coloris & saporis,quę sunt duæ species subalternæ oppositis differentijs con-

stitutæ: quæ quidem differentiæ priuatiuæ opponuntur.

CONCLVSIO V. Spiratio actiua nulla, personam diuinam constituit. Hanc sic probat. 1. quæstio. 32. articu. 3. Nullum communicabile constituit formaliter aliquid incommunicabile. sicut albedo non constituit formaliter nigrum. sed spiratio actiua est cõmunicabilis patri & filio: & persona est incommunicabilis, cum sit indiuiduũ. ergo spiratio actiua non constituit personam.

Contra arguit Aureolus primo. Quę fundant eandem vnitatem, fundant eandem personalitatem. quia vnitas est per seitas tertij modi quæ est per se vnitas. sed essentia & filiatio & spiratio fundãt eandem vnitatem, cum sint penitus indistincta. ergo omnia ista concurrunt ad constitutionem filij.

Omnium enim sacratißimum est dogma. vbi non repetita diuina traduntur.

¶ Respondeo. negatur minor: quia licet ista idem re, tamen ratione distinguuntur. & ad argumenta in oppositum sæpe est responsum. maximè dist. 2. q. 3.

Secundo. Collectio proprietatum constituit personam diuinam vt dicit Anselmus de processione Spiritussancti. ca. 24. ergo spiratio cõcurrit ad constitutionem filij.

¶ Respõdeo. negatur antecedens. sed benè dicit Anselmus ꝙ talis collectio distinguit. non autem omne distinguẽs est constitutiuum.

Tertiò. Eo solo est fruendum, quod includitur in constitutione alicuius diuinæ personæ: vt videtur dicere Augu. primo. de doctrina Christiana. sed spiratione est fruendum, cũ sit personę proprietas. ergo.

¶ Respõdeo. negatur maior nec hoc dicit Augu. Ad hoc enim quòd aliquid sit fruibile: sufficit quòd sit idem diuinæ essentiæ.

¶ Dico secundò, ꝙ nulla relatio dicit rationem fruibilitatis: sed summa bonitas, quæ cum sit tãtum vna, est etiam vna tantum ratio fruibilitatis.

Quartò. Sicut se habet essentia ad personam filij, ita se habet spiratio actiua. sed essentia pertinet ad constitutionem filij, ergo & spiratio.

¶ Respondeo. negatur minor. cum enim essentia sit communicabilis, non constituit aliquid inesse incommunicabili, cuiusmodi est persona. vt dicit S. Do. de potentia. q. 8. articul. 3.

Contra eandem arguit Greg. Filius non constituitur per filiationem. ergo per spirationem. antecedens probatur. filius & filiatio nullo mõ distinguũtur ex parte rei. ergo vnum non constituit aliud. tenet consequentia. quia omne constituens distinguitur realiter à constituto *Grego.*

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationẽ negatur consequentia. quia distinctio rationis sufficit ad hoc quòd contradictoria de eodem verificentur, quia ad veritatem loquutionis non solum oportet cõsiderare rem, sed etiam modum significãdi: & quia intellectus aliter significat filiationem, & aliter filium, à Deo aliqua prædicat de filio, quæ repugnant modo significandi, quo significat filiationẽ. & huiusmodi sunt quæ significant actum conuenientem supposito ea autem quæ repugnant supposito, & non formæ, attribuit filiationi, & negat à filio: vt constituere & distinguere & huiusmodi.

Sola distinctio rationis verificat cõtradictoria.

¶ Dico secundò, ꝙ omne cõstituens per modum partis, distinguitur à constituto realiter: non autem hoc est necesse in eo, quod cõstituit per modum totius: quia vt dicitur. 2. poste. non omnis forma distinguitur ab eo cuius est forma. Constitutiuum ergo filij non est sibi intrinsecum tanquam pars: sed est tota entitas eius: concurrens tamen cũ alio cui identificatur re & à quo distinguitur ratione ad integrandam rationem filij, vt est filius, nec simplici repugnat hoc modo constitui.

Cõstituẽs duplex per modũ partis & per modũ totius.

DISTINCTIO XII.

IN distin. 12. quęritur. Vtrum pater & filius sint vnũ principium Spiritussancti.

AD HANC quæstionem respondetur conclusione affirmatiua ꝙ sic. Hanc probat. 1. quæstio. 36. articul. 4. pater & filius sunt vnum in omnibus in quibus non distinguit inter eos relationis oppositio. sed in hoc quòd est esse principium Spiritussancti non opponuntur relatiuè. ergo in hoc sunt vnum.

Contra istam conclusionem arguit sic ipse S. D. Si pater & filius sunt vnum principium spiritussancti aut sunt vnũ principium, ꝙ est pater, aut sunt vnum prin

principium, quod non est pater. nō primum. quia tunc filius esset pater. nō secūdum, quia pater nō esset principium: ergo non sunt vnum principium.

In hac propositione pater, & filius sunt vnū principiū Spiritus sancti, ly principiū, supponit cōfusè immobiliter.

Respondeo. negatur consequētia. qa ly principium in illa propositione supponit cōfusè immobiliter, cùm habeat copulatum subiectum. sicut etiā est in ista. Parrisiis & Romæ venditur piper. & ideo non licet descēdere. Idē dico de ista. vnū principium Spiritussancti est pater & Filius. quia talia sunt subiecta, qualia permittunt prædicata. Et ideo ly vnum principium supponit confusè & determinatè pro hoc vel illo supposito. Et hęc est sua naturalis suppositio vt dicit S.D. in suo simili. 3. dist. 1. q. 2. arti. 4. nec oportet quęrere confusiuum eius, sed potius per quid trahatur ad standū pro hoc vel illo. hoc enim fit per signū vniuersale, vel particulare, vel aliquid huiusmodi.

Greg. hic Sub termino supponente cōfusè immobiliter licet descēdere nō disiunctiuè sed disiūctim.

Contra arguit Greg. 1. † Sub termino stante confusè licet descēdere per propositionem de disiūcto extremo. sed in ista non valet talis descensus ergo ly principium non supponit confusè. maior patet. minor probatur. Si liceret descendere, descenderetur sic. ergo pater & filius sunt hoc principium, vel hoc principium, demonstrādo primò vnam personam, deinde aliā. sed talis descensus non valet. quia consequens est falsum. cum eius oppositum sit verum, scilicet ista propositio. pater & filius non sunt hoc principium, nec hoc principium. sicut nō sunt hæc persona patris: nec hæc persona filij.

Respondeo. primò quòd sub ly principium non licet descendere disiunctiuè: quia esset fallacia figuræ dictionis à suppositione confusa ad determinatam. non valet ergo talis descensus. ergo sunt hoc principium, vel hoc principium.

¶ Dico secundò, ꝙ licet descendere disiunctim. sic ergo pater & filius sunt hoc vel hoc principium demonstrando per primum hoc vnam personā: & per secundum hoc aliam.

Ad huius improbationem cum dicitur nec pater & filius sunt hoc principium, demonstrando patrem: nec sunt hoc demōstrando personam filij: ergo non sunt hoc vel hoc principium. negatur consequentia. nam ex copulatiua falsa sequitur disiunctiuam esse falsam. non tamen sequitur categoricam de disiuncto extremo esse falsam. vnde ista consequentia non tenet nec Parrhisiis & Romæ venditur iste piper. ergo falsum est, quòd Parrhisiis & Romæ venditur iste vel ille piper.

Secundò. Si ly principium supponit pro duabus personis. ergo ista est concedenda: pater & filius sunt principia, sicut ista est vera. pater, & filius sunt personæ. Nam terminus in plurali magis propriè supponit pro pluribus, quā terminus in singulari.

Terminus pluralis significās formā incōmunicabilē nō dicitur de pluribus.

Respondeo, negatur consequentia: quia forma, quam significat persona, scilicet personalitas plurificatur in diuinis: non autem forma, quam significat principium.

¶ Dico secundò, quòd terminus pluralis non magis propriè dicitur de pluribus quàm terminus singularis, quando nomen significat formam, quæ non plurificatur: licet sit in multis suppositis. cuiusmodi est hoc nomen principiū in proposito nostro.

CONCLVSIO II. Licet pater & filius sint duo spirantes, non tamen sunt duo spiratores. Hanc probat. prima quæstio. 36 articul. 4. ad vltimum. Nomina adiectiua plurificantur ad plurificationem suppositorum. substantiua ex plurificatione formæ significatę: sed hoc nomen spirans est adiectiuum: & supposita, circa quæ ponit suum significatum sunt plura. forma vero significata per hoc nomen substantiuum, spirator, est tantum vna, scilicet virtus spiratiua. ergo sunt duo spirantes, & vnus spirator. Non dico tamen, quòd sit necesse formam significatam per adiectiuum plurificari: sed ipsum nomen semper plurificatur.

Si arguatur contra. hoc nomen principium est substantiuum. sed forma quam significat in patre plurificatur cum in eo sit generatio & spiratio actiua: ergo pater debet dici duo principia: quod videtur inconueniens.

¶ Respondeo, negatur consequentia: quia ad hoc quòd nomen substantiuum plurificetur: oportet formam significatam secundum rem plurificari. constat autem duas proprietates in patre esse idem realiter.

¶ Contra. saltem sequitur, quòd pater sit duo principia secundum ratio

tionem.tenet consequentia, quia plures proprietates in patre distinguuntur ratione.

Respondeo. negatur consequentia, quia pater non principiat in esse rationis:sed vt est in actu realis existentiæ. concedo tamẽ,ꝙ illud principiũ, quod est pater,est duo secundum rationem: non autem quod sit duo principia secundum rationem.

CONCLVSIO III. Spiritus sanctus procedit à patre, & à filio inquantum sunt vnum; & inquantũ sunt duo. Hanc probat. 1.sent.dist.21. qõ.1. ar.2. Prima pars probatur. Spiritussanctus procedit à patre, & filio,inquantũ conueniunt in virtute spiratiua:sed virtus spiratiua est vna in vtroque : ergo. Secunda pars probatur. De ratione amoris saltem amicitiæ est ꝙ sit à duobus suppositis mutuò se amãtibus, sed Spiritussanctus procedit vt amor amicitiæ.ergo. Nec intelligo,ꝙ vnitas formalis,quæ est indiuisio, sit ratio patri, & filio, ꝙ spirent:sed ꝙ vnum denominatiuè, id est ipsa virtus spiratiua quæ hic substernitur indiuisioni,est eis formalis ratio spirandi.

Aureolus hic. Contra arguit Aureolus † primo. In patre est perfectè virtus spiratiua: ergo accidit spiratori patri ꝙ filius conspiret.antecedens patet.alioquin pater acciperet ab alio virtutem spiratiuã.consequentia probatur.pater habet perfectè virtutem spiratiuam : ergo potest spirare omni alio circunscripto, & per consequens accidit ei,quòd filius conspiret.

De rõne amoris perfecti ꝙ sit à duobus. Respondeo. negatur consequentia. Vnde dico primò,ꝙ cum amor præsupponat verbum intellectus, de ratione amoris perfecti & maximè amoris amicitię est,ꝙ sit à duobus.

¶ Dico secundò,ꝙ de ratione istorũ suppositorum se mutuo amantium, & spirantium amorem,est quædam concordia & mutuitas:ita ꝙ nisi essẽt duo, non esset ibi ratio spirationis.

¶ Dico tertiò, ꝙ q͂a principiũ quo personæ diuinæ spirant,est vna proprietas existens in duobus suppositis. ideo dicimus de ratione spirationis esse vnitatem quò ad formam,& pluralitatem quo ad supposita. negatur ergo consequentia , & similiter ad probationem eius:quia ꝙ solus pater spirare nõ possit,non est ex defectu aliquo existente in patre , sed quia est de ratione spirationis,ꝙ sit à duobus.

Contra.pater non potest spirare nisi sit pluralitas suppositorum spirãtium: sed ista pluralitas statim consurgit,posito filio , ergo pater accipit aliquid à filio,scilicet istam pluralitatem.

Respondeo. negatur consequentia. quia ista pluralitas non est aliquid reale in patre:sed est ipse pater & filius secundum rem, nec addit aliquid nisi vnam indiuisionem ex parte patris & aliam ex parte filij , indiuisio autem est negatio.patet ex dictis,ꝙ de ratione amoris est à duobus procedere etiam in creaturis, scilicet ab amante & à verbo formato,tamẽ isti non sunt duo amantes,quia vnũ eorum non subsistit: nec est eiusdem naturæ cum alio ,scilicet verbum cum dicente , ꝙ si esset tunc mutuò se diligerent eodem amore existente sub oppositis relationibus: quia in vno esset vt acceptus, & in alio vt in dante. Sic est in patre & filio de amore & cæteris absolutis. Amor enim est quid absolutum licet attribuatur Spirituisancto vt dicetur. Quod autem de ratione amicitię sit esse à duobus:probat Henricus † tum quia Spiritussanct. est vnio patris & filij vt dicit Augu. 7. de trini.ca.5.vnio autẽ requirit saltem duo. Tum quia Ricardus dicit lib. 3.de tri.ca.11.ꝙ vbi pluralitas personarum deest,charitas esse non potest. Et credo,ꝙ Ricardus accipiat charitatẽ pro amicitia : quia eiusdẽ ad seipsum licet non possit esse amicitia , potest tamen esse aliq͂d maius,scilicet charitas,quasi ad rem pertinentem ad Deum , quem principaliter diligit.hoc ponit. S.D.secunda secundæ.q.25.arti.4. Quod autem de ratione amoris amicitię sit vnitas,id est , ꝙ sit à duobus inquantum sunt aliquo modo vnum. patet ex dictis philosophi.8.ethicorum. † vbi dicit amicitiã non esse ad inanimata neque ad seruos , inquantum serui sunt propter defectum vnionis.& cap.12.dicit,ꝙ inter parentes & filios est maxima amicitia propter vehementem vnionem. *Henricus in sũma.* *Cap.8.*

Contra eãdem arguit Sco. † primo patri in illo priori,in quo p̄cedit filiũ, habet perfectè virtutem spiratiuam. ergo in illo priori potest spirare Spiritu sancto.& per consequẽs non est necesse ꝙ sit à duobus vt sunt vnum in aliquo, *Scotus hic. q. 1.*

quo.

Respondeo. negatur consequentia. vt patet ex dictis, quia licet filius non sit patri ratio spirandi : est tamen Spirituisancto. ratio producendi à patre. dat enim Spirituisancto, ꝙ sit nexus vtriusque : quod non haberet, si à solo patre procederet.

Dico secundò, ꝙ pater in illo priori loquendo Scotisticè non posset spirare non quidem ex defectu potentiæ: vt dictum est supra. quia non haberet mutuitatem, quæ requiritur in principio, quod spirat: nec tamen sequitur ꝙ habeat ipsam à filio, nisi fortè sicut ab eo sine quo ipsam non haberet sicut etiam sine filio non haberet paternitatem: quia remota filiatione, remouetur paternitas.

Secundò. Nullus respectus rationis est de ratione principij productiui. Spiritussanct. sed illa mutuitas siue concordia volũtatis patris & filij est respectus rationis. ergo.

Respõdeo. negatur maior de ratione sine qua non. Constat enim ꝙ nisi pater esset idem sibiipsi & cognitiuus sui, non gigneret verbum. ista autem identitas est respectus rationis.

Tertiò. Spiritussanctus procedit vt amor perfectissimus. sed amor mutuus non est perfectissimus: quia non terminatur ad summum bonum sub ratione summi boni: sed est à patre in filium, vt filius est: & à filio in patrem, vt pater est. pater autem sub ratione paternitatis non dicit summum bonum.

Respondeo. negatur minor tãquam erronea. amor enim diuinus terminat ad personas, & ad relationes vt ad dilecta, sed ad bonitatem diuinam vt ad rationem diligibilitatis, quæ cum sit tantum vna, est etiam ibi tantum vna dilectio : cũ actus distinguãtur ex obiecto formali. Ista autem dilectio non est elicitiua Spiritussancti. sed est ipsa eius electio : sicut intellectio est ipsa productio verbi.

Quartò. pater & filius prius saltem ratione diligunt essentiam quàm seipsos: ergo in illo priori spirant amorem, & per consequens de ratione spiritussancti non est mutuus amor.

Respondeo. negatur consequentia prima. quia dato per impossibile, quòd diligerent essentiam non diligẽdo seipsos illo amore, nunquam procederet Spiritussanctus habens rationem amicitiæ & nexus, quia ibi nulla esset reamatio.

Dico secundò, ꝙ obiectum illius actus, quo producitur Spiritussanctus habet principaliter pro obiecto essentiam secundariò suppositam. Vnde ex hoc quòd est dilectio essentiæ terminatur ad speciem amoris, ex hoc autem quòd dilectio mutua personarum habet, quòd sit species amoris quæ est amicitia.

Sequitur ex his, quod tertia persona prius secundum nostrum modum intelligendi est spiritus amoris, quàm sit spiritus amoris amicitiæ.

DISTIN. XIII.

IN dist. 13. quæritur primò, vtrum generatio filij & processio Spiritussancti sint processiones alterius rationis.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Istæ processiones passiuè acceptæ non distinguuntur seipsis formaliter. Hanc probat de potentia. q. 10. ar. 2. Et præsenti di. q. 1. ar. 2. Istæ processiones non distinguũtur solo numero, sed specie : cum vna earum sit generatio & alia nõ. arguitur ergo sic. Vnumquodque distinguitur ab alio specie per id à quo speciem habet. sed nulla processio siue motus habet speciem à se, sed à principio, vel à termino : ergo istæ processiones non distinguntur ex seipsis formaliter.

Contra minorem istius rationis arguit Aureolus † quinque mediis, quæ tamen in vnum coincidunt: vnde ea sic advnum reduco. Cuiuslibet generis generalissimi habẽtis ex se formaliter, ꝙ sit generalissimũ, sunt etiam propriæ, differẽtię quas ex se habet formaliter: sed actio & passio sũt huiusmodi: ergo seipsis formaliter distinguũtur, & non per terminos. maior patet: vt dicitur in prædicamentis † & primò posteriorũ. † diuersorum generum sunt diuersę differentiæ. minor probatur. ꝙ enim actio & passio sint genera generalissima, dicit philosophus vbicũque distinguit prædicamenta, quòd habeat istud ex formaliter: probatur, quia Commentator. 3. meta. com. 10. & 8. met. com. 16. dicit quòd generalissima sunt conceptus primo diuersi.

Aureo. hic. q. 1.

† *Cap. 4.*
† *tex. 31.*

Respõdeo. dico primo ꝙ nulla actio vel passio potest accipi nisi concipiatur

terminus à quo vel ad quem est, cuius ratio est: quia nulla res potest intelligi nisi secundum ꝙ est in actu, vt dicitur
Text. 21. 9. meta. † id est, nisi intelligatur actus rei: vel id quod se habet loco actus. vnde nec materia intelligitur nisi in habitudinem ad formam. Et quia principium actionis & forma est ipse actus, à quo elicit. & similiter terminus passionis est terminus actus eius. huiusmodi enim dicunt formæ extrinsecæ: ideo non potest concipi actio vel passio, nisi concepto termino.

Nequit cõcipi actio sine terminis.

Dico secundò, ꝙ species actionis & differentiæ sunt in genere actionis. & species & differentiæ passionis in genere passionis: quæ tamen species & differentiæ sumuntur à re alterius generis: nec huius oppositum aliquando dixit philosophus. Aliud est enim dare speciē alicui, & aliud est esse speciem eius. nam forma lapidis dat ei speciem: non tamen est eius species: cum species lapidis resultet ex materia, & forma.

¶ Dico tertiò, ꝙ sicut species actionis aut passionis puta calefactio habet speciem à re alterius generis, puta à calore: sic ab eadē re sumpta sub cōceptu magis communi: puta passibilia qualitatis habet genus subalternum, puta alterationis, & ab eadem re sumpta sub conceptu generalissimo habet genus generalissimum, & dicitur actio vel passio. dicuntur autem huiusmodi esse primo diuersa, quia non cōueniūt in aliquo vniuoco. Ex his patet ad argumentum.

Secundò arguitur sic. Nulla res distinguitur formaliter per aliquid sibi extrinsecum & ea posterius, sed terminus est extrinsecus, & posterior motu, ergo, &c.

Respondeo. negatur maior. quando propria ratio sumitur ab extrinseco: vt patet de relationibus. similiter est in motu, cuius ratio sumitur à termino.

Dico secundò, ꝙ quando prius est via ad posterius potest per ipsum posterius distingui. huiusmodi est motus respectu termini.

Scotus hic q. vnica. Contra eandē arguit Sco. † Vnumquodque distinguitur ab aliis per suam rationem formalem: ergo actiones & motus distinguuntur seipsis.

Respondeo. primò negatur consequentia, quia actiones & motus non habent suam rationem formalem nisi cum terminis.

¶ Dico secundò, ꝙ quælibet res ex sua ratione formali habet, ꝙ sit indiuisa in se: non tamen ꝙ sit diuisa ab aliis, quia ex ratione formali quælibet res habet quòd sit vna. de ratione autem vnius non est diuisio ab aliis: sed ꝙ sit indiuisum in se.

Secundò. Motus & terminus sunt idem: ergo motus non distinguitur ex termino.

Respondeo. negatur consequentia. quia licet sint idē materialiter, tamen formaliter distinguuntur. & similiter actio & passio. De hac materia supersedeo hic: quia tractabitur in secundo sententiarum †. *Dist. 1. q. 2.*

CONCLVSIO II. Istæ processiones non distinguūtur realiter ex hoc ꝙ vna est per modum intellectus, & alia per modum voluntatis. Hanc probat præsenti dist. q. 1. ar. 2. Nulla distinctio rationis est sufficiens principiū distinctionis realis, sed intellectus & voluntas in Deo distinguuntur tantum ratione: ergo talis distinctio non sufficit ad realem distinctionem processionum.

Contra arguit Henricus. Verbum & amor non distinguuntur nisi quia verbum est ab intellectu: & amor à voluntate. sed filius est verbum & Spirituss. est amor. ergo eorum processiones nō distinguuntur nisi quia vna est ab intellectu: & alia à voluntate. *Henricus quolib. 5*

Respondeo. quòd inter istas processiones est distinctio formalis, & est distinctio realis. Intellectus & voluntas sufficiunt quidem ad formalem eorum distinctionē non autē ad realem: quia principium nunquam est debilius principiato, distinctio autem rationis siue formalis est debilior distinctione reali. oportet ergo si debent distingui realiter, quòd sit per terminos realiter distinctos, & quia vna est ab alia. Ad argumentum negatur maior de distinctione reali.

CONCLVSIO III. Istæ processiones distinguuntur per relationes originis. Hanc probat de potentia. quæstione decima. artic. secundo. Istæ processiones non distinguuntur seipsis formaliter, neque ex principiis, ergo ex terminis. sed termini non distinguuntur ex hoc, quòd vnus habeat hæc

hæc alius non, sed quia vnus originatur ab alio. ergo & processiones similiter, quia processio vnius est procedentis à procedente per aliam.

Contra arguit Aureolus, ꝙ non distinguantur per hoc, ꝙ vna est à patre solo, alia autem à patre & filio primo. Nulla res distinguitur formaliter, per id quod accidit ei: sed esse ab vno vel duobus accidit processioni. potest enim reperiri in alio quàm in natura intellectuali, in qua tamen sola reperitur verbum & spiritus: ergo, &c.

Aureolus.

Confirmatur quia dicit Augus. 5. de trin. quòd distinguũtur quia sunt dissimiliter à patre.

Respondeo. primo dico, quòd generatio, & spiratio formaliter proximæ distinguuntur suis distinctionibus, quæ sunt in eis. sed formaliter primo distinguuntur, quia vna est à procedente tantum. alia vero à producente, & non a procedente: siue quia vna imminatur ad personam, quæ est ab vnico producẽte: alia vero ad personam quæ est à duobus.

Radix distinctionis generationis & spirationis.

¶ Dico secundò, ꝙ realis istarum productionum distinctio non sumitur penes hoc, quòd vna est ab vno & alia à duobus ita nude. sed per hoc ꝙ illorum duorum vnum est ab alio originatur ergo distinctio realis ex hoc quòd vna est ab vno & alia à duobus: quorum vnum ab alio producitur nec possunt esse plures productiones in natura intellectuali.

¶ Tertio dico, ꝙ nõ possent esse dissimiliter à patre nisi vna esset ab alia: & hanc dissimilitudinem habent in ordine ad solum patrem: quia à nullo alio sunt ambæ illæ processiones.

¶ Dico quartò, ꝙ realis distinctio processionum reducitur ad realem distinctionem personarum. & realis distinctio personarum ad realem distinctionem relationum.

Secundò. Id non causat distinctionem spirationis, qu d accidit ei, sed spirationi accidit esse à generante: quia filius inquantum spirat non est genitus. ergo, &c.

Respõdeo. negatˀ minor. nulla enim est spiratio nisi sit à verbo & à dicẽte. & licet spiratori inquantũ huiusmodi accidat esse genitũ: tñ omnis spirator est necessario aut genitˀ aut generãs.

Nulla est spiratio nisi à dicente.

Tertiò esse à duobus potest conuenire aliis productionibus quàm productioni Spiritussanct. vt patet in tractu nauis à pluribus trahentibus: ergo pro hoc nõ distinguitur productio spiritus à productione verbi.

Respondeo. negatur antecedens, loquendo de per se, sola enim productio voluntatis de per se est à duobus, productio autem naturalis per se est ab vno: sed ꝙ sit à duobus, hoc accidit ei ex imperfectione agentium.

Ideo in ista quæstione tria sunt singulariter attendenda. Primum est, ꝙ hæ processiones distinguuntur formaliter siue ratione: quia vna est per modum intellectus: alia per modum voluntatis. Secundum est ꝙ distinguuntur realiter: quia vna est tantum ab vno, alia vero à duobus quorum vnum ab alio est. Tertium est ꝙ non dicimus ex hoc solo esse spirationem in diuinis quia sit ibi processio à duobus: licet ista sit vna de conditionibus requisitis ad spirationem: vt in præcedenti quæstione dicendum est: sed dicimus spirationem distingui realiter: quia est à duobus modo præexposito. Et hoc dixi quia communiter argumenta, quæ sunt in hac materia, sunt ac si diceremus oppositum eorum aliquorũ istorum trium, quæ declarata sunt.

QVÆSTIO. II.

Quæritur secundò. Vtrum generare & spirare distinguantur?

PRO ista qõne hæc est prima conclusio. Generare & spirare non sunt naturaliter distincta. Hãc sic probat. 1. q. 33. ar. 3. Omnis distinctio realis in diuinis est propter oppositionem relatiuã, sed generare nõ opponitur ad spirare cum sint in eadem persona patris: ergo. &c.

Contra. Maiorem huius rationis arguit sic Capreolus: ex illa sequitur quòd generari & spirari non sint distincta: sed hoc falsum est. maior probatur. quia generari & spirari non opponuntur.

Respondeo, quòd spirari opponitur ad generari & ad generare indirectè: quod declaro: nam spirari opponitur directè ad spirare. ex consequenti autem opponitur indirectè ad ad generari quod est coniunctum ipsi spirare in filio: & similiter ad generare quod est coniunctum ipsi spirare in patre.

Spirari indirectè opponitur ad generari & spirari.

Contra cõclusionem arguit Durandus. 1. † Vbi sunt plures termini ibi sunt plures relationes:sed generari, ad quod refertur generare & spirari, ad quod est spirare,sunt distincta realiter: ergo etiam generare & spirare.

Durã.hic q 1.

Respondeo.Primò ꝙ generari & spirari distinguuntur realiter:quia vnum est ab alio : non sic est de generare & spirare.

¶ Dico secundò,quòd relationes distinguuntur ex terminis in esse relationis:non autem in esse rei:& ideo benè sequitur,quòd generare & spirare sunt duæ relationes : non autẽ distinctæ res absolutè.

Secundo. Sicut se habet generare ad generari,sic spirare ad spirari.ergo permutatim sicut se habet spirari ad generari:sic spirare ad generare. sed spirari & generari distinguuntur realiter:ergo etiam spirare & generare.

Respondeo.negatur maior. In diuinis quia spirari est semper à generari: non autem spirare à generare:vt patet in patre.

Argu. à permutata proportione tenet tantũ in quantitatibus.

¶ Dico secundò, quòd argumentum à cõmutata proportione non tenet formaliter nisi in quantitatibus.

Tertiò, quæ sunt idẽ vni tertio, sunt idem inter se:sed generare & generari sunt idem per se cum spirare : ergo sequitur ꝙ generare sit generari. quod patet esse falsum.

Respondeo, quòd maior non tenet vniuersaliter nisi in illis:quę sunt idem in tertio realiter adęquatè.generare autem & generari non sunt idem cũ spirare adæquatè:quia non omnis res quę est spirare,est generare.nam filiatio est spirare:non tamen est generare.

CONCLVSIO II. Spirare & generare differunt ratione. Hanc probat prima parte vbi suprà, & primo.distin.27.artic.1.sic spirare conuenit patri & filio : generare autem conuenit tantùm patri : ergo ratione distinguuntur.

Contra arguit Aureolus eisdem argumentis,quæ recitata sunt distinctio. secunda.quæstio.3.contra tertiam conclusionem.

CONCLVSIO III.Licet generare & spirare non distinguantur realiter:tamen vnum de altero non prædicatur.Hanc sic probat.1.distinctio.27. arti.1.ad tertium.quæcunque sub proprijs nominibus diuidunt aliquod commune reale:in illo sunt plura : nec vnũ sub proprio nomine de alio prædicatur.sed generatio & spiratio actiua diuidunt in diuinis sub proprijs nominibus hoc commune reale,quod est relatio:ergo ipsę sunt plures relationes:nec vna de alia prædicatur. & 1.quæst.32. artic.3.ad tertium.arguit sic.generatio & spiratio significantur per modum quidditatis abstractæ : nec vna est de per se de intellectu alterius:nec consequitur ad eam per se:ergo vna:nec prædicatur de alia.

DISTINCTIO. XIIII.

IN distin.14.quæritur.Vtrum temporalis processio spiritus sancti sit eius proprietas.

PRO quæstione hæc est prima conclusio.Spiritussanctus procedit temporaliter. Hanc sic probat præsenti distinct.articu.1.& 1.quæstio.43. artic.7.Omnis amor,quo aliquid nouiter confertur amato, procedit temporaliter in amatũ:sed spiritussanctus est huiusmodi:ergo.

CONCLVSIO II. Spiritussancti processio tẽporalis distinguitur tantum ratione ab eius processione æterna. Hanc sic probat vbi supra.istæ processiones distinguuntur tantum ex hoc quòd vna,scilicet temporalis includit respectum ad creaturam:& alia nõ: sed iste respectus est tantum rationis: ergo &c.

CONCLVSIO III. Nõ tantum dona spiritus sancti sed etiam ipse spiritus sanct.in nos procedit.Hanc sic probat præsenti distinct.articul.2.ad 3. Omne illud in nos procedit in acceptione donorum:ad quod habemus respectum.sed ex hoc ꝙ accipimus dona spiritussancti:non solum referuntur ad ipsa : sed etiam ad ipsum spiritum sanctum:ergo &c.

CONCLVSIO IIII.Processio temporalis spiritussancti attenditur tantum secundum dona gratiæ gratum facientis. Hanc sic probat.1.quæst.43. artic.3.& 1.distinct.42.quæstio.2.arti. 2.Processio temporalis attenditur tantum secundum illa dona,quæ nos coniungũt vltimo fini: sed huiusmodi sunt solum dona gratiæ, scilicet ipsa gratia & gloria,& quæ ad hęc consequuntur.

Nam

Nam solum per huiusmodi dona est Spiritus sanctus in creatura in ratione obiecti cogniti & amati.

Ex omnibus his sequitur hoc correllariũ processio spiritussancti dicit tres respectus quorum duo sunt æterni, & vnus tẽporalis. Primus enim respectus est ad spirantem. Secundus est ad obiectum æternum. Tertius est ad creaturam.

Aureolus hic.

Contra arguit Aureo.† primo. Per id non attenditur processio spiritussancti: quod est cõmune toti trinitati. sed esse in mente vt obiectum cognitum & amatum est commune toti trinitati: ergo &c.

Respondeo, quòd licet tota trinitas sit in mente per gratiam & gloriam, vt obiectum cognitum, non tamen tota trinitas sed tantum spiritus sanctus procedit in mentem: & ideo ratio processionis eius non consistit in esse in mente, sed in procedere in mente per gratiam. huius ratio est: quia procedere in mente supponit procedere in aliud: hoc autem conuenit tantum spirituisancto: nã pater non procedit filius vero licet procedat non tñ procedit in aliud, quia procedit per modum intellectus, cuius nõ est in aliud tẽdere: sed in se obiectum recipere per eius speciẽ.

Secundo. Ille modus, secundũ quem accipitur ratio processionis temporalis, debet habere aliquem ordinem ad processionem æternam: sed iste non est huiusmodi: ergo: maior patet. minor probatur. spiritussanct. non procedit à patre, vt obiectum cognitum & amatum: ergo iste modus non habet ordinẽ ad processionem æternam.

Respondeo. negatur minor. Ad probationem negatur consequentia: quia arguitur à negatione inferioris ad negationem superioris sic: non habet hũc ordinem: ergo non habet ordinem. dico igitur quia spiritussanct. procedit vt ratio collationis omnium donorum à Deo collatorum creaturæ: & quia etiã nouiter in aliquo per gratiam est donum Dei: ideo inter istud donũ & istam emanationem æternam est ordo effectus voluntatis diuinæ ad rationẽ causandi: secundum quam voluntas diuina liberè creat.

Res intellecta non procedit in intellectum

¶ Ex his & prædictis sequitur, quòd res intellecta non procedit in intellectum: nec res amata in voluntatem, licet tendant in ipsa: quia eis vt sic non cõuenit procedere ab alio: quod tamen est de ratione processionis.

Greg. hic.

Contra eandem arguit Greg. † quòd spiritussanct. possit dari non dato aliquo dono creato: omne dabile potest dari, alio non dato dono creato. minor patet. maior probatur. Omne factibile potest fieri alio non facto: ergo omne dabile potest dari, alio non dato.

Respondeo. negatur maior. & maximè in proposito: quia spiritumsanctum dari est ipsũ nouo modo haberi à creatura, vt obiectum cognitum & amatũ: & quia spiritussanct. non potest esse formalis dilectio creaturæ: similiter nec cognitio: oportet quòd dato spiritusanct. detur cognitio & dilectio aliqua actualis vel habitualis, qua creatura formaliter amet: & talis dilectio & cognitio est quasi dispositio ad hoc ꝙ spiritussanct. habeatur. 1. dist. 24. quæst. 2. articul. 1.

Ad probationem. Primò negatur antecedens. nam subiectũ nec potest fieri sine sua propria passione.

Quocirca euitanda verborum curiositas libranda que signi ficata.

¶ Secundò. negatur consequentia. quia factio terminatur ad esse: datio autem ad haberi. modo licet aliquid possit fieri sine alio, non tamen potest haberi: nam color posset fieri separatus ab omni superficie, non tamen posset dari alicui corpori, nisi data ei etiam superficie.

DIST. XV. ET XVI.

IN distinc. 15. & 16. quæritur. Vtrum cuilibet diuinæ personæ conueniat mitti.

PRO hac quæstione hæc est prima. Ratio missionis consistit in duplici respectu. Hanc sic probat. 1. q. 43 articul. 1. ratio missionis consistit in esse siue procedere ab aliquo in aliud, in quo incipit esse nouo modo: ergo consistit in duplici respectu: quorum vnus est ad eum qui mittit: alius est ad id in quod mittitur.

Aureo. di stinct. 15. q. 2.

Contra arguit Aureol. † tribus medijs: quo omnia sunt iste paralogismus. Legatio in diuinis dicit formaliter acceptionẽ authoritatis & potestatis: non autem dicit originem formaliter: quia dato per impossibile, quòd ibi nõ esset origo: esset tamẽ legatio si sit acceptio authoritatis. sed missio in diuinis est legatio:

gatio:& missus dicitur legatus:vt dicit Abdias Propheta.ergo missio non dicit originem.

Respondeo. Primo quòd argumentum non est contra cõclusionem:licet sit contra quædam exempla quæ parit S.Do.

¶ Dico secundo quòd missio dicit formaliter processionem, quæcunque sit illa : sed quia in diuinis non potest esse processio nisi per originem : ideo significat originem de materiali significato.vbicũque igitur est processio ab aliquo in aliud:ibi est missio:accidit autem missioni, quòd talis processio sit per acceptionẽ authoritatis vel consilij vel originis,vel quocunque aliomodo.

¶ Dico tertiò, quòd missio includit etiam formaliter:quòd missus sit nouo modo quo est missus, quæcunque sit illa nouitas : puta si nouiter accipit authoritatem:quam ante non habebat,licet antea ibi esset talis est nouo modo vbi prius erat:sed non secundum illam authoritatem.sufficit ergo quęcunque nouitas vel in eo vel in eius effectu:vel si habeat nouum respectu ad aliquid quocunque modo.Ad argumẽtum negatur consequentia:quia est fallacia accidentis:nam accidit missioni quòd sit legatio.

Requiritur & sufficit quæcũque nouitas ad missionẽ.

CONCLVSIO II. Soli patri in diuinis repugnat mitti. Hanc sic probat.prima parte vbi.supra, arti.4.ei soli repugnat mitti in diuinis cui repugnat ab alio procedere : sed solus pater est huiusmodi:ergo &c.

CONCLVSIO III. Mittere personam diuinã,propriè conuenit patri & filio:sed minus propriè conuenit spirituisancto.Hanc sic declarat vbi supra,articu.8.Cum aliqua persona dicitur mitti,significatur ipsa persona ab alio existens:& effectus in creatura. si igitur mittens designetur vt principiũ personæ missę:sic conuenit mittere soli patri & filio , qui soli sunt principium alterius personæ:& hoc est propriè mittere, si autem mittens designatur esse principium effectus:sic conuenit etiam spirituisancto:quia tota trinitas causat effectum in creatura:& hoc modo etiã filius dicitur mittere se, & etiam spiritussanct.mittit hoc modo seipsum.

Contra arguit Aureo. Quærẽs quæ sit ratio,quòd mitti non conuenit nisi personæ quę originatur:mittere autem conuenit etiam personæ,quæ originat: quæritur ergo quare mitti dicit originari:mittere autem non dicit originare,cum conueniat spirituisancto.

Respondeo, quòd nec mittere dicit formaliter originare nec mitti originari : sed mitti dicit formaliter processionem & exitum vnius ab alio. & quare in diuinis non est alius exitus nisi secundum originem:ideo designato materiali,mitti dicit originari,mittere autem de formali significato dicit esse principium alicuius requisiti ad missionem:& quia talia sunt duo, scilicet persona missa & effectus missionis:ideo respectu cuiuscunque sit aliqua principium talis dicetur mittere.Similis quęstio põt fieri de multis alijs,puta quare omne calefactũ est creatum: & non oẽ calefaciens est creans:quare in diuinis omne communicans est producens nõ tamen omne communicatum est productum,& sic de huiusmodi. Possumus ex dictis colligere descriptionẽ ipsius mitti & dicere:quòd mitti est exire ab aliquo in aliud:vel sic mitti est aliquod productum fieri in aliquo nouo modo.

descriptio mitti.

Contra eandem arguit Scotus. † Sicut oppositum in opposito,ita propositum in proposito : sed mittere & mitti sunt opposita:ergo cum mitti sit produci:& mittere sit producere.

Scotus in 1.dis.15.

Respondeo quòd illa maior non tenet : nisi quando in vtraque combinatione est prædicatio formalis in primo vel secundo modo perseitatis : vt sanitas est proportio humorum:ergo informitas est disproportio eorundem.Item albedo est disgregatiua visus : ergo nigredo est cõgregatiua. Ad propositum mitti non est formaliter originari : sed est formaliter esse nouo modo.mittere autem est facere esse nouo modo.

Sicut oppositũ in opposito &c. tenet in combinatis primi vel secundi modi perseitatis.

CONCLVSIO IIII. Nunquam mittitur spiritussanctus inuisibiliter:quin mittatur filius.Hanc sic probat.1.q.43.ar.5. Quandocũq; mittitur diuina persona,datur gratia gratum faciens:sed quandocunque datur gratia illuminatur intellectus ad cognoscendum diuinam bonitatem,inquantũ est finis, & inquantum longissimè nobis communicat sua beneficia,& sic mittitur filius , inflammatur etiam affectus: & sic mittitur spiritussanctus.

Contra arguit Aureolus. † quandocunque datur sapientia : & datur verbum

Aureo. vbi suprà.

bum diuinum. cuius donum est sapientia: sed in aliquo peccatore, puta Salomone fuit sapientia: ergo filius mittitur, & est in non habente gratiam: & per consequens nec spiritumsanctum.

Respondeo. primò negatur maior: quia licet omnis sapientia sit donum Dei: tamen per illam solam, quæ est cũ gratia, inhabitat creaturam.

Nõ amittuntur fides & sapiẽtia, Christo desinẽte mẽtem inhabitare.

¶ Dico secundò, quòd sicut fides nõ infunditur, nisi ei ad quem mittitur filius, & tamen illa fides remanet, Christo desinente inhabitare, quem prius inhabitabat. ita Salomon in infusione sapientiæ recepit spiritumsanctum & filium: & quando mortaliter peccauit, non amisit sapientiam, quamuis diuinæ personæ ab eo recesserint: Credo tamẽ quòd post peccatum non haberet ita perfectam notitiam actualem, sicut ante peccatum.

DISTINCTIO XVII.

IN distinctio. 17. Quæruntur duo. Primò vtrum charitas sit habitus existens in anima.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Actus charitatis requirit aliquam formam in nobis habitualem superadditam voluntati. Hãc probat secunda secundæ. quæstio. 23. artic. 2. & præsenti distinctio. artic. 1. Nullus actus excedens, facultatem naturæ, potest produci à potentia naturali, nisi superaddatur aliquis habitus, per quem potentia eleuetur ad talem actum: sed actus charitatis est huiusmodi: ergo.

Greg. hic q. 1.

Contra arguit Greg. † voluntas sine omni habitu potest intẽsissimè diligere Deum super omnia: sed talis dilectio est actus charitatis: ergo potest sine habitu habere actũ charitatis. maior probatur. Intellectus potest naturaliter dictare quòd Deus est super omnia diligendus: ergo voluntas potest hoc naturaliter facere.

Respondeo primò vt dicitur. 2. dist. 41. quæst. 1. artic. 2. quòd actus voluntatis põt accipi quadrupliciter. Primò quantum ad substantiam actus. Secundo quò ad bonitatem, quam habet ex genere, id est, ex materia supra quam cadit. Tertiò quo ad bonitatem, quam habet ex circunstantia. Quartò quantum ad debitum ordinem in vltimum finem, propter quem ordinem est meritorius.

¶ Dico secundò, quòd homo potest considerari dupliciter. Vno modo in statu naturæ integrę, id est ante peccatum Adę. Alio modo post peccatum in statu naturæ corruptæ.

¶ Ad argumentum concedo maiorem, accipiendo actum voluntatis tribus primis modis: sed in illo sensu negatur minor, accipiendo autem dilectionem quarto modo negatur maior, & conceditur minor. Ad probationem negatur antecedens: quia intellectus non potest nisi ex reuelatione diuina & fide cognoscere quomodo Deus diligatur meritoriè: vnde & sanctus B. & si aliquando inueniatur dicere oppositum. sic intelligit, quòd in statu naturæ corruptæ homo non potest sine charitate ordinare benè actus suos ad vltimum finem, quin in aliquo deficiat. In statu autem naturæ integræ poterat sine charitate diligere Deum super omnia: ita quòd ille actus in nulla circunstantia deficeret. non tamen poterat sine charitate diligere Deum meritoriè.

¶ Dico tertiò, quòd Deus potest cõsiderari dupliciter. Vno modo, vt in eo consistit naturale bonum omnis creaturæ, & sic negatur minor. quia actus diligendi Deum apprehensum sub tali ratione, non est actus charitatis. Alio modo: vt est obiectum supernaturalis beatitudinis & author gratię. & sic negatur maior. intelligendo ꝙ actus ille sit meritorius naturaliter.

Duran.

Contra hanc responsionem arguit Duran. primo ex hac sequitur, quòd homo possit scire se esse in gratia & charitate. hoc est falsum, vt patet. ergo. consequentia probatur. homo potest scire naturaliter se diligere Deum sub ratione obiecti beatifici. ergo potest scire naturaliter se diligere Deum ex charitate.

Non omnis dilectio Dei sub ratione obiecti beatifici est actus charitatis.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationẽ dico, quòd non omnis dilectio Dei sub ratione obiecti beatifici est actus charitatis, sed dilectio Dei sub tali ratione & debitè ordinata in vltimum finem, à quo habet quòd sit meritoria, vt dictum est. & sic negatur antecedens. nec potest naturaliter cognosci, Deum esse taliter glorificatorem.

Secundò quæcunque distinguuntur per formalia obiecta sunt potentiæ: sed

charitas & actus eius non sunt potentiæ. ergo actus charitatis non distinguitur ab actu potentiæ: penes hanc rationem formalem in obiecto, scilicet esse glorificabile.

¶ Respondeo. negatur maior. quia vt dicit. S.D. 3. di. 33. q. 1. ar. 1. Duplex est ratio formalis in obiecto: vna qua se habet ad actum simpliciter. Alia qua se habet ad ea, quæ faciunt facilitatem in actu. prima diuersificat potentias. secūda vero habitus. patet ex his, quòd omnem actum quem pōt voluntas producere mediante habitu charitatis: potest etiam sine habitu, quantum ad substantiā actus. patet secundò quòd voluntas sine charitate potest diligere Deum sub omni ea ratione, sub qua potest cum charitate: sed non meritoriè.

Tertiò principaliter arguit possibile est de potentia Dei absoluta aliquē esse Deo charū: dato ꝙ non habeant charitatē. ergo non est necessaria charitas. antecedens probatur: quicunque est sine peccato, est Deo charus. sed possibile est quòd aliquis non habens charitatē, sit sine peccato: puta si alius quis crearetur in pluris naturalibus.

¶ Confirmatur. Aliquis potest esse beatus, dato ꝙ non præhabuerit charitatem. ergo potest esse quis Deo charus non præhabita charitate. antecedens patet de Christo: & fuit beatus in primo instanti suæ creationis.

¶ Respondeo. primò ꝙ donum charitatis est æquale gloriæ virtualiter: quia ille qui habet charitatem est consors diuinæ naturæ, & adoptatur in filiū Dei: cui debetur hæreditas ex ipso iure adoptionis, & ideo necessaria est charitas ad hoc, ꝙ homo per ipsam sit formaliter dignus vita æterna, id est ei proportionatus.

¶ Dico secundò, quòd quis potest dici dupliciter deo charus. Vno modo denominatione extrinseca, scilicet ex ipsa Dei voluntate. & sic conceditur antecedens, sed negatur consequentia. Alio modo formaliter: & sic negatur antecedēs, quia si etiā daretur homini. Spi. s. sine charitate nō esset p ipsū formaliter Deo charus nec dignus vita æterna: quia Spiritussanct. non pōt esse forma creaturæ.

¶ Ad confirmationem dicitur, quòd præhabere charitatem potest esse dupliciter. Vno modo prioritate tēporis, & sic conceditur antecedens & consequens & consequentia. nec est contra nos, quia non dicimus: ꝙ charitas præexigatur prioritate tēporis ad hoc, ꝙ homo sit Deo charus. Alio modo prioritate naturæ. & sic negatur antecedēs. Licet enim Christus in primo instanti fuerit beatus prius tamen natura intelligimus eum habuisse charitatem quàm fuisse beatum.

Quartò arguit. si quis crearetur sine charitate, & sine peccato cui Deus vellet postea dare charitatem & gloriam: talis esset dignus charitate & gloria. sed iste non haberet charitatem. ergo aliquis est dignus sine charitate.

¶ Respondeo. primò, negatur antecedēs, quia Deus daret illi charitatem & gloriam ex mera liberalitate: nec talis nullo modo esset dignus, sicut dato corpore nec graui, nec leui, nec naturæ cœlestis, Deus posset eum perpetuò retinere sursum: non tamen hoc esset suę naturæ condignum, nisi daretur ei leuitas.

Exempla apertissime vero consentanea, tergiuersatio nēque elidentia.

¶ Dico secundò, ꝙ secus est de charitate & gloria: quia De⁹ nulli dat gloriam, nisi prius sit dignus ea formaliter per gratiam. charitatem autem potest, dare non prius digno, vt patet cōtinuè. sicut enim prius natura quā res quiescat in loco naturali, datur ei natura loco tali proportionata, & cum hoc inclinatio ad illū, & quandoque motus. ita naturę rationali prius natura, dat gratia naturam eleuans: ad hoc quòd visio beatificat sit ei finis competens, Secundò charitas incinuans ad hunc finem, Tertiò virtutes quibus ille finis si non sit habitus, acquiratur.

Tria necessaria in futuro beato, gratia eleuās charitas inclināns & virtus operās.

¶ Dico tertiò, quòd charitas est ratio diuinæ acceptationis ex parte hominis, quia facit ipsum formaliter charum: non autem ex parte Dei: quia non ideo Deus acceptat creaturam, quia habeat charitatē: sed potius quia eam acceptat dat ei charitatem.

Quintò arguit, aliquis habens charitatem, potest esse non acceptus Deo ad vitam æternam: ergo charitas non est ratio talis acceptationis. antecedēs probatur tripliciter.

¶ Primò aliquem habentem charitatem potest Deus sic conseruare, nūquam dando illi gloriam.

¶ Item beatū potest priuare gloria, non

non auferendo ei charitatem, & nolendo vnquam amplius dare ei gloriam.

¶Item gloria non dependet essentialiter à charitate.ergo sequitur,quòd habens charitatem,possit esse non acceptus ad vitam æternam.

Respondeo. primò, negatur consequentia.quia licet habens charitatem, possit de potentia Dei absoluta esse nõ acceptus Deo:illa tamen forma,quantum in se est,faceret ipsum dignũ vita æterna. vnde argumentum concluditur,quòd charitas non sit ratio acceptationis ex parte Dei:nõ autem quòd sit ex parte nostra.

¶Dico secundò,quòd gratia existẽs in eo,qui non esset Deo acceptus, non diceretur gratia, quia gratum faceret: sed quia esset gratis data.Vel dicendũ, quòd licet non faceret actu dilectum eum,in quo est:faceret tamen dignum diligi,& gratum in potentia proxima.

¶Dico tertiò, quòd antecedens potest negari. Ad probationem negatur antecedens:pro omni eius parte.Prima quidem : quia cum gratia sit dispositis ad gloriã:frustra esset si staret in æternum sine gloria.Secunda negatur:quia Deo authore non fit homo deterior fieret autem si sine vllo suo demerito de beato fieret non beatus. Tertia negatur,quia implicat contradictionem: quòd detur alicui gratia & conseruetur,& nunquam detur gloria : sequitur enim Deus æternaliter cõseruabit gratiam : ergo gratia aliquando sortietur finem suum,scilicet lumen gloriæ.alioquin illa gratia æternaliter esset.frustra est gratia in eo qui peccat, si non consequitur gloriã:quia ipse ponit obstaculum.

¶Item sequitur iste habuit gratiam formaliter.ergo est prædestinatus.ergo quandoque habebit gloriam:ergo non stabit in æternum sine gloria.

¶Ecce quòd implicat aliquem conseruari in gratia æternaliter,& nunquã gratiæ gloriam:quia ex quo conseruauit gratiam finaliter necessario dat gloriam necessitate suppositionis. negatur ergo cõsequentia ad hanc vltimam probationem antecedentis, quia licet non dependeat gloria à charitate essentialiter,implicat tamen gratiam conseruari,& non dari gloriam.

Item quia gratia est inchoatio gloriæ & principium eius quo ad visionẽ: charitas vero quo ad fruitionem. Vel potest negari antecedens quia licet gloria non dependeat à gratia absolutè, dependet tamen à gratia in fine conseruata.

Secundò probat illud principale antecedẽs.Deus gratis acceptat animam habentem charitatem ergo potest eam non acceptare.antecedens probatur.ille qui nulli est debitor gratis acceptat. sed Deus nulli est debitor.ergo.

Respondeo. negatur consequentia. quia cum hoc ꝙ est gratis acceptare stat cum necessario acceptare necessitate suppositionis:licet non necessitate coactionis:& licet nulli sit debitor, est tamen debitum, ꝙ habenti gratiã, det gloriam.Deus autem debitum reddit. 1.q.23.art.1.

Gratis acceptare stat cũ necessaria acceptatione suppositionis in coactiõis.

Tertiò probat.idem antecedens, habens charitatem potest sufficiẽter præmiari aliquo minori bono quàm sit vita æterna.ergo talis potest esse non acceptus ad vitam æternam. antecedens probatur.nullus actus noster est ęqualis vitæ æternæ. ergo. quilibet potest sufficienter præmiari minori bono vita æterna.

Respondeo.ꝙ actus noster potest dupliciter accipi.Vno modo quantum ad substantiam actus,id est,vt est à libero arbitrio:& sic cõceditur totum.sed talis actus,vt sic,non est habentis charitatẽ: quia non est necesse, ꝙ habẽs liberum arbitrium, sit cum charitate. Alio modo,vt est ex gratia & instinctu spiritus sanct.& sic negatur antecedens.

¶Ad probationem dicit S.D.1.2.q. 115.articul.3.ad tertium.ꝙ licet gratia & ex consequenti actus vt est ex gratia non sit æqualis gloriæ actu : est tamen æqualis virtualiter, vel negatur consequentia,quia prout dicit.2.distin. 27.quæstio.1.artic.3 ad secundum. ad condignitatem iustitiæ distributiuæ nõ requiritur æqualitas quantitatis, sed proportionis:inter actum autẽ ex charitate elicitum & gloriam est æqualitas proportionis.

Sextò possibile est, ꝙ aliquis nõ habens charitatem, diligat Deum meritoriè.ergo charitas non est necessaria ad meritũ.consequentia patet.antecedens probatur.Aliquis non habens charitatem : potest habere actum eiusdem rationis cum actu elicito mediante charitate

ritate

ritate,sed secundus est meritorius,ergo & primus.maior probatur. Aliquis nō habens charitatem,potest habere actū æque perfectum quo ad omnia: sicut est actus à charitate elicitus.ergo eiusdem rationis.tenet consequentia. quia in his quæ sunt diuersarum rationum, aliqua perfectio est in vno, quæ nō est in alio.antecedens probatur.quia omnem perfectionem, quam dat charitas siue quæcunq; causa secunda actui suo potest Deus dare seipso.

Respondeo.negatur antecedens. Ad probationem negatur antecedens.loquendo de actu eiusdem rationis in genere moris,conceditur autem de eo, qui est eiusdem rationis in genere naturæ.sed in hoc sensu negatur minor. quia nullus actus ex natura siue substantia sua est meritorius.3.distinc.23. quæstio.1.artic.1.quæstio.3.Ad probationem negatur antecedēs. Primò quia tanto actio est perfectio:quanto habet perfectius principium.natura autē cum charitate & gratia est quid perfectius natura sola.Secundò quia charitas est forma aliarum virtutum:& consequenter dat formam omnibus actibus.3.distinct.23.articu.1.quæstio.1.quæstio.3. Ista autem forma est respectus ad tale, vel tale obiectum:vel ad circūstantias, vel ad finem vltimū.& est forma quàm imprimit gratia ipsi actui:per quam dicitur meritorius.vbi gratia, actus temperantię habet propriam formam ex ordine ad primum obiectum,aliam formam habet inquātum habet ordinem ad obiectum charitatis.aliam vero inquantum habet habitudinē meriti respectu beatitudinis.Remota autē charitate & gratia,actus nō haberet illum respectum,quo dicitur meritorius,quia non esset ibi fundamētum,scilicet gratia.Tertiò quia sine charitate , non ita promptè & delectabiliter & intensè actum eliciet.

Respectus est forma data à charitate actib.virtutum.

Triplex forma actus virtutis.

¶Ad probationem ego negarē antecedens.quia Deus non potest supplere vicem causę formalis,nec subiectiuę.actus autem est formaliter meritorius, qui illum respectum , qui non potest esse sine suo fundamento, scilicet gratia.& prętcrea ad hoc ꝙ actus sit meritorius,requiritur,Primò status merendi, Secundò, ꝙ sit voluntarius. Tertiò ꝙ ęquiparetur mercedi secundum proportionem.3.distinct.18. quæstio.7.articul.1.actus autem, quem produceret Deus se solo in voluntate, non esset voluntarius. voluntas etiam sine habitu non habet actum plenè in sua potestate.si autem voluntas sine habitu actiuè concurreret ad actum eliciendum, non eliceret ipsum complacenter, nec virtuosè:quia non esset ei factus quasi naturalis per habitum superadditum.

Ad hoc quòd actus sit meritorius tria requiruntur.

Arguit postremò,quòd habitus nullo modo sint necessarij potentijs: sed quia materia est confusa:ideo vt ordinatè procedatur , pono has conclusiones.

Vtrū habitus, sint necessarii in potentiis.

Prima. Aliquis habitus est necessarius potentiæ ad hoc ꝙ actum eliciat probatur sic.Id quod constituit potentiam in actu primo respectu sui obiecti dat ei ꝙ sit causa actus:ita quòd ipsum non posset sine tali producere. sed aliquis habitus est huiusmodi:vt patet de specie intelligibili, quæ facit intellectū simpliciter in actu in genere intelligibilium,licet habitus ex actibus acquisitus non faciat hoc. ergo aliquis habitus est necessarius potentiæ:puta species intelligibilis intellectui:ita ꝙ intellectus nō posset sine ea intelligere.consequentia patet:minor probata est,maior probatur.quia vnumquodque agit, vt est in actu.Illud ergo quod dat alicui simpliciter esse in actu:dat ei etiam simpliciter quòd agere possit.

Secunda conclusio.Habitus non faciens potentiam simpliciter in actu primo:non dat potentiæ ꝙ possit in aliquem actum, in quem non possit esse sine habitu.probatur.Quicquid est causa substantiæ actus est potentia.sed habitus non est potentia.ergo. maior est philosophi.5.meta.

Tertia conclusio. Habitus inclinat potentiam ad actum similem illis actibus:per quos causatus est habitus.

Contra arguit Gregor. primò. Nullum accidēs inclinat suum subiectum. sed inclinare est agere, & habitus est subiectiuè in potentia ergo non inclinat potentiam.

Respondeo.negatur minor.quia inclinatio est actus primus significatus per modum actus secundi.

Ex hoc habes quòd inclinatio grauis est ipsa grauitas. Quod autem non sit actus secundus:patet quia non mouente manum sustinentis adhuc sentitur ipsa inclinatio.

Secun

Secundò omnis inclinatio existẽs in habente habitum est mediante apprehensione actus, vt delectabilis. sed nulla apprehẽsio mediat inter habitum & potentiam: ergo nullus habitus inclinat potentiam.

¶Respondeo. Dico primò, ꝙ conclusio nõ intelligitur vniuersaliter, scilicet ꝙ omnis habitus inclinet. sed soli habitus, qui sunt in parte affectiua dicuntur propriè inclinare. 1.2.q.57.art.13.

Inclinatio dupliciter accipitur pro actu primo & pro actu secundo.

¶Dico secundò, ꝙ inclinatio accipitur dupliciter. Vno modo pro actu primo, & sic negatur maior. sed potius ista inclinatio habitus ad actum est quia actus est quasi factus connaturalis potentię per habitum. Alio modo accipitur pro actu secundo. s. pro motione. & sic conceditur maior. sed habitus non est talis inclinatio.

Quarta conclusio. Habitus requiritur in potẽtia ad rectificandum, & determinandum potentiam. probatur sic. 3. dist. 23. art. 1. Omnis potẽtia quæ potest conformiter & difformiter agere suæ regulæ, indiget aliquo rectifi ante ad hoc, ꝙ regulæ conformetur. sed aliquę potentię sunt huiusmodi. ergo. maior patet. quia id quod est indeterminatum ad sic vel sic agendum, non potest se determinare: cum nihil moueat seipsum secũdum idem. minor probatur. Aliqua est potẽtia omnino libera, puta voluntas. ergo potest cõformiter & difformiter agere suæ regulæ. Item aliqua potentia est sicut materia prima. s. intellectus. ergo est indeterminata. Ista autẽ determinatio, quam facit habitus, non est ex hoc ꝙ habitus aliquid producat: ꝙ non producatur à potentia. sed quia ex habitu & potentia constituitur vnũ perfectum agens. ita tñ ꝙ habitus non est agens, sed est potentię ratio agendi: ratio inquam partialis: quia nõ quo ad substantiam actus, sed quo ad modum. potentia autem sic determinata cõformatur suæ regulæ, & agit delectabiliter & promptè.

Primum corrollarium. In potentijs naturalibus nõ sunt habitus. probatur: potentia determinata ad vnum nõ indiget habitu. sed naturales potẽtiæ sunt huiusmodi. vt dicitur. 5. meta. ergo.

Secundum corollarium. Potẽtiæ sensitiuæ apprehensiuæ non habent habitus: probatur. Potentia habẽs determinatum modum agendi, non habet habitus: sed potentiæ apprehensiuæ sunt huiusmodi. ergo.

Tertium corollarium. Voluntas respectu vltimi finis non indiget habitu. probatur eodẽ modo. quia ad eius volitionem est determinata.

Pulchra admodũ cognitio & à phãtasiarũ repletione, quib. deceptio oritur cruentia.

Quartum corollariũ. Intellectus agens non habet habitũ: probatur. quia habet determinatam actionem, scilicet facere intelligibilia in actu.

Quintum corollarium. In Deo non est habitus. probatur. quicũque habet habitũ rectificatur per ipsum: sed Deus nullo modo rectificatur. ergo.

Sextum corollarium. Concupiscibile & irascibile indigẽt habitu: quia habent rectificari, cum non habeant rectitudinẽ, nisi conformentur rationi. ergo indigent habitu.

Greg. vbi supra.

Contra arguit Greg. † primo Modus actus non est distinctus ab actu. ergo non requirit causam distinctam à causa actus, scilicet habitum distinctum à potentia.

¶Respondeo. primo, negatur antecedens. quia delectatio & intensio actus ab actu distinguuntur.

¶Secundò conceditur consequẽtia. quia compositum ex potentia & habitu causat quicquid est in actu, licet habitus sit ratio quòd actus sit talis vel talis.

¶Tertiò posset negari consequentia: q̃a diuersitas rationis in effectu sufficit ad hoc: ꝙ reducatur in diuersas causas se[c]undum rem. nam asinus vt ens reducitur in Deum tanquã in causam. quia Deus est vniuersale principiũ essendi. Et idem asinus, vt est quid generabile, reducitur in solem tanquam in causam. Et idẽ vt asinus reducitur in asinum tãquã in causam, & tñ est eadẽ res quæ est ens & generabilis & asinus.

Secundò. In causis æquiuocis nõ est reciprocatio. sed actus est causa æquiuoca respectu habitus. ergo habitus nõ est causa actus.

Respondeo, ꝙ habitus non causat actum eo modo quo causatur ab ipso actu. nam actus est cã partialis habitus: ita ꝙ sine actu nunquã potentia causaret habitum. habitus autẽ nõ est causa partialis actus: sed est ratio, ꝙ potentia taliter agat, & reducitur ad genus causę efficientis tanquam ratio agendi.

Tertiò. nullum accidens agit in suũ subiectum. sed habitus est accidẽs potentiæ.

tētię.ergo nō causat in ea delectationē.

¶Respondeo,& concedo totum.nec nos dicimus,ꝙ habitus causet delectationem in potentia.Dico tamen ad minorem,ꝙ subiectum aliquorū accidentium spiritualium agit in se aliquid, ꝙ agere non posset nisi haberet huiusmodi accidentia.patet enim, quòd intellectus non posset intelligere sine specie intelligibili.

CONCLVSIO II. Principalis actus meritorius necessariò requirit gratiam.Hanc probat.1.2.q.110.art.5. Omnis actus perducens ad finē supernaturalem requirit principiū supernaturale. sed actus meritorius perducit ad finem supernaturalem, qui est vita ęterna.ergo requirit principium supernaturale,quod dicitur gratia.

CONCLVSIO III. Gratia est quid creatum in anima.Hanc probat.3.contra gen.c.149.Id quod facit hominem formaliter dignum vita æterna,est quid creatum in anima.sed gratia est huiusmodi.ergo.

Aureol. hic. Contra arguit Aureo.†primo:Gratia est ratio formalis,qua creatura est Deo dilecta.ergo non prouenit ex diuina dilectione. consequentia probatur. quia alioquin creatura esset dilecta antequā haberet id quo formaliter est dilecta. hoc est falsum.ergo.

Anima ante gratiam habitam,dicitur nō formaliter sed denominatione extrinseca grata Deo.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem negatur minor : quia antequam anima habeat gratiam, qua est formaliter grata, dicitur esse grata Deo non formaliter:sed denominatione extrinseca ex diuina acceptatione: quæ quia gratuita est potest dici gratia. Deus enim ab æterno dilexit omnia, quæ modo diligit.

Secundò creaturę,non profluunt in esse ex eo,ꝙ Deus diligat eas.ergo nec gratia in animam ex eo ꝙ Deus eam diligit.consequentia patet à simili.antecedens etiam,quia cū Deus omnia immutabiliter diligat,sequitur ꝙ oīa immutabiliter creat.

¶ Respondeo. negatur antecedens. quia amor Dei est causa rerum.

¶Ad probationē negatur,quia Deus non naturaliter sed liberè agit & ideo effectus eius sunt immutabiles,vt contingentes,sicut ei placet.

¶ Quatuor alijs rationibus probat, quòd Deus necessariò diligat existentem in charitate.quod concedimus loquendo de necessitate suppositionis, id est supposito, quòd aliquis sit in charitate:non tamen necessitate absoluta diligit creaturā:quia non necessariò vult ei bonum & esse.

De distinctione autem charitatis & gratiæ & de alijs ad hoc spectantibus agetur in tertio.

QVAESTIO. II.

QVęritur secundò:Vtrum charitas possit augeri.

PRO quęstione hęc est prima conclusio. Aliquę qualitates intenduntur per remotionem contrarij. Hanc ponit sine probatione.de verit.quæstio. 8.articu.14.vbi dicit tria.Primum est,quòd contrariæ formæ possunt esse simul in eodem subiecto, secundum esse remissum , sicut patet quòd calor & frigus sunt in tepido.Idem sentit Comment. 4.cœli.com.26.vbi sic dicit.Contraria existunt in medio, verbi gratia , album & nigrum sunt in rubro. Idem dicit.5. phy. commen. 52. & 10. meta. commen.23. *Cōtraria existūt in medio.*

Probatur etiam ratione:quia si in inductione vnius contrarij totaliter abijcitur aliud,sequitur quòd idem instans copulat totum tempus in quo subiectum erat sub forma abiecta, & tempus quo est sub forma introducta. sed hoc est falsum : ergo : minor probatur quòd enim non detur vltimum esse, patet.8.physi.Quod non detur primum esse in formis huiusmodi. probo.quia tunc daretur primum mutatum esse. cum ad istas sit motus. præterea philosophus dicit. 6.phylo. † quòd omne quòd mouetur habet aliquid vtriusque extremi.ergo si aliquid mouetur de cōtrario in contrariū,habet aliquid vtriusque contrarij. *Text.32. & 45.*

¶Secundum dictum est,quòd huiusmodi formæ non possunt simul esse in eodem subiecto secundum esse perfectum.

¶ Tertium dictum est conclusio primò dicta , quę probari potest per Commen.5.physi.commen.19. vbi dicit, quòd album non fit minus album nisi ex mixtione nigri. Et com. 45.dicit,quòd diminutum in omni genere est diminutum per mixtionem contrarij.Et in secundo de generatione dicit,quòd si frigidum nihil haberet caloris

Gregor. q. 2.

loris, esset frigidum in summo.

Contra primum dictum arguit Gregor. † primo. Magis videtur quod duæ formæ contrariæ actiuæ & passiuæ compatiantur se in distinctis sitibus, & subiectis quam in eodem. sed non compatiuntur se in distinctis: quia si approximentur, omni impedimento remoto, vna expellit aliam. ergo.

Vtrũ formæ cõtrariæ sint simul.

¶ Respondeo. negatur minor quòd possent esse in tali dispositione, quòd compaterentur se in sitibus proximis.

Secundò. Si duo contraria sint simul sequitur, quòd de eodem possint verificari contradictoria. hoc est falsum. ergo: consequentia probatur. quia ad vnum contrarium sequitur negatio alterius & econtra vt dicitur 10. meta †. nam si aliquid est album, non est nigrum. vnde si est album & nigrum: sequitur quòd sit album & non album.

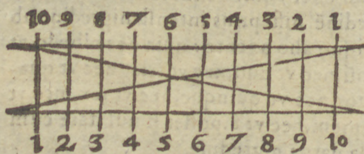
Text. 16.

¶ Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem dico, quod ad vnum contrariorum in esse completo sequitur negatio alterius, sed non in esse remisso: quia non quilibet gradus formæ sufficit denominare subiectum, si non sit vltra medium gradum totius latitudinis illius formæ: nam quod est albũ, vt nouem, & nigrum vt vnum est simpliciter album, & non nigrum nisi secundum quid.

Tertiò si calor & frigus possunt esse simul in eodẽ sit calor. a frigus b. Aut. a. potest præcisè pati. b. & non maius nec minus: aut minus & nõ maius: aut maius & non minus: aut maius & minus. Non primum, quia si a. non potest pati secum minus quàm b. ergo nec maius: ergo nec maior calor quam a. poterit pati minus frigus quàm. b. hoc est falsum: ergo consequentia patet. quia quantum vnum contrarium plus excedit aliud: tantò minus compatitur illud secum. falsitas consequentis probatur. Si maior calor quàm. a. non potest pati minus frigus quàm. b. ergo si calor. a. intendatur non minuetur frigus. b. quod est contra te: qui dicis quòd quando vnum contrarium intenditur aliud remittitur. Non secundum quia si. a. non potest compati minus frigus quàm. b, sequitur quòd non potest remitti. a. nisi remittatur. b. quod patet esse falsum. Non tertium quia si minus frigus quã. b. potest stare cum a. ergo. b. potest stare cum maiori calore quàm sit. a. & sic poterit intendi. a. absque hoc quòd. b. remittatur: quod est falsum. Non quartum vt patet ex ratione contra secundum membrum & tertium.

¶ Respondeo. negatur prima pars antecedentis. Ad probationem negatur consequentia. quia non oportet quod quanto vnum contrariorum plus excedit aliud tanto minus compatiatur illud secum. sed sufficit quòd quanto est maius tanto contrarium stans cum eo sit minus. verbi gratia. si calor vt quatuor. non cõpatitur frigus vt vnũ, non oportet quod calor vt nouẽ non compatiatur frigus vt vnũ. Cuius ratio est. quia impossibilitas existendi in eadem est propter distinctionẽ formarum. & quia summus gradus vnius contrarij puta caloris summè distat à latitudine alterius. ideo vbi est summus gradus caloris, ibi non est gradus frigoris: & econtra. Ita proportionabiliter quanto aliquis gradus est propinquior primo gradui: siue summo vnius contrarij. tãto mais distat à summo gradu alterius, & minus distat à non gradu eius, & à gradibus proximis non gradui. & per consequens patitur eos secum. vt patet in tali figura.

Frigus.

Calor.

Figura declarans proportionalitatem graduum formarũ contrariarũ sibiinuicẽ coexistentiũ.

Ecce quod calor vt quatuor non compatitur frigus vt vnum. tamen calor vt. 9. ipsum compatitur. quia plus distat in suis qualitatibus calor vt quatuor: & frigus vt vnum: quàm calor vt nouem: & frigus vt vnum.

Contra eandẽ arguit Adam primò. Cõtraria non possunt simul esse in gradibus intensis. ergo nec in remissis. antecedens patet per te. consequẽtia probatur. aut vni contrario. puta albedini repugnat coexistere alteri puta nigredini, inquantum nigredo est. & sic habetur propositum: quia nigredo remissa sic est nigredo, sicut intensa. aut repugnat quia est in tali gradu, puta cum albedine, vt vnum non potest stare nisi

nigredo vt vnum. Sit ergo corpus nigrum vt vnum nihil habens de albedine: ergo si ei approximetur aliquod dealbatiuum, quod possit in eo facere albedinem, vt nouem: nihil corrumpit de nigredine: consequentia patet. quia nulla est repugnantia inter albedinem vt nouem: & nigredinem, vt vnũ. Tunc ergo maius dealbatiuum si approximetur, introduret maiorem albedinem: & sic non solum albedo vt vnum: sed etiã maior poterit stare cum nigredine vt vnum.

Respondeo. dico primò ꝙ vni contrario non repugnat ex natura sua: nec quia sit in aliquo gradu determinato coexistere alteri contrario: sed quia est in summo gradu qui requirit subiectũ dispositum & ab omni dispositione, id est ab omni contrario remotum.

¶Dico secundò, ꝙ ista repugnantia non est formalis: sicut album & nõ album repugnant formaliter: sed est virtualis, quia vnum est corruptiuum alterius: sicut esse cęcum & esse videntẽ virtualiter repugnant.

¶Dico tertiò, ꝙ ille casus raro accidit, ꝙ gradus remissus vnius contrarij sit in subiecto sine omni gradu alterius contrarij.

Impossibile est albedinẽ induci successiuè in subiecto nigro, vt vnum tantum.

¶Dico quartò, ꝙ posito illo gradu, non esset possibile successiuè induci albedinẽ nisi prius intensa nigredine ab aliquo alio agente: quia nec albedo vt vnũ, nec vt duo, nec vt tria, nec vt quatuor, nec vt quinque, nec vt sex, nec vt septem, nec vt 8. posset simul stare cum illa parua nigredine.

Ex dictis sequitur, ꝙ calor in centuplo intensior aliqua frigiditate nõ possit agere in ea nisi intendendo eam. Sit corpus calidum & habens aliquẽ gradum frigiditatis vt concedimus. Sit aliud corpus in centuplo frigidius, & ex consequenti calidius primo & approximentur ista duo corpora: tunc primum corpus non potest remittere frigus secundi. quia non potest remitti vnũ contrarium nisi aliud intendatur: & sic oporteret ꝙ si remitteret frigiditatem eius, ꝙ intenderet calorem eius. hoc autem non potest quia maior calor non potest intendi in maiori, in primo autem corpore est minor calor quàm in secundo. Sequitur ergo cum non possit remittere illam frigiditatem: & omnis calor agat in frigus: quod eam intendat.

Secundò arguit. Nigredo vt vnum per te non potest intendi, nisi remittatur albedo: ergo in aliquo instanti erunt æquales: tunc vltra approximentur duo subiecta habentia contrarias formas in æquali gradu: puta vnum sit calidum vt quinque, & aliud frigidum vt quinque: aut intendentur æqualiter vsque ad summum: & sic stabunt similiter in summo: aut vnum aget in aliud & econtra: & sic tandẽ destruentur nec compatiũtur se in gradibus remissis: & sic nullo modo.

Respondeo. primò conceditur prima consequentia. sed dico primo, quòd illa simultas non erit nisi in potentia, scilicet in instanti: sed non quiescent in illo instanti. Sicut etiam mobile, dum mouetur nõ est in loco sibi æquali nisi in potentia: quia non est in loco sibi æquali nisi in instanti: esse autem in instanti est esse in potentia: vt dicitur. 6. physi. com. 76.

Forma nõ denominat subiectum, nisi excedens mediũ gradum latitudinis.

¶Dico secundò, quod subiectum calidum, vt quinque non esset calidũ nec frigidum, quia nulla forma denominat nisi sit vltra medium gradum totius latitudinis.

¶Dico tertio, quod licet isti duo gradus ęquales se compatiantur: non tamen alij æquales se compatiuntur: puta calidum vt tria: & frigidum vt tria: calor vt septem, & frigus vt septẽ: quia isti in suis latitudinibus distant, non autem primi: vt patet in figura supra posita.

¶Dico quarto ad secundum processũm, ꝙ non intenderentur simul, quia sequeretur contradictio: quia calidum vt sex: & frigidũ vt sex denominat subiectum: & sic simul esset calidum & frigidum: & per cõsequens calidũ & non calidum: vel ergo neutrum intẽderetur vel vnum posset adeo intendi alio non intenso.

Grego.

Contra conclusionem in se arguit Greg. ꝙ intensio vnius contrarij nõ sit, quia vnum alteri permisceatur. primo quia sequeretur ꝙ vnum contrarium non posset intẽdi nisi aliud intẽderetur in eodẽ subiecto. hoc est falsum: ergo & conclusio maior probatur. nã per conclusionem hęc consequentia est bona. albedo intẽditur: ergo minus permiscetur nigredini tunc vltra, ergo nigredo minus permiscetur albedini: ergo nigredo

gredo intenditur.

Respondeo.& dico primo ꝙ ad intensionem qualitatis habentis contrarium duo reperiuntur, scilicet impermixtio oppositi: & eductio formæ de imperfecto ad perfectũ & illud secundum est id in quo formaliter consistit intensio formæ. In remissione autẽ requiritur permixtio contrarij & reductio de perfecto ad imperfectum.vt dicit S.D.secundo sen.dist.24.articu.1.ad secundum.

¶Dico secundò ꝙ impermixtio contrarij est prior secundum rationem ex parte mobiliter:quàm deductio formæ de imperfecto ad perfectum:quia mobile prius natura recedit à termino à quo quam accedat ad terminũ ad quẽ: prima secundæ.q.114.art.4.ad primum. Et dicta impermixtio se tenet ex parte causæ materialis. Inductio autem de imperfecto ad perfectum est prior ex parte agentis:quia agens intendit principaliter inducere formam similem sibi:& sic est prior in genere causæ formalis & finalis : quin ideo remouetur contrarium vt inducatur forma.4.sent. dist.17.ar.4.q.1.art.3.

Ad argumentum negatur maior.Ad probationẽ negatur vltima consequentia.Quãdo enim albedo intenditur minus permiscetur nigredini:quia subiectum minus actuatur per nigredinem, nigredo autem non magis immo minus permiscetur albedini, quia subiectum magis ab albedine actuatur.

Secundò.calor aeris potest fieri intensior absque hoc,ꝙ minus permisceatur contrario:ergo potest esse intensio sine maiori impermixtione contrarij. consequentia patet & antecedens:quia in aere puro nulla est frigiditas.

Respondeo.negatur antecedens. Ad probationem dico ꝙ in aere est frigiditas remissa:nec oportet omnẽ qualitatem elementi esse impermixtã.Nam in aere & in aqua est leuitas ꝑmixta grauitati:vt dicit Commentator tertio cœli.com.& 26.

CONCLVSIO II. Charitas est forma intensibilis. Hanc probat autoritate Aug.dicentis super Ioãnem: charitas augetur,

CONCLVSIO III. Quando charitas intenditur non additur charitas charitati.Hanc probat primo sen. distin.17.q.2.arti.2.Si charitas adderetur charitati aut esset alterius speciei aut eiusdem.non primum,vt patet.non secundum,quia esset in alio subiecto: cum accidentia non distinguantur numero nisi per subiecta.

Secundò probatur eadem cõclusio. Caliditas augetur,non addita alia caliditate:vt dicit philosophus.4.physi.† & Commentator commẽ.86.ergo etiam charitas. *tex.84.*

Tertio,quanto aliquid est compositius,tanto est imperfectius.sed si additur charitas charitati ipsa fieret cõpositior:ergo imperfectior.

Corollarium primum.Eadem forma qua sub esse imperfecto est terminus à quo: sub esse perfecto est terminus ad quem.

Corollarium secundum. Subiectum habẽs formam sub esse imperfecto est in potentia ad eandem sub esse perfecto.

Cõtra arguit Aureolus † primo.Vbi cunque est nouus motus:ibi est acquisitio noua termini.sed vbi est intensio charitatis : ibi est nouus motus : ergo noua charitas. *Aureolus hic.*

Respondeo.dico primo,ꝙ qñ aliqua forma intenditur ipsa dat aliud & aliud esse subiecto:eo ꝙ reducitur de esse imperfecto ad esse perfectius:& ista diuersa esse dicuntur gradus formæ : non quòd ipsa forma intrinsecè habeat gradus.

Ex hoc sequitur ꝙ esse formę intensibilis habet gradus, non ad hunc sensum,ꝙ vnum esse habeat in se gradus: sed quia forma dat plura esse successiuè:quorum vnum est perfectius alio,& continet aliud eminentius.Patet etiam ꝙ forma accidentalis differt dupliciter à substantiali.Primò quia aliqua forma accidẽtalis potest dare successiuè plura esse:& per cõsequens est in subiecto diuisibiliter.forma autẽ substantialis dat tm̃ vnũ esse:& ideo dicitur esse in subiecto modo indiuisibili.Et rursum esse, ꝙ dat forma substãtialis,est esse existẽtiæ:& ideo est tm̃ vnum,esse autem ꝙ dat forma accidẽtalis est esse inexistentiæ:& ideo possunt simul in eodẽ subiecto esse plura talia esse secundum pluralitatem formarum. *Formæ substãtialis & accidẽtalis differunt dupliciter.*

¶Dico secundò,ꝙ quãdo forma intenditur,magis participatur à subiecto, participatio autem est relatio cuius fundamentum est ipsum esse formæ:

ſed non oportet, quòd ad intentionem relationis intendatur fundamentum. immo aliquando remittitur: vt patet quando albiſſimũ efficitur ſimilius albo remiſſo. nam tunc remittitur eius albedo. In propoſito tamen quanto eſt maior participatio, tanto eſt perfectius eſſe formæ.

Ad argumẽtum negatur maior: ſufficit enim idẽ terminus ſub vario eſſe.

Secundò. forma non intenditur propter maiorem ſubiecti diſpoſitionem. ergo intenditur in eſſentia ſua. conſequẽtia patet. antecedẽs ꝓbatᷣ. aut illæ diſpoſitiones intẽdũtur in eſſentia ſua, aut ꝓpter maiorẽ diſpoſitionẽ ſubiecti. Si primum, habeo intentum, ꝙ aliqua forma intenditur in eſſentia ſua. Si ſecundum, procedetur in infinitũ. Item probatur illud antecedens. Si forma intenditur propter maiorem diſpoſitionem ſubiecti. ergo ſi ſubiectum ſit ſummè diſpoſitum, in eo erit forma in ſummo. hoc eſt falſum: nam aer eſt ſummè diſpoſitus ad lumen: non tamen habet eum in ſummo.

Reſpondeo. ꝙ ad intentionem poteſt concurrere aliquid in genere cauſæ materialis: & iſtæ ſunt diſpoſitiones ſubiecti.

¶ Secundò concurrit aliquid actiuè: & hoc eſt ipſum agens.

¶ Tertiũ autem eſt ipſa eductio formæ de imperfecto ad perfectum, & in hoc conſiſtit formalis ratio intentionis. Ex hoc poſſet negari cõſequentia. quia datur medium, ſcilicet eductio de imperfecto ad perfectum.

¶ Secundò. negatur antecedens. Ad probationem primam dico, quòd illæ diſpoſitiones non intenduntur in eſſentia ſua: neque oportet, ꝙ per alias diſpoſitiones, quia in hoc non ſtat formalis ratio intentionis: ſicut etiam forma ſubſtãtialis ſupponit diſpoſitiones in ſubiecto: quæ tamen non ſupponũt alias.

Intenſio charitatis eſt eductio de imperfecto ad perfectũ. Diſpoſitio ad intentionẽ ſũt actus.

Ad ſecundam negatur cõſequentia: quia vt dictũ eſt formalis ratio intenſionis, non conſiſtit in diſpoſitione ſubiecti. Ad propoſitum de charitate dico, ꝙ intenditur quia educitur de imperfecto ad perfectum. Diſpoſitio autem ad eius intenſionem ſunt actus charitatis: quos non oportet eſſe maiores intenſiue ſed extẽſiue, id eſt quòd ſint plures quàm prima. Ipſe autem actus charitatis non requirit aliam diſpoſitionem ad hoc, quòd intendatur.

Tertiò. forma, ſecundum quam aliquid mouetur, habet partes, vt dicit Commentator primo phyſi. ſed minus album mouetur ad maiorem albedinem: ergo in albedine ſunt partes, quarum vna poſt aliam aduenit.

Reſpondeo. ꝙ per partes non intelligit Commentator partes eſſentiæ formæ, ſed formam ſub vno eſſe appellat vnam partem: & ſub alio eſſe aliam. Iſtę reſponſiones eliciuntur præſenti diſt. 2. q. ar. 1.

Cõtra has reſponſiones arguit Grego. † primo. Nulla forma accidentalis dat eſſe ſubiecto diſtinctum ab ipſa forma, ergo non intenditur per hoc, quòd dat aliud & aliud eſſe. antecedens probatur. Illud eſſe eſt in ſubiecto: ergo per aliud eſſe: & ſic in infinitum.

Greg. hic q. 2.

Reſpõdeo. negatur antecedens. Ad probationem negatur conſequentia: quia vt dictum eſt diſt. 8. q. prima. conſtitutum ex forma & ſubiecto eſt adhuc potentiale reſpectu ipſius eſſe. aggregatum vero ex forma & eſſe nõ eſt amplius potentiale: cum etiam ſit actualiſſimum.

Secundò. Illud eſſe eſt eiuſdem rationis cum forma: aut diuerſarum rationum. Si primum, ergo ſicut eſſe per te habet gradus, ita & forma. Si diuerſarum: tunc omnes rationes, quas facis ad probandum, ꝙ forma non habeat gradus, poſſunt fieri ad probandum, quòd etiam eſſe non habeat gradus.

Reſpondeo primò. ꝙ eſſe non eſt proprie eiuſdem rationis ſpecifice nec alterius, quia non habet proprie rationem quidditatis. Si tamen alterum eorum ſit concedendum, dicitur ꝙ nõ eſt eiuſdem rationis cum forma: ſicut nec actus cum potentia. Ad improbationẽ dico, ꝙ eſſe non habet gradus intrinſecè. & ꝙ ſicut forma non additur formæ: ſicut vnum eſſe non additur alteri: licet vnum ſuccedat alteri, nec eſſe perfectius eſt compoſitius quàm eſſe imperfectius. Dico tamen, ꝙ eſſe habet gradus extrinſecè: quia ibi ſunt plura eſſe, quorum vnum eſt perfectius alio, & perfectius continet aliud imperfectius.

Eſſe neq; eſt eiuſ. ſ. rationis nec diuerſæ ſpecificè, quia non habet rationem quidditatis.

Si dicatur ergo ſimiliter eſt etiam de for

de forma: quia scilicet dum intenditur additur forma perfectior, quę continet imperfectiorem.

Respondeo, ꝙ non: quia tunc forma quæ intenditur non esset maior quàm prius: sed post imperfectam veniret perfectior.

Arguit præterea quinque rationibus, quòd præcisa causa intensionis non sit dispositio subiecti: quod concepimus vt supra dictum est, in responsione ad secundum.

Contra eandem arguit Adam argumento Scoti. Si in forma intensa nihil est ꝙ non sit in remissa: sequitur quòd charitas & gratia cuiuslibet viatoris sit æqualis charitati & gratiæ Christi: sed hoc est falsum: ergo. consequentia patet. ex quo intensio non est per additionem partis formæ ad formam, sequitur ꝙ non est perfectior entitas formæ intensæ quàm formæ remissæ. nec valet dicere ꝙ forma intensior dat nobilius esse quia loquor de forma præcisè accepta, vt distinguitur ab esse secundum te.

Respondeo. primo, ꝙ gratia Christi vt præscindit ab esse nullius est bonitatis, sicut in simili dictum est distinctio. 3.

¶ Dico secundò, quòd si per impossibile essent duæ gratiæ separatæ ab omni subiecto: vna non esset perfectior alia.

Gratia Christi dignior alijs propter duo.

¶ Dico tertiò, quòd gratia Christi est dignior omnibus alijs propter duo. Primò quia perfectius actuat suum subiectum. Secundò propter coniunctionem ad diuinitatem, inquantum concurrit cum ea ad eundem actum: vt actus gratia illa informatus non tantum sit hominis sed etiam Dei.

Ad argumentum negatur cõsequentia. & responsio data est bona. Ad improbationem, concedo gratiam Christi vt præscindit ab omni esse, non esse meliorem alijs: quia vt sic non est bona.

Secundo. Si forma intẽditur sine additione: sequitur ꝙ eadem forma potest fieri nobilior Angelo nulla entitate addita illi formæ. sed hoc est falsum: ergo. consequentia probatur. Angelus excedit formam: puta albedinem finitè: excedit ergo eam. exempli gratia in proportione decupla: tunc si intendatur illa albedo, vt sit duodecies maior quàm ante ipsa excedit Angelũ.

Respondeo. negatur consequentia. quia non omne augmentabile etiã sine termino potest peruenire ad æqualitatem cuiuslibet, alterius finiti, si sit alterius rationis, cuiusmodi est Angelus & albedo.

Ex hoc sequitur, ꝙ charitas vię nunquam potest tantum intendi, vt æquetur charitati patriæ: nec cognitio viatoris cognitioni comprehensoris: nec gratia alicuius gratiæ Christi: quia sicut teneo pro nunc ista sunt diuersarum rationum: vt potest elici de veritate. q. 29. art. 3. ad quintum.

Godofredus. quolib. 2. q. 3.

Contra eandem arguit Godofredus † primò. Termini motus sunt incompossibiles: ergo eadem forma non potest esse terminus à quo & ad quem.

Respondeo. primo dico, ꝙ termini sunt compossibiles quò ad entitatẽ sed incompossibiles quò ad esse. Et sic est in proposito: quia forma vt est terminus à quo aliud esse habet, quàm vt est terminus ad quem. Vel potest aliter dici ꝙ forma remissa non est terminus à quo, quantum ad illud positiuum quod dicit: sed vt est sub priuatione perfectioris gradus: illa autem priuatio abijcitur adueniente perfectiori gradu. Nec oportet si terminus, ad quẽ sit positiuus ꝙ etiam terminus à quo sit positiuus ad hoc, ꝙ motus sit eiusdẽ rationis. quia motus specificatur solum à terminis ad quos.

Vtrũ intensionis formæ terminus à quo sit priuatio.

Et si arguitur contra. Illa mutatio, cuius terminus à quo est priuatio, non est motus; sed mutatio: sed alteratio est motus, & non mutatio: ergo non habet pro termino à quo priuationem.

Respondeo. negatur maior. nisi illa priuatio sit alicuius simpliciter nõ subiecti. priuatio autem gradus perfectioris formæ est in aliquo simpliciter subiecto.

Vel dicendum est vt elicitur. de veri. quæstio. 28. articu. 1. ꝙ illa alteratio, & est motus, & est mutatio, vt est mutatio, habet terminum à quo priuationẽ: vt motus, habet formam imperfectam, quæ non vt forma simpliciter, sed vt forma imperfecta est terminus à quo.

Secundò. Forma remissa contrariatur formæ intensæ: ergo non est eadem cum eà.

Respondeo. negatur antecedens. si subiectũ vt est sub forma remissa contra

trariatur sibiipsi vt est sub forma intensa, inquantum plus habet de forma opposita, dum est sub forma remissa: quàm dum est sub intensa. Nam remissè album plus habet de nigredine, quàm intensè album.

Tertiò. In formis substantialibus forma perfectior distinguitur realiter ab imperfectiori: ergo & in accidentalibus.

Respondeo. negatur consequentia. quia distinctio in formis substantialibus prouenit ex ipsis naturis formarum. in accidentalibus vero prouenit ex diuersa participatione subiecti.

Quartò. Forma intensa continet remissam, sicut sensitiuum continet vegetatiuum. sed adueniente sensitiuo, corrumpitur vegetatiuum. ergo adueniente forma intensa, corrumpitur remissa.

Respõdeo. negatur maior, quia continentia vegetatiui in sensitiuo prouenit ex propria ratione formæ: quia, scilicet sunt alterius rationis: & vna dat omnem perfectionem, quam dat alia & adhuc plus. Impossibile est autem vnam speciem efficere aliam, sed continentia formę remisè in intensa prouenit ex esse, quod habet forma in subiecto, & non ex propria ratione cum sint vnius rationis: sed distinctæ, sicut perfectum & imperfectum. possibile est autem imperfectum effici perfectum.

Quomõ generetur charitas. Ad perfectam vero notitiam prædictorum sciendum est, q́ charitas sic generatur. primo enim Spiritussanct. mouet liberũ arbitriũ ad bonũ. postea voluntas sic mota conatur ad bonũ: quãuis iste conatus possit esse simul tempore cum infusione charitatis. Differt autẽ charitas ab habitibus acquisitis: qa actus cõparãtur ad habitum acquisitum, vt dispositio, & vt causa agens qua, conatus autẽ comparatur ad charitatẽ solũ vt dispositio. Et quia qui est melioris naturæ, potest habere meliorem conatum: ideo qui habet meliora naturalia, dummodo sit par conatus magis recipiet de perfectionibus infusis. Quando autem quis operatur secundum totum conatum necessario necessitate infallabilitatis ei infunditur gratia. Et similiter quando habens charitatem operatur secundum totam virtutem charitatis necessariò intenditur, charitas nisi ponatur obstaculũ.

Sciendum secundò, q́ dispositio ad charitatem aliquando est maior intensiuè: quia, scilicet vnus actus est intensior alio, eo q́ magis actuat subiectum, in quo est: & dat ei perfectius esse, quod esse ideo est perfectius, quia magis accedit ad similitudinem primæ actualitatis subsistentis, & primæ charitatis, quæ est actus purus. Aliquãdo dispositio est maior extensiuè: quia scilicet sunt plures actus, quorum vltimus agit in virtute præcedentium. *Dispõ ad charitatẽ, quandoq; maior intensiuè & quandoq; extẽsiuè.*

Sed dubium est quomodo illa multiplicatio actuum reddat hominem magis dispositum: cum illi actus non maneant simul nec aliquid relinquant in homine.

¶ Ad quod dico, q́ actus charitatis aliquid relinquunt in viribus sensitiuis per modũ habitus, secũdũ quẽ incitantur ad obediendum diuino amori: vt dicit S. Do. præsenti dist. q̃. 1. art. 3. Et quanto magis habẽt de dicta impressione, tanto magis dicitur homo dispositus ad eliciendũ actum intensiorem, qui est vltima dispositio ad augmẽtum charitatis.

Sciendum tertio, q́ quantò anima plus habet de dicta dispositione, tanto dicit' magis capax charitatis: est enim capacitas quædam habilitas siue quædam relatio fundata in dispositione potentiæ passiuæ: siue in potentia passiua in ordine ad actum primum vel secundum. Aucto autem fundamento, augetur relatio: & ideo aucta dispositione dicta, augetur capacitas voluntatis ad charitatem. Et quia charitas est dispositio ad lumẽ gloriæ: idcirco aucta charitate, augetur capacitas animæ ad lumen gloriæ. Et licet charitas sit in voluntate & lumen gloriæ in intellectu: est tamẽ vtrunque in eodem subiecto, quòd, scilicet in anima.

CONCLVSIO IIII. Omnis forma, quę augetur per maiorem radicationem in subiecto, augetur essentialiter. Hanc probat præsenti distinct. q. 2. ar. primo. Omnis forma accidentalis aucta secundum suam virtutem augetur essentialiter: quia virtus formę accidentalis non distinguitur ab ea. Vel si distinguitur est eius immediatus effectus. & ideo aucto vno augetur aliud: sed forma quanto magis radicatur in subiecto, tanto est maioris virtutis: quia subiectum potest per eam producerę

ducere intensiorem actum : ergo omnis forma, quæ augetur per maiorem radicationem in subiecto, augetur essentialiter.

CONCLVSIO V. Charitas augetur, quia educitur de imperfecto ad perfectum. Hanc probat vbi supra. Charitas non augetur per additionem partis ad partem : ergo vt educitur de imperfecto ad perfectum.

CONCLVSIO VI. Aliquę formæ, intenduntur non solum per maiorem participationem subiecti, sed etiam per additionem. Hanc probat.prima secundæ. quæstione 52.ar. primo. de scientia quæ intenditur per additionem specierum intelligibilium.

Sed sciendum,quòd hæc conclusio non contradicit præcedentibus : quia ex duabus speciebus intelligibilibus non fit vna.

Ex quo sequitur, quòd ista additio est extrinseca: nam habitus scientiæ vt dicit collectionem specierum, non est simplex qualitas : vt dictum est in prologo.q.3.

CONCLVSIO VII. Nulla forma substãtialis est intensibilis. Hanc probat.prima secundæ. quæstio. 52.artic.primo. Nulla forma consistens in indiuisibili est intensibilis: sed omnis forma substantialis consistit in indiuisibili, cum det esse specificum:ergo.minor probatur. Illa quæ sunt sicut numeri, consistunt in indiuisibili : sed omnes formæ substantiales sunt sicut numeri, vt dicitur octauo meta. Text. 10.

Corollarium primum. Nulla qualitas denominata à numeris est intensibilis. probatur quia eius ratio in indiuisibi consistit : concedo tamen aliquam qualitatem esse intensibilem: vt declarabitur in secundo distinct.16. in fine.

Corollarium secundum. Nulla forma simplex abstractiuè designata suscipit magis & minus.probatur eodem modo, quia ratio cuiuslibet in indiuisibili consistit cum species rerum sint sicut numeri.

Greg. hic q.3. Vtrũ forma habeat intrinsecè partes.

Contra arguit Gregorius. † quòd ex illa maxima, scilicet species rerum sunt sicut numeri sequitur formam habere partes intrinsecè : quia numerus habet partes distinctas:ergo etiam forma.

Respondeo. negatur consequentia: quia similitudo inter numeros & species rerum, non attenditur quantum ad illud, sed in hoc quòd sicut nullus numerus componitur ex partibus eiusdẽ rationis cum ipso:sic nulla quidditas diffinibilis potest constitui ex multis similibus ei : puta vna humanitas ex multis humanitatibus, vel vna albedo ex multis albedinibus. Item ꝙ sicut additio vnitatis variat speciem numeri : sic etiam additio ad formam variat speciem eius.

COCLVSIO VIII. Charitas viæ quantumcunque intendatur, adhuc potest intendi in infinitum. Hanc probat præsenti distinct. quæst. secun.artic.quarto. Charitati non repugnat ex natura sua intendi in infinitum:cum sit quædam participatio charitatis infinitè, neque ex parte agentis, cum sit infinite virtutis, neque ex parte recipientis : quia quantò creatura plus recipit de charitate: tantò plus sua capacitas augetur. ergo nullo modo charitati repugnat augeri in infinitum.

Contra probationem arguit Aureolus primo. Ex hoc sequitur, quòd bonitas creaturæ possit augeri in infinitum: sed hoc est falsum. ergo tenet consequentia, quia bonitas est etiam quædam participatio bonitatis infinitæ.

Respondeo. conceditur consequentia de bonitate accidentali, sed negatur de bonitate essentiali: quia licet vtraque sit participatio diuinæ bonitatis : tamen bonitas essentialis creaturæ dat esse specificum quod consistit in indiuisibili: idcirco statim desinit esse variata forma. bonitas vero accidentalis non dat esse specificum : & ideo potest dare perfectius esse, quàm prius dato quòd non variet speciem.

Secundò. Nulla creatura potest habere capacitatem infinitam : ergo repugnat ex parte recipientis charitatem augeri in infinitum. antecedens probatur. Si creatura posset habere capacitatem infinitam : maximè hanc habuisset anima Christi: sed non habuit vt dicit Sanctus Do. de veri. quæstione secunda. 9. articulo. 3. ad sextum.

Respondeo.negatur antecedens. de capacitate potentiæ obedientialis:vt di-

citur.de veri.vbi supra, ad 3.talis enim impleri non potest vt ibi dicitur.Quod non sic intelligo quasi illa capacitas sit immediatè disposita, & ex natura sua possit capere quantamcunque formam secundum intensionem,puta charitatē, vt mille aut mille millium graduum: sed ideo dicitur non posse repleri: quia potest recipere formam talis speciei vel alterius:& sic in infinitum. Item, quia talis capacitas potest plus,& plus ampliari:quia quantò magis actuatur,tanto magis efficitur capax perfectioris actus.

¶Dico secundò, ꝙ ista capacitas licet possit ampliari in via, non tamē in patria.quia tunc erit coniuncta fini vltimo.Et hoc ponitur tertio.distinct.13. quæstio.1. articul. 2. quæstio.3. ad secundum.

¶Ad probationem antecedentis negatur maior, nam anima Christi nō habuit quicquid potest fieri à Deo. posset enim de potentia absoluta facere creaturam, in qua esset maior capacitas ad gratiam, quàm fuerit in anima Christi:licet de potentia ordinaria statuerit quòd nullus perfectius participet actum gratiæ,quàm anima Christi: cuius gratia dicitur esse infinita in ratione gratiæ.

Maior capacitas esse potest, quàm animæ Christi de potētia Dei absoluta.

¶Dico tertiò:ꝙ licet anima inquantum est imago Dei sit capax gratiæ:tamen vt sic non est immediatè, & sine aliquo ordine capax cuiuscunque gradus.est enim aliquis gradus,cuius non est capax,nisi eius capacitas amplietur.

Contra conclusionem arguitur. primo.Nullus motus rectus est infinitus, vt dicit Philosophus.8.physicorum. & Commentator commen.63.& 72.sed intensio charitatis est motus rectus: ergo.

Respondeo.Dico primo,quòd omne augmentum charitatis habet terminū, sed post illud augmētum potest etiam adhuc aliud augmentū,vt dicitur præsenti dist.q.2.art.4.

¶Ex quo sequitur,ꝙ motus augmēti charitatis in infinitum non est vnus motus continuus,sed multi.

¶Dico secundò,ꝙ forma indiuisibilis secundum essentiam & per accidēs, eo ꝙ est in subiecto indiuisibili, sicut inducitur in subiecto in instanti,ita augetur in instanti.Et nullus motus præter localem est simpliciter continuus, vt dicit Commentator. 7. physicorum commen.55.

Ad argumentum concedo, ꝙ motus charitatis non potest continuari in infinitum,non tamen sequitur quin charitas possit augeri in infinitum pluribus motibus.

Motus charitatis nō potest continuari in infinitū.

Secundò. Impossibile est procedere in infinitum in his,quæ immediatè respiciunt eandem potentiam, vt dicitur tertio physico.com.68.sed omnes gradus charitatis respiciūt immediatè eandem potentiam,ergo,minor probatur. quia dato quocunque gradu,Deus potest illum causare in anima, dato quòd prius non induxerit gradum præcedentem.

Respondeo. Primò conceditur maior,cuius ratio est,quia vnumquodque potest reduci in actum secundum modum suæ possibilitatis.si ergo detur aliqua potentia, quæ immediatè respiciat aliquem actum poterit immediatè eum habere. & si immediatè respicit infinitos poterit immediatè habere infinitos,sicut potest habere vnū, cum ita immediatè respiciat infinitos sicut vnum.

¶Dico secūdò per oppositum,quòd vbi est procedere in infinitum, ibi non immediatè respicitur eadem potentia. Linea enim est diuisibilis in infinitum, quæ non immediatè est in potentia ad omnem diuisionem sed mediante prima diuisione,per quam medietas lineę fit in actu est in potentia ad secundam diuisionem.Ad omnem vero additionem cuiuscunque quantitatis est in potentia immediatè, cū æquè primo possit ei fieri additio quadripedalis quantitatis sicut bipedalis, & propter hoc non est processus in infinitum in additione.In numeris autem proceditur in infinitum,quia ex additione cuiuslibet vnitatis acquiritur noua potentia. Vbi tamen est quædā diuersitas, quia multi actus simul esse possunt puta binarius in actu, & ternarius in actu, & multæ partes continui in actu, sed potentiæ ad tales diuisiones vel additiones non simul sunt, immo dum secunda ponitur euacuatur prima.nec habent idem proximum fundamentum,quia potentia ad primam diuisionem fundatur in toto continuo, sed potentia ad secundam fundatur immediatè illius. Et similiter potentia charitatis ad tale augmentum

mentum fundatur in charitate tanti gradus:& potentia ad vlterius augmẽtum fundatur in charitate maioris gradus, etiam remanente perfectiori actu, qui acquiritur desinunt illæ potentiæ. Concessa ergo maiori: negatur minor de potentia passiua creaturæ: quia talis est finita & proportionata charitati certæ intensionis, qua maiorem nõ posset immediatè recipere nisi eius capacitas amplietur: quod fiet: si primo infundatur animæ charitas sibi proportionata: vel per alium modum Deo possibilem: qua posita ampliatur capacitas animæ ad aliam charitatem: quia ex additione cuiuslibet charitatis additur ei noua potentia ad aliam: sicut exemplum dedi de numeris. Conceditur autem illa minor de potentia logicali, quæ est potentia non repugnantiæ: & de potentia diuina, de qua etiam procedit probatio illius minoris: sed nihil ad propositum. quia oportet maiorem totius argumẽti intelligi de potentia passiua, alioquin esset falsa.

Non omnes gradus charitatis respiciũt immediatè eandem potẽtiam passiuam.

Tertiò. vbicunque est processus ad infinitum, ibi proceditur ad potẽtiam, & non ad actum. vt dicitur 3. phy. † sed in augmento charitatis proceditur ad actum, & non ad potentiam. ergo non potest augeri in infinitum.

Tex. 31.

¶Respondeo ad maiorem: quòd non oportet id quod secũdò acquiritur esse minus actuale, quàm id quod primo acquirebatur: sed oportet, quòd potentia plus & plus actuetur. & sic vult Commen. in quo sensu negatur minor.

¶Dico secundò ꝙ philosophus ibi loquitur in rebus materialibus. vbi potentia limitatur per materiam. & ideò non potest plus & plus fieri capacior sine statu.

Quartò arguit Scotus † si charitas est augmentabilis in infinitum: sequitur ꝙ est deuenire ad vnam quæ in infinitum excedit quamlibet charitatem finitam. hoc est falsum: quia cum Deus videat eam vt factibilem: sequitur quòd posset eam facere. ergo.

Scotus hic. q. 4.

¶Respondeo. negatur consequentia. sicut etiam in numeris procedit in infinitum: non tamen est dare vnum, qui alios excedat in infinitum: & similiter in diuisione continui nõ est dare vnam partem in infinitum paruam.

Quintò quantamcũque charitatem potest Deus facere, tantam potest facere. ponatur ergo in esse, quòd faciat quantam potest: ergo non poterit facere maiorem.

¶Respondeo. conceditur antecedẽs in sensu diuiso. sed non debet poni in esse per vnam singularem: sed per multas singulares, quarũ quælibet est possibilis: sed tota copulatiua est impossibilis. quod sic intelligo. Assignata quacunque charitate, verũ est dicere, hanc aliquantam charitatem Deus potest facere: & respectu illius habet virtutem productiuam: tamen est impossibile, ꝙ faciat omnem quam potest facere: quia tunc producta illa charitate, qua maiorem non posset facere potentia diuina esset exhausta, & ad illam limitata. In sensu autem composito negatur illud antecedens. quia æquipollet isti propositioni. possibile est Deum facere tantã charitatem, ꝙ maiorem facere non posset. Eodem modo respõdetur ad istam. Quantuscunque numerus potest esse: tantus potest esse. cum ergo sit procedere in infinitum in numeris, ponatur in esse: erit actu numerus infinitus.

Impossibile est deũ omnẽ charitatẽ facere, quã potest facere.

Sextò omnem entitatem creatam, quam Deus intelligit: potest producere: sed Deus intelligit charitatem infinitam. ergo.

¶Respondeo. negatur minor. licet enim nullam videat quin adhuc ea maiorem videat: nullam tamen videt infinitam.

CONCLVSIO IX. Motus augmenti qualitatũ non est continuus. Hanc ponit philosophus. 8. phy. tex. 13. dicens. Neque augeri neque minui continuè possibile est: & postea subdit similiter autem & in alteratione qualibet: & Commen. ibi in fine com. 13. contra Alpharabium dicentem omnem motum esse continuum, dicit hoc non esse necessarium nisi in motu locali. Idem ponit. 3. phy. com. 6. idem tenet. S. D. 6. physi.

Contra arguit Greg. † primo. Sequitur ꝙ actiuum naturale nõ impeditum pro aliquo tempore in debita distantia esset præsens passio disposito: & tamen non ageret in ipsum hoc est falsum: vt patet primo de generatione: † & 9. meta. † ergo consequentia probatur. quia actus naturaliter intendit habitum. & per te intendit ipsum in instanti. ergo in toto tempore durationis actus post illud instans actus erit

Greg. hic q. 5.

text 51.

Tex. 10.

præſens habitui : & non aget in ipſum.

Reſpondeo. primò negatur falſitas conſequentis in his, quæ totum effe-ctum, qui poſſunt producere, faciũt in inſtanti, vt patet de corpore luminoſo, quod ſtatim illuminat diaphanum, nec poſt cauſat maius lumen, quandiu eſt in eadem diſtantia. Similiter etiã actus in primo inſtanti ſui eſſe cauſat in habitu quicquid poteſt, & in tempore ſequenti nihil plus cauſat.

Si dicatur corpus luminoſum poſtquam cauſauit in inſtãti lumen in diaphano, poſtea conſeruat ipſum in tempore, ergo agit in diaphano per tẽpus.

Reſpondeo. quòd non dicimus eſſe impoſſibile quòd agat per tempus : ſed quòd non oportet. nam illa conſeruatio eſt per accidẽs in termino: quia poteſt menſurari quolibet inſtanti illius temporis. Sicut etiã video, licet in tempore : tamen hoc accidit ſibi, quia poteſt eſſe in inſtanti, vt dicit S.D. in ſimili. 4. distinct. quæſtio. 1. articu. 5. quęſtio. 3. ad 1.

Viſio eſt in tempore tãtum per accidens.

¶Dico ſecundò, quòd conſequentia primi argumenti negatur: quia poſt inſtans quo actus auxit habitum, ipſe habitus non eſt ſuſceptiuus alicuius effectus illius actus, ſicut etiam calidũ remiſſum poſtquam aſſimilauit ſibi paſſum, ſi per mille annos ſtaret in eadem proximitate, nil amplius ageret in ipſum.

Contra iſtam reſponſionem arguit ſic. Si Sortes habens habitum manſuetudinis, produceret in vna hora decem actus æquales, tunc ille habitus eſſet intenſior, in fine quàm in primo inſtãti iſtius horę. ergo ſi producitvnũ actum, quem continuet per horam : habitus erit intenſior in fine horę quàm in primo inſtanti.

Reſpondeo. negatur antecedens. Ad probationem ſimiliter negatur antecedens. non enim quilibet actus auget habitum: immo ſi primus auget habitum, oportet quòd ſecũdus ſit intenſior primo, ſi debet augere, & tertius ſecundo. prima ſecundæ. q. 52. ar. 3.

Secundo arg. habitus poteſt remitti continuè. ergo & augeri. antecedens probatur. ſuppono, quòd actus contrarius habitui remittat habitum. tunc arguitur ſic. Actus remittit habitum, & non in inſtanti. ergo in tempore. maior ſupponitur. minor probatur. Nõ poteſt dici, quòd actus remittat habitum in primo inſtanti, in quo eſt, & non in ſequentibus, quia non eſt debilior in ſequentibus quàm in primo. Nec quòd remittat in poſteriori aliquo inſtanti & non in primo, quia actus nõ eſt fortior in poſteriori inſtanti quàm in primo. ergo non remittit in inſtanti.

¶Reſpondeo. negatur antecedens. Ad probationem negatur minor, & dico, quòd remittit habitum in primo, & non in alijs, non ex hoc, quòd actus ſit debilior quàm ante, ſed quia paſſum non eſt diſpoſitum ad recipiendum eius actionem, ſicut erat in primo inſtanti.

Vbi eſt ſciendum, quòd actus contrarius habitui cauſat in primo inſtanti in paſſo aliquid contrarium habitui in tali gradu, qualem prius habebat. & ſic remittitur habitus ad inductionem illius diſpoſitionis contrariæ ipſi habitui Et quia actus poſt primum inſtans, quo induxit illam diſpoſitionem : non inducit aliam, ideo non remittit habitum poſt primum inſtans. Et ſicut ad intendendum illam diſpoſitionem requiritur fortius agens, ita etiam requiritur intenſior actus.

Tertiò ſequitur quòd actus diuturnior non magis intenderet habitum, quam actus minus diuturnus. hoc eſt falſum. ergo.

¶Reſpondeo. negatur minor. eſt tamen continuatio actus, quia non poteſt diu tenere: quin ipſe actus intendatur vel remittatur: quia per diuturnam conſiderationem res diſtinctius concipitur. & plura concurrunt mouentia ap petitum ad eliciendum, vel imperandũ intenſiorem, vel remiſſiorem actum.

Quartò. In quolibet inſtanti: temporis menſurantis approximationem corporis luminoſi ad diaphanum: diaphanum eſt magis illuminatum quam ante. ergo illud lumen intenditur in tempore. conſequentia patet. antecedens probatur : quia quanto corpus illuminans eſt propinquius diaphano : tanto magis illuminat.

¶Reſpondeo. negatur antecedens. quia corpus quod approximando illuminat diaphanum : oportet prius per certum ſpacium moueri : & in vltimo inſtanti temporis menſurantis illum motum illuminat magis quam ante. Cuius ratio eſt : quia oportet dare minimum

Corpus luminoſũ non illuminat, niſi prius motum.

nimum gradum luminis ſicut & cuiuſlibet formæ ſenſibilis. Vnde non oportet ꝙ ſi lumen vt octo cauſatur in certo tempore, ꝙ medietas luminis cauſetur in medietate illius temporis. immo eſt aliqua pars ita modica lucis, ꝙ ipſa non poteſt produci in aliqua menſura ei adæquata : ſed ſimul producitur cum toto.

Quintò ſequitur, quòd agens naturale non impeditum & ſufficiens non agat in paſſum ſibi approximatum, hoc eſt falſum. ergo conſequentia probatur. Sit A calidum approximatum B calefactibili : aut in quolibet inſtanti ſuæ præſentiæ intendit calorem in parte ſibi propinquiore aut non. ſi ſic ergo illa alteratio eſt continua. ſi non. ergo agit in paſſum ſibi approximatum.

¶ Reſpondeo. negatur conſequentia. Ad probationem dico : quòd per aliquod tempus diſponit paſſum ad calorem & in vltimo inſtanti illius intenditur calor magis quam prius : & ſic ſucceſſiue.

Contra iſtam reſponſionem arguo ſic. per te paſſum diſponitur in tempore. ſed diſpoſitio eſt alteratio. ergo aliqua alteratio eſt in tempore : & ſic habetur propoſitum.

¶ Reſpondeo. dico primò quòd agens ad hoc quòd inducat ſecundas qualitates, prius diſponit ſubiectum per primas : & ſimiliter antequam inducunt iſtas diſponit ſubiectum per raritatem & denſitatem : quæ conſequuntur motum localem. Motus ergo localis, qui poteſt eſſe continuus, eſt diſpoſitio ad raritatem & denſitatem : quæ vel cauſantur vel intenduntur in vltimo inſtanti temporis menſurantis motum localem, quo partes fuerint diſtantes.

Contra. quando lapis duriſſimus calefit : non oportet ipſum rarefieri. ergo raritas non eſt diſpoſitio neceſſaria ad calorem.

Reſpōdeo negatur antecedens : quia quia ſicut calefit ſecundum exteriores partes : ita etiam rarefit ſecundum partes propinquas ſuperficiei.

Experiere o vir ingenii prædicta de intēſione,

¶ Dico tamen quòd raritas non eſt neceſſaria diſpoſitio ad lumen. ſed ipſum præcedit motus localis.

Sexto ille qui approximat manum igni, experitur quòd quādiu tenet eam in eadem proximitate continuè magis ac magis calefit. ergo in tempore.

¶ Reſpondeo. negatur antecedens. nullus enim experitur illud augmentum eſſe continuum : quia nullus experitur quamlibet partem temporis : immo aliqua eſt ita modica, quæ non percipitur diſtinctè. & ita etiam de motu locali. vnde nullus eſt certus, an inter duas intenſiones caloris inſtantaneas lapſum ſit tempus. Et ſic eſt finis huius maximæ & difficillimæ quæſtionis.

eſſe minoris dubitationis longeq; maius periculum ineſſe contrariæ doctrinæ : quā more garriētiū & vagātium ſophyſtarū quidā aſſeruat

DISTINCTIO. XVIII.

IN diſtinct. 18. quæritur. Vtrum donum ſit proprium nomen Spiritusſancti.

PRO quæſtione hæc eſt prima concluſio. Donum poteſt accipi eſſentialiter, & perſonaliter. Prima pars probatur. Illud quod conuenit eſſentiæ diuinæ, eſt quid eſſentiale : ſed donum conuenit eſſentiæ : quia vt inquit Hilarius. 8. de trinit. eſſentia diuina eſt donum, quod pater dat filio : ergo. Secunda pars probatur. Nam de ratione doni eſt : quòd detur ab aliquo. ſi ergo accipiatur donum, ſecundum quòd eſt alicuius dantis per originem : ſic dicitur perſonaliter, quia vt ſic dicit relationem originis ad id à quo datur. Donum vero eſſentialiter acceptum dicitur eſſe alicuius per idētitatem, & non per originem.

CONCLVSIO II. Donum acceptum perſonaliter eſt proprium Spirit. ſanct. Hanc probat. 1. quæſtio. 38. articulo ſecundo. Donum acceptum perſonaliter eſt proprium illi perſonæ quæ procedit in ratione primi doni. ſed Spiritusſanctus eſt huiuſmodi. ergo. quia procedit vt amor, amor autem eſt primum donum : cum quicquid aliud donat quis alicui ſit ex amore.

Aureol hic art. 1.

Cōtra probationē arguit Aureo. † Si Spiritusſanctus procedit vt amor, ſequitur ꝙ ex vi ſuæ proceſſionis ſit beatus. cum amor in diuinis ſit beatificatiuus. ſed ex vi ſuæ proceſſionis non eſt beatus : immo ex ea habet tantum quòd ſit Spiritusſanctus ergo.

¶ Reſpondeo. vt inquit S. D. 1. diſtinctio. 10. articul. 1. ad quartum. Amor poteſt accipi eſſentialiter notionaliter & perſonaliter. Si eſſentialiter tali. eſt

beatificatus. vnde de hoc amore loquendo conceditur consequentia. sed non est contra nos qui non dicimus. Spiritūsanct. procedere per modum talis amoris. Si accipiatur notionaliter idem est ꝙ communis spiratio. Si personaliter est ipsa persona. Spirit.s.& de amore his duobus modis accepto negatur consequentia.

Secundò si Spirit.s.est amor: sequitur ꝙ sit id, quo omnia bona donantur, sed hoc est falsum: quia tunc haberet specialem efficientiam super creaturas. ergo. Spi.s.non est amor.

¶ Respondeo. negatur minor. Ad probationem negatur consequentia. quia in diuinis est tantum vna causalitas, sed bene sequitur, ꝙ sit ratio processionis cuiuslibet creaturæ. Cū enim Deus producat creaturas per intellectum & voluntatem, de ratione primi principij est, ꝙ præconcipiat formam creandorum. & sic oportet, ꝙ producat verbum: & similiter de ratione eius est ꝙ amat præconcepta, quòd est spirare amorem.

Contra conclusionem arguitur primò. Nullum ens rationis & includens creaturas, est constitutiuū diuinæ personæ: sed donū est huiusmodi. cū enim detur creaturis includit eas vt terminum. & habet ad eas respectum rationis.

Respect⁹ rōis quo dicatur esse constitutiuum diuinæ personæ.

Respondeo. primo ꝙ licet nullus respectus rationis constituat diuinā personam. potest tamen assequi formale constitutiuum eius: eo ꝙ tale constitutiuum non potest à nobis intelligi, nisi cointellecto respectu rationis. Et non solum hoc accidit in constitutiuis personarum: sed etiam in essentialibus. cōstat enim ꝙ intellectio creaturarum est quid essentiale & tamen dicit habitudinem ad creaturas.

Donū cōstituit Spiritum s.

Dico secundò, ꝙ donum constituit personam. Spi s.& in obliquo dicit respectum rationis, est enim donum id quod est aptū donari creaturæ. & hoc conueniebat Spir. s. ab æterno. Ille tamen respectus rationis non intrat constitutionem diuinæ personæ.

Secundò nulla persona diuina refert ad se sua ꝓprietate personali. sed Spi.s. refertur ad se, vt est datus: quia potest dare seipsum. ergo per hoc non constituitur.

¶ Respondeo. primo ꝙ est differentia inter donum & datum, quia datum consignificat tempus, donum autem non: quia est nomen. Item donum addit liberalitatem super datum. nam donum est datio liberalis, item datum importat actionem in actu. Donum vero dicit aptitudinem ad dandum.

Dare essētialiter & notionaliter accipitur.

¶ Dico secundò ꝙ dare potest accipi essentialiter, & sic conuenit Spirit.s. & dare sic acceptum nō dicit relationem realem, sed rationis ad id quod datur. Alio modo accipitur notionaliter, & sic dicit relationem realem ad datum. Spir.s.ergo refertur ad se relatione rationis vt est datus essentialiter: non autem vt est datus personaliter: sed vt sic refertur ad patrem & filium.

Sequitur ex dictis ꝙ processio Spi s. est donatio. non tamen propriè potest dici datio: quia datio dicit actualem respectum rationis ad creaturas. processio autem. Spirit.s. est æterna. vnde cum non habuerit ab æterno illum respectum rationis: datio dici non potest. donatio autem non dicit illum respectum nisi aptitudinaliter.

DISTINCTIO. XIX.

Circa. 19. di. quæritur primo. Vtrum vna diuina persona sit in alia.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Essentia diuina est ratio quòd vna persona sit in alia. Hanc probat S. Do. 1. q. 2. art. 6. per hoc quia eadē essentia numero est in omnibus personis diuinis.

Aureol. hic. art. 1.

Contra arguit Aureo. † primo. Vna persona est in alia: sicut subsistens in subsistente: vt dicit Aug. de fide ad Petrum. cap. 2. sed essentia non est in personis sicut subsistens. ergo non est ratio vni personæ, quàm sit in alia.

¶ Respondeo. negatur consequentia. nam corpus meum est mihi ratio quòd sim in loco dimensiuè, & tamen sum in loco sicut subsistens in subsistente, corpus autem meum non sic. & multa alia exempla dari possent.

Secundò. ista consequentia non valet. essentia filij est in filio: filius est sua essentia. ergo filius est in filio. vel sic. ergo filius est in essentia. ergo nec illa consequentia valet quam facit S. Do.

Respondeo. negatur consequentia vltima. Vnde dico primo, quòd ista præpositio in importat distinctionem. & ideo nulla res potest dici esse in alia nisi

nisi sit ab ea distincta re vel ratione. filius autem nullo modo distinguitur à se. ideo ista non conceditur: filius est in filio.

Forma est in habēte formā & non econuerso.

¶ Dico secundò, quòd forma potest dici esse in nō habente formam & non ecōtrario. vnde dicitur ꝙ deitas est in Deo. non autem ꝙ Deus sit in deitate. Similiter natura potest dici esse in supposito. & non econtra. vnde dicitur ꝙ deitas est in patre. & non tamē dicitur ꝙ pater sit in deitate vel in diuina essentia. Et propter hoc non conceditur: ꝙ filius sit in essentia. prædicta eliciuntur a. S. D. dist. 33. q. 1. art. 3. ad primum. Et dist. 19. q. 3. ar. 2. ad tertium.

Scotus hic. qō. 2.

Contra eandem arguit Scotus. Illa proprietas que conuenit essentiæ inquantum est communicabilis: non conuenit personis ratione essentiæ. sed esse in aliis conuenit essentiæ inquantum est communicabilis. ergo non cōuenit personis ratione essentiæ. maior probatur. Id quod cōuenit suppositis, vt incommunicabilia sunt: puta generare & generari non conuenit ipsi essentiæ. ergo ꝙ conuenit essentiæ vt cōicabilis: non conuenit ꝑsonis ꝑ essentiā.

¶ Respōdeo. primò negatur maior. quia talis proprietas potest conuenire personis, licet alio modo: sicut esse in loco conuenit corpori: quia est quātum, & ratione corporis cōuenit animæ quę non est quanta. sed alio modo conuenit animæ quàm corpori.

¶ Ad probationem negatur consequentia: quia proprietates suppositorum non conueniunt sic naturæ sicut econtra. Nam Sortes est vnius speciei cum Platone ratione naturæ humanæ: quæ est vna secundum speciem propter suam communitatem. non tamen natura humana subsistit sicut supposita.

¶ Dico secundò, ꝙ posset concedi consequentia qua probatur maior: sed negandum est antecedens. quia aliquæ proprietates suppositorum conueniūt essentiæ: licet alio modo. Nam hoc prædicatum persona dicitur de patre vt est incommunicabile: & tñ quia pater est ꝑsona: cōceditur etiā ꝙ diuina essentia est persona: immo ꝙ est tres personæ.

CONCLVSIO II. Relatio est ratio ꝙ vna persona sit in alia. Hanc probat vbi suprà sic. Id quod includitur in formali ratione alterius est ratio, quòd id cui conuenit sit in alio. sed relatio est huiusmodi. ergo quia includitur in formali ratione relationis sibi opposita.

Ex quo patet ꝙ relatio, est ratio ꝙ vna persona sit in alia secundum intellectum, & non secundum esse vt imponit Aureo. falsè. S. D.

Contra arguit Henricus. Si vna persona est in alia & econtra ratione relationis & ratione essentiæ: sequitur quòd idem sit continens & contentum primo & per se respectu eiusdem: cuius oppositū dicit philosophus. quarto phys. †. ergo vna persona nō est hoc modo in alia. consequentia probatur. Id quod secundum se totum continetur in alio & econtra est continens & contentum respectu eiusdem primo & per se: sed sic esset in proposito: quia in personis nihil est nisi essētia & relationes. si ergo vna persona est in alia & ecōtra quantū ad essentiam & quātum ad relationē: sequitur ꝙ contineat eā & cōtineatur ab ipsa secundum se totam. *Text. 24*

Quid sit esse in alio per se primo.

Respondeo. negatur consequentia: quia ad hoc ꝙ aliquid sit in alio ꝑ se primò non sufficit, ꝙ sit in eo secūdum quodlibet sui. sed oportet ꝙ secundū quodlibet sui sit in eo & eodē modo.

¶ Dico secundò, non esse inconueniens aliquid esse primo & per se continens & contentum respectu eiusdem si sit ibi diuersus modus continentiæ. nam forma lapidis continet suam materiam primo & per se: & tamen primò & per se est in illa materia. In proposito filius est primò, & per se in patre sicut verbum in dicente. Et pater est primò & per se in filio: sicut originans in originato.

Dico tertiò, quòd vna persona est in alia secundum esse ratione essentiæ, & secundum intellectum ratione relationis.

Ex quo patet, ꝙ non continetur & cōtinet primò & per se quantum ad hæc. quia non eodem modo secundū vtrunq;: quamuis continentia improproprie attribuatur in diuinis.

Durand. hic. q. 19.

Contra eandem arguit Durandus †. primo. Relatio est ratio: ꝙ vna persona alteri opponatur. ergo non est ratio, ꝙ vna sit in alia.

¶ Respondeo, negatur consequētia. de esse in alio secundum intellectū in oppositis relatiuè: quia vnū relatiuorū

est de intellectu alterius.

Secundo. Id quod continet aliud, se habet in plus quam id quòd continetur. sed pater se habet aliquo modo in plus ratione solius essentiæ. ergo sola essentia est ratio quòd vna persona sit in alia.

¶Respondeo.negatur maior,nisi loquamur de inexistentia locali vel partiali. nam species continet genus actu: non tamen se habet in plus quam genus & maximè est falsa de continentia per identitatem:qualis est in proposito ratione essentiæ.

CONCLVSIO III.Originatio est ratio,quòd vna persona sit in alia.Hanc probat vbi.s̃.quia verbum est in dicente & contra. & similiter est amor in amante,& econtra.

Aureo.vbi supra.

Contra arguit Aureo.† primo.Nullus modus quo vna persona est in alia dicit formaliter imperfectionẽ. sed esse in alio sicut verbũ in dicente & amor in amante dicit imperfectionem.ergo. minor probatur. Modus quo verbum est in dicente & amor in amante & econtra:est esse in alio:sicut principiatum in principio & econtra.sed iste modus essendi inest imperfectus vt dicitur Commen.4.phy.com.24.ergo.

Respondeo. Primo quòd iste modus attribuitur deo, quantum ad id quòd est perfectionis,exclusa omni imperfectione. perfectionis autem est quòd principiatum est simile suo principio quantum ad formam saltem secundum analogiam.

¶Dico secundò quòd modus quo vna persona est in alia secundum originem non proprie reducitur ad modum quo principiatum est in principio : sed ad modum quo vnum relatiuum est in alio. nam originans & originatum sunt relatiua vt dicit S.D.præsenti di.q.3.ar.2.ad 1.

¶Dico tertiò,quòd modus quo verbum est in dicente,& amor in amante, est,valde proprius & perfectus.

Secundò,si pater est in verbo,hoc est maximè:quia dixit se verbo : sed dicit omnem creaturam verbo. ergo sequitur,quòd omnis creatura sit eodem modo in verbo sicut & pater.

Tripliciter aliquid est in verbo.

¶Respondeo. tripliciter aliquid est in verbo, Vno modo vt dictum verbo: & sic omnis creatura est in eo, quamuis ipsum non adæquet sicut facit pater. Alio modo sicut cointellectum in intellecto. Tertio sicut duo supposita eiusdem naturæ. & sic nulla creatura est in verbo.

QVÆSTIO. II.

Quæritur secundo.Vtrum in diuinis personis sit æqualitas.

PRO quæstione hæc est prima conclusio.Omnes personæ diuinæ sunt æquales.Hanc sic probat.1.q.42. art.1. Nulla persona diuina est maior, aut minor alia.ergo sunt æquales.

Aureolus hic. q. 2.

Contra rationem & conclusionem arguit Aureo.primo.† Ad æqualitatem requiritur commensuratio:sed vna persona non commensuratur alteri. ergo vna non est æqualis alteri.Sequitur ex ista ratione, quòd negatio maioritatis & minoritatis non sufficit ad æqualitatem maiorem.probat. Habitudo vnius quantitatis ad aliam est commensuratio: quia quantitas est mensura. sed æqualitas est habitudo vnius quantitatis ad aliam.ergo.

Respondeo. Primò non dicimus ꝙ æqualitas sit negatio:sed quòd est relatio fundata super vna quantitate ad quam sequitur talis negatio.

¶Dico secũdo quòd æqualitas quãtum ad rationem generis est commensuratio vt dicit.S.D.præsenti dist.art. 1. ad quartum. In diuinis autem non est æqualitas ratione generis : & ideo nec commensuratio, quia commensuratio requirit duas quantitates, quæ commensurantur.In diuinis autem est tantum vna quantitas, sicut & vna essentia.

Aequalitas in diuinis est relatio. duorũ suppositorum habẽtium eandẽ numero quãtitatem.

¶Dico tertio,ꝙ ęqualitas in diuinis non est habitudo inter duas quantitates,nec inter duo quanta, sed est relatio duorum suppositorum habentium eandem numero quantitatem.

CONCLVSIO II.Aequalitas diuinarum personarum fundatur super essentia diuina vt habet rationem quantitatis virtualis.Hanc ponit vbi supra, ad primum.

Pro notitia huius conclusionis suppositis illis:quæ ibi dicit S.D.Dico primo ꝙ identitas & similitudo & æqualitas diuinarum personarum sunt eadẽ re & distinguuntur sola ratione. Cuius ratio est quia habent idem fundamentum vt dicit.1.distinct.19.arti.1.immo hoc accidit etiam in creaturis:nam Sortes & Plato sunt idem in specie humana.sunt

na. sunt etiam in ea similes & æquales: licet identitas & similitudo & ęqualitas sint diuersarum rationum. Et loquor hic de æqualitate & similitudine largo modo: quia strictissimè est similitudo tantum in qualitatibus & æqualitas in quantitate. forma enim substantialis secundũ ꝙ induit modũ qualitatis: quæ consistit in hoc ꝙ est habere diuisibilitatem aut intrinsecam: puta continuam aut discretam: aut extrinsecam, quæ attenditur secundum numerum obiectorum, in quæ aliquid potest dicitur fundare æqualitatem.

¶ Dico secundò, ꝙ identitas non requirit necessariò distinctionem suppositorum. nam Sortes est idem sibijpsi: ęqualitas autẽ & similitudo necessario requirunt plura supposita.

¶ Dico tertiò, ꝙ similitudo & æqualitas nõ necessario requirunt vnitatem in numero illius, super quod fundatur. sed identitas requirit vnitatem essentiæ secundum numerum si sit identitas simpliciter. Si vero sit indentitas, secũdum quid vt est identitas speciei aut generis requirit identitatẽ secundum quid. puta ꝙ non sint plures species aut plura genera.

Arguit Aureo. quòd istæ relationes sint eiusdem rationis, quia habent idem fundamentum. Ad quod patet responsio ex prædictis.

CONCLVSIO III. Licet quę libet persona procedens æquetur ei à qua vel à quibus procedit, non tamen econtra. Hanc probat vbi suprà, ad tertium. Quæcunq; persona diuina æquatur alteri accipit ab ea ęqualitatem: sed persona producens non accipit æqualitatem ab ea, quam producit. ergo & sic patet secunda pars conclusionis. prima vero probatur per Aug. 6. de trinit. imago si perfectè implet id, cuius est imago, ipsa coæquatur ei: & non illud suæ imagini.

Aureo. ibidem. Contra arguit Aureo. † Vna linea æquatur alteri lineæ & tamen non accipit ab ea æqualitatem. ergo licet vna persona non accipiat ab alia æqualitatem, potest ei æquari.

¶ Respondeo. primò negatur consequentia. quia æqualitas non dicitur vniuocè in Deo, & in creaturis.

¶ Dico secũdò, quòd de ratione eius quod alteri æquatur: non est quòd accipiat ab eo æqualitatem: sed oportet, ꝙ acquirat tantam quantitatem, quantam illud prius habebat. In diuinis autem vna persona non accipit nisi ab ea, à qua originatur: & ideo non dicitur alicui personæ æquari: nisi originetur ab ipsa.

Secundò. Sicut se habet lucere ad lucem, sic æquari ad ęqualitatem. sed lucere est ipsa lux posita in exercitio lucendi. ergo æquari est æqualitas posita in actu coæquandi. sed pater est ita in actu ęquandi cum filio: sicut filius cum patre. ergo æquatur filio.

¶ Respondeo. negatur maior. Sed sic se habet æquari ad æqualitatem: sicut albari ad albedinem: quod verbum dicit motum ad albedinem, & accessum ad eam.

QVAESTIO IIII.

QVæritur tertiò. Vtrum veritas secundum suam rationem formalem sit in intellectu: vel in rebus.

PRO quæstione hęc est prima conclusio. Veritas est tantum in intellectu principaliter: in rebus autem vt comparantur ad intellectum. Hanc probat. 1. quæstio. 16. artic. 1. Id ad quod terminatur primò actus intellectus, est principaliter in intellectu: quia nihil cognoscitur nisi vt est in cognoscente. sed intellectio primò terminatur ad verum. ergo.

Corollarium. Res naturales dicũtur veræ in comparatione ad intellectum diuinum, & res artificiatæ in comparatione ad intellectum nostrum. probatur. Res dicuntur verę in comparatione ad intellectum. ergo dicuntur verę ex respectu ad illum, ad quem per se comparantur: quia iudicium rei sumitur ex his, quæ per se illi conueniunt: sed res naturales per se comparantur ad intellectum diuinum, cũ ab ipso dependeat. & similiter res artificiatæ per se comparantur ad nostrum à quo dependent. ergo.

Contra arguit Aureo. † primo. Veritas rerum apprehendi potest, non apprehẽso respectu earũ ad intellectum. ergo non sunt veræ ex tali respectu. antecedens probatur. Relatio non potest cognosci, nisi cognitis terminis: sed nõ cognoscimus intellectum diuinum. ergo non cognoscimus ordinem rerum ad ipsum. *Aureo. hic. q. 1. Vtrum res sint veræ per respectum ad intellectũ.*

Respondeo. negatur antecedens ab August.12.confessionum.& 9.& 12. de tri. vbi dicit quòd secundum veritatem diuinam de omnibus iudicamus.

¶Ad probationem dico,quòd intellectus diuinus potest dupliciter cognosci. Vno modo in seipso vt cognoscitur à beatis.& sic negatur maior, quia non oportet hoc modo cognoscere extrema ad cognoscendum relationem.Alio modo aspiciendo ad lumen naturale nostrum, quod est quædam participatio diuini luminis,& sic negatur minor à S.D.1.q.ar.5.

Secundò.Deo conuenit veritas:cum sit perfectio simpliciter:sed non conuenit ei ex respectu.ergo.minor probatur veritas non conuenit deo ex respectu reali:alioquin essent plures relationes reales in deo,quam relationes personarum:neque ex respectn rationis : alioquin circunscripto omni actu rationis deus non esset veritas.

¶Respondeo dico tria.Primo,quòd non dicimus veritatem esse relationem vt patebit in tertia conclusione.

¶Dico secundò, quòd veritas rei est eius entitas cum respectu rationis ad intellectum.ita quòd formalis ratio veritatis in tali respectu completur. Vnde hoc nomen veritas significat absolutum cum tali respectu. supponit vero tantum pro re absoluta.

¶Dico tertiò,quòd circunscripto omni actu rationis deus est veritas:quia est id quòd supponitur tale nomen.non tamen conciperetur à nobis sub ratione veritatis. & ex consequenti tali nomine non nominaretur:quia dum concipitur deus sub ratione veri : concipitur entitas diuina,quæ est,absoluta:sed in ordine ad intellectum.Et sic intelligitur absolutum relatiuè.s. in quodã conceptu, qui repræsentat deum & respectum eius ad intellectum, cui est conformis,scilicet ad intellectum suum.Veritas ergo diuina est essentia,& intellectus diuinus:sed addit ad ea respectum rationis sicut etiam deus non intelligitur, vt vnus nisi concipiatur sub negatione diuisionis.Ille autem respectus rationis non est in deo secundum rẽ, sed secundum rationem.

Veritas diuina est eius essentia cum respectu.

Ex his patet ad argumentum.cõcluditur enim quòd circunscripto illo respectu,deus est res quæ supponitur per hoc nomen veritas. & hoc conceditur, non tamen quòd concipiatur sub ratione veri.

Contra eandem arguunt Durãdus† & Herueus : † quòd verum sit tantum obiectiuè in intellectu & non formaliter primò. Verum est obiectum intellectus & est ens rationis: ergo non est in intellectu formaliter.antecedens pro prima parte patet.secunda est.6.meta.† vbi diuiditur ens in ens verum quod est in anima,& in ens reale. consequentia probatur. quia obiectum potentiæ non est in ea:& ens rationis nullibi est subiectiuè.

Durãdus hic q.6.& Herueus q.3.

Tex.4.

Respondeo.& dico primò,quòd ens est obiectum adæquatum intellectus & verum est sua passio, consequens obiectum,vt est intellectum in actu.Id autẽ quod est obiectum hoc modo potest esse formaliter in intellectu:& includere in sua ratione aliquid factum per intellectum.

¶Dico secundò quòd verum intellectus non est relatio sed species intelligibilis:aut actus aut conceptus cũ respectu conformitatis ad rem intellectã. Illa autem species vel actus vel conceptus est subiectiuè in intellectu:licet ille respectus sit ens rationis : res autem ad extra est in anima per talem speciẽ & est intellecta per eam.

Vtrum verum sit tãtum obiectiuè intellectu.

Ex quo patet quòd idem est dictu, res est primò vera : vt est in intellectu obiectiuè:& res est primo vera vt intellecta est etiam intellectus est primo verus.Verum.enim est terminus actus cognitiui.ille autem terminus principaliter est in intellectu.de veri. q. 1. art. 2. Item verum dicit conformitatem in esse cognito. i. quòd res cognoscatur sicut est.res autem vt est ad extra est cognoscibilis in potentia.vt autem est in intellectu per speciem est cognita in actu vel habitu. sed id quod est cognitũ in actu est principalius verum:quam id quòd est cognitum in potentia: ergo verum est per prius in intellectu.

Ex his ad argumentum negatur antecedens.Verum enim non est obiectũ intellectus sed passio obiecti vt supra diximus dist.2.q.1. nec etiam est ens rationis : licet eius ratio compleatur per respectum rationis:& sic intelligit philosophus.

Contra eandem arguunt alij quòd

veritas principaliter sit in rebus secundum suam rationem formalem. Primo. veritas rei est causa veritatis in intellectu: ergo consequentia patet. ex prima maxima propter quòd vnumquodque, &c.

¶Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem dico, quòd illa maxima non tenet in causis æquiuocis: & ideo rei non conuenit per prius veritas formaliter sed virtualiter.

Vtrum veritas sit principaliter in rebus secundum suam rationem formalem.

Expositionem illius habes supra di. 5. Concedo tamen quòd veritas prius tempore est in re quam in intellectu. sed ratio veritatis perfectius saluatur in intellectu quam in re extra vt extra est.

Secundò. veritas intellectus est signum veritatis rei: ergo conuenit rei per prius. consequentia probatur: quia sicut pulsus est signum sanitatis in animali: ideo ratio sanitatis per prius conuenit animali: ita est de veritate.

¶Respondeo. negatur antecedens. quia licet id in quo fundatur ratio veritatis intellectus sit signum rei: non tamen ipsa veritas intellectus est signum veritatis rei. Quando autem quæritur an veritas sit per prius in intellectu, quam in re ista quæstio est in quo saluetur per prius ratio veritatis.

Tertiò. res est manifestatiua sui per essentiam: ergo & vera.

Respondeo. Si ly per dicat causam formalem. antecedens negatur si causam fundamentalem negatur consequentia. quia veritas quo ad suam rationem formalem dicit id quo formaliter res manifestatur: sicut etiam pater est pater per generare effectum: & per paternitatem formaliter.

CONCLVSIO. II. Veritas vt est in re, dicit esse vel essentiam rei: & cum hoc relationem fundatam in re & terminatam ad similitudinem vel cognitionem quæ est in intellectu: loquendo de veritate quæ est in re creata. Hanc probat præsenti dist. q. 5. art. 1. Sicut se habet vniuersale & tempus ad ea, quibus completur ratio formalis: ita etiam veritas. sed materiale in istis est res extra: & complementum rationis eorum est per actum animæ. ergo materiale veritatis rei est entitas extra: & formale est ille respectus.

Aureo. hic. q. 3.

Contra arguit Aureolus† primo. Veritas est perfectio simpliciter: ergo non includit respectum. consequentia probatur. quia relatio non dicit perfectionem simpliciter, vt dicit Anselmus.

Aliquid potest includere respectum dupliciter sed esse: et secundum quod intelligitur.

Respōdeo. potest dupliciter aliquid includere respectum. Vno modo quantum ad esse id est, tanquam intrinsecū & constitutiuum sui: & sic conceditur consequentia. sed veritas rei non includit hoc modo respectum. Alio modo secundum rationem, id est quòd à nobis non potest concipi, nisi cointellecto respectu: & sic negatur consequentia. Nec sic intelligit Anselmus. Nam ista nomina cognitiuum beatificatiuum dicunt perfectionem simpliciter. & tamen includunt hoc modo respectum.

Secundò. formalis ratio veritatis in negatione consistit: ergo non in respectu. antecedens probatur. Ratio veritatis consistit in segregatione & puritate: ergo in negatione. antecedens patet. nā dicitur verum aurum, quod est separatum ab omni natura extranea. id autem est segregatum ab aliquo quod non est cum eo.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem dico, quòd veritas & gradus in veritate sumi possunt ex aliquo dupliciter. Vno modo primò & per se. & sic negatur antecedens quia veritas rei hoc modo sumitur ex conformitate ad intellectum. Alio modo constitutiuè: & sic conceditur totum: sed non est contra nos primò enim intelligimus lapidem conformari existenti in mente diuina, quam esse segregatum ab omni alio.

CONCLVSIO. III. Veritas vt est in intellectu non est relatio, sed est species, aut actus, aut conceptus adæquatus rei vel adæquans sibi rem: sic ꝙ supponit tantum pro absoluto. sed includit in sua ratione illum respectum. probatur sic ista conclusio. Primò veritas rei dicit entitatem eius cum respectu: ergo & veritas intellectus dicit absolutum cum respectu.

¶Secundò. si veritas est respectus rationis: ergo deus non est veritas. hoc est falsum. ergo.

Quomodo relatio importata per veritatem sit realis & rationis.

Sciendum est autem, quòd quando cognitio intellectus nostri est causa rei tunc adæquatio importata nomine veritatis est relatio realis ex parte rei: quia tunc res à cognitione dependet, & est relatio rationis ex parte intellectus. Quando autem cognitio causatur à re: tunc

se tunc adæquatio est relatio realis ex parte intellectus & rõnis ex parte rei. Adæquatio autem in intellectu diuino est ipsa diuina essentia: superaddit autem respectum rationis ad rem, quæ dicitur vera:& est tantum vna adæquatio intellectus diuini ad omnes res:licet ex parte rerum sint multæ adæquationes: quia non omnia eodem modo ei conformantur.

CONCLVSIO.IIII. Quælibet res creata extra animam existens potest dici vera veritate, quæ est formaliter in re. & hic est ipsa entitas rei cum respectu:vel vt substat respectui ad intellectum.& potest dici veritate quæ est deus vera & etiam veritate intellectus. de veri.q.1.ar.4.

DISTINCTIO XX.

IN dist.20.quæritur vtrum potentia generandi claudatur sub omnipotentia. PRO quæstione hæc est prima conclusio.Potentia generandi non pertinet ad omnipotentiam simpliciter. probatur. Quicquid pertinet ad omnipotentiam simpliciter reperitur in omni persona diuina:cum quilibet earum sit simpliciter omnipotens. sed potentia generandi non est in omni persona diuina.ergo.

Aureo. hic.q.1.

Contra arguit Aureolus. †Omnipotentia simpliciter est respectu cuiuslibet possibilis. sed generare est quid possibile.ergo pertinet ad omnipotentiam simpliciter posse generare siue potentia generandi.

Omnipotentia est respectu omnium productibiliũ quãtum ad esse.

Ex hoc infert postea, quòd in filio non sit ompotentia simpliciter:quia in eo non est potentia generandi.

Respondeo primo. vt dicitur prima parte:q.42.ar.6.ad tertium.quòd omni potentia simpliciter est respectu cuiuslibet absoluti. generare autem in diuinis non est absolutum.vel vt dicit præsenti.di.ar.primo.ad tertium. Omnipotentia est respectu omnium & etiam relatiuorum, possibilium produci, quantum ad esse.& quia nullum esse producitur in diuinis:ideo in illa distributione, quam dicit omnipotentia non includitur aliqua persona diuina: quia nulla talis producitur secundum esse,licet accipiat esse.

Contra.In persona diuina non est nisi essentia & relatio.sed relatio non potest esse terminus productionis: ergo essentia & eius esse producitur.

Respondeo.vt dicit de potentia.q.2. art.5.ad 8. quòd relatio significata per modum hypostasis subsistentis cuiusmodi sunt personæ diuinæ, potest esse terminus productionis per se.

CONCLVSIO II.Potentia generandi pertinet ad omnipotentiam patris.Hanc probat de potentia.q.2.art.5. Id pertinet ad omnipotentiam patris, quo remoto deesset aliqua potentia patri. sed remota à patre potentia generandi,deesset ipsi patri aliqua potentia. ergo.minor probatur.potentia enim generandi dicit potentiam diuinam cum implicatione paternitatis scilicet, ergo patri deesset potentia generandi. hoc non esset ex defectu relationis,cum paternitas sit in patre:ergo esset ex defectu potentiæ.

Corollarium primum. Eadem est potentia qua pater generat, & qua filius generatur. probatur. Eandem numero perfectionem simpliciter quam habet pater habet filius: licét cum alio &alio respectu:sed potentia qua pater generat, est perfectio simpliciter, quo ad absolutum quod significat: ergo eadem numero est in filio.

Corrolarium secundum.Licet potentia generandi non sit in filio: tamen quicquid est in patre,est etiam in filio: & quicquid potest pater, potest etiam filius.probatur. Quicunque habet omnia existentia in patre,qui ex sui ratione aliquid ponunt,habet quicquid habet pater:licet non habeat cum implicatione illius,quod ex sui ratione nihil ponitur.sed filius est huiusmodi quamuis non habeat ea cum implicatione relationis,quę est in patre:quia relatio nihil ponit ex sua ratione.

Corollarium tertium.Possibile quod est obiectum omnipotentię patris:non est possibile distinctum contra necessarium, vt Scotus putat, alioquin filius non esset ens necessarium. sed est possibile logicum,scilicet cui non repugnat produci.

Bonauentura.

Contra conclusionem arguit Bonauen.duobus mediis,quę sunt soluta distin.7.

Durãdus hic q.1.

Contra eandem arguit Durandus:Omnipotentia non est aliquid intra sed ad extra: cum vna persona non sit omnipotens respectu alterius: sed poten

potentia generandi est ad intra, & est vnius personæ respectu alterius: ergo non pertinet ad omnipotentiam.

Operationes diuinæ tripliciter producunt.

Respondeo. ꝙ operationes in diuinis sunt in triplici differentia. Aliquæ enim sunt, per quas nihil producitur vt intelligere & velle, & de his cōceditur maior. Aliquæ sunt, per quas producitur aliquid distinctum à producente essentialiter, vt est creare: & tales pertinent ad omnipotentiam simpliciter. Aliquæ sunt, per quas producitur aliquod distinctum à producente tantum personaliter: & istæ pertinent ad omnipotentiam non simpliciter, sed cum additione aliqua: vt cum dicitur omnipotens genitor: omnipotens spirator, & huiusmodi operationes sunt generare & spirare.

Aureo. vbi suprà.

Contra primum corollarium arguit Aureolus † primo. Potentia actiua & passiua non sunt idē numero cum differant: sed generare pertinet ad potentiam actiuam, & generari ad passiuam: ergo non sunt eadem numero.

Potentia actiua vel paßiua duplex realis & secundum modum significādi.

Respondeo. negatur maior de potentia, quæ non est actiua aut passiua, nisi grammaticaliter, & secundum modum significādi. talis enim potentia actiua & passiua sunt eadem inter se & cum actibus suis nec genere differunt cū sint extra omne genus. In his enim eadem potentia dicitur actiua & passiua, cum implicatione alterius, & alterius relationis. de potentia. q. 3. ar. 9. ad quartum.

Dico secūdò, ꝙ si etiam actus genere differunt, non oportet eis correspondere potētias genere differentes: quādo tales actus non distinguuntur realiter à potētiis, nec inter se, vt duo absoluta, sed tantum relatiuè.

Secundò. posse generare & posse generari, non est idem posse: ergo potentia, qua pater generat, non est eadem cum potentia, qua filius generatur. antecedens probatur. esse generantem & & esse genitum, non est idem esse: ergo generare & posse generari non est idem posse.

Respōdeo. primo, ꝙ cum esse sit absolutū & absoluta in diuinis non multiplicentur: idem est esse generantis & geniti, si absolutè accipiantur. Si vero accipiantur cum aliqua relatione erit distinctio non quidem in esse sed in esse hoc vel illud: puta patrē vel filium. Nam esse patrem non est aliud quàm habere paternitatem & esse filium est habere filiationem. Idem dico de posse. Nam eadem potentia est in omnibus personis diuinis, licet cum alio & alio respectu. huiusmodi est cum dico posse generare, ꝙ est habere potentiā generandi actiuè: posse autem generari est habere potentiam vt generetur.

Ad argumentum dico ad antecedens, ꝙ ly idem potest esse nominatiui casus: & sic negatur antecedēs. Eadem enim potentia, quæ est ad generare est etiam ad generari. potest etiam esse casus accusatiui: & sic conceditur antecedens: quia posse generare est posse habere paternitantem: & posse generari est posse habere filiationem. paternitas autē & filiatio realiter distinguuntur. Ad probationem dico similiter, ꝙ esse generantem est esse patrem & esse genitum est esse filium. Idem dico de dare & accipere. sunt enim idē neutraliter in diuinis: nec aliud habet dās, quod non habeat accipiens: cum quo tamē stat ꝙ dans non habet accipere: nec accipiens habet dare: quia dare & accipere sunt oppositæ relationes.

Aureo. hic. q. 2.

Contra probationem secundi corrollarij arguit Aureolus †. Id quod ex sua ratione nihil ponit: est priuatio aut negatio. sed relatio non est priuatio nec negatio: ergo aliquid ponit.

Respondeo primo. ꝙ licet vnumquodque sit id quod est per suam rationem formalem: quia sicut homo est homo per humanitatem: ita columna est dextra per dexteritatem: non tamē omne quod est habet ꝙ sit aliquid per suam rationem formalem: sed aliqua habent ꝙ sint aliquid per suum esse. huiusmodi sunt relationes. Nam illæ relationes sunt aliquid quæ habēt fundamentum et inhærent subiecto. illæ autem quæ non habent esse in subiecto, sed tantum assistunt sunt relationes rationis.

Relatio ex sua ratione pōit aliquid non repugnanter.

¶ Dico secundò, quòd licet relatio ex sua ratione formali nihil ponat: non tamen habet ex sua ratione, quòd nihil ponat cum ei nō repugnet aliquid ponere: aliqua ei est relatio realis: nec oportet id quod ex sua ratione nihil hoc modo ponit esse negationem aut priuationem: potest enim esse ens rationis cuiusmodi sunt omnes relationes rationis.

DISTINCTIO. XXII.

IN distin.22.quæritur. Vtrum Deus possit aliquo proprio nomine designari.

PRO quæstiõe hæc est prima conclusio. Nullum nomen dicitur propriè de Deo quo ad modum significandi. probatur primo. contra gen.c. 30. Omne nomen, quò ad modum significandi dicit imperfectionem: ergo nullũ conuenit Deo quò ad modum significãdi dicit ĩperfectionẽ: ergo nullum conuenit Deo quò ad modũ signi nõ per se subsistẽtis: sed vt quo aliquiest. Concreta vero signigcãt per mo ficandi. antecedens probatur. Nam no mẽ abstractum significat per modum dum compositionis: non subsistere autẽ & esse cõpositũ imperfectionis est.

CONCLVSIO II. Aliqua nota dicuntur propriè de Deo, quantum ad rem significatam, & aliqua tantum metaphoricè. Prima pars probatur. 1 q.13.ar.1. Omne nomen significans perfectionẽ simpliciter, dicit propriè de Deo: cum in eo sit omnis perfectio simpliciter. sed aliqua nomina sũt huiusmodi: ergo. Secũda pars patet inductiuè de hoc nomine lapis, leo, &c.

CONCLVSIO III. Nullũ nomen à nobis impositum significat diuinam essentiam, vt in se est: sed vt repręsentatur in perfectionibus creaturarum. Hanc probat prima. par.q.13. ar.1. Omne nomen à nobis Deo impositum significat diuinã essentiam mediante conceptu creaturæ: contra nullum repræsentat eũ, vt in se est.

CONCLVSIO IIII. Nullũ nomen à nobis impositum significat Deum secundum simplicem & proprium ei soli conceptum: probatur sic. Si esset aliquid tale nomẽ maximè esset hoc nomen Deus: sed hoc non, ergo minor probatur. nam hoc nomen Deus exprimit naturam diuinam sub hoc conceptu in complexo vniuersalis prouisor: vel prima causa, vel primus moto. constat autem partes istorũ cõplexorum cõceptiuum conuenire aliquibus creaturis.

Aureolus hic. q.1. Contra arguit Aureolus †: quando intellectus plura attribuit alicui subiecto: alium conceptum habet de subiecto & alium de his, quæ eis attribuit: quia attribuere idem conceptibile eidem conceptui nihil est attribuere. sed intellectus theologi dicit Deum esse vniuersalem prouisorem, ens in infinitum, primam causam, & huiusmodi. ergo conceptus, quem habet de hoc termino Deus: est alius ab omnibus istis aliis conceptibus.

¶ Respondeo. Conceditur maior: & ad minorẽ dico: ꝙ ille qui per hoc nomen Deus concipit hoc cõplexũ vniuersalis prouisor nõ attribuit hoc cõplexum Deo: nec quærit de inhærentia eius ad hoc subiectum Deus: sed bene potest quærere vtrum sit in rerum natura tale habens vniuersalem prouidentiam: & potest etiam quærere de inhærentia aliorum prædicatorum: puta primus motor. prima causa, & huiusmodi. Si vero aliquis sit qui attribuat omnia ista prædicata complexa Deo. dico quòd talis non habet de hoc nomine Deus, nisi conceptum entis, & quærit postea vtrum alia prædicata ei conueniant cõstat autem ꝙ conceptus entis non est proprius Deo. Dato ergo quocunque casu, nunquam in præsenti statu habemus: conceptum simplicem Deo proprium quãuis cõceptum complexum ei propriũ habere possumus vt declaratum est distin. 2. art. 1.

CONCLVSIO V. Nullum nomen est vniuocum Deo & creaturis. Hæc patet supra distinct. 2. art. 1.

¶ Et argumenta Scoti contra eam solutam sunt.

DISTIN. XXIII.

IN dist. 23. quærit. Vtrũ hoc nomẽ persona: sit primæ vel secundæ impositionis.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Tam prima quàm secunda intensio est conceptio intellectus: potest sic probari. Omne fabricatum per intellectum aut est species intelligibilis aut actus intelligendi aut conceptio: sed prima vel secunda intensio sunt fabricatę ab intellectu, & non sunt species, nec actus intelligendi: ergo sunt conceptiones. Hanc conclusionem ponit Auicen. 3. meta. 7. cap. vbi dicit huiusmodi intẽsiones esse accidẽtia intellect⁹ Idẽ tenet. S.D. 1. di. 2. ar. 3.

¶ Differunt autem prima & secunda intentio quantum ad tria. Primò quia prima intentio habet immediatũ fundamentum in re, secunda autem non: sed tãtum mediante prima intensione, in qua fundatur nõ sicut in subiecto:

Prima & secũda intentio differunt tripliciter. fundamẽtaliter obiectiuè & effectiuè.

ie&#x1f;o:sed tanquàm in fundamento suę veritatis. Secundò, quia prima intentio est similitudo rei extra animam existẽtis. Secunda autem intentio est similitudo rei solũ, vt habet esse in anima per primam intentionẽ. Tertiò quia prima intentio fit ab intellectu per actum rectum: quia intellectus habens speciem intelligibilem producit verbum simile obiecto, cuius est illa species. constat autem ꝙ intelligit verbum directè. Secunda autem intentio fit per actum reflexum, quo intellectus reflectitur super primam conceptionem. Nam secũda intentio est similitudo primæ immediatè eam repręsentans relatiuè ad rẽ extra: & mediante tali conceptione est similitudo rei extra secũdum quòd est in intellectu.

Aureo. vbi suprà.

¶ Contra arguit Aureolus † intendẽs probare: ꝙ prima intẽsio sit ipsum obiectũ, vt obijcitur ipsi conceptioni primæ & vt obijcitur secundæ sit secunda intentio. Primò. Illud dicitur tale formaliter in ordine ad quod alia dicuntur talia: sicut id est sanum formaliter puta animal in ordine ad quod pulsus & medicina dicuntur sana: sed conceptus intellectus dicitur intentio ex ordine ad obiectum, in quod tendit: ergo obiectum est formaliter intentio.

¶ Respondeo. Aliquid potest dici tale in ordine ad aliud dupliciter. Vno modo sicut analogum ad coanalogũ: & sic negatur minor. Alio modo sicut relatiuum ad correlatiuum: & sic negatur maior. in quo sensu est vera minor. quia ordo conceptionis ad obiectum est sicut ordo imaginis ad id, cuius est imago: & sicut ad terminum: quia per ipsum intellectus venit in notitiam rei.

¶ Secundò. Ibi est primo intentio, vbi est primo differentia intentionalis: sed talis differentia est in obiecto & non in conceptionibus: ergo obiectum est primo intentio. minor probatur. Duo conceptus formales differunt realiter cum sint duo accidentia: ergo non intentionaliter.

¶ Respondeo. negatur minor. differentia enim rationis siue intentionalis, licet sit fundamentaliter in obiecto: tamẽ est formaliter in intellectu. Ad probationem dico, quòd duo conceptus vt sunt quædam res differunt realiter: sed res vt in talibus conceptibus differt à seipsa intentionaliter nõ enim oportet tãtam distinctionẽ esse inter distincta: sicut inter distinctiua: sicut patet: quòd anima vt est in manu distinguitur à seipsa vt est in pede. Similiter res vt stat sub vno cõceptu: differt à seipsa vt stat sub alio.

Res sub vno cõceptu distinguitur à seipsa vt stat sub alio.

Auer. opinio de esse intentionũ carpẽda acerrimè modestius reiicitur.

¶ Dico secundò, quòd cum res sit in intellectu per suam conceptionem esse talis conceptus est esse reale ipsius cõceptus. & illudmet esse est esse intentionale respectu obiecti, quod est in cognoscente solum secundum sui similitudinem. Ipsę ergo res, secundum ꝙ sunt in intellectu dicuntur intentiones: & si nullus esset intellectus nulla esset intentio. quamuis Commen. 3. de anima com. 18. existimauerit intentiones esse extra intellectum formaliter: quia nolebat eas esse in phantasmatibus, quæ dicebat per huiusmodi intentiones continuari intellectui possibili separato.

¶ Tertiò. Id non est formaliter intentio sine quo diffiniuntur intentiones logicæ: sed genus quod est intentio logica: non diffinitur per conceptionem intellectus: ergo.

Genus est substractũ intentioni non intẽtio nisi denominatiuè.

¶ Respondeo. negatur minor primo. quia genus non est ipsa intentio, sed est quid substractum intentioni: vt dicit. S. D. prima distinct. 33. art. 1. ad. 3. Licet possimus etiam dicere, quòd genus dicitur aliquo modo intentio, scilicet denominatiuè: vt dicitur secundo distinct. 5. quęst. 3. ar. 1. eo quòd significat rem cum conceptu siue rẽ vt conceptam.

¶ Secundò. negatur eadem minor. quia si diffiniatur quantum ad quid rei: illa intentio quam dicit hoc nomẽ genus: oportet in eius diffinitione dicere, quòd est conceptio intellectus.

¶ Dico tertiò quòd nulla intentio potest diffiniri nisi in eius diffinitione ponatur aliquid pertinens ad intellectum: vnde etiam quando diffinitur genus: dicitur quòd prædicatur de pluribus: prædicare autem pertinet ad intellectum: & eodem actu quo intellectus intelligit prædicat aliquid de re intellecta.

Prædicari dicit relationem prædicatũ secundam

¶ Dico quartò, quòd prædicari dicit relationem per modum passionis fundatam in re mediante conceptu: quem intellectus cum alio componit. prædicatum

intentionem. catum autem dicit intentionem secundam.

CONCLVSIO II. Aliquę intentiones secundę conueniunt tantum naturis,& non suppositis naturarum. Hanc sic probat in tractatu de esse & essentia.Id quod conuenit naturę solum vt est abstracta à suppositis: non conuenit ipsis suppositis : sed aliquę intentiones sunt huiusmodi: puta intentio generis speciei & differentiæ: ergo.

CONCLVSIO III. Aliquæ intentiones secundę conueniunt suppositis.Hanc probat inductiuè. 3.dist. 6.de intentione singularitatis, & indiuiduationis & huiusmodi.

CONCLVSIO IIII. Hoc nomen persona non est nomen secundę intentionis : sed est nomen rei cui conuenit secunda intentio. Hanc ponit.1.q.29.arti.1.ad. 3. Et probatur sic. Hoc nomen persona significat conceptum habentem immediatum fundamentum in re,cui conuenit ratio indiuiduationis:ergo est nomen rei,cui cõuenit secunda intentio.

Henricus ĩ summa, Vtrũ persona sit nomẽ secũdæ intẽtionis.

Contra arguit Henricus primò. Id quod opponitur secundę intentioni & in cuius diffinitione ponitur secunda intentio est nomen secundę intentionis:sed persona opponitur secundæ intentioni.scilicet vniuersali:& in eius diffinitione ponitur secunda intentio, scilicet indiuiduum:ergo.

Respondeo. negatur minor.nam oppositum personę non est vniuersale:sed est quid innominatum:quod circumloquimur per hoc quod dicò non subsistens in natura rationali. sub hoc autem non solum continetur vniuersale: sed etiam pars & accidentia & multa huiusmodi.

¶Dico secundò,quòd in diffinitione personæ ponitur indiuiduum solummodo circumloquutiuè:nec inconuenit,quòd secunda intentio:imo etiam negatio ponatur hoc modo in diffinitione termini primæ intentionis.

¶Dico tertiò quòd eadem res potest nominari nomine primę intentionis & nomine secundę, puta nomine Sortis & nomine personę,nomine indiuidui & huiusmodi vt pulchrè dicit. S.D.3.dist.6.q.1.

Ex his habes, quòd non solum nomen secundæ intentionis est communine differentibus genere,puta hoc nomen genus,sed etiã nomen primę intentionis puta ens.

¶Secundò quòd datur aliquod nomen primę intentionis,quod non trãscenditur ab aliquo secundę intentionis,& tale est hoc nomen ens. Aliqua vero nomina secundę intentionis excedunt id supra quo fundantur : puta intentio generis fundatur super animal : conuenit tamen non solum animali:sed etiam colori & plantę,& multis alijs de quibus tamen non prędicatur animal,& similiter intentio indiuidui fundata super Sorte:& intentio speciei fundata super homine conuenit etiam alijs,quàm homini.

Notato insignite hic dicta ne forte iuxta vetus prouerbium. Figulariã in ipso vase discere aggrediamur.

Secundò.Omne nomen primæ intentionis si sit commune:aut est commune communitate generis, aut speciei.sed hoc nomen persona est commune in diuinis & non sicut genus aut species,cum ista non conueniant Deo. vt dicit Augustinus lib.7. de trin.ergo non est nomen primæ intentionis.

Respondeo. negatur maior.nisi tale commune habeat diuersum esse in illis de quibus dicitur:& nisi prędicetur in quid.ista autem non conueniũt personæ in diuinis.vbi omnes habent idẽ esse:& hoc nomẽ persona nõ prædicatur in quid cum significet relationem : licet per modum absoluti. Aliquid enim significat in diuinis absolutum per modum absoluti vt Deus.Aliquid significat relatiuum per modum relatiui vt pater.Aliquid significat absolutum per modum relatiui,vt potentia generandi.Aliquid significat relatiuum per modum absoluti vt persona: sicut dicit. S.D.1.distinct.3. quęstio.1. ar.3.

Alia vero quę contra hoc obijciuntur etiam ex opinione quam recitat Petrus de Palude:clarissimè patet habere falsitatem:cum dicit substantias secundas non habere esse pręter operationẽ intellectus.

Tuo circa velut apes relicto aculeo hẽat.

DISTIN. XXIIII.

IN distinct. 24. quæritur primo. Vtrum numerus sit aliquid reale extra animam existens.

PRO decisione quęstionis hæc est prima conclusio. Vnitas quę conuertitur cum ente, distinguitur ab vnitate: quę

quę est principium numeri. Hanc probat 1. quæstio. 10. ar. 1. ad primum. Id quod est in genere determinato, distinguitur ab eo, quod circuit omnia genera: sed vnitas quæ est principium numeri est in genere determinato: & vnitas quæ conuertitur cum ente, circuit omnia genera: ergo minor est. Commentatoris 4. meta. com. 3. & 5. meta. com. 2. & 10. meta. com. 8. vbi dicit nõ posse reperiri numerum, & per consequẽs, vnitatem, quæ est principium numeri, nisi in rebus quantis.

Greger. hic. 1. Contra arguit Gregorius,† quòd vnitas quæ est principiũ numeri nihil addat supra rẽ, quę dicitur vna decẽ vnitates decẽ angelorũ nihil addũt super eos, sed illę faciunt numerum denarium: ergo maior probatur. Si vnitas Angeli aliquid addit super eum quæro de illo addito aut est vnum seipso, & sic datur aliquid vnum non per aliquid additum: aut est vnum per aliquid aliud: & sic itur in infinitum.

Respondeo. Et dico primo, quòd aliquod vnum est transcendens, scilicet vnum quod conuertitur cum ente: & multitudo ex tali vna causata dicitur multitudo transcendens. Aliud vnum est principium numeri, & multitudo ex tali vno causata dicitur numerus, & est de prædicamento quantitatis: prima est in omni genere. secũda tantum in quantitate.

§ Dico secundo, quòd subiectum vnius, quod est principium numeri: est vnum duplici vnitate. inquantum enim est quoddam ens, est vnum vnitate transcendẽte quæ non distinguitur ab eo nisi secundum rationem. Inquantum vero est aliquid quantum, est vnũ vnitate numerali. Istæ autem duæ vnitates, scilicet numeralis & transcendens sunt duæ dualitate transcendente.

§ Ad argum. negatur minor. nisi loquamur de vnitate numero transcendente.

Secundò. Vnumquodque ex se, est indiuisum: ergo ex se est vnum & non per aliquid superadditur. consequentia patet. antecedens est de mente. S. Do. 1. q. 11. arti. 1.

Respondeo. negatur consequentia. quia ad vnitatem numeralem nõ sufficit sola indiuisio, sed requiritur id quod addit vnum super rem vnam. Illud autem additum est esse quod dat quantitas suo subiecto: vel est aliquod accidens consequens quantitatem: & tale esse est ipsa vnitas. Sola enim quãtitas dat suo subiecto indistinctionem in se: & distinctionem ab alijs. Ista autem vnitas differt à puncto: quia punctum habet determinatum situm in continuo: vnitas autem non: sed habet pro subiecto adęquato & primo, totum continuum: ita quòd diminuto vel aucto tali continuo, non remanet eadem vnitas: sed alia causatur. *Vnitas differt à puncto.*

Ex his sequitur corollariè quòd vnitas non est ipsa forma continuitatis: quia vnitas est indiuisibilis: forma vero continuitatis diuisibilis est. *Vnitas nõ est forma continuitatis.*

Tertiò argument. quando ex duabus aquis fit vna: non causatur in eis noua entitas, ergo aliquid est vnum nulla entitate ei superaddita. antecedẽs probatur. illa entitas vel esset subiectiuè in determinata parte illius totalis aquę, vel in tota aqua. Nõ primũ. quia non est maior ratio de vna parte, quàm de alia. Non secundum quia sequitur, si addatur vna gutta mari: quòd causaretur nouum accidens in toto mari: quod videtur absurdum. Et si addatur alia gutta causabitur aliud accidens: & per cõsequens erunt plura accidẽtia eiusdem speciei in eodem subiecto adęquato.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem dico: quòd est subiectiuè in tota aqua: nec est inconueniẽs, quòd causetur nouum accidens quia etiã resultat noua substãtia, scilicet illa totalis aqua. Si vero addatur alia gutta prior vnitas nõ manet, sed alia causatur: sicut etiam per nouam successionem secundi albi causatur noua similitudo in priori albo. Nec est inconueniens, quòd per additionem quanti ad quãtum causetur noua vnitas: cum etiam causetur per diuisionem totius in partes, quia facta diuisione vnaquęque pars habet propriam vnitatem trãscendentẽ: & de genere quantitatis: quã ante non habebat: cum etiam habeat proprium esse. Puto rationem huius esse: quia tales vnitates erant ibi in potentia propinquissima. & ideo

per solam diuisionẽ potest reduci ad actum: sicut etiam dicit philosophus de animalibus annulosis: quod habent vnicã animam actu: plures vero in potentia propinqua qua per diuisionem in actum reducitur.

2 de anima text. 10.

Quartò. si substantia lapidis crearetur sine quantitate ipsa esset vna. sed nõ haberet entitatem superadditam. ergo esset vna sine tali entitate. mi. no. maior probatur. talis substantia non esset plures. ergo esset vna.

¶Respondeo quòd in illo casu esset vna vnitate transcendente: non autem vnitate numerali.

¶Ad probationem negatur consequentia. quia talis entitas non facit quod res sit indiuisa in se: & ideo ea remota non oportet rem esse diuisam. sed facit ipsam rem esse connumerabilem alteri.

CONCLVSIO II. Vnum quod est principium numeri: & vnum, quod cum ente conuertitur: dicit negationem rationis: multitudo autem dicit negationem realem, & rationis simul. secundam partem probat quoli. 3. ar. 1. ad tertium. Multitudo dicit plura entia quorum vnum non est aliud. ergo dicit negationem rei siue realem. tenet consequentia: quia negatio rei à re est negatio realis. Quod vero dicat negationem rationis: patebit ex probatione primæ partis conclusionis: quæ sic probatur. Negatio negationis est negatio rationis. quia negationis ad negationem non est nisi respectus rationis. sed vnum dicit negationem negationis, quia dicit negationẽ diuisionis. diuisio autem est negatio: & quia ea quæ sunt plura non habent rationem multitudinis nisi quodlibet eorum sit vnũ in se. ideo dicitur quòd etiam multitudo dicit negationem rationis.

Dicit autem aliquando S. D. quòd vnum dicit negationem rei, quod sic intelligo, quòd vnum negat quòd in eo sit negatio rei: quæ non potest esse nisi vbi est pluralitas: in vno autem pluralitas non est: vel sic. Nam in multitudine est accipere hoc & non hoc. id est duo quorum vnum est hoc & non est aliud. vnitas autem negat hanc affirmationem & negationẽ, scilicet quòd in ea sit accipere duo, quorum vnum est hoc & non aliud. affirmatio autem dicit rem: & negatio negationem. ideo dicit quòd vnum dicit negationem rei & rationis.

Contra arguit Scotus. 4. meta. †quòd ratio vnius non sit negatiua. Primo ratio vnius vt pręscindit ab ente est extra nihil. ergo non est priuatiua. antecedens probatur. ratio vnius præcisa prædicatur de ente in secundo modo dicendi per se. ergo est extra nihil id est est aliquid.

Respondeo. dico primo quòd ratio entis est positiua: quia dicit esse indiuisum id est habens indiuisionem: sed esse dicit principaliter & in recto indiuisionem autem in obliquo per modum determinatiui. primum, scilicet esse est positiuum. & indiuisio est priuatiua. propter quod negatur antecedens.

¶Ad probationẽ negatur antecedẽs: pręscindẽdo priuationẽ illã ab ente. Si autem accipitur vnum pręscindere ab ente, sicut includens præscindit ab incluso. nam vnum includit esse: & præter hoc indiuisionem. sic vnum prædicatur de ente: sed vt sic non dicit puram negationem.

Secundò argumen. vnum vt pręscindit ab ente: habet formalem rationem mẽsurę. ergo nõ dicit priuationẽ.

¶Respondeo. negatur antecedens. accipiendo pręcisionem primo modo: & accipiendo pręcisionẽ secundo modo, negatur consequentia. vnum enim habet rationem mensurę non solum quantum ad positiuum quod dicitur: nec solum quantum ad priuationem: sed ex positiuo sub priuatione. Nam inquantum mensura debet esse notior ratio mensurę principaliter conuenit vni ratione positiui: inquantum vero habet quòd sit infallibilis: ratio mensurę conuenit vni ratione negationis diuisionis: quia diuisio est causa varietatis: varietas est causa fallibilitatis. Et quia indiuisio est signum perfectionis, scilicet simplicitatis: idcirco omnia vna reducuntur ad aliquid summę vnum.

CONCLVSIO III. Diuisio inclusa in ratione multitudinis est prior vnitate. Hanc probat. 1. quæst. 11. ar. 2. ad. 4. Omnis habitus est prior priuatione. sed diuisio dicit habitum, & vnitas priuationem diuisionis. ergo. &c.

CON

CONCLVSIO IIII. Vnū est prius multitudine : quantum ad id quod sunt. Hanc sic probat vbi supra omne constitutiuum est prius constituto.sed vnum constituit multitudinem:vt dicitur.10.metaph. ergo.

CONCLVSIO. V. Vnitas quę est principium numeri:& similiter numerus, non reperitur in separatis a materia. Hāc sic probat præsenti distin. arti.3. Nullum mathematicum reperitur secundum esse extra materiam sensibilem: vt dicitur.3.phy.&.6.metaph. tex.2.sed vnitas & numerus sunt entia mathematicallia.ergo.

Secundo:numerus causatur ex diuisione continui vt dicitur.3.physi.ergo non est nisi in habentibus continuitatem. *tex.69.*

Cōtra arguit Greg.Vnū est omnino indiuisum & indiuisibile:vt dicit philosop.10.metaph.sed nulla res materialis est omnino indiuisa & indiuisibilis: cū habeat partes.ergo in materialibus nō est tale vnum.sed tantum inseperatis à materia. *Greg.hec quæst.1. tex.4.*

Respondeo.quod est differētia inter vnum & vnitatem: quia vnitas est accidens & vnum est subiectum eius. numerus vero non componitur ex vnis sed ex vnitatibus:quia id quod est vnū est substantia:accidens autem non cōponitur ex substantiis.

Dicentibus doctoribus, vnū est indiuisibile accipiēdū est vnum pro vnitate.

¶Dico:secundò:quòd licet vnitas sit indiuisibilis non tamen oportet quòd vnum sit indiuisibile:nam etiam subiectum puncti est diuisibile licet punctus sit indiuisibilis.Et quando doctores dicunt vnum esse indiuisibile accipiunt vnum pro vnitate.

Ex hoc patet quomodo sit cōcedenda vel neganda maior.minor etiam negatur pro prima eius parte. quia licet omne habens partes sit diuisibile non tamen est actu diuisum : & per consequens est vnum actu & plura potētia.

Contra eandem arguit Aureo:in angelis sunt passiones numeri.ergo & numer⁹.antecedēs probatur in angelis est par & impar.nam duo angeli sunt pares : & tres impares. similiter senarius angelorum est numerus perfectus & nouenarius est imperfectus.ergo in eis sunt passiones numeri. *Aureo. hic.q.1.*

Numerus duplex abstractus et formalis.

Respondeo dico primo quòd numerus accipitur dupliciter.Vno modo pro numero abstracto, vt duo, & tria &c. qui dicitur numerus, abstractus quia quia cōsiderat per abstractionē ab his, quibus tamen potest applicari, & iste non est nisi in apprehēsione animæ numerantis.Alio modo accipitur pro numero qui est in rebus causatus ex aggregatione vnitatum, quem Alber. appellat numerum formalem.& Com. accidens rei numeratæ, & istum negamus in separatis à materia.

Passiones duplices conueniūt numero, multitudinis, transcendentis,& propria.

¶Dico secundo,quòd passiones numeri sunt in duplici differentia.Aliqua enim conueniunt numero:nō quia sint propriæ passiones eius : sed quia sunt proprię passiones multitudinis trāscendentis: & per consequens conueniunt etiam numero, qui sub ea continetur. huiusmodi passiones sunt sicut primitas: nam ternarius dicitur numerus.1. & paritas & imparitas.Aliæ sunt passiones propriæ numeri sicut cubitum & quadratum : & de his negatur minor. quia tales passiones dicunt relationem fundatam in quantitate:in angelis autem non est quantitas : & per consequens nec passiones eius.

Secundo in angelis est multitudo discretorum ergo in eis est numerus. antecedēs probatur.In angelis est multitudo non continuorum. ergo discretorum.

¶Respondeo negatur antecedens: quia discretio non est proprie, nisi in quantis cū causetur ex diuisione cōtinui.vt dicitur.3.phy.† Ad probationē negatur cōsequentia:quia nō cōtinuatio non est sufficiens ratio discretionis nisi in rebus quantis.dantur enim aliqua continua nec discreta sed distinctum. *text. 69.*

CONCLVSIO. VI. Numerus est quid vnum simpliciter & nō sicut aceruus.Hanc probat.7.meta.c.vl. Id est vnū simpliciter ꝙ habet speciem ab vno, sed numerus habet speciem ab vno scilicet ab vltima vnitate:vt stat sub ordine ad pręcedētes.Ordo eñ vni tatū facit ad vnitatem numeri: sicut & ordo literarum ad vnitatem syllabæ: Ista autem vnitas est debilis & est vnitas transcendens.

Primum corollarium. Nulla vnitas est actu sed tantum potentia in numero.probatur. Nulla pars entis simpliciter vnius est actu in toto : quia partes non habent proprium esse.sed sunt per esse totius.si enim haberent proprium

esse, tunc in toto essent plura esse.& per consequens non esset vnum simpliciter. sed vnitas est pars numeri qui est quid vnum simpliciter ergo. Si dicatur. vltima vnitas dat speciem nume ro. ergo est actu in numero. negatur cõ sequẽtia. sed sed sufficit ꝙ faciat id cui aduenit esse actu. Nam forma lapidis dans ei esse specificum. non est in lapide per proprium esse, sed per esse lapidis. quod esse licet sit à forma: est tamẽ actus totius compositi principaliter, & consequenter partium. vel dicendum quòd licet vnitas sit actu in se tamen vt est pars numeri est in potentia.

Corollarium secundum. Numerus distinguitur realiter ab omnibus suis vnitatibus. probatur sic. Omne totum distinguitur à suis partibus etiam simul sumptis, vt probabitur. 3. distinctione prima sed vnitates sunt partes numeri. ergo. ista autem pluralitas, quam facit distinctio numeri à suis partibus est multitudo transcendens.

Numeri quæ sit forma partis & totius. Sciendum itaque est quòd sicut in homine est vna forma partis puta anima: & alia forma totius puta humanitas resultans ex vnione animæ cum cor pore: quæ humanitas distinguitur ab anima & à materia: siue diuisim siue coniunctim accipiantur. Sic in numero forma partis est vltima vnitas, forma vero totius est quædam forma resultãs ex vltima vnitate se habente ad præcedentes vt formale, ad materiale. & hæc forma totius habet se ad omnes vnitates tanquam forma ad materiam. Hanc sententiam tenet Auicenna. 3. suæ meta c. 4.

Corollarium tertium. forma numeri componitur ex vnitatibus. Istud corollarium nõ intelligitur de forma partis: sed de forma totius: & cõstituitur intrãsitiuè: vt sit sensus. numeri vnitas est quę est numerus. probatur sic. Omne totum componitur ex suis partibus. sed vnitates sunt partes numeri. ergo.

Aureo. Contra auguit Aureo. Nulla forma componitur ex sua materia: sed vnitates sunt materia numeri. ergo.

¶ Respondeo: negatur minor. vnitas enim non est materia nisi eo modo quo pars dicitur materia vel eo modo quo aliquid inclusum in aliqua diffinitione in aliquo dicitur materia propter comparationem ad id quòd est completiuũ diffinitionis per modũ differentiæ specificæ. Negari potest etiam etiam maior de forma totius. Nam humanitas includit materiam & animam intellectiuam, ex quorum vnione resultat.

¶ Secundò nulla totitas distinctorum componitur ex distinctis. sed numerus est totitas distinctarum vnitatum. ergo: maior probatur. Omne compositum ex distinctis est in illis dinstinctis: sicut totum in partibus: sed totitas non est in distinctis cum sit forma simplex cui repugnat esse in pluribus. ergo.

¶ Respondeo. negatur maior. Ad probationem negatur minor: cũ enim numerus non sit forma perfecta vnitate vna: sed vnitate ordinis, nec sit forma simplex: non est tota in quolibet numerorum: sed secundum partem. prima parte quęstio. octaua. articul. quarto ad secundum.

¶ Tertio arguit Scotus: partes materiales alicuius totius: non possunt fieri partes alterius dictincti a se specie sine supernutritione: sicut materia potest fieri sub noua forma nisi mutetur. sed vnitates quinarij possunt fieri partes senarij sine sui mutatione, puta si addatur eis alia vnitas. ergo non sunt partes numeri. *Scotus.*

¶ Respondeo negatur maior: de illis speciebus: que resultant ex habitudine vnius ad aliud. Nã linea, quæ erat pars trianguli potest fieri pars quadranguli sine sui mutatione: sed per protractionem aliarum linearum, & similiter est in numeris. licet enim species numerorum sint absolutæ: tamen consequũtur quasdam habitudines eorum. Nam & aliquæ substantiæ puta caro, & os includũt in sua diffinitione qualitatem & quantitatem. vt dicitur. 7. metaph. com. 41.

Contra id quòd est dictum in conclusione: vltimam vnitatem esse formam specificam numeri. arguit Aureo. Vltima vnitas est varia & incerta. ergo non est forma numeri. consequentia patet: & antecedens. quia numerans potest incipere nunc ab vna vnitate & nunc ab alia: & terminare numerationem ad quam vnitatem voluerit. *Vtrum vltima vnitas sit forma numeri.*

¶ Respõdeo. negatur antecedẽs. quia sunt

sicut anima non dat speciem homini, nisi vniatur materiæ. licet qui intelligit hominem, nõ necessariò intelligat illam relationem vnionis, ita in omni numero est aliqua vltima vnitas: quæ habet relationẽ realem ad omnes pręcedentes: quarum vna est sic prima ꝙ non media nec vltima & aliqua sic est media, quod nõ est vltima nec prima: quæ relationes primitatis & vltimitatis nõ sunt de ratione numeri. sed ipsæ vnitates non intelliguntur constituere numerum. nisi vt sunt sub tali relatione.

¶ Ad probationem dico, ꝙ quando quis incipit numerare à qua vnitate voluerit: non variat illum respectum realem: qui est in vnitatibus: sed tãtum fit variatio in numero formali, puto autem illum ordinem vnitatum esse secundum tempus vel locum vel aliquid huiusmodi.

Secundò omnis forma est subiectiuè in eo cuius est forma. sed vltima vnitas non est subiectiuè in aliis vnitatibus, in quibus subiectiuè est numerus. ergo.

Respondeo. negatur maior de forma extrinseca. nam color est forma extrinseca respectu visus visionis quia ipsa specificat: & tamen non est in eis. vnitas autem est forma extrinseca numeri.

¶ Dico secundò, quòd nec omnis forma intrinseca est subiectiuè in eo cuius est secundum totum. vt patet de forma artificiali, quæ non est nisi in superficie.

Tertiò forma numeri non est distantia vltimæ vnitatis ad præcedẽtes, cum distantia sit relatio: nec est etiam ipsa vltima vnitas: cum sit ęquè numeralis sicut aliæ, nec est aggregatum ex vltima vnitate, & illa distantia: cum sit ens per accidens: numerus autem est ens per se cum sit in prædicamento. ergo.

¶ Respõdeo. ꝙ est vltima vnitas nõ inquantum est vnitas: sed inquantũ est sub relatione prędicta. Ad improbationẽ dico, ꝙ licet sit ęquè numeralis, inquantum est vnitas: tamen vt est sub dicto respectu habet rationẽ formæ. nec habet rationem formæ, nisi quandiu est sub dicto respectu. vnde si addatur alia vnitas, ipsa quæ additur erit vltima & per consequens forma numeri. illa autem quæ prius erat forma numeri, desinet esse eius forma: quia non erit sub dicto respectu, per quam erat formalis respectu præcedentium, sed efficietur materialis sicut & aliæ.

CONCLVSIO VII. Forma numeri est quid reale extra animam. probatur sic. Quicquid resultat ex connexione plurium habentium realem ordinem extra animam: est extra animam, sed forma numeri resultat ex vnitatibus habentibus realem ordinem extra animam. ergo. Connexio autem vnitatum ex qua resultat numerus est ista, quòd subiectum vnitatis, scilicet ipsum quantum & omnia quanta conueniunt in forma continuitatis.

Contra arguit Aureo. † Nulla forma realis reflectitur supra se, nam forma albedinis non est albedo, nec relationis est relatio. sed numerus reflectitur supra se. dicimus enim duos binarios & tres ternarios. *Aureo. vbi suprà.*

Respondeo. negatur minor. Cum enim numerus causetur ex diuisione continui. vt dicitur 3. physi. † non potest esse nisi in rebus continuis. numerus autem est quid non continuum. & ideo numeri non potest esse numerus. licet ergo binarius sit quidã numerus, tamen multitudo binariorum vel aliorum numerorum, & similiter pluralitas, quæ consurgit èx distinctione quãtitatis continuè à discreta non est numerus, sed multitudo transcendens. & generaliter nunquam aliqua distincta faciunt numerum: nisi talia distincta sint continua. *Text. 69.*

Secundò. Si forma numeri est extra animam, sequitur quòd sit in rerum natura actu tantum vnus numerus, scilicet numerus omnium rerum: hoc est absurdum. ergo. consequentia probatur. quia dicit philosophus 7. meta. † ꝙ binarius est potentia in ternario. ergo omnes numeri erunt tãtum potẽtialiter in illo supremo numero & sic nullus præter ipsum esset actu. *Text. 49.*

Respondeo. negatur consequentia cum enim omnes vnitates sint in actu, sequitur quòd quicquid resultat ex eis est in actu. Ad probationem dico non esse inconueniens quòd idem numerus sit in actu in se, & sit in potentia respectu numeri cuius est pars.

¶ Ex hac responsione sequitur: quòd

eadem vnitas est principium binarij & ternarij & millenarij:& sic de alijs.

Tertiò sequitur, ꝙ in duodenario essent duodecim duodenarij : vnus incipiendo ab vna vnitate : & alius ab alia & sic successiuè.hoc est falsum.ergo.

¶Respondeo. negatur cõsequentia. sed in duodenario sunt tantum tres.vnus incipiendo ab vna vnitate, & procedendo vsque ad decimam:alius incipiendo à secũda vsque ad vndecimam: tertius à tertia vsque ad duodecimam. Cuiꝰ ratio est quia à prima ad decimã: & à secunda ad vndecimam,& à tertia ad duodecimam:est ordo realis.

Quartò. Nulla summatio est propter operationem animæ : sed forma numeri est summatio.ergo.

Respondeo. negatur minor de numero qui est accidens in rebus : licet concedatur de numero abstracto.vt dicit Commen.4. physi.con. 129.vbi ait. ꝙ cum numerans non fuerit, etiam numerus non erit. Et eodem modo cum ibi dicit:ꝙ numerus est extra in potentia & in anima in actu: intelligit quòd numerus qui est in rebus est pars numeri maioris, excepto illo,qui est maximè in actu.& ideo quilibet alius : vt sic est in potẽtia:sed quilibet numerus abstractus potest præscindi ab aliis : ita erit totum & non pars alterius numeri : ideo dicit ꝙ est actu in anima quò ad præcisionem.

QVAESTIO. II.

QVæritur secundò. Vtrum numerus sit propriè & formaliter in diuinis.

AD HANC quæstionem respondetur quatuor cõclusionibus quarum prima est hæc. Numerus prædictus qui est de genere quantitatis : non est in diuinis.

CONCLVSIO II. Termini numerales: vt dicit duo tria cum debent de diuinis non debent numerum de genere quantitatis, sed multidinem aut vnitatem transcendentem.

CONCLVSIO III. Tales termini dicuntur in diuinis positiuè & remotiuè.

CONCLVSIO IIII. Licet in diuinis non sit numerus simpliciter: est tamen ibi numerus quidam. Has conclusiones ponit S.Do.præsenti dist. contra quas non arguunt aduersarij.

DISTIN. XXV.

IN dist. 25. quæritur. vtrum persona dicat in diuinis quid commune tribus personis quod plurificetur in eis.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Persona de suo formali significato significat suppositũ naturæ rationalis.Hanc probat S.D. 1.quæst.29.ar. 1.Illud est formale significatum: quod exprimitur per diffinitionem, sed Boetius diffiniens personam , dicit quòd est rationalis naturæ indiuidua substantia,id est suppositum.ergo.

Corollarium primum. Anima intellectiua non est persona.probatur.Omnis persona est suppositum. sed anima non est suppositum. cum non sit quid completum in specie.ergo.

Corollarium secundum. Natura humana in Christo non est persona. probatur. Omnis persona est suppositum, & prima substantia sed natura humana in Christo non est prima substãtia: cum sit alteri vnibilis.ergo.

CONCLVSIO II. Hoc nomen persona propriè dicitur in diuinis.Hanc probat vbi suprà.ar.3.Omne nomen significans perfectionem simpliciter proprie dicitur de Deo.sed hoc nomen persona est huiusmodi. cum significet subsistens in natura intellectuali.ergo.

CONCLVSIO III. Persona diuina significat de significato formali distinctum subsistens in natura diuina. Hanc probat 1.q.29.art.4. Et de poten.q.3.art.4. Sicut se habet persona in cõmuni ad suum significatum,ita se habet persona diuina.sed persona in communi significat subsistens distinctum in natura rationali, cum hoc exprimatur per diffinitionem personæ.ergo persona diuina significat formale distinctum subsistens in natura diuina.

Corollarium primum.Persona in diuinis : non significat formaliter essentiam,patet quia non est distincta.

Corollarium secundum. Persona in diuinis non significat formaliter relationem significatam per modum relationis. puta nomine paternitatis patet quia relatio vt sic non est subsistens.

CONCLVSIO IIII. Persona in diuinis significat materialiter relationem & essentiam.

¶Dico autem relationem significatam

tam in concreto siue per modum relatiui: puta vt significatur hoc nomine pater vel filius.

Hanc probat vbi.s.Illud est significatum materiale nominis:sine quo saluari non potest significatum eius forma sicut dicitur quòd homo formaliter significat quid cōpositum ex corpore & anima rationali. materialiter autem significat cor,epar,& caput sine quibus saluari illud nō posset.sed distinctum subsistens in natura diuina: nō potest esse nisi relatiuum. quia soli relatiuo conuenit distingui proprietatibus:nec ipsa relatio posset subsistere nisi quia est diuina essentia.ergo significat ista materialiter.

Corollarium.Relatio significata per modum relationis ponitur in obliquo in significato personæ diuinæ.quod patet.Nam persona diuina significat distinctum nō est autem aliquid distinctum in diuinis nisi relatione.ergo.

Aureo. hic q. 1.

Contra arguit Aureo.† quòd persona nō significet essentiam.Primo.Nūquam constitutum significat in recto constituentia, sed essentia & relatio constituunt diuinam personam. ergo.

Secundò.Id quod significatur in recto,verè plurificatur cum dicitur tres personæ.sed essentia non plurificatur.

Persona in diuinis significat aliqua formaliter. & aliqua materialiter.

¶Respondeo.negatur maior vtriusque istarum rationum. Vbi est sciendū,ꝙ persona in diuinis significat formaliter distinctum subsistēs vt est dictum materialiter autem proximè significat relationem per modum relati: quia diffinitio personæ prædicatur de relatiuo.Nam ista est vera.pater est distinctum subsistēs in natura diuina:materialiter autem remotè significat essentiam.& tale nō oportet plurificari. negatur ergo maior vtriusque loquēdo de significato materiali.

CONCLVSIO V. Nomē personæ in diuinis est commune nō communitate generis aut speciei. quia ibi nō est genus neque species.sed est commune cōmunitate indiuidui vagi. Hāc probat.1.q.30. Id quod significat aliquid distinctum subsistēs:sed nō dicit determinata principia distinguentia est commune per modum indiuidui vagi. sed persona est huiusmodi.ergo.

Aureolus vbi suprà.

¶Contra arguit Aureo.†Id quod diuiditur in vagum & signatum nō habet rationem indiuidui vagi, alioquin diuideretur in se & suum oppositum. sed persona in diuinis diuiditur in vagum & signatum.nam aliquando dicitur hæc persona.aliquando aliqua persona.ergo.

Confirmatur.Si persona vagè est cōmunis, ita esset communis sicut aliquis Deus.ergo sicut nō dicimus esse tres aliquos Deos: ita nō diceremus esse tres personas.

Respondeo.quòd indiuiduum vagū est duplex vt dicitur.1. quęst.30.ar.4. Nam de ratione indiuidui vagi est significare naturam, & determinationē naturæ. Aliquod ergo est indiuiduum vagum,quod significat formaliter naturam siue determinatione ex parte naturę.vt aliquis homo,aliquis Deus, significat enim naturam diuinam formaliter:sed ratione illius signi aliquis connotat determinationem eius non istam aut illam:sed vagè.& ideo vbi natura nō potest plurificari:nec tale indiuiduum plurificatur.vt est in diuinis. Aliud est indiuiduum vagum:quod formaliter significat indiuiduum ex parte modi existēdi huiusmodi est hoc nomen persona.significat enim modum existēdi,quæ competit indiuiduo:qui modus quia plurificatur in diuinis,scilicet esse indiuisum in se & distinctum ab alijs:ideo & nomen personæ ibi plurificatur.

¶Dico secūdo: quòd cum dicitur ista persona. & aliqua persona indiuiduum vagum quod est persona nō diuiditur in se & suum oppositum. sed primum indiuiduum, scilicet persona quod erat aliqualiter vagum,& indeterminatum efficitur magis determinatum:quia ille modus quem significat persona specificatur per ly ista.vel per ly aliqua persona.patet ex his ad argumentum & ad confirmationem.

Reminiscendū in hisce disputatis teste platone in lib. de na.rec. ra.tēporis longinquitatē & ornatum nomina vetera peruertere.

CONCLVSIO VI. Hoc nomen persona est commune in diuinis non secundum rem.quia non sunt vna persona,sed secundum rationem : quia omnibus cōuenit ratio significata per hoc nomen. Sunt enim plura distincta subsistentia.Hanc ponit.1.q.13.ar.4.

DISTINCTIO. XXVI.

IN dist.26.quęritur.vtrū personæ diuinæ constituātur & distinguantur per relationes.

PRO quæstione hæc est prima cõclusio. Personæ diuinæ nõ distinguuntur personaliter: nec cõstituuntur per aliquod absolutum. Hanc probat. 1. q. 36. art. 2. Et de poten. q. 8. ar. 3. Per id quod est commune omnibus personis non distinguũtur: nec per consequens constituuntur personę diuinæ. sed omnia absoluta sunt huiusmodi. ergo.

Contra arg. Aureo. ꝙ essentia cõcurrat ad cõstitutionem personarum. Ad euidẽtiam argumenti sui: præmitto, ꝙ persona dicitur quasi per se vna. vnde personalitas est perseitas tertij modi: quę dicit solitudinem. talis autem perseitas includit negationem, quia quod est per se tertio modo: nõ est cum alio. & vbi sunt plures perseitates & plures personalitates: sunt etiam plures negationes.

Ex his arguitur sic. Essentia facit ad pluralitatem negationum: quas important personalitates. ergo facit ad pluralitatem personarum. cõsequẽtia patet antecedẽs probatur: fundamẽtum negationum facit ad pluralitatẽ earum, sicut etiam subiectum ad pluralitatem accidẽtium, sed essentia est fundamentum istarum negationum. Nam essentia cum paternitate fundat vnam negationem & vnam personalitatẽ. essentia cum filiatione fundat aliam. ergo.

Essentia nequit cõstituere personã. ¶ Respondeo. Primò ꝙ cum essentia sit communicabilis & persona incõmunicabilis: nõ potest essentia constituere personam, nec esse fundamẽtum incommunicabilitatis.

Negatio & fundata in aliquo habẽt vnitatem tantũ ex fundamento proximo. ¶ Dico secundò ad argumentum ꝙ maior est falsa. Ad probationem dico ꝙ relatio est proximum fundamẽtum illius negationis quã importat personalitas essentia vero est fundamentum remotum. negatio autem & alia quę in aliquo fundãtur non habẽt pluritatem nec vnitatẽ ex fundamẽto remoto, sed tantum ex proximo. & ideo nõ oportet quęrere an personalitas: vel negatio quàm importat sit eadem vel diuersa in tribus personis ex ea parte qua fundatur in essentia.

CONCLVSIO II. Origines actiuæ non constituunt nec distinguũt personas. Hanc probat de poten. vbi suprà. & 1. q. 40. ar. 2. Et præsenti di. q. 2. art. 2. Nullum posterius est constitutiuum prioris. sed huiusmodi origines sunt posteriores personis à quibus sunt. ergo.

CONCLVSIO III. Personæ diuinæ non constituũtur nec distinguuntur formaliter per origines passiuas. Hanc probat vbi suprà. Omne formaliter constitutiuum est distinctiuũ, significatur vt existens in eo. sed origines passiuæ non sunt huiusmodi. cum significentur vt viæ ad personas. ergo.

Greg hic q. 1. Contra arg. Grego. † ꝙ personæ diuinæ nullo modo cõstituantur: & propter hoc vana sit præsens quęstio. Eius rationes fundantur in his medijs. Tũ quia omne constituens facit compositionem cum cõstituto. in diuinis autẽ non est compositio. Tum quia paternitas non constituitur. ergo nec pater cũ quo est idem: Tum quia cõstitutiuum est aliquo modo causa constituti. nihil autem est causa diuinæ personæ.

Ad ista motiua simul respondetur quia infinities est responsum.

Paternitas nõ cõponit cum patre & est forma eius. ¶ Dico ergo primo, quòd paternitas constituens patrem non componit cũ eo: quia habent idem esse. est tamen forma patris. nec oportet omnem formam distingui ab eo cuius est: vt dicit philosophus. 2. posteriorum.

Hæ sunt radices & principia huiusmodi disputationis. ¶ Dico secundò, quòd ad veritatem loquutionum non solum attẽdi debet ad res, sed etiam ad modum significandi eorum, de quibus loquimur. & ideo dicimus patrem constitui: non autem paternitatem aut essentiam. quia pater significatur concretiuè & vt habẽs formam. paternitas autem & relatio significatur vt ipsę formæ. & ideo eis non conuenit constitui quòd est proprium suppositorum.

¶ Dico tertiò quòd licet in diuinis non sit causa: tamen aliquid significatur per habitudinem causæ formalis. vt cum dicitur deitas est in Deo & paternitas constituit patrem.

¶ Dico quartò ꝙ personæ diuinę nõ constituuntur per modum resultantis eo modo quo totum resultat ex partibus aut species ex genere & differẽtia, sed est ibi constitutio formalis: eo modo quo albedo constituit album. & humanitas hominem. Similiter paternitas constituit patrem quia est qua pater formaliter est pater.

Aureo. vbi suprà. Contra hoc arguit Aureo. Effectus formalis relationis vt relatio est: est esse ad aliud. sed persona nõ est ad aliud. non

non enim pater est persona filij. ergo.

Respondeo.quòd effectus formalis relationis vt relatio est:non est constituere,sed referre.tamen effectus formalis relationis vt est quædam forma incommunicabilis:est constituere suppositum & hoc modo proprietates relatiuæ constituunt personas,vt diffusius dicetur.

Scotus hic. Vtrũ diuina essentia sit suppositum.

Sco. †arguit.7. medijs quòd diuina essentia sit suppositum.tum quia actiones sunt suppositorum. diuina autem essentia agit cum intelligat & creet. tum quia est per se subsistens & aliam dicit.

¶ Quæ omnia vna responsione soluit. S.D.de potentia quęst.8.arti.3.ad septimũ.vbi dicit quòd de ratione hypostasis siue suppositi sunt duo.Primũ quod per se subsistat,& sit in se indiuisum.Secundum est quòd sit distinctum ab omnibus alijs quæ sunt in eadem natura.diuina essentia est quid subsistens.sed quia non est distincta à suppositis quæ in ea sunt:ideo non propriè dicitur suppositum.

¶Dico secundò,quod suppositum dicit perfectionem quantum ad primum,quòd est de ratione eius:non autẽ quò ad secundum,sed vt sic non dicit perfectionem nec imperfectionem.

Per se subsistens licet nõ suppositũ per se operatur.

¶Dico tertiò quod esse per se subsistens sufficit ad hoc quod quis operetur:licet etiam non esset suppositum: vt patet de anima separata:quæ intelligit:nec tamen est suppositum cum non sit completa in specie,sed tantum pars speciei.

CONCLVSIO IIII. Personæ diuinæ constituuntur & distinguuntur in esse personali per relationes originis.Ista conclusio sequitur ex præcedentibus.personæ enim non constituũtur per absoluta nec per origines : ergo per relationes.tenet consequentia quia nihil aliud præter hæc tria ponitur in diuinis personis. Dico tamen quòd relatio vt relatio est non constituit nec distinguit in esse hypostatico diuinas personas,sed tantum in esse relatiuo.

Vnde colligendo ea quæ ponit. S. D.in locis præallegatis. Dico primo quòd relatio realis ex hoc quòd est realis distinguit realiter. & ex hoc quòd est relatio constituit in esse relatiuo.

¶Dico secundò, quod relatio realis inquantum huiusmodi nõ habet quod distinguat sua extrema in esse suppositi : nec constituat ea in esse suppositi.

¶Dico tertiò, quod relatio inquantum est diuina essentia. habet quod illa quæ distinguit distinguat tanquam duo supposita.& quòd id quod constituit sit suppositum naturæ rationalis & consequenter quòd sit persona: ita quòd constituere personam conuenit ei inquantum est diuina & subsistens & intellectiua, & incommunicabilis.

Contra arguit Aureo. †Nullum posterius constituit suum prius,sed relatio puta paternitas est posterior persona,scilicet patre. ergo. maior patet. quia posterius præsupponit prius iam esse constitutum. minor probatur. Quicquid est posterius posteriori est posterius priori, sed paternitas est posterior ipso generare quod est posterius persona patris cum sit ab eo.ergo. *Aur. vbi suprà.*

Respondeo.quòd licet paternitas vt est relatio præsupponat patrem:tamen vt est forma incommunicabilis nõ præsupponit ipsum constitutum sed constituit.

Contra. paternitas vt constitutiua aut dicit quid absolutum aut relationem. Si primum:ergo pater constituitur per absolutum. Si secundum : ergo paternitas vt relatio constituit.

Respondeo.quòd paternitas dum cõcipitur vt constitutiua personæ patris intelligitur esse quid relatiuum:sed nõ concipitur relatiuè.

¶Dico secundò quod persona diuina non constituitur per rationem nostram,sed per rem quæ est verissime relatiua : tamen intellectus noster dum concipit constitutiuum illius personæ concipit illud sub ratione absoluta.nec est repugnantia:quia relatio diuina habet esse diuinæ essentiæ, quod est absolutum:& ideo relatio potest ibi concipi sub ratione absoluta.

¶Dico tertiò, quod ipsi generare repugnat constituere patrem : quia non potest concipi vt forma inexistens patri : sed vt via cum concipiatur à no

nobis tantum in conceptu creaturæ: in quibus semper generatio est via ad genitum.

Secundò arguit, quòd paternitas vt subsistens non cõstituat patrem. Quod ei gratis conceditur: quia nullibi. S.D. hoc dicit. licet prima quæst. 49. arti. 2. dicat quòd relationes sunt ipsæ personę subsistentes. & intendit ibi ponere differentiam inter relationes diuinas & differentias diuisiuas generis: quia differentiæ diuidunt essentiam communem. relationes autem diuinæ sic distinguunt personas, quòd nullum commune reale diuidunt.

Contra eandem arguit Scotus† primo. Nulla relatio dat esse ad se: cum esse ad se opponatur relationi cuius esse est ad aliud: sed subsistere est esse ad se: ergo relatio non potest dare subsistere siue constituere suppositum.

Scotus hic.

Relatio nõ vt relatio sed vt hic cõstituit.

Respõdeo. primo dico, quòd relatio vt relatio est non potest constituere suppositum: si tamen sit aliqua relatio quæ sit per se subsistens & quæ suppleat omnium principiorum indiuiduãtium locum: talis potest constituere suppositum & dare alicui, quòd sit prima substãtia huiusmodi est relatio diuina qui est extra omne genus. & est ipsa diuina essentia.

Secundò. relatio præsupponit distinctionem extremorum: & per consequens cõstitutionem eorum ergo nulla relatio constituit extrema. consequentia patet. antecedens est philosophi. 5. met. † vbi probat identitatem non esse relationem realem: quia relatio exigit distinctionem realem extremorum quàm distinctionem nõ requirit identitas.

Cap. de eodem. Tex 16.

¶Respondeo. primo potest dici quòd philosophus ibi loquitur de relatione quę est tantum relatio, & quæ nõ subsistit. talis enim non constituit extrema nec distinguit nisi in esse relatiuo.

¶Dico secundò, quòd antecedẽs est simpliciter falsum: quia vt dicit. S.D. de potentia. quæstio. 8. ar. 3. ad. 12. relatio præsupponit distinctionem omnium aliorum generum: vtputa substãtiæ, & qualitatis: interdum etiam actionis & passionis, sed distinctionem quæ est ad aliquid, relatio non præsupponit, sed facit: & de tali distinctione loquitur philosophus, quia identitas non præsupponit etiam distinctionem aliorum generum.

Relatio præsupponit distinctionẽ generũ aliorum, facit aũt distinctionẽ ad aliquid.

Tertiò. si relatio constitueret personam sequitur quòd persona esset ens per accidens saltem secundum rationem. sed persona diuina nullo modo est ens per accidens. ergo.

¶Respondeo. primò negatur consequentia: quia non est ens per accidens nisi vbi sunt res diuersorum generum. relatio autem & essentia diuina sunt extra genus. negatur etiam eadem cõsequentia: quia idem est esse essentiæ diuinæ & relationis. vnde si albedo traheretur ad esse substantiale hominis, non faceret cum eo compositionem.

Quartò, si persona diuina constituitur per relationem, sequitur quòd diuina essentia verissimè referatur. hoc est falsum. ergo: prima consequentia probatur. Omne id in quo est relatio refertur. sed si relatio constituit personam: per prius est relatio in essentia quàm in persona: ergo in illo priori saltem secundum rationem ipsa essentia refertur: minor probatur. In omni constituto prius vniũtur partes, quàm sit ipsum totum constitutum: ergo prius vniuntur essentia, & relatio, quàm resultet persona constituta.

¶Respondeo. negatur consequẽtia prima. Ad probationem dico primò, quòd si aliquid debet referri: oportet quòd sit suppositum. In illo ergo priori si aliquid referretur: hoc nõ esset essentia, sed Deus.

¶Dico secũdò, quòd cum paternitas siue alia relatio nõ constituat, vt est relatio: in illo priori paternitas vniretur essentiæ, non autem relatio: & ideo nõ referretur ipsa essentia.

Quintò. suppositum vnius naturæ nõ cõstituitur per aliam quidditatem: quia tunc esset suppositum duarum naturarum. sed persona diuina est suppositum deitatis: ergo nõ potest esse suppositum relationis, nec per eam constitui.

¶Respondeo primo, quòd non constituitur per relationem. vt est relatio: vt sæpe dictum est.

Secũdò negatur maior nam Sortes: cõstituitur in esse suppositi per quantitatem quę concurrit ad indiuiduationem.

¶Dico tertiò, quòd tale non includit duas quidditates: nec est eodem modo

modo suppositum earum: quia vna illarum est quasi modus alterius: & vt quia id quod distinguit suppositum, non dat ei speciem semper. vnde paternitas & filiatio non dant speciem eis de potentia. q. 9. art. 5. ad. 18.

Arguit prҫterea idem Sco. in speciali quòd paternitas non constituat patrem: nec filiatio filiũ. Quæ argumenta eodem modo soluuntur sicut & precedentia. Iste enim existimauit quòd Sanctus. D. senserit diuinas personas constitui per relationem vt relatio est. vnde dico quòd relatio puta paternitas & est deitas: & est forma indiuidualis: & est relatio: & est paternitas. vt est deitas constituit Deum. vt forma indiuidualis constituit quid incommunicabile in natura diuina. vt relatio constituit relatiuum. vt paternitas constituit patrem. Vnde ista distinctio applicari potest quodammodo ad argumenta infinita.

Distinctio aduertenda diligẽter, & intelligenter. Cum arguentes Thomistica hic responsa infringere nequeant Thomisticè eos philosophari necesse e.

Sexto arguit nullum communicabile constituit personam: sed paternitas & filiatio & spiratio passiua sunt de se communicabiles: ergo non constituunt personam diuinam. minor probatur. Tum quia nulla forma est de se incommunicabilis. Tum quia relatio non est formaliter infinita: ergo non est de se hæc, Tum quia spiratio actiua est communicabilis: ergo & spiratio passiua.

Respondeo. negatur minor. Ad primam probationem dico quòd omnis quidditas, cui ex natura sua conuenit subsistere & repugnat in alio secundum rem recipi est talis quòd ei repugnat communicari.

¶ Ad secundam dico. quòd omnis relatio diuina est infinita formaliter infinitate quæ conuenit cuilibet formæ separatæ: vnde paternitas diuina est infinita quo ad rationem paternitatis.

Ad tertiam negatur consequentia. quia spiratio actiua secundum modum intelligendi aduenit supposito iam constituto. spiratio autem passiua non. Quod autem ista constituat & illa non: hoc habent inquantum sunt tales res.

¶ Dico secundò quòd quicquid subsistit in diuinis est incommunicabile per modum vniuersalis: tamen aliquid est communicabile eo modo, quo forma communicatur supposito: & illo modo quo commune communicatur proprio.

DISTINCT. XXVII.

IN dist. 27. quæritur primò. Vtrum generare & paternitas sint idem realiter in diuinis.

PRO quæstione hæc est prima cõclusio. Actio in diuinis non dicit rem de prædicamento actionis: sed diuinam essentiam cum respectu realis vel rationis. Hanc ponit. S. D. 1. parte. quęst. 41. ar. 1. ad secundum & tertium.

Actio & passio dicunt motum cum respectu

Vbi sciendum est, quòd actio & passio prædicamentalis dicunt motũ cum respectu. nam motus vt est ab hoc dicitur actio & vt est in hoc dicitur passio. Ex his arguitur sic. Remoto motu ab actione, id quod remanet, est relatio. sed ab actione diuina remouetur motus: ergo ipsa est relatio.

CONCLVSIO. II. Genere & generari potius habent modum relationum, quàm actionum aut passionum. Hæc conclusio patet ex pręcedenti.

Aureol. hic. q. 1.

Contra arguit Aureolus. † Nulla res capit esse. per relationem: cum relatio præsupponat extrema. sed filius capit esse per generari, ergo.

Generatio diuina nõ est motus: nisi secũdũ modũ concipiendi.

Respondeo. primo, quòd generari in diuinis habet modum passionis & relationis: & generare habet modum actionis & relationis: sed tamen plus habet modum relationis. Actio enim dicit motum cum respectu. & quia generare in diuinis non est motus siue mutatio: licet concipiatur à nobis per modum actionis egredientis, à supposito. In diuinis autem saluatur omne quòd est de formali ratione relationis: ideo dicitur quòd generare magis habet modum relationis.

¶ Dico secundò, quòd licet nulla res capiat esse per relationem præsentalem: potest tamen capere esse per relationem quę est extra prædicamentum: eo quòd non solum est relatio sed etiam actio. & inquantum est actio res capit esse per eam, & non inquantum est relatio.

¶ Dico tertio, quòd actio prædicamentalis, & relatio distinguuntur. Primò quia actio causat terminum: relatio

autem nõ sed oritur posito fundamento & termino.

Secundo quia nulla relatio fundat actionem : sed tamen aliqua relatio fundatur super actione : vt dicitur. 5. metaph.

Tex. 20. ¶ Tertio quia actio est via ad terminum:relatio autem non,cum sit posterior termino:& multa alia huiusmodi dici possunt.

CONCLVSIO. III. Actus notionales cuiusmodi sunt generare & generari:sunt idem realiter cum relationibus personarum, & differunt ab eis secundum rationem . prima pars patet ex prædictis. secunda probatur prima parte q.41.art. 1. ad secundum. quia actio significatur per modum actus egredientis à supposito : relatio autem per modum habentis se ad aliud.

Aureo. vbi supra. Contra arguit Aureolus. † Impossibile est quòd eadem res in sui existentia habeat oppositos modos. sed modus actionis est fluere & modus relationis est quiescere:constat autem istos esse modos oppositos :ergo eadem res nõ potest esse actio & relatio.

Respondeo. primò negatur prima pars minoris de actione diuina : quia omnia quæ sunt in parte sunt sine fluxu. 32.

Duo de ratione actiõis prædicamentalis. ¶ Dico secundo , quòd de ratione actionis prædicamentalis sunt duo. Primum est quòd fluat ab agente. Secundum est quòd sit vltima actualitas, & perfectio potentiæ agentis , quo ad primum dicit imperfectionem: & quò ad secundum dicit perfectionẽ:& ideo nõ ponitur actio in diuinis quo ad primum:sed quò ad secundum.& hoc sufficit ad saluandũ actionem in diuinis.

¶ Dico tertiò quòd illa res quæ est paternitas & generare vt est paternitas,non est positiua filij. sed tantum vt sic est relatiua patris ad filium:illa vero eadem res vt est generare est positiua filij.

Alij. Contra eandem arguunt alii. Primò paternitas est in patre : & generare est in filio : ergo paternitas non est generare. consequentia patet:& prima pars antecedentis.secunda probatur. Actio est subiectiue in termino siue in passio: vt dicitur. 3. physi. † ergo generare est in filio. *Tex. 20.*

Respondeo negatur secũda pars antecedentis. Ad probationem negatur antecedens de actione immanente cuiusmodi est generare in diuinis.

Secundò paternitas fundatur in generare.ergo non est ipsum generare. tenet consequentia. quia nihil fundat seipsum.

Respondeo. negatur consequentia. sed sufficit distinctio rationis inter relationem & fundamentum vbi relatio non est accidens.

Tertiò.Idem non est causa suiipsius: sed generare est causa paternitatis aut econtra:ergo nõ sunt idem minor probatur.Nam secũdum aliquos pater est pater:quia generat.secundum alios vero generat quia est pater : ergo vnum est causa alterius.

¶ Respõdeo.negatur minor.Ad probationem dico.ꝙ ly quia nõ dicit propriè causam sed formale quo aliquid est tale vel tale.nec est idẽ esse causam formalem & esse in quo aliquid est formaliter tale. Nam deitas est,qua Deus est formaliter Deus:non tamen est eius causa formalis. & idem dico de paternitate respectu patris Ad propositũ cũ dicitur quia generat est pater ly quia dicit formale fundamentũ paternitatis scilicet generationẽ.Cum antẽ dicitur quia est pater generat.ly quia dicit formale quo pater agit in actu primo scilicet paternitatem qui intelligitur in ratione potentiæ generandi.

CONCLVSIO. III. Paternitas vt constitutiua patris:pręcedit secundum rationem ipsum generare. vt autem est relatio sequitur ad generari præcedit filiationem vtroque modo: quia est via ad ipsam. Hæc conclusio patet ex prędictis.

Ex his sequitur,quòd pater quia est pater generat accipiẽdo paternitatem vt est constitutiua & quia generat ideo est pater accipiendo paternitatem , vt est relatio.

QVAESTIO II.

QVæritur secundo vtrum verbum diuinum emanet,vt intellectio actualis.

PRO quæstione hæc est prima cõclusio.Verbum intellectus:non est species intelligibilis nec actus intelligẽdi: sed est quidam conceptus productus per actum intelligendi.probatur tripliciter prima.quæst. 34.art.1. *De verbo nostri intellectus.*

¶ Primò.Quicquid est verbum interius

rius significat verbo oris: sed verbum vocis non significat speciem aut actū intelligendi: sed conceptum ab intellectu formatum, & eo mediante significat rem extra: ergo.

Secundò. Illud est verbum intellectus: quod intellectus dicit per actum suum: sed intellectus non dicit speciem cum sit præuia actui, nec dicit ipsummet actum: alioquin omnis actus esset reflexus: ergo.

Tertiò. Id quod est res intellecta in actu, non est species intelligibilis, cum ipsa possit esse etiam in eo qui actu non considerat: sed verbum est res intellecta in actu. nunquam enim verbū est in intellectu, nisi dum actu intelligit: ergo. Et confirmatur quia species intelligibilis est ab intellectu agente. verbū autē est ab intellectu possibili.

¶Præterea verbum cognoscitur ab intellectu directè: species autem & actus cognoscuntur tantum reflexè: ergo verbum non est species aut actus, cuius ratio diuersitatis est, quia verbū est terminus intellectionis intrinsecus: & terminus in quo cognoscitur natura ad extrà, species autem & actus nō sunt termini intellectionis.

Et si dicatur contra. Quicquid cognoscitur directè à nostro intellectu: est quid sensibile: vt dicitur tertio de anima † sed verbum non est sensibile: ergo. *Text. 10. & 11.*

Respondeo. negatur maior, de eo quod est terminus intrinsecus intellectionis, cuiusmodi est verbum. sed sufficit quòd sit ratio rei sensibilis.

Contra conclusionem arguit Aureo: † primo: dist. 9 art. 1. Nulla forma illimitata, & non singularis potest esse inhærens intellectui: sed forma ad quam terminatur intellectio est illimitata, & non singularis: ergo non inhæret intellectui: & sic non est illud verbum. maior patet. minor probatur. forma quam intellectus intelliget, æquipollet infinitis indiuiduis: ergo est illimitata. *Aureo in primo di. 9. q. 1.*

¶Respondeo. Dico primò quòd intellectus in intelligendo respicit duplicem formam, scilicet verbum & naturam quæ in verbo cognoscitur. Si loquamur de verbo, dico ꝙ est forma singularis secūdum esse: & vniuersalis in repræsentādo, & talis potest inhærere intellectui. Si vero loquamur de natura: quæ intelligitur: dico, ꝙ est singularis secundum esse, quod habet in indiuiduis: nec æquipollet infinitis secundū esse. secundum autē ꝙ est in intelectu est illimitata secundū rationē suæ speciei: quia dum intelligitur abstrahitur ab illis: quæ ipsam limitant, scilicet à principiis indiuiduantibus. 1. q. 75. art. 2. ad tertium. *Vtrū verbū sit forma inhærens nostro intellectui.*

Secundò arguit, quòd res intelligatur secundum esse, quod habet in intellectu per verbum formatum: & per cōsequens ꝙ non oportet ponere verbū: & etiam ꝙ non intelligatur secundum esse quod habet extra in singularibus: sed secundū esse quod habet apparēs. Et arguit sic. Operatio sensitiua nō indiget reali termino: sed terminatur sæpe ad esse cōspicuum, & apparēs extra animā: ergo & operatio intellectiua. consequētia patet. antecedens probatur. Tū quia cōmentator tertio cœli. cō. 104. dicit esse de mēte philosophi, ꝙ figura secundū quā apparet luna aliqñ circularis aliqñ media non est in rerū natura, sed tm̄ apparet. Tū qa si nō terminaretur ad apparētiā sed ad rē: tūc omne quod videretur alicui esset verum. & sic contradictoria essent vera: nam alicui videtur quòd aliquid sit album, & alteri quòd non. *Vtrū oporteat ponere verbū.* *Figuræ lunæ sūt tātū apparentes.*

Respondeo. Primò dico quòd res nullum habent esse apparens siue obiectiuum extra animam: nam phantasma vel species lapidis potest dici lapis in esse obiectiuo vel apparenti: & sic negatur antecedens.

Ad primam probationē dico, quòd nec Commentator nec Philosophus dicunt, quòd oculus videat in luna figuras quæ ibi non sunt: immo videt figuras quæ ibi sunt. sed dicunt quòd homo videns lunam falsè iudicat de figuris secundum sensum communem: vel secundum aliam potentiam iudicatiuam. Similiter si video vnam candelam & eleuetur vnus oculus, & alter non apparebit mihi, quòd sint duæ tunc oculus videt tantum vnam, & alia potentia iudicat quòd sint duæ: & sic est de multis aliis. talibus autem illusionibus siue apparentiis cooperatur sensus communis aut cogitatiua: sicut etiam in somno facit apparere ea, quæ non sunt. Nam imaginatiua conuertitur super imagines rerum tanquam si essēt res veræ: & ꝓpter hoc homo erat *Homo videns lunā falsè iudicat de figuris eius secundum sensum cōmunem.*

iudicando se videre secundum sensus exteriores ea quorum tantum imagines cernit. Ad secundam negatur consequẽtia. quia licet sensus exterior feratur semper super rem veram, tamẽ homo aliquando iudicat illam rem esse aliter quàm sit.

Tertiò. Res clarius cognoscitur sine speculo: quàm cum speculo, sed si verbum ponitur in intellectu, ponitur ad hoc, vt res in eo reluceat tanquam in speculo: ergo impedit cognitionem.

Respõdeo. negatur antecedens, quãdo res non est secũdum se præsens potentiæ: vt est de obiecto intellectus. aliter tamen est de sensu: cui res secundũ seipsam est præsens.

Durãdus hic. qõ. 2. tex. 16. Contra eandem arguit Durandus † & Petrus de Palude. Per operationes immanentes nihil producitur vt dicitur nono meta. † sed intelligere est operatio immanẽs: ergo per ipsam nõ producitur aliquod verbum.

Vtrũ verbum producatur. Respõdeo. negatur maior. Nam per actus voluntatis, & per actus intellectus causantur habitus in intellectu & voluntate: licet ergo per tales operationes nihil producatur ad extra. producitur tamẽ aliquid ad intra: immo aliqui vt Auicenna dixerunt ꝙ per eas producitur aliquid extrà: & quòd vna intelligentia per actũ suum producit aliam.

Contra. Per illam operationem, quæ est finis, nihil producitur: quia tunc ipsa operatio non esset finis: sed productum esset finis eius, sed operatio immanẽs est finis, vt dicitur primo ethicorum †. *Cap. 9.*

Respondeo quòd per operationem quæ est finis nihil producitur totaliter ab ea extrinsecum. verbum autem est terminus intrinsecus ipsius intelligere: vel si sit quid extrinsecum vt sunt habitus: tamen ordinantur ad consimiles operationes, & per consequens ipse habitus non est finis operationis, sed ad eam ordinatur.

Verbũ aliquod est perfectum et aliquod imperfectum. Sciendum vero quòd dupliciter est verbum: nam aliquod est verbum perfectũ illud, scilicet ad quod ordinatur perfecta cognitio. Et aliquod est imperfectum illud, scilicet ad quod terminatur notitia imperfecta: ita quòd semper est terminus notitiæ, & non principium.

Si dicatur contra. Verbum est principium cognitionis obiecti: ergo non est eius terminus.

Respondeo. quòd non est principiũ cognitionis obiecti, id est illius actus quo obiectũ cognoscitur: licet sit principium, id est ratio qua obiectum cognoscitur. sed tamen eodem actu quo cognoscitur ipsum obiectum.

Verbũ est rei intellectæ actu recta & reflexo. ¶ Dico etiam, quòd non omne id cuius est verbum intelligitur actu recto: cum intellectus de actu suo & specie & seipso quæ omnia intelligit tantum reflexe possit formare verbum, cuius verbi principium elicitiuũ est memoria secunda, siue intellectus factus in actu per speciem, quod idem est.

Secundò. per actum voluntatis nec per actum potentiæ sensitiuæ producitur verbum: ergo nec per actum intellectus: consequentia patet. quia omnes istę operationes sunt immanentes.

Respondeo. negatur consequentia. quia voluntas non est potentia conceptiua sicut intellectus. sensum autem non oportet sibi formare obiectum suum, vt facit intellectus.

Tertiò. Si verbum est aliquid in intellectu: sequitur ꝙ procedatur in infinitum: hoc est falsum. ergo. consequentia probatur. duarum formarum eiusdem generis propinqui: si illa quæ est imperfectior est actiua, & illa quæ est ea perfectior est actiua: sed species intelligibilis & verbum sunt eiusdem generis, cum sint in eadem potentia, & respectu eiusdem obiecti: & species quæ est imperfectior est actiua, respectu alterius: ergo & verbũ est actiuum alterius verbi: & illud alterius: & sic in infinitum.

Species & verbũ sũt eiusdẽ speciei in esse intẽtionali. Respondeo. Primò dico, ꝙ species & verbum non sunt eiusdem speciei in esse naturali: sicut nec color & species coloris, sed sunt eiusdem speciei in esse intentionali, quia idem repræsentant & sunt eiusdem generis, etiam in esse naturali cum sint actus eiusdem potentiæ.

¶ Sed ad argumentum negatur consequentia. Ad probationem negatur minor pro tertia eius parte, scilicet ꝙ verbum sit perfectius specie, quia licet perfectius repræsentet obiectum, tamẽ species est permanentior verbo, cum maneat etiam, quando intellectus actualiter non intelligit. *Vtrũ verbũ perfectius repræsentet quã species.*

Contra vnum dictum in hac responsione, scilicet quòd verbum perfectius reprę

repręſentetur quã ſpecies arguitur ſic. Species immediatius in intellectu exprimitur ab obiecto,quàm verbum ergo perfectius repręſentat quàm verbum:& per conſequens verbum eſt ſuperfluum.cum non ponatur niſi vt repręſentat obiectum.

¶Reſpondeo. negatur conſequentia de repręſentatione actuali:& conceditur de habituali.

¶Dico ſecundò, ꝙ repręſentatio, quam facit ſpecies eſt principium cognitionis: & repręſentatio quam facit verbum,eſt terminus eius:ideo prӕter repręſentationem ſpeciei,eſt neceſſaria repręſentatio verbi.

Quartò.Si verbum ponitur vt ſit terminus intellectionis, ſequitur quòd oportet ipſum ponere aliquãdo ad terminandum imperfectiorem notitiam: & non ad terminandum perfectiorem. hoc videtur inconueniens:ergo.probatur conſequentia.Beati per te non formant verbum in viſione beatifica: & formant verbũ in ea cognitione, qua conſiderant vnum attributum,non conſiderando aliud. ſed iſta cognitio eſt imperfectior cognitione beatifica: ergo.

Addendo Paulus exponit. Capreolũ hoc loco.

Reſpondeo. In ſolutione huius argumenti videtur Capreolus dubitare. Et ideo ſaluo iudicio melioris interpretis, dictorũ.S.Doc.primo negatur minor. nec eſt inconueniens quòd intellectus beatus in aliis intellectionibus prӕter beatificam formet verbum: formatur enim verbum,nõ vt ſit quo intellectus intelligit:quia hoc conuenit ſpeciei:ſed vt in eo videatur obiectum,& cum in verbo diuino quod immediatè vnitur intellectui:licet non ſecundum eſſe,reluceat obiectum beatificum:ideo arbitror non oportere formare verbum aliud,quo ad beatificam viſionẽ.Et pręterea de mente.S.Doc.4.diſt.49. qõ.2. ar.primo.ꝙ licet medium ſub quo non faciat viſionem mediatam:tamen medium quo & medium in quo faciunt mediatam viſionem. Conſtat autem verbum eſſe medium in quo vnde cũ viſio beatifica ſit omnino immediata: ſequitur quòd non forment verbum. Nam ſicut ſpecies mediat inter potentiam & actum elicitum:ita verbum mediat inter actũ cuius eſt terminus, & inter obiectum:& per conſequens viſio beata non terminaretur immediatè ad eſſentiam diuinam,ſed ad verbũ formatum ab intellectu creato.

Media quo & in quo faciũt viſionem mediatã,non aũt medium ſub quo.

¶Dico ſecundò,ꝙ beati ex illa beatifica viſione habent,quòd poſſint: ſed per alium actum quàm per beatificum formare multa verba. Cum enim per illam viſionem videant diuinam eſſentiam:& quicquid eſt in ea:habẽt quòd poſſint formare aliquem actum quo conſiderant eam ſolum ſub ratione bonitatis:& alium quo conſiderent eam ſub ratione iuſtitiӕ:& ſic de alijs attributis.Et tunc per quemlibet iſtorum actuum producunt verbum id eſt,conceptum bonitatis per vnum & per aliũ conceptum iuſtitiӕ & per alium vero conceptum ſapientiӕ,& ſic de alijs. Et ſic intelligo cum dicit Capreo. ꝙ viſio beatifica terminatur habitualiter ad multa verba: & actualiter terminatur ad vnum, ſcilicet ad verbum diuinum.

Contra eandem arguit Gerar.†Omne operatum eſt perfectius operatione:vt dicitur primo ethicorum: & nono meta.ſed verbum nõ eſt perfectius intellectione:cum intellectio ſit perfectiſſimum in nobis:vt dicitur.10. ethicorum. ergo verbum non producitur per intellectionem.

Gerar. quol.7.

¶Reſpondeo.negatur maior. quando tale productum non poteſt remanere,tranſeunte operatione:verbum autem nunquam eſt tranſeunte intellectione.

Secundò.Illud non eſt neceſſarium ad cognitionem: quod eſt cognitione poſterius:quia cognitio poſſet eſſe,nõ exiſtente illo poſteriori,ſed verbum eſt poſterius cognitione,cum ſit terminus eius per te:ergo &c.

¶Reſpõdeo.negatur maior,ſi tale poſterius ſit terminus intrinſecus cognitionis,cuiuſmodi eſt verbum.

Contra.Cognitio eſt prior verbo:ergo in illo priori eſt cognitio, & nõ eſt verbum.

Anceps tenet,An actus intelligendi producatur in inſtanti vel ſucceſſiuè.

Reſpondeo.tenendo,quòd actus intelligendi producatur in inſtanti: ipſa intellectio nõ eſt prior verbo,niſi prioritate naturӕ: & tunc non ſequitur, quòd poſſit eſſe cognitio ſine verbo: quia ad eam naturaliter ſequitur: ſed bene quòd poſſit intelligi quid ſit non intelligendo quid ſit verbum. Suſtinen

do autem quòd intellectio fiat per partem post partem. negatur antecedens de prioritate temporis. quia licet illa entitas quæ est intellectio esset nō existente verbo:ipsa tamen non est intellectio nisi dum terminatur ad verbum. vnde logicaliter diceretur, quòd intellectus est,non existente verbo.tamē non existente verbo, non est intellectio.

Scotus, vbi supra. Contra eandem arguit Scotus.† Verbum est ipsa cognitio vt dicit Augustinus.15.de trini.ca.16. & Anselmus in monologio.ca.33.& Damascenus lib. 1.cap.18.ergo verbum non est distinctum ab actu intelligendi.

Cognitio pro cōceptu intellectus. Respōdeo.negatur consequētia.quia Augustinus & alij accipiunt in primo antecedente cognitionē non pro actu vel habitu, sed pro conceptu intellectus.

CONCLVSIO II. Dicere in diuinis est idem quod intelligere: sed addit ad ipsum expressionem verbi:non enim est de ratione cuiuslibet intelligentis : quòd aliquid exprimat: sed de ratione dicentis est ꝙ producat verbū.& propter hoc licet filius & spiritussanctus intelligant non tamen dicunt.Hanc ponit prima parte.q.34.ar. primo.ad tertium.

Aur. hic. q.2. Contra arguit Aureolus.† Intelligere & velle sunt actus essentiales cōuenientes omnibus personis, sed dicere & spirare non cōueniunt omnibus personis : ergo dicere non est intelligere. nec spirare est velle.

Intelligere expressiue & velle spiratiue sunt actus notionales. Respondeo ꝙ licet intelligere & velle absolutè sumpta cōueniāt omnibus, & sint actus essentiales:tamen intelligere expressiuè, & velle spiratiuè sunt actus notionales:quia vt sic implicant relationem originis.

Secundò.Omnes productiones diuinæ differunt realiter,sed intelligere & velle non differunt realiter : ergo non sunt productiones, & per consequens non sunt dicere nec spirare.

Respondeo.negatur maior.generare enim & spirare:quæ sunt productiones in diuinis : non differunt realiter, cum vtrumque sit in patre.

Ex dictis patet,ꝙ dicere nō est aliud nisi intelligere prout est in patre,& spirare non est aliud quàm diligere prout est in patre & filio.

CONCLVSIO III.Si verbū propriè accipiatur:dicitur in diuinis tātum personaliter.Hanc sic probat.1.q. 34.ar.1.Omne nomē significās aliquid ab alio procedens in diuinis,est personale.sed verbum est huiusmodi,vt patet ex prima conclusione.

Corollarium.Verbū proprium est filij. probatur,Verbum est propriū illius personæ,quæ procedit per modum intellectus,sed filius est talis ꝑsona.ergo.

Contra.omne dicens verbū formaliter per verbū intelligit.sed pater non intelligit formaliter per filiū:alioquin haberet aliquod esse à filio.scilicet esse intelligens.ergo.

Verbū nō est formalis ratio intelligendi patri. Respondeo.negatur maior.vbi verbum habet eandem essentiā numero, cum dicente tunc enim non potest esse ipsi dicenti formalis ratio intelligendi: quia non per essentiam,quā accipit:cū eam habeat dicens prius prioritate rationis:nec per aliam, quia non habet. verbum autem diuinum habet eādem numero essentiam,quàm habet pater: & ideo pater non intelligit formaliter per filium. &c.

DISTIN. XXVIII.

IN dist.28.Quæritur vtrū innascibilitas sit proprietas cōstitutiua patris.

PRO quæstione hæc est prima conclusio.Innascibilitas nihil ponit quòd sit de proprio intellectu eius. probatur.1.di.28.art.1.Si innascibilitas aliquid ponit:hoc non potest esse nisi ratio principij:cum nullum aliud rationale possit patri conuenire.sed nō ponit rationem principij,quia aut diceret ipsum in communi:aut in speciali.Non in speciali:quia aut diceret paternitatē: aut spirationem:& per consequens nō esset notio ab istis distincta.Non in generali,quia idem sequitur:nam cōmune non ponit in numerum cum contentis sub eo.ergo.

Aur. hic. Vtrū innascibilitas dicat aliquid positiuū. Contra arguit Aureo.† Ratio primi est aliquid positiuum.sed ingenitum dicit rationem primi:cum ingenitum sit idem,quod non esse ab alio.

¶Respondeo.negatur maior:nā primitas dicit negationē prioris,quia primum est,ante quod nihil est.

¶Dico secundò,ꝙ licet ratio innascibilitatis non sit positiua,sed priuatiua: fundatur tamen super aliquo positiuo.

scilicet super sufficientia existēdi. Omnis enim negatio in affirmatione fundatur.

¶ Ex hoc habes: quòd non oportet notionem dicere formaliter dignitatē, sed sufficit ꝙ fundetur super aliquid dignitatem importans.

Secundò. Innascibilitas dicit esse à se. ergo dicit aliquid positiuum. Antecedens patet. consequentia probatur. Esse in se est modus positiuus essendi substantiæ. ergo esse à se est modus positiuus.

Esse à se accipitur dupliciter affirmatiuè & priuatiuè.

¶ Respondetur primò. ꝙ esse à se accipitur dupliciter. Vno modo affirmatiuè: & sic negatur antecedens. quia hoc modo nihil est à se: cum nulla res seipsam producat. Alio modo priuatiuè: & sic negatur consequentia. Ad probationem dicitur eodem modo, quia esse in se similiter dupliciter sumi potest. Vno modo affirmatiuè, & sic negatur antecedēs: quia nihil in se est. Alio modo negatiuè, scilicet non esse in alio. & sic concesso antecedente, negatur consequentia.

¶ Dico secundò, quòd esse in se cum dicat esse: & quod tale esse non est in alio addit aliquid ad substantiam prædicamentalem, scilicet ipsum esse.

Tertiò. Esse ab alio dicit quid positiuum. ergo etiam esse à se.

¶ Respondeo. quamuis ex dictis pateat, in quo sensu verum sit consequēs. negatur tamen consequentia: quia esse ab alio dicit veram productionem: non autem esse à se.

CONCLVSIO II. Innascibilitas aliquid præsupponit. vbi suprà probatur. Omnis priuatio supponit aliquid, in quo fundetur. sed innascibilitas est priuatio. ergo.

CONCLVSIO III. Innascibilitas non fundatur in essentia nuda. probatur. cuicunque communicatur essentia: communicatur quicquid in ea fundatur, sed essentia communicatur filio, cui tamen non communicatur innascibilitas. ergo ipsa non fundatur in essentia nuda.

CONCLVSIO IIII. Innascibilitas non fundatur in essentia vt non est ab alio ita quòd essentia, cum isto modo fundet rationem ingeniti. probatur. nulla res fundat seipsam, sed non esse ab alio est de ratione illius priuationis, quā dicit innascibilitas. ergo.

CONCLVSIO V. Innascibilitas fundatur super vniuersali ratione principij personaliter dicti in diuinis.

Pro notitia huius conclusionis præmitto duo. Primum, quòd per ingenitum non solum accipitur non esse ab alio per generationem. sed nullo modo esse ab alio. Secundum quòd hic non loquimur de subiecto, cui conuenit talis priuatio. certum est enim quòd id est pater. Sed quæritur de ratione, per quam conuenit patri: quòd sit ingenitus.

Probatur ergo sic conclusio. Omnis priuatio fundatur super illud positiuū, per quod repugnat carenti affirmatione opposita illi priuationi, sed quòd aliquid sit & nullo modo sit ab alio, vt significatur per hoc nomen ingenitum: ex hoc est quòd est vniuersale principium omnium personarum diuinarū. ergo &c.

Corollarium primum. Esse ingenitum non cōuenit essentię, nec spiritui sancto probatur. omne ingenitum est principium personaliter dictū. sed nec essentia nec spiritussanctus sunt huiusmodi. ergo.

Corollarium secundum. Esse ingenitum non conuenit filio. probatur. ei nō conuenit priuatio, cui conuenit opposita affirmatio, sed esse genitum quod est affirmatio opposita ingenito conuenit filio. ergo &c.

Aureo. hic.

Contra arguit Aureo. † Illud quo remoto, manet innascibilitas, nō est fundamentum eius. sed remota ratione principij productiui, adhuc manet innascibilitas. ergo: maior patet. minor probatur: quia supposito ꝙ in diuinis esset tantum vna persona: ipsa esset ingenita, & tamen ab ea remoueretur relatio principij personaliter dicti. ergo.

Confirmatur: quia Aug. 5. de tri. dicit: ꝙ si pater non esset vniuersale principium nihil prohiberetur ipsum dici ingenitum. & ꝙ accidit genitori, ꝙ sit ingenitus. ergo potest esse ingenitus: dato quòd non sit genitor.

Ingenitū dupliciter accipitur, notionaliter & attributiuè.

Respondeo. vt dicit. S. D. pręsenti dis. art. ad tertium. Ingenitum accipitur dupliciter. Vno modo vt est notio patris fundata in paternitate. & sic negatur minor: quia remoto fun

fundamento, remouetur id quod in eo fundatur: si in diuinis esset tantum vna persona ipsa non esset pater: & per consequens nec ingenita notionaliter. Alio modo accipitur vt est quoddam attributum essentiæ sicut etiam æterni tas & immensitas sunt attributa. & sic conceditur totũ. & in hoc sensu loquitur Aug. sed non est contra conclusionem: quæ intelligitur de ingenito notionaliter accepto. Nam negatio, quàm importat ingenitum, scilicet habere essentiam non ab alio: si accipiatur vt fundatur super essentiam. sic est attributũ. & vt sic non requirit distinctionẽ suppositorum: sicut nec alia attributa. Si vero accipiatur vt fundatur super paternitate: sic requirit distincta attributa.

Secundò arguunt quidam alij sic. Nullum prius fundatur in posteriori, sed innascibilitas saltem secundum rationẽ, est prior quàm generare: & quã paternitas. ergo: maior patet. minor probatur. Nulla res habet fœcunditatem respectu alicuius productionis, nisi prius intelligatur habere talem fœcunditatem siue potentiam: & non habere ipsam per actum talis potẽtiæ. sicut verbi gratia. in Spiritu sancto nõ est voluntas fœcunda, siue virtus spiratiua: & huius ratio est: quia spiritussanctus procedit per actum talis potentiæ. sed in patre est fœcunditas respectu generare. ergo prius intelligitur non habere ipsam ab alio ꝙ significatur per innascibilitatem.

¶Respondeo. negatur minor. Ad probationem negatur maior. Nam in Sorte est potentia generatiua: quam ta men habet per actum potentiæ generatiuæ siue patris. Nec valet similitudo de Spiritu sancto, quia ꝙ in eo non sit virtus spiratiua estquia principiũ spirandi non includit solum voluntatem. sed spirationem actiuam, cuius relatio opposita scilicet passiua spiratio est in spiritusancto.

CONCLVSIO VI. Innascibilitas non est constitutiua patris. Hãc probat vbi supra. Id quod præsupponit personam patris iam constitutam: non est constitutiuum eius: sed innascibilitas est huiusmodi: supponit enim paternitatem, in qua fundatur, paternitas aũt est patris cõstitutiua. ergo. &c.

Cõtra arguit Aureolus† primò. Nec spiratio, nec paternitas constituũt patrem. ergo innascibilitas eum constituit. consequentia patet: quia præter istas non sunt in patre alię proprietates. antecedens pro prima parte patet. quia constitutiuum suppositi conuenit tantũ illi supposito. sed spiratio nõ conuenit soli patri: ergo, &c. pro secunda parte probatur. Omne constitutiuũ patris est prius quã generare: quia actiones præsupponunt supposita, quorum sunt. sed paternitas non est prior quã generare cum ad ipsum sequatur. ergo. *Aur. hic.*

Respondeo. negatur antecedẽs: pro prima parte. Ad probationem dico, ꝙ paternitas vt alias dictum est: accipitur dupliciter. Vno modo: vt est quædam forma incommunicabilis: & sic est constitutiua patris in esse personali: & est prior habet rationem quam generare. Alio modo accipitur vt est relatio, & sic non constituit suppositũ. & hoc modo est posterior quam generare: ad quẽ sensum procedit probatio. *Paternitas dupliciter accipitur vt forma incõmunicabilis, & vt relatio.*

Secundò arg. primũ suppositum debet constitui per id quod est magis de ratione primi, sed nõ esse ab alio, quod significatur per ingenitũ est magis de ratione primi, quàm esse aliud ab ipso, quod significatur per paternitatem. ergo pater qui est primum suppositum, magis constituitur per innascibilitatẽ, quàm per paternitatem.

¶Respondeo. ꝙ primum dupliciter consideratur. Vno modo sub ratione paternitatis, id est inquantũ primum. & sic constituitur per illam negationem. & vt sic prima persona in diuinis constituitur per innascibilitatem: Alio modo accipitur, inquantum est quoddam suppositum: & sic constituitur per aliquid positiuum ei conueniens. pater ergo in diuinis vt est quoddam suppositum per paternitatem, vt est forma incõmunicabilis: constituitur in esse suppositali: & innascibilitas constituitur in esse primitatis: sicut etiam prima alteratio, ꝙ sit alteratio: habet quia est à corpore alterante. ꝙ autem sit prima: habet quia illud alterans, non est ab alio alteratum. *Primũ dupliciter.*

¶Dico secundò ꝙ quia omnis negatio habet affirmationem priorem, supra quam fundatur prius intellige-

tur

tur pater habere illud positiuum, quo constituitur in esse personali: quam habere illam negationem, qua constituitur in esse primo.

¶Ex hoc sequitur quòd in omni primo est aliquid prius primitate: & hoc est illud positiuum, in quo fundatur primitas.

Tertiò. Innascibilitas magis pertinet ad dignitatem quàm paternitas. ergo magis est constitutiua patris. consequentia patet. antecedens probatur. Non esse ab alio est dignius quam quòd aliud sit ab eo: sed innascibilitas significat nō esse ab alio: & paternitas quòd aliud sit ab eo. ergo &c.

¶Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem negatur maior: quando nō esse ab alio fundatur super principium, quo aliud est ab eo. sicut est in proposito. Nam ingenitum fundatur super generare, quo filius est patre.

Quæritur, quomodo essentia in patre se determinat ad paternitatem: & in filio ad filiationem.

Quomodo essentia se determinet ad personas.

¶Ad quod respondetur, quòd essentiæ diuinæ, inquantum est talis natura, conuenit quòd immediate subsistat in persona patris: & immediate determinetur ad talem proprietatem, quæ est principium generandi.

¶Ad secundam vero personam mediante prima, à qua primò procedit: & ad tertiam mediante prima & secunda non intelligendo ibi quancumque prioritatem extra intellectum: sed ordinem originis vnius ab alio & vnius à duobus: nec oportet propter hoc, quod paternitas vel aliæ proprietates fluant ab essentia: vel quod aliquid fiat circa proprietates vt ad ea determinetur: quia inter essentiam & proprietates, nulla est realis distinctio.

CONCLVSIO. VII.

Innascibilitas est propria notio patris, quòd sit notio probatur sic: vbi supra. Illud est notio patris, quo pater innotescit: sed pater inquantum non est ab alio, innotescit innascibilitate. ergo &c. quòd autem sit propria probatur ex hoc quòd conuenit soli patri. Non enim conuenit filio, quia est genitus, nec spirituisancto: quia ipse supponit generationem filij, nec essentiæ: quia ipsa communicatur per generationem ergo conuenit soli patri.

Aureo. Vtrum innascibilitas sit notio.

Contra arguit Aureolus. primò Omnis notio pertinet ad dignitatem: sed non esse ab alio non pertinet ad dignitatem. ergo innascibilitas quę significat non esse ab alio: non est notio. Maior patet. minor probatur. habere naturam ab alio non dicit indignitatem: alioquin in filio esset aliqua indignitas. ergo non habere naturam ab alio non dicit dignitatem patet consequentia quia sicut se habet oppositum in opposito: sic propositū in proposito.

Respondeo. negatur minor quando tale non esse ab alio fundatur super communicare naturam alteri: quia tale cōmunicare dicit dignitatem in principio actiuo: cum omne agens agat vt est in actu. Ad probationem concedo: quòd non esse ab alio non dicit ex se dignitatem: habet tamen dignitatē ex fundamento.

Scotus hic

Contra arguit Scotus.† Nulla relatio dicit dignitatem siue perfectionem. ergo nulla notio dicit dignitatem. consequentia patet. antecedens probatur. Omne dicens dignitatem in diuinis, est formaliter finitum vel infinitum. sed relatio non est formaliter finita vel infinita. ergo &c. Maior patet: quia omnis quantitas est finita vel infinita. primo physico. † sed omnis perfectio est quantitas virtualis. Minor etiam probatur. Relatio nullo modo est quantitas. ergo nec finita nec infinita. antecedens probatur. quòd enim non sit quantitas mobilis patet: quòd etiam non sit quātitas virtualis patet quia non est principium actionis.

tex 17.

Non omnis notio est relatio.

Respondeo. primus negatur consequentia: quia arguitur ab inferiori ad superius negatiuè non enim omnis notio est relatio. vt patet de innascibilitate. Sed quia innascibilitas licet non sit relatio: reducitur tamen ad relationem: sicut priuatio ad habitum. ideo.

Relatiōe notiones sunt signa perfectionis.

¶Dico secundo, quod relationes diuinæ: quæ sunt notiones: quamuis non dicant formaliter perfectionem, vt argumentum concludit, sunt tamen signa perfectionis. Nam paternitas cum fundetur super generare est signum actualitatis patris. Similiter filiatio cum fundetur super natiuitate viuentis signum est perfectionis il-

lius naturæ: de qua dicitur. Similiter processio est signum naturæ intellectualis, cum fundetur super actum perfecti amoris.

¶ Dico tertiò quòd relationi non repugnat quantitas virtutis, sumendo quantitatem virtutis pro quantitate actus. relatio enim realis est quidam actus.

CONCLVSIO. VIII.

Inspirabilitas non est notio. probatur sic præsenti distinct.arti.1.ad quartum, Omnis notio est quid speciale.inspirabilitas non est quid speciale: cum sit negatio specialis processionis. quanto enim quid negat magis speciale tantò est plus commune. sicut patet quòd magis commune est non homo, quam non animal. Tria enim pertinent ad notionem. Primò, quòd pertinent ad originem. Secundò quòd ad dignitatem. Tertiò quòd sit quid speciale. quia communia non sunt principium innotescendi distinctam personam.

Tria pertinent ad notionem, origo, dignitas, & determinatio.

DISTINCT. XXIX.

IN distinct.29.quæritur Vtrũ nomen principij significet in diuinis notionem distinctam.

PRO quæstione hæc est prima conclusio, Notiones ponendæ sunt in diuinis.

D. Aug. inuenit nomen notonis.

Sciendum est quòd nomen notionis primò inuenit Augusti.quinto de Trinitate capitulo septimo, vbi dicit quòd alia est notio qua pater intelligitur genitor: alia qua intelligitur ingenitus, per notiones autem accipimus proprietates in abstracto significatas. Probatur vero sic ista conclusio. prima q. 31.articu.2. Vbi sunt plures personæ: quæ in aliquo sunt vnum & in aliquo distinguuntur seorsum oportet significare id in quo sunt vnum:& id in quo distinguuntur. Id autem in quo distinguuntur debet significari in abstracto: cum principium distinctiuum habeat rationem formæ. Actus enim est qui distinguit: vt dicitur 7.met.† sed in diuinis est huiusmodi. ergo oportet quòd proprietates quibus distinguuntur personæ diuinæ significentur in abstracto.

tex.4.

Sciendum etiam: quòd licet personę distinguantur seipsis: tamen oportet quòd personaliter significetur: vt est distincta. & aliter vt est distinguens. Nam distinguens intelligitur vt forma. & ideo significatur in abstracto. distinctum autem intelligitur vt subsistens. & ideo significatur in concreto.

Contra arguit Gregorius: † primò. Istæ proprietates non sunt entitates extrinsecæ personis vt patet. nec sunt eis intrincefcæ.ergo non sunt ponendę istæ proprietates. consequentia patet. & antecedens probatur. Omnem entitatem sibi intrinsecam pater communicauit filio. sed non communicauit ei paternitatem. ergo paternitas non est entitas extrinseca patri.

Grego. in 1.di. 27. quæst. 1. Vtrũ sint ponendæ notiones in diuinis.

Respondeo. quòd sunt intrinsecæ personis non quasi partes earum, sed sunt idem realiter cum eis & distinctæ secundum rationem.

¶ Ad probationem dico: quod cum substantiua multiplicentur ad pluralitatem formæ significatæ. adiectiua vero ex pluralitate suppositorum. & in diuinis sit tantum vnum esse & per consequens tantum vna entitas. nam ens imponitur ab esse: in diuinis est tantum vnum ens, substantiuè loquendo:& similiter tantum vna entitas. sunt tamen plura entia accipiendo ens adiectiue.

In diuinis sunt plura entia adiectiuè.

¶ Dico secundò, quod cum relatio non habeat ex se quod aliquid ponat in eo, de quo dicitur huiusmodi relationes diuinæ non habent ex se quod sint intrinsecæ aut extrinsecæ.

¶ Dico tertio, quod entitas accipitur dupliciter: Vno modo pro entitate absoluta: & sic concedo totum scilicet quod paternitas non est entitas absoluta. Alio modo accipitur pro entitate relatiua:& sic negatur maior.

Contra. pater communicauit filio omnem entitatem absolutam per te.& non communicauit omnem entitatem relatiuam. ergo pater est compositus.

¶ Respondeo. negatur consequẽtia. quia entitas absoluta & entitas relatiua differunt tantum ratione.

Secundo. Si præter essentiam communem in qualibet persona est aliqua proprietas: sequitur quod in qualibet persona sit deitas propria præter

deita.

deitatem communem. hoc est falsum. ergo, &c. consequentia patet. quia illa proprietas est deitas.

Respondeo. negatur consequentia. quia ly præter non excludit aliud secundum rem: sed secundum rationem.

CONCLVSIO II. Nomen principij propriè conuenit alicui personæ diuinæ respectu alterius. Hanc sic probat. 1. q. 33. ar. 1. Omne id à quo aliquid procedit, est principium eius. sed ab vna persona alia procedit. ergo. &c.

CONCLVSIO III. Hoc nomen principium conuenientius dicitur de Deo quàm hoc nomen causa. probatur vbi suprà. Illud nomen quod est minus contractum conuenientius dicitur de Deo: quā nomen magis contractum contractione dicente imperfectionem. sed hoc nomē principium est minus contractum quàm causa. vt dicitur 5. meta. Sicut enim cōcauum dicit curuitatem non contractam. simul autem dicit curuitatem contractam ad determinatū subiectum. ita principium dicit generaliter id, à quo aliquid procedit. sed causa vsa dicit id, à quo aliquid procedit distinctum secundum essentiam: dicit etiam imperfectionem, scilicet distinctionem in essentia. natura omnis causa distinguitur realiter à suo effectu. *Aureol. hic. qō. 1*

Contra arguit Aureo. † principium vt dicitur de Deo non est magis commune quàm causa. ergo probatio conclusionis est nulla. antecedens probat. Omne principium alicuius per originem est causa eius, saltem secundum Philosophos. sed principium vt dicitur in diuinis est tantum per originem. ergo. &c. *In quo si stat ratio principii.*

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem negatur maior. Dico enim, quòd principium importat originem vnius ab alio quocunque modo oriatur. Dies enim oritur à mane: non tamen causatur à mane. Vel potest dici, quòd ratio principij non consistit in origine: sed in processu vnius ab alio quocunque modo.

¶ Dico secundò ad minorem, quòd principium in diuinis de formali significato dicit processum absolutè. licet de materiali significato dicat tantum processum originis.

CONCLVSIO IIII. Principium non dicitur vniocè in diuinis secundum quòd vna persona est principium alterius, & secundum ꝙ Deus est principium creaturæ.

Hāc sic probat præsenti distin. ar. 2. Id quod in sui ratione includit tantum respectum rationis: & id quòd includit respectum realem, non conueniunt in aliquo vniuoco. sed principium vt dicitur de Deo ad creaturas, includit respectum rationis. & principium notionale includit respectū realē. ergo. &c. minor patet. maior declaratur. Nam licet ens reale, & ens rationis possint cōuenire in vno respectu. tamen ille conceptus non est vniuocus: quia ens reale aliter se habet ad illum conceptum quàm ens rationis: quia ens reale habet veram quidditatem correspondentem illi conceptui. ens autem rationis non.

Contra arguit Aureo. †ꝙ ratio principij sit vna. quod concedimus: sed dicimus ꝙ non est vna tali vnitate quæ sufficiat ad vniuocationem. Nam illa ratio per prius dicitur de principio notionali. Ratio autem vniuoca nō prius conuenit vni, quàm alteri, licet vnum vniuocatorum possit esse prius altero secundum esse. *Aureol. vbi suprà. Rō principii non est vniuoca.*

DISTIN. XXX.

IN dist. 30. quæritur primo. Vtrum inter deum & creaturas sit aliqua relatio realis.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Aliqua relatio est verum ens reale extra animam. Hanc sic probat de potentia. q. 7. art. 10. Quicquid est in prædicamento est ens reale. vt habetur. 5. meta. † sed aliquæ relationes sunt in prædicamento. ergo. &c. *Text. 14.*

Contra arguit Aureol. † primò. Omne ens reale præter Deum aliquod productiuum habet 12. metaphysico. com. 37. sed nulla relatio habet productiuum. ergo: maior patet. minor probatur. Si aliqua relatio puta paternitas haberet productiuum, aut produceretur ab ipso patre: aut à termino, scilicet à filio. sed nec sic, nec sic. ergo. minor probatur. ꝙ non producat à patre, sic. Nulla relatio producitur nisi producto aliquo absoluto: alias esset per se terminus motus. sed pater nihil producit *Aureolus hic. q. 1. Vtrū relatio aliqua sit ens reale.*

ducit in se absolutum.ergo. Quod non producatur à filio. probatur quia nihil filius imprimit patri.

Confirmatur. Nulla res manet, destructo eo in quo fundatur. sed paternitas si est ens reale fundatur super genuisse, quod transijt.ergo paternitas nō est entitas realis.

Relatio nō producitur nisi producto absoluto.

¶ Respondeo, & dico primò, quòd cum relatio non possit esse per se terminus motus: oportet ad productionē relationis produci aliquod absolutum ad quod sequatur relatio. vt sic per accidens terminet motum.

¶ Ex hoc patet, quòd album simile alteri albo ab eodem habet similitudinem in virtute à quo habet albedinē. Vnde si esset tantum vnum album in mundo, in eo esset virtualiter:& sicut in radice similitudo quæ reduceretur ad actum producto alio albo.Et sic relatio oritur saltē radicaliter simul cum absoluto, licet non ponatur in actu, nisi posito termino:quia de ratione eius est terminus.Similiter dico, ꝙ pater habet paternitatē ab eo virtualiter, à quo habet potentiam generādi : sed in actum reducitur à seipso, dum generat.

¶ Dico secundò ꝙ prima causa efficiens relationis, puta similitudinis, est id quod causat vtraque albedinem vel vnam earum. sed causa efficiens proxima est suum fundamentum & terminus:quæ quidem causalitas est per simplicem emanationem.Cum hoc tamen est etiā causa formalis: quia relationes à terminis specificantur. Habet ergo relatio à quo producatur: sed per accidens.vt dicitur primo cœli.com.100.& 3.physic.com.10.& sic negatur minor. Ad probationem negatur etiam minor pro vtraque parte.

¶ Ad primam rationem, ꝙ non producatur à patre:dico ꝙ sequendo opinionem, quæ dicit actionem esse in agente, negaretur minor.quia producit in se aliquod absolutum, scilicet generare. Sed quia sequor opinionē, quæ dicit actionem esse in passo.dico ꝙ illud absolutū ad quod sequitur relatio non oportet semper esse in eodē subiecto, in quo est relatio. pater ergo producit aliquod absolutum in filio ad quod sequitur in filio filiatio: & in patre paternitas.

¶ Ex hoc patet, ꝙ pater generando attingit aliquem respectum, qui est in patre:licet non attingat, aliquod absolutum.

Pater & filius causant paternitatē.

¶ Dico tertiò, ꝙ etiam filius causat paternitatem in patre tanquam causa partialis. Generans enim & genitum concurrūt in virtute vnius causæ emittentis duas relationes: quarum vna est in patre & alia in filio.sed pater concurrit principalius, quia causat illud absolutum, ad quod sequitur relatio : filius autem non & actio qua filius causat istas relationes non distinguitur ab eis re, sed ratione.

¶ Ad confirmationē negatur minor. Paternitas enim fundatur super potentia generatiua. sed ipse actus generandi est ratio fundandi eam, quo ad fieri eius, sed non quo ad cōseruari.& ideo potest conseruari, destructo actu generandi.

In producente per motū est duplex relatio.

Addo postremo ad maiorē doctrinam, ꝙ in producente per motum est duplex relatio.Vna est producentis ad productū.& ista fundatur in ipso producēte:& eius terminus est ipsum productū.Alia est producentis ad motum, quia etiam ipse efficitur à producente. & ista fundatur super potentia producentis,& terminatur ad ipsum motum.

Secundò arguit. Nullum ens reale aduenit alicui sine mutatione eius, cui aduenit, sed relatio aduenit alicui de nouo absque mutatione, puta si sit vnum solum album & postea fiat illud album : aduenit similitudo priori albo sine mutatione eius.

¶ Respondeo.primò negatur maior de realitate se habente non per modū immanentis sed trāseuntis in aliud, cuiusmodi est relatio:cuius totum esse est ad aliud se habere. Ista responsio est.S. Do.de potentia.q.3.ar.9.ad septimum.

Relationē aduenire alicui de nouo, contingit totaliter. & non totaliter.

¶ Dico secundò, ꝙ relationem aduenire alicui de nouo, contingit dupliciter. Vno modo totaliter,& sic conceditur maior, & negatur minor.nam ex productione secundi albi non aduenit similitudo totaliter de nouo priori albo:quia prius habebat eā in radice. Alio modo aduenit non totaliter:sed solum in actu completo.ergo sic negatur maior.

¶ Dico tertiò, ꝙ relatio vt relatio est, non habet quòd sit ens reale, alioquin omnis relatio esset realis. sed ex propria ratione relationis dicit ordinē ad aliud. quòd autem sic accidēs siue ens reale:

reale:hoc habet à fundamento, quod est reale. Potest ergo accipi relatio dupliciter. Vno modo, vt est accidens, scilicet cum aduenit simul cum fundamẽto à quo habet, ꝙ sit accidens. & sic negatur minor. Alio modo, vt est relatio: & sic concedo totum, ꝙ relatio vt relatio non est ens reale.

Relatio dupliciter vt relatio, & vt accidens.

¶ Dico quartò, ꝙ causato fundamẽto, causata est relatio, vt est accidẽs in potentia proxima. causato autem termino, causatur relatio, vt relatio est: non per motum, sed per naturalem sequelam.

Tertiò. Omne coniungens aliqua duo, si sit ens reale, impeditur per aliquam distantiam. hoc patet. nam actio & passio, quia coniungunt agẽs & passum, requirunt approximationem. sed relatio coniungit relatiua, & non impeditur per quancumque distantiam. nã album in oriente potest esse simile albo in occidente. ergo relatio non est ens reale.

Respondeo. negatur maior de eo, ꝙ coniungit formaliter, & quod se habet per modum attingentis duo: nec vt ponentis aliquid in eis ex sua propria ratione: cuiusmodi est relatio. Si autem loquimur de coniunctione effectiua, & de his quorum vnum se habet vt actus & aliud vt potentia: conceditur maior. & negatur minor.

Ad probationem autem dico, ꝙ actio & passio coniungunt effectiuè, & agens se habet vt actus, & passum vt potentia.

Quartò. Tempus non potest esse si anima non sit: vt dicitur. 4. physi. com. 87. ergo nec relatio. consequẽtia probatur. Relatio est debilioris esse quàm motus. vt dicitur. 12. meta. commẽ. 19. ergo si tempus non potest esse sine anima, nec relatio.

Tẽpus est perfectioris esse quã relatio.

Respondeo. primò, ꝙ non concludit propositum. scilicet relationẽ esse ens rationis. Secundò negatur consequentia. quia tempus & relatio se habẽt vt excedens & excessum. Tempus enim est perfectioris esse: quàm relatio: quia ponit ens absolutum: relatio aũt non. & in hoc attenditur debilitas relationis. Relatio vero est perfectior tempore inquantum potest esse sine actu animæ: quod non potest tempus.

¶ Dico tñ ꝙ tẽpus est simpliciter perfectius, relatione. negatur ergo consequentia. quia non comparans tempus ad relationem, quantum ad id, in quo vnum excedit aliud.

Quintò. Nullum ens reale potest esse in duobus subiectis. sed relatio est in vtroque relatiuorum vt, Simplicius dicit: ergo non est ens reale.

Respondeo, negatur minor. mens enim Simplicij nõ est, ꝙ relatio sit subiectiuè in duobus, sed ꝙ assistit vtrique extremo. In quolibet tamen relatiuorũ est distincta relatio: aliquando tantum numero, vt in duobus similibus: aliquãdo etiam speciei, vt in patre & filio.

Mẽs Simplicij de subiecto relatiõis.

Sextò arguit specialiter ꝙ similitudo & ęqualitas non sint relationes reales. Omnem entitatem priorem põt Deus conseruare sine posteriori. sed albedo est prior similitudine, & quantitas æqualitate. ergo similitudo & æqualitas sunt etiã realia: sequitur ꝙ Deus posset conseruare duas albedines, nõ conseruando similitudinem inter eas. hoc est falsum, vt patet: ergo &c. minor primi processus patet. maior probatur. prius nõ depẽdet à posteriori: ergo põt conseruari sine eo. Item si Deus nõ potest destruere similitudinẽ, seruatis duobus albis, sequitur ꝙ albedo sit fortior ad ponendam similitudinem: quã Deus ad destruendam.

Vtrũ similitudo, & æqualitas sint relationes reales.

Rñdeo. primò negatur maior de posteriori, ꝙ necessario sequitur ad prius.

¶ Ad primam probationem negatur consequentia: quia ꝙ prius non possit esse sine posteriori, non est causa quod à posteriori dependeat. sed quia posterius dependet à priori. implicat autem aliquid conseruari sine eo, quod ad ipsum necessariò sequitur.

¶ Ad secundum negatur consequentia. Deus enim ponendo duo alba, ponit similitudinem, & ideo impossibile est ꝙ positis duobus albis, destruat eã. quia tunc eandem rem poneret simul, & destrueret.

Septimò ad idem. Similitudo nõ fundatur in natura cõmuni qualitatis puta albedinis: nec fundatur super duas albedines solo numero distinctas: ergo similitudo non est quid reale. tenet cõsequentia. quia non põt dari aliud eius fundamẽtũ: prima pars añcedẽtis probatur. Si similitudo fundatur in natura communi: sequitur ꝙ sensus vel imaginatio non possit iudicare similitudines corporum. hoc est contra experiẽtiam:

ergo,&c.consequentia probatur, quia sensus non apprehendit naturã communem.secunda pars antecedẽtis probatur.Nulla vna negatio fundatur in subiectis distinctis. sed similitudo est negatio,cum sit vnitas qualitas rerum differentium.ergo &c.

Duo exigit similitudo.

Respõdeo,ꝙ fundatur in natura cõmuni:quæ licet sit diuisa secundũ esse: tamen est vna secundum rationẽ. Vnde similitudo requirit vnitatẽ formæ & distinctionem suppositorũ: vt patet ex eius diffinitione:ita tamẽ est ꝙ vnitas naturæ est fundamẽtum principale:& distinctio suppositorum est causa, sine qua non.

¶Ad improbationẽ primo negatur minor. quia licet sensus apprehendat causas relationum:non tamẽ apprehẽdit ipsas relationes, sed est occasio, ꝙ apprehendantur per intellectum: sicut est etiam de apprehensione substãtiæ.

¶Secundò negatur consequẽtia.Ad probationẽ dico,ꝙ licet sensus nõ apprehendat naturam vniuersalẽ, quò ad vniuersalitatem:tñ apprehẽdit eã in indiuiduis.prima secundæ.q.29.ar.6.

Vtrum relatio totius & partis sit realis.

Octauò arguit, ꝙ relatio totius & partis dupli & tripli & huiusmodi,quę cõsequuntur quãtitatem non sint reales.Si huiusmodi relationes sunt extra animam:sequitur ꝙ in eodem essent actu infinitæ relationes. hoc est contra philosophũ.3.phy.ergo &c.consequẽtia probatur.quia data quacunque linea,ipsa habet infinitas partes: & qua ratione refertur ad vnam,refertur etiã ad aliam.& similiter illa linea est dupla ad suum dimidium & tripla ad tertiã partem,& sic in infinitum:ergo &c.

Tex. 37.

Respondeo.negatur consequẽtia.qa relatio realis reqrit extrema realiter distincta.pars aũt quãdiu est in toto non est nisi per esse totius,& ideo ad talem partem nõ refertur totũ realiter.Si vero partes habeant propriũ esse,sicut cõtingit in toto,quod est numerus quinque lapidum, & huiusmodi.tales referuntur realiter ad totum.

Nono arguit sic.de dominio & seruitute.Id quod cõsistit in mutua obligatione nõ est ens extra animã, apprehendentẽ talem obligationẽ.sed dominium & seruitus sunt huiusmodi.Nam dominus est obligatus seruo quò ad actum rationis,vt est dirigere & gubernare. & seruus est obligatus domino quò ad actus corporis:ergo &c.

Vtrũ dominiũ & seruitus sint relationes reales.

Respondeo.negatur minor.sed dominium fundatur super potentia coercendi.de potentia.q.7.ar. 10.ad quartum. quæ quidẽ potentia si veniat à natura, fundat relationẽ realem:sicut est in aliquibus creaturis.si autem veniat à sola voluntate,fundat relationem rationis: sicut est in Deo respectu creaturarum. Licet enim Deus habeat naturaliter omnem potentiam suam:tamen ꝙ creaturæ sint quas possit coercere dependet à sua voluntate,& per consequens etiam potentia coercendi,vt sic.

Ex hoc habes, ꝙ omnis qui est dominus per electionem,vel quia aliquis voluntariè subditur ei:refertur ad seruum sola relatione rationis.

Dominus per electionem refertur relatione rationis.

Decimò arguit,ꝙ relatio sciẽtiæ, ad scibile non sit realis.Nulla entitas realis potest dependere à non re.sed relatio scientiæ dependet à non re:cũ sciẽtia possit esse etiam re destructa:vt dicit philosophus.6.meta.& Commentator com.54.ergo relatio scientiæ non est realis.

Respondeo. primò, ꝙ relatio realis actualis requirit vno extrema realia actu existentia.& propter hoc respectus qui consequuntur actus animæ, qui possunt esse etiam respectu rei actu nõ existentis dicuntur habituales.

¶Dico secundò,ꝙ scibile dupliciter accipitur.Vno modo quò ad actualem eius existentiam. Alio modo quò ad rationem suam vniuersalem:& prędicata illi rationi per se conuenientia.

¶Dico tertiò quòd scientia quę causatur à scibili,dupliciter ad ipsum refertur. Vno modo sicut effectus ad causam,& ista relatio est realis & destruitur destructo scibili. Alio modo sicut mensuratum ad mensuram:& hoc dupliciter:quia si est cognitio rei quantũ ad suum esse:sic est relatio realis & desinit esse destructo scibili. Si autem est cognitio rei quo ad eius vniuersalia & necessaria prædicata sic est relatio rationis:cum talis cognitio possit esse de re non existente.

Vtrũ relatio sciẽtiæ & scibilis sit realis.

CONCLVSIO II. Relatio realis est entitas realiter distincta à fundamento:probatur sic.Illa sunt realiter distincta,quorum vnum potest esse,altero non existente.sed fundamentum potest esse,non existente relatione:puta si esset tantum vna albedo tunc

tunc esset fundamentum similitudinis:& tamen non esset similitudo: ergo.&c.

Grego in 1.dis.28 q.2.

Contra arguit Grego.†primo quòd omnis entitas sit absoluta. Omnis relatio secūdum totum.quod est ad aliud: vt patet ex eius diffinitione. sed nulla entitas secūdū totum,quo est, est ad aliud:ergo nulla entitas est relatio:ergo omnis entitas est absoluta. tenet ista vltima consequentia.quia absolutum & relatio distinguuntur pe rationes contradictorias.scilicet per esse ad aliud:& per non esse ad aliud.minor probatur. Nulla essentia est ad aliud, cum essentia dicatur ad se:sed omnis entitas est quædam essentia:ergo nulla entitas est ad aliud.

Vtrū relatio realis sit entitas distincta à fundamento.

Respondeo.negatur minor.Ad probationem negatur maior.Est enim fallacia figuræ dictionis arguere sic.Omnis entitas est essentia.sed essentia dicitur ad se: ergo omnis entitas dicitur ad se:quia arguitur à modo significandi ad modum rei.

Vbi sciendum est,ꝙ aliquid significatur per modum absoluti: & tamen abstrahit ab absoluto,& relatiuo sic,tn ens cum sit superius ad vtrunque. Ad videndum autem,vtrum aliqua entitas sit absoluta vel relatiua:non est recurrendum ad transcendentia.sed est vidēdum vtrum secundum suam rationem specialissimam sit ad aliud vel non.Negatur ergo illa:quia licet nulla entitas vt significatur nomine essentiæ sit ad aliud:est tamen aliqua quæ est quid ad aliud.Essentia enim abstrahit àb absoluto & respectiuo,quamuis quò ad modum significandi,& intelligendi sit absolutum.

Secundò arguit.Distinctio Sortis à Platone est relatio realis:& nō est entitas distincta à Sorte: ergo non omnis relatio est distincta à fundamento.maior patet.minor probatur. Si illa entitas est distincta à Sorte:ergo vel per seipsam vel per aliam entitatem. Si per aliam,quæro quomodo illa distinguatur,& sic procedetur in infinitum. Si seipsa:ergo similiter Sortes distinguitur seipso à Platone.

Distinctio duplex,positiua & negatiua.

Respondeo.ꝙ distinctio est duplex. Vna est positiua, cuius fundamentum est quantitas:& hæc est realis.& de ista negatur minor. Alia est distinctio, quæ importat solam negationem vnius ab altero.prima distinctio reperitur solum in rebus quantis,secunda vero reperitur in omnibus quorum vnum non est aliud.

Ad probationē minoris dico, ꝙ subijcitur ad suam relationem. & similiter inter duas relationes non potest esse relatio realis,& propter hoc illa relatio, qua Sortes formaliter distinguitur à Platone,distinguitur à Sorte distinctione secundo modo, non primo modo dicta.

Ex his patet,ꝙ ad hoc ꝙ Sortes distinguatur primo modo a Platone, nō sufficit Sortem esse & Platonem esse,& Sortē non esse Platonē, sed præter hoc oportet in Sorte esse aliquam entitatem, qua formaliter à Platone distinguatur.

Vtrū distinctio sit Sortis entitas addita Sorti.

Contra arguitur sic.Si distinctio Sortis est entitas addita Sorti, sequitur ꝙ ad generationem Sortis generetur aliquid in omni re quāta.hoc est falsum: ergo,&c. consequentia probatur.generato Sorte generatur in omni re quanta distinctio à Sorte, sed illa distinctio per te est entitas:ergo,&c.

Respōdeo.negatur consequētia.quia vnum quantū per eandem distinctionē distinguitur ab omnibus quātis,& eadem similitudine vnum album assimilatur omnibus albis.

Tertiò.Identitas specifica inter Sortem & Platonē non est aliquid eis additum,sed illa identitas est relatio realis:ergo non omnis relatio realis addit ad id cuius est.minor est philosophi.5. meta.maior probatur.Nulla res est vna per aliquid ei additum vt dicitur.4. meta.†ergo nō est idem alteri per aliquid ei additū.consequentia probatur. quia 5.metaphy.ca.de eodem dicitur palā: quia identitas vnitas quædā est.Et confirmatur.Omne accidens est magis diuersum à Platone,quàm sit ipse Sortes, vt patet.ergo per nullum accidens Sortes est idem Platoni secundum speciem.

Tex.3.

Cap.ed eodem.

Respondeo.negatur maior. Ad probationem conceditur antecedens de vnitate transcendente: & negatur de vnitate,quæ est principium numeri.& identitas numeralis nihil addit,sed benè identitas specifica,sicut similitudo: prima parte.q.20.arti.primo ad secundum. sed negatur consequentia. nec philosophus intendit quòd eodem

formaliter aliqua ſint eadem, quo ſunt vnum: ſed ꝙ vnitas naturæ eſt fundamentum identitatis.

Ad confirmationem negatur conſequentia. Sufficit enim ꝙ fundamētum talis identitatis, ſcilicet natura ſpecifica ſit minus diſtinctum à Platone quā ipſe Sortes.

Quartò. Vnio materiæ ad formā eſt relatio: ſed talis vnio non eſt entitas addita materię: ergo &c. maior communiter conceditur. minor probatur. Materia magis facit vnum cum forma, quā cum illa vnione, quàm dicis entitatē materiæ additam: ergo materia nō vnitur formæ per talem entitatem.

Forma non facit vnū cum materia formaliter ſeipſa.

Reſpondeo. negatur minor. quia ſicut ad albedinem conſequitur ſimilitudo: ſi aliud album exiſtat: ita ad generationem conſequitur vnio materiæ ad formam quæ eſt relatio: vt dicitur tertio ſen. diſt. 2. ar. 2. q. 3. Ad probationem negatur conſequentia. licet enim forma conſtituat aliquid vnum cum materia: ita ꝙ ex materia & forma ſit aliquid magis vnum, quàm ex materia, & quocunque accidente. forma tamē nō facit vnum formaliter cum materia ſeipſa, ſed per relationem vnionis.

Quintò. Vnio duarum medietatum alicuius continui eſt relatio: ſed illa vnio non eſt entitas addita partibus: ergo &c. minor probatur. aut illa entitas eſſet extenſa aut inextenſa, ſed nec ſic, nec ſic: ergo. maior patet. minor probatur pro prima parte. Si ſunt extenſæ illæ vniones vel ſunt in linea. & hoc non: quia cum non ſolū linea, ſed etiā ſuperficies illarum medietatum vniantur: ſequitur ꝙ ipſæ ſuperficies ſint vnitæ ſine vnione: neque ſunt ſubiectiuè in ſuperficiebus, quia tunc duæ ſuperficies eſſent immediatæ. Nec eſt dicendum ꝙ vnio vnius medietatis ſit extēſa in tota illa medietate: & ſimiliter ꝙ vnio alterius, quia ſicut ex illis duabus medietatibus vnitis ſit aliquid vnum: ita ex vnione vnius medietatis & ex vnione alterius fiet vna totalis vnio. ſed hoc eſt falſum: quod probo dupliciter.

Primò. Si ex illis fit vna totalis vnio: ergo per illam vnionem ipſum totum conſtitutum ex illis medietatibus eſt vnitum. ſed hoc eſt falſum, quia nec eſt vnitum ſibijpſi nec ſuis partibus: quia non eſt diſtinctum à ſe, nec à ſuis partibus ſecundum ſitum. nec eſt vnitum alteri, quia ponitur caſus, quòd ſit quoddam corpus nulli continuatum.

¶ Secundò. Si ex illis fit vna totalis vnio: tunc ſi diuidatur totum in duas medietates: etiam illa totalis vnio cum ſit extenſa, diuidetur in duas vniones: quarum vna erit in vna medietate: & alia in alia, ſed hoc eſt falſum: quia tūc illę medietates haberent vnionem: & tamen eſſent diſtinctæ.

¶ Secunda pars illius minoris probatur. ſcilicet ꝙ talis vnio non ſit inextēſa, quia aut eſſet tota in qualibet parte, & hoc non: quia hoc conuenit tantum animæ intellectiuæ: aut eſt in aliquo indiuiſibili: puta vnio vnius partis eſt in aliquo puncto eius, & ſimiliter vnio alterius, & hoc non. tum quia nō eſt maior ratio quòd ſit in vno puncto quam in alio. tum quia cum nō ſolum illa indiuiſibilia: ſed etiam omnes partes illarum medietatum vniantur adinuicem: ſequitur quòd vnientur ſine vnione ſi vnio non eſt in omnibus.

Totū duplex homogeneū, & heterogeneum.

Reſpondeo continuum eſt duplex. Aliquod eſt homogeneum. & de hoc negatur maior. quia cum eius partes non ſint actu: non ſunt vnitæ vnione, quæ ſit relatio, ſed vnione, quæ eſt indiuiſio. Aliud eſt heterogeneum ꝙ habet partes diuerſarum rationum. puta aliquid conſtitutum ex carne & oſſibus, & ſic negatur minor. Ad probationem dico, ꝙ quando aliqua talis pars puta caro, vnitur alteri, puta oſſi: vnio quæ eſt in carne, eſt extēſa per totum: & ſimiliter vnio quæ eſt in oſſe.

Ad primam huius improbationem negatur prima ſequela licet enim vnio quæ eſt in carne ſit extenſa per totum: non tamen ex vnione carnis & vnione oſſis fit vna totalis vnio. & ratio diuerſitatis eſt, quia partes carnis non ſunt in actu: ideo relatio fundata in carne eſt tantum vna: ſed caro & os in continuo ex eis conſtituto ſunt aliquo modo actu: & ideo non oportet ꝙ ex illis duabus vnionibus reſultet vna vnio: ſed in quodlibet remanet ſua vnio diſtincta ab vnione alterius.

Ad ſecundam dico, ꝙ quando diuiditur illud totum, non diuiditur vnio, ſed totaliter deſinit eſſe: quia conſequebatur actionem, qua partes illę fuerunt factæ vnum: inquantum illa actio remanſit in aliquo ſuo effectu: puta quia illæ

illæ partes constituebant aliquod tertium: quo remoto relatio desinit esse.

Vtrum relatio, distantiæ aliquid ponat in distantibus.

Sextò. Relatio distantiæ nihil ponit in rebus distantibus:ergo.antecedens probatur. Sint duo corpora contigua que fiant distãtia : aut illa entitas quam esse distantiam acquiritur in tempore aut in instanti.non primum: quia postquam perdidissent partem contiguitatis adhuc haberent aliam eius partem : & tunc essent contigua & distarent.nõ secundum:quia nõ in primo instanti est:ergo vnum illorum corporum vel ambo incipiunt moueri: quia in illo sunt contigua. nec in instanti immediatè sequente:quia impossibile est vnum instans esse alteri immediatum.6.phy.† nec instanti mediatè sequente:quia ante in toto tempore præcedente fuisset vnum corpus distans ab altero sine distantia.

Tex. 23.

Respondeo, quòd acquiritur in instanti mediatè sequente primum instans motus:& negatur consequentia. Vnde dico quòd sicut mobile in quolibet instanti temporis mensurantis motum est in alio & alio loco sibi æquali: nec est dare primum loco æqualem in quo fuit:ita in quolibet instanti habet aliam & aliam distantiam nec est dare primam.

Contra. In motu sunt infinita instantia:ergo mobile acquisiuit infinitas relationes.

Respondeo quòd sicut sunt infinita instantia in potentia:ita acquisiuit infinitas relationes in potentia.quod enim durat tantum per instans,est tantum in potentia.

Septimò. Relatio duplicitatis quatuor hominum ad duos non est entitas eis addita:ergo,&c.antecedens probatur. Illa relatio non est entitas simplex:nec habens partes:ergo nõ est entitas. Prima pars antecedentis probatur. Illa relatio vel est in illis quatuor: & sic non est simplex:quia nulla entitas simplex est in pluribus subiectis:& præterea si est in quolibet : sequitur ꝙ quilibet esset duplus ad binariũ, quod est impossibile non est etiam tantum in vno:quia nõ est maior ratio ꝙ sit in vno quã in alio. Quod autẽ nõ habeat partes probatur.nõ enim habet partes, quarũ quælibet sit duplicitas:quia tũc quilibet eorũ esset duplus ad binarium nec habet partes alterius rationis:quia vel oẽs erunt in eodem.& sic sequitur idem inconueniẽs : vel vna esset in vno & alia in alio.& hoc nõ. quia illa pars quę est in vno cũ sit relatio nõ habet terminũ ad quẽ dicatur nisi ad quẽ dicitur ipsa duplicitas.i.ad duo:& sic esset dupla ad duplicitatem:& cũ sit quarta pars duplicitatis esset etiam sub dupla ad ipsa duo:quod est impossibile.

Respondeo ꝙ illa entitas habet partes,quarũ vna est in vno & alia est in alio sicut & numerus in quo fundatur.

Diligentius annotanda pleniusque.

¶ Dico secundo, ꝙ illæ partes non sunt eiusdem rationis cum toto : quia nulla earum est duplicitas.

¶ Dico tertiò quod licet quęlibet illarũ partiũ sit respectus partialis nulli tamẽ earũ correspõdet proprius terminus:sed toti consurgẽti ex partib⁹ illis.

Dico quartò,quòd totalis respectus consurgens ex illis partibus : non est quid vnum vnitate indiuisionis vel cõtinuitatis : sed vnitate perfectionis. sicut & calciamentum est vnum : quia habet ea quæ ipsum constituunt.

Dico quinto ꝙ cũ illa duplicitas fundetur super quatuor vnitatibus illorũ quatuor hominũ:sicut vna vnitas est in vno & alia in alio:sic vna pars illius respectus est in vno & alia est in alio.

¶ Dico sexto,ꝙ similiter relatio fundata in continuo quadrupedali & terminato ad bipedale est quid ei additum & est extensa ad extensionẽ subiecti:sed ista non habet partes in actu sicut nec continuum sicut illa quæ fundatur in numero : & similiter ista est vna vnitate perfectionis:& magis vna quam illa quæ fundatur in numero. cum partes eius non sint actu diuisæ sicut partes illius.

Tria exiguntur ad mutuã relationẽ realem.

CONCLVSIO. III. Ad hoc ꝙ inter duo extrema sit mutua relatio realis:tria requirũtur. Primò ꝙ vtrũq; extremũ sit ens reale in actu existens: & ꝓter hoc inter duo nõ entia & inter ens & nõ ens non est relatio realis. Secũdò oportet ꝙ illa extrema sint realiter distincta. Tertio oportet ꝙ sint eiusdẽ ordinis. Per esse eiusdẽ ordinis nõ intelligit.S.Doc.esse eiusdẽ generis : vt false imaginatur Aureol⁹:sed per identitatẽ ordinis intelligit identitatẽ fundamẽti relationum:sicut est in relatione qualitatis & similitudinis. Nã quantitas,super quã fundatur æqualitas : & albedo super qua fundatur similitudo sunt

Taxatur Aureol. qui eo deterius aliquando imaginatus est: quo acutius intellexit.

sunt eiusdẽ rationis in quocũque sint. Per idẽtitatẽ ordinis intelligit etiã idẽtitatẽ inclinationis eorũ adinuicẽ:vt sicut vnũ inclinatur ad aliud propter bonũ suũ:ita econtrario:sicut est in relatione generabiliũ & corruptibiliũ. Nã agẽs causat sua actione perfectionẽ aliquã in passo:& cõsequitur etiã aliquod bonũ puta perpetuitatẽ speciei vel aliquid huiusmodi.Per identitatẽ ordinis intelligit etiã idẽtitatẽ generis secũdũ id in quo relatio fundatur: sicut patet in relatione mouẽtiũ, quæ nõ mouent nisi moueãtur.Illa enim cõmunicant in genere moti cũ illis quæ mouentur ab eis. Et per hoc licet scientiæ ad scibile & sensus ad sensibile sit relatio realis cum scientia & actus sentiendi ab eis dependeant: non tamen econtrario: quia per actũ sciendi vel sentiendi non immutatur res ad extra: vt per hoc ipsa fiat sciens vel sentiens.

Vtrũ sensibile ad sensum sit relatio realis.

Contra. aliquod sensibile immutat organũ sensus:ergo refertur ad ipsum realiter.

Respondeo ꝙ sensibile accipitur dupliciter vno modo vt est quoddã agens naturale,ꝙ nõ mouet nisi moueatur:& sic sensibilis ad organũ sensus est relatio realis.nam sensibile & organũ conueniũt in genere moti.Alio modo accipitur sensibile inquantũ ad ipsum terminatur sensus in actu: qui quidẽ non perficitur in actu per alterationẽ organi:sed per actum virtutis sensitiuæ: & sic nõ refertur ad sensum realiter:quia sensibile vt sic non habet actum virtutis sensitiuæ.Similiter relatio qua munus dicitur prætiũ vel pignus alicuius, nõ est realis: quia munus efficitur pretiũ per istũ actũ:qui est conuentio facta inter homines:actus autẽ cõuenien di nõ conueniunt nũmo.Similiter relatio qua artificiatũ aliquod dicitur imago hominis nõ est realis:quia talis relatio consequitur illud artificiatum inquantum fit per artem: homo autem non est in genere artificiatorum.

Relatio munus dicitur pretium est rationis.

Contra istã conclusionẽ arguit Aureolus quibusdã mediis:quæ omnia ꝓcedunt quia non intellexit:quid sit esse eiusdem ordinis vt est declaratum.

Aur. vbi suprà.

CONCLVSIO. IIII. Omnis creatura refertur realiter ad deum: probatur sic.de potentia. q. 7. art. 10. Omne dependens ab altero, refertur ad ipsum realiter: sed creatura dependet à Deo ergo.&c.

Sciendum est, quòd per creaturam non accipimus accidentia: quia non sunt propriè quid creatum sed concreatum:quod ideo dixi quia illud accidens quòd est relatio non refertur ad Deum realiter, cum relationis non sit relatio realis:sed sufficit subiectum talis relationis referri.

Contra arguit Aureolus. Creatura est extra ordinem ad Deum. ergo non refertur ad Deum realiter.

Aureo. vbi suprà.

Respondeo.negatur antecedẽs. quia omnis creatura ex natura sua ordinatur ad Deum:sicut ad proprium perfectiuum:licet non econtrario.

CONCLVSIO. V. Nulla relatio Dei ad creaturã est realis probatur sic vbi supra,Si aliqua relatio Dei ad creaturã esset realis fundaretur super actione:qua Deus producit creaturam:quia nõ potest assignari aliud fundamentum: sed Deus non producit creaturam per actionem:ergo &c.

Secundò.Nullũ ens reale dicitur de Deo ex tempore:sed oĩs relatio dei ad creaturã dicit᷑ de deo ex tpe ergo.&c.

Contra istam rationem arguit sic Grego.† Deus ab æterno fuit realiter creatiuus, ergo ab æterno referebatur realiter ad creaturam.

Greg. vbi suprà.

Respondeo. negatur consequentia. quia non dicitur realiter creatiuus, eo quòd talis relatio sit in deo realiter:sed quia realiter habebat potẽtiã creandi: sicut etiã dicitur realiter dominus propter talẽ potẽtiã coercẽdi: licet relatio dominij sit in eo tãtũ relatio rationis.

Vtrum Deus referatur realiter ad creaturã.

Contra arguit sic. Nulla relatio,rationis potest esse, seclusa quacunque operatione intellectus:sed relatio Dei domini ad creaturam seruam cõuenit Deo seclusa omni operatione intellectus:ergo non est relatio rationis.

Respõdeo.negatur minor.licet enim seclusa operatione intellectus, Deus sit dñs. nõ tamen est domin⁹ relatiuè.

Contra. Quicunque est dominus,est dominus relatiuè ad seruum: ergo &c.

Respondeo.negatur antecedens.Licet enim dominus vt dñs sit ad aliud, nõ tamẽ est ad aliud extra intellectum.

Contra. Illa relatio est extra intellectum, quæ consequitur extrema ex natura rei sine consideratione intellectus, sed posito Deo & creatura & nullo intellectu considerante statim

tim sequitur relatio domini & serui: ergo. &c.

Respondeo. negatur consequentia. quia licet posito illo casu esset dominus: non tamen relatiuè, vt dictum est.

Quod si aliquis proteruiret, potest etiam sic respõderi. Primò ꝙ nullo intellectu considerante, hoc nomen dominus non prædicaretur de Deo cum prædicari non sit nisi per actũ rationis.

Dico secundò, ꝙ Deus non esset dominus secundum actum: quia licet nullo intellectu cõsiderante in Deo sit potentia coercendi, tamen hoc non sufficit ad hoc, ꝙ dicatur dominus. sed oportet esse in actu illum respectum rationis, quem significat hoc nomen dominus non est autem in actu, nisi per operationem intellectus. Istam responsionem habeo à S. Do. primo dist. 30. q. 1. art. 3. ad secundum. vbi sic dicit. Si nullus intellectus esset adhuc esset in Deo: vnde dominus verè dici & intelligi posset, scilicet potentia coercendi. sed non diceretur vt intelligeretur dominus secundum actum.

QVAESTIO. II.

QVæritur secundò. Vtrum Dei ad creaturam sit aliqua relatio rationis.

PRO quæstione hæc est prima cõclusio. Aliquæ relationes non sunt reales sed tantum entia rationis. probatur sic de potentia. q. 7. art. 11. Omnis relatio non habens extrema realia actu & realiter distincta, est tantum rationis: sed aliqua est huiusmodi, sicut relatio eiusdem ad seipsum: & relatio præteriti ad futurum: ergo. &c.

Grego. hic. q. 3. Contra maiorem istius rationis arguit Grego. †Imago & memoria sunt relatiua realia: vt dicit August. 7. de tri. cap. primo. & 10. de tri. cap. 11. & similiter productiuum & calefactiuũ sunt *Text. 11* relatiua vt dicit Philosophus 5. meta.† sed aliquid est imago realiter: & aliqd est memoria: & aliquid est productiuũ rei non existentis, ergo entis ad non existens est relatio realis.

Vtrũ entis ad non existẽs, sit relatio realis. Respondeo. negatur argumentum. quia est fallacia diuisionis & compositionis: nam hoc nomen imago & huiusmodi, significant rem absolutã, mediante conceptu relatiuo, & collatiuo vnius ad aliud. Si ergo accipiat imago, quo ad absolutum est realiter imago rei non existentis. Si vero accipiatur, quo ad conceptum relatiuum, quo mediante significat illam rem absolutam. sic non cõuenit ei realiter respectu rei non existentis.

¶Ex hoc patet, ꝙ non omnis relatio significata per nomen, quod conuenit rei etiam nullo intellectu considerante est realis: nam nullo intellectu considerãte columna est dextra homini & tamen respectus importatus per hoc nomen dextrum: est respectus rationis. patet etiam ꝙ finis vt finis non est extra animam.

¶Dico secundò, quòd isti respectus rationis ponuntur in actu per actum intellectus diuini, in quo habent esse obiectiuum: vt suprà dictum est dist. 8. quæst. 4.

CONCLVSIO II. Dei ad creaturas sunt aliquæ relationes rationis. Quod enim deus referatur ad creaturam patet: quia est creator & dominus eius. Quod isti respectus sint tantum in apprehensione intellectus probatur. Nulla res existens in Deo necessario coexigit creaturam: sed omnis relatio necessario coexigit suum terminũ, ergo nulla res existens in Deo terminatur ad creaturam.

Contra arguit Aureol. †Quicquid refertur secundum rationem, est eiusdem ordinis secundum rationem: cum eo ad quod refertur. sicut quicquid refertur secundum rem est eiusdem ordinis secundum rem: sed Deus non est eiusdem ordinis secundum rationem cum creatura, cum semper sit supra omnem creaturam: ergo non refertur ad creaturam secundum rationem. *Aureo. vbi suprà. Vtrũ dei ad creaturas sit relatio rationis.*

Respõdeo. negatur minor, quia deus est ratio & exemplar distinctè repræsentans omnem creaturam: & iterum conuenit cum creatura in conceptu analogo, non tamen est eiusdem ordinis secundum rem, cum nullo modo inclinetur ad creaturam per aliquid quod sit in natura sua.

CONCLVSIO III. Aliquæ istarum relationum dicuntur de Deo tantum ex tempore. probatur sic præsenti dist. art. 1. Omnis respectus consequens actionem Dei transeuntem secundum modum significandi in creaturam requirit ipsam creaturam esse. sed aliqui respectus Dei ad creaturam sunt huiusmodi. vt illi qui significãtur per hęc nomina creator gubernator, &

huiusmodi. ergo tales respectus non possunt verè dici de Deo, nisi creatura sit. sed creatura est tantum in tempore. ergo. &c.

Scotus hic. q. 2. Contra arguit Scotus † & Aureol. quòd omnes isti respectus sint ab æterno. Ad hoc ꝙ entia rationis sint: sufficit ꝙ habeant esse cognitum. sed ab æterno cognouit omnes respectus rationis. ergo. &c.

Respect⁹ rõis possunt esse in aliquo quadrupliciter. ¶Respondeo. & dico primò, quòd respectum rationis esse in aliquo contingit quatuor modis. Primò sicut cognitum in cognoscente: & sic concedo, ꝙ ab æterno fuerunt in Deo. Secundò sicut in termino. Tertiò sicut in fundamento. Quartò sicut in supposito quod refertur. Et his tribus modis nõ fuerũt ab ęterno. sed sunt de nouo etiã secundũ intellectum diuinum: nam terminus istarum relationum est creatura quæ fuit tantum in tempore: & ideo etiã illi respectus non fuerunt in creatura tãquam in termino nisi in tempore. Et iterum illi respectus fundantur super actum intellectus diuini: nõ pro tota æternitate, sed pro mensura temporali. Et iterum deus per respectum, quem intellexit ab æterno non refert se ad creaturam nisi creatura existente: & ideo non sunt in deo tanquam in eo quod refertur nisi ex tempore. Et hæc omnia sunt sine mutatione Dei: sed cum mutatione creaturæ.

Scotus vbi suprà. Secundò arguit Scotus, † ꝙ scibile terminet relationem scientiæ, & Deus relationem creaturæ ad ipsum per aliquid absolutum. & non per talem relationem rationis. & arguit sic. Nullo intellectu considerante etiam diuino per impossibile: scibile terminat relationem scientiæ: & deus relationẽ creaturæ. ergo non terminat eas per respectus rationis. antecedens patet. & consequentia probatur. quia ens rationis non est nisi per actum intellectus. sed nullo intellectu considerante, nullus est actus rationis. ergo. &c.

Additio Pauli. ¶Respondeo ꝙ terminus relationis rationis est quid absolutum. nec relatio est ratio tali absoluto quòd terminet relationem. Prius enim intelligitur relatio scientiæ terminari ad scibile: & postea quòd ex tali terminatione resultet ex parte scibilis relatio rationis secundum esse, quod habet in intellectu. & eo facto quod terminat relationem scientię computatur inter relatiua. Concedo ergo consequentiam & cõsequens, scilicet quòd relatio non est eis ratio terminãdi. sed ex hoc non sequitur, quòd non sint relatiua.

Iudicio meo nondum plenè est satisfactum huic rationi: quia ex quo entia rationis non habent esse præter actum intellectus: & ponimus quòd nullus intellectus consideret si Deus terminat relationem creaturæ non apparet vbi resultet ille respect⁹ rationis. cum entia rationis in nullo sint subiectiuè: sed eorũ esse est cognitum. & ponitur casus quòd nullus intellectus sit.

¶ Ad hoc posset dici, ꝙ entia rationis propter eorum maximam debilitatem, sufficit ꝙ sint in potentia proxima ad hoc quòd dicantur. Nam nullo intellectu considerante, adhuc homo & asinus ratione distinguntur: posita autem creatura relatio rationis Dei ad ipsam posita est in potentia proxima: quia statim ꝙ intellectus concipit deũ terminare illum respectum creaturæ resultat in intellectu ille respectus rationis.

Relatiua rõis duplicia, ab intellectu inuenta, aut cõsignificata. Potest etiam dici, ꝙ duplicia sunt relatiua rationis. Aliqua enim dicũt principaliter relationem, quam intellectus adinuenit, sicut genus & species & huiusmodi: & talia non conueniunt rebus nullo intellectu cõsiderante. Alia sunt quæ principaliter significant absolutũ: & tamen significant illud ac si esset relatiuũ: quia talia nomina immediatè significant cõceptũ collatiuũ. & ista possunt conuenire rebus nullo intellectu cõsiderãte. Huiusmodi est hoc nomen dominus, creator idem: & huiusmodi. potest etiã dici quòd ista nomina conueniunt deo nullo intellectu considerante quò ad absolutum. quod significant: licet non quo ad respectum rationis. secluso enim omni actu intellect⁹, Deus habet potentiam coercendi.

Tertiò arguit. Omne relatiuum diffinitur per correlatiuum. sed scibile nõ diffinitur per scientiam: nec actus per potentiam. alioquin potẽtia esset prior actu. & sic de aliis relatiuis tertij modi. ergo scibile & alia huiusmodi non referuntur.

Respondeo. negatur maior de relatiuis secundum dici: quia talia significant principaliter absolutum. scibile autem & actus sunt relatiua secundum dici

dici. Hinc est ꝙ cum potentia diffiniatur per actum: & non econtra: ꝙ actu est prior potentia. vt dicitur. 9. meta. † & similiter est de substantia & accidente.

Text. 15.

¶ Dico tamen ꝙ non oportet semper diffiniens esse prius diffinito, sed sufficit esse simul natura. & propter hoc in relatiuis secundum esse quę mutuo se diffiniunt, vnum non est prius altero.

Diffiniēs sufficit esse simul natura.

DISTIN. XXXI.

IN dist. 31. Quęritur vtrum similitudo & æqualitas sint relationes reales in Deo.

PRO quæstione hæc est prima cōclusio. Aequalitas tam in Deo quàm in creaturis est relatio fundata super vnitatem quantitatis, & similitudo super vnitate qualitatis. Nam vnum in quantitate facit æquale, & vnum in qualitate facit simile. vt dicit philosophus. 5. metaphy. †

Text. 15.

Contra arguit Aureolus † primò. Aequalitas non fundatur super vnitate numerali quantitatis: alioquin in duobus æqualibus esset in vna quantitas numero, nec fundatur super vnitate specifica: alioquin omnia quāta essent æqualia: cum quantitas in omnibus sit eiusdem speciei, & similiter albedo intensa & remissa non sunt similes, & tamen sunt eiusdem speciei. ergo &c.

Aur. hic q. 1.

¶ Respondeo quòd fundantur in vnitate specifica. Ad improbationem negatur consequentia. quia non omnis vnitas specifica sufficit ad æqualitatē, sed oportet quòd sit vnitas specifica in ratione mensuræ quæ attenditur secundum numerum puta bicubitū, tricubitum, & huiusmodi. Omnes enim quantitates bicubitæ sunt æquales, & omnes tricubitæ. & sic de aliis. 1. distinct. 19. ar. 1.

Vtrū æqualitas sit relatio fundata super vnitate quātitatis.

¶ Ad secundam improbationem negatur maior. omnis enim albedo est alteri similis: licet non sit ei æqualis. Albedo enim intensior, cum habeat plures gradus: est maioris quantitatis virtualis, quàm albedo remissior.

Contra has responsiones arguitur ex verbis eiusdem Aureoli & Durandi. Aequalitas similitudo non fundantur super reali vnitate specifica: quia vnitas specifica non est realis. nam quātitas hominis & quantitas asini nō sunt vna secundum rem. nec fundantur in vnitate rationis specifica: quod probatur.

Ex verbis Aure. & Durandi arguitur.

¶ Primò, quia tunc nulla æqualitas esset realis cum non haberet fundamētum reale.

¶ Secundò, quia in duabus quantitatibus esset tantum vna æqualitas: cum quantitas communis sit tantum vna.

¶ Tertiò, quicunque apprehendit relationem, potest apprehendere fundamentum. sed sensus apprehendit æqualitatem duorum, & non potest apprehendere naturam communem. ergo natura communis non est eius fundamentum.

Respondeo. dico primò, quòd ęqualitas duorum quantorum & similitudo duarum qualitatū fundātur super vnitate rationis specifica. quod sic declaro. si enim sint duo similia in albedine puta Sortes & Plato: in Sorte est vna similitudo fundata super albedine eius & terminata ad albedinem Platonis: & in Platone est alia similitudo terminata ad albedinem Sortis. & sic quælibet istarum similitudinum fundatur super albedine particulari.

Aequalitas & similitudo fundātur super vnitate speci fica, quæ actu vel virtute est eis ratio fundādi.

¶ Dico secundò, quòd nulla istarum qualitatum vt est hæc albedo fundat similitudinem. sed quòd eā fundet hoc habet inquantum est albedo: & non vt est hæc

¶ Dico tertiò, ꝙ licet actualis vnitas rationis specifica sit tantum in intellectu: tamen est in ipsis indiuiduis virtualiter. Nam quælibet albedo potest imprimere intellectui speciem, per quā omnes albedines repręsentantur: & sunt in ea vnitæ. Sic ergo fundatur æqualitas & similitudo super distinctis numeraliter: sed vnitas specifica actu vel virtute est eis ratio fundandi.

¶ Ad primam improbationem negatur consequentia: quia illa vnitas est realis secundum esse, quod habet extra animam.

¶ Ad secundam negatur consequentia. quia albedo quæ est vna secundum rationem: est diuisa secundum esse in duabus albedinibus.

¶ Ad tertiam sufficit, quòd sensus apprehendat per accidens naturam commune

munem:quæ est ratio particulari albedini quod fundet similitudinem.

Contra primum & secundum dictũ in hac responsione arguitur. Vna simplex relatio non potest fundari super duos conceptus.sed alius est cõceptus albedinis Sortis:vt est hæc albedo. & alius vt est albedo.ergo similitudo Sortis non fundatur super eis.

¶Respondeo.negatur maior. quando vnus est alteri ratio fundandi.tunc enim habent rationem vnius. & sic est in proposito.

CONCLVSIO II. Aequalitas quantum ad suam causam aliquid priuat:& ex se aliqd ponit. prima pars probatur.Vnitas aliquid priuat.scilicet diuisionem.sed vnitas est causa æqualitatis.& propter hoc dicit philosophus. *Tex. 19.* 10.meta.†quòd æquale opponitur priuatiuè magno & paruo. Secunda pars patet.quia æqualitas dicit relationem. ergo dicit aliquid saltem secundum rationem.

CONCLVSIO III. Aequalitas in creaturis est relatio realis in vtroque extremo.probatur sic.Aequalitas habet fundamentum reale, & est inter realiter distincta : quæ sunt eiusdem ordinis cũ quantitas quæ est eius fundamentum , sit in omnibus secundum eandem rationem.ergo,&c.

Duran. Contra arguit Durandus.Si æqualitas est relatio realis:sequitur quod in eodem sint infinitæ realitates.hoc est falsum.ergo, &c.consequentia patet,quia idem homo est inęqualis infinitis rebus.

Vtrum æqualitas sit relatio realis. ¶Respondeo negatur consequentia: quia eadem inæqualitate est inæqualis omnibus sibi inęqualibus.

Contra si. a. sit inæquale.b. & c. & corrumpatur.c.corrumpitur in a.inæqualitas ad.c.& remanet inæqualitas ad b.ergo non eadem inæqualitate est inæqualis.b.& c.

¶Respõdeo.quòd est eadem inęqualitas. sed ipsa terminabatur prius ad duos:& modo tantum ad vnum.

CONCLVSIO IIII. Aequalitas Deo non est relatio realis.probabatur.Aequalitas in diuinis nõ est realis ex parte essentiæ : cum in omnibus sit eadem essentia numero eiusdem autem ad se non est relatio realis nec ex parte relationum:quia relationis ad relationẽ non est realis relatio.ergo nullo modo est realis.consequentia patet. quia in diuinis non est nisi essentia & relationes.

Scotus. Contra arguit Scotus, primò.paternitas & filiatio sunt relationes reales in Deo.sed earũ fundamentũ est vnum scilicet essentia. ergo non obstante identitate fundamenti , æqualitas inter patrem & filium est relatio realis.

Respondeo.negatur minor:quia fundamẽtum paternitatis non est essentia sed generare,& fundamentum filiationis est generari.

Contra arguitur dupliciter. Primò fundamẽta distinctarũ relationũ præintelliguntur distincta ipsis relationibus,sed generare & generari nõ præintelliguntur distincta paternitati & filiationi : quia in diuinis omnis distinctio realis est per relationes : ergo.&c.

Secundò paternitas & filiatio fundãtur per te in duobus relatiuis scilicet generare & generari ergo æqualitas potest fundari in duobus relatiuis scilicet paternitate & filiatione:& esse realis.

¶Respondeo. Ad primum negatur maior:quando fundamẽtum sunt ipsęmet relationes:& non distinguuntur nisi relatiuè.sicut est generare,& generari in diuinis.

¶Ad secundum negatur consequentia.quia generare & generari licet sint relationes,tamen significantur per modum actuum notionalium:& ideo possunt fundare relationes.paternitas autẽ & filiatio non significantur per modum actus.

Vide in prædictis de relatione vt dogma thomisticũ procul sit ab errore & minorib⁹ contentionibus accepta à peripateticis melius reddat.

Secundò arguit.si eadem albedo esset in duabus superficiebus ipsæ essent similes:ergo non obstante identitate fundamenti , potest esse relatio realis.

¶Respondeo.primò,quòd casus est impossibilis,quia illa albedo si est in distinctis subiectis : non est eadem numero.

¶Dico secundò, si detur ille casus essent ibi duo absoluta : scilicet duæ superficies. & ideo posset esse relatio realis. non sic autem est in diuinis:vbi non possunt esse plura absoluta.

DIST

DISTIN. XXXII.

N dist.32. quæritur primò. Vtrum pater & filius diligãt se spiritusanc͡to.

PRO quęstione hęc est prima conclusio.pater & filius diligũt se spiritusanc͡to. Ista conclusio probatur communi auc͡toritate theologorum.

CONCLVSIO II. Ille ablatiuus spiritusanc͡to construitur in habitudine quasi effec͡tus formalis.vt dicit. S.D.præsenti.dist.ar.1.

¶ Vbi sciendum,ꝙ cum res communiter denominetur à suis formis. quicq̃d denominat aliud se habet per modum formæ licet nõ sit eius forma, sed aliquãdo effec͡tus.Dicimus enim ꝙ arbor floret floribus : qui tamen flores sunt ab arbore tanquam à causa efficiẽte. Et quia spiritussanc͡tus est amor à patre & filio procedens, quo denominantur se diligere,ideo bene dicitur ꝙ ille ablatiuus construitur in habitudine, quasi effec͡tus formalis. formalis quidem inquantum denominat. effec͡tus vero,accipiendo effec͡tũ pro omni produc͡to.

Aur. Vtrũ florere sit flores emittere. Contra exemplum arguit Aureo.primo florere non est emittere flores:sed diligere notionaliter spiritusanc͡t. est producere spiritusanc͡t. ergo exemplum non est ad propositũ.antecedens probatur.Nam si Deus imprimeret flores arbori:adhuc floreret, & tamẽ non emitteret flores.

Respondeo. negatur consequentia: quia sufficit ꝙ exẽplum sit simile quantum ad id propter quod sumitur vt est in proposito.Sicut enim flos nõ est forma arboris,& tamẽ ipsum denominat. ita spiritussanc͡t.denominat patrem, licet non sit eius forma.

Contra. Id ꝙ denominat aliud per modum effec͡tus formalis:oportet ꝙ sit quid produc͡tum & ꝙ denominet. sed cum dicitur arbor floret floribus : non significatur ly floribus:vt quid produc͡tum,quia verba neutra non construũtur cum termino productionis:vt calere dormire,& huiusmodi.sicut faciunt verba ac͡tiua:florere autem est verbum neutrum.

Respondeo.Primò,ꝙ sufficit ablatiuum cum quo construitur verbũ neutrum esse quid produc͡tum per ac͡tionem importatam per verbum ac͡tiuũ. Vnde licet flores non sint produc͡ti per ac͡tionem significatam hoc verbo florere sunt tamen produc͡ti ac͡tione quã significat hoc verbum emitto vel pullulo.& sic negatur minor.

Vel potest dici ꝙ hoc verbum florere includit verbum ac͡tiuũ,scilicet emittere.& per consequens dicit ac͡tionem transeũtem in accusatiuum inclusum. nam florere est flores emittere. & sic iterum negatur minor.Ad cuius probationem dicitur ꝙ in illo casu arbor nõ floreret,sed esset florida.

CONCLVSIO III. Licet ista sit propria.pater diligit spiritusanc͡to.& pater dicit verbum. tamen ista non est propria.pater spirat spiritusanc͡to.Hanc sic probat vbi.s.ad.3. Omne agẽs potest denominari termino emisso per ac͡tũ & quando verbum importat ipsum ac͡tũ & emissionẽ ac͡tus.sed diligere dicit emissionem amoris & ipsum amorem.& dicere dicit verbum & eius emissionem.spirare autem dicit tantum emissionem spiritussanc͡ti:& nõ spiritumsanc͡tum .ergo,&c.

Contra arguit Aureo.Aedificare dicit emissionem ædificij,& ipsum ædificium.& tamen non bene dicitur ædificator ædificat ædificio.ergo illa maior est falsa. *Aureo.*

Respondeo.negatur maior.quia ædificare includit tantum ædificationem & non ędificium.Et vt sciatur quando verba includũt tales ac͡tus. Sciendum est ꝙ quando non habetur perfec͡tus sensus nisi addatur accusatiuus verbo. tunc illud verbum non includit terminum:sed tantum eius emissionem. Sic est in proposito.Nõ enim habetur perfec͡tus sensus si dicatur ędificator ædificat.sed oportet addere quid ędificet: puta domum,ecclesiam & huiusmodi. Similiter si dico spirat:oportet addere aliquid,puta odorem,amorem. Similiter si dico generat, oportet addere vel hominem vel filium, vel vermen.Cum autem dico diligit : idem est ac si dicerem producit amorem. *Notato quando verba includũt ac͡tus suos.*

CONCLVSIO IIII. In diuinis est triplex amor.scilicet notionalis essentialis & personalis. Prima pars sic probatur. Ille amor est notionalis : qui potest concipi vt operatio,

ſed in diuinis amor pôt concipi vt operatio amantis,ergo &c.Iſte autẽ amor notionalis eſt ipſa communis ſpiratio. Secũda pars probatur.Ille amor eſt eſſentialis, qui concipitur vt principium operationis.q̃a diuina eſſentia eſt principium omnium operationum,vt dictũ eſt diſt.6.ſed amor pôt concipi vt principium,quo pater & filius ſpirant.ergo &c.Tertia probatur.Ille amor eſt perſonalis qui concipitur vt ſubſiſtens.ſed amor ſpiratus concipitur,vt ſubſiſtens. ergo &c.Iſte autem amor eſt ipſa perſona Spirituſſancti.

¶Iſtis tribus modis : ſumitur etiam diligere vt dicit.S.D.præſenti diſt.ar.2. ad.4.

Tripliciter ſumitur diligere ſicut triplex eſt amor.

Aureo.

Contra arguit Aureo. Si eſt aliquis amor eſſentialis,& aliquis perſonalis: ſequitur ꝙ ſpirituſſanctus eſſet ſaltẽ ſecũdum rationem perfectior patre,hoc eſt falſum.ergo &c.conſequẽtia probatur.In ſpiritu ſancto eſt amor eſſentialis,& amor perſonalis,& in patre non eſt amor perſonalis.ergo. ſpirituſſanct. eſt eo perfectior.

Reſpondeo. negatur conſequentia. quia amor perſonalis nihil eſt aliud ſecundum rem.: quàm amor eſſentialis. ſcilicet ipſa diuina eſſentia cum relatione.ex parte autem relationis nullã dicit perfectionem,cum relatio vt relatio nihil ponat in eo,de quo dicitur.

CONCLVSIO V. Pater diligit ſe ſpiritu ſancto,id eſt principium ſpiritus ſancti,qui eſt amor.

CONCLVSIO VI. Pater diligit creaturam ſpiritusſancto.

CONCLVSIO VII. Spirituſſanctus diligit ſe ſpiritu ſancto.Iſtas ponit vbi.ſ.art.2.& 3. Et.1.q.37.ar.2. ad.3.

QVÆSTIO. II.

QVęritur ſecundò.Vtrum pater ſit ſapiens ſapientia genita.

PRO quæſtione hæc eſt prima cõcluſio.Pater videt ſe & omnem creaturam in verbo.Hanc ſic probat.1.q.32. arti.1.ad.3.Quicunque comprehendit verbum videt in ipſo omnia quæ in eo repręſentantur.ſed pater comprehendit verbum,in quo ipſe & omnis creatura relucet.ergo,&c.

CONCLVSIO II. Pater non eſt ſapiens ſapientia genita ſine verbo. probatur ſic.vbi ſuprà. Id quo aliquis eſt ſapiens ſe habet vt formale principium eius.cum ſapientia dicat formam exiſtentem in ſapiente.ſed verbũ nullo modo habet rationem principij formalis reſpectu patris.ergo,&c.

Aur. hic. q.2.

Contra arguit Aureo.†primo.Id facit ad intellectionem,ſine quo intellectio eſſe non poteſt.ſed intellectio patris non poteſt eſſe ſine verbo ad quod terminatur:ergo verbum facit ad intellectionem patris.

Vtrũ pater ſit ſapiens ſapientia genita.

Reſpondeo. quòd verbum facit ad intellectionem patris:quæ nõ eſt aliud quàm intellectio cum relatione paternitatis.ſed hoc non eſt contra nos, qui dicimus,ꝙ verbum non eſt ipſa intellectio patris. nec principium eius elicitiuum.

Secundò.Iſta per te eſt vera pater diligit ſe ſpiritu ſancto ergo etiã iſta eſt vera:pater eſt ſapiens ſapientia genita. tenet conſequentia. quia ſicut ſapere eſt operatio immanens.ita & diligere.

¶Reſpondeo.negatur conſequentia quia diligere ſignificatur per modum actionis & vt eſt egrediens à ſuppoſito.Sapientia autem ſignificatur tãtum per modum manentis in eo:cuius eſt. Ad veritatem autem propoſitionis multum facit modus ſignificandi.

Contra.ergo iſta eſt vera:pater intelligit ſapientia genita.tenet conſequentia:quia intelligere ſignificatur:vt egrediens à ſuppoſito ſicut & diligere.

¶Reſpondeo.negatur conſequentia. quia diligere poteſt eſſe notionale, & ideo poteſt dici diligere ſpiritusſancto intelligere aut ſemper tenetur eſſentialiter. prima quæſtione 37.articulo primo.

Contra.quia iſta eſt vera.Pater diligit ſe ſpiritusſancto:quia ly diligere tenetur notionaliter.ergo & iſta eſt vera: pater ſpirat ſe ſpiritusſancto quod eſt impoſſibile.

¶Reſpondeo.negatur conſequentia: quia ſpirare dicit habitudinem principij reſpectu accuſatiui,quem regit:pater autem non eſt principium ſui: & ideo non debet ſpirare ſe. ſed diligere non dicit talem habitudinem: & ideo poteſt dici , quòd diligit ſe,&c.

DIST

DISTINCT. XXXIII.

IN distinctione. 33. quæritur. Vtrum proprietates personales sint diuina essentia.

PRO quæstione hæc est prima cõclusio. Essentia diuina & proprietas relatiua sunt idem realiter. probatur pręsenti distinct. articulo primo: quidquid est realiter in Deo, est idem re quod diuina essentia sed proprietates relatiuæ sunt in Deo secundum rem. ergo.

CONCLVSIO. II. Proprietas diuina est idem realiter quod persona. Hanc sic probat præsenti distinct. articulo secundò. proprietas diuina est in persona: ergo est ipsa: alioquin faceret compositionem cum ea.

CONCLVSIO. III. Essentia diuina & proprietas relatiua differunt ratione. Istam sic probat præsenti dinstinct. artic. 1. Illa differunt ratione quorum sunt diuersi conceptus. sed essentiæ & relationis sunt diuersi conceptus: quia conceptus essentiæ est ad se: & conceptus relationis est ad aliud. ergo. Item essentia vt essentia aliquid ponit: relatio autem nihil ponit. ergo differunt ratione.

Aureo. hic. q. 1.

Contra hoc arguit Aureo. † Id quòd distinguit personas realiter, est res vt sic. sed relatio vt relatio distinguit personas. ergo relatio vt relatio est res.

Relatio distinguit vt diuina essentia.

Respondeo, negando minorem, Relatio enim vt relatio: non habet quòd distinguat: sed quòd illa distinctio sit realis hoc non facit, inquantum relatio: sed vt diuina essentia. Sicut etiam Deus habet à sapientia, quòd sit sapiens: quòd autem sit sapiens substantialiter non habet à sapientia, vt sapientia est: sed vt est diuina. primo sen. dist. 26. q. prima articulo secundò. ad tertium.

Scotus in reper.

Contra idem arguit Scotus. Idem ex natura rei non est principium conuenientiæ & diuisionis: sed essentia est principium: in quo conueniunt personæ diuinę. & relatio est principium diuisionis, ergo essentia & relatio non sunt idem ex natura rei.

Respondeo. negando maiorem: quia talis distinctio & conuenientia non opponuntur: vt est in proposito. Nam conuenire in absolutis & distingui in relatiuis non sunt opposita. Facit etiam Scotus alia quatuor argumenta: quæ soluta sunt supra dist. secũda & octaua quæstione quarta.

Aureo vbi suprà.

Tertiò arguit Aureo. † Relatio distinguitur ab essentia secũdum totum id quod est. ergo non est ipsa essentia. consequentia patet. antecedens probatur. Relatio distinguitur in ratione respectus ab essentia: sed totum id quod est relatio est respectus. ergo distinguitur ab essentia secundum totum id quod est.

Esse dupliciter.

Respondeo, quòd esse accipitur dupliciter vno modo pro eo quòd per diffinitionem significatur. nam diffinitio iudicat esse rei. & in isto sensu conceditur antecedens: negatur consequentia. nam licet relatio secundum totum id quod est id est secundum totam diffinitionem siue secundum rationem relationis distinguatur ab essentia, est tamen ipsa essentia. Alio modo accipitur esse pro entitate rei, & sic negatur antecedens. Ad eius probationẽ negatur minot. non enim tota entitas relationis consistit in esse respectiuo, cum ex ratione relationis non habeat quòd sit entitas, sed ex fundamento.

Quartò. pater & filius habent aliquod esse in quo conueniunt inter se, & cum essentia scilicet esse diuinæ essentiæ & habent aliquod esse in quo distinguuntur, scilicet in esse patrem & filium, ergo etiam proprietates habent aliquod esse in quo conueniunt cum essentia, & aliquod in quo distinguuntur.

Esse habet conceptũ absolutum.

Respondeo. negatur antecedens, nullum enim absolutum plurificatur in diuinis. esse autem habet cõceptũ absolutum, cum conceptus entis sit primus, ideo est tantum ibi vnum esse.

Vtrum relatiões distinguantur inter se realiter.

Quintò arguit. ꝙ relationes non distinguuntur inter se realiter, paternitas nõ differt à filiatione realiter alia realitate, quam diuinitatis, quia tunc paternitas haberet aliam realitatem quã realitatem essentiæ, & sic distingueretur ab essentia realiter. nec differt ab ipsa filiatione realitate diuinitatis, quia tunc realitas diuinitatis & realitas filiationis distinguerentur realiter. ergo nullo modo differt ab ea.

Respondeo. quòd realitas, qua differt paternitas à filiatione, est realitas diuinitatis. sed negatur consequentia scilicet

licet quòd sequatur ex hoc realitatem diuinitatis differre à filiatione:quia realitas paternitatis non distinguitur paternitate à filiatione:inquantũ est realitas diuinitatis:immo nec inquantum est realitas: sed inquantum est realitas sub tali respectu. Ex hoc enim quòd realitas filiationis est relatio : habet quòd distinguat: & ex hoc quòd est realitas:habet quòd suum distinguere sit reale. Et ex hoc sequitur ꝙ paternitas & filiatio non ita se habent ad essentiam sicut rationale & irrationale ad animal: quia istæ duæ differentiæ diuidunt animal secundum rem. paternitas autem & filiatio non secant essentiam.

Cõsiderato.

CONCLVSIO. IIII. Essentia diuina & relatio sunt idẽ inconuertibiliter.probatur.quia quæcũque sunt idem cõuertibiliter:ita se habent:quòd de quocunque prędicatur vnum,prædicatur & reliquum. sed sic est quòd de quocunque prędicatur essentia non de eo prædicatur relatio . igitur. nã de paternitate predicatur essentia. non autem filiatio.

Aureo.

Contra arguit Aureolus primo sen. distinct.secunda. Nulla res excedit seipsam , nec est maior se : nec sibi inconuertibilis aut inadæquata. sed essentia est illa res quę est paternitas.ergo non est ei adæquata.

In diuinis non excedẽtia: nec maius: nec totum.

¶Respondeo : & dico primò , quòd in diuinis nec est excedẽtia:nec vnum est maius altero:cum istæ sint proprietates totius respectu partium : in diuinis autem non est totum , cum requirat compositionem & potentialitatem partium.

Essentia nõ dicitur propriè in adæquata relationi.

¶Dico secundò : quòd essentia ideo dicitur inconuertibilis relationi : quia se habet ad eam vt commune ad proprium.

¶Dico tertiò, quòd essentia non dicitur etiam propriè inadæquata paternitati. Cuius ratio est:quia inęqualitas requirit realem diuisionem extremorum : sicut etiam æqualitas : inconuertibilitas autem non : cum sit pura negatio.

¶Dico quartò,quòd illa ratione est fallacia accidentis. Quod enim essentia sit inconuertibilis paternitati : non conuenit ei ex eo quòd est eadem res cum paternitate:sed inquantum ab ea distinguitur. Vnde licet nulla res sit sibiipsi inconuertibilis : est tamen inconuertibilis alicui,à quo sola ratione differt.

Secundo omne inconuertibile alicui includit illud : & aliquid plus.sicut quia homo est inconuertibilis animali:illud & aliquid vltra ipsum includit. sed paternitas nihil plus includit quam essentia.igitur.

¶Respondeo. Negatur maior , nisi sit inconuertibilitas per modum totius & partis:ꝙ non est in proposito.

Tertiò.Impossibile est : quòd aliqua sunt æqualia quantitatiuè:& vnum inadæquatur alteri.ergo impossibile est, quòd aliqua sint idem entitatiue:& vnũ inadęquatur alteri.sed paternitas & essentia sũt idem entitatiuè.ergo.&c.

¶Respondeo. nego primam consequentiam. quando illa quæ sunt idem entitatiuè se habent vt commune & proprium:sicut est in proposito.

Quartò manente eadẽ causa, manet idẽ effectus.sed causa,ꝙ essentia sit inconuertibilis paternitati est infinitas eius:ergo quicquid habet infinitatem, quam habet essentia , prædicatur de omnibus : de quibus prædicatur essentia : sed paternitas habet illam infinitatem , quam habet essentia: ergo &c.

Respondeo ad minorem. quòd licet paternitas habeat infinitatem quam habet essentia : non tamen eam habet vt est relatio vel paternitas, sed illa infinitas conuenit ei secundario principaliter autem conuenit essentiæ tanquam attributum eius. Et sic ad argumentum minoris negari potest : quia habere infinitatem non est causa illius sed habere eam principaliter. Alia,quæ faciunt ad hanc conclusionem , dicta sunt suprà.distinct.2.

Infinitas secũdario conuenit relationi diuinæ.

CONCLVSIO. V. Proprietas personalis differt secundum rationem à persona. probatur præsenti distinct, art.2.Illa differunt ratione:quorum vnum est alterius constitutiuum sed proprietas est personæ constitutiua: ergo &c.

CONCLVSIO. VI. Proprietates sunt in personis. Probatur.1.parte.q.32.art.3. Omnis forma intrinsecè denominans est in eo , quòd denominat : sed proprietates denominant personas. pater enim dicitur pater paternitate & spirãs spiratione: ergo istæ propri-

proprietates sunt etiam in essentia per identitatẽ, & non sicut in supposito:& ideo essentia non refertur ad aliud.&c.

DISTINCTIO. XXXV.

IN dist. 35. quæritur primò. Vtrum Deus sit intelligens.

PRO responsione sit hęc prima conclusio. Immaterialitas est causa intellectualitatis. Hanc probat prima.qõ.14.art.1. Id per quod aliquid recipit formam alterius rei absolutæ,& sine cõcretione: est causa intellectualitatis. sed immaterialitas est huiusmodi igitur.

Aureõ. vbi suprà

Contra arguit Aureolus. † Anima intellectiua intelligit & est forma materialis: ergo aliqua forma materialis intellectus.

Forma dicitur materialis dupliciter, propter receptionem vel ꝑꝑ immersionẽ in materia.

¶ Respondeo. Aliqua forma dicitur materialis dupliciter. Vno modo quia est forma materiæ: & sic conceditur totum: nec est contra conclusionẽ vt patebit. Alio modo dicitur forma immaterialis, vt quia non est in materia: vel si recipitur in materia: non tamen est immersa materiæ: quia habet aliquam operationem cui non communicat materia: nec eius dispositionem: vt dicitur secundo contra gen. cap. 64.& hoc modo anima intellectiua est immaterialis. sensus ergo conclusionis est ꝙ nulla forma immersa materiæ intelligit.

Intelligentia animæ arctatur per materiam.

¶ Dico tamen, quòd anima etiam ex hoc quod est in materia aliquo modo arctatur: quia quandiu est in corpore, non intelligit nisi per species acceptas à phantasmatibus: sed exuta à corpore intelligit per species infusas.

Secundò arguit. idẽ gaudium & tristitia & ceteræ passiones quæ voluntati debentur: sunt quædam abstracta à materia: sed non sunt cognitiua, nec cognitionis principia. ergo cõclusio falsa.

Vtrũ immaterialitas sit cã intellectionis.

Respondeo. Dico, quòd conclusio intelligit quòd materialitas est causa intellectionis: si illud sit per se subsistẽs: nec sequitur quòd actu semper intelligatur, quia non semper vnitur intellectui in esse obiectiuo.

Tertiò. Si immaterialitas est causa intellectionis, aut hoc est quantum ad negationem, quam includit immaterialitas. & hoc non. quia priuatio non est causa positiui. aut hoc est quantum ad subiectum negationis,& hoc etiam non, quia eius quod conuenit alicui in primo modo perseitatis, nulla est causa. sed intellectualitas conuenit tali subiecto in primo modo, dicendi pe se. ergo.

Immaterialitate circumloquimur spiritualitatem.

Respondeo. quòd per immaterialitatem circumloquimur oppositum materialitatis, scilicet spiritualitatem. est ergo sẽsus quòd spiritualitas est causa intellectualitatis.

Ad improbationem negatur minor. quia spiritualitas non conuenit enti spiritali in primo modo dicendi per se. sed in secundo, quia est eius propria passio.

CONCLVSIO II. Intellectus noster non potest intelligere sine specie intelligibili. Hanc probat de veri.q.8.art.6. Nulla pura potentia potest agere nisi per id quod fit actu. Intellectus noster est pura potentia: vt habetur ex tertio de anima. & id quo fit actu est species intelligibilis. ergo.

Aureo. hic.q.1.

Text. 4.

Contra arguit Aureol. † Non est dãda species generalis intellectus: quia ipsa prohiberet extraneum. vt dicitur tertio de anima. † ergo non est danda species acquisita.

Vtrum sit danda species acquisita.

Respondeo. negatur consequentia. quia species generalis non subesset imperio voluntatis: sed actuaret intellectum, quantum posset.& propter hoc intellectus semper esset in actu perfecto per eam. vnde non posset aliam recipere, quia impossibile est duas formas eiusdem generis in actu perfecto esse in eodem subiecto, species autem acquisita subest imperio volũtatis: vnde potest esse in intellectu habitualiter, quia est medius modus inter purã potentiam,& actum perfectum nec repugnat hoc modo plures formas eiusdem generis perficere idem subiectũ.

Scot⁹ hic q. vnica.

Secundò arguit. Scotus † argumentis Henri. quoli. 4. qõ. 7. Nulla simplex operatio reducitur in duo principia, sed intelligere est simplex operatio: ergo non reducitur in intellectum & speciem,& sic sequitur quòd non est danda species in intellectu.

Respondeo. negatur maior de principiis qui diuersimodè respiciunt illam operationem, sicut est in proposito. nã intellectus respicit substantiam actus species vero modum actus. 4. sent. dist. 49. art. 2.

Tertiò, si species est in intellectu, ipsa

ipsa naturaliter ageret, & per cōsequēs semper intellectus per eam esset actu intelligens, & si essent plures species, essent actu plures intellectiones. hoc autem est falsum.ergo.&c.

Cur per speciē non semper intellectus intelligat.

Respondeo. negatur secunda consequentia. quia licet species naturaliter ageret, tamen intellectus per eam non semper actu intelligit:quia ipsa nō est principale principiū intellectionis. sed ipsa potentia intellectiua, quæ vtitur ista vel illa specie secundum quòd diuersimodè mouetur à voluntate vel à phantasmate,vel aliis huiusmodi occasionibus: & propter hoc contingit ꝙ intellectus quādoque falsè componit. concedo tamē ꝙ prima intellectio præcedit omnem actum voluntatis.

Quartò. Voluntas potest agere circa obiectum suum: dato ꝙ nihil ab ea recipiat. ergo & intellectus circa obiectum suū, dato ꝙ non recipiet species.

Respondeo. negatur consequentia. quia voluntas est potentia actiua. intellectus vero est potentia passiua: ideo non potest agere nisi fiat actu per speciē, & ista est generalis causa tam sensui quàm intellectui recipiēdi speciem: quia,scilicet sunt potentiæ passiuæ.negatur etiam antecedens.quia voluntas recipit ab obiecto quandam impressionem,quæ dicitur species amoris.

Alia argumenta eius ad hoc propositum soluuntur.2.dist.3.q.2.

Godofredus quoli. 4.

Contra eandem arguit Godofredus † septem mediis, quæ soluta sunt ex dictis supra.

Alii.

Arguunt et alij vt recitat Scotus. Primò si species ponitur in intellectu hoc est maximè, vt sic principium intellectionis. sed propter hoc non est ponenda.ergo. maior nota:minor probatur.Omne principium intellectionis est potentia intellectiua:sed species nō est potentia.ergo.

Actꝰ speculare, à quibꝰ producantur intellectio & species.

Respondeo. negatur minor.Ad probationem eius negatur maior de eo, quod est principium, solū quò ad modum actus,& non quò ad eius substantiam.Species autem est principium solum quò ad modum. Quod enim ille actus sit intellectio habet ab intellectu: ꝙ aut sit huiusmodi vel illius habet à specie. propterea dicit S. Thom. quoli.primo.q.2.artic.primo. quòd res ad extra sunt sufficientia motiua sensuum exteriorum non autem intellectus:sed comparatur intellectus ad eorum actionem. nam intellectus agens est principale, quod causat species in intellectu possibili, phantasmata vero concurrunt instrumentaliter: & quantum ad hanc receptionem specierum intellectus dicitur pati: sed ipse actus per speciem producit actum intelligendi,& verbum in quo cognoscit rem ad extra. ipsi vero actus ex obiectis specificantur.

Secūdò sequitur, ꝙ intellectus non ordinaretur per se ad intellectionem, sicut ad propriam perfectionem.consequens falsum. consequentia probatur. quia nulla potentia ordinatur per se ad illum actum, ad cuius principium est in potentia contradictionis. sed intellectus per te est in potētia contradictionis ad speciem, quæ per te est principium intellectionis.

Respondeo.negatur maior. Ad probationem maior negatur etiam de eo quod est tantum partiale principium, cuiusmodi est species: & maximè quādo id quod est in potentia contradictionis inclinatur ad id quod est in tali potentia.Intellectus autem naturaliter inclinatur ad speciem.

Tertiò,si species causat intellectionem,sequitur quòd non possint esse in actu intellectiones logicæ & relationes rationis: quia nullum reale est ens rationis. sed omne causatum à specie est reale: ergo nullum causatum à specie est ens rationis. omne autem quod est in intellectu,causatum est à specie.

Respondeo, negatur consequentia prima. quia non sola species est causa actus intelligendi sed ipse intellectus: & ideo potest reflectere se super actū suum:& cōparare rem extra ad ea quæ sunt in intellectu:& inde causantur relationes rationis.Ad probationem negatur minor.de eo quod non solū causatur à specie: cuiusmodi est quicquid est in intellectu. *Vnde causentur relatiōes rationis.*

Dico postremò,ꝙ entia rationis nullam habent causam effectiuam:sed tantum habent esse cognitum,& ideo hęc ratio nihil facit ad rem.

CONCLVSIO III. Species intelligibilis distinguitur ab actu intelligendi.probatur. Omne principium operationis distinguitur operatione, sed species est principium intellectionis.ergo.

Contra

Aur. vbi suprà. Vtrũ species sit in tellectio.

Contra arguit Aureolus.† Id quo formaliter res apparet, est intellectio. sed species est id, qua formaliter obiectum apparet intellectui, ergo. &c.

Respondeo. Dico primò, ꝙ formalis apparentia est quidam respectus rationis rei cognitæ ad cognitionem vel ad cognoscentem: & ideo obiectũ non apparet formaliter intellectui per actum intelligendi, qui elicitur mediante specie: quæ species est habitudo intellectiua. nec apparet formaliter per speciem: sed per respectum apparentię: sicut etiã est aliquod visum formaliter per respectum visibilitatis: & sic negatur minor.

¶ Dico secundò, ꝙ iste respectus fundatur super verbo formato ab intellectu, & propter hoc dicitur obiectũ actualiter apparere per actum intelligẽdi: quia facit verbũ esse in actu: in quo verbo res actualiter apparet: habitualiter vero dicitur apparere per speciem intelligibilem.

¶ Dico tamen, ꝙ per actum non ponitur in mente obiectum: in esse præsenti potentiæ, sed per speciem aut per verbum, nã intellectio non est per modum formæ repræsentantis: sed per modum effluxus & operationis.

CONCLVSIO IIII. Actus intelligendi distinguitur realiter ab intellectu. probatur. Omne productũ distinguitur realiter à producente. Actus intelligendi producitur ab intellectu: ergo distinguitur ab intellectu.

Durãdus hic. Vtrũ intellectio sit idẽ realiter cum intellectu.

Contra arguit Durandus.† ꝙ intellectio sit idem realiter cum intellectu: licet addat super ipsum quendam respectum ad obiectum. Primò. omnis forma absoluta potest esse principiũ operationis, sed intellectio non potest esse principium operationis: ergo non est forma absoluta.

Respondeo. negatur maior. vt patet de quantitate: & maximè negatur de forma quæ est actus secundus: quia talis non expectat vlteriorem habitum in subiecto.

Secundò. In eodem absoluto nõ possunt adunari contraria: sed eodẽ actu cognoscuntur contraria: ergo cognitio non est forma absoluta.

Respondeo. negatur maior loquendo de contrariis secundum esse intentionale: quia vt sic non sunt contraria.

Tertiò. sicut se habet lucerẽ ad lucem: sic intellectio ad intellectum: sed lucere est ipsa lux: ergo &c.

Luc re est actus primus

¶ Respondeo. negatur maior: quia lucere est actus primus: & intellectio est actus secundus. negatur etiam minor: quia lucere non est lux, sed ipsum esse lucis.

Io. de Ripa

Quartò arguit Ioan. de Ripa Tranzonum. Intelligere Dei non est actio: ergo nec intelligere nostrum.

¶ Respondeo negatur antecedens. dicit enim Commentator. 12. metaphy. com. 39. quod actio diuini intellectus est vita. & secundo cœli. com. 17. dicit quòd actio Dei est eius æternitas.

Vtrũ intellectus sit potẽtia actiua.

¶ Dico secũdò, quòd intelligere Dei non est elicitum sicut intelligere nostrum: & propter hoc intelligere in nobis distinguitur ab intellectu: non autem in Deo. Vnde licet esse distinctum ab intellectu non sit de ratione intelligere Dei: est tamen de ratione intelligere nostri: quia aliquid est de rõne inferioris, quod non est de ratione superioris. prima parte. q. 29. ar. 4.

Quintò. Si potentia perceptiua, cuiusmodi est intellectus, esset actiua, tũc potentia perceptiua adderet aliquid super potentiam actiuam. sed hoc est falsum: quia quæritur de illo addito, quid sit. consequẽtia patet. quia inferius addit ad superius. sed potentia perceptiua si est actiua, est inferior ad actiuã: quia non omnis actiua est perceptiua.

Respondeo. negatur minor. & dico, ꝙ addit hoc scilicet agere per actionẽ, immanentem, elicitam à potentia assimilata obiecto. hoc autem non conuenit omni potentiæ actiuæ. Istud autem additum non est actio, sed specificatio actiuitatis: sicut etiam rationale specificat animal.

Tertiò. si potẽtia perceptiua est productiua: aut producit aliquod reale aut aliquod intentionale. Non primum vt patet. Non secundum, quia potentia productiua entis intentionalis est ignobilior productiua potentia entis realis: sed potentia perceptiua nõ est ignobilior quàm actiua: ergo &c.

¶ Respondeo. quòd est productiua entis realis: quia producit in se cognitionem quæ est realis qualitas. est etiã productiua entis intentionalis: quia illæ intentiones quæ sunt in intellectu:

licet in se sint reales, sunt tamen intentiones respectu obiecti quod repręsentant. Ad obiectionē autē negatur maior: si potentia productiua entis intentionalis producat etiā ens reale, & maximè negatur illa maior: quia ens intētionale puta rosa intentionalis in intellectu: est perfectius rosa reali inquantū illa est immaterialis & actu intelligibilis: & principium intellectionis, quę est actus nobilissimus, licet rosa ad extra quantum ad aliquid: sit magis perfecta, inquantum est substantia, illa vero intentionalis est accidens.

Rosa in intellectu quantum ad aliquid est perfectior.

CONCLVSIO V. Formalis ratio intellectionis creatę consistit in hoc ꝙ est esse actionem immanentem intellectui ab ipso intellectu causatam. Probatur. illa est formalis ratio alicuius quæ per nomen exprimitur: vt dicitur. 4. meta. † sed hoc nomē intellectio exprimit actionem intellectus. omnis autem actio intellectus est immanens. ꝙ vero intellectus sit actiuus respectu intellectionis: ponit Commenta. 2. de anima com. 55. & 3. de anima. com. 21. & com. 36. sic dicit: duæ sunt actiones intellectus: quarum vana est intelligere: alia est extrahere. idē ponit. 12. meta. com. 39. dicens ꝙ intellectus natus est diuidere ea, quę sunt adunata in re.

Tex. 28.

Cōtra arguit Io. de Ripa Tranzonū. Si formalis ratio intellectus cōsistit in esse ab intellectu: sequitur ꝙ illa intellectio sit nobilior quàm intellectus agit secundum vltimum suū posse. hoc autem est falsum. minor probatur. quia intellectionem agit intellectus naturaliter secundum vltimum suum posse. & non visionem beatificā: sed talis intellectio non est dignior visione beatifica: ergo. &c.

Io. de Ripa Tranzonum.

¶ Respondeo, ꝙ intellectus potest dupliciter cōsiderari. Vno modo vt est possibile id est vt est pura potentia ad omnes species intelligibiles. Alio modo: vt est in actu per aliquem habitū, siue ille habitus sit species, siue lumen gloriæ. Quando autem dicitur in conclusione ꝙ ratio intellectionis cōsistit in esse ab intellectu nō loquitur de intellectu possibili, sed de intellectu in actu. Ex hoc sequitur ꝙ illa intellectio est nobilior quæ est ab intellectu actuato nobiliori habitu. Ad argumentum maior negatur. quia procedit ac si formalis ratio intellectionis consistat pręcisè in esse ab intellectu.

¶ Sed contra reduco sic argumentū. Sequitur ꝙ intellectio illa sit nobilior quam intellectus in actu agit secundū vltimum sui posse. sed intellectus in actu agit intellectionem naturalem secundum vltimum sui posse, & nō visionem beatificam: ergo. &c.

¶ Respōdeo. negatur maior. quia nō accipit totum in quo consistit ratio intellectionis: cōsistit enim in esse ab intellectu: qui intellectus sit in actu. deberet ergo sic argui. Illa intellectio est nobilior quam intellectus agit secundum suum totum posse: & qui sit nobiliori modo in actu: in quo sensu negatur minor.

¶ Dico secūdò, ꝙ etiam sine hoc minor est falsa: quia beatus totum posse intellectus applicat ad videndū Deum: & vtitur habitu gloriæ quātum potest: eo quod ille habitus necessitat intellectum ad intensissimè ipso vtendum. Dico tamen ꝙ essentia diuina non tantū vnitur intellectui creato: quin ad hoc perfectius possit vniri: & propter hoc ex hac parte nunquam potest intellectus agere secundum totum suum posse.

Secundò. In Deo est formaliter intelligere: & tamen non est causatū ab intellectu: ergo formalis ratio intelligere non consistit in esse causatum ab intellectu.

¶ Respondeo. negatur consequentia. quia intelligere non dicitur vniuocè de Deo & creaturis.

Tertiò. Aliquid potest esse formaliter intellectio: dato ꝙ nō informet intellectum: ergo non est de ratione intellectionis esse operationem immanētem. consequētia patet. antecedēs probatur. quicquid facit aliquid formaliter intelligere: prius est realiter in seipso. sed intellectio per te facit intellectū formaliter intelligere: ergo priusquam informet intellectum est actualiter intellectio.

Respōdeo. negatur antecedens. Ad eius probationem negatur maior. nam albedo facit formaliter album: & tamē ipsa non est alba.

¶ Dico secundò ad antecedens: ꝙ licet illa entitas: quæ est intellectio esset: ipsa tamen tunc diceretur intellectio:

ctio: quia intellectio non dicit præcisè illam entitatem, sed dicit eam: vt qua aliquis intelligit: nullus autem intelligit per actum à se separatum.

Cōtra. Illa intellectio sic separata intelligeret: ergo sibi cōueniet ītellectio vt intellectio est. cōsequētia patet antecedēs probatur. illa intellectio haberet esse intelligēs: ergo intelligeret. consequētia hæc patet assumptū ꝓbatur. Esse vniuscuiusque formæ intimius cōsequitur ipsam formam quàm subiectū, sed quando intellectio est in subiecto dat ei esse intelligens: ergo si sit separata habebit tale esse.

Respondeo. negatur antecedens. Et similiter ad eius probationem negatur etiam antecedens, & ad eius probationem negatur consequentia.

Intellectio separata non esset esse intelligens.

Vbi sciendum ꝙ intellectio separata haberet quidem suum esse: quia consequitur eam sicut actus propriam potētiam: sed illud esse non esset esse intelligēs: sed esse intellectionis: quia esse intelligens dicit actum formæ: cum habitudine ad potentiam intellectiuam.

CONCLVSIO VI. Deus est intelligendi probatur. 1. qō. 14. ar. 1. sic omnis forma per se subsistens est intelligens, sed Deus est huiusmodi: ergo. &c.

CONCLVSIO VII. Intellectus Dei non se habet ad suum intelligere: vt potentia ad actum. Hāc sic probat secundo contra gen. cap. 10. Omnis potentia est principium transmutandi aliud in quantum aliud: sed intelligere Dei non est aliud ab intellectu eius: alioquin faceret compositionem cum eo: ergo.

Cōmunio ri amplio rique doctrina, eruditur hic, ingenio præstans quo modo intellect[us] Deo attribuatur.

Vbi nota pro ista cōclusione. Quod cū quicquid Deo attribuitur: attribuatur ei secundum id quod est perfectionis tantum: intellectus non conuenit Deo quantum ad potentialitatem, sed inquantū est actus primus fixus & permanens. Similiter intelligere non conuenit Deo quantum ad dependentiam quam habet ab intellectu, sed inquantum dicit actum vltimum, qui non est vltra complebilis per alium actum. Et hæc de ista quæstione.

QVÆSTIO. II.

Quæritur secundò. Vtrum diuina essentia sit obiectum adæquatū diuini intellectus.

PRO quæstione sit prima conclusio. Diuina essentia est primum per se & principale obiectum diuini intellectus. Hanc sic probat. primo cōtra gen. ca. 48. Illud est primum & per se obiectum intellectus: cuius specie sola intelligit: sed diuinus intellectus sola diuina essentia intelligit: ergo &c.

Aur. hic.

Contra arguit Aureo. ☩ primo. Nulla potentia attingit id quod non participat rationem formalem sui obiecti, sed creaturæ non participant rationē formalem diuinæ essentiæ: ergo Deus nō intelligit creaturas. quod est falsum: ergo &c.

Secundò. Nulla potentia ponit differentiam inter suum formale obiectum & alia. sed intellectus diuinus ponit differentiam inter se & alia: ergo suū obiectum non est essentia.

Tertiò. Nobilioris potentiæ est vniuersalius obiectum: ergo diuinus intellectus habet vniuersalissimum obiectū scilicet ens.

Quartò. Sequitur ꝙ diuina scientia subalternaretur metaphysicæ. hoc est falsum. patet consequentia, quia diuina essentia continetur sub obiecto metaphysicæ.

Quintò. Deus cognoscit aliquid sub vniuersaliori ratione quàm sit diuinæ essentiæ ratio: puta sub ratione entis: ergo ipsa non est formale obiectum diuini intellectus.

Sextò. Illud est formale obiectū potentiæ quod includit primarium & secundarium obiectum talis potentiæ, sed ens includit primarium & secundarium obiectum talis potentiæ scilicet diuini intellectus, scilicet Deum & creaturas.

Ista omnia argumenta vnica solutione soluuntur: quia est vnum mediū diuersimodè sumptum. Dico igitur ad omnia ista: vt colligitur ex. D. S. in tractatu de natura generis. Vnum continere aliquid contingit dupliciter. Vno modo per prædicationem. Alio modo per virtualem continētiam. Primo modo ens continet omnia: & omne superius continet suum inferius, sed ista cōtinentia est imperfecta, quia inferiora non sunt in superioribus actu sed tantum potentialiter. Diuina autem essentia continet oīa secundo modo: & ista cōtinētia est perfecta. quia est actualis.

Vnū cōtinet aliud dupliciter prædicatione & virtute.

¶ Ex hoc patet quòd diuina essentia perfectius continet omnia, quā faciat ipsum.

Ens cōmune perfectius non continet, quā Deus neque est simplici⁹.

ipsum ens commune. Sequitur etiam ꝙ ens nō est prius nec simplicius Deo: licet diuidatur per ens creatū & increatū:quia diuisum non est prius nec simplicius altero membrorum diuidentiū: quando in tali diuidente cōtinetur actu quicquid continetur potentialiter in ipso diuiso.

¶Dico secūdò:ꝙ Deus intelligit res sub propriis rationibus : puta lapidem sub ratione lapidis.Ista tamen nō sunt formale obiectū , quia non sunt id per quod Deus omnia alia intelligit.

¶Ad primum igitur negatur minor. quia licet creatura non participet diuinam essentiam per perfectionem:participat tamen per similitudinem:& in ea eminenter continetur.

Ad secundum negatur maior. quādo illa continentur in formali obiecto emi nentissimè.

¶Ad tertium negatur vltima consequentia.quia diuina essentia est nobilior ipso ente.

¶Ad quartum negatur consequentia. ad probationem negatur similiter consequentia:quia licet diuina essentia contineatur sub ente per prædicationem:tamen ens continetur sub ea nobiliori modo:& hoc impedit subalternationem.

¶Ad quintum negatur consequentia.quia illa ratio vniuersalis continetur eminenter in diuina essentia.

¶Ad sextum negatur maior. quādo primarium obiectum includit secundarium perfectiori modo quàm aliquod commune includat vtrumque.

CONCLVSIO II. Deus cognoscit alia à se tanquam obiecta secundaria. Hanc probat primo contra gen.ca.49.quicunque cognoscit perfectissimè aliquā causam:cognoscit etiā omnes effectus:sed Deus perfectissimè cognoscit essentiam suam qui est causa aliorum à se:ergo cognoscit alia à se tanquam obiecta secundaria.

Aureo.

Contra arguit Aureo.omnis intellectio dependet ab obiecto,ad quod terminatur,sed diuina intellectio nō dependet à creaturis:ergo non terminatur ad creaturas.

Respondeo.Dico primò ꝙ in diuinis nulla est dependentia:licet concedatur ꝙ sublato omni esse creaturæ siue in se siue in Deo,Deus nō intelligeret creaturam.

¶Dico secundò ꝙ esse quod habet creatura in Deo est ipse Deus : quia creaturę sunt veriori modo in Deo quā in seipsis,sed ly verum designat veritatem rei:nam creatura in Deo est creatrix essentia:vt dicit Anselmus in monologion cap.34.licet sint veriori modo in seipsis : vt ly verum dicit veritatem prædicationis.de veri. quæstio.10. arti.6.

Creatura veriori modo sūt in Deo veritate rei, nō aūt secūdū prædicationē.

¶Dico tertiò ꝙ illud esse est esse verbi:licet esse intellectum dicat illud esse in recto:& in aliquo respectu ad rē creatam.

Ad argumentum negatur maior.nā intellectio Dei terminatur ad Deum non tamen ab eo dependet: & remoto omni esse creaturæ:adhuc esset diuinū intelligere:licet non cum respectu ad creaturam.

CONCLVSIO III. Deus cognoscit creaturas in essentia sua. Hanc sic probat vbi suprà. Omne cognitum cognoscitur per speciē,in qua repręsentatur:sed creaturę repręsentantur in essentia Dei:ergo ea cognoscuntur ab intellectu diuino.Sed quia.S.D. videtur dicere ꝙ essentia diuina repręsentat creaturas per modum speculi:& in 4.dist.49.quęstio.2.ar.5.ad.6.dicit ꝙ est speculum voluntarium.

Aur. vbi suprà.

Cōtra hoc arguit Aureolus.†Quicquid cognoscitur in speculo reflexe,cognoscitur & alio actu & alia specie quàm speculum,sed Deus non cognoscit reflexe creaturas,nec alio actu,aut alia specie quàm essentia sua:ergo non videt creaturas in essentia sua tāquam in speculo.

Diuina essentia nō est speculū rerū.

Respondeo.Primò dico non esse de mente.S.Doc.ꝙ diuina essentia sit speculum rerum:licet eas repręsentet expressè:vt patet de verita.quæstio.12.ar. 6. quia de ratione speculi est ꝙ in eo resultet species rei & non præexistat: in Deo autem præexistit ab æterno species cuiuslibet creaturę:nec resultat ex præsentia creaturæ.

¶Dico secundò,quòd creaturæ sunt potius speculum Dei : vt patet primæ ad Corin.13.Videmus nunc per speculum:quia in creaturis resultat similitudo diuinæ naturæ.

Speculū duplex naturale & artificiale.

¶ Dico tertiò,quòd duplex est speculum : nam aliquod est artificiale & aliquod naturale.In speculo artificiali causatur species ab obiecto ad speculum:

lum:& illa species repræsentat tantum visibile. sed quando illa species terminata est ad speculum, tunc à speculo & visibili causatur vna species vtrunque repræsentans, quæ protenditur à speculo vsque ad oculum,& per eam vnico actu videtur speculum & res:sed speculũ directè,res vero reflexe, quia species est directa respectu speculi & reflexa respectu rei.

Ad argumentum igitur negatur maior pro secũda & tertia parte, quia eodem actu & eadem specie videtur speculum & res.& hoc intelligo quando videtur speculum vt speculum: & non solum vt vitrum,vel lapis & huiusmodi:quia idem est motus in imaginem, vt imago est & in rem cuius est imago.

Diuina essentia quomodo dicatur speculum.

Speculum naturale est quod naturaliter repræsentat: & de hoc etiam negatur maior simpliciter: & maximè quãdo speculum non est aliud à specie rei in eo visæ. Hoc modo est diuina essentia,quæ eo modo quo potest dici speculum,scilicet inquantum repręsentat: naturaliter repræsentat omnem creaturam diuino intellectui & intellectui creato tantum quantum vult: & propter hoc respectu intellectus nostri dicitur speculum voluntarium.

CONCLVSIO. IIII. Deus cognoscit infinita. Hanc sic probat primo contra gen.ca. 70. quicunque comprehendit causam, cuius virtus est infinita,siue se extendit ad infinita:cognoscit infinita:sed Deus comprehendit essentiam suam,cuius virtus se extendit ad infinita:ergo &c.

Aureo. vbi suprà. Vtrũ De⁹ cognoscat infinita.

Contra arguit Aureolus: †Si Deus intelligit infinita: sequitur quòd diuisio continui sit euacuata in intellectu diuino.hoc est falsum.ergo:consequentia probatur. quia si intelligit continuum aut in eius intuitu ponuntur partes indiuisibiles in quas linea diuideretur: & hoc non: quia continuum non est diuisibile in indiuisibilia: aut ponuntur partes diuisibiles & hoc non: quia sequitur quòd diuino intellectui sit aliquid accrescere scilicet earum diuisio:aut esset ponere totum continuum in actu. partes vero in potentia reducibili ad actum successiuè:sicut accidit in nostro intellectu:& hoc non: quia Deus nihil successiuè intelligit: ergo. Eodem modo arguit de numeris & de perfectionibus specificis:dicẽs ꝙ si Deus cognosceret infinita:sequitur quòd Deus videret infinitum numerum, & infinitam speciem & infinitam magnitudinem.

Diuisionẽ continui esse euacuatã in intellectu diuino, dupliciter intelligitur.

Respondeo.dico primo:quòd antecedens potest habere duplicem sensum. Vnus est iste:diuisio continui est euacuata in intellectu diuino id est Deus videt primam & vltimam diuisionem continui & iste sensus est falsus. Alius est quòd Deus simul & sine successione videt omnem diuisionem continui possibilem.& hoc est verum: & quia eodem intuitu videt totum continuum & medietatem eius:& medietatem medietatis & sic sine fine.primo contra Gen.cap.64.

¶Ad probationem igitur admittitur secundum membrum: quia non videt in continuo: nisi partes diuisibiles.sed negatur consequentia: quia simul videt partes illarum partium in infinitum: nec quiescit ad aliquam partem siue diuisionem.

Post disputata stabile fundat doctrinam.

¶Dico secundò, quòd similiter videt infinitas magnitudines quarum nulla est maxima: quia quæcunque data ad hoc videt maiorem. Idem dico de numeris & de perfectionibus specificis.Non enim sequitur: infinitæ magnitudines siue species siue numeri sunt visi à Deo: quorum secundus est maior primo: tertius secundo: & quartus tertio. & sic sine fine. ergo videtur in infinitum numerum. sicut etiam non sequitur in continuo sunt infinitæ partes, quarum secunda est minor prima: & sic sine fine. ergo est aliqua pars infinitæ parua.

CONCLVSIO. V. Deus cognoscit singularia. Hanc probat.1. contra Gen.ca.65. quicunque cognoscit principia singularitatis cognoscit singulare. sed Deus est huiusmodi. ergo maior patet:minor probatur. Deus cognoscit materiam, & principia eam indiuiduantia: ergo cognoscit principia singularitatis. consequentia nota. Antecedens probatur. Deus cognoscit quicquid repræsentatur per essentiam suam: sed per essentiam Deus repræsentantur principia indiuiduantia. ergo.

¶Sciendum est quòd aliud est. cognoscere aliquid in propria natura & aliud cognoscere singularia. quia cogno-

Aliud est cognoscere rem in propria natura, aliud singularia. gnoscere rem in propria natura est eam rem cognoscere secundum propriam rationem speciei: cognoscere singularia est cognoscere quantum ad id per quod indiuiduantur.

Aureo. vbi suprà. Contra arguit Aureo. † cognitio illius rei: quæ in rebus singularibus est singularis non est cognitio ipsius singularis vt singulare est. sed materia est singularis in rebus singularibus. ergo ex hoc quòd Deus cognoscit materiam alicuius singularis: non sequitur quod cognoscat singulare quo ad eius singularitatem.

Respondeo. negatur minor, nam materia in duobus singularibus non est eiusdem rationis immo nec eadem materia sub diuersis formis, vt dicit S.D. in fine tract. principiis indiuiduationis.

Secundus. Artifex producens singulare, non oportet quod ipsum cognoscat quo ad eius singularitatẽ, sed sufficit quod ipsum cognoscat vt indiuiduũ vagũ, vt dicit Cõmẽ. in lib. de som. & vig. ergo nec sequitur, ꝙ Deus cognoscat ipsum singulare quoad eius singularitatem, licet ipsum producat.

¶Respondeo. negatur consequentia: quia neque artifex neq; aliquod agẽs creatum producit id quod principale singularitatis: quod est materia: secus est de Deo, qui causat totum quod est in indiuiduo.

¶Secunda ratio pro conclusione. Quicunque cognoscit singularitatem: cognoscit singulare. sed Deus cognoscit singularitatem. ergo. maior patet: minor probatur. Deus perfectè cognoscit naturam entis. ergo cognoscit singularitatem & vniuersalitatem: quæ sunt eius passiones.

Tertia ratio. Deus habet in se immaterialiter similitudinem singularitatis ergo cognoscit singulare. antecedens & consequentia patent.

Contra. Omnis species est ratio & medium cognoscendi: sed diuina essentia non est medium respectu cognitionis diuinæ. ergo, maior nota: minor probatur. omne medium cognitionis est ens elicitum saltem secundum rationem: sed diuina cognitio non est elicita nec secundum rationem.

Quomodo Deus à nobis concipiatur. Respondeo negatur minor. Ad probationẽ similiter negatur minor. cum enim non intelligamus diuina: nisi in conceptibus creaturarum: non possumus intelligere Deum etiam intelligentem nisi secundum modum nostrum intelligendi conciperemus eius intellectum. vt principale & diuinam essentiam vt speciem: & intellectionem vt actum: cum ista sit in nobis distincta habet enim in se diuina essentia vnde assimiletur omnibus istis conceptibus.

¶Dico secundo: quòd diuina essentia ideo habet rationem speciei intelligibilis: quia per eã diuinus intellectus est in actu primo, & ipsa est similitudo eorum que Deus intelligit, non tamen elicit realiter intellectionem: nec est distincta ab intellectu quia ista conueniunt speciei creatæ ratione imperfectionis sui esse. *Cur di. essentia habeat rationẽ speciei.*

CONCLVSIO. V. Intellectus noster non intelligit directa singularia materialia. hãc sic probat S.D. de veri. q.2. art. 5. quicunq; cognoscit directe singulare habet similitudinem ipsum repræsentantem. quo ad principia singularitatis. sed species in intellectu nostro non est huiusmodi. ergo. maior patet minor probatur. quicquid repræsentat principium singularitatis, repræsensentat materiam vt distinctã numero, sed species in intellectu nostro non repræsentat materiam vt distincta. ergo. maior nota. minor probatur. species in intellectu nostro repræsentat solũ per ꝙ obiectũ agit in anima: sed obiectum nõ agit in anima per materiam. ergo.

Contra arguit Garro. Primo. omnis intellectus speculans phantasmata cognoscit singulare directè: sed intellectus noster in omni intellectione est huiusmodi, vt dicitur in. 3. de anima. † ergo. *tex. 30.*

Vtrum intellectus noster directe cognoscat singulare. Respõdeo. negatur maior. quia cõuersio intellectus ad phantasmata non est intellectio sed receptio speciei per quã receptionem continuatur intellectus phãtasmatibus, sicut etiam intellectus aliquando conuertitur ad superiora recipiẽdo ab eis species intelligibiles. de verita. q. 2. art. 6. Negatur etiam minor: quia illa speculatio phãtasmatum: quæ contingit in intellectione non est actus intellectus, sed phãtasiæ. 2. contra gen. c. 72. ex quo etiam sequitur, ꝙ formatio syllogismi, cuius mediũ est singulare materiale, est actus rationis particularis, que dicitur cogitatiua, cuius organum est media cellula cerebri, quia

ipsa est collatiua intentionum particularium. Quando vero medium talis syllogismi est singulare immateriale tũc eius formatio est actus intellectus.

Secundò omnis potentia cognoscit ea inter quæ ponit differentiam: sed intellectus ponit differentiam inter vniuersale & particulare. ergo cognoscit vtrunque.

Respondeo. concedo totum, sed non sequitur ꝙ cognoscat directè.

De dupli ci cognitione indirecta.

¶ Dico secundò, ꝙ ista cognitio indirecta potest esse dupliciter vt dicitur de vi. quæst. 10. artic. 5. Vno modo secundum motũ rerum ab anima, & hoc sic cõtingit. Primò enim intellectus cognoscit directè naturam vniuersalem, per speciem quam habet repræsentatã. Secundò reflectitur super se & cognoscit se intelligere. Tertiò cognoscit speciem, quæ est principium illius actus. Quartò phãtasma, quo speciem accepit. Quintò singulare quod causauit phantasma: vnde per eandem speciem fertur in omnia ista.

Ex hoc sequitur corollarie quòd licet intellectus non habeat propriã speciem singularis, habet tamẽ proprium actum sed indirectum: aliquando contingit ista cognitio indirectè secũdum motum animæ ad res. Intellectus enim hominis aliquam cognitionem vniuersalem habens & volens eam applicare ad rem particularem: mouet cogitatiuam ad cogitandum de aliquo particulari.

¶ Posset tertio negari minor, quia ipse homo & non intellectus est qui ponit differentiã inter vniuersale, quod cognoscit per intellectum: & particulare quod cognoscit per imaginationem. nec oportet eandem potentiam cognoscere vtrunque nisi sit organica. Et si dicatur quòd illa minor est philosophi. 3. de anima. dico quòd ipse loquitur de sensibus exterioribus: in quibus cõstat non esse talem continuationem cum vnus non moueat alium. vnde oportet quòd illud iudicium reducatur ad centrum eorum, scilicet ad sensum cõem.

Tertiò. Prima intellectio non terminatur ad speciem per te nec ad naturã vniuersalem: quia omnis natura est singularis. ergo terminatur ad singulare.

Respondeo. negatur antecedens. benè dico, ꝙ terminatur ad naturam, quę est vniuersalis, singularis in indiuiduo, sed vniuersalis vt abstrahitur à conditionibus indiuiduantibus.

Et si dicatur contra. difficile est habere talem abstractionem. & tamẽ non est difficile habere intellectionem. ergo non intelligimus, abstrahendo sic.

Abstractio ꝑ modũ enunciatõis est difficilis, sed nõ per modũ diffinitionis.

¶ Respondeo. quòd abstractio finita per modum enunciationis est difficilis, vt puta si conciperetur homo sine situ esse: & sine loco, & sine tempore & materia, abstractio autẽ facta per modum diffinitionis non est difficilis: puta si concipiatur humanitas non concepta materia indiuiduali, & talis abstractio requiritur ad intellectionem.

Quartò singulari non repugnat directè per te intelligi, vt singulare est. ergo vt materiale. sed natura vniuersalis est materialis: ergo etiam ei repugnat intelligi hoc est falsum quo, & primum ex quo sequitur.

Respondeo. negatur prima consequẽtia, quia singularis non repugnat directè intelligi, vt est materiale: sed vt est materiale materia signata.

Quintò intellectus noster cognoscit vniuersale. ergo & singulare. consequentia patet: quia cognitio vniuersalis supponit cognitionem singularis: vt dicit Aug. 11. tri. cap. 6. & Commen. 12. meta. com. 4.

Vniuersale dupliciter quoad naturã & quoad intentionẽ.

Respondeo. vniuersale accipitur dupliciter. Vno modo quo ad naturam, & sic negatur conseqẽutia, nec in illo sensu intelliguntur illę auctoritates. Alio modo quo ad intentionem vniuersalitatis: & sic conceditur consequentia, & non est hoc modo contra conclusionẽ: quia talis cognitio est reflexa. Nam si cognosco animal vt est vniuersale: comparo ipsum ad ea plura de quibus dicitur: & sic ista cognitio supponit cognitionem plurium.

Alia argumẽta contra hoc facit Duran. quæ ponuntur. 2. di. 3. quæst. 2. contra. 8. conclusionem.

CONCLVSIO VII. Primum cognitum ab intellectu nostro, est verbum formatum per actum intelligendi, quod verbum dicitur species expressa. contra hanc sic probat de veri. q. 3. ar. 2. Id est primo cognitum ab intellectu nostro: ad quod primo terminatur actus intelligendi: sed primo terminatur ad verbum, quàm ad rem extra. ergo. maior patet. minor probatur. Actus intelligendi prius terminatur ad illud

illud, quod est ratio cognoscendi rem. ad extrà quàm ad ipsam rem: sed verbum est huiusmodi. ergo.&c.

Aureo. vbi suprà.

Contra arguit Aureol. †Intellectus non intelligit verbum & rem extra distinctis actibus nec eodem actu.ergo. prima pars antecedentis à te conceditur. secunda probatur. omnis potentia eodem actu cognoscens duo, iudicat illa duo esse duos terminos. Sed intellectus non iudicat verbum & rem extra esse duos terminos. ergo.&c.

¶Respondeo. dico primò, quòd verbum formatum est primum cognitum & est etiam medium: & ratio cognoscẽdi res extra, quæ per tale verbum præsentes sunt intellectui.

¶Secundò ad argumentum negatur secunda pars antecedentis. Ad eius probationem negatur maior quando vnũ illorum est ratio cognoscendi aliud.

QVAESTIO. III.

QVæritur tertiò: de proprietatibus diuinæ scientiæ, quæ plures sunt.

ET QVANTVM ad hanc quæstionem, hæc est prima conclusio. Deus non intelligit componendo nec diuidendo, hanc probat. primo contra gen. cap. 58. Ea quæ ab intellectu componuntur: possunt ab eodem intellectu seorsum cognosci. propter hoc enim intellectus noster componit: quia cognito subiecto, non statim cognoscit quæcunq; ei insunt: sed intellectus diuinus non potest deorsum concipere subiectum & proprietates eius, immo cognoscendo essentiam vniuscuiusque intelligit omnia quæ de ipsa prædicari possunt. ergo.

Aureol. vbi suprà. Vtrum de⁹ cognoscendo essentiã, cognoscat proprietates.

Contra minorem Aureol. † arguit. Si cognoscendo essentiã Deus cognosceret omnes eius proprietates, sequitur quòd non cognosceret omnes illas proprietates immediatè, sed mediante essentia rei. hoc est falsum. ergo.&c.

Respondeo. negatur consequentia. quia cum dicitur quòd Deus cognoscendo essentiam: cognoscit proprietates, nõ intelligimus quòd ipsa essentia sit ratio cognoscendi proprietates, in quo sensu argumentum procedit. sed hoc ideo dicitur quia ideo in diuino intellectu existens æqualiter repræsentat essentiam rei, & omnia accidentia eius. siue sint accidentia per se siue per accidens. & ideo sicut est ratio cognoscendi essentiam, ita est ratio cognoscendi proprietates, de veri. q. 2. ar. 7. ad 1. 2. & 6.

CONCLVSIO II. Deus cognoscit enunciabilia & complexa. Hãc sic probat. 1. q. 14. art. 14. De⁹ quicquid cõtinetur in virtute Dei actiua & creaturæ cognoscit, sed enunciabilia sunt huiusmodi. ergo.&c.

Aureo.

Contra hanc rationem Aureol. arguit. ꝙ cognitio potentiæ Dei, non sit ei ratio cognoscendi ea quæ continentur in potentia diuina. Nulla relatio est ratio cognoscẽdi terminum: sed potius è contra. sed potentia est relatio. ergo non est ratio cognoscendi terminum, scilicet ipsum producibile.

Vtrũ potentia diuina sit rõ cognoscendi contenta in ea.

Respõdeo. Negatur minor: quia potentia non est relatio, licet connotet relationem, nec dicimus quòd illa relatio sit ratio diuino intellectui, quòd cognoscat ea, quæ subsunt diuinæ potentiæ.

Dico secundò, ꝙ diuina essentia inquantum omnia continentur in ea tanquam in virtute actiua, habet rationẽ potentiæ, & per consequens cognita diuina essentia vt omnia continet siue per modum potentiæ: cognoscuntur à diuino intellectu omnia entia tam realia quàm rationis, quia eorum in ipsa est similitudo. Cognita enim essentia inquantum continet omnia in virtute actiua: cognoscitur respectus ad omnia quæ sunt in ea, & quia respectus nõ potest cognosci nisi cognitio termino oportet ꝙ cognoscant omnia possibilia.

Contra. Dato ꝙ per impossibile in Deo nulla esset potentia, adhuc omnia cognosceret, quia in ea essent omnia relucentia, ergo essentia inquantum habet rationem potentiæ non habet ꝙ cognoscat omnia.

Respondeo. negatur antecedens: quia cognitio est per assimilationem cognoscentis ad cognitum, illa autem similitudo attenditur secundum conuenientiam formæ. oportet ergo, si Deus habet similitudinem creaturæ: ꝙ sit causata à creatura, vel sit causatiua creaturę: vel aliquod tertiũ sit causa vtriusque, quorum solum secundum est impossibile.

CONCLVSIO III. Deus intelligit omnia simul. hãc probat primo contra Gen. cap. 55. Omnia illa simul intelligit Deus quæ vnica specie intelli-

intelligit,sed quicquid Deus intelligit vnica specie intelligit.ergo &c. illa enim est essentia sua:quæ vnica est.

Aureo. Vtrũ di. essentia sit species.

Contra minorem arguit Aureo.Nulla species terminat intellectionem sed diuina essentia terminat intellectionẽ diuinam.ergo esse species non potest.

¶Respondeo.negatur maior.nã species intellectus nostri intelligitur reflexè.species autem qua Deus intelligit & est cognita & est ratio cognoscendi secundum diuersas considerationes.

Secundò.species non tollit, quin obiectum per eam cognitum sit obiectũ primarium. ergo si essentia diuina est species qua Deus intelligit creaturam: sequitur ꝙ creatura erit obiectum primarium à Deo cognitum.

¶Respondeo.negatur maior:de specie,quæ non solum est ratio cognoscẽdi aliud:sed etiam est obiectum intelligibile per essentiam.& non per speciẽ, cuiusmodi est diuina essentia & similiter essentia angeli respectu intellectionis , qua angelus intelligit essentiam suam.

CONCLVSIO IIII.Diuina scientia non est vniuersalis aut particularis.Hanc probat præsenti dist.q.1.ar.5. Omnis scientia vniuersalis est per medium vniuersale:& omnis particularis per medium particulare.Sed diuina essentia,quę est medium scientiæ Dei, non est vniuersalis aut particularis.ꝙ non sit vniuersalis patet : quia omne vniuersale est potentiale cum sit terminabile:nec particularis,quia principiũ particularitatis est materia vel aliquid loco eius.

Aureo. Vtrũ sciẽtia sit vniuersalis propter medium.

Contra hãc rationem arguit Aureo. Scientia dicitur vniuersalis ratione obiecti.ergo non ratione medij. Antecedens probatur. Metaphysica enim est vniuersalis sciẽtia.vt dicitur.1.& 4.meta.& hoc est tantum:quia habet obiectum vniuersale,sub quo continentur obiecta particularia aliarum scientiarum.

Confirmatur.Nam demonstratio vniuersalis differt à particulari,quia prima est de obiecto vniuersali,secũda de particulari.vt dicitur.1.& 2.poster.ergo & scientia qui est effectus demonstrationis.

Triplex medium scientiæ.

¶Respondeo.Dico primo.quòd sciẽtiæ potest assignari triplex medium, scilicet species intelligibilis.Secundum est conceptio intellectus.Tertium sunt ipsæ propositiones,siue principia formata ex simplicibus conceptibus.

Idem medium demonstrationis & scientiæ.

¶Dico secundò,ꝙ cum scientia habeatur per demonstrationem.illud erit propriè medium in scientia : quod est medium in demonstratione.constat autem quòd medium non est propriè species intelligibilis, sed sunt ipsi conceptus & principia ex quorum vniuersalitate dicitur scientia vniuersalis. Metaphysica enim dicitur vniuersalis propter vniuersalitatem conceptuum & propositionum, quæ primo in ea considerantur, vt sunt actus potentia,idem diuersum & principia ex terminis vniuersalissimis constituta.

¶Dico tertiò,quòd ex vniuersalitate mediorum:sequitur etiam vniuersalitas obiecti,ex quo patet,quòd prima ratio vniuersalitatis scientiæ est à medio.

¶Ad argumentum igitur negatur antecedens.ad eius probationem negatur minor.Imo metaphysica est primo vniuersalis propter media : secundario propter obiectum.Eodem modo dicendum est ad illud de demonstratione. Ex quo patet responsio ad confirmationem.

Di.essentia se habet vt obiectum respectu scientiæ.

¶Dico quartò, quòd diuina essentia respectu scientiæ Dei:non se habet solum vt species nec solum vt medium demonstrationis,sed magis se habet vt obiectum primo intellectum in quo creaturæ intelliguntur quæ sunt secundo intellectę.

CONCLVSIO V. Scientia Dei est causa rerum,sed non nisi directa à voluntate. prima pars sic probatur.1.parte.q.14.ar.8.sicut se habet artifex ad artificiata:sic Deus ad creaturas,sed artifex est causa artificiatorum per scientiam suam.ergo.secunda pars probatur.de veri.quæst. 2.ar.4. A forma se habente ad opposita, non procedit effectus nisi determinetur per appetitum vt dicitur.11.meta.†sed scientia se habet ad opposita.ergo nõ est nisi adiuncta voluntate. *Tex.10.*

Aureo.

Contra arguit Aureo. Seclusa voluntate, Deus est exemplar creaturarum. ergo non habet à voluntate quòd sit causa exemplaris.& probatur antecedens.

B dens.

dens. quia voluntas est posterior exemplaritate: ergo non est ratio eius.

¶ Respōdeo. Dico primò ꝙ si Deus non esset causa prima rerum: nō esset etiam earum exemplar: vt dictū est ad argumentum contra secundam cōclusionem.

Sciētia diuina prior est voluntate secūdum rationem.

¶ Dico secūdò ꝙ voluntas non dat diuine scientię causalitatem effectiuā aut exemplarem: imò scientia vt vult S.D. est prior voluntate secundum rationem.

¶ Dico tertiò, ꝙ scientia habet causalitatem effectiuam & exemplarem ex eius plenitudine. nam est actus perfectissimus, & ideo est effectiuus rerum secundum ꝙ res sunt intelligibiliter in eo. ideo habet quòd sit earum exēplar.

¶ Dico quartò, ꝙ cum prędictis stat nullum effectum procedere à diuina scientia, nisi mediante voluntate, quæ determinat scientiam ad opus.

CONCLVSIO VI. Diuina sciētia, non est vniuoca scientiæ nostræ. Hanc probat de veri. q. 2. art. 12. Ex hoc ꝙ Deo & creaturis nihil est commune vniuocè, eo ꝙ omnia vniuocata habent esse distinctum ab essentia, sed Deus non habet esse distinctū ab essentia. ergo non vniuocatur in aliqua ratione cum creatura. minor patet. maior probata est dist. 8. q. 3. ratione tertia pro quarta conclusione. Vbi etiam solutum est argumentum quod facit hoc loco Aureo. contra conclusionem.

CONCLVSIO VII. Deus de essentia sua habet scientiam speculatiuam. Hāc sic probat. 1. par. q. 14. ar. 16. Omnis scientia de re non operabili est speculatiua, sed diuina scientia non est operabilis. ergo.

CONCLVSIO VIII. Scientia quam habet Deus de creaturis est practica. probatur vbi suprà. Creatura est quid operabile. ergo scientia quam de ipsis habet Deus est operabilis siue practica.

Ex his sequitur quòd cum in Deo sit tantum vna scientia, qua scit essentiam suam & creaturas: ipsa est simul practica & speculatiua secundum diuersitatem obiectorum.

Aur.

Contra arguit Aureo. 1. Omnis sciētia practica saltem ratione à speculatiua distinguitur, sed scientia qua Deus scit suam essentiam non distinguitur ratione ab ea qua scit creaturas. ergo non est respectu sui speculatiua & respectu creaturarum practica. minor probatur. Si scientia qua Deus intelligit se, distinguitur ratione ab ea, qua intelligit creaturam. aut istæ scientiæ sunt disparatæ. & hoc non, quia tunc Deus ita immediatè intelligeret creaturas: sicut essentiam suam. aut distinguitur ratione pręcisionis, quia scilicet scientia quæ intelligit essentiam suam concipitur, vt pręcisè tendens in essentiam. Illa vero quæ intelligit creaturas, concipitur vt simul tendens in essentiam & in creaturas, sed hoc non est dicendum, alioquin diuina essentia duabus intellectionibus à Deo intelligeretur scilicet vna pręcisa & alia nō. & per consequens vna esset superflua.

Vtrū sciētia Dei sit practica & speculatiua.

Respondeo. negatur minor. & dico quòd duæ scientię sunt secundum rationem, quia diuina sciētia ex eo quòd concipitur vt diuersimode terminata aliqualiter diuersificatur secundum rationem propter distinctionem obiectorum. Nec est inconueniens diuinam essentiam cognosci cognitione duplici, dualitate præcisionis & non præcisionis, nec aliqua earum est frustra, quia prima necessario includitur in secunda.

Secundò. Si intellectio creaturarum distinguitur ratione ab intellectione diuinæ essentiæ, aut ipsa præcedit secundum rationem intellectionem, aut sequitur, sed vtrunque falsum. ergo: minor pro vtraque parte probatur. Primò quòd non præcedat: probo, quia productio verbi est intensior & magis necessaria cognitione creaturarum. ergo non est ea posterior quòd nō sequatur. probo. id quod alteri communicatur per productionem præmittitur in productione, sed cognitio creaturarum communicatur filio per productionē. ergo pater præintelligitur eam habere.

¶ Respondeo. negatur minor & dico quòd sequitur, quia vt dicit. S.D. 1. distinct. 7. quæstio. 1. arti. 3. quęst. 2. ad 8. Omnia communia dicta de Deo in ordine ad creaturas sequuntur secundum rationem notionalia. ad probatio

tionem negatur maior. quando producens non est prius producto. pater autem non est prior filio, vt declaratum est dist. 7. in fine.

Contra. Omnis ars est notitia artificiatorum, sed pater antequam intelligatur producere filium, est ars creaturarum: ergo in illo priori habet earum notitiam. minor probatur. quia Augustin. sexto. de trin. dicit quòd filius procedit à patre: sicut ars ab arte.

Respondeo. negatur minor. imo pater habet, quòd sit ars solum dum producit filium, quia ad productionem filij consequitur in filio respectus ad creaturas sicut artis ad artificiata: similiter in patre ex eo quòd producit verbum, consequitur talis respectus.

Ex hoc sequitur quòd intelligitur filius produci prius: & pater producere, quàm habere respectum ad creaturas, vt artis vel verbi.

¶ Sequitur secundò, quòd filius ex vi suæ productionis: non habet directè, quòd sit ars, sed ad eam consequitur.

CONCLVSIO IX. Scientia Dei respectu creaturarum est etiā speculatiua. Hanc sic probat vbi suprà. Omnis scientia quę habetur de re operabili: quantum ad vniuersalia eius prędicata est speculatiua quò ad modum, licet sit practica quantum ad rem scitā. sed Deus scit hoc modo omnem creaturam. ergo. Ex hoc sequitur corollariè, quòd scientia quæ est de re operabili, sed non eo modo quo est operabilis non est simpliciter practica.

Sciendum est tamen, quòd non est opinio. S. D. ꝙ ille qui habet sciētiam practicam: non cognoscat vniuersalia rei prædicata. nam domificator scit ꝙ domus est quoddam artificiatum compositū ex lapidibus & huiusmodi, sed quia talis non sistit in huiusmodi prędicatis vniuersalibus, sed protendit intellectum ad particulare opus mediante ratione particulari: ideo dicitur illa cognitio esse practica, quæ tamen inquantum considerat illas rationes vniuersales, recedit à synceritate practicæ. De hac materia diffusè dictum est in prooemio.

Ex his duabus conclusionibus sequitur corollariè, ꝙ scientia Dei de rebus, quas nunquam faciet est practica ratione obiecti. quia est de re operabili, non tamen est practica quò ad finem.

CONCLVSIO X. Scientia Dei respectu malorum est practica. hāc probat vbi. s̄. Eodem habitu cognoscitur habitus & priuatio, sed bonum cuius priuatio est malum. scilicet bonum creatum scitur à Deo practicè. ergo & malum. Dicitur autem hęc scientia esse practica, non ex eo ꝙ Deus faciat mala culpæ, sed quia permittit. sicut & medicus habet de ęgritudine sciētiam practicam, non quòd eam causet, sed quia eam curet.

DISTIN. XXXVI.

IN dist. 36. quęritur. Vtrum in Deo sint plures ideę.

CIRCA quam quęstionem: hęc est prima conclusio. Diuina essentia est propria ratio cuiuslibet creaturę. hanc sic probat. 1. contra gen. c. 54. Id in quo sunt perfectiones omnium rerum vnitissimæ, & non solum illæ, quę pertinent ad naturam specificam, sed etiam ad indiuidua est propria ratio cuiuslibet. sed diuina essentia est huiusmodi. ergo. maior probatur, quia id in quo plura adunantur: potest accipi ab intellectu: vt propria ratio plurimo respectu apprehendēdo aliqua eorum absque alijs. sicut quia in denario continentur omnes numeri inferiores ideo pōt accipi vt propria ratio nouenarij vna vnitate substracta & sic de alijs. Et similiter homo potest accipi vt propria ratio animalis, substracta rationalitate. minorē probat. 1. contra gē. c. 31. tribus exēplis. Primum est quòd sicut calor, & siccitas, quę in igne sunt qualitates diuersæ soli attribuuntur secundum vnam virtutem. Secundū est. ꝙ ea quę diuersis potentiis sensitiuis cognoscuntur, vna tamen potentia intellectiua intelliguntur. Tertium est, ꝙ sicut vnica potentia regis se extendit ad omnia, ad quæ se extendit potē tia comitis & senescalci, sic diuina essentia vnitè habet in se omnes perfectiones, quę in creaturis dispersæ sunt.

Cōtra declarationem maioris istius rationis arguit Aureo. † ea quorum *Au co. l. 35. di. 1. q. 3.*

 rum

rum vnum potest ab altero subtrahi sunt distincta:vt patet in numeris,sed perfectiones in Deo nō sunt distinctę. ergo non potest vna perfectio ab alia subtrahi.

¶Respōdeo. primò negatur maior de subtractione:quæ fit per intellectū,qui potest seorsum apprehendere ea quæ secundum rem sunt coniuncta.

¶Dico secundò,ꝙ licet perfectiones in Deo sint idem re:sunt tamen distinctę secundum ratione͂, & sic diuina essentia secundum rationem apprehendi tur:vt propria similitudo huius creaturæ,& secundum aliam rationem alterius creaturæ.

Contra. Quicquid est tota diuina essentia est omnium rerū similitudo,sed quælibet illarum rationum est tota diuina essentia. ergo quęlibet est omniū similitudo.

Qualibet perfectio di. est simi litudo omnium, sed non secun dum suā rationem.

¶Respondeo. Primo cōcedo ꝙ quęlibet ratio obiectiua,id est quęlibet diuina perfectio : puta sapientia : bonitas & huiusmodi est omnium similitudo.

¶Dico secundò, ꝙ quia nulla istarū rationum dicit omnem modum diuinæ perfectionis,sed alium modū dicit bonitas:alium sapientia.ideo dicitur ꝙ licet quęlibet diuina perfectio sit omniū rerum similitudo:non tamen quælibet secundum suam rationem est similitudo omnium.sed sapiētia est similitudo sapientiæ,& bonitas bonitatis,& sic de aliis.

Contra.ex ista responsione sequitur, ꝙ distinctio attributorum in diuino intellectu præcedat ideas , & per consequens ꝙ ad ideas aliud faciat operatio intellectus.sed ista duo sunt falsa.cum ideæ naturaliter reprę sentent,& nō per liberum arbitrium.

¶Respondeo.negatur consequentia. & dico primò,non esse mentem. S.D. nec nostræ in prædicta responsione, ꝙ diuinus intellectus primo distinguat attributa,& postea ex illis accipiat aliqua:dimittendo alia.sed dicimus quòd nulla distinctione præuia Deus videndo essentiam suam , videt quicquid in ea continetur siue reprę sentatur. huius modi autem sunt omnes quidditates creabiles & omnes respectus rationis, & negationes.Ipsa igitur diuina essentia,vt reprę sentat distinctè lapidem,est idea lapidis : quia vt sic accipitur ac si esset quid finitum, & non vt continet ea quæ sunt extra rationem lapidis. sicut enim lapis defectiuè repræsentat essentiam diuinam : sic essentia diuina defectiuè repræsentatur à lapide , & ideo ipsa potest accipi præcisè cum respectu imitabilitatis ad lapidem:quod est accipere essentiam & quālibet perfectionem diuinam totam : sed non totaliter siue secundum omnem modum.

¶Dico secūdò,quòd quælibet quidditas per se nudè accepta naturaliter ab essentia diuina repræsentatur , sed quidditas creata,vt est sub actuali existentia:non reprę sentatur naturaliter, sed liberè. Imaginandum est enim ꝙ intellectus diuinus primò intelligit diuinam essentiam absolutè,Secūdò intelligit eam , vt repræsentat quidditates communes communicabiles creaturis : puta esse viuere , & huiusmodi. Tertiò vt cōtinet ea quæ sunt de quidditate cuiuslibet naturæ specialis,puta hoīs,lapidis,& huiusmodi. & hæc oīa reprę sentat naturaliter:nec ad hoc aliquid facit actus voluntatis. Quartò intelligit essentiam suam vt repræsentat quidditates creatas sub actualibus existentijs,& ad hoc facit actus voluntatis,quia à libero Dei arbitrio dependet quæ creaturæ habeant esse & quæ non.

Secundò. Animal continetur in homine quidditatiuè cum sit de essentia eius:& numerus minor in maiori , & pars in toto , sed nulla creatura est in Deo quidditatiuè nec tanquam pars: ergo exempla,quæ ponis, non sunt ad propositum.

Respondeo. negatur consequentia. quia illa similitudo non est quantum ad sic vel sic contineri.puta quidditatiuè,vel sicut pars, sed quia homo continet animal & maior numerus minorem sicut actus perfectus actum imperfectum,& similiter diuina essentia continet creaturas. Actus autem perfectus continens imperfectum potest accipi vt propria ratio illius, si actus perfectus accipiatur non absolutè, sed cum certa proportione ad illum scilicet quantum ad id in quod ei assimilatur actus imperfectus.

Contra conclusionem.scilicet quòd diuina

Vtrum diuina

essentia secundum aliam & aliam rationem sit rationem sit similitudo omnium.

diuina essentia secundum aliam & aliã rationem sit propria omnium similitudo: arguitur sic. Primò, diuina essentia sub qualibet ratione est infinita: ergo sub qualibet est omnium similitudo.

Respondeo. negatur consequentia. quia licet diuina essentia sub qualibet ratione sit infinita: non tamen ex qualibet ratione habet infinitatẽ, nã vt dicit. S.D. dist. 1. q. 28. art. 2. ad tertiũ. si in diuina essentia nõ contineretur nisi id quod importatur nomine sapientiæ: ipsa non esset infinita quòd autẽ sit infinita: est quia continet omnem modum perfectionis.

Secundo. Diuina essentia ratione diuinitatis est exemplar omnium: ergo non sunt plures rationes siue ideæ. cõsequẽtia patet: quia ratio diuinitatis est tantum vna. antecedens probatur. Diuina essentia sub ratione deitatis est exẽplar aliquorũ: ergo omnium. tenet consequẽtia. quia nõ est maior ratio de vno quã de alio. antecedens probatur. tũ quia ratio deitatis est nobilissima. tũ quia per deitatẽ deus est oĩs res eminenter. ergo per eã est omnium ratio.

Respondeo. negatur antecedens. immo per rationẽ deitatis nullius est exẽplar: cum illa ratio nulli creaturæ sit communicabilis & per cõsequens nulla creatura per eam deo similetur. est autem exẽplar rerũ per rationes perfectionum communicatarum creaturis

Tria de ratione exemplaris: repræsentatio, subsistentia, et causalitas.

¶ Dico secundò ad probationem, ꝙ tria sunt de ratione exemplaris. Primũ est quòd repræsentet id cuius est exemplar: & sic Deus non habet ex ratione diuinitatis quòd sit similitudo sapientiæ increatæ, sed hoc habet ex ratione sapientiæ. Secundum est quòd sit subsistens. Tertium autem quòd sit causa exemplati. & hæc duo habet a diuinitate. nam sapientia in Deo quia est diuina subsistit & causat. Ex hoc habes quòd ratio diuinitatis non est exemplaris: sed est causa alicuius requisiti ad exemplar.

¶ Dico tertiò, quòd per rationem diuinitatis Deus non est omnis res formaliter sed illatiuè nam sequitur si est Deus: quòd sit sapiens iustus: & huiusmodi.

Integra tra men-

¶ Dico quartò quòd cum dicimus Deum sub ratione sapientiæ, vel iustitiæ esse exemplar, per rationem non accipitur aliquid fabricatum ab intellectu nostro. sed est sensus quòd diuina essentia ex hoc quòd habet rationes perfectionum repertarum in creaturis: ideo est exemplar. & secundum quòd distinctis rationibus correspondet: dicitur distincta exemplaria.

tis consideratione attẽdẽdũ.

Tertiò Deus per rationem deitatis tis est causa finalis & est beatificatiuus omnium: ergo per eam est omnium exemplar.

Respondeo negatur antecedẽs. quia est beatificatiuus formaliter per rationem summi boni. illatiuè vero per rationem diuinitatis. Nam sequitur, quòd si est summum bonum: quòd sit Deus.

CONCLVSIO. II. Istæ plures rationes in deo distinguuntur per respectus rationis. Hanc sic declarat primo contra gen. ca. 52. Diuina essentia intellecta præcisè, secundum ꝙ est imitabilis à lapide est propria ratio lapidis. & intellecta præcisè est vt imitabilis ab homine: est propria ratio hominis: & sic de aliis. sed imitabilitas est respectus: & si sit in Deo respectu creaturæ est respectus rationis: ergo illæ rationes distinguuntur per respectus rationis.

Aureo. vbi suprà.

¶ Contra arguit Aureo. † quicquid dat alicui repræsentatiuo quòd distinctè repræsentet: diuidit ipsum in multa repræsentatiua sed isti respectus non diuidunt diuinam essentiam: ergo non dant ei, quòd distinctè repræsentet: siue vt sit alia & alia ratio.

Vtrũ pluralitas rationũ distinguatur in deo per respectus rationis.

Respondeo quòd distinctè repræsentare accipitur dupliciter. Vno modo vt opponitur repræsentationi confuse: & hoc modo diuina essentia nõ respectꝰ, sed per seipsam repræsentat omnia distinctè: quia non solũ in vniuersali sed etiam quò ad ea quæ sunt principia distinctiua in rebus vt probant septẽ argumenta Scoti, quæ Aureolus hic recitat. Alio modo accipitur repræsentare distinctè: vt idem est quod esse repræsentatiuum distinctum: & sic diuina essentia habet à respectibus quòd distinctè repræsentet. nam id quòd repræsentat rosam & id quod repręsentat lapidem in deo nõ aliter distinguuntur nisi per respectus ad repræsentata. quia per respectum ad rosam efficitur propria ratio rosæ: & per respectum ad lapidem fit propria ratio lapidis.

 ¶Ad

¶Ad argumentum igitur negatur minor: quia iſti reſpectus diuidunt diuinam eſſentiam in plures rationes & in plura exemplaria: ſicut etiam ſi ſpecies noſtri intellectus ſit adæquata rei ſecundum ſe, eſt proprium repræſentatiuum eius. Si vero excedat rem, nō eſt diſtinctum exemplar eius niſi ſub certa proportione ad ipſam. Verbi gratia. forma domus in mēte artificis eſt ſimplex qualitas carens partibus: vt repræſentat omnes feneſtras & omnes partes eius. ipſa tamen non efficitur propria ratio, per adæquationem ipſi feneſtræ: niſi quando ſumuntur cum reſpectu ad iſtam feneſtram, & ipſa intellecta cum tali reſpectu intelligitur vt propria ratio huius feneſtræ.

¶Dico ſecundò, quòd iſti reſpectus rationis ideæ non ſunt obiecta primò cognita Deo nec ſunt præcogniti creaturis ſed conſequuntur actum intelligendi quo Deus cognoſcit creaturas: licet ante actum diuini intellectus ſint in diuina eſſentia vt repræſentati per eam.

Secundò. Idea eſt id quòd imitatur creatura in Deo: ſed creatura non imitatur iſtos reſpectus: ergo de ratione ideæ non ſunt iſti reſpectus.

Idea denominatiuè accepta nō includit reſpectū ſed formaliter accepta.

Reſpondeo. concedo, quòd idea denominatiue id eſt illa res quæ res eſt idea non includit aliquos reſpectus: ſed eſt ipſa diuina eſſentia abſolutè accepta & connotat reſpectum in aliquo, & iſto modo præcognoſcuntur ideæ creaturis, quantum ad id quod in recto dicunt non ſunt multæ quò ad principale ſignificatum. Idea vero formaliter accepta includit reſpectum intrinſece: Cum enim ſit nomen relatiuum non poteſt concipi ad ſe: ſed includit reſpectum & penes reſpectum idea diuiditur.

CONCLVSIO. III.

Iſtæ plures rationes ſunt plures ideæ.

Tria de ratione ideæ, forma imitabilis, intentio, & prædeterminatio agentis.

Pro cuius concluſionis notitia eſt ſciendum quòd tria ſunt de ratione ideæ: vt colligitur ex de veri. quæſtio. tertia.

Primum quòd ſit forma: non quidem forma à qua aliquid formatur: nam forma cauſę non eſt idea reſpectu formæ effectus: neque eſt forma informans quæ eſt pars compoſiti: ſed eſt forma quam aliquid imitatur.

¶Secundum eſt quòd iſta imitatio fiat ex intentione agentis. nam pictura quæ eſt ſimilis Socrati præter intentionem pictoris: non eſt quid à forma Socratis ideatum.

¶Tertium eſt quòd tale agens prædeterminet ſibi finem: & propter hoc anima patris non eſt idea animæ filij: quia generatio eſt operatio naturæ.

¶Ex his ergo arguit ſic. Pro concluſione iſtæ plures rationes in diuino intellectu ſunt ad quarum ſimilitudinem producuntur creaturæ ex intentione agentis prædeterminantis ſibi finem: ergo ſunt ideæ. Quòd autem ſint plures patet. quia ſunt diſtinctæ per reſpectus ſupradictos.

¶Ex his ſequitur quòd diuina eſſentia eſt idea omnium ſecundum aliam & aliam rationem.

Durand⁹ dus. hic. q. 1.

Contra arguit Durandus. † Diuina eſſentia non habet quòd ſit idea perfectiōes quibus opponitur creaturis: vt immenſitas & æternitas: quia in his creatura non aſſimilatur Deo: neque habet per rationes cōmunicabiles creaturis: vt eſt ſapientia bonitas: quia in his creatura non perfectè imitatur Deum: nec habet per rationes proprias creaturię. vt eſt humanitas vel aliquid huiuſmodi: vel huiuſmodi non ſunt in Deo formaliter ſed tantum obiectiuè quod non ſufficit ad ideam: alioquin cum eſſe peccabile ſit in Deo obiectiue: ſequitur quòd Deus haberet ideam peccati: ergo diuina eſſentia non habet quòd ſit idea per aliquid intrinſecum.

In idea ſufficit ideatū contineri virtualiter & eminēter.

Reſpondeo. negatur antecedens pro ſecunda & tertia parte. Ad vtriuſque probationem dico quòd non oportet ideam eſſe eiuſdem naturæ cum ideato formaliter: ſed ſufficit quòd idea ſit talis in repræſentando: qualis eſt res ideata in propria natura.

¶Dico ſecundo, quod non oportet ideatum contineri in idea formaliter: nec ſufficit contineri tantum obiectiue. ſufficit autem quod contineat virtualiter & eminenter quomodo continetur humanitas in Deo: non autem eſſe peccabile.

Scot⁹ hic q. 1. Tex. 28.

Contra eandem arguit Scotus. Omne quod fit, fit ab vniuoco: vt dicitur. 7. meta. † ſed ideatū fit ab idea: ſicut domus ad extra fit à domo, quæ eſt in mente: ergo ideatū eſt vniuocum ideæ. ſed diuina eſſentia nō eſt vniuoca

crea

creaturæ:ergo non est eius idee.

¶ Ex hoc concludit ipse quòd idea creaturæ nihil sit nisi ipsa creatura obiectiuè relucens in Deo: & quòd idea hominis sit ipse homo, vt cognitus est.

Respondeo. conceditur maior de agẽte proximo & negatur de prima causa: quia ante agens vniuocum oportet esse æquiuocum, & ante æquiuocum analogum, essentia autem diuina est causa remota & prima.

CONCLVSIO IIII. Quicquid habet ideam vel similitudinem in Deo, est vita in Deo. Hanc probat pręsenti dist. q. 1. ar. tertio. Omnis res vt est in Deo: est esse Dei, ergo & vita.

Aureo. hic. q. 2. Contra arguit Aureol. † lapidi repugnat esse vitam, cum sit inanimatum: ergo non est vita in Deo.

Respondeo. negatur antecedens. loquendo de lapide secundum quod habet esse in primo artifice. ea enim quæ dicuntur de similitudine rei possunt dici de re secundum esse, quod habet in similitudine, & econtra.

CONCLVSIO V. Res factæ à Deo, habẽt verius esse in Deo, quàm in propria natura. Hãc probat de veri. q. 4. art. 6. Res in Deo habent esse diuinum, cum sint ipsa creatrix essentia: vt dicunt August. & Anselmus. In propria vero natura habent esse creatum: ergo habent verius esse in Deo quàm in se. in distin. pręsenti. q. 1. artic. 3. ad secundum dicit S. Thom. ꝙ creatura potest considerari quatuor modis. Primò vt est in se. Secundò vt est in intellectu nostro. Tertiò vt est in Deo. Quartò vt abstrahit ab omnibus istis. Cum igitur dicitur ꝙ habet verius esse in Deo, quã in seipsa, comparatur primũ & tertium esse respectu quarti. *Creatura põt considerari quadrupliciter.*

Contra hoc arguit Aureol. nullus conceptus potest abstrahi à re, & ab eius similitudine. sed res sunt in Deo vt in similitudine eminenter, ergo non potest abstrahi aliquis conceptus à re vt est in Deo: & vt est in propria natura. maior probatur. quia si talis conceptus abstraheretur, ipse esset quidditatiuus, & genericus respectu rei, & suæ similitudinis. & per consequens res esset in duobus generibus disparatis. verbi gratia. Albedo etiam in genere communi sibi & suę similitudini, & in genere cõmuni sibi & aliis coloribus.

Respondeo. negatur maior. Ad probationem negatur consequentia. quia talis cõceptus non est vniuocus, & per consequens nec genericus. Nam dissimilitudo in esse, quod habet domus in mente: & quod habet in materia tollit vniuocationẽ: licet sint eiusdem rationis analogicæ.

Eandem conclusionem ponit prima parte q. 18. artic. 4. ad tertium. dicens, ꝙ si de ratione rerum naturalium non esset materia, ipsę essent omnibus modis veriori modo in Deo, quàm in seipsis, veritate, scilicet rei, & prędicationis. sed quia de ratione earum est materia: sunt quidem verius in Deo veritate rei: in se autem verius sunt veritate prædicationis. nam lapis verius prædicatur de lapide ad extra, quàm de Deo.

Contra. De ratione angeli non est materia, ergo sequitur per te, ꝙ veriori modo sit in Deo quàm in propria natura: veritate prædicationis. & per consequẽs hæc est verior propositio. Deus est angelus, quàm hic, angelus est Gabriel.

Respondeo. negatur antecedẽs. quia per materiam intelligit omne quod se habet loco materiæ ad determinãdum esse vel formã rei. in omni autem creatura est aliquid terminatum & aliquid terminans, licet ista duo non sint semper realiter distincta. Vnde sicut Deus non dicitur rosa: quia de ratione rosæ est materia, quæ nõ est in Deo, ita non dicitur angelus, quia de ratione angeli est ꝙ habeat esse limitatum. *Materiæ nomine intelligitur hic determinans, quo perspicua fiũt peregrina obiecta.*

DISTIN. XXXVII.

IN distin. 37. quæritur primò. Vtrum ea quæ sunt nobis futura sint Deo præsentia.

PRO quæstione ponitur vnica conclusio. Quicquid agitur in toto decursu temporis: est præsens Deo in tota eius æternitate. Hanc ponit primo contra gen. cap. 67. & prima parte. q. 14. art. 13.

Pro cuius conclusionis maiori notitia præmitto sex notabilia. Primò quòd non est mens S. Thom. aliquam creaturam fuisse æternaliter extra Deum in sua actuali existentia, cum hoc soli deo conueniat. *Sana intelligẽtia, annotatione inuestigationeq; dignissima.*

Secundò quòd non est opinio eius aliquam creaturam fuisse in toto tempore imaginabili. possumus enim imaginari aliquod tempus pręcessisse creationem primi mobilis: in quo tempore

 imago

imaginario constat nullam creaturam fuisse.

Tertiò noto, ꝙ cum dicit S. Thom. futura esse præsentia Deo: non intelligit ꝙ futura fuerint in omni parte temporis. Antichrist⁹ enim qui est futurus, non fuit in tempore Adæ.

Quartò noto, ꝙ cum æternitas non habeat successionem: sed sit tota simul & indiuisibilis: quicquid coexistit æternitati, coexistit toti æternitati, & nõ solum parti cum in ea nõ sint partes nec successio.

Quintò dico, ꝙ licet tempus reale quod est passio primi motus, sit finitũ, possumus tamen imaginari infinitum tempus præcessisse, & infinitum tẽpus esse secuturum hoc tempus reale, & sic imaginor & concipio infinitam durationem. hæc autem infinita duratio & successiua simul attingeret totum motum cœli, qui est infinitus. secundum Aristotelem ponentem mundum esse æternum, non tamen quælibet pars illius durationis attingeret totum illum motum, sed pars partem, puta pars durationis præterita, attingeret partẽ motus prçteritam: & futura futuram, & tot talis duratio totalem motum. Vtrũ vero tempus quod est mensura primi motus: sit infinitum vel non, nihil facit ad rem, constat tamen ex fide quòd est finitum, licet tempus discretum mensurans cogitationes & affectiones spirituum sit infinitum à parte post.

Sextò noto, ꝙ æternitas æquipollet illi infinitæ durationi, & eam excedit: & ideo sicut illa infinita duratio attingeret successiuè totalem motũ: sic æternitas, quæ non habet successionem, sed est tota simul attingit simul omnes partes temporis, & quicquid fit in toto tempore. Huius similitudo est in anima intellectiua, quæ indiuisibilis existens, simul attingit omnes partes corporis diuisibilis: & similiter pũctus centralis simul attingit omnia puncta circunferẽtię, & eis coexistit, licet illa pũcta abinuicem distent. Similiter licet res temporales distent ab inuicem; & habeant successionem: cum aliquę sint prçteritę aliqua futurę: tamen çternitas omnibus eis coexistit. patet ex dictis non fuisse de mente S. Do. quòd omnia prçterita & futura sint prçsentia deo solum in esse cognito, id est ꝙ deus viderit ab çterno ita intuitiuè actualem rerum existentiam & prçsentialitatem: ac si essent prçsentes & existerent: quia hoc esset esse prçsens solum intellectui: sed mens eius fuit ꝙ omnia prçterita & futura sunt prçsentia æternitati: sicut tempus mensurans motum diurnum est ei prçsens, excepto ꝙ quęlibet res est prçsens toti çternitati & non parti eius, totus autẽ motus non est prçsens cuilibet parti temporis. Et propter hoc quòd res sunt prçsentes çternitati: sequitur ꝙ sint prçsentes intellectui diuino: q͂a çternitas qua mensuratur diuina cognitio: est tota simul, sic intelligo S. Do. cum dicit 1. q. 14. ar. 13. in fine. ꝙ omnia, quę sunt sub tempore sunt deo ab çterno prçsentia, non solum ex hoc quòd habeat rationes rerum apud se: sed quia eius intuitus fertur super omnia ab çterno: ꝓut sunt in sua prçsentialitate.

Contra istam conclusionem multipliciter arguitur primò. Deus non coexistit locis non existentibus, ergo non coexistit partibus temporis non existẽtibus. Antecedẽs communiter ab omnibus conceditur. consequentia probatur. quia deus ratione immensitatis: dicitur esse vbique: & ratione çternitatis dicitur per te omnibus rebus coexistere. sed deus ita immensus est sicut çternus. ergo. *Multipliciter arguitur.*

Respondeo. negatur consequentia, quia licet sit çquè immensus sicut çternus, tamen çternitas & immensitas ratione distinguuntur, nam çternitas cõsequitur actualem existentiam dei: quę çquipollet in durando infinitę successioni si esset, & ideo attingit omnia q͂ in toto decursu temporis fiunt. Immẽsitas autem ex sui ratione non çquipollet alicui infinito successiuo, sed dicit aliquid nullo modo terminatum, & ideo non oportet, quòd deus secundũ suam immensitatem attingat loca, quę non sunt. *Aeternitas & immensitas distiguũtur rõne.*

Secundò. Omnis relatio realis requirit extrema actualiter esse, sed prçsentialitas est relatio realis, ergo requirit extrema actu esse, sed futura non sunt actu: ergo non sunt prçsentia.

Respondeo. Concedo ꝙ futura non fundãt relationem prçsentialitatis pro tempore quo non sunt: sed solum pro tempore quo sunt.

¶ Ad argumentum igitur negatur minor secũdi processus. immo dico ꝙ futura *Futura quõ sint.*

futura sunt. Antichristus enim est: non quidem in tempore præsenti, sed in tẽpore quod est mihi futurum.

Contra ly est: est verbum præsentis temporis: ergo quicquid est, tẽpus pręsentis est.

Respondeo, ꝙ licet secundum cõmunem acceptionem ly est, tempus præsens denotet: tamen in prædictis locutionibus accipitur est pro fuit vel erit. Nã ista est vera propositio. prima pars motus est in prima parte temporis, & tamen prima pars motus nõ est in præsenti tempore, sed præterijt.

Partes tẽporis possunt cõsiderari dupliciter, in ordine ad totũ aut in ordine vnius ad aliam.

Sciendum est igitur ꝙ partes temporis possunt considerari dupliciter. Vno modo in ordine ad totum tẽpus, vt ad quoddam continuum ex eis constitutum, & sic pars præterita & pars futura possunt dici esse. Alio modo consideratur vna pars in ordine ad aliam & sic duæ partes temporis non dicuntur esse simul, sed vna est prior & alia posterior.

Ex his patet ꝙ æternitas non attingit existentiam antichristi pro instanti quo non habet esse, sed pro instãti quo antichristus est.

Tertiò. Deus abstrahit à situ & loco & tempore & coexistentia temporis: ergo non attingit omne tempus. consequentia patet, antecedẽs probatur ideę abstrahunt ab omnibus prędictis, vt dicitur. 3. meta. & 2. cõ. 15. ergo & Deus cum sit abstractior idęis.

¶ Respondeo. Abstrahere à tempore contingit dupliciter. Vno modo, quia nullo modo potest coexistere tempori, & sic negatur antecedens. nec hoc modo voluit Plato ideas abstrahere à tempore. Alio modo quia non indiget tempore, & sic conceditur antecedens. & negatur consequentia. quia cum tali abstractione potest stare concomitantia temporis.

Quartò. Illa quorum vnũ alteri coexistit sunt simul in aliqua mensura, sed Deus & nunc temporis, non sunt simul: ergo.

¶ Respondeo. negatur minor. vt dicitur. 1. dist. 19. q. 2. ar. 2. ad primum. nam quando motus est, etiam Angelus est, & Deus est: in qua propositione si accipiatur nunc temporis, sic motus dicitur in tempore tanquã in mensura adęquata: Deus aũt & angelus sunt in eo solum per concomitantiã, si accipiatur nunc æternitatis sic Deus est in eo tãquam inadęquata mensura. Angelus autem & motus sunt sicut in mensura superexcedente.

Vtrum Deus coexistat in stanti.

Contra. Illi non potest aliquid coexistere quod non durat, sed instans non durat: ergo Deus non coexistit instanti.

¶ Respondeo. negatur minor. sed sufficit ꝙ illud sit duratio: cuiusmodi est tempus, & instans temporis.

Quintò. Impossibile est quòd aliqua sint attingibilia & diuisibilia: quin eius attingentia sint distincta: quamuis attingens sit indiuisibile. sicut si punctus moueretur super aliquod continuum alia attingentia attingerent vnam partem & alia aliam, sed temporis decursus est continuus: ergo si Deus ipsum attingit: attingentia illa esset continua. sed hoc est impossibile. quod probo. si attingentia qua Deus attingit tempus est continua & diuisibilis, aut est permanens: aut successiua, sed non est permanens: alioquin habitudo maneret, destructo termino. verbi gratia. attingẽtia, qua attingit diem externam: nõ est hodie, quia dies externa desijt esse: nec est successiua alioquin non actu intelligeret omnia: vt dicitur in conclusione.

¶ Respondeo. Dico ꝙ attingentia est respectus: relatio autem non multiplicatur nisi multiplicato fundamento, & quia indiuisibile puta punctus attingit per idem fundamentum. omnes partes continui si super ipsum mouetur: ideo attingit omnes eius partes eadem attingentia quæ est vna ex parte attingẽtis, licet sit multiplex ex parte attingibilis.

Ad improbationem dico, ꝙ attingentia, quæ attingit diem hodiernum: non est permanẽs ex parte temporis, sed est permanens ex parte sui fundamenti, quia totam æternitatem cõcomitatur & non partem eius. est autem successiua ex parte termini, quia est respectu successiuorum.

Vtrũ coexistentia Dei ad futura, sit ponenda.

Sextò. Coexistentia antichristi ad Deum non commensuratur æternitate cum non sit Deus: sed relatio, nec mensuratur tempore præsenti, cum nõ sit in isto pręsenti tempore: nec futuro: quia quicquid mensuratur est, quòd autem est futurum non est adhuc: ergo talis coexistentia non est ponenda.

Respondeo, quòd coexistentia antichristi ad Deum, est relatio realis, & mẽsuratur tempore sicut & antichristus. coexistentia autem Dei ad ipsum, est relatio rationis, & ideo non habet propriè mensuram. impropriè tamen mensuratur ea mensura, qua mensuratur coexistentia ei opposita, scilicet coexistẽtia antichristi.

¶ Dico secundò, ꝙ mensuratur tempore futuro. & licet illud tempus & illa coexistentia si sint actu: pro mensura qua ego loquor: tamen per cõparationẽ ad Deum non sunt futura sed præsentia.

Septimò. Si omnis entitas futura coexistit Deo, sequitur ꝙ creatio passiua antichristi sit coniuncta virtuti creaturæ. hoc est falsum. ergo. prima consequentia patet. falsitas probatur. quicquid est coniunctum virtuti causatiuę, causatur: sed creatio antichristi nõ causatur: ergo.

¶ Respõdeo. ꝙ creatio antichristi est actu coniuncta Deo: non pro mensura qua loquimur, sed est alia mensura.

¶ Dico secundò. pro resolutione argumenti, ꝙ verbum pręsentis temporis denotat præsens tempus. & propter hoc imaginamur, ꝙ omnis propositio in qua est tale verbum significet rem esse pro mẽsura, in qua ipsa oratio profertur & ex hoc decipitur: Nam verbũ potest absolui ab illa cõnotatione præsentis temporis, & sic absoluendo dico, ꝙ ista est vera. Deus creat antichristũ: licet per comparationem ad nos nõ sit vera: sed bene ista Deus creabit antichristũ. sublata ergo connotatione præsentis & pręteriti atque futuri omnia Deo coexistunt.

Quia verbum præsentis temporis põt absolui à connotatione illi⁹ ideo ista põt esse vera Deus creat antichristũ.

Contra. Si omnis pars temporis est Deo præsens sequitur quòd omnes partes temporis sint simul: hoc est falsum: vt patet. ergo. consequentia probatur. quia quæ sunt simul vni tertio, sunt simul inter se, sed omnes partes temporis sunt simul Deo: ergo sunt simul inter se.

Respondeo, quòd omnes partes tẽporis sunt simul in comparatione ad Deum: vt sæpe dictum est: tamen si cõparentur inter se, vna est prior alia: & sic negatur consequẽtia. ad probationẽ negatur maior. sicut non sequitur: caput est pręsens animæ & similiter pes: ergo pes & caput sunt simul: & adinuicem præsentia.

Octauò. Omnis respectus Dei ad creaturam præter illos, qui consequuntur operationem intellectus, & voluntatis dicuntur de Deo ex tempore: vt puta dominus creator & huiusmodi. sed coexistentia Dei ad creaturã quantum ad esse existentiæ, non consequitur operationem intellectus & voluntatis: ergo non conuenit Deo ab æterno.

Respõdeo. Primò, ꝙ coxistentia Dei ad creaturam, & econtra non est æterna, cum neutra earum sit deus: sed vna sit respectus rationis, alia vero accidens.

¶ Dico. 2. quòd talis coexistentia & omnis respectus rationis Dei ad creaturam conuenit deo ab æterno. id est in tota ęternitate, licet non conueniat ei in omni tempore.

Coexistentia & omnis respectus rõnis conuenit Deo ab æterno.

¶ Dico tertiò, ꝙ licet omnis talis respectus conueniat deo æternaliter ad sensum prędictum: quia tamen aliqui eorum non conueniunt ei pro quolibet tempore vel reali vel imaginabili, sicut est respectus domini, saluatoris refugij & huiusmodi, ideo tales dicuntur ei conuenire tantum ex tempore: quia non conueniunt ei in qualibet parte temporis, cum quo tamen stat, ꝙ ei conueniant in tota ęternitate. Respectus autem ideales, & qui consequuntur operationem intellectus & voluntatis, conueniunt ei in qualibet mensura imaginabili, & in omni tempore. ideo dicuntur conuenire ei ab ęterno vtroque modo in tota æternitate, & præter hæc in omni mensura.

QVÆSTIO. II.

Quæritur secundò. Vtrum Deus sit in omnibus rebus.

PRO quęstione hęc est prima conclusio. Deus non est in omnibus tanquam pars essentię earum.

CONCLVSIO II. Deus non est in rebus: tanquam accidens. hę duæ conclusiones probantur ex hoc, quòd deus in aliorum compositionem non venit.

CONCLVSIO III. Deus est in omni re intimè. Hanc probat prima. q. 8. arti. 1. Omnis causa producens & conseruans tanquam effectũ proximum

mum & immediatum id, quod est intimum omni rei, est in omni re intimè. sed deus est huiusmodi. maior patet ex. 7. physicorum. †vbi dicitur ꝙ mouens & motum oportet esse simul, & ex consequenti causam & effectum. minor probatur. Deus producit & conseruat esse cuiuslibet rei, sed esse est intimum cuilibet rei: ergo est effectus dei mediatus: quia non ab aliquo alio.

Tex. 9.

Scotus hic q. vnica.

Contra probationem arguit Scotus. †Quanto causa est virtuosior: tanto potest agere in magis distãs, sed deus est causa virtuosissima. ergo potest agere in rebus à se distantibus. ergo nõ oportet ꝙ sit in rebus ad hoc vt in eis agat: minor patet. maiorem probat exemplo. nam sol quia est agens virtuosum, producit per suam formam substantialem formã in materiis à quibus distat.

Causa duplex immediata & mediata effectui.

Respondeo, ꝙ causa est duplex. Alia est immediata effectui, & de tali negatur maior. Deus enim est causa immediata materiæ cuiuslibet rei materialis: & essentiæ in rebus spiritualibus, cum ista non sint nisi per creationem: est etiam causa immediata ipsius esse, cum proprius eius effectus sit: sicut dicetur in secundo dist. 1. q. 2. Alia est causa mediata, & sic conceditur maior. & negatur minor. Ad probationem eius dico, ꝙ propositio vniuersalis non probatur exemplo.

¶ Dico secundò, ꝙ forma solis non est causa immediata formarum materialium, sed agit mediante luce tanquã instrumento: nec sequitur ꝙ lux sit nobilior forma substantiali: quæ producitur, licet sit eius causa æquiuoca: quia non est inconueniens, effectum esse digniorem sua causa æquiuoca instrumẽtali. tertio contra gen. cap. 68. Posset etiam dici ꝙ forma substantialis non producitur à luce, sed à corpore, in quo recipitur lux puta ab aere: ita ꝙ sol est agens principale, & corpus illuminatum agens secundarium.

Vtrũ agẽs possit immediatè agere in rem distantem.

Contra hanc responsionem arguit sic. Sol existens in hemispherio nostro agit in aliud hemispherium & in visceribus terræ, & non agit per medium: ergo agens potest agere immediate in rem à se distantem. minor probatur. omnis actio solis per medium est mediante luce, sed dum est in hemispherio nostro, non illuminat aliud hemispherium.

Respondeo. negatur minor. ad probationem negatur maior: quia etiam agit mediante calore. negatur etiam minor, quia virtus eius recepta in hemispherio à quo recessit, puta lux vel calor ibi conseruatur in aere, vel etiam stellæ quæ à sole existente in vno hemispherio recipiunt virtutem & influunt in hemispherium à quo sol recessit.

Virt⁹ planetarum pertingit vsque ad centrum.

¶ Dico secundò, quòd virtus solis pertingit ad omnia generata in visceribus terræ: imo virtus omnium planetarum pertingit vsque ad centrum sicut probatissimi philosophi opinati sunt vt recitat D. Albert. in li. de causis.

Secundò. Omne prius potest separari à posteriori, sed præsentialitas dei per operationem est prior præsentialitate per essentiam: ergo potest operari in rebus dato quòd non sit in eis. minor probatur. Id quod est priore prius & posteriori prius est, sed præsentialitas per operationem est ipsa creatura, quæ est prior præsentialitate per essentiam. ergo. maior nota. minor probatur. quia non posset essentia esse præsens creaturæ: nisi creatura esset, & creatura non potest esse nisi prius fuerit diuina operatio.

Respondeo. Primò negatur maior. loquendo de separatione reali, & de eo quod est prius tantum natura vel ratione, & non distinguitur realiter ab eo quod est prius: si vero loquamur de prioritate temporis: negatur minor. Ad probationem negatur minor. nam præsentialitas est relatio: relatio autem præsupponit fundamentum, & terminum, & ideo præsentialitas secundum operationem præsupponit secundũ rationem ipsam operationem & creaturam.

De præsentialitate Dei per operationem.

¶ Dico secundò, ꝙ præsentialitas per operationem & per essentiam est eadẽ habitudo fundata in operatione diuina, qua contactu virtutis tangit creaturam, & ista habitudo terminatur ad creaturam siue fundatur in creatura, & terminatur ad Deum.

¶ Dico tertiò, quòd cum ista identitate reali stat quòd illa habitudo prius secũdum rõnem intelligitur terminari ad operationem quàm essentiam, & licet operatio sit prior tali præsentialitate:

te : potest tamen esse ratio fundata ipsius.

Operatio pôt esse ratio fundatiua præsentialitatis. Tertiò. Tota ratio ꝙ agens nõ possit agere in aliquid distans, nisi prius agat in medium: est vel ordo potentiarũ sicut voluntas agere non pot, nisi prius intellectus fiat actu vel est imperfectio sed in Deo non est ordo potentiarum neque imperfectio. ergo.

Respondeo. negatur maior. quia preter illa duo contingit etiam eo ꝙ agẽs est quasi actus, & passum est quasi potentia, inter potentiam autem & actum nihil mediat.

CONCLVSIO IIII. Existẽtia Dei in creatura est relatio. probatur. quicquid dicitur de Deo ex tempore est relatio rationis, sed debet esse in creatura, dicitur de Deo ex tempore. ergo. Aureo. † probat quatuor mediis: ꝙ ista præsentialitas siue simultas, non est simultas temporis nec situs, nec huiusmodi: quæ omnia conceduntur. Sed dico ꝙ ista simultas est ipse contactus virtutis actiuè sumptus ex parte Dei, & passiuè sumptus ex parte creaturæ. non enim est ibi mutuus contactus vt dicit. S. Doc. 3. contra gen. c. 55. fundatur vero ista simultas ex parte creaturæ in creari siue conseruari, siue quomodolibet aliter operari à Deo : & ex parte Dei fundatur in creare siue agere siue conseruare.

Aure hic q. vnica. Præsenlitas siue simultas quid.

CONCLVSIO. V. Deus est speciali modo in creatura rationali. probatur. prima quæstione octauo articul. 3. Deus est in creatura rationali, vt obiectum cognitum & amatum. ergo est in ea speciali modo. patet cõsequentia, quia hoc modo nõ est in rebus non cognoscentibus : nec in habentibus tantum cognitionem sensitiuam.

Corollarium. Iste modus essendi est per gratiam: probatur. vnumquodque habet esse à causa sua. sed gratia est causa charitatis, qua Deum amamus, & fidei, à qua est cognitio. ergo.

Aur. vbi suprà. Contra arguit Aureo. † primò. Deus est in paruulis per gratiam, & tamen non est in eis, vt obiectum cognitum, & amatum. ergo in aliquo est per gratiam, & non est cognitus, nec amatus.

¶ Respondeo. negatur minor. quia obiicitur eis vt obiectum cognitum in actu primo. nam in eis est fides, & charitas, licet non sit in eis vt cognitum actu secundo.

Vtrum Deus pos sit esse in aliquo per gratiã & nõ sit obiectũ cognitũ.

Secundò. Deus est in gratiis per donum specialitatis operantis: vt dicit magister præsenti dist. ergo non vt obiectũ cognitum.

¶ Respondeo. negatur consequentia. quia non potest esse in aliquo per gratiam: nisi in eo specialiter operetur. nõ enim est ibi vt cognitum. & amatum quocunque modo, sed amore quem ipse causat & conseruat, & talis cognitio inflammatiua amoris, non est nisi in habente gratiam, vt dictum est. dist. 16. ar. vlt.

CONCLVSIO VI. Deus est in omnibus per præsentiam. hanc probat vbi. s. Vnumquodque est per præsentiam in eis: qui sunt in eius conspectu, sed omnia sunt in Dei conspectu: cum ipse omnia cognoscat. ergo.

Contra probationem istam arguit Aureo. † diuina essentia cognoscitur à Deo: & tamen Deus non est in essentia sua. ergo ratio ꝙ Deus sit in aliquo non est, quia cognoscatur illud tale à Deo.

Aur. vbi suprà.

¶ Respondeo. primo negatur consequentia : quia essentia diuina cognita non refertur ad Deum relatione reali: qui tamen requiritur in altero extremorum ad præsentialitatem.

Vtrum Deus sit in aliquo ex eo quod cognoscat illud.

¶ Dico secundò ꝙ si sola relatio rationis sufficiat ad præsentialitatem: negatur minor : quia essentia diuina est præsens Deo sicut & anima est sibijpsi præsens, vt dicit Aug.

Secundò cognitum est in cognoscente. ergo cognoscens non est in cognito.

¶ Respondeo, negatur consequẽtia. quia diuersimodè se habent. nã cognitum est in cognoscente per speciẽ suã. sed cognoscẽs maximè cognitione intellectiua est in cognito, inquantũ scrutatur intima eius.

CONCLVSIO VII. Deus est in omnibus rebus per potentiã probatur vbi. s. Vnumquodque dicitur esse per potentiã in illis: ad quę sua extẽditur potentia sicut rex est in omni parte regni, sed Deus potest in omnibus rebus operari. ergo.

Contra exemplũ arguit Aureolus. † Rex est in toto regno metaphoricè: qa eius potentia est in omni parte regni rea

Aur. vbi suprà.

realiter:sed Deus non est in rebus metaphorice ergo illud exemplum non est conueniens.

Respondeo. negatur consequentia: quia exemplum nō est positum nisi ad ostendendum quòd esse per essentiam & per potentiam sunt diuersarum rationum: eo quòd separantur in rege: quod autem rex sit in toto regno metaphoricè: ideo est:quia eius potentia non immediate agit in toto regno:sed per ministros.diuina vero potētia omnia immediatè & intimè agit.

Cur rex sit in regno metaphoricè.

CONCLVSIO. VIII. Deus est in omnibus per essentiam.hæc conclusio probatur sicut tertia.

Aureo.

Contra arguit Aureo. Adesse rebus vt causam essendi est adesse secundum potentiam.sed per te Deus est in rebus per essentiam, quia est causa essendi. ergo esse per essentiam & potentiam non distiuguuntur.

Vtrū esse per essentiam et potentiā distinguantur.

Respondeo, concedo quod non distinguitur in Deo re sed ratione.

¶Dico secundo:quod fundantur in eodem scilicet in diuina operatione. quia enim diuina operatio est in creatura:ideo dicitur Deus esse in ea per potentiam: quia potentia non deserit operationem.& quia diuina potētia est eius essentia:ideo cōsequēter est etiam in rebus per essenitam.habent ergo isti tres modi distinctas rationes. Quia primus fundatur super cognitione Secundus autem scilicet esse per potētiam in rebus fundatur immediatè super operatione.Tertius vero scilicet esse per essentiam in rebus fundatur immediatè super ipsa operatione.

¶Dico tertio.ꝙ potest aliter dici scilicet ꝙ esse per essentiam fundatur super operatione,in quantū Deus operatur immediate ipsum esse creaturæ:sed esse per potentiā attenditur penes hoc, quod virtus Dei ad omnia se extendit: ita quod omnia operantur mediante virtute à Deo sibi communicata.

DISTINCT. XXXVIII.

IN distin.38. quæritur primo Vtrum aliquid sit contingēs per comparationē ad Deum.

PRO quæstione hæc est prima cōclusio.Contingentia non oritur in rebus solum propter causas secundas. hanc sic probat.2. contra gen. ca.28. Ab eo non oritur contingentia, quo sublato adhuc remanet cōtingentia:sed sublatis secundis causis, adhuc remanet contingētia.ergo. minor probatur In primis effectibus productis à Deo erat contingentia: cum non produxit eos ex necessitate naturę:sed tūc non erant causæ secundæ.ergo.

CONCLVSIO. II. Radix contingentiæ est diuina voluntas.hāc probat.1.par.q.19.art.8.quando agens est fortissimum:oportet ei effectus assimilari perfectè:non solum quo ad naturā speciei:sed etiam quo ad necessaria.sed diuina voluntas que est causa rerum, est agens fortissimum. ergo effectus ei perfectè assimilantur scilicet vt non solum ea fiant,quæ Deus vult fieri:ꝙ est quasi assimilatio secundum speciē:sed etiā vt fiant eo modo quo vult fieri scilicet necessario vel cōtingēter:quæ est assimilatio secundum accidentia.

Contra arguit Aureo:† ꝙ cōtingentia nō ordinatur ex aliquo actu intrinseco diuinæ voluntatis.Primo actus diuinæ voluntatis simul fertur in vtranque partem contradictionis: æquè enim vult creationem mūdi sicut non creationem. ergo ex tali actu non est quod magis sequatur vnum quā aliud consequentia patet:antecedens probatur. quicquid potest esse in Deo est in eo.sed in Deo poterat esse nolle respectu creationis mundi. ergo tale nolle nunc est in Deo.

Aureo in primo di. 39.q.1.

Vtrū contingentia ordinetur ex aliquo actu intrinseco diuino.

Respondeo.negatur antecedens: & dico primo quod licet actus diuinæ voluntatis possit esse ad obiecta opposita non tamen est:quia ab æterno determinauit se ad vnum:& postquam se determinauit: mutari non potest. hæc autē determinatio est contingens:cum non sit aliud nisi actus diuinæ voluntatis cum respectu ad obiectum volitum constat autem hunc respectum esse contingentem: habet enim diuinum velle & necessariam habitudinem solū ad bonitatem Dei: cum autem cadit super aliud puta super creationē mundi:additur sibi respectus ad eam:& penes differentiam huiusmodi respectiuum dicitur actus diuinæ voluntatis esse talis vel talis determinatio.

Ad probationē negatur consequentia:quia est fallacia figurę dictiōis:quia in minori non includitur solum actus diuinæ voluntatis:sed etiam habitudo

ad obiectum:& per consequens mutatur quid, in ad aliquid.

Secundò. Vbicunque est contingentia: ibi possunt esse diuersa instantia: in quorum altero res potest esse:& in altero potest non esse. sed in diuino velle non possunt esse diuersa instantia. ergo nec contingentia respectu creaturarum.

¶Respondeo. negatur maior: quando id quòd dicitur contingens non potest habere esse post non esse, aut econtra, quando enim contingens potest esse & non esse: sed eo posito in esse, non potest desinere esse: & eo posito non esse non potest incipere esse: non oportet in eo esse successionem:& sic est in proposito propter immutabilitatem diuinæ voluntatis.

CONCLVSIO. III. Prima radix contingentiæ est diuinus intellectus & diuina scientia. hanc probat de veri q. 24. arti. 2. Id quod est prima radix libertatis est prima radix cõtingẽtiæ in effectu: sed intellectus est prima radix libertatis. ergo. Nã ex hoc quòd intellectus potest iudicare hoc esse volendum vel nolendum: sequitur quòd voluntas possit velle vel nolle.

Vtrũ diuinus intellectus habeat cõtingẽtem habitudinem ad cognita.

Hic est vnum dubium quia. S. Doctor videtur dicere quòd diuinus intellectus habet contingentem habitudinem ad scita: & alibi dicit quòd habet necessariam habitudinem.

¶Respondeo. si loquamur de habitudine cognoscentis ad cognitum: sic habet necessariam habitudinem: loquendo autem de habitudine producentis ad productum: sic habet habitudinem contingentem.

CONLVSIO. IIII. Nullus effectus euenit contingenter à prima causa: ita quòd possit eius exire ordinẽ. Hanc probat. prima. q. 19. art. 6. Nullus effectus potest exire ordinem causæ vniuersalissimæ. sed Deus est causa vniuersalissima. ergo. Multi arbitrati sunt. S. Do. in hac conclusione sentire: quòd omnis effectus necessariò eueniat à prima: causa. & cõtra hoc arguunt Scotus, Gregorius, Aureolus, & Adam: sed falluntur vehementer.

Reiicitur quorundã oberras intelligẽtia dictorum. S.T.

Sciendum est ergo primò quòd effectus dicitur contingens ex hoc quòd causa eius proxima est cõtingens. quia effectus causam proximam imitatur: licet causa remota sit necessaria. sufficit enim ad contingentiam effectus causam proximam esse contingentem. Cum enim effectus productus: mediante causa proxima contingente non habeat ordinem ad causam primam, nisi mediante causa secunda: si talis causa secunda potest ab agendo deficere, etiam effectus contingenter eueniet licet causa prima sit necessaria. non tamen sequitur ex hoc quòd contingentia causæ secundæ sit totalis contingentiæ, causa effectus: vt isti putant nos dicere: immo dicimus quòd à causa necessaria potest effectus contingenter produci.

¶Dico secundo, quòd nullus effectus habet fallibilem ordinem ad primam causam, ita quòd non stant simul primam causam esse pręparatã ad producendum effectum, & quòd effectus non eueniat: causa autem secunda potest esse præparata ad producendum effectum: & tamen effectus non eueniet: & ideo non potest exire ordinem primæ causæ: licet possit exire ordinem secundæ causæ.

¶Ex hoc sequitur quòd licet effectus sit contingens: habet tamen in comparatione ad causam primam necessitatem suppositionis, quæ necessitas non tollit contingentiam.

¶Dico tertiò: quòd causa prima dicitur præparata ad agendum ex hoc, quòd præcõcipit effectum & ordinem eius ad finem: & ex hoc quòd proponit talem effectum tali modi producere. Prædicta eliciuntur à. S. Thoma quartò senten. distinct. 17. q. 1. arti. secundo. q. 3.

¶Dico quartò, quòd licet Deus liberè agat: non tamen eius operatio est contingens in se cum sit Deus.

Argumenta vero Scoti & aliorum non recito: quia ex falsa imaginatione procedunt.

QVAESTIO II.

QVæritur secundo. Vtrum Deus cognoscat futura cõtingentia.

¶ PRO quæstione hæc est prima conclusio, Contingens vt est futurum, non potest infallibiliter cognosci. Hãc probat. primo contra gen. cap. sexagesimoseptimo. Id cuius euentus potest impediri, non potest certitudinaliter sciri an sit futurum, sed contingens vt est

est futurum est huiusmodi.ergo.&c.

Durand. hic q.3. Contra arguit Durandus. † Ille qui cognoscit causam impedibilẽ, & omnia quæ possunt eam impedire, & insuper tanquam ipsum impediunt.& quæ non cognoscit certitudinaliter effectus ex ea futuros,vt futuri sunt:sed aliquis intellectus, saltem diuinus est huiusmodi.ergo.

Responsio Capreoli. Ad hoc argumentum dicit Capreolus, quòd sunt aliquæ causæ, quæ possunt impediri,quibus cognitis & etiam cognitis his quæ possunt eas impedire: non tamen scitur cur impediuntur:vel non,vt patet de humana voluntate: nã ea cognita, & omnibus causis ad actũ eius concurrentibus: non potest sciri an producet actum vel non, quia non est magis determinata ad producendũ, quàm ad non producendum, sed ad vtrunque est indifferens:& ipsa potest se impedire, quantuncunque sit ad producendum volitionem inclinata.

Translatio disputationis, in qua res sit euidentior. Ex istis negatur maior.sed forte stat adhuc difficultas.Nam in maiori illius argumenti ponitur, quòd cognoscatur causa illius impeditionis, & an potest impedire vel impediri, antequam actu impediat vel non.

Responsio Pauli. Potest ergo dici,quòd sicut id quod in se est contingens,puta Sortem sedere,tamen dum est,necesse est illud esse, ita si à futuro remouetur, quòd eius causa non impediatur, considerabitur ac si non esset contingens.Contingentiæ enim in effectu est ex hoc,quòd eius proxima causa, si eam habeat, potest impediri. Ponatur ergo,quòd sciã quòd non impedietur, tunc cognoscã id quod est contingens: sed tamen per abstractionem ab eo, vnde oritur eius contingentia.

CONCLVSIO II. Deus non cognoscit contingentia, vt futura sunt.sed æternaliter cognoscit ea,vt ei sũt præsentia. Prima pars conclusionis patet ex præcedẽti conclusione: secũda pars ex.q.1.37. distinctionis. & adhuc magis declaratur. Cum enim scientia sit certa cognitio ex ipsa ratione certitudinis requirit certitudinem & determinationem in scito.sed contingens vt est futurum non habet determinationem: ideo ex natura sua habet, quòd non possit subdi certæ & infallibili notitiæ,cuiusmodi est scientia Dei.

Aureol. q.1. Contra arguit Aureol.†primo.Omnis propositio scita est vera,prout scita. sed ista propositio, antichristus erit:est scita à Deo, & est de futuro. ergo aliquod verum de futuro est scitum,vt futurum est.

Vtrũ futurum vt futurũ possit esse scitum. ¶ Respondeo. Dico primo, quòd Deus cognoscendo futurum, duo cognoscit,scilicet esse rei futuræ:quod habet in se ipsa,& esse quod habet in suis causis propter quòd dicitur futura.Ratione primi subest diuinæ scientiæ: & non ratione secundi.

¶Dico secundò, quòd ista propositio antichristus erit, est scita à Deo:nõ ratione futuritionis: sed quia scit istam de præsenti, antichristus est.vnde si signaremus æternitatem, secundum q̃ in se est,magis ista esset vera, antichristus est: quàm ista,antichristus est futurus.

Secundò arguit. Ex notitia attingente rem vt præsentem: potest inferri q̃ res sit, sed per te notitia Dei attingit rem,vt præsens est. ergo videtur,quòd possit inferri,q̃ futura sit, quod est absurdum.

¶ Respondeo primò, potest negari maior, de notitia attingente rem vt in se est,& in sua causa. Ex quo enim attingit rem,vt est in sua causa, nõ sequitur quòd sit extra suas causas. talis autem est notitia diuina. Nos vero,quia dum cognoscimus rem in se, non videmus eam in causis suis: ideo ex notitia nostra attingente rem in se,sequitur eam esse in actu.

¶Dico secundò,quòd res omnes scitæ à Deo sunt præsentes deo, quia attinguntur ab aliqua mensura, scilicet ab æternitate: sunt autẽ futuræ nobis.

¶Dico tertio, quòd maior est falsa: quando talis res non attingitur,vt præsens pro mensura,de qua loquimur,licet attingatur vt præsens pro alia mensura.

Tertiò. quantuncunque res sint præsentes æternitati, adhuc restat declarare,quæ sit ratio diuino intellectui,q̃ attingat futurum positum in sua præsentialitate.sed S.Thom. hoc non declarat, ergo insufficienter ponit hanc.

Respondeo. negatur minor.nam primo contra gen.c.66.dicit hoc ideo esse,quia diuina essentia est repræsentabilis per multa,quę futura sunt: & ipsa est similitudo futurorum, & eorum habet ideam.

Aureo. vbi supra. Contra hanc responsionem arguit Aureol. †Idea abstrahit ab esse,& non esse in repræsentando. ergo non ducit determinatè in rem,vt est existens.antecedens probatur. idea repræsentat rem siue sit, siue non sit. ergo abstrahit ab esse,& non esse.

Idea non repræsentat nisi res præsetes Deo. Respondeo.negatur antecedens. Ad probationem dico:quòd licet repręsentet rem existentem & non existentem in comparatione ad nos, non tamē repræsentat nisi res præsentes Deo : cum idea non sit nisi eorum quę pro aliquo tempore fuerunt,vel sunt,vel erunt.

¶Dico secundò,ꝙ idea repræsentat indiuiduum,& accidentia eius , cuiusmodi sunt tempus & locus:& repręsentat etiam eius existentiam,vel non existentiam. & ideo per talem ideam videt rosam esse in tali tēpore , & in alio tempore esse futuram , & sic per illam habet infallibilem notitiam de futura rosa.species autē rosæ in intellectu nostro repręsentat tantum naturam communem, & ideo non ducit in notitiam existentię rosę futurę.

Scot⁹ hic. Contra eandem responsionem arguit Scotus †primo.Idea terminorum causat tantum illam notitiam,quæ nata est haberi ex terminis , sed notitia contingentium non est nata haberi ex terminis , cum non sit necessaria habitudo eorum adinuicem,vt patet in ista cōplexione,Sortes est albus. ergo idea non causat notitiam contingentium.

Idea duplex, substātiæ.tantū & substantiæ & accidentiū simul. Respondeo. ꝙ duplex est idea. Alia est idea termini, puta Sortis , quę repręsentat ipsum solum , quantum ad eius substantiam: & de tali conceditur maior. Alia est idea quæ est similitudo termini: puta Sortis, quantum ad omnia quæ insunt ei , scilicet accidentia, esse,tempus,locus, & omnes dispositiones eius , & de tali negatur antecedēs.

Secundò.quicquid repręsentat idea, naturaliter repręsentat:cum sit in diuino intellectu ante omnem actum voluntatis. ideo si duę ideę repręsentant sortem & eius albedinem complexiuè, istud complexiuum erit necessariū Sortes est albus,si autem diuisiuè erit impossibile , & ita sequitur ꝙ omnia sint necessaria vel impossibilia.patet consequentia.quia ista naturaliter,& non liberè repręsentantur.

Respondeo.vt habetur in simili.primo.di.39.q.1.& 2.ad primum.& idea repręsentat naturaliter quidditatē rerum creabilium, & earum existentias liberè. Ex hoc sequitur ꝙ idea repręsetans hoc cōplexum, Sortes currit in aliquo instanti possit ipsum non repręsentare,repręsentat tamen ipsum infallibiliter propter immutabilitatem diuinę voluntatis.

¶Dico secundò, quòd talis idea adhuc esset nec aliquo modo esset falsa, dato ꝙ illa complexio non poneretur in tali instanti , quia tunc non haberet respectum ad illam cōplexionem : sed ad eius oppositum,& illa,quę nunc repræsentat Sortem cursurum in tali instanti:si Sortes nunquam fuisset in illo instanti cursurus, nō repræsentaret Sortem in illo instanti cursurum. sed eius oppositum.

Ad argumentum igitur negatur antecedens,quò ad existentias. Ad probationem dico , ꝙ idea est in diuino intellectu ante actum voluntatis quò ad id quod dicit in recto , scilicet essentiam diuinam , sed non quo ad respectum, quem importat ad creaturam in obliquo.

Tertiò , idea respectu fiendorū possibilium,quę tamen nunquā fient: non repręsentat ipsa esse futura , alioquin deus falleret. ergo nec idea respectu possibilium fiendorum.

¶Respondeo. negatur cōsequentia: quia ideæ fiendorum sunt determinatę,quia repręsentant rem in se & extra suas causas.& ideo per illas nouit deus talia esse futura. Ideę autem non fiendorum non sunt determinatę: quia diuina voluntas non ordinat eas ad productionem.& ideo per eas cognoscuntur res solum, vt habent esse in causis suis,& non quantum ad esse,quod habiturę sunt in se.

CONCLVSIO III. Deus cognoscit futura contingentia esse pręsētia sibi,& esse futura alijs .prima pars patet ex dictis. secunda probatur de veri.q.2.art.12. Deus cognoscit omnem ordinem rerum.ergo cognoscit futuritionem.

CONCLVSIO IIII. Cognitio dei de futuris contingentibus est infallibilis & certissima. Hanc probat. primo contra gen.c.67. Omnis cognitio,quę fertur supra pręsens, vt pręsens est,est certa, sed cognitio diuina fertur supra omnia,quę fiunt in toto decursu

tempor

temporis,vt præsentia sunt: sicut supra diximus:ergo est certa. maior probatur. Omnis cognitio quæ fertur super necessariũ est certa,sed omne pręsens, dum est:est necessarium,vt dicitur perihermenias primo. ergo cognitio quæ super ipsum fertur est necessaria.

Greg. hic q. 1. Contra minorem huius processus, arguit Greg. † primo supponit,ꝙ aliquod contingens:puta volitio possit fieri in instanti. Secũdò supponit,ꝙ causa libera sit illa quæ positis omnibus requisitis ad actionem:potest agere & nõ agere.

Vtrum quod est pro instanti quo est, necesse est esse. Ex his arguit sic. In illo instanti, in quo voluntas producit.a.volitionẽ, potest eam non producere:vt patet ex secundo præsupposito.ergo in illo instanti non est necesse volitionem a.esse, & per consequens potest in illo instanti non esse.

Respondeo.primò concedo primum præsuppositum.& ad secũdum dico ꝙ præsuppositis omnibus requisitis ad agendum & præcedentibus actionem, causa libera potest agere,& non agere, posito autem tempore & mensura, in qua agit:ipsa non potest pro tunc non agere:quia talis mensura non præcedit actionem.& sic patet antecedens argumenti esse falsum.

Necessariũ dupliciter,absolutè & immutabilite. ¶Dico secundò,ꝙ necessariũ est duplex. Aliquid est necessarium absolutè. scilicet ex connexione terminorũ,quia implicat contradictionem non esse ipsum:aliud est necesse necessitate immutabilitatis. Volitio quæ est in a.instanti,non est necessaria primo modo:quia non implicat contradictionẽ ipsam nõ esse:alioquin non posset desinere esse: & idem dico de qualibet propositione de præterito in materia cõtingenti,sed est necessaria secundo modo:quia non potest mutari de existere in a.instanti in non existere.in a.instanti quãdiu.a. durat.

¶Dico tertiò,ꝙ dum hęc propositio est vera voluntas producit.a.in hoc instanti:est aliqua potentia potens facere eam esse falsam,pro eodem instanti, & per consequens non est necessaria absolutè. Nam in illo instanti in quo Deus producit vnum Angelũ ipse habet potentiam ad non producendum, cum hoc tamen stat:quòd omnis propositio vera in aliquo instanti necessariò est vera pro eodem instanti:necessitate immutabilitatis de vero in falsum.

Okã.in 2. Contra hanc responsionem arguit Okam.† Si volitio est in.a.instanti:possibile est per te ꝙ non sit in.a.instanti: quia non implicat contradictionẽ:poterat enim non produci in tali instãti.ponatur ergo in esse:ꝙ nõ sit. sequitur ꝙ ipsa simul sit & non sit.

Respondeo. ꝙ licet istæ sint simul verę.volitio est.in a.instanti & volitio potest non esse.in a.instanti. tamen si secunda quæ est de possibili ponatur in esse:ipsa destruet primam : quæ est de inesse. Aliqua enim propositio de in esse stat cum aliqua de possibili, & tamẽ non stat cum illa de inesse:quæ respondet illi de possibili.vt patet de duobus contradictoriis quorum quodlibet est contingens. Clarius potest dici:quia vis illius argumenti stat in ista propositione.possibili posito in esse nullum sequitur inconueniens. Sed si volitio est in a. & possibili est ipsarum non esse in a.sequitur inconueniens.scilicet contradictoria esse simul vera.ergo nõ est possibile ipsam non esse in a. Dico enim,ꝙ possibili in sensu cõposito posito in esse non sequitur inconueniens:sequitur tamen aliquando inconueniens,si ponatur in esse possibile de sensu diuiso. Nam in sensu diuiso possibile est albũ esse nigrum.tamen si ponatur in esse,ꝙ album sit nigrum : erit inconueniens. Quando autem dicitur ꝙ si volitio est in a.possibile est ꝙ non sit.in a.dico ꝙ est possibile in sensu diuiso, & non in sensu composito : quia sensus compositus : vt dicunt iuniores dialectici requirit veritatem instantaneam.& cum propositio in sensu composito efficietur : sequitur quòd illa propositio esse possibilis volitio non est in instanti.a. pro illo instanti, quo est in instanti.a. *Poßibili in sensu cõposito posito in esse,nõ sequitur inconueniẽs in sensu vero diuiso, sequitur.*

Aur. vbi suprà. Contra conclusionem in se arguit Aureo.† Quicquid sequitur ex antecedente necessario simpliciter est simpliciter necessarium , sed scientia Dei est absolutè necessaria. ergo si ex hoc infertur euentus futurorum : sequitur, quòd talis euentus sit simpliciter necessarius:& per consequens vanum erit consiliari de futuris:cum eueniant immutabiliter,si sunt scita à Deo infallibiliter.

biliter.

Vtrum cognitio dei de futuris sit infallibilis.

¶Respondeo.primo negatur maior. nisi tale necessarium habeat necessariā habitudinem ad consequens : Scientia autem Dei,licet in se sit necessaria,nō tamen ad scita habet necessariam habitudinē,nisi necessitate immutabilitatis nam actus diuinæ scię potuit cadere super oppositum huius enunciabilis:Antichristus erit.& hoc intelligo de sciētia visionis,quia multa isto modo scit, quæ potest nescire,& econuerso,posito tamen ꝙ aliquid ista scientia sciuerit,necessariò illud scit necessitate immutabilitatis.Ista enim propositio.Antichristus erit:habet immutabilem veritatem pro toto tempore præcedente positionem antichristi,quia pro illo tēpore scit Deus ipsam esse veram:quòd tempore sequenti scit ipsam esse falsam,& per cōsequens est necessariū absolutè pro aliqua mensura:non tamen est necessarium absolutè simpliciter scilicet ex cōnexione terminorum necessaria:neque est necessarium pro omni mensura.Si vero loquamur de scientia simplicis intelligentię, Deus necessitate absoluta scit,quicquid scit : nec potest scire aliquid quod prius nesciuit.

Scitum à Deo scientia visionis & simplicis intelligētiæ diuersimodè est necessariū.

¶Dico secundò ꝙ necessitas immutabilitatis non excludit libertatem. & ideo de his,quę necessario tali necessitate eueniunt possumus consiliari,quia non est sic immutabile , quin potuerit ab æterno fuisse falsum,esse ipsa futura.Nam actus diuinę scientiæ nunquā transit in potentiam,sed semper est in actu,& ideo semper remanet in libertate diuinę voluntatis,ꝙ futura eueniāt, vel non.

Aur. vbi suprà.

Contra primum dictum in hac responsione arguit Aureo.†primo.Illa habitudo diuinę scientię ad scita scientia visionis fundatur super actu diuini intellectus, qui est necessarius. ergo & ipsa est necessaria.

¶Respondeo.negatur consequentia, quia talis habitudo non consurgit ex natura rei, cum sit respectus rationis, sed ex arbitrio diuinę voluntatis , & potest etiam esse cōtingens,quia creatura, super quam transit , est contingens.

Secundò. Si actus diuini intellectus transit contingenter super esse vel non esse creaturę, aut ista contingentia inhęret diuinæ essentię,& hoc non: quia nihil in Deo est contingens , aut inhęret creaturis,& hoc non:quia sem per quando est transitus , oportet esse terminum eius , sed creatura non fuit ab æterno ,quando fuit isto transitus. ergo.

Contingētia cū sit negatio , nō hæret.

¶Respondeo, quòd contingentia cum sit negatio.id est non repugnantia ad esse & non esse:nullibi propriè inhæret,eo tamen modo quo inhæret , non inhęret diuinæ essentiæ, nec creaturis , sed respectui rationis scientiæ Dei ad creaturas.

Necessariò sciētia trāsit super obiectum primariū tātum.

Tertiò. Quicquid est de formali ratione alicuius necessarij est necessarium,sed transire super obiectum est de formali ratione scientię,ergo si sciētia sit necessaria , cuiusmodi est scientia Dei , etiam transitus erit necessarius.

¶Respondeo. negatur minor.non enim est absolutè de ratione scientiæ, quòd transeat super obiectum secundarium,sed sufficit quòd transeat super primarium. scientia autem Dei necessario transit super essentiam suam , quę est primarium eius obiectum.

Contra. Intellectio creaturæ non potest intelligi, nisi intelligatur creatura : ergo habitudo ad creaturam est de ratione intellectionis creaturæ.

Respondeo,quòd intellectio creaturæ dicit duo , scilicet ipsam intellectionem & respectum eius ad creaturam. quò ad primum potest intelligi, dato quòd non intelligatur creatura, non autem quo ad secundum. potest enim intelligi id quod est intellectio creaturæ , dato quòd creatura non intelligatur:non tamen potest intelligi , quòd ipsa sit intellectio terminata ad creaturam , nisi cointellecta creatura.

CONCLVSIO V. Cōtingētia ad vtrūlibet futurorū cognitorū stat cum infallibilitate diuinę scientię.Hāc sic probat primo contra gen. ca. 67. Cum infallibilitate diuinæ scientiæ stat quòd effectus habeat causam proximam contingentem : ergo cum ea stat contingentia:consequentia patet. quia effectus dicitur cōtingens ex causa

ſa ſua proxima contingente.

Vtrum Deus cognoſcat contingentia.

Contra arguit.quicunque poteſt cognoſcere rem aliter quàm eſt, poteſt decipi.ſed ſi res eueniunt contingenter:Deus poteſt eas cognoſcere aliter quàm ſint: poſſunt enim aliter euenire quàm eueniunt: ergo ſi ſcit contingentia,ſequitur quòd poſſit decipi.

Cognoſcere aliter quã eſt,cõtingit dupliciter.

Reſpondeo. cognoſcere rem aliter quàm ſit poteſt eſſe dupliciter.Vno modo in ſenſu cõpoſito.ſcilicet quòd res ſit vno modo,& quòd pro tunc cognoſcatur alio modo quàm eſt, & ſic conceditur maior. & negatur minor. Alio modo in ſenſu diuiſo,quia illa eſſe,quæ nunc eſt vno modo, non repugnat eſſe alio modo, & per conſequẽs cognoſci alio modo,& ſic negatur maior.

Secundò arguitur. Ex maiori de neceſſario & minori de ineſſe ſequitur concluſio de neceſſario:vt dicitur primo priorum.ſed in iſto ſyllogiſmo omne ſcitum à Deo de neceſſitate eſt verum:omne futurum eſt ſcitum à Deo: ergo omne futurum de neceſſitate eſt verum.

Reſpondeo. quòd omne ſcitum à Deo eſt neceſſarium in ſenſu compoſito.id eſt vt ſtat ſub ſcientia Dei, quæ eſt immutabilis. ſimiliter etiam omne futurum hoc modo eſt neceſſarium: cum quo tamen ſtat ꝙ in ſe ſit contingens,& eſt etiam neceſſaria eo modo, quo maior.

Tertio cognitio futurorum contingentium ponit in ſcientia Dei potentiam contradictionis,& per conſequẽs mutabilitatẽ.ſcilicet poſſe ſcire,& poſſe non ſcire, quia talia poſſent euenire & non euenire : ergo non poſſunt ſciri à Deo cum in eo non ſit talis potentia.

Reſpondeo. potentia contradictionis poteſt eſſe in aliquo dupliciter.Primo quia vnum contradictoriorum poteſt eſſe in eſſe poſt aliud : & ſic negatur antecedens.Alio modo, quia eſt de ſe indifferens ad contradictoria, licet non ſit in eo talis ſucceſſio, & ſic conceditur antecedens. ſed talis potentia contradictionis non arguit mutabilitatem.

Aliqua Deus præſcit, quæ potuit nõ præſcire.

Quartò.Si Deus ſcit futura contingentia,poteſt aliquorum eſſe præſcius, quorum non eſt pręſcius, cum aliqua poſſint euenire,quę non eueniunt:ergo poteſt mutari.

Reſpondeo.negatur antecedens. ſed bene ſequitur ꝙ aliquorũ eſt pręſcius, quorum potuit eſſe nõ pręſcius,& quæ poſſibile eſt cum non pręſciuiſſe.

CONCLVSIO VI. Omne cõtingens quod Deus ſciuit eſſe futurum neceſſariò ſciuit illud eſſe futurum. ſic ꝙ iſta propoſitio eſt neceſſaria Deus ſciuit antichriſtum eſſe futurum. Hãc ſic probat.1.q.14.art.13.ad ſecundum. Primo omne dictum de pręterito,ſi eſt verum,eſt neceſſarium.ſed iſta propoſitio eſt vera de pręterito:ergo. Secundò omne æternũ eſt neceſſarium, ſed hoc eſſe ſcitum à Deo, eſt verum ab æterno.ergo.

Sco.in 2. diſt. 39. q.1.

Contra arguit Sco. † Quãdo aliqua duo conuertuntur iu veritate,non poteſt vnum eſſe contingenter verum, & aliud neceſſariò,quia vnum nõ poteſt eſſe verum,alio non exiſtente vero.ſed iſta duo conuertũtur in veritate,Deus ſcit antichriſtum eſſe futurum,& Deus vult antichriſtum eſſe futurum. ſed ſecunda eſt vera contingenter : cũ Deus non velit neceſſariò niſi voluntatem ſuã : ergo & prima eſt cõtingẽter vera.

Reſpondeo. ꝙ vtraque illarum eſt neceſſaria,& licet Deus velit contingẽter creaturas:quia ab ęterno potuit nõ velle eas:tamen ex quo voluit,non poteſt eas non velle.

Q̃uo iſta ſit neceſſaria, Deus vult creaturas.

Ex hoc ſequitur,ꝙ iſta propoſitio Deus vult creaturas eſt neceſſaria tantum propter immobilitatem actus diuinæ voluntatis:non autem eſt neceſſaria ex parte obiecti,quia exiſtẽtia rei futuræ non eſt ratio ipſi futuro, quod ſubijciatur diuinæ voluntati.Iſta autẽ: Deus ſcit antichriſtum eſſe futurum, non ſolum eſt neceſſaria propter immobilitatem diuinæ ſcientiæ.ſed ex obiecto:quia antichriſtum eſſe eſt neceſſarium abſolutè pro illa menſura,qua eſt Deo pręſens,licet non ſit neceſſarium abſolutè ſimpliciter id eſt pro omni menſura, & ideo non eſt ſimilis ratio vtriuſque illarum propoſitionum.

CONCLVSIO VII. Propoſitio de futuro contingenti,quod futurũ Deus ſcit,eſt neceſſaria vno modo.ſ.vt ſubſtat diuinę ſciẽtię, & alio modo eſt cõtingens.ſ.vt in ſe conſideratur.Hanc ponit prima.q.vbi ſupra : tertio contra

gen.ca.67.sicut enim ista propositio lapis est immaterialis, habet duplicem causam veritatis, vnam ex seipsa: aliam vt sequitur ex isto antecedēte lapis intelligitur: ita ista: antichristus erit: cum infertur ex isto antecedente, Deus scit antichristum fore, habet duas causas veritatis. Prima est in ordine ad suas causas proximas, quæ non sunt determinatę ad productionem antichristi. Secunda est, quia præsentialitas antichristi attingitur à diuino intuitu: & ista necessitas non conuenit ei ratione futuritionis, sed ratione pręsentis attin ctionis ab intuitu Dei, quæ quidē necessitas dicitur absoluta pro mensura, qua illud pręsens attingitur, sed pro alia mensura dicitur necessitas suppositionis vel consequentię.

Greg. hic dist. 38. q. 2.

Contra hanc declarationem arguit Greg. † primo. Ista propositio, antichristus erit, si per se sumatur extra omnē consequentiam: ipsa est contingens: ergo in quacunque consequentia ponatur, ipsa erit contingens.

Respondeo, ꝙ semper erit simpliciter contingens: potest tamē esse necessaria à suppositione. dico autem propositionem necessariam ex suppositione, quando in ea non potest esse falsitas, quamdiu habet respectum ad aliquod, quod supponitur: sicut supposito ꝙ Sortes sit albus: impossibile est pro tunc, ꝙ sit niger. similiter supposito ꝙ Deus velit producere antichristum. ista est necessaria. antichristus erit quia habet relationem pręsentiæ ad veritatē huius suppositionis, Deus vult producere antichristum.

Vtrū quādo in antecedente ponitur aliquid ad actū animæ pertinēs, consequens sit accipiēdū secundum esse quod habet in anima.

Secundò arguit contra vnam regulam. S. Tho. dicentis ꝙ quando in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actum animæ consequens est accipiendum secundum esse, quod habet in anima.

Contra. Ista consequentia est bona. Anima intelligit verè lapidē esse materiale: ergo est materialis: non tamen est materialis secundum esse, quod habet in anima. & similiter in ista consequentia, Deus intelligit antichristū esse futurum: ergo est futurus. & tamen non est futurus secundum esse quod habet in scientia Dei.

Respondeo. Illa regula sic intelligitur quando consequens non pōt verificari secundum esse rei extra animam, tunc accipiendum est secundū esse rei: quod habet in anima. De lapide autem extra animam verificatur, ꝙ est materialis & de antichristo, ꝙ est futurus: ideo non arguit contra regulam.

Alia vero, quæ ponit, soluta sunt di 36. q. 2.

Aur. vbi suprà.

Contra eandē arguit Aureo. † & intēdit probare, ꝙ nulla propositio de futuro contingēti est vera nec falsa, & per consequens ꝙ non sit necessaria etiam necessitate suppositionis, sed bene disiunctiua: puta ista, antichristus erit vel non erit: est vera. primò si hæc est vera. Antichristus erit: sequitur ꝙ immutabiliter sit vera. hoc est falsum, cū ipsa sit contingens: ergo nō est vera. antecedēs probatur. si posset mutari de veritate in falsitatē, maximè ista mutatio fieret in illo instāti, in quo res fiet, sed hoc est falsum: quia in illo instanti veritas trāsit supra præteritum. nam vsque ad illud instans, verū fuit, quod Sortes erit: ꝙ autem transit in præteritum, immutabile est: vt dicitur. 6. ethi.

Vtrū propositio de futuro cōtingēti sit vera vel falsa.

Confirmatur. quia si mutatur in illo instanti hoc esset, maximè quia eius significatum ponitur in esse, sed eius significatum est: antichristum esse futurum, & est falsum per te: ergo nunquā fuit verum ista per te: antichristus erit: quæ idem habet significatum.

Respondeo. negatur maior, siue prima consequentia, accipiendo verū immutabile pro absoluto & simpliciter necessario. concedo tamen, ꝙ non pōt mutari de veritate in falsitatē: pro mēsura qua scitur à Deo. scilicet ante positionem rei. Ad probationem negatur minor. nec eius probatio est ad propositum, quia sensus philosophi est, ꝙ prę teritum non fuerit prę teritum: ideo nō potest fieri, quin ista fuerit vera. christus nascetur, licet mutata sit de veritate in falsitatem.

Ad confirmationem dico, quòd mutatur de veritate in falsitatem: nō quia totale significatum eius ponatur in esse. scilicet antichristus, & futuritio, sed quia ponitur in esse eius partiale significatum. scilicet antichristus. & quia ponitur oppositio futuritionis.

Secundò arguit. Si propositio de futuro contingenti est vera, sequitur quòd eius significatum immutabiliter eueniet,

eueniet, hoc est falsum. ergo. maior probatur. illa consequentia est bona ex cuius opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis. nam bene sequitur non eueniet: ergo non est futurum.

¶Respondeo. Dico primo quòd id quod est futurum in ordine ad causam primam eueniet necessariò necessitate suppositionis, vt sæpe dictum est.

¶Dico secundò quòd aliquid est futurum in ordine ad causas secundas: quia sunt inclinatæ ad producendum effectum: & tamen non eueniet: quia impedientur ne effectus sequatur & ideo tali propositioni de futuro non oportet aliquando correspondere aliquam veram de præsenti.

Ad argumentum negatur maior. ad probationem negatur minor: vt patet ex immediatè dictis. & quādo dicit philosophus quòd de futuris contingentibus non est determinata veritas, non intēdit, quòd propositio de futuro non sit vera nec falsa. sed quòd veritas non tollit futuro contingētiam: nec infert, quòd futurum eueniat.

CONCLVSIO. VIII. Ista consequentia non valet. hoc est futurum: ergo eueniet.

Quid est esse futurum.

Pro ista conclusione sciendum est, quòd aliquid esse futurum, non est aliud nisi causam aliquam esse inclinatam ad eius productionem. ponatur ergo. quòd impediatur: sequitur quòd illud est futurum, & tamen non eueniet: & hoc modo Deus pronunciat aliquando aliquid futurum quia scilicet continetur in ordine causarum inferiorum: vt puta secundum dispositionem naturæ vel meritorum: quòd tamen non fit quia aliquando continetur in causa superiori sicut cum prædixit Ezech. dispone domui tuæ quia morieris. Ista conclusio est sancti Doc. 1.q.19.arti.7. ad secundum. de veri.q. 12.arti.4. ad septimum.

DISTINCT. XXXIX.

IN dist. 39.q. quæritur Vtrum prouidentia & fatum sint idem.

PRO ista quęstione hęc est prima conclusio. Scientia Dei & dispositio, & ars & prouidentia sunt idem re, & differunt ratione. Prima pars probatur: quia quicquid est in Deo si sit absolutum. est idem re. Secunda pars probatur præsenti di.q. 2.art.1. & de veri.q.5. art.1. ad nonum. Nam cognitio, quam Deus habet de rebus: si absolute accipiatur & cum præcisione ab opere dicitur scientia: scit enim se & creaturas, Si vero consideretur illa cognitio, vt est causa rerum sic dicitur ars. Si vero consideretur vt est respectu ordinis rerum, vt egrediuntur à suo principio, sic dicitur dispositio. dicuntur enim aliqua disponi secundum quòd in diuersis gradibus collocantur à Deo. Si autem consideretur, vt est respectu ordinis rerum secundum quem ordinem ipsæ res ordinantur ad finem sic dicitur prouidentia: Potest ergo sic describi. Prouidentia est ratio ordinis rerum in finem.

Cognitio rei de rebus dicitur scientia ars dispositio et prouidentia.

Contra hanc descriptionem arguit Aureolus: † prouidentia non est id quod prouidetur: immo est actus prouidentis. sed ratio ordinis rerum in finem est id, quòd Deus in rebus prouidet: ergo ratio ordinis rerum in finem non est prouidentia: sed potius est actus prouidentis.

Aureo hic.

¶Respondeo primò, quòd ratio ordinis rerum in finem est duplex. Vna est in ipsis rebus: & hæc non est prouidentia, sed id, quod prouidetur. Alia est in intellectu producentis: & hæc est prouidentia.

Ratio ordinis rerum duplex in rebus & in intellectu.

¶Secundo dico, prouidentiam accipi dupliciter. Vno modo pro actu prouidendi. Alio modo pro forma excogitata per talem actum, quæ forma dicitur ipsa ratio ordinis rerum in finem. similiter intentio, fictio imaginatio oratio, & multa huiusmodi accipi possunt & pro actu & pro forma, per actum producta.

¶Dico tertiò quod ratio prouidentiæ per prius conuenit illi formæ excogitatæ quàm actui. nec actus haberet rationem prouidentiæ: nisi quia terminatur ad talem formam. nam vt inquit Boetius, prouidentia est diuina ratio. ratio autem diuina, vt dicit August. in lib. octuagesimotertio quæst. est idea: idea autem non dicit actum intellectus sed formam excogitatam.

¶Dico tamen quartò, quòd prouidentia differt ab idea: quia idea potest aliquo modo pertinere ad speculatiuam

uam cognitionem : prouidentia vero tantum ad practicam:eo quod importat ordinem directionis ad finem:vt dicit.S. Doc.de verita.q.5.arti. primo.ad primum.posset tamen dici quòd etiam pertinet ad speculatiuã cognitionem: quia quantum ad rationem nominis dicit tantum cognitionem ordinis eius in finem : quæ cognitio nondum dicitur practica : & sic forte intellexit præsenti dist.q.2.ar.primo.ad primum. vbi dicit quòd prouidentia potest pertinere ad speculatiuum intellectum. sed quia prouidentia secundum propriam acceptionem non dicit tantum notitiam rei & ordinis eius in finem: sed habet propositum exequendi:ideo propriè pertinet tantum ad practicum intellectum.

CONCLVSIO. II. Prouidentia est in intellectu:sed supponit actum voluntatis. Prima pars patet ex præcedenti conclusione. Secunda probatur.de veri.q.5.arti.primo. Prouidentia præsupponit volitionem finis : cum dicit ordinem rerum in finem quin potest esse sine volitione finis : ergo præsupponit aliquem actum voluntatis.

CONCLVSIO. III. Prouidentia differt realiter à fato. probatur sic præsenti distinct.q.2.arti. primo.ad quintum. Id quod est in Deo differt realiter ab eo quod est in creatura:sed ratio ordinis rerũ vt est in Deo,dicitur prouidentia:& ipse ordo rebus inditis dicitur fatum : ergo &c.

Corolla. Fatum potest dici tantum vnum:eo quod ordo in rebus existens est per comparationem ad vnum principium. possunt etiam dici multa inquantum sunt multæ causæ mediæ & multi effectus ordinati. Iste autem ordo rerum, qui dicitur fatum est relatio : quamuis aliquando doctores abhorreant hoc nomen fatum vt vitent errororem dicentium omnia necessitari à cælo.

Cur catholici doctores nõ nunquam horreant nomen fati.

Contra probationem arguit Aureo. Fatum est effectus præscientiæ : ergo non est effectus prouidentiæ.antecedens probatur,tum auctoritate Augu. hoc dicentis lib.5.de ciuitate Dei.tum ratione.sic mali mores hominum cadunt sub fato, & non cadunt sub prouidentia : sed bene sub præscientia. ergo fatum est effectus præscientiæ tantum.

Aureo. hic.

Respondeo. Primo negatur consequentia:quia prouidentia includit præscientiam & aliquid addit scilicet applicationem ad opus vel ad finem : & ideo quicquid cadit sub præscientia, cadit etiam sub prouidentia. & sic intelligit Augu.quod fatum pertinet ad præscientiã non simpliciter:sed inquantum præscientia includitur in prouidentia.

Quomodo intelligatur quod fatum pertineat ad præscientiam.

¶Dico secundo.quod mali & vitiosi actus hominum cadunt sub prouidentia : non quia ad eos Deus aliquid ordinet : sed quia eos ad aliud ordinat scilicet ad pœnam : & sic negatur antecedens.

¶Multas alias conclusiones recitat quæ sunt. S. D. tertio contra gen.cap. 92. Quarum vna est hæc, quod motus bene fortunatorum reducitur ad custodiam angeli:sicut ad causam.

Contra quam sic arguit Aureo.custodiens non causat impedientiam à salute:sed diuitiæ secundum quas aliquis dicitur benè fortunatus, impediunt aliquando à salute : ergo non causantur ab angelo custodiente.

¶Respondeo, quod diuitiæ & honores & huiusmodi aliquibus prosunt ad salutem: & hi dicuntur benè fortunati verè : & per consequens iste effectus reducitur ad custodiam angelicam.Alij sunt quibus diuitiæ non sunt ad salutem:sed ad damnationem:& isti non sunt vere bene fortunati sed tantum apparenter. & in his tales effectus non reducuntur ad angelicam custodiam : loquitur autẽ.S.D.de bene fortunatis secundum veritatem.

Vtrum diuitiæ bene fortunatorum sint ab angelis.

QVAESTIO. II.

QVæritur secundo. Vtrum prouidentia & præscientia imponãt rebus necessitatem.

PRO ista quæstione hæc est prima conclusio. Præscientia non imponit necessitatem rebus præscitis. Hanc sic probat præsenti dist.q.1.art.1. Nullus actus à voluntate, cuius actus semper est in egredi, & nunquam in egresso esse imponit rebus necessitatem : quia cum voluntas sit libera, & eius velle non sit egressum,põt egredi & nõ egredi:sed præsciẽtia cũ sit eorũ que tantũ

Deus

Deus scit sciētia visionis, est actus imperatus à voluntate diuina: cuius actus semper est in egredi secundum rationem. ergo. &c.

¶ Ex hoc sequitur, quòd licet præsciat me peccaturum: tamen est possibile in sensu diuiso, cum hoc non præscire, nec præsciuisse: & per consequens possibile est, me non peccare, vnde nulla necessitas imponitur mihi ad peccandum. Dico tamen, ꝙ ista conditionalis est necessaria. si deus præsciuit Sortem peccaturum: Sortes peccabit. sed antecedens non est necessarium absolutè: sed tantum necessitate immutabilitatis: quia posito, quòd sciat, non potest mutari de scire in non scire: cum hoc tamen stat contingentia rerum. Et declaratur à simili, sicut enim impossibile est me videre Sortem currere, & quòd ipse non currat: quia visus meus fertur super illum cursum, vt est in mea præsentialitate, nec tamen visus meus imponit illi cursui aliquam necessitatem, ita nec diuina scientia rebus pręscitis. Et tamen in his aliqua differentia, quia ego possum mutari de videre in non videre cursum Sortis, deus autē si pręsciuit aliquid, non potest postea non præscire.

¶ Quinque argumenta Aureoli sunt soluta alibi, quæ tamen facit hic.

CONCLVSIO II. Diuina prouidentia nullam necessitatem absolutam imponit rebus contingentibus præuisis. huius probatio patet ex pręcedenti conclusione.

Aureo. hic.

Contra arguit Aureolus. † primò, quæcunque eueniūt immmutabiliter, eueniunt necessariò necessitate absoluta: sed omnia præuisa eueniunt immutabiliter, cum eueniant infallibiliter, ergo. &c.

¶ Respondeo. Primò negatur maior. vt patet ex prędictis.

Vtrū diuina ꝓuidētia rebus cōtingētibus necessitatē imponat.

¶ Dico secundò. quod dupliciter aliquid potest euenire immutabiliter. Vno modo propriè, quia si est vēturum, & non potest mutari de vēturo in non venturum, nisi fortè quando ponetur in actu, quia tunc erit, & tamen non erit futurum, & sic conceditur minor: & negatur maior. Alio modo impropriè, quia, scilicet non est in potentia aliter facere, quin illud eueniat, & sic negatur minor, nec sic euenire immutabiliter est idem cum euenire infallibiliter, quia infallibilitas importat solam negationem deceptionis & fallaciæ, puta quia existimatur aliquid esse futurū, quod tamen non eueniet, quod non potest esse in deo. Immutabilitas autem isto secundo modo dicit negationem non solum mutabilitatis, sed esse potētiæ ad oppositum. Certum est autem in deo esse talem potentiam, qua potest facere ne futura eueniant.

CONCLVSIO III. Prædestinatio non imponit necessitatem absolutam prædestinatis ad saluādum, quia quilibet eorum secundum se possit dānari, non tamen ista copulatiua est possibilis, iste est prędestinatus, & iste non saluabitur. primam partem ponit S.D. primo .di.40.q.3.art.1.& eius probatio patet ex pręcedentibus. Sic enim res alba potest esse nigra, non tamen secūdum, quòd est alba: ita ille, qui est prędestinatus, potest damnari, non tamen vt stat sub prædestinatione. Ista ergo propositio, prędestinatus potest damnari: est vera in sensu diuiso, & est falsa in sensu composito. sicut & ista, albū potest esse nigrū, licet in eis sit duplex dissimilitudo. Primò quia res alba potest mutari de albedine in nigredinem, prædestinatus autem non potest mutari de prædestinato in non prędestinatum. Secūdò quia prędestinatus potest nunquam fuisse prędestinatus, quia actus prędestinationis nunquam cadit in prçteritum sicut nec in futurum, album autem nō potest non fuisse albū.

¶ Duplex dissimilitudo inter hæc, ꝑdestinat⁹ pōt dānari & albū pōt esse nigrum.

Aureol.

Contra arguit Aureolus. Si prędestinatus immutabiliter saluatur: & pręscitus immutabiliter damnatur, ergo pręscitus frustra conatur ad bonum, & per consequens datur ei materia desperandi.

Respondeo. negatur consequentia. quia licet non possit tollere actum diuinę voluntatis: potest tamen facere aliqua, cum quibus non stat prędestinatio, scilicet peccare vsque in finem.

Secundò arguit. Manente conditione immutabili, fatuum est conari ad tollendum id, quod est immutabile: illa conditione manente. sicut fatuum est conari, quòd Sortes non moueatur, manente conditione, ꝙ currat: sed prędestinatio & prouidentia semper manent. ergo si res eueniant necessario vt stant sub prouidentia & prędestinatione: fatuum est conari ad oppositum.

Respondeo. Conceditur totum in sensu composito. vanum est enim conari ꝙ aliquid simul sit prouisum & nõ eueniat. Sed in sensu diuiso negatur maior. quia significat ꝙ demonstrata re,quæ immutabiliter eueniet, supposita conditione aliqua , quæ stat, & est mutabilis : vanum sit conari ne res cui talia accidunt eueniant. Absolutè enim loquendo possibile est illũ respectum rationis positum à prædestinatione in Deo,vel in re prædistinatione in Deo, vel in re prædestinata non esse: cũ non sit necesse esse, licet posito ꝙ ille respectus sit vel possit postea non esse: & qa ille respectus consequitur actum diuini intellectus, & diuinæ voluntatis,qui nunquam transit in præteritum, etiam ipse nunquam est præteritus,vnde non est necessariò in ęternitate,nisi necessitate immutabilitatis.

CONCLVSIO IIII. Fatũ non imponit omnibus fatatis necessitatem.Hanc sic probat.1.q 16.ar.3.Effectus corporum cœlestium & aliarum causarum secundarum potest impediri,saltem in omnibus. ergo fatum non imponit omnibus necessitatem consequentia patet.quia talis ordo secundarum causarum ad aliquos effectus dicitur fatum.

CONCLVSIO V. Diuina prouidẽtia est certa, & infallabilis , & eius certitudo addit supra certitudinẽ præscientiæ.Prima pars sic probatur,tertio contra gen.cap.93. diuina prouidentia non potest falli ex mutatione diuinæ voluntatis,nec ex causis secundis,cum omnes administrent diuinę prouidentiæ, nec ex defectu virtutis actiuæ , & passiuæ in rebus,cum omnis virtus actiua & passiua sit in eis secundũ dispositionem diuinæ prouidentiæ. ergo nullo modo est fallabilis. Secunda pars sic probatur.de veri. q.7.ar.3. præscientia dicit tantum certitudinem cognitionis,prouidentia autem dicit certitudinem cognitionis & ordinis: ergo additur ad certitudinem pręscientię.

CONCLVSIO VI. Certitudo prędestinationis addit ad certitudinem prouidentiæ. Hanc si probat vbi suprà. Certitudo prouidentiæ non est respectu particularis:nisi, quando causa proxima necessario producit effectũ. sed prædestinatio est certa etiam respectu particularis,licet causa proxima puta liberum arbitrium non necessario agat.ergo. Potest enim esse certitudo ex concursu multarum causarum deficere possibilium , quarum vnam Deus ordinat loco eius, quæ deficit.ita est in proposito:nam liberum arbitrium potest deficere à salute,tamẽ in eo quem deus prędestinat , tota tãta adminicula ponit, puta exhortationes , orationes, & huiusmodi, quod tandẽ saluabitur.

CONCLVSIO VII. Licet tam numerus prædestinatorum quàm reproborum est in Deo certissimus, tam materialiter quàm formaliter, taliter est certus primus quàm secunmẽdus.Prima pars sic probatur.1.q.23. artic.7.Deo est certum, qui & quot saluabuntur,ergo numerus prędestinatorum, & pręscitorũ est Deo certus tam materialiter quàm formaliter. Secunda pars sic probatur.de veri.q.6.ar.4.certitudo prędestinationis. est certitudo cognitionis & ordinis : certitudo autẽ pręscientię est certitudo cognitionis tãtum.ergo aliter est certa prędestinatio quàm pręscientia.

Contra arguit Aureol.† Si Deus prę finiret numerum prædestinatorum: sequitur quòd non vellet omnes saluos fieri:cuius oppositum dicit apostolus. sequitur etiam ꝙ aliquos destinaret ad peccatum:sed hoc est falsum. ergo. *Aur. hic*

Respondeo. negatur consequentia. pro prima parte,loquendo de voluntate antecedẽte de voluntate autem consequente concedo, nec sic loquitur apostolus. negatur etiam consequentia pro alia parte, quia Deus nullum destinat ad peccatum: licet aliquos non destinet ad vitam , quos pręscitis eorum meritis,ordinat ad pœnam. Nec valet ista consequentia , Deus non destinat istum ad vitam, ergo destinat ad peccatum,quia datur medium,scilicet permittere peccatum , quod tamen non est destinare ad peccatum. *Ne in errorem prorũpas,intellige hec nostras superare mentes.*

DISTIN. XL.

IN di.40.quęritur. Vtrum prędestinati de necessitate saluentur.

PRO quęstione hęc est prima conclusio.Prędestinatio essentialiter pertinet ad intellectum. Hanc sic probat.de veri.q.6.art.1. Quicquid est ratio ordinis alicuius rei in vitam æternam:pertinet ad intellectum, cuius est ordinare, sed prędestinatio est huiusmodi.

modi:ergo.&c.

Aureo. Contra minorem arguit Aureo. Iste ordo est propositum diuinæ volūtatis, aut est quid existens in diuino intellectu obiectiuè,sed nullum istorū est prędestinatio:ergo.&c.maior patet ex sufficienti diuisione.minor probatur. Pro prima parte velle diuinum abstrahit ab omni futuritione:ergo non est prędestinatio,quę respicit aliquid vt est futurum:sicut ex vi nominis patet.Secūda pars probatur. prædestinatio habet causalitatem super consecutionem gloriæ,sed ordo existens in intellectu obiectiuè non habet causalitatem, quod patet.Si enim esset in intellectu angelico vel humano non causaret salutem: ergo.&c.

Vtrū prædestinatio sit ordo.

Respondeo.Ordo aliquis nō est prędestinatio,sed ratio ordinis est prædestinatio.Et hęc ratio ordinis est ipse diuinus intellectus, & diuina essentia, quæ est obiectiuè in intellectu vt cognitum in cognoscente.

Ad improbationem dicitur,ꝙ habet causalitatem eo modo,quo diuina sciētia adiuncta voluntate.prima parte.qō. 19.ar.4.ad quartum.

CONCLVSIO II.Prædestinatio addit super prouidētiam.primo sen. dist.40.q.1.ar.2.

CONCLVSIO III.Prędestinatio realiter est in prædestināte & nō in prędestinato,licet aliquid ponat in prædestinato.1.parte. q.23.ar.2.& primo sent.vbi.s̄.ar.1.ad primum.

CONCLVSIO IIII. Liber vitæ differt secundum rationē à prędestinatione,licet sit prędestinatio secundum rem.prima parte.q.24.art.1. Item de veri.q.7.art.4.Et primo sen.vbi.s̄.q. 3.ar.3.Item.3.sen.di.31.q.1.ar.1. quęstiuncula prima.

CONCLVSIO. V. Reprobatio est præscientia iniquitatis cum voluntate permittendi casum in culpā, & inferendi damnationem pro culpa prima parte.q 23.ar.3.Item primo sen.vbi supra quæst.4.art.1. Item de veri.q.6.ar. primo ad vltimum.

Difficillima] prorsus qō, sublimisque materia perbreuis & quam absolutissime hic expeditur, vt satis doctis faciamus nō curiosis.

CONCLVSIO VI.Reprobatio aliter se habet ad malum reprobati,quàm prędestinatio ad bonū prædestinati.prima parte.qō.23.ar.3.ad secundum.

CONCLVSIO VII. Notitia quàm Deus habet de reprobatione malorum,non dicitur liber mortis, sicut notitia,quàm habet de prædestinatione beatorum, dicitur liber vitæ de verita.q.7.articu.8. Item prima parte. quæstio. 24. articu. primo ad tertium. Item tertio senten. quæst. secunda. articu.2.licet videatur à prædictis dissonare.

DISTIN. XLI.

IN dist.41. Quæritur vtrū pręscientia meritorum sit causa prædestinationis.

PRO hac quæstione hæc est prima conclusio. Nec merita, nec demerita sunt causa prædestinationis ex parte actus prędestinantis.hanc sic probat.1.parte.q.23. ar.5.Quicquid est causa actus prędestinantis est causa diuinæ voluntatis,quā includit prędestinatio.sed nulla est causa diuinæ voluntatis.ergo.&c.

CONCLVSIO II. Effectus prædestinationis non datur alicui propter merita existentia in alia vita.

CONCLVSIO III. Merita existentia in hac vita non sunt ratio effectus prædestinationis, eo modo quo dixit Pelagius,dicens,ꝙ alicui datur effectus prędestinationis, & alteri non:quia vnus dedit initium,se pręparando,& alius non.

Reiicitur opinio Pelagij.

CONCLVSIO IIII.Merita sequentia effectum prędestinationis non sunt causa prędestinationis.

CONCLVSIO V. Licet aliquis effectus prędestinationis in particulari habeat causam ex parte nostra: nam gratia est causa meritoria glorię: tamen totalis effectus prędestinationis nullam habet causam ex parte nostra.

CONCLVSIO VI. Diuina bonitas est causa totalis effectus prędestinationis, omnes istas conclusiones ponit.S.T.1.parte quęstione vigesimatertia.

CONCLVSIO VII. Ex diuina bonitate sumitur ratio prędestinationis & reprobationis aliquorum hanc sic probat vbi supra ad tertium: Ex eo sumitur ratio prædestinationis & reprobationis. vnde sumitur ratio manifestationis diuinæ iustitiæ & miseri

sericordiæ: quia per prædestinationem manifestatur misericordia, & per reprobationẽ iustitia. sed diuina bonitas est ratio ꝙ manifestetur in rebus iustitia & misericordia. ergo. &c.

Aur. hic. q. 1. Arguit Aureo.† contra. Primo dato ꝙ nullus esset reprobatus, adhuc manifestaretur in beatis iustitia: cum apostolus dicat, redditam esse sibi coronã iustitiæ. ergo ratio reprobationis non est manifestatio iustitiæ.

¶Respondeo. negatur consequẽtia. quia si nullus damnaretur non reluceret diuina iustitia tot modis. non enim reluceret iustitia punitiua æternaliter.

Secundò arguit. Nullum per se intentum est ratio eius, quod est intentũ solum per accidens. sed iustitia Dei est intenta per se, & reprobatio per accidens, cum sit malum. ergo iustitia non est causa reprobationis.

¶Respondeo. negatur minor pro secunda parte. Præsciens enim Deus aliquorum peccata quæ nullo modo ab eo sunt intenta, proposuit non liberare eos in præsenti, sed punire in futuro. quod est reprobare, nec est verũ quòd reprobatio sit mala: vnde Deus reprobando aliquos, non facit malum, sed proponit permittere mala, vt inde eliciat aliquod bonum. scilicet aliquẽ gradum perfectionis vniuersi, & hoc pertinet ad optimum prouisorem, licet hoc cedat in malum aliquarum particularium partiũ vniuersi. quia bonitati prçponderat bonitas vniuersi.

Reproba repertinet ad optimũ prouisorem.

Reprobatio diuersi modè pœnã & malitiam.

Dico secundò, ꝙ reprobatio respicit duo. scilicet malitiam & punitionẽ, tamen aliter & aliter: quia punitio cum cadat sub recto ordine prouidentiæ & reprobationis, quæ est pars prouidentiæ, ordinatur ad aliud. scilicet ad manifestationem diuinç iustitiæ, & etiam ad ipsam aliud ordinatur, scilicet culpa. Malitia vero quia exit à recto ordine, ordinatur tantum ad aliud. scilicet ad pœnam: nec ad ipsam malitiam aliud ordinatur.

Contra arguitur. Omne prouisum à Deo est tantum à Deo, sed malitia ex dictis in hac responsione est prouisa à Deo. ergo sequitur, quòd sit creata à Deo.

Prouidentia Dei. ¶Respondeo. negatur maior. de eo, quòd est prouisum solum prouidentia approbationis.

duplex, cõcessionis & approbationis. Tertio sic arguitur. Nulla iustitia punitiua est per se intenta, sicut nec pœna. ergo reprobatio non est in aliquo, vt eluceat iustitia punitiua.

¶Respondeo. negatur antecedens. cũ omnis spiritus iustitiæ sit quædã perfectio, & per consequẽs propter se appetenda. concedo tamen, ꝙ pœna non appetitur propter se, sed propter ordinem iustitiæ, in ea relucentem.

CONCLVSIO. VIII. Sola diuina volũtas est ratio, quòd istos reprobet & illos eligat in gloriam. hanc probat. 1. quæst. 23. ar. 5. ad tertium. auctoritate apostoli ad Rom. 9. capit. & Matth. 20.

Aur. vbi suprà.

Vtrum Deus aliquẽ reprobet pro libito voluntatis. Contra arguit Aureol.† Quicũque aliquos reprobat pro libito voluntatis suç, videtur delectari in pœnis & esse crudelis, sed Deus non est crudelis: ergo nullum reprobat pro libito voluntatis suæ.

Respondeo negatur maior. si talis nõ intendat pœnam per se, sed ordinẽ iustitiæ quo culpa ordinatur in pœnam, & pœna in relucentiam diuinæ iustitiæ, & illa relucentia in diuinam bonitatem, quæ omnia sunt in diuina reprobatione.

¶Dico secundò, quòd Deus non ordinat hominem ad pœnam purè ex libito voluntatis suæ, scilicet absque demerito hominis, quia licet nulla sit causa reprobationis ex parte reprobantis, tamẽ effectus reprobationis habet causam ex parte reprobati. s. culpam: quæ non est effectus reprobationis: sed est cã meritoria effectus reprobatiõis, nec est crudelitatis tribuere rei id, quod ei conuenit secundum eius dispositiones, dispositiones autem peccatoris merentur pœnam æternam.

DISTIN. XLII.

IN distinct. 42. Quæritur vtrũ in Deo sit omnipotentia.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Nulla potentia passiua adæquat potentiam actiuam Dei: quamuis materia prima possit multas formas recipere, ad quas nõ est in potentia naturali. Prima pars sic probatur. tertio contra gen. ca. 22. Nulla potentia finita adæquat potentiam infi

infinitam, sed potentia actiua Dei est infinita, & potentia passiua materiæ est finita: cum non sit ad quantuncunque quantitatem. vt dicit philsophus. 3. phy si. † nec ad omnem formam, sed tantum ad formas naturales. ergo. &c. Secunda pars probatur. Multas formas potest inducere Deus in materia: quæ non possunt induci per agens naturale, vt est glorificatio corporum, & alia huiusmodi. ergo materia non est ad eas in potentia naturali.

Tex. 59.

Contra secundam partem arguit Aureo. † primo. Si ignobilior differentia est in natura: oportet & nobiliorem differentiam in natura esse in eodem ordine, sed potentia materiæ & actus sunt differentiæ quarum ignobilior, scilicet materia, est nata recipere omnes formas, vt dicit Commen. primo phy. com. 69. oportet ergo dare vnum actū infra eundem ordinem. scilicet in ordine creaturæ, quòd possit trahere materiam ad omnes istas formas.

Aur. in 2. di. 41. q. 1.

Respondeo, & dico primò, quòd in materia est duplex potentia. Vna est potentia naturalis, quæ non est aliud ab ipsa essentia materiæ cum respectu ad actum primum, qui est esse inducibile per agens naturale. propter hoc enim potentia materiæ non distinguitur ab eius essentia, quia actus & potentia sunt in eodem genere, sed actus quem primo & per se respicit potentia materię est esse substantiale. ergo potentia materiæ est in eodem genere. scilicet in genere substantię. omnis autem distincta ab essentia eius cuius est potentia est accidens. Alia est potentia obedientialis, quę etiam est ipsa essentia materię secundum rem, sed addit respectum ad potentiam actiuam Dei. Dicitur enim potentia obedientialis in ordine ad ea, quę possunt induci tantum per agens supernaturale. loquendo ergo de potentia naturali conceditur maior. sed de obedientiali negatur, quia agens, quod inducit formam, ad quam materia est in potentia obedientiali, non est in eodem ordine cum materia, sed extra omnem ordinem creaturæ & iste est Deus.

Potentia materiæ duplex naturalis & obedientialis.

¶ Dico secundò, quòd præter hoc sunt in materia etiā inchoationes formarum, & pertinent ad potentiam passiuam eius. cum non sint aliud nisi habilitas materię ad recipiendum. Sunt etiam rationes seminales, quę non sunt aliud quam virtus actiua incompleta in natura, vt calor, frigus, forma ignis, virtus solis & huiusmodi. & dicuntur seminales, quia rerum indiuiduis primo creatis collatæ sunt: vt ex eis quasi ex seminibus producerentur & multiplicarentur res naturales. Pręter istas dantur etiam formę primordiales, quę sunt ipsę formę rerum, vt existunt in arte diuina. Nam vt sic sunt principia prima rerum producendarū 2. distinctione 18. quæstio. 1. articul.

In materia sunt incohabitiones formarū rationes seminales.

Formæ primordiales.

Contra id quod dictum est de potentia obedientiali arguit sic Aureo. † Si potentia obedietialis est essentia materiæ, cum tali respectu, sequitur quòd sit quid positiuum, sed hoc est falsum. ergo. maior patet. minor probatur: creaturę quę nondum createę sunt, dicuntur esse in potentia creatoris. sed hoc non est ratione alicuius positiui, ꝙ sit in eis. ergo. &c.

Aur. vbi suprà. Vtrū potētia obedientialis sit essentia materiæ cū tali respectu.

Et confirmatur: quia illa relatio, quā dicis fundari in materia in ordine ad Deum, est etiam ipsa in potentia obedientiali. ergo fundat aliam relationem, & illa aliam, & sic in infinitū.

Respondeo. quòd duplex est potentia obedientię, Vna ad recipiendum, & hoc conuenit tantum materię & loco, & alijs potentijs receptiuis, & talis potentia est quid positiuum. Alia est potia ad esse, vel non esse, & ista cōuenit omni naturę in ordine ad Deū. prima potentia est realis, & de tali loquebamur. secūda est rōnis, & de tali procedit argumētū. relatio enim rationis potest fundari in re non existente.

Duplex potentia obedietia.

Ad confirmationem dico, ꝙ illa relatio est in potentia obedientię secundo modo, & non primo modo.

¶ Dico secundo, ꝙ potentia obedientię quā habent ea quę nunquā producentur & quę solū sunt creabilia: nō est aliud ab illa relatiōe rōnis. illa aūt quę licet nunquā erūt, tn̄ non tantum sunt creabilia, sed quę Deus posset materię imprimere, licet nunquā imprimet: habent potentiā quę est relatio realis in materia fundata & ad Deū terminata.

Secundo principaliter arguit. Si materia est in potentia ad aliquā formā, quę non pōt induci per agēs naturale:

E 2 hoc

hoc esset maximè de illis, quæ fiũt per miraculum: vt est resurrectio mortuorum, sed talis forma. scilicet anima potest induci per agens naturale ordine quodam: vt dicitur. 8. meta. com. 18. nã cadauer resoluitur in quatuor elementa: deinde formę quæ sunt inter quatuor elementa generabuntur: & sic vita generabitur necessariò.

Exẽplificatio formarum, quæ nequeũt induci ab agẽte naturali.

¶ Respondeo. negatur minor: quam iste probat vno exemplo vniuersaliter: quæ probatio est nulla. Multę enim aliæ formæ sunt, quę nullo modo possunt induci ab agente naturali creato: vt patet de subtilitate, & agilitate, & alijs dotibus corporum glorificatorũ, vt patet de stella, quę Magis apparuit, vt patet de loquutione asinę Balaam. & de huiusmodi.

CONCLVSIO II. Potentia Dei est omnipotentia: probat hanc sic. secundo contra gen. c. 22. illa potentia est omnipotentia, quæ potest in omne ens, sed potentia Dei est huiusmodi. ergo &c. maior patet ex terminis: minor probatur. omnis virtus perfecta põt in omnia, quæ continentur sub suo adæquato obiecto, sed potentia Dei est perfecta, & eius obiectum adęquatum est ens: cum vniuersalissimæ causæ respondeat vniuersalissimus effectus: ergo potest in omne ens.

Ex hoc sequitur primo corollariè. ꝙ Deus dicitur omnipotens: quia põt in omne, quod non implicat contradictionem. probatur. 1. par. q. 25. art 3. Deus dicitur omnipotens: quia potest omne, quod habet rationem entis, siue ꝙ potest esse terminus actionis, sed omnia, quæ non implicant contradictionem possunt habere rationem entis: ergo. &c.

Corollarium secundum. Deus non potest facere præterita non fuisse: probatio huius est, quia pręterita nõ fuisse implicat contradictionem.

Contra primum corollarium: arguit Aureo. Deus potest facere accidens sine substantia, & animal sine omni mẽbro organico, & duo corpora esse simul in eodem situ, & aliquid ex nihilo, sed omnia ista implicant contradictionem. ergo Deus põt facere aliqua, quæ implicant contradictionem.

Aur. vbi suprà.

Vtrum Deus possit facere implicans contradictionem.

Ex his concludit. ꝙ potest omnia illa: quę non repugnant primo principio, scilicet quòd affirmatio & negatio non possunt simul eidẽ conuenire. huic autem principio dicit repugnare tantũ illa: in quibus oppositum diffinitionis prędicatur de diffinito.

Nullũ verũ est contrariũ rõni naturali, licet aliquod sit supra.

Respondeo. Primò dico, ꝙ quicquid Deus potest facere, põt etiam nobis reuelare saltem successiuè, & si fortè non simul. Deus autem non põt nobis reuelare aliquid contrarium rationi naturali, cum omne quod Deus reuelat, sit verum, & nullum verum contrariũ sit rationi naturali, licet aliquod verũ sit supra rationem naturalem.

¶ Dico secundò. ꝙ non solũ est impossibile id, quod repugnat propositioni veræ in primo modo dicendi per se, in quo diffinitio prædicatur de diffinito, sed etiam est impossibile id, quod repugnat propositioni verę in secundo modo dicendi per se. nam ista est simpliciter impossibilis. aliqua humanitas est quę non dependet à Deo, & ista, aliquid distinctum à Deo est ęquale Deo. & multę tales propositiones in quibus propria passio negatur de subiecto suo quas Deus de sua potẽtia absoluta nõ posset verificare.

Impossibile quoque dicitur repugnãs secundo modo dicẽdi per se.

¶ Dico tertiò ad exempla. & ad primum dico. ꝙ non est contradictio accidẽs esse sine subiecto, quia esse in subiecto non est diffinitio, nec propria passio accidentis. sed eius diffinitio est, ꝙ accidens est res, cui debetur esse in subiecto: vt dicit Auicenna. & S. D. in plerisque locis. Animal vero esse sine membris organicis est simpliciter impossibile: quia vt dicit secundo contra gen. c. 49. Omne compositum ex materia est quantũ: quia quantitas est propria passio substantiæ corporeæ: & 4. distin. 10. q. 2. ar. 3. dicit ꝙ organizatio est de ratione corporis viui. Ad alia exempla dico, ꝙ non implicant contradictionem, de duobus quantis simul existentibus in eodem loco. probat. 4. di. 44. q. 2. art. 1. q. 3. ad secundum. de fieri aliquid ex nihilo. probat prima. quæst. 45. art. 5. & secundo contra gen. cap. 16. & 17. & 18.

Impossibile est animal esse non organicum.

Contra secundum corollarium arguit Grego. † primo. Deus põt facere Adam non fuisse. ergo põt facere præterita non fuisse. consequentia patet. antecedens probatur, quia Adam non fuisse, non implicat contradictionem: ergo

Gre. q. 1. Vtrum Deus possit facere, quod præterita nõ fuerint.

ergo &c. consequentia patet.antecedens probatur. hoc prædicatum non fuit nō repugnat huic subiecto Adam cum aliquādo steterit in veritate cum tali subiecto:nam antequam Adam fieret hæc erat vera:Adam non fuit.

Respondeo.aliquid dicitur impossibile dupliciter. Vno modo simpliciter & per se. Alio modo per accidens:impossibile per se est id, quod habet impossibilitatem ex repugnantia terminorum. & hoc modo ista non est impossibilis.Adam non fuit:vt argumentum probat. Impossibile per accidens est, quando subiecto accidit oppositnm prædicati:& hoc modo ista est impossibilis : Adam non fuit : quia huic subiecto Adam accidit præteritio : cū repugnat hoc prædicatum:non fuit.

Impoßibile duplex per se & per accedens.

¶ Dico tamen,quòd ista est impossibilis per se:præteritum non fuit : quia æquipollet isti : id quod fuit non fuit: quando autem dicimus Deum non posse impossibilia : non solum loquimur de impossibilibus per se:sed etiam per accidens.

Contra.præteritio est accidens commune:cum non sequatur ex principiis essentialibus Adę.ergo Deus potest eā remouere ab Adā. & per consequens facere,quòd non fuerit.

Præteritum non fuiße est impoßibile per se.

¶Respondeo, negatur consequentia:quia licet præteritio Adæ sit accedens commune: tamen est ab eo inseparabile : quia consequitur propriam causam factiuam Adæ scilicet productionem eius.

Secūdò,arguit sic. Deus potest æternaliter non voluisse vnquam producere Adam, cum non produxerit ex necessitate naturæ ergo potest eum non produxisse.

Respondeo.negatur antecedens:nō quòd sit necessariū simpliciter. Deum voluisse productionē Adæ:sed quia est necessariū necessitate immutabilitatis.

Tertiò. Si Deus non potest facere quòd præteritum non fuerit sequitur quòd potest esse mendax : hoc est falsum.ergo &c.cōsequētia probatur.posito ꝙ Deus reuelauerit mihi antichristum esse futurum,& causauerit in me assensum respectu talis propositionis: tunc arguo sic. Deus non potest facere, quin reuelauerit per te:& tamen potest facere, quòd antichristus non non eueniat.ergo Deus potest me decipere:& sic potest esse mendax.

Respondeo. negatur consequentia: quia stante reuelatione diuina:necesse est antichristum euenire necessitate immutabilitatis : licet non necessitate absoluta. Et si poneretur : quòd antichristus non eueniet:statim deponeretur ista : Deus reuelauit antichristum esse futurum. Et sic est dicendum de omnibus huiusmodi propositionibus. Patet ex dictis, & ex his quæ dicentur dist.45.quantum valeat distinctio de necessario simpliciter: & de necessario immutabiliter : & de necessario per se: & necessario per accidens. Nam sine his multa argumenta dissolui non possunt.

DISTINCT. XLIII.

IN dist.43. quæritur. Vtrum Deus ex sua infinitate possit omnem creaturam in infinitum facere.

PRO meliore quæst. hæc est prima conclusio. Deus non est infinitus secundum quantitatem molis continuā vel discretam.Prima pars probatur.Omne continuum est corporeum. sed Deus non est corporeus. ergo. Secunda pars probatur. Deus est tantum vnus ergo non est infinitus discrete.

CONCLVSIO. II. Deus non est infinitus priuatiue. hanc sic probat de poten. q. 1. art. 2. Omne infinitum priuatiuè est natum habere finem:sed Deus non est natus habere finem:cum non sit quantus.ergo &c.

CONCLVSIO. III. Virtus diuina est infinita negatiuè. hanc sic probat:primo.contra gent.capi.43 Id cuius perfectionis nullus est terminus: est infinitum negatiuè:sed diuina virtus est huiusmodi.ergo &c.

CONCLVSIO IIII. Diuina essentia & omnia,quæ ei conueniūt sunt infinita. Hanc sic probat præsenti dist.ar.primo.Id cuius esse nullo modo in alio est receptum,est omnino infinitum : sed Dei esse nullo modo in alio est receptum:cum sit per se subsistens. ergo &c. maior probatur : quia ratio, quòd aliquid formaliter sit finitum est quia in alio recipitur:sicut patet quòd forma finitur per materiam,in qua recipitur.esse autem est formalissimum. ergo.&c.

Contra istud vltimò dictum in probatione huius conclusionis arguit

Aureo. lic.q.1. Aureo. † primo.materia non est causa limitationis formæ in genere causæ efficientis nec formalis nec finalis: quia non est finis formæ: sed econuerso vt dicitur, 2.physico. *Tex.23.* † nec in genere causæ materialis.ergo nullo modo est causa finitatis formæ. consequentia patet & antecedens pro tribus primis partibus: pro vltima probatur.causalitas materiæ consistit in recipere:ergo non dat formę limitationem:quia recipere non est dare.

Respondeo negatur vltima pars antecedẽtis Ad probationem dico: quòd aliquid potest dicere causalitatem dupliciter. Vno modo propriè: & sic dico quòd limitare formam, non dicit propriè causalitatem. Alio modo potest dicere modum causalitatis & sic limitare formam dicit modum causalitatis materialis.concedo ergo ad argumentum:quòd materia non dat formæ limitationem: tamen limitatio consequitur formam eo ipso, quòd recipitur in materia:quia propter talẽ receptionem, non habet omnem modum perfectionis sibi possibilem.

Aliquid potest dicere causalitatem dupl. citer proprie et secundum modum.

Secũdò arguit sic.Materia & forma sunt æqualis amplitudinis: quò ad esse & quo ad rationem. ergo vnum nõ limitat aliud. consequentia patet:antecedens probatur. Materia nunquam habet esse nisi per formam:& forma nunquã habet esse nisi proportionatũ materię.& sicut forma est de cõceptu speciei ita & materia.ergo sunt æqualis amplitudinis quò ad esse, & quo ad rationẽ.

¶ Respondeo. negatur antecedens: quia amplitudo formæ excedit amplitudinem materiæ.Ad probationẽ negatur prima pars antecedẽtis. quis repugnat materiã habere nisi per formam. forma autẽ fieri potest sine materia:& habere nobilius esse, quam habeat materia. sicut si esset vna albedo separata ab omni subiecto: ipsa quidem esset limitata quo ad essentiam & quo ad esse simpliciter:esset tamen illimitatas quò ad esse debitum suæ naturæ:vt infra dicetur.hoc tamen non potest fieri in formis substantialibus: quia earum esse consistit in indiuisibili.

Esse albedinis separatæ quomodo esset limitatũ.

Tertiò. quantitas existens in sacramento non est infinita:& tamen non est in subiecto. ergo non omnis forma accidentalis separata ab omni subiecto est infinita. consequentia patet cum minori. Maior probatur. Primò nulla res eadem manens, potest transire de finitate ad infinitatem: sed illa quantitas est eadem, quæ fuit in pane. ergo.&c.

Secundò illa quantitas est digitalis vel alterius determinatæ speciei. ergo non est infinita.

Respondeo.Primò, quòd illa quantitas est finita:quia diuina virtute manutenetur in esse, quod habebat in substantia panis:posset tamen fieri infinita:non quidem priuatiuè:quia semper est determinatæ latitudinis & longitudinis,sed negatiuè, puta quantum ad rationem quantitatis continuè pedalis vel digitalis,quia nihil pertinens ad rationẽ illius speciei, sibi deesset: non tamen esset magis extensa quam sit modo quantitas pedalis in baculo.

Quantitas potest fieri infinita non priuatiue sed negatiue.

Ad primam probationem dico:quòd licet nihil finitum possit fieri infinitum simpliciter, potest tamen fieri infinitum secundum esse proprium alicuius speciei,& finitum priuatiuè potest fieri infinitum negatiuè.

¶ Ad secundam probationem negatur consequentia:quia cum determinatione speciei stat infinitas, quantum ad esse debitum illius speciei.

Cum determinatione speciei stat infinitas esse debiti eiusdem speciei.

CONCLVSIO. V. Aliquem modũ infinitatis habet potentia Dei, quem non habet eius essentia.hanc sic probat de potentia.q.1.arti.2.potentia habet infinitatem in ordine ad obiecta, sed essentia non habet talem modum infinitatis: cum non dicitur ad aliud.ergo &c.minor patet.maior probatur. potentia diuina nunquam tot effectus facit, quin plures facere possit.nec nunquam ita intensè agit, quin intensius agere possit,non quòd intensio sit in diuina actione intrinsecè, sed vt intelligit obiectum. quædam enim mouẽtur à Deo efficacius & quædam minus efficaciter. ergo habet aliquam infinitatem in ordine ad obiecta.

CONCLVSIO. VI. Infinitas diuinæ potentiæ concluditur ex creatione rerum ex nihilo.Hanc sic probat prima parte.quæstio.vigesimoquinta arti. quinto ad tertium. qualis est proportio nullius potentiæ ad potentiam passiuam, talis est proportio potentiæ actiuæ agentis ex nulla potentia ad actiuam agentis ex aliqua potentia. sed nullius potentiæ

ad ali

ad aliquam potentiam, est infinita proportio, cum ens & non ens distent in infinitum: ergo potentia agens ex nulla potentia passiua præsupposita, cuiusmodi est potentia creatiua: distat in infinitum à potentia creata, quæ agit ex aliqua potentia præsupposita.

Aureo. vbi supra. Contra arguit Aureolus. †inter sonum & colorem nulla est proportio: & tamen inter potentiam attingentē colorem & attingentem sonum, non est infinita distantia. ergo non oportet potentias attingentes obiecta, inter quæ non est proportio distare in infinitum.

Respondeo. Primò dico, hanc rationem non esse ad propositum, quia S. Doc. loquitur de actiuis, & iste arguit de passiuis, nam potentia visiua & auditatiua sunt passiuę.

Distare proportionabiliter, contingit duob⁹ modis secūdū excessum, & secundum realem habitudinem. ¶ Dico secundò ꝙ distare proportionabiliter contingit duobus modis. Primò, quādo vnum excedit aliud in consimili excessu: qualis reperitur in numeris, secundum ꝙ duplum, triplum, quadruplum sunt species proportionis. Alio modo, quia inter ea est quæcunque realis habitudo, & talis proportio est in omnibus entibus: quia datis quibuscunque vel vnum est ab alio, vel ambo ab vno tertio. Quæ distant improportionabiliter per oppositum ad primum modum, non oportet ꝙ distent in infinitum. Nam costa & diameter illo modo improportionabiliter distant: nec tamen distant in infinitum. Quæ autem distāt improportionabiliter primo & secundo modo distant in infinitū, quia talia non possunt esse nisi ens, & purum non ens.

Secundò arguit. Quanto res minus est in potentia, tantò à minori virtute reducitur ad actum. ergo si est in nulla potentia, potest reduci ad actum à minima virtute. & per consequens non requirit virtutem infinitam.

Text. com. 12. ¶ Respondeo. negatur antecedens, illud enim dicitur esse in potentia in aliquo, quod ab vnico motore potest reduci ad actum. vt dicitur. 9. met. †vnde statua magis est in potentia in cupro, quam in aqua. constat autem ꝙ facilius fit statua ex cupro quā ex aqua. Est autem deceptus iste arguens, quia existimauit illud esse magis in potentia, quod est in potentia remotiori ab actu, cum tamen sit totum oppositum.

CONCLVSIO VII. Supposita ęternitate primi motus, argui potest infinitas diuinæ virtutis. Hanc probat octauo Physicorum in illo capitulo, quòd autem necesse est. & primo cō tra gen. c. 43.

¶ Cuius conclusionis probatio vt pateat pręmitto quinque.

¶ Primò ꝙ in omni motu requiruntur tria, scilicet mouens, mobile, & tempus mensurans motum. *Omnis motus reqrit tria*

¶ Secundò. ꝙ tempus motus potest dupliciter accipi. Vno modo secūdum partes mobilis. Alio modo secundum partes magnitudinis, super quam transit mobile. nam vna pars mobilis prius pertransit aliquod signum magnitudinis, quàm totum mobile ipsum pertrāseat, similiter totum mobile prius pertransit vnam partem magnitudinis, quā totam magnitudinem. *Motus dupliciter accipi pōt.*

¶ Tertiò, ꝙ totum mobile in tempore aut fortè minori pertransit aliquam magnitudinem quàm pars ipsius. Vnde gleba terrę citius mouebitur à motore, quàm pars ipsius glebę moueatur à parte motoris, cuius ratio est, quia virtus vnita est fortior quàm diuisa, & quantò est potior potentia motoris, tāto est velocior motus, & tp̄s est min⁹. *Totum citius à toto mouetur quàm pars à parte motoris.*

¶ Quartò. ꝙ non obstantibus prædictis, si loquamur secundum partes mobilis, pars motoris citius mouet partē mobilis, quàm totus motor totum mobile, & ꝙ vna pars mobilis minori tempore pertransit aliquod signum, quàm totum mobile ipsum pertranseat.

¶ Quintò. ꝙ mouens mobile & tēpus proportionantur secūdum id quod quarto loco est præmissum. ita quòd si totum mouens mouet totum mobile in aliquanto tempore: pars motoris mouet partem mobilis in minori tempore. & secundum quòd subtrahitur à motore & additur parti, ita proportionabiliter subtrahitur à toto mobili, & additur parti eius, & similiter à tēpore. *Mouens mobile, & tēpus proportionantur.*

Ex his pono has conclusiones. Prima cōclusio. Motor finitæ virtutis non potest mouere tempore infinito. probatur. sit. a. motor finitę virtutis, & b. mobile finitum: & c. tempus infinitum, quod tu ponis. tunc arguo sic. totū a. mouet totum b. in toto c. ergo pars a. mouet partem. b. in parte c. & quantū subtrahitur ab a. tantum proportionabiliter subtrahitur a. c. sed a. & b. si continuè ab eis subtrahatur tādem finientut.

tur.ergo etiam.c. quod est tẽpus finietur,& per consequens non est infinitũ.

Secunda conclusio. Impossibile est, ꝙ mobile finitum moueatur tempore infinito: accipiendo tempus secundum partes mobilis. Ista conclusio probatur sicut præcedens. quia si mobile est finitum, pars eius mouetur à parte motoris in minori tempore, quàm totum à toto, & per continuam subtractionẽ finietur totum mobile. ergo similiter finietur motor & tempus. Ex his concludit philosophus, quòd motus infinitus sit mobilis infiniti à motore infinito.

Contra hoc arguit sic. Philosophus in 8. physicorum, intendit concludere infinitatem primi motoris ex infinitate motus primi mobilis: sed primum mobile non mouetur in infinitum secundũ partes mobilis, cum non sit infinitum, sed finitum corpus. ergo ex infinitate motus finiti mobilis potest cõcludi infinitas motoris.

Duplex infinitas in motu similitudinaria, & vera.

Respondeo. ꝙ duplex est infinitas in motu. Vna est simitudinaria, & per per accidens, & hæc est illa quæ contingit per reiterationẽ mobilis super eandem magnitudinem. Alia est infinitas vera & per se. quia est alicuius habentis partes alias & alias numero infinitas. Dicitur autem istas esse infinitas per se: quia quantitas motus, quæ attenditur secundum partes mobilis conuenit motui secundum proprium subiectum, & per consequens conuenit ei per se.

Mot⁹ cœli est tantũ infinitus per accidens.

¶ Dico secundò, ꝙ cœlum & motus eius non sunt infinita per se, sed tantum per accidens.

¶ Dico tertiò, ꝙ cum esse per accidens habeat reduci ad causam per se. ista infinitas, quæ cõtingit per reiterationem debet reduci, vt in causam ad id, quod est per se causa infinitatis, huiusmodi autem est primus motor, qui est prima causa motus infiniti, habet enim virtutem super infinitatem motus per se, vt scilicet possit mouere mobile infinitum, si contingat ipsum dari.

Ex hoc sequitur, ꝙ non solum motus infinitus per se, sed etiam motus infinitus per reiterationem exigit vigorem infinitũ in motore, qui est prima, & per se causa cuiuscunque infinitatis motus primi.

¶ Dico quartò, ꝙ virtus infinita primi motoris potest perpetuo mouere aliquam potentiam infinitã incorruptibilem, quæ sic ab illa prima virtute infinita mota poterit perpetuare motum infinitum per accidens.

Aureol. Vtrũ prima cã secundum philosophum moueat primũ cœlũ tantũ per modũ finis.

Contra hoc arguit Aureolus, & intendit probare ꝙ sit de mente philosophi, & Commentatoris, ꝙ prima causa non moueat cœlum executiuè: sed tantum per modum finis. & hoc probat quia philosophus 12. meta. dicit ꝙ primum principium non mouet vt appetens & amans: quia omne tale ab alio mouetur, scilicet ab appetibili, sed mouet tantum, vt appetibile & amatũ. idem dicit Commen. 12. met. com. 35. & 36. & 43. & in libro de substantia orbis. cap. 3. vult enim, ꝙ motor executiuus motus cœli sit coniunctus, quem vocat animam viuentem.

Respondeo. Primò dico, quòd duplex est motor cœli. vnus primus, alius vero proximus. nec aliud concludunt prędictę auctoritates philosophi & Cõmentatoris. Cum hoc autem stat, quòd vterque moueat executiuè, licet primus moueat etiã per modum finis.

¶ Dico secundò, quòd primum principium amat & mouetur à bonitate sua tanquã à fine, nec talem moueri secundum rationẽ repugnat primo principio, cũ talis motus non sit entis in potentia, sed entis in actu.

Tria falsa imponit Aure. philos. & Auerroi.

Dico tertiò, quòd iste imponit tria falsa Philosopho & Commentatori. Primũ est ꝙ De⁹ nullo modo efficiat motum circularẽ cœli: sed tantũ causet desideriũ ad mouendũ in intellectu coniuncto corpori cœlesti, & hoc imponit eis dist. 42. q. 1. Huius oppositum dicit philosophus 12. meta. vbi textus hoc dicit. Latio enim prima mutationũ, huiusmodi autẽ quæ est circulatio, hac autẽ mouet, & loquitur de motore immobili: vt patet ex verbis quæ immediatè ante prædicta ponit. Et Cõmentator. 37. cõ. dicit, quòd in nobis efficiens & finis distinguuntur. in motu autẽ cœli idẽ est finis, & efficiens primũ.

Primus motor est infinit⁹ in virtute secundũ Aristotelem & Aueroim.

Secundũ quod imponit eis di. 43. & 44. est quòd philosophus & Cõmentator senserunt primũ motorẽ non esse infinitũ virtute: sed tantũ entitatiuè, vel multitudine perfectionũ. huius oppositũ dicit Cõmentator 12. meta. cõ. 42. vbi ait. quia primus motor habet

poten

potentiam infinitam,& mouet tempore infinito, & necesse est, quòd non sit corpus.

Tertium quod imponit eis dist.3.est ꝙ primus motor non est causa substātiæ cœli.hius oppositum dicit philosophus.12.met.†vbi.s̃.immediatè post verba superius recitata, sic ait. ex tali ergo dependet cœlum, & tota natura: vbi Commentator dicit in commento philosophum declarasse,ꝙ primū principium est causa cœli,non solum tanquam motor,sed etiam tanquam forma & finis, & ꝙ tale principium est vnum de quo philosophus declarauit ipsum esse principium substantię cœli.& commen.41.dicit ꝙ tale principiū est causa permanentiæ cœli.Idem ponit expresè secundo meta.commen.4. & in lib.de substantia orbis. vbi sic ait. Agentium quoddam est prius acto duratione & tempore,& sic est Deus omni eo quod fit sit in sphera mundi.

Text.38.

CONCLVSIO VIII. Infinitas diuina concluditur ex actiuitate intellectus nostri.Hanc sic probat primo contra gen.ca.43.quolibet finito potest intellectus noster aliquid maius cogitare:ergo est aliquid infinitum.con sequentia patet.quia alias esset frustra hæc ordinatio intellectus nostri ad infinitum.

Aureo.

Contra arguit Aureo. Intellectus noster potest fingere multa impossibilia: ergo licet possit aliquid maius quolibet finito cogitare:non sequitur quòd sit aliquo infinitum : aut quòd possit esse.

Respondeo. negatur consequentia. quia cum omni finito possit intellectus noster cōcipere aliquid maius sine implicatione contradictionis,si Deus esset finitus, sequitur ꝙ intellectus noster posset intelligere aliquid maius Deo,quod est impossibile, quia cum intellectus sit à Deo,non potest ipsius obiectum excedere in ambitu suę com munitatis virtutem causæ instituentis intellectum : ita quòd ens intelligibile contineat aliquid maius Deo

DIST. XLIIII.

N dist. 44. quæritur. Vtrum Deus possit facere aliquid infinitum.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Deus non pōt facere effectum simpliciter infinitum. Hanc sic probat prima parte q.7.art. 2.nullū simpliciter infinitum habet esse limitatum,sed omne ens creatum habet esse limitatum:ergo.&c.maior nota. minor probatur.quicquid habet esse receptū, habet esse limitatum ad id in quo reci pitur.sed omne ens creatum habet esse receptum:ergo.&c.

CONCLVSIO II.Deus potest facere aliquam formam tam substantialem quàm accidentalem infinitam secundum rationem suæ speciei. Hanc sic probat vbi supra. Omnis forma habens omnem modum perfectionis possibilem suæ speciei, est infinita in tali specie,quia ei vt sic nihil potest addi.sed aliqua forma est huiusmodi: ergo.minor probatur. Omnis forma nullo modo recepta in subiecto habet omnem perfectionem possibilem suæ speciei quia non limitatur per aliquid ipsam recipiens, sed aliqua forma est huiusmodi tam substantialis quàm accidentalis:ergo.&c.minor probatur.nā de substantiali patet in Angelis.de accidentali vero probatur.Aliquam formā accidentalem esse sine omni subiecto non implicat contradictionem : ergo potest fieri.antecedens probatur. quia subiectum non est de essentia formæ.

Corollarium primum. Talis forma separata:puta albedo non esset indiuidua.probatur.nullum accidens excepta quantitate potest indiuiduari sine subiecto,sed albedo est accidens & nō est quantitas:ergo.&c.

Secundum corollarium.Nō possunt esse plures albedines separatæ. probatur eodem modo,quia nulla quantitas potest plurificari nisi ad plurificationē subiecti.ergo.

Corollarium tertium. Talis forma esset per se subsistens.probatur. Quicquid est & non est in alio subsistit per se,sed talis forma esset & non esset in alio.ergo.

Corollarium quartum. Talis albedo æquipolleret infinitis albedinibus: probatur.quia haberet omnem perfectionem possibilem reperiri in infinitis albedinibus,existentibus in subiecto si darentur:ergo æquipolleret eis.consequentia patet,& antecedens ex probatione conclusionis.

Corollarium quintum.Nulla albedo

existens in subiecto posset ei æquari in intensione.probatur. Nulla forma habens esse limitatum potest æquari formæ illimitatæ.sed omnis forma existēs in subiecto quantūcunque intendatur semper habet esse limitatum ergo.&c.

Corollarium sextum. Albedo nō est in potentia naturali,sed tantū obediendiali ad talē infinitatem. probatur.quia non potest fieri per aliquod agēs creatum,sed tantum à Deo.

Aureo. Contra arguit Aureolus, ꝙ nō possit dari talis albedo separata.Primò talis forma esset expers boni,ergo nō est danda. consequentia patet.quia quicquid est,habet aliquam bonitatē.antecedens probatur.nullam haberet operationem.non enim disgregaret visum, nec aliud quicquam faceret:ergo esset expers boni.

Vtrū possit dari albedo separata. Respondeo,negatur antecedens.Ad probationem negatur consequentia. quia non solum operatio,sed etiā entitas rei est quid bonum. vnde forma illa esset bona, quia in ea luceret diuina bonitas & potentia,& licet actu nō disgraret visum,posset tamen poni in materia: & tunc esset extensa & disgregaret.

Secundò.Cursus non potest esse sine subiecto:ergo nec albedo. consequētia patet quia non est maior ratio de vno quàm de alio.antecedēs probatur.Cursus non potest intelligi sine subiecto: ergo nec esse.

Respondeo.dico tria.Primo ꝙ nulla quidditas materialis : puta humanitas potest esse separata subsistens nō indiuidua:quia non potest esse sine materia,quæ necessario habet dimensiones constituentes indiuiduum.

¶Dico secundò ꝙ nullum accidens respectiuum potest esse sine subiecto, quia de ratione relationis est habere fundamentum & terminum. Ex quo sequitur,ꝙ si cursus & huiusmodi dicant respectum:ea non possunt esse sine subiecto.si autem dicant absolutū cū respectu : possunt subsistere quo ad absolutum.vnde si illa res,quæ est cursus subsisteret, tunc non esset cursus,quia ratio eius completur per talē respectum.similiter illa res quæ est simitas si subsisteret non esset simitas. *Simitas subsistens non esset simitas.*

Tertio ad argumentum dico, ꝙ maior est falsa accipiendo cursum pro absoluto quod dicit.& ad probationē negatur antecedens. loquendo autem de cursu quo ad absolutum & respectiuum simul,negatur consequentia.

Tertiò potest argui sic. Omnis forma subsistens est intellectualis,vt dicit sæpe. D.S.sed albedo non pōt esse intellectualis:ergo nō pōt esse subsistēs.

Respondeo.negatur maior. nisi talis forma subsistat naturaliter. *Vtrū albedo separata esset infinita.*

Contra quartum corollarium arguit primò.Omnis forma infinita intensiuè habet actionem infinitæ intēsionis. sed albedo vel calor separata non pōt habere huiusmodi.ergo:maior patet.minor probatur.Omnis calor infinitus potest in instanti transmutare subiectū à non calore in summum calorem.sed hoc est impossibile,quia forma diuisibilis non acquiritur in instanti:ergo.&c.

¶Respondeo.negatur maior. nisi talis forma sit infinita simpliciter : quod non dicimus in proposito.

¶Dico secundò,ꝙ calor separatus non pōt calefacere, quia forma materialis non pōt induci nisi ab agēte materiali,vt dicit S. D.prima parte.q.65. art.1.Ille autem calor esset immaterialis,imo nec Angelus potest transmutare materiā ad formam,licet Deus hoc possit:quia materia non continetur in virtute angeli.continetur autē in virtute Dei.prima parte.quæst. 115. art.primo ad primum. *Non pōt forma naturalis induci, nisi ab agente naturali vel à deo.*

Secundo arguit ex illo corollario,sequitur,ꝙ pars sit æqualis toti.consequētia probatur. si illa albedo diminueretur secundum vnum gradum : id quod remanet est infinitū.sed quælibet pars infiniti est infinita, sed id qđ remanet est pars illius albedinis infinitæ.ergo.

¶Respondeo.negatur consequentia. Ad probationē negatur casus.quia aut illa forma,quæ ponitur minor esset in subiecto, & tunc in infinitum distaret ab illa,quæ est extra subiectū. aut non esset in subiecto & hoc non cōceditur, quia vt diximus:non possunt esse duæ albedines separatæ. *Nequeūt esse duæ albedines separatæ.*

Tertiò arguit. Talis albedo esset in termino intensionis:ergo esset finita.cōsequentia patet. antecedens probatur. Illa albedo non posset vltra intendi per te:ergo est in termino intensionis.

¶Respōdeo.Aliquid potest dici esse in termino intensionis dupliciter. Vno modo,quia eius intentio est terminata:& sic negatur antecedens.& ad probatio

bationem negatur consequentia. Alio modo dicitur esse in termino intensionis, quia non potest vltra intendi. & cōceditur antecedens & negatur consequentia. Probatio autem concludit antecedens cōcessum. Isto modo dicimus etiam quòd Deus est in termino bonitatis.

CONCLVSIO III. Deus non potest facere magnitudinem actu infinitam. Hanc sit probat prima parte. q. 7. arti. 3. Id de cuius ratione est habere finem: non potest fieri infinitum: sed de ratione cuiuslibet magnitudinis est habere finem & terminum: cum linea terminetur punctis, & superficies lineis, & corpus superficiebus: ergo. &c.

Greg. hic ar. primo.

Contra arguit Greg. † Data magnitudine cuba, Deus pōt in cuiuslibet partis proportionalis horæ vnius instanti cuilibet lateri addere æqualem illi magnitudini, quæ vnam per se magnitudinem constituant: ergo Deus pōt facere magnitudinem vndequaque infinitam. consequentia patet. antecedens probatur. Deus potest in isto instanti demōstrato addere ęqualem magnitudinem illi magnitudini cubæ, & hoc potest in alio instanti, & sic de singulis: ergo potest in omni instanti.

Vtrum Deus possit facere magnitudinē actu infinitā.

Implicat infinitum esse actu.

Respondeo. primò ꝙ esse magnitudinem actu infinitam implicat contradictionem, quia hoc prædicatum infinitum tollit hoc subiectū ens actu, quia de ratione infiniti est, ꝙ sit permixtum potentiæ, vt dicitur tertio physi. † & ideo nō potest reduci vt sit in actu nisi fortè successiuè: quia etiā successio includit potentiæ permixtionem, vt dicit. S. D. in præsenti distinct. articu. 1. ad quintum.

Tex. 57.

¶ Dico secundò, ꝙ nullū est instans, in quo Deus non possit addere magnitudinem magnitudini pręexistenti: non tamen est possibile ꝙ in quolibet instāti hoc fiat. & arguere sic. Deus pōt addere in quolibet instanti: ergo est possibile, ꝙ in quolibet instanti addat. arguitur à sensu diuiso ad sensum compositum: qui in proposito sunt impertinentes, & per hoc soluuntur quodammodo infinita argumenta, quæ contra conclusionem & sequentem fieri solent.

Vltimo arguit quòd Deus potest facere charitatem infinitam intensiuè: de qua materia diffusè dictum est dist. 17. quęst. 2.

CONCLVSIO IIII. Deus non potest facere multitudinem actu infinitam. Hanc sic probat vbi supra. nullum contentum in aliqua specie numeri, est infinitum, cum numerus mensuretur per vnitates. mensurato autem repugnat infinitas., sed omnis multitudo est in aliqua specie numeri. ergo.

Contra arguit Grego. † primo. Aliquod mobile potest successiuè transire omnes partes proportionales alicuius continui: ergo possibile est, quòd Deus successiuè quamlibet partem ab alijs diuidat. sed istę partes sunt infinitę: ergo. &c.

Greg. hic. ar. 1.

Vtrum Deus possit facere oēs partes proportionales actu.

¶ Repondeo. sicut respondebatur ad argumenta contra pręcedentem conclusionem.

¶ Dico secundò ꝙ arguitur à secundum quid ad simpliciter. Nam mobile non signat per motum suum nisi partes in potentia: cum non sit in fine alicuius partis nisi in instanti quod est in tempore solum in potentia: vt dicit Commen. 6. physi. com. 76. arguere autem ab assignatione potentiali ad actualem est arguere à secundum quid, ad simpliciter.

Secundò. Omne continuum habet actu infinitas partes: in quas est diuisibile: vt dicitur. 3. physicorum. † ergo possibile est aliquam multitudinem esse actu infinitam. Et si dicatur, ꝙ continuum habet partes infinitas non in actu, sed in potentia tantum.

Text. 57.

Contra arguit, aut ly in potentia determinat hoc verbum habet, vt sit sensus, ꝙ continuum non habet, sed potest habere infinitas partes. & hic sensus est falsus: cum philosophus dicat continuum habere, & non solum posse habere infinitas partes: aut determinat ly partes, vt sit sensus quòd partes continui sunt quidem infinitæ, sed non sunt hoc aliquid: sicut sunt partes quātitatis discretę. & hic sensus est verus: sed non tollit, quin illę partes sint actu infinitæ.

Respondeo. Vt ibi respondebatur ꝙ continuum habet infinitas partes solū in potentia. Ad improbationem dico, ꝙ partes continui dicuntur esse in potē-

Partes continui

dicuntur esse in potentia dupliciter, negatione esse praecisi & proprij.

tia dupliciter. Vno modo vt ibi dicebatur, quia nulla earũ est hoc aliquid prçcisum: imo quçlibet simul cum aliis constituit aliquod tertium. Secundo dicunt esse in potentia, quia nulla earum propriè habet esse per quod res dicitur actu existens, sed ipsum totum constitutum ex partibus propriè habet esse, & quælibet pars existit ꝑ esse totius. vt dicit. S. D. 2. quolibe. q. 2. ar. 2. talis autem multitudo partium: est multitudo tantum secundum quid, & in potentia, & ideo non repugnat ipsam esse, sicut repugnat multitudinem in actu, esse actu infinitam.

Tertiò. Deus potest quicquid possent angeli infiniti facere, si essent, sed si essent infiniti angeli, possent infinitas intellectiones in actu facere: ergo Deus potest facere infinita in actu. minor patet. maior probatur. quia diuina potentia est qua maior cogitari non potest.

Respondeo. negatur maior. Ad probationem dico, ꝙ diuina potentia est qua maior cogitari non potest sine cõtradictione, esse autem infinitam potẽtiam aggregatam ex partialibus potentijs angelorum implicat contradictionem: ideo non est intelligibile, & per hoc non est talis potentia alicui comparabilis secundum magis aut minus, & ex hoc negabatur Deum esse æquè potentem: sicut illa potentia: non quia illa potentia esset maior, sed quia esset incomparabilis, cum sit in intelligibili.

¶ Dico secundò, ꝙ ex tali argumento posset argui, posse esse quartam personam in diuinis. sic Deus si esset. sed si esset alius Deus posset gignere aliud verbum: ergo & nunc Deus potest.

¶ Dico tertiò, ꝙ id quod conuenit alicui ex suppositione impossibilis, non oportet ꝙ ei simpliciter conueniat: sicut si homo esset rudibilis esset asinus: non tamen potest ex hoc concludi, ꝙ homo esset asinus. ita in proposito dato, ꝙ infiniti angeli essent: possent producere infinita: non sequitur simpliciter, ꝙ infinita possint esse. Et similiter ignis inferni cruciaret infinitos spiritus, si ei applicarentur, non tamen conuenit ei posse producere infinitos cruciatus, quia impossibile est ei infinitos spiritus applicari.

Quartò. Si Deus corrumperet vniformiter in vna hora totam resistentiã, quæ est in motu solis: ita ꝙ in fine horæ nulla esset resistentia: tunc sol in tali hora causaret infinita lumina: ergo & Deus potest causare infinita. antecedẽs probatur. sol in prima medietate horæ causabit vnum lumen in aere, & in eadem medietate causabit vnam noctem: & in secunda parte proportionali causabit aliud lumen: quia secundum ꝙ diminuetur resistentia: ita proportionabiliter intendetur motus, & in tertia causabit aliud, & sic successiuè, sed tales partes proportionabilitatis sunt infinitæ: ergo causabit infinita lumina.

¶ Respondeo. Primò dato illo casu substantia mouens orbem, non posset continuare illas reuolutiones vniformiter: intendendo motum orbis, sic ꝙ in prima parte proportionali horç moueret tanta velocitate, & in secũda moueret dupla velocitate, & sic in infinitũ & ideo omnes illę velocitates essent in actu, quia quçlibet duraret per tẽpus. Dico igitur, ꝙ nec angelus nec Deus hoc posset facere: quia implicat contradictionem.

¶ Dico secundò, ꝙ istç supponit falsum. scilicet ꝙ angelus moueret in instanti, si nulla esset resistentia: imo est dare maximam velocitatem: qua posset orbem mouere vel minimam: qua non posset. quia est finitæ virtutis.

Est dare maximã velocitatẽ motus orbis.

CONCLVSIO V. Omni multitudine data, vel dabili, & oĩ magnitudine finita data, vel dabili: põt dari maior. Primam partem probat. prima par. quæst. 7. articu. 4. Sicut se habet continuum ad diuisionem: ita se habet multitudo ad additionem, cum causetur ex diuisione continui. sed continuum est diuisibile in infinitum: ergo numerus siue multitudo augmẽtabilis est in infinitum. Secunda pars probatur: ex his quæ ponit vbi supra ad secundum. In his quorum ratio accipitur secundum species numerorum, est procedere in infinitum: ita ꝙ quolibet dato, potest dari maius. sed species magnitudinis accipiuntur secundum species numerorum: quia omnis magnitudo vel est bicubita vel tricubita & huiusmodi: ergo. &c. Item omni forma naturali data, Deus posset facere aliã, q̃ maiorẽ requireret

reret quantitatem: ergo omni quantitate data, potest dari maior.

Contra secundam partem arguit Aureolus. Si vna magnitudo puta.a.est augmentabilis in infinitum: sequitur quòd in ea sit vna possibilitas infinita. sed hoc est falsum: quia tunc posset esse actu magnitudo infinita: ergo &c. maior probatur. Omnis potentia constituta ex infinitis potentiis partialibus est infinita: sed si magnitudo est augmentabilis in infinitum in ipsa sunt infinitæ potentiæ ad infinitas partes: nam in ea est potentia ad istam partem: quæ sibi addetur: & alia potentia ad istam partem, & alia ad aliam: & sic in infinitum: ergo in ipsa est vna potentia infinita constituta ex istis

Aureo.

Vtrū quælibet magnitudine finita, sit dabilis maior.

Respondeo negatur maior. Ad probationem dico, quòd sicut partes constituunt vnum totum: ita partiales potentiæ constituunt vnam totalem potentiam, quando illæ partiales potentiæ sunt simul: aliter non.

¶ Dico secundo: quòd istæ partiales potentiæ nunquā sunt simul. nunquam enim potentia ad secundam additionem est, nisi posita in actu prima additione, nec potentia ad tertiam, nisi posita in actu secunda additione: & sic successiuè. & hoc loquendo de potentia reali creaturæ non ex parte Dei, nec de potentia, quæ est tantum non repugnantia terminorum.

CONCLVSIO. VI. Deus nō potest producere aliquam creaturam ita perfectam: quin perfectiorem in specie possit producere. Hanc probat prima parte. q. 25. arti. 6. Et primo sent. distin. præsenti arti. 3. & secundo contra gen. cap. 26. & 27. Ex hoc quòd diuinus intellectus nec diuina voluntas nec diuina potentia est ad aliquas causas limitata.

Contra arguit Aureolus. primò. Quando aliqua potentia respicit multa, quorum vnum est totale: & alia sunt partes, per prius respicit totum, quam partes, sed si proceditur in infinitum in perfectionibus specificis: vniuersalitas talium specierum erit quid totale: cuius partes essent singulæ species. ergo potentia diuina per prius respicit illam vniuersitatem omnium specierum, siue omnem speciem producibilem: aut vnam speciem eminenter continentem perfectiones omnium aliarum creaturarum.

Aureo.

Vtrum in perfectionibus specificis sit processus in infinitum.

Respondeo. Primo quòd ex tali argumento posset argui: quòd Deus posset in actum reducere totum ens creabile, ita quòd hoc creato nihil vlterius posset creare, quia diuina potentia per prius respicit totū ens creabile quam eius partes.

¶ Dico secundo, quòd aliquid primo respici à potentia cōtingit dupliciter. Vno modo quòd respiciatur à tali potentia tanquam primo producibile per eam: & sic negatur maior. quando illud totum vel illa multitudo non habet esse nisi per partes. Alio modo potest intelligi: quòd primo respiciatur à tali potentia tanquam primo & correspondes in ambitu & latitudine: & concedo quòd diuina potentia prius respiciet vniuersitatem specierum creabilium: quia talis ei adæquatur non tamen sequitur, quòd respicit eam vt producibilem.

Aliquid potest respicere potentiā primo dupliciter, vno modo respectu productionis alio modo respectu adæquationis.

Secundò. Processus qui est ad mensuram, necessario est finitus: sicut patet in numeris, quorum processus est finitus versus vnitatem: quæ est mensura eorum, sed in perfectionibus specificis producere ad superius, est procedere ad mensuram, quia nobilior est mensura inferioris, ergo talis processus est finitus.

¶ Respondeo. negatur minor. quia infinitum nō est mensura suarum partium, nec habet rationem totius aut vnius. nec aliquid illius multitudinis est mensura omnium, sed Deus qui est extra illam.

Infinitum nō est mēsura nec habet rationem totius aut vnius.

¶ Dico secundo, quòd omnium illius multitudinis in actu positorum, est aliqua mensura in eodem genere. quia est dare summā speciē actu productā nō tantū summā producibilem.

Tertio. In nullo finito est procedere in infinitum: sed vniuersitas specierum creabilium est quid finitum, cum sit in creatura, ergo in ea non est processus in infinitum.

¶ Respondeo Primo. quod vniuersitas specierum creabilium, non propriè debet dici vniuersitas, aut totum aut omne, quia infinito repugnat totalitas.

Vniuersitas creabilium non debet dici totum.

¶ Dico secundo, quod talis vniuersitas est infinita secundum quid, puta in ratione substantiæ vel huiusmodi tamē est finita simpliciter, cū non sit infinita

ſecundum eſſe,cum eſſe eius in alio ſit receptum:quomodo ſolus deus eſt infinitus.

¶ Dico tertiò.quòd poteſt eſſe proceſſus in infinitum in tali vniuerſitate ex ea parte,qua eſt finita:eſt autem finita per perfectionem eſſendi : & ideò in perfectionibus eſſendi poteſt procedi in infinitum.data enim aliqua menſura,infinitæ eſſent ſupra eam:quarum vna perfectior eſſet alia, nulla tamen eſſet infinita ſecundum ſe,nec eſſet inter eas aliqua ſuprema.

Dico quartò. maiorem eſſe ſimpliciter falſam. conſtat enim in numero eſſe proceſſum, in infinitum:cũ tamen numerus ſit entitas finita.

Quarto proceſſus ad vnitatem & totalitatem non poteſt eſſe infinitus: vt dicit Philoſophus tertio phyſicorum:quia totalitas habet rationem formæ,forma autem eſt actus & finis,ſed proceſſus repertus in perfectionibus creaturarum in aſcendendo , eſt ad quandam vnitatem & totalitatem:quia proceditur ad multitudinẽ ſpecierum: ex quibus conſtituitur vnum totum: cum ſint per ſe ordinatę.vt dicit Commen.12.meta.com.51. ergo talis proceſſus non poteſt eſſe infinitus. *tex.66.*

¶ Reſpondeo.negatur maior. nam in additione magnitudinis ad magnitudinem proceditur ad totum & ad formam:& tamen ibi eſt proceſſus infinitus,quantum ad Dei potentiam , licet quantum ad potentiam naturalem, nõ ſit ibi talis proceſſus: vt dicit.S.Doc.prima parte.q.7.ar.3.ad tertium.eſt enim in actu maxima quantitas poſſibilis naturaliter.

¶ Dico ſecundo:quod Philoſophus loquitur de vnitate continuatis. virtus autẽ ſpecierũ eſt tantũ vnitas ordinis.

Dico tertiò:quòd proceſſus ſpecierum in infinitum non eſt ad vnitatem ſiue totalitatem:ſed ad multitudinem: quia illa multitudo ſpecierum non habet rationem totius aut vnitatis:ſicut nec multitudo numerorum : licet illa multitudo , quæ eſt in actu habeat rationem vnitatis,& ratione totius.

CONCLVSIO. VII. Deus poſſet facere vniuerſum in infinitũ melius quã ſit quantũ ad aliquid,& quantum ad aliud non. Primã partem ponit prima par.q.25.art.6.ad tertium.quòd ſuppoſitis iſtis rebus non poſſet vniuerſum eſſe melius per ordinẽ decẽtiſſimũ qui eſt in eis.Secũdã ponit præſenti diſtin.art.2.vbi elicitur:quòd vniuerſum poſſet fieri melius ſeptempliciter. *Septẽpliciter vniuerſum poteſt fieri melius.*

¶ Primò per additionem graduum bonitatis,ad gradus creatos.

¶ Secundò per meliorationem partium iam conſtituentium vniuerſum, quantum ad bonitatem accidentalem.

¶ Tertiò per creationem aliarum ſpecierum , non quòd adderentur iam creatis:ſi fieret aliud melius vniuerſum conſtans ex aliis ſpeciebus & eſſentialibus gradibus bonitatis.

¶ Quartò per meliorationem intenſiuam ordinis partium adinuicem:qui ſequitur bonitatem accidentalem.

¶ Quintò per meliorationem intenſiuam eiuſdem:quæ conſequitur bonitatem eſſentialẽ factis aliis ſpeciebus.

¶ Sextò per meliorationem extenſiuam eiuſdem , additis aliis partibus.

¶ Septimò per meliorationem ordinis partium adinuicẽ modo præexpoſito & quælibet dictarum meliorationum in infinitum procedere poſſet: quia nullus ordo rebus inditus adæquaret diuinam ſapientiam.

Contra arguit Aureo. primo. Deus non poteſt facere aliã terrã diſtinctam numero ab iſta, quæ nunc eſt:ergo nõ poteſt facere aliam diſtinctam ab ea ſpecie.conſequẽtia patet.antecedẽs eſt S.Tho.prima parte.q.45.& 47.arti.3. *Aureo.*

¶ Reſpõdeo ꝙ S.Tho.nõ loquitur de potẽtia Dei abſolutè,ſed dicit ꝙ manẽte ordine rebus indito nũc,non poteſt eſſe alia terra eiuſdem ſpeciei cum iſta. quia moueretur ad locũ in quo eſt iſta.

¶ Dico ſecundo : quod Deus poſſet facere aliud vniuerſum in quo eſſet terra eiuſdem ſpeciei cum iſta : & illa terra non fereretur ad eundem locum numero,ad quem fertur iſta:ſed ad locum ſimilem in ſpecie. *Vtrum Deus poſſit facere aliud vniuerſum diſtinctum ſpecie.*

Secundo. Si Deus poſſet facere vniuerſum diſtinctum ab iſto ſpecie : ſequitur ꝙ iſtud & illud non eſſent vllo modo ordinata : ꝙ eſt omnino contra Commen.12.metaphy.commen.50.

¶ Reſpondeo.quod non poſſunt eſſe duo vniuerſa ſimul nec oppoſita: & S. Tho. dicit quod Deus poſſet facere duo vniuerſa ſucceſſiue. *Poſſunt eſſe plures mundi ſimul : non tamen plura vniuerſa.*

¶ Dico ſecundo : quod poteſt facere ſimul duos mundos , quorum nullus ſit vniuerſum, ſed aggregatum ex illis eſſet

esset vniuersum, & haberent ordinem adinuicē,& vterque ad Deum.

Vtrū melioratis aliquibus partibus vniuersi, ipsum deterioratur.

Tertiò arguit contra primā partem conclusionis, in qua innuitur: ꝙ si partes aliquæ vniuersi meliorarentur, aliis non melioratis, non esset tanta bonitas vniuersi, quanta est nunc: nam natura humana in christo fuit meliorata, & similiter aliquæ species post diē iudicij meliorabuntur: vtpote homo & corpora simplicia. sed ex christi incarnatione non omnes fuerunt melioratæ, vt patet de reprobis angelis, nec omnes deterioratæ, vt de sole & luna: similiter post diē iudicij non omnes meliorabuntur: quia multæ deficient vt plantæ & animalia. ergo non oportet, quòd desinat esse tanta bonitas, quāta est nunc, si aliquibus melioratis, aliæ non meliorantur.

Respondeo primò. quòd argumentū non est ad propositū, quia S. Do. loquitur de melioratione, quantū ad ea, quę sunt speciē constituentia. Iste autē arguit de melioratione naturæ, vt est in aliquo indiuiduo.

Ex incarnatione christi principales partes vniuersi sunt melioratę.

Dico secundò, quòd omnes principales partes mundi sunt melioratæ vel in se vel in sua causa ex incarnatione christi: quia innouabuntur propter beatos. incarnatio aūt christi fuit causa nostræ glorificationis, angeli vero mali, & alij reprobi nōn sunt de principali perfectione vniuersi, sicut illi, qui beatificantur: vt dicitur prima parte. quęst. 23. ar. 7.

Dico tertiò, quòd præter damnatos illę dicūtur principales partes vniuersi, quæ principaliter habent ordinē ad incorruptibilitatē: tales autem sunt corpora cœlestia, homines, & elementa: vt dicit S. Tho. quarto sen. dis. 47. q. 2. art. 1. 2. 3. & 4. & de potentia q. 5. ar. 4.

Dico quartò, quòd impossibile est, vnam partem essentialem vniuersi meliorari secundū speciem, aliis nullo modo melioratis, quin sequatur notabilis dissonantia in vniuerso.

CONCLVSIO VIII. Aliquis intellectus creatus cognoscit infinita. hanc ponit quarto quolibeto. q. 2. artic. 1. & de veri. q. 20. art. 4 ad primū. vbi dicit, quòd anima christi cognoscit quicquid continetur in potentia creaturæ. Constat autem aliquam creaturam posse in infinita successiuè: vt patet de angelis, qui producunt infinitas intellectiones. Dicit enim quòd intellectus angelicus cognoscit infinitas partes quæ sunt in potētia in cōtinuo.

Aureo.

Contra arguit Aureol. primo. cognoscere infinitum, implicat contradictionem. ergo infinitum non potest ab vllo intellectu cognosci. consequentia patet: antecedens probatur. Multitudinē permanentem esse successiuā, implicat contradictionē. quia esset permanens, & non permanens. sed si infinitum cognoscitur, est permanens, cum sit actu in intellectu: & successiuū quia infinitum, cum de ratione infiniti sit habere partē post partē, & habere actū admixtum potentiæ: vt dicit Philosophus & Commen. 3. physic. com. 59. concipere enim infinitū, est concipere ipsum ex negatione actus, & cōplementi, tale autem est in potentia. ergo.

Respondeo. negatur antecedens, ad probationē negatur minor. non enim oportet, ꝙ si aliquid secundum suā rationem aliquid habet in esse reali, ꝙ habeat illud in esse cognito. alioquin probaretur ꝙ Deus non cognoscit aliquod successiuum, quia de ratione successiui est, quòd consistat in successione, vnde sequeretur ꝙ non posset cognosci nisi successiuè, quod tamen constat esse falsum.

Cognitio infiniti duplex per enumeratonē partiū, & per simplicem intuitum.

Dico secundò, ꝙ nullus intellectus potest cognoscere infinitum per modum infiniti, scilicet enumerando partem post partem. Aliquis tamen potest cognoscere infinitū simplici intuitu vt dictū est. Idem dico de anima christi, & de intellectu angelico.

Dico tertiò, quòd de ratione infiniti quantitatiui est ordo partiū, ratio tamē infiniti partibilis nō est formaliter successiua: nisi loquendo de infinito secūdum additionem, vel diuisionem. infinitum enim secūdum numerū est imaginabile totum simul, vt patet de punctis in linea & de infinitis animabus secundum opinionem Algazelis.

Dico quartò, quòd philosophus & Commentator, quando dicunt infinitum consistere in successione, & in admixtione actus ad potentiā, non loquūtur de successione temporali, sed de successione ordinis partium loquendo in rebus quantis. & nolunt quòd tale infinitum nō inuenitur nisi in rebus, quarum esse cōsistit in tali successione: & quæ sunt mixtæ ex actu & potētia. non

autem dicunt ꝙ illa sit ratio infiniti: sed ratio eius consistit in non habere vltimum vel finem partium in actu.

Vtrũ de rõne infiniti, sit successio tẽporalis.

Contra. ille qui imaginatur corpus infinitum, successiuè procedit de parte in partem. ergo de ratione infiniti quãtitatiui est successio temporalis.

Respondeo. negatur consequentia, quia hoc non contingit ex eo, quòd in subiecto sit successio: sed quia species quæ cognoscit vnam partem, est alia species ab alia, quę aliã cognoscit, ideo illæ non sunt in actu in intellectu. sicut si quis videat partem magnæ domus, ipsa quidem non est successiua: & tamẽ ptes domus ipse aspicit successiuè. &c.

DISTIN. XLV.

IN distinctione 45. & sequentibus, quæruntur duo. Primò. Vtrum diuinum velle sit elicitum a diuina voluntate. Secundò, an quodlibet velle intrinsecum diuinæ voluntati semper impleatur.

PRO prima quæstione hæc est prima conclusio. Deus est volens. hanc sic probat 1. q. 19. artic. 1. & primo contra gentil. cap. 73. & li. 4. cap. 19. In quocunque est inclinatio consequens formã intellectam, in eo est voluntas: sed in Deo est huiusmodi. ergo. &c. maior patet, ex quid nominis voluntatis. minor probatur. sicut se habet forma naturalis ad naturalia, sic forma intelligibilis ad intellectum. sed ad omnem formam naturalem consequitur inclinatio. ergo etiam ad omnem formam intellectam.

CONCLVSIO II. Diuina voluntas distinguitur ratione ab essentia Dei. hanc sic probat. prima parte. q. 19. art. 1. & 2. ad primum. Id quòd ex sui ratione dicit habitudinem ad aliud, distinguitur ratione ab eo: ꝙ non dicit talem habitudinem. sed essentia non dicit habitudinem ad aliud, cum eius ratio sit absoluta: voluntas autem dicit inclinationem in aliud, ergo. &c.

Ex hoc sequitur corollariè, ꝙ licet Deus non sit aliud à se: vult tamen alia à se.

Que sit rõ volũtatis.

Secundum corollarium est, quòd ratio voluntatis consistit in hoc: quod est id quo intelligẽs habet inclinationem ad rem intellectam, vt in se, sumendo inclinationem non pro actu siue operatione, sed pro principio inclinationis hoc modo ponit s. Doc. primo contra gen. c. 73. de verita. q. 23. ar. 1.

CONCLVSIO III. Diuinũ velle non elicitur à diuina voluntate secundum rem, sed secundum rationẽ. prima pars probatur. primo cõtra gen. cap. 74. Omne elicitum realiter ab aliqua potentia, est ab ea realiter distinctũ: sed velle Dei non distinguitur realiter ab eius voluntate. ergo. &c. Secunda pars probatur. id quòd secundũ modum intelligendi est principium alicuius actus: est elicitiuum eius secũdum rationem, sed voluntas est huiusmodi respectu sui velle. ergo. &c. maior patet. minor probatur. Intellectus enim noster intelligit diuina in creaturis: in quibus voluntas est principium ęliciẽs velle. ideo apprehendimus diuinam voluntatem per modum principij respectu velle diuini.

Aureo. hic q. 1.

Contra arguit Aureolus. † cuius media in hoc consistunt. Illa res quæ est volitio diuina, est inelicita secundum rem & secundum rationem. ergo diuina volitio est inelicita secundum rationem. consequentiam habet pro manifesta. antecedens probat. Illa res, quæ est diuina essentia, est inelicita secundum rationem: sed illa res quæ est volitio, est diuina essentia, ergo. &c.

¶ Respondeo. dico primò, ꝙ illa res quæ est volitio, si concipiatur sub ratione volitionis: non potest concipi nisi vt elicita, cuius ratio est, quia intellectus noster non intelligit velle diuinũ, nisi in cõceptibus creaturarum, in quibus omne quod concipitur per modũ actionis, concipitur per modum eliciti, id est concipitur sub quadam ratione repræsentante rem egredientem à voluntate.

¶ Dico secũdò. ꝙ intellectus noster scit quòd iste modus est incompetens, ad intelligendum diuina, & scit quòd diuinũ velle non est realiter elicitum à diuina volũtate, licet non possit eum concipere per modum ineliciti.

Ad argumentum patet, quid dicendum ex istis.

CONCLVSIO IIII. Aliquis actus diuinæ voluntatis habet rationem odij metaphoricè, licet nõ propriè. Hanc sic probat primo contra gẽ. cap. 96. pro secunda parte sic: Deus amat omnem entitatem, quia vult ei bonum & participationem suæ bonitatis, ergo non odit propriè. Dicitur autem odire metaphoricè, inquantum amando crea

Cur deus dicatur odire.

do creaturas,& volendo eis bona,vult contraria mala non esse.

CONCLVSIO V. Aliquis actus diuinę voluntatis est gaudium, & aliquis est delectatio.Hanc probat primo contra genti.capi.91. Ille actus est delectatio:qui est quies respectu boni coniuncti,& ille est gaudium, qui est quietatio siue boni coniuncti siue nō, sed actus diuinę voluntatis est huiusmodi.ergo.&c.

Deus tantū delectatur de seipso de creaturis etiā gaudet.

Ex hoc sequitur corollariè ꝙ Deus delectatur tantum de seipso.de creaturis autem & delectatur & gaudet.

Contra arguit Aureo.ꝙ amor & delectatio & desiderium non distinguantur:cuius argumenta soluta sunt distinctione prima.artic. primo. conclu.3.

CONCLVSIO.VI. Licet in Deo non sit iustitia commutatiua, est tamen in eo iustitia distributiua. Hanc conclusionem ponit prima parte.q.21. art.1.Cuius probatio patebit ex responsione ad argumenta.

Contra arguit Aureolus.vbi est cōmutatio culpæ in pœnam, & meriti in pręmium:ibi est iustitia commutatiua, &maximè quia iustitia directiua in pœnis pertinet ad iustitiam commutatiuā. sed Deus commutat culpam in pœnā, & meritum in præmium:ergo.&c.

Respondeo.primò dico,ꝙ non quęlibet commutatio aut retributio sufficit ad iustitiam commutatiuā,sed oportet ibi esse dationem & acceptionem, constat autem Deum nihil accipere à creatura.

Proportio arithmetica quid.

¶Dico secundò.ꝙ medium in iustitia commutatiua accipitur secundum proportionem arithmeticam.est autem proportio arithmetica:vbi est æqualis excessus,qualis enim est proportio inter duo & vnum, talis est inter sex & quinque. Talem proportionem oportet esse in iustitia commutatiua.vnde si sint duo,quorum vterque habeat quinque,& vnus eorum accepit vnum eorum,quod erat alterius,fiet iustitiæ, si vnum accipiatur ab eo,qui habet sex & detur alteri.sic enim vterque reducetur ad medium,quod est quinque. Mediū autem in iustitia distributiua accipitur secundum proportionalitatē geometricam:quę attēditur in hoc,ꝙ quotiescū que vna quantitas cōtinet aliā:totiens altera aliā.qualis enī est proportio octo ad quatuor:talis est sex ad tria geometricè,quia vbique est dupla:non tamen est ibi eadē proportio arithmeticè : qa maior est excessus octo ad quatuor, quam tria ad sex.Sic est in iustitia Dei distributiua.quanto enim vnum peccatum est altero grauius:tanto maiorem pœnam tribuit.

Medium iustitiæ distributiuæ accipitur secundum proportionem geometricā.

Ad argumentum negatur maior vt patet ex dictis.philosophus autem loquitur de iustitia directiua in pœnis illatis ab homine ,quæ pœnæ inferuntur ratione alicuius incommodi accepti,ꝙ non accidit in Deo non enim ita punit vt quātum ei peccator abstulit per culpam:tantum ei reddat per pœnam.

QVÆSTIO. II.

QVæritur secundò. an quodlibet velle intrinsecum diuinæ voluntatis semper impleatur.

PRO ista quæstione hæc est prima cōclusio.Licet principale volitum à diuina voluntate sit sola diuina essentia, tamen Deus vult alia à se.primam partem probat.primo contra gē.c.75.principale volitum est vnicuique ratio volendi.sed nihil aliud à diuina essentia est ratio volendi Deo.ergo.&c.Secunda pars probatur.c.76.quicūque amat aliquid propter se:amat omnia in quibus illud inuenitur,sed Deus amat bonitatem suam propter se, quæ inuenitur in creaturis.ergo.&c.

CONCLVSIO II.Licet diuina voluntas eadem volitione velit bonitatem suam,& alia volita,non tamē necessario vult alia, sicut necessariò vult suam bonitatē.Prima pars probatur primo contra gen.c.77. Si alia & alia volitione Deus vellet se & creaturas,sequitur ꝙ in Deo essent duo velle, & per consequens duo esse:cū eius velle sit eius esse.sed est impossibile,ꝙ in eo sint duo esse.ergo. Secūda probatur. Nulla voluntas fertur necessariò super ea,quæ sunt ad finē:si sine eis pōt haberi finis, sed omnia alia ordinantur ad Deum,sicut ad finem, qui pōt esse sine creaturis.ergo,&c. Tertia pars probatur.Ex hoc ꝙ vnūquodque necessariò vult vltimum finem,sed diuina bonitas est vltimus finis.ergo.&c.

Contra secundam partē arguit Aureo.†primo.Omne volitum velle necessario est volitū necessario.sed creaturæ sunt volitæ à Deo, velle necessariò:

Aureo.in 1.di 47. art.1.

riò:ergo sunt necessariò volitę.

Respondeo. negatur maior.nisi tale velle necessarium in se habeat etiã trãsitum necessarium super volita.diuinũ autem velle licet sit in se necessarium: tñ contingenter trãsit super creaturas.

Vtrũ creaturæ sint volitæ necessariò à Deo.

Contra.Transitus diuini velle super creaturas non est contingens ex parte fundamẽti.s.diuini velle.cũ velle diuinũsit necessariũ.non est etiã cõtingens ex parte termini.s. creaturę : ergo non est contingens.cõsequentia patet,quia respectus nõ est necessarius nisi ex fundamento & termino.Secunda pars antecedentis probatur. antequam creatura producatur à Deo,ipsa non est:ergo non est contingens.

Contingens non semper habet esse cõtingens.

Respondeo negatur secũda pars antecedentis. Ad probationem negatur consequentia.nam futura dicuntur cõtingentia:licet nõ sint,dicitur enim res esse contingens ; non quia habeat aliquod esse , sed quia potest esse & non esse.vnde non tenet ista consequentia. hoc non habet esse cõtingens.ergo nõ est contingens.

Secundò arguit sic.Si Deus vult cõtingenter creaturas : hoc esset propter contingentem determinationem diuini velle,sed talis determinatio non est ponenda.ergo, &c. maior patet per te. minor probatur.Illa determinatio nihil reale addit ad diuinum velle:quia hoc est contra diuinam simplicitatẽ. nec addit aliquid rationis , quia ens rationis esset principium realis productionis creaturæ.ergo.&c.

¶Respondeo. Dico ꝙ ista determinatio addit aliquid reale,distinctum tamẽ sola ratione à diuino velle : quia hoc additum est directio diuini intellectus ostendentis voluntati tale obiectum:& proponentis sibi vt volendũ:addit etiã respectum rationis ad creaturam.

¶Ad improbationem negatur consequentia:qa talis respectus cõsequitur diuinũ velle,& nõ est cã eius.Et iste respectus necessario consequitur diuinũ velle,qa respectus necessario cõsequitur actionem Dei,nec potest fieri, quin ille respectus intelligatur à Deo.

Tertiò.Quando quis vult finem , & ea quæ sunt ad finem vnico actu,& finem vult necessariò,vult etiam necessariò.qa quæ sunt ad finem.sed Deus eodem actu vult se & creaturas,& vult se vt finem necessariò:ergo & creaturas vult necessariò.

¶Respondeo. negatur maior. quia iste actus potest desinere respectu eorum:quæ sunt ad finem,& tamen remanebit respectu finis.de hoc habes supra distinct.1.articulo primo.conclusione quarta.Ad alia quę dicit,sæpe est responsum.

CONCLVSIO III. Diuina volũtas quicquid vult,æternaliter vult & ad ea volẽda determinata est.& omnia quę vult,necessariò vult aut necessitate absoluta,aut necessitate suppositionis.Prima pars probatur,primo contra gen.c.88.& 1.primæ.q.19.arti.3.ad primum.Si Deus in tempore cœpisset velle:sequitur ꝙ esset mutatus de non velle in velle.hoc est impossibile.ergo. &c.Secunda pars probatur.Id quod se habet ad opposita:non agit nisi determinetur ad vnum.vt dicit Commen.2. physico. sed diuina voluntas se habet ad opposita.scilicet ad esse rerum & ad non esse:cũ perfecta eius operatio possit stare cum esse & cum non esse rerũ creatarum.ergo non produceret creaturas nisi determinaretur ad vnum. s. ad esse creaturarum.quid autem determinet voluntatem,declarabitur in 2.dist. 25.Intellectus enim cum proponat voluntati obiectũ.est ille,qui eam determinat.Tertia pars probatur.primo cõntra genti.c.84,& 1.q.19.ar.3.Nã Deus vult suam bonitatem necessitate absoluta,& creaturas necessitate suppositionis,quia supposito,ꝙ eas voluerit:non potest postea eas non velle propter immutabilitatem diuinæ voluntatis.

Aur. vbi suprà.

Vtrum determinetur ad producere per velle sibi intrinsecum.

Contra secũdam partem arguit Aureo.† ꝙ Deus nõ determinet se ad producere per aliquod velle sibi intrinsecum. Primo Deus non determinat se per velle quod respiciat æqualiter vtrãque partem contradictionis.s.producere & non producere,quia tale velle est indeterminatum,nec determinat se ad producendum per velle,quod respiciat tantum producere,ergo non determinat se per aliquod velle.tenet cõsequẽtia.prima pars antecedentis patet.probatur secunda.aut illud velle quod dicis respicere tantum producere: potest respicere nõ producere,& sic posset esse in Deo, velle non producere mundum,& per consequens aliquid potest esse Deus:quod non est Deus, cũ omne

ne velle Dei sit Deus, aut non potest in eo esse velle non producere, & sic Deus producet de necessitate.

Respondeo. q velle quo Deus se determinat ad producendum, respicit tantum producere.

Dico secundò, q in Deo potuit esse velle oppositum. scilicet velle non producere, accipiendo possibile non prout dicitur ab aliqua potentia, sed prout dicit non repugnantiam terminorum.

¶Ad improbationem negatur consequentia: quia illud velle aut nolle nō esset alius actus, sed haberet habitudinem ad aliud obiectum: puta sicut nūc est velle respectu mundi, tunc esset nolle respectu mundi & esset velle respectu huius obiecti mundum non esse. Nec sequitur. si Deus determinat se, q sit in potentia. vt dicit. S. Doct. primo contra genti. c. 83. quia ista determinatio non est ex parte Dei, quasi q nondum sit consecutus suam perfectionem, per quam determinetur ad vnum, sed determinatio est ex parte obiecti.

Secundo. Voluntas si determinet se ad volendum: oportet q hoc sit per alium actum, & q determinet se ad istū actum per alium, & sic in infinitum. ergo voluntas non determinat se extrinsecè, licet possit producere ad extra aliquem determinatum effectum.

Voluntas pōt dupliciter determinari quo ad exercitium actus & quo ad specificationem.

¶Respondeo. negatur consequētia. Vnde dico q voluntas potest dupliciter determinari. Vno modo quantum ad exercitium actus. scilicet quantū ad velle & non velle, & sic voluntas determinat seipsam per actum suum. nec est procedere in infinitum in appetitu voluntatis naturali, quem habet ad suum actum respectu illius obiecti, quod naturaliter vult. scilicet vltimi finis. Alio modo determinatur voluntas quo ad specificationem actus. s. vt tēdat in hoc vel in illud obiectum: & quantum ad hoc determinatur per intellectū ostendentem voluntati obiectum: nec procedit ur in infinitum, quia est status in appetitu naturali intellectus ad actum, qui est ei naturalis. scilicet respectu primorum principiorum, quæ intelligit naturaliter, licet non semper respectu eorum eliciat actum. Ipse autem intellectus determinatur à volūtate quo ad exercitiū actus, intelligit enim quia mouetur à voluntate ad producēdum actum.

¶Dico secundò, q similiter est in Deo secundum nostrum modum intelligendi. Nam intellectus diuinus de se est determinatus quò ad specificationem actus. Intelligit enim omnem entitatem naturaliter: nec ad hoc aliquid facit voluntas, sed quo ad exercitium: puta quòd intellectus dictet hoc vel hoc esse producendum, determinatur à voluntate: quæ vult intellectum dictare aliquid producendum: in quo diuina bonitas in tali gradu eluceat. Similiter diuina voluntas naturaliter vult suum principale obiectum, sed ad volendum alia determinatur per intellectum & sapientiam: quæ statuit sibi determinatos effectus: quos ordinatè producit. Ipsa ergo voluntas diuina de se est determinata, quò ad exercitium actus respectu sui principalis obiecti, & quantum ad alia obiecta determinat se per libertatem suam, sed quo ad specificationem actus determinatur ab intellectu concipiente & dictante volenda.

CONCLVSIO. IIII. Deus vult aliqua voluntate antecedēte, quæ non vult voluntate consequente. Istam conclusionem ponit S.D. de veritate. quæstio. vigesimatertia. articulo secundo & 1. quæstio. 19. articul. 6. ad primum. & 1. distinct. 46. art. 1. quam sic declarat. Nam aliqua res potest dupliciter considerari. Vno modo absolutè, Alio modo vt substat aliquibus accidētibus & circunstantiis. Voluntas respectu rei primo modo acceptę est antecedens. Respectu autem rei secundo modo acceptæ est consequens: verbi gratia, homo potest considerari absolutè inquantum habet naturam humanam: & cum omnes homines in hoc conueniant, qui sunt capaces beatitudinis: vult Deus voluntate antecedente, omnes saluari, quia omnibus dedit talem naturam, & communia gratuita promouentia ad salutem. scilicet præcepta legis, & huiusmodi alia. Alio modo potest considerari homo, inquantum est contrariè agens, & repugnans voluntati diuinæ: & sic Deus non vult ipsum saluari voluntate consequente, sed vult ipsum damnari. Dicitur autem voluntas ista consequens, quia supponit præscientiam

operum, quæ quis est facturus.

Corollarium. Id quod est volitũ voluntate consequẽte, est volitum simpliciter. Id autem quod est volitũ voluntate antecedente, est volitum secũdum quid. probatur. Voluntas simpliciter est respectu rei, secundum ꝙ est in se, secundum omnes proprietates & circũstantias suas. sed voluntas antecedens nõ est respectu rei, hoc modo acceptę. ergo non est voluntas simpliciter, sed potius dicitur quædam velleitas,

CONCLVSIO V. Volũtas Dei consequens semper impletur. Hãc probat. 1. dist. 47. ar. 1. & 1. q. 19. ar. 6. ad. 1. sicut se habent res ad causas formales ita se habent ad causas efficientes: cum omne agens agat sibi simile secũdum formam, sed nulla res potest subterfugere vniuersalissimam causam efficientem scilicet Deum.

Corollarium. Id quod videtur recedere ab ordine diuinæ voluntatis vno modo, relabitur in ipsam secundum alium modum, sicut peccator recedit à diuina voluntate peccando: incidit in ordine diuinæ iustitiæ dum per eã punitur. Quia in ista conclusione supponitur, ꝙ Deus per suum velle sit causa rerum.

Duran.

Vtrum Deus per suum velle sit causa rerum.

Contra hoc arguit Durandus per illum actum, qui est tantum complacentia, nullus effectus producitur: quia talis actus habet rationem finis & quietis: nisi fortè talis complacentia excitet desiderium. tunc enim ratione desiderij excitati, potest sequi effectus desideratus. sed omnis actus diuinę voluntatis est complacentia: nec excitat aliquod desiderium in Deo. ergo nullus actus diuinę voluntatis, est productiuus rerum: maior patet. minor probatur. omnis actus diuinę voluntatis qui transit super creaturas, transit etiã super diuinitatem: cum Deus eodẽ actu velit se & creaturas. sed omnis actus transiens super diuinitatem est cõplacentia: & nullo modo transit super eã, vt ipsa habeatur vel fiat. ergo omnis actus diuinæ voluntatis est complacentia & nullus est vt creatura fiat.

Cõplacentia duplex Delectatio & amor cõcupiscentiæ.

Respondeo. Primo dico ꝙ complacentia accipitur dupliciter. Vno modo pro delectatione. Alio modo pro amore concupiscentiæ. & quò ad vtrũque maior est falsa, nam licet delectatio sit quædam quies appetitus considerata præsentia boni, tamen adhuc illud bonum pręsens immutat appetitum, & ex hoc delectatio, est quidam motus appetitus, & potest esse ratio alicuius productionis. Amor etiam concupiscentię, quo Deus vult creaturas bonũ eis futurum, & Deo pręsens non oportet, ꝙ excitet desiderium: priusquã moueat ad producendum aliquid extra, quia amor & delectatio mouent per desiderium tantũ in illis, quæ per volita perficiuntur: non autem in illis, quæ volita perficiunt, cuiusmodi est Deus.

Diuina delectatio respectu creaturæ, est amor concupiscentiæ.

¶ Dico secundò ad minorem, ꝙ ille actus in Deo, qui est delectatio respectu bonitatis diuinę, est amor concupiscentię respectu creaturę. ex quo sequitur ꝙ nullus actus diuinę voluntatis, primo respiciat creaturam: imo quilibet primo respicit diuinam bonitatem ad creaturis. nec hoc est inconueniens cum etiam idem actus respectu vnius sit velle & respectu alterius sit nolle etiam in creaturis. vt supra declaratum est. distinctione prima articu. 1. conclusione. 4.

CONCLVSIO VI. Diuina voluntas non imponit necessitatem omnibus rebus volitis, sed aliqua eueniunt contingenter. Ista conclusio declarata est distinct. 38. conclusione secunda.

Bernard. de Gãnaco.

Vtrũ aliquid sit cõtingens.

Contra arguit Bernardus in tertia parte summæ contra Pelagianum. capitulo tertio. Si aliquid esset contingens maximè esset actus voluntatis, quę libera dicitur: sed nostra voluntas agit necessariè: ergo nihil est contingens. maior patet. minor probatur. Deus necessitat voluntatem ad volendum: ergo ipsa vult necessariò. consequentia patet. antecedens probatur. Deus potest necessitare voluntatem: ergo nunc necessitat. antecedens patet. consequentia probatur. Si Deus necessitaret voluntatem, hoc non faceret nisi volendo: quia per velle suum est omnium causa. sed Deus habet nunc omne velle quod potest habere: ergo si potest necessitare voluntatem: nunc eam necessitat.

Respondeo: negatur illa vltima consequenia: qua dicitur. potest necessitare. ergo necessitat.

Arguẽdo

¶ Ad probationem est fallacia figuræ

dictio

sic: Deus habet omne velle, ergo vult. hoc est fallacia figuræ dictionis.

dictionis.mutando quid in ad aliquid. dicendo sic Deus habet omne velle. quod potest habere:sed potest habere velle respectu necessitatis voluntatis: ergo &c. ecce quòd, in maiori accipitur velle absolute & in minori cum respectu.

Dico secundo pro ampliori doctrina quòd Deus licet non possit cogere voluntatem:potest tamen eam mutare puta si proponeretur tibi aliquod bonum:quod nullo modo haberet rationem mali:& necessatio ab actu nullo modo appareret voluntati bona: nec voluntas distraheretur per aliquam passionem:tunc volũtas necessitaretur ad illud volendũ.de hoc est dictum supra distinct. prima. arti.tertio. conclusione prima & quarta.

Secundò. Nulla causa secunda potest agere nisi Deus coefficiat & præefficiat per velle suum.sed diuinũ velle per te,non est necessarium respectu creaturæ necessitate absoluta siue necessitate antecedente:ergo nulla causa secunda necessario agit necessitate absoluta siue antecedente.

Posita omni dispositione in diuina voluntate, adhuc potest agere & non agere.

Respondeo. negatur consequentia, quæ consistit in hoc si in causa secunda est necessitas absoluta: ergo talis necessitas est in causa prima. Dicitur enim causa necessaria necessitate antecedente:quando ea disposita secundum omnem dispositionem positiuam & priuatiuam ad agendum: non est in potestate naturæ, quin agat. Constat autem multas causas secundas esse huiusmodi: puta ignem solem & huiusmodi. posita autem omni dispositione in diuina voluntate, adhuc in potestate eius est agere & non agere.

Dico secundò, quòd si in causa secunda est necessitas.antecedens sequitur in causa prima esse nobiliorem necessitatẽ, scilicet necessitatem immutabilitatis, quę stat cũ cõtingentia rerũ.

Causa secunda nõ agit necessariò: causa prima necessario non determinatur ad illud.

¶Dico tertiò quòd si causa secunda non agit necessariò aliquem effectum: sequitur etiam causam primam non necessario ad ipsam determinari: non quòd ipsam habeat causalitatem à causa secunda:sed quia aliquando disponit se non producturum effectum sine causa secunda libere causante.

Tertiò.Illa causa necessario agit necessitate antecedẽte vt dicit Anselmus in libro,cur Deus & homo.c.7.qua posita,cum omnibus dispositionibus suis, indefectibiliter producitur effectus,sed posito diuino velle cum respectu ad creaturam indefectibiliter producitur creatura.ergo diuinum velle necessario agit.

Respondeo. quòd dispositiones illæ intelliguntur de dispositionibus realibus:& non de dispositionibus rationis. respectus autem diuini velle ad creaturas est respectus rationis. Dico tamen, quòd ex hoc respectu consequitur in diuino velle respectu creaturarum necessitas immutabilitatis:posito enim quòd velle diuinum sit ad producendum rosam:non est in potestate alicuius causæ primæ vel secũdæ quin rosa eueniat:tamen simpliciter possibile est quod Deus nunquam voluerit producere rosam: licet si voluit, non possit mutari de velle in nolle.& vt breuiter veritas resoluatur, dum dico: Deus vult hoc esse futurum:ergo erit. hæc est necessitas consequentiæ: non autem necessitas consequentis:& hoc modo exponẽdæ sunt auctoritates sanctorum:si quæ sunt circa hãc materiã.

Hoc Deus vult esse futurum: ergo erit necessitate consequentia.

Aduerte ne nugatorie distinguere cogaris.

¶Contra.ex hac responsione sequitur quòd chimera & omnia non futura eadem necessitate euenient,sicut futura: hoc est falsum: quia ea quæ non sunt futura,non euenient ergo falsa est responsio. maior probatur. nam sicut necessaria est cõsequentia formata de non futuris,sicut de futuris tantam necessitatem habet. ista consequentia: deus vult chimeram esse futuram:ergo erit,quantam habet ista. deus vult rosam esse futuram, sed per te non est illis nisi necessitas consequentiæ:ergo tanta necessitas est in non futuris,sicut in futuris.

Respondeo. negatur consequentia. quia necesitas consequentiæ hic accipitur prout includit necessariam dependentiam consequentis ex antecedente: & cum hoc necessitatẽ antecedentis indiuisibilem.In illa autem consequentia,qua dico. Deus vult chimeram esse futuram: antecedens non est aliquo modo necessarium:& ideo non est ibi necessitas consequentiæ, vt hic accipitur.

Quartò arguit sic. Dum dico Deus vult Sortem cursurum:ergo curret.antecedens non est in potestate alicuius causæ secundæ:ergo nec consequens:

& sic eueniet necessario.

Respondeo, quòd licet non sit in potestate alicuius causæ secundæ ponere absolutum diuinæ voluntatis: tamen in potestate causæ secundæ est ponere respectum rationis, quem habet ad aliquod obiectum volitum. & dico quòd est in potestate causæ secundæ non sicut in potestate causæ per quam: sed sicut causæ sine qua non. Si enim non vadam ad ecclesiam hodie, nũquam diuina voluntas habuit respectum ad illud ire, sicut ad volitum.

Causa per quam & causa sine qua non.

Ex hoc patet quomodo antecedens sit falsum: quo ad respectum connotatum in velle diuino ad cursum Sortis.

Ad alia quæ dicit iste, responsum est distin. 38.

Explicit Epitome Quæstionum in primum librum Senten. magistri Pauli Soncinatis ad mentem Ioan. Capreoli Tholosani ordinis prædicatorum, ac Thomistarum principis.

ANGELICI DOGMATIS CVPIENTISSIMIS FRATER ISIDORVS MEdiolanen. salutem & pro eadem cœlesti sapientia capessenda lumen ab alto.

ACCIPITE viri pręclarissimi atquæ orthodoxę sydera veritatis diuinum Epitome: & subtilium Doctoris sancti Theorematum pelagus: ꝙ paruo in fonte cogens Paulus noster Soncinas clarissimis dein pręstantissimè digessit riuulis. Liber hic secundus truncus nimis à me inuentus est cui tertiã, quartã, quintã, sextã, ac septimã distinct. itidem & xxxj. xxxij. ac. xxxiij. addere me oportuit: ne fortè fortuna claudus exiens, stupidis vel parum modestis hominibus risum pareret. Dabitis pro candidæ humanitatis vestræ moribus ingenuis veniam humano capiti equina iuncta ceruice: si noua monstra viuant. Valete felices ambrosia nectare ac paradisiacis diui Thomæ refecti semper epulis.

INDEX

INDEX QVAESTIONVM Secundi Libri.

¶ Finis indicis quæstionum Secundi Libri sententiarum Io. Capreoli ordinis prędicatorum, Thomistarum principis.

CLA

CLARISSIMI SACRAE THEOLOGIAE Doctoris F. Pauli Soncinatis, vitæ regularis ordinis prædicatorum Epitome in secundum Librum sententiarum Ioannis Capreoli eiusdem professionis.

DIST. PRIMA.

IN prima distinct. secundi sententiarum quæruntur tria.

¶Primò vtrum mundus potuerit esse ab æterno.

¶Secundò vtrum creatio sit aliquid.

¶ Tertiò vtrum potentia creandi possit communicari creaturæ.

QVANTVM ad primum hæc est prima & vnica conclusio responsiua ad quæsitum. Nullam implicat contradictionem aliquid à Deo diuersum in essentia nunquam incœpisse. Hanc sic probat. S.D. de potentia. quæstio. tertia. articu. decimoquarto. Item in tractatu de æternitate mundi. Item prima parte. quæstio. 46. arti. secundo. Item. 2. contra Gen. ca. 27. Item. 2. sen. dist. 1. quæst. prima. art. quinto. Omnis effectus productus productione instantanea potest simul esse cum causa sua: sicut de illuminatione, sed omnis creatura est effectus à Deo productus productione instantanea. ergo. &c.

Scotus in 2. di. 1. q. 3. Contra arguit Sco. † sex medijs quorum aliqua accipit ab Hërico quolib. primo. Primò sic. Aut creatura producitur semper quando est: aut aliquando producitur, & non semper. si secũdum: sequitur quòd in illo instanti, in quo primo producitur primo capiat esse, & per consequens antecedente non fuerit, & sic habetur propositum. Nõ primum: quia tunc creatura esset in continuo fieri, & sic non esset ens permanens, sed successiuum.

Item sequitur, q creari non differret à conseruari: quod est falsum, tum quia creari est produci de non esse ad esse, conseruari autem est ipsius esse præhabiti continuatio, tum quia agens particulare generat, & non conseruat: ergo vbi concurrunt ambo in eodem: vnum non est alterum.

Respondeo. Ad primum admittitur prima pars: licet enim de omni producto verum sit dicere, q aliquando producitur: non tamen est verũ dicere hoc nunc primo producitur, & prius non producebatur. S.D. de potentia. q. 3. ar. 14. ad vltimum. Dicitur ergo q talis res æterna continuò producitur, sed in nullo nunc transeunte primo producitur, sed est in continuo produci.

¶Ad primam improbationem negatur consequentia. quia dicitur permanens tale æternum: sicut lumen causatum in aere ab aliquo lucido quieto, & permanẽti: nec esset continuè aliud & aliud eo modo, quo successiua, sed esset totum simul.

¶Hoc confirmant Greg. & Duran.

¶Ad secundam improbationem negatur falsitas consequentis, quia tunc fieri & conseruari idem essent, sicut & nunc creari & conseruari à Deo idẽ dicunt in recto. scilicet relationem depẽdentiæ ad Deum. sed in obliquo dicũt habitudinem ad diuersa. creatio enim respicit non esse consequens creaturã, quæ sibi relicta est non ens in aptitudine ad hoc q habeat esse. conseruatio autem respicit mensuram præcedentẽ, in qua creatura habuit esse, & dicit habitudinem ad illam. Ad probationem falsitatis consequentis patet ex immediatè dictis, quia illæ descriptiones sunt diuersæ penes habitudinem ad diuersa. Creatio etiam dicitur productio de non esse ad esse: non q ly de, dicat ordinem durationis sed naturæ. Ad secundã probationem consequentis negatur cõsequẽtia, sicut non sequitur aliqua anima sensitiua differt ab intellectiua. ergo vbi concurrunt in aliquo supposito non sunt idem.

Contra vnum dictum in hac responsione. s. q creatura prius natura sit non ens quàm ens arguit Durandus. † Primo id quod per se conuenit alicui non destruit naturam: ponit aut supponit eam, sed non esse destruit naturam: ergo non conuenit per se alicui creaturæ. Durãdus hic.

Secundo arguit Gregorius. † id quod de se est non ens: à nullo potest esse ens, sed natura creata ab aliquo potest esse Greg. hic.

H

esse ens:ergo. &c. minor nota. maior probatur.quia id quod per se cōuenit alicui non potest ab eo remoueri. Ad primū dicitur ꝙ maior est vera de eo, quod conuenit per se in primo vel secundo modo dicendi per se:non autem de eo, quod conuenit in tertio modo perseitatis,tale enim potest naturā destruere,quantū ad esse actualis existentiæ,licet non tollat ea quę conueniunt rei in primo vel secundo modo perseitatis.Non esse autē conuenit omni essentię creatę in tertio modo perseitatis id est dum consideratur solitaria remotis omnibus,quę cōueniunt sibi ex causis extrinsecis.

Ad secundū negatur maior.ad probationē dicitur ꝙ licet id conuenit per se primo vel secundo modo,non possit remoueri,tamen id quod conuenit tertio modo,remoueri potest.

Secundò principaliter. Omne quod est,quando est,necesse est.ergo nō potest aliquid non esse:nisi quia potentia præcessit esse eius,per quam pōt impediri esse eius,sed si aliquid fuit ab ęterno,nulla potentia pręcessit esse eius.ergo non potuit non esse à Deo.hoc autem est falsum.ergo.&c.

Respondeo. dicendum ꝙ licet Deus non pręcederet mundū duratione adhuc Deus potuit non producere mundum potestate absoluta,sed ex suppositione necessariò produxisse. Et de tali necessitate suppositionis cōceditur maior:ad minorem dico,ꝙ si creatura esset ab ęterno,adhuc aliqua potētia actiua Dei potens eam impedire eam præcessisset,non q̄dem duratione sed natura.Si arguitur.in perpetuis non differt esse & posse.3.phy.sed mūdus est perpetuus, ergo si potuit esse ab æterno fuit. Dicitur ꝙ maior est vera de potentia passiua:non autem de actiua vt inquit.S.D.de potentia.q.3.ar.14.ad.5.Et intelligit de sempiternis per se, cuiusmodi est Deus, & angeli & cœlum & anima rationalis non est potentia passiua ad esse substantiale : nec potentia passiua ad non esse cum quo stat quòd in Deo est potentia actiua, qua potest omnia annihilare.

Tertio arguitur.sequitur quòd possint esse infinita in actu.hoc autem est falsum.ergo:consequentia probatur.posito quòd Deus ab æterno produxerit hominem, qui generauerit & ille alios,&c.

Respondeo.negatur consequentia.ad probationem dicitur,ꝙ in illo casu per infinitum tempus stetissent antequam generassent:quia nulla res facta per motum vel mutationem sequentem motum potest esse coęterna suo principio.

Quartò sequitur quòd creatura nō habeat esse acquisitum à Deo, hoc est falsum.ergo,&c. consequentia probatur. quia quicunque acquirit etiam prius fuit in potētia ad esse,sed si creatura fuit ab æterno , non fuit prius in potentia ad esse,quàm haberet esse.ergo,&c.

Respondeo. negatur consequentia. dato enim quòd creatura esset producta ab ęterno : tamen absolutè loquendo ipsa esset possibilis produci nouiter in tempore : licet noua productio repugnaret ei ex suppositione facta.

¶ Dico.2.quòd ad acquisitionē sufficit,ꝙ res quę aliquid acquirit non habeat tale acquisitum ex se,sed tantum ex alio:siue pręcedat aliquid potēs impedire siue non.ad probationem consequentiæ negatur maior de prioritate temporis , & conceditur de prioritate naturæ : in quo sensu negatur postea minor : quia creatura prius natura est non ens,quàm ens.

Quintò sequitur , quòd infinitum possit excedi. hoc est contra philosophum.3. phy. consequentia probatur: quia infinitæ durationi præteritę addi potest crastina dies. *Trac.de infi.*

Respōdeo,quòd infinitæ ex ea parte,qua infinitum est, repugnat excedi, vel esse acceptum : non autem ex illa parte,qua finitum est.S.D.2.sen.distin. prima.quæstione primo.arti.quinto.ad 3.& ad.4.infinitum autem tempus ex parte posteriori finitum est.& ideo ex ista parte potest fieri additio. Et si dicatur quòd illud tempus est totaliter acceptum ex vtraque parte : quia omnis pars eius est præterita,& fuit in actu posita:dicitur quòd quælibet pars illius præteriti inclusa inter duo instantia est accepta,& posita in actu,sed nulla pars eius infinita fuit vnquam posita in actu:nec potest accipi, per intellectum aut imaginationem completè,

nec

nec vlla talis fuit vnquam per transita, sicut ponit S.D.1.par.q.46. ar.2.Itē.2. cōtra gen.ca.37.Ex quibus patet quòd nullum infinitum est actu acceptum in re aut intellectu aut imaginatione, dato ꝙ tempus prçteritum fuerit infinitū à parte ante.

Sextò sequitur, ꝙ pars esset maior suo toto.hoc est falsum.ergo consequētia probatur.sit meridies huius diei. a. & meridies crastinę diei sit.b.si ex vtraque parte ipsius.a.tēpus potuit esse infinitum:pari ratione de præterito respectu.b.ad futurū respectu.b.igitur quocunque tempore præteritum ad.b. est maius:& futurū ad.b.est maius eo : sed præterito ad.a.est maius præteritū. ad b.sicut totum sua parte:igitur prçteritum ad.b.est maius futuro ad.a. ergo futurū.b.esset maius futuro ad.a. & sic pars esset maior suo toto.

Respondeo.negatur consequētia.ad probationem dicitur,ꝙ in casu illo præteritum respectu.b.non est maius præterito respectu.a.quia excessus & additio non est nisi respectu alicuius actu existentis in re vel actu accepti per intellectum aut imaginationem : quod non contingit de infinito cum infinitum tempus præteritum. non sit in re totum simul : nec apprehendatur per intellectum nisi per partem post partē.

¶Dico secundò,ꝙ nullum infinitum habet rationem totius.

¶Dico.3.quòd vbi totum non super addit parti signatæ aliquam aliam partem,quæ se habeat in certa proportione ad primam partem, non oportet, ꝙ pars sit minor toto:vt dicit S.D.de malo.quęstio.2.arti.2.ad.8.tempus autem ab.a.vsque ad.b.nullo modo habet proportionem determinatam ad infinitum tempus præteritum respectu.a.cui additur:& ideo illud infinitum per talē additionem non fit maius. Potest etiam dici,quòd nulla dictarum additionum fit alicui infinito præcedenti , sed solum alicui finito. scilicet tantum diei præcedenti diem, quæ additur. Vnde argumentum istud sicut & prçcedens ex falsa imaginatione procedit ac si infinitum habeat rationem totius , & ac si infinito possit addi quantum ad id quod infinitum est & quantum ad suā totalitatem.

Aureo.

Contra eandem arguit Aureolus primo.De ratione infiniti est , quòd sit actus permixtus potentię,sed præterito repugnat esse in potentia.ergo,&c. maior est Philosophi 3.phy. & Commenta.com.quinquagesimooctauo. minor patet : quia id quod præteriit non est amplius in potentia,sed totum fuit in actu.

Respōdeo.negatur maior ad bonū sensum. ad probationē dicitur,ꝙ verū est ꝙ in præterito nulla est potentia, sed fuit:& ideo propriè loquendo non est infinitum,sed fuit.Ad cuius euidentiam est sciendum , quòd ratio infiniti aliter conuenit præterito & aliter futuro.Nam futurum dicitur infinitū:quia post quancunque eius partem positam in actu erit alia potentia:sicut etiam in numeris patet,quòd posito binario in actu statim ponitur tetnarius in potentia. præteritum autem dicitur infinitum:quia ante omnem actum prçcessit potentia & econtra. nam ante quācunque partem eius positam in actu aliæ innumerabiles fuerunt positæ in actu.vnde ad hoc quòd in aliquo salue tur ratio infiniti,sufficit quòd intellectus noster in cognitione illius distincta non inueniat primum aut vltimum, nec oportet in re esse potentiam realem reducibilem ad actum extra animam : vt dicit Commen.3.phy. com. 57. Quod autem dari possit infinitum à parte ante probat philosophus.6. phy.per totum vbi dicit, quòd omne quod mouetur prius mouebatur : & quòd ante omnem diuisionem motus & temporis & magnitudinis præcesserunt infinitæ. Idem dicit Commentator. com. 52. & 53. & 54. & 57. & 57.

Item quòd argumentum sit sophisticum apparet,quia sicut probat hanc esse impossibilem. infinitum est præteritum.ita probaret illam esse impossibilem.motus est præteritus.quod est derisibile : patet consequentia, sic arguendo,in præterito nec est potentia, sed de ratione motus est potentia mixta cum actu:ergo.&c.

Secundò.infinitum est passio entis, quod est in processu , & ex parte illa, ad quam proceditur:non autē ex illa à qua proceditur,sed tp̄s non procedit in præteritum sed à præterito : ergo &c. maior patet in numeris in quibus pro-

ceditur ab vnitate, & non ad vnitatem. Item in continuo, in quo proceditur à toto ad partes & non econtra. probatur etiam ratione quia terminus à quo non in potentia, ſed tantum in actu: ergo ex parte eius non eſt infinitas. minor autem patet de ſe.

Si dicatur ad minorem, ꝙ proceſſus poteſt eſſe in tẽpore accipiẽdo in ante. vnde accipiendo diem externam poſſum adhuc accipere aliam priorem. Contra: quia hoc eſſet mutare præteritum in futurũ: quia quando capio hanc partem, & poſt aliam mens mea procedit in ante: ſed præteritum non procedit in ante, ſed ab ante in poſt: ergo ſic faciendo mutatur præteritum in futurum.

Reſpõdeo. negatur maior. licet enim omnis infinitas, de qua hic loquimur ſtet in proceſſu: non tamen oportet ꝙ inueniatur in re ſolum ex illa parte ad quam proceditur ſecundum rem: quanquam vera ſit de proceſſu intellectus noſtri qui ſolum tunc cognoſcit infinitum cum procedit ab vno in aliud.

¶Ad primam probationem negatur conſequentia. quia ſimilitudo de numero non valet cum numerus nõ habeat infinitatem niſi à parte poſt.

¶Ad ſecundam probationem negatur aſſumptum pro ſecunda parte, quia ibi eſt infinitum etiam procedendo à partibus ad totum ſicut cum mobile cõtinuè acquirit illam magnitudinem: prius enim acquirit medietatem quàm totum: & prius dimidium medietatis, quam medietatem & ſic in infinitum. Et ſimiliter prius præceſſit dimidium horæ quam tota hora, & ſic in infinitum. Ad rationem dicitur, quòd negatiua eſt quia ſupponit vnum falſum ſcilicet quod in proceſſu qui fuit in pręterito à parte ante, fuerit aliquod & ſolum vnus terminus à quo ſimpliciter: quod non eſt verum. nullus enim fuit terminus ſimpliciter primo. Poſſet etiam dici vt inquit Commentator 3. Phy. com. 58. quòd in infinito ſufficit proceſſus ſecundum rationem vel imaginationem: & talis eſt tam in præterito, quam in futuro. Argumẽtum etiam eſt ſophiſma, quia probaretur ſimiliter quòd nullus motus ſit præteritus: arguendo vt ipſe arguit. proceſſus à termino à quo ad terminum ad quẽ, repugnat præterito, ſed talis proceſſus eſt de ratione motus. ergo. &c. Ad improbationẽ reſponſionis, quę ibi ponitur, dicitur ꝙ omne præteritum aliquãdo fuit futurũ aut ſecundũ ſe totum aut ſecundum quamlibet ſui partem: ideo poteſt apprehendi vt futurum.

Tertiò. ratio infiniti eſt ratio incompleti & imperfecti & partis: vt dicit Philoſophus. 3. phyſi. & Commentator cõ. 65. ſed illa non conuenit pręterito, inquantum præteritũ eſt. dicitur enim à grammaticis pręteritum perfectũ eſſe. ergo. &c.

Reſpõdeo. negatur minor ex illa parte, qua eſt infinitũ. ſ. à parte ante: nam ex ea nõ habet cõplementum nec terminum. Improbat enim argumentũ, ꝙ tempus pręteritũ non ſit infinitũ, quãtum ad omnia eius extrema, non autẽ quantum ad vnum. ſ. à parte ante. Ad probationem dicitur, ꝙ ſemper habet aliquod extra, quia nunquã eſt deuenire ad eius principiũ. dicitur aũt à grammaticis pręteritum eſſe perfectum ſecundum modum ſignificandi.

Quartò. illi repugnat infinitas, cui repugnat eſſe id, extra quod nihil eſt. 3. phyſi. † ſed hoc repugnat pręterito. ergo. &c. minor probatur & capio iſtam propoſitionem infiniti dies tranſierũt: impoſſibile, ꝙ aliqua dies illius præteriti temporis ſit extra ipſum: alias non eſſet præterita. Ad hoc patet reſponſio per ſolutionem argumenti præcedentis. *Tex. 63.*

Quintum. implicat contradictionẽ, infinitum eſſe actu: ergo tempus pręteritum non eſt actu infinitũ. antecedens patet. conſequentia probatur. quia tũc pars eſſet æqualis toti. quod probatur. nam in illo eſſent infiniti dies, & infiniti menſes, & ſic ęquales: quia vnũ infinitum non eſt maius alio. dies autem eſt pars menſis: ergo &c. Ex his rationibus concluditur, tempus non fuiſſe ab ęterno, quia ſequitur tempus fuiſſe infinitum.

Reſpondeo. negatur conſequẽtia. Ad probationẽ dico, ꝙ infinito ſimpliciter repugnat eſſe aliquid maius: põt tamen eſſe aliquid maius infinito ſecundum quid qđ declaro. nã numeri pares ſunt infiniti: & numeri impares ſunt infiniti & tamẽ numeri pares & impares ſimul

accepti

accepti sunt plures quã pares solum: & sic patet quod infinito secundum quid potest esse aliquid maius:sed non in illo ordine in quo est infinitum. Similiter dico, quòd si tempus præteritum fuisset infinitum, in illo fuissent infiniti dies & infiniti menses: & ideo omnes dies præteriti respectu diei crastinæ non essent plures quam omnes dies præteriti, respectu diei præsentis: quia illud totum non adderetur in aliqua proportione ad illam partem infinitam, plusquam aggregatum ex linea & puncto non addit ad lineam solam sumptam in aliqua proportione. verũtamen tota multitudo duorũ esset maior quàm multitudo mẽsium & aggregatum ex illis duabus multitudinibus esset maius vna illarũ. Quid autẽ sit illud quod prohibet infinitũ esse in actu ostendit. S. D. in quol. quia si posita infinita magnitudine in actu, illa esset in genere corporis & non in aliqua eius specie. idẽ dicitur de multitudine. hoc autẽ argumentũ non tenet de infinito in potẽtia: quia nõ oportet, id de cuius ratione est, esse partẽ alterius, & ens in potẽtia esse in aliqua specie, cuiusmodi est infinitum in potentia.

Sextò. Nulla productio mensurata instanti transeunte, potest esse æterna: sed omnis productio creaturæ ex vi, qua est ꝓductio creaturæ, habet quòd mensuretur instanti transeunte: ergo &c. maior nota ex terminis. minor probatur. Productio quæ ex vi sua non durat nisi per instans, mensuratur instanti transeunte, quia oppositum: ergo mensurabitur alia mensura: igitur vi sua habebit, quòd durabit per totam illam mensuram sine conseruante. sed productio creaturæ ex vi sua durat tantum per instans: quia omni tempore creatura indiget conseruante.

Respondeo. negatur minor. cuius falsitas patet. primo de productione cuiuslibet successiui. nam talium productio mensuratur instanti sed tempore. Secundo de creatione, quæ cum in nullo dependeat à tempore vel à motu cœli, non oportet quòd mensuretur tempore, vel instanti illius temporis transeunte, sed nunc stante, quod potest coexistere infinitis instantibus. Vnde Durandus benè dicit, quòd aliqua fiunt per motum, vt aqua calida: alia fiunt per mutationem sequentem motum de necessitate: sicut forma substantialis introducitur in materia. Alia fiunt per mutationem sequentem motum: sed non per se nec de necessitate: sicut illuminatur hemisphærium nostrum à sole: quam mutationem præcedit motus localis sol per quem fit nobis præsens: in primo autem instanti quo sol fuit nobis præsens aer fuit illuminatus à sole: sed non per præcedentem motum. Alia fiunt non per motum aut mutationem, sed per simplicem emanationem, sicut illa quæ creantur. Ad probationem minoris negatur maior: Ad probationem conceditur consequentia & consequens: scilicet, quòd mensuratur alia mensura scilicet nunc stante quòd potest coexistere paucis vel multis nunc temporis fluentibus secundũ quòd placet creanti: nec tamen sequitur quòd productio creaturæ habeat ex vi sua quòd duret per quodcunque tempus vel mensuram maiorem nunc, sine conseruante: quia eadem actione creatur & conseruatur & creari & cõseruari sunt idem. Sed dato, quòd essent duo distincta, quid dicet iste de motu & de formis successiuè productis de quibus constat quòd nõ in instanti sed in tempore producuntur? Quicquid dicat ego dico quòd talis productio licet habeat quòd duret per tempus. non tamen sequitur quòd sit independens à Deo, nec inannihilabilis: quia si durat necessariò per tempus illa necessitas est ex suppositione: sicut si aliquid mouetur infinities adhuc mouebitur: sed ille motus non durabit sine manutenentia Dei.

Contra eandem arguunt alii vt recitat Gregorius primo. Si Deus potuit ab æterno producere creaturam de nihilo ergo etiam de materia. hoc est falsum: ergo. consequentia patet, quia non implicat contradictionem. falsitas consequentis probatur: quia aut produxisset per motum: aut per mutationem, non per motum: quia tunc non fuisset ab æterno, cum motus duratione præcedat terminum. non per mutationem: quia illa fuisset mensurata aliquo instanti: & sic habuisset primum instans sui esse. *Greg. hic q. 3.*

Respondeo negatur falsitas conse-

quentis. Ad probationem dicitur quòd nec sic nec sic. sed produxisset influendo esse toti ex materia & forma sine initio durationis non in instanti fluente, sed in nunc stante.

Secundo. Deus communicauit esse creaturæ per electionem: ergo prius intellexit, eam non habere esse: ergo prius habuit nõ esse. prima consequentia tenet, quia electio est tantum de futuro. 3. ethicorum. Secunda probatur quia non intelligit nisi verum. ·Cap. 6.

Respondeo dicit Gregorius quòd electio sumitur dupliciter vno modo strictè secundum quòd est conclusio consilii vt dicitur. 3. ethicorum: & sic negatur antecedens. Alio modo largè pro libera voluntate contingenter volibili: & sic negatur consequentia: quia talis potest esse etiam respectu præsentis. huic concordat. S. Doct. secundo sentent. distinctio. vigesimaquinta art. primò ad primum.

Tertiò sequitur quòd creatura transisset de non esse in esse: sed quòd transit de non esse in esse non est æternum quia prius habet non esse.

Respondeo. Gregorius negat consequentiam, & ad probationem negat assumptum. si enim produxisset ab æterno, nunquam fuisset verum, ipsum non produxisse: & per consequens non transisset à non produxisse in produxisse.

Quartò. Quicquid est in potentia ad duo opposita contradictoriè si acquirit vnum illorum, necessario relinquit reliquum: quoniam non est medium inter contradictoria: sed ab æterno fuit verum dicere de qualibet creatura hæc creatura potest esse. similiter hæc res potest non esse: ergo si acquisiuisset esse relinquisset non esse. nihil autem relinquit non esse nisi prius fuerit sub non esse: & sic si. b. fuit ab æterno prius non fuit ergo. &c.

Respondeo. quòd maior est falsa nisi intelligatur de potentia nouiter acquirente, vel per sui mutationem: in quo sensu maiori concessa negatur minor de creatura, quam poneremus ab æterno productam.

Quintò. Quicquid potuit fecisse æternum fuit æternum: sed creatura non fuit æterna. ergo, &c. minor patet. maior probatur. Potentia quæ necessario coniungitur actui infert actum: sed potentia ad esse æternum necessariò coniungitur actui: ergo. &c. maior nota, minor probatur. Primò, quia quando potentia non coniungitur actui, actus potest sequi potentiam secundum durationem: sed esse æternum à parte ante non potest sequi suam potentiam secundum duratione͂: quia tunc non fuisset æternum. Secundò, quia in perpetuis non differt esse & posse.

Respondeo, quòd duplex est possibile, scilicet possibile logicum & possibile secundum potentiam passiuam. si loquamur de possibili primo, negatur maior. si de secundo, non est contra nos, quia non dicimus aliquam creaturam potuisse esse ab æterno nisi primo modo. Ad probationem maioris negatur minor. nam potentia logica ad posse esse ab æterno non coniungitur actui. Ad probationem huius negatur maior. nam Petrus potuit ab æterno non prædestinari: & tamen ista potentia nõ potuit præcedere actum suum. Ad secundam probationem dicitur, quòd Philosophus in illa auctoritate loquitur de potentia passiua, & non de possibili absoluto.

Sextò. si causa naturaliter agens fuisset ab æterno, non potuisset producere effectum sibi coæternum: ergo nec causa libera sicut est deus, patet consequentia, & antecedens probatur: quia nõ produxisset de nihilo, alias creasset: nec de aliquo, quia non per motum vt patet. nec per mutatione͂, quia omnis mutatio mensuratur aliquo instanti, & per cõsequens habuisset primum instans sui esse.

Respondeo, ꝙ maior est falsa. Ad probationem dicitur, ꝙ nullo illorum modorum, sed per simplicem emanatione͂. Et si dicatur. omnis reductio entis de potentia in actum est per motum, vel mutationem: ergo. &c. Respondetur ꝙ ibi non esset propriè reductio de potentia in actum, sed actuatio potentiæ per actum, quia ibi non esset potentia distans ab actu: quod est de ratione reductionis prædictæ.

Contra eandem arguit Durandus primò. In quibuscunque est dare primum & vltimum, illa necessariò sunt finita, sed in reuolutionibus cœli quæ esse potuere est huiusmodi, ergo maior Durand. hic.

ior

tor nota.minor probatur. Primò, quia inter ipsas fuit ordo durationis, ergo est dare aliquam,quę fuit ante omnes. Secundò,quia inter reuolutiones præteritas fuit aliqua reuolutio, à qua hodierna reuolutio distat in infinitū aut nō.si sic:illa fuit necessario prima,quia non potest esse maior distantia, quàm infinita.si non, ergo præcesserunt infinitæ reuolutiones.

Respōdeo,negatur minor. quia ante quamlibet præcesserunt infinitæ aliæ,posita mundi æternitate. Ad probationem negatur consequentia. quia licet acceptæ sint ordine quodam, vna post aliam,& nunquam duæ simul,nulla tamen fuit ante omnes,aut includēs omnes.& ꝙ ista consequentia non valeat declaratur multis exemplis.primū est de mutatis esse in motu continuo. dicit enim philosophus 6.physi.† quòd ante quodlibet moueri præcesserunt infinita mutata esse, nec tamen fuit dare primum, & tamen constat quòd talia mutata esse transeunt ordine quodam,& nunquam duo simul.Secūdum exemplum est de partibus proportionalibus horæ prædictę:quarum omnes ordine quodā sunt acceptæ:nec tamen fuit inter eas aliqua prima potissimè, distinguendo sic illas partes, quòd minores sint versus principium horæ, & maioris versus finem.

Tex.41.

Contra infinitum non contingit pertransire vt dicitur 3.phsic. † ergo si infiniti dies pręcesserunt non fuit possibile deuenire ad præsentem diem.

Text. 63.

Respondeo, quòd posita æternitate mundi nullū infinitū est pertransitum totaliter in actu: nec hoc sequitur ex dicta positione loquendo de infinito cathegorematicè accepto, quia licet à præsēti die in ante fuerint infiniti dies, non tamen fuit aliquod infinitum cathegorematicè dictum, quia nihil fuit carēs principio & fine:sed benè sequitur, ꝙ infinita sunt multa pertransita: & nullum infinitum est maximū pertransitum.

Dico secundò, quòd non repugnat aliquod infinitum esse pertransitum, quando talis infiniti nullū est primum pertransitum, vt patet de infinitis mutatis esse,quæ habet quodcunque mobile quod continuè mouebatur. tale enim infinitum potest esse pertransitū: quia licet ibi non sit primum à parte qua infinitum est: habet tamen ex illa parte terminum extrinsecum, scilicet carentiam, & non esse sui. Sed si mundus fuisset ab æterno,caruisset non solū termino intrinseco,quia daretur prima dies:sed etiam extrinseco:quia non incœpit pertrāsiri nec per positionem de præsenti & remotionem de præterito, nec per remotionem de præsenti & positionem de futuro, cum non ponatur incœpisse, ex quo ponitur fuisse ab æterno.

Secundò, omnis duratio inclusa inter duo nunc, necessariò est finita, sed omnis duratio creaturæ est huiusmodi:ergo.&c.

Respondeo. negatur maior,loquendo de nunc stantibus,in quo sensu conceditur minor, quia duratio creaturæ permanentis, non accipientis esse per motū vel mutationem sequentem motum, nō clauditur necessariò inter nūc fluentia. conceditur autem maior loquendo de nunc fluentibus, sed tunc negatur minor.

Tertiò.si deus ab ęterno potuit producere mundum: ergo istum mūdum. si istum mundum: ergo istum mūdum nouiter creatum. hoc autē est falsum: quia nō potest esse nouiter creatum,& esse æternum.

Respondeo. conceditur prima consequētia,sed negatur secunda. est enim sophistica, quod patet in alio exemplo. sic ista conuertuntur vt nunc.iste antichristus & iste antichristus reprobatus.sicut iste mundus, & iste mundus nouiter creatus. & ita sunt singulares: & tamen non sequitur Deus ab æterno potuit prædestinare istum antichristum: ergo potuit prædestinare istum antichristum reprobatum.nam antecedens est verum, & consequens implicat contradictionem in sensu composito.sicut ista.deus prædestinauit istum reprobatum.

Quarto. si Sol fuit ab æterno productus, necessariò in illo instāti in quo creabatur illuminat hemispęrium nostrum aut antipodum. si nostrum:ergo dies fuit nobis & dies noster præcessit diem illorum: ergo est dare primum diem illorum.si dicatur ꝙ prius illuminauit hemisphęrium eorum: ergo dies

eorum præcessit diem nostrum: & sic vt prius.

Respondeo. & dico ꝙ fundatur in falsa imaginatione, scilicet quòd in illo casu fuisset dare primum nunc fluēs creationis, aut primum situm sibi æqualem in qua creabatur. sed ante omne instans & ante omnē situm fuisset creatus loquendo de situ determinato, negatur, ergo prima consequentia, quia in nullo situ determinato fuisset primo, sed ab ęterno, id est ante omne tēpus finitū fuisset in isto, & in illo situ.

QVAESTIO II.

QVæritur secundò. Vtrum creatio actiua Dei sit aliquid.

PRO decisione huius quæstionis hæc est prima conclusio. Creatio actiua Dei est diuina essentia. Probatur. quicquid est in Deo. est diuina essentia, creatio actiua est in deo: ergo. &c.

CONCLVSIO II. Creatio actiua est diuinum velle: sed ab eo distinguitur sola ratione. probatur. Id quo deus producit creaturas est velle diuinum, quia deus per imperium suę voluntatis omnia produxit: sed creatio actiua est, qua Deus omnia produxit: ergo. &c. Quod vero distinguãtur ratione probatur. Creatio dicit respectum rationis ad creaturam, velle autē non dicit talem respectum, ergo ratione differunt.

Ex istis sequitur corollariè, quòd actio interior in deo sicut est velle: & actio exterior sicut est creatio sola ratione differunt, istud patet ex dictis. Nam velle diuinum vt habet respectum importatum hoc nomine creatio dicitur actio exterior: & sine tali respectu dicitur actio interior.

Sequitur secundò corollariè, quòd in deo non est aliqua actio, quę sit executio propter diuinum velle: probatur si in deo esset executio distincta à velle siue ab imperio voluntatis, maximè hoc esset creatio, qua Deus exequitur voluntatem suam, producēdo creaturas: sed creatio non distinguitur à velle diuino: ergo. &c.

Aureo. in 2. dist. 1. Contra conclusionem arguit Aureolus. † 1. Causa in actu non est, nisi si effectus est in actu, sed creatio est causa, qua Deus actu creat, ergo nunq̃ fuit nisi qñ fuit creatura: sed creatura nō fuit ab æterno, ergo creatio nō fuit ab ęterno, ergo creatio nō est diuinum velle. consequentia tenet: quia velle diuinum ab æterno fuit.

Respondeo. primo dico, ꝙ causa in actu est duplex. Aliqua enim causa dicitur esse in actu: quia habet omnē actualitatem, quam potest habere, & omne absolutum significatum hoc nomine causa. Secundo aliqua causa dicitur esse in actu, quia actu causat, & habet actu respectum ad effectum, loquendo de causa in actu primo. modo negatur maior, & conceditur de causa in actu secundo.

¶ Dico secundò, ꝙ creatio est, qua Deus actu creat, & habet respectum ad creaturam: vnde sic nunquam fuit creatio, nisi quando fuit creatura, & quia creatura non fuit ab æterno, neque creatio fuit ab æterno.

Ad cuius euidentiam est sciendum, ꝙ sicut copulatiua non potest esse vera, nisi vtraque pars sit vera: ita aliquod coniunctum non pōt verificari, nisi pro vtraque parte: sed negari potest pro altera tantum. Et quia temporale includit negationem cum affirmatione. s. aliquando esse, & aliquando non fuisse: ideo creatio dicitur tēporalis, quia respectus est tēporalis: æternū autem tantum importat affirmationem essentialem: ideo non pōt creatio dici æterna nisi & diuinum velle, & ipse respectus esset æternus. Aliqui tñ concederent istam. creatio est æterna. quia ad hoc ꝙ propositio sit vera: sufficit ꝙ prædicatū verificetur de eo, quod supponitur per subiectum, esse autem æternum verificatur de velle diuino, pro quo supponit ly creatio: non tamen concederetur ista: ab æterno fuit creatio: quia prædicata stant formaliter, & appellant formam.

Ad argumentum igitur negatur vltima consequentia. sed est fallacia figurę dictionis, quia mutatur quid in aliquid. nam velle est absolutum, & creatio est relatiuum.

Et si arguatur contra hoc Deus ab æterno fuit creans. si creatio est æterna: ergo res sunt ab æterno creatæ. tenet consequentia ab actiua ad passiuam.

Respondeo. negatur consequentia. nec valet probatio. quia regula illa nō valet: vt inquit Albertus super. 4. cap. cœlestis hierarchiæ, in illis in quibus patiens non recipit totum actum agen

agentis.nulla autem creatura recipit diuinam actionem in toto.

Contra. iterum arguitur sic, creatio fuit ab æterno: ergo Deus ab æterno fuit agens, ergo ab ęterno fuerunt res actæ siue factę & productæ.tenet consequentia.quia ad omne agere sequitur agi.

Respondeo primò.ꝙ Deus ab ęterno fuit agens & magis propriè operãs: quia ab ęterno fuit intelligẽs & volẽs. sed negatur consequentia. quia agere immanens non infert agi,sed bene cõcedo,quòd ad omne producere sequitur produci: quia producere addit super agere habitudinem ad aliquid terminans actionem, & ideo non conceditur, quòd fuerit ab ęterno producens creaturam, vel eam faciens.

Respondeo etiam aliter ad maiorẽ principalis argumenti, quòd causa est duplex. Aliqua enim est causa naturalis,quę agit secundum quòd est.id est, secundum modum sui esse,& ista semper est simul cum effectu,si sit sufficiẽs ad producendum effectum.Alia est causa libera,quæ agit vt vult,& vt proponit,& de tali causa negatur maior. Nã ex voluntate antiqua,qua volo mouere digitum, procedit motus digiti in tempore determinato. Constat etiam ꝙ appetitus est causa immediata motus localis animę,& tamen quãdoque actus appetitus præcedit illum motum membrorum.Et similiter dico,ꝙ quando aliquis effectus à Deo nolitus,ponitur nouiter in actu non interuenit alia actio præter eius velle:sed noua habitudo actionis æternę ad temporalem effectum.Ponitur enim effectus diuinę voluntatis in illa mensura,in qua dispo suit ipsum esse.fallitur itaque Aureolus existimans ꝙ actiua creatio sit quędam actio distincta realiter à Deo & recepta subiectiuè in creatura. Quid autem determinat voluntatem diuinam,declaratum est in primo.distinctione quadragesimoquinta.

¶Dico vltimò quòd in nobis aliud est velle & imperare, aliud est executio:quia velle nostrum est imperfectũ, nec sufficit ad ponendum esse in actu: nec potest mouere immediatè nisi potentias in eadem essentia animę colligatas:velle autem diuinum est perfectum: & ideo non requiritur ibi executio distincta ab ipso velle,sed executio est ipsum velle,& addit ad velle tãtum respectum ad effectum temporalẽ in actu positum & existentem.Et ꝙ velle diuinum sit ipsa executio naturaliter patet,quia etiam in nobis actus appetitus sensitiui vel actus volũtatis est etiam actiua executio & motio interior membrorum: nec requiritur alia actio ad mouendum corpus coniunctum.

Et si dicatur contra hoc,quia requiritur etiam potentia motiua affixa organo corporali: ergo non sufficit ipse actus voluntatis.

Respondeo.ꝙ potentia affixa organo dicitur motiua, non quia motum principaliter efficiat, sed q̃a reddit mẽbra ad motum habilia & obediẽtia appetitui:vt dicit.S. D.prima parte.q.78. art.primo.ad quartum.patet igitur ex prædictis ꝙ non repugnat volitioni esse productiuè transiens in aliud: imo etiam Philosophus. 3. de anima.& ibi Commentator commentis. 48.49.50. & 51.& 9.meta. commen. 10. dicunt quòd virtus motiua animalis est appetitus.

Secundò principaliter arguit sic.quę sunt inseparabilia secundum intelligi, sunt etiam inseparabilia secundum esse,sed productio actiua non potest separari secundum intelligi à productione passiua:ergo nunquam fuit productio actiua Dei,nisi fuerit,quando fuit productio passiua, sed passiua non fuit ab æterno,ergo nec actiua,& per consequens non est diuinum velle, quod est æternum.

Respondeo primo. patet responsio ex dictis supra ad hoc argumentum, vbi negatur ista consequentia. productio siue creatio est diuinum velle:ergo est æterna.dictum est autem ab aliquibus istam concedi. creatio fuit æternaliter in Deo, sed ista negatur: ergo in Deo fuit æternaliter creatio: arguitur enim ibi à magis amplo ad minus amplum. Et licet ista sustineri possint, scilicet quòd creatio fuerit ab æterno:tamen magis mihi placet alia opinio,quæ tenet quòd non est æterna. Vnde ad argumentum negatur maior: nam prius tempore & posterius tempore sunt inseparabilia secundum intelligi: non tamen secundum

dum esse minor conceditur ꝙ nunquã est productio actiua nisi quãdo est passiua.sed vltima consequentia negatur. quia infertur : ergo non est diuinum velle.

Tertio arguit sic. Illud quo posito adhuc effectus potest poni, & non poni,magis habet rationem potentię quã actiõis.sed posito diuino velle,effectus potest poni & non poni:ergo velle diuinum magis habet rationem potentiæ quàm actionis.

Respondeo.negatur maior de actione immanẽte:quia vt diximus ipsa posita non est necesse effectum poni.

¶Dico secundò,ꝙ posito diuino velle cum respectu ad effectum : necesse est effectum poni necessitate infallibilitatis,& suppositionis.

¶Dicò tertio ꝙ velle acceptum sine tali respectu non habet rationem productionis:vt sæpe dictum est.

Quartò arguit.Velle aliquid facere non est ipsum facere : quia facio quia volo aliquid facere.& similiter id quod volo facere sunt obiectum voluntatis, obiectum autem nunquam facit suum obiectum : ergo velle diuinum non est productio rei.

Respondeo primò. negatur antecedens de identitate reali, & conceditur de identitate rationis.ideo concedo, ꝙ velle diuinum distinguitur ratione ab eius facere,sed non realiter.Ad probationem negatur assumptum : imo etiã voluntas creata producit aliquãdo obiectum suum,quando obiectũ est operabile à voluntate:maximè in tali volẽte,vbi supra diximus de motu animalis.Et licet velle creatum non produceret suum obiectum:hoc non est negandum à velle diuino:loquendo de obiecto secundario:quia velle Dei est eius posse.

Alia omnia argumenta,quæ Aureolus contra hanc cõclusionem adducit, peccant sicut & prędicta per hanc consequentiam.velle diuinum est ęternũ: ergo non est creatio vbi cõstat esse fallaciam figurę dictionis.

Grego. in 2. dist. 1. q.6. Contra eandẽ sic arguit Gregorius. †Potentia creatiua est principiũ creationis actiuę : ergo creatio actiua non est Deus.consequentia patet. quia Dei non est principium potentia creatiua. antecedens probatur.Omnis potentia actiua est principiũ sui actus,sed creatio actiua est actus potentiæ creatiuæ: ergo.&c.

Respondeo,negatur antecedens. Ad probationem negatur maior, nisi talis potentia actiua sit etiam receptiua motus & realis relationis ad motum: ista autem non conueniunt diuinę essentię.

CONCLVSIO II.Creatio passiua est ens reale in creatura. Hanc sic probat de potentia.q.3.art.3.In omni dependente est aliqua entitas conueniens ei,inquantum est dependens,sed creatura inquantũ creatura est dependens à Deo:ergo in creatura inquantũ est creatura est aliqua realitas , sed talis non est aliud quam creatio passiua: ergo creatio passiua est ens reale.

CONCLVSIO III. Creatio passiua est relatio.Hanc sic probat prima parte.q.45.ar.3. Id quod remanet de passione,remoto motu, est relatio: sed creatio passiua dicit passionẽ à qua remouetur motus cum creatio fiat in instanti : ergo creatio passiua est relatio.

¶Item omnis dependentia est relatio,sed creatio passiua est dependẽtia: ergo.&c.

Ex hoc sequitur corollariè contra Scotum,ꝙ creatio passiua nõ est substantia creaturę , quia nulla substantia creata est relatio. sed substantia creaturæ est substantia creata:ergo non est relatio:& per consequens nec creatio.

Contra arguit Scotus primo. Creatio dicitur vniformiter de omni re citra Deum:ergo non est res distincta à creaturis:antecedens patet quia omnia sunt vniformiter creata. consequentia probatur. quia si esset res distincta à creatura ipsa non esset creatura : & per consequens creatio non diceretur de tali re:& per consequens non diceretur vniformiter de omni re.

Respondeo.negatur antecedẽs. quia illa propriè dicuntur creari quibus cõuenit esse aut etiam principaliter conuenit rebus per se subsistẽtibus,& ideo subsistẽtia dicuntur propriè creata.alia vero dicuntur concreata : vt dicit.S.D. prima par.q.44.Potest secundò negari consequentia. ad probationem negatur prima consequentia , & dico quòd creatio passiua est creatura accipiendo creaturam , pro omni re , quæ non est Deus.

Deus. Et si dicatur contra: ergo refertur ad Deum alia creatione. negatur consequentia. quia aliud est loqui de absolutis & aliud de relationibus, quia absolutum non est seipso formaliter ad aliud sicut relatio, & ideo indiget aliquo respectu à se distincto, quo referatur ad Deum: ac per hoc creatione distincta à se, quæ non est aliud quàm relatio dependétiæ ad Deum cum nouitate essendi, quæ nouitas essendi, non est aliud quàm negatio præcedentis durationis.

Secundò. Si creatio est accidens, sequitur quòd creatura possit esse sine creatione. hoc est falsum. ergo, &c. consequentia probatur. Omne prius alio tempore, potest esse sine posteriori, sed substantia est prior accidenti tempore, & natura, vt dicitur. 7. meta. † ergo. &c.

Text. c. 4.

Respondeo. negatur consequentia. ad probationem dico primo, quòd licet creatio vt est accidens, sit posterior saltem ratione ipsa creatura tamen vt est vna secundum modum significandi ad esse creaturæ est ea prior.

¶ Dico secundò, quod auctoritas philosophi non est sic intelligenda, quòd non repugnet substátiæ esse sine quocunque accidente. Nulla enim res potest esse sine eo quod ad eam necessario consequitur: multa autem accidentia sicut sunt propriè passiones consequuntur necessariò ad subiectum suũ, sed mens Aristotelis, vt dicit Commenta. 7. meta. com. 4. est quòd subiectum est prius tempore accidente separabili, vel saltem materia ex qua generatur subiectum est prior accidente subiecti.

¶ Dico tertiò, ꝙ etiam admissa minori de accidétibus absolutis: negatur de relatiuis.

¶ Dico quartò, ꝙ ratio quare creatura non possit esse sine creatione nõ ideo est quia creatio causetur ex principiis essentialibus creaturæ, sed quia nulla res potest esse formaliter talis sine causa formali, sicut non potest esse album sine albedine cum hoc implicat contradictionem: creatio autem est id quo formaliter aliquid est creatura.

Grego. in 2. dist. 1. q. 6.

Contra eandem arguit Gregorius sic. si creatio est accidens creaturæ sequitur ꝙ creatura possit creari postquã est. hoc est falsum. ergo. &c. consequentia probatur. semper creatur creatura quãdo in ea ponitur creatio passiua, sed si creatio est accidens põt poni de nouo in creatura, postquã creatura est. ergo, &c. maior patet. minor probatur. Omne ens potest Deus annihilare & idem numero reparare. ergo potest annihilare istud accidens & idem separare & ponere de nouo in eo in quo ante fuerat.

Respondeo primò. negatur consequentia: quia illa entitas, quæ est creatio, non dicitur creatio, nisi quãdo est cum nouitate essendi, ista autem nouitas essendi non est in subiecto siue in creatura, nisi in primo instanti sui esse, quia quando creatura est in quolibet instanti sequenti, verum est differentię, ꝙ prius fuit & per consequens non est noua: nec est possibile ꝙ in alio instanti sequenti Deus conseruaret talem negationem, nisi faceret præteritum non fuisse.

¶ Dico secundò, ꝙ hoc argumẽtum est contra eos, quia si creatio est substãtia creaturæ, Deus potest annihilare creaturam, & ipsam conseruare. ergo tunc crearetur, quia poneretur in esse id, quod est creatio: & tamen antea ponitur fuisse.

Quæ diximus de creatione, dicenda sunt de conseruatione: quia ista sunt idẽ: licet rõne differant: vt infra dicetur.

CONCLVSIO IIII. Quam incidentaliter pono hæc est. actio non est subiectiue in agente. hanc sic probo. si actio esset in agẽte sequitur quòd agens in agendo aliquam in se entitatem causaret, & sic agens inquantum agẽs, pateretur hoc est falsum. ergo. &c.

Contra arguit Sco. † primo. Effectus formalis nunquam potest à forma separari, nec econtrà, sed actio est qua agẽs est formaliter agens. ergo non potest separari ab agente.

Scotus in 2. dist. 1.

Respõdeo. primo dico, ꝙ effectus formalis accipitur dupliciter. Vno modo pro esse, quod dat forma suo subiecto, & sic concedo maiorem, & dico ꝙ esse, ꝙ dat actio suo subiecto suo, nõ est esse agens, sed est mouere, & tale est in passo. Alio modo accipitur, effectus formalis pro oĩ eo, quod dicitur tale vel tale ab aliqua forma. & sic negatur maior

quia aliquid poteſt denominari tale vel tale à forma extrinſeca:ſicut aliquid dicitur locatum à loco, & hoc modo agens denominatur denominatione extrinſeca ab actione, quæ eſt in paſſo ſubiectiuè.

Contra. Omnis forma denominans aliquid extrinſecè: denominat etiam aliquid intrinſecè. ſed actio denominat per te agens extrinſecè. ergo denominat aliud intrinſecè. hoc eſt falſum: quia tale non eſſet niſi paſſum:ſed patiens vt ſic, non eſt agens. ergo oportet dicere, quòd actio denominat agẽs intrinſecè.

Reſpondeo, quòd actio dicit duo. ſignificat enim materialiter & in recto ipſum motũ formaliter vero, & in obliquo dicit reſpectum ad agẽs, à quo eſt actio. Et ſimiliter paſſio ſignificat in recto eundem motum, quem dicit actio, ſed in obliquo dicit reſpectum ad paſſum, in quo eſt:ita ꝙ actio & paſſio differunt ſolum, quo ad iſtos reſpectus, licet ſint idem quò ad rem principaliter ſignificatam. Et quia motus eſt ſubiectiuè in mobili:ideo actio eſt in paſſo, quò ad motum, quem ſignificat in recto:& eſt in agente quò ad illum reſpectũ, quẽ actio ſignificat in obliquo.

¶Dico ſecundò, quòd actio quo ad motum, quem ſignificat, denominat intrinſecè ipſum mobile, quod dicitur moueri & denominat extrinſecè agẽs, ſed quo ad reſpectũ denominat ipſum agens intrinſecè, & quãtum ad hoc eſt etiam perfectio agentis.

Secundò. Eius eſt actio cuius eſt potentia vt dicit Philoſophus in lib. de ſomno & vigilia. † ſed potentia agendi eſt in agente. ergo actio eſt in agente. *Lec.1.*

Reſpondeo. primo quod Philoſophus loquitur de actione immanente: nos autem de actione tranſeunte.

¶Dico ſecundò, ꝙ ſi loquitur de actione tranſeunte ſic intelligit, ꝙ eius eſt agere cuius eſt poſſe agere:non autem intelligit, quòd actio ſit in eo ſubiectiuè.

Tex.c.15. Tertiò. Philoſophus dicit. in 8. phyſi. † ꝙ ſi Deus ageret de nouo, mutaretur, ſed hoc non eſſet niſi quia reciperet in ſe actionem. ergo actio eſt in agente.

Reſpondeo. negatur minor. ſed philoſophus putauit Deum non poſſe de nouo agere niſi per nouam diſpoſitionem, vel nouam voluntatem, quã ante non habuiſſet, vt dicit ibi Commenta. com. 15.

Quartò. Si vnus ignis calefacit duo ligna aut eſt vna actio aut duæ:nõ duę quia vnius agentis eſt tantum vna actio. ergo eſt tantum vna. vel igitur eſt in paſſo vel in agẽte:non in paſſo, quia vnum accidens non poteſt eſſe in duobus ſubſtantiis ſubſtantia autem calefacta ponuntur eſſe duo. ergo eſt in agente.

Reſpondeo. ꝙ in illo caſu eſſent duę actiones quantum ad materiale actionis:quia eſſent duo motus, ſicut & duo mobilia, ſed quo ad formale actionis. ſcilicet quò ad reſpectum, in quo completur ratio actionis, & per quẽ à paſſione diſtinguitur, eſſet tantum vna, & quantum ad hoc eſſet in agente.

Quintò. ſequitur quòd blaſphematio Iudæorum fuiſſet in Chriſto. ſed hoc eſt falſum. ergo conſequentia patet. minor probatur: blaſphematio eſt peccatum, ſed in Chriſto non erat peccatum. ergo.

Reſpondeo. negatur minor. Ad probationem dico ꝙ actio illa exterior, inquantum erat in paſſo, erat bona, ſed fuit mala ſecundum quid inquantum procedebat ex interiori actione Iudęorum, & vt ſic erat peccatum, ſed vt ſic non erat in Chriſto. vnde illa actio non erat peccatum illius, in quo erat ſubiectiuè, ſed tantum illius à quo producebatur.

Sextò. Omnis propoſitio immediata eſt vera, cũ ſit principium demonſtrationis, ſed iſta eſt immediata: actio nõ eſt paſſio, vt dicitur primo poſte. † ergo eſt vera.

Reſpondeo. concedo totum: licet enim actio ſit illa res quæ eſt paſſio. iſta tamẽ propoſitio negatur. actio eſt paſſio:quia in ratione actionis importatur reſpectus ad agens, qui non importatur in ratione paſſionis. *Tex.c.41*

Septimò. Quæcunque differunt genere:differunt etiam numero vt dicitur. 5. meta. † ſed actio & paſſio differunt genere. ergo. &c. *Tex c.12.*

Reſpondeo. negatur maior. accipiendo per differentiam numeralem differentiam, qua aliquæ res ſunt notaliter diuerſæ, ſi autem dicantur differre numero

numero ea quæ importent diuersas res in obliquo sic concedo totum: sed non sequitur quin actio & passio dicant eundem motum.

¶Dico secundò quòd licet ea, quæ differunt genere, differant numero illius generis: non tamen oportet quòd differant numero simpliciter: quia eadem res potest esse in diuersis generibus.

CONCLVSIO. V. Actio est realiter ipse motus. probatur, quid est illa res, quæ est passio: est motus vt patet. 3. phy. sed actio est illa res, quæ est passio, vt patet ex præcedenti conclusione. ergo &c. Et accipimus hic extensè motum prout extenditur etiam ad omnem mutationem: quia illuminatio actio est: & tamen non propriè motus: sed mutatio, cum fiat in instanti vt dicit Commen. 6. phy. com. 32.

Tex. 6.

Aureo.

Contra arguit Aureo. primo. Motus manet transeunte actione & passione vt patet in proiiciente. ergo motus non est actio aut passio.

Respondeo. negatur antecedens. quia proiectum semper mouetur à proiiciente durante motu: & quia moueri est pati & mouere est agere: ideo continuè est ibi actio & passio. Et licet aliquando proiiciens desinat esse post proiectionem: dicit tamen eum mouere mediante virtute impressa mobili.

Secundo. Motus potest mouere remota actione motoris. ergo motus non est actio. antecedens probatur. Nam approximato igni alicui combustibili Deus potest conseruare illam combustionem siue motum & suspendere agere ipsius ignis. ergo tunc erit motus: non existente actione.

Respondeo. Quod in illo casu remaneret illa res, quam dicit actio in recto scilicet motus: non tamen maneret id quod dicit in obliquo scilicet respectus ad agens: nec est inconueniens, quòd vnum non maneat, alio sublato in his, quæ sunt idem: sed non sunt idem totaliter: sicut est de actione & motu: & ideo potest esse quòd desinente illa relatione, originis motus quæ erat subiectiuè in actione, desinat actio: non quo ad illud in quo est idem motui: sed quò ad id in quo distinguitur à motu.

Tertio. Ea, quæ sunt idem subiecto & differunt secundum quidditatem, nō sunt idem realiter: sed actio & motus sunt huiusmodi: vt dicit Commen. 3. phy. com. 21. ergo. &c.

Respondeo. Quod quidditas accipitur dupliciter. Vno modo pro essentia rei: & sic conceditur maior: sed negatur minor. nec sic intendit Commen. Alio modo accipitur quidditas pro cōceptu diffinitiuo. Cōceptus enim rei est quidditas rei in esse intelligibili: & sic negatur maior. & conceditur minor. Commen. autem loquitur ad hunc sensum vt patet. 3. phy. com. 18. & 20. & 21. & 22. vbi sic dicit. Mouere & moueri non sunt idem secūdum quidditatem: quia diffinitio eorum est diuersa.

¶Dico. 2. quòd dicuntur esse idem subiecto: quia eandem rem significant scilicet motum: siue pro eodem supponunt: licet alium & alium respectum connotent. & quantum ad istum respectum, quem connotat actio: dicitur aliquando. S. D. maxime li. 2. contra gen. cap. 9. quòd actio est in agente.

¶Dico. 3. quòd actio & passio possunt etiam dici differre secūdum quidditatem etiam primo modo: quia differunt essentialiter, quo ad diuersos respectus connotatos.

CONCLVSIO. VI. Motus non distinguitur realiter à forma, quæ per motum acquiritur. hanc conclusionem videtur tenere. S. D. 11. met. licet non eam probet.

Contra arguit Aureo. primo. Omnis motus diuiditur per mutata esse: vt dicitur. 6. phy. † & est vna ad formam: vt dicit Commen. primo cœli com. 1. & 2. 4. me. com. 3. & desinit esse postquā acquisita est forma: vt dicitur in secundo de gene. sed forma quæ est terminus motus, non diuiditur per mutata esse: nec est via ad formam cum nulla res sit acquisitio sui: nec desinit esse, finito motu. ergo ipsa forma non est motus.

Aureo.
Text. 16.

Respondeo. ꝙ actio & passio & motus & forma per motum acquisita sunt eadem res, quo ad absolutum, quòd significant: sed connotant diuersos respectus. De actione & passione satis dictum est supra. Quantum vero ad formam dico quòd forma, vt habet esse completū, & quietum in subiecto,

dicitur forma: sed eadem forma vt est in quodam continuo fluxu dicitur motus. Tria enim sunt de ratione motus. Primum est quòd sit actus & forma imperfecta. Secundum est ordo & tendentia ad actum vlteriorem, quæ non est aliud quam relatio quædam eiusdem formæ ad seipsam sub esse perfectiori: Tertium est ordo posterioritatis actus imperfecti ad seipsum sub esse perfectiori: ita quòd tempore sequenti erit perfectior quam modo sit: & tempore præterito erat imperfectior quam sit nunc. Et licet motus includat ista tria: tamen primum dicit in recto, & alia duo in obliquo.

¶ Dico secundò quòd ista propositio non conceditur: actio est passio: ita nec ista conceditur: forma est motus: quia aliquid includitur in prædicato quod non in subiecto scilicet illi respectus.

¶ Dico tertio ad minorem, quòd forma sub esse imperfecto est via ad seipsam sub esse perfecto: & eadem forma, vt est sub esse perfecto desinit esse sub esse imperfecto.

¶ Dico quartò quòd id quod est materiale in motu puta actus imperfectus est in prædicamento qualitatis aut quantitatis aut huiusmodi: inquantum vero habet respectum ad agens: & à quo est in prædicamento actionis & inquantum habet habitudinem & ad mobile & ad agens quasi forma in mobili ab agente recepta est in prædicamento passionis.

¶ Dico quinto, quòd motus quo ad suum materiale, quod est forma terminat motum: sed quo ad suum formale, quod est ordo vel fluxus de potentia in actum diuiditur per mutata.

Ex his patet, quid dicendum ad illam minorem.

Secundo arguit. Mutatio indiuisibilis non est ipsa forma, quæ acquiritur: vt puta generatio non est forma substantialis: ergo nec motus est forma.

Respondeo. negatur antecedens. talis mutatio est, quo ad suum materiale forma, quæ acquiritur, licet non quo ad suum formale. Talis enim mutatio aliquid includit in sua ratione, quod non includit forma scilicet nouitatem essendi cum alteratione vel alio motu præcedente.

¶ Dico secundo, sicut etiam supra dixi, quòd non concedimus istã: forma est motus, quia licet eadem res importatur per subiectum & prædicatum in recto tamen vnum eorum connotat aliquid in obliquo: quod aliud non cõnotat propter quòd Com. in. 5. phy. com. 5. negat istam: albedo est albefactio.

Tertio. Nulla res est causa suiipsius maximè efficiens quocunque modo: sed vt dicit Aug. libro primo de trinitate. sed motus habet causalitatem super formam. ergo non est id, quod est forma. maior patet. minor probatur. Efficientia efficientis reducitur ad id genus causæ, ad quòd ipsum efficiens: sed productio formę est ipsa efficientia agentis, & ipse motus. ergo. &c.

Confirmatur. ista propositio est vera: lapis est, quia est à deo. ergo exire à Deo est lapidi causa, quòd sit: & idem dico etiam de aliis rebus.

Respondeo. dico primo quòd minor est falsa: quia cum dicitur forma acquiritur per motum, ly per, dicit habitudinem dispositionis & causæ materialis: quia motus est forma imperfecta: actus autem imperfectus est dispositio ad perfectum actum, qui est magis à potentia depuratus.

¶ Dico secundò, quòd ly per, potest etiam dicere ordinem & non causalitatem: vt sit sensus, quòd post motum acquiritur forma quieta & fixa.

¶ Dico tertio quòd potest dicere habitudinem causæ formalis, vt sit sensus: forma acquiritur motu id est acquiritur acquisitione continua & successiua: nunquam vero dicit habitudinem efficientis. Ad probationem dico, quòd efficientia accipitur dupliciter. Vno modo pro ipsa actione agentis, quæ recipitur in passo: & hic vt diximus est ipse motus, & ipsa forma. Alio modo accipitur pro fundamento illius respectus, quem ponit actio in agente. quod quidem fundamentum est ipsa virtus agentis, & talis efficientia est quidem causa formæ: sed illa efficientia non ipse motus. Ex his elicio vnum aliud: quòd cum dicitur passio est effectus actionis: non est sensus, quòd illa entitas, quę est actio causet

set passionem: sed passio est effectus actionis, id est virtutis, qua agens agit.

Ad confirmationem concedo, quòd actio diuina, quæ est ipse Deus, est causa rerum, actio autem creaturæ, cum sit idem cum passione & forma & motu, non est eorum causa, nisi ad sensum quem prædiximus.

Dico tandem, quòd ea quæ de motu dicta sunt, videntur esse de mente Philosophi. Cum enim dicit motus est actus: designatur ordo eius ad anteriorem potentiam. cum vero additur existentis in potentia, designatur ordo ad posteriorem actum.

Contra eandem arguunt alij. primo sic. Partibus motus repugnat esse simul & esse in instanti: sed partibus formæ non repugnat esse simul, nec in instanti. ergo motus non est forma.

Respondeo primo conceditur, quòd motus non est forma, vt dictũ est sępe.

Dico 2. quòd forma accipitur dupliciter. Vno modo vt est in esse quieto & fixo: & sic conceditur minor. nec vt sic forma est motus. Alio modo vt est in fieri, & sic dico, quòd partibus formæ repugnat esse simul, & in instanti.

Secũdò. Omnis motus est velox vel tardus, & est sensibile cõmune: sed forma non est velox vel tarda: nec est sensibile commune. ergo. &c.

Respondeo. Sicut ad præcedens, ꝙ forma non est in fieri, id est in quadam successione est velox vel tarda, & sensibile commune: non autem vt habet esse quietum.

Tertiò arguit. cum dico radius est in Sole, aut dico pręcisè radium aut dico radium & Solem: aut aliquid aliud quod non est radius nec Sol. non primum, quia tunc radius non magis esset à lapide quàm à Sole. non secundũ: quia tunc non esset magis radius à Sole, quàm econtra. ergo tertium.

Respondeo quòd dicẽdo, radius est à Sole, dico radium & solem & habitudinem dependentiæ radij ad solem, illa autem habitudo non est motus nec passio, sed est de ratione passionis in obliquo.

Quartò. Si motus est forma, quę acquiritur, sequitur ꝙ motus localis sit ipse locus, qui per localem motum acquiritur. sed hoc est falsum. ergo. &c. maior patet. minor probatur tripliciter.

Primò. Omnis motus est in mobili, sed locus non est in mobili siue in locato, sed est in locante. ergo. &c.

Secundò. Motus cœli est causa generationis rerum vt dicit Commen. 12. meta. † & 2. de generatione † sed locus non est causa generationis cum nulla quãtitas sit forma actiua, locus autem est quantitas. ergo. &c. *Commen. 56. Text. 24.*

Tertiò. Possibile est esse motum localem nullo loco existẽte. ergo motus nõ est locus. antecedẽs probatur. Deus posset creare vnum cœlum totum solidum intrinsecus, & annihilari omne corpus, & tamen rotare ipsum, sicut vertitur. Hoc casu posito tale cœlum moueretur, & tamen nullum locum acquireret quia nullus esset. ergo. &c.

Respondeo. primò negatur consequentia. quia per motum localem licet acquiratur locus extrinsecè: intrinsecè tamen acquiritur vbi quod est eadem entitas, quæ est motus localis, licet motus connotet aliquẽ respectum, quem non dicit vbi, vt suprà sæpe est dictum.

Et sic dicatur contra S. Tho. dicit in q. 6. de potentia Dei ar. 3. & 1. parte. q. 100. artic. 3. quòd per motum localem nullo modo variatur res intrinsecè. ergo non acquiritur tale vbi intrinsecũ, sed tantum locus.

Respondeo quòd S. Do. loquitur de essentialibus absolutis, vbi autem dicit habitudinem derelictam in locato ex circũscriptione loci, vnde motus localis est ipsum vbi vt est in fieri.

Concedo igitur primam rationem, qua probatur minor illius quarti argumenti.

Ad secũdam dico, quòd motus cœli non est causa generationis. nisi sicut sine qua non, quia non esset generatio nisi cœlum moueretur.

Ad tertiam dico quòd stante illo casu, cœlum non possit moueri actu circulariter.

CONCLVSIO VII. Licet eadem sit actio qua Deus creat & qua conseruet res in esse: tamen creatio & conseruatio ratione distinguuntur. Primam partem huius conclusionis ponit S. Doc. q. 5. de potentia Dei ar. 1. ad 2. & probatur sic. Omnis distinctio actionũ aut est ex parte principiorum, aut ex parte terminorum, aut ex interruptione temporis, aut ex pluralitate suppositorum agentium, sed creatio & conseruatio non distinguuntur ex par-

te principiorum cum idem sit principium cuiuslibet diuinæ actionis, scilicet diuina essentia, nec ex parte terminorum, quia eadem est res, quæ creatur & conseruatur, nec ex temporum interruptione, quia eadẽ res quæ creata est continuè conseruatur, dum habet esse, nec ex parte suppositorum, quia opera diuinarum personarũ sunt indiuisa: vt dicit August. ergo. &c. Secunda pars patet. Nam creatio in sua ratione includit nouitatem essendi: conseruatio autem non: & similiter conseruatio includit in sua ratione continuationem actionis & influxus, creatio autem non. Præterea creatio actiua dicit diuinam actionem prout coexistit primo instãti durationis creaturæ: sed eadem actio dicitur conseruatio prout coexistit cæteris instãtibus primi principij.

Aureo. Contra arguit Aureol. primo. Via in terminum & manutenentia in termino non sunt eædem habitudines, sed creatio est via in terminum: & conseruatio est manutenentia in termino. ergo. &c. minor patet. maior probatur. ea quæ repugnant non sunt idem, quia vnum excludit aliud. sed manutenẽtia in termino excludit viam, manutenentia enim præsupponit rem esse, via autem dicit rem nondum esse. ergo. &c.

Respondeo. dico primò, quòd licet creatio & conseruatio sint eadem res, non tamen dicimus ꝙ creatio sit conseruatio, quia formaliter distinguũtur penes diuersas habitudines quas connotant in obliquo, sed bene dico, quòd creatio erit conseruatio, & quòd conseruatio fuit creatio, quia diuina actio in primo instanti, quo creatura incipit esse, dicitur creatio, in aliis vero dicitur conseruatio, accipiendo creationẽ, vt importat nouitatem essendi.

Dico secundò, quòd si creatio diceret solum influxum essendi, & non inceptionem: sicut dicerent ponentes mũdum ab æterno creatum: tunc eadem actio simul haberet rationem creationis & conseruationis: & tamen adhuc differunt ratione.

Secundò. id quod ex natura sui est tantum per instans, non est conseruatio: quia cõseruari importat continuationem & durationem ipsius esse. sed creatio est ex natura sui tãtum per instans. ergo. &c. minor probatur. si necesse esset creationẽ durare plusquam per instans, sequitur quòd Deus non posset annihilare creaturam post primum instans sui esse. hoc est falsum. vt omnes cõcedunt. Item sequitur, quòd creatura esset necesse esse natura, id est necesse quòd habet ex se quòd duret etiam omni alio circunscripto, sed si repugnat creationi durare tantum per instans, creatura duraret post primum instans sui esse per aliquam mensuram, omni alio sublato. ergo. &c.

Respondeo. dico primò, quòd creatio actiua dicit tria. primum est essentia diuina. secundum est respectus rationis ad creaturam. tertium est nouitas essendi. quantum ad primum est æterna. quantum ad secundum est temporalis, & tandiu durat quandiu durat creatura. quantum ad tertium durat tantum per instans.

Dico secundò, ꝙ creatio passiua dicit duo. primum est relatio realis existens in creatura. secundum nouitas essendi, quantum ad secundum durat tãtum per instans. quantum ad primum potest dici dupliciter.

Primò, quòd repugnat ei durare tantum per instans, quia non est dare vltimum instans esse permanentis: & ideo si Deus dat ei esse per instans necessario necessitate consequentiæ dabit ei esse per tempus, nec posset in primo instanti eam annihilare, cum in illo creatura ponatur esse: nec in instanti immediate sequenti, quia vnum instans non est alteri immediatum. si ergo eam annihilat, hoc erit in instãti mediato, inter quælibet autem duo instantia est tempus, non est etiam talis creatura ens necesse esse, quia per nullum determinatum tempus necesse est eam durare, sed dato quocunque tempore, quantumcunque minimo, quo durauit Deus, potest eam annihilare cẽties millies, & in infinitum ante dimidiũ illius temporis.

Dico secundò, quòd illa relatio, quæ est creatio potest dici durare quandiu creatura durat, non tamen necesse est eam durare per tempus aut per instãs, sed vtrunque potest ei accidere: sicut Deo placuerit.

Tertiò arguit. Deus communicat creaturas agere: & non communicat eis conseruare substantiam. ergo creare & conseruare non idem.

Respon

Respondeo. negatur consequentia. quia etiam communicat aliquibus esse, quibus non communicat viuere, & tamen esse & viuere non distinguuntur in Deo.

CONCLVSIO VIII. Omne aliud à Deo est à Deo effectiuè, hanc sic probat. S.D.q.3.de potentia Dei.ar.5. Id quod conuenit aliquibus per participationē est in eis effectiuè ab eo cui conuenit per essentiam, sed conuenit omnibus aliis à Deo per participationem, & Deus est ens per essentiam. ergo omnia alia à Deo habēt esse à Deo effectiuè.

Aureo. Contra arguit Aureo. Omne factū pōt aliquando non esse, sed aliqua entia sunt quæ non possunt aliquādo non esse. ergo non sunt facta. maior patet, quia omne genitum est corruptibile sicut etiam omne ingenitum est incorruptibile. minor probatur. Nullum perpetuum potest non esse, sed aliqua entia sunt perpetua. ergo &c. minor patet. maior probatur dupliciter.

¶Primo si perpetuum potest nō esse: ponatur in esse. ergo ista erit vera, perpetuum nō est. hoc est falsum. quia similiter esset & non esset, quia ex quo est perpetuum semper est, & per te ponitur non esse. ergo non est.

¶Secundò perpetuum potest semper esse. ergo non potest aliquando nō esse. consequētia patet: alioquin haberet potentiam ad opposita, & per consequens ipsa posset simul eidem conuenire. ergo. &c.

Respondeo. dico, ꝙ aliquid potest dici dupliciter posse non esse. Vno modo per potentiam intrinsecam, & sic negatur maior. & cōceditur minor. Alio modo per potentiam alicuius agentis extrinseci: & sic conceditur maior, & negatur minor. ad probationem negatur maior.

¶Ad primam probationem dico ꝙ ista propositio perpetuum pōt non esse, est vera in sensu diuiso & nō in sensu composito. vnde nō ponitur sic in esse: perpetuum nō est. sed sic. hoc potest non esse, & hoc est perpetuū: sicut etiā ista. album pōt esse nigrum, nō ponitur sic in esse albū est nigrū. sed sic. hoc pōt esse nigrum: demonstrato aliquo albo.

¶Ad secundā probationem negatur consequentia. Et dico ꝙ aliquid habet potentiam ad opposita diuisim & non coniunctim, & ideo non sequitur ꝙ opposita simul conueniant eidem.

Secundò arguit. Nullum æternū est factum, quia omne quod fit prius habuit non esse quā esse, sed omne perpetuum à parte post est ęternum à parte ante. ergo illud nō est factū. minor probatur: quia vnum infinitum nō est maius alio. ergo infinitum à parte post, est infinitum à parte ante. tenet consequētia: quia ex opposito sequitur ꝙ infinitū à parte ante, & à parte post esset maius eo, qđ est tm̄ infinitū à parte post.

Respōdeo. primo negatur maior. sufficit enim ꝙ res facta prius natura habuerit non esse quā esse, sed non oportet ꝙ prius durent. Negatur etiam minor: nec est inconueniens vnum infinitum esse maius alio infinito secundū quid: tempus autem præteritum, & similiter tempus futurum est infinitum solum secundum quid.

¶Dico. 2. ꝙ nullum perpetuum excedit aliud, quo ad posse durare: quia omne perpetuum potest infinito tempore durare, sicut Deo placuerit. Prædicta argumenta sunt commen. Nam primum habetur primo cœ. cō 24. Et secundum habetur com. 136. & 3. cœ. com. 53.

¶Alia argumenta facit quibus probat ꝙ materia prima, & cœlum & intelligentiæ non sunt à Deo per motū, quod gratis ei conceditur.

¶Arguit etiā ꝙ anima rationalis nō sit à Deo per creationē & similiter gratia: quia ista præsupponunt subiectum.

¶Ad quod respondeo ꝙ dupliciter dicitur aliquid fieri ex alio. Vno modo qa nihil pręsupponit ex quo vel in quo fuit sicut materia prima & cœlū & alia coęua quę à Deo primo creata sunt. Alio modo quia licet supponant subiectum, tamen illud subiectum si est talis rei causa efficiens, nec materialis, ita ꝙ possint ab agente naturali educi de potentia talis subiecti, & sic anima & gratia creantur.

CONCLVSIO IX. Deus produxit omne ens aliud à Deo per creationem.

Contra arguit Aureo. ꝙ creatio non possit esse. Primo de ratione cuiuslibet productionis est ꝙ sit inter duos terminos, sed creatio si ponatur nō est inter duos terminos. ergo creatio non est danda. maior patet. quia per omnē productionē acquiritur aliquis terminus,

& aliquis obiicit. ergo est inter duos terminos: minor probatur. si creatio haberet duos terminos: terminus eius à quo esset nihil, quia creatio dicitur esse ex nihilo, sed nihil non est terminus à quo. ergo. &c. minor probatur. Aut creatio est ex nihilo tanquã ex termino ꝑ se aut per accidẽs. non per se: quia illud ex quo fit aliq̃d, ꝑ se mutatur in illud, sed nihil nõ mutatur in aliq̃d ergo. &c. Itẽ id quo ex quo fit aliq̃d, ꝑ se mouet in re facta, sed nihil nõ mouet ĩ re creata. ergo. &c. nõ fit etiã ex nihilo per accidẽs, quia oẽ ꝑ accidens reducitur ad ꝑ se. ergo oporteret ꝙ ipsum nihil cõiũgeretur alicui ex quo per se fieret creatura.

Respõdeo. negatur minor. ad probationem negatur minor. & dico ꝙ creatio est ex nihilo per se: improbationes aũt nõ sunt ad propositũ: quia ly ex nõ dicit habitudinem alicuius causalitatis, sed dicit ordinem & respectum posterioris ad prius, & est sensus fit ex nihilo. id est post nihil.

Contra. Vbi vnum fit ex alio. id est post aliud: semper oportet ponere aliquid substratũ, sicut patet ꝙ q̃a ex mane fit dies, tempus substernitur vtrique sed nullũ est substratũ nihili & entis. ergo, &c.

Respondeo. negatur maior. sed sufficit continuitas temporis realis vel imaginarij, & sic est in proposito: imaginamur enim aliquod tempus in quo creatura non erat, & tempus postea reale, in quo habuit esse.

Contra. Quando ex vno fit aliud verũ est dicere, hoc fit hoc: sicut quia ex albo fit nigrum. verè dicitur albũ fit nigrum, sed non est verum dicere nihil fit aliquid. ergo. &c.

Respondeo. negatur maior. Nam ex Martio fit Aprilis: non tamen Martius fit Aprilis.

¶ Dico. 2. ꝙ ista potest concedi nihil fit aliquid: non ad hunc sensum ꝙ nihilitas conuertatur in aliquid sibi oppositum, sed quia essentia quæ prius erat nihil in genere existentium est postea aliquid in tali genere.

Contra. Cum post nihil succedit esse rei puta lapidis quęro à quo tollatur nihilitas, non à lapide: quia realitas lapidis nunquam fuit nihil, sed semper fuit ens: cum ista sit necessaria lapis est ens: non etiam tollitur nihilitas absoluta: quia id quod fit nihil, remanet nihil, sicut chimera & huiusmodi entia prohibita. ergo illa responsio est falsa.

Confirmatur cum dicitur lapis creari, aut fit id quod prius erat: aut fit id quod erat nihil: aut fit id quod aliquo modo erat & aliquo modo nõ erat. nõ primum: quia quod est non fit: non secundũ, quia si id quod erat nihil fit aliquid nihil mutatur in aliquid. ergo relinquitur tertiũ. scilicet ꝙ omne quod fit aliquo modo erat. scilicet in potẽtia & non erat in actu.

Respõdeo primo. ꝙ cum ex nihilo fit aliquid, ibi nulla est successio nisi imaginaria.

¶ Dico secundò ꝙ cum ex nihilo fit lapis, nihilitas existentis in propria natura tollitur à lapide. Ad cuius euidentiam est sciendũ ꝙ ante creationẽ mundi quælibet quidditas, quæ post creata fuit habebat esse in intellectu diuino ꝑ suam ideã, & tali quidditati cõpetebat omne prędicatum per se conueniẽs ei, vt dictũ est primo sentẽ. di. 8. lapis enim semper est lapis & homo est homo & substãtia ens. Vnde antequã res crearẽtur, ipse non erat nihil nihilitate opposita essentię, sed erant nihil nihilitate opposita existentiæ extra causam suam. Nec sequitur, ergo si lapis creatur, ꝙ nihil sit conuersum in aliquid, sed solũ ꝙ quidditas, quę prius non habebat esse extra diuinum intellectum, postea habuit esse actu extra Deum, & est factus ex puro nihili in genere existentium.

Contra. Omne quod creatur, habet à Deo ex vi suæ productionis non solũ esse existentiæ, sed etiam esse essentiæ. ergo prędicta responsio est inconueniens.

Respondeo. negatur consequẽtia. sed dico ꝙ creatura habet esse essentiæ à Deo, vt est causa exemplaris dans per suum intelligere esse quidditatiuum & esse intelligibile cuilibet essentiæ esse autem existẽtis habet à Deo: vt est causa efficiens. Quantum ad primum esse creaturæ non creatur, sed quo ad secundum.

Respondeo etiam aliter & securius ad præcedens argumentum quòd ante creationem lapidis ista erat falsa. lapis est nihil. sed ista erat vera. nihil est lapis. id est nullum ens est lapis, & similiter ista. lapis nihil est. id est lapis nullũ ens est. & si dicatur. Antequam lapis crearetur ista fuit vera. lapis non est aliquid:

quid:ergo lapis est nihil : negatur consequentia. quia aliud est affirmare lapidē esse nihil, & aliud est negare ipsum esse aliquid.

Secundo principaliter arguit. Annihilatio est impossibilis. ergo & creatio. cōsequentia patet. antecedens probatur. Annihilatio est ens in nihil reducendo, sed ens non potest reduci in nihil: ergo, &c. maior patet: minor probatur. Vnum oppositum non potest reduci in aliud : vt patet in omnibus oppositis, sed ens & nihil sunt opposita : ergo. &c.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem negatur minor. Ad probationem dico, ꝙ essentia, quæ annihilatur, reducitur in non esse existentiæ, quod non opponitur ipsi creaturæ. ipsum autem esse existentiæ reducitur in non esse existentiæ per accidens. s. ratione substrati, quod prius erat, & postea non est.

CONCLVSIO X. Nullū ens aliud à Deo, potest in esse cōseruari sine Deo conseruante. Hanc probat. q. 5. de potētia Dei. art. 1. quia si Deus substraheret manum suam, omnia redirēt in nihilum: vt dicit Aug. & Grego.

CONCLVSIO XI. Deus est causa cuiuslibet actionis creaturæ. Hāc sic probat. q. 3. de potētia Dei. ar. 7. Causa conferens, & conseruans virtutē cuiuslibet agentis secundi, & mouens illā ad operandum, & eam suo effectui coniungens, operatur in qualibet actione agentis secundi: sed Deus est huiusmodi. ergo. &c.

Contra arguitur. Primo. si Deus agit in omni effectu creaturæ, accipio vnum effectum: puta actum voluntatis, & arguo sic. Aut actus voluntatis producitur à Deo, & à creatura secundum se totum: aut est partim à Deo, & partim à voluntate. Non primum, quia vnus numero effectus non potest esse in duobus totalibus agentibus: vt dicit Commen. 7. meta. com. Item si est totaliter à duobus agentibus vnum eorum superflueret: cum ille effectus totus sit ab vtraque causa. si datur secundum, sequitur quòd aliqua entitas non est in Deo.

Respondeo. dico primo quòd dare esse est proprius effectus Dei, dare autem tale vel tale esse conuenit particularibus agentibus: quod non est sic intelligendum: quia Deus operetur in rebus tantum illam perfectionem, quæ est esse, vt puta, quòd det homini esse, & non iustitiam & quantitatem, & alia huiusmodi. Nec similiter est putādum, quòd nulla causa secunda det esse suo effectui. sed dico quòd dare omne illud, quod pertinet ad quodcunque esse rei, est proprius effectus Dei & non alterius agentis. Significato enim aliquo effectu omnes causæ non possent ei dare quicquid pertinet ad esse eius: sed supponunt, quòd prius habeat esse in actu vel potentia sibi à Deo collatū. sicut ergo obiectum intellectus est ens inquantum huiusmodi, non quia intellectus non possit intelligere substantiam, & quātitatem, sed quia quicquid continetur sub ente est ei obiicibile: & ideo ens est ei obiectum adæquatum, ita ens vel esse est proprius effectus adæquatus Dei, quia potest in omne participans rationem entis. Et similiter sicut prima & propria ratio quare aliquid est obiicibile intellectui, est ratio entis, quia quicquid obiicitur, habet hoc ex ratione entis primo & per se, sicut prima & propria ratio, quare aliquid est effectibile à Deo, est ratio essendi: ita quòd ista ratio est formalis, aliæ vero sunt materiales. Per hunc autem modū nullius causæ secundæ effectus est esse sed alicuius earū ꝓprius effectus est esse sensibile, vt cœli, nam omne sensibile tangibile est effectus cœli: alicuius vero proprius effectus est esse lapidem vel hominē vel huiusmodi. ita ꝙ sua causalitas non se extendit propria virtute vltra limites rationis illius effectus. Ex hoc sequitur ꝙ nulla causa secunda dat alicui esse per se, sed tantum per accidens, quia dat sibi aliquid quod accidit enti: puta esse lapidem vel equum, nec efficit ens de non ente : sed ens tale de non ente tali.

¶ Dico secundò, quòd effectus causæ secundæ, & in proposito: ille actus voluntatis est secundum se totū à prima causa & à secunda: nec est hoc inconueniens, quando actio vnius agenti dependet ab alio : actio autem causæ secundæ dependet ab actione causæ primæ, sed non econtrario.

Contra hoc vltimo dictū arguo sic.

 Dum

Dum Deus & ignis producunt ignē, actio Dei non dependet ab igne: ergo subtracta actione ignis generantis, adhuc est ignis genitus.

Respondeo. negatur consequētia. sicut non valet. Actio artificis non depēdet ab actione martelli: ergo remoto martello, faber facit clauos.

Secundò arguitur, si nullus effectus potest esse, nisi sit à Deo, sequitur quòd quilibet effectus sit infinitæ difficultatis. hoc est falsum, vt patet. ergo, &c. maior probatur. Omnis effectus requirēs potentiam infinitam est infinitæ difficultatis, sed si nullus potest esse nisi sit à Deo quilibet requirit potentiam infinitam: ergo, &c. si dicatur ꝙ maior est falsa, quando illa potentia infinita agit tantum finite: potentia autem Dei non agit nisi finitè in productione rerum.

Contra. si Deus non agit nisi finitè: ergo talis actio finita posset fieri à potentia finita: creet igitur Deus talem potentiam finitam in aliqua creatura, quæ simul cooperetur voluntati respectu sui actus, æqualiter sicut Deus cooperabatur: igitur sequitur ꝙ deducta omni actione Dei pro tunc ille actus est tantum à creatura.

Respondeo. negatur maior. quia facilitas & difficultas effectus attenditur penes causas proximas, & non penes causam primam, & ideo licet quilibet effectus requirat in sua causa prima potentiam infinitam: non est tamen infinitæ difficultatis.

Contra eandem arguit Durandus † primo. Aut causa prima & secunda producunt effectum eadem actione: aut duabus. non primum: quia duorum agentium non est eadem actio perfecta numero vna, nisi habeant eandem numero virtutem, quod non contingit de prima causa & secunda. non secundum: quia actio est idem cum termino, qui acquiritur, sed acquiritur tantum vnus terminus in effectu: ergo. &c.

Durādus hic. q. 5.

Respondeo, ꝙ distinctis actionibus, scilicet actione interiori primæ causæ, quæ actio est velle, & actione exteriori creaturæ. actio autem interior non est idem realiter cum producto: dato & ꝙ poneremus duas actiones transeuntes, sicut accidit cum idē effectus producitur ab igne & à sole: dico ꝙ tūc esset tātum vna actio, quo ad absolutum. scilicet quo ad motum vel mutationem, sed essent duæ quo ad respectum, quia ille motus originaretur à sole, & ab igne. Posset etiam dici, ꝙ producunt eadem actione nec est verum, ꝙ eadem actio perfectè & immediatè fit à duobus solum, quando habent eandem numero virtutem, sed etiam, quando vnū agit in virtute alterius.

Secundo. vnius rei non possunt esse duo fines totales: ergo nec duæ causæ agentes totales. antecedens patet, & consequentia probatur. quia ordo finium est secundum ordinem agentium.

Respondeo. negatur antecedens. Ad cuius euidentiam est sciendum, quòd finis potest dupliciter assignari alicui. Vno modo vt res quædam. Alio modo vt est quid operatum: creatura vt est res quædam, non potest habere duos fines proximos, & perfectos, tamen vt quid operatum, potest eos habere. Nā Deus operatur ignem propter hunc finem immediatum, qui est sua bonitas. causa autem secunda operatur eū propter hunc finem immediatum, qui est communicatio suæ formæ vel conseruatio speciei. Finis vero lapidis, vt est res quædam est sua propria operatio.

QVÆSTIO. III.

QVæritur tertiò. Vtrum potentia creandi possit communicari alicui creaturæ, ita ꝙ possit creare.

PRO decisione huius quæstionis hæc est prima conclusio. Potentia creādi non pōt communicari alicui creaturæ tanquam causæ principali. Hanc sic probat. S. D. prima parte. q. 45. arti. 5. & in lib. 2. contra Gen. c 21. multis rationibus. primo sic. Productio effectus vniuersalissimi non potest esse nisi à causa vniuersalissima: quia effectus & causæ proportionantur, vt dicitur. 2. physi. † sed creatio est productio effectus vniuersalissimi. scilicet entis: ergo non reducitur nisi in causam vniuersalissimā quæ est Deus. *Text. cō. 38.*

Cōtra hanc rationem arguit Scotus, † quòd peccat per fallaciam æquiuocationis, & arguit ꝙ altera præmissarum *Sco. in 4. dist. 1.*

rum est falsa. si enim intelligatur, quòd effectus vniuersalissimus secūdum prædicationem est à causa vniuersalissima: secundum prædicationem: minor est falsa quantum ad vnam eius partem: quia Deus non est causa vniuersalis secundum prædicationem. Si vero intelligitur de vniuersalitate perfectiōis: sic minor est falsa, quo ad secundam eius partem: quia esse non est perfectius aliis cum recipiatur in multis. Si vero maior intelligitur de vniuersalitate perfectionis & minor de vniuersalitate prædicationis, sic est ibi æquiuocatio.

Respondeo primo. ꝙ. S. D. intēdit sic arguere ꝙ effectus vniuersalissimus secūdum perfectionē & secundū prædicationem non est nisi a causa vniuersali secundum perfectionem. esse autem est effectus vniuersalissimus secundum prædicationem vt patet. & secundum perfectionem quia esse est actualitas omnium formarum: vt dicit. S. D. prima parte. q. 3. arti. 3. Et ad improbationem huius respondeo quòd id quod recipitur in multis sicut vniuersale in particulari est imperfectū: sed id quod recipitur in multis sicut actus in potentia est perfectissimum: & hoc modo esse recipitur in multis.

Contra hanc responsionem arguit sic. Esse actualis existentiæ, est à generante naturali, cum non dicatur generare nisi quia dat esse & quia facit formam esse in materia: ergo non est tantum à Deo.

Respondeo. quòd esse est ab agente creato nō tamen agens creatum creat: quia ad hoc quòd aliquis creet oportet, quòd ab eo sit esse primo & per se: & sic est tantū à Deo. nulla enim creatura dat esse primo accipiendo primo, vt distinguitur contra secundam partem quia nulla creatura est causa omnium, quæ pertinēt ad esse saltem causæ primæ. Non dat esse primo primitate durationis: quia antequam effectus habeat esse à creatura: prius duratione habet esse à Deo in potentia materiæ vel subiecti. Item solus Deus dat esse per se: quòd intelligo dupliciter. nam Deus dat esse directè vt est esse. alia vero agentia dant esse persecutiuè. Nam asinus dat directè esse asinum: ex consequenti vero dat esse. Deus etiam dat esse per se id est non per aliud alia vero agentia non dant esse nisi in virtute Dei. Non intelligimus ergo quòd esse sit pro prius effectus Dei: ita ꝙ nullū aliud agens det esse: sed quia non dat primò & per se. Et similiter esse dicitur terminus creationis ad hunc sensum: quia nulla productio propriè dicitur creatio nisi illa qua producitur tota substantia rei & quicquid pertinet ad eius esse substantiale.

Secunda ratio pro conclusione hæc est. super distantiam infinitam non potest nisi virtus infinita: sed ipsum nihil quod est terminus à quo creationis distat in infinitum ab ente. quòd est terminus ad quem. ergo super ea non potest nisi virt⁹ Dei, quæ sola est infinita.

Contra arguit Scotus & Durandus. primò, quòd nihil non sit terminus à quo creationis. & arguit sic. Vbi sunt termini alicuius productionis, ibi est subiectum commune vtrique termino, & terminus à quo est prior natura termino ad quem: sed in creatione non est subiectum: neque nihil est prius ente natura, cum nihil nullam habeat naturam: ergo &c.

Respondeo primo. non oportet in omni productione habente terminos esse idem subiectum commune secundum rem: sed sufficit in creatione esse idem tempus imaginarium. Imaginamur enim quòd creatura prius in aliquo tempore imaginato fuisse nihil, & postea fuisse ens.

¶ Dico secundo, ꝙ ipsum nihil non est terminus per se: sed per accidēs nec oportet ipsum attingi à producente.

¶ Dico tertiò. quòd ipsum nihil dicitur esse prius natura quam ens: non ꝙ in se sit aliqua natura: sed quia creaturæ secundum se consideratæ prius conuenit non esse quam esse: cum non habeant esse, nisi ab alio.

Secundò arguit, quod nihil & ens non distent infinitè: inter extrema immediata non est maior distantia quam sit excessus vnius extremi super aliud: quia talis distantia non est maior quam excessus: sed ens & nihil sunt immediata, cum sint contradictoria: & excessus entis ad nihil est finitus: ergo inter ens & nihil non est infinita distantia. maior patet & minor probatur. Quando extrema sunt immediata quantitas excessus est secundum quantitatem excedentis sed ens creatum est

finitum : ergo excessus eius est finitus.

Respondeo primo. quòd distantia nihil ad ens infinitum est infinita ex parte vtriusque extremi. Distantia vero nihil ad ens finitum est infinita ex parte nihil. & est finita ex parte entis. Ex quo sequitur, quòd in vna contradictione est maior distãtia quam in alia. Plus enim distat Deus à nõ Deo quam anima à non anima: quia ex non Deo non potest fieri Deus: sed ex non anima potest fieri anima.

¶ Dico secundò, quòd distantia nihil ad ens non est aliquid reale positiuum, quia talis est passio entis: sed illa distantia est relatio rationis vel negatio: vt puta incompossibilitas vel non simultas.

¶ Dico tertiò quod distantia nihil ad ens non est infinita simpliciter: sed est infinita infinitate proportionabilitatis: quia nulli determinatæ distantiæ entis ad ens est proportionabile. sicut etiam Philosophus in quarto phy. dicit quod motus factus in vacuo nullam proportionem habeat ad motum factum in pleno: quia si proportionaretur ponatur, quod illa proportio sit dupla: tunc sumatur aliud plenum spacium in duplo subtilius priori spacio pleno dato: tunc motus factus per istud motum in duplo subtilius se habebit ad illũ aliũ motum etiam in proportione dupla: & per consequens erit æquè velox sicut motus factus in vacuo quod ab omnibus dicitur esse impossibile, similiter dicitur in proposito si potentia producẽs ex nihilo proportionaretur potentiæ producẽti ex aliqua materia. ponamus quòd ista proportio sit dupla: tunc sumatur alia potentia quæ producat ex materia in duplo minus disposita quã produceret prior potentia: ergo etiam ista se habebit ad eam in proportione dupla: & per consequens erit æqualis illi quæ ex nihilo producit.

Tex. com. 72.

Secunda ratio pro conclusione. Omnis actio creaturæ est motus vel mutatio: sed creatio non est motus nec mutatio cum non habeat subiectum: ergo est actio creaturæ.

Contra arguit Durandus. † Deus potest separare accidens à subiecto, postquam productum est ab agente naturali: vt patet in sacramẽto altaris: ergo etiam quando producitur: & sic illa productio non habebit subiectum.

Durãdus. in 2. dist. 1. q. 4.

Respondeo. negatur consequentia. quia implicat contradictionem accidens separari à subiecto in primo instanti in quo producitur: quia ex hoc, sequitur quòd sit in subiecto ex quo separatur à subiecto. concedo tamen quòd Deus potest producere accidens sine subiecto.

¶ Dico secundo. Ista est vera in sensu diuiso: effectus creaturæ potest produci de nihilo: sed est falsa in sensu composito.

Tertia ratio pro conclusione. Omne producens totam substantiam rei, agit se toto: sed nulla creatura agit se tota, cum non sit actus purus: ergo nõ potest producere totam substãtiam rei, sine creari.

Pro euidentia huius rationis est notandum, quod productio passiua proportionatur productioni actiuæ: sed agentis quod non est actus purus: productio actiua est cum motu vel mutatione: ergo & sui effectus productio passiua est cum motu vel transmutatiõe. maior nota: minor probatur. quia agens quod non est actus purus, aut agit actione immanente: & sic ipsummet transmutatur: quia in se talem actionem recipit: aut agit actione transeunte, cum ipsa sit subiectiuè in producto vel in subiecto producti per ipsam transmutatur subiectum, dum est in fieri, vel dum est in facto esse: vel saltem dum talis actio cessabit.

Quarta ratio pro conclusione. In quocunque est determinatus modus actionis. est etiam id, per quod talis determinatio consurgit: sed in omni agente creato est determinatus modus agẽdi impositus ei à primo agẽte: ergo est etiam id ex quo consurgit: sed cõsurgit ex materia: ergo omnis actio creaturæ præsupponit materiam. Quod autem modus actionis principaliter resurgat ex materia, in quam agens agit: probatur: quia si actio esset subsistens & non esset in subiecto: esset infinita.

Quinta ratio. Nullum perfectum participans aliquam materiam siue perfectionem potest agere nisi illam perfectionem applicãdo ad aliquid, quod ab ipso applicãte nõ producitur: sed omne agẽs creatum participat perfectionem essendi: ergo non potest agere sibi simile, nisi applicãdo esse ad aliquid non productũ ab eo secundũ præsuppositũ

actio

actioni. maior patet. quia ex quo participat illam perfectionem & non est illa perfectio naturæ potest eam cõmunicare nobiliori modo, quàm habet eã, habet autẽ eam tantum participatiuè. Quod vero nõ possit producere id, cui communicat talem perfectionem probatur. quia id, cui perfectio cõmunicatur, est potentiale ad aliquid simile oportet ei correspondere in producente: nihil autem agit per id quod est potentiale. sed per id quod est actuale: & ideo tale potentiale non producitur, sed supponitur, sicut etiam ignis, quia non agit per materiam, sed per formã tantum, non producit materiã sui effectus sed tantum formam.

CONCLVSIO II. Potentia creandi non potest communicari alicui creaturæ, etiam sicut instrumento. Hãc sic probat. Nulla operatio aliquid præsupponens potest esse creatio: cũ creatio sit ex nihilo. sed quælibet operatio instrumenti aliquid præsupponit. ergo. &c. minor probatur. Omnis actio qua aliquid disponitur, præsupponit id quod disponitur: sed actio instrumenti est dispositio ad effectum principalis agentis, ergo. &c. Instrumentum enim inquantum mouetur à principali agente, inducit forã intentam à principali agente, sed actio, quàm instrumentum agit, virtute proprię naturæ, est dispositio ad principalẽ effectum sicut patet, quòd sigillum vt mouetur à principali agente, inducit imaginẽ in cera, sed in virtute propria, scilicet rotunditatis disponit ceram ad imaginem comprimendo, & extendendo ipsam ceram.

Contra. Aliquando instrumentum, & agens principale habent tantum vnum & eundem effectum: sicut quando aliquis cum securi scindit ligna & non aliud intendit: ergo tunc instrumeutũ non disponit ad effectum principalis agentis.

Respondeo, quòd in illo casu securis non habet rationem instrumenti, sed principalis vel comprincipalis agentis, ex quo nullus effectus producitur, in quem non possit securis ex sua propria natura. sed nos intelligimus, quòd quã do agens principale per instrumentum inducit effectum excedentẽ virtutem naturalem instrumenti: oportet quòd instrumentum disponat ad effectum principalis agentis: & sic est in proposito. Nam producere totam substantiam rei, siue creare, excedit naturalem virtutem creaturæ. ergo si creat vt instrumentum, hoc non erit nisi disponendo.

Contra conclusiones in se arguit prima. Forma à substantialis & accidentalis prius natura est aliquid in se, quã inhæreat materię vel subiecto: ergo potest à Deo, mediante agẽte creato produci sine subiecto, & per consequens creari.

Respondeo, negatur consequentia. Nam etiam subiectum est prius natura propria passione: & tamen implicat, quòd sine ea producatur.

Dico secundò, quòd sicut materia est prior forma in genere causæ materialis: & forma est prior materia in genere causæ formalis. sic est dicendum etiam de subiecto & accidente: non oportet autem quòd prius natura potest absolui à posteriori per causam secundam, quando idem respectu eiusdem est prius & posterius.

Secũdò. Aut productio est respectus distinctus à re producta, aut est ipsa res producta. si primum, cum relatio ponatur positis fundamento & termino: sequitur, quòd sublato omni receptiuo, possit haberi relatio, quia sine omni receptiuo potest esse fundamentum & terminus. si est ipsa res ꝓducta: multominus non requiritur aliquod receptiuum.

Respondeo primo, ꝙ productio quæ est cum motu, vel mutatione est realiter ipsa forma, quæ per motum acquiritur, sed addit duos respectus, vnum ad agens à quo est, & aliud ad passum, in quo est. Productio autem, quæ est simplex emanatio, sicut est creatio actiuè accepta, non habet aliquid passum, in quo recipiatur, & ideo habet tantum vnum respectum, scilicet ad agens siue ad creans, à quo est.

Dico secundò, ꝙ actiuum creatum non potest agere, nisi cõcurrat aliquod cõprincipium, quod est ipsum passum ad quod terminatur respectus actionis. Idcirco siue productio sit ipsa res producta: siue aliquid ab ea distinctum, agens creatũ non potest agere sine passo terminante respectum significatum per actionem, & in quo actio recipiatur.

Ex hac responsione habes, quòd

eadē relatio potest respicere duos terminos, quia actio dicit respectum ad agens & ad passum. & filius eadem filiatione refertur ad patrē & ad matrem, vt dicit S.Do.3.parte.q.35.art.5. Dico tamen, ꝙ forma non refertur eodem respectu ad agens & ad subiectum in quo est, quia causalitas agentis differt specie à causalitate passi.

Tertiò. Omne prius potest absolui à posteriori, sed dependentia formæ ad agens est prior quàm dependentia ad subiectum. ergo potest dependere ab agente non dependendo à subiecto.

Respondeo. negatur minor. sed dico ꝙ forma quæ est ab agente creato simul dependet ad agens, & ad subiectū, nec potest dependere ab vno, non dependendo ab alio, aut econtra in fieri, sed in essendo bene potest dependere a subiecto, non dependendo ab agente creato.

Sed dubium est vtrum forma dependens ab agente creato, & increato, dependeat ab vtroque vnica dependentia.

Ad hoc videtur mihi dicendum, ꝙ sic, quia agens creatum & increatum producunt formam eandem causalitate: sicut etiam agens principale & instrumentum.

Contra. dependentia formæ ab agēte increato est prior dependentia eius à subiecto, sed dependentia ab agente creato, non est prior depēdentia à subiecto, ergo non est eadem dependētia.

Respondeo. quòd non est inconueniens aliquem respectū vt respicit terminum quem primo & per se respicit, esse priorem seipso, vt respicit terminū, quem secundario respicit. dependentia autem formæ ab agente creato, & ab increato, respicit primo, & per se agens increatum, quia sine eo esse nō posset, secūdario autem respicit agens creatū, & quasi per accidens, quia non repugnat formam esse: dato ꝙ ab agente creato non dependeat.

Quartò. agēs naturale potest de speciebus panis & vini in eucharistia producere formam vermis, sed talis productio non est ex materia, cum in eucharistia non sit nisi materia corporis christi, quæ non spoliatur sua forma, ergo tale agens creat.

Respondeo. sicut dicit S.Do. 3. parte.q.77.ar.5. ꝙ in consecratione eucharistiæ datur miraculosè quantitati dimensiuæ, ꝙ sit subiectum omniū formarum subsequentium, hoc autem est proprium materię, & ideo ex consequēti datur ipsi quātitati omne illud: quod ad materiā pertinet. Et ideo quicquid posset generari ex materia panis, si ibi esset totum, potest generari ex prædicta quantitate.

Quintò. Agens creatum potest annihilare, ergo potest creare. consequentia ab omnibus conceditur, quia non est maius facere, aliquid de nihilo, quā reducere aliquid in nihilum. antecedēs probatur. Illud annihilatur quod totū destruitur, vt nihil eius remaneat: sed agens naturale corrumpendo destruit totam formam. Item si minimum frigus esset separatum, & poneretur in maximo igne, totaliter ab eo destrueretur.

Respondeo negatur antecedens. Ad primam probationem dico, quòd ad annihilationem oportet rē ita destrui, quòd neque in actu nec in potentia remaneat, formæ autem remanent in potentia materiæ.

Contra. id quod est in potentia materiæ, potest educi per agens naturale: sed post corruptionem non potest forma corrupta educi per agens naturale. ergo. &c.

Respondeo. negatur maior vniuersaliter. nam anima rationalis est in potentia naturali materiæ & tamen à solo Deo potest ad actum deduci: maximè post resolutionem compositi.

Ad secundam probationem negatur assumptum. tale enim frigus non destrueretur ab igne: neque hoc ideo esset quia illa qualitas separata esset maioris virtutis quàm dum erat vnita. sed quia ignis non potest aliquid agere nisi materia concomitante, vt dicitur primo li. de generatione. Huius autem ratio est, non quòd materia aliquid agat: sed quia nullū agens creatum est actus purus: & ideo oportet etiam eius effectum esse compositum ex actu & potentia, & sicut agens non agit ex parte sui potentialis, ita non potest producere effectū, quo ad eius potentiale: sed tale præsupponitur ex parte effectus, in quod agens possit agere.

Sexto. Effectus non adæquans virtutem suæ causæ potest à minori virtute produci, sed nulla creatura adæquat infini

infinitam virtutē Dei,ergo potest produci à minore virtute quàm ab infinita.

Respondeo.negatur maior. Nā vniuersitas omnium creaturarum nō adęquat virtutem Dei,& tamē non posset esse nisi à Deo.similiter sensatio in homine non adęquat virtutem animæ intellectiuè, & tamen non potest esse à minori virtute,quàm ab anima intellectiua.

Septimò. Instrumentum plus potest vt est instrumentum, quàm possit in virtute propria. sed omnis creatura est instrumentum Dei:ergo plus potest vt est instrumentū quàm possit in propria virtute,sed aliquod actiuum creatum potest propria virtute producere omnem formam educibilem de materia:ergo vt est instrumentum, plus potest,sed non est,nisi non præsupponere materiam : ergo vt est instrumentum potest agere, non præsupposita materia.

Respondeo. negatur minor vltimi processus,sed dico quòd omne instrumentum per se natum causare aliquē effectum,stante generali Dei influentia,potest alio coagente in aliquē effectum,in quem non posset ex se, verbi gratia. Calor per se potest calefacere sine alio actiuo creato:& tamen mediāte actione intellectus potest in intellectu creare intellectionem, quàm solus facere non posset.Non ergo valet dicere.potest in plus:ergo in hoc,ꝙ est non præsupponere materiam.

Octauo.Sacramenta nouæ legis instrumentaliter causant gratiam : vt dicit S.D.in 4.sen.sed gratia non est nisi per creationem.ergo creant gratiam.

Respondeo.Cum dicimus,quòd nullum ens creatum potest esse vt instrumentum,creare intelligimus,ꝙ non potest vt instrumentum attingere creaturam siue concreatam cum quo tamen stat,quòd potest disponere & aptare subiectum.vt in eo Deus aliquid creet: sicut homo disponit materiam ad animam rationalem,quæ in ea creatur, & sic sacramenta creant gratiam instrumentaliter.

Nono. si sol causaret.b.lumen in vna parte aeris,& Deus causaret. a.lumen in alia parte aeris per se solum:tunc.a. esset creatum, quia esset tantū à Deo: ergo etiam.b. productum à sole esset creatum.tenet consequentia, quia illa duo essent similia in omnibus & eiusdem speciei.

Respondeo.negatur antecedēs.quia nulla res existens in potentia materiæ potest creari:omnia autem illa lumina prius erant in potentia materiæ, & de illa educta sunt,quia educi formam de potentia materiæ non aliud intelligo nisi ꝙ forma prius erat in potentia naturali passiua materiæ,& ꝙ postea forma illa in sui inceptione dependebat à materia vel subiecto tam in fieri quam in esse, hoc est tam in primo instanti quàm in sequentibus. Vnde si Deus creat aliquam formā in materia,oportet ꝙ illa nullo modo sit in potētia naturali materiæ,sicut est anima intellectiua & gratia,vel si est in potentia naturali passiua materiæ saltem, ꝙ esse talis formæ non dependeat à materia,sicut est de anima rationali. Prædictum autem lumen causatum tantum à Deo potuisset fieri per agens naturale, & erat in potentia naturali materiæ sicut subiecti,& ideo non dicitur creatum.

CONCLVSIO III. Creare est cōmune toti trinitati.Hāc sic probat prima parte.q.45.ar.6.Id quod cōuenit de ratione essentiæ est commune omnibus personis.sed creare est huiusmodi.ergo.&c.maior patet.minor probatur.Productio esse conuenit Deo ratione essentiæ, quia principium actionis in agente est considerandum penes id ad quod terminatur, sed creare est productio esse. id est ꝙ res ideo creatur,quia accipit esse:ergo,&c.

CONCLVSIO. IIII. Emanationes diuinarum personarum sunt ratio productionis creaturarum. Hanc sic probat vbi supra. Emanatio verbi & amoris in artifice sunt ratio & principium producendi rem artificiatam, sed Deus producit creaturas sicut artifex artificiata:ergo,&c.

Contra.arguit Scotus † primo. Omne agens accipit aliquid ab eo quo agit, quia saltem accipit agere aliquo modo:sed pater nihil accipit à filio aut à spiritusancto:ergo eis non producit creaturas. *Sco.in 2. di.1.q.1.*

Respondeo.negatur maior. quando id quo aliquis agit non est agenti ratio quòd agat,sed est tantum effectui

ratio ꝙ ab agente procedat,& sic est in proposito.Non enim dicimus,ꝙ pater formaliter creet verbo sicut forma qua agit,sed ꝙ processio personarũ est exẽplar processionis creaturarum,& causa non quidem patri,ꝙ producat sed creaturæ ꝙ procedat.

¶ Secundo.ratio agendi non agit,sed filius creat. ergo non est ratio creandi.

Respondeo. primo negatur maior. quando talis ratio agendi est subsistẽs per se,sicut est verbum diuinum & spiritus sanctus non sic est de verbo & amore nostro.

¶ Dico secundò,ꝙ omnem causalitatem quàm habet pater habet etiam filius & spiritussanctus, sed cum alio & alio respectu.Verbum enim importat respectum expressiui, & dictiui omnium creaturarum,quem respectũ non importat pater,vt pater est:& creaturæ assimilantur filio & spirituisancto, inquantum vtrunque est productum nõ autem assimilãtur, in hoc patri,& per consequens oportet in filio & spiritu sancto intelligere respectum oppositũ illi,qui est in creaturis, neque hoc est inconueniens:sicut nec est inconueniẽs aliquem effectum communem toti trinitati attribui specialiter alicui personæ diuinæ,sicut patet de conceptione Christi quæ attribuitur specialiter spirituisancto,& sicut communia attributa personis appropriantur.

DISTIN. II.

IN 2.dist.quæruntur duo.Primò quæritur. Vtrum Angelus sit in loco.Secũdo quæritur. Vtrum Angelus mensuretur tempore.

QVANTVM ad primũ hæc est prima conclusio.Angelus non est in loco,nisi per applicationem suæ virtutis ad locum:hanc sic probat quoli.primo. q.3.art.1.& primo sen.distinct.37. q.1. art.1.& in prima parte quæst. 52.art.1. Illo solo modo dicitur angelus esse in loco corporeo, quo modo locum illũ attingit & ei applicatur, sed Angelus non potest attingere locum:nec ei applicari nisi per contractum virtutis.ergo.&c.

Contra arguit Scotus.†Primo Deus est prius præsens rebus prioritate rationis,quàm operetur.ergo etiam Angelus,& per consequens operatio non est ei ratio præsentis ad locum. consequentia patet. antecedens probatur. Deus est prius secundum rationẽ immensus quam operetur. ergo prius est pręsens rebus, quàm operetur in eis: consequentia tenet,quia ratione immẽsitatis conuenit ei pręsentia ad omnem rem. Sco.hic q.6.

Respondeo.negatur antecedens: ad probationem negatur consequentia.ad cuius probationem negatur assumptũ, quia immensitas non dicit actualẽ Dei præsentiam,sed virtutem assistẽdi omnibus.

¶ Dico secundò,quòd sicut prius est corpus esse quàm tangere, tamen posterius est corpus esse in loco quã tangere locum:ita prius est Angelum esse quàm operari, tamen posterius est ipsum esse in loco, quàm operari in loco.

¶ Dico tertiò,quòd implicat contradictionem Deum prius esse in creatura quàm in ea operetur, quia antequam Deus operetur ad extra,nihil est extra, & si nihil est extra Deum, Deus nulli assistit,prius est ergo creaturam produci quàm Deum esse illi pręsentem.

Secundo.Operatio qua Angelus attingit locum aut exit ab Angelo immediatè aut mediatè. si immediatè,ergo Angelus est immediatè præsens loco, & nõ per operationem.si mediatè, fiet eadem quæstio de illo medio & procedetur in infinitum.

Respondeo quòd immediatè exit à virtute Angeli,quæ quidem immediatio non est per modum situs sed causalitatis,quia scilicet illa operatio exit ab Angelo non per aliquam causam mediam,& similem immediationem habet corpus motum ab Angelo ad essentiam Angeli,sicut contenti ad continens,& mobilis ad mouens.non tamen sequitur quòd Angelus sit præsens localiter sine operatione,quia operatio est ei ratio pręsentiæ localis, licet essentia Angeli sit immediata loco immediatione causalitatis.

Tertiò. Ex hoc sequitur quòd Angelus non sit in cœlo empyreo. hoc est

est contra omnes theologos.ergo. &c. consequentia probatur. ex hoc quòd Angeli nihil operantur in cœlo empyreo.sequitur etiam ꝙ Angelus aliquando in nullo loco sit:cum aliquãdo nullibi operetur.

Respondeo.negatur consequentia. Ad probationem dico primo, ꝙ Angelus dicitur esse in loco per contactum virtutis siue per applicationem operationis. contactus autem virtutis dicitur omne illud,quod se habet per modum operationis transeuntis in locum aut corpus extrinsecum, siue illud sit motus localis siue ministratio, siue præsidentia, siue continentia, siue influxus in corpus locatum,siue fortificatio virtutis eius, siue quodcunque aliud significatum per modum actus secundi.

¶Dico secundò,ꝙ Angelus est in cœlo empyreo per præsidentiam & vnionem ad ipsum:ista autem præsidentia non est influxus alicuius qualitatis sed est quędam exornatio corporis à spiritu, sicut etiam locus inferni dicitur habere aliquid nobilitatis ex præsentia spirituum,vt dicit. S.D.4.sen.distinct.48.

¶Dico tertiò, ꝙ prædictus ornatus est quędam relatio inter corpus & angelum significata per modum actus secundi siue operationis transeuntis, & ordo quidam congruentiæ vnius ad alium vel superioritatis vel deputationis vnius super alium.

Quarto. Operatio, quę transit ab Angelo in locum, est in loco commensuratiuè, licet per accidens. ergo si Angelus est in loco per operationem, sequitur quòd commensuratur loco.

Respondeo. negatur consequentia. sicut etiam non sequitur. Anima est in loco per corpus, sed corpus est in loco circunscriptiuè. ergo & anima.

¶Dico secundò,quòd operatio,qua Angelus mouet corpus, non est operatio intellectus & voluntatis,quę nũquam recipitur in ipso corpore,cùm sit operatio immanens: dicitur tamen esse transiens,quia per eam aliquid ad extra immutatur.

¶Dico tertiò, quòd si adhuc talis operatio reciperetur in corpore, adhuc negaretur prædicta consequentia,quia esse in loco conuenit operationi & Angelo æquiuocè. Angelus enim est in loco sicut operans in operato:sed operatio esset in loco sicut accidẽs in subiecto.

Quinto. Si Angelus est vbi operatur,sequitur ꝙ sit in toto cœlo,quia totum cœlum primo mouet. sed hoc est falsum.quia cum cœlum nunquã quiescat,sequitur ꝙ Angelus sit in continuo motu.

Respondeo.negatur maior.quia angelus primo mouet vnam partem, & ibi est,& per motum illius partis mouet alias partes pellendo & trahendo. est enim in cœlo aliqua pars primo capax motus, sicut etiam cor in animali & pars dextra,& hoc potissimè verum est in orbe, cuius non omnes partes sunt vniformes.si autem loquamur de orbe totaliter vniformi in suis partibus., adhuc Angelus potest ex diuina ordinatione sibi determinare vnã partem,quam primo moueat.

¶Dico secundò,quòd circa modum quo Angelus mouet cœlum, est duplex opinio.Aliqui enim dicunt quòd mouet eo modo quo nauta mouet nauem : qui quidem quiescit per se in naui, & mouetur per accidens ad motum nauis. Alij dicunt, quòd mouet eo modo, quo figulus mouet Rotam, quo ad motum rotæ;nec per se nec per accidens mouetur, & secundum hoc diceretur, quòd Angelus mouens orbem:nec mouetur nec quiescit propriè localiter per se,sicut corpus nec per accidens sicut anima, sed tamen mouetur localiter æquiuocè: quia diuersas partes cœli sua virtute attingit successiuè. Hanc viam videtur tenere. S.D.prima parte.quæstione quinquagesimasecunda. Primam vero viam videtur tenuisse primo senten.distinctione trigesimaseptima. & secundum hoc diceretur quòd Angelus rotatur per accidens ad motum cœli.

Contra eandem arguit Durandus. † Si Angelus est in loco:quia operatur.sequitur quòd vnum corpus simul sit in duobus locis in vno circunscriptiuè. scilicet in illo cuius superficie ambitur & in alio diffinitiuè.scilicet in eo quem mouet. *Durãdus hic.*

Respondeo. primo, quòd hoc non est inconueniens. dicimus enim quòd sol est in visceribus terræ, quia ea mouet.

¶ Dico secundò, ꝙ posset negari cõsequentia: quia cõtactus virtualis, quo angelus tangit corpus est alterius rationis à tactu physico, quo vnum corpus tangit aliud: vt dicit. S.D. 2. contra gen. ca. 55.

Contra eandem arguit Aureolus vno medio, & Gregorius duobus quorum solutio patet ex prædictis. *Aureo.*

CONCLVSIO II. Angelus potest esse indifferenter in loco diuisibili & in loco indiuisibili. Hanc sic probat prima par. q. 52. arti. 2. Angelus potest applicare virtutem suam indifferẽter loco diuisibili & in loco indiuisibili. ergo potest esse in loco diuisibili & in loco indiuisibili, tenet consequẽtia, quia Angelus non est in loco nisi per applicationem virtutis: antecedens patet: quia ista est differentia inter contactum virtualem, & corporalem: quia contactus spiritualis potest esse ad indiuisibile, cõtactus vero corporalis est tantum ad diuisibile. *Greg. hic q. 2.*

Contra arguit Grego. † sic. In rebus corporeis nulla est res indiuisibilis. ergo Angelus non potest tangere indiuisibile: consequentia patet: antecedens probatur. primo auctoritate philosophi in lib. de motibus animalium, vbi negat polos esse quædam indiuisibilia in cœlo.

Respondeo, ꝙ Philosophus arguit ibi contra dicentem, ꝙ poli sunt quædam indiuisibilia de genere substantię, nec negat polos esse indiuisibilia, sed esse substantias.

Secundo. sit. a. magnitudo aut in a. est tantum vnum punctum, & sic aliæ partes erunt sine punctis. & per consequens habeo ꝙ est aliqua magnitudo sine punctis: nam illę partes. a. sunt etiã ipsę quædam magnitudines, aut sunt plura puncta. in a. tunc sic, aut prę́ter illa omnia puncta est aliqua entitas in a. aut non: si non: ergo. a. componitur ex punctis. si sic, ergo habeo intentum, quia illa entitas est magnitudo quædam.

Respõdeo, primo, ꝙ est aliqua linea siue magnitudo, quæ nullum habet punctum in actu, puta linea circularis.

¶ Dico secundò, quòd in magnitudine qualibet sunt plura puncta in potentia: & in qualibet magnitudine est aliqua entitas quę non est punctum: ipsa tamen non componitur ex punctis, nec est sine eis, sed includit ea, sicut terminatum suum terminatiuum: & continuum suum continuatiuum.

¶ Dico tertiò, quòd Deus non posset separare omnem punctum à magnitudine: quia punctus est de ratione lineę, vt dicit Commenta. quinto. physi. com. 26.

Tertio. Si linea includit puncta, aut hoc ideo est, quia linea sine punctis nõ esset finita, sed protenderetur per totum mundum, quod videtur absurdũ, aut hoc ideo esset, quia partes lineę sine punctis non continuarentur, sed propter hoc non sunt ponenda, quod probatur. aut enim ille punctus, qui continuat duas aquas est in vna & nõ in alia: & hoc non: quia non est maior ratio de vna, quàm de alia: aut est in vtraque, & hoc non, quia idem accidens non potest esse in duobus subiectis. ergo. &c.

Respondeo. dico primo, quòd punctus est de ratione lineæ, vt sit finita: non quod sine punctis extendatur per totum mundum, sed quia linea carens punctis. non haberet aliquid in se, quo diceretur formaliter finita, sed solũ negatiuè, sicut punctus est infinitus, sic esset infinita.

¶ Dico secundò, quòd punctus est de ratione lineę vt eam continuet. Ad improbationem dico, ꝙ id quod est primo subiectum quantitatis corporeę: est secundariò subiectum lineæ & puncti. vnde aqua composita ex illis duabus aquis est subiectum puncti: nec oportet quòd ei correspondeat subiectum adęquatum.

Quartò. Si aliquid indiuisibile mouetur super aliqua magnitudine, enumerabit omnia indiuisibilia illius magnitudinis siue moueatur per se, siue per accidens, & per consequens illa magnitudo componeretur ex indiuisibilibus. cuius oppositũ tenet philosophus sexto phy. † sed si est in re quanta est: aliquod indiuisibile, moto illo quanto: mouetur etiam illud indiuisibile. ergo mensurabit magnitudinem super *Tex. 88.*

ſuper qua mouetur: quòd eſt impoſſibile &c.

Reſpondeo conceditur maior de indiuiſibili, quod mouetur per ſe: & negatur de indiuiſibili, ꝙ mouetur per accidens: cuiuſmodi eſt punctus: & ratio diuerſitatis eſt: quia indiuiſibile, quod mouetur per accidens, nunquam eſt in loco in actu: nec per ſe nec per accidens: ſed tantum in potentia, indiuiſibile autem, quod mouetur per ſe, habet locum in actu ſibi æqualem: & commenſuraret omnia loca ſibi æqualia, dum moueretur: iſta autem ſunt infinita. hæc reſponſio eſt Comm. 4. phy. com. 9. Quod autem loca æqualia mobili dum mouetur ſint infinita, patet: quia dum mobile mouetur, nunquam in duobus inſtantibus ſe habet eodem modo: ſed continuè aliter & aliter, tot ergo ſunt loca, quæ mobile acquirit, quot ſunt inſtantia in tempore menſurante motum: ſed inſtantia ſunt infinita: & etiam ſunt infinita loca.

Contra hanc reſponſionem arguo ſic. Partes mobilis mouentur per accidens, & tamen menſurant magnitudinem. ergo licet punctus moueatur per accidens menſurat eandem.

Reſpondeo. negatur conſequentia: quia vt dicit Commen. 6. phy. com. 86. pars mouetur in toto per accidẽs actu: licet per ſe moueatur tantum in potentia: punctus autem nec actu, nec potentia habet locum aut motum per ſe.

¶Dico tandem, quòd ipſum mobile non dicitur etiam mutatum eſſe, eo quòd acquirat aliquod punctum: quia nunquam acquiſiuit puncta per ſe: ſed tantum per accidens.

CONCLVSIO III. Quam pono incidentaliter hic eſt: locus eſt de genere quantitatis. probatur. Omnis ſuperficies eſt quantitas: ſed locus eſt ſuperficies, vt dicitur quarto phyſi. † ergo &c. *Text. 34.*

Aureo. Contra arguit Aureo. primo. Id cui conuenit conſeruare ſecundum ſuam propriam rationem non eſt quantitas: quia quantitas non eſt actiua, vt dicit Commenta. 4. phy. comm. 84. ſed loco conuenit conſeruare ſecundum propriam eius rationem: ergo &c.

Reſpondeo. negatur minor: ſed locus ideo dicitur conſeruare: quia eſt ſuperficies corporis conſeruantis per qualitates ei influxas à primo continente.

Secundo. Locus poteſt eſſe ſubiectiue in tribus ſubſtantiis: vt patet quando aliquis baculus eſt ſimul in aere in aqua & in terra. ergo locus nõ eſt vnũ accidens.

Reſpondeo. negatur conſequentia: quia non oportet quòd locus habeat vnitatem numeralem: ſed ad vnitatem eius ſufficit vnitas locati & ordinis ad primum continens.

Contra iſte ordo eſt ſubiectiuè in corpore locante. ergo variatur ad variationem eius: & per conſequens ſequitur quòd turris fundata in aqua currente, continuè mutet locum.

Præterea poli ſunt quædam puncta imaginata: ergo diſtantia ad polos non eſt quid reale, ſed imaginatum, ergo eſt ens rationis, locus autem eſt quid reale, ergo illa diſtantia vel ille ordo non eſt de ratione loci.

Reſpondeo. dico primo, quòd ad vnitatem loci ſufficit quòd idem ordo diſtantiæ ſit in omnibus ſuperficiebus aquæ, quæ ſibi ſuccedunt in ambiendo eandem turrim.

¶Dico ſecundò, quòd ſemper manet idem ordo ſecundum materiam in primo continente ad omnes iſtas ſuperficies ſibi ſuccedentes.

¶Dico tertiò, quòd ſiue poli ſint puncta ſiue non: tamen primum continens eſt quid reale manens idem numero. Non habeo tamen pro inconuenienti, quod in polis ſint in potentia aliqua puncta realia.

Tertiò id, cuius ratio completur per relationem, non eſt formaliter de genere quantitatis: ſed ratio loci completur per reſpectum ad primum continuum. ergo.

Reſpondeo quòd locus eſt de genere quantitatis ſolum quo ad ſuum materiale: nõ autẽ quo ad ſuum formale: ſicut etiã ex ſuo materiali habet ꝙ mẽſuret locatũ: nõ autem ex ſuo formali.

Quartò Locus ex ſua ratione formali locat locatum: ſed locare eſt actio & non relatio. ergo &c.

Reſpondeo. negatur minor: immo locare eſt relatio ſignificata per modum actionis.

Dico ſecundò, quòd locus dicit non ſolum vnam: ſed plures habitudines in obliquo. Dicit enim habitudinem menſuræ inquantum æquatur locato, dicit

habitudinem continentis ad contentum, inquantum ambit locatum. dicit habitudinem actiui ad passiuum, inquantum conseruat. Istarum vero habitudinum aliquæ conueniunt ei in primo non dicendi per se, & sunt differentiæ constitutiuæ: aliquæ vero in secundo: quia sunt propriæ passiones.

Quintò. locus est positio, ergo actu est quantitas. consequentia patet. antecedens probatur primo. Illud est locus quo posito etiam omnibus aliis seclusis, res dicitur esse hic vel ibi: sed ex hoc quòd res habet determinatam positionem, remota omni superficie dicitur esse hic vel ibi: ergo &c.

Respondeo. dico primo. quod locus non est vbi neque positio: quia locus significat rem absolutam, quæ est superficies, licet connotet respectum. vbi autem & positio & alia omnia sex principia dicunt purum respectum: non tamen de genere relationis, vt declarabitur dist. 6.

¶ Dico secundò quod minor est falsa. esse autem hic aut ibi, sequuntur primo & per se ad superficiem continentis, & ea remota, non remanet vbi neque positio.

Secundò. Remota omni superficie, adhuc terra moueretur ad centrum, sed hoc non esset, nisi quia acquireret positionem, ergo locus, ad quem est motus localis, est positio.

Respondeo. negatur maior. graue enim ideo mouetur ad centrum, quia appetit contineri in tali vel tali corpore, quod est eius conseruationem. vnde si nullum esset continens, non moueretur.

Tertio. illa sunt idem quorum per se differentiæ sunt eadem, sed eædem sunt differentiæ loci & positionis scilicet ante, retro, dextra, sinistra, sursum, & deorsum, ergo &c.

Respondeo. negatur maior. si tales differentiæ non conueniant vtrique primo & per se, quod non contingit in proposito. Nam istæ differentiæ primo conueniunt loco, secundario autẽ conueniunt vbi sicut differentiæ causarum deriuantur ad suos effectus. Ad prædicamentum vero positionis nullo modo conueniunt per se istæ differentiæ.

Quartò. Corpus gloriosum est in cœlo empyreo sicut in loco & tamen non circundatur aliqua superficie ergo. &c.

Respondeo. quòd corpus gloriosum non est ibi in loco, nisi in potentia: & ideo non oportet, quòd actu ambiatur aliqua superficie.

CONCLVSIO. IIII. Plures angeli non possunt simul esse in eodem loco. Hanc sic probat. S. D. prima parte q. 52. artic. 3. Impossibile est vnius effectus esse plures proximas causas perfectas in eodem genere causæ: sed angelus non est in loco, nisi vt perfecta & proxima causa alicuius effectus: ergo. &c.

Ex hoc sequitur, quòd cum aliquis est obsessus à pluribus spiritibus, quòd sunt in diuersis partibus corporis eius.

Contra arguit Greg. † primo. Possibile est, duo corpora esse simul in eodem loco miraculosè: ergo & duos angelos. *Greg. hic q. 3.*

Respondeo primo. quòd loquimur naturaliter. Dico secundò, quòd consequentia non tenet: quia primum non implicat contradictionem, sicut secundũ vt patet in probatione conclusionis.

Secundò. Materia & forma, quorum vtrunque est in loco circunscriptiuè, sunt in eodem loco: ergo multo magis duo angeli.

¶ Respondeo. negatur consequentia ratione dicta ad præcedens argumentum. & rursus, quia materia & forma sunt in loco tantum per accidens, angelus autem est in loco per se, sicut operans in operato.

Tertiò. Cum angelus libere agat, possunt duo angeli mouere idem corpus: ita quòd quilibet eorum agat intra vltimum suæ potentiæ: ergo tunc erant ambo in eodem loco.

Respondeo. quòd angelo non conuenit esse in loco, nisi quando agit: vt agens perfectum: & ideo posito illo casu neuter illorum angelorũ esset ibi, vt in loco.

CONCLVSIO. V. Nullus angelus potest esse naturaliter in diuersis locis. Hanc sic probat prima parte. q. 52. arti. 2. Id cui repugnat naturaliter operari circa diuersa, nulla modo vnita: & non est in loco, nisi quia cõtingit operatum: non potest esse simul in pluribus locis: sed angelus est huiusmodi: ergo &c. hoc sequitur ꝙ quando ange

angelus operatur in totam vnam ciuitatem; ipsa tota vnitas correspondet ei vt locus adæquatus.

QVAESTIO II.

Quæritur secundò. vtrum angelus mensuretur tempore.

PRO ista quæstione hæc est prima conclusio. Omnes motus corporũ inferiorum mensurantur vno tẽpore quod est passio primi motus. Hãc sic probat S. Doc. prima parte. q. 10. art. 6. item 2. quoli. q. 3. art. primo. Et in tractatu de instantibus. Nulla forma naturalis naturaliter multiplicatur per indiuidua eiusdem speciei, nisi per multiplicationem materialẽ sui subiecti primi & per se. sed subiectum primũ & per se temporis, scilicet primus motus non multiplicatur, ergo nec tempus.

Aureol. Contra arguit Aureolus primo. Indiuidua eiusdẽ speciei habent passiones eiusdem rationis, sed omnes motus circulares sunt eiusdẽ rationis saltem in hoc quòd est esse successiuum: ergo in omnibus est tẽpus subiectiuè. Si negatur minor, quia primus est regularis & alij non. Contra quia tẽpus non est in eo ratione regularitatis, sed ratione prioris & posterioris, hoc autem est in omni motu, ergo.

Respondeo. negatur minor, quia tẽpus est subiectiuè in motu ea ratione, qua est primus prima parte. q. 66. art. 4. ad tertium.

Ex quo elicitur, quòd tempus potest dupliciter accipi. Vno modo propriè & strictè, & sic est tantum vnum tempus, vel numerus motus primi mobilis. Alio modo impropriè, & sic numerus cuiuslibet successionis potest dici tẽpus. Secundò patet quòd licet omnes motus sint eiusdem rationis in hoc quòd est esse motum: non tamẽ in hoc quod est esse primum & secundum, notissimum & non notissimum.

Ad probationem minoris dicitur, ꝙ licet tempus impropriè dictum consequatur motũ ratiõe prioris & posterioris: non tamen tempus propriè, sed cõsequitur motũ, inquantum est primus. Vnde cessante motu primi mobilis, qui motus nunc est primus, remaneret alius motus, qui esset primus & numerus illius esset tunc propriè tempus, numerus vero aliorũ motuum esset tẽpus propriè.

Secundò. tempus est formaliter successio, sed in quolibet motu est successio: ergo in quolibet est tempus.

Respondeo. primò conceditur, quòd in quolibet motu est tempus impropriè. secundò negatur maior, quia successio non est nisi relatio prioris ad posterius, vel est non simultas, tempus autem non est relatio nec negatio. concedo tamen, quòd successio, siue sit relatio, siue negatio, concomitatur tempus, & est de ratione eius tãquam differentia constitutiua.

Contra. Omnis quãtitas, vel est permanens, vel successiua, sed quantitas permanens est ipsa partibilitas quanti permansiui, ergo quãtitas est ipsa successio, sed tempus est successiuũ, ergo.

Respondeo. primò dico, quòd prima diuisio quantitatis est in continuum & discretũ: nec illa diuisio alicubi à philosopho ponitur, licet in præsentis dicat, quòd aliqua quãtitas habet positionẽ, & aliqua non. habere autẽ positionem nõ est idem omnino, quod habere permanentiam, sed habere positionẽ includit tria. primũ est situs partium, secundum est permanentia vnius cum alia, tertium est copulatio vnius cum alia.

¶Secundò negatur consequentia. quia arguit à continuo ad discretũ. & si argumentũ aliquid valet, concluderet, quòd quantitas permanens, nõ est nisi permanentia.

¶Tertiò negatur minor, quia est cõtra Philosophũ dicere, quòd quantitas sit tantũ partibilitas, & quòd ipsa non habeat partes, & cõtra theologiã, quæ ponit quantitatem separatam in eucharistia habentem partes alias à partibus qualitatum sensibilium, ibidem remanentium.

Tertiò. Tempus non est aliud quã prius & posterius, sed illa sunt in omni motu. ergo.

Respõdeo. vt suprà de tempore impropriè dicto. Item negatur maior. sed numerus prioris & posterioris concretiuè sumptorũ est tempus, & similiter est numerus successionis in motu, nec est inconueniens ponere duas successiones quarum vna sit inter partes motus & alia inter partes temporis, quia respectus multiplicantur multiplicatis fundamentis & terminis, modo aliæ sunt partes motus, & aliæ partes temporis.

Item dico, quòd motus & tempus

non sunt duæ quantitates successiuæ formaliter, licet sint duo quãta successiua: sed neutrum eorum propriè dicitur quantũ, inquantum est successiuũ, quia successio potest esse inter nõ quãta, vt patet in cogitationibus angelorum, sed tẽpus & motus dicuntur quãta, inquantum sunt continua vel discreta, immo quia habent vtrunque. Concedo tamen quòd tempus de per se est quantitas, non autẽ motus cuius causam assignat dominus Albertus in tractatu de quantitate. c. 4.

Ex quo loco habentur quatuor. Primum quòd motus non est per se in genere quantitatis, cuius ratio est, quia motus est per se de genere sui termini ad quẽ, ille autẽ terminus aliquando est de genere qualitatis, aliquando vbi, &c. Secundũ quòd tempus est per se quantitas mensurans protensionem formæ fluentis vel motus. Tertium, ꝙ tempus est principalius continuum quàm discretũ, sed in hoc discordat à S. Doc. quia vult quòd tempus est formaliter numerans. & ꝙ habet continuitatẽ non ex se, sed ex motu. Quartum ꝙ motus habet duplicem successionem vel partibilitatẽ vnã quæ competit sibi ratione spacij, vel vbi, vel formæ fluentis, & hæc est sibi intrinseca. Aliam vero ratione tẽporis, hæc est sibi extrinseca, & quasi superueniens, &
Lect. 18. numerus huius secundæ successionis est tempus S. Doc. 4. Physi. †in illo cap. accipiendũ autem vbi ponit aliã prioritatem in motu, aliã in tempore. & vt dicit Albertus extensio motus est causa extensionis temporis.

Quartò tempus est de genere successiuorũ: & non est concretum ex partibus succedentibus. ergo est ipsa successio. minor probatur, quia tunc tẽpus esset quantitas per accidens.

Respondeo negatur minor. ad probationem negatur consequentia. quia tempus est formaliter numerus compositus ex vnitatibus sibi succedentibus, numerus autẽ est formaliter quãtitas. Concedo tamẽ ꝙ tempus est cõtinuum vel successiuum, vel extensum per accidens, quia cõtinuitas temporis est à motu.

Quintò. in motu non est successio nisi ex tempore. ergo in quolibet motu est tempus.

Respondeo. negatur antecedẽs, quia Philosophus 4. physic. particula. 99. dicit ꝙ prius & posterius prius sunt in motu quàm in tempore, prius autem & posterius sine successione intelligi non possunt.

Sertò arguit Gregori⁹ †quòd tẽpus non sit res distincta à corpore. per corpus regulariter motũ possumus metiri moras motuũ, & quietum ac eorum durationis, ergo non est ponendũ tempus distinctum à corpore, tenet consequentia, quia esset superfluum. Greg. in 2. dist. 2. q. 1.

Respondeo. ista opinio improbata est à Philosopho quarto Physic. particula. 94. vbi ait. Quidam dixerunt tẽpus esse sphærã totius. & iste sermo est vanus. item sequitur, quòd omnia essent in eodẽ tempore adæquato. Ad argumentum negatur antecedens. loquendo de mensura proxima & per se. Et licet tempus & motus sint minus nota quàm ipsum mobile, quantum ad quid est, non tamen quantum ad quia est: quia motus est sensibile commune, & talis cognitio sufficit. Et sic patet respõsio ad obiecta contra primam conclusionem.

CONCLVSIO II. In toto tempore continuo est idẽ nunc secũdũ substantiam, variatũ tamen secundum rationem.

Sanctus Doctor in eodem tractatu de instantibus, vbi etiam ponit quòd aliud est nunc æui quo mẽsuratur primum mobile secundum essentiam, & hoc est in primo mobili, sicut mensura & non vt accidens in subiecto. Aliud est nunc quo mensuratur ipsum mobile, vt stat sub forma motus, sẽper aliter & aliter se habens: & hoc non est aliquid temporis. sed est ipsa vnitas mobilis. & dico vnitas de genere quantitatis non absolutè, sed vt mobile est sub forma motus, sed hoc remanet idem in toto tempore, sicut remanet idem mobile & eadẽ vnitas eius: sed variatur secundum esse siue secundum rationem secundũ quòd coexistit alteri, & alteri parti temporis. Et hoc nunc est causa tẽporis, eo modo quo geometræ imaginantur punctũ suo fluxu causare lineã. Aliud est nunc quod est continuatiuũ, vel terminatiuũ temporis, & hoc non est idẽ in toto tẽpore: nec mẽsurat mobile, aut motum sed mutata esse. probatur autẽ sic ista cõclusio. Esse primi mobilis vt est inuariabile: & eiusdem esse vt est

vt est sub motu,& mutatum esse quod est fluens,& labens sunt alterius & alterius rationis in ratione mensurabilium.ergo debent habere diuersas mēsuras.

Ista conclusio est de mente philosophi quarto physi.in illo capi.Sicut motus semper est alius.Et ibi Commentator commen. 103.& 104.& 105.& 106.Ratio etiam supradicta patet,nam primum esse est substantiale primi mobilis.secundum vero est esse accidentale.tertium autem est mutatum esse.Sicut enim aliud est mobile: aliud motus:aliud mutatum esse:ita alia est vnitas mobilis,& hæc est ipsum nunc manens idem in toto tempore:alia est vnitas mutati esse, & hæc est ipsum nunc intrinsecum tempori, & continuans ipsum.Numerus vero motus est tempus,nec dico ꝙ numerus,qui est tēpus componatur ex vnitatibus, quæ sunt ipsa nunc, sed ex vnitatibus partium motus:quia prima est vnitas rei indiuisibilis.s.mutati esse,secunda autem rei diuisibilis.scilicet motus.

Aureo. tex.cō.32 Contra arguit Aureolus. Indiuisibile non potest causare motum. 6.physi. †ergo nec tempus.

Respondeo,ꝙ causatio,qua nūc causat tempus est imaginaria,sed mobile est id quod causat tempus in genere causæ materialis, & ipsum mouens in genere causæ efficientis.dico tamen ꝙ mobile non causaret tēpus nisi sibi inesset aliquod nunc stans secundū substantiam. est ergo nunc quo causatur tempus non id quod causat.

¶Alia argumenta facit tum ex se tū ex auctoritatibus philosophi, quæ non concludunt nisi de instanti tertio modo dicto.

Contra eādem arguit Scotus. Omne indiuisibile de genere quantitatis aut est terminus continui,aut pars discreti,sed tale instans est indiuisibile de genere quantitatis.ergo est,&c.si est pars discreti.ergo causat tempus discretū.si terminus continui. ergo est continuæ aliud & aliud.

Respondeo. primò dico quò tale nunc est substantia mobilis, sicut putat Aegidius & Gregorius. nec est mera negatio, vt ponit Durandus, sed vnitas mobilis vt dictum est.

¶Secundò.negatur maior.non enim oportet omnem vnitatem esse actu partem alicuius discreti, sicut patet si esset tantum vnum corpus in vniuerso. eius enim vnitas non esset terminus continui, nec actu pars alicuius discreti.

¶Dico tertiò, quòd illud nunc est pars discreti,scilicet numeri,quo numerantur omnia mobilia. vnumquodque enim mobile habet suam vnitatē, quæ vnitates constituunt numerum mobilium.& ad improbationem negatur cōsequentia,vt patet. Variatur autem secundum diuersa esse,inquantum diuersis in stantibus coexistit,& hæc variatio non est propriè motus, sed successio diuersarum habitudinum rationis nunc stantis ad instantia fluentia: nec oportet quærere mensuram illius mutationis aliam ab instantibus fluentibus vel ab ipso tempore.

Contra eandem arguit Gregorius, †quòd non detur instans fluens. Primò tale instans non est subiectiuè in mobili:nec in aliquo accidente eius.ergo in nullo est: consequentia patet. Antecedens pro prima parte probatur. Si est in mobili.ergo mobile mutatur quando perdit ipsum,quia omne quod non habet aliquam entitatem quam ante habebat mutatur. hoc est falsum. quia aut in illo instanti in quo acquirit ipsum perdit eum, & sic simul incipit, & desinit contra Philosophum & Commen. 8.physi.com. 83.& per hoc probat inter motus cōtrarios esse quietem.probatur idem antecedens pro secunda parte,aut est in accidente permanente,& hoc per argumentum nūc immediatè dictum:aut in non permanente:& tunc aut est in accidente diuisibili,& hoc nō,quia ipsum instans esset diuisibile : nec in indiuisibili puta in mutato esse , quia eodem modo quæreretur,in quo sit subiectiuè mutatum esse. *Grego. in 2. dist. 2. q. 1.*

Respondeo , primò dico,quòd ad motum nec tempus nec ad instans est motus per se, ideo mobile quod perdit instans non propriè mutatur. 5. phy.† *Tex. cō. 10.*

¶Dico secundò,ꝙ illud instans est subiectiuè immediatè in motu primi mobilis,& mediatè in ipso primo mobili.

¶Dico tertiò,quòd in eodem instā-

ti in quo incipit desinit:incipit quidem per positionem de præsenti & negationem de præterito:desinit vero per positionem de præsenti & negationē de futuro,& sic subiectū simul mutatur ab eo & mutatum est & ad ipsum mouetur:nec est inconueniens ꝙ aliquid simul incipiat & desinat in his rebus, quibus repugnat stare cuiusmodi est instans:nec est simile de motibus contrariis,quia per motus cōtrarios acquiruntur formæ contrariæ tanquam per se terminum illorum quibus formaliter repugnat durare per vnicum instans.vnde tota repugnantia illius immediatè sequelæ est non ratione entium successiuarum,sed ratione rerum permanentium.

¶Dico quartò,ꝙ illud instās est subiectiuè in mutato esse vel in motu. ad improbationem negatur consequētia, quia non oportet accidens diuidi ad diuisionem subiecti nisi subiectum sit ei adęquatum,& sit primum & per se subiectum,quod non est in proposito.Sicut enim idem subiectum primo correspondet corpori, secundò superficiei, tertiò lineæ,& quartò ipsi puncto. ita idem mobile est subiectum primarium motus,secūdò mutati esse,tertiò ipsius nunc.

¶Posset quintò dici,ꝙ tale instans nō corrumpitur in seipso, id est dum est, sed in tempore sequenti non ad hunc sensum ꝙ pars eius corrūpatur in parte tpis & alia in alia parte, sed qa ante illud tempus erat,& nihil ipsius est in tali tempore:nec in aliquo instāti eius nec mirum,quia non desinunt esse per se sed per aliud & cōsecutiuè:vnde non oportet quod correspondeat eis aliqua mensura adęquata.

Secundò non datur mutatum esse. ergo nec instans.antecedens probatur. aut motus non includit aliam entitatē quàm mutata esse,& sic ex eis componitur contra philosophum 6.phy.† aut includit aliam entitatē,& si illa includit mutata esse cōponitur ex eis,si non illa ergo per illam potest mobile moueri sine mutatis esse.

Tex. com. 76.& 88

Respondeo.ꝙ motus includit mutatum esse intrinsecum sibi nō tanquā partem integralē,sed formalem & eodem modo quęlibet pars motus includit mutatum esse,non tamē ex eis componitur sicut quęlibet pars hoīs includit animam:non tamen pręcisè constat ex anima,sed includit eo modo , quo continuum includit suum continuatiuum intrinsecum vel terminatiuum,& sic linea includit punctum.

CONCLVSIO III. Præter tēpus continuum quod est passio primi motus,est etiam aliud tēpus quod est discretum.

Ad euidentiam huius conclusionis præmitto aliqua.Primū est ꝙ tempus quo ad suum formale est quid discretum,est enim numerus prioris & posterioris,sed quo ad suū materiale est cōtinuum,quia talis numerus,& applicatus rebus continuis.s.motui à quo tempus habet continuitatem.

Præmitto secundò, ꝙ Angelus non intelligit oīa simul,sed vnū post aliud: & propter hoc in eius cogitationibus & volitionibus est successio.

Præmitto tertiò,ꝙ ista successio nullam habet dependentiam ad tēpus nostrū,quia cessante motu cœli esset adhuc prædicta successio.

Præmitto quartò,ꝙ omnis mensura operationum sibi succedentium est tēpus.

Præmitto quintò ꝙ omnis intellectio & oīs volitio angeli est in instāti, ita ꝙ licet angelus possit cōtinuare volitionem suam , non tamen est necesse ꝙ eam continuet.

Ex his arguit sic.S. D.quoli.9.q.3.& prima par.q.53.ar.3.Operationes nullam habentes cōtinuitatem per se nec per accidens nec sequentem continuū, nec ab aliquo continuo dependētes nō sunt mensurabiles tempore continuo nec instanti temporis continui,& quia habent aliquam mensuram mensurantur tempore discreto , sed operationes angelorum sunt huiusmodi.ergo.&c.

Sciendum est autem ꝙ in operatione interiori angelorum non est necesse,ꝙ sit continuitas,in operatione vero exteriori,qua mouetur in corpore assumpto,vel aliquouis modo oportet esse cōtinuitatem,& propter hoc quādoque dicit.S.D.ꝙ angelus potest moueri motu cōtinuo & motu non continuo: accipiendo per motum non continuū operationem immanentem.

Dico pręterea , ꝙ motus continuus angeli est alterius rationis à motu cœli.di

li.dico vltimo q mensura vnius operationis angelicæ dicitur vnum instans: & quia vna operatio potest alteri succedere, ideo & vnum instans potest succedere alteri. Ex istis autem instantibus componitur tempus discretum: quodlibet autem tale instans angelicũ potest coexistere, non solum instanti nostro, sed etiam tempori, secundum q angelus potest continuare vel non cõtinuare suam operationem.

Ex his sequitur corollariè, q duo motus cõtinui possunt esse simul. s. motus continuus angeli, & motus cœli.

Sco. in 2. di. 2. q. 4. Contra conclusionem argit Scotus. † primo. Sequitur q quilibet angelus habeat suũ tempus discretũ, q in eodẽ angelo possint esse duo tẽpora discreta & q eadem quãtitas cõponatur ex pluribus omnino diuersarũ rõnum. quod est contra philosophum. 7. meta. † vbi dicit q sex non sunt bis tria. consequẽtia probatur. quo ad primũ, qa in quolibet angelo est successio operationũ, ergo & propriũ tẽpus. quò ad secundũ probatur in angelo alia est successio intellectionũ, & alia volitionum. ergo aliud & aliud tẽpus. quo ad tertiũ probatur. mensuræ operationũ specie distinctarum sunt alterius & alterius rationis, sed intellectiones angelicæ sibi succedẽtes sunt alterius & alterius rationis. ergo instãtia, quę mensurãt istas operationes, & ex quibus cõponitur tẽpus discretum, sunt diuersarum rõnum. maior patet. minor probatur. Obiectorum specie distinctorũ sunt intellectiones specie distinctæ, sed angelus potest successiuè intelligere obiecta specie distincta. ergo. &c. (Tex. com. 19.)

Respondeo. dico primò, q primũ & secundũ quod infertur non est falsum: tempus enim habet rationem mẽsurę. Mensura autem dicitur esse notior mẽsurato. Cum igitur cogitationes & volitiones vnius angeli non sint naturaliter notæ alteri nõ apparet quõ per numerum cogitationum vel volitionum vnius possint mensurari cogitationes alterius, & propter hoc quilibet angelus habet proprium tempus, similiter possunt in eodem esse plura tempora discreta.

¶ Dico. 2. q consequentia nõ tenet quo ad tertium membrum, quia tẽpus discretum non est quantitas, sed numerus transcendens compositus ex vnitatibus conuertibilibus cum ente.

Secundò. Intellectiones nostræ sunt in instanti vt dicitur 10. ethi. † ergo si successio intellectionũ angeli mẽsuratur tempore discreto, sic erit dicendum etiam de intellectionibus nostris, quod tamen est falsum. ergo. &c. (Ca. 1. 4 & 5.)

Respõdeo. primo negatur consequẽtia: quia intellectiones nostræ in statu viæ sunt subiectę motui per accidens, quia dependẽt à phantasiatione, quę sequitur motũ. Vnde intellectus noster non potest pro statu viæ habere operationem, quę solũ & præcisè duret per instans fluens, & raptim transiens.

¶ Dico secundò pręcise sustineri, q nostrę intellectiones etiã pro statu viæ possint mensurari tempore discreto: destructo enim vel cessante motu cœli, adhuc posset per Dei potentiã homo conseruari. & habere intellectiones sibi succedentes, & q oporteat ponere istud tempus discretum, patet auctoritate Aug. super Gen. ad literam. & Henrici & Goffredi, & Durandi & Aegidij & adhuc ratione. Nam angelus potest habere duas intellectiones sibi immediatè succedentes: quarum quęlibet est indiuisibilis & instantaneè producta. Nulla autem earũ potest mensurari tẽpore communi, cum ipsa sit tota simul neque instanti nostro, quia cũ vnum tale instans non sit immediatũ alteri. sequitur q secunda illarum operationũ non haberet propriam mensuram sicut prima.

Aureol. Contra corollarium arguit † Aureolus primo. Impossibile est esse simul duo nunc: ergo duo tempora. consequẽtia patet. quia omne tempus habet suũ nunc. antecedens probatur. Nam in illo nunc in quo cœlum mouetur angelus intelligit, & ego loquor: ergo, &c.

Respondeo. negatur antecedens de illis nunc quæ sunt temporum nullam habentia connexionem abinuicem, cuiusmodi est motus continuus cœli, & motus continuus angeli. Ad probationem dico, quòd cum dicitur quando cœlum mouetur, angelus intelligit per primum importatum nunc tẽporis nostri, & secundum importatur nunc tẽporis angeli.

¶ Dico secundò, q etiam loquendo de nostro tẽpore possunt esse simul plu-

ra tempora:quod tamen potest intelligi dupliciter. Vno modo ꝙ quodlibet eorum ex æquo sit tempus & ex ęquo habeat rationem mensuræ, vtputa, quia vnum illorum est æquè motum, sicut aliud, & fundatur in motu æquè vniformi, & æquè regulari, & neuter eorũ dependet ab alio, & sic esse simul plura tempora continua non est possibile, saltẽ naturaliter, quia oportet in omni genere ponere aliquod primum, ꝙ sit aliorum mensura. Alio modo potest intelligi ꝙ sint duo tempora cõtinua, sed ꝙ vnum eorum sit tempus simpliciter, & habens omnia quæ sunt de ratione mensurę, aliud vero sit tempus secundũ quid, quia non est simplicissimũ & maximè vniforme potẽs omnia sui generis mẽsurare, & hoc modo possunt esse simul duo tempora.

¶Huic consentit Commentator. 4 phy. com. 130. & 132. & 133.

Secundò. Si multa corpora essent simul, haberent idem vbi: ergo omnia, quæ sunt simul, habent idem tempus.

Respondeo. negatur antecedẽs. quia vbi est subiectiuè in locato vnde tot sunt vbi quot sunt corpora locata etiã si essent in eodem loco.

¶Dico secundò, ꝙ sicut non est inconueniens, aliqua esse in eodem loco cõmuni & in distinctis locis propriis. & sic non inconuenit aliqua esse in eodem nunc communi quod est nunc tẽporis mensurantis primum motum & habere tamen distincta nunc propria.

Quæ diximus de nunc, dicẽda sunt precisè de priori & posteriori.

CONCLVSIO IIII. Nullũ tempus habet esse completũ extra animam. Ad huius euidentiam est notandum, vt supra diximus, ꝙ de motu non habemus nisi mutatum esse, sed ratio motus consistit in hoc, ꝙ intellectus apprehendit priorem, & posteriorem partem motus. similiter dico ꝙ de tempore non habemus nisi instans, sed anima apprehendit præteritum tempus & futurum, vnde ratio temporis consistit in apprehensione prioris & posterioris & in motu: q̃ apprehẽsio & prioritas & posterioritas sunt ab aĩa: cum sint respectus rationis. Nõ tñ dico, ꝙ tẽpus sit ens rationis: imo est ens reale, sed non est actu nisi per apprehensionem animæ. pręteritum enim & futurum non sunt nisi ab intellectu apprehendãtur. de pręsenti vero habetur tantum instans.

Contra arguit Greg.† primo si tẽpus non habet esse completum extra animam: hoc ideo esset quia ipsum tẽpus dum est fit, & dum fit est. sed hoc est impossibile etiã in successiuis: ergo. &c. maior communiter conceditur. minor probatur. Omne quod fit procedit de non esse ad esse, sed id quod est nõ procedit de non esse ad esse, ergo non fit. Et per hanc rationem probat philosophus. 5. physi.† ꝙ generatio non generatur.

Grego. in 2. dist. 2. q. 1.

Tex. com. 10.

Respondeo. dico primo, ꝙ ratio quare in productione alicuius rei fieri præcedat esse: est, quia fit per alterationẽ pręcedẽtem, & propter hoc ea quę instantaneè producuntur sine alteratione præuia simul fiunt & sunt sicut contingit in creatione & in operationibus intellectus. In productione autem motus, & tempus non pręcedit alteratio: alioquin iretur in infinitum, & ideo simul est & fit. Ad improbationem negatur maior, sed sufficit ꝙ id quod fit habeat esse ab alio. Philosophus vero in loco allegato non intendit aliud nisi, ꝙ generatio non est propriè id quod fit, sed quod generatur aliis generatis. sicut & quęlibet forma tam substantialis quàm accidentalis. fieri enim propriè est suppositorum.

Secundò sequitur ꝙ tempus eo modo quo generatur simul generetur primo & corrumpatur. hoc est cõtra philosophum & Commenta. 8. phy. com. 62. & 63. imo etiam impossibile est, aliqd simul creari & annihilari: ergo, &c. minor patet. maior probatur. Accipio aliquod tempus: puta vnũ diem. Istud tempus est generatũ in 24. horis: quia non habuit esse ante 24. horas. nec in aliqua parte diei primo & adęquatè. Et similiter perdit esse in 24. horis primo & adęquatè: ergo. &c.

Respondeo. negatur maior. Ad probationem dico, ꝙ tale tempus in 24. horis generatur, sed corrumpitur in vltimo instanti earum. Tẽpus enim & motum primo corrumpi nõ est aliud quãipsum totaliter terminari. Terminatur autem primo in vltimo instãti nec ante erat terminatum.

¶Hæc

¶Hæc responsio est domini Alberti quarto physi. in tractatu de tempore. cap.13.

Tertio.si tempus est talis res successiua:sequitur quòd aliqua res esset composita ex partibus,quarum nulla esset, sed hoc est impossibile:ergo impossibile est tempus esse:maior patet.quia per te quælibet pars temporis est præterita vel futura:præteritum autem,& futurum non sunt.

Respondeo tripliciter ad hoc argumentum.

¶Prima responsio est, quòd ad esse rerum successiuorum non requiritur, quòd omnes partes sint:nec quòd aliqua pars sit tota simul: sed sufficit & requiritur quòd post quasdam partes sint aliæ & quòd actu sit quoddam indiuisibile cõtinuans partes adinuicem. Ista responsio est domini Alberti in præsenti tractatu de quantitate.capitu. 9.& in quarto.physic.tractatu de tempore.cap.7.

¶Secunda responsio est ista, quòd non quælibet pars temporis est præterita vel futura: sed aliqua est præsens.

¶Tertia responsio est Auicennæ in secundo suæ sufficientiæ.cap.13. quòd tempus est præsens licet non sit præsens in hoc instanti.

¶Contra primam responsionem arguit primo.Sumo aliquod tempus:puta.a. & sit eius pars præterita. b. & futura sit.c.& instans continuans eas sit. d. Cum igitur.a.non sit aliud quam.b. c.d.tunc arguitur sic.a.est ergo.b.c.d. sunt.tenet:quia à termino supponente pro toto ad terminos supponentes pro partibus respectu esse existere: valet consequentia.tunc vltra.b.c.d. sunt:ergo.b.est.hoc autem est falsum: quia.b. est præteritum.

Respondeo. conceditur prima consequentia. sed negatur ista vltima qua dicitur.b .c. d. sunt ergo.a.est &. b. est: quia arguitur à copulato extremo ad copulatiuam quæ sæpe fallit, etiam quando arguitur à tertio adiacente ad secundum.non enim sequitur materia & forma asini sunt:ergo materia asini est:quia esse existētiæ debetur tantum rei subsistenti.

¶Dico secundò, quòd partes temporis sunt quodammodo obscuræ per aliquod sui quod est instans continuãs vnam cum alia: & tale obscurum & potentiale esse partium sufficit ad esse obscurum totius.

Contra.si.b. præteritum. &. c. futurum sunt:aut.b.est quando est præteritum:& hoc non quia iam desiit esse:aut quando est futurum: & hoc non quia nondum incepit:aut quando est præsens:& hoc non quia de tempore non est præsens nisi instans.

Confirmatur.quia Aug.in libr.confessionum sæpe dicit nullum tempus esse præsens.

¶Respondeo.dico primo. quòd aliquod tempus dicitur esse totum præsens,accipiendo totum non vt tenetur syncathegorematicè: sed cathegorematicè.

¶Dico secundo, quòd præteritum fuit,quando erat præsens: quia quandiu aliquod instans continuans eius partes erat præsens:tandiu tale tempus quod nunc dicitur præteritum erat præsens: non quidem secundum se totum:sed secundũ suum cõtinuatiuum.

¶Dico tertio,quod præteritum erat præsens etiam in vltimo instanti sui esse: puta aliqua hora est præsens etiam in vltimo suo instanti & immediatè post non erit præsens.

¶Dico quarto, quod præteritũ erat præsens quando erat vltimo futurum. hoc est quando primum instans sui imitatiuum actu erat. In illo enim instanti desiit esse futurum & incepit esse præsens.

Ad August.dico vt dicit Albertus & Henricus: quod ipse naturam temporis ignorat vt ipsemet confitetur: vel quod intendit dicere nullum tempus esse præsens secundum se totum.

Quarto arguit.tempus non est subiectiuè in indiuisibili motus nec in aliqua eius parte nec in toto motu. ergo non est in motu subiectiuè.consequentia patet.prima & secunda pars antecedentis probatur: quia non est maior ratio de vno indiuisibili,quam de alio, nec de vna parte, quam de alia.tertia pars probatur:quia motus est diuisibilis in partes simultaneas,cum vna pars eius sit in oriente alia in occidente,alia in meridie: ergo & tempus habebit partes simultaneas;& per consequens non erit successiuum.

¶Respondeo.quod tempus est subiectiuè in motu. Motus autem diuidi-

Tex. com. 33. tur dupliciter.vt dicitur.6.physi.† Vno modo secundum partes mobilis. Alio modo secundum prius & posterius magnitudinis: ita dicitur de tempore consimiliter.partes primo modo sumptæ sunt simul:non autem partes sumptæ, secundo modo. Patet igitur quod tempus est res composita ex partibus simultaneis simultate subiecti:non autem simultate durationis: & similiter dicendum est de motu.

CONCLVSIO V. Esse & substantia angeli & animæ intellectiuæ & corporum cœlestiũ mensurantur æuo. Hanc sic probat prima parte. q. 10 art. 5.& quolibe.10.q.2.ar.primo.Id quòd nõ habet intrinsecè prius & posterius, sed illa compati potest, mensuratur æuo: sed prædicta sunt huiusmodi. ergo.&c.

¶Ad huius euidentiam est sciẽdum, quod vbi est prius & posterius ibi de necessitate est successio:ex quo sequitur quòd remota successione remouetur prius & posterius:& per consequẽs etiam tempus.esse autem Dei in se non habet successionem: neque in operationibus suis,cum in eo sit tantum vna operatio sicut & vna essentia:& propter hoc mensuratur æternitate: quæ est mensura esse eodem modo semper se habentis. Esse autem angeli & animæ & cœli non habet in se successionem: sed est totum simul cum sit incorruptibile & inuariabile:habet tamen adiunctam successionem:quia in angelo & in anima est successio operationum:& in cœlo est motus: & ideo mensurantur æuo. Esse autem omnium generabilium & similiter omnis motus mensuratur tempore; quia vel in transmutatione consistit,vel sunt subiecta transmutationi.

Ex prædictis sequitur corollarie, quòd in æuo non est successio sine innouatione:vt dixit Bonauentura:& arguitur sic.vbi est successio ibi est prius & posterius. vbi est prius & posterius in durationibus ibi adueniente posteriori parte, redit prior. vbi est aliquid adueniens quod ante non erat ibi est nouitas siue innouatio:ergo vbi est successio ibi est innouatio.

Contra arguitur ab his qui tenent opinionem Bonauenturæ. primo si in æuo non est successio, sed esse æuiterni, habet in se quicquid est habiturum in posterum:sequitur quòd idem sit æuiterno esse fuisse & fore.sed hoc est falsum:alioquin sicut Deus non potest facere angelum non fuisse:ita non posset facere ipsum non esse futurum: quod nullus dicit.

Respondeo.negatur minor. Ad probationem negatur consequentia: quia dum dicimus angelum fuisse: importatur coexistentia eius ad tempus præteritum verum vel imaginatum iam transisse. per hoc quòd dico angelum esse futurum non ponitur in actu talis coexistentia: & ideo Deus posset ei non influere ad coëxistendum in futuro.

Secundò.duratio angeli à parte post erit infinita:ergo si est tota simul sequitur,quòd ipsa sit actu infinita.

Respondeo. quod talis duratio est infinita secundum quid & negatiuè: quia non habet in se per quod limitetur ad durandum tantum & non plus: non tamen est infinita simpliciter & positiuè cum non sit entitas infinita.

Contra. Id in quo sunt infinitæ negationes defectuum est infinitum simpliciter:quia negatio defectus est positio perfectionis. Vnde infinitæ negationes defectuum ponunt infinitas perfectiones:sed si æuum est totum simul, habet infinitas negationes defectuum: quia negationem defectus pro crastina die & pro alia & alia ætate in infinitum:ergo &c.

¶Respondeo. negatur maior quando illæ perfectiones defectibus oppositæ solo numero distinguuntur & tantum essentialis perfectionis est in vna sicut in omnibus. sic est in proposito. Nam durare die crastina & durare die sequenti est eiusdem rationis:sicut si diceretur albedo est perfectior.b. nigredine & nigredine in duplo intẽsiori & in triplo & sic in infinitum:ergo albedo est infinitæ perfectionis intensiuè. non valet argumentum.

Tertiò.si Deus vnum angelum crearet & postea annihilaret & postea recrearet in eius esse mensura esset successio:ergo in æuo est successio.consequentia patet. antecedens probatur. quia realiter incideret non entitas angeli inter primum esse & secundum.

Respondeo.negatur antecedẽs,quia in illo casu: non esset successio vnius partis,

partis durationis angeli ad aliã partem, sed esset ibi successio eiusdẽ ad seipsũ, ita quòd sub vno respectu succederet sibiipsi sub alio respectu, ita quòd primo coextitit.a.tẽpori & non coextitit. b.tẽpori, & postea coextitit.c.tempori. Quartò. Omne finitũ potest recipere additionẽ,sed duratio angeli est finita: ergo.&c.

Respondeo. negatur maior.de additione essentiali, & ideo durationi angeli non potest addi aliquid essentiale vel vnius rationis cum qui constituat aliquid maius quàm ipsum sit:vera est tamen illa maior in omnibus mathematicis.

Dico secundò,quòd durationi æuiternorum potest fieri additio accidentalis, puta aliquis respectus ad tẽpus, vel huiusmodi.

Quintò. Circumscripto omni tempore,Deus potest creare vnũ angelum ante alium,ergo in æuo potest esse successio.consequentia patet. antecedens patet. quia creatio vnius angeli non dependet ab alio angelo.

Respondeo.negatur antecedẽs. quia si non esset tẽpus continuũ,aut discretum reale, vel imaginatiuũ, Deus non posset creare vnũ angelum ante alium: posset tamen creare vnũ, non existente alio.cuius ratio est,quia ante & post non possunt intelligi sine mensura diuisibili, quæ sit numerus successionis. huiusmodi autẽ mensura est tẽpus aut continuum aut discretum.

Sextò.illud æuũ est maius quod potest applicari maiori tẽpori, sed æuum mensurans angelũ creatũ à principio mundi potest applicari toto tẽpori tam præterito quã futuro, & æuũ mensurans angelũ hodie creatũ potest applicari tantum tempori futuro: ergo illud est maius isto.

Respõdeo.negatur minor. quia omne æuiternũ potest indifferenter applicari maiori tempori & minori. Quod autẽ vnum non coexistat tanto tẽpori, sicut aliud hoc est tantum per accidẽs, inquantũ accidit ei produci in principio vel in medio, vel in fine temporis.

Septimò. Deus potest annihilare angelum, & non in illo instanti in quo angelus est quia tunc simul esset & nõ esset, ergo in alio instanti: ergo est ibi successio duorum instantium æui.

Respondeo. negatur vltima consequentia, quia talia instantia non essent instãtia æui,sed tẽporis discreti:quibus instantibus mensuraretur tanquã propria mensura creatio, & annihilatio angeli.

Octauò. Angelus potest deficere ab esse per diuinã potentiam:ergo non habet totũ esse, quod habere potuit, & per consequens eius esse non est totũ simul vnitiuè. consequentia probatur. quia potuit plus esse quàm fuit.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem dico, & si potuit plus esse,tamen plus essendo non habuisset aliud esse in parte, nec in toto, sed illud idem quod prius. Vnde est fallacia figuræ dictionis, quia mutatur quid in plus.

CONCLVSIO VI. Omnium æuiternorum est tantum vnum æuum. Hanc probat S.Doc.prima parte q.10. art.6. Ex eo quòd sicut omnes motus mensurantur eadem mensura quæ est tempus, sic & omnia æuiterna eodem æuo.

Contra arguit Aegidius primo. vbi est tantum vna mensura illa est simplicissima:sed nullum æuiternum est simplicissimum cum quolibet dato possit Deus facere simpliciorẽ: ergo nullum est mensura omnium aliorum. Aegidi⁹.

Respondeo.negatur maior. Nã primus motus, qui est mensura omnium motuum, non est simplicissimus absolutè, sed Deus posset facere alium eo simpliciorẽ. Dico tamen quòd est simplicissimus omniũ motuum quo nunc sunt licet non omniũ qui possunt esse,& similiter primũ æuiternũ est simplicissimum omniũ qui nunc sunt:& si fieret aliud simplicius,tunc in eo esset æuum.

Secundò. Id cuius esse mensuratur ab alio dependet ab eo quantũ ad sui durationem, sed vnus angelus non dependet ab alio,inquantum ad durationem, ergo vnus non mensuratur ab alio.

Respondeo.negatur maior.quia non oportet mensuram habere causalitatẽ effectiuam super mensurata:sicut patet quòd albedo non causat alios colores quorum tamen est mensura. Et motus planetarũ non causantur à primo motu cum sint ei contrarij, mensurantur tamen à primo motu,sed sufficit quòd mensura sit aliquo modo causa forma-

lis extrinseca vel exẽplaris: & hoc modo se habet primum æuiternũ ad alia, quia est eis nobilius, & propter hoc vnũ potest esse ratio cognoscendi aliud, quo ad suam simplicitatẽ inuariabilitatem & perfectionem.

Contra eandẽ arguitur ab aliis primo. Si Deus fecisset duos angelos nobiliores omnibus aliis,& ęquales inter se quantũ ad omnia, non esset maior ratio, quia æuum esset in vno quàm in alio,nec potest idẽ æuum esse in vtroque, quia idẽ accidens non potest esse in distinctis subiectis, igitur essent plura æua.

Respõdeo primò, quòd casus est impossibilis: quia non possunt esse duo angeli æque nobiles, sed omnes differunt specie.

Dico secundò ꝙ admisso casũ,esset duo æua secundũ naturam & secundũ quòd sunt accidentia, sed esset tantũ vnum secundum rationẽ mẽsuræ, quia se haberent illa duo æua secundũ rationem mensuræ, ac si essent tantum vnum.

Secundò. Non repugnat angelo superiori recipere in se mensuram ab alio à se differentem, quæ mensura est æuum:ergo non repugnat angelo inferiori,& per consequens etiã in inferiori est æuum, & sic sunt plura æua.consequentia patet. quia inferior angelus est potentialior superiore, ergo habet maiorem receptibilitatem.

Respondeo. negatur consequentia. quia ista receptibilitas æui conuenit angelo superiori non ratione potentialitatis, sed actualitatis, & maioris simplicitatis.

Durand⁹ in 2.2.di. q.15. ar. 2. Contra eandem arguit Durandus† primo. Id cuius duratio est notior ex sua propria ratione quàm ex cõparatione ad alterum non mensuratur,quo ad suam durationẽ per alterũ, quia nõ ponitur mensura nisi vt notificet mensuratũ, sed quodlibet æuiternũ est huiusmodi,ergo. &c. maior patet. minor probatur. propria ratio cuiuslibet æuiterni est non posse deficere secũdum suam naturam, ergo ex hoc notũ est, quòd eius dũratio est perpetua & non per comparationem ad alterum.

Respondeo. negatur minor & dico primò.quòd æuũ non est mensura per modum numeri, sed per modũ vnitatis:& ideo magis cognoscitur per æuũ quòd vniformius duret quàm quid plus duret.

¶ Dico secundò,quòd licet ex ratione æuiterni vt æuiternum est, cognoscatur eius duratio quo ad aliqua generalia,puta ꝙ durat perpetuò:non tamen cognoscitur in speciali conueniẽter eius duratio assimilatur æternitati, quæ consistit in summa vniformitate, vel quantum ab ea recedit.

Secundò. Infinitũ in duratione non habet mensuram durationi: sed quodlibet æuiternum est infinitum in duratione,saltem à parte post,ergo.&c.

Respondeo. negatur maior de infinito formali. tale enim potest mensurari, quantum ad hoc quod est magis, vel minus vniformiter durare.

Tertiò.Omne quod mensuratur est quantum,sed duratio æuiterni non est quãta cum non habeat partem & partem,sed sit tota simul, ergo.&c.

Respondeo. negatur maior, sed sufficit ad hoc,ꝙ duratio mensuretur, ꝙ se habeat ad modũ vnitatis, & sic est duratio æuiternorum, sicut etiam in primo di.9. dictum fuit de æternitate.

CONCLVSIO VII. Aeuum est ipsum esse primi æuiterni. Hãc conclusionẽ non inueni positam a.S. Doc. sed eam tenet Io.capreo. dicens, ꝙ illud esse potest considerari tripliciter. Vno modo vt est actus essentiæ in se simpliciter & absolutè. Secundò prout induit rationem cuiusdam vnitatis.vnde esse æuiterni est indiuisum secundum substantiam. Tertiò vt est indiuisum secundum durationem non habẽs prius & posterius sed totum simul existens: & hoc tertio modo esse priori æuiterni dicitur ęuum.Ex hoc sequitur quòd æuum non se habet ad essentiã angeli sicut accidens ad subiectũ, sed vt actus ad potentiam, & quòd nihil reale absolutum addit ad esse primi æuiterni, sed tantum simultatem & indiuisionem secundum prius & posterius sibi succedentia, quæ quidem simultas & indiuisio non est aliud quàm negatio,vel respectus rationis, qui respectus cõsequitur primum angelum, non inquantum est a.vel b.sed inquantũ est primus & simplicissimus: & ideo si ille destrueretur æuum,remaneret in alio, qui esset simplicior omnibus remanẽtibus nec propter hoc adueniret ei aliquid reale. Ipsum etiam æuum est

idem

idem cum duratione & cum mensura esse angelici: eadẽ enim res dicitur esse in quantum est actus essentiæ. Dicitur autem duratio, inquantum non raptim transit, sed duratum est. Dicitur verò mẽsura vel ęuum: inquantũ induit rationẽ vnitatis vel simultatis: ita ꝙ possit certificare quantitatem aliorũ eiusdem generis.

Sed dubium est in quo ęuiterno sit ęuum. Cum enim ęuum non solũ mensuret esse sed etiam operationẽ: videtur non posse esse nisi in eo qđ habet simplicius esse & simpliciorẽ operationẽ. propter hoc aliqui Thomistę dicũt ꝙ ęuum est in anima Christi, eo ꝙ ipsa beatior sit omnibus alijs & simpliciori actu videat Deum. Ego autem arbitror. S.D. nunquam istud sensisse: nullibi enim siue in quolibetis siue in alijs libris disputans hanc quæstionem facit vllam mentionẽ de anima Christi. Constat etiã ratione. diximus enim ꝙ æuũ est esse primi æuiterni sed esse animæ Christi non est ęuum: ergo, &c minor probatur. Esse diuinum non est æuum cũ sit ęternitas, sed esse animæ Christi est esse diuinum cũ anima Christi non det ei aliquod esse, sed subsistat per esse diuinę naturę cui est vnita: vt dicit S.D.3. parte.q.7.

Prẹterea ęuum est in eo quod habet simplicissimam operationẽ mensuratã ęuo, illa autem operatio qua aĩa Christi excedit alia ęuiterna. s. actus visionis diuinę naturæ non mensuratur ęuo, sed æternitate, vt sensit S.D.4. sen. di.49.q.1. ergo. &c.

Alij dicunt, ꝙ æuum est in lucifero: quæ quidem opinio habet magnã euidentiam pręsupposito ꝙ lucifer fuerit suprẹmus omnium angelorum. Et arguitur sic. in eo est æuum quod habet simpliciter esse & simpliciorem operationem ęuo mensuratam, sed lucifer est huiusmodi. ergo, &c. maior est. S.D. quoli.6.q.7 minor probatur. Dicit Dionysius.9.ca. de di. no. ꝙ naturalia nõ sunt ablata à dęmonibus propter peccata, nec diminuta in lucifero, cum sit ei naturalis. ergo. &c. & ꝙ per propriã operationem accipienda sit illa qua seipsos intelligunt patet. Per propriam enim operationem non accipimus visionem beatificam: tum quia ipsa nõ est in omnibus angelis, tum quia ipsa non mensuratur ęuo, sed æternitate: vt dicetur in 4. dis. supradicta. Non accipimus etiam operationem, qua mouetur ĩn loco successiuè, quia talis mensuratur tempore continuo. Aliæ vero operationes siue intellectiones aliorum à se, & similiter affectiones mensurantur tẽpore discreto, vt dicit Aug. lib.8. super gen. & S.D. quoli.10. quæst.2. art.1. Relinquitur ergo, quòd per propriam operationem accipienda est illa, qua seipsos intelligunt.

Sed prędictis non obstantibus, dico ꝙ ęuum est subiectiuè in primo angelo beato. Ad cuius euidentiam est sciendum, ꝙ aliqua sunt quorũ tota perfectio est à natura, sicut sunt corpora cœlestia. Alia vero sunt quorũ tota perfectio non est à natura, sed per gratiam & gloriam superadditas, vt patet in omnibus creaturis intellectualibus. vbi tota perfectio mensuræ & in mensurati est à natura ibi mensura est merè naturalis vbi autem non tota perfectio est à natura, sed per gratiam & gloriã, & ex participatiõe supernaturalis perfectionis ibi mensura non est mere naturalis.

Ex hoc infero, ꝙ ęuum non est merè naturale.

Ad argumentum igitur pro prędicta opinione diceretur, ꝙ ea quæ sunt merè naturalia, non sunt diminuta in angelis. ea verò quorum perfectio est ex participatione supernaturalis perfectionis, & quæ non sunt merè naturalia, sunt diminuta & ablata: huiusmodi autem est ęuum: & hoc magis declaratur. Aeuũ enim consequitur esse & operationem simplicem esse autem luciferi licet in se sit ęquè suũ, sicut ante: est tamen coniunctũ maiori compositioni quã esse primi angeli beati, eo ꝙ lucifer per peccatũ recessit à primo summè simplici. s. à Deo, & conuersus est ad creaturam. angelus autem beatus semper coniunctus est Deo, & habet aliquam operationem semper vniformẽ. scilicet visionem beatam, & ideo suum esse est coniunctum maiori simplicitati, & similiter propria eius operatio.

Quod autem prædicta sint de mente. S.D. patet. ipse enim sic dicit.6. quoli.q.7. substãtiæ spirituales mensurãtur ęuo non solum quantum ad earũ essen

tiam,sed etiam quãtum ad propria earum operationem.& sic oportet ꝙ ille angelus,qui est subiectum qui, sit simplicissimus,non solũ quantũ ad essentiam,sed etiam quantũ ad operationẽ. talis autem est supremus beatorũ angelorum,cuius operatio maximè est in vno quod est Deus vnita.vnde supremus beatorum angelorum est subiectum qui,non autem lucifer. hæc ille. Et ista sufficiant pro præsenti quæstione.

DISTIN. III.

Frater Isidorus Mediolanensis.

CIrca distinctionem tertiam. primo quæritur. Vtrum Angeli indiuiduantur per materiam.

PRO quæstione sit prima conclusio.Nullus angelus est compositus ex materia & forma.propriè loquendo de materia & forma.Hanc probat.S.Tho. 1.par.q.50.art.1.Item.2.di.3.q.1.ar.1. Item de spiritualibus creaturis.q.1.Itẽ secundo contra gen.ca.40.Item primo quoli.

Ratio huius est.Nulla substantia primo & per se intellectualis seu intelligẽtia,habet materiam partẽ sui,sed quęlibet substantia separata est huiusmodi.ergo.

Aureo. Contra arguit Aureolus ꝙ substãtię intellectuales siue angeli siue animę rationales cõponantur ex materiali principio,& formali.primo,quidem ratione Philosophi & Commẽ.3.de anima. *Tex.com. 4.& 5.* †Omne recipiens oportet esse denudatum à natura recepti, & secundũ speciem & secundũ genus proximum:sed in genere substantiarũ:est dare aliquid quod potest recipere omnem entitatẽ actualẽ in genere intellectualiũ, quod cum non sit nihil:neque ad actũ trahibile,igitur erit potentia.maior probatur vniuersaliter. & respectu esse realis & respectu esse intentionalis.Primo in oculo recipiente colorem intentionaliter,ideo oportet ꝙ sit omnino abscolor.Secundò auctoritate Commen. 3.de anima.com.7. contra Auicen.vbi exponẽs propositionem.omne recipiẽs &c.inquit Ari.vtitur hoc sermone cõmuniter & ad spiritualia,vt oculus recipit colorem & ad corporalia, vt corpus recipit colorem.idẽ dicit com.17. minor vero patet,quia in natura intellectuali est aliquid:quod recipit omnẽ entitatem:inquantum est actu intelligibile.

Respondeo.Arist.mens nunquã fuit substantias intellectuales componi ex materia & forma:de mente vero Auer. non est multum in hac materia curandum, quia errauit exponendo Aristo. sicut.B.Tho.ostẽdit in prima par.q.76. ar.1.item.2.sen.di.17.q.2.ar.1. item.2. contra gen.ca.59.item.in q.de anima, & de spiritu cre.& in multis alijs trac.

¶ Dico itidem respondendo rationi, eam pati] duplicem calumniam:& duplex]continere falsum.Prima calumnia est, quoniam minor est falsa pro qua nihil laborauit:maiorem autem gratis & sine labore concessissemus.Nõ enim intellectus possibilis de quo loquitur Arist.est in potentia naturali ad recipiẽdum omnia intelligibilia,sed solũ omnia intelligibilia sensibilia,& ideo non habet in se naturam alicuius sensibilis in actu.cum quo stat: ꝙ sit aliquid actuale in genere entium:non in genere intelligibilium:vt S.Tho.prima parte.q.87.ar.1.

¶ Calumnia secunda est,quia in angelis non est intellectus agens neque possibilis,vt probat.S.Tho.prima parte q.54.ar.4.

Primum vero falsum quod assumit est, ꝙ omnis entitas actualis sit actu intelligibilis,vel ꝙ omnis actualitas sit intelligibilis per impressionem sui in intellectum:vt patet de essentia animę, de eius potẽtijs,habitibus, actibus immanẽtibus,ac substantijs separatis pro isto statu, quæ intelliguntur per speciem obiecti sensibilis.

¶ Neque obliuiscendum, quòd hic loquimur de potentia naturali animæ coniunctę, & pro statu coniunctionis ad corpus,ideo non est naturale animę coniunctæ,vt recipiat species separatorum.receptio vero diuinæ essentiæ in intellectu possibili, æquiuoca valde est & satis metaphorica ad propositũ.

Secundum falsum,quod præsupponitur est quod quęlibet substantia spiritualis intelligat nouiter recipien. speciem ab obiecto,vt habet. S. Tho.in 1. par.q.54 ar.4.

Aduertendum quoniam arguẽs adducit nõnulla ex.3.de anima.tex.com. 4.&

4.& 5. Ex quibus vult sequi oppositum conclusionis, ꝙ philosophus solum ibidem loquitur de intellectu nostro, & non de angelico. & de intellectu nostro, non vult ꝙ sit denudatus ab omni actualitate, sed tantum ab omni actualitate sensibilium naturarum. quia illas tãtum directè & perfectè intelligit pro statu suo: nec seipsum: nec actus: nec habitus suos: nec essentiam animæ directè primò intelligit, sed primo intelligit aliquam naturam sensibilem, & secundariò actum suum: & per actum cognoscit seipsum. Vnde Arist. dicit in tertio de anima. tex. com. 33. quod obiecta precognoscuntur actibus, & actus potentiis.

Secundò. Aug. 13. confessionum ca. 8. dicit: fecit Deus informem materiam omnis creaturæ spiritualis & corporalis.

Respondeo. primo fortè Aug. accepit materiam pro aliquo potentiali. secundò fortè loquutus est sequens Platonicos tertio. S. Tho. de spiritu. cre. q. 1. ad. 4. dicit ꝙ Aug. per materiam inuisibilium intelligit informitatem naturæ spiritualis secundum ꝙ nondũ conuersa est ad verbum, à quo illuminatur.

Tertiò. Incompositum ex materia & forma adęquatur diuinę simplicitati, nec patitur nec est accidentium subiectum, dicente Boetio, pura forma nõ potest esse subiectum accidentium, sed angeli non adæquantur diuinæ simplicitati ac patiũtur passione realis supplicij. ergo.

Rñdeo. negatur maior: quia in angelo est cõpositio triplex. s. ex substãtia & accidẽte, ex supposito & natura, & ex esse & essentia, quę non est in Deo. Itẽ dęmones patiũtur ab igne corporeo ꝑ modum alligationis, & non per modũ alterationis materialis, vt Aug. dicit. Itẽ substãtia spiritualis agit & patitur non secundũ formam vel materiã, sed secũdum ꝙ est in actu. & inquantũ est in potentia secundũ intellectũ & voluntatẽ recipiunt aliqua accidentia. de his. S. Tho. vbi supra. ad 16. 20. & 22.

Et per hoc patet ꝙ dictum Boetij intelligitur de pura forma ab omni potẽtialitate abstracta.

Contra probationẽ conclusionis arguit Durãdus.† Maior assumpta est falsa. nã vera est de principio elicitiuo tñ: non autem operante, vt patet in hoĩe, & idem dicam in angelo. s. ꝙ angelus non est principium elicitiuum intelligendi, sed forma eius. (Durãdus in 2. di. 3. q. 1. ar. 1.)

Respondeo. Instãtia nihil valet: quia oẽs sancti, imo etiã philosophi ponunt substantias separatas esse intellectuales secundũ se totas: non autẽ secundũ partẽ. Probat enim Philosophus primo de anima tex. com. 11. & tertio tex. cõ. 12. ꝙ intelligere non est operatio cõpositi, ita ꝙ nulla pars materialis siue sit quantitatiua siue essentialis est elicitiua tanquam agens principale, nec instrumentale actus intelligendi.

CONCLVSIO II. In substãtiis materialibus & corporeis principiũ indiuiduationis est materia vno modo, & quantitas alio modo. Hanc ponit. S. Tho. 3. par. q. 77. ar. 2. Item. 4. sen. di. 12. q. 1. ar. primo quęstiuncula. 3. ad. 3. Item in tractatu de principio indiuiduationis. Item in prima par. q. 3. ar. 3. & q. 11. ar. 3. & q. 13. ar. 9. Item. 3. par. q. 2. art. 2.

Aduertendũ ꝙ duplex contradictio videtur esse in dictis. S. Tho. prima est, qa in prima par. q. 29. ar. 1. dicit, ꝙ substãtia indiuiduatur per seipsam, sed accidentia indiuiduantur per substantiam.

Respondeo. non est contradictio, vt patet. in 2. ar. eiusdẽ. q. ad. 3. vbi dicit ꝙ hypostasis & persona addunt super rationem essentiæ principia indiuiduãtia. indiuiduatur ergo substantia per substãtiam, accidens vero non indiuiduatur per accidens.

Secunda contradictio videtur esse, quia in tractatu de principio indiuiduationis dicit quantitatẽ terminatã esse principiũ indiuiduationis, sed in scripto super Boetio de tri. dicit ꝙ nõ, sed est quantitas interminata.

Respondeo. dico primò, ꝙ nõ est cõtradictio, quia quãtitas interminata est principium indiuiduationis quantũ ad hoc, quod est reddere materiã indiuisibilem in partes diuersas: quantitas vero terminata, ad quã sequitur secũdum esse vnitas, est principiũ indiuiduationis, quantum ad hoc ꝙ reddit materiã incõmunicabilẽ pluribus formis secundum idem esse & secundum eandẽ virtutem de genere quantitatis.

Dico secũdo qđ. S. Tho. in illo tractatu super Boetio & in multis aliis locis sequutus est opinionem Auer. de quantitate interminata præcedente formam

substantialem in materia: quam negat in summa.

¶ Ad cuius intellectum sequēdo dicta in summa: formatur talis ratio pro conclusione, illud verissimè est principium indiuiduationis formarum & naturarū, per quod forma vel natura est verè indiuidua, & incommunicabilis & indiuisa in se & diuisa ab aliis, quę sunt vel esse possunt in eadē specie, sed materia & quantitas sunt huiusmodi respectu formarum materialium vel materiam informantium. igitur, &c. maior & minor patent ex prædictis locis.

Multi inter quos Aureo. Contra arguunt multi & multipliciter. Et primo Aureo. probando, ꝙ non oporteat quærere aliquid: quo indiuiduetur & contrahatur species ad hoc vel illud singulare, quia est indifferens de se ad hoc vel illud singulare. nulla res extra intellectum est indifferēs, sed principium indiuiduationis est huiusmodi. ergo prima probatur. Nam si in Sorte est res indifferens puta res humanitatis & res differens: quæ est res Sortis sibi propria, sequitur ꝙ in Sorte extra intellectum sit duplex humanitas, scilicet differens & indifferēs, & sic est dare tertium hominem communē Sorti & Platoni.

Si dicatur, ꝙ humanitas indifferēs indiuiduatur per additum principium indiuiduationis, & sic humanitas Sortis & Sorteitas includunt quidē duas res, sed non duas humanitates.

Contra. sequitur ꝙ humanitas Socratis sit illius hypostatica proprietas. & ita sequitur cum à Platone differat per propriam humanitatem, ꝙ non differunt quidditatiuè & substantialiter, sed proprietate extrinseca, quod est inconueniens. igitur erunt in Socrate duæ humanitates.

Si dicatur ꝙ humanitas Socratis, differt ab humanitate Platonis tanquā quod non autem tanquam quo: ideo saluatur differentia substantialis inter eos: respectu quod & non quo.

Contra. forma adueniens alicui indifferenti substrato: totam indifferentiam quæ est sibi intrinseca relinquit, sed facit differre solūmodo penes suū effectum formalem, sed differentia indiuidualis est forma adueniens indifferenti, cuius effectus formalis non est esse hominem, sed aliquid extrinsecū. Igitur Sortes & Plato non distinguuntur humanitate, sed aliquo extrinseco accidentali quod est esse hypostaticū. maior declaratur exemplo. nam albedo adueniens superficiei, non aufert sibi indifferentiam quam habet ad alios olores.

Respondeo. Maior potest ęquiuocè accipi. res enim nulla extra intellectū vt est extra intellectum est indifferens ad plura, sed est determinata ad vnum indiuiduum. Et hoc modo maior est vera. si autem intelligatur quòd res quæ est extra intellectum, vt præscindit à tali esse, quod non est ipsa nec pars eius: nec de ratione eius: nec essentialiter concomitans rationem eius non est indifferens, falsa est maior. & eius opposita est vera. scilicet quòd aliqua res existens extra intellectum est de se indifferens ad plura indiuidua Et ad hunc sensum non sequitur, ꝙ sit dare tertium hominem communem Socrati & Platoni.

Conceditur etiam quòd humanitas quæ est in Sorte sit de se indifferēs: sit autem differens per aliud ab illa, & cōceditur ꝙ humanitas Sortis & Platonis differunt differentia, quæ est causa differentiæ eorum: non tamen prima causa distinctionis illarum humanitatum aut illorum indiuiduorum est humanitas vt humanitas, sed quòd hæcceizat primo naturam: deinde indiuiduum. Et sic conceditur secunda responsio.

Ad tertiam replicam dicitur primo quòd ipsa concludit, quòd differentia indiuidualis facit naturam differentem secundum esse quod habet in hoc indiuiduo: non autem secundum esse quod habet in indiuiduo. Est ergo simul differens & indifferens: communicabilis & incommunicabilis secūdum diuersas sui considerationes in re fundatas. Nec sequitur quod Sortes & Plato non differūt per suas humanitates proprias, licet non distinguantur in humanitate cōmuni in se considerata.

¶ Dico secundò, quòd maior est vera, quando talis forma aduenit substrato prius subsistenti in esse reali, sicut eius procedit probatio. non est autem vera, quando substratum nullū esse existentiæ vel subsistētię habet ante aduentum formę distinctū, sed ab ipsa acce

accepit esse reale & distinctum: sicut est in proposito. rationem habes a. S. Tho. de po. q. 1. arti. primo.

Nos etiam non dicimus, quòd natura extra intellectum habeat esse indifferens, quod tollitur per principium indiuiduationis: sed dicimus solum, quòd natura non habet ex se esse indifferens nec differens: sed vtrunque accidit sibi. Habet enim esse indifferẽs, vt est in intellectu: differens vero vt est in supposito: ita quòd arguens fallitur per sophisma consequentis: ac si sic argueret. Natura ex se non habet esse differẽs: igitur habet ex se esse indifferẽs.

Text. cõ. 3. Secundo arguit. 4. met. dicitur eodem modo formaliter aliquid est homo & vnus homo. igitur Socrates humanitate est homo, & non tali propriætate.

Respondeo. dico primò, quòd per idem homo est homo & vnus homo vnitate essentiali transcendenti: non quantitatiua.

¶Dico secundò, quòd indiuiduatio plus requirit quàm essentialis vnitas, ad quàm sufficit indiuisio in se. Ad indiuiduationem vero quatuor requirũtur. primum est indiuisio in se. secundum diuisio ab aliis indiuiduis eiusdẽ speciei. tertium irreceptibilitas siue incommunicabilitas per modum vniuersalis. quartum est determinatio ad hic & nunc. Horum vero principium non est natura pura: quæ ex se est indifferens negatiuè: licet non positiuè id est habens aliquid repugnans differentiæ.

Quatuor requisita ad indiuiduationẽ.

Tertiò. arguit secundum Boetium. Omne quod est: vnum numero est. igitur singulare de se: nec oportet quærere aliam causam.

Respondeo. dico quòd dominus Albertus super Porphyrium in. 2. tractatu dupliciter Boetij propositionem exponit. primò quia est vera de his quæ vltimo in natura perfecta sunt non autem de vniuersalibus. secundo quia est vnum numero vltimi esse: non numero essentiæ.

Scòtus in 2. dist. 3. q 4. Contra eandem arguit Sco. † probare volens: ꝙ substantia materialis non sit indiuidua per quantitatem formaliter, primo quidẽ prima substantia vt distinguitur à secunda per se generatur 7. meta. † & per se operatur: quia est vnum per se agens. ergo non est vnum per accidens.

Text. 3.

Respondeo. dico primo præmittendo quędam secundum mentem. S. Tho. super Boetio de tri. quòd nulla forma inquantum huiusmodi est hæc seipsa. sit autem hæc per hoc quòd recipitur in materia, non quidem indistincta, sed in materia distincta & determinata ad hic & nunc: materia autem non est diuisibilis nisi per quantitatem. Efficitur enim hec secundum quòd est sub dimensionibus: dimẽsiones vero possunt dupliciter considerari. Vno modo secundum determinationem, puta quan do terminantur secundum determinatam figuram: & sic nõ sunt principium indiuiduationis: quia talis terminatio variatur stante indiuiduo. Alio modo secundum indeterminationem, quãuis aliquãdo sine aliqua terminatione esse non possit. His dimẽsionibus interminatis efficitur materia hæc signata: & sic indiuiduat formam: & sic ex materia causatur diuersitas secundum numerum in eadem specie. Alia vero accidentia non sunt principium indiuiduationis: sed sunt principium cognoscendi distinctionem indiuiduorum: & per hunc modum etiam aliis accidentibus indiuisio attribuitur.

¶Præmitto secundò quod. S. Tho. super Boe. de trini. & 4. sen. & in multis aliis locis sequutus est opinionem Auer. de dimensionibus interminatis: ponens eas distinctas essentialiter à terminatis: sicut potentia distinguitur ab actu: & quòd nunquam separantur à materia: & præcedentes formam sunt vt medium inter formam & materiam & stant successiue cum diuersis formis: & sunt ingenerabiles ac principium indiuiduationis. sed in summa tenuit oppositum: & posuit dimensiones secundum diuersas considerationes dici terminatas & interminatas vt dictũ est.

¶Dico tertiò respondendo ad argu. quòd aliquid esse ens per se potest tripliciter intelligi. Primò quia dicit naturam vel rem naturæ vnius prædicamenti: & nõ dicit aliquid compositum ex rebus diuersorum generum: nec ex duabus entitatibus, quarum vnio sit mere per accidens, nec vna per se insit alteri quacunque perseitate. Secundò quia nõ dicit tale compositum ex duobus: nec in recto nec in obliquo in sua ratione cõuocat res duorum generum. sed tota sua ratio completur per præ-

dicata vni⁹ generis. Tertiò quia sua entitas nō dependet in esse: nec in fieri à causa extrinseca vel intrinseca à se realiter distincta. primò autem modo tantum, prima substantia in genere naturaliū potest dici ens per se. sed secundo modo sola entia mathematica & metaphysica sunt entia per se. sed tertio modo solus Deus est ens per se. Tunc dico quòd prima substantia materialis inquantum huiusmodi includit in sua ratione dimensionem in obliquo.

Secundò arguit. nullum accidens est causa huius singularitatis. ergo antecedens probatur. id quo variato, manet substātia hęc: non est causa singularitatis: sed accidens & præcipuè quantitas: variari potest, nō variata substātia hac. ergo non est causa singularitatis. minor probatur. Tum quia nulla est contradictio ꝙ Deus substātiam quantam sine ista quantitate informet & conseruet sub alia. Tum quia incompossibile est vnam substātiam manentem, non mutatam esse simul vel successiuè hanc speciem & non hanc speciem: ergo à simili in proposito.

Respondeo. dico primo quòd prima radix indiuiduationis substātiæ quātū ad esse incommunicabile est materia: sed quantum ad esse distinctum ab aliis eiusdem materiæ: & quantum ad esse hic & nunc est quantitas. potest itaque non mutata substātia per diuinam potentiā hæc fieri non hæc secundo modo: non autem primo modo.

¶Dico secundo. multos dubitare. vtrū Deus posset facere hominem sine quantitate. rursum posito: quòd substātia Sortis esset separata ab omni quantitate vtrū esset idē numero qui prius. Pro primo vide Henricum quol. 2. q. 8. Pro secundo vide Godofredum in quolibetis suis. S. Tho. vero. 7. quol. ar. 10. Et cum ibi dicit. S. Tho. ꝙ albedo separata per diuinam potentiam: nō esset indiuidua: intellige non ꝙ nullo modo esset indiuidua: sed ꝙ nō esset indiuidua sensibilis: demonstrata & determinata ad hic & nunc: idem diceretur de homine subsistente sine quantitate.

Tertiò arguit. duarum completarum productionum in esse substantiali non potest esse idem primus terminus, quia idem bis completè produceretur: stante autem positione, erit idem terminus naturalis productionis & creationis: puta si creetur panis sub quantitate panis prius geniti, & in Christi corpus conuersi. Esset enim vnus numero panis genitus & creatus: cum vnam numero singularitatem haberet. Ex quo vlterius sequitur quòd iste panis creatus sit transsubstantiatus: immo ꝙ nullus sit transsubstantiatus: quia non panis verisimilis nec singularis.

Respondeo. negatur maior: quia etiā secundum arguentem: Deus potest aliquid producere & postea annihilare, & tertio idem numero reproducere.

Dicitur quoque quòd maiore concessa argumentum non procedit cōtra nos: quia eo casu posito, non esset vnus numero panis: licet enim eandem singularitatem haberet quantum ad esse hic & nunc: secus quantum ad esse incommunicabile. Concludit enim solum quòd possibile est duos panes habere eandem indiuiduationem, quo ad hoc: quod est esse idem sensibile demonstratum, quo ad hic & nunc: non autem quo ad esse incommunicabile: quia non haberent eandem materiam.

Quartò arguit. Substantia est prior naturaliter omni accidente. 7. met. † & intelligitur de substātia secūdū totam coordinationem suam. Igitur nullū accidens potest esse causa ꝙ substantia sit in hac coordinatione: cum sit prius quam determinetur aliquo accidente, consequentia probatur: quia quando aliquid est maximè prius ad aliud: maximè primum illius est prius ad illud aliud: maximè autem primum substātię in communi est prima substantia. *Text. 4.*

Respondeo. Substantia est prior naturaliter omni accidente ad hunc sensum quòd subiecta inquantum substātia non includit in sua ratione accidens nec præsupponit illud vt causam sui inesse vel cognosci: quia non omnis substātia causatur ab accidente. Nec tamen quælibet substātia est naturaliter prior accidente secūdum suam specialem rationem. Quia nullum ens physicum sine materia sensibili potest diffiniri. 2. phy. † & 6. metaphy. Nec tota coordinatio pręcedit secundū quodlibet sui omne accidens. Prima quoque substātia naturali intelligētia prius est quanta: quam habeat omnia requisita ad completam sui indiuiduationem: puta ad esse hic & nunc. *Text. 16.* *Text. 2.*

Contra arguit Tū quia prima substan

stantia secundũ te naturaliter est quid prius in essendo quàm sit quantitas: sed nõ potest prima substãtia intelligi esse nisi sit hæc. ergo non est hæc per quantitatem. Tum quia substantia est prior omni accidente: quoniam est sub ectũ omnium accidentium. ergo.

Respondeo. Potest intẽ ligi hæc sine quantitate, quantum ad esse incõmunicabile: non quantum ad alia requisita ad completam indiuiduationem.

¶ Ad aliud dicitur, ꝙ subiectũ prius est suo accidente, & prius natura habet vnitatem & singularitatem, quo ad aliqua quæ sunt de ratione indiuidui: sed non quo ad omnia potissimè, quæ secundario & minus principaliter sunt de ratione indiuidui, vt ea quæ ei ex quantitate insunt, sine quibus potest prima substantia indiuidua inueniri, vt patet in substantiis separatis.

¶ Scito, ꝙ principium indiuiduationis substãtię, nõ semper oportet ad genus substãtiæ propriè pertinere. 3. parte. q. 2. art. 3. ad tertium. Cum autẽ prima substãtia in esse primę substãtię p̃cedat accidentia. S. Tho. in tractatu de natura materiæ, patet quo modo non totum nec principale principium indiuiduationis est dimensio, sed secundarium.

Quintò arguit. Prius natura, non repugnat posse esse prius duratione posteriori, ex 5. meta. ca. de priori. Igitur posset quæcunque substãtia esse prius duratione quantitate.

Respondeo. negatur antecedens de accidentibus relatiuis, sine quibus substãtia creata esse non potest per quancunque potentiam: immo substãtia naturalis in esse physico nequit esse sine quantitate. Non etiam conclusio est contra nos: quia prima substantia non habet quòd sit prima ab aliquo accidente.

Sextò arguit. Duæ coordinationes sunt primo diuersæ. ergo singulare est in qualibet coordinatione per nihil alicuius alterius coordinationis: & sic substãtia non indiuiduatur per quãtitatẽ.

Respondeo. dico primo duas coordinationes esse primo diuersas quantum ad naturas sui generis & speciei, non autem quantum ad vltimam indiuiduationem.

¶ Dico secundò. argumentum concludere indiuiduum inquantum indiuiduum primæ substãtię esse in prædicamento & non dependere à quantitate, cum quo stat vltimatam indiuiduationem compleri per rem alterius generis.

Sciẽdum, quòd prima substãtia non est ens per accidens, quia vt sic neque in recto neque in obliquo dicit accidens tanquam aliquid sui, licet dicat tanquam determinatiuum essẽtię suæ, inductiuum enim vltimate & materiale dicens per accidens. Non est enim proprie ens per accidens omnino distinctum cõtra ens per se: nisi quia includit duo nullum per se ordinem adinuicem habentia, quia, scilicet vnum non inest alteri aliquo modo perseitatis, vnde omne ens naturale importat sensibilem qualitatem, & non dicitur ens per accidens ab aliquo.

¶ Scito, quòd nullum indiuiduum, quo ad omnia, quæ sunt de ratione indiuidui propriè pertinet ad coordinationem alicuius prædicamenti, quia ad esse singulare in tali genere requiruntur duo. Vnum quod reponat illud in tali coordinatione. Aliud quod faciat illud singulare. vide D. Albertum in cõmento super Porphyrium. quibus soluuntur argumenta Scoti, quæ præmissa sequuntur.

Septimò arguit. & est 11. argumentum apud eum. Si quantitas primo indiuiduat substãtiã, oportet quòd ipsa in se primo sit hæc. de se distincta ab alia numeraliter. ergo falsa est illa tua propositio. Omnis differentia formalis est specifica.

Respondeo. Quantitas est principiũ indiuiduationis, non quidem primariũ sed secundarium, & se primo, id est non per aliud prius alterius generis ab alia distinguitur, non autem seipsa primo excludendo partes eius quę sunt priores. Differt enim hæc linea ab alia propter diuersitatem partium. Habet autem partes quantitas ex sua propria ratione. item ex ratione quantitatis est portare secum diuisionem & plura indiuidua & distincta, ideo negatur consequentia, illa vero propositio vera est, si benè intelligatur, quæ ab antiquis theologis & Philosophis intelligitur de formis simplicibus, de quarum ratione non est diuisio in partes eiusdem rationis, vt diuiditur quantitas.

Notandũ ꝙ situs qui est differentia

quantitatis differt ab alio situ ex propria oppositione, vel ordine: quem situm habet ex eo quòd est ante, vel retro respectu alterius. Ordo enim distinctionem requirit, quærere autem quare situs importet distinctionem est quęrere quare situs est situs. Dico quoque quantitatem plus habere quòd de se sit hæc quàm substātia materialis, cum secum portet diuisionē distinctionem & ordinem, licet autem ex sua ratione habeat indifferentiam ad plura subiecta intrinseca vel extrinseca, quæ sunt partes materiæ, & non speciei in quarū scilicet ratione ponitur quantitas non econuerso, tamen semper portat differentiam adinuicem, & ita aliquid commune & aliquid indiuiduum & aliquid intelligibile & aliquid sensibile, id est rationem totius & partes materię, quibus cęteris satis fit.

Scot⁹ vbi suprà. Arguit ad idem Scotus, †ꝙ quantitas non sit ratio diuisibilitatis in indiuiduo. primo. quicquid est formalis ratio alicuius diuisibilitatis inest formaliter illi, quod est diuisibile illa diuisione, sed quantitas non inest formaliter speciei, inquātum est diuisibilis in partes subiectiuas. Igitur non est ratio diuisibilitatis in tales partes.

Respōdeo. negatur minor. nam quātitas formaliter inest speciei, quò ad materiam, aliter non esset diuisibilis in partes subiectiuas, aliter enim diuiditur natura generis: quia per intrinseca. aliter. natura speciei, quia per extrinseca. vide Albertum super Porphy. 2. trac. cap. 2.

Secundò. generans vt generans distinguitur à genito, vt sic omni alio circunscripto. ergo etiam circumscripta quantitate.

Respōdeo. negatur minor. tum quia nequim⁹ imaginari duas materias eiusdem rationis, sine quantitate, tum quia de ratione agentis physici est quātitas.

Tertiò. Si quantitas est ratio diuisibilitatis, aut substātia materialis in se non diuisa nec distincta, multis quantitatibus informatur, & hoc modo sunt multa indiuidua sub vna specie, aut ꝙ in se indiuisa posita quantitate, habet diuisionem in se, & in propria subiectiualitate: sed primus sensus est contra philosophiam & theologiam. secūdus autem destruit seipsum, & inclųdit contradictoria ergo probatur secūda pars. quia cui repugnat ex se diuidi in partes subiectiuas per nihil adueniens potest diuidi in eas. est autem contradictio dicere, hoc ex se esse tale, & posse esse non tale. ergo.

Respondeo. secūdum sensum sequimur. Cum hoc tamen additamento ꝙ materia non habet actu partes separatas. semper tamen est in potentia ad habendum eas, quæ potentia ad actū reducitur formaliter per quantitatem. Idem dicitur de natura specifica materiali. Ad improbationem dicitur, quòd cui repugnat ex se diuidi cōtrariè, per nihil adueniens potest diuidi, non autem priuatiuè. sic in proposito materia ex se non habet actum diuisionis, sed habet potentiam. Est quoque contradictio, ꝙ aliquid ex se sit tale primo vel secundo perseitatis: & possit non fieri tale. Non autem si tertio modo quomodo intelligimus ꝙ quidditas rei materialis de se sit indistincta.

Arguit quoque Durandus †probando, ꝙ quantitas non sit principium indiuiduationis per subiectū cōpositum ex materia & forma: est prius hoc aliquid & vnum numero saltim ordine naturæ, quàm sit quantum, ergo quantitas non est principium indiuiduationis eius. *Durand⁹ hic q. 2.*

Respondeo. argumentum concludit ꝙ quantitas non est totale, nec principale: nec primum indiuiduationis principium. quod conceditur.

¶Secundò. si quantitas est principiū indiuiduationis aut per se, & intrinsecè est aut concomitatiuè. Non primum quia sequeretur, ꝙ nullum esset indiuiduum per se, quodlibet enim includeret res diuersorum prędicamentorū, & sic nullum indiuiduum in materialibus esset per se. Non secundum, scilicet concomitatiuè, quia hoc intelligeretur de quantitate quæ manet cum substantia. quod non, quia omni accidenti præintelligitur subiectū aut quæ præcedit. quod non. quia adhuc existeret indiuiduum aliquod in illa natura, remota quantitate. Esset enim saltem vnum quod existeret, non vnuersaliter sed singulariter.

Respondeo. quantitas est principiū indiuiduationis intrinsecè, non concomitatiuè modo prius exposito. Ad probationem negantur sequelæ. Omne enim ens Physicum includit in sua ratione

tione quantitatem & qualitatẽ. Neque tamen dicitur vnum per accidẽs, quia omnia ab eo inclusa habẽt ordinẽ materialem adinuicem, vt enim ait Albertus. 7. meta. primo tract. c. 6. Omne diffinibile oportet esse vnum secundũ primum, vel secũdum modum dicendi per se, & ideo accidens per accidens cũ suo accidente compositum non est vna ratione diffinibile, nisi primò ad per se reducatur: & tunc vnum nomen suę speciei ponatur, vt hoc nomen simum vel aquilum.

¶ Dico secundò, ꝙ quantitas indiuiduat substantiam quantum ad ea, quæ sunt secundariò de ratione indiuidui.

¶ Dico tertiò, ꝙ quantitas manens cum re facta supponit subiectum subsistens, sed nõ distinctum sensibile, demonstrabile determinatum ad hic & nunc: & ideo quo ad primum non indiuiduat, sed quo ad secundum. Plura enim sunt de ratione indiuidui, quàm subsistere.

Contra eandem inquantũ ponit materiam esse principium indiuiduationis arguit Scotus † primo. Quod est in se indistinctum vel indiuisum vel diuersum: non põt esse principium indistinctionis alterius, sed materia est huius: vt dicitur primo meta. † secundum antiquam translationem. ergo. *Sco. vbi supra.* *Tex. 17.*

Respondeo. argumentum concludit ꝙ materia non est principium indiuiduationis quo ad distinctionẽ ab alijs eiusdem speciei, quod conceditur. Est autem principiũ indiuiduationis quò ad eius incommunicabilitatem.

Secundò. philosophus. 7. meta. † & 12. eiusdem cap. 4 concedit distinctionẽ formæ sicut materiæ in particulari & ita vnitatem materiæ in cõmuni, sicut & formæ. Ideo oportet quærere, quomodo materia fiat vna. *Tex. 39.*

Respondeo. materia secundùm se cõsiderata pręscindens ab omni forma & habitudine & analogia ad formã, & vt est primum subiectum: nullo modo potest concipi, vt vniuersalis, & sic indiuiduat. Considerata vero cum eis, concipitur vt communis, & non indiuiduat.

Tertiò. compositum nõ est de se hoc: ergo nec materia, quæ est pars eius.

Respondeo. compositum, vt est in acceptione intellectus, est commune: & vt est non nisi fortè in potentia. Idem de materia dicitur a. S. D. super Boetio. de tri.

Quartò. Materia est eiusdem rationis in genito & corrupto: igitur habet eandem singularitatem.

Respondeo. materia in genito & corrupto est eadem secundum essentiã, nõ tamen est eiusdem rationis, quia cum eisdem dimensionibus terminatis.

¶ Contra. ponatur ꝙ in eadẽ materia sub eisdẽ dimensionibus succedant sibi primo forma aquæ, secundò forma aëris, tertiò forma aquæ. Constat autẽ ꝙ prima & secunda aqua differunt numero, & tamen sunt cum eadem materia & quantitate.

Respondeo primo. casus est impossibilis. quo admisso dicitur primo ꝙ ad vnitatẽ, indiuidui tria requiruntur. primò vnitas specifica, secũdo vnitas materiæ & quãtitatis, tertiò simultas existentiæ. in casu non concurrit tertium.

¶ Dico secundò ꝙ nõ est possibile ꝙ idem accidens quò ad esse & essentiam sit simul & successiuè in diuersis subiectis.

Arguitur ad idem secundum Durandum † ꝙ forma nõ indiuiduetur ex hoc ꝙ recipitur in materia. Taliter dicentes falluntur per ęquiuocationẽ. Nam esse in aliquo dicitur dupliciter aut per inhęrentiã aut per identitatẽ & essentialem prædicationẽ. Primo modo videtur procedere hęc opinio. Hæc vero inhærentia nihil facit ad constituendũ vniuersale vel particulare. Secundo autem modo est de ratione vniuersalis esse in pluribus & indiuidui in vno solo, & isto modo materia potest esse in pluribus sicut & forma. *Durãdus hic q. 2.*

Respondeo. S. Tho. non fallitur per æquiuocationem in hac materia. Scimus enim ꝙ aliud est esse aliquid in alio per inhærentiam: aliud esse per essentialem prædicationem. Verũtamen dicimus ꝙ in rebus materialibus compositis isti duo modi se inseparabiliter concomitantur. Nam homo est in Socrate. quia forma humana à qua principaliter sumitur natura specifica vniuersalis, est in materia Socratis per informationem. Nulla enim natura materialis subsistit, sed quęlibet est in alio non solum per essentialem idẽtitatem: imo est in aliquo à se realiter distincto: quia humanitas nec est anima nec ma-

tëria:nec vtrunque, sed est quid resultans ex illis.S.D.in 4.dist.20.q.1.art.1.

Cum autem arguens dicit, ꝙ esse in aliquo per realem identitatẽ sicut vniuersale in particulari,non plus cõuenit aut repugnat materiæ quã formæ.Dicitur ꝙ materia in se cõsiderata & vt est primum subiectum nullo modo habet rationem vniuersalis cum sit primum subiectum in nullo receptibile nec vt forma in materia:nec vt totũ in partibus.vide do.Albertum in Commen.super Porphy.ca.7.

Contra hoc nomẽ materia est commune pluribus materijs : ergo videtur esse vniuersale , sicut dicimus de hoc nomine homo.

Respondeo. Communitas nominis hincinde ęqualis est,sed res nominis dispar & dissimilis est. quia materia non est apta nata esse in multis,sicut natura communis.Nominamus autem materiam nominibus concretorum, quia non intelligimus eam nisi ad modum concretorum.

Aureol. Contra eandem conclusionẽ. arguit Aureolus.probando ꝙ natura specifica non contrahatur ad indiuiduũ per aliquod positiuum additum ad naturam primo.Illud additũ non pertinet ad rationem speciei per accidẽs. Omne eñ indiuiduum substantiæ est prius indiuiduo accidentis per Philosophũ & Commen.7.met.†neque per se quia esset aliquid cõmune,&sic quęritur per quod est indiuiduum.ergo. *Text. 11.*

Respondeo.illud additum per accidens se habet ad naturã speciei,per se vero est de ratione indiuidui,vt indiuiduum est.Ad improbationem dicitur, ꝙ indiuiduum accidentis præsupponit indiuiduationem substantię quo ad ea quæ sunt primo & per se de ratione indiuidui : non autẽ ea quæ secundario, imo quantitas ea causat.

¶ Dico secundò,ꝙ primo indiuiduãs substantiam, non est aliquod commune,sed materia prima,vt est primũ subiectum.

¶ Dico tertiò,ꝙ indiuiduans secundario substantiam , habet aliquid in se commune:vt aliquid ex se indiuiduum vt est quantitas:ex se enim sola habet partes tertio modo perseitatis , & formam totius.

Secundò.Illud additum est quid cõmune.stat enim cum cõmunitate actus specifici:ergo non indiuiduat.

Respõdeo.negatur antecedens.Additur enim illud indiuiduo quod est extra intellectum.cõmunitas vero actualis est in solo intellectu.

Tertiò.Illud additum nõ est esse existẽtię,quia est quoddã cõmune prędicatũ de me & de te:neque est appropriatio materiæ cum forma,quia aut accipis materiam in specie aut indiuiduo. Neutrum dici põt.forma eñ in specie appropriat sibi materiã in specie.In indiuiduo vero quęrendũ superest per quid illa materia sit indiuidua,& si per aliam materiã:erit processus in infinitum:neque illud additũ erit quantitas. Illud eñ non est formaliter quo fit indiuiduum,quo addito conceptui specifico:non habetur eo ipsum indiuiduũ, sed sic est quantitas:intelligimus enim hominem organizatũ:neque illud additum potest esse situs.Tum quia manet situs variatio indiuiduo.Tũ quia diuina virtute duo indiuidua possunt esse in eodem situ.ergo.

Respõdeo primò ꝙ ad indiuiduationem confert esse,quia de ratione indiuidui est habere in se indiuisum.Ad improbationem dicitur ꝙ quid cõmune potest conferre ad indiuiduationẽ non ad distinctionem,vel signationẽ.Vnitas enim quæ est de ratione indiuidui est esse indiuisum.

¶ Dicitur secundò,ꝙ materia prima vt est primum subiectum appropriatur indiuiduo substãtiæ quãtum ad primã radicem indiuiduationis,non autem vt concipitur communis per intellectum. Est quoque materia seipsa indiuidua: non tamen vltimatè, puta quantum ad signationem.

Dicitur tertiò,ꝙ quantitas est principium indiuiduationis secũdariò.Ad improbationẽ dicitur ꝙ quãtitas in se habet vnde concipiatur vniuersaliter & vnde indiuiduetur. Quod vero est in ea vniuersalitis est tantum de ratione conceptus specifici.

Dicitur quartò,ꝙ situs quę est quãtitatis, est prima radix indiuiduationis, quo ad signationẽ & distinctionẽ, quæ secũdario competũt indiuiduo.Ad improbationẽ dicitur ꝙ laborat in ęquiuoco. Procedunt enim illa media de situ, quæ est ordo partium in toto.

Ad

Durãdus hic.q.2. Ad idem arguit Durandus.† Vniuersale & singulare sunt realiter idẽ: ergo habent realiter eadem principia, sola ratione distincta. antecedẽs probatur. Idẽ enim quod dicit. species indeterminatè dicit indiuiduum determinatè.

Respondeo. negatur antecedens. Est enim cõtra mẽtem Philosophi. 7. meta. tex. 39. Natura eñ indiuidui vt sic addit aliquid supra naturam speciei in rebus materialibus.

Sciendum ꝙ cum natura vniuersalis prout prę̨scindit ab indiuiduãtibus est ens reale actu vel potẽtia, tamen vt sic non est indiuidua. vide do. Albertũ. vbi supra, ca 3. licet autem hic videatur dicere ꝙ vniuersalia sint verissime: tamen in commento prædicamẽtorum tractatu de prædicamento substantię ca. 4. ꝙ esse perfectum vltima peerfectione nõ habent nisi indiuidua. Item dicit. ꝙ esse singularium est esse simpliciter, & omne aliud esse est esse secundũ quid. Neque est hic contradictio quia esse vniuersalium est esse verissimum. id est purissimum, quia nulli extraneo permixtum. Est autem imperfectum, quia secundum quid & in potentia.

Ex dictis patet ꝙ non est vanũ quærere principium indiuiduationis aliud à principio naturæ specificę. vnde probat Scotus. q. 4. super. 7. meta. nouẽ rationibus, ꝙ natura lapidis de se, non est hæc.

CONCLVSIO III. Indiuiduatio aliter conuenit angelo quã homini. Hãc ponit. S. D. 2. sen. di. 3. q. 1. ar. 2. item prima parte. q. 13. ar. 9. Huius ratio est: natura cui competit incommunicabilitas per seipsam: non indiget indiuiduatiuo extrinseco, sed quęlibet natura angelica est huiusmodi. ergo.

CONCLVSIO IIII. Angelus non solũ est sic immaterialis: ꝙ nõ est ex materia & forma cõpositus: verum etiam: quia non est informatiuus materiæ: nec potest vniri materiæ sicut forma. Hanc ponit. S. Doc. 2. sen. di. 3. q. 1. ar. 6. item prima par. q. 51. item cõtra gen. 3. ca. 89. item de spiri. cre. q. 2. Huius ratio est. Nulla substantia habẽs in se integram materiam suæ speciei: potest esse naturaliter informatiua materiæ. sed quilibet angelus est huiusmodi. ergo. Item remota causa, remouetur effectus, sed in angelis non est reperibilis causa vnibilitatis ad materiam & ad corpus. scilicet imperfectio & indigentia acquirendi scientiã per organa materialia. ergo.

Contra prædicta arguitur: probando ꝙ angelus possit vniri materiæ vt forma. Si enim hoc implicaret contradictionem: hoc ideo esset, quia subsistens fieret inhę̨rens, quod non magis implicat, quàm quod inhærens fiat subsistens: hoc autem non implicat: vt patet in accidentibus eucharistiæ. ergo. *Ab Aureolo.*

Respondeo. Consurgit quoq; contradictio, quia nulla natura specifica completa potest formaliter alteri vniri ad constituendum aliam speciem.

Secundo. Non magis forma dat esse materiæ quàm quidditas siue natura supposito, sed virtute Dei, quidditas diuina quiddificat suppositũ Christi hominis, & concurrit cũ illo ad esse quid. Igitur & angelus potest dare esse corpori. maior patet: quia quod quid est & id cuius est: idem sunt. 7. meta. † non sic autẽ materia & forma. minor quoque patet dicente Alexandro papa in decretali, ꝙ Christus est quidditatiuè duo. scilicet homo & Deus. *Tex. com. 11.*

Respondeo. Multæ ibi sunt dissimilitudines: nam in Christo natura & suppositum non concurrunt ad constitutionem vnius nouę naturæ, sicut forma & materia. Item neutrum informat alterum: sicut forma materiam, sed solum trahit humanam naturam ad diuinum suppositum. Item angeli esse finitũ est: nec potest actuare simul duas naturas specificas.

Tertio. Philosophus & Commentator posuerunt intelligentias esse formas corporum cœlestium quæ mouẽt, & tamen posuerunt eas esse subsistentes. ergo.

Respondeo. negatur antecedens loquendo propriè de forma cuiuscunque materię. vnde philosophus. 8. phy. † probare conatur. quòd primus motor non sit virtus in corpore. Si qui vero posuerunt cœlos esse animatos æquiuocè loquuti sunt. *Tex. 79.*

Sciendum implicare contradictionem formam substantialem informare materiam: quin consurgat noua species loquẽdo ꝓpriè de informatione, si

autem æquiuoces non contendo tecũ, quia sic posset dici, ꝙ pes est forma sotularis.

Sco. 2. di. 1. q. 6.

Arguit quoque Scotus contra dictũ in tertia conclusione. s. ꝙ distinctio specifica animæ rationalis & angeli nõ sumatur penes intelligere cum discursu & sine discursu. primo sequeretur ꝙ in anima essent duæ intellectualitates diuersæ speciei: nã nõ discurrit circa principia, discurrit autem circa conclusiones.

Respondeo primò. Non est mens. S. Tho. in duobus dictis ꝙ sit essentialis & specifica differẽtia angeli & animæ, sed ꝙ sunt signa vel effectus ex ea procedentes & vnũ angelo aliud vero animę est connaturale. 2. sen. di. 3. q. 1. ar. 6. & 1. parte. q. 5. ar. 2. Ad argumẽtum negatur sequela, quia vtraque operatio ex ęquo non cõuenit. Nã vna conuenit imperfectè & participatiuè, neque ex hoc ꝙ habet duos actus specie differẽtes, sequitur ꝙ habeat duas intellectualitates specie differẽtes, quia vna perfectè & plenè sibi conuenit.

¶ Dico secundò. S. Tho. in q. de aĩa. q. 7. ad primum. dicere ꝙ quia anima cõclusiones & principia intelligit per species à phantasmatibus abstractas, & ideo non est diuersum intelligere secũdum speciẽ. Hoc autem est intelligendum de tali differentia specifica, quàm oporteat reduci in differentiam specificam potentiarum naturalium.

Secundò. sequitur ꝙ anima beata habeat duas operationes specie distinctas. Nam in obiecto beatifico nõ discurrit, discurrit autem circa obiectum naturaliter cognitum: ergo.

Respondeo. S. Tho. vbi supra respondet ꝙ secundum operationem rei naturalem tantum iudicatur de specie, videre autẽ in verbo est operatio supra naturam angeli & animæ. Vtrique cõueniens secundum participationem superioris naturę: ideo illa duplex cognitio in anima non arguit duplicem potentiam naturalem intellectiuam in ea.

Tertiò. si intellectualitas angeli & animæ differunt specie. omnia quæ dependent essentialiter ab hac & illa specie, differũt. Quod patet esse falsum in visione beata: quæ essentialiter & si nõ totaliter ab vtraque dependet & tamẽ specie nõ distinguitur in angelo & anima: alioquin omne indiuiduum vnius perfectionis speciei perfectius esset in quolibet indiuiduo alterius.

Respondeo. sequela nõ est vera nisi in proximè & immediatè dependentibus. Visionis vero beatę proximũ principium est lumen glorię se habens per modum potẽtiæ & diuina essentia Dei formans intellectum per modũ speciei intelligibilis. Vnde visio beata in angelo & in anima sunt eiusdem rationis, quia prædicta in vtroque sunt eiusdem rationis.

Quartò. Si angelus non discurrit aut ideo est, quia cognitis principijs nõ habet potẽtiam cognoscendi cõclusiones si ei essent incognitę, aut quia à principio sunt ei actualiter cognitæ oẽs conclusiones: aut habitualiter. Non primũ, quia talis discursus dicit perfectionem. Non secũdum vt patet. Non tertium: quia non ponit essentialẽ differentiam inter animam & angelũ. Neque enim anima discurreret, si ei notitiam conclusionum infunderet Deus cum notitia principiorum. ergo.

Respondeo primo. Ideo angelus nõ discurrit, quia in eo est perfectio luminis intellectualis & potẽtiæ intellectiuè, qua cognito principio, mox cognoscit quicquid sequitur naturaliter.

¶ Dico secũdò, ꝙ angelus neque oẽs conclusiones neque omnia actu cognoscit: tamen cognito actu aliquo principio: omnes conclusiones ex illo sequẽtes considerat. Quod autem subdit de infusione notitię factæ aĩæ nostrę nihil valet, quia hoc anima nõ haberet ex proprietate suæ naturę sicut angelus. Et hoc dato adhuc anima nõ esset tanti vigoris luminis ꝙ in principio videret omnes conclusiones.

¶ Ex dictis patet responsio ad id, qđ quinto loco obijcitur.

CONCLVSIO V. Est. Nulla species angelica est de se multiplicabilis in plura indiuidua. Hanc ponit. S. Tho. de spiritu cre. q. 8. Item prima parte. qõ. 50. art. 4. Item secundo sen. di. 3. quæstione prima. art. quarto. Item secundo contra gen. cap. nonagesimotertio. Ratio est omnis natura specifica plurificabilis ex se per multa indiuidua est materialis seu habens materiam, ex qua vel in qua dimensionibus subiectam. sed natura angelica non

est hu

est huiusmodi : ergo.& vbicunque. S. Tho.loquitur de hac materia fundat se super hoc principio.

Scot. hic. q.7. Contra conclusionem arguit Sco. † primò.Omnis quidditas quantũ est ex se est cõmunicabilis : sed angelica species est quidditas : ergo de se communicabilis.prima probatur:quia si quidditas omnis non esset communicabilis vel communicabilitas repugnaret ei ratione perfectionis quidditatiuæ aut imperfectionis. non ratione perfectionis:quia communicabilitas secundum fidem catholicam conuenit quidditati diuinæ : quæ summè perfecta est : nec ratione imperfectionis:quia communicabilitas conuenit quidditatibus compositis quæ sunt imperfectæ. restat ergo maior vera.

Communicatio triplex. Respondeo primo.quòd communicatio est triplex per modũ vniuersalis, quomodo vniuersale vel quidditas cõmunicatur suis indiuiduis per modum essentiæ communis pluribus suppositis sola relatione distinctis,& per modum assumptibilitatis.

¶Dico secundò quòd si maior accipiatur primo modo est error:quia probat.S.Tho.primo.sen.di.19.q.4.arti.2. quòd in diuinis non est totum vniuersale. Similiter secundo modo:quia sola diuina essentia illo modo est communicabilis. Si autem primo vel secundo modo petit principium.

¶Ad probationem dicitur quòd hoc repugnat sibi ratione perfectionis:quia ex quo est natura immaterialis repugnat sibi diuisio in partes subiectiuas sicut repugnat naturæ diuinæ habere partes subiectiuas & particularia. primo sent.dist.20.q.4.art.2. Item prima parte.quæst.3.art.5.item primo contra gen.ca.25.

¶Dico tertiò ꝙ si arguens loquatur de alia communicabilitate non est ad propositum:quia nõ quærimus vtrum natura specifica angeli possit esse eadẽ numero in multis suppositis.Sed vtrum natura specifica eadem existens secundum rationẽ & diuersificata secundum esse possit esse in diuersis indiuiduis sicut vniuersale in particularibus:ideo argumentum non est ad propositum.

Secundo.Nulla quidditas de se existens hæc potest intelligi absque contradictione sub ratione vniuersalis sed angeli quidditas intelligitur vt vniuersalis:ergo non est de se.hæc prima patet : quia ratio intelligendi repugnaret suo obiecto.

Respondeo vera est maior:si intelligeretur vt in se est : sed quia tales formas non intelligit humanus intellectus nisi per modum substantiarum materialium:ideo intelligit eas sub ratione vniuersalis & particularis abstracti & concreti.

Tertiò. Omnis quidditas de se hæc in sui ratione includit singularitatem, ac principia singularia.sed nullo creata est talis.ergo.

Respondeo.maior est vera quãdo intelligitur vt in se est vt à Deo & ab angelis : nõ autẽ prout a nobis cõcipitur.

Quartò. Deus potest hunc angelum in hac specie annihilare:isto annihilato Deus potest hanc speciem reparare in aliquo alio indiuiduo:non in eodem secundum istam opinionem: quia secundum istos homo non posset resurgere idem numero:nisi anima intellectiua remanente eadem numero: ergo in eadem specie erunt plura indiuidua saltem successiuè.

Respondeo.negatur minor,nam secundum S. Tho.in quoli.4.art.5.Deus potest annihilare omnem rem permanentem à se creatam & annihilatã potest eadem numero reparare. Ex quo patet quòd Scotus non vidit totam theologiam sed partem.potissimè in.4. dist.44.q.1.art.1.q.2. vbi videtur dicere oppositum huius quod nunc dictum est.

Quinto.Animæ intellectiuæ distinguuntur numero in eadem specie : & tamen sunt immateriales:ergo &c.

Si dicatur vt.S.Tho.de spiritualibus cre.q.9.ad tertium.Item in.q.de anima. quæst.3.ad.15.Item contra Gen.secundo cap. 75. & 81. quòd animæ habent inclinationem ad corpora:& ita habent aptitudinem perficiendi materiam : & ideo per diuersas aptitudines distinguuntur.

Contra.ista inclinatio non est entitas absoluta:quia nihil potest inclinari ad se.Igitur præsupponit entitatem absolutam & distinctam : & ita in illo priori sine huiusmodi habitudinibus distinguetur hæc anima ab illa.

Respondeo. ista inclinatio non est entitas absoluta sed respectiua præsupponens distinctionem absolutam ani-

mæ distinctam ab aliis specifice: non autem solo numero ab aliis animalibus: sed potius facit illã distinctionem numeralem.

Contra. Illa aptitudo non potest esse de formali ratione animæ cum sit respectus: quia respectus non est de formali ratione absoluti.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem dicitur quòd hæc anima inquantum hæc anima non dicit purum absolutum, sed absolutum cum respectu: sicut & anima inquantum anima & forma inquantum forma dicit respectum ad suum formale.

Aduertendum, cum dico hanc animã dico tria. Primũ est substantia eius. Secũdum est vnitas eius in se. Tertium est distinctio eius ab aliis eiusdem speciei. Respectus est tantum principium indiuiduationis quo ad tertium. Efficitur autem hic respectus per suum subiectum & per suum terminum, aliter tamen & aliter, quòd enim sit indiuisus habet ex subiecto: quòd sit distinctus habet ex termino.

Sexto. August. in Enchiridion capit. 9. dicit quòd quia tota natura seu species humana ruerat: ideo misertus Deus ad eam saluandam venit: non autem venit ad saluandam naturam angelicam: quia tota non ruit. Ecce quòd August. dicit totam naturam angelicam non lapsam esse per peccatum: quod non potest esse verum: si tot sunt species quod sunt indiuidua. sic enim multæ naturæ angelicæ totaliter lapsæ essent: humana autem tantum vna: cum humana non sit nisi vna.

Respondeo. vt. S. Tho. de spi. cre. q. 8. ad primum. Natura humana & angelica possunt dupliciter accipi. Vno modo secundum esse naturæ: & sic natura humano est vna: angelica vero plures. Alio modo accipiuntur secundum esse viæ scilicet vt viatrices ad beatitudinem supernaturalem. & sic sicut natura humana est vna tendens per liberum arbitrium flexibile remediabiliter. ita omnes angeli econtrario sunt vna natura tendens ad patriam. Et secundum hãc considerationem loquutus est beatus August.

Secundò. Si angelus ex sola carentia materiæ habet totam perfectionem speciei: quæ est nata esse in infinitis habet infinitam perfectionem: ergo talis species non est per differentiam limitata: quod est inconueniens.

Respondeo primo. quòd angelus non habet in se perfectionem infinitorum indiuiduorum quia non est natus esse in pluribus indiuiduis.

¶ Dico secundò, quòd non est inconueniens angelum esse infinitum secundum quid: licet sit finitus simpliciter quo ad esse: quòd est receptum in aliqua natura. 1. parte. q. 7. art. 2.

Octauo. Si angeli solo numero non distinguerentur: hoc ideo esset quia distinctio eorum cum sint formæ est formalis & consequenter specifica. sed hoc non valet: quia differentia formalis dicitur differentia formarum & in forma vt in ratione distinguendi. prima non est specifica: sed secunda.

Respondeo primo. quòd in substantiis separatis non potest esse distinctio formalis nisi secundo modo scilicet ex ratione formæ: vt probat Bernardus de gannaco in impugnationibus Henrici quolib. 2. q. 8. quia non habent materiam in qua nec ex qua: nec quantitatem: nec proprietatibus absolutis distingui possunt: qnia supponunt suum subiectum indiuiduatum.

¶ Dico secundò quòd dicere angelos distingui per rationem suppositi & subsistentiæ quam habent à Deo non à se: sicut dicit Henricus nihil valet. vt probat Bernardus ibidem. Aut enim intelligit quòd si subsistentia & suppositum sunt idem: aut nõ. si idem: suppositum non potest esse ratio distinctionis suppositorum sub vna specie: quia illud in quo conueniunt duo supposita non potest esse ratio distinctionis eorum. Tum quia oportet quærere aliud contrahens cum ratio suppositi sit communis duobus suppositis. Tum quia in suppositis materialibus si essent plura in vna specie nõ esset oppositio: cuius ratio exigitur ad distinctionẽ.

¶ Si vero dicatur, quòd illa duo sint aliud & aliud: sicut in Deo dicimus plura supposita & vnum subsistere: & vna subsistentia sicut & vnũ esse quasi subsistentia sit esse suppositi & per illam distinguatur. Contra ideo esse est aliud in hoc & in illo supposito: quia illa supposita sunt distincta: non ergo distinctinctionem facit: sed supponit.

¶ Dico tertiò per easdẽ rationes probari

bari posse, ꝙ duo angeli non possunt solo numero differre sub eadem specie per proprietates indiuiduales & hæcceitates. Tum quia inter illas nulla est oppositio:nec ratio incompossibilitatis. Tum quia commune est omnibus habere hæcceitatem. Tum quia aut illæ proprietates sunt eiusdem rationis vel alterius. Si eiusdem non est per se quid distinguũtur ipsæ. Si alterius, ergo nam diuisa potius habet rationem generis quàm speciei.

Durandus hic q. 3.

Ad idem arguit Durandus † primo. Omnis natura, quæ producitur ab agẽte actione iterabili est plurificabilis secundum numerum. Sed omnis natura creata est huiusmodi:ergo.prima patet, quia agens pluribus actionibus plura producit. Et hæc est causa, quare in diuinis non possit esse nisi vnicus filius, quia actio qua producitur non potest iterari.minor probatur, quia producitur voluntate Dei.

Respondeo primo.negando maiorẽ. vnde si Deus annihilaret Gabrielem,& iterum eum produceret: eundem numero produceret.

¶Dico secundò,quòd non potest eadem actio iterari, nisi idẽ producatur.

¶Dico tertiò argumentum fundari super fundamento instabili, quod est. Actio diuina est iterabilis, ita ꝙ secunda essentialiter sit distincta à prima.Est enim actio diuina idem, quòd essentia diuina.

Secundò arguit. negare ꝙ Deus non posset producere plures angelos in eadem specie, repugnat diuinæ omnipotentiæ. Ait enim.b.Augu.tertio de libero arbitrio. Deus potuit creare angelos,quos in gradibus gratię eorum qui ceciderunt collocaret, & consequenter fuissent æquales in naturalibus,secundum quæ dantur eis gratuita. Et propter hoc illa opinio condẽnata est Parisiis in tribus articulis.

Respondeo primo. negando antecedens.Ad auctoritatem.b. Augustini dicitur ꝙ non est ad propositum,quia nouiter creati non necessariò essent eiusdem speciei,sicut nec homines qui nũc assumuntur ad gradus gratiæ angelorum. Ad probationẽ dicitur : quia licet vt nunc angeli secundum gradum naturæ receperint gradum gratiæ, tamen Deus aliter facere potest.

¶Dico secundò, ꝙ articuli Parisieñ. in quantum tangunt doctrinã.b. Thomæ sunt reuocati. Possent etiam exponi,sicut exponitur quoddam dictum b. August.Cum enim dicitur error est dicere Deum non posse producere duos angelos eiusdem speciei, id est si hoc intelligatur ex impotentia Dei,nõ autem ex impossibilitate sicut præteritũ non fuisse.

¶Dico tertiò,ꝙ cum dicit S.Thom. duos angelos esse eiusdem speciei est totaliter impossibile nec à Deo factibile : intelligit secundum ordinem vniuersi nũc nobis cognitum, licet posset dare alium ordinem rebus, & secundũ illum posset facere duos angelos eiusdem speciei. videatur S.Thom.in tract. de vnitate intellectus.

Attende quõ angeli sint plurificabiles.

Henricus in 2.quolib.q.8.

Ad idem arguit Henricus. † Omne quod ex natura sua non habet esse in aliquo determinato,sed ꝙ sit in hoc habet ab agente indifferenter se habet ad esse in vno vel in multis.Sed omnis essentia creata est huiusmodi, ergo minor probatur. Omnis enim essentia creata est de se abstracta & consistit in intellectu, nec habet rationem suppositi,& producitur ab agente.

Respondeo.relicta responsione Bernardi de Gannaco negantis minorem huius argumenti, distinguitur maior, nam essentiam non determinare sibi suppositum certum potest intelligi dupliciter:primo quia ex se non habet, ꝙ actu sit in aliquo determinato plus isto quàm illo. secundo quia non est plus habilis ad hoc quàm illud, nec plus sibi repugnat hoc quàm illud. in primo sensu maior est falsa: minor vero vera. in 2. vero sensu maior est vera: & minor falsa. nam natura Gabrielis ex se determinata est ad illud suppositum & inhabilis ad omne aliud creatum.

Secundò arguit, sicut se habet forma materialis ad materiam, sic forma immaterialis ad suppositum.sed forma materialis est possibilis ꝙ sit multa.ergo & immaterialis potest esse in multis suppositis.

Respondeo.primò negatur similitudo. nam forma immaterialis est tota essentia suppositi: forma autem materialis distinguitur essentialiter à materia.

¶Dico secundò, quòd admissa similitudine,negatur consequentia.nam licet essẽtia immaterialis indiuiduetur

per suppositum, sicut forma materialis per materiam, tamen non ita multiplicatur: quia materia est multiplicabilis, non autem suppositum immateriale.

Tertiò. Deus potest facere tot animas extra corpus: quot facit in corpore. ergo pariter substantias separatas solo numero distinctas. consequentia patet, quia ambæ sunt formæ immateriales. antecedens probatur, quia ex corpore causalitas Dei non dependet.

Respondeo. negatur consequentia. ad probationem dicitur, ꝙ licet ambæ sint formæ immateriales, tamen anima dicit habitudinem ad corpus, sine qua si crearetur non esset eiusdem speciei, hanc vero habitudinem non habent substantiæ immateriales.

Quartò. Hoc pertinet ad magnam Dei simplicitatē, quòd eius essentia sit quædam singularitas non multiplicabilis. ergo multiplicari secundum numerum conueniet separatis.

Respondeo. Bernardus negat consequentiam & benè, quia licet essentia diuina distet in infinitum ab essentia creata, tamen in hoc, & in multis aliis conuenit.

Text. 44. Quintò. Cœlū & intelligentiæ proportionantur. 12. meta. †Sed Deus potest creare duos orbes eiusdē speciei. ergo & duas intelligentias. Aut dicendum vt Ari. esse quosdam deos: quod optime improbat Auicen. 8. met.

Respōdeo. primò iuxta Bernardum hoc argu. est contextum ex lana & lino. maior enim est Philosophi: sed minorem non concederet.

¶ Dico secundò, non oportet secundum veritatem, ꝙ motor orbis ita proportionetur mobili, ꝙ omnino æquetur ei in virtute. Hoc enim Philosoph⁹ ideo posuit, quia opinatus est, ꝙ angeli moueant orbes ex quadam naturali necessitate. Nos autem per liberum arbitrium, quia per intellectum. vnde arguere ex idētitate mobilium in specie, identitatem mouentium in specie est ponere talem proportionem inter orbes & intelligentias, qualem posuit Arist. quam nullus rectè sentiēs potest ponere.

¶ Dico tertiò, nos nō ponimus prędicta: quoniam Arist. vocet substantias immateriales diuinas, sed ex natura distinctionis indiuiduorum sub vna specie, philosophus de primo phy. omnem formam vocat quid diuinum, quare & substantias immateriales dixit diuinas.

Vltimò arguitur. Materia & quantitas non sunt præcisa ratio indiuiduationis, nisi in rebus materialibus. ergo quia separata non habent ea: non ideo multiplicantur numero. antecedēs probatur. primo auctoritate Damasceni li. primo de duplici natura & vna hypostasi Christi. Hypostases inquit diuiduntur caracterıstıcis proprietatibus. Item Auicen. 1. & 3. meta. dicit quòd æquiuitas accipitur cum proprietatibus, & accidentibus signatis est singularis. accidens autem dicitur tripliciter. Primo modo pro omni eo quod est extra essentiam rei, & hoc modo ratio suppositi, vel existētiæ in comparatione ad essentiam dicitur accidens. Secundò modo quando vnum se habet ex additione ad alterū, vt materia indiuiduat formam. Tertio modo quo subtracto, non subtrahitur esse rei & tamen accipit hoc esse signatum ab illo: sicut corpora humana, quibus indiuiduantur animæ rationales.

Respondeo. Damascenus & Auicenna per proprietates intelligit principia indiuiduantia, quæ ita sunt propria vni quod nō alteri. cum vero distinguit de triplici accidente: & quòd ratio suppositi sit causa indiuiduationis eo admisso, non tamen est causa multitudinis indiuiduorū sub vna specie. & hæc tantum de hac quæstione.

QVAESTIO II.

QVęritur secundò. Vtrum intelligere angeli, sit eius substantia. *Isiodorus Mediolanensis.*

PRO hac quæstione sit prima conclusio. Intelligere angeli non est sua substantia. Hanc probat S. Tho. 1. parte. q. 54. art. 1.

Huius ratio est. intelligere angeli nō est subsistens, sed sua substantia est subsistens. ergo intelligere non est eius substantia.

Contra. arguunt quidam †volentes probare quòd intelligere non dicat aliquid absolutum distinctum à potentia intellectiua, sed solum respectū potentiæ ad obiectum. primo sic. quæ ex opposito distinguūtur, non possunt esse vnum & idem, sed actus primus & secundus sunt huiusmodi secundo de anima. actus aūt prim⁹ est forma absoluta. igit̃ opatio erit forma respectiua. *A Greg. recitati. 2. d. 7. q. 7*

Respondeo. Iuxta Gregorium argumentum

mentum concludit propositum.s.ꝙ intellectus & intellectio distinguuntur. Neque vlterius sequitur ꝙ sit forma respectiua.aliàs sequeretur, si albedo est qualitas:nigredo nõ sit qualitas:cũ ex opposito distinguantur.

Secundò.Omnis forma absoluta habet operationem.ergo etiam intelligere esset intelligere, & sic in infinitum esset processus.

Respondeo primò, negatur antecedens:quia iuxta Commẽ.3.phy.cõ.84. quantitas non est actiua.Non enim vllo modo necessariũ est ꝙ omnis forma habeat propriam operationem nisi sint formæ de prima secunda vel tertia specie qualitatis habẽtes quoque esse reale,quietum & non intentionale fluens.

¶ Dico secundò ꝙ intẽtio habet realem effectum.s.verbum.de potentia.q. 8.ar.1.item prima parte.q.27.ar.1.

Tertiò. Sicut se habet lucere ad lucens:ita intelligere ad intelligẽs:sed lucere non est aliquod absolutum additum luci.ergo nec intelligere probatur similitudo,quia vtrunque est actus immanens.

Respondeo.negatur simpliciter similitudo:lucere nãque non se habet ad lucens, vt actus secundus, sed est actus primus, lucere namque est ipsum esse lucis,quod dat suo subiecto,& ita dico de albere,calere,candere.

Quartò.Omne absolutum põt Deus separare à suo subiecto, sed intelligere non potest separari ab intellectu. ergo.

Intellectio est separabilis.

Respondeo.negatur minor. Et talis intellectio separata adhuc esset intellectio,quia licet nullus per eam intelligeret actu,apta tamẽ nata est dare intelligere:si inhæreret intellectui.

Quintò.Videre non est forma absoluta, quia in eo adunantur contraria. ergo multominus intelligere.

Respondeo. Argumentũ deficit primo quia in vno absoluto non plus adunari possunt duo contraria quã in vno respectiuo.secundò subsũptũ virtualiter.s.in actu intellectus adunari possunt contraria:nõ est verum prima par. q.85.ar.4.ad tertium & quartum.

Sextò.Commen.3.de anima. cõ.14. dicit quòd passio intellectus est passio tantum sine translatione:hoc autem est pati obiectiuè,non subiectiuè.

Respondeo.Illa auctoritas est intelligenda de transmutatione propriè sumpta,quæ est à cõtrario,sed non de trãsmutatione,quæ est exitus de potentia in actum vt habetur.2.de anima tex.& com.57.& 58.item dicitur ꝙ illa verba dicuntur præcipuè ad saluandum,ꝙ intellectus est immaterialis,non obstãte,ꝙ intelligere sit passio.

Septimò.Per exemplum philosophi de pictura & tabula habetur, ꝙ sicut non recipitur subiectiuè color in tabula,sic nec intellectio in intellectu.

Respondeo.Illud exemplum secundum Commenta.nõ est verum,sed est via ad intelligendum:est autem secundum Commen.sic ad propositum:quoniam quemadmodum tabula nullam picturam habet in actu neque potẽtia propinqua actui.ita in intellectu, non est aliqua formarum intellectarũ quas recipit.

Octauò.Secundum philisophum vna intelligentia intelligit aliam per essentiam & non per speciem inhærentem. ergo intelligere non est actio elicita neque ab intellectu angelico neque humano.

Respondeo primo dicit Gregorius non est intentio philosophi, ꝙ vna intelligentia per essentiã propriam tanquam per intellectionem intelligat aliam,sed per essentiam intellectam.

Dico secundò,ꝙ S.Tho.de veri.q.8. ar.7.probat intentionem philosophi esse ac Commen.ꝙ intelligentia intelligens seipsam intelligit per essentiam suam:non autem alias : ad quẽ sensum exponit alia dicta quæ videntur sonare oppositum.

¶ Dico tertiò.posse breuius dici ꝙ vna intelligentia in mente alterius supplet vicem speciei & actus primi, non autem vicem intellectionis vel actus secundi 4.sen.dist.49.qõ.2.ar.1.& prima parte quæst.12.ar.2.sed qualitercũque intellexerit Commen.non est multum curandum.

Vltimò arguit sic. Visio beatifica creaturæ est intelligere, & tamen non est operatio intellectus:ergo. probatur secunda pars.Tum quia visio beatifica est infinitorum & perpetua : operatio vero intellectus neutrum est, cum sit finitę perfectionis.Tum quia sequeretur quòd summè beatus repletus forma

ma diuina, non tot posset capere formas: quot beatus inferior par tamē in naturalibus,& sic non ita perfectā habere cognitionem in genere proprio: quod est inconueniens. Tum quia videtur hęc esse opinio Aug.8.super geñ. ad literā dicētis de paruis:ꝙ Deus loquitur ad intellectuales creaturas illuminandas per suā substantiā,cum iam possunt capere loquutionē eius qualis est in verbo eius.Itē ex intentione Philosophi est & Cōmen.qui dicunt quod Deus ipse intelligitur per seipsum absque intellectione media ab alijs intelligentijs abstracta.ergo.

Respōdeo.ꝙ visio beatifica est actus ab intellectu creato elicitus,vt probat S.Tho.4.di.49.q.1.ar.2.quęstio.2.& in prima secūdæ.q.3.ar.2.item prima par. q.12.ar.5.item.q.62.ar.9.

¶Ad primam probationē dicitur ꝙ Gregorius refert tres modos cognoscēdi plura in verbo:ꝙ nūc aliquis beatus videat.duo autem primi sunt phantastici & falsi,& nullo modo ad mentem.B. Tho.tertius autem modus pro nūc acceptatur,qui est,ꝙ qlibet beatus à principio suæ beatitudinis habet visionem Dei,& omnium aliorū in verbo:quam Deo placet illi ostēdere.nec postea noua fit ei reuelatio:sed semper simul & vnico actu videt quæcunque in verbo visurus est:& sic illa visio vt est actus elicitus non est infinitę perfectionis & perpetuus.

Ad secundā relicta responsione Gregorij,dicentis hoc loco multa:quæ B. Tho.negaret:respondetur:vt idē respōdet prima par.q.58.ar.7.ad secundū.ꝙ nihil prohibet in angelis esse vtranque cognitionē.Ex quo patet ꝙ visio creata diuinæ essentiæ compatitur secū visionem creaturę in proprio genere: qa secunda refertur à beatis ad primā.plures vero intellectiones adinuicē nō ordinatę sufficiēter,non concludūtur inesse eidem simul ex pluralitate specierum in eadem parte animę aut ex pluralitate habituum in anima.de veri.qō. 8.arti.14.

¶Ad tertiā dico,ꝙ sic arguentes debent attendere ꝙ Aug.& si dicat:quòd Deus loquitur illis per suam substantiā:non tñ dicit,ꝙ illi audiant per substantiam Dei:vnde breuiter ex illa auctoritate non plus pōt haberi:nisi ꝙ diuina essentia in cognitione beatifica tenet vicem actus primi:non autē actus secundi.de intentione Commenta. dictum est prius.patet ergo ꝙ diuina essentia non potest esse intelligere intellectus angelici: quo formaliter intelligit.

Arguitur etiam ꝙ intelligere nō sit agere,sed pati vel recipere actum intelligendi:qui solum est effectiuè ab obiecto.Huius mentis est Godofre.5.quoli.q.2.cuius hęc sunt efficaciora medio: primo enim sic arguit,Intellectus est potentia passiua. ergo intelligere quod est eius perfectio,est receptio. *An intelligere sit pati & ab obiecto.*

Respondeo.Cum eadem potētia possit esse actiua & passiua respectu diuersorum:eius perfectio vt actiua consistit in exercendo actionē, sed in patiendo vt passiua.intelligere autem est perfectio intellectus:vt est potentia actiua.

Secundò.intelligere facere & intelligere fieri.id est subiectum & efficiens intelligere sunt diuersa principia, sed subiectum intelligere est intellectus.ergo efficiens erit obiectum.

Respondeo ꝙ vt dicit Ber.prædicti termini:intelligere:facere:& intelligere fieri:sunt de nouo inuēti ad fingēdas nouitates.Relicta responsione eiusdem dicitur:ꝙ productio actus intelligendi & eius receptio attribuuntur diuersis principijs totalibus,quia principium actuum totale proximū est intellectus sub specie,sed principiū receptiuum est intellectus solus:& nō species sola:nec species cum intellectu. de hac materia est.S.T.de veri.q.8.ar.ad.7.

Cum autem dicit.S.T.ꝙ intelligens non se habet vt agens.intellige totale, non autem partiale:similiter cum dicit ꝙ intelligens non sit patiens:sicut patitur:quando recipit actum primum, vel non patitur ab aliquo extrinseco alteratiuo sui.

Tertiò.Contra rationē est potentiæ actiuę & passiuę ꝙ sit principium alicuius in se manentis.ergo intellectus nō potest esse causa passiua & actiua intelligere.antecedens probatur.quia potētia actiua est principium transmutandi aliud inquantum aliud:passiua vero est principium transmutandi ab alio inquātum aliud. *9.met. tex.2.* *Intellect' diffinitionis potentiæ.*

Respondeo.antecedens verū est tantum in causa totali.& ideo negatur cōsequen

sequentia:quia intellectus est causa actiua & passiua partialis intelligere. Ad diffinitionē dicitur ꝙ ille diffinitiones sunt veræ de potentia transmutatiua secundum motum & mutationem:cuiusmodi non est sensus intellectus & voluntas.

¶ Dico quoque supposito,ꝙ illa diffinitio esset vniuersaliter de potētia actiua:non dicit ꝙ est principiū trāsmutandi semper alteram,sed dicit sic.5.meta.† Potestas dicitur quidē principium motus & mutationis in alterū aut inquantum alterum:quo aperte demonstratur nihil prohibere,idē esse sui trāsmutatiuum:licet aliter & aliter hæc ex Grego.sic intellectus vt est actu specie intelligibili informatus:transmutat seipsum inquantum est potentia receptiua actus secundi.

Text.17.

Ad idem arguit Adā.† si omne intelligere est actio elicita.sequitur ꝙ solus Deus sine intellectu creato,non posset creare visionem Dei,quod non est dicēdum:tum quia intelligere non semper requirit effici ab eo,qui intelligit:vt patet secundum philosophum de intelligentijs intelligentibus multa per suas substātias. Tum quia sequeretur quòd Deus non posset beatificare creaturam sine ea. Tum etiam quia sequeretur ꝙ anima & angelus essent infinitæ perfectionis:possent enim producere actionem omnem intellectus : quam Deus potest producere.

Adam in 1.q.3.

Rñdeo.dico primo,ꝙ licet Deus de se solo posset creare intellectionē & separare à quocūque subiecto:vel infundere cuilibet intellectui & facere illi inhęrere:tamen nullus intellectus intelligeret per eam nisi eam conficeret.nihil enim agit actione à se distincta nisi ab eo fit.3.phy.tex.20.

¶ Dico secundò ꝙ beatificare potest accipi dupliciter. primo modo vt est producere totaliter vel partialiter actū beatitudinis:sic Deus non pōt beatificare creaturam sine ea:quia beatitudo est opatio rei vt tāgit Aris.primo ethi.† item.S.Th.prima secundę.q.3.ar.2.& 4.sen.di.49.q.1.ar.2. Alio modo vt est producere beatitudinem obiectiuè.sic solus Deus producit.

Cap.9.

¶ Dico tertiò,ꝙ causa effectiua partialis:non tot effectuum quin plurium specie differentiū:non est infinitæ perfectionis nisi secundum quid:sed bene totalis. intellectum vero esse infinitæ perfectionis secundum quid nō est inconueniens.

CONCLVSIO II. Virtus intellectiua ipsius angeli:non est eadem cū eius essentia. Hanc probat.S.Th.1.par.q.54.ar.3. Huius ratio est secundū diuersitatē actuum est diuersitas propriarum potētiarum,per illas perfectibiliū,sed esse & operari sunt actus realiter diuersi in creaturis. Igitur requirūt potētias perfectibiles realiter diuersas. huiusmodi sunt essentia & virtus vel potētia operatiua. Igitur illæ realiter distinguuntur in omni creatura.

Contra hanc conclusionē arguit Durandus.† Nos pauca illa quæ de angelis nouimus ex animæ nostræ cōditione conniecturare oportet, & secundum hoc ꝙ potentia angeli intellectiua sit realiter idem ꝙ essentia sua sic potest persuaderi:ideo in anima potētia ab essentia distinguimus, qa habet aliquos actus in vnum principiū non reducibile,vt videre & audire:aut quia cum sit forma corporis:aliquæ potentiæ sunt actus corporis aliquæ non,sed in angelis non est nisi vna cognitio intellectiua:item nullius corporis actus est angeli essentia. ergo videtur ꝙ potentia angeli nō differat realiter ab essentia.

Duran. hic.q.5.

Respondeo. In angelo sunt actus plures non solum specie:verum etiam genere differentes ad potentias genere distinctas reducibiles.dicitur enim.2. de anima.† Genera potentiarum animæ sunt vegetatiuum,sensititium, appetitiuum,motiuum secundum locum, & intellectiuum. de hoc. S.Tho. 1.par.q.78.ar.1. Quod etiam additur ꝙ anima est forma corporis,& quædam potentiæ animæ sunt actus coniuncti:parum valet:quia etiam in anima separata distinguuntur intellectus & voluntas: multæ etiam sunt aliæ rationes ad hæc.

Text.27.

CONCLVSIO III. In angelis non habet locum distinctio intellectus agentis & possibilis:sicut in nobis:nisi loquamur æquiuocè. Hanc ponit.S.Th.prima parte.quæstione quinquagesimaquarta.art.quarto. Huius ratio est.sublata causa pluralitatis & distinctionis : tollitur & ipsa pluralitas & distinctio. sed causa principalis distinctionis intellectus possibilis agentis non habet locum in angelis. ergo.

Contra hanc conclusionem arguit Sco.†probando ꝙ in angelis nõ debet negari intellectus possibilis, quia non sunt in potẽtia ad species. primo sic.Superficies si esset producta sub albedine, non minus esset receptiua eius,& possibilis respectu eius,quia potẽtiam receptiuam non oportet pręcedere actũ suum ad quẽ est duratione.Ergo & intellectus creatus sub speciebus verè est possibilis in comparatione earum.

Sco.† hic q.11.

Respondeo. Intellectus possibilis dicitur ex potentia passiua indifferẽter se habente ad opposita : nõ autem ex hoc solo ꝙ est subiectum concreatum speciebus.vnde argumẽtum non vadit ad mẽtem conclusionis.Negatur enim intellectus possibilis in angelis, quia naturaliter nõ potest esse sine speciebus, ideo negatur exemplum de superficie, quoniam albedo est illi accidens per accidens.

Secundo.In nobis nõ negaretur intellectus possibilis si fuisset creatus sub speciebus. ergo nec pariter in angelis negandus est.

Respondeo.negatur consequẽtia.nõ enim negatur intellectus possibilis ex sola assistentia specierum:sed ex hoc ꝙ repugnat sibi naturaliter priuatio taliũ.prima par.q.64.ar.1 Ex quibus habetur ꝙ mens S.Th.est ꝙ species angelicæ naturaliter consequuntur tanquã accidentia propria naturam angelicam.

Tertio. Quod est perfectionis in natura inferiori,nõ debet negari à natura superiori,licet causa superior præueniret actionẽ inferioris illius naturę actiuę,sed intellectus agẽs est perfectio in anima nostra.ergo non debet negari in angelis:quãuis Deus indiderit species mentibus angelicis.

Respondeo primo ꝙ intellectus angelicus non propriè dicitur agẽs, sicut in nobis:non solum quia non abstrahit species,sed quia non põt abstrahere.prima par.q.55.art.2.ad secundũ. de veri. q.8.art.9.Tunc ad maiorẽ dicitur ꝙ est falsa in proposito.nã generare sibi simile,est perfectionis in igne:non autẽ in angelis,est autem vera in natura eiusdẽ generis & perfectionis.

¶Dico secundò,ꝙ licet angelus non abstrahat,est tamen perfectior.tũ quia abstractio est compassiuè causata à re materiali: à qua longè est angelus:tum quia ordinatur ad perfectiores operationes.

Aduertẽdum ꝙ angelus per species quas habet apud se cognoscit oẽs veritates naturaliter ab eo cognoscibiles de indiuiduo tam necessarias quã contingentes.S.Tho.vbi.s̃.ad quintũ.quare non intelligit componẽdo & diuidẽdo.prima par.q.58.ar.4.Ex quibus patet,quomodo angelus non indiget intellectu agente ad acquirendũ species quidditatũ,aut singularium,neque ad acquirẽdum notitias intuitiuas aut abstractiuas:aut notitias veritatũ necessariarum,aut contingẽtium , quia oĩa talia potest per species innatas:qũo vero hoc possit fieri per species finitas,inferius latius dicetur.

Sciẽdum quoque ꝙ species angelicę ex naturali sequela concomitãtur naturam angelicã,fluitque à tali natura intellectus angelicus talibus speciebus completus:eo modo quo potẽtiæ animæ fluunt ab eius essentia,& põt dici, ꝙ ille influxus est,sicut à causa efficiẽte,largè accipiendo causam efficiẽtem: prout effectus primarij potest dici effectus secundarij.

De causa specierum angelicarum.

Contra eandem arguit Grego.†angelus aliquam notitiã intuitiuã accipit à rebus extra. igitur in eo est intellectus possibilis.antecedens probatur.quia cuiuslibet notitię intuitiuę angeli obiectum est causa effectiua partialis & immediata.probatur.si enim non sit obiectum causa effectiua partialis:ergo aliquid aliud erit causa effectiua notitiæ intuitiuæ,sed illud non erit principium receptiuum eiusdem notitiæ:neque effectus notitiam consequentes.ergo notitia hęc intuitiua poterit causari in intellectu sine re existente.: posito.enim actiuo & principio passiuo in opportunis dispositionibus sequitur effectus,si agens sit naturale,vel poni potest si liberum ex.9.meta.† Patet etiam quod sit causa immediata:si enim esset mediata : esset causa alicuius quòd esset causa immediata. & illud non põt esse .nisi species,vel habitus vel alia notitia. sed non alia notitia,quia non abstractiua.talis enim si sit distincta & naturaliter habita , & præsupponit intuitiua eiusdem rei , quæ si immediate causatur à re,eadem ratione & quælibet , si mediatè,itur in infinitum , neque habitus quia habitus naturaliter acquisitus pręsupponit causaliter actum. neque

Grego. in 2.di 7.q. 5.ar.1.

Text.10.

que species:quia non est oportuna nisi in absentia obiecti.ergo per se non requiritur in notitia intuitiua. ergo non est eius per se causa.

Respondeo primo:distinctionem de notitia intuitiua & abstractiua nusquã legi apud.S.Tho.sub illis verbis: licet fortè æquiualentes distinctiones ponat.3.sen.dist.23.quæst.1.art.2. item de veri. quæst.10.art.8.si itaque voces intuitiuam cognitionem, qua scitur de re an est:& abstractiuam qua scitur quid est:approbo distinctionem:vel intuitiua est simplex intuitus obiecti vel apprehensio: abstractiua est discursiua,compositiua vel diuisiua,vel intuitiua est rerum in particulari:abstractiua in vniuersali & coincidit cum prima:vel cognitio intuitiua est cognitio simplicis intelligentiæ : veruntamen Grego. videtur aliter dicere scilicet quod notitia intuitiua immediatè terminatur ad rem: abstractiua vero ad speciem rei. S. autem Tho. tenet omnem notitiam sensitiuam exteriorem terminari ad rem omnem intellectiuam non reflexam: & solam imaginationem terminari ad speciem rei. de veri.quæst. 10.arti.8. ad.2. item prima par.q.83.art.2.

Aduertendum vero cum dicit quòd id quòd primo à nobis intelligitur, est res extra. non intendit dicere,quòd talis actus intellectus nullo modo terminatur ad aliquam similitudinem obiecti:terminatur enim ad verbum,rationem & conceptum. prima par. q. 85. arti.2.ad tertium.primo contra gen.ca. 55.sed licet talis actus aliqualiter terminetur ad conceptum rei:non tamen ibi stat sed tẽdit in rẽ extra super Boe. de tri.quæst.5.art.2.item.5.quoli.ar.9.

Sed quicquid sit de Gregorio vtendo terminus vt ipse: respondetur ad arg.negando assumptũ videlicet quòd res intuitiuè cognita ab angelo sit causa totalis vel partialis notitiæ angelicæ:& ad probationem dicitur: quòd causa totalis creata est intellectus angelicus cum specie talis rei:nec sequitur vt ipse infert quòd talis notitia possit causari à re, cuius est species causa non existente.

Ad probationem dicitur quod ibi non est opportuna dispositio:quia species illa non causat talem notitiam:nisi assimilet rem intellectui: vnde re præsente species angelica assimilatur ei: non autem re non existente:respectus enim similis nouiter resultans expositione noui termini sui est dispositio opportuna agẽtis ad agẽdũ.falsum etiã est cum dicit:quòd species non est opportuna nisi in præsentia obiecti:quia præsente sensibili, nunquam fit sensatio nisi prius natura informetur specie sensibili: vnde nec notitia præsentium fit sine specie.

Patet quoque ex dictis:quare futura non possint distinctè cognosci ab angelo : non quia cognitio angeli dependeat à futuris : sed quia non sunt capaces cognitionis propriç de veri.q. 8.arti.12.ad primum.item prima parte q.57.art.3.

Secundo arguitur sic secundum eundem : si intellectus agens & possibilis negaretur in angelis : hoc ideo esset: quia angelus à principio habet totam perfectionem naturaliter sibi possibilem concreatam : sicut corpora cœlestia : sed hec ratio non debet mouere. Tum quia sequeretur:quòd nunquam angelus noua consideratione perficeretur. Tum quia corpora cœlestia non sunt totaliter perfecta perfectione quæ sola est in proposito. Luna enim à sole illuminatur. ergo talis intellectus ponendus est in angelis.

Respondeo.negatur minor:quia ratio bona est. Ad instantiam dico quòd comparatio est sic intelligenda quòd sicut corpora cœlestia sunt totaliter creata perfecta ab initio,ꝙ nullam formam stantẽ fixam & quietam & se habentem per modũ actus primi vel habit⁹ ex post nõ receperũt licet recipiãt formas per modũ actus secundi:vt sunt motus & illuminatio.sic & angeli.

¶Dico quoque quòd similitudo inter perfectionẽ corporum cœlestium: & angelos tenet quo ad perfectionem ad quam attingere possunt virtute naturali:non autem quam participare possunt ex superiorum actiuitate. prima parte.q.58.art.1.

Arguit idẽ Greg.† contra propositionem maximam quam assumit.b. Tho. in quadam ratione probãte conclusionẽ. est autẽ propositio:de extremo ad extremũ non venitur nisi per medium: & ait ꝙ hæc non est vera vniuersaliter. Nam capilli albi fiunt nigri:non tamen prius virides. item eundo ad intentionem *Grego. vbi supra*

nem arguentis dicam, quòd esse imaginabile non erit medium inter esse materiale & intellectuale ipsius angeli. ergo ratio non est efficax.

¶Respondeo. Illa ratio solida est: & maxima vera in omni genere motus: de medio tamē per se: nō de medio per accidens. dico autem medium per se aliquod commune: quod secundum suam rationem est similius & propinquius cuilibet extremo: quam vnum extremū alteri, vt tepeditas inter frigiditatē & caliditatem. Medium autem per accidens voco aliquod particulare sub illo communi: quod non solum est vicinius, & similius vtrique extremo quam sint extrema adinuicem: sed vltra hoc addit aliquam specialem rationē sub medio per se dicto: sicut rubedo & viriditas inter albedinem & nigredinem: viriditas igitur non est medium per se: & si arguatur, oportet per medium: ergo per aliquod medium est fallatia consequentis. patet etiam qualiter esse imaginabili conuenit verè esse medium per se: quia est propinquius essentialiter & formaliter vtrique extremorum quam extremum extremo.

CONCLVSIO. IIII. Angeli non omnia cognoscunt per essentias suas: sed per species connaturales & concreatas. Hac probat. 1. par. q. 55. ar. 1. vbi pro prima parte conclusionis talis ponitur ratio. Omnis intellect⁹ aliquid intelligens habet in se aliquam formā per quā est in actu primo & per quam elicit actum secundū vel operationem intellectualem: sed intellectus angelic⁹ est huiusmodi, ergo habet talē formā: sed illa forma nō potest poni essentia angeli respectu omnium intelligibilium. igitur oportet ꝙ sit aliqua forma superaddita: talem autem dicimus speciem intelligibilem.

¶Secundam partē conclusionis probat ibidem articu. 2. supremæ substantiæ spirituales proportionantur supremis substantiis corporalibus: quo ad suas naturales perfectiones: & infimæ infimis similiter: sed suprema corpora suas naturales perfectiones simul cum sua natura per creationem receperunt. igitur supremæ substantiæ similiter. Sed naturalis perfectio substantiarum spiritualium est in habendo actum primum respectu operationis secundæ intelligibilis: ille autem actus est species intelligibilis. ergo.

Contra arguit Henricus † probando: quòd nulla species ponenda est in intellectu humano vel angelico quæ sit principium intelligendi. primus intellectus separatus non indiget specie ad hoc, quòd exeat in actum intelligendi. ergo. nulla in eo ponenda est. probatur antecedens. illa indigentia neque est ex parte intellectus neque ex parte intelligibilis: ergo non indiget. probatur prima pars antecedentis. Ex se enim sufficit intellectus separatus intelligere: sicut nō sufficit substantia ignis vt calefaciat sine calore: ergo non indiget alio. antecedens probatur, quod de se est intellectiuum & intelligibile ex se sufficit vt intelligat: sed intellectus separatus est huiusmodi. ergo probatio mediæ est: quia vna communis ratio intellectiui & intelligibilis est immaterialitas. probatur secunda pars antecedentis scilicet quòd illa indigentia non sit ex parte intelligibilis: quia ideo esset propter præsentiam obiecti: sed hoc non est: tum quia essentia angeli est obiectū angeli semper præsens intellectui: tum etiam quia species non potest esse obiectum intellectus: quia non potest repræsentare nisi singulare: sic enim imprimit, sicut ab alio imprimitur. sed imprimitur à singulari & non ab vniuersali. ergo.

Henri. quoli. 3. q. 14.

Respondeo. requiritur species ex parte intelligibilis tantum: quòd aliter nō pōt esse præsens intelligentiæ: vnde & illa quę per se possūt esse præsentia intellectui, non intelliguntur per speciem: vt patet in actu beatitudinis.

Ad probationē dicitur ꝙ esse in alio vt in subiecto & in cognoscente, id est vt obiecto: pōt eidē simul cōuenire: nihilomin⁹ ꝑ hoc ꝙ species est in intellectu nō est obiectū cognitū: sed ad huc requiritur actus intellectus: & tunc fit species expressa: qui exprimitur ab intellectu formato specie impressa.

Dicitur etiā ꝙ species impressa, quia immaterialis: licet sit singularis: est sufficiens principiū intelligēdi vniuersale. falsum etiā est ꝙ sic imprimat semper aliquid: sicut imprimitur: quia sensibile nō existit sine materia in rerū natura: & tamē facit speciē sine materia in sensu: vt patet. 2. de anima, † sic respondet Bernardus de Gannaco & bene.

Tex com. 121.

Secundo. Species intelligibilis non facit

facit intelligibile p̄sens. ergo ideo spēs non est ponēda. antecedens probatur. sicut se habet species visibilis ad visibile extra: ita intelligibile ad visibile intelligibile, sed species visibilis magis dependet à re quàm ecōuerso. Si enim Deus imprimeret speciem in oculo, & conseruaret: præsentia speciei non faceret rem præsentem, sed per aliquid aliud fit præsens. cum ergo species non ponatur nisi ꝓpter huiusmodi p̄sentē p̄sentationē, vanū est ponere speciem.

Respondeo. negatur antecedens. ad probationem negatur similitudo. nam species visibilis in oculo requirit realē præsentiam rei à qua causatur: non sic autem species intelligibilis: quia intellectus potest intelligere absentia secundum rem.

Admissa quoque similitudine adhuc respondetur, ꝙ species magis dependere à re, potest intelligi dupliciter. Primo ad eliciendum actum cognitionis, & sic obiectum magis dependet à specie: quia non oportet quòd obiectum aliter sit præsens: quàm per speciem. Alio modo ad constituendā præsentiā rei: sic dico non dependet, quia nec etiam illa exigitur, vnde si Deus causaret speciem, & illam produceret in oculo: sine præsentia rei actus cognitionis perfecta esset, & oculus iudicaret de re, sicut de præsenti, sicut etiam fit in præstigiis. Hæc Bernardus & bene: nisi quòd patenter non distinguit de duplici præsentia in esse obiectiuo, & reali. prima est necessaria ad intelligendum non secunda. & primam facit speciem, non secundam.

Item dubium est vtrum oculus possit videre non præsentia per speciem rei non præsentis.

Tertiò. Sequeretur ꝙ in intellectu angelico essent species omnium creabilium infinitorum, & sic infinitæ species: quod est inconueniens. ergo. sequela probatur, quia habens propriam operationem naturalem, habet etiam ea per quæ potest explere. Operatio vero naturalis angeli est omnia naturaliter intelligibilia intelligere: quæ sunt infinita creabilia, nam vt communiter dicitur sunt infinitæ ideæ rerum creabilium, in Deo sunt quoque infinitæ species numerorum.

Respondeo. negatur consequentia. ad probationem dicitur, ꝙ angelus habet species cōcreatas, homo vero habet principia quib⁹ potest eas acq̄rere, sicut & vestes & arma. Nec tamen oportet ꝙ angelus habeat infinitas, quia ad naturalem eius cognitionem pertinent tantum creata vel creanda: non autem creabilia. & sicut Deus non simul potest creare omnia creabilia, & quorum habet ideas, quamuis possit creare singula, ita non potest facere simul infinitas species in angelo, & licet angelus possit intelligere singula habentia ideam in Deo, non tamen omnia, sicut neque omnes numerorum species, sed singula. hæc Ber.

Ego puto, ꝙ angelus potest naturaliter cognoscere infinitas species numerorum simul & vnico actu.

Quartò. Sequeretur ꝙ angelus intelligeret actu omnia, quorum habet species apud se, & sic infinita, item ꝙ intelligere non esset pati, nec actus intellectus esset motus à re ad animam: sed potius econuerso. ergo. prima consequentia probatur, quia omnis actio, quæ habet sufficiens principium in agente, necessario procedit ab agente disposito. secunda probatur. quoniam recipere speciem, sicut subiectum est actus omnino absolutus non terminatus in aliud, sed stans in agente sicut lucere.

Respondeo. negatur consequentia: ad primam probationem dicitur, quòd ad hoc ꝙ actu intellect⁹ intelligat, requiritur intentio. cum autem intellectus est indifferens ad plura actu intelligenda secundum eundem intelligendi modum: determinatur à voluntate, vel ab occurrente puta imaginatione, ideo angelus non necessariò intelligit omnia, quorum habet species apud se, sicut nec imaginatio nō necessariò fertur super omnes species suas.

Ad probationem secundam dicitur quòd intellectus est dupliciter patiens, scilicet recipiendo speciem & actum intelligendi: intelligere etiam dicitur quoddam pati, inquantum nō est idem quod intellectus, sed quoddam receptum in eo.

¶ Item dicitur quòd intelligere est motus à re ad animam, quia fit ab intelligibili mediante specie, quam imprimit, nec est motus ab anima ad rem nisi valde metaphoricus inquantum intellectus iudicat de re, & sic ad eam

terminatur.

Quòd habitus non sit principium intelligẽdi.

Sciendum quòd nõ est possibile intellectum intelligere per habitum: vt Henricus posuit. Quia aut iste habitus est similitudo rei aut non. Si non fieri cognitio nequit; quæ semper fit per similitudinem. Si sic, aut est similitudo determinata, & sic idem quòd species aut indeterminata, & sic eo nihil determinatè cognoscetur. Si dicat quòd iste habitus virtute continet omnia intelligibilia. Non sufficit quia distinctè continere nequit, & sic non erit distincta notitia. Neque etiam per istum habitum potest obiectum esse præsens intellectui obiectiuè, quia reddi non potest ratio, quare potius sit præsens nunc, quàm prius quando angelus non intelligebat.

Nota etiam ꝙ Aegidius in quæstionibus disputatis soluit omnes rationes Henrici, ostendens quoque eas militare contra habitum.

Durandus vbi suprà.

Arguit etiam Durandus † ad idem primò probando quòd nulla species sit ponenda in parte sensitiua, & per consequens multominus in parte intellectiua. Omne illud est primò cognitum per quod tanquam per repræsentatiuũ potẽtia cognita fertur ad alterum. Sed nulla species coloris in oculo est visa, ergo specie nihil videt oculus: minor de se manifesta est. maior probatur. qꝛ se habet obiectiuè ad potentiam cognitiuã, vt cognitiua est. supplet enim vicem rei, quam repræsentat.

Confirmatur. quia absurdum videtur, ꝙ potentia cognitiua ducatur in cognitionem alterius per totaliter incognitum medium. Species enim haberet rationes imaginis, quæ semper est potentia cognita.

Respondeo. negatur maior. Ad probationem pariter negatur, quòd repræsentans aliquid obiectiuè se habeat ad potentiam aut suppleat vicem obiecti, supplet enim vicem obiecti in actuando potẽtiam ponendo eam in actu primo, non autem in terminando actum secundum potentiæ.

Triplex medium sub quo: quo, & in quo.

Ad confirmationem dico quòd triplex est medium siue imago, sub quo, vt lux in visu, quo, vt species impressa, & in quo, vt speculum, vel aliud obiectum extra videntem, ex cuius inspectione sensus ducitur in notitiam alterius. Medium in quo est primo cognitum, sed non medium quo. species vero est medium quo. De hoc multiplici medio habetur prima parte. q. 12. ar. 5. & q. 87. art. 2. & 49. sen. di. 49. q. 2. art. primo. Et de veri. q. 20. art. 2.

Secundò probat quòd in parte intellectiua nostra non sit ponenda species, tum quia esset respectu omnium. Hoc vero non est: phantasmata enim à quibus abstrahatur sunt tãtum sensibiliũ.

Tum quia intellectus per certitudinẽ cognoscere potest omnia, quæ sunt in nobis. Hoc vero in nobis non cognoscimus de specie. ergo.

Respondeo. intellectus noster non recipit species immediatè, nisi rerum quidditatum sensibilium, & per species rerum sensibiliũ. intelligit primo quidditatem rei sensibilis, & ex illa cognitione peruenit ad cognitionem actus sui: deinde ad cognitionem actus sui, & exinde ad cognitionẽ speciei & potentiæ: deinde in cognitionem animæ, deinde venit in cognitionem substantiarum separatarum.

Ad aliud dicitur quòd intellectus noster per viam reflexionis potest experiri se habere in se principia actus sui secundi qui sunt potentiæ, & impressiones habituales quantum ad cognitionem, an est & quid est. sicut probat S. Thm. de veri. q. 10. ar. 9.

Hoc idem patet per multas auctoritates b. Aug. prima est. 10 confes. c. 10. In memoria sunt thesauri innumerabilium imaginum, de huiusmodi rebus sensus inuentarum.

Item 12. confes. c. 10. Animo imagines intuemur corporales. item cap. 16. Cum aliquid intuemur, continuo fit imago eius in spiritu.

Item in epistola ad Paulinum, de videndo Deum. Incorporeas inquit similitudines incorporaliter commendat memoriæ.

Ex prædictis infero quatuor corolaria. Primum falsè dicit Henricus, quòd magna ignorantia, vel incuria fecit credere quòd Aug. poneret species.

¶ Secundum, falsa est opinio Godofredi, qui negat species in intellectu, licet concedat eas in sensu.

¶ Tertium, falsa est opinio Durãdi, qui negat species tam in sensu quàm in intellectu, licet coactus ponat eas in organis sensu, vel in spiritibus cerebri.

¶ Quartũ, est falsa opinio quorũdã termi

terministarum:sicut Adam & similium negantiũ omnino species & glossantes dicta philosophi & Commen.& Augu. contra mẽtem eorũ dicendo,ꝙ per species intelligũt habitus aut notitias abstractiuas vel res extra,vt phantasiatas.

Tripliciter formæ dicuntur esse in subiecto.

Sciendum ꝙ cum tripliciter formæ esse dicantur in subiecto.In potẽtia tantum:& sic sunt simul in actu imperfecto,vt cũ sunt in fieri:& sic esse possunt simul & in actu perfecto.cũq́ue omnes formæ intelligibiles sint eiusdẽ generis:quantũcunque res quarũ sunt species sint diuersorum:omnes in potẽtia simul esse possunt,& in actu incomplecto.Et hoc est species esse in habitu.Sed in actu perfecto plurium specierum simul esse non potest:propter quod realiter distinguitur ab intellectione.

CONCLVSIO V. Quilibet angelus intelligit seipsum per essentiã suam,& non per speciẽ superadditam. Hanc probat.S.Tho.prima parte.q.56. ar.1.Huius ratio est forma actu intelligibilis per se præsens & vnita intellectui:est sufficiens principiũ intellectionis suiipsius:nec indiget intellectus aliquo accidente vel aliquo actu primo ad intelligendum eam: sed substantia vel essentia angeli est huiusmodi. ergo.

Sco. hic.

Contra arguit Sco.†probãdo ꝙ essentia angeli nõ se habeat respectu intellectus eius in operatione qua angelus intelligit se:sicut calor respectu calefactionis se habet ad ignem calefaciẽtem,sicut dicit conclusio.prima. Nihil potest esse principium actionis immanentis alicuius agentis: nisi sit in actu per illud.Sed intellectus angeli nõ est in actu per essentiam suam:ergo.maior probatur:quia Philosophus. 2. de aĩa. *Text.24.* † probat ꝙ anima est actus corporis: quia est,quo viuimus,& sentimus. minor quoque probatur.quia est subsistẽs non enim informat illum nec aliquam actiuitatem tribuit illi.

Confirmatur per exemplum tuum: quia si calere est actio immanens:impossibile est calere calore alieno.

Respõdeo.negatur minor. Ad probationem dicitur,ꝙ licet essentia sit subsistens:est tamẽ forma intellectualis angelici secundum esse intellectuale:licet secundum esse naturale sit oppositum: quia intellectus est accidens essentiæ. de veri.q.8.ar.6.ad secũdum & ad sextum.item q.10.ar.11.item 4.sen. di.49. q.1.ar.1.& prima parte.q.12.art.1. Assumit itaque primò Scotus minorẽ falsam.Secundò falsum est ꝙ forma subsistens non possit esse ratio operandi. Tertiò falsum pariter est quod ait:ꝙ nullo modo potest in illo suscipi.

Ad confirmationem dicitur negando similitudinem.Nam inter lignum & calorem nulla esset vnio : secus est de substantia subsistente & intellectu. 4. sen.vbi supra.

Sciendum quoque ꝙ Scotus hic arguens contra illam propositionem. S. Th.ꝙ potẽtia nihil recipit ab obiecto, nisi quandoque sit in potentia,quãdoque in actu : deficit in duobus:primò enim falsè imaginatur ꝙ obiectũ exterius sit immediata causa intellectionis. Dicimus enim ꝙ obiectum mouet sensum exteriorem immediate,& ille interiorem,& ille intellectum.secundò falsè assumit ꝙ obiectum sit causa tam in esse quàm in fieri omnium eorum quę de ipso sunt in intellectu. Non enim species intelligibilis dependet ab obiecto in esse:ideo intellectus angelicus, qui semper est in actu respectu suę speciei:nihil recipit ab obiecto , neque actum primum,neque secundum:à specie tamen recipit actum secundum,sed non semper : ab essentia vero semper. de veri.quæst.8.ar.6.ad.7.

Potest etiam dici:quòd propositio.S. Tho.vera est de receptione cum motu:& illo modo intellectus angeli nihil recipit ab intellectu , cum intelligit se.

CONCLVSIO VI. Essentia angeli est sufficiens principiũ quo angelus intelligit Deum naturali cognitione:nec indiget alia specie superaddita.Hanc ponit.B.Tho.prima par.q.56. ar.3.Huius ratio est.omnis forma intelligibilis actu,aliquid naturaliter repræsentans est sufficiens principiũ intellectionis illius repræsentati , sed essentia angeli sic se habet respectu Dei. ergo.

Contra arguit Scotus†probando, ꝙ essentia angeli non sit ei ratio cognoscẽdi Deum cognitione naturali.si angelus per essentiam suam cognosceret sic Deum:sequeretur ꝙ discurreret.qđ est contra te.ergo.probatur antecedẽs. *Sco. hic q.9.*

per differentiam quæ est inter imaginē repręsentantem, vt cognita est, & illā, quæ non est cognita:sicut est species visibilis in oculo:nam imago nō cognita repręsentat obiectū immediatè absque discursu:vt cognita vero cum discursu.

Confirmatur. Nihil potest esse ratio cognoscēdi aliquod obiectū, nisi illud includat virtualiter, sed essentia angeli non includit sic diuinam essentiam. ergo.

Respondeo. negatur antecedens. ad probationem negatur cōsequētia. quia ad discursum propriè dictum nō sufficit, ꝙ vnum cognoscibile cognoscatur per aliud: sed requiritur ꝙ prius duratione vnum cognoscatur quàm aliud: & ꝙ notitia vnius steterit cum nesciētia alterius. prima parte. q. 58. art. 3. de veri. q. 8 art. 15.

Cognitio distinct a duplex. Ad cōfirmationem. dico primo ꝙ cognitio alicuius distincta est duplex. perfecta, & sic totum conceditur, sed non est contra nos: quia non dicimus, ꝙ angelus per essentiam suā cognoscat distinctè essentiam diuinam. secunda est notitia imperfecta, sub aliqua tamē ratione propria distinctè indicante essentiam obiecti: & de hac notitia negatur maior.

¶ Dico secūdò. simpliciter negando maiorem, quia speculum non continet virtualiter hominē in speculo apparentem: nec species in memoria reseruata respectu auri continet virtualiter aurum: quibus tamen illa cognoscuntur.

De recordatione post diuinam visionem. Sciendum ꝙ impossibile est ponere aliquam speciem creatam, perfectè diuinam essentiam repræsentātem. de ver. q. 18. ar. 1. licet autem raptus post diuinā visionem habeat penes se aliquas species, quibus recordari potest de obiecto viso sub aliqua ratione distincta: tamen illa notitia non est visio Dei per essentiam, sed cognitio eius quantum ad aliquas perfectiones attributales, & potius an est quàm quid est. 1. par. qō. 12. ar. 9. ad. 2. & de veri. quæst. 8. ar. 5. ad 5. & 6.

Ex quibus patet ꝙ Paulus potius & distinctius recordabatur de rebus visis in verbo quàm de ipso verbo: licet non negemus esse possibilem aliquam confusam vel imperfectam recordationem obiecti: qua potius recordatur: quia erat quàm quid erat.

CONCLVSIO VII. Angeli per eandem speciem intelligunt plures quidditates, & quanto angelus est superior: tāto per species pauciores & vniuersaliores intelligit. Hāc ponit. S. Th. 1. par. q. 55. ar. 3.

¶ Huius ratio est. Omnis intellectus quanto est primo intellectui similior: tanto est vnitior & simplicior, & ꝑ pauciora intelligit totum ens intelligibile, sed angeli quanto sunt superiores, tanto sunt primo intellectui similiores. igitur.

Contra primam partem cōclusionis arguit Scotus. † Quicquid est ratio distinctè cognoscendi plura, habet vnum obiectum, in quo perfectè includuntur illa plura. Sed illa vna ratio nō est vnū obiectum includens virtualiter omnes alias quidditates secundum suam cognoscibilitatem: ergo: maior probatur. Tum à simili: quia essentia diuina ideo repręsentat infinita qui est vnius primi obiecti. Tum quia obiectum est mēsura cognitionis. & est ei adæquatum: ergo vnum omnia cognoscibilia virtute continens. *Sco. hic q. 10.*

Respōdeo. negatur maior. Hoc enim non est necessarium nisi vbi talis species vel ratio cognoscendi causatur ab obiecto: sicut cum species intelligibilis hominis repręsentat multa. Secus est de ratione vel specie, quæ nullo modo dependet ab obiecto: sed est causa obiecti, vt patet in formis artis. Vel est causata à causa sui obiecti: vt patet in proposito: vel est conficta per intellectum vel imaginationē: vt patet de specie montis aurei.

¶ Ad primam probationem dicitur quòd essentia diuina non includit omnia cognoscibilia per eam virtualiter. sicut patet de negationibus, priuationibus & defectibus. Et dato quòd includeret: non est ratio cognoscendi illa: quia continet, sed accidit. Nam eadem species est ratio cognoscendi habitum & priuationem: nec correspondet sibi vnum obiectum primum & adæquatum continens illa duo.

¶ Ad secundam negatur antecedēs. Hoc enim non est verum nisi vbi talis ratio causatur ab obiecto. prima parte. quæstione decimaquarta. art. 8. ad tertium.

[Secun

Secundò arguit. Angelus non potest habere vnum actum adęquatum repre sentantem plures quidditates, quarum vna est ratio: ergo nec vna specie potest simul plures quidditates intelligere. consequentia probatur: quia vna ratio habet vnam speciem adæquatam. antecedēs probatur: quia ille actus nec intensiuè erit adæquatus, quia ei contineret virtualiter actus intelligēdi aliarum quidditatum: quod esse non potest. nec extensiuè, quia tunc posset simul actu intelligere omnes quidditates. quod non est verum.

Respondeo. negatur antecedens & eius probatio. Nam. S. Tho. vbicunque loquitur de ista materia tenet ꝙ angelus potest simul intelligere omnia quę per vnam speciem possunt intelligi. de veri. q. 8. ar. 14. & prima parte. quęst. 58. articu secundo.

His pariter respondetur ad tria obiecta Aureoli contra secundam partem conclusionis.

Ad replicam Durandi. Sciendum pro responsione ad quandam replicam Durandi contra prædicta ꝙ species intellectus angelici quāuis sit vna realiter est de facto propria ratio plurium realiter & specificè vel numeraliter distinctorum inadęquata cuilibet eorum & excedēs. est autem vt vna re & plures ratione nō in actu sed in virtute inquantum æquipollet pluribus rationibus repræsentatiuis in repre sentando.

Sciendum quoque ꝙ magis proprie diceretur ꝙ diuina essentia est magis ratio propriorum diuersarum rerum: quàm dicatur esse propria ratio diuersorum. Idem dico de speciebus, quæ sunt in intellectu angelico.

Aureol. Contra arguit quartò † Aureolus. Si tua ratio valeret, sequitur quòd esset factibilis vnus angelus: qui per vnam speciem omnia intelligeret: aut per essentiam suam. hoc est falsum. ergo secunda pars tuæ conclusionis est falsa. probatur antecedens. Nam si supremus angelus intelligat per duas species, & fiat alius superior intelliget per vnam, & si fiat iterum alius intelliget per essentiam suam.

Respondeo. negatur antecedēs. quia creato angelo superiore in duplo vel in triplo non oportet, quòd omnia à se naturaliter intelligibilia intelligat per speciem vnicam. Tum quia se per essentiam suam cognoscet: reliqua per speciem. Tum quia si sit angelus omnia intelligens naturaliter per essentiā suam & vnam speciem: creatus superior non intelliget sine specie sed intelliget plura sub pluribus rationibus, vel plures quidditates creabiles à Deo: sicut in visione beatifica. Pluralitas enim cognoscibilium est duplex. Quædam specierum specialissimarum vel indiuiduorum. Alia est pluralitas rationum & conceptuum de eadem quidditate cognoscibilium, & per eadem speciem intelligibilem de veri. q. 8. ar. 10. ad secundum. item art. 4. eiusdem. quæst. ad primum.

CONCLVSIO VIII. Intellectus angelicus per eandem formam intelligibilem intelligit naturam communem speciei: & omnia eius indiuidua vel singularia. Hanc ponit. S. Tho. vbi supra. quæst. 57. art. secundo. Huius ratio est. Forma intelligibilis repræsentans actu perfectè ea, quæ pertinent ad naturam specificam rei, & ad indiuiduationis principia, est sufficiens principium cognitionis rei in vniuersali & in singulari. Sed formæ seu species intellectus angeli sunt huiusmodi. ergo.

Contra arguit Sco. † Id quod addit aliquam entitatem super vniuersale, non est cognoscibile per vniuersale. *Sco. in 2. di. 9. q. 2.* Sed indiuiduum vel singulare est huiusmodi: ergo non est cognoscibile per speciem vniuersalem. prima probatur: quia vnumquodque ita se habet ad esse sicut ad cognosci. secunda metaphy. † *Tex. 4.*

Respondeo. maior est vera de vniuersali abstracto à conditionibus indiuiduantibus. species autem angelica repræsentat non solum naturam vniuersalem: imo & ea quæ accidunt speciei & indiuiduum & ei accidentia. de veri. quæstione octaua. articulo vndecimo.

Secundò sequitur quòd ratio repræsentans menti angelicæ sit infinitè perfecta: quod est inconueniens: ergo probatur sequela. Nam potest repræsentare infinita. Vbi vero pluralitas numeralis cōcludit maiorem pefectionem, infinitas numeralis concludit infinitam perfectionem.

Respondeo. Non est inconueniens, quia non est infinita simpliciter, sed quodammodo in repręsentando. de veri. quæstione vigesima. articulo quarto. item tertia parte. quæstione 12. articu. primo.

Tertiò. ratio representans vniformis in se & in intellectu nihil representat difformiter: imo nec ideæ diuinę, quia naturaliter repręsentant: ergo ratio angelica aut simul repręsentat opposita naturaliter, quantum ad existētiam singularis vel alterum horum. Si primum: ergo semper vtrunque repręsentabit: ergo nunquã angelus alterum eorum determinatè sciet. Si secundum: ergo nunquam repręsentabit aliud oppositum, nec per illam cognoscetur.

Respondeo. species angelica quantũ in se est repręsentat vniformiter sed difformiter in diuersis temporibus: nõ autẽ simul. sicut enim repręsentat ipsum singulare, dum est pręsens: nõ autẽ futurum. ita oppositas conditiones singularis non simul, sed successiuè. de veri. quæstio. 8. arti. 12. ad octauum. & 9. ad quintum.

¶ Dico quoque, ꝙ argumẽtum supponit vel ꝙ intellectus angelicus intelligit componendo & diuidendo: vel ꝙ species angelica sit per modũ enunciationis repręsentatiua quod negamus: sed per modũ simplicis intuitionis ad modum speculi, in quo videtur Socrates modo sedens, modo stans.

Quartò. Sequeretur ꝙ statim quodlibet singulare existens esset notum naturaliter angelo: neque distantia localis impediret: quod est contra multos, ac præsertim Aug. de cura pro mortuis agenda.

Respondeo. conceditur consequẽtia: neque distantia localis impedit: & dictum Aug. de anima separata intelligitur non de angelo.

Vltimò arguit. sequeretur ꝙ angelus actu simul intelligeret infinita. qđ est inconueniens. Nã si maioris virtutis est simul intelligere plura disparata distinctè: ergo infinitè infinita.

Respondeo. non oportet quòd angelus simul intelligat omnia, quæ per eãdem speciem possunt intelligi, nisi sint simul actu. Modò quamuis species angelica extendat se ad infinita in potentia: illa tamen simul nunquam actu intelligeret. quia nec actu simul erunt. Si tamen infinita simul essent: non esset inconueniens, quòd ea simul vnico actu intelligeret & vnica specie cum finita tamen efficacia & limpiditate. & ideo tam actus quàm species essent solum infinita secundum quid.

Contra eandem conclusionem arguit Aureolus probando quòd angelus non intelligit sigulare signatum: signando ipsum primo sicut se habet intentio apprehensa ad intentionem: ita potentia apprehensiua ad potentiam. Sed intentiones vniuersalis, & singularis differunt: ergo diuersis potẽtijs apprehendũtur. scilicet intellectu & sensu quem angelus non habet. *Aureo.*

Hanc dicit esse rationem Auer. 3. de anima. cõ. 21. & 23. & dicit eam concludere de omni intellectu creato & increato.

Respondeo. cum falsum sit, ꝙ Deus non intelligit singularia: ratio est sophistica: ideo negatur similitudo: alias nulla potentia apprehensiua cognoscere posset duo realiter distincta. sed si maior intelligatur debite, scilicet quòd distinctio obiectorum in ratione obiecti arguit diuersitatem potentiarum: tunc dicitur ꝙ vniuersale & particulare ad hominem relata exigunt diuersas potẽtias cognitiuas: non autem relata ad cognitionem angeli, vel Dei. Tum quia in comparatione ad hominem obiectũ se habet vt mouens: nõ autem in comparatione ad angelum & Deum. Tum quia intellectus angeli & Dei est superior potentia, sicut sensus communis: quia superior ad plura se extendit.

Secundò. Intellectui repugnat species singularis: ergo repugnat intellectio singularis. antecedens probatur. Species singulis repręsentat, vt hic & nunc: non autem vniuersalis. consequentia quoque patet. quia intellectio aut est species, aut non sine specie.

Respondeo. negatur antecedens. nam licet habeat apparentiam in materialibus: non tamen in alijs. Sequeretur enim quòd neque Deus neque substantia separata posset apprehendi in sua singularitate.

Ad probationẽ dicitur ꝙ spẽs vniuersalis

salis angelica repraesentat hic & nunc. Si dicatur ꝙ modus operandi sequitur modum essendi: dicitur quòd verum est ex parte principij nō autem ex parte obiecti vel termini: alias sequeretur quòd Deus nullum temporale: nullum compositum ac variabile neque posset cognoscere neque producere. de veri. q.8.art.11.ad tertium, quartum, & octauum item.q.2.arti.5.ad.17.

Sciendum quòd angeli cognitione matutina cognoscunt simul infinita singularia: puta infinitas partes continui vel species numerorum. Cognitione autem vespertina cognoscunt infinita non simul sed successiue: nec est inconueniens aliquas perfectiones de nouo in eis aduenire: alias non essent nouae illuminationes, & reuelationes, quod est erroneū. Nec sequitur, quòd sit in eis pena: sed salus & perfectio. Vel forte cognitione vespertina cognoscunt simul & vnico actu infinita materialia. Talis enim infinitas secundum quid eis non repugnat.

Item Arguit, Commen. de somno & vigilia dicit, Intellectus denudatus à materia intelligit naturas vniuersales: & impossibile est quòd habeat intentionem indiuidualem omnino: cum non habeat naturam appraehendendi particularem intentionem.

Respondeo. si auctoritati Commen. est standum in hac parte, sensus est quòd species angelica non est similitudo indiuiduorum eo modo quo sensibilis & imaginaria, quae repraesentat indiuiduum praecise, non autem naturam veniuersalem.

Durandus hic.q.3. Contra eandem arguit Durandus † totaliter in contrarium Aureoli probare volens, quòd ista dubitatio quomodo angelus intelligat singularia sit *De primo cognito.* omnino vana: quia vt dicit primum cognitum ab intellectu non est vniuersale sed potius singulare. primo sic. Primum obiectum & omnis conditio obiecti praecedit actum potentiae: cum potentia obiectum non faciat sed supponat. Sed neque vniuersale neq; conditio vniuersalitatis praecedit actū intelligendi: quia intellectus facit vniuersale: quia vniuersale est intelligi sine conditionibus indiuiduantibus: ergo vniuersale non est primum obiectum intellectus: neque vniuersalitas est eius per se conditio.

Respondeo. negatur minor. Ad probationem cum dicitur quòd vniuersale fit ab intellectu, dicitur quòd fit ab intellectu agente faciente species repraesentatiuas naturae sine conditionibus indiuidualibus: cuius actio natura praecedit intellectionem.

Sed contra. omne reale naturaliter repręsentatiuum repręsentat obiectum secundum conditionem realem. sed si datur talis species repraesentat naturaliter: ergo quantum ad conditionem realem: esse autem vniuersale non est conditio realis: sed rationis. ergo.

Respondeo. negatur maior vniuersaliter. Non enim oportet quòd species intelligibilis repraesentet omnes reales conditiones rei repraesentatae: nec ea, quae sibi accidunt Singularitas vero accidit naturae: ideo non oportet quòd species repraesentet singularitatem: sed tantum repraesentat materiā sine conditionibus indiuiduantibus: ad quod sequitur ipsam esse vniuersalem.

Sciendum quòd vniuersalitatem esse in rebus potest dupliciter intelligi. *Quomodo vniuersale est subiectiue in re.* primò modo subiectiuè in re extra: & sic falsum: secundo modo quod intentio vniuersalitatis sit fundamentaliter in rebus extra: & sic verū: quia speciei vniuersali correspōdet natura quę denominatur vniuersalis ex hoc quòd sic intelligitur. Potest etiam dici quòd vniuersalitas est in re extra, non quo ad esse quod habet extra: sed quo ad esse, quod habet in intellectu.

Secundò. Actio intellectus incipit vbi terminatur actio sensus, sed terminatur ad singulare: ergo incipit à singulari. prima probatur, quia in potentiis ordinatis, vbi terminatur actus prioris potentitiae incipit actus posterioris.

Respondeo. actus sensus terminatur ad opus phantasiae & ibi incipit actio intellectus agentis, & terminatur ad speciem vniuersalem, & ab illa incipit agere intellectus possibilis: & sic primo intelligit directe vniuersale & non singulare.

Tertiò. Abstractio fit à singularibus tanquam à termino à quo, ergo intellectus prius intelligit singularia. ideo inquit Aristoteles primo de anima, † quod vniuersale aut nihil est aut posterius est. *Text.8.*

Respondeo. ab illo termino à quo

primo incipit abstractio: non immediatè intelligitur ab intellectu possibili: sed intellectus agens incipit prius agere in phantasma vel cum phantasmate ad productionem speciei vniuersalis.

Demum sic arguit. Singulare magis habet de entitate: ergo est magis cognoscibile:ergo angeli virtus perfecta prius & perfectius cognoscit singulare quàm vniuersale.

Respondeo. negatur antecedens: quia vniuersale sumitur à forma: singulare vero à materia: quæ minus habet entitatis quàm forma. Conceditur tamen quòd singulare plus extensiuè habet de entitate quam vniuersale:sed non plus de intelligibili: quia singulare non secundum totam suam entitatem mouet intellectum.sic autem mouet vniuersale. prima parte. quæstione octuagesimaquinta.articulo secũdo ad secundum & quartum. item secundo contra gen.cap.74.

Sciendum est quòd. S. Tho.in quæstione de anima,quæstione quarta.& in prima parte,quæstione septuagesimanona art.3.probat quòd sit necessarium ponere intellectum agentem. Durandus autem primo sententiarum.distin. 3.probare nititur quòd nulla sit necessitas ponendi talem intellectum sic arguendo. Si necesse est ponere intellectum agentem: hoc erit propter aliquam eius operationem necessariam ad actum intelligendi. Sed hoc non est: ergo minor probatur. Intellectus agens neque in phantasmata agit,neque in intellectum possibilem. ergo. Quòd non agat in phantasmata. sic probat Si agit,hoc esset vel imprimendo vel aliquid abstrahendo. sed non imprimitur.Tum quia imprimeret tantum virtutem corpoream: cum recipiatur in corpore, quod est phantasma. Sed illa nihil agere potest ad mouendum intellectum possibilem.ergo non imprimit. Tum quia angelus non potest imprimere formam in materia corporali immediatè: ergo multo minus intellectus agens in phantasmata.

Durand⁹

De necessitate ponendi intellectum agentem in nobis.

¶ Quòd etiam non agat aliquid abstrahendo probat illa abstractio aut esset realis aut secundum rationem: non realis quia neque est separatio alicuius realis præexistentis actu:vel eductio alicuius de potẽtia ad actum.non enim est aliquid in phantasmatibus: quod desinat esse in eis ad præsentiam intellectus agentis.forma quoque educta de potentia materiæ est in educto tanquam in subiecto:& sic rediret primum membrum:sed neque est abstractio rationis tantũ:quia omnis actio rationis:est cognoscẽtis circa cognitum obiectiuè. intellectus vero agens non cognoscit phantasmata, nec sua actio est cognitio.

Si dicatur quòd intellectus agens nullo illorum modorum agit in phantasmata: sed tantum assistendo: sicut lumen dat colori virtutem mouendi visum: & tamen nihil imprimit.

Contra hoc est mirabile: immo implicat contradictionem, quòd det virtutem nihil dando: exemplum autem procedit ex ignorantia: quia non requiritur lumen propter colorem: sed propter medium.

Quòd vero non sit necesse ponere intellectum agentem:quia agat in intellectum possibilem probat.ista enim actio nequit intelligi nisi duobus modis. primò quòd intellectus agens solus agat: phantasma vero nihil agat aut coagat, sed solum se habeat obiectiuè.secundo quòd agens & phantasma se habeant:sic duo agentia imperfecta tamen supplentia vicem vnius agentis perfecti.Primum dici non potest:quia idem manens idem respectu eiusdem semper natum est facere idem: vt patet ex.2. de genera † sed intellectus agens est huiusmodi.ergo semper fecit idem.ergo semper intellexit omnia sibi repræsentata: præsertim cum nihil agant phantasmata. Secundum quoque dici non potest:tum quia assumitur quod quæritur scilicet quòd sit dare intellectum agentem: tum quia eadem ratione sequeretur dari sensus agens:qui tamen negatur.probatur sequela.nam si non ponitur sensus agẽs: qui cum obiecto causet actum sentiendi: sic non oportet ponere intellectum agentem: qui cum phantasmate moueat intellectum. *Text.53.*

Confirmantur prædicta.quia Augu. magnus philosophus nunquam legitur fecisse mentionem de intellectu agente.

Respondeo.dico primo q intellectus agens

agens habet actionem in phātasmata, quæ non est secundum aliquē ex modis positis ab arguente, sed hoc modo, quia est causa quodammodo efficiens, quòd phantasmata recepta in potētiis in eadem essentia animæ radicata sint virtuosiora, & forte alterius speciei quā phantasmata brutorum, in hoc quòd sint habilia ad mouēdum intellectum, sicut causa partialis & instrumentalis, quod non possent phantasmata brutorum. 1.parte. q.85.art.1.ad 4.& si S.Th. videtur aliter dicere, illud sit textus & ista glossa.

¶ Dico secundò ad assistētiam quòd intellectus agens non solū assistit phātasmatibus, sed etiam est concausa in eorum generatione quantum ad hoc, quòd habeant talem virtutem, qualis dicta est, quæ non est aliud ab ipsis. nihil etiam obstat quòd corporeum tanquam instrumentum & concausa concurrat ad productionem speciei intelligibilis, est enim aliqualiter eleuatū ad genus intelligibiliū plusquam species in medio, vel in organo sensus exteriōris. Exēplum autem de lumine verum est quantum ad hoc quòd sicut est necessarium lumen ad videndum, ita intellectus agens ad intelligendū, 1.parte.q.79.art.3.ad secundum. 4.sen.di.1. q.1.ar.4.quæstiuncula 2. Item 3.parte. q.62.ar.4.ad primum.

¶ Dico tertiò, quòd eadem forma secūdum idem esse eiusdem speciei, non potest esse in corpore & in spiritu: sed secundum diuersa nihil prohibet. nam S.Tho. in quodam quoli. † dicit quòd diuino miraculo potest albedo inesse angelo si separetur à corpore, substantia etiam separata, licet non possit imprimere aliquam formam spiritualem habentem esse permanens in corpore: potest tamen imprimere virtutē spiritualem habentem esse intentionale.

Quoli. 7. art. 1. ad 7.

¶ Dico quartò, quòd illa abstractio est realis per eductionem speciei intelligibilis de potentia phantasmatis in actum. Ad improbationem dicitur, quòd verum concludere de potentia passiua modo non oportet, quòd forma producta recipiatur in eodem subiecto, in quo erat in potentia actiua illius, quòd autem phantasma sit in potentia actiua phantasmatis: ostendit S.Tho. 2. contra gen.cap.77.

¶ Dico quintò, quòd intellectus agens de solo non agit in possibilem, sed cum phantasmatibus, agēs quidem intellectus tāquam principalis, phantasmata tanquam instrumentalis causa.

¶ Ad primam improbationem, dicitur quòd Ari. & eius sequaces sufficiēter probant intellectū agentem, cuius demonstrationem ponit S.Tho. 2. contra gen.c.78. item 1.par.q.79.ar.3.

¶ Ad secundam improbationem dicitur, negando similitudinem, cuius ostendit rationem S. Tho. de anima.q. 4. ad 5.

¶ Dico sextò ad vltimam sequelam, negando eam: ratio est quia sensibile potest propria virtute causare speciem sensibilem eiusdem generis: phantasma verò propria virtute nō sufficit causare formam alterius generis, scilicet speciem intelligibilem vbi s. ad 3.

¶ Dico vltimò ad confirmationem b. Aug. fecisse mentionem de intellectu agente, non sub his verbis, sed per æquiualentia, dum asserit & probat, quòd non possumus intelligere aliqua vera, nisi participatione luminis diuini. Participatio autem diuini luminis est intellectus agens, sicut ostendit S.Tho. 1.par.q.12.art.11.ad 3. item.q.84.ar.5. & 6. item q.87.ar.3. & de spiritualibus creaturis.q.10.ad 8.

¶ Et hæc sufficiant cōtra proteruam nouitatem Durandi, negantis intellectum agentem.

CONCLVSIO LX. Non omnia illa intelligit angelus simul, & in actu, quorum species apud se habet, sed aliqua sic & aliqua non. Hanc ponit S.Tho. 1.parte.q.58.ar.2.

¶ Huius ratio est, ea sola conuenit simul intelligi quæ eadem & vnica operatione possunt intelligi, sed ea sola sunt, quæ per eandem speciem intelligibilem intelligi possunt, quia sola talia concipi possunt, vt vnum intelligibile. igitur sola talia conuenit simul intelligi. maior probatur: quia ab vnica potentia non exeunt simul omnino distinctæ operationes naturaliter.

Cōtra arguit Aureolus, probando: quòd angelus simul intelligit omnia, quorum habet species apud se. primo hæc fuit opinio Philosophi & Cōmen. eodem Auer. teste. 2. cœli. commen.8.

Aureol.

Respondeo. De verbis Cōmen. nihil est curandum: quia in materia intelligentiarum pessimè scripsit super 3. de

anima.& 12.met.si enim sicut sensit philosophus sic esset vt opinatur arguens: multa in fide erronea sequerentur, sicut ꝙ nihil de nouo cognoscit angelus. dictum vero Auer.2. cœli nihil aliud sonat: nisi ꝙ intelligentiæ nunquam cessant ab actu secundo intelligendi.

Secūdò. Plura simul intelligere, non repugnat potentiæ intellectiuæ neque intellectionis. vna enim intellectio non abiicit aliā nisi ratione phantasiæ corporalis, quæ nō potest simul plura actu phantasiari, phantasia autem non est in angelis. ergo potest omnia simul intelligere angelus.

Respondeo. Duæ intellectiones non simul se compatiuntur actu in eodem subiecto, quia sunt duæ formæ perfectæ & completæ eiusdem generis. de veri.q.8.ar.14.& ad.14.

Grego. in 2. dist. 11. q. 1. Contra eandem arguit Gregorius,† primò duplici auctoritate b.Aug.& prima est 4. super gen. ad literā. capit. 34. de paruis, vbi dicit, potentia spiritualis cuncta quæ voluerit simul notitia facillima comprehendit. secunda ibidem c. 36. Omnia inquit simul mens angelica potest, quæ sigillatim per ordinem connexarum causarū sermo distinguit.

Respondeo. ꝙ sensus primæ auctoritatis est secundum b. Tho. de veri.q.8. art.14. ꝙ angelus conuertendo se ad vnam speciem potest omnia, quæ per illam speciem cognoscit simul intelligere. sensus vero secundæ est: ꝙ angeli cognitione vespertina omnia genera rerum cognouerūt quæ sex diebus creata sunt, non autem ꝙ simul in eodem instāti actualiter cognouerint: nam de tali simultate si intelligatur, argumentum militat contra factorem suum.

Sciendū, ꝙ Henricus primo quoli. q.5.& Bernardus de Gannaco in impugnationibus dictorū locorum: mouet quæstionē, vtrum omnem volitionem præcedit intellectus vel econtra, & determinat ꝙ omnem volitionem præcedit intellectio confusa, vel determinata: non autem oportet, ꝙ omnem intellectionem præcedat volitio: quia intellectus potest moueri occasionaliter à sensu exteriori S. vero Tho. in q. de malo.q.6. dicit ꝙ Deus mouet intellectū, & voluntatem, quo ad primum extrinsecum suorum actuum.

Vtrū oēm volitionē præcedat intellect⁹, vel econtra.

Alij. Arguunt etiam alij, ꝙ sit necesse angelum intelligere omnia ea, quorū habet apud se species, sic quælibet species causat intellectionē, si non adsit impedimentū. ergo necesse est angelum semper intelligere ea quorum habet apud se species. consequentia nota. antecedens probatur. nam species est agens naturale, & intellectus passiuus naturaliter: & illa est conditio agentis naturalis vt patet nono meta.† in angelo quoque nullum est impedimentum. *Text. 10.*

Respondeo. licet species sit agens naturaliter, & intellectus sit naturaliter passiuus respectu intellectionis, tamen sunt in potestate nostra, quo ad continuationem actus saltim. Sicut habitus intellectuales in nobis sunt naturaliter motiui, & tamen in potestate nostra est, non semper vti talibus. 1. pte. q.107.art.1.de veri.q.9.ar.4.

Hic apparet mihi bonum recitare quandam distinctionem Bernardi de Gannaco, quam facit in impugnatione.12.q.1.quoli. Henrici, vbi exponens dictum b.Aug.3. de lib.arbitrio dicentis de voluntate nostra, ait, Nisi extrinsecus per sēsus corporis moueatur, aut occultis modis aliquid in necessitatem veniat, velle non potest, intellige quia sēsus est occasio, & causa ꝙ occurrat aliquid intellectui. Est enim duplex cognitio intuitiua non discursiua, quæ est complexorum primorū principiorum, & discursiua. prima præcedere potest voluntatis actum in generali, & in speciali, secunda sequitur necessariò, hæc ex Bernardo.

CONCLVSIO X. Et vltima. Angelus non intelligit cum discursu. Hanc ponit S.Tho.1. parte.q.58.art.3.

¶ Huius ratio est, intellectus qui nō acquirit scientiā ignoti per aliquid pri⁹ cognitum non est proprie discursiuus, sed talis est quilibet intellectus angelicus. ergo.

Contra arguit Greg. † primò. angelus intelligit vnum post aliud, ergo discurrit. antecedens probatur. multas veritates, nunc non cognoscit angelus distinctè quos cognoscet postea. *Grego. in 2. dist. 7. q. 5.*

Respondeo. conceditur totum, sed æquiuocat de discursu. Nam secundū mentem b.Tho. intelligere cum discursu, non est intelligere vnum post aliud, aut vnum per aliud. sed est intelligere proprie aliquid prius ignotum per aliquid notum. prima parte.q.58.art.3.ad primum. de veri.q.8.ar.15.& ad 6.& 7. *Quid sit intelligere cum discursu.*

Per

Per idem patet ad id quod secundo obiicit,quia cognoscit vnum per aliud. Nam cum Deus omnes cognoscit creaturas per suam essentiam discurreret. 1. par.q.14.art.5.

Tertio contra arguit. Nam per aliq̃d prius cognitũ cognoscit aliquid prius ignotum.quod probat.nam si non cognoscit hoc modo, sequitur ꝙ posita æternitate mundi quilibet diabolus actu cognoscet infinitas veritates,& sic habet infinitas cognitiones specie distinctas aut vnum actum æquiualentẽ infinitis notitiis,puta infinitas eclipses futuras & infinitas passiones figurę angularis multiplicabilis in infinitũ: hoc est inconueniens,ergo:sequela probatur.nam eas potest cognoscere & non per discursum per te.ergo simul.

Respondeo. negatur sequela. Nam quia angelus omnes eclipses intelligit in eodẽ principio,scilicet in causa sua: & per eandem speciem intelligibilem: non sequitur ꝙ habeat infinitas notitias specie distinctas:aut vnam æquiualentem infinitis:quia non specificantur per intelligibile secundarium, sed per principale.

Dico quoque ꝙ probabile mihi videtur ꝙ angelus cognoscat omnes partes proportionales alicuius continui,& consequenter infinitas species numerorum,& si obiiciatur.ergo si vnico actu cognoscuntur distinctè: ille actus æquiualet infinitis notitiis distinctis. Dicendum, ꝙ ille actus erit infinitus, non simpliciter:sed secundum quid.de spiritu.cre.q.10.ad.7.

Item arguit contra rationem.S.Tho. sic,non enim fundatur nisi in quadam persuasione comparationis corporum superiorum ad inferiora:quæ superius improbata est.Item in auctoritate Dionysij.7.ca.de diui.no.dicentis, ꝙ angeli non congregant diuinam cognitionem à sermonibus diffusis.neque ab aliquo communi ad ista specialia simul aguntur.quæ auctoritas non cogit.quia non loquitur Dionysius secundum statum merè naturalem,sed secundum statum beatificum:vt dicit patere ex contextu. ergo.

Respondeo.supra probatum fuit, ꝙ persuasio.S.Tho.est bona,& sufficienter arguenti eidem contra responsum est supra.glossa vero quæ adducit dictum B.Dionysij, est contra mentem eius:nam expositione autẽticorum doctorum.B.Dionysius loquitur de notitia naturali angelorum:neque contextus est contra:cum ibi specialiter loquitur de dęmonibus: fauent his ibidem dicta à Maximo Commentatore & glossa: & sic est finis huius secundæ distinctionis.

DISTINCT. IIII.

Irca quartam distin. Quęritur vtrum angelus potuerit appetere æqualitatem Dei in primo instanti sui esse vel suæ creationis. *F. Isi. Mediola.*

PRO quæstione sit prima conclusio.angelus in solis naturalibus consideratis potest & potuit peccare. Hanc probat.S.T.1.par.q.63.ar.1.item,2.sen. dist.5.q.1.ar.1.item de malo.q.16.ar.2. ad primum.item 3.contra gen.ca.108. &109.Ratio est,omnis voluntas potẽs non sequi ordinem suæ regulæ in suis actibus,potest peccare.sed volũtas angeli suæ naturæ relicti est hęc. ergo potest peccare.quòd de facto peccauerit, testatur Io.3.cap.ab initio diabolus peccat.

Contra arguit Aureolus probando, quòd inconsideratio intellectus non fuit causa primi peccati in voluntate angeli. Primò aut ista inconsideratio fuit à casu: aut ex conditione naturæ: aut voluntate volentis considerare, vt alius non primum, quia peccatum est in agentibus à proposito.non secundũ, quia naturalia in eo erant splendissima. non tertium quia prima radix peccati esset ex parte voluntatis, & sic non esset inconsideratio. *Aureo.*

Respondeo.dico primò,quòd nullum illorum fuit,sed fuit intensa consideratio vel dilectio suorum naturalium: vt dicit.S.Tho.3.contra gen.ca.109. cum quo stat ꝙ proxima causa peccati illius,fuerit inconsideratio.

¶ Dico secundò,quòd neque inconsideratio neque illa intensa consideratio fuerunt primum peccatum angeli: sed causa peccati:vt habes à.S.Tho.de malo.quæstione prima.articulo tertio. Ex quibus patet: quomodo proxima causa & radix primi peccati angelici vel humani fuit defectus consideratio-

 nis &

nis & attentionis ad regulam rationis vel diuinæ legis.

Secundò arguit. appetere bonum sub ratione qua est appetibile, non est peccatum, sed angelus appetijt beatitudinem non considerando de gratia: quæ sic est appetibilis: secundum enim Augustin. omnes beati esse volumus. ergo.

Confirmatur. Habere actum circunstantionatum priuatiuè: non est peccatum, sed contrariè: vt velle beatitudinem: non considerando de gratia: nec de opposito, & velle beatitudinem sine gratia contrariè. Sed actus angeli fuit primo modo. ergo prima probatur, aut angelus semper tenebatur cogitare de genere: aut non. si sic: ergo omisit & eius fuit peccatum omissionis. si non: ergo intentum.

Respondeo. negatur maior: quia potest quis peccare appetendo sic bonū: quando appetitur contra regulam vel præter regulam rationis & legis diuinæ. naturalis quoque est inclinatio ad appetendum beatitudinem in communi, non in particulari. quòd vero appetendo beatitudinem possit quis demereri: probat. S. Tho. de veri. quæstio. 22 articu. septimo.

¶ Ad confirmationem, dico primò quòd electio dæmonis fuit indebitè circunstantionata priuatiuè: non autē contrariè, vt probat S. Tho. de malo. quæstione decimasexta. articulo secundo. ad. 7.

¶ Dico secundò, quòd maior est falsa. nam actus carens circunstantiis diuina lege præceptis, cuiusmodi est in proposito: peccatum est. non enim licitum est alicui naturæ intellectuali electiuè appetere beatitudinem: non appetendo eam ex gratia Dei tacita vel expressa: vt habes à S. Tho. prima parte, quæstione sexagesimatertia. articulo tertio.

Dico tertiò, quòd licet viator non semper teneatur considerare de gratia vel de lege diuina: tenetur tamen de prędictis considerare, dum actualiter eligit, & hoc non solum in habitu, sed etiam in virtute, sicut quilibet tenetur omnia in Deum referre virtualiter: vide S. T. de veri. q. 2. ar. 11. ad. 2. Ex quibus patet, ꝙ quilibet tenetur virtualiter omnia in Deum referre, quod non

Quilibet tenetur omnia in Dēū referre virtualiter.

potest facere, nisi aliquando seipsum, & omnia sua actualiter in Deum retulerit, & contraria intentio ex post non interuenerit.

Tertiò arguit. Est articulus Parisien. intellectu existente in apice rationis, voluntas potest in oppositum. ergo dato, ꝙ angelus summè considerasset de gratia, potuit per voluntatem elicere actum conformen vel difformem.

Respondeo. articuli Parisien. inquantum tangunt doctrinam B. Thomæ, sunt reuocati, potest tamen iste articulus glossari, quoniam intellectu existente in apice rationis, quo ad vniuersalia principia, licet nō quo ad particularia, potest in oppositum, vel in apice rationis speculatiuæ nō practicæ, vel in apice rationis per modum consilij & iudicij, non imperij.

Considerato ꝙ inconsideratio angeli accepit rationem culpæ ex hoc ꝙ cōcomitatur electionem, non ex hoc ꝙ præcedit electionem.

Inconsideratio cōcomitās electionē, habuit rōnē culpæ in angelo.

CONCLVSIO II. Diabolus peccando appetiit æqualitatem Dei, nō simpliciter, sed secundum quid. de malo. q. 16. art. 3. item prima par. q. 63. art. 3. & 4. S. D. vbi suprà. ratio, quicunque appetitur habere finalem beatitudinē per virtutem suæ propriæ naturę, licet non tantam quantam habet Deus, appetit esse æqualis Deo, & esse vt Deus secundum quid, licet non simpliciter, & in hoc peccat, sed diabolus fuit huiusmodi. ergo.

Contra arguit, probans ꝙ diabolus potuit appetere æqualitatem Dei absolutam. Tum quia voluntas amore amicitiæ & concupiscentiæ potest in omne ens. ergo bonum diuinū potuit simpliciter sibi appetere. Tum quia voluntas potest esse impossibilium. 3. ethi. quod patet in dānatis, odiētibus Deū, & appetentibus illum non esse.

Sco. in 2. di. 6. q. 1.

Respondeo. dico primò, ꝙ omnino falsum est, & contra philosophum. 8. ethico. & contra Theologiam, ꝙ volūtas amore amicitiæ & concupiscentiæ possit in omne ens.

¶ Dico secundò, ꝙ angelus non posset appetere ęqualitatē simpliciter Dei, etiam si sibi possibilis esset, nisi errore præcedente: voluntas vero non est impossibilium, nisi imperfecta, quæ vocatur velleitas: quæ est, quando aliquis vult

vult illud, quod ęstimet impossibile sub hac conditione, si possibile esset: talis autem non est voluntas auersionis vel conuersionis in peccatum & in qua meritum cõsistit. de malo. q. 16. art. 3. ad. 9.

¶ Dico tertiò, ꝙ non est simile in dãnatis & angelo peccante. nam damnati ex perturbatione animi odiũt Deum: quę perturbatio nõ fuit in angelis ante peccatum.

Aureo. Ad idẽ arguit Aureolus primò. quæ intellectus potest representare, voluntas potest velle, sed intellectus potest representare simultatem contradictionis, vt ꝙ esse & non esse sint contradictoria. ergo.

Confirmatur. Tum quia intellectus potest velle, ꝙ duo contradictoria sint simul vera. Tũ quia intellectus sequẽs determinationem voluntatis potest simul componere contradictoria.

Respondeo ex. S. Tho. vbi suprà, de malo. & est ꝙ maior est vera in his, quę intellectus potest representare sub ratione boni possibilis, sed quia intellectus non potest representare sub ratione boni possibilis, ꝙ contradictoria sint simul vera: ideo nec voluntas potest illud velle.

Ad confirmationem dico primo ꝙ voluntas nõ potest illud velle nisi quadam velleitate, vt paulò ante dictum fuit.

¶ Dico secundò, ꝙ intellectus sequẽs determinationẽ voluntatis, format propositiones imperatiuas vel optatiuas: quæ representare nequeunt contradictoria sub ratione boni vel mali, quia non asserunt rem esse vel non esse, sed potius exprimunt velleitatem: quam respectu impossibilium non negamus.

Secundò arguit. non minus potens est voluntas deliberatiua quàm non deliberatiua, sed voluntas non deliberatiua non discreta est impossibilium. ergo.

Respondeo. dico primò quòd neutra voluntas potest esse respectu eorũ, quæ non possunt sibi proponi sub ratione entis, vel veri vel boni possibilis.

¶ Dico secundò, quòd maior est contra Aristotelem dicentem in. 3. ethi. quòd voluntas vt nominat motum absolutum & simplicem voluntatis in bonum: potest esse impossibilium, sed electio non.

Demum arguit idem Aureo. ita implicat contradictionem quòd angelus habeat gloriã à se: sicut quòd sit Deus. igitur propter implicationem contradictionis non oportet ponere quòd angelus non potuerit appetere æqualitatem Dei. antecedens probatur: quia habere beatitudinem à se arguit infinitatem essentiæ & omnipotentiam. *Idem Aureolus.*

Respondeo. dico habere gloriam à se positiuè, ita implicat sicut esse Deũ, sed non negatiuè: est autem habere gloriam à se positiuè propria virtute: negatiuè, id est non ab aliquo alio beatificante, non considerando de modo acquirendi illam, quomodo appetiit angelus beatitudinem, ex quo sequitur, quòd non appetiit se facere impossibilia sibi, non enim considerauit.

CONCLVSIO III. Primum peccatum diaboli fuit superbia. Hanc probat. S. Tho. 1. parte. quæstione sexagesimatertia. arti. secundo. item. 2. distinctione, quinta. quæstione prima. arti. primo. item contra gen. 3. cap. 108. Ratio est. omnis peccans in volendo inordinatè præesse & non volendo ordinatè subesse peccat peccato superbię. sed angelus primo peccans, prædicto modo peccauit: igitur superbiæ peccato peccauit. *Sco. in 2. di. 6. q. vl.*

Contra arguit Scotus. †primum peccatum angeli fuit maximum, quia irremediabile, sed superbia non est maximum peccatum. ergo: probatio medie. humilitas ei opposita non est maxima virtus. ergo consequentia nota: antecedens probatur: tum quia charitas maior: tum quia amicitia est perfectissima virtus sub iustitia, octauo ethicorum.

Respondeo. dico primò quòd non oportuit primum peccatum angeli esse maximum secundum suum genus vel speciem: quia post commisit grauiora. vnde ad improbationem negatur cõsequentia: quia quodlibet peccatum diaboli est irremediabile, quia est extra terminum viæ: vide 22. quæstione centesimasexagesimatertia. articulo tertio. Ex quibus à simili per omnia dicitur quòd primum peccatũ angeli non fuit grauissimũ simpliciter, sed secundũ qd: neque irreparabilitas aut aliquid aliud

malum inde ſequutum arguunt, illud fuiſſe grauiſſimum.

¶Dico ſecundò, ꝙ ſuperbia eſt maximum peccatorum: vt probat. S. Th. 2. 2. q. 162. ar. 6. Ad improbationem dicitur ꝙ ex parte conuerſionis ſuperbia non eſt maximum peccatum: ſicut nec humilitas maxima virtus, ſed ex parte auerſionis, vtpote alijs peccatis magnitudinem præſtans.

Secundò arguit. ſuperbia conſiſtit in iraſcibili, cuius actus nõ poteſt eſſe primus: cum iraſcibilis ſit propugnatrix concupiſcibilis. igitur non eſt primum peccatum.

Reſpondeo. Superbia ſicut & omnis actus iraſcibilis pręſupponit aliud actũ non malum, ſed bonum de malo. q. 2. art. 1. in diabolo autẽ præceſſit aliquis actus amoris. nam in primo inſtãti angelus dilexit ſe naturaliter dilectione: quæ bona erat in ſe. vnde formaliter reſpondendo negatur conſequentia.

Tertiò arguit. Superbia ſecũdum Augu. 14. de ci. Dei: eſt peruersè celſitudinis appetitus, quę eſt reſpectu aliorum, ſed angelus primo appetiit aliquid in ordine ad ſe: nihil enim eſt ad alterum: niſi quod prius eſt ad ſe. ergo primum peccatum angeli non fuit ſuperbia.

Reſpondeo. dico primo ꝙ ſuperbia conſiſtit nõ ſolum in appetendo exceſſum ſuper alios, imo ſubducendo ſe à regula vel obedientia ſui ſuperioris, & hoc vel per actualem contemptum regulæ aut præcepti, vel interpretatiuũ, quia operatur non attendendo ad regulam ſuperioris, & hoc ſecundo modo peccauit angelus ſecunda ſecundæ. quæſtione centeſimaſexageſimaſecunda. art. 7.

¶Dico ſecundò, quòd diabolus appetiit finalẽ beatitudinem per ſeipſum habere quod eſt proprium Dei: ex quo ſequutum eſt quòd appetijt aliquem principatum ſuper alia habere.

Arguit quod peccatũ angeli, magis reducatur ad ſuperbiam.

Item arguit idem: quòd peccatum primum angeli debeat magis reduci ad luxuriam quàm ad ſuperbiam.

Primò. primus actus inordinatus voluntatis dæmonis fuit velle amicitiæ reſpectu ſui. igitur non fuit ſuperbia, ſed magis ad luxuriam reducitur. antecedens probatur. non fuit nolle, ergo velle. probatur conſequentia: quia non eſt nolle niſi reſpectu velle. quod fuerit inordinatus probatur, quia aut fuit amor amicitiæ aut concupiſcentiæ, quolibet autem horum ordinato: alius eſt ordinatus, quòd vero fuerit reſpectu ſui, probatur. non fuit reſpectu Dei, quia non poteſt Deus inordinatè amari ex intentione amicitiæ, non reſpectu alicuius alterius à ſe. Tum quia inclinatio naturalis magis inclinat in ſe. Tum quia non videtur aliquid aliud intenſius intellexiſſe. ergo: conſequentia vero prima probatur à ſimili. Nam peccatum quo quis inordinatè delectatur in ſpeculatione geometriæ, reducitur ad luxuriam.

Reſpondeo. Primus actus angeli fuit velle: qui ſimul fuit amor concupiſcẽtiæ reſpectu beatitudinis quã ſibi optauit indebito modo fuit etiam amor amicitiæ reſpectu ſui in quo. quia non ſe ſubiecit vt debuit: ſuperbiuit. quod vero eodem actu poſſint prædicta duo diligi: oſtendit S. Tho prima ſecundæ quæſtione vigeſimaſexta. articul. quarto. item primo contra gen. capitulo nonageſimoprimo.

¶Dico item ad probationem conſequentiæ falſum eſſe quòd delectatio inordinata ſpeculationis geometriæ reducatur ad luxuriam, ſed eſt peccatum curioſitatis ſicut docet. S. Th. 2. 2. quęſtione centeſimaſexageſimaſeptima. arti. 1. & 2.

Secundò arguit. eiuſdem rationis eſt amare alium inordinatè & ſe, ſed amare alium inordinatè reducitur ad peccatum luxuriæ, & non ſuperbiæ. ergo.

Reſpondeo. dico primo quòd peccatum eſt ſuperbiæ cum quis ſe ſubducit à regula ſuperioris inordinatè ſe amando vel inordinatè appetẽdo: quæ excedunt naturæ ſuæ facultatem: ſicut ſi ruſticus appetat regnum vel papatum ſibi ſine alia diſpoſitione media vel meriti.

¶Dicitur ſecundò, quod amare proximum propter turpem contactum reducitur ad peccatum luxurię, ſed concupiſcere bona proximo excedentia naturam ſine meritis, ad ſuperbiam ſpectat.

Tertiò arguit. cum primum peccatum angeli fuerit velle: aut ergo velle ami

amicitiæ vel velle concupiscentiæ. si velle amicitiæ: probatum est: quòd ad luxuriam pertinet. si velle concupiscentię: igitur concupiscendo beatitudinem eodem modo peccauit. quòd probatur. Tum primo: quia primum concupiscere beatitudinis inordinatum aut processit ex affectione iustitiæ: aut commodi: primum esse non potest in nullo peccatò, secundum autem ad luxuriam spectat. Tum secundò, quia primum velle beatitudinis aut fuit amore honesti, aut vtilis, aut delectabilis. si primo modo, non peccasset: secundo modo non potuit esse primus amor: tertio modo ad luxuriam reducitur. Tum tertio: quia potentia appetitiua consequens in actu appræhensiuæ, primo appetit delectabile conuenietissimum. Tum quarto: quia illud appetitur à voluntate non regulata: quòd si esset solum appeteretur, hoc autem est delectatio. ergo.

Respondeo. dico quod primum velle siue amicitiæ suæ concupiscentiæ nullo modo potuit ad luxuriam pertinere. neque inordinata concupiscentia beatitudinis potest ad luxuriam pertinere: sed inordinatus appetitus rei delectabilis secundum tactum tantum ad luxuriam spectat.

¶ Dico pariter: quòd sicut ordinatus appetitus beatitudinis, pertinet ad virtutē spei. 2.2.q.17.ar.2. ita inordinatus appetitus beatitudinis pertinet ad vitium præsumptionis: quæ oritur ex superbia vel inani gloria.

CONCLVSIO. IIII. Angelus malus non peccauit nec peccare potuit in primò instanti suę creationis. Hanc probat. S. Tho. 1. par. q. 63. art. 5. item. 2. sen. dist. 5. q. 1. art. 1. item de malo. q. 16. arti. 4. Et quia hanc conclusionem aliter probat in summa: aliter in scripto: aliter in de malo: videtur mihi quòd prima & vltima probatio sint potiores: ideo illa relicta prima probatio potest sic formari. nulla operatio angelica cuius causa principalis est Deus & & naturaliter indita à Deo habet rationem peccati: sed prima operatio angelica est naturaliter indita à Deo: igitur maior nota est: sed minor probatur: quia prima operatio angelica est, qua se conuertit ad naturalem sui cognitionem & affectionem: vt deductum est. illa autem indita est à Deo. igitur &c. & sic tertia probatio declarat primam. *Aureo.*

Contra hanc conclusionem diuersimodè à diuersis arguitur: & primo quidem contra illam Aureo. in quocunque instanti sunt omnes causæ alicuius actus: potest elici siue circunstantionatus siue carens debita circūstantia: sed in primo instanti fuerunt omnes causę quæ sunt necessariæ ad actum circunstantionatum. ergo potuit elici sine circunstantia debita: ergo peccare. probatio mediæ quia in primo instanti habuit intellectum obiectum præsens & voluntatem.

Respondeo. negatur maior. nam positis causis motus localis in aliquo instanti: non sequitur quòd in eodem possit esse motus localis: sed post item posita causa generationis ignis: in eodem instanti non ponitur ignis: immo nec immediatè post illud instans propter alterationem præuiam necessario.

¶ Dico vlterius, quòd licet in primo instanti angelus habuerit causas meriti vel demeriti, tamen secundum suam naturalem potentiam non poterat moueri in actum meriti vel demeriti: nisi prius moueretur ad actum naturalem: in quo meritum nec demeritum consistit. de malo. quæst. decimasexta. arti. quarto ad tertium.

Ad idem arguit ibidem si angelus non potuit peccare in primo instanti, aut fuit quia primus actus naturæ imponitur producenti, aut quia termini duarum mutationum scilicet creationis & auersionis non possunt esse simul. aut tertio, quia in primo instanti non potuit habere actum elicitum à deliberatione procedentem: aut quia actus, qui elicitur in primo instanti, non elicitur liberè sed contingenter, sed propter nullum istorum est. ergo. maior patet ex communiter opinantibus circa istam materiam, quorum omnes aliquam dictarum rationum assignant. ergo. minor probatur. nam primo maxima illa est vera de actu necessario, concomitante naturam non libero. Non etiam secundum obstat quia termini duarum mutationum etiam inuicem ordinatarum possunt esse simul tempore, & si non natura, vt creatio & illuminatio solis. Non tertium, quia non constat si ei fuisset reuela-

tum principium quin potuisset in eodem instanti inferre conclusionem circa supernaturalia, cum simul tempore principium & conclusio cognoscatur. Non quartum, quia ponere quòd potentia sit simul tempore cum actu non aufert libertatem actus: quia æternaliter Deus liberè prædestinauit.

Respondeo. propter primam rationem & improbationem dicitur quòd illa est vera propositio non solum de actu qui necessariò concomitatur naturam: sed etiam de actu naturali: qui naturali ordine præcedit omnes alios actus naturæ vt. S. Tho. vbi suprà ad tertium.

¶ Dico etiam, quòd cum in angelis sit dilectio naturalis & electiua: naturalis necessariò præcedit electiuam & est eius principium, quia quòd pertinet ad naturam: habet rationem principij, prima part. q. 60 articu. 2. & quia angelus in primo instāti habuit actum naturalem: ideo non potuit esse malus: quia à Deo.

Sed contra arguit probans: quòd in primo instanti potuerit habere actum elicitum: quia pro quocunque instanti potest poni causa libera, potest agere: sed in primo instanti ponitur angelus, qui est causa libera. ergo.

Respondeo. negatur maior. quia oportet actum electiuum præcedere naturalem.

Grego. Ad tria obiecta Gregorij patet solutio per dicta: ideo illa missa facimus.

Sciendum verò quòd licet. b. Augu. 11. de ciui. dei. ca. 14. dicat quòd ponentes diabolum peccasse in primo instanti suæ creationis, non incidant in hæresim Manicheam: non tamen negat quin incidant in alios errores: puta quòd bonus Deus sit causa principalis actus peccati & inclinet creaturam ad actum vitiosum: & hæc hæresis differt à prima.

Duran. Arguit quoque hic Durandus contra rationē factam à S. Tho. in. 2. quòd deficiant. & quia nos in superioribus diximus non esse perfectam: ideo decurrit sed non offendit.

Arguit idem contra rationē S. Tho. in prima parte. verum inquit est quòd actio quę simul esse incipit cū esse rei, attribuitur agenti vel generanti: & eidem imputatur: in his quibus non est principium actiuum sed passiuum: non liberum sed naturale sicut patet quòd actus ignis attribuitur igni vt illuminatio: quia ibi est principium actiuum: motus autē grauium, quia ibi est principium: passiuum attribuitur generanti. Item non est vera in principio libero passiuo. ergo.

Confirmatur. Si prima actio, quæ incipit cum esse rei attribuitur generanti: ergo etiam omnis similis. ergo angelus nunquam poterit peccare.

Respondeo. dico q͞ quælibet actio naturalis & competens naturæ retorquetur in auctorem naturæ: qui dedit talem inclinationem siue dederit principium actiuum: siue passiuum, & immo plus si dederit vtrumque.

Ad confirmationem negatur consequentia. Tum quia aliqua volitio est naturalis & aliqua electiua. Tum quia vna volitio est respectu finis, & alia respectu mediorum: & sic non sequitur quòd sint eiusdem rationis.

CONCLVSIO. V. Angelus malus statim post primum instans suæ creationis peccare potuit & peccauit de facto. Hanc probat prima parte. q. 63. art. 6. dicit Ratio. angeli mali in tertio instanti vel morula dānati fuerunt propter aliquod peccatum præcedens: igitur peccauerunt in primo instanti vel secundo. sed non in primo: igitur in secundo. antecedens probatur quò ad primā sui partem: quia boni angeli in tertiò instanti beatificati sunt propter meritum præcedens. Igitur mali in eādem miseriam dānationis incurrerunt. Sed quo ad secundam partem patet ex conclusione.

Contra arguit Scotus † quòd mali angeli peccauerunt priusquam fuerunt in termino: ita quòd ibi fuerunt tres vel quatuor morulæ. Omnes angeli creati sunt vniformes, & in secunda morula aliqui meruerunt & aliqui demeruerunt, & in tertia omnes fuerunt in termino: igitur ibi oportet ponere tres moras. antecedens probatur supponendo aliquas propositiones. Prima merentes vsque ad nunc pręmiationis: in illo nunc fuerunt præmiati. Secunda in angelis meritum præcessit duratione præmium. Tertia, tota mora via præfixa angelis erat æqualis in omnibus. Quarta,

Scotus in 2. sent. distinct. 5.

quando

quando boni vltimatè meruerunt, tunc mali demeruerũt. Quinta, omnes creati sunt vniformes. Sexta, omnes angeli aliquando fuerunt in gratia. His concessis sequitur, ꝙ sit ponere tres morulas. prima in qua omnes fuerũt in gratia. secunda in qua meruerunt, vel demeruerũt. tertia, quando isti & illi sunt præmiati.

Respondeo, dico primò, quòd difficile est sustinere, ꝙ angeli in primo instanti proprie meruerint. Tum quia prima facie videtur, quòd non potuerint peccare per auersionem à Deo. Tum quia videtur implicatio in dictis S. Th. Nam de malo. q. 16. art. 4. ad 14. dicit, quòd angelus in primo instanti non ferebatur in Deum vt est auctor gratiæ. Idem ad 15. Item ibidem ad 22. innuere videtur, quòd angeli mali nunquã meruerunt. item in prima parte. q. 63. art. 6. innuit, quòd boni angeli cœperunt mereri in secundo instanti. Item in prima parte. q. 64. ar. 2. dicit, quòd voluntas angeli cuicunque adhæret, immutabiliter adhæret, & sic nunquam auersus fuisset à Deo.

¶ Dico secundò propter præfata, ꝙ prima facie videtur dicendũ, quòd angeli solum dilectione naturali in primo instanti dilexerunt Deũ: non autẽ dilectione electiua in qua consistit meritum. & ad dictũ S. Tho. in prima parte, q. 63. ar. 5. ad quartum. dicitur, quòd angeli in primo instanti meruerũt merito potentiali, vel virtuali, vel habituali, vel interpretatiuo, sicut de paruulis nouiter baptisatis: non autem meruerunt merito actuali, vel elicitiuo: & secundum hoc diceretur, ꝙ diabolus nõ est auersus ab eo, quòd electiue dilexit, quia in secundo instanti inordinatè se dilexit.

¶ Dico tertiò cum his, quòd difficile est S. Thomam posse saluare, ꝙ angelus in primo instanti Deum electiuè dilexerit: & ꝙ in secundo instanti fuerit auersus: forte potest dici, quòd duplex est dilectio electiua Dei. prima purè naturalis. alia per gratiã Dei. à prima nunquam potest auerti. à secunda vero potest auerti dum est in via.

¶ Dico quartò, respõdendo obiecto, quòd omnes illæ propositiones sunt probabiles.

Sciendum, ꝙ si quis ad literam vellet sustinere verba S. Th. in prima parte, ꝙ diabolus meruerit beatitudinem in primo instanti. Et in secundo peccauit, & statim miser factus est, debet negare primam propositionem Scoti, concedendo, ꝙ angelus simul erat in termino viẹ & merebatur, vt dicit S. Tho. in quolibetis. Itaq; inter creationem angelorum & confirmationem, vnica tantum morula ponenda est.

Item arguit Scotus, ꝙ secunda mora nõ fuerit indiuisibilis. tum quia peccauerunt mali angeli pluribus peccatis diuersæ speciei. tum quia vicerunt prælium boni. Apo. 20. Et hoc non nisi post peccatũ malorum. Non enim tentauerunt bonos, nisi post peccatum. *Scotus.*

Respondeo. dico primò, ꝙ secunda mora fuit indiuisibilis ad hũc sensum: quia non fuit in ea prius & posterius, licet fortè coexisteret alicui parti temporis diuisibilis in infinitum: & potuit esse ꝙ vnicus actus peccati fuerit superbiæ, inuidiæ odij, & præsumptionis, sicut etiam contingit in nobis. si autem diuersos actus exigebant, non fuerunt in instanti, neque fuerunt demerita sed penæ.

¶ Dico secundò, ꝙ tentatio malorũ & victoria bonorum, potuit esse in eodem instanti: & de hoc S. Thom. prima parte. q. 63. art. 8. ad primum. Vnde patet, quòd in eodem instanti in bonis angelis ista tria fuerunt simul, sancta electio per conuersionem in Deum, tentationis auditio, ac eiusdem respuitio. In malis vero tria proportionabilia, in quibus fuit proprietas & posterioritas naturæ non temporis.

Contra eandem conclusionem arguit Grego. quòd angelus non peccauit statim post primum instans: primo. Angelus in primo instanti fuit in gratia, igitur & in secundo. probatur consequentia. quia non est dare vltimum instans, in quo fuerit gratia in eo. *Gregor.*

Respondeo, negatur consequentia. & ad probationem dicitur, quòd licet non sit dare vltimum instans rei permanentis loquendo de instantibus tẽporis cõtinui, est tamen dare vltimum instans temporis discreti.

Secundò, hæc propositio dicta à S. Thom. Angelus malus in primo instãti habuit aliquem actũ liberi arbitrij, est incompossibilis huic, Angelus fuit tũc beatus: ergo probatur incompossibilitas. Nam ille aut fuit meritorius, & sic

tunc beatus, aut demeritorius: & sic nõ fuit in gratia. Et ita dictis ei⁹ repugnãs.

Respondeo, negatur illa consequentia. fuit meritorius: ergo beatus, quia via angelorum ex duobus instantibus constituitur & durabat per illa.

Secundò arguit. Angelus non peccauit in primo, ergo intercidit mora inter primum instans & peccatum eius. probatur consequentia. quia inter quęlibet duo instantia cadit tempus medium.

¶ Si dicatur, ꝙ inter instantia temporis continui cadit tempus: non autem discreti.

Contra. Cum possibile fuerit, tunc fuisse tempus cœli continuum, aut ergo angelus peccans fuit in eodem tempore continuo: sicut quando fuit creatus, aut in alio. si in eodem, ergo in eodem instanti fuit creatus & fuit malus & non malus si in alio: ergo inter duo instantia temporis discreti cadit tempus medium.

¶ Item pariter posset dici, quòd si angelus habeat aliquam nouam notitiã modo: quod habet eam statim post instans creationis suæ: quod nullus diceret.

Respondeo. dicitur quòd responsio data est bona. & est S. Thom. in prima parte.

¶ Ad primam improbationem, dico primo, quòd instantia temporis discreti & continui sunt improportionabilia: quia licet vtrunque instans pariter sit indiuisibile, instãs tamen temporis discreti potest coexistere vni longo tempore, & vni instanti temporis continui.

¶ Dico secũdò, quòd fuit in alio & & alio instanti continui temporis: nec sequitur, quòd ibi interciderit tempus medium: quia primum instans in quo fuit creatus correspondere poterat alicui instanti temporis cõtinui: instans vero in quo peccauit correspondere poterat tempori communi sequenti.

¶ Ad secundam dico, quòd multæ interciderũt operationes angelicæ post primam, ꝙ illa notitia non potest dici esse statim post instans creationis. Si tamen prima operatio angelica fuisset vsque ad illam continuata: non esset inconueniens illud concedere. & sic est finis huius quartę distinctionis.

DISTINCTIO V.

Circa distin. quintam Quæritur, vtrum angeli in primo instanti suæ creationis fuerint beati. F. Isidor. Mediola.

CONCLVSIO I. Angelus in primo instanti suæ creationis fuit beatus beatitudine naturali, nõ autem beatitudine supernaturali. Hanc probat sanctus Tho. prima parte. q. 62. articulo primo. item 2. sent. distin. 4. q. 1. ar. primo.

¶ Ratio huius est duplex pro dupli ci parte conclusionis. Primo prima potest sic argui. corpora cœlestia in sua prima creatione suam naturalem perfectionem habuerunt, ad quam virtute suæ naturæ pertingere possunt. igitur & angeli. antecedens & consequentia probantur per dicta in vltima q. 3. dist. huius secundi.

¶ Pro secunda parte potest sic argui. Finis vltimus naturę angelicæ non debuit angelis concreari, nec fuit eis concreatus. sed beatitudo supernaturalis est vltimus finis naturæ angelicæ. igitur, &c. maior patet. quia ad talem finem naturalis peruenit: per meritum & operationem gratuitam. minor est nota.

CONCLVSIO II. Angeli suam beatitudinem supernaturalẽ meruerunt, quod meritum præcessit non solum natura: sed etiam tempore. Hanc probat sanctus Thom. prima parte. q. 62. art. 4. Ratio pro prima parte conclusionis est. quicunque per suam operationem est attingens finem excedẽtem virtutem operantis potius meretur, q̃ efficiat finem. Sed angelus est huiusmodi. ergo. pro secũda parte conclusionis ratio est: quia meritum non sequebatur pręmium, nec fuit simul cum præmio duratione.

Sciendum, quòd licet eandem conclusionem ponat in 2. dist. 5. q. 2. arti. 2. & in quodam quolibeto, tamen differt in modo ponendi, quia ibi ponit quòd in angelis meritum non præcessit præmium tẽpore sed natura. sed quicquid dicat in secũdo, & in illo quolibet. probabilius videtur, quòd dicitur in prima parte: quia mirabile videtur, quòd aliquis mereatur id quod habet actu cõpleto & perfecto.

CONCLVSIO. III. Possibile fuit angelum mereri suam beatitudinẽ in primo instanti suæ creationis, vel

vel statim post primum instans. Hanc probat S.Tho.de veri.q.29.art. 8.item in 3.sen.di.18.q.1.ar.3.Ratio huius est si angelus bonus in primo instanti suæ creationis nulla perfectione ad agendum necessaria caruisset, & nullum impedimẽtum meriti habuisset, & actum dilectionis Dei super omnia indiuisibilem non successiuum elicuisset,ipse in primo instanti meruisset,sed totũ antecedens illius conditionalis fuit possibile.igitur & consequens.

Pro secunda parte sic specialiter arguitur.Angelus malus qui non peccauit in primo,peccauit in secundo. igitur à simili.Si bonus angelus non meruisset in primo instanti potuit mereri in secundo.

CONCLVSIO IIII. Angelus bonus post primum actum charitatis,quo beatitudinẽ meruit,beatus fuit beatitudine vltimata & supernaturali. Hanc ponit S.Tho.prima parte. q.62. art.5.Ratio huius,sicut angelus habet ex sui natura ordinem ad perfectionẽ naturalem:ita ex merito habet ordinẽ ad gloriam, sed statim habita natura, habuit perfectionem naturalem.igitur post meritum habuit beatitudinem supernaturalem.

Verum contra tria fundamenta quę tenẽtur in prefatis cõclusionibus multipliciter obiicitur.Primũ fundamentũ est,possibile est naturam rationalẽ vel intellectualem,puta angelum vel hominem posse elicere actum liberi arbitrij in instãti,& posse mereri in instãti.

Angelici quos recitant Adã. 1.sen.dist. 10.Greg. 2. dist.5.

Contra arguunt quidã angelici quos recitant Adam,† & Grego.primo si sic, ergo aliquis põt peccare in primo instanti sui esse,quod est falsum,quia iustitiam amittere nõ potest. quod enim est dum est necesse est esse.

Respondeo.Dico primò, ꝙ illa propositio,Nullus potest mereri in aliqua mensura,nisi possit in illa, & pro illa iustitiam amittere, est simpliciter falsa, quia tunc nullus existens in charitate pro mensura,qua est in charitate, posset mereri , quia non potest iustitiam perdere,quia omne,quod est, dum est, necesse est esse.

¶ Dico secundò,ꝙ illa propositio, si quam habet apparentiã veritatis:oportet ꝙ intelligatur de impossibilitate opposita necessitati absolutę vel necessitati coactionis,non autem de impossibilitate opposita necessitati ex suppositione.Hæc pariformiter habẽtur ex dictis S.Tho.in 3.di.12.q.2.ar.1.& de veri.q. 29.ar.6.

Secundò:quia si sic,addito casu possibili,sequeretur ꝙ aliquis inuitus peccaret, puta tempore intermedio inter instans,quo non diligit Deũ,& instans quo elicit actum dilectionis.

Respõdeo.operationes angelicę mẽsurantur instanti temporis discreti,non autem temporis continui.Talis autem temporis discreti instantia sine quocũque medio tempore inuicem sibi succedere possunt.

Tertiò arguunt.si sic:sequeretur ꝙ duo possent esse merita æqualia omnino,quorum vnum est in tempore, & aliud in instanti,hoc autẽ est inconueniens,qm̃ nihil prodesset continuatio meriti.consequentia probatur.Mereantur enim duo:vnum in instãti, & aliud in hora merito duplo ad meritũ in instanti.Mereatur quoque tertius merito per dimidiam horã, & ita sub duplo merito secundo:ergo ęquali merito in instanti.

Respondeo.dico primo,ꝙ applicando ista ad intellectum angelicum, errat tur:quia operatio angelica non mensuratur tempore continuo:nec illius instanti,vt alias dictum est.

¶ Dico secundò, negando illud esse inconueniens.Ad probationem dico,ꝙ aliqua continuatio meriti prodest. Nã continuatio,quæ non est ex libertate, & scientia non prodest. Prodest inquã, quia non minus meretur continuans meritum sic per horam,quia frequenter eliciens cæteris paribus, & interrũpendo exponeret se periculo non tam cito resumendi.

Item arguunt,si sic,sequitur,ꝙ secundum legem communem posset quis iustè puniri pro finitis peccatis venialibus plusquam pro maximo mortali facto in eodem tempore,quia pro veniali vnius instantis debetur aliqua pœna,& illa non exceditur infinitè à pœna debita mortali.igitur totiens poterit peccare venialiter,secundum multitudinẽ finitam æquè grauiter.

Respõdeo.dico primò,ꝙ puniri grauius potest accipi dupliciter intensiuè, & extensiuè.

¶Dico secundò, ex S. Th. in prima secundæ. q. 88. ar. 4. q poena debita mortali intensiuè proportionabilis est debitæ veniali, quia non excedit in infinitũ. Possent ergo tot committi venialia q pœna ignis eis debita intensior esset quàm debita mortali alicui, licet extẽsiuè nunquã proportionetur, sed in infinitum excedit extensiua, quia se habet sicut perpetuum ad temporale.

Secundum suppositum est. Possibile est formam quæ non est in hoc instanti, secundum se tota, nec secundũ partem, produci immediatè post hoc instans: puta visionem vel volitionẽ. Angelus enim non peccauit in primo instanti, sed immediatè post primum instans.

Adam 1. sent. dist. 10. q. prima. Contra hoc arguit Adam † primo. Si sic: igitur aliquod instans esset immediatum instanti, quod est inconueniẽs. ergo.

Respondeo, dico primò, hęc argumẽta tria supponere falsa, & contra doctrinam S. Tho. Primò enim supponunt q omis volitio, secũdũ se tota simul producta, mensuretur instanti temporis continui.

Secũdò, quòd in nullo tempore instans instanti succedit sine medio.

¶Tertiò, q nullius rei permanentis sit dare vel possit dari vltimum esse sui esse, loquendo de quocunque instanti & cuiuscunque temporis.

¶Dico secundò ad hoc primum, antecedens esse verum, & consequens quoque gratis sibi concedi, licet consequentiam ex fundamentis suis nunquã probauerit. Cum per instans non intelligat aliquod indiuisibile in tempore, nec aliquam mensuram indiuisibilem, sed fieri in instanti intelligit, q aliquid sit totum simul, & non per partem ante partem.

Tex. com. 11. Secundò Aristo. 8. physi. † inquit. Nõ est dare vltimum instans rei permanẽtis in esse. igitur non est dare pari ratione vltimum indiuisibile, in quo res aliqua, & quælibet eius pars non sit.

Respondeo. propositio Philosophi vera est vbi inceptio vel desinitio rei habent essentialem, & necessarium ordinem ad aliquem motum vel mutationem successiuam, & per consequens in operationibus angelorum, quę sunt suprà motum continuum, & tempus consequens illud: talia locum non habent.

Tertium suppositũ est. Angelus põt subito cessare ab actu suo vel subito suspendere actũ suum, sic q modo habet aliquem actum voluntatis, & nunquã habebit post illum nec aliquid eius.

Contra arguit Adam, † cuius argumentum prętermittimus, quia eorum solutio patet per prędicta. Fundantur enim in falso, scilicet q impossibile sit indiuisibile sequi aliud indiuisibile sine medio, in quocũque tempore. Hoc enim non est impossibile in tempore discreto. *Adã primo sen. di. 10. q. 1.*

DISTINCT. VI.

F. Isido. Mediolanensis.

CIrca sextam distin. quęritur. Vtrum angelus possit moueri localiter.

PRO quæstione sit hæc prima conclusio. Nec angelus nec aliquod corpus potest seipsum mouere localiter, vt propriè, & per se mouens, & per se motum localiter. Hãc probat vniuersalius S. T. primo contra gen. ca. 13. Item in prima parte. q. 2. ar. 3. huius ratio est. Nihil idem est simul actu, & potentia respectu eiusdem. Sed omne quod mouetur, inquantum huiusmodi, est in potentia: quia motus est actus entis in potentia, secundum q huiusmodi: omne autem quod mouet inquãtum mouet, est in actu, quia nihil agit, nisi secundum q est in actu. ergo nihil est respectu eiusdem mouens, & motũ, & sic nihil mouet seipsum.

Contra arguit Scotus, q idem possit mouere seipsum primo: voluntas mouet seipsam, inquantum est libera, & mouetur à seipsa inquantum est receptiua: ergo.

Respondeo. Voluntas quo ad primũ actum volendi mouetur ab extrinseco motore, scilicet Deo. prima secundę. q. 9. arti. 4. Et ex hoc mouet se ad aliud. Vnde non secundum idem mouet, & mouetur.

Secundò, intellectus mouet informatus notitia simplici, & mouetur quo ad notitiam declaratiuam. ergo.

Respondeo. intellectus ab extrinseco habet q moueat, ex sua vero potentialitate q moueatur, & sic, secundum aliud mouet, & secũdũ aliud mouetur.

Tertiò.

Tertio.intellectus agens mouet possibile.

Respondeo.nihil infertur contra cōclusionem.

Quartò.principia essentialia respectu propriæ passionis efficiunt, & recipiunt:ergo mouent & mouentur.

Respondeo. propria passio effluit à subiecto non per transmutationē propriè dictam, sed per quandam naturalem consequentiam.prima parte.quæstione septuagesimaseptima, articulo sexto.

Quintò.nōn necesse est mouens, & motum distingui loco vel subiecto:ergo idem potest mouere seipsum.antecedens probatur. Quia alias si ponatur ignis inexistens aquæ,sicut angelus ponitur simul cum cœlo: non calefaceret.

Respondeo.negatur consequentia: quia oportet q mouens,& motū distinguatur,quo ad principium quò motionis actiuæ,& quò ad principiū quò motionis passiuæ,licet possit esse idem suppositum,quod mouet,& mouetur,siue illa duo sint diuersæ partes quidditatiuæ,siue quantitatiuæ siue diuersæ formæ accidentales, quarum vna sit mouens,& alia mota.

Sextò.animatum mouet se motu augmenti.ergo.

Respondeo.non mouet se per se primo,quia vna pars eius est mouens, & alia mota.vel saltem anima est principium quò vt in vegetabilibus.

Vltimò. aqua calida frigefacit seipsam:ergo idem mouet seipsum.

De reductione aquæ calidæ.

Respondeo.eadem hæc est difficultas cum modo quo graue,& leue inanimatum mouetur ad locū sibi connaturalem:ideo soluta vna,soluitur alia. Dicitur ergo,q sicut in motu naturali grauium,& leuiū principium,quod est generans, sed quo est forma specifica,ita in proposito,& de istis latiùs dicetur in sequentibus.

Grego.

Contra quoddam dictum positum ibi,scilicet quòd grauia, & leuia non moueantur à seipsis,sed à suo generante,arguit Grego.primo.Si contingat aliquod graue generari in aëre,tunc illud generans,aut erit cœlum,aut aër:sed à neutro istorum mouetur:ergo non mouetur à generante. Quod non moueatur à cœlo probat. Tum quia sequeretur, quòd quanto graue esset magis elongatum à cœlo : tanto tardius descenderet,quod est falsum.probatio sequelæ,quia quanto magis distat motū à motore:tanto minus potest super illud. Tum quia sequeretur, quòd non velocius descenderet graue maius quā minus eiusdem rationis, & similiū dispositionum.Probatio sequelæ. Mobilibus enim se habentibus merè passiuè, & in eadē dispositionē, nunquam maius transmutatur ab eodem agente naturali citius quàm minus.

De motu grauiū, & leuiū.

Has duas rationes inquit Greg.esse Auer.primo cœli.com.85.Item philosophi ibidem.Tūm quia si grauia moueantur à cœlo, aut per impulsionem vel expulsionem,& leuia per attractionem,sicut patet ex eorum descriptionibus.7.phy.text.10.& si sic, sequeretur, quòd quandocunque graue moueretur, & descenderet, cœlum expelleret ignem sibi proximum,& aërem consequentē,& ita si lapillum habeo in manu mea,& dimittam illum cadere:mox tota regio superior agitetur, quod videtur derisibile.igitur graue superius genitum non potest moueri à cœlo, quæ erat prima pars minoris primi argumenti.

¶Secunda pars est,quòd non moueatur ab aëre,probatur. Tum, quia quòd idem actiuum naturale moueret ad diuersas differentias positionis, & secundum contrarios motus, quod est falsum : quia actiuum naturale est determinatum ad vnum. probatio sequelæ. Nam per eandem partem medij per quam leue ascendit, contingit graue descendere. ergo. Tum quia aut eadem pars aëris est continuè mouens,aut alia post aliam:sicut de proiectis dicunt medici. Primum non potest dici conuenienter, quia sequeretur,quòd descendente grandine, descenderet aliqua pars aëris ab illa superiori regione vsque ad terram. Non etiam secundum dici potest, quia sequitur, quòd illud graue semper tardius descenderet,quia secundum mouens minus mouet quàm primum. ergo.

Respondeo.admisso antecedente dicitur q potest dici q mouetur ab vtroque,credo enim vel opinor q cœlū sit generans talia vel pars cœli, puta pla-

 neta,

nera,& fortè etiam aër virtute cœlesti infrigidatus est generans proximum, & ideo ad vtrasque rationes respondēdum est.

Ad primam probationem ꝙ nō moueatur à cœlo:dicitur negando sequelam. Ad probationem dicitur ꝙ aliquid mouet graue per modū efficientis motum vt in motu violento,& per modū formalis principij vt facit generator corporis grauis imprimendo formam naturalem grauitatis. S. Tho.super secundo physi.in principio.Item super.8. physi.exponēs illud capitulum,sed accidit.Item Com.8.phy.com.31.Item.S. Tho.2.sen.dist.15.q.1.Illa ergo propositio est vera in mouente per modum efficientis,non autem per modum formalis principij.

Sciendū ꝙ ex prędictis locis S.Th. patet ꝙ secundum eum forma grauis non est motor grauis, sed tamen est principium motus, passiuum quidē nō actiuum. Oppositum hic videtur dicere de potentia Dei.q.5.ar.5.Item in secundo sen.di.18.q.1.art.2. Concordantur prędicta,quia grauia non habēt in seipsis principium actiuū sui motus qđ: sed quo ab aliquo mouentur.Item habent in seipsis mouens instrumentale: licet non principale. Si vero quęratur, ex quo grauia habent in se principium actiuum sui motus:cur non dicuntur mouere seipsa?

Respōdeo.vt S.Tho.secundo contra gen.cap.24. quia formæ qua mouent non sunt ab eis sicut in agentibus liberis.in 1.parte.q.18.ar.3.respondet,quia non est causa principalis sui motus habens dominium sui motus, vel ꝙ propriè determinet sibi motum hunc vel illum,vel ꝙ essentię & naturę suę conueniat se mouere per se. Talia eñ non mouentur, dum sunt in sua propria & naturali dispositione:imo tunc quiescunt in locis suis.mouentur autem dū sunt extra sua loca naturalia.1. parte.q. 18.art.1.ad.2.Cum prędictis stat quod grauia & leuia habent in se principium formale sui motus. vnde inter. S.Tho. & arguentes magis est contradictio verbalis quàm realis. Nam alij omne principium motus vocant motorem. S.vero Tho.non , sed vocat motorem, quod ex integritate suæ naturalis dispositionis causat motum:ita ꝙ prius natura est in se completum,& est quid aliquo modo subsistens quàm causet motum : sicut generans quod mouet grauia & leuia:& sicut cor mouens cætera membra. S.Tho.de veri. quæstione vigesimaquarta.articul. primo.Item in tractatu de natura materiæ.capitulo quarto.

Ad secundam negatur sequela. Ad probationem dicitur quòd se habent merè passiuè illa mobilia:quia non habent principium actiuum quod:habēt tamen quo.quod est grauitas vel forma substantialis eis intrinseca.vnde potest aliquo modo concedi ꝙ mouentur ex se;sed non à se.

Ad tertiam improbationem negatur quoque consequentia: quia de ratione impulsionis vel attractionis est, quòd sit motus violentus & innaturalis, huius autem oppositum est in proposito.

Ad primam probationem secundæ partis negatur sequela, quia medium generat grauia : puta media pars aëris generat grandines & niues,non autem leuia, & non mouet ad oppositum.

¶Sed quia etiam argumentum potest fieri de cœlo,dicitur quoque quod agens vniuocum siue particulare naturaliter, mouet motu determinato, sed agens vniuersale naturale vt cœlum, mouet etiam ad opposita, & motibus specie differentibus , sed non ab eodem principio motus proximo.

¶Sciendum autem ꝙ omnia argumenta hæc procedunt ex falso intellectu conclusionis,quia non distinguunt inter motorem & principium motus: nec inter principium quo & quod:neque distinguunt de agente vniuersali & particulari:vniuoco & ęquiuoco.

Ad aliam probationem dicitur ꝙ eadem pars cœli vt medij generantis graue:mouet ipsum à principio vsque ad finem non eodem modo : qui somniatur in argumento,sed imprimēdo graui principium sui motus:puta grauitatem & suam formam substantialem.de poten.Dei. q.3.art.11.ad quintum. vbi concludit ꝙ oportet mouens & motum esse simul:quātum ad motus principium,non autem quantum ad totum motum.

Secundò arguit. cum ignis apud

nos generatur hic ex relatione radiorum ad speculum, aut percussione filicis ad ferrum: nullum potest generans dari à quo moueatur sursum immediatè: sicut patet volenti supra istas rationes: quodcunque fuerit assignatum generans applicare.

Respondeo. ignis à quocunque hic generatur ab eodem mouetur sursum sicut à principio quod: licet principium quo mouetur sit sua forma substantialis: quæ est ignis & forma accidentalis, quæ est leuitas formaliter.

Neque forma substantialis, neque accidētalis possunt dici motor.

¶ Neutra tamen harum formarum potest dici motor ignis triplici ratione. Tum quia mouere & agere non conuenit nisi rei subsistenti & completæ in specie: graue autem quandiu est extra locum suum, est quid incōpletum: vt dicit Commen. 8. physi. cō. 31. Tum quia quasi per accidens ab ea mouetur: transfertur enim de potentia accidentali, & violenta ad actū à generante vero: quia transfertur de potentia essentiali, mouetur per se. Tum quia locus non datur proprie à grauitate nisi de per accidens: accidit enim grauitati separari à loco deorsum.

Sic ergo patet quòd graue per se mouetur à generante tanquam à principio quod, à grauitate vero tanquam à principio quo. item à generante per se, à grauitate vero quasi per accidens.

Quomodo mouens et motū sint simul.

Sciendum quòd mouens & motum oportet esse simul: quoad principium motus tantum: non quo ad totum motum. secundo quo ad principium quo proximum. tertio in motu quo fit translatio de potentia essentiali ad actum.

Vltimo arguit: quia auctoritates quæ videntur facere pro conclusione non sunt pro ea. nam nec Philosophus nec Commenta. volunt quòd talia corpora moueantur immediatè à generante: sed tantummodo mediatè imprimendo formam grauis: quæ est principium illius immediatum: sicut. 4. cœli. in prima parte. & Commenta. conclusione vigesimaquinta: item tertio. cœli. comment. vigesimooctauo. item 8. physi. com. 32. ergo.

Respondeo. Illæ auctoritates bene intellectæ valde sunt ad propositum nostrum: nam vterque illorum vult quòd generans sit mouens per se: quia transferens de potentia essentiali: forma vero intrinseca est principium motus actiuum de per accidens: quia transferens de potentia accidentali. item vterque eorum vult quòd grauia moueātur: non solum prima motione essentiali à generante: immo etiam secunda: licet in secunda non requiratur præsentia & simultas generantis nec ad idem. ideo Commen. nō dicit quòd in secunda motione non indigeat motore extrinseco, sed essentialiter: ex quo enim genitum est vlterius moueri essentialiter non potest.

Vnde Commenta. nunquam dixit: quòd grauia seipsa moueant. immo oppositum. vt. 8. physi. commenta. 29. idem. Aristo. in litera. item commento sequenti expressius scilicet 30. vbi manifestè habet, quòd sit impossibile lapidem moueri ex se, item in commen. sequenti. 31. & 32.

Nec debet quis moueri ad credendum oppositum. Quia Commen. in commento 32. dicat: quòd cum ignis habeat duas potentias essentialem & accidentalem. & de prima dicit quòd ad hoc quòd exeat in actum indiget motore extrinseco essentialiter mouente. de secunda vero dicit: quòd tali motore non eget: sed tantum accidentaliter remouēdo prohibens. item ibidem dicit quòd essentia grauis & leuis facit ꝙ talia ferantur ad sua loca natura. primum dictum intelligitur ꝙ nō indiget motore extrinseco localiter sibi præsente: aliquod nouum sibi imprimēte. secundum vero intelligitur ꝙ essentia grauis & leuis facit tanquam principium quo: non tanquam quòd.

Contra idem arguit Sco. primò effectus in actu habet causam in actu. secūdo phys. text. vigesimoseptimo & . 5. meta. text. 3. Sed generans nō est actu: quando graue mouetur: ergo non mouetur à generante. *Scotus in 2. distin. 10. q. 2.*

Si dicatur quòd generans virtute manet in graui. Contra. non manet in virtute: nisi sicut causa in suo effectu. Sed hoc non est ens in se. ergo. & sic illa virtus erit principale efficiens: vnde sequitur propositum.

Respondeo. motus grauis actu descendentis: causa materialis in actu est ipsum graue: finalis esse deorsum: efficiens ipsum generans remanens in suo effectu, scilicet in forma grauis, in virtute: & sic negatur minor, quia est sufficien

ficienter in actu quantum ad causalitatem descensus. Ad improbationem dicitur quod illa virtus erit principale mouens quo, non quod.

¶ Sciendum quòd quia ab eodem graue habet grauitatem & motũ deorsum & quietem scilicet à generante vt ait. S. Tho. 1. 2. q. 29. arti. 2. & de poten. Dei. q. 5. art. 5. illius quietis principium quod est generans: quo grauitas: principium autem quod: non oportet esse coæuum suo effectui: neque illa virtus principium quod, aut causa efficiens quietis propriè loquendo.

Secundò arguit. Graui frangente prohibens, eius motus causa non videtur esse nisi ipsum graue: sed frangit vt in centro sit: ergo graue seipsum in centrum mouebit.

Respondeo. Respectu illius obstaculi à se distincti loco & supposito & essentialiter graue potest habere rationem mouentis quod: non autem respectu suiipsius. vnde negatur consequentia: quia causa efficiens posterioris non oportet vt sit causa prioris.

Tertiò. Ab eodem generatur grauius & minus graue, & vnum eorum descendit velocius altero: existentibus in eis eadem distantia ad centrum, & eadem influentia cœli. ergo difformitas motuum in istis est ab aliquibus causis intrinsecis.

Respondeo. Illa difformitas motuum est à causis intrinsecis: sed illa nõ sunt principalia mouentia. causa enim principalis est generans quæ est eadem: instrumentalis vero grauitas quæ diuersa.

Quartò. Difficile esset assignare causam intentionis motus naturalis in fine. ergo.

Respondeo. Illa causa non est mouens principale siue quod: sed mouens instrumentale siue quo.

tex. 32. Quintò. Aristo. 8. physi. soluens dubitationem de grauibus ait: cum iam actu est leue mox operabitur: nisi prohibeatur. Hoc vero necessariò intelligitur de operatione secunda quæ est motus. ergo.

Respondeo. Intellige, mox operabitur tanquam principium quo intrinsecum: non autem principale.

tex. 85. & 86. ¶ Demum arguit auctoritatibus Aristo. quarto physic. dicit quòd graue & leue sunt actiua motus. Item Commentator tertio cœli. comment. vigesimosecundo dicit quòd lapis mouet se inquantum est grauis in actu: & mouetur inquantum est in potentia inferius. ergo.

Respondeo. Vult Aristo. graue & leue esse actiua motus tanquam quo: eodem etiam modo dixit quod mouet, scilicet impropriè dicatur motor.

CONCLVSIO. II. Angelus potest localiter moueri à seipso. & per accidẽs. Ista potest probari sic: Illud quod potest esse successiue in diuersis locis distinctis per accidẽs, potest moueri localiter per accidens. Sed angelus est huiusmodi. ergo. maiorem & minorem probat. S. Tho. prima part. quæst. quinquagesimatertia. art. primo & in primo sentent. dist. 37. q. 4. arti. 1.

Sciendum primo quòd esse in loco vt in loco non conuenit angelo nisi per accidens ratione scilicet assumpti corporis. Sed esse in loco vt operans in operato conuenit angelo per se: sicut materia prima est in loco vt pars & punctum: sicut terminus non autem sicut locatur.

Sciendum secundò, quòd ex prædictis infertur, quòd licet angelus moueatur localiter ad sensum præexpositum: non tamen potest cõcedi propriè loquendo, quod moueatur ad vbi, seu secundũ vbi: nec quod sit vbicabilis: quia nõ est in loco circunscriptiuè. Omnis autem res vbicabilis est circunscriptibilis, & loco suo configurabilis, secundum suã superficiem: vt patet ex diffinitione vbi, auctoris sex principiorum. De quo dominus Albertus in commento ibidem. ex quibus patet secunda pars conclusionis. *Angelus non est vbicabilis.*

Prima vero pars probatur. Quia, ipsum moueri est ipsum successiuè circa corpus vel locum operari: sed ipsum eius operari ab ipso angelo effectiuè procedit: sicut à principio effectiuo proximo: licet procedat à Deo sicut à principio primo. Igitur angelus eo modo, quo mouetur à seipso mouetur. prima parte, quæstione decimaoctaua. artic. 1.

Ex quo patet: quod angelus cum sit viuens, potest seipsum mouere ad operationem immanentem & transeuntem: & sic etiam Deus vt concedit. S. Tho. eadem. q. art. 3. ad primum.

Contra arguit Scotus † & quidam alij *Scotus & alij vt refert*

Greg. hic q. 2. alij probantes, ꝙ impossibile sit angelum quacunque virtute moueri localiter, nisi solum per potentiã diuinam. Primò sequeretur magnitudinem, motum & tempus cõponi ex indiuisibilibus, contra demonstrationem philosophi. 6. phy. † ergo probatur consequentia, quia si indiuisibile vt angelus moueretur per se: indiuisibilia in illo essent immediata. Tex. 1.

Respondeo, negatur consequentia. Ad probationem dicitur, ꝙ duplex est indiuisibile primum cui correspondet necessariò locus siue indiuisibile in spacio, quod si esset, non coexisteret diuisibili parti, aliud non. De primo intelligitur demonstratio Arist. & si tale moueretur indiuisibilia essent immediatè, angelus vero non est tale indiuisibile: sed coexistẽs diuisibili spacio. Hæc est etiam responsio ipsius Gregorij & S. Th. 1. parte. q. 53. ar. 1. ad primum.

Secundò. Sequeretur ꝙ angelus in suo motu nullam haberet resistẽtiam, & per consequens nulla ibi esset successio, cũ omnis successio sit in motu propter resistentiam. 4. physi. † & ibidem Commen. com. 3. ergo. Tex. 70.

Respondeo, negatur consequentia secunda. Quia agens liberum potest successiuè mouere sine resistentia. Dictum ergo philosophi est intelligẽdum de motu naturali, veruntamen non sola nec tota causa successionis in motu etiam merè naturali est resistentia medij ad mobile, vt postea dicetur.

Tertiò. Sequeretur, ꝙ angelus perfectior, & maioris virtutis, non posset se mouere velocius quàm angelus minoris virtutis. consequens falsum. quia sequeretur, ꝙ virtus maior, & minor agunt actiones æquales inæquali tempore, quando agunt secũdum vltimum sui posse. Quod non est intelligibile, & contra Philosophum, & Commen. 7. physic. † probatur consequentia, quia neuter habet aliquam resistentiam. Tex. 35.

Respondeo. Relicta responsione Gregorij, quæ aduersatur S. Thom. dicitur concedendo consequentiam, si ambo moueãtur motu discreto, non transeũdo per medium, & etiam motu continuo transeundo per medium, veruntamen neuter potest pertransire in instanti quantumcunque spacium nec motu continuo nec discreto, & hoc neque transeundo per medium, neque transeundo sine medio, sed tamen non est dare minimum tempus, in quo possit pertransire, nec maximam velocitatem sibi possibilem in mouendo se, & consequenter nullus potest mouere seipsũ summa velocitate sibi possibili, vt argumentum supponit.

Sciendum ꝙ S. Thom. reputat Arist. sufficienter demonstrasse in 7. physi. † & octauo † ꝙ nihil primo & per se mouetur à seipso quacunque specie motus, qui est actus imperfecti. Et cũ motus angeli in loco non sit actus imperfecti, sed potius actus perfecti, ideo tali motu angelus mouet seipsum. Ille enim motus æquiuocè dicitur motus localis cum motu locali corporum, de quo demonstrat Aristot. in physicis, & per hæc patet responsio ad tria argumenta facta ab aliis. procedunt enim de motu locali, qui est actus imperfecti, & propter indigentiam mobilis. Tex. 2 tex. 27.

Contra quoddam inclusum in probatione cõclusionis, ꝙ illud quod propriè mouetur localiter, acquirat vbi, quod est quid distinctum ab ipso loco, arguit Gregorius † primo sic. Si corpus sic motum acquirit nouum vbi intelligendo per vbi aliquam rem sibi formaliter inhærentem siue absolutam, siue respectiuam. igitur per motum perdit aliquid vbi. Et si sic, vel ergo mouetur ab aliquo vbi ad aliud vbi in tempore, vel in instanti, vel neutro modo. ergo. Non mouetur autem in tempore, quia si sic ergo mouetur partibiliter & successiuè, vel igitur secundum partes mobilis, vel secundum partes vbi: si secundum partes mobilis, ita quòd mobile prius secundum vnam partem mouetur ad vbi, quàm secundum aliam, & quàm totum, quæro de alia parte mobilis. Quia sequitur, ꝙ ipsa quiescet alia parte continui mota: quod est impossibile, aut ꝙ habeat aliquã partem vbi, quam prius nõ habebat, quam habere non potuit, nisi migrando de subiecto in subiectum, quod est impossibile naturaliter. Greg. hic q. 1.

Si vero mouetur partibiliter secundum partes vbi, ita ꝙ mouetur prius ab vna parte vbi, quàm ab alia. Quæro de illa alia parte vbi, in qua parte maneat subiectiuè per tempus, in quo mouetur ab alia, & sequitur pariter vt prius ꝙ parte continui mota quiescat alia, aut quòd vbi transmigret de subiecto

in subiectum.

Si detur tertium, puta ꝙ totum mobile simul prius mouetur ab vna parte essentiali ipsius quàm ab alia. Contra, primò sequitur, ꝙ vbi suscipiat magis & minus contra auctorem sex principiorum: secundò sequeretur, ꝙ quælibet pars mobilis habeat aliquam eandem partem primi vbi, quam habuit prius, licet non omnem habeat: & per consequens esset in eodem loco: & per consequens, ꝙ quælibet pars quiescit. ergo mobile localiter motum nõ mouetur in tempore partibiliter siue successiuè, de vno vbi in aliud.

Quod autem nec moueatur in instanti probando deducendo ad septem inconuenientia. primum est sequitur, ꝙ sit dare primum mutatũ esse, quod nullum moueri præcessit contra philosophum 6. phys. † deducit aũt hoc exẽplo sequelam. Sit p. corpus quiescens in loco determinato, cuius vbi sit a. & incipiat p. moueri continue. si ergo p. in instanti mouetur ad a. sit illud b. tũc sic aut p. in instanti b. erit totum vbi prius erat, aut nõ. si sic, ergo habet idẽ vbi a. in instanti. b. & per consequens simul est mutatum ab a. & non mutatum. si non: ergo est mutatum ad aliquid noui, ergo aut ad aliquod diuisibile, vel indiuisibile præcisè. Non primũ, quia in motu continuo partis diuisibilis prius acquiritur pars, & nulla tota simul acquiritur ex 6. physi. † si secundum detur: sequitur intentum.

tex. 52. et 54.

Text. 72.

Secundum incõueniens est, quia sequitur ꝙ tollatur motus continuus. Nam oportet dicere, ꝙ semper mobile est totum in termino à quo, vel totum in termino ad quem.

Tertium inconueniens est, sequitur quòd idem in eodem instãti sit primo genitum & corruptum, est & non est Deducitur sic in eodem instanti. p. est primo motum ad vbi c. & ipsum c. primo genitum, & in eodem instanti est, primo motũ à c. & ipsum c. primo corruptum, ergo c. in eodem instanti primo genitum & corruptum, est & non est. Reliquorum inconuenientium ex his patebit solutio.

Respondeo primò, quòd mobile sic motum localiter perdit nouum vbi, & acquirit aliud, & de vno vbi mouetur ad aliud.

Dicitur secundò, quòd mobile motu locali in tempore mensuratæ motũ eius habet duplex vbi. Primum est vbi cõstitutum præcisè ex partibus simultaneis distinctis secundum distinctionem partium ipsius vbi, correspondentibus diuersis partibus loci sui primi, & proprij & adæquati, & tale vbi est adæquatum mobili, quia correspondet loco adæquato ipsius. Item tale vbi indiuisibiliter pditur, & acquiritur, id est totum simul. Ratio est, quia tale vbi est respectus, vel habitudo corporis locati & partium eius ad locum. Respectus autem idem non manet, variatio fundamento. Potest etiam dici tale vbi perdi in instãti: quia est dare vltimum instans sui esse, & potest dici perdi in tẽpore, quia est dare primum instans sui non esse, non autem primũ instans sui esse. Tale autem vbi habet mobile localiter motum motu recto in quolibet instanti temporis mensurantis motum eius, aliud & aliud totaliter distincta. Secundum vbi, quod habet mobile tale est constitutũ ex partibus sibi adinuicem succedẽtibus cuius diuersæ partes correspondet diuersis locis totalibus mobilis in toto motu. Nec dico locis adæquatis mobili, quia sicut mobile in qualibet parte temporis in loco maiori se non adæquato, ita habet vbi correspondens maiori se. Et sic non habet totum illud vbi simul: sed prius vnã partem, & postea aliã. Hoc autem vbi se habet ad primum sicut linea ad punctum, & sicut terminatum ad terminatiuum. Item tale vbi, & quælibet pars eius acquiritur, & perditur in tempore, & tale vbi fluens est motus localis.

Dicitur tertiò respõdendo obiectis, ꝙ vbi successiuum acquiritur, & perditur in tempore partibiliter, simultaneũ in instanti. Ad primã improbationem, pro insufficienti diuisione arguit. Nã acquiritur, & perditur secundum partes sibi succedentes secundum prius, & posterius, quarũ quælibet informat totum mobile successiuè, & quia hoc membrũ non impugnatur ab eo: ideo adductas probationes non oportet dissoluere, quia verum cõcludunt, sed non contra nos.

Dicitur quartò. Ad probationes, ꝙ nullum vbi acquiratur, aut perdatur totum simul, dicitur quòd procedunt ex falsa imaginatione, scilicet, quòd vbi simultaneum sic perdatur in instanti, vel

vel totum simul quasi sit dare primum instans sui non esse, in quo mobile mutetur, & mutatum sit ab illo. Nos autem nõ sic imaginamur, sed totum oppositum, scilicet quòd sit dare vltimum instans esse talis respectus, & primum tempus sui non esse.

¶ Nec hoc inconuenit in respectiuis, qui incipiunt, & desinunt ac variatur tantum ad variationem, inceptionem vel desitionem suorum absolutorum, sicut de duobus similibus, quæ augentur vel minuunt, aucto vel minuto vno simili.

Ad secundum inconueniens negatur sequela, quia continuitas in motu locali non attenditur penes talia vbi indiuisibilia, secũdũ prius, & posterius, sed secundũ diuisionem loci vel spacij acquisiti vel perditi.

Ad exemplũ vero pro primo inconuenienti, dicitur ꝙ.b. in instanti.b. perdit.a.vbi, supposito ꝙ.b. instans sit primum instans tẽporis mensurantis motum, & hoc accipiendo diuisionẽ, & desitionem per positionẽ de præsenti, & remotionem de futuro. Si autem talia exponantur econtra, scilicet per negationem de præsenti, & positionem de præterito: tale vbi perditur non instanti.b. sed in tempore sequenti modo dicto prius.

Dicitur quintò, ꝙ in quolibet instanti temporis intrinseco, nobile.p. perdit vnum vbi indiuisibile, & acquirit aliud vbi diuisibile. Ad inconueniens dicitur, ꝙ in quolibet tali instanti verũ est dicere, ꝙ.p. mobile mutatur, & mutatũ est diuersimodè, exponendo vt dictũ est. Magis tamen propriè dicitur, ꝙ in instãti mutatur primũ mobile ad vbi indiuisibile, & mutatum est ad ipsum, sed in tempore immediatè sequenti mutatur, & mutatum est ad ipsum.

Dico vltimo ad vltimum inconueniens, quòd in talibus indiuisibiliter durantibus non esse inconueniens generationem, & corruptionem immediatè sibi succedere: sicut patet de mutatis esse, & de instantibus.

Secundò arguit, cœlum secundum Philosophum verè mouetur localiter, & tamen non acquirit vbi. ergo. antecedens est auctoris libri sex principiorum, dicentis vltimam sphærã non habere vbi.

Respondeo. Nos loquimur de motu locali corporis circunscripti ab aliquo locante extrinseco.

Tertiò arguit. Sequitur quòd loc liter motum simul moueretur motibus distinctis, & quòd daretur aliud genus motuum præter posita à philosopho. ergo. antecedens probatur. Nam mouetur, secundum locum, & secundum vbi, motus vero ad vbi non est motus, secundum locum, nec aliquod aliorum.

Respondeo. Licet mobile acquirat per motum locũ, & vbi realiter distincta, non tamen acquirit duos terminos motus, quia vbi & locus sunt vnus terminus cõpletus motus, quia per vbi habetur locus, & est certus ordo inter ea: nec daret ei speciem sine alio, & ideo negatur prima consequentia. negatur pariter secunda consequentia quia locus pertinet ad prædicamentũ vbi, nõ sicut species, sed sicut proximum principium constitutiuũ eius. S. Tho. super tertio physi.†

Arguit quoque. vbi non est res absoluta neque respectiua: ergo non est prima pars antecedẽtis. patet, q͂a nõ substantia, &c. secunda probatur. Nõ enim est respectus loci ad locatũ nec econtra. Nam si sic, loci esset locus. itẽ quia talis respectus est de genere relationis, vbi vero non est de prædicamento relationis. Lect. 4.

Respondeo. negatur antecedẽs quò ad secundam partem. Ad probationem dicitur, quòd arguit ab insufficienti diuisione. Non enim vbi est respectus loci ad locatum, nec locati ad locum, nec vterque illorum, sed est comparatio fundata in circunscriptione passiua locati ad locum circunscribentem, de hoc est. S. Tho. in tractatu de natura relationis.

Ad idem arguit, quæstio facta per interrogatiua de prædicamento vbi, quęritur de loco. Idem enim est quærere vbi est Sortes, & in quo loco est Sortes. similiter respõsio est de loco. ergo vbi est locus, & econuersò.

Respondeo. negatur consequentia. Nam quia locus est notior, & sensibilior quàm vbi, & sunt inseparabilia, & vnum est de intellectu alterius, ideo de ambobus simul quæritur, & per ambo simul respondetur, non tamen sequitur

tur quòd sint idem, sed est fallacia con sequentis. Cum autem dicitur in schola, in foro: circunloquitur proprias differentias vel species, vel indiuidua ipsius vbi.

Item probat intentum auctoritatibus Commentatoris. 4. phy. com. 34. dicentis pluries, locum corporis locati esse vbi eius. Item Boetij in libro de trinitate dicentis, vbi vel de Deo vel de homine prædicari potest, quæ verba exponens Commentator ibidem dicit. vbi idest locus potest quidem prædicari, &c.

Respondeo. Mens Commenta. nunquam fuit, quòd locus esset vbi, sed ꝙ esset causa eius, vt patet quinto metaphy. com. 28. vbi dicit, quòd vbi est respectus.

Ad verba Boetij dicitur, quòd mens eius fuit vbi allegetur, quòd vbi non dicit aliquam entitatem absolutam inhærentem illi, de quo dicitur sine comparatione ad aliquid extrinsecum: eodem modo intelligendus est Commentator cum ibidem dicat, quòd in tali prædicatione forma inhærentium sit, non tamen intelligitur inhærere.

Aduertendum, si quis vellet prædictam difficultatem de vbi euadere, posset dicere, quòd mobile localiter motum, nullam rem sibi inhærentē acquirit, sed solum locum extrinsecum. Hoc enim dicit S. Tho. 2. sen. distinctione septima, quæstione tertia, articu. primo. ad tertium. item de potentia, quęstione sexta, artic. 3. item in prima parte, quęstio 9. articu. secundo. item. 4. sen. di. 44. quæstione secunda. articu. tertio. quæstium. 3. tamen quod dictum est probabilius videtur.

CONCLVSIO III. Angelus eo modo, quo mouetur localiter, potest moueri de extremo ad extremum per medium si vult, & non per mediū, si vult. Hanc ponit S. Tho. prima parte, quæstione quinquagesimatertia. articulo secūdo. item in primo sen. distinctione 37. quæstione quarta. articu. secundo. Ratio est, omne quod ad libitum potest moueri de extremo ad extremum per motum continuum, & per motum non continuum, potest moueri pertranseundo medium, & non pertranseundo, sed angelus est huiusmodi. ergo.

Contra arguit corruptor veritatis, ꝙ error sit dicere, quòd possibile sit angelum transire de extremo ad extremū, non transeundo per medium. Et primò quidem multiplici auctoritate. Prima est error condemnatus Parisijs, ꝙ angelus nusquam sit aliquādo. quia Matth. 18. dicitur, angeli eorum, qui in cœlis sunt. *Corruptor veritatis.*

¶ Secunda est Damasceni, lib. 1. cap. 18. dicentis, solus Deus incircunscriptibilis est.

¶ Tertia est Arist. 2. cœli dicētis, omnes quidem consentiunt in loco huius corporis primi motus, quod est locus spirituum.

¶ Quarta est Tullij in lib. de Tusculanis quæstionibus, loquētis de animabus miserorum, si enim nusquam sunt: dum eos nusquam pono, puto quidem non esse eos. ergo à simili de angelis.

¶ Quinta est Hieronymi in epistola ad Paulam de assumptione. b. virginis. Credendum est inquit militiā angelorum cum suis agminibus obuiā venisse beatæ virgini in sua assumptione, etiam ipsum dominū nostrum Iesum Christum. Obuiatio autem non est nisi in spacio medio.

¶ Sexta legitur de anima. B. Martini, quòd diabolus voluit eam detinere, ne ferreretur in cœlum, sed hoc fieri nequiuisset, nisi pertransisset medium.

¶ Septima est Officij commendationis mortuorum, splendidus angelorum chorus occurrat, & item subuenite sancti Dei, occurrite angeli domini.

Respondeo. Ad primum negatur sequela, angelus non transit medium in motu: ergo nunquā est aliquando, sed sic arguēs fallitur, dum putat inter instans in quo angelus desinit esse in priori loco, & instans quo incipit esse in vltimo loco cadere medium tempus de necessitate, sicut inter duo loca cadit medium spacium. Hæc autem imaginatio falsa est.

Vtrum autē angelus possit esse nusquam. Respondetur mirum esse primā partem vniuersi, & nobilissimam depēdere à loco, quæ est infima. Sed de hoc alias: auctoritas autem euangelij tantum concludit, quòd angeli non aliter in cœlis sunt, quam Deus, quem constat ibi non esse per modum locati. *Angelus potest esse nusquam.*

Ad

Ad dictum Damasceni dicitur, quòd solum concludit, quòd angelus comprehenditur loco, quo ad hoc, ꝙ non simul est in diuersis locis, non autem ꝙ de necessitate sit in loco.

Ad dicta Arist. dicitur, ꝙ non sunt ad propositum, quia ipse vnā substantiam separatā posuit esse in loco, nō nisi per modū quo operans est in operato, vel forma in materia, cū ipse dicat. 4. phy. † ꝙ anima nusquam est localiter. *tex. 45.*

Ad dicta Ciceronis dicitur, ꝙ de eis parum curandū est. Tum quia consequentia, quā facit, derisibilis est. s. hoc nusquam est. igitur hoc non est. sic patet. 4. phy. Tum quia alia consequētia, quā facit, est contra fidē, scilicet miseri non sunt apud inferos localiter: ergo nusquā sunt. Quia dęmones sunt miseri, & non semper sunt apud inferos: qa in hoc aëre.

Ad dictum B. Hieronymi dicitur, ꝙ non est simile de animabus sanctorū, & angelis, & dato ꝙ pari modo sint in loco, & possint moueri localiter, dicitur ꝙ alio modo est in motu earū, & in motu corporum, qui necessariò est continuus. Et si dicatur, si potuit. B. Virgi. sine transitu medij peruenire ad thronū glorię, qua vtilitate transisset medium, dicitur vt aliqua ibi digna exercerentur, puta vt ibidē à filio honoraretur, & domina cœli, & terræ, & medij demonstraretur, & propter multa alia. similiter dicitur de anima. B. Martini, vt de hostibus ibidem degentibus triūpharet in medio, & simile est de animabus beatis ascendentibus ad cœlum. Talium enim transitus, occursus, & obuiatio voluntaria sunt, & quandoque continua: quandoque non.

¶ Per hæc etiam patet responsio ad septimum illius.

Octauò arguit. Sint duo extrema. a. d. sit medium. b. c. Transeunte angelo: non est in a. nec in d. quia ibi quiescit, neque nusquā esse potest vt ait Augu. de immortalitate animæ ergo transit per medium.

Respondeo. vt dicit Corruptor corruptoris, quòd innititur falso, scilicet quòd inter instans, quo ponitur in vno extremo, & instans quo ponitur in alio, requiratur necessariò tempus medium. Hoc enim non requiritur, quando motus non est continuus.

Ad dictum Augustini dicitur, quòd debet sic intelligi, quòd locus pertinet ad omnia entia, non tamen eodē modo. quædam enim loco continentur: quædam in loco operantur, si volunt: quædam ad omnia loca se extendunt, vt Deus.

Sciendum, quòd argumentum, petit dubium, quod non soluit, vbi mouetur angelus, an in termino à quo an in termino ad quem, aut in medio.

Respondetur, quòd non mouetur neque in instanti termini à quo, neque in termino ad quem, neque in medio, sed mouetur in toto tēpore, quod constituitur ex primo, & vltimo instantibus, & non in aliqua eius parte. primo sen. distinctione trigesimaseptima, quæstione tertia, articulo secundo, ad secundum. item prima parte. quæstione quinquagesimatertia, articu. secundo, ad tertium. *Vbi mouetur angelus.*

Vltimo arguit, angelus indiget loco. nam oppositum est condemnatum. ergo magis dum mouetur, quàm dum quiescit. probatur consequentia per id quod dicitur quarto physi. † quòd non quæreretur locus, nisi motus esset aliquis, secundum locum. *tex. 132.*

Respondeo. Quoniam locus, & motus localis æquiuocè conueniunt corporibus, & angelis: angelus non indiget loco, sed magis locus angelo, vt continente. dictum autem philosophi nihil facit ad propositum. S. Tho. sexto quoli. articu. 3.

Contra eandem arguit Scotus † primo. Nulla pars temporis potest transire à futuro in præteritum, nisi per tempus præsens. Sed similis est ordo inter partes loci. ergo non poterit pertransiri ab extremo in extremum, nisi per medium. *Sco. in 2. dis. 2. q. 9.*

Respondeo. Negatur quòd sit similis ordo: quo concesso: magis nostrum propositum conceditur. Nam sicut Angelus potest alicubi operari in principio horæ, & in fine, non operando in medio, ita & trāsire de extremo ad extremum sine medio. Vlterius dicitur, quòd sicut angelus non sequitur leges temporis communis, ita nec leges loci corporalis.

Secundò arguit. Ordo pręfixus à superio

periori agente est necessarius cuilibet inferiori, quando præcisè circa talia ordinata operatur, vnde nullũ agens creatum potest facere sine vino acetũ, propter ordinem inditum. ergo quãdo angelus mouetur per corpora ordinata à Deo, non poterit sine tali ordine moueri.

Respondeo. negatur maior. Nam ea concessa, sequeretur, ꝙ intelligere non posset quatuor obiecta corporalia, nisi inciperet à primo, vt non posset intelligere Coloniã, & Parisios, nisi intelligeret loca intermedia. Est autem vera in actionibus essentialiter adinuicem ordinatis, quales sunt partes spacij adinuicem, Angelus vero talem ordinem essentialem non habet ad locum: propterea exemplum de aceto non sufficit.

Sciendum, ꝙ licet nulla distantia impediat intellectionem angeli, motum tamen impedit, quia operari nõ potest in distãs, quãuis post motionem vnius possit mouere statim quantumcunque distans à se mobile.

CONCLVSIO IIII. Impossibile est, angelum moueri localiter in instanti. Hanc ponit prima parte. quæst. 53. ar. 3. item primo sen. dist. 37. q. 4. ar. 3. Huius ratio est, in quocunque motu est assignare vltimum instans, quo mobile fuit in termino à quo, & primum instans in quo est in termino ad quẽ: talis motus est in tempore, & nõ in instanti. Sed in omni motu quo angelus dicitur moueri localiter est assignare vltimum instans, in quo est in priori loco, & primum instans, quo fuit in sequenti loco. igitur quilibet motus, localis eius est successiuus & in tempore.

Sco. in 2. dis. 2. q 8. Contra arguit Sco. † Ratio non concludit, quia assumit ꝙ quiescens in toto aliquo tẽpore, in vltimo instanti eius sit sub eadem forma. Nam sequitur primò, ꝙ in vltimo instanti conseruationis sit ibi forma panis. secundò ꝙ in vltimo instanti illuminationis à sole sint tenebræ.

Si dicatur ꝙ illuminatio est terminus motus localis solis.

Cõtra. Ponatur sol creatus de nouo, medio existente tenebroso.

Respondeo, ꝙ aliud est quiescere, aliud esse sub forma. vnde ad primã sequelam respondebitur in sequentibus. Ad secundã dicitur, ꝙ nihil quiescit sub tenebra, licet possit esse sub tenebra, quia aër continuè mouetur ad lucem, inquantũ ei aufertur impedimentum per ablationem distantiæ solis.

Ad casum similiter dicitur, ꝙ posita creatione solis in medio tenebroso, per totum tempus præcedens aër quodãmodo moueretur à tenebra ad lucem per ablationem termini à quo, & appropinquationem termini ad quẽ, accipiendo largè motũ pro sublatione omnis indispositionis repugnantis termino inducendo, potissimè, quia aër habet ordinẽ ad tẽpus, & ad motũ cœli.

Tertiò arguit. Si angelus quiescens in tempore, in vltimo quoque instanti eius erit immutatus in eodẽ, vbi igitur nunquã mutatur nec in tempore continuo nec discreto. probatur consequentia: quia accipio aliquã partem, in qua quiescit, & per consequens in vltimo illius temporis nõ est mutatus. Si etiam in instanti tẽporis discreti moueatur localiter, aut illud instans est immediatũ nostro instãti terminanti tempus quietis, aut mediatum. Si mediatũ, igitur inter instans nostrum, in quo fuit angelus mutatus, & angeli datur tẽpus medium, in quo quiescit angelus: ergo in illo quieuit: ergo in instanti in quo ponebatur moueri, non mutatur. Si autẽ instans est immediatũ, quæro quid ei respondeat in nostro tẽpore si instans: ergo in nostro tempore instans erit instanti immediatũ, & sic tempus discretum. Si tempus ergo in illo non mutatur angelus instantaneè, quia illud instans coëxistit temporis nostri parti, in qua vel cum qua potest continuè moueri.

Respondeo. negatur principalis consequentia. Ad probationẽ dicitur, ꝙ instans quo angelus fuit vltimo in loco præcedenti, & instans quo incipit esse in loco sequẽti sunt immediata, loquẽdo de instantibus tẽporis discreti quo mensuratur motus eius discretus. Vlterius, ꝙ illorum duorum instantium primo correspondet instans temporis nostri, quo ad simul desinere, licet non fortè quo ad simul incipere, vel durare.

Secundum vero instans temporis angelici sine medio sequitur instans tempo

temporis nostri sicut & sui. Et cũ queritur quid ei correspondet in tempore nostro: dico quòd tempus & non aliquod instans adęquatum: & tunc negatur consequentia facta ad huius improbationem: licet enim tale instans correspondeat vni parti temporis: tamen non habet in se prius & post. ideo in illo angelus non potest moueri: sicut posset in parte temporis sibi correspondente. Vnde argumentum fallitur, dum putat quòd angelus in secundo instanti sui temporis moueatur. Non enim dicimus, quòd moueatur in primo vel in secundo instanti: sed in toto tempore discreto composito ex duobus instantibus.

Grego. hic. q. 3. Contra eandem conclusionem arguit Gregorius. † Angelus secundum tuam opinionem deserit simul totũ locũ à quo discedit. sit ergo locus à quo a. ad quem. b. instans deseritionis. c. in instanti itaque. c. aut angelus est in a. vel in b. si in a. ergo in instanti c. totum non deserit simul. si in b. igitur in instanti c. mutatur ex a. in b. sicut materia prima simul vnam totam formam deserit, & aliam acquirit.

Respondeo. Dicitur quòd in casu argumenti angelus in instanti. c. est in b. Nec valet consequentia: igitur in instanti mutatur ex a. in b. sed solum sequitur, quòd in instanti. c. mutatum est ex a. in b. Motus enim & mutatio ex a. in b. non est in aliquo instanti: sed in duobus instantibus constituentibus vnum tempus discretum. Et similiter motus eius componitur ex mutatis esse: quorum quodlibet est pars motus: nullum tamen est motus vel mutatio.

Secundo arguit. Esto quòd motus angeli non dependeat ex motu cœli: tamen ei coëxistit vt verè dici possit: quòd dum sol mouetur à tali loco, ad talem locum: quòd angelus continuè moueatur: quicquid igitur sit de tempore angelico. accipio tempus, in quo sol mouebatur angelo quiescente in a. & totum tempus in quo sol pariter mouebatur, angelo existente in b. Copulentur autem duo ista tempora in instanti: cum non habeant tempus & sit. c. tunc arguitur sic. Aut angelus in c. est in a. tantum: aut in b. tantum: aut in vtroque: aut in neutro. Non tertium aut quartum, vt patet nec primum. Nam si est in a. in c. non est mutatus ex. a. & quia secundum te datur primum instans in quo est. b. Si tali instanti correspondet in tempore communi. c. sequitur, quòd sit mutatus ad b. quando non est ab a. in b. contra positum. Si vero correspondet ei aliquod instans sequens. c. igitur in tempore medio erit in a. & consequenter tempus quo erat in a. non erat præcise illud quod præcedit c. contra positum: ergo relinquitur quod sit in b. ergo. in c. est in b. & in toto tempore pręcedente erat in a. ergo in instanti est mutatus. Cum autem communiter quæritur, vtrum angelus de loco ad locum mutari possit in instanti: sermo est de instanti temporis nostri. Respondere autem de alio instanti non est ad communem intentionem.

Respondeo. dico quòd angelus & eius motus coëxistunt motui cœli: prout in æternitate communi eorum mensuræ includuntur. Mensura autem propria & adæquata motus angelici discreti nullo modo proportionabilis est mensuræ propriæ motus cœli: cum sint alterius & alterius rationis: ideo non potest propriè dici quod dum sol est in tali situ & quòd sol mouebatur à tali loco quòd angelus similiter se habeat. S. Tho. primo sent. distinct. decimanona, quæst. secunda art. 2. ad primum. item dis. 37. quæst. 4. ar. tertio. Ex quibus patet, quòd vnus non eorum est mensurabilis alterius mensura, licet vnus alterum concomitetur.

¶ Dico secundò, quòd licet instans angelicum sit omnino indiuisibile: potest tamen correspondere vnico instanti nostri temporis vel vni totali tempori & cuilibet instanti eius primo scilicet & vltimo & mediis, vel vni tempori totali præter primum instans eius.

¶ Dico tertiò ad argumentum. In casu argumenti angelus erit in primo loco in aliquo instanti correspondenti tempori præcedenti c. & etiam in c. erit autem in secundo loco in alio suo instanti correspondenti tempori nostro sequenti c. & ideo sicut inter instans c. & tempus sequens non est dare medium: sic nec inter duo instantia temporis angelici. Non enim secundum instans angelicum alicui instanti temporis nostri coëxistet. Sicut iste imaginatur: sicut in suo simili dicitur

cit arguens, quòd post præsens instans potest subito causari aliqua volitio: & tamen non causabitur in aliquo instanti primo.

Sciendum ex. S. Tho. nono quoli. articu. nono & primo sentent. dist. trigesimaseptima, quæst. quarta, ar. tertio, quòd impossibile est angelum moueri de. a. in b. sic quòd in instanti sit in. b. & in tempore præcedenti illud instans sit in. a. sed oportet dare vltimum instans in quo quieuit in a. & cum hoc non possit esse in tempore continuo oportet quod fiat in tempore discreto.

Idē Grego. vbi supra. Item arguit † quod in omni quiete non sit dare vltimum instans in quo quieuit in termino à quo. Nam sequitur quod in transmutatione substantiali sit dare vltimum instans formæ à qua transmutatur. Aut igitur in eodem instanti est sub forma ad quam; & patet quod non: aut in altero sequenti, & cum instans non sequatur instans sine medio: erit tempus in quo materia vtraque forma substantiali carebit.

Item sequitur, quod erit dare vltimum instans rei permanentis, post quod nihil erit eius. contra philosophum. 8. physi. †

Text. 6. Respondeo. argumentum primum falsum supponit scilicet quòd materia quiescat sub prima forma: immo propter alterationem præcedentem continuè mutatur à præcedenti forma ad secundam: & vna erat in fieri: alia in corrumpi. licet in vltimo instāti illius: vna scilicet præcedens sit primo corrupta, & sequens sit primo producta. S. Tho. in primo dist. 37. q. 4.

Ad aliud negatur pari ratione consequentia. materia enim non quiescit in toto tempore præcedenti generationem: & per consequens non est necesse quòd sit in vltimo instanti illius temporis sub illa.

Greg. vbi supra. Contra rationem. S. Tho. sic idem arguit. In hac ratiōe assumitur falsum, scilicet quòd sit dare vltimum instans quietis in quo mobile: ita se habet vt prius. Hoc enim est verum tantum de instanti de quo vere dicitur quòd quiescit. & non est verum de instanti in quo verum est dicere quòd desinit quiescere remotione de præsenti & positione de futuro: & illud instans terminat tale tempus. Nam secundum te ita est de ratione motus quòd motū aliter se habeat quàm prius sicut de ratione quietis quòd similiter se habeat. Sed non in quolibet instanti motus se habet mobile aliter quàm prius vt patet de primo. Aliter enim daretur primum mutatum esse, & si in illo instanti se haberet aliter quam prius, cum illud instās sit terminus temporis mensurātis quietem præcedentem: & quādo post quietem mouetur aliquid motu continuo: in illo habet vltimo quietū esse: & per consequens non se habet aliter quàm prius sequitur. ergo quòd in eodem instanti aliter se habet, quàm prius, & nō se habet aliter: quæ duo contradicunt.

Respondeo. negatur antecedens. Est enim illud assumptum præcise verum: quoniam omne quod quiescit in aliquo tempore: primo se habet in eadem dispositione in quolibet instanti illius temporis. Est enim hæc vera propositio de instantibus intrinsecis mensurantis motū siue continuantibus siue terminantibus illud. sic enim vocamus hic instantia intrinseca: quare non valet glossa eius.

Ad replicam de similitudine motus ad aliter se habere: & quietis ad eodem modo se habere: dicitur ꝙ non valet: quia non est mens. S. Tho. ꝙ mobile in quolibet instanti temporis mensurantis motū se habeat aliter quā prius scilicet ante tēpus mēsurans motū: sed ꝙ se habeat in alia & alia dispositione: ad hunc sensum quia nō est accipere duo instantia in tempore mensurante motum in quibus mobile eodem modo se habeat: & pari ratione in omni instanti quietis: mobile semper est in eadem dispositione. Et sic intellecta propositio est vera & per se manifesta. Defectus ergo in argumento est, quia comparat instans temporis mensurantis motum ad instantia extrinseca: cum nos loquamur solum de intrinsecis.

Arguit idem contra conclusionem directè: sic graue descendens per vacuum descenderet in instanti. ergo angelus potest moueri in instanti. antecedens habetur ex. 4. physi. cap. de vacuo. & Commenta. com. septuagesimoprimo. consequentia probatur: quia veritas antecedentis in hoc fundatur: quia ibi nulla est resistentia: similiter angelo nullum corpus resistit. *Idem vbi suprà.*

Respondeo. negatur antecedens.

Non

De motu per vacuum.

Non enim possibile est quacũque virtute aliquod corp⁹ moueri per vacuũ, nec per plenum in instanti. S. Tho. 4. dist. 44. q. 2. art. 3. quæst. 3. ad secundũ.

Sed contra arguit. tota causa huius potest esse duplex resistentia, vna medij ad mobile: alia mobilis ad motorẽ, & hæc est quotiescunque mobile est distinctum à motore. Prima est in motu corporum simplicium, & in angelis inuenitur propter corpus assumptum. Secunda est in motu corporum cœlestium, & esset in motu animalium per medium plenum.

Contra hanc responsionem arguit. Sequeretur enim primò, ꝙ Deus nil posset mutare in instanti, cum semper esset distinctus ab eo quod mutaret.

Secundò sequeretur, quod quodlibet corpus æqualiter resisteret omnibus angelis, quando moueretur ab eis. Ad quod multa sequerentur inconuenientia: vt puta, ꝙ nullus angelus posse mouere idem corpus per idem spacium in minori tempore.

Tertiò sequeretur, quòd animal descendens per vacuum non descenderet in instanti.

Quartò sequeretur, quòd pariter esset in alijs motibus, & per consequens sequeretur, quòd nullum alteratiuum posset alterabile quantumcunque dispositum à se distinctum alterare in instanti, quod est contra te de illuminatione medij, &c.

Respondeo, S. Tho. in nono quol. dicit quòd non reperitur tempus in motu angeli propter distantiam spacij, sed propter incontingentiam terminorũ, quia scilicet non cõtingit angelum esse in duobus locis simul.

Ad primam sequelam dicitur, quòd diuina omnipotentia non se extendit ad implicantia contradictionem. Vnde impossibile est, quòd corpus quacunq; virtute possit moueri in instanti, & de hoc S. Tho. in 4. vbi supra ad tertium. Per Dei tamen potentiam non apparet impossibile, quòd angelus possit moueri in instanti, non tamen situaliter.

Corpus nulla virtute põt moueri in instanti.

Ad secundam dicitur, quòd resistentia mobilis ad motorem non consurgit præcisè ex distinctione vnius ab alio, sed potius ex oppositione dispositionis, quam habet mobile de præsenti ad dispositionem inducendam in futuro. Contingit autem illam esse maiorem, vel minorem, ideo negatur ambæ consequentiæ.

Ad tertiam dictum est, quòd nulla virtute corpus potest moueri in instanti nisi perderet suã corporeitatẽ. Deus enim posset transferre substantiam illam incorpoream factam de termino ad terminum in instanti, sed non per motum propriè dictũ, sed alijs modis.

Ad quartam dicitur, quòd successio non solum est propter distinctionẽ mobilis, & motoris, sed etiam propter incompossibilitatẽ termini à quo ad terminum ad quem. Conceditur tamen quòd aliqua alteratio fiat in instanti, quia est terminus extrinsecus localis, sed hoc locũ nõ habet in motu angeli.

Conceditur verò, quòd motus angeli impropriè possit esse in instanti: si vnus subitus contactus virtutis eius ad locum, vel locatum diceretur motus, vel mutatio. Et multo plus diceretur motus, impropriè loquendo de motu angeli in corpore assumpto.

Sciendum, quòd nec per vacuũ nec per medium glorificatum corpus graue, vel corpora glorificata mouebuntur in instanti. S. Th. vbi suprà. Et cum adducitur ad hoc ratio per dictum Augustini dicentis in quæstione de resurrectione Domini, quòd corpus gloriosum vtraque interualla pari celeritate contingit vt radius solis, respondet S. Tho. ibidem ad quartum, quòd celeritas in verbis Augustini ibidem intelligenda est quantũ ad hoc quod est imperceptibilis excessus vnius respectu alterius, sicut & tempus totius motus est imperceptibile.

Vltimò contra probationem conclusionis arguit corruptor veritatis probando, quòd ibi assumatur falsum cũ dicitur, quòd non est possibile, quòd aliquid in toto tẽpore præcedenti quiescat in vno termino, & postea in vltimo instanti illius tẽporis sit in alio termino. Hoc enim falsum est in sacramẽto altaris. Nam est dare primũ instans, in quo fuit corpus Christi sub forma panis: & in toto tempore præcedenti fuit ibi substantia panis.

Respõdeo, etiã secundum ipsum corruptorem quòd S. Tho. non dicit quòd impossibile sit vt aliquid sit sub forma, &c. sed impossibile est, vt aliquid quiescat in aliquo tẽpore toto in vno termino, & in vltimo illius sit in alio

termino. Aliud enim quiescere de cuius ratione est vniformitas atque aliud esse. Vnde conceditur, ꝙ materia manet sub forma panis ante instans trāssubstantiationis,& in vltimo est sub alia. Neque tamen ibi quiescebat:& licet has transmutationes in instanti Deus operari possit: non tamen debet dici, ꝙ materia, vel res trāsmutata sub priori forma quiesceret.

Hæc corruptor & benè,nisi quòd videtur concedere, ꝙ materia quæ prius fuit sub forma panis,postea est sub forma corporis Christi, quod est falsum. Quomodo autem in tali transsubstantiatione fieri præcedat factum esse,vide 4.sen.dist. 11.q.prima. art.3.q.2.ad 2. 5.& 4.item 3.parte.q.75.ar.7.

DISTINCTIO VII.

F. Isidor. Mediolā.

Irca dist.7. quæritur, vtrum voluntas dæmonis sit obstinata in malo.

PRO quæstione ponitur prima cōclusio. Angelus habeatus peccare nō potest:nec malè velle. Hāc probat prima parte. q. 62.artic.8.& de veri.q.24.art. 8. Ratio est. Nulla mens ab omni errore remota, & in consideratione circa volibilia, & agibilia purgata, & ipsi essentiæ bonitatis tāquam rationi agibilium inseparabiliter coniuncta potest stanti tali dispositione peccare:sed mentes beatorum angelorum sunt huiusmodi. ergo.

Eandem probat in 2.dist.7.q.1.artic. primo,vbi assignat causam confirmationis beatorum duplicem. Prima est perfecta illustratio intellectus de agibilibus per lumen gloriæ, vel beatificam visionem. Secūda est perfecta adhæsio voluntatis circa finem vltimū per beatificam fruitionem. Et vtramque horū resoluit ad hoc principiū:quòd vbi potētia intellectiua, vel volitiua perfectè cōpletur, per actum suum tollitur defectibilitas & peccabilitas.

Item in secunda secundæ.q.24.arti. 11.probat,quòd mens beata nullo modo possit peccare arguendo sic : in illo statu mens nullo modo potest peccare,in quo actu semper fertur in Deum videndo & amando super omnia, & in quo defectus iudicij cadere non potest. Sed talis est status mentis beatæ. ergo.

Contra fundamentum cōclusionis, scilicet,ꝙ sola visio clara diuinæ essentiæ reddit videntem impeccabilem. arguit Adam † primo. voluntas clare videntis Deum potest ipsum non diligere,ergo odire & sic peccare, antecedēs probatur. Cōstat enim testimoniis sanctorum, & experientiis martyrū & confessorum, voluntatem esse liberā mediāte iudicio deliberatiuo respectu cuiuslibet obiecti alterius à Deo:ergo etiam respectu Dei clarè visi.

Adam in 1.sen.dis. 1.q.

Respondeo, dico primò. Adā vnica præuia distinctione respondere huic,& sequentibus obiectis. Distinctio est,duplex est fruitio, vel dilectio Dei clarè visi.Prima est naturaliter elicita sequēs simplicē Dei visionē. Secūda est liberè elicita sequens apprehensionē deliberatiuā compositiuā & diuisiuam:prima non est in potestate beati, secunda sic: deinde suo modo respondet obiectis.

¶Dico secundò, Adam in suis respōsis,in nonnullis esse conformē dictis S. Tho.primo nāque concedit S. Tho.ꝙ aliquis est actus voluntatis naturalis, & aliquis electiu⁹,vt habetur in 3.pte. q.18.ar.3.& in prima parte.q.83.artic. 4.& 3.sen.dist.17.q.1.Ex quibus locis habetur, ꝙ voluntas vt natura est respectu finis, & vt ratio est respectu eorum quæ sunt ad finem. Nec obstat,ꝙ in tertio dicat,quòd voluntas vt natura est non solum de fine, sed etiam de his,quæ sunt ad finem.Nam in summa accipit finē largè,in scripto magis strictè. Ex quibus deducitur, ꝙ respectu vnius, & eiusdem potest voluntas habere dilectionē electiuam & odium naturale.

¶An verò hæc distinctio actuum voluntatis locū habeat respectu Dei clarè visi secundum sanctum Thomā.Respondeo,ꝙ sic vt habetur prima parte. q.62.art.7.& in 4. sen.dist. 49.q.1.art. 3.q.3. secundum quem sensum potest sustineri dictum S. Tho.de veri. q.22. art.6.ꝙ voluntas in quolibet statu naturæ,& respectu cuiuslibet obiecti pōt habere velle & nolle. Addendæ vero sunt duæ glossæ. prima quia potest suspendere aliquem actum : non autem omnem.Secunda est,quia voluntas pro quocunque statu potest suspendere actum,dum tamen hoc quod est suspendere actum possit sibi per intellectum proponi sub ratione boni.

¶Dico tertiò,multa affirmare Adam quæ S.Tho.negaret.Primum est,quòd aliquod

aliquod particulare obiectum finitũ,& sub particulari ratione apprehēsum, & non sub ratione vltimi finis: nec sub ratione necessariò,& euidenter requisiti ad vltimum finē possit necessitare volũtatem viatoris ad sui dilectionē, aut ꝙ aliquod particulare ens non apprehensum sub ratione miseriæ aut alicuius conditionis oppositæ incompossibilis vltimo fini possit necessitare voluntatē viatoris ad sui odium, sic intelligēdo, ꝙ voluntas necessitetur elicere dilectionē vel odium circa talia, vel continuare dilectionem, vel odium circa prius elicita.

¶Secundum est, clarè Deum videns potest odire Deum, stante illa clara visione diuinæ essentiæ, qualis promittitur sanctis post hanc vitam.

¶Tertium est, clarè videns Deũ potest motu proprio velle carere illa visione de per se ad experiendum libertatē eius. Non nego tamen, quin clarè videns Deum de per accidens,& alieno motu posset ad tempus velle carere diuina visione,& fruitione, puta ad præceptum Dei.

¶Dico quartò respondēdo obiecto, secus est de aliis obiectis, & secus est de Deo clarè viso, quia Deus clarè visus habet necessariam connexionem cum vltimo fine naturaliter,& necessario volito à voluntate. Negatur quoque consequentia.

Magister Paul⁹ Socinas. Secundò arguit sic. Deus potest dare alicui fruitionem,& certificare eum qui post horã carebit ea: ergo talis pōt velle carere. antecedens patet: quia nō implicat. consequentia patet: quia non est impossibile conformare se Deo in volito: alioquin vidēs Deum peccaret, non volendo quod Deus vult.

Respondeo. negatur consequētia de delectatione naturali, sed loquendo de electiua dicitur, ꝙ in casu, si possibilis est talis videns Deum, posset cum Dei auxilio speciali,& non aliter velle carere ad tempus diuina fruitione de per accidens, ita quòd Deus qui daret præceptum, conferret etiam auxilium ad hoc volendum.

Vel vt supra dictum est, vellet alieno motu,& non proprio ea carere. De dilectione autem naturali non præciperet, quia Deus non posset præcipere videnti, ꝙ conaretur vel ageret contra inclinationem naturalem, quam ipse dedit. Posset tamen velle suspendere eam, si posset.

Contra hanc responsionem arguit sic. Talis fruitur Deo,& per responsionem in casu non vult frui, ergo inuitus fruitur.

Respondeo. si loquamur de amore, licet necessario sponte tamen, secundũ conuenientiam naturæ suæ fert se in Deum clarè visum: negatur consequentia. Si vero loquamur de illo eodem vt operatur ad electionem qua eligit nō habere ad horam conceditur totũ nec est inconueniens.

Tertiò. aliquis potest liberè velle miseriam: ergo talis vult non esse beatus: consequentia patet, antecedens probatur. Posito ꝙ Deus daret operationem diabolo an vellet annihilari, an esse. Si prout nunc est, ipse eligeret semper esse vt nũc est, vt dicit Aug. tertio de lib. arbitrio, sed est miser. ergo.

Respondeo, negatur antecedēs: quia habita notitia experimentali illius pœnæ cum firma credulitate, ꝙ in æternũ durabit, ipsa necessariò oditur. Ad probationem dico, ꝙ & non esse, & miseriam odiret, & nollet de per se, posset tamen velle per accidens.

¶Dico prꝑterea ꝙ argumentũ non est ad propositũ, quia loquitur de his, qui clarè vident Deum.

Pro intellectu omnium prædictorũ sciendum, ꝙ actus voluntatis potest dici naturalis dupliciter. Primò propriè, quia voluntas habet naturalem inclinationem ad talem actum, & ad obiectũ actus,& ad modum actus. Et hoc modo dilectio, finis est naturalis,& eorum quæ sunt necessaria ad finem: vt euidēter proponuntur. Secundò minus propriè, quia s. licèt voluntas non inclinet naturaliter ad talem actum, nec ad obiectum actus, tamen modus tendendi in actum est naturalis, vel consimilis modo quo natura tendit in actum suũ, quia scilicet sine deliberatione, & sic voluntas habet aliquos, actus naturales respectu aliquorum obiectorũ, quorum nullus est finis, nec necessariò connexum fini, nec verè, nec apparenter. Primi actus sunt necessarij simpliciter, & quò ad specificationem actus, & nō quo ad exercitium in via.

CONCLVSIO II. Voluntas

tas dęmonis sic est obstinata in malo, ꝙ non potest bene velle, nec peccato carere, nec desinere à malo. Hanc probat S. Doc. secundo sen. vbi supra. ar. 2. & 1. parte. q. 64. arti. 2. & de veri. q. 24. ar. 14. Prima ratio est, quia talis voluntas est peccato subdita, & auxilio gratiæ penitus destituta, & rationum ad bonum persuasiuarum non capax.

Secunda ratio est, quia talis voluntas immobiliter adhæret malo: sicut etiam eius intellectus apprehenditur immobiliter, cum apprehendat sine discursu.

Tertia ratio est: quia talis voluntas est extra statum viæ.

Scotus. Contra arguit Scotus primò. Naturalia sunt integra in dæmonibus secundum Dionysium: ergo est in eis naturalis inclinatio ad bonum: ergo, secundum illam inclinationem possunt velle bene.

Respondeo. ad antecedens, licet sint integra quantum ad naturæ ordinem, sunt tamen diminuta per comparationem ad capacitatem gratiæ vel glorię, vt dicitur de malo. quæst. 16. artic. 5. ad primum. Sequitur ergo ꝙ possunt in actum bonum bonitate naturali, sed non bonitate gratiæ vel meriti, vel bonitate morali, quæ consurgit ex bonitate obiecti, & circunstantiarum, & maximè simul. Et idē habetur prima parte. quæst. octuagesimaquarta, arti. secundo. ad quintum. Vnde dico, quòd in damnatis nunquam est actus perfectè bonus bonitate morali, quia semper ei deest aliqua dictarum circunstantiarum, saltim circunstantia finis debiti.

Secundò. Damnati habent remorsum de peccato: ergo eis displicet: sed displicentia mali non est actus malus, sed bonus: ergo, &c.

Respondeo ad consequens, ꝙ peccatum displicet eis non ratione turpitudinis peccati, sed inquantum est illatiuum pœnæ. Talis autem displicentia non est bona, quia non est vt deberet, scilicet de peccato, vt est offensa Dei.

Tertiò. Damnati odiunt pœnam, inquantum est afflictiua naturæ, sed tale nolle non est actus moraliter malus. ergo.

Respondeo ad minorem. Illa nolitio est actus naturalis: ideo est bonus naturaliter, non tamē perfectè moraliter: vt dicit S. Tho. 4. sen. dis. vlt. q. 2. ar. 1. q. 1. Et secundo sen. dist. 7. art. 2. ad. 1. & 2. vbi dicit ꝙ talis actus bonus naturaliter, deprauatur autem in eis per circunstantias.

Quartò. Diabolus potest in actum, qui non excedit eius naturalem facultatem. Sed actus moraliter est huiusmodi: ergo maior probatur, quia naturalia sunt in eis integra, & splendidissima. minor vero est vera, quia consideratus in natura sua sine obstinatione, in malo potest bene operari moraliter.

Respondeo. negatur maior. Ad probationem dicitur, ꝙ auctoritas Dionysij, ꝙ essentia, & naturales virtutes integræ sunt quantum ad substantiam actus, & eorum inclinationes naturales in bonum, sed cum hac integritate stat, ꝙ quo ad alia sunt debilitata. vnde subdit Dionysius, quam ipsi non vidēt claudentes ipsorum boni inspectinas virtutes. & cum dicit quòd remanent splēdidissima: intelligitur in compatione ad nos, non in cōparatione ad eorū statum ante peccatum, quasi sint in eadem subtilitate intelligentię, nisi fortè quantum ad notitiam speculatiuarum rerum duntaxat. Nam in agendorū appetendorūque scientia deprauati maximos patiuntur errores, minor etiam negatur de statu naturæ corruptę, quia nisi damnatus adiuuaretur nec bonas circunstantias agnoscere, nec secundū eas potest velle.

Quintò. intellectus dæmonis non errat circa principia practica, cum sint nota ex terminis, sicut etiam principia speculatiua. ergo potest volitione recta, quia cuilibet rectę rationi potest se conformare voluntas tam in nobis quàm in angelis.

Respondeo. primò negatur antecedens: quia malitia est corruptiua principij practici, & prudentis vt dicitur sexto ethi. †negatur etiam consequentia: quia etiam habita notitia conclusionis practicę, non potest voluntas elicere bonum velle meritorium sine gratia Dei. Item in diabolo est continuè actualis malitia: actuale odium, cui est incompossibile velle perfectum moraliter. *Cap. 6.*

Sextò. diabolus potest naturaliter diligere

diligere Deum super omnia, sed ibi actus est bonus, cum cadat super debitā materiam: ergo, &c. maior patet, quia naturalia sunt in eis integra.

Respondeo ad antecedens. etiam in statu naturę integrę non poterat illud ex solis naturalibus absque alio gratuito Dei dono vel auxilio. In statu vero naturæ damnatæ, potest quidem potētia remota, sed non potest exire in actum. vt dicit August. de fide ad Petrū. & manet in eis continuè auersio: cui est impossibilis conuersio, vt dicit ibidem August. cap. tertio. Causa autem quare non possunt bene agere, nec velle, est duplex. Nam esse in malo conuenit eis ex propria voluntate, sed quòd illi inhęreant immobiliter conuenit ei propria natura, Deus etiam est causa illius status non causando, sed conseruando malitiam licet non dando gratiam.

Contra aliam partem conclusionis arguit Scotus: probando quòd diabolus non necessariò vult malum. Primò voluntas ex sua libertate potest cessare ab omni velle. ergo non habet necessariò malum velle. consequentia patet: antecedens est S. August. primo retractationum cap. 22. dicentis. nihil sic est in potestate voluntatis sicut ipsa voluntas.

Respondeo. negatur consequentia.

Ad probationem primo dico, quòd Augu loquitur de voluntate nostra in statu vię, secundo non loquitur de omni actu voluntatis, alioquin & beati possunt non frui Deo. item diabolus nullam potentiam suam potest omni actu priuare.

Secundò. Inclinatiuum ad actū peccati, inclinat ad actum vnum in specie. ergo ille actus vel est odij vel superbię. sed nullus istorum est perpetuus, quod probatur, actus odij, & superbiæ sunt diuersarum rationum. ergo nō sunt simul perfectè in voluntate. ergo dum habet vnum cessat ab alio.

Respondeo. negatur minor. Ad probationem negatur consequentia, quia licet sint distincti, tamen vnus est ratio alterius, & vnus est effectus alterius, & habent ordinem adinuicem, ideo possunt esse simul, vel dicitur quòd semper habet illum vel illum sine interuallo.

Tertiò. Si semper actu volunt malū. ergo continuè crescit eorum malicia. ergo & pœna, & sic crescit in infinitū: patet consequentia, quia secundum quantitatem culpæ est quantitas pœnæ.

Respondeo. Si intelligitur ꝙ crescat malicia intensiuè. negatur consequētia, si extensiuè cōceditur. Pœna etiam essentialis non crescit, sed accidentalis, vt dicit S. Tho. 2. distin. 7. quæst. 1. artic secundo. ad. 5.

¶ Respondetur & D. S. 4. sentē. distinctione quinquagesima, quæstio. 2. ar. 1. quęstion. 6. Vbi videtur dicere, ꝙ angeli boni merentur vsque ad diē iudicij, & mali demerentur quo ad præmium, vel pœnam accidentalē. sed prima parte. q. 63. ar 9. ad. 3. videtur velle, ꝙ nullus beatus aliquo modo possit mereri, nisi sit simul viator vt Christus & ideo ad argumētum negatur consequentia, quia illa mala nolitio, non habet rationem culpę post damnationem eorum, sed tantum habet rationem pœnæ.

Quartò. Sicut se habet intellectus respectu principiorum, ita voluntas respectu vltimi finis. 2. phys. & 7. ethi. sed in intellectu angelico non est error respectu primorum principiorum. ergo nec defectus respectu vltimi finis.

Respondeo. Negatur totum de dilectione naturali, quia etiam cognitio principiorum est naturalis, talis autem dilectio non ascribitur eis, sed naturæ, non tamen potest habere bonam volūtatem electiuam, quę propriè est ipsius angeli.

Secundo loco arguit Scotus contra rationes. Fundantur enim in hoc quòd sicut intellectus angeli intelligit sine discursu, ita voluntas immobiliter adhæret vnicuique.

Contra. in hac ratione supponitur ꝙ intellectus moueat voluntatem, hoc est falsum. ergo.

Respondeo, Si intelligit quòd intellectus aliquo modo moueat voluntatem conceditur maior, sed minor negatur, si vero intelligit quòd intellectꝰ sit talis moto, vel ex se solo sufficiēs voluntatem mouere maximè quò ad exercitium actus. negatur maior. prima secundæ, quæstione 9, art. 1. Intellectus enim mouet voluntatem solum eo modo, quo finis mouet efficientē, sed voluntas mouet intellectum, &

alias virtutes per modum efficientis.1. parte.q.82.ar.4.de malo.q.6.art.1.

Secundò ante peccatum intellectus rectè mouit voluntatem. ergo ipsa rectum habuit actum,sed per te immobiliter agit.ergo non potuit postea peccare.hoc est falsum.ergo.

Respondeo.conceditur primũ antecedens,& prima consequentia. Et hoc quia vel in primo actu suo angelus intellexit,& dilexit se,& sua naturalia bona,dilectione naturali, in qua non est meritum nec demeritum.Vel quia secundum aliam viam in primo instanti ex motione gratuita spiritusſancti,intellexit & dilexit Deum super oĩa: ex primo actu primo modo dicto nõ sunt facti impeccabiles, q̃a bonitas gratuita vel moralis est circa actus electiuos,& non circa naturales.Ex secundo modo similiter,quia si primus actus fuit electiuus:hoc non fuit ex prima inclinatione naturæ angelicæ,sed ex supernaturali motione.Et cum dicitur, ꝙ angelus habet liberum arbitriũ inflexibile post electionem,hoc intelligitur altero duorum modorũ.Vnus intelligitur de electione,ad quã merè ex suis naturalibus inclinatur.Alius est,ꝙ si intelligitur de quacunque electione,tunc dicimus,ꝙ immobilitatur post electionẽ, quando talis electio fuit completa, & perfecta,& simpliciter in actu,non autem si est incompleta,& in fieri.S. autẽ Doc.magis inclinatur,ꝙ primus actus voluntatis diabolicæ fuerit dilectio sui naturalis,& non electiua. prima parte q.63.ar.6.ad 3.Ex quo videtur velle ꝙ nec in primo instanti nec in secundo habuit electiuam dilectionem rectam erga Deum,ac per hoc nunquam,quia in instanti secundo peccauit.

Tertiò.Sicut intellectus angeli aliquid immobiliter opponit post primã electionem etiam ante.ergo etiam voluntas ante primam electionem immobilis est.

Respondeo. negatur consequentia: quia intellectus angeli circa supernaturalia potest diuersimodè apprehendere,& non est determinatus ante primam electionem,& primam sententiã sic aut sic apprehendere, aut iudicare aut voluntati ostendere,sed solũ quando complete sic,aut sic æstimauit. de malo.q.16.art.5.

Ex quibus patet ꝙ ideo volũtas angeli est immutabilis quantum ad ea, quæ pertinent ad ordinem naturę,quia intellectus angelicus circa talia immutabiliter se habet,vtpote in actu, & nõ in potentia taliter scibilium existens, & ꝙ econtra est de supernaturalibus tam respectu intellectus quàm voluntatis. vbi suprà, articulo sexto.& ad.2. & ad.4.

Ex quibus patet primo, ꝙ primum peccatum angeli non potuit esse, nec inordinatè se habendo circa supernaturalia vel circa ea quæ ad supernaturalia ordinantur.Secũdo, ꝙ intellectus angelicus circa supernaturalia non ex natura determinatur ad sic, vel aliter iudicandum vel mouendum voluntatem.Tertio,quòd non oportet ꝙ volũtas primo actu suo fuerit obstinata facta,quia ille primus actus fuit naturalis:vel si fuit electiuus, hoc non fuit esse proprio motu naturæ angelicæ, nec fuit plena electio,sed statim fuit impedita per peccatum.ergo per illum actũ obstinata in malo,quia actus erat bonus:nec confirmata in bono, quia non fuit perfecta electio. Quarto, quòd intellectus angelicus ante primam electionem malam deficienter iudicauit circa supernaturalia, & tamen potuit rectè circa illa iudicare,& sic voluntas peruersè elegit.poterat tamẽ rectè eligere,si rectum iudiciũ intellectus præcessisset,& sic patet quod.S.D.cum dicit quòd obstinatio voluntatis angelicæ accidit propter immobilitatem apprehensionis intellectus angelici, non repugnat suæ positioni.Nã sicut intellectus angelicus antequã iudicet de supernaturalibus est indifferens ad rectè & non rectè iudicandũ,sed tamen cum primo tali iudicio si completum fuerit immobiliter se tenet postquam iudicauit,ita & volũtas intelligẽdo,dato etiã ꝙ meruerit gratiam in primo instanti, non merebatur nec demerebatur,quia nullus obligatur ex necessitate præcepti ad vtendũ gratia semper. de ma.q. 16.ar.4.ad.22.Et si quęritur de obstinatione animę humanę,probabiliter dici põt,ꝙ aĩa separata si penitus sit extra viam,& in termino,iudiciũ,& æstimationem agibilium,& finis vltimi cum quo exiuit à corpore,deponere non potest, & consequenter nec voluntatem finis,nec dilectionem ordinatorum in finem, quibus adhæsit in corpore, & in

& in hoc sua obstinatio ex simili causa qua obstinatio dæmonis procedit. 4. contra gen.cap.95. Causatur igitur illa obstinatio in anima ex habitu hic acquisito,& ex statu nouo, & ex natura sua:quibus positis exit in actualem æstimationem, & in actualem appetitum peruersi finis:ad quem omnia refert.si dicatur,quòd anima Lazari non fuit obstinata in malo,nec confirmata in bono:dicitur quòd non erat in vltimo termino:sed adhuc reditura ad corpus.Ipsa tamen anima,dum est in corpore est causa suæ obstinationis fieri, inquantum acquirit habitus vitiosus. sed in instanti separationis reddit se obstinatam in facto esse:quia tunc incipit immobilem appræhensionem & appetitum primo habere respectu finis peruersi.nec sequitur quòd in illo instanti demonstratur:sed quòd tunc primo punitur pro prioribus demeritis.

Quartò. Voluntas non est causa suæ voluntatis:nisi vt prior ea naturaliter. ergo si non aliter se habet:vt est causa eius:sed vt est prior naturaliter,nõ aliter se habet,vt est sub actu volendi.ergo per illum actum non aliter se habet in causando.ergo vt est sub illo actu, non fit impeccabilis.

Respondeo.negatur maior.de causa quę est simul actu, & passiua:quia per vnum habitum potest trahi ad vnum effectum & retrahi ab alio:sic est voluntas.S.D.vbi supra ad tertium.

Contra. Ille actus,qui est causa obstinationis non plus necessitat respectu alterius, quàm respectu sui:sed respectu sui voluntas est libera,& contingẽter eũ elicit.ergo respectu aliorum, & sic potest non elici, & non peccare.

Respondeo quòd voluntas contingenter se habet respectu actus eliciendi,antequam eliciatur:sed postquam illum elicuit:contrahit quandam necessitatem conseruandi illum,vel eliciendi consimilem: potissimè si habituetur in hoc:vnde negatur maior.

Contra. Causa secunda non determinat causam primã ad agendum contra modum suum naturalem.Sed habitus est causa secũda respectu actus voluntatis:& voluntas est causa prima,& eius modus est agere liberè.ergo &c.

Respondeo.negatur minor pro vltima parte:quia voluntas non est libera respectu cuiuslibet obiecti. Nam ad finem naturaliter inclinatur.Et ideo cum per habitum superuenientem aliquid appareat sibi vltimus finis,non ex habitu superueniente tendit in aliquid nõ contingenter: sed quasi ex necessitate naturalis inclinationis.vbi supra arti. 7.ad.14.& ad 18.& de malo.quæst.16. art.5.ad octauum.

Posset etiam responderi, quòd maximæ istarum trium confirmationum vel replicarum sunt veræ de voluntate in statu viæ:non autem in statu termini & immutabilitatis.Patet igitur quòd omne quod diabolus vult,simul plena & efficaci voluntate semper vult actu vel habitu:& maxime de his:quæ vult per modum finis vel habentium necessariam connexionem ad finem. Sed possibile est ꝙ primo velit in complete & voluntate antecedente, & postea velit oppositũ voluntate vel econtra,vel ꝙ ordinet ad suum finem opposita successiuè quasi dubitatiuè maximè circa supernaturalia. Et isto modo potuit esse dum subiecit opposita circa passionem christi.

Contra easdem arguit Aureolus. Voluntas mouetur ab obiecto per intellectum appræhenso. sed intellectui diabolico potest occurrere,quòd est in statu malo. ergo ab hac appræhenhensione moueri potest, vt deserat illum statum.

Respõdeo.negatur minor:quia cum intelligat discurrendo, nec moueatur persuasionibus:non potest ei occurrere,quòd deserat illum statũ: quia non appræhendit culpam suam, vt malum: sicut dicit Doc.S.de ma.q.decimasexta art.5.ad sextum.& articu.sexto.ad tertium & octauum.

Secundò. In principio falso potest quis sine discursu apprehendere conclusionem falsam,nec tamen immobiliter.ergo angelus non immobilitatur ex hoc quòd intelligit sine discursu.

Respondeo. Conceditur antecedens, si talis apprehendens videat vtrunque esse falsum: tamen si vtrique assentiat putans vtrunque esse verum, & nullu modo sit natus componere vel diuidere vel syllogizare,immobiliter falletur: sic est de errore diaboli circa supernaturalia.

Contra secundam retionem.S.Tho. arguit Durandus. Diabolus peccauit adherendo bono scilicet fini vltimo,

ſed indebitè. Tale autem eſt bonum. ſed ex voluntate boni finis:non eſt neceſſe procedere opus malum.ergo &c.

Reſpondeo. Primo negatur maior: quia adhæſit ſibiipſi tanquam fini:ideo adhæſit fini peruerſo. Tum quia dato, ꝙ conſtituiſſet vltimum finem in Deo: diligens eum amore concupiſcentię & ſe ſummè amore amicitiæ: & non ſic Deum:adhuc non eſſet finis debitè deſideratus.vnde nulla natura intellectualis debite tendit in vltimum finem niſi diligat Deum amore duplici, ſcilicet amore amicitiæ tanquam ſummè amatum;& amore concupiſcentiæ,vt ſummè deſideratum. quod diabolus non fecit. nec volebat fruitionem per gratiam adipiſci.

Secundò. Dæmon non peccauit ex paſſione ſed ex inconſideratione.ergo. ceſſante inconſideratione, potuit pœnitere.

Reſpondeo quòd peccauit ex forti adhæſione ad obiectum actus ſui:vnde dico ad antecedens:ſi intelligitur quòd non elegit obiectum ſui actus falſum eſt:ſi vero intelligitur quòd non elegit circunſtantias actus & neſciuit eas:conceditur. ſed poſtea elegit eas vitioſas, intellectu obtenebrato circa ſupernaturalia; ideo ceſſatio in eo locum non habet.

Tertio.Obſtinatio eſt vnus effectus communis angelo & homini.ergo habet cauſam communem: & non illud in quo differt angelus ab homine.

Reſpondeo. Conceditur, ꝙ habent cauſam cõmunem:quæ ſupradicta fuit eſſe ſubtractionẽ gratiæ.Eſt tamen aliqua ſpecialis ratio in vno,quæ non eſt in alio. Nec mirũ:quia differunt pluſquam ſpecie:ideo habẽt actus alterius rationis ex ſuis naturalibus,cuiuſmodi eſt obſtinatio.ſecus eſt in beatitudine, q̃ vtriq; à deo ſupernaturaliter datur.

Quartò.Si angeli mali ſunt obſtinati in malo,ex hoc ſolo ꝙ peccauerunt. ergo boni ſunt confirmati in bono ex hoc ſolo,quòd meruerunt.Hoc eſt falſum: quia per meritum non ſunt confirmati:ſed per premium.ergo.&c.

Reſpondeo.negatur cõſeqentia.quia cõfirmatio in bono eſt principaliter à Deo efficienter: & obſtinatio in malo non & etiã facilior eſt auerſio à Deo, quã conuerſio ad eũ,vt ad primũ principium beatitudinis ſupernaturalis.

QVAESTIO II.

Circa candẽ diſt. Quæritur, vtrum angelus moueat cœlum per ſolum intellectum & voluntatem.

CONCLVSIO. I. Quid angelus agit ad extrà,agit per intellectũ & voluntatem:& non per aliam potentiam mediam.quoli.7.quæſt.2.item de ma.quæſt.16.ar.1.ad.14.

¶Ratio eſt: quia in natura intellectuali non eſt niſi virtus intellectualis. talis autem eſt intellectus vel voluntas.

Contra arguit Aureo.primò. In angelo eſt potentia motiua:ſed huiuſmodi eſt alia ab intellectu & voluntate. ergo &c. maior nota. minor probatur. tum quia eſt in articulis Pariſienſibus, tum quia ſi motio qua angelus mouet cœlum, eſſet volitio,aut eſſet volitio quę eſt imperium numero exequente: & hoc patet eſſe falſum: aut eſſet ipſa executio actus, patet ꝙ eſt alius ab actu voluntatis:aut eſſet imperium & executio & hoc non:quia in duo diſtinguerentur. *Aureo.*

Reſpondeo.negatur minor. dico tamen quòd angelus non poteſt omnia agere quæ poteſt velle.quoli.7.q.3.ad.2.Ad primam probationem dico quòd ille articulus eſt contra eos ſolum:qui dicunt quòd voluntas angelica poteſt agere quæcunque poteſt velle.Ad ſecundam negatur conſequentia.ſed bene dico:ꝙ ille motus eſt à volũtate volente,& exequente ipſum motum.

¶Dico ſecundò quòd imperium non eſt actus voluntatis:ſed intellectus. 1.2.q.18.art.1.

¶Dico tertiò ꝙ ipſa voluntas quæ corpora mouet habet duos actus:quorũ vnus dicitur immanẽs;ſcilicet ipſum velle: & alius tranſiens,ſcilicet motio corporis:& ſecũdus dependet à primo: & ſequitur ex eo:vnde non oportet inter voluntatem angeli & motum corporis eſſe executionẽ mediã diſtinctam ab vtroq; motu: quia cũ motus exterior ſit quædã executio:nõ indiget alia: & licèt philoſop.dicat ꝙ intellectus & voluntas non ſunt potentiæ productiuæ.primo ethi.&.9.meta. † de voluntate & intellectu humano: vel ꝙ non eſt de ratione earum quòd relinquant effectum extra operantem:productiuè tamen ſunt ad intra habitus intellectualis & moralis. *text.10.*

Secun

Secundò. In nobis est virtus motiua distincta ab intellectu,& voluntate.ergo etiam in angelis: tenet consequentia,quia S.D.vtitur illa similitudine.antecedens probatur.motus palpebrarū, & cordis est à volūtate,& à natura:sed cessante voluntate adhuc mouetur.ergo ab alio quàm à voluntate.

Respondeo, negatur consequentia, nec illa similitudine vtitur S. D. immo concedit antecedens 1. parte.q.78.art. primo.ad 4. Et licet voluntas non moueat immediate membra: mouet tamē immediatè intellectum,& eo mediante alias potentias.

¶Dico præterea, ꝙ motus cordis,& alij motus naturales causantur à generante sicut motus grauium, & leuium, & consequūtur formam animalis:ideo remanent cessante actu voluntatis. sed alij motus, qui non sic sunt naturales, causantur ab appetitu mediante virtute executiua: quæ potius est passiua quàm actiua.

Tertiò. Mouere & intelligere, & velle sunt actus genere differentes. ergo reducuntur in potentias genere distinctas.

Respondeo, negatur consequentia: quia vna potentia potest se extendere ad actus, & ad obiecta genere distincta:quando respicit talia sub aliqua ratione: quæ est communis ad duo genera, sicut intellectus extendit se ad obiecta omnium potentiarum sensitiuarum,& ad actum apprehēsiuum, & discursiuum, inquantum reducuntur in aliquid commune vtrique. ita in proposito, voluntas angeli se extendit ad velle, & mouere,inquātum conueniūt in aliqua ratione communi:puta in pulsione, vel tendentia ad rem, vel largitione, vel communicatione, quia omnia pertinent ad officium voluntatis.

Sequitur ex dictis suprà, quòd licet volūtas angeli,vt est volitiua se habeat æqualiter ad propinquum, & distans: non tamen vt est motiua. sicut si color esset volitiuus,& calefactiuus ad volendum non requiratur approximatio, sed ad calefaciendum.

DISTINCT. VIII.

Circa dist.8.quæritur. Vtrum dæmones possint naturaliter cognoscere cogitationes cordis,& affectiones voluntatis.

CONCLVSIO. I. Nullus angelus, siue bonus, siue malus, ex sola naturali virtute sua potest cognoscere proprię,& distinctè cogitationes aut affectiones cordis nostri. 1. parte. q. 57. ar.4.& de malo.q.16.ar.8.

¶Ratio.Ille solus cognoscere potest cogitationem cordis,qui potest cognoscere motum voluntatis : cum cogitatio à voluntate dependeat, sed solus Deus est huiusmodi.ergo minor probatur.motus ex summo rerum ordine immediatè dependere, non potest percipi nisi à causa sic mouente, & moto, sed motus voluntatis est huiusmodi:& tale mouens est solus Deus, & motum, & ipse homo,qui actu vult.ergo,&c.

Eandem ponit de veri.q.8.ar.13.Ratio.angelus non habet naturaliter actū primum respectu huius actus secundi qui est cognitio propria,& distincta cogitationis humanæ. ergo tenet consequentia antecedens patet, quia species intelligibiles intellectus angelici non sunt naturaliter repræsētatiuæ propriè & directè motuū voluntatis humanæ.

Contra arguit Scotus †primò.Vnus angelus non potest alteri occultare essentiam suam,ergo nec cogitationem, aut volitionē. ergo nec nos. antecedēs patet.consequentia prima probatur,qa essentia angeli est sibiipsi intimior quā sua cogitatio. secunda consequentia patet. *Sco. in 2. dis.9.q.1.*

Respondeo,dico primò, quòd cogitatio, & volitio non potest propriè, & distinctè cognosci ab aliquo intellectu creato intellectiuè,nisi sit subiectiuè in illo, vel saltem ordinetur ad illum per voluntatē illius, in quo est subiectiuè.

¶Dico secundò, quòd cogitatio nō habeat eam comparationem ad intellectum, qualem requirit ad hoc, quòd intuitiuè cognoscatur,essentia verò eā habet.de veri. q.9.art.4. ad 7.& 11.vbi dicit,quòd angelus eadem specie, qua cognoscit essentiam alterius,cognoscit & volitionem, aut intellectionem esse: sed cognitio volitionis per illam speciē dependet à voluntate volentis, non autem cognitio essentiæ.

Ex his patet,quòd neganda est consequentia.Ad idem vide de veri.q.8.ar. 13.ad 2.Nec oportet,quòd naturaliter cognoscat, nisi illa intima quæ consequuntur naturā specificam, cuiusmodi

ste essentia angeli,& potentiæ,& habitus naturales, non sic est de cognitionibus aut volitionibus.

Secundò. Angelus videt speciem existentem in intellectu alterius. ergo etiã cognitionem.

Respondeo, negatur consequentia: tũ quia stat, ꝙ species actiua sit in intellectu: & tamen per eam nihil actu intelligitur. tum quia incertũ est quod per eam actu intelligitur propter diuersitatem eorum quæ per illam possunt diuisim intelligi de veri. vbi suprà. immediatè. tum quia species non dependet à voluntate, sicut cogitatio. tum q̃a ad cognitionem ipsius intellectionis oportet cognoscere terminum & principium eius, tum quia species intelligibilis est motiua intellectus, quem informat, non autem cogitatio: licet nec species nec cogitatio possint mouere intellectum, quem non informant.

Tertiò. Si angelus vel homo, occultat suam volitionem alteri angelo, aut homo facit per illammet volitionem, aut per aliam, non per illam, quia illa posita in esse est multiplicatiua sui, & motiua potentiæ sibi proportionatæ non per aliam: quia procederetur in infinitum.

Respondeo, quòd per illammet. Ad improbationem negatur antecedens, quia nulla cogitatio, vel volitio mouet intellectum ad sui cognitionem, sed quodlibet tale cognoscitur per speciem sui obiecti in nobis: vel per speciem sui subiecti, sicut est angelo. Item intellectus angeli intelligit per species concreata, & nõ mouetur ab alio obiecto, nisi fortè in visione beatifica. vnde illa species quæ in intellectu angeli est principium intelligẽdi rosam, est etiam principium intelligendi reflexè intellectionem rosæ. Concedo tamen, ꝙ angelus potest naturaliter cognoscere cogitationes nostras: sed non intuitiuè, sicut & quædam sunt à nobis intelligibilia, sed non intuitiuè naturaliter, vtputa habitus infusi.

Quartò. Cogitatio intellectus est maximè intelligibilis, cum sit maximè abstracta à materia. ergo non potest subterfugere intellectum angeli, quia non est impeditus.

Respondeo, negatur antecedẽs. Non enim intellectio angeli est magis intelligibilis, quàm eius essentia, aut quã obiectum: quia non sola abstractio à materia est causa intelligibilitatis, sed potius entitas, & actualitas non accidentalis, sed substantialis, vnde huiusmodi actiones non habent tantam intelligentiam quantam substantiæ, aut qualitates fixæ: & potissimè quia includunt respectum ad obiectum & subiectum, qui quidem respectus sunt modicæ entitatis.

Quintò. Vna intellectio potest esse causa partialis respectu actus reflexi in eodẽ angelo. nam potest intelligere se intelligere. ergo Illa intellectio potest esse causa partialis respectu intellectus alterius angeli: tenet consequentia, q̃a iste intellectus, & ille sunt eiusdem rationis: & à simili intellectus noster.

Respondeo, negatur consequentia. Primò quia intellectus humanus, & angelicus differunt specie. Secundò quia etiam intellectus angelici specie differunt, vt videtur dicere. S. Do. ꝙ potest species per quas intelligit vnus angelus esse alterius rationis à speciebus, per quas intelligit alius.

¶ Dico præterea, ꝙ nullũ obiectum causat immediatè intellectionem sui, nisi illud obiectum sit simul cum hoc etiam species intelligibilis, cuiusmodi non est intellectio, ex quo patet falsum esse antecedens.

Secundò loco arguit Durandus † cõtra fundamenta. S. Doct. Primò dato, ꝙ volũtas soli Deo subiaceat, quo ad causalitatem: non tamen sequitur, quòd quo ad cognitionem, alioquin non cognosceremus ea, quæ à solo Deo creata sunt. *Durãdus hic q. 5.*

Respondeo, dico primò, quòd positio. S. D. non innititur solum illi fundamento: sed isti. Motus voluntatis non est aliqua natura fixum esse habens in rebus eo modo quo substantię, & accidentia fixa, & quieta, & stabile esse naturaliter habentia, nec habet necessariam, aut determinatam cõnexionem vel dependentiam ad aliquam causam naturalem, sed solum ad causam diuinam: nec potest ad sui cognitionẽ mouere intellectũ, quem non informat, imprimendo actũ primum, qui est species intelligibilis, nec actum secũdum, qui est consideratio, nec angelus habet concreatam sibi speciem naturaliter repræsentatiuam volitionis alienæ.

¶ Dico secundò, ꝙ illa cõsequentia S. Do.

S.D. poteſt ſaluari eſſe bona de materia, quia nulla operatio voluntatis aut intellectus poteſt propriè cognoſci, niſi cognito ſuo obiecto. 3. de anima. † Text. 51. obiectum autem comparatur ad actum vt principium vel vt finis, non põt ergo cognoſci opatio niſi cognoſcatur eius obiectum, & finis. Volũtas autem reſpicit proprio obiecto tãtum bonum in communi cuius radix eſt ipſe Deus, & non aliquod bonum particulare, ꝙ autem tendat in hoc vel illud particulare accidit voluntati, & actus eius nullam connexionem habet neceſſariò ad aliquod bonum particulare, ſed ſolum ad bonum vniuerſale, & ad Deum tanquã ad ſua motiua, & finem ſuum. Cognoſcere autem habitudinẽ actus ad obiectum vniuerſale, & non ad particulare non eſt cognoſcere actum propria, & ſpecifica, & determinata cognitione. ꝙ autem terminetur ad aliquid in particulari procedit ex motione Dei inclinantis voluntatem magis ad hoc quã ad illud: prima enim motio voluntatis eſt à Deo, ſecundum Ariſt. in lib. de bona fortuna. & S.D. prima ſecũdæ q. 19. ar. 5. ad quem autẽ in particulari Deus velit eam inclinare, ſolus Deus nouit, & ille qui ab eo ſic inclinatur. Quod autẽ addit de his, quæ à ſolo Deo creata ſunt, vt eſt cœlũ, materia prima, & huiuſmodi, dico ꝙ nihil valet, qa nullũ eorum ad ſui cognitionẽ exigit cognitionem cauſæ efficientis vel finalis, ſicut exigit omnis actus intellectus, & voluntatis. Et vlterius quia talia ſunt cognoſcibilia per proprias ſpecies, ab eis impreſſas vel intellectui cõcreatas, non ſic eſt de motu voluntatis. Et ſi dicatur, ergo nec cognoſci poteſt motus exterior ipſius angeli. negatur conſequentia: quia talis habet cõnexionem ad cauſas naturales: nam omnis motus exterior eſt ſubiectiuè in aliquo corpore. Item licet voluntas reſpectũ eorum, quæ actu vult ſit determinata, illa tamen determinatio non poteſt cognoſci niſi cognoſcatur ad quod obiectũ determinatur, quod fieri non poteſt naturaliter, vt dictum eſt.

CONCLVSIO II. Dæmones poſſunt immutare phantaſiã vel imaginatiuã hominis. prima parte. q. 111. art. 3 & prima ſecundæ. q. 82. ar. 2. item de malo. q. 16. arti. 12. Ratio eſt, quia talis immutatio nata eſt conſequi motum localem, omne autem tale ſubeſt poteſtati naturali angelorum: fit autẽ dicta immutatio non per tranſlationem phãtaſmatis de ſubiecto in ſubiectum, ſed per motum localem ſpirituum, quibus phantaſmata ſicut ſuis ſubiectis inhærent, & licet qualitercunque ſpiritus moueantur ſemper ſint eis phãtaſmata, hoc non obſtat, quia ſicut lapis coloratus non eſt ſemper in debita potentia ad organum viſus, & per conſequẽs non ſemper videtur, ita ſpiritus in quo eſt ſubiectiuè ſpecies roſæ non ſemper eſt debitè pręſens organo phantaſiæ, aut aliarum virium ſenſitiuarum interiorum, & per conſequens non ſemper phantaſia, aut cogitatiua phantaſiatur vel cogitat de roſa.

¶Item dico, ꝙ phantaſma põt eſſe ſubiectiuè in puncto, in quolibet autem ſpiritu, ſicut & in quolibet corpore poſſunt eſſe infinita puncta, & ideo in qualibet parte ſpiritus poſſunt eſſe non tot, quin plures ſpecies ſiue phantaſmata.

DISTIN. IX. ET X.

Circa 9. & 10. diſt. quæritur. Vtrum angelus poſſit vniri cœlo vt forma.

CONCLVSIO I. Nullus angelus vnitur corpori cœleſti tanquam forma ſuæ materiæ. prima parte. q. 70. ar. 2. vbi quæritur an corpora cœleſtia ſint animata. itẽ de ſpiritualibus creaturis. artic. 6. Ratio eſt, nulla forma vnitur materiæ, niſi propter aliquã indigentiam materiæ vel corporis ad ſuam propriã operationem, ſed ſubſtãtia ſpiritualis non indiget materia, nec corpore ad ſuam operationem. ergo.

Itẽ anima eſt in qualibet parte corporis tota. ergo. ſi angelus eſt anima cœli, erit totus in qualibet parte illius cœli, & id continebit, ſicut anima continet totum corpus. hoc eſt contra ſcripturam ſanctam, quia hoc conuenit ſoli ſapientiæ increatę eccleſ. 24. ca. Girum circuiui ſola.

Si dicatur ꝙ angelus eſt forma cœli non dans actum primum, licet perfectiones ſecundas, & ſic ſufficit, ꝙ ſit in vna parte determinata.

Contra. quia ab eodem res habet actum primum, à quo habet proprias

passiones.

Item quęlibet pars cœli per te est animata.ergo habet animam sibi pręsentem.

¶Item omne animatum actuatur per animam, actus autem & potentia sunt simul.ergo.

Aureol. Contra arguit Aureo.† ꝙ angelus sit forma cœli non dans actum primum, sed alias perfectiones.Primò,quia Cõmenta.in de somno, & vigilia, dicit ꝙ motus,& forma sphęrica, & rarum, & densum consequuntur cœlum tanquã sequelę spirituum,eo modo quo caliditas,& leuitas consequũtur formam ignis.ergo.

Respondeo.negatur antecedẽs. imo 3.de anima com.5.probare conatur,ꝙ etiã intellectus possibilis, de quo magis videtur,non sit forma corporis,sed Cõmen.intelligit ꝙ cœlum habet illas perfectiones non à motore proximo, sed à primo & separato,qui est Deus, & si intelligit de angelis.negatur eius auctoritas.de spiritualibus crea.ar.6.ad 7.& 10.Duo enim requiruntur ad formam substantialem alicuius. Primò ꝙ sit in eo principium essendi substãtiale principiũ dico formale.Secũdò ꝙ talis forma & eius materia conueniant in vno esse.3.contra gen.cap.67.

Secundò Cõmen.dicit ꝙ forma abstracta nõ agit in corpus ꝑ cõtactũ,sed angelus agit in cœlũ mouẽdo ipsum. ergo non est forma ab eo abstracta.

Respondeo.Commẽ.intelligit de cõtactu mutuo.s.vt tãgit corpus, & tangatur ab illo,& ideo negatur cõsequẽtia.Multa alia diffusè adducit ex dictis Cõmen.& ex se.Ad quæ dissoluẽda,primò notãdũ est ꝙ omnes virtutes quæ apparent in cœlo possunt reduci tanquam in principiũ proximũ in formã substãtialem ipsius cœli.Nos enim ponimus corpus cœleste esse compositũ ex materia,& forma substantiali, quæ quidem forma nõ est anima: nec sola corporeitas,accipiendo corporeitatem pro aliqua forma de genere quãtitatis, aut pro aliqua forma substantiali dãte suæ materiæ solã perfectionem corporeitatis,sed dat esse substantiale, & esse corporeum hoc.

Secundò notãdum,ꝙ cœlum naturaliter inclinatur ad motum circularẽ, non ex solã figura aut quantitate aut corporeitate,vt corporeitas est, sed ex sua forma substantiali, quæ est radix omnium prędictorum,& omnium perfectionum secundarum ipsius cœli. Dico tamen, ꝙ ex tali forma non habet principium actiuum talis motus, sed passiuum,& hoc sufficit ad hoc,ꝙ ille motus sit ei naturalis.de poten.q.5.ar.5.item de spiritualibus creaturis.vbi supra ad.7.dicitur ꝙ est naturalis,q̃a substantia spiritualis habet virtutẽ naturalem determinatã ad corporis cœlestis motum, nec oportet ꝙ ille motus sit tractus aut pulsus propriè, quia mouetur à substantia separata per imperium voluntatis.

Item dicta potentia Aureoli vilificat naturam angelicã,dum vult ꝙ esse angelicum possit particulari à materia. Et si dicatur,magnificat diuinã potentiam:dico ꝙ non est ponẽdum esse, ꝙ eã magnificat,sed solum illud quod ei attribuitur rationi consonum & dictis sanctorum,alias positio Enclitistarum esset catholica,in hoc ꝙ ponit vnã essentiam esse tres essentias, sicut diuina essentia est tres personæ.

Item sequitur ꝙ cœlum esset nobilius homine,quod falsum est.2. phy.† *tex. 26.* vbi dicitur ꝙ anima humana est vltimum,ad quod venit consideratio philosophiæ.Derogat etiã theologiæ,quę dicit ꝙ cœlum factum est ad complẽdum numerum electorum tanquã propter finem proximum, nunquã autem indignus potest esse finis proximus vel remotus rei se dignioris, loquendo de fine naturali. de potentia. quæstione quinta, articulo quinto. Et sic patet positionem Aureoli esse periculosam.

DISTINCT. XI.

Irca.11.dist.quæritur vtrum angeli proficiant in cognitione per mutuam locutionem.

CONCLVSIO I. Angelum loqui angelo nihil aliud est quã angelum ordinare conceptum mentis suæ ad alium, ad hoc quòd voluntas eius alteri innotescat.prima parte,quęstione trigesimaseptima, articulo primo.Sicut forma materialis in suo genere sic potest esse perfecta quòd non solum perficit proprium subiectum, sed perfectionem suam communicat alteri subiecto.ita forma intellectualis sic po

ſic poteſt eſſe perfecta, vt ſit aliquo modo principium alienę cognitionis, & ad hoc ſufficit ordo ſupradictus, q'a quod agit ſitus, & localis pręſentia in corporibus, hoc agit ordo in ſpiritualibus.

Notanter autem dico aliquo modo, quia talis principiatio vel cauſalitas potius eſt cauſalitas obiecti vel finis quã efficientis.

Idem ponit ſecundo ſen di. 12. q. 1. art. 3. vbi dicit ꝙ quando angelus ordinat ſpeciem conceptam alicui eorum, quę vnus angelus in altero naturaliter videre poteſt illud naturaliter cognoſcibile ſit ſignum expreſſiuum interioris conceptus.

Duran. 2. ſen. d. 11. q. 2.

Contra arguit Durãdus. † Illa ſigna non ſunt ſignificatiua naturaliter, alias ſignificarent tantum naturales paſſiones ſicut gemitus infirmorum, naturales autem motus volũtatis angeli quilibet angelus cognoſcit ſine omni ſigno.

Item per ſigna naturalia non fit propriè locutio, non etiam ſignificãt ad placitum: ergo per ea vnus non loquitur alteri.

Reſpondeo, ꝙ non ſignificant purè naturaliter, hoc eſt ſine imperio voluntatis, nec purè ad placitum, id eſt ex inſtitutione, ſed vtrunque concurrit, ſcilicet natura & voluntas. Talia eñ ſigna non ſunt niſi ſpecies intelligibiles. de veri. q. 9. ar. 4. ad. 13. Species autem aliquid repreſentat ex neceſſitate naturę, ſcilicet obiectum, & aliud ex imperio voluntatis, ſcilicet actualem cogitationem vel conceptum rei ſpecialẽ, & determinatum vbi ſupra ad. 11. & 15. Ipſa enim ſpecies quãtum eſt de ſe, ſemper repreſentat quicquid repreſentat, dummodo ſit debitè pręſens intellectui audientis, hoc autem fit per imperium voluntatis ordinantis eam ſic vel ſic.

¶ Ad primam improbationem negatur conſequentia: quia ſpecies intelligibilis eſt ſignum naturale eius, cuius eſt ſpecies, multa autem quæ nõ ſunt paſſiones, habẽt ſui ſpeciem in intellectu, puta quidditates rerum.

¶ Ad aliam negatur antecedens, loquendo de ſignis naturalibus, quę ſunt ſpecies.

Secundo. Angelus loquitur Deo ſine aliquo ſigno; ergo vnus Angelus etiam alteri.

Reſpondeo. negatur conſequentia: quia auditiones angeli, & Dei æquiuocè ſunt, quia Deus non intelligit vnam creaturam per aliã: nec per ſpecies ſupradditas, ſed omnia per eſſentiam ſuã. vbi ſupra articu. 4. ad quartum & prima parte. quæſtio. 107. articulo tertio. ad primum.

CONCLVSIO II. Angelus loquens nihil propriè cauſat in altero angelo, ſed tantum in ſeipſo. de veri. q. nona. articulo quinto. ad ſecundum tertium quintum. Ratio quoniam inferior loquitur ſuperiori, nihil tamen in eo cauſat.

Contra arguit Scotus. † Primò ſequeretur quòd æqualiter omnibus loqueretur. *Sco. in 2. diſ. 9.*

Reſpondeo. negatur conſequentia, quia conceptus per angelum loquentẽ expreſſus ita ordinatur ad hunc Angelum, ꝙ non ad alium, & ſic pręſentat ei obiectum. Angelus autem audiens cauſat in ſeipſo actualem intellectionẽ reſpectu illius obiecti.

Secundo. Deus illuminãdo primum Angelum aliquid in eo cauſat, & ille in alio. ergo, &c.

Reſpondeo. negatur conſequentia, quia illuminatio dicitur à locutione. Item quia illuminatio quæ immediatè eſt à Deo, & illa quę ab angelo nõ ſunt æquales, quia Deus auctor eſt luminis naturalis & gratuiti, & glorioſi, non ſic alius Angelus.

Tertiò. Omnis loquẽs intellectualiter cauſat immediatè in eo, cui loqtur conceptũ illius, de quo loquitur, ſi poteſt, ſed angelus hoc poteſt: ergo maior nota. minor probatur. Illud quod ſufficienter eſt in actu primo reſpectu alicuius effectus, poteſt illum effectũ cauſare in paſſo proportionato, & approximato, ſed alius angelus eſt huiuſmodi. ergo.

Reſpondeo. negatur minor. Ad probationem negatur maior. aliter ſequeretur, quòd vna creatura poſſet habere ſcientiam per infuſionem ab alia creatura.

Quartò. Angelus inferior cognoſcit ſeipſum intuitiuè per eſſentiã ſuam: ergo & ſuperior cognoſcit illum inferiorem per eſſentiam ſuam intuitiuè: ergo illud quo in intellectu vnius gignit

aliquam notitiã intuitiuã poteſt etiam eam gignere in intellectu alterius.

Reſpondeo. negatur prima conſequẽtia,ſed ſuperior cognoſcit inferiorẽ per ſpeciem concreatã, & illa cognitio eſt æquè intuitiua ſicut illa qua inferior cognoſcit ſe per eſſentiã ſuam,imo perfectius intuitiua. Non enim cognitio dicitur abſtractiua,qua fit per ſpeciẽ,ſed quia terminatur ad ſpeciem. Nec dicitur intuitiua,quia immediatè cauſatur ab obiecto,ſed quia immediatè terminatur ad obiectum.

Et ſi dicatur,cognitio per ſpeciem, poteſt eſſe de re non exiſtente:ergo eſt abſtractiua.

¶Dico,ꝙ cognitio per ſpeciem quę terminatur ad ſpeciẽ, poteſt eſſe de re non exiſtente,vt patet in notitia recordatiua,& notitia confuſa,& vniuerſali. Non autem eſt verum illud antecedẽs de notitia per ſpeciem, quę non poteſt terminari ad ſpeciẽ,ſed terminatur neceſſariò ad rem in ſe. Negatur etiam vltima conſequentia.

Quæ ſequuntur pertinent ad ſecundam quæſtionem.

CONCLVSIO III. Vnus angelus illuminat aliũ.prima parte.q.111. art.1.Ratio eſt,quia manifeſtat ei intelligibilem veritatem.

Duran. in 2.d.11. Contra.arguit Durandus.†Illuminatio pertinet ad cognitionẽ glorioſam: ergo non poteſt fieri niſi à Deo.

Reſpondeo. negatur conſequentia: quia talia licet reducantur in ſolũ Deũ tanquam in principium primũ,poſſunt tamen reduci in creaturam tãquam in principium proximum.

Item lumen gloriæ eſt quid creatũ, & tamen facit ad viſionem beatificam. Item ipſe intellectus creatus elicit actum beatificum.

CONCLVSIO IIII. Dicta illuminatio fit ſecundum duo. Primum eſt intellectus confortatio. Secundum eſt veritatis proportionatæ capacitati illuminandi propoſitio. S. D. vbi ſuprà.

Contra primam partem concluſionis arguit Durandus. Primo vnus non illuminat alium imprimendo lumen, quia hoc eſt à ſolo Deo:nec intendendo,quia non ſuſcipit magis, & minus: ergo,&c.

Reſpondeo.negatur cõſequentia,ſed fit aliis modis. Primus eſt,quia angelus ſuperior per ſuum lumen influit alteri angelo virtutẽ quandam eo modo,quo in nobis intellectus agẽs influit in phãtaſmata,quę quidẽ virtus habet in angelo recipiente eam eſſe imperfectum & intentionale,ſicut virtus principalis agentis habet eſſe in inſtrumento : nec illud lumen fit intẽſius,ſed vigoroſius, quia ex ambobus reſultat quid potentius extenſiuè licet non intenſiuè,

¶Secundus modus eſt,quia proponit ei aliquod obiectũ luminoſum participans lumen ſuperioris angeli. Quo obiecto hauſto lumen angeli inferioris fortificatior,ſicut fortificatur lumẽ diſcipuli hauſto à magiſtro aliquo principio.de veri.q.9.art.1.ad ſecundum.ſecũda ſecundę.q.15.ar.1.

¶Si dicatur. ergo angelus ſuperior cauſat aliquid in inferiori. negatur conſequentia,vt dicit de veri.quæſt.9. arti. 1.ad.5. Et præter lumen naturale poſſunt poni alia tria lumina,ſcilicet habitus ſuperadditi,& obiectum cognitum vel medium cognoſcendi, & influxus virtutis. Et iſta explicatio veritatis,quã facit angelus ſuperior inferiori, fit ex parte actus intelligendi quo format cõceptus particularizatos,& proportionatos capacitati intellectus angeli inferioris. Et cum illi conceptus ſint quædã intelligibilia ſigna veritatis,conceditur quòd illa particulatio fit per ſigna non exteriora,ſed interiora.

Ex his patet,quòd ad eandem intellectionem duo lumina cõcurrere poſſunt:vnum tanquam principium elicitiuum,aliud tanquam principiũ remotum influens alteri lumen intelligibile modo prædicto.

CONCLVSIO V. Illuminatio non fit de deitate,nec de pertinentibus ad eam,ſed rationibus diuinorum operum:vbi ſuprà ad primum.& 2.ſen. diſtinctio.11.

Sciendum eſt,quòd de his, quæ angelus inferior videt in verbo pro quanto videntur in verbo,non oportet eum illuminari à ſuperiori,ſed ſi inferior videt ibi aliquam creaturam quo ad aliquas eius habitudines aut rationes, & non quo ad omnes , tunc quo ad eas quas non videt,poteſt illuminare , ſed hoc non eſt illuminari de viſis in verbo,ſed de non viſis.ſolus enim Deus,

& ani

& anima Christi sciunt omnes habitudines, quas habet passio Christi: vt puta ad quot se extendit vt saluandos per illam:& sic de ea potest vnus alium illuminare:& sic de aliis multis.

DISTINCT. XII.

Irca.12.dist.quæritur.Vtrum omnium corporaliũ sit vna materia.

CONCLVSIO. V.

In cœlo est proprie materia, quæ est pars corporis cœlestis. prima parte.q. 66.arti.2. Ratio.nullum corpus sensibile actu existens est pura forma nec pura materia:quia ex quo est sensibile non est pura forma: & ex quo est actu non est pura materia: sed corpus cœleste est huiusmodi.ergo.&c.

Durand. in.2.dist. 12.q.1. Contra arguit Durãdus. † primo.In cœlo non sunt partes diuersarum rationum.ergo non materia & forma.

Respondeo. Negatur antecedens. Quia vbi sunt eiusdem rationis,necesse est esse & partes diuersarum rationum.vbicunque enim sunt partes eiusdem rationis:ibi necessariò est quantitas.& vbi est quãtitas:ibi est materia.& & vbi materia: ibi forma substãtialis.

Secundò. Quicquid habet materiam, quæ est in potentia ad esse, potest transmutari:sed omnis materia est in potentia ad esse.ergo quod habet materiam potest transmutari: sed cœlum non potest transmutari ergo.consequentia nota cum minori. maior probatur. Tum quia quod est in potẽtia ad esse non habet actu esse quantum est de se. ergo potest eo carere. Tum quia eadem est potentia contrariorum 9.met. sed esse & non esse sunt largo modo contraria: ergo quòd est potentia ad esse est etiam ad non esse. Tex.cõ.7.

Respondeo. est duplex potentia ad esse.vna est ad esse quod iam habet alia ad esse quod non habet. Loquendo in primo sensu:maior non est vniuersaliter vera:alioquin sol posset priuari luce & essentia angeli suo esse:& sic conceditur minor. Si loquamur de secunda potentia conceditur maior:sed minor est falsa.

Ad primã probationẽ maioris.in sensu quo negatur,negatur consequentia: quia nulla creatura habet de se esse:nõ tamẽ quilibet potest ex se carere esse: vt etiam ipse concedit: & materia prima vt ipse concedit non habet ex se aliquam formam:& tamen non potest carere omni forma.

Ad secundã probationem dico primò,quòd esse vel forma cœli non habet contrarium:nec sua materia est in potentia naturali ad duo contraria.

¶ Dico secundò,illa propositio philosophi non est vniuersaliter vera:quia subiectum non est in potentia ad oppositum suæ propriæ passionis, nec sol ad tenebram.sed loquitur Philosophus de illa potentia,quæ ex natura sua non plus determinatur ad vnum contrariorum quàm ad aliud sicut superficies ad albedinem & nigredinem.

Sed contra. Nulla potentia determinat sibi aliquem actum.

Respondeo.quòd licet non determinet sibi hunc vel illum actum:determinat tamen sibi aliquem actũ in genere: & materia prima determinat sibi actũ substantialem.

Item dico q materia prima si consideretur in cõmuni & abstractè vt abstrahit à materia superiorũ & inferiorum:sic est indifferens ad omnẽ actum substantialem.Si consideretur inquantum est materia corruptibilium,sic determinat sibi actus separabiles à suis potentiis. Si vt est materia incorruptibilium: sic econtra. Quod autem in cœlo sit proprie materia,ponit Philosophus primo cęli in multis locis.& in.8 met.4.con.12. Tex.c.92 & sequẽ.

Contra eandem arguit Aureolus dicens hoc esse de mente Commentatoris,& adducit multa commenta.

Ad quæ omnia dicitur quod Cõmẽtator excludit à cœlo materiam, quæ sit in potentia ad rem remotam à suo actu:vel dicẽdum quòd in illa materia non est curandum de verbis Commentatoris: quia contradicit sibi. nam 6. met.dicit com.7. quòd materia prima est subiectum omniũ accidentiũ. constat autẽ in cælo esse multa accidẽtia. Primo cœli.cõ.5.& 10.et 95. secũdo cœli com.4.

Contra eandem arguit Godofredus consimiliter argumẽtis Durandi, quæ soluuntur ex responsionibus ad argumenta Durandi. Godofredus primo quolibet. q.2.

CONCLVSIO. II. Materia corporum cœlestium est alterius rationis à materia corporum inferiorum.1. parte.q.66.arti. primo & secundo sent. dist.11.q.1. Ratio est quia non possunt

actuari formis eiusdem rationis: quia cœlestis non actuatur forma elementari nec econtra.

Duran.in 2. dist. q. Contra arguit Durandus. † Primo sequitur quoad materia vnius corporis cœlestis sit alterius rationis à materia corporis alterius.hoc est falsum: quia differunt plus quàm genere.consequẽtia patet. quia materia vnius non est in potentia ad formam alterius.

Respondeo. negatur consequentia. cuius ratio est:quia ratio materiæ consistit penes actuationem eius per formam:cum tota ratio materiæ sit in ordine ad formam. Materia autem omnium corporum cœlestium ita actuatur per illam formam, quàm habet,ꝙ totus appetitus eius est terminatus:nec est in potentia ad aliã:& ex consequenti nec sub priuatione, cum priuatio nõ sit nisi negatio in subiecto apto nato. Materia autẽ inferiorum ita actuatur, quòd tamen remanet & priuatio ad aliquam aliã formam nõ quidem ad formam cœlestem, sed elementarem vel mixtã. Licet ergo corpora cœlestia adinuicem conueniant in materia:nõ tamen trãsmutatur:quia sola conuenientia in materia non est sufficiẽs principium transmutationis:nisi illa materia sit subiecta priuationi. Si dicatur materia solis non habet formam lunę:ergo est in potentia ad eã.negatur cõsequentia.quia materia solis totaliter cõpleta est per formã,quã habet.Materia enim non est in potentia nisi ad illas formas, quę per agens naturale induci possunt: vel dispositiuè: sicut anima rationalis vel effectiuè sicut in aliis formis. Alioqui negant etiam falsitatem consequentis.sed hoc est contra. S. Do.qui vult quòd astra differant specie.de spiritualibus creaturis.

Secundò.ea quæ sunt diuersarum rationum non possunt esse in æquali gradu propinquitatis ad Deum,sed materia vtraque est in æquali gradu:ergo &c. maior nota: probatur minor. In pura potentia non sunt gradus: sicut nec in puro actu.sed materia est pura potentia. ergo.

Respondeo.negatur minor.Ad probationem dicitur.In pura potentia ex se non sunt gradus:sed possunt esse per habitudinem ad actus diuersorũ graduum.& sic est in proposito:quia vna respicit actum non separabiliter à potẽtia:& alia respicit separabilem.

¶ Cõtra.in absolutis diuersarũ rationũ oportet ponere diuersitatẽ intrinsece: ergo non tantum penes illos actus.

Respondeo.negatur antecedens:quia falsum est omnibus potentiis passiuis quæ nõ possunt cognosci nisi per actus ad quos sunt vel penes sua obiecta: vt patet de visu & auditu.In talibus enim, quorum ratio sumitur ab extrinseco, non potest assignari gradus per aliquid intrinsecum: sed per extrinsecum, sic quod actus ad quos tendunt sunt ratio distinctionis graduum:sed gradus distincti sunt ipsę potentiæ.

¶ Si dicatur. omnis distinctio est per actum.Dico quòd est per actum vel per comparationem ad aliquem actum scilicet ex diuerso modo recipiẽdi actum. sic enim forma essentiam suam & non per aliquid superadditum sibi informat materiam: sic materia per essentiam suam recipit formam: ideo ex diuerso modo recipiendi formam accipitur diuersa natura materiæ.

Si dicatur: ergo à simili diuersa ratio formarum sumetur ex diuerso modo informandi materiam

Respondeo.quòd nõ est simile:quia forma actus est cuius ratio & distinctio non accipitur ab alio:materia autem est potentia.

Sed contra totam hanc responsionem arguitur.

¶ Respectus materiæ ad formam est posterior materia: ergo non distinguit eam.

Respondeo.quòd respectus vt respectus est posterior nec distinguit: nec ratio formalis distinctionis diuersarum materiarum est respectus nec aliquid intraneum materiæ, sed ipsa diuersitas formarum ad quas materiæ comparantur est causa & ratio diuersitatis,quia tales formę necessariò requirunt materias diuersarum naturarum. Et talis forma à qua accipitur diuisio materiæ addit aliquid & est prior natura. Et secundum considerationem producentis materia est talis naturæ, qualem requirit forma.

Sed contra. Omnis distinctio est per aliquid formaliter inhærens distincto.

Respõdeo.ꝙ hoc est verũ in his ꝙ̃ in natura sua includunt actum, & quæ

ex na

ex natura sua aliquam rationem habent, quorum vtrumque deficit materiæ, cum sit pura potentia.

Dico secundò, ad minorem principalis argumenti, ꝙ simpliciter est falsa. Si dicatur. materia est quid infinitũ in tota vniuersitate entium: ergo in ea non sunt gradus.

Respondeo, ꝙ licet pura potētia inquantum huiusmodi, & secundum hãc rationem communem sit quid infinitum: tamen pura potentia in tali, vel tali genere, non est quid simpliciter infinitum: vnde pura potentia in genere corporum cœlestium non quid simpliciter infinitum: sed inter eam, & non ens est materia corporum inferiorum.

Contra eandem arguit Aureolus in secundo meta. dicit, ꝙ in fundamento materiæ nihil est distinctum. ergo. Hęc & illa non sunt diuersæ materiæ.

Respondeo, ꝙ illa propositio intelligitur tanquam quo. materia enim non distinguitur ab alia materia per aliquid intrinsecum, licet intrinsecum vnius sit distinctum ab intrinseco alterius. Materia etiam secundùm suam rationem communem non habet aliquam determinatam: secundum tamen quod est in tali, vel tali genere, habet propriam naturam: licet imperfectè. Essentialis autē diffinitio materię est, ꝙ sit propriũ subiectum formæ substantialis, & immediatum, & proximum: & ꝙ est subiectũ omnium formarum accidētalium mediatum, & remotum.

Alia argumenta Aureoli sunt eadem cum argumentis Durandi. & similiter quinque argumēta Aegidij, quæ quærunt per quod ista materia distinguatur ab illa. Et ꝙ omnis materia æqualiter distat à Deo, ad quæ dictum est. Quod licet materia secundum suam communem rationē, scilicet vt potentia, sit quod infinitum. si tamen accipitur in tali, vel tali genere, puta cœlestiũ, vel inferiorũ, vna est inferior alia.

DISTINCTIO XIII.

Irca 13. dist. quæritur vtrum informitas materiæ præcesserit tempore eius formationem.

CONCLVSIO I. Deus non potest facere, ꝙ materia prima sit sine forma. quolib. 4. q. prima. Item prima parte. q. 66. artic. primo. de potentia. q. 4. artic. 1.

Respondeo, quia si est actu sine forma cum omnis actus sit forma. 7. met. sequitur, ꝙ sit actu sine actu.

Contra arguit Scotus. †Omne absolutum prius alio, & realiter ab eo distinctum potest sine eo esse. sed materia est huiusmodi respectu formę. ergo. *Scot. in 2. di. 12. q. 2.*

Ratio. negatur maior in his, quorũ vnũ est pura potētia: & aliud est actus, sicut est in proposito. falsa etiam est illa maior in his, quorũ vnum habet causalitatem, & prioritatem super alio, & econtra: sicut in proposito materia est vno modo prior forma quasi substentans, & recipiens eam. & forma prior materia, quasi dans ei esse. 4. sen di. 17. q. 1. ar. 4. q. prima. & sic materia eo modo quo est prior forma, dicitur prius ab August. concreari.

Secũdò. Quicquid Deus causat per causam secundam, potest immediatè causare: sed dat materiæ esse per formã, ergo potest ei dare esse sine forma.

Respondeo. maior est vera de causis efficientibus. sed falsa est de causis formalibus. Forma autem dat formaliter esse ipsi materiæ: ideo, &c. sicut etiam Deus non posset facere album sine albedine. Et idem dico de conseruatione: Deus immediatè, & si se solo cōseruat materiam in genere causæ efficientis, non autem in genere causæ formalis.

Tertiò. Illud quod nullam speciem alicuius generis sibi determinat potest esse sine illo genere: sed materia non determinat sibi aliquam speciem formarum, puta hominis vel lapidis, alioquin nunquam posset ab his separari. ergo.

Respondeo. negatur minor. nã quãtitas determinat sibi figuram: quia semper est sub aliqua figura, & tamen nullam speciem figuræ sibi determinat. Idem est de visu respectu colorum.

Dico secundò, ꝙ materia determinat sibi certam speciem formæ largè sumendo speciem, quia nunquam potest esse sine forma corporeitatis. Non oportet ergo, ꝙ essentialiter dependeat à formis nisi disiunctiuè, scilicet quòd necessariò habeat istam vel illam.

Quartò. Partes possunt remanere, destructo toto: sed materia est pars cōpositi: ergo.

Respondeo. ꝙ remanet, sed non nisi

aliquo sibi addito, scilicet forma.

Quintò. Incorruptibile potest esse sine corruptibili, sed materia est incorptibilis. ergo.

Respondeo. negatur maior de incorruptibili quod est pura potentia.

Tex. conf. 51. & 52. Sextò. Principia non sunt ex alterutris. primo physic. † ergo vnum potest esse sine alio.

Respondeo. negatur consequentia. quia antecedens intelligitur solum, ꝙ vnum non est pars alterius nec de essentia alterius: non autem quòd vnum nõ sit necessariũ ad esse alterius.

Septimò. si Deus nõ potest dare esse materiæ, nisi mediante causa secunda, scilicet forma, ergo Deus cum causa secunda excedit seipsum pręcise sumptũ.

Respondeo. negatur consequentia. sed solum sequitur, ꝙ Deus & forma sunt plura genera causarum quàm solus Deus: quia Deus nõ põt esse forma intrinseca rei, vel eius informatiua.

Octauò. Materia dicit aliquem gradum actualitatis: ergo per illum potest esse actu sine forma. consequentia tenet. antecedens probatur. Materia non est pura potentia obiectiua sicut albedo generanda, licet sit potentia subiectiua: ergo. antecedens probatur. Tum quia talis potentia obiectiua non est terminus productionis sicut est materia. Tum quia numeratur ad numerũ actiuum: materia autem nõ. Tum quia materia est receptiua, ergo habet entitatem. Tum quia diuiditur realiter à forma. diuisio autẽ est passio entis realis. Tum quia materia est pars cõpositi.

Respondeo. negatur antecedens. & illa distinctio de duplici potẽtia est extranea à tota philosophia. Ad probationem dico, ꝙ non est potentia obiectiua, quia non est facta propriè: sed est confacta, & concreata aliis. prima pte. q 45. artic. 4. Concesso igitur illo antecedente ad bonũ sensum, negatur consequentia, scilicet, ꝙ sit ens actu. sed est ens possibile, id est, est ens quod est potẽtia, & sic producitur vt ens possibile de se, & actu non nisi per formam: & talis materia manet eadem sub diuersis formis, quãtum ad naturã suam: habet tamen diuersa esse & fundatur in actu, id est, nunquã est sine actu. Materia igitur de se habet entitatem positiuam non actualem sed potentialem. Et per hoc respõdetur ad omnes illas instantias.

¶Et si quæratur, materia non potest esse sine forma, ergo fuit creata sub forma, ergo aut sub pluribus: & sic nõ fuit vna creatio: aut sub vna, & sic fuit signata.

Respondeo. dico, ꝙ sub pluribus saltem sub formis elemẽtorum, & fuit vna creatio tali vnitate, qualis erat vnitas termini, ad quem, puta vnitate ordinis: quam vnitatem vniuersitas creaturarum habet.

¶Sciendum, ꝙ si in illa diuisione de duplici potentia intelligant potentiam obiectiuam realiter esse quid distinctũ à potentia subiectiua, est fasum. si per potentiam obiectiuam intelligant non repugnantiam ad fieri, est verum. sed ista non est aliquid positiuum reale.

Nonò. Materia est secũdum se ens, ergo potest per se esse. antecedens probatur. Tum quia est principium per se. tum quia est subiectum mutationis.

Respondeo. Ens sumitur primo pro eo quod subsistit vt sunt supposita. Secundò pro eo quod est subiectũ actus essendi, vt est essentia completa in genere substantiæ. Tertiò pro eo quod est formale principium rei subsistentis, & etiã ipsius esse quo res subsistit, & sic est forma. Quartò pro eo quod est quocunq; modo pars intrinseca rei subsistẽtis, & sic materia est ens. Quintò, ꝓ omni quod aliquo modo actuat rem subsistentem, & sic sunt accidẽtia. Sextò, pro omni eo de quo patet formari vna ꝓposito affirmatiua de inesse, siue sit de secundo, siue de tertio adiacẽte, & sic priuationes, & negationes sunt entia. Illud autem quod est ens quarto, vel sexto modo tantum, non oportet quod possit per se esse cuiusmodi est materia.

Contra eandem arguit Grægorius† primo. Deus per se produxit materiã, ergo potest per se conseruare. Grego. in 2. dist. 12. q. 2. ar. 3.

Respondeo. negatur consequentia in genere causæ formalis, vt suprà dictum est, quia forma est formalis entificatio materiæ, & est pars intrinseca materiæ: non quidem absolutè, sed vt materia est actu sicut albedo est pars intrinseca hominis albi.

Secundò. Deus potest facere formas sine materia: vt in sacramento. ergo & econtra.

Respondeo. negatur consequentia. quia

quia forma est actus:ideo nō repugnat ei esse actu sine alio:materia autem est pura potentia.

Tertiò. De materia verificatur ista propositio,materia est.ergo est.

Respondeo. primò,negatur consequentia :quia de infinito,& de negationibus verificātur multę propositiones, & tamen illa non sunt actu.

Secundò.Si ly est dicat actum essendi, antecedens negatur.Cōcedit autem si dicat veritatem propositionis. s.ꝙ de materia possunt multa verè enūciari.

¶ Dico tertiò, ꝙ ista est vera, materia est,sed esse non habet nisi à forma, & adducit multa dicta Com. quæ habent exponi, sicut nunc declaratū est.

CONCLVSIO. II. Materia generabilium, & corruptibilium , sicut à qualibet forma substantiali naturaliter separari potest,ita & à qualibet accidētali,etiam à quantitate.prima parte,q. 76.ar 3.& 4.& ar.6.

Ratio est. Quia materia pōt acquirere nouam formam,qua adueniente corrumpuntur omnia accidentia priora.Si enim prius existētia accidentia remanerent cum forma de nouo aduenientε:illa accidentia immediatius,& prius actuarent materiam,quā forma substātialis aduenīes de nouo,quia prius ibi sunt:hoc autem est falsum , quia prior actus præintelligitur in materia quàm posterior,sed esse simpliciter est actus prior , etiam est à forma substantiali. ergo.

Grego. in 2.di.12.q. 2.arti.primo.

Contra arguit Gregorius † primò. Dum ex aëre generatur ignis quātitas quæ erat cum forma aëris non corrūpitur in tempore nec in instanti:antecedens pro prima parte conceditur ab omnibus:pro secunda probatur si corrumpitur in instanti. ergo vel in illo in quo introducitur forma ignis, vel in alio,nō in alio vt conceditur:nec in eodem ad corruptionem formæ substantialis aëris. Quia forma substantialis rei corrumpendæ non prius corrumpitur quàm in eius materia sint inductæ dispositiones incompossibiles sibi , neque etiam postquam inductæ sunt, sed tunc primo.ergo in istanti suæ corruptionis sunt in materia quantitas , & qualitas quæ præfuerunt.

Respondeo. Quod corrumpitur in eodem instāti in quo introducitur forma sequēs,ita ꝙ dispositiones quę sunt in materia in illo instanti quod est primum non esse formæ corruptę , & primum esse formæ generatę , illę eędem sunt causa corruptionis prioris formæ, & cum hoc sunt sequelæ formæ nouę. Ad improbationem dico , ꝙ expulsio precedentis formæ,& inductio sequentis se habent vt causa,& effectus adinuicem,& vna est prior alia,& econtra. Illa enim quæ abiicitur est prior, & ea quæ inducitur in genere causæ materialis,& econtra in genere causæ formalis,& finis.4.sen.distin. 17.q.1.art.4. quæstio.1. In instanti enim inductionis formæ sequentis est talis ordo naturæ,ꝙ primò inducitur noua forma,secundò sequūtur dispositiones sibi cōuenietes. tertiò expellitur forma antiqua, & primum est causa secundi,& secundum causa tertij,secundum ordinē causæ formalis efficientis & finalis , licet omnia sint simul tempore.

Secundò.Generans inducit in materia dispositiones,quę faciunt pro forma inducenda, & illę remanent.ergo, & quantitas:consequentia patet.antecedens probatur. tum quia si corrumpuntur frustra essent inductę.tum quia ipsum generans non destruit eas : nec alias.

Respondeo.negatur antecedens. Ad primam improbationem negatur consequentia,quia illis destructis sequuntur potiores,& formæ congruentiores. Illæ namque violentę sunt in suo subiecto,scilicet formæ præcedentes, aliæ vero naturales,dispositio namque remotior est via ad dispositionem propinquiorem:ideo necessariū est illā prius induci:quia non est transitus de extremo ad extremum nisi per mediū:agens enim principaliter intendit inductionē formę,& illa est principalis intentio: secundaria est expulsio formę præcedentis, & qualitatum sibi connaturalium, contrariarum tamen formæ sequenti: & quia hoc non potest fieri sine inductione dispositionum repugnantiū primæ formę, & congruentium secundæ. ideo agens illud inducit qualitates repugnantes primæ,& congruentes secūdæ.quod autem postea eas destruit cōtingit præter eius intentionem,propter corruptionem subiecti,concedo tamē, ꝙ materia nudè sumpta de se est capax

formæ quò ad primũ perfectionis gradum,qui est esse corporeum. Et si forma nullum alium gradum præter illũ daret,non esset necessaria quęcunque accidentalis dispositio,nec quæcunque materia sic proxima cuilibet formæ.& sic vult Philosophus, & Commentator.

Tertiò. Si dispositiones præcedentes non manent in instanti introductionis formę,sequitur quòd existente materia summè disposita ad vnam formam, poterit introduci alia forma. omnino disparata,hoc est falsum. ergo probatur consequentia. sit materia summè disposita ad formam terræ,puta materia ligni,& ponatur ignis distans qui continuè moueatur versus hoc lignum, ita quòd in eodem instanti quo corrumpitur forma substantialis ligni sit in debita distantia primò ad agendum in illam materiam, & sit potentior hic ignis ad agendum quàm illud agens quod disponebat materiam ad formam terræ, tunc si materia denudatur à dispositionibus præcedentibus cum in illo instanti non sit magis dispositio ad vnam formam quam ad aliam : recipiet formam ignis tanquàm à potentiori agente.

Respondeo. negatur consequentia. Ad casum dicitur, quòd ignis in illo instanti non aget, sed incipiet agere per negationem de præsenti, & positionem de futuro. Agens autem quod disponit ad formã terrę agit in illo instanti,inducendo formam terrę in materia,& hoc prius natura,quàm corrũpat formam ligni.

Et si dicatur. Quare magis aget in instanti illo primum agens, quàm secundum,cum sint ęque proxima.

¶Respondeo. Quod hoc erit actio subita,qualis est inductio formæ substantialis. Naturaliter esse non potest nisi ipsa sit terminus alicuius actionis successiuè,& ideo cum primum agens tempore pręcedenti egerit in lignum motu alterationis,ideo in instanti terminante alteratione introduceret formam substantialem. Ignis autem non agit in materia eius.fallitur igitur arguens,quia existimat opinionem S. D. fuisse ꝙ in casu illo in instanti corruptionis ligni prius natura sit corruptio ligni quàm generatio terrę,& ꝙ in illo instanti materia non habeat aliquam dispositionem ad formam terrę, quæ omnia falsa sunt.

Si dicatur. si in illo instanti non est aliqua dispositio pręcedens,quo modo in illo instanti produci possunt omnes dispositiones conuenientes illi formæ?

¶Respondet S.Do. 2. quoli.q.5.ad. 2. Quia in illo instanti inducta forma substantiali,& per eam expulsa forma præcedente cũ omni resistentia ad formam,& eius dispositiones, potest eas in instanti inducere tanquam sequelã formę & alterationis pręcedentis.

Quarto.Aristo.& Commen.2.de generatione† dicunt,ꝙ in habẽtibus symbolũ facilior est transitus,& causa,quia non oportet nisi vnam qualitatem corrumpi,scilicet contrariam:alia vero remanet, puta cum ex aëre generatur ignis,remanet caliditas in illa materia, & corrumpitur humiditas.ergo. text. com. 25.

Respondeo. Quod facilior est transitus,quia soli vna qualitas resistit,puta humiditas in casu prędicto, vtraque tamen corrumpitur.

Contra eandem arguit Aureolus si non manet eadem quantitas in generato & corrupto, aut quantitas quæ de nouo generatur, educitur tota de vno, & eodem & sic esset in eodẽ indiuisibili,de quo educitur, & sic materia non esset extensa,aut educitur de alio & alio ipsius materiæ,& sic habetur propositum quod est dare aliud & aliud præcedens quantitatem.

Respondeo. Quod educitur de materia compositi corrupti tanquam de subiecto remoto,sed tanquã de subiecto ꝓximo,& immediato, educitur de cõposito nouiter producto virtute præcedentis alterationis, qua terminatur primo ad inductionem formæ substantialis,secundò ad omnia accidẽtia,quæ eam sequuntur.

¶Dico secundò ꝙ educitur de subiecto quodcunque sit illud,quod est diuisibile in potentia,sed non in actu.sit autem diuisibile actu per quantitatem. Nec sequitur.ergo quantitas recipitur in indiuisibili,aut materia non extenditur ad extensionem quantitatis,quia materia vt pręcedit quãtitatem est indiuisibilis actu,diuisibilis tamen in potentia

tentia. Potest etiam dici ꝙ recipitur in diuersis partibus materię, hoc est in partibus quæ fuerunt sub priori quantitate.

Secundò. Terminus à quo, & ad quem non sunt eiusdem speciei. ergo. vna quantitas non abiicitur, & alia acquiritur.

Respondeo. Negatur antecedēs vniuersaliter intellectus, vt patet instātia in motu argumenti.

Sciendum autem quòd in corruptione pręcedentis compositi, & generatione noui, non est vna, & eadem alteratio à principio vsque ad finem, quia alia est alteratio, per quam dispositiones præcedentes introducuntur & acquiruntur, & alia per quam dispositiones consequentes inducuntur. Primæ enim corrumpuntur in instanti generationis secundæ formę, alię vero incipiunt in illo instanti.

Et si dicatur nullum accidens corrūpitur in fine alterationis, per quam acquiritur.

Respondeo. Quod verum est loquēdo de fine intrinseco: nō autem de extrinseco. Verum est etiam quando alteratio sistit in qualitate, non autem si ad alterationem sequatur generatio substātiæ. Potest etiam dici quòd accidentia sequentia formam vltimam inducūtur potius per generationem substantialem tāquam terminus secundarius, quàm per alterationem pręcedentem, vnde & inducuntur in instanti, sicut ipsa forma substantialis.

¶ Et si S.D. videtur aliquando dicere oppositum huius conclusionis, tenēdum est tamen id quod vltimo dixit in summa, quia ipsa est quasi liber retractationum. Vel dicendum ꝙ intelligit eandem quantitatem manere in viuo & mortuo non secundum numerum, sed secundum speciem.

CONCLVSIO III. Nullum accidens absolutum immediatè inhæret primę materiæ, sed compositio aut formæ. substantiali. prima parte, quæstione septuagesimaseptima, articulo sexto. item de anima, articulo nono. & 8. metaphy. ca. de materiali autem principio.

Grego. in. 2. dist. 12. q. 2. ar. 2. Contrà arguit Greg. † primo. Tantū illud est subiectum omnium accidentium per quod compositum est in potentia, sed sola materia est huiusmodi. ergo.

Respōdeo. Si intelligitur ꝙ illud per quod compositū est in potentia sit prima radix, & prima ratio suscipiendi, cōceditur totum, sed non sequitur ꝙ sit primum recipiens, sicut etiam materia est prima ratio ꝙ aliquid moueatur, nō tamen ipsa est subiectum motus. 5. phy si. & 2. meta.

Secundò. Nec forma substātialis, nec aliqua forma accidentalis est subiectū omnium formarum corporalium. ergo tantum materia. Text. cō. 8

Respondeo. Negatur antecedens. Quia est compositum id quod est subiectum, & hoc est distinctum à materia & à forma. S.D. in tractatu de natura materiæ. Materia enim est in potentia proxima solum ad formam substantialem, sed in potentia remota ad accidentia.

Contra eandem arguit Aureo. Dum aqua calefit, illa alteratio nō habet pro subiecto formam aquæ, nec compositum. ergo materiam. antecedens probatur. Nulla alteratio perimit suum subiectum, sed per illam perimitur forma aquę & ipsa aqua, puta dum aqua fit ignis.

Respondet S.D. vbi supra. Ex quo patet ꝙ nullus motus per se, & directè perimit suum subiectum, quia quandiu manet motus manet subiectum eius, sed indirectè, & per accidens potest perimere suum subiectum, non quidem effectiuè, nec formaliter, sed tantum ratione sui termini qui est generatio. Generatio autem vnius est corruptio alterius. Et sic est finis huius quæstionis.

DISTINCT. XIIII.

Irca 14. di quęritur. Vtrū cœlum agat in ista inferiora per motum.

CONCLV. I. Nullū corpus agit, nisi per motum. 2. contra gen. ca. 20. 2. sen. di. 2. q. 1. articulo tertio. prima parte, quęstione tertia. articu. 1.

¶ Oppositū dicit. 1 par. q. 66. ar. 3. ad 2. sed non agit, nisi per motū proprium loquēdo de actione sibi propria, & connaturali, vt corpus est, pōt tñ agere nō motum, loquendo de actione, quæ sibi

competit ex participatione superioris naturæ.

Durãdus in 2. dist. 15. q. 3. Contra arguit Durãdus.†Primo motus cœli nõ est ei ratio agendi, quia motus non potest in eo in quo est aliquid absolutum nisi ratione termini. Motus autem localis non potest esse quid absolutum etiam ratione termini. Tum quia non facit aliud nec alterum. Tum quia illud esset locus, sed locus nõ est in locato. Motus etiam cœli non est actio, per quam ipsum cœlum agat, quia actio non est in agẽte, sed in passo. ergo nullo modo cœlũ agit motu.

Respondeo. Primò ꝙ omnis motus corporalis est cum aliqua actione, licet non omnis actio sit cum motu aut mutatione propriè dicto. tertio physico. *text. con. 23.*

¶ Dico secundò, quòd omne illud quo agens agit vel est actio, vel est ei ratio agendi. omnis enim dispositio agentis ad hoc quod agat reducitur ad causam efficientem cuiusmodi sunt instrumenta, & omnis dispositio materię ad recipiendũ reducitur ad genus causæ materialis.

Ad argumẽtum negatur antecedens pro prima parte, quia ille motus est ei ratio agendi. Est eñ dispositio eius ad hoc quod agat. Vbi nota, ꝙ sex modis aliquid dicitur alteri ratio agendi. Primò forma eius substãtialis. Secũdò sua naturalis potẽtia actiua. Tertiò qualitates actiuę. Quartò virtus influxa à superiori agente. Quintò quantitas, quæ etiam aliud confert. aliter nunquã agit magnus ignis quã paruus. Sextò habitudines respectiuę puta distãtia, approximatio, proportio agentis ad passum, & cætera, & oĩa quę aliquo modo cõferũt aut quo ad substãtiã actus, aut quo ad modũ. Motus localis est ratio agẽdi cœlo quarto modo, qa corpus mouens aliud proportionatur ei per hoc ꝙ mouetur, 1. parte. q. 25. art. 2. ad. 3.

¶ Ad improbationem dico, ꝙ motus localis ratione sui termini extrinseci ponit absolutum, scilicet locum, licet non ratione termini intrinseci, scilicet vbi. item respectus talis qualis est vbi, potest esse ratio agẽdi, licet non primaria. Et similiter potest esse terminus motus, quia non est respectus de genere ad aliquid.

Secundò. Motus non est necessarius ad hoc, ꝙ corpora inferiora agant, quia magnes non motus alterat. ergo nec in cœlo.

Respondeo. Primò potest negari antecedens, quia omnem actionẽ magnetis præcedit locatio, approximatio sui vel alterius, tamen quia non agit nisi ex influxu cœli. Receptio autem talis influxus motio quædam est. Tum quia multi dicunt, ꝙ magnes non trahit ferrum, nisi motione finis, efficienter autem mouetur à generante.

¶ Dico secundò, ꝙ motio cœli quæ est transmutatiua naturę ad formã substantialem actu vel potentia proxima, non est, nisi per motum.

Actio autem similis actioni subiectę separatæ cuiusmodi est illuminatio nõ requirit motum, verum est tamẽ quòd motus liberi arbitrij non hominis non sunt à cœlo, sed conclusio intelligitur de motu merè naturali.

Tertiò. Cœlum empyreum agit, & non per motum. ergo.

Respondeo. Quod non agit actione trãsmutatiua materiæ, de qua sola hic loquimur.

CONCLVSIO. II. Omnes motus naturales corporum inferiorũ conuenientes corpori vt corpus est, reducuntur, sicut in causam in motum corporum cœlestium. prima parte, quęstione centesimadecimaquinta. articulo tertio. secundo sen. distinctione decimaquinta. quæstione prima. articulo secundo. de potentia, quæstione quinta, articulo octauo. contra gen. 3. cap. 81. Ratio, quia talis motus est primus in genere motuum prioritate tẽporis naturæ, & perfectionis. ergo est causa aliorum.

Contra arguit Duran.†1. Ille motus in nullo genere causarum est causa aliorum: nec est in eodem genere prędicamentali cum omnibus aliis. ergo ratio. S. Doc. non tenet. *Durand. in 2. di. 15 q. 3.*

Respõdeo. negatur antecedẽs. Quia in genere causę efficientis: nec illa propositio primum in vnoquoque genere est, intelligitur de genere prędicamẽtali, sed ibi largè accipitur genus commune eo modo quo dicimus omnia vera esse eiusdem generis, & sic motus est genus ad omnes species motus ratione eius, quod est formale in eis, scilicet esse actum in potentia.

Secundò.

Secundo. Albedo est primum inter colores: non tamen est causa aliorum. ergo.

Respondeo. negatur minor. Quia albedo quantum ad suum formale quæ est lux: quæ primo inest albedini est causa quasi formalis, & constitutiua aliorum.

Tertiò. Alteratio & generatio plus ponunt vel producunt quàm motus localis. ergo sunt perfectiores.

Responddeo. negatur consequentia. Quia licet illa plus ponant in suo subiecto. tamen motus localis plus ponit in alieno subiecto: cum sit causa generationis & alterationis & præcedat eas necessario. Ideo quicquid causat generatio vel alteratio: causat etiam motus localis.

Item illi ordinantur ad motum localem sicut ad finem: ideo sunt imperfectiores.

Sciendum quòd agens continet totam perfectionem sui effectus. Motus aut se habet ad terminum non effectiuè: sed vt potentia ad actum: vnde excluditur superueniente termino suo: vnde quantò terminus ad quem est perfectior: tanto mutatio vel motus ad illum est imperfectior: vtputa priuatio minoris non est ita imperfecta sicut priuatio maioris: & hoc est verum comparando vnum genus motus ad aliud puta motum localem ad alterationem: non autem vnam speciem motus ad aliam eiusdem generis: vt generationem hominis ad generationem asini.

Quartò. Si ageret per motū hoc esset ratione virtutis sibi influxę ab intelligentia dum mouet cœlum: hoc est falsum. quia intelligentia non immediatè influit cœlo illam virtutem cum non immediatè agat ad formam: nec influit mediatè: quia mediante motu locali nihil cœlo acquirit.

Respondeo. Quod immediatè influit cœlo, & mediante cœlo influit motui cœli. Et licet non immediatè influat rei corporali aliquam formam se habentem per modum habitus: potest tamen influere aliquam formam se habentem per modum passionis intentionalis. Et sic est virtus cœlo influxa.

Henricus. Contra eandem arguit Henricus, primò. Dato quòd cœlum non moueatur: si graue esset sursum: descenderet. Alioquin violentia esset perpetua. ergo. *11. quolib. q. 15.*

Respondeo. Negatur antecedens. Quia motus grauis habet essentialem ordinem ad motum cœli. Ad probationem negatur consequentia: quia graue non est ferri deorsum, nisi præsupposito motu cœli: licet autem esset contra naturam grauis stare sursum vt particularis est: non tamen esset contra materiam, vt comparatur ad causam vniuersalem. Impediretur autem ne descenderet ab eo: qui subtraheret motum cœli.

Et si dicatur tempore Iosuæ cœlum non mouebatur: tamen erant ibi multi motus.

Respondeo. Quod sicut miraculosè illa statio facta fuit: sic miraculosè factum est, quòd eo stante, corpora inferiora exercerent suos motus.

Sciēdum autem, ꝙ post primum motum cœli elementa remanebunt: quia sunt vltimi termini resolutionis ad quę habent mixta resolui. Et quia nullus motus naturalis erit vltra: ideo semper remanebunt incorrupta: non tamen debent dici de se incorruptibilia: quia licet non habeant in se principium suæ corruptionis sicut mixta: tamen ab extrinseco corrumpi possunt: sicut etiam corpus inanimatum non dicitur per se immobile: licet tantum ab extrinseco moueatur.

DISTINCTIO. XV.

Irca. 15. distinct. quæritur. Vtrum in homine præter animam intellectiuam sit alia forma substantialis.

CONCLVSIO. I. In homine non est alia anima quàm anima rationalis. Hanc sic probat S.D. 1. parte. q. 76. art. 3. de potentia. q. 3. art. 9. Operationes se mutuo impedientes sunt ab eodem principio: sed in homine operationes vegetatiuæ impediunt sensitiuas. ergo.

Contra arguunt quidam † moderni primò. Actus appetēdi aliquid & actus renuendi illud sunt simul in homine. ergo habent distincta subiecta: sed non nisi animas. ergo sunt in homine distinctæ animæ. *Vt okam quolib. 3. 10.*

Respōdeo. Negatur minor: quia licet

subiectum remotum sit anima: tamen immediatè fundantur in diuersis animę potentiis, scilicet in appetitu sensitiuo & intellectiuo.

Secundò sensationes sunt subiectiuè in anima sensitiua, & non intellectiua. ergo sensitiua & intellectiua sunt distinctè.

Respondeo. Negatur antecedens. Quia proximum & totale subiectum sensationis est illa pars coniuncta, quæ est subiectum potentiæ sensitiuæ. Item non sequitur nisi quòd eadem anima habeat diuersas potentias.

Tertiò. homo generando hominem, producit animan sensitiuam. Amina autem intellectiua creatur: ergo sensitiua intellectiua non sunt eadem anima.

Respondeo. Negatur consequentia. Quia licet sensitiua primo inducatur in materia: tamen facta vlteriori dispositione simul corrumpitur sensitiua & inducitur intellectiua: prima partè. quæst. 76. artic. 3. ad tertium. de potentia. quæst. 3. ad. 9.

Contra hanc solutionem arguitur multipliciter. Primo anima sensitiua generatur naturaliter. ergo si corrumpitur, corrupitur naturaliter: sed agens naturale non corrumpit vnam formam nisi inducendo aliam. ergo inducet intellectiuam: hoc est falsum. ergo responsio falsa.

Respondeo. Vt dicit. S. Do. de potent. quæst. 3. arti. 9. ad. 6. quando forma est per se subsistens & esse suum non dependet totaliter ex vnione ad materiam: sicut est anima rationalis: tunc sufficit quòd generans sit causa vnionis talis formæ ad materiã, per hoc quòd disponit materiam. Ad argumentum igitur dico quòd agens naturale inducit intellectiuam instrumentaliter & dispositiuè: quia est causa vnionis eius ad materiam. Deus autem destruit sensitiuam, & inducit intellectiuam tanquam principale agens.

Secundò. Non potest esse idem terminus generationis & creationis: sed anima intellectiua est terminus generationis, ergo distinguuntur.

Respondeo. quòd totum compositum est terminus creationis: quo ad vnam sui partem, scilicet animam intellectiuam quo ad dispositiones est terminus generationis. Et anima quo ad suum esse est terminus creationis: quo ad sui vnionem cum materia est terminus generationis. Nec propter hoc sequitur quòd homo concreet, vt dicit S. Do. vbi suprà. de po. ad 21. vbi suprà. Anima enim est terminus creationis intrinsecus, &. est terminus generationis extrinsecus.

Tertiò. Sensitiua se habet ad intellectiuam vt imperfectũ ad perfectum, nec est ei repugnans. ergo non corrumpitur ea adueniente.

Respondeo. Negatur consequentia, Quia sunt duo actus eiusdem generis perficientes eandem potentiam proximam. Item sensitiua est dispositio ad intellectiuam quo ad fieri: non quo ad factum esse: ideo non oportet, quòd cum ea remaneat. Nec est inconueniens, quòd sensitiua statim cum fuerit introducta, inciperet corrumpi: quia non fuit introducta ad hoc, vt quiesceret in materia: sed vt esset via ad vlteriorem perfectionem. Et licet generans intendat conseruare suum effectum quem principaliter intendit inducere: tamen effectus non principaliter intentos: & qui sunt dispositiones ad principalem, quo ad fieri incompossibiles illi sæpe destruit, sicut natura destruit formam herbæ. vt inducat formam bladi.

Quartò. Si sensitiua corrumpitur. ergo frustra est introducta.

¶ Si dicatur quòd non: quia oportet materiam transire per eam ad animam intellectiuam.

Contra. quia per te dispositio ad intellectiuam est denudatio materiæ ab omni forma: sed illa denudatio poterat fieri, etiam antequam induceretur anima sensitiua. ergo.

Respondeo. Negatur consequentia. Quia licet denudatio sit dispositio: nõ tamen est totalis: quia inter formas quibus materia spoliatur est certus ordo: sic quòd post expulsionem vnius oportet aduenire aliam in certo gradu excedentem eam, & postea aliam magis excedentem: & sic paulatiuè procedere ab imperfecto ad perfectum.

Quintò. Leprosus generat leprosum. ergo non fit resolutio vsque ad materiam primam.

Respõdeo. Negatur cõseq. quia generat sibi simile etiam quo ad accidẽtia, consequentia indiuiduum generans, si,

virtus

virtus sit fortis. Et licet impressio facta embrioni destruatur adueniente anima rationali:tamen similis imprimitur, q̃a virtus formatiua non solum causat dispositiones præcedentes animam intellectiuam: immo etiã dispositiones eam concomitãtes. Et filius habet animam à patre: quia virtute patris facta est vnio animæ ad materiam. Et sic intelligitur, quòd totus homo egreditur de femore patris.

Sextò. Si nulla forma remanet, sequitur ꝙ filius non contrahat à patre peccatum originale.

Respondeo. Negatur consequentia. Quia illud peccatum consequitur naturam humanam,non absolutè,sed naturam acceptam à primo parente per generationem factam virtute seminis ab illo mediatè, vel immediatè decisi, & ideo ab illo causatur tale peccatum effectiuè à quo communicatur natura,vt dicit S.Do.1.2.q.81.ar.1.ad 2.3. & 4.& de po.q.vbi s̃.ad 3.& 4.Ex quibus patet, ꝙ ad saluandum,ꝙ peccatum originale traducitur à parentibus, sufficit dicere,ꝙ præter animam rationalem quę est forma partis est in homine forma totius, scilicet natura resultans ex materia,& anima rationali,ad quam sequitur peccatum originale, dum communicatur filio à patre. Et sic causa efficiẽs proxima illius peccati est semen, vel generatio seminalis. Prima vero Adam,vel eius voluntas.

Contra vnum dictum in his responsionibus,scilicet, ꝙ semen causat dispositiones concomitãtes animam rationalem,arguitur. Primò semen non causat animam. ergo nec accidentia eam necessario concomittantia.

Respondeo. Negatur consequentia. Quando agens licet non sit causa formæ,est tamen causa vnionis eius, cum materia tanquã appropriãs naturam tali formæ per dispositiones positiuas, & priuatiuas,sicut est in proposito. Potest ergo esse causa accidentium, quæ sunt subiectiuè in toto composito, licet non eorum quę sunt in sola forma, sicut est intellectus,& voluntas.

Secundò. Agens non agit postquam reposuit totũ in specie,sed reponit per animam rationalem. ergo nõ producit dispositiones eam consequentes.

Respondeo. Quod inducit eas in illo instanti,quo inducit animam:& aliquæ dispositiones, vt calidum,& frigidum præcedunt animam, vt dat esse viuens,sed sequũtur eam, vt dat esse corporeũ:quia materia nuda de se est sufficienter disposita ad omnem formam, vt dat esse corporeũ: & illæ dispositiones, quæ intelliguntur sic præcedere, non fundantur super aliam formã: sed super eandem,vt dat primas perfectiones, puta esse corporeum vel viuens: non autem super essentiam animæ, vt est anima,& vt dat postremas pfectiones. Et illæ dispositiones sunt priores ordine naturæ, secundum genus causæ materialis, ipsa anima vt anima est dãs postremas perfectiones, sunt vero posteriores anima secundum genus causę efficientis, tanquam effectus eius. Et ideo nimirum, si eis ablatis anima separatur à corpore, quia eis ablatis non remanet in sufficienti dispositione ad animam,vt anima est.

Tertiò. Si sequantur animam. ergo potest illas dispositiones ad plenum restaurare.hoc est falsum:vt patet de radicali.ergo.

Respondeo. negatur consequentia. Loquendo de accidentibus consequentibus animam non immediatè: sed cõpositum ex materia & anima. alias homo posset recuperare visum. Et vna talium dispositionum aliquando ab alio corrumpitur non tanquam ab agente: sed tanquam à ratione agẽdi, sicut humiditas cerebri potest destrui à calore cordis:& tale corrumpens non est sola anima,nec solus calor,sed ipsum cor.

Quartò. In instanti infusionis animæ vnus puer habet aptitudinem ad longiorem vitã,quàm alius. ergo propter aliquas dispositiones præexistentes in materia.

Respondeo. negatur consequentia. Sed est propter complexionem, quæ causatur in instanti infusionis animæ tota simul, nec hoc est inconueniens. Quia sicut anima infunditur in instanti:quia illa infusio est terminus præcedẽtis alterationis: licet extrinsecus, ita & inductio omnium qualitatum animam consequentiũ,maximè cum omnis resistentia sublata sit in illo instãti.

Solet etiam contra cõclusionem fieri argumentum de eo monstro quod habet duo capita, & est totum duplex vsque ad pedem, tũc in illis duobus capitibus erũt duæ animę. Quæritur autem

tem pes,aut à nulla animabitur,& hoc non: quia viuit, aut ab vna & non ab alia,& hoc non:quia non eſt maior ratio de vna quàm de alia,aut ab vtroq;: & ſic habere propoſitum.

Reſpondeo. Quod in caſu illo pes non eſt ſimpliciter vnus niſi coniunctione : & apparet ſemper vna linea in loco coniunctionis , in quo vtraque pars materiæ quæ debebat ſequi diſtinctionem illorum capitum cõiungitur. Et ſic cum ſint duo pedes, ſunt duæ animæ:non tamen ita ꝙ vtraque viuificet totum pedẽ,ſed vna viuificat vnam partem illius pedis,& alia aliam.

CONCLVSIO II. In homine non ſunt formæ elementorũ dantes eſſe materiæ. prima parte.q.76.art. 4.ad quartum.

Aureo. in 2. diſt.5. q.1.& 2. Contra arguit Aureolus. † primo. Mixtum reſoluitur in elementa. ergo elementa erant in mixto. Si dicatur,ꝙ erant virtualiter , & non realiter.Contra,quia pari ratione intellectiuum reſolueretur in ſenſitiuum:quia virtualiter continet ipſum.

¶ Item quia ſequitur ꝙ ignis corrũpens lignũ generet aquam , & aerem. Item quia reſolutio differt à corruptione in hoc quòd reſoluere eſt rem ſoluere,in præexiſtentia realiter.

Reſpondeo. Negatur conſequentia. propter rationem ibi datã. Sicut enim docet Herneus,mixtio fit propter hoc quòd ex elementis adinuicẽ coniunctis , & per mutuã actionem corruptis reſultat virtute alterius agentis ab elementis per ſe intendentis generationẽ mixti aliquod mixtũ, & aliqua qualitas media inter extrema differens ab eis non ſicut remiſſum ab intenſo ſed ſpecificè.vbi gratia. Mollities reſultat ex humido, & ſicco cõmixtis,quæ differunt ſpecificè ab vtroque,& ipſa humiditas,& ſiccitas dicantur manere virtute in mollitie non ſecundum eſſentias ſuas, ſed quia aliquid cõuenit mollitiæ ex humiditate: ſicut facere id cuius eſt cedere tangenti,& aliquid ratione ſicci,ſcilicet,ꝙ illud cedit abſque diuiſione ſuperficiei,ita quòd in tali qualitate non eſt cõpoſitio ſecundum rem ſed ſecundum rationem, inquantũ aliquid habet vt cõuenit cum vno extremo , & aliquid vt conuenit cũ altero. Et talis qualitas media, eſt propria diſpoſitio mixti. Fit autem reſolutio ex eo,quòd quodlibet elementum poteſt immediatè generari ex tali mixto : qa eſt in potentia proxima actui tali mixto potius quàm aliquod mixtum in alio. Et ideo talis generatio non videtur ad ſẽſum noua generatio: ſed quaſi extractio rei exiſtentis de occulto ad publicũ , cum tamen in rei veritate ſit generatio elementi.

Ad primam improbationẽ negatur conſequentia. Quia intellectiuus non continet ſenſitiuũ in potentia paſſiua: ſed ſolum actiua , quia , ſcilicet poteſt omnia quæ poteſt ſenſitiuum. Mixtũ autem continet elementa in potentia paſſiua proxima actui.

Ad ſecundam dico primò, ꝙ inter mixtũ & elemẽta eſt plus quàm ſymbolum,quia qualitas mixti continet in virtute totã virtutem elementi,& non tantum alteram qualitatem.

¶ Dico ſecundò , non eſſe inconueniens ignem generare aquam de per accidens.

Ad tertiam dico primò, ꝙ corruptio & reſolutio differunt, ſicut ſuperius & inferius, quia omnis reſolutio eſt corruptio ſed non econtra. Et illa corruptio dicitur reſolutio. quia elementa ſunt in mixto in potentia proxima,non autem vnum mixtum in alio: loquẽdo de mixto quod natũ eſt generari ex aliquo per viã alterationis præcedentis: quod dico ad excludendum ea quæ generãtur per ſolam diuiſionẽ totius cõtinui in partes. Itẽ intelligo de mixtis habentibus completam ſpeciem,& nõ ſe habẽtibus per modum viæ ad aliud. quod dico ad excludendũ formas embrionũ,& cadauerum.

Secundò. Philoſophus dicit primo de generatione † quòd mixtio non eſt corruptio ſimpliciter ipſorum miſcibilium.ergo remanent. Text.con. 84.

Reſpondeo.Mixtio ſumitur tripliciter.Primò pro congregatione, & iuxta poſitionẽ partium miſcibiliũ. Secundò pro alteratione miſcibilium, & vnione eorũ,& iſtis modis non eſt generatio. Tertiò pro generatione ſequenti prædictas mixtiones : & ſic propriè eſt generatio.Differt tamen à generatione in cõmuni:quia nõ omnis generatio ſupponit has mixtiones. Philoſophus loquitur de primis mixtionibus , & non de tertia. Non dicũtur etiam corrũpi, quia manent ſecundũ qualitates ſuas.

Contra

Contra.ergo. Dum ex aëre generatur ignis,aër dicetur non corrūpi,quia manet sua qualitas symbola.

Respondeo.Negatur consequentia. Quia forma aëris non manet in igne in potentia proxima,quomodo elemēta sunt in mixto,licet non sint in potētia propinquissima.

tex. com. 18. Tertiò dicit Philosophus.2.de genera.† si gutta aquę apponatur mille amphoris vini nō fit mixtio,& subdit causam:quia mutat speciē.ergo vbi est vera mixtio,miscibilia non mutant speciem.

Respondeo.Negatur consequentia. Quia philosophus intelligit ꝙ ibi non est mixtio,quia aqua conuertitur in vinum.Non sufficit ergo hoc ꝙ est mutare speciem,sed oportet ꝙ in vera mixtione vnum non conuertatur in aliud, sed omnia corrumpantur,& conuertātur in quoddam medium commune. Et quando dicitur ꝙ mixtio est vnio elemētorum,illa prædicatio nō est per essentiam, sed per concomitantiam,id est, ꝙ prẹsupponitur elementa primò vniri,vel dic ꝙ intelligitur de mixtione primo & secundo modo accepta.

Quartò.Elementum est ex quo res componitur & remanet.ergo.

Respondeo. Quod sufficit ꝙ remaneat virtualiter.

Quintò.Philosophus.7.meta.inuestigat formam mixti per similitudinē huius syllabę.b.a.sed in illa syllaba remanent.a.& b.realiter remotis suis terminationibus propriis. ergo elementa in mixto.

Respondeo. Negatur antecedens. Sed intendit ibi ex principali proposito probare ꝙ in compositis est alia causa prẹter materiam.s.forma. Gratia tamen exempli loquitur de forma mixti, vtrum autem illa syllaba sit forma simplex.Credo ꝙ non sit vna qualitas per se,& ꝙ non in instanti,sed in tempore proferatur. In mixtione etiam est aliquod extrinsecum agens prẹter elemēta corrumpens ea & inducens formam mixti siue hoc sit aliqua virtus existens in continente, siue calor aliquis, siue quid aliud,& hoc patet in mixtione thiriacę:nam prẹter illa miscibilia necessaria est actio ignis vel immediatè calidi continentis.

Sextò.Ex sola materia,& forma substātiali nō fit mixtio:ergo elemēta, &c.

Respondeo.negatur consequētia, sed sufficit ꝙ ibi sit & remaneat illa qualitas media, quæ resultat ex elementis corruptis:& ratione huius qualitatis dicuntur cōpositio magis esse mixta quā elementa,& sic ipsa elemēta pertinent ad principium materiale,inquantū talis qualitas est dispositio materiæ ad formam mixti.

Istę sunt rńsiones Heruei,in quibus videtur concordare cum S.D.vno excepto,quia S.D.videtur dicere,ꝙ illa qualitas media,in qua dicuntur elementa remanere est realiter composita ex partibus diuersarum rationū,& habet aliquid in se formaliter de calore,& aliquid de frigiditate, & sic de aliis,ita ꝙ aliquando intenditur aliqua eius pars, & alia remittitur,& secundū hoc mixtum magis appropinquat ad hoc elementum vel illud, vt patet in tractatu de natura materiæ.

CONCLVSIO III.In homine non est aliqua forma substantialis præter animam intellectiuā.prima parte.q.76.ar.4.

Nota in eo ꝙ dicit non esse plures formas substantiales in eodem dantes esse actu simpliciter,& vltimū videtur innuere, ꝙ non est inconueniens esse plures in eodem,dum tamen sola vna ex illis det esse actu simpliciter, & aliæ dent tale vel tale esse.

Contra conclusionem arguitur. † si per eandem formam homo est homo, & animal:ergo quicquid conuenit homini per illam formam,conuenit ei inquantum est animal. hoc est falsum. ergo. *Greg.1.2.di.16.q.2.cōtra primam.*

Respondeo. negatur consequentia. sicut per eandem formam Sortes est albus,& coloratus & qualis, nec tamen est albus,inquantum qualis, quia omne quale esset album. nam ly inquantum denotat ꝙ forma reduplicata sit causa inhęrentiæ pręd icati ad subiectū sub ratione illa,qua reduplicatur,& nō sub ratione cōmuniori vel minus communi. Non etiam quicquid conuenit ei per illam formam conuenit ei, inquantum est homo eadem ratione.

Secundò.Eadem accidentia numero manent in viuo & mortuo:ergo eadem forma substantialis:antecedens probatur.primo,agens violentum non est fortius ad agendum,quàm agens naturale,sed agens naturale non potuit indu

cere in instanti illam quantitatem,quę est in viuo:ergo dum tale moritur violenter non potest tanta quantitas induci in eodem in instanti, quo abiicitur anima.ergo illa numero quantitas,quę erat in viuo,manet in mortuo.

Secundò. quia non potest assignari quid determinet cadauer ad talia accidentia similia prioribus.

Tertiò. si bos viuens descendat, vel cadat de alta turri, & moriatur in medio spacio: idem motus erit subiectiuè in viuo,& mortuo.ergo.

Respondeo.negatur antecedens. Ad primam probationem dico, quòd tale agens non est virtuosius agente naturali:quia dato, quòd quantum ad quãtitatem molis plus faceret:tamen quãtum ad quantitatem virtutis plus facit virtus generatiua animalis. Causa autem quia ita cito induci potest tanta quantitas in cadauere est, tum quia animal generatur ex multo minori materia quàm cadauer:& ideo fieri oportet multas transmutationes antequam deueniat ad debitam quantitatem,non sic est de cadauere. Tum etiam quia imperfecta citius generantur quàm perfecta.

¶Ad secundam dicitur,ꝙ animæ determinat materiã ad formam cadaueris non quidem effectiuè, sed ordinabiliter. Nec oportet,ꝙ in illo instãti quo forma cadaueris inducitur, anima sit. quia determinans ordinabiliter determinat ad formam, cum qua non est:& vnum natum est formaliter excludere aliud. Idẽ dico de accidentibus similibus, & licet accidentia omnino similia non sint nata consequi formas oppositas: tamen accidentia parum discrepãtia possunt eas consequi, quarũ vna nata est immediatè consequi aliam, vt est in proposito. Corpus etiam cœli determinat vnà cum prædictis, sed effectiuè. Itẽ agens particulare,puta calor intensus existens in spiritibus & in humoribus corporis quia non sunt adhuc partes corporis, & tale agens contra patitur: nec fit ita cito abscissio quin fiat in tempore quantumcunq; paruo in quo potest esse alteratio disponens ad aliam formam.

¶Et si argumentatur contra tale agens assimilatur passo,secundum quod contra patitur ab eo secundum qualitates actiuas: ergo illud generans assimilaretur cadaueri viuo præcedenti.

¶Respondeo. Qualitas actiua potest esse causa passiua sicut calor est causa siccitatis.vnde non oportet, quòd magis assimiletur secũdum actiuas quàm passiuas:maximè quia actiuæ se tenent ex parte formæ,& passiuæ ex parte materiæ,& ideo in viuo, & mortuo magis manet similitudo in passiuis cum diuersitate formarum, & identitate materiæ. Vel hoc ideo quia effectiue non solum dependet ex agente particulari: sed etiam ex dispositione, quæ præcessit in materia, & ex multis aliis quæ magis determinata sunt ad qualitates passiuas,quàm actiuas.

Sciendum tamen, quòd corpus mortuum assimilatur viuo etiam in qualitatibus actiuis:quia carnes mortui sũt complexionis calidę & humidę, & siccæ,licet non sint ita calidæ,& humidæ sicut viuæ.

Ad tertiam dico, quòd in illo casu essent duo motus, sicut enim duo corpora possunt esse discontinua, dato quòd nullum spacium sit inter ea: sed quia tangunt se in superficie, ita duo motus possunt esse discontinui: dato, quòd ibi non sit quies media. Vnde philosophus dicit 5.physic. †quòd febris quæ est alteratio,potest consequẽter se habere ad motum localem,& 8. physicor. dicit, quòd motus reflexus non esset vnus,dato, quòd ibi non esset quies media. Quia in eodem instanti potest esse finis vnius, & principium alterius. Et sic fieret si lapis molaris obuiaret lapillo sursum proiecto.

tex. com. 40. *tex. com. 64.*

Contra. Vbi sunt duo motus consequenter se habentes:ibi assignãtur instantia in actu in quo vnus finitur, & alius incipit.

Respondeo.licet in motu primi mobilis non possint assignari instantia in actu,quia continuus est,in motu tamẽ corporum inferiorũ vtimur aliquo instanti in actu, inquantum aliquis motus finitur, vel incipit in illo nunc. Ita in proposito.in illo instanti in quo bos fuit primo nõ bos finitur primus motus per remotionem de præsenti,& positionem de præterito.

Contra. Idem nunc non potest bis accipi,quarto Physicorum. ergo non vtimur eodem principio,& fine.

Respondeo. negatur consequentia. Quia bis accipi est accipi duabus vicibus

tibus. Vicissitudo autem non potest esse sine successione. sed ibi est applicatio eiusdem nunc ad diuersa indiuisibilia actualia existentia diuersorum motuum.

¶ Notandum autem, quòd motus qui fuit in boue viuente, non dicitur terminari per se ad adeptionem alicuius termini positiui. sed dicitur tunc terminari: quia tunc primo non est. & hoc est quia terminatur per accidens: quia suum primum non esse sui sequitur ad primum non esse sui subiecti.

tex. com. 33. Tertiò principaliter. Partes diffinitionis significant partes rei, septimo meta. †ergo alia est forma, quam significat genus, ab illa quam significat differentia.

Respondeo. Primò illa propositio intelligitur de diffinitione data per terminos in obliquo: vt cum dicitur homo est quid compositum ex anima rationali, & materia prima.

Secundò dicitur, quòd est vera vniuersaliter de partibus secundum rationem, & sic genus dicit partem secundum rationem, quia indeterminatè, & confusè.

Quartò. Ordini prædicabilium in eodem prædicamento correspondet aliud in re, sed non nisi plures formæ. ergo.

Respondeo. Negatur minor, sed eadem forma, vt dat diuersos gradus perfectionis. Eadem enim res fundat immediatè conceptum hominis, & animalis, &c. Et intellectus ponit inter hos conceptus ordinem realem. Natura autem intellecta sub istis conceptibus, & secundum esse quod per illos habet in intellectu: distinguitur à seipsa secundum rationem, & habet ordinem rationis ad seipsam, sed quod concipitur alio, & alio conceptu. Et iste ordo non immediatè fundatur in re extrà, quia ordo est posterior suis extremis. vna autem res non potest habere vicem duorum extremorum, nisi plurificetur per intellectum. habet autem illa res, quod possit immediatè fundare plures conceptus: quia continet in se vnitè, & eminenter perfectiones alibi realiter dispersas: puta esse, viuere, sentire.

Quintò. Item non est principium similitudinis, & dissimilitudinis. sed homo est similis asino in animali, & dissimilis in rationali. ergo.

Respondeo. Negatur minor. Quia similitudo non est secundum genus, aliàs albedo & nigredo essent similes. Negatur etiam maior de similitudine diuersimode accepta. Illa etiam forma quæ est tantum vna in composito, si intelligitur vt in se est intelligitur totaliter quantum ad totalitatem rei: sed quo ad totalitatem rationis non oportet: quia potest habere plures partes secundum rationem. & quantum ad hoc potest in simplicibus esse quæstio.

Sextò. Homo est corpus & non per animam intellectiuam, cum sit forma spiritualis. ergo.

Respondeo. Negatur minor. Ad probationem dicitur, quòd licet illud spirituale, quod non potest esse actus materiæ non possit dare esse corporeum: illa tamen forma spiritualis quæ potest esse actus materię potest dare esse corporeum: anima autem est actus corporis & corporeum hominis ꝙ est actuale existere: est indiuisibile: cum principaliter sit actus animæ intellectiuæ, & consequenter totius compositi. Esse autem corporeũ quod dicit essentiam corpoream hominis, est quantum per se, vel per accidens. per se quidem loquendo de corporeitate substantiali, per accidens verò loquendo de corporeitate, quæ est de genere quantitatis.

Septimò. Nullus effectus vnus secundum speciem producitur indifferenter à quolibet: sed cadauer semper est eiusdem rationis, quocunque modo animal moriatur. ergo talis forma de nouo non producitur.

Respondeo. Primò negatur minor: quia interdum tam diuersæ complexiones generantur, quòd eas etiam diuersæ formæ cadaueris secundum speciem consequuntur. Non tamen nego quinetiam à diuersis causis possit sequi forma cadaueris eiusdem rationis sicut etiam eundem calorem secundum speciem causat sol & ignis.

Octauo. Homo componitur ex anima & corpore. ergo est corpus per aliud quàm per animam.

Respondeo. Negatur consequentia: dicitur tamen magis homo cõponi ex anima & corpore quàm lapis ex forma & corpore: quia compositum habens animam per eam mouet seipsum.

Nouo. Corpus Christi fuit idem viuum

uiuum, & mortuum, sed non per animam.ergo per aliam formam.

Respondeo.Primò,quia fuit idem ratione materię. Secundò ratione eiusdē suppositi diuini. Tertiò ratione eiusdē esse.s.esse diuini suppositi, quo existebat viuens & mortuus, & eodē modo fuit eadem caro.

Contra.ergo fuit noua assumptio.s. forma cadaueris.

Respondeo negatur consequentia, sed fuit ibi aduectus nouę formę ex antiqua assumptione,sicut etiam, quādo conuertebatur in substantiā eius materia nutrimenti, quę non fuerat à principio assumpta.

¶Nota, ꝙ vnio naturę humanæ in Christo ad diuinū suppositum pōt dici fuisse vna in actu,& duæ in potētia, quę potentia reducta fuit in actū,Christo moriente,& sic tam anima quā materia prima remanserunt vnitę diuino supposito prima vnione, quia illa vnio remansit in se vel in suo effectu vel in suo ęquiualenti.Potest etiā dici ꝙ vnio, quę dicit relationē, fuit alia prius quā ante,non autem vnio,quæ dicit indiuisionem actualis existētię,qua existebat diuinum suppositum, & natura assumpta,& eius partes, quia in Christo non fuit nisi vnum esse.

Decimò.Anima non est in sacramēto,vi sacramenti,sed forma corporeitatis.ergo.

Respondeo.negatur antecedēs:quia anima licet non sit terminus cōuersionis,inquantū dat esse animatum:est tamen terminus in eo quod dat esse corporeum,quia dato ꝙ illa essentia non esset anima,& esset forma corporeitatis,adhuc esset terminus, secundū autē ꝙ anima est ibi cōcomitatiuè.Et si hostia quæ fuit consecrata in cœna domini,dum Christus viuebat,fuisset cōseruata vsque ad diē sabbati, qñ erat in sepulchro,tunc in illa hostia fuisset in die cœnę aīa Christi,& in die sabbati in eademmet hostia fuisset forma cadaueris concomitatiuè,licet non virtute sacramenti.Quia oīa absoluta accidentia & oēs absolutas formas,quas habet materia Christi extra sacramētum, habet sub sacramento,secus de respectiuis.& quantā vnitatem habebat corpus Christi mortuū ad viuum, tantā habuisset terminus conuersionis in sacramento nunc & prius.Et illa forma cadaueris, quæ naturaliter fuit introducta in materia dum Christus moriebatur, miraculosè corrupta fuit in resurrectione.

Contra easdem conclusiones arguitur. Cor & cerebrum habent contrarias operationes, quia cor desiccat, & cerebrum humectat: ergo distinctas formas.

Respondeo.quia idem numero mēbrum in virtute potest causare contraria:nec diuersitas accidentium consequentium illud, cui non cōuenit esse, per se concludūt diuersitatem formarum,quia proprietas actiua per se consequitur formam aliquam, inquantum est illud,quod habet simpliciter eē.Partes autem non habent simpliciter esse secundum totum. Et eadem forma, vt est in vna parte pōt seipsam corrumpere,vt est in alia parte,& sic cor corrumpit cerebrum.Vel dicēdum ꝙ aliquod agens extrinsecum facit hoc,quia facit motum cordis habere vehemētiorem quàm natura sua requirit.Et quia pars abscinditur à toto:puta manus ab homine,& reunitur, non accipit eandem formam,sed est toto contingua:vnitur tamen faciliter propter vicinitatem dispositionum.

Si dicatur,quòd aliquando pars vnita habet operationes vitæ: ergo tunc accipit eandem formam,& sic à priuatione ad habitum est regressus.

Respondeo.concedo primam consequentiam.Ad secundam dicitur, quòd non sit regressus quātum ad id,cui primo & per se conuenit priuari vita, & habere vitam. Quia hoc est totum, & partes principaliores.

Secundò. In sanguine non est anima.ergo.

¶Respondeo. negatur consequētia quia sanguis non est pars hominis in actu,& ideo nec forma hominis est in sanguine. Nutritur autem animal per hoc,quòd materia nutrimenti spoliatur forma sua, & efficitur sub forma nutriti.Nec propter hoc sequitur,ꝙ illud quod plus habet de materia plus nutriat: quia illud quod nutritur requirit ad restaurationem deperditi materiam secundū determinatā quantitatem.nec similiter sequitur,ꝙ illud melius nutriat quod citius spoliatur forma sua,nisi forma sua sit talis ꝙ habeat immediatum ordinē vt ab ea fiat immediate transitus ad formam nutriti.

Con

Contra easdem arguit Scotus:† cuius argumenta coincidunt cum prædictis.

Sco.in.4. di.11.q.3. arti.2.

¶Sciendum igitur quòd terminus conuersionis ex vi sacramenti sufficit, quòd sit materia cum forma substantiali, & non solum in materiã & quantitatem. Veruntamen qualitas & quantitas sunt de ratione per se termini conuersionis illo modo, quo sunt de ratione corporis physici, & non aliter.

¶Nota secundò, quòd causa quare cadauer assimilatur animali viuo, est: quia sicut materia per multas transmutationes perducta est ad actum animalis: sic non per vnam statim, sed per multas recedit ab organizatione simili animalis.

Ad idem Aureo.

Contra arguit Aureo. Caro hominis est per traductionem & non anima: ergo in carne est alia forma.

Respondeo. negatur consequentia. sed caro potius quã anima dicitur traduci: quia caro accipit esse substantiale per actionem humani seminis: non autem anima. Nam animam vniri materię est per actionem virtutis seminis: & similiter communicare suum esse materię, ad quæ sequitur iste effectus formalis qui est esse animatum esse hominẽ, esse carnẽ. Quid autẽ sit traductio habetur secundò sent. dist. 18. q. 2. ar. 1.

Secundò, anima est actus corporis: ergo est corpus per aliam formam.

Respondeo. negatur consequentia. quia in illa diffinitione ponitur subiectum formatum. prima parte. q. 76. art. 1. ad quartum. Ipsum etiam corpus potest dici materia animæ: quia anima, vt dat vltimas perfectiones, se habet ad corpus: cuius ipsa est pars per modum formæ, & quantum ad hoc anima dicitur actus entis in actu. sed vt dat esse corporeum, est actus entis in potentia. Et ipsa anima per potentiã mouet corpus, cuius actus supponit iam corpus effectum in actu per ipsam animam. Mouetur autem ipsa anima: vt est forma corporis. vnde idem potest esse mouens per se, & pars moti per se: licet nõ motũ per se. de anima. art 9. ad sextum.

Tertiò. Oculus & pes differũt substãtialiter: ergo habẽt diuersas formas.

Respondeo. negatur consequentia. quia non differunt secundum formam, sed per materiam. Secundò differunt in quantitate. Tertiò in complexione. Dico tamen ꝙ differunt per formã: quia anima est talis formã, quæ requirit talem diuersitatem partium in suo adæquato susceptibili. Et idem esse actualis existentiæ est esse carnium & ossium: non autem idem esse essentiæ: sed sunt aliud & aliud eo modo, qui dictus est.

Quartò. Sola materia non est subiectum quantitatis, nec anima: ergo materia cum forma substantiali.

Respondeo. negatur consequentia. quia diuisio est insufficiens: subiectum quantitatis est compositum ex anima & materia: non tamen propter hoc anima est extensa.

Contra. id quod est subiectum formę recipit effectum formalem: sed effectus formalis quantitatis est esse quantum: igitur si totum compositum ratione cuiuslibet partis est subiectum eius: sequitur quòd anima sit quanta.

Respondeo. negatur illa consequentia. Totum cõpositum est subiectum: ergo quælibet pars: quia compositum non est suæ partes sed tertium resultans ex eis.

Quintò. In nutritione acquiritur noua forma vel pars formæ & non anima. ergo antecedẽs probatur. Nutritio non terminatur ad solam materiam vt patet: nec ad solam vnionem materiæ nutrimenti, cum forma præcedenti. tum quia generatio non terminatur per se ad relationem: tum quia copulatio quæ ponitur relatio, nõ cadit inter formam & materiam. tum quia agens educit de potentia materiæ: illa autem copulatio non educitur.

Respondeo. negatur antecedens. Ad primam probationem dico, quòd illa actio primo terminatur ad corruptionem formæ alimenti. Secundò ad inductionem aliquarum formarum substantialium mediarum inter formam alimenti & formam aliti, vel animæ humanæ. Tertiò ad dispositiones præuias animæ vel eam concomitantes. Quartò ad vnionem animæ cum materia. Et licet terminatio non terminetur ad relationẽ solitariè & præcisè sumptam, tamen potest terminari ad eam ratione alicuius absoluti fundantis relationẽ, & sic terminatur ad relationem per aliud.

¶Ad secundam, licet relatio non dicatur media inter materiam & for-

mam ad hunc sensum, quòd ipsa prius informet materiam quam forma absoluta: est tamen media ad hunc sensum, quòd ipsa relatio fundatur in vno, & terminatur ad aliud.

¶ Ad tertiam sufficit, quòd æducantur de potentia in actum formæ intermediæ.

Dico secundò, quòd nutritio terminatur ad formam præexistentem tanquam ad terminum extrinsecum actionis nutritiuæ: & talis terminus non potest præcedere actionem sicut locus, qui terminat motũ localem præcedit motum. Verum est tamen ꝙ in nutritione bruti acquiritur noua pars formæ bruti: quia eius forma est extensa, & non potest esse tota in toto, & tota in qualibet parte. secus de anima rationali: quæ quia est per se subsistens potest naturaliter simul informare duas materias saltem partiales: & illa materia cui primo imprimitur forma, est causa distractionis formarum. non est de sequentibus materiis partialibus aduenientibus formæ iam indiuiduatæ: & ideo non oportet, quòd propter eas animæ multiplicentur vel formæ.

DISTINCTIO. XVI.

Irca. 16. distinct. quæritur. Vtrum forma sit entitas præcisè distincta à materia.

CONCLVSIO. I.

Materia est entitas distincta à forma, per quã actuatur. probatur. Tum quia materia potest stare cum formis essentialiter distinctis. Tum quia potest stare sub priuatione cuiuslibet formæ licet semper aliquam habeat. Tum quia materia est pura potentia, & forma est actus. Tũ quia subiicitur formæ: Tum quia materia est ingenerabilis: forma autem non.

Contra arguit Aureolus, † si sunt distinctæ, ergo esse quòd dat forma materiæ est relatio vel absolutum: non relatio vt patet: nec absolutum: tum quia in composito essent tres entitates, tum quia causalitas formæ esset causalitas efficientię respectu illius esse, quod dat materiæ. *Aureol. in. 2. dist. 12.*

Respondeo, quòd illud esse, quod dat forma materiæ est ens absolutũ distinctum realiter à materia, à forma & à composito. secundo: contra gen. ca. 53. & est primò actus cõpositi, secũdò formæ, tertiò materiæ: & sic in composito sunt tres entitates. Sed tamen esse non diffinit compositum, quia est extra rationem eius: & ipsum esse præsupponit formam in genere causæ materialis vel subiecti: licet naturaliter sit prius forma in genere causę formalis vel actus: ideo non potest alicui dari esse sine forma.

Ad secundam probationem negatur consequentia: quia forma se habet ad illud esse non vt efficiens, sed vt susceptiuum vel pars susceptiui, eo modo quo diceretur, quòd diaphaneitas dat lucere: quia est vltima dispositio ad suscipiendum actum illum. potest tamen concedi quòd forma est ratio causandi esse: quia efficiens non dat esse nisi dando formam, ad quam necessariò sequitur esse naturali sequela, sicut effectus ad causam suam formalem, ad quam semper sequitur: nisi forte impediatur per hoc, quòd forma continetur in alio sicut pars in toto vel in supposito superiori: tunc enim à forma non flueret esse: sed tam forma quam materia essent per esse totius vel suppositi in quo sunt. cuius exemplum est duplex. primum de anima humana in Christo. secundum de forma partis nondum diuisæ à toto.

Sciendum, quòd esse essentiæ est à forma sicut totum à sua parte. esse autem existẽtiæ est à forma, sicut à dispositione prærequisita, & sicut à naturali antecedente: & sicut à ratione essendi & hoc secundum esse dat forma materiæ: non autem primum.

Secundò. Ex duobus dicentibus naturam determinatam non potest fieri vnum per se: sed ex materia & forma fit per se vnum: ergo &c. & sic non sunt diuersæ entitates. maior est Philosophi. 7. met. † & ibi com. 13. *text. com. 11.*

Respondeo. maior intelligitur de his, quæ dicunt naturam perfectam & specificam, & quæ habent perfectam diffinitionem cuiusmodi non est materia nec forma. Vel dicendum, quòd omnia dicta Philosophi & Commentatoris ad hoc propositum intelliguntur de his quæ sunt distincta secundũ esse actualis existentiæ: non autem de his quæ habet distinctas entitates naturæ. materia autem & forma non sunt distincta primo: sed secundo modo.

Tertiò. Id quod secundum se totum est.

est nunc & ante non erat creatura. sed forma est distincta à materia, quando fit primo: ante non erat, ergo creatur. hoc est falsum.

Respondeo. maior est falsa. de his q̃ non per se subsistũt, quia fieri & creari conuenit tantum subsistentibus.

Contra. forma per se non fit sed tantum cõpositum: ergo tantum cõpositũ dicit naturam determinatam.

Respondeo. negatur consequentia. quia est fallacia, licet in causam. Non enim causa quare cõpositum fiat, & nõ suæ partes est tantum illa, scilicet quia compositũ dicat naturã terminatam, & præcisam: partes autem nõ. sed ratio est quia soli cõposito debetur propriè esse. Et sic vna productio potest terminari ad vnum cõpositum includens multas entitates: dum tamẽ habeant vnum esse, & habeant alium, & alium ordinem ad illud esse.

Quartò. Substantia corporalis est vna entitas per se in actu: ergo eius materia non est actu distincta à forma. consequentia probatur. 7. meta. †vbi dicitur, ꝙ impossibile est substantiam esse ex substantiis inexistẽtibus sicut actu. Duo nãq; in actu nunquam sunt vnũ actu: & subdit rationẽ: quia actus est, qui separat. Text. cõ. 27.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem dicitur, ꝙ duo esse distincta actu, intelligitur dupliciter. Primò, quia sunt distinctæ actualitates: vt sunt duæ formæ, & duo composita habentia diuersas formas, & similiter duę materiæ: & talia distincta nunquã constituunt vnum per se. Secũdò dicuntur duo distincta: quia habent actualem diuersitatem sicut contingit de potentia, & actu, & de qualibet materia respectu suæ formę. talia enim sunt duo in actu: non quòd sint duo actus, vel habeant duos actus, sed quia eorũ qualitas est in actu: quia vnũ est actu, puta forma: aliud est actu, quia habens actũ puta materia: & sic negatur maior.

¶Potest etiã dici, quòd qualitas entitatum non repugnat constituentibus vnum per se: sed solum qualitas existẽtiarum. materia autem, & forma habẽt idem esse.

DISTINC. XVII.

Circa 17. dist. quæritur. Vtrũ ante generationem cõpositi substantialis præcedat aliquid formæ per generationẽ inducẽdę.

CONCLVSIO I. Formę substantiales non præexistunt in materia actu secundum se totas, nec secundum aliquam sui partẽ ante productionem compositi. Hanc sic probat prima parte. q 45. art. 8. Item de potentia. q. 3. ar. 8. Item secundo sen. di. 18. q. 1. ar. 2. Primò id quod generatur non præexistit generationi. sed formæ generantur saltem per accidens. 7. met. †ergo. Text. cõ. 26.

¶Secũdò. si in materia aquæ est inchoatio formæ ignis: sequitur ꝙ in eodem sint plures formæ substantiales. quod est falsum.

CONCLVSIO II. Non est inconueniẽs, essentiam alicuius formæ substantialis prius duratione fuisse in materia, quàm daret esse composito, vel materiæ. Hanc conclusionem pono probabiliter, & non assertiuè. quia continetur in quodam tractatu quem dubito non esse S. Doc. & intitulatur de natura materiæ. vbi sic arguitur. partes nouiter abinuicem separatæ habent nouum esse substantiale per aliquam, vel aliquas formas substãtiales: sed nullius talium essentia est nouiter in materia introducta. ergo præcessit. maior nota, quia ante diuisionẽ mixti pars nõ habebat esse per se sed in toto. minor probatur. quia nunquam noua essentia formæ introducitur in materia sine alteratione. diuisionem autem partium non oportet, quòd pręcedat alteratio.

Contra arguit Scotus. pirmò. Non est dicendũ, quòd omnibus formis correspondeat eadem inchoatio numero: quia sic idem numero esset pars diuersarum formarũ specificè distinctarum quę debent in materia induci: cum per te inchoatio dicatur pars formę inducendę. nec est dicendũ, ꝙ singulis correspondeant singulę: quia omnes informarent materiam, cum non sit maior ratio de vna quàm de alia. hoc est autem falsum. Scotus.

Respõdeo. Primò dico, ꝙ forma quæ inducitur per generationem, non præcedit actu: sed tantum potentia, & ipsa potentia materiæ maximè si sint dispositiones proximæ ad formam, potest dici inchoatio formę, & sic non præcedit essentia formæ in actu nec in aliqua pars eius.

¶ Dico secundò, ꝙ forma quæ per solam diuisionem efficitur in actu præ-

cedit talem actuationem noui suppositi: & hoc in potētia non in actu eo modo quo pars existens in toto, & per esse totius præcedit seipsam separatam à toto, & sub esse proprio existēte: tamen talis forma partis à toto diuisæ, licet non præcessit suum suppositum in esse actuali proprio plusquā forma per generationem inducta: præcessit tamen per sui realem præsentiam cū materia.

Argumentum autem probat, ꝙ non præcedant, sed esse actuale, quod conceditur gratis. Et in istis quæ cōstituūtur per solam diuisionem nihil acquiritur de essentia formæ: sed benè acquiritur nouum esse existentiæ, quod se habet ad formam vt actus ad potētiam. nec tamen sequitur, ꝙ illud esse sit per se productum de nouo: quia esse nō fit. se ens: secundum quòd nouum suppositum est productum non simpliciter: sed in esse suppositi. & illa forma quę dat nouiter esse, licet prius non daret actuale. erat tamen in potentia maximè proxima ad esse, & ideo per solam diuisionem dat esse: & talis essentia formę sub esse toti⁹ potest dici inchoatio sui prout est sub esse proprio: vel poti⁹ vt dat esse proprium sub supposito: & sic pręexistebat in toto per essentiam suam priuatam proprio esse.

Aureol. Contra arguit Aureolus primò. Illa potentia, de qua educitur forma, non est respectus. ergo est essentia materię: & tunc formam educi de materia non est aliud, nisi materiam trahi ad formā.

Respondeo. Primò, ꝙ illa potentia dicit absolutum in recto, scilicet essentiam materię, & respectum in obliquo. est enim relatiuum secundum dici.

¶ Dico secundò, quòd tria sunt de ratione eius quod est formā educi de potentia materię. Primum est ꝙ materia ante inceptionem formę posset causare formam, quo ad suum esse, vel suū fieri. Secundum ꝙ materia actu causet esse vel fieri formę. Tertium est, quòd materia trahatur ad participandum actum formę. Ex quo patet ꝙ forma potius dicitur educi de potentia materię, quàm agentis propter tertiam conditionem. Secundò, ꝙ anima intellectiua non educitur propter defectum primę, & secundę conditionis. Tertiò, ꝙ materia non dicitur educi de forma: sed ecōtra propter defectum primę secundę, & tertię conditionis. verum est tamen, ꝙ materia propriè loquendo est inchoatio magis compositi quàm formę. dicitur enim inchoatio cōpositi, tanquam prima pars eius: dicitur autem inchoatio formę tanquā fundamentū sui esse.

Sciendum autem, ꝙ ipsa materia licet non est forma, nec habeat formam partem sui: quia tamen est subiectum formę: habet propriam rationem in ordine tamen ad formam.

¶ Sciendum etiam, ꝙ distinctio suprà posita, scilicet, quòd essentia formę compositi constituti per solam diuisionem pręerat in toto, licet non daret esse: & sic erat ibi aliqua forma dans esse & aliqua non: ista inquā distinctio non habet cōcedi in homine, quia nulla talis est in homine per sui essentiam aut realem pręsentiam simul cum anima intellectiua: sed quando diuiditur aliqua pars ab homine puta manus, materia illius partis spoliatur omni forma substātiali prius habita, & acquirit nouam formam substantialem: & ipsa quantitas hominis non sequitur aliam formam substantialem nisi animam intellectiuam, quæ sicut dat esse simpliciter, ita & dat accidentia consequentia ad tale esse, non per modum causę efficientis. sed formalis. nec oportet omnem formam substantialem à qua fluit essentia quantitatis, vt à principio originali, esse extensam per se vel per accidens, aut terminare talem dimensionē per modū subiecti per illam extensi. Et licet S. Do. aliunde videatur sibi in hac materia contradicere, non tamen nisi apparenter: & illum librū de de natura materiæ non credo esse ab eo editum.

DISTINCTIO XVIII.

Circa 18. dist. quæritur. Vtrū quantitas sit substantia.

CONCLVSIO I.

Quantitas qua substātia dicitur formaliter quanta est accidens. 4. sen. dist. 12. q. 1. ar. primo. quæstion. 3. prima parte q. 77. ar. 2. item 3. meta. in primo cap. his autem habita dubitatio. & ibi Commen. com. 9. & primo physi. com. 63. & cō. 66. & 4. physic. commen 31. & 6.

Contra arguit Okam. primò. Quantitas est susceptiua contrariorum. ergo est substantia. Okam.

Respon

Respondeo. Si intelligatur antecedens de susceptibili quod negatur & conceditur cōsequentia si de susceptibili quo. conceditur antecedens & negatur consequentia. vide de virtutibus in cōmuni. q. 3. vbi quæritur an potentiæ animæ sint subiectum accidentis.

Secundò. Dum aër rarefit aut manet eadem numero quãtitas, quæ prius aut non: si sic. ergo eadem quantitas est nunc maior quam ante: quia partes magis distant: sed etiam partes substantiæ magis distant. ergo superflua est quantitas. si non, hoc est contra phylosophum. 4. physi. † tex. cō. 84

Respondeo quod manet eadem. Et vna quantitas potest esse nunc magis nunc minus extensa sine additione vel subtractione quantitatis: sicut etiam eadem albedo potest esse intensior & remissior nullo sibi addito vel subtracto, quod sit eius pars. 1. 2. q. 52. arti. ad 3. Nec est simile de substantia: & ratio est quia quantitati conuenit habere ex se partes extra inuicem positas in diuersis sitibus: non autem conuenit ei habere tantam vel tantam extensionem: substantiæ autem non conuenit ex se primum nec secundum: sed tantum per quantitatem.

Tertiò. Punctus non est alia res à linea. ergo nec linea à superficie: nec hæc à corpore: nec corpus à substãtia. antecedens probatur. Omne accidens est in subiecto sibi adequato: sed nullum est subiectum adæquatum puncto. ergo non est in subiecto. ergo non est accidens, ergo substantia. Minor probatur. punctus est indiuisibilis: sed nullum subiectum est indiuisibile. materia enim & forma compositum, & linea & cætera sunt diuisibilia.

Respondeo. Negatur antecedens. Ad probationem negatur maior nisi sit accidens completum cuiusmodi nō est punctus. Illud enim quod primæ subiicitur perfectæ dimensioni & adæquatæ, scilicet corpori: subiicitur secundariò & secundū quid aliis scilicet superficiei, lineę & pūcto. nec oportet ꝙ omne accidens habens subiectū diuisibile & extēsum diuidatur ad diuisionē subiecti: vt patet de paternitate & filiatiōe quæ sunt subiectiue in toto, & non tamen in aliqua parte: vt dicit dominus Albertus super sex principia. nascūtur enim ab actu generandi: qui toti debetur: sunt autem nō sicut in subiecto: sed sicut in causa in cōplexione generãtis.

Quartò. Si substantia & quantitas sunt res diuersę. ergo Deus potest conseruare substãtiam sine motu locali remota quantitate. hoc est falsum: ergo. probatur. in casu autem substantia haberet partem distantem à parte, aut non. si sic. ergo est quãta sine quãtitate. si non ergo partes sunt motę localiter: quia ante distabãt, & nunc nō distant.

Respondeo. quod in casu partes non distarēt: imo talis substãtia nullam partē integralē actu haberet. Ad probationē negetur cōsequētia. sed est fallacia consequentis ab antecedente habente plures causas veritatis ad vnam earum partes enim distare desinūt non per approximationē vnius ad aliam sed quia desinunt esse partes. conseruarētur igitur partes substãtiæ: sed non in esse partis. nihil enim potest conseruari sine eo quod est de ratione eius. sua quantitas autē est de rōne partiū, vt partes sunt: & licet illæ partes vt sunt substãtia, sint priores quantitate: tamē vt partes sunt posteriores quantitate.

Quintò. substantia materialis per seipsam, & per partes suas est præsens quantitati. ergo habet de se partem distantem à parte.

Respōdeo. Negatur antecedens. quia sicut nō habet partes ex se: ita nec præsentialitatē ad locū vel ad quãtum: sed hoc habet à quãtitate loquēdo de pręsentia locali: licet materia per seipsam sit præsens quantitati loquēdo de præsentia quam habet subiectum ad suum accidens.

Notandū autem ꝙ duo attribuūtur quãtitati. Primū est ꝙ quantitas est illud quo substãtia formaliter habet partes vnius rationis: & hæc nulla virtute potest à quantitate separari, nec sine quantitate fieri. Secundū est ꝙ quantitas est illud quo vna pars substantiæ distat situaliter ab alia: & hoc potest diuino miraculo ab ea separari: vt patet in eucharistia.

Contra eandem arguit Adam. 4. sen. quòd extensio non sit quid additum rei extensæ. primo quantitas potest esse non extensa: vt patet in sacramento. ergo si debet extendi, requiritur alia extensio: & eadem ratione arguit de illa: & sic in infinitum: hoc est falsum. ergo & primum.

Respõdeo. Extensio accipitur tripliciter. Vno modo pro ipsa quantitate. Alio modo pro esse, quòd dat subiecto suo & accidentibus sibi inhærentibus scilicet esse extenso. Tertiò pro respectu consequente substatiam vt est sub quantitate: qui respectus est in prædicamento situs: quia est ordo partium in toto vel in loco simul vel saltem in toto & sic non in loco. Extensio primo modo est quid absolutum de genere quantitatis. secundo modo etiam reducitur ad genus quãtitatis & est actualis distãtia partiũ adinuicem, tertio modo est respectus, qui sequitur ad extensionem. Secũdo modo dictũ ex quo enim partes distant habent ordinem in toto.

Ad argumentum conceditur prima consequentia: sed negatur secũda: quia illa extensio qua aliquid dicitur extensum: non est extensa: sicut albedo non est alba: sed est qua aliquid dicitur album: & licet illa extensio sit accidens diuisibile: non tamen sequitur quòd sit extensa sicut quod: sed sicut quo.

Secundo. Substantia est principium merè naturale intrinsecum faciendi partes plus distare quam ante. ergo est quantitas. tenet consequentia. antecedens probatur. condensetur aër per violentiam plus quàm sibi cõpetat: postea sibi relictus rarefit & partes magis distabunt. & nõ per quantitatẽ: quia ipsa est indifferens ad tantã vel tantã extensionẽ. ergo per formam substãtialẽ: quę requirit determinatam quantitatem.

Respondeo. Si antecedens intelligatur de principio formali: negatur: & conceditur consequentia. si de principio actiuo conceditur antecedens, & negatur consequentia. probatio autem concludit de principio actiuo.

Tertio. Remota quantitate Deus potest tenere partes substantiæ in sitibus in quibus erant. ergo distarent sed non per quantitatem.

Respondeo. Negatur antecedẽs: quia sicut non potest facere album sine albedine: ita nec patibile sine patibilitate vel sine formali principio partibilitatis: hoc autem est quantitas: nec quantitatem sine figura quæ naturaliter sequitur ad eam.

Quartò, Si quantitas est aliud à corpore quod est substantia. ergo potest intelligi & esse substantia: quæ est corpus sine quatitate. hoc est falsum: quia tunc corpus haberet esse spirituale & non corporeum.

Respondeo. Admissa prima consequentia, negatur falsitas consequentis. Ad probationem dico quòd haberet esse spirituale id est non extensum nec diuisibile: non tamen esse spirituale, id est immateriale..

Contra eandem arguit Aureolus, ꝙ quantitas non habeat alias partes à partibus materiæ. Primo si materia habet partibilitatem distinctã à partibilitate quantitatis: aut illa partibilitas est in materia causata à quantitate: aut nõ. ergo quantitas est superflua. si sic. aut efficienter aut formaliter, non primam: quia quantitas non est forma actiua, vt dicit Commen. 4. physi. non secundam, quia effectus formalis non est aliud à forma. partibilitas autem materiæ per te non est ipsa quantitas. ergo. Aureol[9].

¶Respondeo. Primo dico, antecedẽs esse verum. Nam in sacramento desinit esse substantia panis, & omnes partes eius remanent tamen partes quantitatis, est igitur alia & alia partibilitas. Ad improbationem dico, quòd partibilitas substantiæ est à quantitate formaliter. Ad improbationẽ negatur antecedens. aliud enim est albedo, & aliud esse ꝙ dat suo subiecto, ita dico de quãtitate. 3. parte q. 77. art. 1. ad. 3. Et tale esse est à dante formam efficienter, & à forma formaliter vel per quãdam naturalem sequelam. de ma. q. 5. art. 5. ad 16.

Secundo. Sequitur ꝙ in eodem esset multipliciter quãtitas. hoc est falsũ. probatur cõsequẽtia. per te alia est partibilitas quãtitatis, alia materię, alia formę, sed partibilitas est quãtitas. ergo probatur minor. Primo posita tali partibilitate in substãtia, ipsa est quanta. ergo partibilitas est quãtitas. Secundò quia remota partibilitate, corpus resoluetur in non corpus. ergo ab eo habet quòd sit corpus. ergo ea est quantitas Tertiò quia ex partibilitate conuenit rei quòd sit finita vel infinita. ergo.

Respõdeo. Quod partibilitas accipitur tripliciter. Vno modo pro essentia quantitatis, quæ est radix ꝙ aliquid habeat partes vnius rationis. Secũdo pro esse ꝙ dat subiecto scilicet esse partibile in tales partes. Tertiò, p relatiõe toti[9] ad partes & ecõtra, qua scilicet substãtia dicitur tota & partes dicũtur partes.

¶Ad argu. negatur consequentia. Ad

proba

probationē dico ꝙ licet partibilitas primo & secūdò modo sit quantitas, non tamen tertio modo dicta: & de tali conceditur ꝙ alia sit partibilitas materiæ, & alia quātitatis. Ad primam probationē dico ꝙ posita tali partibilitate, illud cuius est necessario habet partes, non tamen extra seinuicē positas siue extēsas: vt patet in sacramēto. quia illa quātitas nulli dat esse extensum. Ad argu. negatur cōsequētia. sed sequitur ꝙ talis partibilitas sit quātitas vel effectus quantitatis. Ad secūdum negatur consequentia, sed sufficit, quòd sit effectus inseparabilis à quantitate à qua res habet quòd sit corpus. Ad tertiū negatur antecedens. sed est effectus eius à quo res habet quòd sit finita vel infinita.

¶Et sic patet primo ꝙ aliud est quātitas aliud partibilitas respectiua: quia hæc est relatio partis ad totū, & econtra: & est de gñe ad aliquid aliud est extēsio respectiua: quia hæc est ordo partium in toto, & de genere positionis.

¶Secundò patet ꝙ est tātū vna partibilitas absoluta scilicet vna quātitas in eodē subiecto, quæ dat diuersas partibilitates respectiuas secūdū diuersa accidentia existētia in tali subiecto: aliā partibilitatem dat substantiæ: aliam albedini, aliam dulcedini quia alia est relatio totius substantiæ ad suas partes, alia albedinis ad suas &c.

Tertiò dico, ꝙ quantitas dat tātum vnum esse quātū omnibus per eā quātificatis: quia ab vna forma non procedit immediatè duplex esse vnius rationis: & hoc esse quod dat quantitas, est principaliter substantia & secundariò accidentium eius.

DISTINCTIO. XIX.

Irca. 19. dist. quæritur. Vtrum ex minima parte carnis Adæ potuerit formari corpus Euæ sine additione alterius materiæ.

CONCLVSIO I. Est deuenirè ad tam paruam carnem qua non potest naturaliter esse minor: saltem separabilis & per se existens. S. D. primo phy. † item prima parte. q. 7. art. 3. item 2. sent. dist. 30. q. 2. ar. 2. Huius ratio est. ad determinatam formam sequitur determinata quantitas: sed omne corpus naturale habet determinatam formam: ergo & determinatam quantitatem. *In propositione tex. consi 36.*

Contra arguit Scotus. † primò. Philosophus in libro de sensu & sensato † dicit formas sensibiles diuidi secūdum diuisionem continui: sed continuum est diuisibile in infinitum. ergo. Et ipse formæ sensibiles. *Scotus Lec. 15.*

Respondeo. Quod mens Philosophi est quòd sicut continuum est vnum in actu, & plures in potentia: ita & forma existens in continuo.

¶Vnde sciendū ꝙ aliquid esse in potentia contingit dupliciter. Vno modo quia nō habet propriū & separatū esse, sed potest habere illud: secūdo quia nō est per propriū & separatū esse: sed per esse totius: si loquatur de esse in potentia Secundo modo quælibet pars formæ naturalis dicitur esse in potentia, non autē accipiēdo esse in potentia primo modo: quia nec caput nec cor animalis est illo modo in potētia Non autē intēdit ibi Philosophus, ꝙ sicut quātitati non repugnat diuisio in infinitum: ita nec formæ naturali repugnat.

Secundò arguit, diuidi in partes integrales eiusdem rationis extensas nulli conuenit formaliter nisi per quantitatem. ergo conuenit cuilibet habenti quantitatem. antecedens patet consequentia probatur: quia nunquam effectus formalis separatur à sua forma.

Respondeo. Dicitur ꝙ duplex est diuisio. quædā est actualis separatio partis à parte: & loquendo de tali negatur consequētia. Alia est diuisio quæ nō importat nisi negationē vnius ab alio: & talis diuisio nō est realis separatio partium, sed actio interior negans hoc ab illo. Quātitas enim necessariò dat vtrāque diuisionem cuilibet formæ extense per eam: sed tantummodo secūdam.

Tertiò. Diuisio in partes eiusdem rationis cōsequitur per te quantitatē. ergo conuenit cuilibet quanto: sed minimum naturale est quantum. ergo.

Respondeo. Quòd diuisio cōsequitur quantitatem quo ad se: non autem quo ad sibi coniuncta: quia de ratione quantitatis est ꝙ possit illo modo diuidi, non autem est de ratione quanti vt quantum est: sicut per oppositū de ratione animæ rationalis est quòd sit indiuisibilis: non autem de ratione animati per eam. Quod igitur minimum naturale non possit diuidi in infinitum, hoc nō prouenit ex natura quan-

titatis, sed ex natura formæ naturalis quæ requirit determinata accidentia: secundum speciem & numerum & materiam,& figuram.

Quartò.Omne quantum est diuisibile:sed minimum est quantum. ergo.

Respondeo quòd aliquid esse diuisibile, contingit dupliciter. Vno modo in partes per se existẽtes:& sic negatur maior. Alio modo in partes quæ in aliud resoluuntur: & sic conceditur quòd minimum naturale est diuisibilè: sed facta diuisione partes diuisionis resoluerentur in continens.

Contra istam rationem arguitur.primo singulum eorum, in quæ diuiditur minimum:potest esse hoc aliquid.ergo nulli eorum repugnat per se esse.

¶Secundò sic partes sunt eiusdem rationis quo ad materiam & formam cum ipso minimo.ergo possunt per se esse,sicut & ipsum minimum.

¶Tertiò sic partes minimi sunt priores ipso toto naturaliter. ergo non repugnat eis posse esse per se sine toto.

¶Quartò sic remoto omni continente & omni corruptiuo: adhuc minimum esset diuisibile in partes ergo tunc non resoluerentur in continens: sed essent per se.

¶Respondeo ad primum negando consequentiam: quia per existentia non est passio consequens de per se naturam qualitercunque se habentem: sed speciali & determinato modo: ideo non oportet si vnum indiuiduum per se existit & aliud per se existat.

Ad secundum negatur consequentia:quia plus requiritur ad per se existere quàm ad esse indiuiduum alicuius naturæ: nam humana natura in Christo erat indiuiduum: non tamen per se existebat.

¶Negatur etiam consequentia:quia licet minimũ & pars minimi sint eiusdem rationis: tamen pars non habet illum determinatum modum, quem consequitur per se existentia.

Ad tertium negatur consequentia. Nam caput licet sit pars hominis: non tamẽ potest esse per se ante hominem: nec post hominem: nec sine homine. non enim omne prius potest esse sine posteriori, nisi loquamur de priori prioritate causæ efficientis vel formæ non eductæ de potentia materię, vel materiæ indifferenter ad diuersas formas.

Ad quartum negatur casus. Simpliciter scilicet remoueri omne corruptiuum:& poni aliquid diuisiuum carnis. Nam omne diuisiuum talis minimi esset eius corruptiuum.

Quintò principaliter non repugnat formæ naturali esse commune minino in ipso toto.ergo nec separatim.

Respondeo. Negatur consequentia. Quia aliquam dispositionem requirit forma naturalis in suo subiecto primo & adæquato & totali: quam non requirit in qualibet parte illius subiecti:& hęc dispositio est figura & quantitas: & ideo quia pars separata non habet illam dispositionem: ideo non potest esse subiectum talis formæ:dum autem erat in toto non erat primum & adæquatum subiectum, cuiusmodi esset dum separatur.

Sextò.Motus est forma naturalis & tamen in eo non est minimum, cum sit diuisibilis in infinitum.ergo.

Respondeo. Si loquamur de motu locali, conceditur totum: cuius ratio est:quia motus non distinguitur à termino,nisi secundum perfectum & imperfectum: per motum autem localem non acquiritur in mobili nisi respectus de genere vbi.Talis autem respectus diuisibilis est in infinitum:quia ita benè fundari potest in paruo, sicut in magno, cum sit modicæ entitatis. Similiter locus exterior, qui acquiritur per talem motum diuisibilis est in infinitum tali diuisione, quæ sufficiat motui scilicet secundum significationem partium sine actuali separatione illarum. Si autem loquamur de aliis motibus:negatur minor:quia nullus alius motus præter localem est propriè continuus,vt dictum fuit primo sententiarum.Et hoc tenet S.Do.secunda secundæ.q.24.art.6.

CONCLVSIO II. Corpus Euæ tantum quantum fuit in sua formatione fieri de costa Adæ absque additione materiæ: non fuit possibile. S. Doct.prima parte. quæst.nonagesima-secunda.art.3.ad primum.& q.119 arti. primo.& 2.sentent. distinct.18. quæst. prima arti. primo. Huius ratio est, quandocunque corpus magnum fit ex paruo hoc contingit per rarefactionem vel per additionem: sed corpus mulieris magnum factum fuit

ex

ex costa paruæ quantitatis, & non per rarefactionem: quia corpus mulieris non erat rarius costa in tanta proportione, in quanta erat maius. igitur hoc fuit per additionem.

Contra arguunt quidam, quòd naturaliter de paruo potest fieri magnum absque rarefactione, & additione materiæ. Hic supponuntur tria. Primum, ꝙ datur minimum naturale. Secundum, ꝙ elementa generantur ex inuicem. Tertium, ꝙ superiora generantur ex inferioribus secundum multiplicatam analogiam. puta ex vno pugillo terræ fiunt decem pugilli aquæ: vt dicitur secundo de generatione, † tunc arguitur sic. Minimum aëris cōuertitur in aquā, & non in minimo, minus cum elementò non datur per primam suppositionem. ergo in minimū aquæ: sed ex minimo aquæ possunt fieri decem minima aëris, per tertiū suppositū. ergo ex minimo aëris fiunt decē minima aëris.

Tex. com 37.

Respōdeo primò. Conceduntur supposita.

¶ Secundò dico, quòd quocunque paruo dato, semper est accipere minus. cum enim forma naturalis sit extensa: qualibet data cum sit continua, & diuisibilis, est dare minorem inexistentem toti.

Tertiò dico, ꝙ est dare minimum separatum, & per se existens: & ita ꝙ in minore non saluaretur species.

Ad argumētum dico, quòd minimū aëris conuertitur in aquam, & in minus secundum decuplum minimo separabili, illud tamen minus est coniunctum, & non separatum, & si istud coniunctum minus minimo separato conuerteretur iterum in aërem, conuerteretur in decem parua aëris coniuncta quæ non efficerent nisi vnum minimum aëris separati.

Durand. in 2. dist. 18. q. 1.

Secundò arguit Durandus † quòd hoc possit fieri diuina virtute. Multiplicatio est distincta à rareferatione, & additione. ergo potest fieri sine eis. consequentia nota: quia illa quæ sunt diuersa per essentiam possunt diuina virtute separari. antecedens probatur. tum quia multiplicatio terminatur ad quantitatem, & rarefactio ad qualitatem. ergo sunt distincta, cum actiones distinguantur ex terminis 5. phy. † tum quia rarefactio potest esse in accidentibus, quæ remanent in sacramēto: & tamen ibi non est multiplicatio materiæ cum non sit ibi materia. ergo, &c.

Tex. com. 18.

Respondeo. Conceditur antecedens. sed negatur consequentia: quia impossibile est eandem qualitatem, vel substatiam accipere maiores dimensiones, quin eo facto efficiatur rarior: & ideo raritas sequitur ad talem multiplicationem naturali sequela, & hoc modo non possunt per quęcunque.

¶ Dico secūdò, ꝙ rarefactio est causa augmēti quantitatis quodammodo in genere causæ efficientis: & augmentatio est causa rarefactionis in genere causæ materialis, & ideo diffinitur rarefactio ꝑ hoc, ꝙ est materiā accipere maiores dimensiones tanquam causam per effectum notiorem quo ad nos, & naturaliter consequentem, & inseparabilem. hoc elicitur ex. D.S. primo sententiarum dist. 17. q. 2. ar. 1.

¶ Dico tertiò, ꝙ in rarefactione subiectum ipsius qualitatis vel saltem aliqua qualitas inhęrens ipsi quantitati accipit maiores dimēsiones quā prius, & ideo in eucharistia potest esse rarefactio ratione qualitatū inhærentium quantitati. Philosophi autem diffiniebant rarefactionem per hoc, ꝙ est materiam accipere maiores dimensiones: quia putabant quantitatem non posse separari à materia. Ad talem autem raritatem in eucharistia sequuntur duo. primum est intensio dimensionum. secundum est, qualitatum inhærentium dimensionibus maior extensio quàm prius.

Tertiò arguitur. Quælibet materia quantum est de se est in potentia ad magnum & paruum. ergo Deus potest facere de paruo magnum sine rarefactione, & additione. cōsequentia patet. antecedens probatur: quia materia de se non est quanta, & ideo omnis materia æqualiter se habet ad susceptionē magnitudinis, & paruitatis.

Respondeo. negatur antecedens, scilicet, ꝙ materia quælibet æquè indifferenter est in potentia ad quantitatem paruam & magnā, quia etiam loquendo de potentia obedientiali: quia nulla creatura est indefinitæ capacitatis. S. D. 3. sen. dist. 30.

Quartò. Deus potest facere quantum sine raro, & denso, & sine materia, & posset mutare illud de magno in paruum.

Respondeo. negatur antecedens: pro prima parte. quia si quantitas esset separata ab omni subiecto, & omni forma, non posset augeri per modum intensionis, sed solum per modũ additionis, cum intensio fiat per hoc ꝙ modus quantitatis, vel eius effectus formalis ꝑfectius participatur à formis superuenientibus quantitati, vel per hoc quòd quãtitas magis participatur à subiecto, primo autẽ modus semper cõiunctus est rarefactioni.

Quintò. Parua quantitas, vel materia habet in se infinitas partes sicut & magna. ergo quicquid potest fieri ex magna, potest etiam fieri ex parua.

Respondeo. negatur consequentia, quia in parua materia, licet sint infinitæ partes, non tamen tot, sicut in magna.

Henric. Sextò arguit Henricus 7. quoli. q. 8. Deus quia non præsupponit materiã potest agere sine materia: ergo etiam ex quacunque materia nudè considerata potest agere quicquid voluerit.

Respondeo. Negatur argumentum: quia est fallacia figuræ dictionis, mutãdo quid in quantũ. cum enim dico materia absolutè sumpta, intelligitur ipsa nuda essentia materiæ. cum verò dicimus materiæ costę, vel huiusmodi rei intelligitur sub dimẽsionibus, & quantitate.

Septimò. Materia est indiuidualis. ergo additio materię ad materiã nõ facit maius. si ergo ante additionẽ materiæ ad costã, nõ potuit ex ipsa formari corpus Euæ. ergo non post additionem.

Respondeo. Negatur consequentia. quia materia q̃ fuit addita costæ, erat sub dimensionibus, per quas extẽdebatur, & erat diuisibilis: & ideo additio materiæ ad materiã constituebat aliqd maius post additionẽ quàm prius. Conceditur tñ ꝙ si duæ materiæ separẽtur à quãtitate quacunq;, additio vnius ad aliam non efficeret aliquid maius: sed casus est impossibilis: quia tunc non essent duæ materiæ adinuicem distinctæ, quarum vna alteri posset addi.

DISTINCT. XX.

Irca 20. distinctio. quæritur. Vtrum in statu innocentiæ virgines peperissent tantum prædestinatos.

CONCLVSIO. I. In statu innocentiæ fuisset generatio per coitum. 1. parte. q. 98. artic. 2. Ratio est: quia generare simile in specie, & per coitum pertinet ad perfectionem hominis secundum statum animalis vitæ. ergo non defuisset homini in statu innocentiæ.

CONCLVSIO. II. In statu innocentiæ coitus coniugalis non soluisset totaliter virginitatem: sed quo ad aliquid. 2. sen. dist. 20. q. 1. ar. 2. prima secundæ. q. 98. ad quartum. secunda secundæ. q. 152. artic. 1. Ratio huius est, quia principale in virginitate est propositum abstinendi ab experimento delectationis venereæ contra rectam rationem, vel integritas carnis: sed in statu innocentiæ alterum, vel vtrumque illorum permansisset cum coitu coniugali.

Notandum ꝙ virginitas põt quintupliciter accipi. Primo ꝓ integritate mẽtis & corporis cum firmo proposito cõseruandi talem integritatem, quantum in se est: & vlterius cum voto formãte tale propositum. Secundò, prout includit duo prima: non autẽ tertiũ. Tertiò, prout includit solum primũ, secũdum integritatẽ mentis & corporis. Quartò pro sola integritate mentis. Quintò ꝓ sola integritate corporis. horũ autem modorum primus est strictissimus, & illo solo virginitas est virtus. secunda secundæ. q. 152. ar. 3.

Secundò notandũ ꝙ integritas mentis põt esse quadrupliciter. Quãdoque enim importat rectitudinẽ rationis, & appetitus. & cum hoc immunitatem à consensu in delectationem veneream pro præsenti, & præterito, & futuro. Quandoq; importat dissensum in talẽ delectationem in futurum: non autem delectationẽ consensus pro præterito. Quandoq; verò importet solũ actualẽ persistentiam mentis in bono castitatis, licet non in hoc particulare bonum quod est abstinere à delectatione in castitate coniugali. Quandoque verò importat solam priuationem peruersæ rationis, & peruersi appetitus.

Tertiò notandum, quòd integritas corporis potest esse triplex. Prima est inexperientia venereæ voluptatis, & integritatis membri corporaliter. Secunda importat primũ non secundum. Tertia econtrario.

Quar

Quartò notandum, quòd propositum seruandi tales integritates potest esse triplex. Primum est propositũ seruandi talia in futurum in omnem euentum. Ita quòd pro nullo bono temporali, vel spirituali æquè bono, vel meliori talia dimittantur. Secundum est quo quis proponit talia seruare: paratus tamen relinquere pro meliori bono, si occurreret casus. Tertium est quo quis paratus est talia seruare, si posset, vel si Deus iuberet, aut recta ratione dictaret: dato, quòd non seruet talia quia nõ potest, vel quia Deus vel ratio dictat sibi oppositum pro nũc puta quòd nubat, vel reddat debitum vxori.

¶ Dico igitur, ꝙ in quocunque statu per coitum voluntarium coniugalem amittitur virginitas strictè sumpta: tamen in statu innocentiæ cum tali coitu stetisset virginitas secũdo vel tertio, quarto modo dicta: quia cum tali coitu staret integritas mentis tertio, & quarto modo dicta, staret etiã integritas corporis tertio modo dicta. Et propositum seruandi tales integritates, & illa actualis absorptio rationis, quæ cõcomitatur talem actum in statu isto, nõ fuisset in statu innocentiæ. Et per hoc patet responsio ad argumenta Durandi, quæ procedunt solum de virginitate strictissimè accepta.

CONCLVSIO III. In statu innocẽtiæ non omnes, qui nunc sũt electi, nati fuissent, & multi qui nunc sunt damnandi nati essent licet tunc non damnarentur S. D. quoli. 6. q. 8.

Ratio huius est, quia variatis parẽtibus variantur filij, sed in statu innocentiæ alij fuissent parentes, quã modo sint saluandorum. tum quia vnus vir non coisset cum multis mulieribus, tum quia nulla mulier coisset cum pluribus viris. Cuius oppositũ modo contingit, & ex tali concubitu nascuntur modo filij qui saluantur, tunc damnati nec saluati essent.

Scotus in præsenti distinctione.

Contra arguit Sco. probando quod solum tunc electi fuissent nati in statu innocentiæ. Primò Deus vult primus bonitatem suã, & postea gloriam creaturæ rationalis. & postea gratiam, & postea istum beatificabilẽ esse nasciturum à tali parente, ergo parentes cum sint posteriores non poterunt variare determinatos beatificandos à diuina voluntate.

Respondeo. primo posset negari antecedẽs. quia licet gloria, & gratia sint secundum vnum ordinem similiorem Deo, & eius bonitati quàm substantiæ, tamen secundum considerationẽ sunt posteriora. vno modo enim accidẽs est perfecti⁹ subiecto, alio modo econtra.

¶ Dico secundò, ꝙ licet Deus ab æterno determinauerit numerũ electorum, tamen hoc fecit cum præscientia futuri casus. Vnde si nullus vnquã peccasset, multi essent nunc electi, qui non non sunt electi nũc. nec valet cõsequẽtia. parentes non possunt variare determinationem numeri prædestinatorum. igitur non alij sunt nunc, & alij essent tunc. Cuius ratio quia variatio importat successionem, qua aliquid prius existens destructum fit. hoc autem nõ infertur ex hoc quod dicitur ꝙ in tali casu sic fuisset, & in præsenti aliter est, qa isti duo casus non sibi succedunt cum vnus eorum nunquam fuerit.

Secundò arguitur, quia hoc dicit Gregorius in quarto moralium.

Respondeo. ꝙ illa auctoritas intelligitur, ꝙ nullus natus ex Adam ex tali origine haberet obstaculum suæ salutis, sicut nunc multi habent.

Tertiò arguitur sic. Idẽ effectus numero potest esse à diuersis causis, ergo idem filius numero potuisset esse à diuersis parentibus, & sic illi electi qui nunc nascuntur ex parentibus reprobis, nati fuissent ex aliis parẽtibus electis, ergo, &c. antecedens probatur. Nã ignis a. talis quãtitatis, & virtutis ꝓduceret eundẽ ignẽ numero, quẽ produceret ignis b. eiusdẽ virtutis, & quantitatis, si in eandem materiam agerent.

Rñdeo. negatur antecedens. ad ꝓbationẽ similiter, qa ille idẽ numero ignis q generatur ex a. agente naturali non potest naturaliter generari ab alio agente naturali: licet sit eiusdem speciei cum a. & eiusdem virtutis, & omnino similis dispositionis ad agendum. Quia causa, & effectus sibi proportionabiliter correspondent vt sicut à calido fit calidum: ita ab hoc calido fit hoc calidum. Aliter inter causam efficientem, & suum effectum non esset ordo per se sed à casu. nec effectus particularis haberet causam signatam sed indifferentem. Item ex illa maxima Scoti sequeretur, quòd in casu quo multa

luminaria æqualis virtutis,& æqualiter approximata eidem diaphano essent: non intensius lumen causarent, quàm vnum solum: cum secundum Scotum illum & eundem effectum, quem causaret vnum illorum luminarium, causaret quodlibet illorum, & non alium. hoc autem est manifestè falsum.

Contra hanc responsionem arguit Scotus & Okam. Approximentur duo ignes stuppæ, ita quòd quodlibet illorum incendetur, alio amoto, tunc in stuppa causabitur vnus ignis,& ille idē numero causaretur à quolibet illorum per se.ergo,&c.

Respondeo. negatur minor. Quia variato efficiente qualitercūque in numero,est alius, & alius effectus secunnum numerum.

Quartò arguunt alij. Idem effectus numero est corruptibilis naturaliter ab hoc agente,& ab alio naturaliter distincto,ergo est producibilis.tenet consequentia à simili. antecedens patet. Quia ille calor qui corrūpitur ab vna aqua,ita benē potuit corrumpi ab alia.

Respondeo..Negatur consequentia. aliàs posset probari,ꝙ à pluribus secūdum speciem equus sit naturaliter producibilis.quod constat esse falsum. Nā equus est corruptibilis ab aqua, & ab igne.

Quintò. Eiusdem effectus possunt esse duo fines totales, ergo duæ causæ agentes.

Respondeo negatur consequentia. Instatur enim sicut, & præcedenti argumento.

Sextò.Si ille numero calor qui producitur ab a. igne, non posset produci ab alio igne:tunc inter indiuidua eiusdem speciei esset ordo essentialis dependentiæ.

Respondeo.esset inconueniens,ꝙ vnum indiuiduum dependeat ab alio eiusdem speciei tanquam à per se causa extrinseca.Et si dicatur in indiuiduis est processus in infinitum:ergo non est inter ea ordo per se.Dico,quòd respectu vnius effectus nō sunt infinitæ causæ essentialiter ordinatæ. & hunc sensum habet Philosophus.† potest tamen esse quòd ab aliquo tanquam a. per se dependeat aliud vt ab a. dependeat b. sic quòd b. non possit naturaliter produci nisi ab a.& a.b. dependeat c. & sic in infinitum. sic enim nō ponitur vnus effectus numero depēdere à causis infinitis essentialiter ordinatis.Nam causæ essentialis ordinatæ omnes simul causant quod non cōtingit in ꝓposito.

Tex. com. 6. & seq.

Septimò. Illa numero sensationem, quam causat vnum ouum:possum causare aliud,si Deus poneret vnum aliud ouum, totaliter simile in eodem situ subtrahendo causalitatem prioris, ergo,&c.Antecedens probatur.quia alias posset sensus percipere differentiā inter vnum ouū & aliud, quod est falsū.

Respondeo.negatur antecedens. Ad probationem negatur consequentia. quia homo non potest naturaliter percipere omnem obiectorum alietatem & differentiam.

DISTINCT. XXI.

Irca distin. 21.quæritur.Vtrū homo in statu innocentiæ potuerit peccare venialiter.

F. Isidor. Mediola.

PRO quæstione sit hæc conclusio.Non fuit possibile hominem durante statu primo innocentiæ peccare venialiter.Hanc ponit S. Tho.prima secundæ.q.89.ar.3. Item secundo sen. dist.21.q.2.ar.3.Item de malo.q.7.& in aliis locis.

Huius ratio est. In illum non cadit peccatum veniale primo, & præcise,in quo non potest esse motus subitus in id quod est charitati contrarium: nec inordinatio circa ea, quæ sunt ad finē, seruato recto ordine circa finem. Sed homo primus quamdiu fuit in primo statu innocentię,erat huiusmodi:igitur in tali statu non potuit peccare veniali ter præcise id est non committere peccatum veniale ex se, & nullo modo mortale. maior, & minor patent ex prædictis.

Contra conclusionem arguit Aureolus primo. Cum quacumque gratia potest nūc stare veniale in perfectissimis, ergo etiam tunc.probatur consequentia. quia donum innocentiæ non coniungebat perfectius vltimo fini. antecedens probatur.1.Io.1.dicit. Si dixerimus quia peccatum non habemus: ipsi nos seducimus.

Aureo.

¶ Respondo.Argumentum hoc peccat per fallaciam secundum non causam vt causam. Nō enim ideo illud est quia donum illud magis coniungeret vltimo fini quàm gratia Ioan. Baptistæ vel

Cur in statu innocētia non fuissent venialia.

vel Hieremię vel apostolis in eorū vltima sanctificatione collata, sed potius, ideo: quia donum illud non solū subdit mētem Deo, verūetiam corpus animæ & omnes potentias inferiores rationi: imo generaliter omnia inferiora quæ sunt in homine suis superioribus, intātum ꝙ ordines inferiores violari nō poterant, nisi prius natura vel tēpore sublato superiori. de malo. q. 7. ar. 2.

Ex quibus patet, ꝙ consequentia primi argumenti nō valet, quia sumit pro causa, quod non est causa. Et quomodo imperfectè concipit virtutem iustitiæ originalis, & quomodo non tangit oēs ordines illius status, sed tantum primū. Item quomodo imperfectè cōcipit causam peccati venialis. Hoc enim nō contingit ex coniunctione vel separatione ad vltimum finē, sed potius ex peruersitate inferiorum ordinum, vtputa, quia sensualitas non perfectè subditur rationi, vel quia ea quę sunt ad finē nō perfectè subdūtur ordini finis, vel quia conclusiones non stant sub ordine primorum principiorum.

Præclara expositio radicis peccati venialis.

Secundò arguit supponendo, ꝙ aliquis actus ex genere sit peccatum veniale, puta verbum ociosum, sed Adam potuit ociosè loqui: ergo aut Adā peccasset venialiter aut mortaliter. Non mortaliter, quia nimis difficile Deus obligasset viatorem si in illo statu teneretur ad mortale, ad faciendum melius aut expedientius, aut ad vitandum retardationem ad melius. ergo peccasset venialiter.

Respondeo. Negatur minor. Quia ꝙ quis venialia committat, non pōt esse nisi ex duobus, vel quia mēs auersa est ab vltimo fine, vel quia inferiora non perfectè subduntur superioribus, vt dictum est. de malo. q. 7. ar. 7.

DISTINC. XXII.

Irca. 22. di quęritur. Vtrū alicui creaturæ possit cōferri, ꝙ sit impeccabilis per naturam.

CONCLVSIO I.

Impossibile est aliquam rationalem naturam factam vel factibilē esse impeccabilem per naturam. prima parte. qō. 64. art. 1. & 2. sen. distinctione 23. q. 1. art. 1. Et de veritate. q. 24. arti. 7. Huius ratio est, quia quælibet talis potest in suo actu à rectitudine declinare, & adhęrere causę, & non adhęrere.

Sed notandum est mentem S.D. esse ꝙ aliqua creatura rationalis vel intellectualis potuit esse impeccabilis, hoc modo quod non potest transgredi legē naturalem, cum quo stat ꝙ nulla creatura rationalis potest esse impeccabilis per naturam, habito respectu ad legem supernaturalem, quia in omni tali potest esse inconsideratio vel error circunstantiarum rei eligibilis. Circunstātiarum dico, quę sumuntur ex lege supernaturali fidei vel disciplinę. Has enī nulla creatura potest secūdum se nosse cum dependeant ex mera Dei volūtate, & reuelata semel non semper considerantur. Ex quo patet ꝙ possibile est dare creaturam, quæ per naturā sit impeccabilis quo ad legem naturalem. S. D. de malo. quęst. 16. articulo tertio. & articu. 2.

Contra arguunt quidam primò. esse impeccabile per naturam, non arguit infinitam perfectionem: ergo est communicabile creaturę.

Respondeo. negatur antecedēs. quia nihil potest esse impeccabile per naturam, nisi non habeat superiorem regulam à qua dirigi debet, & hoc est Deus.

Secundò sic potest fieri aliqua creatura quę naturaliter videat diuinam essentiā: ergo talis erit impeccabilis per naturam: consequentia nota. probatur antecedens. lumen glorię non excedit in infinitum lumen naturalem: ergo aliqua creatura potest fieri, cuius lumen naturale ęquabitur lumini glorię: ergo per tale lumen naturale videbit Deum.

Respondeo negatur antecedens. Ad probationem negatur consequentia. Cuius rationē assignat S.D. 2. sen. distinctione vigesimatertia, quęstione prima, articulo primo, ad quintum. Quia illa duo lumina sunt diuersarum specierū, sicut non valet consequentia homo nō excedit in infinitum brutorum genus: ergo potest dari brutum æqualem homini. Item quia lumen gloriæ inest creaturæ tantum ex influentia Dei, ergo non potest illud habere per naturam, nisi efficeretur natura diuina.

Duran. in 2. d. 23 q. 1. Contra hoc arguit Durandus† hãc regulam vel cõsequentiã non tenere, nisi illud sit vnius rationis in vtroque. Quia cum effectus ęquiuocus nunquã ęquetur suę causę, sed gratia & gloria sunt effectus Dei æquiuoci, ergo per istos effectus nunquam creatura ęquaretur Deo, etiam si haberet eam naturaliter.

Respondeo primò. Negatur antecedens: quia enim lumē glorię est necessaria & sufficiens dispositio ad hoc, ꝙ diuina essentia vniatur intellectui creato tanquam forma intelligibilis, ita ꝙ teneat locum virtutis actiuę in hoc qđ fortificat lumen intellectus creati, & passiuè in hoc ꝙ disponit intellectum creatum, & ideo sicut est impossibile habere naturaliter virtutē inseparabilem à forma ignis, & non habere formam ignis naturaliter sibi vnitam, ita impossibile est ꝙ alicui sit naturale lumē glorię, & ꝙ diuina essentia non sit ei naturaliter vnita, & sic tenet tam in his quę sunt diuersarum rationum, quã in his quæ sunt vnius. s. ꝙ inferior natura non potest habere naturaliter id quod est necessaria dispositio ad superiorem naturam: nisi etiam habeat talē superiorē naturam sibi naturaliter vnitã. Et licet creatura habens etiam per impossibile naturaliter gratiã & gloriam: non ęquaretur Deo simpliciter, sequitur tamē ꝙ illa creatura naturaliter esset Deus per participationem vltimatam, quod est impossibile.

Tertio. Deus posset facere visum corporalem, qui videret omnia visibilia suo lumine naturali. ergo & intellectum, qui videret omnia intelligibilia suo lumine naturali.

Respondeo. Negatur consequentia: quia lumen corporale potest esse connaturale oculo creato, non autem lumen gloriæ alicui creaturæ, vt dictum est.

Aureol. Quartò arguit Aureo.† cõtra quoddam factum in probatione conclusionis. s. ꝙ nulla volũtas creata est impeccabilis, quia est ex nihilo. Contra. creatura ex gratia potest esse impeccabilis, & tamen ex gratia est de nihilo: ergo, &c.

Respondeo. Negatur consequentia: quia gratia cõsummata, quæ est lumē glorię est vltimata participatio diuinitatis, ita quòd anima per tale lumen si sit inhærens, non solum per modum passionis, sed per modum habitus fixi, trahit animam ad Deum, qui non est ex nihilo, & ideo similitudo non tenet.

Quintò. Deus potest creare vnã intelligentiam, quę sit essentialiter visio Dei, sed talis erit naturaliter impeccabilis. ergo.

Respondeo. Negatur antecedēs: quia implicat aliquid naturaliter subsistens esse visionem Dei, & non esse infinitam.

DISTINCT. XXIII.

Circa. 23. distinctio. quæritur. Vtrum in statu innocentiæ Adam viderit Deum per essentiam.

CONCLVSIO I. Primus homo Deum per essentiam nõ vidit secundum communem statum huius vię. prima parte. q. 94. ar. 1. & de veri. q. 18. ar. 1. Huius ratio est, quia in illo statu erat potens peccare. ergo ex conditione status non videbat Deum per essentiam, tum quia nullus viator nondum beatus Deum per essentiã vidit, sed Adam ex cõditione status erat viator, nondum beatus. ergo.

CONCLVSIO II. Adã in primo statu cognouit Deum quadã altiori cognitione, quã aliquis vnus viator post peccatum cõmuniter. prima parte. vbi supra. & de veri. vbi suprà. ad primũ. & 2. sen. dist. 23. q. 2. artic. 1. Huius ratio est, quia cognoscebat Deum per speciem, non à phantasmatibus abstractã, sed ex irradiatione diuini luminis impressam. *Duran. 1. in 2. dist. 23. q. 2.*

Cõtra arguit Duran.† Primò illa cognitio nõ fuit intuitiua, quia tũc fuisset beatifica, nec abstractiua, quia vel per illam cognouisset Deum esse trinum, & vnum euidenter: non secũdum, quia non fuisset altior cognitione naturali, cum nulla sit altior nisi illa quæ est per fidem. Non primum, quia abstractiua præsupponit priorem cognitionem ex qua deducitur, sed in primo viatore non potest esse aliqua cognitio ex qua euidens cognitio abstractiua de Deo possit deduci: ergo, &c. maior patet.

tet,tum quia Deus non cognoſcit alia abſtractiuè,niſi cognoſcendo ſe intuitiuè.Similiter Angelus:ſimiliter in nobis abſtractatiuam intellectiuam præcedit intuitiua ſenſitiua. Cum intellectus non habeat immediatum ordinem ad res exteriores, ſed ſolum mediante cognitione ſenſitiua exteriori.

Reſpondeo negatur antecedens.pro ſecũda parte fuit enim abſtractiua nec cognouit Deum eſſe trinum, & vnum euidenter,ſed fide tenuit.S.D.de veri. quæſtione decimaoctaua.articulo tertio.Ad improbationem negatur conſequentia.quia fides Adę fuit altior noſtra,vt ponit S.D.ibidem,quia fuit per loquutionem inferiorem.

¶Sed quia in eo argumento quod ex hoc ſolutum eſt, multa falſa implicat:ideo notandum eſt primo,non eſſe verum,quòd omnis notitia abſtractiua prẹſupponat intuitiuam ex qua deducatur.

¶In Deo quidem non eſt, niſi vnica cognitio qua prius ſecundum modum noſtrum intelligendi intelligit eſſentiam ſuã intuitiuè, & creaturas abſtractiuè,& non hoc ex aliquo eſſentiali ordine inter abſtractiuam & intuitiuam:ſed quia per eandem intelligibilẽ formam intelligit principale obiectũ, ſcilicet eſſentiam ſuam, & ſecundum, ſcilicet creaturas. Similiter cognitio qua angelus intelligit alia à ſe,non deducitur cauſaliter à notitia intuitiua, qua ſeipſum cognoſcit. Quia per aliud intelligit ſe & per aliud alia à ſe,verum eſt tamen ꝙ in nobis intuitiua præcedit abſtractiuam,quia intelligimus per ſpecies à phantaſmatibus abſtractas, quod nõ eſſet ſi intelligeremus per ſpecies à Deo influxas. Cauſa autem, ꝙ intellectus & ſenſus interiores nõ poſſunt exire in actum, niſi præſuppoſita ſenſatione exteriori:eſt quia ſecũdum communem curſum intellectus & vires ſenſitiuę interiores non acquirunt ſpeciem ſenſibilem,aut intelligibilem, niſi miniſterio virium ſenſitiuarum exteriorum:huius autem oppoſitum fuit in Adam:& poſſet fieri in nobis virtute diuina & ſic per accidens eſt,quòd intellectio abſtractiua præſupponat ſenſationem intuitiuam.Cauſa autẽ quare ſenſus exteriores ſint intuitiui, non autem interiores, nec intellectus eſt non propter immediatum ordinem ad res ad extra. Quia ſcilicet ſenſus exterioris cauſetur ab obiecto ſiue ſpecie media,aut quia non ſequatur aliam cognitionẽ,ſed quia intellectus & ſenſus interior pro ſtatu iſto non directè, & immediatè cognoſcũtur ſingulare ſenſibile & materiale extrinſeci,inquantũ huiuſmodi,quo ad ſuum exiſtere, & alias conditiones indiuiduales. cuius ſignum eſt, quia cognoſcunt rem ſiue ſit exiſtens,ſiue non. Talia autem poſſunt certitudinaliter iudicari per ſenſum exteriorem,quia ſpecies qua ſenſus exterior fit in actu,repreſentat huiuſmodi conditiones particulares obiecti.Et quia ſpecies quæ eſt in intellectu angelico repreſentat res quantum ad iſtas conditiones particulares,ideo angelus per eam cognoſcit res intuitiuè. Dico tamen,quòd etiam intellectus cognoſcit intuitiuè actum ſuum, & ſeipſum,& eſſentiam animæ,& phantaſia intuetur phantaſmata,licet non res exteriores. Diſtinguitur ergo intuitiua cognitio ab abſtractiua,quia intuitiua habet immediatum ordinem ad obiectũ in ratione termini, id eſt quàm immediatè terminatur ad obiectũ,& ad indiuiduales conditiones obiecti neceſſarias,aut contingentes,ſiue cauſetur ab obiecto ſiue non.Ex natura autem notitiæ abſtractiuè non eſt quòd per illam talia certitudinaliter cognoſcantur, ſed terminatur ad quidditatem obiecti nudam, aut quidditatem ſub conditionibus præſentibus, aut præteritis, aut confictis per ipſum cognoſcentem, ſicut patet de phantaſia.

Secundò. Prima cognitio eſt entis in actu, ſed talis eſt intuitiua. ergo omnis alia cognitio præſupponit intuitiuam.ſed in puro viatore non poteſt præcedere aliqua cognitio, ex qua deducatur illa abſtractiua,quam tu ponis: ergo in eo non eſt illa abſtractiua.

Reſpondeo. Negatur maior,quia prima cognitio animæ poteſt eſſe alicuius futuri,non exiſtentis in actu,vt patet ſi in primo inſtanti ſuæ creationis infunderetur ei talis cognitio,& ſuſpenderetur oĩs alia cognitio reſpectu cuiuſlibet alterius ſubiecti.Et cum dicitur.9. meta.

meta. vnũquodque cognoſci inquantum eſt ens actu, hoc non intelligitur de actuali exiſtentia,ſed de actualitate eſſentię: vtputa,quia nec materia nec compoſitum cognoſcitur à nobis, niſi per formam quę ſemper eſt actus in genere eſſentiarum,imo primũ quod intelligitur à nobis in iſto ſtatu eſt quid confuſum,& vniuerſale abſtrahens ab eſſe & non eſſe.Negatur etiam minor, quia ens in actu etiam ſecundum arguentem poteſt cognoſci abſtractiuè. Negatur etiã vltima conſequẽtia, quia dato ꝙ prima cognitio animę ſit intuitiua non ſequitur,ꝙ omnis abſtractiua ſequens ſit cauſata ab illa,quia nõ ſemper prioritas temporis arguit prioritatem cauſalitatis.

Sciendum etiam ꝙ non omnis,notitia habita per ſpeciem immediatè ſumptam ab obiecto eſt intuitiua, quia vltra hoc requiritur ꝙ ipſum obiectum repreſentet potentię cognoſcitiuę, aut per eſſentiam obiecti vnitam potentiæ per modum formæ intellectualis, aut ſenſibilis,vel per aliquam ſpeciem obiecti perfectè repreſentantem ipſum quantum ad eſſe vel non eſſe, & alias conditiones indiuiduales contingẽtes, aut neceſſarias, ſecundum quas exiſtit in rerum natura ſecundum ſe.Nõ omnis autem ſpecies repreſentat Deum quantum ad iſta neceſſariò, & ideo nõ omnis cognitio Dei per ſpeciem eſt intuitiua.

Tertiò. Cognitio intuitiua de Deo non poteſt communicari vatori, cum ſit beatifica.ergo nec abſtractiua.conſequentia patet, quia abſtractiua non eſt imperfectior intuitiua, cum Deus ab æterno habuerit de rebus cognitionem abſtractiuam,& nunc intuitiuam, & ſic in cognitione profeciſſe. Ex his vult Durandus quòd notitia abſtractiua nulla communicari poſſit puro viatori per ſpeciem infuſam altiorem communi cognitione, qua Deus cognoſcitur naturaliter ex creaturis,vel per lumen fidei.

Reſpondeo.Negatur conſequentia. Ad probationem negatur antecedens, quia Deus cognoſcit pręſentia & futura & præterita intuitiue, & poſito ꝙ de talibus non habeat notitiam intuitiuam,ſed abſtractiuam, tantum non ſequitur notitia intuitiua Dei de antichriſto non eſt perfectior abſtractiua. ergo ita eſt in nobis. Tum quia eadem notitia Dei quandoque eſt abſtractiua, quandoque intuitiua per ſolam mutationem obiecti, ſecus eſt in nobis.Tum quia nobilitas diuinæ notitiæ menſuratur tantum ex parte obiecti increati,quod eſt primarium,& nõ ex parte obiecti creati quod eſt ſecundarium, ſecus autem eſt in nobis, in quibus tales notitię habẽt diuerſa obiecta principaliora.

Quartò.Contra eandem arguit Scotus oppoſito modo, probando quòd virtute diuina poſſit communicari puro viatori cognitio certa, & expreſſa de articulis fidei,puta quòd Deus ſit trinus & vnus. Primo talis cognitio non ponit viatorẽ extra terminos viæ ſi ſit abſtractiua. ergo poteſt ei communicari.antecedens probatur. Quia ſola intuitiua ponit extra terminos:ergo non abſtractiua, tunc vltra poteſt communicari,ergo communicata fuit Adæ.

Reſpondeo. primo negatur vltima conſequentia,quia non omne poſſibile communicari viatori fuit Adę communicatum. Dico ſecundò non repugnare quin virtute intuitiuę, qua beatus intuetur Deum,poſſit in eo cauſare abſtractiua talis,qua euidenter appareat Deum eſſe trinum & vnum. Et ſic haberet vnam cognitionem beatificam & aliam non beatificã, quicquid tamen ſit de viatore,negata eſt vltima conſequentia.

Secundò arguit.Cognitio abſtractiua quantumcunque perfecta,eſt prior intuitiua,quę ſola eſt beatifica:ergo poteſt haberi ab homine ſine cauſa:conſequentia patet: antecedens probatur. Cognitio intuitiua cum reſpiciat rem ſecundum eſſe pręſentialis exiſtentiæ ſe habet per additionem ad abſtractiuam,quæ reſpicit rem ſecundum eius quidditatem abſolutè:ergo eſt poſterior abſtractiua.

Reſpondeo. Primò negatur vltima conſequentia,quæ deberet inferri,quia dato,quòd ſit poſſibilis illa cognitio, non tamen ſequitur,quòd fuerit communicata Adę.Secundò negatur quòd abſtractiua ſe habeat ex additione ad intuitiuam ſiue additio intelligatur ſecundũ pręſuppoſitionẽ ſiue intelligatur

quòd quicquid cognoſcitur per iniuſtitiam, cognoſcitur per abſtractiuam & vltra.

Tertio.ſi eſſentia diuina eſſet præſens intellectui noſtro in ratione obiecti naturaliter mouentis,cauſaret talem expreſſam cognitionem: ſed illa cognitio eſſet abſtractiua:ergo voluntas poteſt diuinam hoc facere ſine tali præſentia.

Reſpondeo. negatur conſequentia. immo ſequitur oppoſitū eius:quia illo caſu eſſentia cauſaret cognitionem intuitiuam,& non abſtractiuam:ergo ſequitur quòd voluntas ſine tali præſentia poſſet cauſare cognitionem intuitiuam.quòd eſt contra Scotum,

Quartò.Paulus poſt raptum cognouit Deum eſſe trinum & vnum. ſed illa cognitio fuit abſtractiua:ergo talis cognitio eſt poſſibilis viatori.

Reſpondeo ad antecedens,quòd illa cognitio poſt raptum non fuit expreſſa cognitio diuinę eſſentiæ nec viſionis beatæ, ſed ſolum in quodam confuſo recordabatur, ſe Deum vidiſſe: quia omnis cognitio memoratiua fit per aliquam impreſſionem repræſentantem rem memoratam per modum obiecti medij.

Ex iſtis patet primum hominem deueniſſe in cognitionem Dei non per demonſtrationem ſumptam ab aliquo effectu, ſicut nobis eſt neceſſarium:ſed ſimul in ipſis effectibus præcipuè intelligibilibus Deum ſimul cognoſcebat. & ſpecies primo homini impreſſa & tale medium erat expreſſa Dei ſimilitudo repræſentans expreſſè diuinam eſſentiam quo ad rationem alicuius attributi:puta eſſentię:non tamen omnium. & ideo per talem ſpeciem non habebatur viſio propria diuinæ eſſentiæ:aut cognitio abſtractiua qualem ponit Scotus.

DISTINCTIO. XXIIII.

Irca.24.diſt.queritur. Vtrum liberum arbitrium ſit potentia purè paſſiua.

CONCLVSIO. I.

Liberum arbitrium eſt quædam potentia animæ in nobis & non actus,neque habitus.prima parte.q.83.at.2.& ſecundo.ſent.diſt.24. art. 4. Huius ratio eſt: quia eſt principium naturale actiuum indifferens ad bene & malè eligēdum: ergo eſt potentia.

Contra arguunt quidam primo.pura potentia non eſt principium actuum liberorum:ergo liberum arbitrium non eſt pura potentia.conſequentia patet.antecedens probatur Primus actus liber eſt deliberatio vel concluſio deliberationis: ſed neuter iſtorum eſt in poteſtate noſtra, niſi mediante actu elicito à voluntate, & alio elicito à ratione.

Reſpondeo.negatur antecedens.quia licet nuda potentia non ſit totale nec proximum principium actus arbitrij, ſufficit tamen quòd ſit primum & partiale:quia etiam nec intellectus nec ſenſus eſt totale nec proximum principium ſui actus,cum concurrat ibi ſpecies intelligibilis vel ſenſibilis,per quā potentia elicit actum ſuum.

¶Ad probationem negatur maior, & dico primò quòd deliberatio non eſt primus actus liber, quia omnem deliberationem præcedit voluntas finis: qui quidem actus volēdi eſt liber:cum non ſit ex coactione: licet non pertineat ad liberum arbitrium. de verita. vbi ſupra.art.primò.ad vigeſimum:

¶Dicitur ſecundò quòd electio eſt actus, qui primò & immediatè ſubeſt liberto arbitrio.

¶Dicitur tertiò, quòd nullus actus humanus præcedēs electionem actualem voluntatis dicitur propriè eſſe in potentia, niſi pro quanto ſequitur electionem actualem vel interpretatiuam de illo:hoc eſt dictū:quia voluntas eligit talem actum actualiter: vel ſi non actualiter eligit illum actum: tamen per ſuam electionem potuit impedire paſſionem illius actus, & non impediuit. Multi etiam actus qui non ſunt actualiter deliberati ſunt in poteſtate noſtra: ſicut dum ſcriptio format literam,& intemperatus non deliberat, an velle debeat delectabilia. vnde. S.Do. dicit quòd voluntarium poteſt eſſe ſine actu.prima ſecundæ,quæſtione ſexta.artic.tertio.

Dico quartò, quòd conceſſo quòd actus qui propriè eſt liberi,ſcilicet electio procedat à potentia mediante aliquo priori actu intellectus aut voluntatis:puta ex deliberatione, quo ad intellectum & volitionem finis quo ad voluntatem:tamen illi actus præcedentes

tes electionem non sunt liberum arbitrium: quia liberum arbitrium dicit primum principium electionis: licet non proximum vel principium quod & nõ quo vel agens & non rationem agendi. tale autẽ agens est potentia: licet ratio agendi sit actus præuius electioni.

Secundò arguit Durandus. † Omnes actus liberi arbitrij sunt liberi: sed nullius potentiæ omnes actus sunt liberi: ergo nulla potentia &c. liberum arbitrium: maior patet: minor probatur. Quia hoc esset maximè de actibus voluntatis: sed aliquis talis non est liber scilicet ille qui est respectu boni secundum se. ergo &c.

Respondeo. Conceditur totum: quia liberum arbitrium non dicit absolutè potentiam aliquam, licet cum respectu ad aliam. Est enim voluntas cum habitudine ad rationem quod patet: quia eligere qui est primus actus liberi arbitrij non est absolutè actus voluntatis. sed secundum quòd manet in ea virtus rationis consiliantis: vnde voluntas sic considerata & non absolute dicitur liberum arbitrium. S. D. 8. sent. vbi suprà quæst. prima. arti. tertio. Ex quo patet, quòd liberum arbitrium quantum ad quid nominis dicit voluntatem & vltra hoc habitudinem ad hunc actum, qui est eligere.

CONCLVSIO. II. Liberum arbitrium est vnica potentia & nõ multæ. de verita. q. 24. art. quinto.

CONCLVSIO. III. Liberum arbitrium non est potentia cognitiua: sed appetitiua. prima parte. q. 82. art. 3. liberum arbitium est potentia electionis elicitiua: ergo est tantum appetitiua: tenet consequentia: quia electio est actus aepetitiuæ: vt dicitur. 3. ethicorum.

CONCLVSIO. IIII. Liberum arbitrium non est potentia à voluntate realiter distincta. Hanc sic probat D. S. vbi suprà arti. 4. potentia volitiua finis & electiua eorum quæ sunt ad finem sunt vna & eadem: sed voluntas & liberum arbitrium sic se habent. ergo &c. †

Durand. in præsenti dis. q. 3. Contra arguit Durandus quòd intellectus sit æque liber sicut voluntas & sic quòd liberum arbitrium includat istas duas potentias. Primò sic. Omne intelligere est secũdum inclinationem naturalem intellectus. ergo nullum intelligere est coactum, vel violentum. antecedens est in prohemio metaph. cõsequẽtia patet. quia coactio est cõtra inclinationẽ naturalẽ: vt dicitur. 3. ethi.

Respondeo. Primo dicitur quòd radix libertatis est in intellectu: vt patet de veri. q. 24. arti. 2. Et huius ratio est: quia ad operationem nostram tria concurrunt, scilicet cognitio appetitus, & ipsa operatio. Operatio consequitur appetitũ nisi impediatur: appetitus autem sequitur cognitionem & iudicium in particulari: nam quæ appetit furtum indicat sibi, vt tunc bonum esse furari. si ergo iudicium non sit in potestate alicuius: sed sit ei ab alio determinatum: nec appetitus erit in eius potestate: & per consequens nec operatio: in eo autem tantum iudicium est in eius potestate, qui potest de suo iudicio iudicare: id est iudicare an bene vel male iudicet: hoc autem est per rationẽ: que super actũ suũ reflecti pôt.

¶ Dicitur secundò quòd libertas arbitrij formaliter residet in voluntate. liberum enim arbitriũ dicitur id quod est principium non quidem actus iudicandi: sed quòd tale iudicium sit liberum. Hæc autem est voluntas quæ essentialiter est libera. his dictis, negatur consequentia. si intelligatur de inclinatione rei quocunque modo vocetur. oportet enim si debet valere cõsequentia, quòd inclinatio in antecedente, restringatur ad rem quæ est suppositum: vel saltem ad rem cui competit intelligere tanquam quod: nõ solum vt quo: & sic est falsum antecedens: quia intellectus non est qui intelligit, licet enim intelligere non sit contra inclinationem intellectus. sæpe tamen est contra inclinationem hominis, & voluntatis. de veri. q. 54. arti. 5. ad 18. & q. 22. arti. 5. ad 3. Potest etiam absolutè negari antecedens. quia intellectus non inclinatur naturaliter ad assensum falsarum cognitionum: cum nulla res naturaliter inclinetur ad suum malum: falsum autem est malum intellectus. 6. metap. text. com. 8.

Secundò. Quicquid potest cogi est determinatũ: sicut quia graue habet inclinationẽ determinatã deorsum, ideo cogitur, dum impellitur deorsum velocius, quã requirat sua grauitas. vnde si inclinaretur ad omnem locum & ad omnem modum motus, non posset

violen

violentari, sed intus non habet determinatam inclinationem ad vnum intelligere: sed ad omne, & secundum modum.ergo,&c.

Respondeo.negatur maior, nisi addatur, quòd tale habet determinatam inclinationem, & determinatum modum, vel mouetur, vel agit aut patitur contra inclinationem suppositi,in quo vel cuius est. & sic concessa maiore: negatur minor, quia homo vel angelus intelligens, potest actualiter per voluntatem inclinari ad oppositum illius cui intellect⁹ necessario assentit.

¶ Dicitur secundò, quòd argumentum nihil concludit, nisi quòd intellectus est liber à coactione, sicut voluntas:sed in hac sola voluntate non consistit liberum arbitrium. Quod quatuor includit. Primum est negatio coactionis. Secundum est negatio absolutæ necessitatis. Tertium est negatio causæ mouentis eiusdem ordinis, quo ad exercitium actus, vel ex parte subiecti actionis. Quartum est motiuitas aliarum potentiarum,quò ad actus exercitium, & ex parte subiecti actionis earum, hæc autem quatuor in potentiis animæ soli voluntati conueniunt formaliter,licet radix aliquarum sit in intellectu, scilicet duarum primarum. Nam secundum se insunt voluntati ex natura sua formaliter, & radicaliter, quia voluntas ex natura sua habet & pro obiecto vltimum finem ex quo sibi competit mouere alias potentias.

Tertiò intellectus per prius habet facultatem ad opposita, quàm voluntas.ergo per prius est liber.consequentia patet. antecedens probatur. facultas ad opposita contingit ex notitia, quam habemus de contingenti connexione aliquorum volibilium ad per se,& necessariè volibilia, sed hæc conueniunt intellectui.ergo.

Respondeo.negatur antecedens.Ad probationem negatur, quòd ex sola tali notitia actus nostri sint in nostra potestate,sed vltra hoc requiritur,tanquam formale completum, libertatis arbitrij motiuitas effectiua sui, & potentiarum libero arbitrio subiectarum, quo ad exercitium actus,vnde licet intus principaliter moueat per modum finis, tamen voluntas principalior est in mouendo se & alias potentias per modum efficientis, ideo magis libera est tanquã quod est principalius causa sui in mouendo.

Quartò. Primus actus,qui est in nostra potestate, est iudiciũ conclusiuum alicuius eligendi: sed hoc pertinet ad intellectum.ergo.

Respondeo. negatur consequentia. qa immediatius est in potestate nostra electio,quàm iudicium: cum iudicium non sit in nostra potestate nisi pro quanto est eligibile.& dato, quòd respectu eiusdem obiecti iudicium præcedat electionem, tamen omne iudicium liberum consequitur aliquam electionem veram, vel interpretatiuam: aut saltem causatur effectiuè à voluntate volente aliquem finem, qui est principium consilij, & totius deliberationis.

Quintò. Arguitur ab aliis. Id quod est principiũ libertatis, est principium cognoscendi, sicut id quod est principium cognoscendi est principium viuendi.sed intellectus est principium cognescendi ergo,& libertatis.

Respondeo.negatur maior, sed sufficit, quòd supponat cognitionem, sicut & id quod est principium cognoscendi non debet esse principium viuendi,licet supponat vitam,vt patet de potentiis sensitiuis.

Sextò. Intellectus est magis indifferens ad opposita quàm voluntas. ergo magis libera. consequentia tenet. antecedens probatur. potentiæ rationales sunt ad opposita nono metam. † *Tex. com.* 10.
sed intellectus est magis rationalis, quia per essentiam, & voluntas tantum per participationem. primo ethicorum. ergo.

Respondeo. negatur consequentia. nisi loquamur de differentia pertinente ad causam efficientem, & quo ad exercitium actus, & in hoc sensu negatur antecedens, quia intellectus habet ista à voluntate. nec valet si dicatur, quòd motiuitas voluntatis supponit motiuitatem rationis, tum quia motiones illæ sunt æquiuocę: tum quia data quòd essent vniuocę intus esset mouens instrumentale, volũtas autem principale.

Septimò. Illud est magis liberum, quod est magis gratia sui: sed intellectus est huiusmodi. Quia minus

dependet à voluntate quàm econtrario. ergo.

Respondeo.negatur minor. Ad probationem dico, quòd voluntas minus dependet ab intellectu in genere causæ efficientis & impellentis: & hæc independentia est quæ pertinet ad libertatem.Dico tamen,ꝙ voluntas,& ratio pertinent ad liberum arbitrium:sed ratio tanquam radix libertatis & vt quo: voluntas autem vt subiectum,& vt qd.

Godofre. Octauò arguit. Godofredus, nono quodlibe.q.1. Intellectus est in eadem essentia animæ, in qua est voluntas: & ita ad imaginem Dei,sicut voluntas. ergo ita liber.

Respõdeo.negatur consequentia,qa eodem modo sequeretur, quòd sicut intellectus est cognitiuus,ita & voluntas,& similiter sequeretur,ꝙ quicquid est in anima esset cognitum:sicut Deus se totum est intellectiuum, & secundũ se totum volitum:& similiter quòd anima esset actus purus, quia tota est ad imaginem Dei.

Nonò. Potentia non habet libertatem ab obiecto.ergo voluntas non habet libertatem à forma apprehensa.

Respondeo. Conceditur totum nec S.Doc. dicit, voluntatem esse liberam à tali forma, vel aliquo actu secundo, vel habitu,vel accidẽte intellectus: sed dicitꝙ radix libertatis est in intellectu, licet actus liberi arbitrij præsupponat apprehensionem formæ subiecti. & aliquos actus primos intellectus, & voluntatis,&c.

Decimò. Si ante apprehensionẽ furti vt mali: quia inordinati, & vt boni. quia actualis.voluntas non per se se determinat.ergo, &c.consequentia patet. quia liberum determinat se,& non determinatur ab altero, antecedens probatur.voluntas respectu istarum considerationum est indeterminata. ergo si determinaret se,sequitur ꝙ indeterminatum possit se determinare. hoc falsum est. ergo.

Respondeo. Quod stante illa apprehensione, bifurcata voluntas determinat intellectum ad sistẽdum in hac vel in illa. Quia si voluntas mala est,& negligens permittit intellectum sistere in consideratione furti sub ratione vtilis. vel est negligens in reprimendo passionem, quæ obfuscat iudicium rationis,ideò voluntati imputatur, licet intellectus ex sui natura,vel ex habitu ad quædam determinetur, vt sunt prima principia: quibus oblatis intellectui, ipse assentit velit nolit voluntas, sed non sistit diu, nisi voluntas velit.

Contra hanc rationem. Iudicium rationis præcedit vt iudicetur melius esse consistere in hac consideratione quàm in illa. ergo voluntas non determinat,sed determinatur ex illo iudicio rationis.

Respondeo. Quod in multis sistit intellectus sine imperio voluntatis, sicut cum imaginatio offert memoriæ aliquid delectabile:& intus considerat esse illud aliquid inhonestum, hoc frequenter est sine imperio voluntatis,imputatur tamen ei, quia posset diuertere intellectum :& sic illud iudicium per quod intellectus sistit in huiusmodi consideratione vel in illa est liberum, & quodammodo electum interpretatum. Consequenter sicuti intellectus est indeterminatus ad sistendum in hac consideratione vel in illa, ita voluntas ad eligendum hoc vel illud. ergo nihil facit intellectum determinatè sistere in alteram considerationem.

Respondeo. negatur consequentia. quia hoc facit voluntas indirectè cum non reprimat oblationem illam, per quam offertur intellectui occasiò talis considerationis, vel quia non diuertit intellectũ ad aliud:nec sequitur quòd indeterminatum determinet indeterminatum. nam illud offerens intellectui occasionem prædictæ considerationis,est determinatum ad offerendũ: voluntas autem manet sub sua indeterminatione non intromittens se de intellectu cum tamen deberet:& sic facit,ꝙ intellectus sistat in mala conside ratione. sed postea his duabus considerationibus præcedentibus voluntas determinatur ab intellectu ostendente furtum esse bonum pro illa hora, sed illa determinatio non necessitat voluntatem: cum intellectus non ostendat ei furtum esse vltimum finem.

Vndecimò. Voluntas non actuat se. ergo no determinat se.ergo.

¶Respondeo. negatur antecedens: quia voluntas est causa sui actus vt in sequen

sequenti conclusione dicetur.

¶ Ex istis patere potest, quomodo voluntas, sine actu volendi determinet intellectum, quãdo est sub duplici consideratione, vt sistat in altera: quia hoc non facit per actũ volendi: sed per priuationem actus, quia, scilicet non aufert auferens occasionem alterius considerationis, vel non imperat intellectui, quòd præsentet aliud.

Duodecimò. Volũtas directè, & per se non habet velle suum actum: sed directè, & per se actum aliarum potentiarum, igitur non potest se determinare prius, quàm intellectus, & postea intellectus determinat eam.

Respondeo. Quod aliquando intellectus determinatur non per actum volendi: sed per naturam intellectus, qui recipit id quod sibi offertur per imaginem Imputatur etiam voluntati, quæ negligit illud reprimere cum possit. Ad formam argumẽti, negatur antecedẽs. quia vt dictum est voluntas est causa sui actus.

Decimotertiò. Causa libertatis est obiectum vniuersale, & indifferentia obiectorum ad particularia, vel ad multa, & immaterialitas potentiæ: sed ista æquè conueniunt intellectui, sicut, & voluntati. ergo intellectus est æquè liber.

Respondeo. Negatur consequentia. quia præter illa tria requiritur, ꝙ ad perfectam libertatem, potentia quæ dicitur formaliter libera, moueatur ab intrinseco quò ad exercitium: nec de necessitate exeat in actum ad præsentiam phantasmatũ. ergo & intellectus possibilis sibi coniuncti: similiter intellectus possibilis necessariò mouetur à phantasmate, & intellectu agente, vel ab obiectò suo, quo ad actũ primum: & quandoque ad actum secundũ. Mouere etiam à voluntate necessaria motione quò ad actualem consideratioñe. In potestate autem voluntatis est cessare ab omni actu respectu cuiuscunq; obiecti mediatè, vel immediatè. S. Doc. de malo. q. 6. ar. 1. ad 10. Quomodo autem voluntas interdum necessario moueatur ab aliquo obiecto declarat in eodem articulo. Nam voluntas à solo Deo necessitari potest, quantũ ad exercitium actus. Intellectus autem necessitari potest ab obiecto suo, & à voluntate quo ad exercitiũ actus, & quo ad intendendum, & remittendum actum suum: & sic voluntas est semper liberior intellectu, & voluntas non solum habet indeterminationem ex parte obiecti, immo ex parte subiecti. Intellectus autem est indeterminatus tantum ex parte obiecti, & non ex parte subiecti: quia potest necessitari à voluntate, quæ mouet ipsum per modum causæ efficientis, & motione necessitante suũ mobile: licet intellectus determinet voluntatem per modum finis: sed eam nõ necessitat respectu intellectus, nec se, nec voluntatem determinat, neque tãquam causa prima: neque tãquam causa secunda determinatione sufficiente ad liberum arbitrium, cuius est ponere actum, quo ad eius esse actuale, & tollere ab esse actuali in rerum natura. intellectus enim dat actui voluntatis rationem specificam, non autem esse actualis existentiæ: sed actus voluntatis habet tale esse tantummodo à Deo, & ab ipsa voluntate.

Decimoquartò arguit Aureolus, liberum arbitrium continet in virtute actum potentiæ deliberatiuæ, sed deliberatiua est intellectus: ergo continet actum intellectus. sed cum liberum arbitrium non sit actus sed principium actus. ergo intelligitur, ꝙ cõtinet actus intellectus, id est principium actus intellectus, sed hoc principiũ est ipsa potentia intellectiua. ergo. *Aureol.*

Respondeo. Quod antecedens intelligitur sic, ꝙ potentia voluntatis procedit ab essentia animæ mediante potentia intellectiua, & sic quasi effectus à causa. omnis autem effectus continet in se participatiuè similitudinem suæ causæ, vel in essentia, vel in modo essentiæ, vel operandi: & ideo voluntas inquantum habet in se, ꝙ possit elicere actũ electionis proportionabilis actui intus deliberantis, dicitur, & est liberũ arbitrium.

Decimoquintò. Dempto ratiocinante siue actu deliberatiuo, & actu voluntatis non est in potestate nostri arbitrij, vt patet in pueris. ergo liberũ arbitrium includit vtrumque.

Respondeo. Negatur consequentia. quia actus liberi arbitrij, qui est eligere, licet importet in recto actum voluntatis, & in obliquo actum rationis, nam electio est appetitus præconsiliati: est tamen essentia formaliter actus solius

bus volũtatis,sed pręsupposito actu intellectus,sicut etiam nõ sequitur actus voluntatis non potest esse nisi pręsupposito actu intellectus.ergo pertinet ad intellectum.

Decimosextò. Nõ solum habemus libertatem respectu actuum volũtatis, vt & etiam aliarum potẽtiarum & maximè intellectus.ergo liberum arbitriũ includit vtrumque.

Respondeo.Aliquid est dupliciter in nostra libertate,vno modo immediatè, & sic est solus actus electionis.vnde negatur antecedens.Alio modo immediate & nõ elicitiuè,sed imperatiuè, & sic conceditur antecedens,sed negatur cõsequentia.

CONCLVSIO. V. Liberum arbitrium non est potẽtia purè passiua, sed actiua & motiua.1.parte.q.81.ar.4. & prima secundæ.q. 9.art.1.Huius ratio est,tum quia mouet alias potentias & seipsam.ergo.

Contra arguit Aureolus. Potentia actiua est principiũ trãsmutandi aliud. ergo voluntas non agit in se suum actum.

Respondeo.Quod illa diffinitio potentiæ actiuæ non est nisi de ea,quæ est transmutatiua materiæ,vt dicit Commenta.9.meta.com.2.Talis enim nunquam trãsmutat se quãuis principium actiuum & passiuum aliquãdo concurrant in eodem cõposito,vt patet de aqua,quæ per se absque extrinseco agẽte redit ad frigiditatẽ,cuius frigiditatis principium quo actiuũ est forma aquę, & passiuum est materia eius.

¶Secũdò dicitur ꝙ sufficit potentiã actiuam esse principium transmutandi alterum vel quasi alterũ:vt patet.5.meta.& sic voluntas inquantum continet virtualiter actum suum, trãsmutat seipsam,inquantum est eius formaliter receptiua. tex.cõ.17.

Secundò. efficiens & materia non sunt idem numero,sed voluntas est materia respectu sui actus.ergo nõ est efficiens.

Respondeo.Si maior intelligatur de materia ex qua:cõceditur, sed negatur minor.si de materia in qua:negatur maior,& conceditur minor.

Tertiò.Mouens & motum referuntur realiter,sed eiusdem ad seipsum nõ est realis relatio.ergo non volũtas mouet se.

Respondeo.Ad minorem, ꝙ idẽ eodem modo acceptum nõ refertur ad se realiter sed diuersimodè, & sic relatio mouentis fundatur in voluntate,vt est sub volitione finis actuali vel habituali,terminat autem dictam relationẽ per sui nudam essentiam.

Quartò.Forma non producitur, sed compositum.7.meta.ergo volũtas produceret seipsam sub actu.hoc est falsum.tum quia nihil est sibi causa essendi:tum quia voluntas esset nobilior voluntate sub actu,cum respectu eius sit causa æquiuoca.ergo.

Respondeo.Negatur falsitas consequentis.Ad primam probationem dicitur,ꝙ licet nihil absolutè cõsideratum seipsum producat: facit tamen se esse sub aliqua forma.

¶Ad secundã dicitur,ꝙ in casu,quo voluntas mouet se,producẽs totale nõ est sola & nuda essentia voluntatis, sed est compositum ex volũtate & volitione finis.Istud autem compositum nobilius est quàm compositum ex voluntate & volitionẽ eorum,quæ sunt ad finem.

Quintò.Contingens ęqualiter non inuenitur in potentiis agentibus per se 2.physi.com.48.sed voluntas est cõtingens ęqualiter respectu suorum actuũ. ergo non est actiua.

Respondeo. Negatur maior,quia dictum Commen.est verum solũ de potentiis agentibus naturaliter,inquantũ huiusmodi:vt patet ex verbis, quæ ibi ponit,dicẽs materiam esse paratam ad recipiendum duo contraria æqualiter, non autem loquitur de potentiis liberis,inquantum sunt liberę.

Sextò.Bonum appetibile mouet voluntatem ad actum suum.ergo volũtas non causat in se actum,sed causatur ab obiecto.

Respondeo.Negatur consequentia: quia obiectum mouet voluntatem tantum per modum finis:ipsa autem efficienter producit actum.

Septimò.Voluntas non mouet se ad actum per suã essentiam nudã, nec per dispositionem sibi additam.ergo nullo modo:cõsequentia nota.antecedẽs etiã patet pro prima parte;secũda probatur. tũ quia id quod mouetur per se est in potẽtia respectu illius motus secundũ omne,quod est in eo: ergo si voluntas sub dispositione mouetur ad actũ,ergo secun

secundum illam dispositionem erit in potentia, sed illa dispositio est ei ratio agendi. ergo secundum idem erit in actu & in potentia.

Respondeo. Negatur antecedes. pro secunda parte: non enim voluntas secũdum suam nudam essentiam se mouet ad actum suũ, oportet ꝙ actuetur prius natura aliquo actu primo vel secundo ab extrinseco potissimè à Deo, quia ea quæ sunt ad finẽ, non vult inquantum huiusmodi, nisi inquantũ actuatur volitione finis. Ad hoc autem ꝙ velit finẽ vltimum, oportet ꝙ moueatur à Deo, ita ꝙ ad volitionẽ finis nullo modo se habet actiuè, vel si se habet aliquo modo actiuè ad illam hoc est inquantum motio Dei vel aliquid à Deo influxum quicquid illud sit ponit eam in actu primo sufficienter ad eliciendũ volitionẽ respectu finis. Ad primam improbationem dicitur, ꝙ mouens est compositũ ex voluntate & ex volitione finis, sed per se motum est ipsa essentia nuda voluntatis, & secundũ hoc totũ est in potentia. Ex quo patet, consequentiã non valere, & sic voluntas in tali motione perficit se, quia perfectius est velle finẽ & ea, quæ sunt ad finem actualiter quã finem tantum.

Si dicatur. Contra, si sufficeret diuersitas rerum concurrentiũ in idem subiectum, quarum vna sit ratio agẽdi, & alia patiẽdi sequitur, ꝙ grauia mouerẽt se. hoc est falsum: vt patet in 8. physic. † ergo volitio finis, & ipsa voluntas nõ sufficiunt ad hoc quòd ipso se moueant.

sex. tom. 82.

Respondeo. Negatur consequentia: quia maior diuersitas requiritur inter mouens & mobile motu locali vel alterationis, per quam acquiritur forma substantialis vel accidentalis, fixa etiã, quàm in motu animæ per intellectum aut voluntatem: quia primus motus est actus imperfecti, corpus vero est actus perfecti concedo tamen, ꝙ anima mouet seipsam etiam localiter, sed per accidens ad motum corporis.

Octauò. Actus volendi non est quid medium secundum rem inter voluntatem, vt est causa effectiua, & voluntatem vt subiectum sui actus. ergo ille actus non est ratio quòd voluntas referatur ad se, tanquam mouens ad motum.

Respondeo. Primò nos non dicimus voluntatem referri ad se realiter mediante actu: sed quòd compositum ex volũtate & volitione finis, refertur realiter ad voluntatem præcisè sumptam, & ad actum volitionis eorum, quę sunt ad finem præcisè sumptum & ad compositum ex voluntate & ex illa secũda volitione. nam prima relatio est mouẽtis ad motum. aliæ duæ sunt producentis ad productum.

Nonò. Si voluntas est effectiua actus. ergo actus non dependet ab obiecto: hoc est falsum. ergo.

Respondeo. Negatur consequentia: quia obiectum est causa determinatiua & specificatiua actus, licet non quantũ ad esse: ideo voluntas non potest sine obiecto producere actum, cum nulla res possit esse sine eo, à quo habet speciem.

Decimò. Si voluntas producit actũ, mediante aliqua forma sibi inhærente. ergo illa forma est efficiens respectu actus, & formalis respectu voluntatis.

Respondeo. Negatur consequentia: quia cum aliquid mouet se per formã sibi inhærentem, illa forma non est efficiens seu mouens, sed ratio mouendi & informans subiectum, ipsum autem subiectum est id quod agit.

Vndecimò. Voluntas recipit actum. ergo non producit eum.

Respondeo. Negatur consequentia: quia passum ponit esse eius quo perficitur accidentaliter, non autem eius quo perficitur essentialiter: cum nulla res deducat se de non esse ad esse, sed ad esse tale ad tale. nec oportet quòd sit aliquid medium inter voluntatem, & actum, sed ipse actus ponitur immediatè profluere ab agente. Ipsa tamen potentia est medium inter producens & actum, & in aliquibus mediat aliquod accidens intentionale, sicut est species sensibilis, vel intelligibilis inter sentire & intelligere, & substantiam sentientem, & intelligentem. quando autem producitur aliquid subsistẽs in creaturis, mediat ipsa operatio inter producens, & productum.

Duodecimò. Omne agens aliquem effectum in aliquo passo in quocunque passo simili, & similiter dispositio potest, nisi impediatur, consimilem effectum agere, sed voluntas causat in se

volitionem,& alia voluntas sibi similis est sufficienter ei præsens. ergo posset causare actum in alia voluntate.hoc est falsum.

Respondeo. Negatur antecedens de actionibus immanentibus, quia tales non recipiuntur in alio subiecto à suo agente proximo distincto, vt excludatur Deus.Et ideo volũtas nullũ actum elicit liberi arbitrij,nisi quẽ subiectiuè recipit,sed loquendo de actu merè naturali,& nullo modo electiuè põt concedi,ꝙ actum recipit,quẽ non propriè elicit effectiuè: talis enim actus attribuitur creatori voluntatis, sicut motus grauium & leuium attribuitur generanti.

Decimotertiò.Intellectus nõ est causa sui actus. ergo nec voluntas sui.consequentia patet.antecedens probatur.si intellectus est causa sui actus.ergo vel per aliquem actum intelligendi,& hoc non,quia duo actus nõ possunt esse simul,causa autẽ & effectus sunt simul: nec per aliquid pręuiũ omni actui,puta per nudam potentiã vel speciẽ, quia quicquid agitur à cognoscẽte,antequã sit cognoscens necessariò agitur,& sic non libere.

Respondeo.Negatur antecedẽs:tam de actu speculatiuo quàm practico. Ad improbationẽ dico,ꝙ illam actiuitatem aliquando habet ab aliquo præcedẽte: vtputa cum ex vna cognitione mouet se ad aliam:nec est inconueniens duos actus esse simul in vno intellectu,quorum vnus est ratio alterius: quãdoque habet talem actiuitatẽ per aliquid præuium actui,vtputa per speciem:nec tamen est necessarius ille actus, quo ad exercitium actus,quia speciebus & habitibus vtimur cum volumus.

Decimoquartò. Libertas competit alicui nihil agenti,scilicet Deo ab ęterno.ergo potest competere potentię purè passiuè,& nihil habenti.

Respondeo. Quod potest competere alicui nihil agenti,non tamen potest competere non agenti. non enim omne agens aliquid agit:nisi loquamur de actione transeunte,& idem dico ꝙ sufficit agens liberè posse agere,licet non actu agat.

Decimoquintò arguit Durandus.† Exclusa actiuitate,respectu actus à voluntate,adhuc ipsa est libera. ergo non consistit eius libertas in hoc ꝙ est producere vel non producere actum.consequentia patet. antecedens probatur. Quia posito,ꝙ actus causaretur in voluntate ab alia causa,adhuc ipsa per talem actum posset tendere vel non tendere in obiectum.

Duran. in præsenti.di.q.4.

Respondeo.Dicitur primò,ꝙ illa libertas,quã habemus respectu electionis & iudicij conclusiui talis est,ꝙ possumus habere, vel non habere illos actus.

Secundò dicitur,ꝙ non est possibile in sensu composito voluntatem habere talem actum,& non tendere in tale obiectum.nam impossibile est volitionem,qua volo rosam esse formaliter in voluntate,quin per talem actum tendã in illud obiectum.non enim potest esse actus in voluntate,quin per illũ aliquid velim,& tale volitum est illud obiectũ, cuius est vel prius fuit volitio.

Ad argumentum ergo negatur antecedens. Ad probationem similiter, ex nunc immediatè dictis patet responsio.

¶Dico tamen, ꝙ talis tendentia in obiectum per talem actum non est coacta,sed est ibi necessaria connexio actuum ab obiecta.

Et si dicatur,ꝙ Deus ab æterno liberè voluit aliqua fieri in tempore, quia sua voluntas non habebat necessariam habitudinem ad volita.

Respondeo.Negatur consequentia. Quia volitio humana recipit speciẽ ab obiecto creato.nõ autem volitio diuina,& ideo diuina volitio potest indifferenter terminari ad rosam,& nõ terminari ad illam non mutata specie actus:sed volitio qua volo rosam,nõ potest non terminari ad rosam,nisi mutaret speciem,quod est impossibile.Item dico ꝙ causa velle sit actio immanens: ipsum velle est agere.Agere autem nõ est sine actiuitate,& sic videtur ꝙ impossibile sit voluntatem velle aliquod obiectum per a.actum quin habeat se actiuè ad.a,actum,vel nisi sit idem cum a.actu.

Decimosextò. Volitio finis,aut est idem cum volitione eorum, quæ sunt ad finem,& sic non est causa eius, cum nihil causet se:aut est actus distinctus ab ea,& sic non possunt esse simul.ergo volitio finis nõ est causa volitionis eorum,quæ sunt ad finem:cum causa, & effectus sint simul.

Respon

Respondeo. Quòd quandoque sunt vnus actus & quandoque duo. prima secundæ.quæst.8.arti.3. ex quibus patet quod quomodo volũtas primò habet actum circa finem absolute. secundò quomodo ex illo actu deuenit in alium actum, quo simul vult finem, & ea quæ sunt ad finẽ: & secundus actus causatur mediante primo. Sciendum enim ꝙ voluntas & omnis alia virtus actiua inclinatur in aliquod bonũ naturali necessitate, & nullo modo ad oppositum. Et istud bonum est suus finis naturalis: non tamen repugnat potentiæ quòd se habeat indifferenter respectu aliquorum oppositorum, scilicet eorum quæ sunt ad finem.

DISTINCT. XXV.

Irca. 25. dist. quęritur. Vtrum voluntas ab aliquo exteriori moueatur ad suum actum.

CONCLVSIO. I.

Voluntas mouetur vel moueri potest ab intellectu, prima secundæ. q.9. art.1. Ratio est; quia voluntas est de se indifferens ad tendendum in opposita obiecta. sed ab hac indifferentia reducitur per intellectum, ad aliquod determinatum. ergo ab eo mouetur.

CONCLVSIO. II.

Voluntas potest moueri ab aliquo exteriori. S.D. vbi supra arti.4. Huius ratio est: tum quia aliquid extrinsecum specificat actum voluntatis. ergo mouet eam. tum quia aliqua res exterior, scilicet Deus facit voluntatem de non actu volente actu volentem.

Scotus in præsenti dis. q.5

Contra arguit Scotus quòd voluntas non moueatur à quocunque naturaliter agente distincto ab ea. Primò velle & non velle sunt contraria respectu vnius obiecti. ergo non possunt fieri in voluntate ab agente naturaliter: sed obiectum est agens naturaliter. ergo non possunt fieri ab obiecto.

Respondeo. Conceditur totum: quia intellectus & obiectum non sunt causa productiua actus voluntatis: sed solum mouent voluntatem, quò ad specificationem actus per modum causæ finalis vel formalis. de veri. quæst.22. arti. 12. Ex quo patet quòd intellectus & obiectum mouet tantum per modum finis: ipse autem finis non est agens: sed ratio agendi habens esse intentionale & non naturale: & dicitur ratio agendi: quia dat speciem actui: & non ex eo quod aliquo modo eliciat actum: & in hoc differt à ratione agendi, quæ habet esse naturale: sicut calor in igne, qui & est ratio agendi, quia specificat actum, & quodammodo elicit ipsum.

Secundo obiectum naturaliter agit, ergo volitio non est ab obiecto. tenet consequentia, quia volitio est in mea potestate. si dicatur eam esse in potestate, quia potest deducere intellectum ad hoc considerandum vel non. Contra. prima volitio scilicet finis est merè naturalis: & sic non est in potestate nostra. ergo per illam non determinatur intellectus: nec per aliam: quia aut ipsa esset à voluntate: & sic habetur propositum: nec ab obiecto: quia sic esse naturalis.

¶ Si dicatur, actum voluntatis esse in nostra potestate. quia occurrente obiecto sub duplici consideratione scilicet illiciti & delectabilis ipsa voluntas potest sistere intellectum in vna parte dimittendo aliam.

Contra. Illæ duæ rationes non æqualiter mouent: quia carent velle & nolle respectu eiusdem obiecti, quod est impossibile: ergo vna mouet fortius ex consequenti naturaliter voluntatem: & sic volitio non erit in potestate voluntatis, sed necessario. & sic secundum illam mouebit intellectum.

Respondeo. primò conceditur prima consequentia. Quia obiectum non efficit velle, vt dictum est. Dicitur tamen ad ea, quæ sequuntur, quòd licet volitio finis sit naturalis, est tamen in potestate voluntatis, quo ad eius exercitium, & quo ad eius suspensionem: quia licet voluntas habeat naturalem ordinem ad finem, non tamen ad actum, qui est circa finem: & ideo potest eum suspendere.

¶ Dicitur secundò quòd impossibile est duas rationes obiecti æqualiter mouere voluntatem: immò à neutra illarum moueretur, donec intellectus plenius consideraret, & proponeret voluntati hoc esse eligibilius suo opposito: nec tamen tunc voluntas necessitaretur ab illa ratione, quæ fortius mouet, cum moueat tantum per modum finis: & ideo posset actum suspendere, nisi intellectus ostenderet voluntati esse purum, & perfectum bonum: aut es-

set necessarium ad finem.

Tertiò. Aliquis effectus est contingens, ergo est causa indeterminata. vel igitur illa causa determinaret se: & cũ nihil determinet se nisi voluntas: ergo voluntas determinando se producit actum suum. Si causa determinaretur ab alio: ergo vel necessariò & hoc non, quia effectus non esset contingens vel contingentis: & tale determinans non potest esse nisi voluntas.

Si dicatur, quòd nullo modo determinat, quia repræsentat obiectum voluntati fore vel non fore. Contra. tum quia intellectus non determinat voluntatem ad alterum oppositorum, nisi de vno demonstrando: & de altero paralogizando: ergo à voluntate Dei nihil contingenter eueniret, cum ipsa non paralogizat: quia intellectus agit modo naturali: ergo non est causa indeterminata: tum quia potest esse aliquis appetitus intellectiuus & non esse liber vt dicit Anselmus. ergo &c.

Respondeo primò. quòd argumentum non concludit, nisi actum voluntatis esse effectiuè à voluntate quæ de se est indeterminata, & potest seipsam determinare: quod concessum est: gratia tamen doctrinæ negatur prima consequentia. quia à causa determinata licet possit esse effectus necessarius necessitate suppositionis absolute: tamen potest ab ea esse effectus contingens, quia ad contingentiam actus vel effectus sufficit, quòd causa non habeat naturalem ordinem ad eum, sed contingenter sicut dum Sor. sedet, sessio absolutè est contingens: sed necessaria ex suppositione. & tamẽ ipse est causa determinata respectu sessiõis dũ sedet.

Ad primam improbationem responsionis ibi datæ primo negatur antecedens. quia intellectus potest voluntati ostendere obiectum per simplicem apprehensionem sine syllogismo, sicut oculus simplici apprehensione potest videre duo alba simul quorum vnum est albius alio, & intueri excessum vnius ad aliud. tum quia sufficit quòd arguat dialecticè & non demonstratiuè nec sophisticè: tum quia sufficit quòd sillogizet tantum pro altera parte contradictorum.

Ad secundam improbationem negatur antecedens vniuersaliter: quia licet intellectus sit maximè determinatus quo ad primarias conceptiones & prima principia & conclusiones habentes necessariam & euidentem connexionem cum primis principiis: non tamen quo ad alia.

Ad tertiã negatur antecedens. Quia impossibile est esse appetitum intellectum non liberum, nisi esset talis creatura, cuius omne iudicium intellectus esset sibi à natura inditum sicut æstimatiua bruti: quia causa quòd appetitus sit indifferens ad appetere vel non appetere & ad oposita obiecta radicaliter est in virtute cognitiua quæ appetitui obiecta proponit.

Contra eandẽ conclusionem arguit Gregorius: † ꝙ volitio possit esse sine actuali intellectione. Primo volũtas potest velle intellectum habere nullã notitiã: sed intellectus obedit voluntati: ergo tunc stante ista volutione nulla erit intellectio & similiter cum volumus scire quę nescimus. *Grego. in præsenti dist.*

Respondeo. ꝙ licet intellectus obediat voluntati, tamẽ si debet sibi obedire in hoc, ꝙ nullã habeat intellectionem: oportet & voluntatẽ obedire sibimet, scilicet ꝙ ipsa se ab omni volitione suspendat: dũ enim vult intellectum nullam habere intellectionem, oportet ꝙ ipse cognoscat quid sit nullã intellectionem habere. Pręterea multos actus habet intellectus: sed subitos cõtra vel præter imperium voluntatis, qui insurgunt ex sensatione interiori vel exteriori: quomodo autem intellectus obediat voluntati, pulchrè ponit S.D. prima secũdæ: q. 17. art. 6. Similiter cũ volumus scire incognita, oportet cognoscere quid sit hoc quod dico scire ea.

Secundo. Non oportet effectum productum à voluntate esse præcognitum: ergo non oportet obiectum eius esse præcognitum.

Respondeo. negatur consequentia. Quia non omnem actum, quem voluntas producit, vult, & ideo non omnem cognoscit, quamuis cognoscat illud quòd per illud vult.

Tertiò. Dum voluntas præcipit intellectui quòd consideret de. a. aut. a. tunc est actu considerandum, & sic voluntas superfluè præcipit: aut non. & sic habetur propositum.

Respondeo. quòd si voluntas indistinctæ vult. a. etiã intellectus indistinctè cognoscit, & volũtas imperat quòd

à

a.distinctius cognoscatur:& illa cognitio quæ præcipitur, cognoscitur in cōmuni. Si autem voluntas distincte vult a. tunc non præcipit eius distinctā cognitionem primo causari, quia habet eam, sed continuari, vel aliam eius cognitionem causari: puta diffinitiuam, si prima fuit tantum apprehensiua.

Quartò. Species rei sensibilis potest seruari in organo remoto obiecto: ergo & actus voluntatis remota actuali intellectione.

Respondeo. Conceditur antecedens pro aliquo spacio, vt patet in his qui viderunt solem, & postea claudunt oculos: non potest tamen cōseruari in medio. sed negatur consequentia: quia actus voluntatis requirit in suo fieri, & in suo conseruari intellectionem, sicut radius solis in medio requirit præsentiam solis: species autem sensibilis in organo existens, licet requirat dicta quò ad suum fieri: non tamen quò ad permanere.

Quintò. Possum velle cogitationem alicu' obiecti, volito obiecto, ergo volitio est respectu illius cogitationē cuius non est alia cogitatio.

R̄ndeo. negatur cōsequentia. q̄a non pōt esse illa volitio sine apprehensione istius cogitationis conuenientis.

Henricus. Contra eandem arguit Henricus 9. quolib. q. 5. Intellectus necessariò mouetur à vero, ergo si voluntas mouetur à bono mouebitur necessariò, & sic peribit liberum arbitrium.

Respōdeo. primò negatur antecedēs. quia non omne verū necessariò mouet intellectū. Item dato, q̄ intellectus, & voluntas ab aliquibus necessariò moueantur quò ad specificationem actus: à nullo tamen necessariò mouentur quò ad exercitium.

¶ Secundò. si obiectum specificat actum voluntatis, aut ergo illa specificatio est ipsa ostensio obiecti, aut aliqua impressio facta ab obiecto in voluntate.

Respondeo. negatur consequentia. licet enim intellectio, & obiectum nihil imprimant in voluntate, & illa ostensio non sit ipsa specificatio actus voluntatis, est tamen causa specificationis causalitate finis, vel formæ quæ est ratio agendi. Non enim est de ratione motiui motione finis & rationis agendi intentionale esse habentis, quod aliquid imprimat.

Tertiò. Si voluntas mouetur ab intellectu, ergo non potest illud obiectum repellere: sed necesse est illud exequi, quod ostensum est. hoc est falsum: quia periret liberum arbitrium. probatur consequentia, quia quod semel passiuum est ab aliquo semper ab eodem passiuum est.

Respondeo. negatur consequentia. quia nullum iudicium intellectus necessitat volūtatem, quo ad exercitium actus potissimè quo ad continuandum actum iam inceptum, quicquid sit de inceptione noui ipsius actus: quia fortè illa quādoque est necessaria, non autem continuatio. Negatur etiam cōsequentia. Ad probationē negatur antecedens, de eo, q̄d mouet tm̄ p̄ modū finis.

Quartò. Ista positio fundatur in propositione Philosophi cōparantis appetitum sensitiuum ad apprehensionē sensitiuam, & intellectū ad intellectiuam: sed hoc est falsum. cum aliter & aliter se habeant isti appetitus. *De motibus animalium.*

Respondeo. Quod appetitus sensitiuus & intellectiuus cōueniunt in hoc q̄ vterque mouetur ab obiecto, quantum ad specificationem actus, & sic eos comparat Philosophus: sed in hoc distinguuntur, quòd appetitus intellectiuus à nullo obiecto mouetur necessario quò ad exercitium actus: sensitiuus autem inquantum huiusmodi necessariò mouetur à quolibet obiecto suo quò ad exercitiū actus, vel saltem quo ad specificationem, intellectiu' autem licet ab aliquo moueatur necessario quo ad specificationem actus, non tamen ab omni.

Quintò. Si voluntas moueretur ab alio, non esset domina suorum actuum. hoc est falsum. ergo.

Respondeo. Negatur consequentia. De eo quod mouet per modum finis in eo sensu, quem ponit D. S. prima secundæ. q. 10. ar. 2. Ex quo elicitur quod actus voluntatis est effectiuè tantum à voluntate, vel à Deo. Secundò q̄ obiectum est causa actus quasi formalis, & finalis, inquantum tamen specificant.

CONCLVSIO III. Solus Deus potest mouere voluntatem ad exercitium actus: sicut principium exterius. prima secundæ. q. 9. arti. 6. prima parte. quæst. 3. ar. 2. de veri. q. 22. arti. 9. & de ma. q. 3. ar. 3. Huius autē ratio est.

quia ſicut motus naturalis corporis ſecundum locum eſt tantum à forma intrinſeca & à generante, ita actus voluntatis eſt tantum ab ea, & à cauſa voluntatis.

Herue. Contra arguit Herueus, quòd obiectum efficiat volitionem. Actus volendi ſemper & de neceſſitate depẽdet ab obiecto: ergo obiectum eſt eius cauſa per ſe, conſequentia patet, & antecedens probatur: quia nunquam poteſt eſſe actus niſi ad aliquod obiectum terminet.

Reſpondeo. Quod eſt cauſa, ſed non effectiua, imo ſpecificatiua, ſed cum dicitur, ꝙ actus voluntatis ſpecificatur ab obiecto, non intelligitur, niſi ꝙ diſtinctio obiectorum in eſſe cognito aliquo modo eſt cauſa diſtinctionum volitionum, licet non per modum cauſæ efficientis, quia ſicut permanentia ſpecificatur per formam inhærentem, ſucceſſiuè autem per terminum, vt patet de motu.

Sciendum tamen, ꝙ actus voluntatis magis aſſimilatur motui, quàm actus intellectus, & ideo licet actus intellectus ſortiatur ſpeciem à ſimilitudine obiecti informante intellectum, & eliciente actum: actus tamen voluntatis, quia elicitur ſine ſpecie informante voluntatem, ſortitur ſpeciem ab obiecto.

Secundò. Si actus eſt tantum à voluntate. ergo vnus actus eſt nobilior altero, non ex eo quòd ſit nobilioris obiecti, ſed quia intenſius elicitur à voluntate, & ſic dilectio Dei non eſt dignior dilectione muſcæ.

Reſpondeo. Negatur conſequentia, quia nobilitas actus non ſolum dependet à cauſa efficiente, ſed etiam à formali. Concedo tamen quòd obiectum mediatè tranſit ad actum volendi, cauſando, ſcilicet notitiam quæ eſt cauſa dilectionis per modum finis.

Scotus. Contra eandem arguit Scotus, ꝙ voluntas ſit cauſa totalis ſui actus, non autem Deus. primò actus volũtatis eſt perfectè in poteſtate eius. ergo non poteſt ab alio cauſari.

Reſpondeo. Negatur conſequentia. ad hoc enim quòd actus ſit in poteſtate voluntatis ſufficit, quòd poſſit illam producere. Sed ſola, id eſt non concurrente alia cauſa proxima, & eiuſdem ordinis cum ea, vel quòd habeat in poteſtate ſua cauſationem cuiuſlibet cauſæ proximè concurrentis cum ea. ſic autem eſt voluntas reſpectu ſui actus. Negatur etiam conſequentia, niſi antecedens intelligatur de cauſa quæ vniuerſaliter & primariè & independenter habet in ſua poteſtate, quod nec voluntati, nec alicui creaturæ conuenit.

Secundò. Omnis effectus procedens à cauſa determinata, eſt neceſſarius: ſed Deus eſt cauſa determinata. ergo ſi actus volendi eſt à Deo, erit neceſſarius & non liber.

Reſpondeo. negatur maior, ſi talis cauſa merè liberè ſine quacunque neceſſitate abſoluta eſt determinata ad effectum, cuiuſmodi eſt Deus.

Tertiò. Si Deus eſt cauſa actus. ergo eſt cauſa prior noſtra voluntate. ergo in illo priori aut Deus cauſat in actu rectitudinem, & ſic voluntas nõ poteſt peccare: aut non cauſat rectitudinem, & ſic voluntas in ſecundo ſigno non peccat: quia nihil põt in ſecũdo ſigno, niſi ꝙ cauſa prior in primo ſigno produxit.

Reſpondeo, quòd conceſſis ſignis tãtum, quantum ad modum noſtrum intelligendi, Deus in primo ſigno cauſat per rectitudinem in actu in comparatione ad ſe, non autem in comparatione ad voluntatem creatam. Et ad improbationem negatur conſequentia. Quia in ſecundo ſigno poteſt voluntas in rectum velle poſſibilitate abſoluta, licet non conditionata, ſcilicet ſuppoſito quòd Deus in primo ſigno non cauſet talem rectitudinem. Et cum dicitur, quòd voluntas nihil poteſt in ſecundo ſigno, niſi quòd cauſa prior produxit in primo. dicitur, quòd iſta propoſitio eſt vera in ſenſu diuiſo. Et ipſa volũtas diuina nõ eſt cauſa talis ipſius velle noſtri, quia non ipſa ſola cauſat, ſed concurrit voluntas.

Quartò. Aliqua creatura poteſt eſſe cauſa totalis ſui effectus: ergo & voluntas reſpectu ſui actus, & ſic Deus non concurrit: conſequentia patet. antecedens probatur. tum quia hoc non repugnat creaturæ, tum quia circunſcripto quocunque alio, ſubiectum cauſaret propriam paſſionem: ergo eſt eius cauſa totalis.

Reſpondeo. negatur antecedens. loquendo de cauſa efficiente vel formali vel finali, licet ſit verum de materiali.

Et

Et ad primam probationē negatur antecedens: quia omne ens per participationem prouenit ab ente per essentiam quod est necessario infinitum. Si dicatur ꝙ non oportet causam vniuocam, nec æquiuocam excedere in infinitum suum effectum. negatur hoc de causa, non supponente priorem actionem. Ad secundum negatur antecedens.

Henric. 9 quol. q. 5. Contra eandē arguit Hēric. † ꝙ primus motus voluntatis non sit à Deo primò: omnis motus creaturę est à Deo tantum vt à causa vniuersali: ergo non vt à causa propria.

Respondeo, ꝙ prima motio voluntatis est à Deo ad volendū bonum in vniuersali. & si quæratur, an ad illū primū actum voluntas habeat se aliquo modo actiuè vel solum purè passiuè, dicendum videtur, ꝙ omnis actus voluntatis qui propriè est actus secundus, est ab ipsa voluntate effectiuè. aliter non esset actio immanens, si nullo modo procederet à suo subiecto, sed illa prima motio voluntatis à Deo ad vniuersale bonum magis habet rationem actus primi, quàm actus secundi, & ideo quantū ad illam voluntas pōt se habere purè passiuè. Veruntamen ille actus primus est sine aliquo actu secūdo, qui est effectiua à voluntate, quia semper illam generalem affectionem concomitatur affectio ad aliquod particulare bonum. 4. sen. di. 49. q. 1. art. 3. q. 3. Ad argumentum negatur consequentia. quia aliter primus motus voluntatis est à Deo quàm alij.

DISTINCT. XXVI.

Circa 26. dist. quæritur. Vtrum gratia sit virtus.

CONCLVSIO I.

Gratia differt realiter à virtute. 2. sen. di. 26. q. 1. arti. 4. prima secūdæ q. 109. ar. 3. de veri. quæst. 27. arti. 2. Huius ratio.

¶ Tum quia sicut se habet anima ad potentias, & lumen naturale ad virtutes acquisitas, sic gratia ad virtutes, sed prima distinguuntur inter se realiter: ergo & gratia & virtus.

¶ Tum quia sicut aliud est natura, per quam suppositū proportionatur fini naturali, & aliud inclinatio in finē, & aliud id per quod operatur ad finē, ita aliud est gratia per quā bonū proportionatur fini supernaturali, & aliud inclinatio in illum. s. charitas & alię virtutes, per quas homo agit ad illum finem.

¶ Tum quia gratia semper est in actu suo, quia semper facit hominē gratum Deo. charitas autem non, quia nō semper actu diligimus.

Contra arguit Scotus. † primò. Potētiæ nō possunt manere sine anima, nec virtus acquisita sine lumine naturali. ergo sequitur, ꝙ virtus infusa non posset remanere sine gratia. hoc est falsum, vt patet de fide & spe. Scotus 2. di. 27.

Respondeo. primò negatur consequētia. Quia licet assimilentur in hoc, qđ est distingui, non tamē in omnibus essentia animæ est causa effectiua potentiarum, non aūt gratia respectu virtutum, sed in hoc assimilantur, ꝙ sicut anima est immediatum principiū essendi, potētia autem immediatū principium operandi. sic gratia est immediatū principium supernaturaliter essendi, & virtus infusa operandi. de veritate. q. 27. ar. 5. ad. 17. Et sicut nullus habitus acquisitus habet rationē virtutis nisi pro quanto formatur ordine sibi impresso ex lumine naturali, sic nulla virtus infusa est perfectè virtus, nisi formetur pe gratiam. vbi supra ad quintum. vbi ponit ꝙ gratia est forma virtutum, eo quod dat efficaciam merendi.

Secundò. dicitur ꝙ gratia potest dici causa efficiens virtutum in fieri, & non in facto esse, partialis non totalis, ideo non semper oportet, ꝙ adsit suo effectui sicut luminosum lumini. Dicitur etiam causa dispositiua de virtutibus. q. 2. ar. 3. ad secundum. Et licet S. D. tertio contra gen. cap. 152. dicat ꝙ gratia causat fidem, spem, charitatem ibi loquendo de gratuita Dei voluntate & nō de gratia, quæ est accidens infusum.

¶ Tertiò. Negatur falsitas consequētis: quia fides & spes aliquo modo remanēt, sine gratia. de veritate, quæstione vigesimaseptima, articulo secundo. ad septimum.

Secundò. Omnis effectus qui attribuitur gratię, attribuitur etiam charitati: ergo non sunt distincta. antecedens patet: quia sicut charitas vnit Deo, ita & gratia, & similiter est forma virtutū & est principium meriti.

Respondeo. negatur antecedens, ꝙ eodem modo licet effectus, qui attri-

buitur vni illarum, mediatè possit alteri attribui immediatè, vel ecōtrario. de veri. q. 27. ar. 2. ad sextum. quia per gratiam homo est primò & immediatè filius Dei, & per charitatem secundò. Itē gratia est forma virtutum eo ꝙ est principium merendi, & charitas eo ꝙ inclinat alias virtutes in vltimum finē. Item gratia coniungit Deo per assimilationē & Dei formitatē. charitas vero per modum obiecti operationis. Item charitas non sufficeret ad merendum bonū ęternum, nisi supposita gratia. vbi suprà ad quartum.

Tertiò arguit Aureolus. Omne illud est gratia, quo aliquis est formaliter Deo acceptus, sed alię virtutes sunt huiusmodi, vt patet de fide, ad Hebræos 11. & dempta charitate homo non est acceptus Deo. ergo. *Aureol.*

Respondeo. negatur minor. Ad primam probationem negatur consequētia: quia ibi loquitur apostolus solū ad hunc sensum, ꝙ fides facit hominem gratum, sed non formaliter.

Ad secundam negatur consequētia, sicut in simili nullus potest viuere sine calore & humido naturali, non tamen sequitur ꝙ calor aut humidum sit quo formaliter viuimus. Ad hoc enim, ꝙ aliquid sit Deo gratū gratitudinē, de qua loquimur, non sufficit quælibet acceptatio, sed solum illa, qua quis acceptatur ad vitam æternam, huius autē acceptationis primus, & proprius effectus est collatio non alicuius virtutis, sed gratiæ. Nam per habitus virtutum nullus est dignus vita æterna, sicut ex principio formali, cum nulla virtus faciat hominem conformē Deo conformitate quasi specifica, per quandam participationem diuinæ naturę, sed sola gratia quæ est quædam participatio diuinarum. Nam per charitatem, sapientiam & alias virtutes fit homo similis Deo, quantum ad perfectiones attributales.

Quartò. In sacra scriptura nullibi præcipitur, quòd habeamus gratiam, sed charitatem, & alias virtutes: ergo non est distincta à virtutibus.

Respondeo. negatur antecedens: vt patet ad Ephæsios. 5. vbi hortatur Paulus vt simus filij Lucis, id est gratiæ. negatur etiā consequentia. Quia præcepta non dantur de habitibus, sed de actibus virtutum, & præsertim quia gratia non ordinatur immediatè ad eliciēdum actum secundum, sed dandum actum primum.

Tertiò arguit Duran. † Destructo principio essendi, destruitur principium operandi: ergo destructa gratia, destruētur virtutes. hoc est falsum, vt patet de spe & fide. *In præsenti dis. q. 1.*

Respondeo. negatur falsitas consequentis, quia destructa gratia, destruūtur virtutes theologicæ quantum ad hoc, quòd est esse principium operandi supernaturaliter, in quo dependebant à gratia, non tamen destruūtur, quò ad substantiam actus, & quò ad hoc non dependent a gratia, quò ad esse, quicquid sit quo ad fieri. Tollitur autē charitas, recedente gratia, cuius causa dicetur post.

Sextò. Id quod est principium operandi potest esse principium essendi accidēt aliter, vt patet de calore: ergo propter hoc non oportet ponere gratiam distingui à virtutibus. Item per virtutes morales constituit quis in esse morali, & per easdem perficitur ad opera moralia: ergo per idem constituitur quis in esse supernaturali, & per idem ordinantur ad opus supernaturale.

Respondeo. negatur antecedens: de primo principio essendi. Ad probationem primam dicitur, quòd licet calor sit principium essendi in igne, non tamen est primum principium essendi in aliquo genere ipsius: nec quo ad esse substantiale vt patet: nec quo ad accidētale, quia calor & alia accidentia profluunt à forma substantiali. non sic est de gratia, quæ non causatur ex principiis suis substantiæ. negatur etiam consequentia: quia calor non agit ad finem cui ignis ex natura sua sit improportionatus: ideo non oportet quòd præsupponat in igne aliud accidens quod sit principium essendi, quo ignis proportionetur suo fini, ad quem inclinatur per calorem, secus est de fine ad quem producitur homo per virtutes infusas. Ad secundam negatur antecedens: quia homo constituitur primo in esse morali non per virtutes, sed per intellectum & voluntatem: quia virtutes non dicūtur morales, nisi ex eo quòd pullulant ex intellectu & voluntate. Nec oppositum dicit Philosophus. prima secundę. q. 56. ar. 1.

Septimò. Gratia & charitas nō possunt

sunt separari: ergo non sunt distincta. probatur antecedens: quia sequitur ꝙ idem homo saluaretur & non saluaretur, si decederet cum gratia & sine charitate.

Respondeo primò. negatur consequentia: vt sæpe dictum est negatur etiam antecedens: quia gratia & charitas & aliæ virtutes sunt effectus essentialiter ordinati in genere effectuũ supernaturalium meritoriorum, ita quòd respectus supponit primum ad hoc ꝙ sit in tali genere, licet non ad hoc quòd sit simpliciter. Vnde etiam hoc modo potest gratia dici esse causa virtutum sicut duorum effectuum essentialiter ordinatorum. primus dicitur esse causa efficiens. Secundò ordinabiliter. Tertiò dicitur quòd si quis decederet in gratia sine charitate, nec saluaretur nec damnaretur, sed de tali speciali ordinaret Deus sicut vellet.

Octauò. Si gratia & charitas differũt: ergo aut gratia est nobilior, & hoc non: quia nullum donum est excellentius charitate secundum August. 15. de trini. nec charitas est nobilior: vt tu cõcedis, nec sunt ęquales, quũ specie differant.

Respondeo. quòd gratia est nobilior charitate sicut forma materia, & causa causato. 3. sent. distinctione vigesimaseptima, quæstione secunda. articulo quarto. quæstione tertia. ad secundum. Ad auctoritatem loquitur Augustin. de donis viæ ordinatis ad actum secũdum meritorium immediatè eliciendum, cuiusmodi non est gratia, & licet gratia imponatur à charis, tamen aliud est à quo nomen imponitur quàm ad quod nomen imponitur.

Sciendum autem ꝙ charitas & gratia dant actum primum & secundum supernaturalem, sed gratia dat immediatè actum primum essentiæ animæ: charitas verò potentiæ. Nec illud dat potentiæ in propria virtute, sed in virtute gratię. Et esse quod dat gratia alio modo est supernaturale quàm id, quòd dat charitas, sicut aliud est esse quod dat essentia animæ, & aliud quod dat potentia.

Nono. Virtutes non profluunt à gratia liberè, cum ipsa sit qualitas naturalis nec naturaliter, cum non omnis habens gratiam habeat omnes virtutes, puta virginitatem.

Respondeo. profluunt naturaliter. Ad improbationem respondet S. D. secunda secundæ. q. 152. ar. 3. ad secundum. Quia omnis habens gratiam, habet id quod est formale in virginitate, scilicet propositum conseruandæ integritatis, si hoc sibi competeret.

CONCLVSIO II. Gratia non est subiectiuè in aliqua potẽtia animę, sed tantum in essentia. 1. 2. q. 109. ar. 4. secundò sent. vbi supra. art. 3. de veri. q. 27. artic. 6. Huius ratio est: quia omnis perfectio inhærens subiectiuè potẽtiæ habet rationem virtutis, sed gratia non est virtus. ergo.

Contra arguit Sco. † gratia & gloria sunt idem realiter, sed gloria non est in essentia immo in potentia: ergo, & gratia. *Sco. in præsenti dist.*

Respondeo. Gloria accipitur primò pro cognitione, quam habet Deus de beatitudine hominis. Secundò pro visiõe, qua intellectus beatus videt Deũ. Tertiò pro principiis dicti actus. Quartò pro omnibus pertinentibus ad beatitudinem, siue sint actus secundi, siue sint principia actuum secundorum, siue sint formæ Dei formatiuæ ordinatæ ad dãdum immediatè actum primum, scilicet esse supernaturale, & tantũ hoc quarto modo gratia dicitur gloria.

Ad argumentum negatur antecedẽs vniuersaliter, scilicet ꝙ omnis gloria sit gratia. ad minorem similiter, quia non omnis gloria est in potentia animę, scilicet gloria accepta quarto modo. Hæc responsio elicitur, de veri. quæstio. 27. arti. 5. ad sextum. & prima secundæ. q. 2. art. 3.

Secundò. Opposita fiunt circa idem, licet gratia & peccatum sunt opposita: peccatum est tantum in voluntate: ergo & gratia. Item gratia perficit animam tantum ad actum meritorium, sed actus meritorius est solius voluntatis: ergo gratia est tantum in voluntate. Itẽ si gratia esset in essentia, posset redundare in actum intellectus, cum sit pura potentia.

Respondeo. ꝙ actus intellectus põt esse peccatum & meritum. prima secũdæ. q. 2. ar. 3. & 4. non tamen actus intellectus est meritorius, vt præcedat actum voluntatis, prima secundæ. quęst. 114. art. 4. tum, quia licet intellectus sit

prima potentia in ostendēdo non tamē in mouendo.tum quia non oportet ꝙ si gratia reddit aliquē actū intellectus meritoriū,ꝙ reddat oēs actus voluntatis habentis gratiam sunt meritorij,dato ꝙ sint boni bonitate naturali.

Tertiò arguit Duran.† Gratia habet maiorē colligationem cum charitate, quæ perficit voluntatē, quàm cū fide, quæ perficit intellectum. ergo non est in essentia animæ:tenet consequentia. cum voluntas non magis conueniat cū anima quàm intellectus.

Duran in præsenti di.q.2.

Respondeo Negatur consequentia. tū quia habitus voluntatis,qui est charitas,cū sit perfectior quā fides plura requirit ad sui esse & fieri, & facilius destruitur:tum quia charitas & gratia nō ita dependēt in sui conseruatione à suo subiecto,sicut fides,dependēt enim ex influxu Dei tam in suo fieri quā in conseruari tantū,sicut lumen in aëre à corpore lucido,fides autem non solum à Deo sed à suo subiecto conseruatur. tum quia eadem sunt contraria gratiæ & charitati,non sic fidei vel spei.s.peccatum mortale.secunda secundę.q.24. art.12.& 3.sen.di.27.q.3.ar.4.q.4.&.sic patet ꝙ argumentū peccat per fallaciā consequentis,quia causa non est maior conuenientia voluntatis quàm intellectus cum anima, sed ista quæ dicta sunt.

Quartò.Nullus habitus est in essentia animæ,sed gratia est habitus.ergo.

Respondeo.Primò negatur maior de eo habitu,qui disponit essentiā animæ, ad naturam superiorē, licet sit vera de habitu q immediatè ordinatur ad opus & de eo qui disponit vnam partem in ordine ad aliam:gratia etiam nō est habitus de quo philosophi loquuti sunt.

DISTINCT. XXVII.

Circa 27.distin. quæritur. Vtrum habens gratiam possit de condigno mereri gloriam.

CONCLVSIO I.

Existens in gratia potest per illā mereri gloriam de condigno:prima secūdæ.q. 14.ar.3.Huius ratio est:quia opus meritorium in habēte gratiam procedit à spiritu sāncto, & à gratia,& ordinatur ad gloriā:ergo est cōdignū ipsi gloriæ. 2.sen.di.27.q.1.ar.3.Ratio est, quia inter opus informatum gratia & gloria est æqualitas proportionis. igitur est ibi meritum de condigno.

¶Et quia in hoc loco dicit S. Do.ꝙ redditio præmij pro merito pertinet ad iustitiam distributiuam.

Contra hoc arguit Duran.† primo. Vbi est iustitia distributiua, ibi est principaliter respectus personę ad personā, & non actionis ad actionem, nec rei ad rem,sed in redditione præmij non est huiusmodi.ergo.

Duran. in præsenti di. q.2.

Respondeo. Quod actus meritorius potest dupliciter considerari.Vno modo secundum substantiam suam, & sic non est æqualis præmio secundū quantitatem absolutam.Alio modo vt est ex motione spiritussancti, & ex gratia,& ex hac parte æquatur præmio etiam secundum ęqualitatem quantitatis absolutæ.

Secundò.Dicitur ꝙ iustitia distributiua & cōmutatiua in hoc conueniunt, ꝙ vtraque respicit habitudinem rei ad rem,vel actionis ad actionem vel passionem, sed diuersimodè, quia iustitia distributiua comparat actiones à diuersis suppositis præcedentes,& secūdum proportionem passionum,vt sci qui notabilius operatus est detur nobilior passio siue retributio boni vel mali.Iustitia verò commutatiua non compacat duas actiones diuersorum suppositorum,sed considerat operationes alicuius absolutè,& reddit passionem vel in bono vel in malo correspondētem, vt patet in iniuriis & beneficiis.idem dico de re, quia reddit rem æquiualētem rei receptæ.secunda secundę, quæstione sexagesimaprima,artic.3.& 4.& ibi ad secundum.item.4.sen.dist. 6.quæst. prima,arti.primo.Et in iustitia commutatiua propriè dicta non sufficit qualiscunque redditio rei pro re vel passionis pro actione nisi inter talia sit ęqualitas secundum quantitatem, & non solum secundum proportionem, sed ista secundum proportionem æqualitas est in iustitia distributiua,quia in retributione qua Deus reddit pœnas & præmia,attenditur ista proportio:vt ei qui magis operatus est, maius præmium, vel pœna detur,ideo est ibi iustitia distributiua, est tamen aliquis modus commutatiuæ eo quòd operatio procedens

cedẽs à spiritusancto & à gratia æquatur præmio etiam absolutè, vt supra dictum est. Ad formam argumenti negatur maior. quia vt dictum est : iustitia distributiua respicit habitudinem rei ad rem, & actionis ad passionem: sed aliter quam commutatiua.

Secundò arguit contra conclusionẽ. Valor actus nunquam est à motore nisi ratione alicuius existentis formaliter in actui vel in potentia elicitiua. ergo meritum nostri actus non ex eo quod sit à Spiritusancto : maximè cum moueat etiam ad actus non meritorios.

Respondeo. Negatur antecedens de motore immediate causante motum mobilis. actus autem meritorius procedit ex infinita charitate & bonitate Dei: negatur etiam consequentia. quia spiritussanctus imprimit gratiam animæ & charitatem voluntati : & licet mouet ad actus non meritorios: tamen aliter quàm ad meritorios : quia non meritorios non ordinant in finem ad beatitudinem pro eis reddendam tamen, quia non imprimit aliquid gratificans animam : ideo tales actus non sunt digni vna æterna.

Tertiò. Falsum est id quod ponit S. Doct. in loco præallegato dicens: quòd gratia est seminarium gloriæ: cum semen non sit nisi eorum, quæ educuntur de potentia creaturæ.

Respondeo. Negatur antecedens. Nam aliquid est seminarium dupliciter. Alicuius primò : quia est eius causa materialis vel effectiua coniuncta. Secundo quia est eius inchoatio : sicut est forma remissa formæ intrinsecæ: & gratia est seminarium gloriæ.

Quartò. Id non cadit sub merito de condigno, quod nullo modo redditur ex debito operis : sed gloria est huiusmodi. ergo prima patet : minor probatur, tum, quia Deus dat nobis libere gratiam: ergo ex hoc non est nobis debitor, vt det gloriam.

¶Tum quia si decedenti in gratia Deus non daret gloriam, nihil iniustum faceret.

¶Tum quia Deus non est nobis debitor ex nostro opere : vt patet : nec ex sua promissione : quia quod datur ex promissione : non datur ex merito operis de condigno, vt tu dicis.

Respondeo. Negatur minor: loquendo de opere meritorio : vt elicitur ex gratia & ex speciali influxu spiritussancti : & cum tali ordine eius ad vitam æternam.

¶Ad primam probationem dicitur quòd licet Deus non sit nobis debitor: tamen ipse mouens voluntatem ad opus meritorium, & volens quòd tali actui reddatur vita æterna, est debitor sibimet: vt compleat quod voluit.

¶Ad secundam dicitur. negatur antecedens: quia illo casu licet Deus non faceret iniustum creaturæ: faceret tamen voluntati & bonitati suæ denegando sibi quod decet eam. prima parte. quæstio. secunda. articu. primò & tertio.

Ad tertiã dicitur, quod nullo modo nobis debitor est. secũdò dicitur quòd si præmium nullo modo daretur nobis ex valore operis: sed tantum ex permissione dei, quod tunc opus nullo modo esset meritorium præmij quod redditur de condigno: habet enim noster actus valorẽ, tum. ex circunstantiis: tum ex gratia: tum ex motiõe spiritussancti: quia diuina volitio licet non sit meritoria: est tamen quasi ratio merendi omnibus operibus meritoriis

Quinto. Tale meritum de cõdigno est homini impossibile. ergo propter ipsum non debet poni in homine gratia.

Respondeo. Negatur antecedens quarto sententia. distinctione quadragesimasexta quæstione prima articulo secundo quæstion. prima. Nam condignum stricte sumendo nihil aliud est nisi quia est dignum diuinam ordinationem impleri: & voluntatem eius: cõstat autem meritis nostris reddi præmium ex diuina ordinatione & voluntate, & sic per dona dei grauita aliquid nobis efficitur debitum haberi à nobis, quòd prius non erat debitum, licet deus non efficiatur nobis debitor: & ad meritum de condigno sufficit quòd actio nostra sit æqualis vitæ æternæ quantum ad valorem, quem habet ab extrinseco, scilicet à causa sua efficiente primaria. scilicet deo & quod secundum substantiam & gratiam & charitatem sit proportionata vitæ æternæ, & sic intelligitur tertio sententia, distinctione decimaoctaua quæst. prima, articulo secundo.

DISTINCTIO XXVIII.

Irca. 28. dist. quæritur, Vtrum homo sine gratia possit præcepta legis implere.

CONCLVSIO. I.

Homo potest multas veritates cognoscere sine gratia gratum faciente. prima secundæ q. 109. art. primo. secundo senten. dist. 28. q. 1 arti. 5. Huius ratio: quia in cognitione veritatum naturaliter cognoscibilium potest homo per lumen naturale intellectus supposita generali motione Dei. ergo &c. Quod autem non possit in omnes, probatur. Nullus agens potest perfectè in effectum excedentem facultatem naturalem suam, nisi per formam sibi superadditam: sed multæ veritates sunt huiusmodi scilicet illæ quæ non possunt educi ex sensibilibus. ergo ad eas indiget gratia superaddita.

Sciendum autem quòd nullus habitus est necessarius ad hoc quod intellectus articulis fidei assentiat absolutè qualicunque assensu, quia sine tali habitu potest talibus assentire, & tamen necessarius ad hoc vt assentiat faciliter & discretè, & hoc probant quatuor argumenta, quæ facit Durandus. Doct. S. in 3. sent. dist. 24. quæst. 3. arti. 3. quæstiuncula secunda.

Secundò sciendum est, quòd ad perfectionem cognoscendi in materia morali, quid volendum aut agendum sit, requiritur post peccatum in statu viæ specialis illustratio rationis à Deo: non tamen habitualis sed actualis. prima secundæ, quæstione centesimanona articulo nono Ratio est: quia habens gratiam habitualem indiget speciali motione diuina ad bene moraliter cogitandum: ergo multo magis carens gratia. & illa gratia motio non est sola generalis Dei influentia: sed specialis Dei directio ad rectè cogitandum. Maximè cum apostolus dicat, non sumus sufficiētes cogitare aliquid ex nobis: & hoc confirmat Gregorius † quatuor rationibus.

Grego. in 2. dist. 27. quæst. 1.

CONCLVSIO. II. Licet homo absq; gratia habituali possit in aliquas bonas volitiones & actiones naturæ suæ proportionatas: non tamen in omnes: nec potest sine gratia habituali in aliquod bonum meritorium: nec potest sine speciali auxilio Dei in aliquod bonum velle aut agere, siue sit naturale siue supernaturale. prima secundæ. quæst. centesimanona. articul. secundo. ratio primi est: natura infirma non potest in omnia opera sani, sed in præsenti statu quilibet ante gratiam est specialiter infirmus. ergo non potest in aliqua: quia natura non totaliter corrupta est.

¶ Secunda pars probatur. opus meritorium excedit proportionem naturæ hominis. ergo ad hoc necessaria est sibi forma superaddita: & hanc dicimus gratiam. ergo.

¶ Tertia pars probatur. sic voluntas creata se habet ad Deum: sicut agens secundum ad primum: ergo præsupponit motionem Dei.

Contra arguunt multi, quòd absque Dei auxilio viator in præsenti statu potest rectè moraliter velle & agere. Primo existens in peccato potest ex puris naturalibus habere attritionem cum debitis circunstantiis: sed illa erit moraliter bona. ergo: maior probatur. tum quia si non: sequitur quòd Deus esset acceptor personarum quia vnum iustificaret & non alium absque dispositione præuia: vel oportet dicere quòd attritio non moraliter bona sufficeret ad iustificationem.

¶ Respondeo. Negatur maior. tum quia cōtraria Augustino in Hypognosticon responsione tertia, & Ambrosio super Lucam. Ad primam probationem dicitur quòd acceptatio personarum est duplex. Vna quæ in dando præmio attenditur genus vel natio vel alia prærogatiua personalis: & de hac negatur consequentia. Alia est quæ simpliciter importat dilectionem, qua vnum alteri omnino simili præeligitur, aut prædiligitur ei, qui dona conferuntur. & de hac negatur consequentia.

Secundò. Voluntas ex se potest in actum demeritorium: ergo & in meritorium: tenet consequentia: quia opposita circa idem fieri habent.

Respondeo. Negatur consequentia. sicut non sequitur, homo potest ex se errare circa articulos fidei. ergo & ea naturaliter cognoscere. Ad probationem non aliud concluditur nisi q̄ neutrum

trum

trum contrariorum est subiecto repugnans:non tamen sequitur, si vnum potest habere ex se,ita & reliquum.

Tertiò.Voluntas mediante charitate potest in actum meritorium.ergo,& sine charitate iam ex actibus elicitis mediante charitate potest generari vnus habitus naturaliter inclinans ad actus similes.ergo moraliter bonos.

¶Respõdeo. Primò ꝙ hoc concesso, scilicet consequenti : tamen necessaria est specialis Dei motio ad illum actum meritorium.negatur tamen consequentia.Ad aliud negatur antecedēs: sed per actum secundum augetur habitus prę existens.de verita.q. 1.art.10.ad nonū.

Quartò.Homo ex puris naturalib⁹ potest honorare parentes, & similes actus præmio dignos saltem temporali; ergo & actum moraliter bonum.antecedens patet de Romanis, & de obstetricibus hebræorum.

Respondeo. negatur antecedēs,quia licet opera non existentis in charitate possint esse moraliter bona: & alicuius temporalis præmij meritoria, hoc tamen non habent ex voluntate à qua eliciuntur : sed ex diuina motione,sine qua non possent ad talia moueri:Quomodo autem actus infidelium non relati in Deum sint peccata, vel non,ponit S.Doc. secundo sent.distin.41.q.prima,articulo secundo. Dicens, ꝙ licet sint boni bonitate essentiali, & ex genere suo:quia possunt cadere super debitam materiam & ex circunstantia, & ita sint boni moraliter nunquam tamē meritorij, & quomodo actus infideliū possint esse vera virtus,non tamen meritorij: vel digni aliquo præmio : ponit prima secundæ.q. 65.art.secundo , secunda secundæ.q.23.art.7.& prima secundæ.q. vltima.artic. vltimo & ad secundum.

Grego. in 2.dis.26. q.secūda. Cōtra arguit Gregorius. †Ille actus non est bonus moraliter : qui non est factus propter id propter quod fieri debet,dicit Augustinus de moribus ecclesiæ,capitulo octauo.Sed actus infideliū sunt huiusmodi:quia non fiunt propter Deum, ergo non sunt boni moraliter.

Respondeo. Ad hoc dicit S.Doc. 2. sent.vbi supra ad quartum. Negando maiorem:quia actus infidelium non relati in Deum non sunt semper peccatum:sed solū pro illo tempore , in quo tenentur actum suum in illum finem vltimum referre.Ad auctoritatem Augustini, dum dicit omnes virtutes quæ non operantur propter Deum, sunt vitia,dicitur ꝙ hoc potest exponi tripliciter.Primò ꝙ tales habitus sunt vitiosi,id est,non habent perfectam rationē virtutis.hoc elicitur a.S. Doc.vbi supra ad secundum.

¶Secundò dicit ꝙ tales habitus sunt vitia, id est cum vitio:& sic glossat S.D. vbi supra ad primum. Glossa.Ioā 14.in qua dicitur , ꝙ omnis vita infidelium peccatum est.

¶Tertiò dicitur,quòd tales habitus sunt vitia , quando non referuntur in Deum,non solum negatiuè, sed contrariè, quia, scilicet referuntur in finem contrariorum rectæ rationis. vbi supra ad quintum. secunda secundæ. quæst. 10.art.4.

Quintò. ex hoc sequitur , ꝙ homo non posset ex se vti libero arbitrio nisi male. hoc est contra Augu. secundo de libero arbitrio.c.15.ergo.

Respondeo.Cōceditur consequentia, & negatur falsitas consequentis , quia primò Aug.retractationum c. nono,dicit ꝙ bonus vsus liberæ voluntatis necessariò est à Deo.

Sextò. Homo in solis naturalibus constitutus tenetur benè velle. Igitur potest ex se benè velle : probatur consequentia: quia nullus tenetur ad id quod pro tunc est sibi impossibilè.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem dicitur, ꝙ non est impossibile homini benè velle : licet ad hoc requiratur specialis motio Dei. Potest etiam dici ad antecedens, quod licet homo in locis naturalibus constitutus pro ipso statu teneatur benè agere: non tamen tenetur ex solis naturalibus benè agere. & elicitur prima secundæ. q.109.ar.4.ad secundum.

Septimò.Illa specialis motio non est gratia : nec est in hoc,ꝙ tantum Deus efficiat actum volendi, & non volūtas, quia tunc actus non esset in potestate nostra , nec ex hoc ꝙ Deus partialiter efficiat ipsum: quia hoc modo concurrit omni actui per suam generalem influentiam.ergo præter hanc non debet poni specialis motio.

Respondeo.Quod illa motio specialis & in hoc ꝙ immediatè efficit actū, meritorium , licet non ipse solus : sed etiam voluntas quo efficit: ita ꝙ Deus

quodam speciali modo operatur, scilicet faciendo ipsam voluntatem partialiter cōcurrere, ita ꝙ ipsa voluntas partialiter concausat applicata, & quasi instrumentaliter mota à Deo ad particulariter concausandum: ita tamen quòd necessitatur, & non sic adiuta nequaquam agere posset ad actum bonum. Ad actum vero malū solum primo modo concurrit Deus, quia non facit voluntatem agere actum malum sicut bonum: & hoc est illud adiutorium Dei speciale, de quo dicebatur, vt elicitur prima secundæ. quæst. 109. art. nono & decimo.

Octauò. Hoc dicit Augustinus in de spiritu, & litera, & contra Manichęū lib. 2. & alibi.

Respondeo. Quod Augustinus intendit, ꝙ infideles, & alij non habentes gratiā possint facere aliqua bona opera triplici bonitate, de qua supradictū est. illa tamen non fiunt sine speciali Dei auxilio non quidem habituali: sed se habente per modum cuiusdam passionis, & cuiusdā motionis, & licet ibi dicat, ꝙ ista possumus per naturam, nō tamen per solam naturam.

Nonò. Si homo non potest ex se bona agere. ergo ea non agendo non peccat. Si dicatur, ꝙ homo potest benè agere: sed non sine auxilio Dei. Contra nō est in hominis potestate vt eum Deus iuuet. ergo si homo non potest bonum agere, non adiutus, sequitur, ꝙ non est in hominis potestate facere bonum.

Responsio data bona est. Ad improbationem dicitur, ꝙ non omnis impotentia benè agendi excusat hominem à peccato, si non benè agat: quia non illa quæ est pœna peccati: sicut nec ignorantia quæ est pœna peccati excusat hominem à peccato, si non agit quod debet, homo autem in præsenti statu est impotens ad benè agendum ex se propter culpam originalem: nisi enim illa fuisset cuilibet esset collatum auxilium, quo bene agere posset sine alio speciali auxilio, sicut poterat primus homo ante peccatum. quod autem nūc non potest, nec tale auxiliū habet, hoc est pœna peccati: & ideo si alicui Deus non auxiliatur illo speciali ad benè agendum, non propter hoc excusatur à peccato, ꝙ benè non agit, ꝙ agere debet, secus autem fuisset si primo antequā peccasset ideo auxilium ei de fuisset. tertio contra gen. cap. 148. & 109.

CONCLVSIO III. Homo pro isto statu non potest sine gratia habituali implere omnia præcepta legis diuinę perfectè: potest tamē sine ea implere aliqua imperfectè licet semper requiratur auxilium dei S. Do. prima secundæ. q. 109. ar. 4.

CONCLVSIO IIII. Nullus homo in præsenti statu potest sine habituali gratia vitare omnia, & singula peccata mortalia. S. D. Vbi supra ar. 8.

¶ Prima pars probatur. nullus culpandus est pro actu, quem vitare non potest: sed homo sine gratia existens inculpatur pro suo peccato mortali. ergo illum potest vitare.

Secunda pars probatur. nulla voluntas adhęrens peruerso fini, vel peruersè habituata, vel non subdita rectæ regulæ potest diu carere electione peruersa. sed quælibet voluntas in pręsenti statu carens gratia est huiusmodi. ergo.

Contra arguit Durandus. † 1. Quod pertinet ad naturam, non amittitur per peccatum: sed in statu naturæ integræ homo poterat vitare omne peccatum mortale. ergo nunc, & similiter venialia ex genere suo vitare possumus cū sequantur deliberationem. *Durand. in 2. dist. 28. q. 3.*

Respondeo. primò negatur minor, quia etiam in statu naturæ integræ homo non poterat omnia vitare peccata sine speciali auxilio dei: licet non indigeret in illo statu aliquo habitu infuso: nec posset vitare omne mortale: est naturale homini absolutè, licet pertineat ad naturam, vt integra. Idem dico de veniali, ꝙ non potest vitare omne veniale collectiue sumptum. 3. contra gen. c. 159.

Secundò. existens in peccato mortali si non sumit eucharistiam in die pascæ peccat: quia facit contra præceptū, si sumit peccat. ergo nullo modo potest vitare peccatum mortale.

Respondeo. Præcepta sunt in triplici differētia. Aliqua sunt præcepta charitatis, scilicet de diligendo deū & proximum, & peccatum oppositum huic præcepto non potest vitare existens in peccato mortali, cum non diligat deū supra omnia: licet hoc possit in sensu diuiso, id est habeat potentiā, scilicet voluntatem, cui non repugnat talis dilectio quamuis ei repugnat in sensu cōposito,

posito,vt stat sub mortali. Alia sunt prę cepta in lege & euangelio per Apostolos & eorum successores introducta,vt patet de sumendis sacramentis, & peccata istis opposita eodem modo vitare non potest ille,qui est in mortali,& de his procedit argumentū. Alia sunt pręcepta præter hæc vtputa alia quę sunt in decalogo,scilicet honorare parētes, & cętera.Et peccata istis opposita pōt vitare ille, qui est in mortali diuisim, id est,potest vitare hoc & illud,non tamen copulatiuè, quia non potest stare per lōgum tempus quin in aliquod incurrat.

¶Elicitur hoc prima secundę,q.100. arti.10.& tertio sen.dist.36.q.1.ar.6.

¶Et si quęratur vnde prouenit ista impotentia?dicit ꝙ ex infirmitate contracta per peccatum originale,& etiam ex dispositionibus derelictis ex peccato mortali præcedenti,quia non solum ex vno peccato necessitatur homo ad aliud,quādo actualiter afficitur ad peccatum præcedens,sed etiam aliis modis.nam vnum peccatū potestesse causa alterius multipliciter.prima secūdæ. q.75.art.4. Ex quo patet in proposito ꝙ peccatum præcedens efficit peccatū sequens dupliciter.Primò per accidens inquātum tollit gratiam,& alia quibus retrahitur à peccato,potissimè adhęsionem hominis ad Deum, vt ad vltimū finem. Secundò per se inquantum ex peccato præcedenti non adhęret actu vel habitu peruerso fini. Ex istis enim duobus necessitatur homo,vt non diu stet sine commissione vel omissione dānabili.Et licet carens gratia gratum faciente possit in singula opera bona bonitate morali,non tamen in omnia.

Tertiò.Ille qui est in peccato mortali, habet præceptum à Deo, vt vitet singula peccata. ergo hoc non est impossibile, cum Deus impossibilia non præcipiat.

Respondeo. Quod licet non sit ei impossibile absolute,est tamen impossibile,quod se solo vitet singula sine diuino auxilio Dei.Item est ei impossibile vt est in peccato mortali, licet non simpliciter.

Contra hoc arguit, ponatur ꝙ aliquis non disponat se ad gratiam,si tūc stat culpa,nō potest se subleuare à culpa,si non stat,redit argumentum prius.

Respondeo. Quod in illo casu non potest vitare culpam,non tamē est excusatus : tum quia illa impotentia est voluntaria ratione præcedentis actus peccati,tum quia est pœna pęccati præcedentis:tum quia non est impossibilitas absoluta,sed conditionata.

Quartò.Gratia relinquit volūtatem liberam ad bonum & ad malum, sed dat efficaciam mereri. ergo priuatio gratiæ,scilicet peccatum relinquit eandem libertatem ad bonum, & malum moraliter,& remouet tantum efficaciā merendi.

Respondeo.Primò dicitur ad antecedens,ꝙ voluntas non potest benè agere moraliter sine speciali Dei auxilio. Item negatur idē antecedens,quia gratia datur non solum ad merēdum, sed etiam ad sanandum liberum arbitrium in statu post peccatum. Item negatur consequentia,quia pauciora sufficiunt ad malum actum quàm ad bonum.

Quintò,peccator in quolibet tempore potest vitare quodlibet peccatum.ergo semper. tenet consequentia: quia vitando fit fortior ad vitandum aliud.

Respondeo.Negatur antecedens copulatiuè accipiendo,quia non valet, In hoc tempore cauere potest peccatum: & similiter in tempore sequenti. ergo potest in omni vt ly omni stat copulatiuè.

¶Ad improbationem dicitur, ꝙ licet vitando vnum sine gratia efficiatur fortior ad vitandum aliud eiusdem speciei, non tamen ad peccata disparata, quia vitando vnum, non cauet aliud, quod primo subripit. Multa alia argumenta facit Grego. quæ tantum probant,ꝙ homo sine speciali auxilio Dei non potest vitare peccatum etiam singulum,& hoc conceditur:nam speciale auxilium multis datur,qui non habent gratiam:ideo nō sequitur, quòd gratia semper sit necessaria ad vitandū quodlibet peccatum,licet non copulatim.

CONCLVSIO. V.Nullus existens in peccato mortali potest se ad gratiam habitualem sufficienter pręparare sine Dei auxilio.prima secundę.q. 109.ar.6.Huius ratio est, quia nullus conuertitur ad Deum, sicut ad vltimū finem sine motione Dei gratuita, sed quicunque se præparat ad gratiā con-

uertitur ad Deum hoc modo.ergo,&c.

Duran. in præsenti di. q.1. Contra arguit Durandus.†primò.In introductione animæ rationalis, licet solus Deus eam infundat,tamen natura propria virtute disponit materiã.ergo in infusione gratiæ, licet sit à solo Deo,potest se voluntas propria virtute disponere.

Respondeo.Negatur antecedẽs pro vltima parte,quia natura non disponit materiam,nisi mota à Deo. Item quia vltima dispositio ad animam rationalẽ, & remanens cum ea immediatè à Deo causatur sicut ab agente principali, licet sit à creatura sicut à causa instrumẽtali mota à principali.Negatur etiã consequentia:quia anima rationalis nõ est finis excedens præparationem naturæ creatæ,sicut est per quam spiritussanctus habitat in nobis,& coniungit nos fini,qui totius creatæ naturæ proportionem excedit.

DISTINCTIO. XXIX.

IRCA 29.distin.quęritur. Vtrum homo in statu innocentiæ absque speciali Dei auxilio fuerit sufficiens ad agendum aliquem actum moraliter bonum.

CONCLVSIO I.Primus homo fuit creatus in gratia gratum faciẽte.1.parte.q.95.art.1.

CONCLVSIO II. Primo homo in statu innocentię nõ potuit sine speciali Dei auxilio agere actũ moraliter bonum,secundum omnem circunstantiam necessariã tali actui.prima secundę.q.109.ar.23.& 4.& 6.& de veri.q.24.ar.14.Et cum dicitur ibi,ꝙ nõ indigebat gratia habituali ad benè moraliter agendum,sed tãtum speciali auxilio Dei,hoc intelligitur de gratia habituali distincta à iustitia originali, & non ꝙ nuda non eis sufficeret ad talia.

Contra secundam conclusionem arguitur sic à Grego.Primò hoc est contra Augustinum in hypognosticon responsione tertia.

Respondeo.Ibi intendit Augu. quòd alij homines indigent duplici auxilio, scilicet motione Dei speciali & gratia habituali ,non autem primus homo: quia non indigebat alio dono habituali,vltra id ꝙ habebat à sui creatione:cęteri vero homines post sui creationem indigent duobus nunc dictis.

Secundò.Adam,stante generali influentia Dei,aut potuit seruare mandatum,& sic habetur propositum,aut nõ, & sic non peccauit.

Respondeo. Quod non,sine speciali auxilio.Ad probationem dicitur est duplex impotentia.vna ex imperfectione potentię operatiuę,& talis excusat:alia ex non concursu causæ superioris cum secunda,& talis non excusat, quando causa secunda pręstat impedimentum concursui causæ primę.& ita fecit Adã & Angelus malus.

Tertiò.homo potest habere perfectam cognitionem & volitionem sine speciali Dei auxilio.ergo,&c. probatur antecedens:potest cognoscere Deũ esse summè honorandum. ergo aut sine auxilio,& sic habemus propositum:aut nõn sine auxilio , & sic de se habebit ignorantiam inuincibilem respectu huius,& non peccabit hoc omittendo.Itẽ si homo non posset sine auxilio:sequitur ꝙ homo non esset consiliarius,cum consilium non sit de impossibili. Secunda pars principalis antecedẽtis probatur,si homo non posset sine speciali auxilio elicere circa Deum actum dilectionis bonũ moraliter, talis actus esset supra facultatem humanæ naturæ: cuius oppositum habetur Deuterono. 30.cap.

Item.Habita notitia quòd Deus est summè amandus aut voluntas elicit actum bonum,& sic habetur propositũ: aut malum,& sic omittere illum actum amandi esset bonum,quia cessare à malo habet rationem boni.

Respondeo.Negatur antecedẽs. Ad probationem dico,ꝙ non potest de se. Ad improbationem dico,ꝙ ignorãtia, si dicatur inuincibilis sine adiutorio speciali Dei,sic negatur falsitas consequentis.

¶Ad improbationem qua dicitur,ꝙ talis ignorantia non imputatur homini : dico quòd hoc est intelligendum de ignorantia, quæ non est peccatum, aut pœna peccati,talis autem est ista.

¶Ad aliam probationem negatur consequentia:quia homo,licet non habeat ex se, sed à Deo animam , & alia per quæ potest consiliari , est tamen in potentia ad consilium quid , & quẽadmo

admodum secundum omnes circunstã tias requisitas ad bonitatem actus moralem agendum est.

¶Ad probationẽ secundæ partis antecedentis conceditur, ꝙ nõ sufficit facultas humanę naturę ex se, nec oppositum dicit scriptura, sed non excedit facultatem, id est non repugnat: nõ quod cum auxilio Dei eliciat talem actum.

¶Ad secundam eiusdem dico, ꝙ voluntas non adiuta speciali auxilio Dei, eliceret actum malum moraliter: quia scilicet nõ diligeret eum propter Deũ vel super omnia, sed propter seipsum. Ad probationem negatur consequentia: sicut non valet, quãdo quis dat eleemosynam indigenti propter vanã gloriam: ille actus est culpabilis: ergo cessare ab illo actu, est laudabile. nec hoc fauet Manichæo, quia ipse volebat quod natura humana pro omni statu suo semper fuit determinata ad malum, ita vt non posset vitare peccatum, & ꝙ hoc posset sibi non ex vitio contracto; sed ex ipsa natura quadam & substãtia materiali ex qua dicebat naturam humanam essentialiter esse compositam.

Quartò. Ad faciendum bonum actũ moraliter, sufficit potentia finita, cum ipse actus non sit infinitus. ergo non requiritur speciale adiutorium Dei.

Respondeo. Quod sufficit potentia finita in causa proxima elicitiua illius actus, sed requiritur motio à priori causa infinita.

DISTINCT. XXX.

CIRCA 30. distinctionem quæritur. Vtrum defectus, quos sentimus in nobis sint pœna pro peccato Adæ.

CONCLVSIO I. Mors & alij defectus corporales & spirituales vno modo sunt pœna & effectus peccati, & alio modo sunt naturales homini. Prima pars probatur. prima secundę. q. 85. ar. 5. Quia primum peccatum Adæ remouit iustitiam originalem prohibentem omnes defectus consequẽtes naturam humanam tam ex parte animæ, quàm ex parte corporis: ergo, &c. Secũda pars probatur vbi supra ar. 6. & secũda secundę. q. 163. arti. 1. ad primum. & 2. sen. dis. 30. q. 1. arti. 1. Cuius ratio est: quia illud est naturale alicui in se considerato, quod ex principiis naturę suæ non impeditis causatur: sed mors & huiusmodi defectus nati sunt causari ex principiis humanæ naturæ non impeditis: ergo, &c.

Contra secundam partem arguit Durandus, † ꝙ homo non sit corruptibilis naturaliter, eo ꝙ elementa agant adinuicem. Primo actio elementorum non est ratione suarum qualitatum contrariarum, cũ tales nõ remaneant in mixto: cum contraria non sint in eodẽ: nec vna qualitas agit in aliam: ergo nõ contrariam. Puta calidum in humidũ, quia aut ageret in ipsum, vt in contrariũ, & hoc non, quia non sunt contraria. Aut vt in subiectum, & hoc non. Tum quia humidum nõ est subiectum calidi. Tũ quia idem non est ratio agendi actione vniuoca suo subiecto: quia subiectũ esset in actu, ex eo, ꝙ habet talem formam: & in potentia ex eo ꝙ forma illi similis in eo causaretur. Tum, quia nullum agens corrumpit subiectum, in quod agit nisi per accidens corrumpatur aliquid, quod requirebatur ad subiectam existentiam, sed calidum nõ corrumpit aliquid, sine quo non possit esse humidum. Duran. in 30. dis. 2. q. 1.

Respondeo. ꝙ in mixto remanent elementa virtualiter, scilicet quantum ad qualitates suas, & sic vna qualitas agit in aliam sibi contrariam, & etiam in non contrariam. Ad probationẽ negatur antecedens: quia duæ qualitates contrariæ possunt esse in eodem subiecto adæquato: vt patet de malo. q. 5. ar. 5. ad sextum. & 4. sen. distin. 44. quæst. 1. arti. 1. quæst. 1. ad quartum. De veritate. quæstione octaua. articu. 14. & hoc intelligitur, quòd remanent in esse remisso, & sic in mixto sunt qualitates contrariæ, ex quarum actione potest sequi corruptio mixti, sed ex regulatione per formam substantialem impeditur per tempus corruptio mixti.

Ad primam probationem quòd vna qualitas non agat in aliam sibi non cõtrariam, dicitur ꝙ agit in eam tãquam in subiectum, non sic intelligitur ꝙ caliditas sit subiectiuè in humiditate, sed quòd idem subiectum est calidum & humidum.

Ad secundam negatur consequentia:

tia: quia calor non solum agit actione Aniuoca, scilicet causando calorem, sed etiam æquiuocè: vtputa rarefaciēdo, & ideo non est incōueniēs, si agit in propaium subiectum vt instrumentum alicuius formæ substantialis extrinsecæ, vel etiam intrinsecę ipsi mixto: vt patet in mixtis viuētibus, in quibus calor vt instrumentum animę vegetatiuæ agit per totum corpus.

Ad tertiam negatur minor. quia calor consumit humiditatem proprij subiecti inquantum corripit densitatem, quam requirit humiditas, & causat in eo raritatem illi incompossibilem. Ad quam raritatem sequitur exhalatio humidi in toto vel in parte extra mixtū, & ex consequenti corruptio.

Secundò. In mixto non est principiū actiuum suæ corruptionis: ergo nō corrumpitur ex actione qualitatis elementaris: antecedens probatur: quia corrūpitur tantum à continente.

Respondeo. negatur antecedēs. Quia in omni, quod corrumpitur, est principium actiuum, tanquam quod, aut tanquam quo: licet concurrat agens extrinsecum siue sit cœlum, siue locus continens, vel aliquid aliud: quod intendit vnam qualitatē mixti & remittit aliā, & qualitas illa intenta est principium actiuū, quo destructionis alterius qualitatis, & ex consequenti substātia, vt dicit Albertus quarto meteororum, tractatu primo, ca. 4. diceus ꝙ calor inquātum calor alterat, dissoluit, & cōgregat homogenea, & disgregat heterogenea, & calor inquantum est naturalis habet virutem formatiuam naturæ cuius est naturalis inquantū in eo est virtus cœli & motorum cœlestium, & formæ illius naturę quàm forma, vt patet in calore seminis, qui figurat organa, & ordinat membra. Et calor vt calor & naturalis simul digerit humidum, & commiscet sicco, vt sit proportionatum formæ mixti huius vel illius: non enim hoc facit solum vt calor, quia sic resolueret totum humidum, sed inquantum est etiam naturalis.

CONCLVSIO II. Aliqui defectus in nos per originem venientes habent rationem culpæ. 2. sen. distinct. 30. artic. 1. quæstio. 1. prima secundæ. quęst. 81. art. primo. de ma. quæstione quarta. articulo primo.

Contra arguit Durandus. † Id quod habet propriè rationem culpæ est directè voluntarium, sed id quod contrahimus per originem non est directè à nobis voluntarium. ergo. *Durā. hic q. 2. ar. 2.*

Respondeo. ꝙ peccatum originale non habet & strictè rationem culpæ, quia non est voluntarium voluntate aliena, sed solum indirectè. de malo. q. 4. art. 1. 2. sen. dist. 33. q. 2. ar. 1. ad secundum. Ex quibus patet, ꝙ peccatum originale minimum habet de voluntario. Secundò quod peccatum dicitur ęquiuocè de originali, & actuali. Tum, quia alia peccata consistunt in deordinatione actus vel omissionis, hoc autem in deordinatione naturæ. Tum quia alia peccata sunt voluntaria volūtate proprij suppositi, in quo sunt: hoc autē voluntate naturæ, & alieni suppositi. Tū quia alia habent rationem culpę ex relatione ordinationis in eis repertę ad proprium subiectum: hoc autem nō habet rationem culpæ, nisi ex relatione ad naturam, vel ad suppositum extrinsecum, scilicet Adam.

Secundò. Id quod est propriè culpa est commissio vel omissio voluntaria. 3. de libero arbitrio. cap. 4. sed originale non est huiusmodi. ergo.

Respondeo. Maior est vera de aliis peccatis, sed non de originali, cum peccatum dicatur æquiuocè de eis, & sic argumentum non sequitur.

CONCLVSIO III. Peccatum originale non potest dici propriè habitus positiuus per modum qualitatis aut alicuius formæ absolutæ inclinatiuus ad malos actus. prima secundæ. quæstione octuagesimasecunda. articulo primo. Huius ratio: quia peccatum originale est quædam habitudo, aut ordo ad voluntatem primi parentis cum negatione habitus positiui, scilicet iustitiæ originalis: ergo non est propriè actus.

Contra arguit Grego. † primò. Originale est cōcupiscentia qua homo inclinatur ad actualiter concupiscendū: ergo est habitus: antecedens est Augustini in libro de nuptiis, & contra Iulianum. lib. 6. ca. 28. & primo retractationum. c. 15. & in multis aliis locis: ergo, &c. *Greg. hic ar. 2.*

Respondeo. quòd Augustinus sumit concupiscentiam non pro potentia concu

cōcupiſcibili, nec pro aliquo actu eius: nec pro aliquo habitu poſitiuo de genere qualitatis, ſed pro quadam habitudine ad inordinatè concupiſcendum. de malo.quæſt.4.articu. 2. Ex quo patet, quòd concupiſcentia non dicit id quòd eſt formale in peccato originali. ſed id quod eſt materiale:& quòd talis concupiſcentia non eſt aliud quàm pronitas inferiorum virium ad rebellandum rationi.vbi ſupra.ad.8.

Et ſi dicatur quòd Auguſt.dicit peccatum originale eſſe concupiſcentiam, quæ eſt qualitas : reſpondetur quòd Augu.accipit qualitatem pro omni eo quod denominat aliud ſiue ſit poſitiuum ſiue ſit priuatiuum.habet enim & multa alia nomina:vt patet.2.ſent.diſt. 30.in expoſitione literæ.

Ex his patet quòd cum originale non ſit habitus diſpoſitiuus,non oportet quærere cauſam productiuam talis qualitatis.& ſi quando Aug.dicat quòd eſt cauſata à diabolo, dicitur ꝙ intendit diabolum fuiſſe cauſam infectionis carnis peccatorum parentum per modum remouentis prohibens : inquantum conſuluit eis peccatum quòd abſtulit iuſtitiam originalem , prohibentem huiuſmodi concupiſcentiam.

CONCLVSIO. IIII. In peccato originali eſt aliquid quaſi materiale,ſcilicet concupiſcentia habitualis: & aliquid quaſi formale,ſcilicet priuatio iuſtitiæ originalis. prima ſecundæ. q.82.arti.3.& 2.ſentent.diſt.30.articu. 3.Et talis concupiſcentia non dicit niſi habilitatem ab actus inordinatos virium inferiorum , & quendam reſpectum vel habitudinem vel forte negationem,& non aliquid poſitiuum abſolutum,ſecundo ſentent.vbi ſuprà ad primum. & ad hanc concupiſcentiam pertinet etiam inordinatio virtutis cogitatiuæ:& etiam intellectus.prima ſecundæ.q 82.arti.3.ad.3. Et ſic inordinatio voluntatis eſt quaſi formale in iſto peccato, & inordinatio aliarum, virium , quarum eſt extendere in ea, quæ ſunt ad finem,eſt quaſi materiale.

Durand. hic. Contra arguit Durand. † peccatum originale fuit voluntarium,ſed non niſi ex eo , quod incurrit indignitatem habēdi iuſtitiam originalem.ergo talis indignitas ſiue debitum, quo debet ea carere,eſt formale in hoc peccato.

Reſpōdeo.Primo dicitur quod peccatum originale non eſt ſolum carentia, ſed priuatio iuſtitiæ , quam homo debebat habere in ſe , & Adam debebat eam transfundere in poſteros.

¶Secundò dicitur,quòd illud peccatum fuit voluntariū ex eo,quòd Adam elegit aliquid , cui erat incompoſſibilis iuſtitia originalis : & ex hoc incurrit indignitatem habendi eam.

¶Dicitur tertiò,ꝙ in peccato originali : primo eſt ratio defectus.Secundò eſt ratio mali,quia eſt ibi defectus boni debiti & apti ineſſe.Tertio ratio peccati:quia ille defectus deordinat à fine effectiuè , & formaliter. Quarto ratio culpæ:quia talis defectus eſt voluntarius eo modo quo dictum eſt. Quinto ratio meriti & demeriti dignitatis & indignitatis : & ſic patet minorem eſſe falſam.carentia autem talis iuſtitiæ originalis eſt à Deo tanquā à non influente eam : & anima humana tanquam à ponente obſtaculum vel ſaltim à principio naturæ,ſcilicet Adam : & ſi dicatur quòd intelligimus pueros primo eſſe indignos habere iuſtitiam originalem quam quòd ea careant. ergo talis indignitas præcedit.

Reſpondetur quòd duplex eſt indignitas:quædam eſt negatiua,id eſt non dignitas:& talis præcedit : ſed non eſt meritum nec demeritum : quia etiam lapis hoc modo non eſt dignus.alia eſt indignitas priuatiua: & talis non præcedit in paruulo nec in natura prout eſt in illo,ſed præceſſit in principio naturæ ſcilicet in Adam, qui meruit ea priuari in ſe & in poſteris ſuis : & illa carentia cum relatione ad cauſam proximam ſcilicet peccatum Adæ eſt peccatum id eſt prout eſt volita ab Adam.

Poſſet etiam dici quòd de ratione peccati originalis ſunt tria.Primum eſt habitualis concupiſcentia. Secundum eſt carentia originalis iuſtitiæ debitæ ineſſe. Tertium eſt ꝙ iſta duo cauſata ſint ex indignitate primi parentis per motionem generationis ſimul cum natura transfuſa.

Secundo peccatum originale non eſt actus transfuſus ab Adam in nos, cum hoc ſit impoſſibile.ergo eſt pœna cum reatu : quia tantum hoc transfuſum eſt in nos.

Reſpondeo. Quod non ſolum actus volūtatis inordinatus:nec ſolum pœna cum reatu fuerunt peccatum in Adam:

sed etiã pœna cum relatione ad actum inordinatum, vt effectus ad causam: ita quòd reatus non sufficit ad constituendum peccatũ originale: nec pœna cum reatu nisi ex relatione eorum ad peccatum actuale Adæ: & ideo similiter peccatum originale in paruulo est pœna cum relatione ad illud peccatum. prima secundæ. q. 82. art. 4. & 2. senten. dist, 31. q. 1. articu. primo.

DISTINCT. XXXI.

F. Isidorus Mediolanen.

Irca dist. 31. quæritur. Vtrum peccatum originale sit subiectiuè in carne.

Pro quęstione sit prima cõclusio. Caro non est subiectum peccati originalis sed anima. Hanc probat S. Tho prima secundæ q. 83. artic. primo. Huius ratio est. Id est subiectum peccati originalis: quod potest esse subiectũ culpę. Sed caro non potest esse subiectum culpæ: sed anima. ergo.

CONCLVSIO. II. Peccatum originale prius est subiectiuè in essentia animæ quàm in eius potentiis. Hanc ponit. S. Tho. vbi supra. art. 2. Ratio est. Anima secundum illud sui est primum subiectum peccati originalis: quod primo attingitur per originem vitiatam. Sed essentia animæ est huiusmodi ergo: secũdũ essentiam suã & nonsecundum sui potentias. ergo.

Durand. in. 2. dist. 31. q. 3.

Contra hanc secundam arguit Durandus † primo, Iustitia originalis fuisset in voluntate principaliter vel in viribus sensitiuis vel in vtroque: ergo & peccatum originale: quod est eius priuatio: patet consequentia. quia priuatio & habitus habent fieri circa idem. antecedens probatur. Rectificatio est in rectificatis. Iustitia verò originalis est rectitudo voluntatis ad Deum & ad debitam subiectionem virium sensitiuarum ad rationem. Et sic largè accipitur. Vel est sola subiectio virium sensitiuarum ad rationem: & sic strictè accipitur. ergo.

Respondeo. Iustitia originalis semper includebat gratiam gratum facientem, quæ subiectiue est in essentia animę vt ponit. S. Tho. de malo. q. 4. artic. secundo. ad secundum.

¶ Dico quoque quòd iustitia originalis magis importabat rectitudinem voluntatis quàm virium sensitiuarum: vt prima parte. q. 95. art. primo.

Secundo arguit contra rationem. Originale peccatum contrahitur ex vnione animæ ad corpus: ergo nõ oportet quòd prius sit in essentia vnita: sed potius in voluntate vel potentiis sensitiuis, quæ vnionem sequuntur.

Respondeo. negatur consequentia quia potentiæ animæ nõ vniuntur carni sed essentia. Vnde si peccatum originale nullo modo esset in essentia, sed in potentia, non contraheretur ex vnione ad carnem. de malo quæ. 4. art. 4. Inde peccatum originale dicitur peccatum naturæ: quia inficit primo illud quod pertinet ad naturam quàm id quod pertinet ad personam: & prius naturam quàm accidentia naturæ. de malo vbi supra. Quibus tertia instantia soluitur Durandi.

Tertio arguit. quod inclinat ad actum immediatius respicit potentiam quàm naturam. sed originale est huiusmodi. Ex hoc enim sensus & cogitatio hominis prona sunt ad malum. Gen. octauo. ergo.

Responsio. Natura inclinat ad actum principalius tanquam quod potentia tanquam quo. S. Tho. vbi supra ad tertium. ideo falsa est maior.

CONCLVSIO. III. Peccatum originale causatur in anima virtute seminis infecti, vel à carne infecta, de malo, vbi supra, ad sextum, septimum, nonum, decimum duodecimum. Item prima secundæ. q. 81. arti. primo. Item in secundo sent. dist. 30. q. prima art. 2. ad tertium, quartum, & quintum. Ratio est. peccatum contractum per originem causatur in anima eius virtute, quod trahitur per originem. Sed semen vel caro infecta est huiusmodi. ergo.

Contra arguit Durandus. † Quæcunque sunt simul ordine naturæ, vnũ non est prius infectũ quàm aliud. Sed anima ordine naturæ simul est vnita materiæ, & caro est caro: ergo caro non est prius infecta: & per consequens animam inficere non potest. *Durand. vbi supra q. 1.*

Respondeo. dico primo, quòd anima simul tempore vnitur materiæ & caro: est caro: nõ tamẽ simul natura: quia dat prius esse substantiam quàm corporeũ, & esse animal quàm hominem. Vnde nihil prohibet carnẽ in esse carnis præcedere animam rationalem vt rationalis est; & sic prius infici animam rationalem

nalem: vt rationalis est.

¶Dicitur secundò, ꝙ illa infectio nō est per inductionē alicuius absoluti positiui in anima: sed per priuationem illius originalis iustitiæ: quæ debeat esse in anima, sicut imperfectio materiæ est causa imperfectionis formæ. Et hæc infectio debet potius dici corporalis quā spiritualis. Cum quo stat, quòd in carne etiam sit virtus spiritualis habēs esse intentionale causatiua peccati originalis in anima, sicut in terra est forma artis. Subiectiuè vero talis virtus erit in semine patris non matris, neque in carne filij.

¶Et licet aliquando S. Thom. aliter senserit oppositū: tamen tenuit in summa tanquam probabilius, scilicet quòd anima contrahit originale peccatum à semine tanquam à causa efficiente instrumentali, & non carne, quam informat nisi resultatiuè, & per modum sequelæ.

Secundò arguit. Proprietates materiæ nunquā redundant in formam non eductam de potentia materiæ, vt est anima rationalis nisi quo ad operationē in qua communicat cum corpore subiectiuè vel obiectiuè. ergo.

Respondeo. Proprietates materię nō redundant in animam positiuè: sed benè per quādam necessariam sequelam: non solum quantum ad operationem: sed etiam quantam ad multa alia: vt S. Tho. dicit prima secundæ. q. 85. arti. 7. & primo sen. dist. 8. q. 5. ar. 2.

Scot. in 2. di. 32. q. prima.

Contra eandē arguit Scotus. † probando, ꝙ caro quę seminatur non inficiatur in seminatione ex libidine, vel feruore primo. Semen nunquam fuit animatum anima patris, igitur nunquā contraxit ab ea.

Confirmatur. Tum quia Anselmus. de conceptu virginis capitulis. 6. & 7. dicit, ꝙ non magis est semen infectum, quàm sputū vel sanguis. Tum quia semen transmutatur secundum diuersas formas substantiales antequam fiat ex eo corpus organicum. Tum quia miraculose formatus de carne digiti tātum, contraheret peccatum originale, quod est contra Anselmum vbi suprà. cap. 19.

Respondeo. negatur consequentia. Quia semen dicitur infectum non positiuè, quia, scilicet in eo est aliqua qualitas positiua causata ab anima seminātis sed priuatiuè, quia, scilicet in eo est virtus generatiua productiua naturæ humanæ cum defectu originalis iustitiæ. Est autem illa priuatio virtus in semine existens qualitas intentionalis, non habens esse ratum, fixum & reale.

Dico pariter, ꝙ non plus valet ista consequentia quā ista. Semen nunquā fuit animatum, ergo nunquam habuit, vel accepit ab anima seminantis virtutem traducendi materiam humanam. quia sufficit, ꝙ causa instrumētalis contineat in quadā virtute intentionali similitudinem formæ, non autem actu.

Ad confirmationem dicitur, quòd semen non esse magis infectū, intelligit Anselmus infectione peccati actualis, non autē originalis. Cum in eo sit peccatum originale in virtute sicut in causa instrumentali, quomodo intelligo. S. Tho. de malo. q. 4. ar. 3.

Ad cōfirmationem primam dicitur, ꝙ procedit ex falsa imaginatione Scoti, scilicet, ꝙ infectio peccati originalis sit in semine, de quo formatur prolis corpus: quod formatur ex semine materno, sed dicimus, ꝙ est in semine paterno: quod non transmutatur per diuersas formas substantiales ad hoc, ꝙ formetur corpus prolis. Posset tamen dici, quòd talis est in semine paterno sicut in causa instrumentali: in materno vero sicut in potētia passiua, vel causa materiali. Et in tali materia non in ordine ad quācunque formam indifferenter: sed in ordine ad animā rationalem tantum.

Ad cōfirmationē secundam dicitur, ꝙ formatus de carne digiti non contraheret originale: quia defectus reperti in tali homine non haberent rationem culpæ. Talis enim non acciperet naturam ab Adam effectiue: & ita nec illos defectus. De hoc S. Tho. prima secundæ. q. 81. ar. 4. & in præsenti di. & de malo. q. 4. ar. 7.

Sciendum, quòd si quis purgatus ab originali moreretur, & resurgeret vt Lazarus, fomes in eo repertus non haberet rationem originalis: quia quantū ad id quod absolutè dicit fomes ex principiis naturæ consequitur: sed quantū ad id quod dicit priuatiue pertinens ad culpam originalem, causatur instrumētaliter à semine patris: vt S. Tho. in præsenti distin.

Arguit † quoque idem probando, ꝙ caro pueri non maculet animam in in- *Scotus vbi suprà.*

stanti infusionis. Primò enim sequitur vnum difficile ad saluandum, scilicet, quod in causis totalibus æquiuocis esset circulatio. Nam anima infecit carnem, & caro animam.

Secundò sequitur, quod intellectus sit immaterialior quàm voluntas, quæ secundum te immediatè transmutatur à corpore. Intellectus enim non potest moueri à phantasmate corporeo, nisi mediante intellectu agente.

Tertiò sequitur, quod originale prius esset in essentia: quod est falsum, quia in essentia, vt sit non est natum esse peccatum.

Respondeo negãtur sequelæ. Ad probationem primam dicitur, quod caro non maculat animã effectiue aliquid imprimendo, sed defectiuè: sicut subiectũ in dispositũ dicitur maculare formã: quia non recipitur secundum suam puritatẽ & virtutem, & quod vtraque non est causa totaliter, nec eodem modo causans. Nam anima Adæ fuit causa principalis infectionis carnis. Caro vero non est causa principalis sed instrumẽtalis mota ab Adã. Item anima Adæ in propriæ carnis infectione fuit causa totalis: in reliquorũ carne partialis. Quare circulatio ibi non est, quã inaniter pertinuit arguens.

Ad probationem secundæ sequelæ dicit, quod potentia purè corporalis potest immutare tam voluntatẽ, quàm essentiam animæ defectiue, & partialiter & instrumẽtaliter: quo modo phantasma immutat possibilem intellectum.

Ad probationẽ tertiæ dicitur, quod in essentia animæ non potest esse culpa actualis, sed culpa originalis, dicens priuationẽ perfectionis perficientis essentiam & potentias animæ. itẽ potest esse in potentiis.

Arguit ad idẽ secundò, quia nõ videtur quare primus homo potuit actu suæ voluntatis inficere carnẽ suã: quinetiã secundus, & tertius post eum possint.

Respondeo. Caro Adæ habebat aliquã virtutem supernaturalem quę poterat tolli per peccatũ. Talẽ autẽ virtutem carnes cęterorũ nunquam habuebuerunt. de hoc S. Th. in præsenti dist. q.1.ar.1.& di.33.q.1.ar.1.ad 3.]

¶Est ergo secũdum sententiã b. Th. in semine paterno virtus quædam intentionalis traductiua defectuũ in carne, & in anima prolis. In carne quidem cum ratione pœnæ. In anima vero cum ratione culpæ, & pœnæ, & reatus pœnæ æternæ. Et hoc totũ procedit ab Adam sicut à causa efficiente principali remouente prohibens: à semine vero sicut à causa instrumentali.

Aduerte, quod quicquid senserit S. Th. in 2. mens eius vltima fuit, quod cum dicit caro inficit animam, intelligitur nõ de carne, cui proprie vnitur anima: sed de carne patris, vel de semine carnali. prima secundæ. q.81. ar.4. ad secundum. Et hæc de quæstione sufficiant.

DISTINCTIO XXXII.

Circa 32. dist. quęritur. Vtrum omnes animæ humanę ab origine sint ęquales. *F. Isidor. Mediolã.*

PRO quęstione ponitur talis conclusio. In animabus rationalibus sunt diuersi gradus eiusdem tamen speciei. Hanc ponit S. Tho. hic q. 2. ar.3. Itẽ primo sen. dist. 8. q.5. ar.2. ad sextũ. Item prima parte. q.85. art.8. Ratio est. formę naturaliter proportionatę suis susceptiuis secundũ inęqualitatem susceptiuorũ, habent inęqualitatẽ inter se. Sed animę humanę sunt huiusmodi formę receptę in susceptiuis inęqualibus, & inęqualiter dispositis: ergo, &c.

Contra conclusionem arguit Durãdus. *Durand.* Inęqualitas animarum aut intelligitur secũdum gratuitas perfectiones: & sic verum est animas esse inęquales, sicut patet de anima Christi, Adę, & Euę. Aut intelligitur secundũ perfectiones naturales. Et hę sunt duplices: essentiales, vel essentiam consequentes, quę sunt etiam duplices. Communes, scilicet toti composito, sicut sunt potentię vegetatiuę, vel sensitiuę. & ad hunc sensum etiam conceditur inęqualitas animarum. Vel proprię ipsi animę vt sunt intellectus & voluntas. Et hoc esse nequit sine ęqualitate essentiarum. Quod vero inęqualitas essentiarum in formis esse nequeat arguit sic. In quibuscunque formis eiusdem speciei est dare perfectius, & imperfectius, est dare magis, & minus proprie dicta. 7. physic. † Sed in animabus est dare perfectius, & imperfectius secundum essentiam: ergo magis & minus: ergo vnus homo erit magis homo quã alius. quod est contra Philosophum in prędicamentis. *Tex. com. 29.* *Cap. de secunda.*

Respondeo dico primo. cõcessis his quæ

Duas formas eiusdem speciei esse inæquales pōt tripliciter intelligi.

quæ in argumento conceduntur, quòd duas formas eiusdem speciei esse inæquales quo ad suas essentias, pōt intelligi tripliciter. Primo modo, quia vna habet plures partes diuersarum rationū, eius essentiam constituentes, quàm habeat alia, vtputa aliud genus, vel aliam differentiam. Secundo modo, quia vna illarum constituta est ex pluribus partibus eiusdem rationis quàm alia, quo modo Scotistę, & Okanistæ, ponūt intensionem & remissionem in accidētalibus formis. Vterque horum sensuum falsus est. Tertio modo, quia vna dat perfectius esse substantiale quàm alia, & magis actuat subiectū, & magis ab eo participatur, quę participatio est ipsum esse quod dat, & consequenter dicitur inæqualis secundum essentiā, id est, secundum aliquid adhęrens essentiæ & ꝙ est actus essentiæ. Et hunc credo esse intellectum beati Thomæ in hac materia.

¶ Dico secundò ad formam argumēti negando maiorem, quia ad magis & minus aliquid amplius exigitur quàm perfectius, & imperfectius, s. ꝙ talis forma possit subiectū suum perficere plus & minus & eidē dare diuersa esse successiuè, quorum vnū sit alio perfectius, quod tamen contingit in forma accidentali. de hoc S. Tho. 1. 2. quæstio. 52. articulo primo.

Suscipere magis & minus potest accipi dupliciter.

¶ Dico tertiò, ꝙ suscipere magis & minus, potest accipi dupliciter propriè, ad ꝙ requiruntur tria. primum ꝙ forma talis inhæreat suo subiecto diuisibiliter: secundum quod possit illi dare diuersa esse. tertium ꝙ subiectum participans eam habeat aliundè speciē quàm per eam. secūdò potest accipi largè pro perfectius, & imperfectius participari formam in subiecto. Et ad hūc sensum pōt concedi, ꝙ forma substantialis eadem in specie suscipit magis & minus, non autem eadē in numero, quod etiā à Scoto conceditur octauo met. q. 1.

¶ Neque sequitur, ꝙ vnus homo magis diceretur homo quàm alius, quia talia nomina important naturam specificam in esse quidditatiuo & specifico, & quantum ad tale esse, forma non suscipit magis & minus. Possent tamen fingi aliqua nomina in genere substantię, quæ prædicarentur cum magis & minus, quia significarent participationem formæ à subiecto, & non formam in se, vt fortè talia nomina animatus, humanatus, & similia.

Ad idem arguit. Dispositiones materiæ non redundant in formam nō eductam de potentia materiæ. ergo, &c.

Respondeo. Negatur antecedēs: quia redundant in omnem formam vnibilē, & materiæ proportionatam.

Hēricus.

Contra eandem arguit Henricus. 3. quoli. qō. 5. forma purè spiritualis non vnibilis materiæ, vt essentia angeli in eadem specie, non suscipit magis & minus. ergo nec forma purè spiritualis materiæ vnibilis. Antecedens est Philosophi octauo meta. † dicentis de eisdem substantiis, quemadmodum in numero non erit magis & minus: nec in substātia quæ est quasi forma, nisi sit substantia, quæ sit cum materia. consequentia probatur. Totum enim esse speciei in quolibet supposito animæ consistit, & quælibet anima non aliud quàm ipsa species esse videtur. *Tex. 10.*

Respondeo. Dicitur primò ꝙ auctoritas Philosophi falsè & variè exponitur. Nam loquitur ibi generaliter de omni ad hūc sesum, ꝙ nulla forma quātum ad id, quod est de ratione formæ, aut quantum ad esse quidditatiuum, recipit magis aut minus, sed tamen forma substantialis. potest suscipere magis & minus, quantum ad esse, ꝙ dat subiecto. prima secundæ vbi supra, & octauo meta.

¶ Dicitur secundò, ꝙ consequentia est falsa, & ꝙ animæ habent naturalē habitudinem ad corpora penes quæ distinguuntur: ideo aliud est anima humana, aliud species humana.

Bernard⁹ de gānaco in impugnatione tertij quolib. Godofredi. q. 5.

Contra eādem arguit Bernardus de gānaco, probando ꝙ non sit vna anima nobilior alia in substantialibus, neque quantum ad pertinentiam ad speciem, neque quantum ad pertinentiam ad indiuiduum, & quòd pariter anima Christi, quantum ad illa, non sit nobilior cęteris.

Ad quæ respondetur, ꝙ malè accipit excēssum vnius animæ super aliam, nō enim est propter alietatē partium alterius aut eiusdem rationis, sed tantum propter excessum esse vnius ad excessum esse alterius. Et hoc intendit S. Thom. in præsenti distinctione, articulo vltimo ad primum. quomodo anima quoque Christi excedit alias, & hæc de quæstione dicta sufficiant.

DISTINCT. XXXIII.

F. Isidor. Mediola.

IRCA distin.33.quæritur. Vtrũ peccato originali debeatur pœna sensibilis.

PRO hac quæstione sit hæc prima conclusio. Priuatio diuinæ visionis est propria & sola pœna peccati originalis,loquẽdo de pœnis formaliter inexistentibus, aut inhęrentibus personæ.Quod dico propter carceralẽ paruulorum inclusionem, quæ licet sit pœna,est tamen extrinseca non autem intrinseca,nec intrinsecã causans.Hanc ponit S.Th.hic.q.2. art.1.item de malo.q.5.ar.2.

Ratio est.Peccato naturali & nõ personali debetur pœna naturę non personæ.Sed peccatum originale est peccatum naturale non personale, priuatio vero diuinę visionis est pœna personalis.igitur peccato originali debetur prima pœna,non autem secunda.

Grego.in 2.dist.30. Contra hanc conclusionem arguit Gregorius de Arimino,probans quòd Augustinus senserit oppositum.primò in lib. de fi.ad Petrum.cap. 27.dicens paruulos sine baptismo decedentes, ignis æterni supplicio esse puniendos. constat autem quòd pœna ignis ęterni est pœna sensus,de qua præsens currit quæstio.

An pueri decedẽtes cum originali,puniãtur pœna ignis.

Si dicatur:vt ait S.Th.de malo.quęstione quinta,articulo secundo,ad primum,quòd nomine tormenti & supplicij & gehẽnę,& cruciatus,vel si quid simile in dictis sanctorum inueniatur est largè accipiẽdum pro pœna,vt ponatur species pro genere, ideo autem sancti tali modo loquẽdi vsi sunt vt detestabilem redderent errorem Pelagianorum,qui asserebant in paruulis nullum esse peccatum,nec eis aliquã pœnam deberi.

Contra.Primò sequitur,quòd Augustinus eximius extirpator errorum dixisset falsum, & non consonum fidei, esse firmiter credendum, ad errorem extirpandum, quod est inconueniens.

¶ Secundò,quia in illo libro contra nullum errorem procedit, sed tantum ponit 40.canones fidei.

Confirmatur.Tum quia huius regulę oppositum nullibi inuenitur ab ecclesia determinatum, nec in sacra scriptura prędicatum.ergo propriè & non largè vel excessiuè loquutus est. Tum quia non est verisimile,ꝙ fidei regulas sub metaphoris tradidisset, & maximè vnam solam.Tum quia simul,& semel exprimit pœnam talium puerorum, & dęmonum,& adultorum, & sic pariter alius dicere posset,quòd ex illis verbis non posset haberi, quòd diabolus, aut alij non patiantur pœnam sensus.

Respondeo. Negatur sequela. Quia dictum B.Augustini sanè intellectum verum est.

Ad secundum dicitur, ꝙ omnia dicta à B.Augu.in illo libro fuere ad excludendum errores potissimè quæ circa sua tempora pullularunt: cuiusmodi erat error Pelagianorum.

Ad primam cõfirmationem dicitur, ꝙ licet nec ab ecclesia nec à sacra scriptura habeatur expresse oppositum illius:tamen ex dictis sacrę scripturę,& doctorum ecclesię apparet,ꝙ dicta scilicet Augustini & aliorum sanctorum in hac materia, sunt intelligenda modo,quo dictum est.Tum quia Christus vbicunque loquitur de pœna sensus reprobis inferenda, semper præmittit aliquid pertinens ad eorum culpas actuales,vt patet Matth.25. Idem Paulus secũdæ ad Cor.quinto.Ipse quoque Augustinus in plerisque locis testatur Deum illis solis redditurum damnationem ęternam,qui spontanea delicta incurrerunt.vnde & recitatur in decretis.23.quęstio.quarta.cap. Nabuchodonosor.

Ad secundam confirmationem dicitur,ꝙ non est mirum si B.Augusti.in regulis fidei aliquas locutiones metaphoricas interserat,cum Christus in doctrinę fidei parabolicè loqueretur,nec solum in vna regula:imo in aliis eiusdem libris.simili modo loquẽdi vtitur:vt patet aduertenti.

Ad tertiam confirmationem dicitur ꝙ Augustinus non semper loquitur simul de adultis,& paruulis. Ait eñ ibidem, omnis homo qui in hoc sæculo vsque ad finem iniquitatum delectatione & cordis obduratione permanserit, sicut hic eum noxia criminum delectatio tenuit, sic eum sine fine noxia pœna tenebit,ecce ꝙ dicit noxia pœna,id est sensibilis.

Secundò principaliter ostẽdit B.Augustinum fuisse præfatę sententiæ in

Hypo

Hypognosticon respõsione quinta con tra Pelagium. Tum quia ibidem dicit ꝙ alienus à fide supplicia experietur ęterna: experientia autem supplicij, sine cruciatu & pœna sensus non intelligun tur. Tum quia secundum eum quilibet est in regno cœlorum vel gehenna, per quam mors secunda cruciatu durabilis semper & vbi fletus & stridor dentium intelligitur, vbi concludit esse infantes baptizandos.

Respondeo. Dico primò ex dictis Au gustini contra Pelagium cõcludi, ꝙ re- ceptaculum talium paruulorũ erit vna pars inferni tenebrosa & igni infernali vicina, quam vocat ignem æternũ sup- plicium: cruciatũ cum adiunctione pœ- næ damni.

¶ Dicitur secundò, ꝙ si Augustinus ex intentione proponebat loqui de pœ na sensibili, tunc oportet dicere, ꝙ lo- quitur de paruulis nõ baptizatis, & ita paruuli, vt tamen vsum habuerint ratio nis, & credere si vellent potuerint, vt pa tet ex illis verbis, cum dicit, iusti in re- gno patris erũt simul cum Christo, ini- qui in igne æterno parato diabolo, & angelis eius.

Tertiò. Ostendit idem in sermone de baptismo paruulorum intendisse B. Augustinũ, quia dicit ꝙ in iudicio Chri sti omnes erunt ad dexteram vel sini- stram: nec erit locus medius: ergo par- uuli ibunt in ignem æternum.

Respondeo. Augustinus per illa ver- ba intelligit generaliter omnem pœnã siue damni siue sensus, vel loquitur de paruulis habentibus vsum liberi arbi- trij. Alij enim paruuli non erunt pro- priè in sinistra, quia eis nullo modo pos sunt adaptari vituperationes, quę Chri stus dicturus est secundum euangeliũ illis. Tum quia esse in sinistra secundũ glossas allegatas à S.Th.Matth. 25. est habere mala opera. Tum quia ea quæ ibi dicũtur, vt probat S.T. secundum B. Gregorium intelliguntur de fidelibus damnandis, non de infidelibus.

Confirmãtur prędicta. Tum quia B. Augustinus ex intentione contra Pela gianos videtur probasse huiusmodi in- fantes pœnam ignis & cruciatũ pati, & non tantum pœnam damni. Tum quia nec secundũ Aug. nec secundum alium eundem referentem legi, ꝙ patiantur solam pœnam dãni. Tum quia in princi pio quarti ca. Enchiridion vult B. Aug. ꝙ omnes non liberati à massa peccati per Christum, resurgent cum carne, vt in illa patiantur.

Respondeo. Illud dictum intelligitur de paruulis habentibus vsum rationis, vel dicẽdum ꝙ erunt in igne, quantum ad circũdationem & inclusionem par- uulorum à tali igne vel vicinitatem ad talem ignẽ, possunt autem dici pati pœ nam. primò quia carebunt diuina visio- ne. secũdò quia in vilissimo loco detru dentur. tertiò quia erũt vicini vilissimę societati, & si quid aliud ad prædicta di ci potest.

Ad secundam confirmationem dici- tur ꝙ ex verbis Augustini & aliorũ san ctorum habetur, ꝙ sola voluntas ardet in inferno: vnde cum in talibus pueris non fuerit voluntas illo modo, quo sonat in malum, consequẽs est ꝙ pœnam ignis sensibilẽ non experientur. Itẽ po- sito, ꝙ patiantur, sequitur magnũ incõ- niens, & in se absurdissimum. s. ꝙ pec- cans actualiter in centuplo mitius pa- tietur in inferno, quàm paruulus, quod etiam est contra Augu.

Ad tertiam dicitur, ꝙ patientur pœ- nam damni cũ diabolo, non aũt pœnã sensibilem. Non debet etiam extẽdi il- la auctoritas ad eos, quę fuerũt de per- ditionis massa tantum ratione peccati originalis, sed ratione originalis & mor talis simul.

Quartò arguit B. Gregorium fuisse huius opinionis. 9. moralium. Multipli cauit vulnera mea sine causa: dicens, ꝙ tales ad tormenta perueniunt, quæ & percipiunt.

Confirmatur ratione, quia paruulis multo melius esset post hanc vitam, & finalem damnationem, quàm in hac vi ta: in qua pœnas patiuntur & diuina ca rent visione.

Respondeo. Nomen tormẽti est lar- gè accipiendum pro pœna: vt ponatur species pro genere.

Ad rationem respondet B.Th. hic. q. 2. artic. 1. ad tertium. item de malo. q. 5. art. 4. ad quintum. Pœna taxata ibi gra- uius puniuntur : pœna concomitanti hic. pœna autem taxata directè pecca- to originali hic, est subtractio gratiæ gratum facientis vel originalis iusti- tiæ, & illius diuini, & supernaturalis auxilij, in futuro vero pœna eius est

priuatio diuinæ visionis, & carceralis inclusio.

¶Et cum ait.B.Grego.ꝙ talibus par uulis flagella post mortem multiplican tur,hoc ideo est, quia priuatio diuinæ visionis in morte est eis pœna, quę nõ erat in vita.Item post mortem carcera liter includuntur : & omni spe remedij priuantur.

Quintò arguit.Opinio S.Th.nõ ha bet pro se rationem cogentem,nec auctoritatem.ergo,&c.

Respondeo.Negatur antecedens: & ratio quidem adducta nunc fuit supra ad secundam cõfirmationem, sunt etiã multæ alię, vt patet legenti doctores. Habet etiam pro se auctoritatẽ Christi & Euangelistarum,& Apostolorum, & sanctorum doctorum,& aliorũ approbatorum,qui benè intellexerunt verba Aug.Fauet his capitulum,maiores, extra de baptismo,& eius effectu, vbi scribitur ꝙ pœna originalis peccati est carentia diuinę visionis, actualis verò peccati gehennæ perpetuus cruciatus. Et quamuis glossa ibidem dicat ꝙ par uuli,qui sine baptismo decedunt in tenebris manent,tamen non est multum curandum,quia ille glossator multa fal sa dicit,& in illo passu contradicit textui,nisi fortè glossa eius exponatur sicut dicta Augustini,ex quibus extrahitur.

Glossa decretalium multa falsa dixit.

CONCLVSIO II. Decedẽtes cum solo peccato originali non patiun tur vllam afflictionem doloris interioris.Hanc ponit S.Tho.de malo q.5. ar. 3.item.in 2.dist.33.q.2.ar.2.Ratio est, nullus in rationis rectitudine constitutus affligitur,nec tristatur : quia caret eo,ad quod nunquam fuit proportionatus:sed tales pueri vtuntur recta ratione:& dato ꝙ cogitent & sciãt se esse priuatos vel exclusos à Dei visione, sciunt se nunquam ad illam fuisse proportionatos : igitur de hoc non tristantur.

Contra hanc rationem arguit Durãdus:Pueri non baptizati,licet in se habuerit aptitudinem aut proportionem ad consequutionem gloriæ,tamen habuerunt eam in sua radice.s.in primo parente,sicut filius militis habuit aptitudinem ad imperium:qui culpa sui pa tris eo est priuatus.igitur pariter dolebunt.

Durãdus.

Respondeo.Ratio hęc fundatur super hoc principio.Homo sanè mentis, & vtens sola ratione recta, dolere potest de hoc,ꝙ priuatur bono ad quod habuit aptitudinem in sua radice.Hoc vero principiũ falsum est in tribus casibus.Primus est quando cõstat taliter priuato,suam priuationem esse iustam. Secundus quando constat ei,ꝙ sua voluntate priuatio nõ est inducta:nec potuit impediri ab eo.Tertius est, quãdo constat taliter priuato sola recta ratione vtenti suum displicere,fore penitus inutile,inhonestum,indelectabile, suũ vero non displicere vel approbare, aut saltem patienter tale damnum pati,esse honestum,vtile,aut delectabile.Hæc autem concurrunt in talibus paruulis post hanc vitam.Ista autem solutio fun datur in dictis S.Tho.2.sen.dist.33.qõ. 2.articu.2.

Arguit pariter idem contra se & cõ tra probationem quandam S.Th.Omnes videbunt generale iudicium esse iustum.ergo pueri tunc cognoscent bonos præmiari visione diuina propter sua merita,se autẽ priuari propter demeritum primi parentis, quare ergo tunc non dolebunt.

Respondeo.Dico primò , secundum eundem Durandum respõdentem pro se & pro nobis,ꝙ tales paruuli nõ pertinebunt propriè ad illud iudicium generale;quia illud iudicium erit de peccatis commissis,& ꝙ non oportet vt cognoscant se priuatos gratia ac visione diuina propter peccatum Adę,quia ista cognitio est fidei. In pueris vero illis ponitur esse sola cognitio naturalis, & dato,quòd si illud cognoscerent, scilicet aliquos aliquid supernaturale meruisse per gratiam,nõ tamen dolebũt, quia in eis non erit aliqua obliqua voluntas:

¶Dico secundò, quòd prætacta responsio deficit in duobus dictis. Primum est quòd tales paruuli non pertineant ad iudicium propriè, quia non consonat dictis S. Tho.in quarto,distinctione quadragesimaseptima,quæstione prima.articulo tertio. quæstione prima.Item in quarta , distinctione quadragesimatertia. quæstione prima, articu.5.quæstione secunda.Secũdum est ꝙ non cognoscent se priuatos gratia Dei propter peccatũ Adę.Nã ex eis

locis

locis patet, quòd videbunt paruuli & cognoscent demerita Adæ & Euæ, & causam suæ damnationis ex Adæ peccato. probatio igitur. S. Tho. ex. 2. sent. securior est & dictis sãctorũ cõformior quàm ab ea que ab eo ponitur de malo: & hęc de quæstione dicta sufficiant.

DISTINCT. XXXIIII.

Circa. 34. dist. Quęruntur duo. Primò vtrum ratio boni sit absoluta. Secundò vtrũ malũ sit aliqua natura. Quæritur primo vtrũ ratio boni sit absoluta

CONCLVSIO. I. responsiua est hæc. Bonum in sua ratione formali includit formaliter respectum. Hãc sic probat de ver. q. 21. art. primo. Id quod includit rationem entis nec est enti synonymum, & differt ab ente ratione: nec addit enti aliquid ab eo diuisum: nec differentiam contrahentem: nec solam negationem: addit respectum supra rationem entis. sed bonum est huiusmodi. ergo; maiorem & minorem probat longo processu.

Scotistæ vbi suprà à Durãd. recitati. Contra arguunt Scotistæ. primò. Bonum non dicit relationem in Deo: ergo nec in creatura. consequentia patet. antecedens probatur. bonum in Deo non dicit relationem realem ad intra: quia nulla talis relatio conuenit omnibus personis: nec realem ad extra: quia Deus esset bonus ex habitudine ad creaturas: nec dicit relationem rationis: quia tunc bonum esset ens rationis, ergo. Nullam relationem dicit. antecedens pro omni sua parte est probatum: & consequẽtia patet à sufficienti diuisione. Secundo probatur antecedens per August. qui dicit quòd Deus dicitur bonus ad se.

Respondeo & dico duo. Primo quòd aliquid nullũ potest dicere respectum dupliciter. Vno modo in principali: & hoc modo bonum nõ dicit respectum: sed purum absolutum reale scilicet in recto. Alio modo aliquid respectum continuatiuè scilicet in obliquo: & sic bonum dicit respectũ: qui tamen respectus nõ est quasi pars bonitatis rei: hic autem respectus est habitudo perfectiui secundum ꝙ aliquid natum est proficere, secundum esse, quod habet in rebus. Entitas enim non est bonitas, nisi vt est perfectio alicuius. de veri. q. 21. artic. 6. perfectio autem rei est finis eius, cuius est perfectio: & ideo respectus, quem importat bonum, est habitudo causæ finalis. Et quia causa finalis vltima habet hanc habitudinem ex seipsa: & non ab alio fine. ideo dicitur, quòd Deus qui est vltimus finis, est bo per se, id est per essentiam: quia vero secundi fines participant habitudinem causę finalis in ordine ad vltimum finem: ideo creatura non dicitur bona per essentiam: quia posita essentia creaturæ, non dicitur res bona nisi in ordine ad Deum. de veri. q. 21. art. 1. ad 1.

¶ Dico secundò ad argumentum, ꝙ respectus, quem connotat bonum siue in Deo siue in creatura, est respectus rationis. & ad improbationẽ huius negatur consequentia. quia bonum non solum dicit illũ respectum bonum absolutum scilicet entitatem rei: quæ tamen non possunt concipi sub ratione boni nisi præconcipiatur talis respectus. Nunquam enim intelligitur Deus vt bonus: nisi intelligatur habitudo eius ad creaturam est ratione boni & perfectiui.

¶ Ad secundam probationem antecedentis dico quòd mens Augustini est quòd bonum non dicit relationem in deo ad intra: sicut paternitas & filiatio, siue quòd non est relatiuum secũdum esse: quod scilicet dicat puros respectus est tale relatiuum potest dicere perfectionem.

Secundò arguitur. Id quod conuertitur cum ente essentialiter non dicit formaliter respectum: quia non omne ens est relatio: sed bonum conuertitur cum ente essentialiter. ergo. &c.

Respondeo. Aliquid conuerti essentialiter cum alio potest esse dupliciter. Vno modo quia nullam realitatem includit intrinsecè, q̃ nõ includat aliud & sic negatur maior. & conceditur minor. Alio modo quia non solum aliquam entitatem, quàm non includat aliud: sed nec aliquod ens rationis in recto vel in obliquo: & sic conceditur maior. & negatur minor. & illa conuersio secundo modo dicta potest etiã dici denominatiua, ratione illius respectus quem includit præter rationem illius, cum quo conuertitur.

Tertiò. Nullus respectus huiusmodi mouet: sed bonũ mouet appetitũ. ergo.

Respondeo. Primò conceditur conclusio scilicet quòd bonum non est respectus: includit tamen respectum.

¶Secundo dicò, absolutum respectu mouet. Nunquam enim quiditas mouet intellectũ,ad actum componentem,nisi accepta in habitudine ad alterum:quia actus componens fertur in vnum propter conuenientiam eius ad alterum : licet sine respectum mouere possit ad actum simplicem,& sic intellectus practicus mouetur à bono, inquantum aliquid apprehenditur, vt conueniens alicui.

Guido de monte carmelo. Contrà quoddam dictum in responsione ad primum scilicet quòd bonum habet rationem finis:arguit Guido de monte carmelo in quolibetis. Primo nullum posterius est de ratione prioris: sed finis est posterior bono. ergo. maior nota. minor probatur. finis non ita immediatè consequitur ens sicut bonum.ergo posterior est bono.

Respondeo.Negatur minor.ad probationem negatur antecedens : quia omne ens est appetibile:& consequenter finis motus appetitus : vt elicitur prima parte q.5.art.6.

Secundò.Nullum inferius est de ratione superioris. sed finis est inferior bono.ergo : maior nota.minor probatur.bonum est superius fine. ergo finis est inferior bono. consequentia patet, antecedens probatur.id quod prędicatur de duobus,ex quo æquo est superius quolibet eoorum,sed bonum prædicatur de fine, & de his quæ sunt ad finem,ex æquo.ergo.

Respondeo.Negatur minor.ad probationem negatur antecedens. ad probationẽ negatur minor. Quia bonum principaliter terminat motum appetitus: de his vero quæ sunt ad finem, dicitur secundum quid.

CONCLVSIO. II. Appetibilitas siue respectus ad appetitiuum includitur in formali ratione boni.Hãc sic probat. S. D. prima part.q.5.articu. primò.& de veri.q.1.art.1. Id quod ponitur in diffinitione alicuius est de ratione eius:sed appetibilitas ponitur in diffinitione boni:nam bonum est quòd omnia appetunt.ergo.

Contra arguit Guido vbi supra. Quicquid includitur in formali ratione alicuius,conuenit ei in primo modo dicendi per se:sed appetibilitas non sic cõuenit bono ergo:maior nota. minor probatur. Appetibilitas conuenit bono per se in secundo modo. ergo non in primo.consequentia patet:antecedens probatur.Omnis ratio denominãs obiectum in comparatione ad potentiam conuenit obiecto in secũdo modo perseitatis:sed appetibilitas est huiusmodi. ergo:maior patet. minor est Philosophi.2. de anima.text. con. 67. dicentis quod visitabilitas conuenit colori per se in secundo modo, quia denominat colorem à visu.

Respondeo. Quod obiectum potẽtiæ potest tripliciter nominari.Vno modo nomine significante quid rei obiecti : sicut color nominat quid sit obiectum visus: & hoc modo obiectum voluntatis significatur, per hoc nomen perfectum.Secũdo nominatur nomine significante ipsum in ordine ad potentiã, quo modo diceretur ꝙ visibile est obiectum visus:& sic obiectum voluntatis significatur hoc nomine appetibile. Tertio nominatur nomine significante vtrunque:sicut si dicamus,ꝙ color visibilis est obiectum visus : & hoc modo obiectum volũtatis significatur per hoc nomen bonum,quòd dicit absolutum cum respectu.

¶Ad argumentum negatur maior. de eo,quod includitur tantum connotatiuè:& hoc modo includitur appetibilitas in ratione boni. Negatur etiam minor.ad probationem negatur de obiecto signato secundũ tertium modum supradictum.nam licet visibilitas conueniat per se secundo modo colori: conuenit tamen per se primo modo huic,quod dico color visibilis.

CONCLVSIO. III. Bonum & ens adinuicem conuertũtur. Hanc sic probat.S.D.1.par.q.5.ar.3.& de veri. q.21.art.2.Illa conuertuntur, quorum vtrunq; de altero prædicantur:sed bonũ & ens sunt huiusmodi.ergo &c.maior nota.minor ꝓbatur. Oẽ appetibile est bonũ:sed oẽ ens est appetibile:ergo. Quod autem oẽ bonũ sit ens, sic probat.Illud est ens,in cuius ratione includitur ratio entis:sed in ratione includitur ratio entis:ergo.

Contra arguit Durand. † Ea non conuertuntur, quæ differunt reali ratione : sed ens & bonum differunt reali ratione:ergo.maior nota.minor probatur.bonum differt ab ente ratione:& ratio boni est realis:ergo differt ab ente reali ratione. *Durand. dis.33.q.1.art.2.*

Respondeo.Primò posset negari maior

ior. Nam homo & risibile conuertũtur, aliud tamen est significatum hominis: aliud risibilis. sed quia ens & bonum non solum conuertuntur, quo ad supposita: sed etiam essentialiter.

Dico secundò, quòd ratio accipitur septẽ modis. Primò pro specie intelligibili. Secundò pro actu intelligẽdi. Tertiò pro conceptu formato per intellectum. Quartò pro voce exprimente talem conceptũ. Quintò pro re ad extra mouente intellectũ ad intellectionem. Sextò pro re ad extra terminante intellectionẽ. Septimò pro re ipsa non absolutè: sed vt est relucens in conceptu.

Dico tertiò, quòd ratio accepta quatuor primis, & septimo modo non est realis. Intelligo sic istud dictũ, quod aliquid dicitur ens rationis. Vno modo propriè. & sic ens rationis dicit id quod in nullo prædicamento est: & talia entia rationis consequuntur modũ intelligendi sicut intẽtio generis & speciei: hoc modo species intelligibilis, & act⁹ intelligendi non sunt entia rationis cũ dicant rem prædicamẽti qualitatis, nec consequãtur modũ intelligendi, immo sunt principia, vel ipse actus. Secundò dicitur ens rationis largo modo quicquid non habet esse præter operationẽ intellectus: & hoc modo dic ista esse entia rationis.

¶ Dico quartò, quòd accipiendo rationem quintò, & sextò modo, aliqua est ratio merè realis, scilicet ratio eorũ quorũ nominib⁹ significatur merè ens reale aliqua est purè ens rationis, scilicet ratio eorũ quæ sunt entia rationis, vt ratio generis, speciei antecedentis consequentis, & huiusmodi, aliqua est partim realis, & partim rationis cuiusmodi est ratio boni. Importat enim ens reale cũ respectu rationis quantum ad absolutũ nõ differt à ratione entis, sed quantum ad secundũ quem addit supra rationem entis.

¶ Ad argu, negatur minor. Ad probationem dico ad antecedens. si intelligitur prima pars antecedentis, ꝙ bonum differt ab ente totali sua ratione: negatur ipsum antecedens. si intelligitur, ꝙ differt à ratione, eo quòd addit aliquid ad rationẽ entis, scilicet respectũ rationis. negatur consequẽtia: quia ex ea parte qua differt à ratione entis, non dicit aliquid reale: sed purum ens rationis.

Secundò arguit sic. Impossibile est, quòd duo prędicentur de eisdẽ in quid & adæquatè, nisi sint synonyma: sed si ens, & bonum conuertuntur, duo prædicabuntur de eisdem in quid & adæquatè, licet non sint synonyma, scilicet ipsum ens & bonum: ergo.

Respondeo. Primò negatur maior, quando talia differunt ratione partim reali, & partim non reali. Secundò dico, quòd minor posset negari.

Vnde sciendum, quòd prædicatio quidditatiua accipitur dupliciter. Vno modo pro omni ea, in qua prædicatũ dicit totã essentiam subiecti, & bonum prædicatur quidditatiuè de omnibus. Alio modo magis propriè pro ea, cuius prædicatũ nihil dicit extraneũ rei significatæ per subiectum, & sic negatur minor, quia bonũ hoc modo non prædicatur quidditatiuè, cũ dicat respectum rationis, qui non est essentia alicuius rei.

QVAESTIO II.

QVæritur secundò. Vtrum malum sit aliquid.

PRO ista quæstione hæc est prima conclusio. Malũ formaliter sumptum, id est ipsa malitia non est natura positiua, sed pura priuatio. Hanc sic probat S. Do. in q. 1. de ma. ar. 1. Id qđ causatur à primo, & vniuersalissimo bono est bonum, sed omnis entitas est huiusmodi, ergo omnis entitas est bona.

¶ Secundò. Omnis entitas habet cõuenientiã cum aliquo bono: ergo omnis entitas est bonum.

¶ Tertiò. Nihil oppositũ ipsi esse potest esse aliqua entitas: sed malum formaliter acceptum, id est malitia opponitur esse: ergo. &c.

Contra arguit᷑ primò. Malũ est subiectiue in bono, vt dicit Augustinus in Enchiridion, ergo malum est aliqua entitas. *A quibusdam quos adducit Grego. in 2. di. 34. q. 1. ar. 1.*

Respõdeo. Quod malũ non dicitur esse in bono tanquã aliquid positiuũ, sed sicut priuatio. Et cum dicitur malũ esse in aliquo, nõ aliud significatur nisi quòd talis res priuatur bono sibi conuenienti.

Secundò. Dolor & tristitia sunt quędã entitates, sed dolor, & tristitia sunt mala, ergo aliqua mala sunt entia. maior patet. minor probatur. Tum quia pœna inquantum pœna est malum: sed

 dolor

dolor & pœna. Tum quia si dolor non esset secundum se malum: sed præcise quia priuat aliquo bono, sequitur, ꝙ si quia priuaretur tali bono: non tristaretur, ꝙ haberet tantum malum, sicut si cum hoc etiam tristarentur.

Respondeo. Quod malũ dicitur tripliciter. Vno modo ipsa priuatio boni debiti in esse, & tale malum nihil est. Alio modo dicitur aliquid malũ: quia est subiectum talis priuationis: & hoc dicitur malum non quid est formaliter: sed denominatiue. Tertiò modo dicitur id quod est causatiuum talis priuationis: & hoc non dicitur malum simpliciter: sed secundum quid.

¶ Dico secundò, ꝙ aliquid mere positiuum potest esse malũ secũdo & tertio modo & tale malum est dolor: sed non primo modo. Ad primã probationem dico, ꝙ pœna inquantũ pœna est malum tertio modo: sed non primo. Ad secundã dico, ꝙ talis in illo casu haberet tantum de malo simpliciter: non autem haberet tantum de malo secundum quid.

Tertiò. Si malum est tantum priuatio, sequitur, ꝙ in primis Dei operibus potuisset esse malũ, hoc est contra Augustinum in Enchiridion 2. cap. consequentia probatur. tum quia ibi fuerũt tenebræ, quæ non sunt aliud quã priuatio: tum quia Deus potuisset spoliare, & priuare Adã suis perfectionibus, antequam peccaret, & tamen illa priuatio non fuisset malum: quia omne malum aut est peccatũ aut pœna peccati, vt dicit Augustinus super Genesim ad literã, sed antequã Adam peccaret nõ erat peccatũ, nec pœna peccati: ergo.

Respondeo. Negatur consequentia. Ad primã probationem dico, ꝙ quando malum dicitur esse priuatio, intelligitur de priuatione boni, debiti inesse, & quando debet inesse, illa autẽ tenebra non erat priuatio boni, pro tunc debiti in esse: & per consequens non erat malum.

¶ Ad secundam probationẽ dico, ꝙ in Adam fuisset aliquod malum posito illo casu, & tale malum non fuisset pœna nec culpa, nec est necesse omne malum esse pœnã aut culpã, nisi sit in natura intentionali, & secundum præsentem cursum: cuius tamen oppositum posset Deus facere.

Quartò. Si malum est priuatio boni, sequitur ꝙ omnis pœna sit pœna damni: quia priuatio boni nõ est aliud quã pœna dãni. sed hoc est falsum: q̃a datur etiam pœna sensus. ergo.

Respondeo. Quod pœna dãni accipitur dupliciter. Vno modo pro pœna, quæ est ipsum damnum: vt sit constructio intransitiua, & sic negatur cõsequentia. Alio modo accipitur pœna damni, id est pœna inferens dãnum, & sic etiam negatur consequentia. Quia quando dicimus malũ esse priuationẽ, loquimur de malo formaliter, & non denominatiuè, vel causatiuè accepto: vt patet in responsione ad secundum.

Quintò. Si malum est priuatio, sequitur, ꝙ homo existens in peccato mortali, & peccans de nouo priuaretur aliquo bono: sed est falsum, ergo. maior patet. minor probatur. si talis priuaretur aliquo bono, maximè priuaretur gratia: sed non priuaretur gratia, quia antè eam non habebat. ergo.

Respondeo. negatur maior. Ad probationẽ etiã negatur maior. sed dico, ꝙ priuaretur bono naturæ, quod est habilitas quædã naturæ ad bonũ gratiæ. omne enim peccatũ diminuit bonũ naturæ, vt dicit S. D. q. 2. de malo. ar. 12.

Septimò. Totalis negatio essendi alicuius subiecti: puta angeli est malum. sed talis negatio est pura priuatio, vt patet. ergo. Malũ non est priuatio, sed simplex negatio. minor patet. maior probatur. tũ quia negatio alicuius boni est malũ: ergo negatio maioris boni est maius malũ. tum quia simpliciter non esse est magis fugiendũ, quã carere certo bono. ergo non esse est malũ. cõsequẽtia tenet: quia sicut nihil est appetendũ, nisi bonũ: ita nihil est fugiendum, nisi malum.

Respondeo. negatur maior. Ad probationem negatur consequentia. præsupposita constantia subiecti, & ea non præsupposita, negatur consequentia: annihilata autẽ aliqua re, non esset cõstantia subiecti.

Ad secundã probationẽ negatur cõsequentia, nam etiã aliquid non malũ est fugiendũ: si eius oppositũ est appetendũ. Et quia esse quod opponitur nõ esse est appetẽdũ non ipsum nõ esse est fugiendũ, licet nõ esse non sit malum. Et quòd non esse non sit malum: patet, quia omne malum fundatur in bono, sed non esse in nullo fundatur: ideo

non

non est malum aliquod.

CONCLVSIO II. Nullũ malum habet causam per se, sed tantũ per accidens. Prima pars probatur sic à S. Do. 1. parte. q. 49. arti. 1. & præsenti dist. Nullus effectus non intẽtus à sua causa vel habens similitudinem suæ causę, nec procedens secundum certum ordinem, habet per se causam, sed malũ est huiusmodi: ergo. Secunda pars probatur, vbi supra, ꝙ malum habeat aliquã causam: puta bonum omne, quod inest alicui pręter naturam eius, cui inest habet causam efficientem, sed omne malum est huiusmodi: ergo malum habet causam, sed nihil potest esse causa efficiens nisi bonum, sed non est causa per se: ergo per accidẽs. Ex hoc sequitur ꝙ voluntas est causa peccati per accidẽs solum, s. inquantũ voluntas est deficiẽs.

Sco. hic. Contra arguit Scotus primò. Defectibilitas voluntatis nõ est causa peccati per accidens: alioquin esset frustra talis defectibilitas: neque est causa per se, quia quicquid est causa causæ est causa effectus, sed Deus est causa talis defectibilitatis: ergo esset causa peccati, quod est falsum: ergo.

Respondeo. Dico primò, ꝙ causa per accidens est quadruplex. Aliqua enim est cã per accidẽs, quę nec positiuè nec priuatiuè facit aliquid ad effectũ, sicut musicus dicitur causa per accidẽs respectu domus. Alia est causa per accidens, quæ priuatiuè confert aliquod effectu, sicut remouens prohibens. Tertia est, quæ positiuè confert effectui, sed præter intẽtum, sicut fodiens thesaurũ est causa inuentionis thesauri. Quarta est causa per accidens: quia producit aliquem effectum per se cui coniungitur aliquid aliud, & respectu illius dicitur causa per accidẽs sicut domificator est per se causa domus. & per accidens est causa albedinis eius. Iste tamen modus potest induci ad tertium.

¶ Dico secundò, ꝙ effectus dicitur per accidens dupliciter. Vno modo ad quem terminatur actio agẽtis: licet pręter eius intẽtum sicut est inuentio thesauri, & talis effectus licet respectu alicuius causæ sit per accidens, tamen respectu alterius potest esse per se. Alius est effectus per accidens, ad quem non terminatur actio agẽtis, sed dicitur effectus per accidens, quia cõiungitur effectui per se, sicut diximus, de albedine respectu domificatoris. Malum non est effectus per accidens primo modo, sed secundo, quia coniungitur bono, quod per se est productum.

¶ Dico tertiò vt ponit S. D. in præsenti dist. ar. 3. ad quartum. ꝙ duplex est defectus voluntatis. Vnus est potentialis, & iste conuenit voluntati, inquantũ est ex nihilo: quicquid enim est ex nihilo est potens deficere. Alius est actualis secundum quod actu voluntas deficit. Primus defectus vero est actualis causa peccati: alioquin semper volũtas actu deficeret, sed secundus est actualis causa peccati, quia quicquid procedit à voluntate, vt stat sub isto defectu, totum est malum.

Ex his respondeo ad argumentum, ꝙ defectibilitas non est proxima causa mali neque per se neque per accidens, sed actualis defectus est causa proxima, & est causa per accidens sicut remouens prohibens. Nam sicut ignorantia est causa peccati: quia remouet sciẽtiam prohibentem peccatum: ita defectus voluntatis remouet eius rectitudinem & bonam electionem, quæ prohibent peccatum. Ad improbationẽ negatur consequẽtia: quia talis causa per accidens facit priuatiuè aliquid ad effectum: priuat enim id quod peccatum prohiberet, & ideo nõ est frustra si etiã diceretur ꝙ esset causa per se. nõ valet improbatio, quã adducit, quia talis defectibilitas aut defectus est pura negatio, & ens rationis. Entia autem rationis non habent causam efficientem.

Contra hanc responsionem arguit. Primò, quòd actualis defectus non sit causa peccati, quia omnis defectus voluntatis est malum: ergo si cuiuslibet mali est causa actualis defectus, sequitur quòd ante primum defectum fuit alius defectus, ipsum causans.

Respondeo. Negatur antecedens: quia primus defectus est pura negatio: vnde non habet rationem mali, nec culpæ nec pœnę, ex hoc autem defectu tanquam à remotione prohibẽtis, causatur secundus defectus qui habet rationem culpæ, non quidem vt causatur præcise à primo defectu, sed etiã à voluntate: ita ꝙ neque defectus solus neque voluntas sola, sed voluntas deficiẽs est causa mali.

Contra hoc arguit dupliciter. Primò. Idem sub eadem ratione est subiectum priuationis & habitus: sed voluntas, vt voluntas est subiectum, & causa propria boni actus voluntatis: ergo & mali siue peccati.

Respondeo. dico primò, ꝙ voluntas sine defectu considerata est per accidens causa peccati accidentalitate, se tenente ex parte effectus: est enim causa alicuius boni, cui cõiungitur defectus, sed voluntas vt deficiens est causa per accidens accidentalitate tenente ex parte causę: est enim vt remouens prohibens.

¶ Dico secundò ad argumentum, ꝙ maior est falsa, quando subiectum naturaliter inclinatur ad habitũ, & nõ ad priuationem, sicut est in proposito. Nã voluntas naturaliter appetit bonum, & refugit malum.

Secundò. Voluntas per te, inquãtum defectibilis non potest benè velle: ergo peccat: vt sic & non peccat. hoc est impossibile. ergo: tenet consequentia: quia nullus peccat in eo, quod vitare non potest.

Respondeo. negatur consequentia: est enim tale argumentũ. Voluntas inquantum est deficiens non potest benè velle: ergo voluntas non potest benè velle. Quam consequẽtiam constat nullam esse: voluntas enim antequàm haberet actu defectum poterat benè velle, & similiter postquàm desierit eũ habere.

Contra responsionem ad primũ istorum arguit. Volũtas sola est causa peccati accidentalitate se tenente ex parte effectus: ergo peccatum est casuale. hoc est falsum. ergo.

Respondeo. negatur consequentia: quia non omnis effectus per accidens est casualis, nisi contingat: vt in paucioribus, & sit totaliter separatus ab intentione agentis, quod non contingit de peccato: vt dicit S. Do. in q. 1. de malo. art. 3. ad. 15.

Contra responsionem ad principale argumentum arguit, quòd defectibilitas potentialis non sit causa peccati, quia aut esset actiua aut passiua: nõ passiua, quia voluntas vt passiua non agit: ergo erit causa actiua: sed actiuitas voluntatis est eius libertas: ergo non est aliud dicere, nisi ꝙ voluntas, vt libera, est causa peccati.

Respondeo primò. ꝙ defectibilitas distinguitur ab actuali defectu, quia defectibilitas se tenet ex parte ipsius voluntatis, qui ex hoc quod est ex nihilo potest deficere secundum vertibilitatem electionis: actualis vero defectus se tenet ex parte actus voluntatis.

¶ Dico secundò, quòd potentialitas non est per se actiua nec passiua: nec tanquam remouens prohibens: sicut si diceretur quòd cæcitas est causa visus.

Secundò principaliter arguit, Si voluntas creata vult malum tantum per accidens, quia præcisè vult illud positiuum ad quod sequitur illa deformitas: ergo non magis peccat voluntas creata quàm increata, quia etiam ipsa non vult malum nec per accidens.

Respondeo. negatur consequentia: quia diuina voluntas nec per se nec per accidens potest velle deformitatem culpæ, sicut facit voluntas creata.

¶ Ex prædictis patet, quòd peccatum non solum habet causam deficientem, sed etiam efficientem per accidẽs, scilicet voluntatem creatam, quæ dicitur causa deficiens: quia non efficit rectitudinem in actu suo, quam tenetur & deberet.

¶ Ex hoc sequitur, quòd licet Deus non causet rectitudinem in actu voluntatis creatæ: non tamen imputatur ei ad peccatum: quia ipse non tenetur causare talem rectitudinem.

Tertiò arguit cõtra quandam respõsionem, quam non dat S. D. sed reduco sic argumentum, vt sit ad propositum probationis, ꝙ voluntas nullo modo sit causa peccati, Si voluntas esset causa peccati, sequitur ꝙ esset causa deformitatis in actu, sed hoc est falsum: ergo. maior patet. minor probatur. In actu habente rectitudinem à Deo, non potest voluntas creata causare deformitatem, sed actus voluntatis habet rectitudinem à Deo. ergo. maior patet. minor probatur, omnis actus à Deo productus habet rectitudinem: alioquin si Deus in causaret rectitudinem, causaret deformitatem, cum nullus actus non particulari sit indifferens: sed quilibet actus voluntatis est à Deo tanquam à causa prima, & prius secun

ſecundum rationem, quàm à volũtate, & ſic in illo priori habet rectitudinem.

Reſpondeo. negatur minor. Ad probationem dico, ꝙ in actu habẽte rectitudinem, poteſt voluntas cauſare deformitatem, non oppoſitam illi rectitudini. Deus autem in illo priori cauſat in actu rectitudinem per comparationem ad ſeipſum: quia ille actus, vt à Deo fit, rectè fit, & ad rectum finem ordinatur, non autem cauſat in eo rectitudinem per comparationem ad voluntatẽ creatam: ita vt rectè fiat ab illa, & rectè ordinatur ad vltimum finem. Iſtarum autem rectitudinum vna poteſt fieri, & eſſe ſine alia: & vna cauſari à Deo, & alia non cauſari à voluntate creata.

¶Ex hoc ſequitur, ꝙ Deus non eſt præcisè cauſa rectitudinis in actu volũtatis, ſed concurrit etiam ipſa volũtas, vt inſtrumentum.

CONCLVSIO III. Malum inquantum huiuſmodi, diminuit bonũ naturæ, ſed non poteſt illud totaliter corrumpere. Primam partem ſic probat S.D. 1. parte. quæſtio. 48. arti. quarto. Id quod minuit habilitatem naturę ad bonum minuit bonum naturæ, ſed malum diminuit hanc habilitatem: ergo. ſecunda pars probatur. vbi ſupra. Malum non tollit fundamentum illius habilitatis: ergo non aufert totaliter bonum.

Sciendum eſt autẽ, ꝙ diminutio huiuſmodi habilitatis non eſt per ſubtractionem partis, ſed per remiſſionem: & quamuis actus ex quibus remittitur dicta habilitas in infinitum multiplicarẽtur: non tamen eam totaliter auferrẽt: q͂a ſemper manet in ſua radice, & ſubiecto: quod eſt ipſa ſubſtãtia animæ: ſicut ſi infinita obſtacula ponerentur inter ſolem & aërem, non auferrent totaliter habilitatem aëris ad lumen: quia remanente ſubſtãtia actus, ſemper manet ſua habilitas ad lumen.

Contra eandem arguit Durandus. †Intẽſio habilitatis ſubiecti ad actum fit per aliquid inhærens ſubiecto: ergo & remiſſio fit per aliquid inhærens, ſed actus contrarij ſubiecto inhærentes & remittentes habilitatem poſſunt in infinitum multiplicari: ergo auferrent totaliter habilitatem: exemplum autem non eſt ad propoſitum: quia illa obſtacula nihil auferrent ſoli nec aëri. Dur. 2. 35. q. 4.

Reſpondeo. Quod triplex eſt habilitas ad bonum. Prima eſt remotiſſima, & hæc eſt tam in eſſentia animæ reſpectu gratiæ, quàm in potentiis animæ reſpectu habituum infuſorum, ex earum natura nullo eis ſuperaddito. Alia eſt habilitas remota: & hæc eſt per notitiam communem principiorum iuris, & per inclinationem ad bonum, conſequentem voluntatem ex tali notitia, & hæc pertinet ad ſynderesim. Iſtę autem duæ habilitates ſunt omnino inextinguibiles. Tertia eſt per habitus ſuperadditos: & hæc omnino poteſt remoueri: & eſt habilitas ſubiecti ad actum.

¶Ad argumentum igitur concedo totum de habilitate ſubiecti ad actum: habilitas autem, quam minuit peccatum, non eſt habilitas ad actum: nec aliquis habitus de genere qualitatis: nec aliqua diſpoſitio abſoluta: ſed eſt habilitas animæ quo ad eius eſſentiam, & eius potentias ad recipiendum bonum gratiæ in eſſentia, & virtutes infuſas in potentiis: vnde argu. non eſt ad propoſitum: & iſta habilitas non eſt ex aliquo actu vel habitu acquiſita, ſed ante omnem actum & habitũ, & quod plus eſt, ante omnem potentiam animę ipſa eſſentia animæ eſt habilis ex natura ſua ad gratiam tanquam proximũ eius ſuſceptiuum: iſta autem habilitas animæ ad gratiam ordinatur ad Deiformandum ipſam animam.

DISTINCTIO. XXXV.

CIRCA 35. diſtin. quæritur. Vtrum in omni peccato ſit aliquis actus.

PRO hac quæſtione iſta eſt prima concluſio. Actus humanus, ſi ſit malus, habet propriè rationem peccati. Hanc ſic probat S. Doc. prima ſecũdæ. q. 21. articu. 1. omnis actus qui agit propter finem, & caret debito ordine ad illum finem: dicitur peccatum: ſed omnis actus malus voluntarius eſt huiuſmodi: ergo.

Contra arguit Gregorius. † primò. Omnis entitas eſt à Deo, ſed peccatũ non eſt à Deo: ergo peccatum non eſt entitas, & propter conſequens non eſt actus. *Grego. in 2 di. 34. q. 1. ar. 2.*

Respondeo. Quod peccatum accipitur tripliciter. Vno modo pro suo formali solum. s. pro deformitate, & sic nõ est à Deo: nec est entitas. Alio modo pro materiali solum. s. pro actu, in quo est deformitas, & sic entitas vt sic est à Deo. Alio modo pro materiali & simul, & sic non conceditur esse à Deo: eodẽ modo distinguitur maior istius argumenti: hoc est peccatum demonstrãdo actũ iurandi: & hoc est à Deo: ergo peccatum est à Deo. dico tamẽ ꝙ non conceditur cõmuniter peccatũ esse à Deo, quia Deus non est causa illius deformitatis, quæ complet formalẽ rationem peccati, posset tamen concedi peccatũ esse à Deo cum quadam determinatione: ver. gratia. si dicatur. peccatum quò ad substantiam actus est à Deo.

Secundò Aug. dicit super illud Ioannis primo, & sine ipso factum est nihil, peccatum nihil est. Et in libro de natura gratiæ, consentit Pelagio dicenti, ꝙ peccatum non est substãtia, neque aliquid aliud, licet neget eius consequentiam, quam infert Pelagius: ergo peccatum non debilitat naturam, quia vt dicit ibi August. etiam non comedere nihil est, & tamen naturam debilitat. ex his vult Gregorius, ꝙ peccatum nõ sit vlla entitas incomplexa significabilis: sed tãtum complexa. nam cum dicitur non mœchaberis, non prohibetur vir aut mulier, sed hoc complexum, quòd admisceat non suæ.

Respondeo. ꝙ omnes prędictę auctoritates, & si quæ alię sunt, intelligũtur de peccato non quidem materialiter, sed formaliter accepto.

¶ Dico secundò ꝙ peccatum quantum ad suum materiale est in prædicamento actionis, si sit actus, sicut est furtum, homicidium, & significãtur incõplexa, puta hoc nomine peccatum.

¶ Dico tertiò, ꝙ dũ prohibetur adulteriũ, prohibetur contactus viri & mulieris in determinata parte corporis, talis autem contactus est motus localis, vel alterationis.

Contra eandem arguit Aureo. † Probando ꝙ rectitudo voluntatis non sumatur per comparationem ad rectam rationem tanquã ad secundam regulã. Primò id non põt esse secunda regula ipsius actus, quod non potest mediare inter primã regulam & regulatum, sed ratio non mediat inter primam regulã & regulatum, nisi fortè applicando, id est ostendendo obiectum benè circunstantionatum voluntati. ergo, &c.

Aureol. hic.

Respondeo. Dico primò ꝙ ratio practica in cõmuni accepta, id est vt ratio practica est, non est regula actus benè dans ei rectitudinẽ. Sed ratio practica, vt est recta, dat actui rectitudinẽ, & est eius mensura secunda. prima vero est Deus, siue lex diuina.

¶ Dico secundò, ꝙ minor est falsa, quia recta ratio mediat inter regulam primam & actum, quæ mediatio nõ solum est applicatio, sed est ostensio rectitudinis ipsius actus.

Contra. de ratione regulæ est efficere, sed ratio non causat rectitudinem in actu: cum causetur tantũ à voluntate, quæ actum elicit vel imperat. ergo.

Respondeo. negatur maior, sed sufficit ad mensuram, quòd ostendat rectitudinem.

Secũdò. Rectitudo actus sumitur per comparationem ad obiectũ circunstantionatum, quia actus dicitur bonus, eo ꝙ cadit super debitum obiectum: ergo non sumitur per comparationem ad rectam rationem.

Respondeo. ꝙ obiectum põt accipi dupliciter. Vno modo secundũ esse reale, quod habet ad extra, & sic nõ est regula actus recti, quia secũdum tale esse est imperfectius & ignotius. Alio modo accipitur secundum esse cognitum, & sic potest esse regula. hoc autem habet à ratione, quæ imprimit mediũ obiecto in esse intentionali. & obiectũ sic in medio constitutum mouet voluntatem, & voluntas efficit obiectum, vt dicit S. Doc. q. 1. art. 3.

Et vt ista materia clarius pateat, Dico secundò, quòd recta ratio ostendit finem voluntati & est vt sic mensura illius actus voluntatis quæ est ad finẽ, & quo appetit finem. Secundò appetitus finis est regula rectę rationis consiliantis & iudicantis de his, quæ sunt ad finem. Tertio recta ratio iudicatiua & perfectiua est regula rectę electionis. Quarto recta electio cum præcedẽtibus est regula actus exterioris, & sic semper recta ratio est regula actus humanorum omnium.

CONCLVSIO II. In omni peccato requiritur aliquis actus: non tamen

tamen omne peccatum est actus aut includens actum intrinsece. Hanc sic probat Do.S. prima secundæ.q.71.art. quinto. Nam prima pars patet de peccato commissionis. de peccato autem omissionis probatur. Illud concurrit ad peccatum omissionis sine quo omissio non haberet rationem peccati, sed non habet rationem peccati, nisi quia causatur ex aliquo actu voluntario. ergo.

¶Secunda pars probatur. in illo consistit præcisè peccatum omissionis, quo posito, ponitur tale peccatum, & quo non posito, non ponitur, sed posita pura cessatione voluntaria ab actu, ad quem quis tenetur, ponitur peccatum omissionis. ergo &c.

Durand. hic.q.2. Contra arguit Duran.† primo. Nulla causalitas positiua directè ponitur ad effectum priuatiuum: sed omissio est effectus priuatiuus. ergo non oportet ponere aliquem actum positiuum. sed sufficit non exire in actum, cuius habetur dominium.

Respondeò. Negatur maior. quia nõ solum oportet assignare causam positiuam motiuã: sed etiã quietũ innaturaliũ cuiusmodi est omissio, qua omittitur id quod iudicatum est debere fieri.

Dico secundò, ꝙ in peccato omissionis nõ est actus ei intrinsecus: nec oportet ꝙ omissio sit per se volita: sed sufficit ꝙ aliquid sit directè: & per se volitum ad quod sequitur omissio: sicut cũ ex hoc quod occupatur circa aliquem actum non venit ei in mentem id quod facere teneretur: tunc illa omissio est volita saltem per accidens.

¶Dico tertiò, ꝙ aliquis actus q. alias esset bonus põt esse peccatũ vel causa peccati, eo ꝙ quis in eo occupatus impeditur, ne ei occurrat id quod tenetur facere: sicut cũ alicui in die Paschæ studenti, vel etiã oranti nõ occurrit, quòd sumat encharistiam, & eam omittit.

Secundò. Stante præcepto Dei: quo Sortes velit hodie. a. stat quod Sortes nullum actum volendi aut nolendi sit habiturus. ergo peccatum omissionis potest esse sine aliquo actu: antecedens patet: & consequentia. Quia in eo casu Sortes peccaret omittendo velle, quod Deus præcepit.

Respondeo. Negatur antecedens. Quia non est in potestate volentis si clare iudicet aliquid esse faciendum, quin velit facere vel nolit, vel velit diuertere intellectum ad alia cogitanda, vel expectare tempus, & huiusmodi.

¶Eodem modo diceretur ad tale argumẽtum, præcipiat Deus Sorti, quòd hodie velit aut nolit aliquid hoc præceptum potest non seruare. ergo peccabit sine omni actu.

Respondetur. Quòd antecedens est impossibile, scilicet quòd Sortes nullum actum habeat: nam si statim habito tali præcepto, poneret se ad dormiendum, vt eum priuaret: constat quòd haberet saltem velle respectu dormitionis.

Contra Si voluntas non potest suspendere actum omnem: sequeretur quòd Deus non posset ei recte præcipere, quòd omnem actum suspenderet. hoc est falsum, ergo.

Respondeo. Negatur consequentia. Quia licet voluntas non possit implere illud præceptum stante actuali animaduersione præcepti: potest tamen velle illud implere & conari ad hoc, & habere cõditionale velle meritorium, scilicet quòd vellet illud implere si posset. Et ista intelligẽda sunt de omissione sequenti plenum indicium de agendis. similiter etiam omissio sequens ignorantiam, vel cum determinationem præcedit ex aliqua causa quæ si sit voluntaria est peccatum: si autem non sit voluntaria omissio sequẽs non imputabitur ad culpam.

Tertiò. Augitur quòd omissio nullo modo sit peccatum mortale: quia ex hoc sequentur quòd aliquod peccatum commissionis esset in infinitum maius peccato omissionis. hoc est falsum: vt patet. ergo: consequentia probatur. stante dictamine quòd Deus sit amandus, ille qui habet nolle amare: sed actum odiendi Deum, peccat in infinitum magis eo, qui tantum cessat & omittit eum diligere. ergo &c. consequentia patet. antecedens probatur. quia aliquis actus potest dari in duplo remissior illo actu odiendi, & aliquis in triplo & aliquis in quadruplo, & sic in infinitum, sed quælibet istarum actionum est maius peccatũ peccato omissionis, ergo ille primus actus est in infinitum maius peccatum. tenet consequentia, quia inter ipsum & peccatum omissionis est infinita distantia, & sunt infinita media.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem negatur antecedens. Ad probationem negatur maior, quia actus nolendi aut intelligendi non est in infinitum intensibilis aut remissibilis, & nulla forma accidentalis est diuisibilis in infinitum, vt declaratum est primo sententia. distinctio. decimaseptima. Et sic est finis huius quæstionis.

DISTINCT. XXXVI.

Irca.36.dist.quæritur. Vtrum malum sufficienter diuidatur per pœnam & culpam.

Aureolus hic.

PRO ista quæstione hæc est prima conclusio. Omne malum viribus voluntariis consideratum est pœna vel culpa. Hanc sic probat. S. D. prima parte.q.48.articu.5. Tot sunt differentiæ malorum in rebus voluntariis, quod sunt differentiæ bonorum: quibus priuari possunt: sed sunt tantũ duæ differentiæ bonorum principalium in natura habente voluntatẽ scilicet operatio in cuius priuatione rectitudinis consistit malum culpæ. & forma in cuius priuationę est malũ pœnę: ergo &c.

Contra arguit Aureolus. † Omne peccatum est culpa: & omne peccatum est pœna: ergo culpa est pœna. maior patet. minor probatur. tum quia Augustinus dicit, quòd peccatũ sibiipsi pœna est, tum quia carentia boni debiti est culpa. sed pœna est carentia boni debiti, ergo &c.

Ad minorem. Primò quòd nullum malum, inquantum est culpa, potest esse pœna: quia de ratione culpæ est ꝙ sit voluntaria. de ratione pœnæ est ꝙ repugnet voluntati. Idẽ autem nõ potest esse voluntarium, & non voluntarium.

Dico secundò quòd minor est falsa. Ad probationem primam dico quòd illa prędicatio nõ est formalis, sed causalis. Peccatum enim inquãtum huiusmodi non est pœna, sed semper aliqua pœna, id est ille defectus in ratione, de quo supra diximus distinct. trigesimaquarta, pręcedenit culpam, & alia pœna, id est diminutio habilitatis naturæ ad bonum gratiæ vel virtutis est effectus peccati.

¶ Dico tertiò ad probationem secundam, quòd priuatio boni debiti actioni est formaliter culpa. sed priuatio boni debiti agenti est pœna. Vnde omnis priuatio conueniens actui vt exit ab agente est culpa: & omnis priuatio & inordinatio conueniens agenti, vt recipit actionem, est pœna: vt dicit. S. Doct. vbi supra ad quartum.

CONCLVSIO. II. Omnis pœna in quantum est pœna infligitur propter aliquam pœnam. Hanc sic probat. S. D. prima secundæ. q. 87. articu. 7. Id quo remoto aliud remouetur, & quo posito illud ponitur habet super ipsum aliquam causalitatem: sed posita culpa originali pœna: & ea remota ponitur id est non præsupposita nulla pœna posita fuisset. ergo &c.

Contra arguit Durandus. † Nulla pœna sensus debetur peccato originali vt omnes concedunt: sed multæ sunt pœnæ sensus. ergo istæ non sunt propter originale. *Durand. hic. q. 3.*

Confirmatur. Quia Deus punit aliquos iustos solum ad maius meritum: vt dicit magister in quarto. ergo non propter aliquam culpam.

Respondeo. peccato originali non debetur pœna sensus in alia vita: sed bene in præsenti. non quidem directè sed consecutiuè. Et hoc est quod dicit S. Doct. quæstio. quinta. articu. quarto. ad quartum. quòd originali non debetur pœna taxata sed concomitans.

Ad confirmationem dico, quòd nisi fuisset peccatum originale, non fuisset homini inflicta pœna etiam ad profectum virtutis vel ad augmentum gloriæ.

CONCLVSIO. III. Deus est actor omnis pœnæ. Hanc sic probat S. D. in præsenti distin. q. 3. artic. primo. & prima parte. q. 47. arti. secundo. omnis effectus cuius productio non arguit in producente defectum est effectiuè a Deo: sed omnis pœna est huiusmodi: ergo ex hoc sequitur, quòd Deus est causa etiam illarum pœnarum, quæ infliguntur ab hominibus iniustis: quia Deus est causa etiam illius iniustę operationis, quò ad substantiam actus: qua actione pœna infligatur licet non sit causa deformitatis in ea existentis. Et hæc sufficiant.

DISTINCT. XXXVII.

CIRCA trigesimam septimã distinctionẽ queritur. Vtrum actus peccati sit à Deo.

CON

CONCLVSIO I. Deus non est causa peccati. Ista conclusio potest habere duplicem sensum: Vnus est ꝙ Deus non est causa peccati, ita ꝙ ipse peccet. Alius est, ꝙ non est causa peccati in aliis. Et probatur quo ad vtrumq; sensum in q. 3. de malo. ar. primo. Deus non est agens, cuius actiuũ principium sit defectibilis: & cuius voluntas possit à fine debito deuiare, ergo Deus non est peccabilis.

Secundò sic. Quicunque potest facere alios peccare, potest eos auertere à summo bono: sed Deus nullum potest auertere à summo bono, ergo.

Aur. hic hec. Contra arguit Aureolus. † Deus est causa actus peccati. ergo est causa peccati. antecedens communiter est concessum. consequentia probatur multipliciter. primò. Quicunque est causa alicuius positiui, est causa priuationis, & negationis, quæ ad ipsum necessario consequitur: sed deformitas actus peccati necessario ad ipsum cõsequitur, sicut patet. quòd iste actus qui est odire deum, non potest esse sine deformitate. ergo minor patet. maior probatur. nam quia negatio albedinis est necessario coniuncta nigredini: ideo impossibile est, ꝙ aliquis sit causa nigredinis, quin sit etiam causa talis negationis.

Respondeo. quòd aliqua negatio, vel priuatio potest dupliciter cõsequi actũ. Vno modo ex ipsa natura, & essentia actus, sicut hunc actum, qui est fornicari, consequitur violatio integritatis corporis, & sic conceditur maior, & negatur minor. Alio modo potest aliqua priuatio consequi actum, non ex ipsa natura actus: sed ex relatione ad agens, inquantum, scilicet egreditur ab agẽte, cui præfixa est lex, & regula ad actũ oppositum: & sic negatur maior, & conceditur minor.

¶ Dico secundò vt vult S. Doc. q. 3. de malo. artic. secundo ad secundum. ꝙ deformitas non sequitur actum peccati ex natura sua, id est per comparationem ad obiectũ, à quo habet speciem naturæ. vnde ille actus, qui est odium dei posset separari à deformitate. quod patet: quia si essentia illius actus à solo deo fieret, vel separaretur ab omni subiecto, vel poneretur in lapide talis actio nõ esset actualiter deformis, quia tunc à nullo agente malefieret. non est autem deformis nisi dum malefit, & qđ adducitur de nigredine non est ad propositũ, quia nigredini coniungitur negatio albedinis ex natura propria ipsius nigredinis.

Secundò. si deus coagit actu voluntatis, aut hoc est, quia voluntas determinat se ad actum. & voluntati sic determinatè deus coagit. aut hoc est quia deus determinat se prius ad agendum, & voluntas sequitur eius determinationem, aut quia veniunt ad istam actionẽ ex æquo. non primum, quia tunc deus voluntati coageret ad peccatum. & rursus in illo determinaturo nõ coageret ei deus, & per consequens, & non esset causa omnis actus voluntatis. non secundum, quia tunc voluntas determinaretur à deo ad peccatum, & sic non peccaret quia non ageret liberè. non tertium quia ille modus esset casualis.

Respondeo. Quod quãtum ad omne positiuũ quod est in actu peccati actio voluntatis est posterior actione dei in producendo: quia nulla creatura agit nisi mota à deo. Ad improbationem negatur consequentia, quia actio dei non determinat voluntatem nisi ad illud positiuum, quod est in actu peccati, deformitas autem est in actu solum ex causa secunda.

Tertò. Non minoris virtutis est voluntas in agendo, quàm agens naturale, sed deus non coagit agenti naturali, ergo nec voluntati. minor probatur. aut deus ageret vnam partem effectus, & agens naturale aliã: aut vterque est totalis causa non primum, quia aliquãdo effectus est simplex entitas. non secundum. quia nullus effectus potest esse à duobus causis totalibus in eodem genere causæ.

Respondeo. Dico primò, ꝙ ille effectus potest esse totaliter, id est secundum omnem partem sui à duobus causis subordinatis: cuiusmodi sunt deus, & volũtas creata, & sic negatur minor.

¶ Dico secũdò ad propositum, quòd peccatum non est totaliter à deo, nec totaliter à voluntate, loquendo de totalitate relata ad causã, id quod vna istarum causarum sit suffiiens habere talem effectũ sine concursu alterius causæ præcisè causando sicut causat. nunquam enim deus causaret actum peccati si creatura non causaret. nec cratura causaret nisi deus concurreret.

Quartò arguit Durandus. Omnis Dur. 2. hic q. 1.

defectus culpabilis imputatur agenti, & habenti dominiū super & non ignorante. sed deus non est ignorans, & habet dominium actus. ergo si ab eo producitur, imputatur ei.

Respondeo. Negatur maior. nisi tale agens debeat, & teneatur vitare talem defectum, & causare oppositum eius, & nisi velit aliquo modo illum defectum ista autem in deo locum non habent. negatur etiam maior vt supra diximus quando talis defectus non consequitur actum ex natura eius: sed solum ex relatione ad aliquod principium: & istud vltimum totaliter euacuat difficultatē.

CONCLVSIO II. Actus peccati producitur effectiuè à Deo. Hanc sic probat. q. 3. de malo. artic. 2. Omnis motus est à primo mouente: sed actus peccati est quidam motus, & deus est primum mouens. ergo actus peccati est à Deo.

Contra hanc conclusionem possent fieri argumenta recitata contra præcedentem conclusionem. & sic terminata est quæstio ad præsens.

DISTINCT. XXXVIII.

Irca 38. dist. quæritur. Vtrum bonitas actus voluntatis ex fine.

AD hanc quæstionē respondetur ista vnica conclusione. Ad bonitatē actus voluntatis requiritur appetitus finis recti nō tamen sufficit. Primam partem sic probat S.D. præsenti distinctione. q. 1. ar. 5. Ad bonitatem volitionis requiritur bonitas totius obiecti voliti: sed bonitas finis aut est totum obiectum volitum, aut est pars toti⁹ obiecti voliti: qa quilibet actus voluntatis, vel habet solum finem pro obiecto, vel habet etiam id quod est ad hunc. ergo, &c.

¶ Secunda pars probatur vbi supra. Id non sufficit ad bonitatem actus voluntatis quod potest stare cum actu vitioso: sed appetitus recti finis est huiusmodi, vt patet de eo qui appetit furari vt det eleemosynam. ergo, &c.

Quidā de quo Gre. hic. qō. 1. ar. 2.

Contra arguitur † vnico medio sic. In aliquo casu licitum est blasphemare ad istum finem, vt vitetur maius malum. ergo talis actus erit bonus, quāuis id ꝙ est ad finem, scilicet ipsa balphemia non sit bonum. consequentia patet. antecedēs probatur. Tum quia aliquis sine culpa sua potest sic à diabolo decipi, ꝙ ei conscientia dictabit nisi blasphemet, ꝙ plus peccabit, sed talis consciētia ligat. ergo. &c. Tum quia minus malum eligēdum est vt vitetur maius: vt dicit Gregorius lib. 32. moralium, & Augustinus in libro de mendacio c. 18.

Respondeo. Negatur antecedēs. Ad probationem primam dico primò, qđ impossibile est quempiam iudicare esse blasphemantem deum sine culpa sua: cum ipsemet talis error sit maxima culp , & ignorantia iuris. & præterea ille error esset actus infidelitatis: quem cō stat esse peccatum, vel si non esset ulpa esset saltem pœna peccati originalis: & sic non excusaret omnino à peccato.

¶ Dico secundò, ꝙ etiam posito illo casu & dato, ꝙ ille debeat facere minus malum, non sequitur, ꝙ blasphemet, quia forte nō apparebit ei esse minus malum blasphemare, quàm agere contra conscientiam.

¶ Ad primam probationem dico, ꝙ stante illa conscientia erronea, non debet aliquid fieri secundum eam nec contra eam: sed ille debet cōscientiam illam deponere, si potest, & si non potest debet stare perplexus,

Contra. ex hac ratione sequitur, ꝙ iste debet agere contra conscientiam. hoc est falsum. ergo responsio falsa. maior probatur. ista consequentia est bona in casu posito: iste non blasphemat dictante conscientia, ꝙ debeat blasphemare. ergo agit contra conscientiam. ergo valet etiam ista consequētia. iste debet non blasphemare: ergo debet agere contra conscientiam. tenet consequentia, quia qui debet antecedens debet etiam consequens.

Respōdeo. Negatur vltima cōsequētia, nec illa regula qua dicitur, ꝙ qui debet antecedens, debet consequens, est vniuersaliter vera. verb. gratia. si prælatus præcipiat subd to, ꝙ furetur adhuc ipse prælatus tenetur non furari. tunc ista consequentia valet. iste prælatus nō furatur. ergo agit contra id, quod alteri præcipit: & tamen non valet ista consequentia. iste non debet furari. ergo non debet agere contra id quod pręcepit alteri: quia oppositum consequentis potest stare cum antecedente.

¶ Dico secundò, quòd illa propositio.

Expositio illius propositionis, de duob⁹ malis minus est eligendum.

tio.minus malum de duobus malis est eligendum,non est vera de virtute sermonis:quia nullum malum est eligendum:alioquin sequeretur ꝙ qui minus malum eligeret vtique non peccaret: quia faceret ꝙ debet facere,sed intelligenda est ad hunc sensum, q; de duobus malis minus malum est minus fugiendum,& sic intelligendæ sunt omnes auctoritates & Gregorij & Augustini:& si quę alię inueniantur.

¶ Dico tertiò,ꝙ casus est impossibilis.s.ꝙ aliquis cogatur ad alterũ duorum prædictorum, quia omne peccatũ est voluntarium,voluntas autem nullo modo cogi potest:vt dicit D.S.prima secundæ.qō.10.& sic apparet multiplex defectus huius argumenti.

DISTINCT. XXXIX.

IRCA 39.di.quęritur.Vtrũ in actibus intellectus possit esse peccatum.

PRO ista quęstione hęc est prima conclusio.In actibus intellectus potest esse peccatum. Hãc sic probat S.D.præsenti dist.q.1.arti.2. Omnis actus voluntarius priuatus debito ordine est peccatum & culpa,sed aliqui actus intellectus sunt huiusmodi:vt patet de infidelitate:ergo.

Vtrũ actus intellectus & voluntatis sint duo peccata.

Sed si quęratur vtrum actus intellectus & voluntatis sint duo peccata vel vnum tantum.

Respondeo.Quòd quando actus intellectus est prima regula alicuius prauæ electionis,sicut cũ quis iudicat esse furandum,& simul vult,tunc est tantũ vnum peccatum,& licet sint duo actus in genere naturę,sunt tamen vnus solus in genere moris:vt dicit S.D.prima secundæ.qō.74.art.5.& 6.sed quando actus intellectus non est proxima regula prauę electionis:sicut apparet de actu infidelitatis,& de errore circa virtutes vniuersales:quas quis tenetur & debet scire: tunc actus intellectus est aliud peccatum ab actu voluntatis.

CONCLVSIO II. Peccatum est magis propriè in actibus voluntatis quàm in actibus intellectus. Hanc sic probat vbi supra.Inter actus culpabiles ille est culpabilior cæteris paribus,qui magis est in dominio agentis, sed actus voluntatis est huiusmodi:ergo,&c.

CONCLVSIO III. Peccatũ est aliter & aliter in intellectu & in voluntate.Hanc sic probat vbi supra.Peccatum est in voluntate ex obiecto : sed non est in intellectu ex obiecto : ergo. consequentia patet.antecedens probatur.Actus voluntatis est malus:quia est in mali obiecti,cum velle mala sit malum,sed actus intellectus non est malus,quia sit mali obiecti:imo scire mala est bonũ.Et huius ratio est,quia voluntas fertur in res,vt sunt in seipsis, & ideo velle res malas est malum,sciũtur autem res vt sunt in intellectu:ratio autem mala in intellectu est:qui bonum s.ipsum verbum quod format intellectus de malo non mediante specie mali:quia species causatur ab obiecto:malum autem nihil est,& ideo non imprimit speciem sui in intellectu:sed concipitur malum per speciem boni.

Contra arguit Duran.† primò.Illi actus qui æqualiter tendunt in obiecta sua,vt sunt in re,sunt æqualiter & eodem modo boni vel mali,sed actus voluntatis & intellectus sunt huiusmodi, sicut enim id quod est volitum:est volitum secundum esse, quod habet in re: ita intellectus practicus fertur in rem, vt habet esse in re:alioquin non esset practicus.

Durã.hic q.1.

Respondeo.Negatur minor.nam actus intellectus practici immediatè terminatur ad verbum vel conceptum rei intellectæ, & eo mediante terminatur ad rem extra. Tale autem verbum est primum verum,& est ratio rei intellectæ,& est bona siue sit ratio boni siue sit ratio mali.

Contra. Illa ratio æqualiter se habet ad verum & ad falsum:ergo si illa ratio est bona: sequitur quòd cognitio falsa sit æquè bona sicut cognitio vera:quod est inconueniens.

Respondeo. Negatur antecedens. nam in cognitione falsa ratio formata per intellectum non conformatur rei intellectæ. In vera autem cognitione conformatur rei.Actus autem intellectus non solum terminatur ad illam rationem,sed etiam ad rem mediante tali ratione.negatur etiam consequentia:quia dato quòd illa ratio æqualiter se haberet ad vtrãque cognitionẽ,

scilicet verã & falsam: non tamen ęqualiter se habet ad obiectum vltimatum verę cognitionis, & ad obiectum falsæ cognitionis.

CONCLVSIO. IIII. Conscientia non dicit propriè potentiam aut habitum, sed actum. Hãc sic probat S. Do. de veritate. q. 17. ar. 1. & prima parte, q. 79. ar. 13. Id quod significat applicationem scientiæ ad aliquid non est potentia aut habitus, sed conscientia dicit applicationem scientiæ ad actum: ergo.

Durã. hic q. 4.

Contra arguit Duran. † synderesis est habitus: ergo & conscientia. antecedens patet & consequentia. Quia non est maior ratio de vno quàm de alio.

Respondeo. Negatur consequentia. Quia synderesis respicit regulas vniuersales agendorum, & conscientia respicit particularia agentia: respectu autem vniuersalium potest poni habitus & non respectu particularium.

CONCLVSIO V. Conscientia pertinet ad intellectum & non ad voluntatem. Hanc sic probat vbi supra. Applicatio scientiæ non pertinet ad voluntatem, sed ad intellectum: sed conscientia est applicatio scientiæ: ergo.

Durã. hic q. 4.

Contra arguit Duran. † primò. Si cõscientia pertinet ad intellectum, sequitur ꝙ si plus habet de scientia plus habeat de conscientia: hoc est falsum, vt patet: ergo.

Respondeo. Si consequens intelligitur quòd qui plus habet scientiæ de agibilibus præsentibus pręteritis & futuris tam in vniuersali quàm in particulari: tam actu quàm habitu: tam ad notitiam actuum, an sint quàm quo ad notitiam, an recti sint: habeat etiam maiorem conscientiam. conceditur consequentia & consequens. si in alio quouis sensu intelligatur: negatur consequentia.

Secundò. Nullus agens contra solum dictamen rationis tristatur: quia tristitia est de repugnatibus voluntati, sed agens contra conscientiam tristatur: ergo conscientia non est solum dictamen rationis.

Respondeo. Quod minor debet sic subsumi, sed agens contra solam conscientiam tristatur: & tunc negaretur minor. Quod autem agens contra conscientiam tristetur hoc ideo est: quia semper ad conscĩetiam sequitur aliqua electio voluntatis: & ideo quia agi ttristatur ꝙ agit contra hanc inclinationẽ voluntatis.

Tertiò. Conscientia dicitur cum alio scientia: sed illud aliud pertinet ad voluntatem: ergo conscientia saltem quo ad aliquid sui pertinet ad voluntatem.

Respondeo. Negatur minor. Sed dico, quòd illud aliud est indifferenter quicunque actus interior vel exterior, ad quem potest applicari scientia aut iudicãdo, an ille actus sit factus an debeat fieri.

Quartò. Remordere est actus conscientiæ, & pertinet ad voluntatem: ergo & ipsa conscientia. consequentia patet: antecedens probatur. Tristari pertinet ad voluntatem, sed remorsus non est nisi tristitia: ergo.

Respondeo. Negatur antecedens. Ad probatiouem negatur minor: sed dico, quòd remorsus importat iudicium de peruersitate actus præteriti, ad quam sequitur tristitia: vel potest dici, quòd remorsus non est actus conscientiæ: sed est eius effectus.

Quintò. Si conscientia dicit actũ intellectus: sequitur quòd nullus potest facere contra conscientiam: hoc est falsum: ergo maior probatur. stante consideratione in actu & in particulari de aliquo agibili, impossibile est ꝙ voluntas feratur in oppositum: vt dicit Philosophus septimo ethi. ergo si conscientia dicit actum, cum ipsa respiciat particularia agẽtia, non est possibile, quòd voluntas feratur in oppositum eius.

Respondeo. Negatur maior. Est enim conscientia actus intellectus practicus, quo iudicamus aliquid esse fiendum vel non: & esse rectum vel non. Contra hoc vero iudicium potest quis agere dupliciter. Vno modo non stante: sed cessante tali iudicio, & repulso per contrarium iudicium aut formaliter aut virtualiter: sicut contingit in eo, qui peccat ex passione, qui primò iudicabit adulterium non esse fauendum: & postea iudicat ipsum esse faciendum: quia est delectabile: & sic facit contra conscientiam, non quidem tunc præsentem, sed præcedentẽ. Alio modo stante tali iudicio in vniuersali

solum

solum & non in particulari:dico tamen quòd contra omnem conscientiam vniuersalem & particularẽ actualiter stantem nullus agit ipsa actualiter stante, vt dicit S.D.prima secundæ, quæstione septuagesimaseptima, articu.secundo. & sic intelligit Philosophus vbi allegat 7.ethi. Et quod dixi de conscientia particulari intelligo de conscientia vltimata:& voto conscientiam vltimatam illam qua dictatur aliquid nullo modo esse faciendum.Contra talem enim conscientiam nullus potest agere ipsa manente:potest tamen esse aliqua conscientia particularis,licet non vltimata vtputa, quòd iste actus est fornicatio sed tamen contra talem conscientiam: potest quis agere,ista ipsa stante: sicut patet in eo qui peccat ex electione & ex malitia in eo vltimata conscientia est:quòd licet illud sit peccatum,tamẽ est faciendum potius quàm quòd abstineatur ab illa delectatione quæ est tali peccato coniuncta.

CONCLVSIO. VI. Quælibet conscientia siue recta siue erronea ligat.Hanc sic probat S.D. quæstione decimaseptima.de verita.articul. quarto. Illud obligat enim cuius contrarium faciens ipso manente peccat: sed faciens contrarium conscientiæ peccat:ergo.

CONCLVSIO VII. Conscientia recta obligat simpliciter & per se.Hanc sic probat vbi supra, id quod obligat in omnem euentum:& ex propria natura & non ex alio falsè æstimato obligat simpliciter,sed recta consciẽtia est huiusmodi,cum nunquam liceat eam dimittere:ergo.

CONCLVSIO VIII. Conscientia erronea non obligat simpliciter:sed tantum secundum quid. Hanc sic probat vbi supra,id quod obligat solum ex aliquo falsè æstimato obligat tantum per accidens & non simpliciter:sed conscientia erronea est huiusmodi.ipsa non obligat in omnem euẽtum cum liceat eam deponere:ergo nõ obligat simpliciter.

Durã.hic q.5.ar.3. Contra arguit Durand. † ꝙ erronea conscientia obliget, licet liget.primò. Nulla obligatio est de illicito:quia qui obligatur tenetur facere ad id qđ obligatur,& non peccat ipsum faciẽdo,sed id quod dictat conscientia erronea,est illicitum:ergo.

Respondeo. Dico primò, ꝙ erronea conscientia obligat ad non discordandum ei,& semper illicitum est ei discordare,& semper est licitum ei nõ discordare:licet ipsa non obliget ad non deponendum eam.

¶ Dico secundò, ꝙ maior est simpliciter falsa: quia quamuis ad illicitum nullus obligetur per se, & simpliciter potest tamen ad illud obligari per accidens inquantum, scilicet apprehẽditur vt licitum & à lege Dei præceptum, vt dicit S.D.in suo simili. prima secundæ. q.15.ar.5.ad secundum.

¶ Dico tertiò,ꝙ non semper est peccatum facere secundum conscientiam erroneam: vtputa quando talis error conscientię est inuoluntarius proueniens ex ignorantia alicuius circunstãtiæ absque omni negligentia: sicut si quis mulierem submissam crederet esse suam,& redderet ei debitum.

Secundò.Sola vera notitia de re non tollit obligationem,sed magis confirmat:sed vera notitia de eo quod erronea conscientia dictat:tollit obligationem.ergo illa obligatio nulla est.

Respondeo.Negatur maior quando vera notitia cognoscitur dictamen precedentis rationis non esse conforme legi Dei, cum tamen prius putabatur esse conforme.Sicut enim falsum iudicium,quo putabatur aliquid esse preceptum Dei cum tamen non esset,obligabat:ita verum iudicium, quo dictatur præcedens iudicium non esse conforme legi Dei,tollit obligationem: & maximè obligationem secũdum quid, & per accidens.

Tertiò. Arguit quòd in aliquo casu, sequens conscientiam erroneam non peccat: puta si quis putet in nullo casu esse iurandum: ista conscientia est erronea, & tamen si non iurat: non propter hoc peccat:quia licet non iurare.

Respondeo. Quod cum dicimus agentem secundum conscientiam erroneam peccare intelligimus sic,quòd actus voluntatis conformis conscientiæ erroneæ est peccatum. In casu autem posito: iste non propriè sequitur conscientiam erroneam, sed tunc sequeretur talem cõscientiam quando formaliter proponeret nunquã in quo

cunque casu iurare:cōstat autem ꝙ tale propositum & tale velle, est peccatum mortale.

DISTINCT. XL.

IRCA 40.distin. quæritur. Vtrum aliqua actio humana possit esse indifferens ad bonum & ad malum.

PRO Ista quæstione hęc est prima conclusio. Aliquis actus humanus est indifferens secundum speciem,& nullus est indifferens secūdum indiuiduū. Primam partem sic probat prima secundę.quæstioen 18.articu 8.& 9.& pręsenti di.q.1.ar.5.Obiectum alicuius actus non habet ex se conuenientiam nec disconueniētiam ad rationem : ergo talis actus non habet ex sua specie bonitatem aut malitiam moralem:sed est indifferens.antecedens patet.de isto actu qui est eleuare festucam, & de aliis huiusmodi. consequentia etiā patet:quia species actus moralis sumitur ex obiecto conuenienti aut disconuenienti rationi.

¶Secunda pars sic probatur vbi supra.Nullus actus est,qui secundū circūstantias non conueniat aut disconueniat rationi saltem ex circunstantia finis:quia quilibet actus particularis moralis fit propter bonum aut malum finem:ergo nullus in particulari est indifferens:& quia per actum moralem intelligo actum procedentem à voluntate deliberata.

Ex hoc sequitur corollariè,ꝙ actus ex sola imaginatione procedens, puta confricatio barbę non deliberata non est moralis.

Contra hanc conclusionem arguit Scotus sic.Actus ex quibus generatur habitus non sunt boni moraliter cum non eliciantur à virtute:nō sunt etiam mali:alioquin ex eis non generaretur bonus habitus:ergo tales actus particulares sunt indifferentes secundū indiuiduum.

Respondeo.Negatur antecedēs pro prima parte:quia vt dicit S.D.qō.1.de virtutib.ar.9.ad.13.tales actus sunt boni,quantum ad id,quod agitur inquantū.s.homo agit iusta vel fortia vel aliud huiusmodi,licet non sint boni,quantū ad modum agendi, quia non fiunt ita promptè & delectabiliter,sicut illi,qui procedunt & eliciuntur mediante habitu virtutis.

¶Dico secundò,ꝙ ad actum moraliter bonum non est necesse ꝙ eliciatur à virtute,sed sufficit ꝙ sit ex recta ratione,& recto appetitu.

Contra corollarium arguit sic Durādus.† Quilibet actus est moralis respectu cuius est dominium rationis : quia talis potest à ratione regulari,& per cōsequens fieri benè vel malè:sed respectu illorum actuum:qui ex apprehēsione imaginationis procedunt:est dominium rationis, quia possunt prouenire à ratione & impediri : ergo sunt actus morales. *Durādus hic.q.2.*

Respondeo. Sicut elicitur à S.D.2. sent.distinctione vigesimaquarta.quæstione prima. art.1.& 2. Actus possunt dupliciter esse ex tota imaginatione. Aliqui enim sunt quos potius imaginatio concomitatur quā causet,sed oriuntur ex dispositione qualitatum naturalium:vel si sunt ab imaginatione:nō tamen à tali quæ potuerunt eos impedire:nec per consequēs appetitus sequēs: vt patet de imaginatione,quæ causatur ex necessitate in occursum alicuius obiecti:vel ex subita operatione phātasmatis:vel cum quis impręmeditatè audiat aliquem loquētem de re turpi, & tales sunt omnino extra genus moris, & de istis loqmur.Alij vero sunt quos causat imaginatio : quæ non sic subito operatur quin ipsa vel appetitus sequēs potuerit impediri:& isti sunt morales, sed de his non loquimur. Possumus ex his dicere ꝙ triplex est motus in appetitu.Vnus est sequens deliberationem. Alius est sequens simplicem apprehensionem qui potuit impediri.Tertius est sequens ex naturali dispositione vel apprehēsione:qui nullo modo potuit impediri.Primus est perfectè moralis. Secundus imperfectè. Et terttius nullo modo.

CONCLVSIO II. Omnis actus humanus in habente gratiam, aut est meritorius aut demeritorius. Hanc sic probat quæstione secunda. de malo.articul.quinto,ad septimum. In priuatiuè oppositis non inuenitur medium circa subiectum proximum capax

capax vtriusque:sed meritum & demeritum sunt priuatione oppositi:& subiectum proxime capax vtriusque est actus humanus existentis in gratia: ergo.

¶Ex hoc sequitur, quòd si aliquid est quod alicuius boni non sit susceptiuum:nec opposita malitia inerit ei.probatur. Quia bonum & malum priuatiuè opponuntur.

Durand. vbi suprà

Contra conclusionem arguit Durandus † sic.Ille qui est in gratia & honorat parentes,non referendo in Deũ: sed tantum naturali pietate non peccat: quia non tenetur semper in deum omnia referre:neque meretur vt de se patet:ergo ille actus est indifferens.

Respondeo. dico primò quòd ordinare omnia virtualiter in deum, est de præcepto:vt dicit.S. D. præsenti dist.q.1.art.5.ad.7.

¶Dico secundò quod actus dicitur virtualiter referri in Deum,non eo modo quo dicit Scotus, scilicet quia ex appetitu vltimi finis immediatè peruentum est ad ipsum actum:sed eo modo quo dicit. S. D. quia per hanc charitatem prius quandoque retulit se & omnia sua actualiter in Deum, & non postea habuit oppositam relationem in contrarium finem.In isto enim omnia quæ postea facit virtuosè propter se vel sua: sic in Deum relata dicimus virtualiter fieri propter deum: vt dicit S.D.secundo sententia. distinctione trigesimaoctaua quæstione prima,articu. primo ad quartum.

¶Et si quæratur,quando tenetur homo sic omnia ordinare in Deum.

Dicò,quòd charitas aut infunditur adulto aut paruulo: si adulto, tunc in primo instanti infusionis diligit deum super omnia, & ordinat omnia in deũ. si paruulo tunc adueniente tempore, quo potest vti perfectè ratione, talis refert se & sua in deum,aut peccat mortaliter:vt dicit.S.D.1.2.q.87.art.6.

¶Dico tertiò quòd actus factus ex naturali pietate si est moraliter bonus, oportet quòd ordinetur proximè in aliquem finem virtutis, quem charitas retulit in deum actualiter in speciali vel in generali: ac per hoc retulit illum actum virtualiter in suum finem.

¶Alia quatuor argumenta facit Dũrandus, & vnum Scotus: quæ omnia sunt eiusdem medij cum isto nunc soluto.

Contra corollarium. Primo & eo sequitur quòd actus existentis in peccato non sit susceptiuus demeriti: hoc est falsum:ergo maior patet. quia talis actus non est susceptiuus oppositę bonitatis,scilicet meriti.

¶Secundò sequitur ꝙ nullus actus malus ex suo genere sit susceptiuus demeriti:hoc est falsum; ergo.consequentia eodem modo probatur. quia talis non est susceptiuus meriti.

Respondeo. Quod corollarium sic intelligitur. Ille actus qui non est susceptiuus alicuius bonitatis ex solo defectu alicuius extrinseci: & non ex intrinseca corruptione aut repugnantia actus,non est etiam susceptiuus malitiæ:actus autem bonus hominis non habentis gratiam, non est susceptiuus meriti propter defectum alicuius extrinseci,scilicet gratiæ:& non ex defectu ipsius actus. similiter actus subitus imaginationis naturaliter causatus, non est meritorius propter defectum alicuius extrinseci ab actu,scilicet propter defectum deliberationis.Non autem intelligitur illa maxima siue illud corollarium generaliter.

¶Ad illas duas instantias patet, ꝙ actus existentis in peccato & actus malus ex genere nõ sunt insusceptiui meriti propter naturalem repugnantiam actus: sed defectu alicuius extrinseci, scilicet gratiæ vel boni obiecti,ꝗ̃ à quo actus dicitur ex genere bonus.

CONCLVSIO. III. Vna eadem actio potest successiuè esse bona & mala Hanc sic probat: prima secundæ.q.20.artic.6.Ille actus qui procedit à bona & mala voluntate successiuè,& qui ordinatur ad bonum & malum finem successiuè, est successiue bonus & malus: sed aliquis est huiusmodi.ergo.maior patet & minor de eo qui cœpit ire ad ecclesiã, vt furaretur: & eundo mutauit voluntatem, & vadit vt oret Deum. Iste autem actus est quidem vnus in genere naturæ:sed est duo in genere moris.

Contrà arguit Durandus: † Idem actus intellectus nullo modo variatus potest successiuè esse verus & falsus: vt quando credit Sortem sedere eo sedente, & eadem credulitate manente, postea surgit: ergo idem actus volun- *Durand. vbi suprà.*

 tatis

tatis in nullo variatus potest esse bonus,& malus etiam moraliter.

Respondeo. Negatur consequentia. quia veritas & falsitas possunt successiuè inesse eidem actui intellectus propter solam mutationem obiecti exterioris : sed non possit esse vel actu voluntatis:quia vel manet idem dictamen & cum eadem rectitudine vel falsitate: oportet etiam quòd maneat eadem bonitas vel malitia, quæ prius erat.si sic. iam fuit ibi quædam negligentia noua : & sic aliquid innouatum est in genere moris:nec actus voluntatis est idem saltem quo ad circunstantias. Conceditur tamen quòd idem actus voluntatis in nullo immutatus,quæ ad sui absolutum potest successiuè esse bonus & malus moraliter.

DISTINCTIO. XLI.

CIRCA quadragesimaprima distinctione quęritur. Vtrum quælibet actio hominis infidelis sit peccatum.

AD istam quæstionem respondetur hic vnica conclusione. Non omnis actio hominis infidelis est culpa:alioquin infidelis audiens fidem Christi peccaret. Hanc conclusionem sic probat.S. D. præsenti distinctione quæstione prima articulo secundo nullus lus actus cadens super debitam materiam, est peccatum necessariò : quia talis potest esse moraliter bonus : sed aliquis actus hominis infidelis est huiusmodi:puta honorare parentes:† ergo &c.

Grego. in 2.dist.38. q.10.arti. 2. Contra arguit Gregorius. † primo. Omnis actus non relatus ad finem, propter quē debet fieri, est peccatum: sed nullus. actus infidelis hominis est relatus in finem propter quem debet fieri scilicet in Deum:ergo.

Respondeo. Sicut habetur ex dictis Sanctus Doctor in præsenti distinctione quæstione prima,articulo secundo, ad secundum. & ad quartum negatur maior.& dico primo quòd actum moraliter bonum sufficit quòd de proximo referatur ad bonum finem licet nō referatur ad bonum finem : licet non referatur ad finem vltimum.

¶Dico secundò quod bonorum operum quædam sunt in præcepto, & quædam non. Quicunque autem facit opus cadens sub præcepto pro tempore, quo obligatur ad illud, & non refert ipsum actualiter : nec virtualiter in Deum:non solum est cum peccato: sed actualiter peccat pro illo tempore quo facit actum sibi tunc præceptum: non quia facit talem actum bonum: sed quia non refert illud in Deum:ita quòd actus ipse non est peccatum : sed carens talis ordine in Deum, est peccatum omissionis. Istud autem tempus est illud, quo tenetur homo se ad gratiam præparare, vel facere opus sibi à deo præceptum : qui vero agit actum bonum non sibi pro tunc præceptum, sine tali ordinatione in deū,est quidem cum peccato : sed peccat nouo peccato.vnde ad bonitatem moralem actus, ad quem homo lege diuina non obligatur sufficit relatio ad bonum finem proximum : dumtamen tam actus ille quam eius finis proximus sint referribiles in vltimnm finem. Concedo tamen quòd quilibet tam fidelis quam in fidelis tenetur intentione proxima vel remota referre omnes actus suos in Deum actualiter vel virtualiter ad ad hunc sensum,quòd talis relatio debet procedere vel concomitari quemlibet actum bonum : ita quòd si non referat talem actum in vltimum finem, aut tunc peccat, aut prius peccauit, & adhuc est in peccato.

Secundò arguit. Nullus actus est bonus,nisi eliciatur à virtute:sed in infidelibus non sunt veræ virtutes : ergo nec aliqui boni actus.maior patet.minor est Augustini libro quinto.contra Iulianum.capitulo decimonono.& libro nono,capitulo quarto, & in libro, de innocentia dicit:quòd omnis infidelium vita peccatum est.

Respondeo. Primò dico quòd vita infidelium dicitur esse peccatum, non quòd quilibet eorum actus sit maius sed quia nunquam ipsi infideles sunt sine peccato.

¶Dico secundò vt dicit, Sanctus Doctor, prima secundæ quæstione, sexagesimaquinta, articulo secundo, quòd cum nulla virtus sit sine prudentia, cuius est ordinare ad finem : nulla dicitur perfecta virtus, nisi ordinet ad vltimum finem : cuiusmodi est charitas & aliæ virtutes infu-

sæ,

infusæ: virtutes vero acquisitæ sunt quidem virtutes: sed non perfectæ, nisi charitati coniungantur, & hoc ideo quia non ordinant ad vltimum finem simpliciter: primi non sunt in infidelibus, quia non habent virtutes coniunctas charitati: & ideo non habent perfectas virtutes, vt ibi loquitur Augustinus: sed habere possunt imperfectas, nec oportet ad hoc, ꝙ actus sit bonus moraliter, ꝙ eliciatur à virtute perfecta.

Tertiò. Omnis actus, quo aliquid citra deum est volitum propter se est vitiosus, sed quolibet actu voluntatis nō relato in vltimum finem aliquid est dilectum aut volitū propter se. ille enim vltimatus finis, propter quem infidelis agit, est per se intētus: ergo talis actus est vitiosus. minor patet. maior probatur. omnis actus quo aliquid non summè diligendum est volitum propter se est vitiosus: sed omnis actus quo aliqd citra deum diligitur propter se est huiusmodi cum nihil citra deum sit summè bonum: & consequenter nec summè diligendum ergo. maior probatur. si aliquid non summè diligendum esset diligendum propter se, hoc esset maximè de illis quæ sunt secundum se bona cuiusmodi sunt virtutes: sed istæ non sunt propter se diligendæ: ergo, &c maior patet, minor ꝓbatur. si aliquid creatum esset propter se diligendum, & nō aliud hoc esset præcisè ex hoc, ꝙ vnum est melius alio, & aliud est imperfecti⁹, sed quodlibet ens cirtra deum est imperfectius deo: ergo nullum est diligendum propter se.

Respondeo. ꝙ aliquid potest dupliciter intelligi esse proper se diligendū. Vno modo, quia potest licitè diligi sine relatione eius ad vlteriorem finem: ita ꝙ talis dilectio non erit peccatum, & sic negatur maior. Alio modo quia potest licitè diligi sine relatione ad vlteriorem finem vt cum contemptu cuiuslibet vlterioris finis: & sic conceditur maior & negatur minor. Ad probationē maioris in sensu quo negata est: negatur maior. Ad probationem conceditur maior, & negatur minor. Ad probationem negatur maior. Ratio enim quare aliquid sit propter se diligendū, & non aliud non est ratio est quia ipsū sit melius sed quia habent se sufficientem bonitatem, quare debeat propter se diligi: quia est vltima naturalis perfectio hominis, nec naturalis ratio dictat euidenter eam debere referri in vlteriorem finem, & huiusmodi est actus virtutis præcipuæ, beatificus beatitudine naturali. Nam naturalis ratio dictat, ꝙ alij habent sufficientem diligibilitatem sine relatione ad beatitudinē. ipsa vero beatitudo secundum dictamen rationis naturalis habet sufficientem diligibilitatē sine relatione ad vltimum finem. Nam ꝙ omnes actus virtutum, & ipsa beatitudo viæ referenda sit in finem supernaturalem: constat tantum ex fide & diuina reuelatione, quæ non est facta infidelibus.

Quartò. omne diligendum aliud à deo est diligendum vltimatè propter deum: ergo qui non refert rem dilectā actualiter in deum peccat.

Respondeo. ꝙ antecedens potest habere duos sensus: immo etiam tres. Vnus est, ꝙ omne diligibile aliud à deo natum est diligi propter deum, ita, ꝙ si sic diligatur benè diligitur.

¶ Secūdus est, ꝙ omnis dilectio qua diligitur aliud à deo, & non propter deum sit vitiosa.

¶ Tertius est, ꝙ omnis dilectio qua diligitur aliud à deo, & non propter deum actu, vel habitu, vel virtute est coniuncta peccato. primus, & tertius sensus sunt veri: sed secundus est falsus.

DISTINCT. XLII.

Irca 42. distin. quæritur. Vtrum actus interior, & actus exterior sint duo peccata, vel tantū vnū. Ad hanc quæstionem respondetur negatiuè. & ista est.

CONCLVSIO I. Actus interior & actus exterior non sunt duo peccata. Hanc sic probat S. Do. præsenti dist. & prima secundæ. q. 20. ar. 1. Actus interior & exterior sunt idē actus in genere moris, cum actus exterior non sit voluntarius, nisi inquantum cōiunctus est actui interiori: ergo habent eandem malitiam, & per consequens sunt vnū peccatum.

Contra arguit Greg. † Velle occidere hominem, est peccatum, & occidere hominem est peccatum. sed velle occidere non est occidere, ergo velle occidere est aliud peccatum ab occidere. *Greg. hic q. 1. ar. 1.*

Respondeo. negatur argumentum:

 nisi

nisi prima pars maioris sic intelligatur occidere hominem vt præscindit à velle occidere, est peccatum, in quo sensu negatur. sicut enim color, & lux sunt vnum visibile: quia lux est ratio colori, ꝙ sit visibilis: ita actus interior & exterior sunt vnũ peccatum: quia interior est ratio actui interiori, ꝙ sit peccatũ, cum sit ei ratio, ꝙ sit voluntarium.

CONCLVSIO II. Actus exterior addit aliquam bonitatem ad actum interiorem illam, scilicet quã habet act⁹ exterior ex termino proximo.

Ad cuius euidentiam est sciendum, ꝙ bonitas actus exterioris sumitur ex circunstantiis: & istam bonitatem dat actui interiori. Actus autẽ interior habet ex se quandam bonitatem, inquantum elicitur à voluntate: quæ est differentia suorum actuum: secundum quã bonitatem actus habet rationem meriti, vel demeriti: & istam dat actui exteriori. Probat autem sic conclusionem S. D. vbi supra. Nullus motus non attingens terminum est æqualis bonitatis, vel malitiæ cum motu attingente terminum. sed actus interior se habet ad exteriorem sicut motus ad terminum: ergo. &c.

Contra. Nullũ posterius dat aliquid priori: sed actus exterior est posterior interiori. prius enim volo orare quàm orem: ergo non dat ei bonitatem.

Respõdeo. ꝙ actus exterior potest accipi dupliciter. Vno modo vt est exercitus, & sic est posterior actu interiori. Alio modo, inquantum est intentus, & sic non est posterior, & hoc modo dat ei bonitatem.

CONCLVSIO III. Actus exterior non dat actui interiori illã bonitatem, quam habet actus interior ex fine. Hanc sic probat vbi supra. Bonitas, quam habet actus interior ex fine: non dependet ab actu exteriori, ergo inest ei sine actu exteriori: consequentia patet. antecedens declaratur prius enim volo dare eleemosynã propter deum, quàm dem eleemosynam: ergo bonitas ex fine in isto velle non dependet à datione eleemosynæ.

CONCLVSIO IIII. Actus exterior non addit interiori pœnã aut præmiũ essentiale, si actus interior sit ita in se completus sine exteriori sicut cum exteriori. Hanc sic probat vbi supra. Quod est simpliciter inuoluntariũ, non tollit voluntati completæ aliquid de pœna, vel de præmio essentiali. sed absentia actus exterioris est inuoluntaria in habente actum interiorem cõpletum: ergo, &c.

Contra arguit Scotus. † Primò ex conclusione sequitur, ꝙ volens sustinere martyrium, & non sustinens tantum meretur quantum volens sustinere, & sustinens. sed hoc est fasum, quia secundus meretur laureolam, & non primus.

Scotus aut potius Scotistæ† ricitat Greg. hic.

¶ Item sequeretur, ꝙ volens baptizari: & tamen non accipiens baptismũ tãtũ meretur sicut ille qui baptizatur.

Respondeo. Dico primò, ꝙ aliqui sunt actus exteriores, qui nunquã possunt fieri: quin intẽdatur actus interior voluntatis, sicut actus fornicationis nõ potest fieri quin pro tunc sit intensius velle quàm ante, & talis auget peccatum. similiter maior feruor voluntatis est in actuali sufferentia pœnarum pro Christo quàm solum dum quis proponit eas sufferre, & tamen actu non suffert: & quia tũc augetur actus interior: ideo talis magis meretur. Sed posito ꝙ actus interior non intendatur per exteriorem: dico ꝙ habet æquale meritum essentiale.

¶ Dico secundò, quòd laureola est pręmium accidentale, & ideo illud primum quod dicis inconueniens non est contra conclusionem.

¶ Dico tertiò. ad illud de baptismo, ꝙ talis non plus meretur ex actu exteriori, quàm ex solo interiori: sed tamen ex re operata, scilicet ex sacramẽto confertur ei gratia, & sic est ei melius, quã si non acciperet sacramẽtum. sicut etiã in pueris melius est, ꝙ baptizentur, licet ipsi non habeant aliquod opus meritorium.

Secundò dicit Augustinus lib. 13. de trinitate cap. 5. quòd quilibet efficitur miser mala voluntate, sed miserior potestate, & actu extrinseco: ergo magis peccat.

Respondeo. negatur consequentia, quia Augustinus solum hoc intendit, quòd ex malis actibus, aut exterioribus homo magis habilitatur, & inclinatur ad malum, & difficilius se abstinet. habituari autem ad malum miseria est.

Tertiò. Illa conclusio fauet hæresi Aybaldi, quem ecclesia condemnauit dicen

dicentem quòd homo nõ efficitur deterior ex operibus malis.ergo est falsa.

Respondeo. Quod iste intendebat, quòd homo non fit melior aut peior, siue bonum faciat, siue malum.hoc autem longè est alienum à nostra conclusione.

Quartò. Actus exterior est entitas distincta ab actu interiori. ergo habet aliam bonitatem à bonitate eius,& sic eam illi addit.

Respondeo.Duplex est bonitas,Vna est bonitas naturalis. & de ista conceditur totum : sed non est ad propositũ. Alia est bonitas moralis. & de ista negatur consequentia , quia actus exterior nullam habet bonitatem moralẽ, nisi per actum interiorem.Dico tamen quòd actus exterior dat bonitatem actui interiori quo ad præmium accidẽtale:nam ille qui dat eleemosynã,gaudebit non solum se voluisse dare eleemosynam,sed etiam quia dedit:ille autem qui voluit dare,sed non dedit,quia non potuit:non gaudebit se eleemosynam dedisse.

¶Et per hoc soluuntur quasi omnia argumenta Scoti:quia solũ concludũt de præmio accidentali.

¶Quintò. Mentiri est graue peccatum , sed ista grauitas non est ex actu interiori : sed tantum exteriori : cum mendacium non posset esse in actu exteriori:nam velle fallere,non est fallere:ergo.

Respondeo. Quod licet in actu interiori non sit mendacium : est tamẽ electio & complacentia mẽdacij, quę sunt ita demeritoria,sicut ipsa cum coniunctione exterioris mendacij.

Sextò.Vadens ex proposito ad sepulchrum Christi,& in itinere totaliter distractus quo ad mentem : aut meretur per illam exteriorem ambulationem, licet non habeat actum interiorem,aut non.si sic,habeo propositum,ꝙ meritũ potest esse in actu exteriori sine interiori:si non , hoc videtur magnum inconueniens:ꝙ per tantum laborẽ non mereatur.

Respndeo.Primò potest dici,ꝙ meretur præmium accidentale.

¶Dico secundò,ꝙ non oportet , ꝙ actus interior semper assistat exteriori actualiter,sed sufficit ꝙ astiterit in principio actualiter & ꝙ postea assistat virtualiter.

Septimò.Lanceatio Christi fuit meritoria,sed illi non fuit coniunctus actus extrinsecus meritorius:quia tunc Christus erat mortuus nec erat amplius viator:ergo actus exterior est meritorius sine interiori.

Respondeo.negatur maior:quia nec lãceatio Christi,nec mors eius meruit nobis aut ei , sed bene operata est nostram salutem per modum efficientiæ, & exemplaritatis.

Contra eandem arguit Aureolus. Bonitas actus moralis sumitur ex fine, & per consequens illi actus qui diuersimodè attingunt finem habent aliam & aliam bonitatem moralem,sed actus exterior:aliter attingit finẽ quàm actus interior:puta exterior actus fortitudinis actu defendit patriam:actus autem interior non:ergo.

Respondeo.Negatur maior. De illis actibus, quorum vnus ponit alium in esse morali : actus autem interior facit ipsum esse voluntarium.Nam actus exterior est voluntarius tantum denominatiuè : interior vero est moralis formaliter.

DISTINCTIO. XLIII.

CIRCA 43. dist. quæritur. Vtrum omne peccatum sit mortale.

PRO hac quæstione hęc est prima conclusio.Peccatum mortale differt à veniali : sicut perfectum ab imperfecto in eodem genere.Hanc sic probat S.Do.præsenti distinct. articu. tertio &] prima & secundæ quæstione octuagesimaoctaua.articulo primo. Ea quæ se habent sicut mors & ægritudo,distinguuntur sicut perfectum , & imperfectum : sed mortale & veniale sunt huiusmodi.Nam peccatum mortale aufert totaliter ordinem ad vltimũ finem:qui ordo reparari nõ potest:nec per diuinam potentiam.Veniale autem dicit inordinationem tantum circa ea, quæ sunt ad finem.

CONCLVSIO II. Aliquod veniale differt genere à mortali,& aliquod continetur sub eodem genere cũ mortali.

Ad euidentiam istius & etiam primæ conclusionis,præmitto aliqua.Primò ꝙ

cuilibet peccato cum ſit culpa eſt annexa quædam inordinatio, ratione cuius ei debetur aliqua pœna: ſicut peccato mortali debetur pœna æterna ex ſe: veniali autem non.

Præmitto ſecundò, ꝙ peccatum mortale denominatur à mortalitate. Veniale autem à venialitate: quia quantum eſt de ſe non excludit veniam, id eſt, terminationem pœnæ: ſicut facit mortale.

Præmitto tertiò, ꝙ actus peccati ſiue mortalis ſiue venialis poteſt conſiderari aut ex parte obiecti, in quod fertur: aut ex parte agentis à quo eſt: aut ex parte inordinationis, aut ex parte reatus, ſiue pœnæ quæ ei debetur.

Præmitto quartò, ꝙ aliquod mortale & veniale diſtinguũtur ex parte obiecti ſicut percutere & verbum ocioſum. Illud enim mortale, quòd cadit ſuper materiam repugnantem charitati Dei aut proximi, diſtinguitur à veniali: quod non cadit ſuper talem materiam. Aliquando autem diſtinguuntur ex parte agentis: puta cum producit aliquem actum, qui de ſe non cadit ſuper materiam repugnantem charitati, & tunc peccat mortaliter propter malum finem, charitati repugnantem: puta cũ quis dicit verbum ocioſum, vt adulteretur. talis enim peccat mortaliter: ſed iſtud peccatum non diſtinguitur ex parte obiecti ab alio verbo ocioſo: quod ſit peccatum veniale.

EX HIS pono iſtas concluſiones. Aliquod peccatum mortale diſtinguitur à veniali ſpecificè. probatur. Illi actus morales diſtinguuntur ſpecie, qui habent obiecta diuerſa: ſed aliquod mortale & aliquod veniale ſunt huiuſmodi. ergo, &c.

CONCLVSIO II. Peccatum mortale non diſtinguitur ſpecie à veniali ex parte reatus, id eſt, ex hoc ꝙ vni debetur pœna æterna, & nõ alteri. probatur. Reſpectus ad pœnã eſt poſterior peccato: ergo non diſtinguit eum ſpecificè. conſequentia patet. & antecedens. non enim ex hoc quòd debetur alicui pœna æterna. ideo eſt peccatum mortale: ſed econtra: quia eſt tale peccatum: ideo debetur ei talis vel talis pœna.

CONCLVSIO III. Inordinatio actus non diſtinguit ſpecificè peccatum mortale à veniali. probatur. Id quod ſe habet per accidens ad aliquos actus: non diſtinguit eos ſpecificè, ſed inordinatio eſt huiuſmodi Ille enim, qui peccat, non intendit per ſe inordinationem, quia nullus intẽdens ad malum, operatur.

Contra S.D. dicit in q.7. de malo. ar. 5. ꝙ peccatum in deordinatione conſiſtit: ergo deordinatio diſtinguit peccata.

Reſpondeo. quòd peccatum poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo vt eſt actus malus, & ſic dico ꝙ priuatio ordinis conſtituit eum in ratione mali. vnde deuiatio à regula eſt formale genericum. Alio modo conſideratur, vt eſt voluntarius, & habens rationem culpæ: & ſic diſtinguitur penes obiectum.

CONCLVSIO. IIII. Aliquod mortale diſtinguitur tantum per accidens à mortali. probatur. Illi actus morales, qui habent eadem obiecta, diſtinguuntur tantum per accidens: ſicut aliquod mortale & aliquod veniale habent eadem obiecta: puta cum quis dicit verbũ ocioſum, vt furetur, & alius gratia ioci.

Et per hoc patet reſponſio ad multa argumenta Aureoli, quibus conatur probare, ꝙ diſtinguantur penes diuerſum modum deuiandi à regula diuina. hoc enim falſum eſt: quia illa deuiatio eſt præter intentionem peccantis. concedo tamen quòd iſta deuiatio diſtinguit pœnam, & reatum peccati: quia actui qui magis à ſua regula deuiat, debetur maior pœna.

Contra primam principalem concluſionem arguit Durandus.† Id quod eſt imperfectum ſub aliquo analogo non dicitur ſimpliciter tale: vt dicitur quarto meta.† ſed peccatum veniale dicitur ſimpliciter peccatum. ergo, &c. minor probatur. peccatum veniale cadit ſuper materiam ſimpliciter malam: puta mendacium iocoſum: ergo eſt ſimpliciter malum. Durã in 2. di. 42. q. 6. Text. 2.

Reſpondeo. negatur minor. Ad probationem negatur antecedens. imo materia talis peccati non eſt ſimpliciter mala: quia inordinatio circa eam non deuiat ab vltimo fine.

Secundò. Id quod eſt imperfectum ſub aliquo analogo non dicitur tale, niſi

nisi per attributionem ad perfectum. sed veniale non dicitur per attributionem ad mortale:ergo, &c.maior patet. minor probatur.Dato ꝙ nullum mortale esset, adhuc posset esse peccatum veniale:ergo nō dicitur per attributionem ad mortale.

Respondeo.negatur minor. Ad probationem negatur consequentia. Ista attributio non dicit coëxistentiā vnius ad aliud:sicut patet,ꝙ nullo animali vero existente,adhuc posset esse animal pictum,sed veniale dicitur per attributionem ad mortale: quia est dispositio ad ipsum vel quædam deficiens eius similitudo.Et si quęratur,vtrum dicatur analogicè de omni mortali,& de omni veniali.Ego credo,ꝙ præcipuè dicatur analogicè de mortali, & de illo, quod est veniale ex imperfectione actus:licet sit super materiam repugnantē charitati,sicut est subitus motus furti vel homicidij,sicut etiā virtus dicitur analogicè de actu completo virtutis, & de actu imperfecto, & indeliberato, cadente super debitam materiam.

Contra secundam principalem conclusionem arguit Aureolus.Mortalitas & venialitas distant in infinitum:ergo non diuidunt species eiusdem generis, quia differentiæ diuisiuę sunt sub eodem genere. *Aureol.*

Respondeo.Concedo totum,sed bene dico quòd mortalitas & venialitas consequuntur in aliquibus diuersitatem speciei, scilicet mortale & veniale peccatum, quæ specie distinguuntur ex parte obiecti: possunt tamen etiam reperiri in his quæ sunt eiusdem speciei, scilicet in mortali & veniali:quæ habent idem obiectum: sicut etiam albedo quæ consequitur diuersitatem speciei in Cigno, & in niue, reperitur etiam in his quæ sunt eiusdem speciei: puta in hominibus.

Contra arguit, quòd nullum mortale possit esse eiusdem speciei cum veniali.Illa quæ sunt eiusdem speciei,opponuntur vni,& eidem in specie, sed mortale & veniale nunquam sunt huiusmodi:quia mortale semper opponitur charitati: veniale autem non :ergo,&c.

Respondeo. negatur maior. Nam calor intensus & remissus sunt eiusdem speciei, & tamen calor intensus repugnat formæ substantiali aquæ, cui non repugnat calor remissus. & ratio est,quia non est ibi oppositio specifica formalis,sed virtualis. sic in proposito. nam peccatum mortale non semper opponitur charitati ratione suæ speciei,quæ sumitur ex obiecto,sed etiam aliquando ex parte peccantis tantum. Item talis oppositio consurgit ex parte auersionis,& non ex parte conuersionis, à qua peccatum sumit speciem suam.

CONCLVSIO. V.Et impertinens præcedentibus.Superbia & cupiditas, vt sunt spiritualia peccata, sunt radix omnium peccatorum. Hanc ponit prima secundæ.quæstione octuagesimaquarta. articulo primo, & secundo.Ad cuius euidentiam est sciendum, quòd in rebus siue actibus voluntariis cuiusmodi sunt peccata, duplex ordo inuenitur,scilicet intentionis & executionis.In primo ordine finis habet rationem principij,finis autem in omnibus temporalibus acquirenda est,vt homo per ea quandam excellentiam habeat:& ideo superbia quæ est appetitus excellētiæ est ex hac parte initium omnis peccati.Ex parte verò executionis principium est id quod præbet opportunitatem adimplendi omnia desideria peccati.huiusmodi autem sunt diuitiæ,& ideo cupiditas quæ est appetitus diuitiarum, est ex hac parte radix omnium peccatorum.

Contra arguit Durand.† Primo turpes delectationes sunt peccata,sed radix earum non est appetitus excellentiæ,cum homo non inclinetur ad eas, vt appetit excellentiam.ergo. *Durā. in 2.dis.42. q.4.*

Respondeo.negatur minor. Multi enim gloriantur se esse consecutos tales delectationes:vt apprehēdunt eas, vt manifestatiuas proprię excellentiæ: quia eas consequuntur,quas alij consequi non possunt.

Secundò arguit.Diuitiæ non dant facultatem adimplendi mala desideria, nisi quia distrahuntur:sed cupiditas nō causat distractionem diuitiarum, imo causat retentionem earum : ergo non bene dicitur, quòd cupiditas est radix omnium peccatorum:quia prębet facultatem ad omnia.

Respondeo. Primò dico,ꝙ non so-

lum ille est cupidus,qui ordinatè appetit diuitias ad retinendum : sed etiam qui inordinatè appetit ad distrahendum.

¶Dico secundò,ꝙ diuitiæ etiam actualiter habitę & retentę dans facultatem ad omnia peccata.

¶Dico tertiò,ꝙ habitus,qui est cupiditas,non dicitur esse radix omnium malorum:sed ꝙ obiectum cupiditatis, id est,diuitiæ hoc faciunt.

DISTINCT. XLIIII.

IRCA 44. dist. quæritur. Vtrum potentia peccandi sit à Deo.

PRO ista quæstione hæc est prima conclusio. Potentia peccãdi, quãtum ad positiuum, quod importat, est à Deo. Hanc sic probat S.D.præsenti dist.arti.1. Omnis entitas est à Deo: sed potentia peccandi est entitas, quæ est voluntas siue liberum arbitrium. ergo.

CONCLVSIO II. Potentia peccandi quantum ad defectum quem importat non est à Deo. Istud enim gerundium peccandi importat respectum ad peccatũ:vnde sicut in peccato sunt duo.s.actus & deformitas.ista potentia peccãdi dicit ipsam cum aptitudine ad deficiendum:defectibilitas autem conuenit creaturę ex voluntate:vt dicit Damascenus , ex hoc quod est ex nihilo. esse autẽ ex nihilo,non conuenit creaturę per aliquam,quantum ad ipsam nihilitatem:quia remota omni efficientia Dei,adhuc creatura de se est non existens siue nihil.

Ex his probatur sic cõclusio.Id quod conuenit creaturę inquantum est ex nihilo non habet causam:sed defectibilitas conuenit voluntati,inquantum est ex nihilo:ergo nõ habet causam,& per consequens non est à Deo.

Sco.hic. Contra arguit Scotus.†Potẽtia passiua est immediatum subiectum habitus & priuationis,sicut materia prima immediatè,& non per aliud subiicitur formæ ignis,& priuationi formę aëris:ergo & potentia actiua libera cuiusmodi est voluntas est immediatum principiũ agendi & deficiendi , & non per hoc quod est ex nihilo.

Respondeo. negatur consequentia: quia potentia passiua non plus ordinatur ad habitum quàm ad priuationem: liberum autem arbitriũ ex natura sua ordinatur ad actum rectum,& non ad deformem:& ideo ordo ad deformitatẽ actus non fundatur in libero arbitrio, nisi mediante alio defectu. s.hoc, quod est esse ex nihilo.

Contra conclusionem directè arguit Durandus primò. Deus est causa mali pœnæ:ergo est causa possibilitatis liberi arbitrij ad peccatũ.antecedens patet. consequentia probatur. Possibilitas ad peccandũ non est malum:ergo si Deus est causa mali pœnæ : multomagis est causa huius.consequentia patet.antecedens probatur.Si esset malum,aut esset malum culpæ.& hoc non:alioquin homo semper peccaret:cum semper in eo sit possibilitas deficiendi:aut esset malum pœnæ:& hoc non:cum talis defectibilitas fuerit in statu innocentiæ: alioquin Adam non potuisset peccare. Durãdus

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem negatur consequentia:quia ista defectibilitas,licet non sit malum pœnæ nec culpæ , ordinatur tamen ad malum culpæ, quæ consistit in auersione à Deo.Deus autem nõ est causa ꝙ aliquid ab eo auertatur, cum omnia ad seipsum conuertat. Negatur etiam consequentia : quia quòd Deus non possit esse causa huius defectibilitatis non ideo est : quia peccabilitas sit maius, aut minus malum quàm malum pœnæ,sed quia est purum ens rationis , vt infra dicetur : ens autem rationis non potest habere causam.

Secundò.Possibilitas deficiendi per corruptionem est à Deo in rebus corruptibilius:ergo & possibilitas deficiendi in electione: consequentia patet. quia non est maior ratio de vna defectibilitate quàm de alia, cum vtraque sit ens rationis. antecedens probatur.Omne quod pertinet ad perfectionem vniuersi , est à Deo : sed talis defectibilitas est huiusmodi.nisi enim animalia essent defectibilia , homo qui eis vescitur, non posset conseruari.

Respondeo.negatur antecedẽs:quia etiam illa defectibilitas consequitur

creaturam ex hoc, quòd est ex nihilo: Ad probationem negatur maior. sed benè dico, quòd potentia ad deficiendum est à deo, quantum ad suum positiuum: non autem quantum ad defectibilitatem.

Contra probationem conclusionis, in qua dicitur quòd defectibilitas consequitur liberum arbitrium: quia est ex nihilo. arguit Aureolus primò. Quicquid habet creatura à se formaliter habet à Deo effectiuè: alioquin daretur aliqua entitas, quæ non esset à deo: sed defectibilitas conuenit formaliter libero arbitrio ex natura eius formaliter: ergo &c.

Aureolus

Respondeo. negatur maior de eo quod dicit formaliter imperfectionem & ordinem ad malum auertentem à Deo, cuiusmodi est defectibilitas in eligendo. Dico tamen quòd hoc argumentum non est contra probationem conclusionis, sed contra ipsam conclusionem.

Secundò. Confirmati in gratia habent liberum arbitrium quod est ex nihilo. & tamen in eis non est defectibilitas: ergo esse ex nihilo non est totalis causa peccabilitatis.

Confirmatur. quia creaturæ irrationales sunt ex nihilo: & tamen non sunt peccabiles. Si dicatur quòd non sunt peccabiles: quia sunt confirmati in gratia.

Contra. Ipsa gratia est ex nihilo: nec aufert à libero arbitrio esse ex nihilo: ergo si esse ex nihilo est præcisa causa peccabilitatis. sequitur, quòd ipsi sint peccabiles.

Respondeo. dico primò quòd cũ dicitur liberum arbitrium esse ex nihilo: ly ex dicit ordinem ad nihil, quod est non ens: & ideo ista relatio est relatio rationis. ex ista autem relatione rationis sine negatione habet voluntas defectibilitatem. nam vna negatio potest esse causa alterius vt dicitur secundo Phisi. sicut absentia nautæ est causa perditionis nauis.

¶Dico secũdò. quòd omne creatum ex hoc quod est ex nihilo est quiddam bonum particulare recipiens ad mixtionem potentiæ & imperfectionem: quia omne quod est ex nihilo habet suum esse ab alio: & per consequens est potentiale.

¶Dico tertiò, quòd liberum arbitrium respicit bonum vniuersale: sed non habet operationes determinatas respectu boni vniuersalis: immo indeterminatas & multifarias: sicut materia est in potentia ad multas formas.

Dico quartò, quòd esse ex nihilo nõ est præcisè causa defectibilitatis in voluntate, sed ad hoc concurrit & indeterminatio eius ad actionem circa bonum. vnde quando caret perfectione ligante & stabiliente ipsam in bono, qualis perfectio est gratia consummata, semper: est defectibilis.

Ex his patet, quid dicendum ad argumentum. concedo enim quòd esse ex nihilo non est præcise ratio peccabilitatis: posset etiam dici, quòd in beatis est defectibilitas, sed est ligata per gratiam. Ad confirmationem patet ex dictis.

Contra eandem arguit Durandus. si peccabilitas inesset libero arbitrio ex hoc quod est ex nihilo, sequitur, quòd Deus esset causa peccabilitatis, sed hoc est falsum, & contra tuam conclusionem. ergo, &c. consequentia probatur. Deus est causa, quòd creatura sit ex nihilo. ergo est causa peccabilitatis, quæ ad hoc necessario consequitur. consequentia patet. antecedens probatur. primò. quicquid est causa affirmationis, est causa negationis, quę ad eam necessariò consequitur. sicut id quod est causa, vt aliquid sit album, est etiam causa, quòd non sit nigrum, sed Deus est causa esse creaturæ ad quod necessariò sequitur ista negatio, scilicet ipsam non esse ex aliquo. ergo.

Respondeo. Primo negatur secunda pars minoris, quia dato quòd nũquàm creatura produceretur à Deo, adhuc conueniret ei esse ex nihilo, & per consequens ista negatio non esse ex aliquo non consequitur per se ad esse creaturæ.

¶Dico secundo, quòd per ly esse ex nihilo, non solum importatur negatio, sed etiam ordo ad ipsum nihil.

Secundò. Id quod est causa conseruatiua entitatis rei per sui influentiam, est causa non entitatis per subtractionem influentiæ, sed Deus est causa conseruatiua creaturæ, ergo potest esse causa ꝙ creatura sit nihil siue ex nihilo.

Respondeo. Negatur maior, quando

id quod conseruatur prius, nam habet non esse quàm esse, cuiusmodi est creatura: sicut licet aqua habeat quòd sit calida ex influentia ignis: non tamen habet, quòd sit frigida ex subtractione illius influentiæ: quia frigiditas prius natura conuenit igni, quàm caliditas.

Tertiò. Ly de dicit habitudinem alicuius causæ: sed cum dicitur creatura de se est nihil, non potest dicere habitudinem causæ: ergo non benè dicitur, quòd creatura de se sit nihil, maior patet. minor probatur. Non enim dicit habitudinem finis aut efficientis: cum omnis finis, & omne efficiens sit ens: nec materialis: quia nihil est totalis negatio, quæ non potest habere subiectũ: nec formalis: quia omnis creatura est formaliter aliquid, ergo non est formaliter nihil.

Respondeo. Quod dicit habitudinem causæ formalis: quia nulla creatura est formaliter ens, id est existens, cum nulla creatura sit suum esse quia non formaliter existens nisi per esse ei superadditum.

Et sic est finis huius quæstionis, & totius secundi libri sententiarum, ad laudem eius qui omnia intuetur. Amē.

PAVLI SONCINATIS EPITOMES QVÆSTIONVM IOANNIS CAPREOLI super lib. sententiarum

PARS ALTERA, COMPLECTENS Librum tertium, & quartum.

PER F. ISIDORVM DE INSOLANIS EDITA, ET MVLtis in locis suppleta.

Acceßit index omnium Quæstionum.

EIVSDEM ISIDORI

Libri quatuor in Auerroistas de æternitate mundi,

Epitome proportionum,

Disputata Catholica quinque.

Finis indicis Quæstionum.iij.Libri.

DISTINCTIO. I.

IN prima dist. tertij senten tiarum quæritur. Vtrum natura humana, quam filius Dei assumpsit potuerit assumi à tribus suppositis diuinis aut à natura diuina.

AD hanc quęstionem respondetur quatuor cõclusionibus. Prima si homo non peccasset: filius Dei nõ assumpsisset naturam humanam. Hanc sic probat S.D.3.q.1.ar.3. Effectuũ à sola Dei voluntate dependentium non debet à nobis alia ratio assignari: pręter eã, quæ per diuinam scripturã nobis innotescit. Sed incarnatio filij est effectus, cuius nõ ponitur alia ratio in scriptura sacra, nisi redẽptio hominis à peccato: vt patet Lucæ.17. ergo, &c.

Sco.di.7. q.3. Contra arguit Sco. † ex ista conclusione sequitur, ꝙ anima Christi nõ fuerit pręde stinata, nisi pro redẽptione aliarum animarum. hoc est falsum. ergo: maior patet. minor probatur tripliciter. Deus elegit prius natura omnes, quos voluit consequi vitam æternam, quàm pręuiderit aliquid de pœna circa peccatorem. ergo prius pręde stinauit animã Christi, quàm pręuiderit hominẽ peccaturum: & sic in illo priori fuit pręde stinata, non tamen propter peccatũ hoīs.

Respondeo primò, ꝙ in actibus diuinæ voluntatis nulla est prioritas realis aut ex natura rei: ita ꝙ vnus actus sit altero prior, vel ꝙ vnus actus prius cadat super vnum subiectum quàm super aliud. Sed Deus vno simplici actu omnia intelligit simul: & omnia simul vult. ex hoc negatur antecedens.

¶ Dico secundò, ꝙ inter obiecta præuisa, & pręuolita à Deo est ordo pręuisus & pręuolitus: præuidit enim vnum effectum esse propter alium & ad aliũ ordinari. voluit enim gloriã esse priorẽ gratia tanquam finẽ eius & voluit gratiam & pręde stinationẽ & redemptionem esse priores casu & peccato.

¶ Dico tertiò, ꝙ licet ibi nõ sit ordo naturę: est tamen ibi ordo rationis ex parte ratiocinantis. Et quantũ etiam ad hoc negatur antecedens: quia Deus secundũ rõnem prius voluit redẽptionẽ humani generis, quã gloriã aīę Christi.

Contra hoc etiã arguitur sic. Maius bonũ prius secundũ rõnem est volitũ à Deo quã minus, sed gloria aīæ Christi est maius bonum, quã gloria omniũ aīarum redimendarum. ergo. & per consequẽs in illo priori est volita, etiã cessante redemptione humani generis.

Respondeo, ꝙ inter maius bonum & minus põt dupliciter esse ordo. Aliquãdo enim inter ea est ordo per se sicut est inter bonum naturæ gratię & gloriæ, & de his conceditur maior & negatur minor. Aliquando est tantum ordo per accidens: sicut inter duas gratias & duas glorias, nullum essentialiter ordinẽ inter se habentes: & sic negatur maior. Inter gloriam autem animę Christi & aliarum, nõ est ordo essentialis, quia Deus potuisset antequã faceret animã Christi, & nunquã conferret ei gloriã, dare gloriam aliis animabus.

Dicendum igitur est, ꝙ prius, secundum rationem vt se tenet ex parte ratiocinantis pręde stinauit Adam, quàm Christum. Intelligimus enim primò, ꝙ Deus voluit gloriam suam manifestari in productione vniuersi.

Secundò. ꝙ in illo vniuerso perfecto voluit esse aliquas creaturas beatas.

Tertiò, ꝙ voluit animam Christi esse priorem aliis in gratia, & in gloria: & omnes alias & earum beatitudinem ordinari ad gloriam animæ Christi.

Secundò arguit. Nullum bonum maius ordinatur pręcisè ad minus bonum tanquam ad finem: quia finis est nobilior his quæ sunt ad finem: sed gloria animæ Christi est maius bonum redẽptione generis humani. ergo non ordinatur præcisè ad eam. & per consequẽs sine ea fuisset.

Respondeo. primò potest dici, quòd nos non dicimus redemptionem humani generis esse finẽ gloriæ animæ Christi, sed ꝙ est finis incarnationis.

¶ Dico secundò, quòd maius bonũ non potest ordinari ad minus tãquam ad finem totalem & remotum, sed benè tanquam ad finem partialẽ, & propinquum. Vltimus autem finis & totalis ipsius incarnationis Christi est perfectio vniuersi, & gratia & gloria, & Deus], [& redemptio nostra. finis verò partialis, & proximus est sola redemptio.

¶ Dico tertiò, ꝙ minus bonum põt respectu maioris esse causa finalis sine qua non: & hoc modo redẽptio est finis incarnationis. ipsa verò prædestinatio Christi est causa naturę pręde stinatio

nationis quantum ad effectum:vt dicit S.D.3.di.11.q.3.ar.1.q.3.Est enim causa efficiens inquantum ipse est mediatio nostræ salutis.Est etiam causa formalis exemplaris,inquantnm in filios Dei ad eius imaginem transformamur & prędestinamur.Est etiam causa finalis,inquantum nostra salus in eius gloriam redundat:prędestinatio verò nostra quo ad effectum est causa finalis prędestinationis Christi,quia ipse ordinatur ad consequendum effectum nostræ prędestinationis.Vel aliter dici potest ꝙ nostra prędestinatio est prior secundum ratione͠ prædestinatione Christi,& sua est prior nostra perfectione.

Tertiò arguo sic.Quicunque consequitur aliquod bonum, quod nunquã consequeretur nisi posito aliquo malo, sicut habet lætari de bono adepto: ita de malo,sine quo nõ,&c.quia qui vult fine͠ vult,necessariò etiã ea sine quibus finis talis non põt haberi:sed aïa Christi per te non fuisset creata nec prædestinata ad vitam æternam,si homo non peccasset.ergo habet lætari de peccato hominis,& ipsum velle:hoc autem est falsum,quia peccatum velle est peccare.ergo.

Respondeo.negatur maior. quando id sine quo bonum nõ habetur, nullã habet actionem super tale bonũ & nullam de se habet appetibilitatem,cuiusmodi est peccatum,sicut etiam martyres non lætantur de crudelitate & persecutione tyrannorum,sed benè lætantur ꝙ ex tali modo Deus elicuerit tantum bonum.

CONCLVSIO II. Eadem humanitas numero posset simul assumi à tribus personis diuinis. Hanc sic probat.3.par.q.3.ar.6.Si tres non possunt hoc aut hoc,esset ex parte assume͠tium aut ex parte assumpti.non primũ: quia tres personæ habent eandem naturam diuinam.ergo possunt conuenire in vnam naturam humanam per solam vnionem.nec secundum, quia assumptio naturæ humanæ magis sequitur legem diuinæ potentiæ,quã humanæ.Vnde si non est repugnãtia ex parte diuinæ potentię: ergo nec ex parte humanę naturæ,& sic,&c.

Contra arguit Scot. primò. In omni essentiali depende͠tia vnum dependens dependet tantũ ab vno totaliter ꝙ totaliter determinat dependentiam alterius,sed in ista vniõe est essentialis depe͠dentia,quã totaliter determinat vna persona.ergo non põt terminari à pluribus personis.maior probatur:quia cũ depende͠tia alicuius est totaliter determinata ad aliquid,ipsum non põt depe͠dere ad aliud cum possit esse,subtracto omni alio,pręter id,quod totaliter terminat illam dependentiã.minor probatur.Suppositum humanũ totaliter terminat dependentiã suę humanitatis, & ipsa nõ potest esse pluribus suppositis. ergo & suppositum diuinum totaliter ea terminat.

Sco. hic, q.2.

Respondeo.primò negatur maior.de dependentia causati à causa quãdo illa plura,quę terminant dependentiã effectus terminant ipsam eadem causalitate.sicut est in proposito, quia quęlibet persona diuina est totalis causa creaturę,& est tantum vna causalitas.

¶Secundò negatur eadem maior de dependentia relatiui ad correlatiuum. idem enim pater refertur vna paternitate ad multos filios:& tantũ depe͠det ab vno quantũ ab alio in esse relatiuo.

¶Dico tertiò,ꝙ depe͠dentia naturę assumptę ad personã assumente͠ est dependentia relatiui ad correlatiuũ.s.vnibilis ad vnibile,& suppositabilis ad suppositabile.Est etiã depe͠dętia effectus à causa:quia omne absolutum existens in persona assume͠te est causa talis vnionis,quãuis vnio istarum naturarũ facta sit in vno supposito,& non in aliis. Ad probationem maioris negatę dicitur ꝙ vnum relatiuũ terminet totaliter depe͠dentiam alterius intensiuè:non autem extensiuè:& ideo põt terminari non ad tot,quin ad plura eiusde͠ rationis,si esse possent.vnũ enim album non põt assimilari tot albis,quin etiam pluribus.

¶Dico quartò ad minorem, ꝙ licet vnum suppositum diuinũ totaliter terminet intensiuè dependentiam naturę assumptæ:non tamen exte͠siuè.Ad probationem. negatur consequentia. tum quia nullum suppositum creatum habet eandem numero subsistentiã cum alio supposito:ideo quandocunque terminat dependentiam naturæ: totaliter eam terminat & intensiuè & extensiuè. Supposita autem diuina habent eande͠ subsistentiam:& ideo quantumcunque natura humana vniatur vni su, posito, põt etiam vniri alteri,sed in eade͠ subsistentia,tum quia suppositũ creatũ terminat

minat dependentiam naturę eo modo quo totum terminat dependentiā partis.constat autem ꝙ idem non pōt esse pars duorum totorum subsistentiū: suppositum verò diuinum nō terminat dependentiam naturę assumptæ tanquam partis,sed quasi per modum accidētis: licet non vniatur ei accidentaliter:idē autem accidens pōt esse duorum habētium eādem subsistentiam:sicut eadem quantitas vnitur materię & formę.

Secundò arguit.Id quod cōuenit alicui,vt distinguitur ab alio,non pōt illi alij conuenire, sed assumere naturam humanam conuenit filio vt distinguitur à patre.ergo.

Respondeo.conceditur maior.quando id quod conuenit alicui vt distinguitur ab alio in principio distinctionis vnius ab alio:sicut filiatio quæ conuenit filio vt distinguitur à patre: & est principium talis distinctionis non pōt patri conuenire.negatur autem maior de eo ꝙ non est principium distinctionis,sed concomitatiuè:aut consequitur eam sicut anima rationalis cōuenit oculo vt distinguitur à pede: & tamē eadē anima est in vtroque.Ita dico ꝙ incarnatio cōuenit filio,vt distinguitur à patre,non primò,sed secundò:& ideo potest vtrique conuenire.

Tertiò.Anselmus dicit in lib.de conceptu virginali,ꝙ tres personę non potuerūt assumere vnum,& eundem hominem.ergo,&c.

Respondeo,ꝙ non negat,ꝙ tres personę potuerint assumere eandē humanitatem,sed intendit dicere,ꝙ nō possent eam assumere ad eandem personalitatem:quia ipsę personę sunt distinctę personalitates:& ideo non possunt naturam assumptam trahere ad eandem personalitatem.

CONCLVSIO III. Natura diuina abstracta per intellectum à personalitate relatiua posset assumere naturam humanam. Hāc sic probat S.D. 3.parte.q.3.ar.3.Remanente sufficiente causa actiua assumptionis,remanere potest assumptio, sed abstracta natura diuina per intellectū à proprietatibus relatiuis,remanet sufficiens causa actiua assumptionis:quia adhuc potest intelligi in Deo omnipotentia,subsistentia,& personalitas.ergo,&c.

CONCLVSIO. IIII.Natura diuina suppositis personalitatibus relatis,quas fides ponit,nō primò,sed quasi secundariò assumpsit naturam humanam.Hanc sic probat vbi supra artic.2. Quicquid conuenit naturæ diuinæ primò & per se,conuenit omnibus personis diuinis:sed assumere naturā humanam,non conuenit omnibus personis. ergo non conuenit ei primò & per se, sed tantum ratione personę.

Contra arguit Sco.†Ei conuenit naturam humanā primo assumere,quod de se est hoc,& subsistens:quia natura humana assumitur ad subsistendū : sed natura diuina est de se hoc & subsistēs. ergo. *Sco.hic.*

Respondeo.negatur maior.si illud sit communicabile : natura autem diuina communicabilis est & non persona.ergo per prius conuenit personę quàm naturæ.

Contra eandem arguit Duran.†per illud primò cōuenit personę diuinę vniri naturę humanę, per quod cōpetit ei primo terminare dependentiam naturæ assumptę,sed essentia est, per quam conuenit personæ terminare hanc depēdentiam.maior patet:minor probatur. per id conuenit personæ terminare hāc dependentiā à quo habet ꝙ per se subsistat,sed hęc est essentia.ergo. *Durand. hic.q.4.*

Respondeo ꝙ duplex est dependentia naturę assumptę ad personam diuinam.Vno modo dependet à persona,tāquam ad id à quo,& in quo accipit esse actualis existentię. Alio modo tanquam ad id à quo accipit suppositationem & personalitatem:primam dependentiā terminet essentia remotè & persona proximè:sed virtute essentiæ.secūdam vero dependentiam terminat tantum persona & sicut quo,& sicut quod & non essentia.

¶Dico secundò ad maiorem , ꝙ per illud conuenit ei terminare secundam dependentiam:& non per id per quod, primam.vnde negatur minor, loquēdo de secunda dependentia.

Ad probationem dico,ꝙ persona nō solum per subsistere:sed ꝑ proprietatē subsistentem, quæ includit non solum subsistere:sed etiam relationem terminat illam dependentiā.Vel dico,ꝙ personæ conuenit terminare illam dependentiam per ipsum subsistere,accipiendo subsistere,non vt est naturæ , sed vt est personę:quia vt est naturę est communicabile:vt autē est personę est in-

communicabile:quia vt sic dicit esse diuinum cum implicatione proprietatis relatiuæ constituentis personam.

DISTINCT. II.

N 2.dist. quæritur.Vtrũ persona diuina possit assumere entitatem totius resultantis ex materia & forma lapidis, & quancunque naturam irrationalem.

PRO ista quæstione hęc sit prima conclusio,Deus posset assumere de potẽtia absoluta naturam lapidis, & quã cunque naturã irrationalem. Hanc sic probat pręsenti di.q.1.ar.1.Vbi est ęqualis potentia ex parte agentis:& ęqualis potentia obediẽtialis ex parte passibilitatis potest sequi similis effectus:sed diuina potẽtia ęqualiter se habet ad operandum in lapide.& in natura humana,& natura lapidis ęquę est in potentia obedientiali ad Deum,sicut natura humana.ergo.

Et quamuis.3.par.q.4.ar.1. videatur dicere oppositum non tamen dicit:ibi enim intelligit ꝙ talis natura irrationalis nõ est assumptibilis de potẽtia ordinaria non autẽ loquitur Dei absoluta.

Henricus quolibeto. 13.q.5. Contra arguit Henricus.sic. Omnis natura assumptibilis est eleuabilis ad visionem diuinę essentię,sed talis nõ potest,cum ei repugnat ex sua natura habere rationem & voluntatem. ergo minor patet.maior probatur tripliciter.primo.Sicut se habet esse naturale ad posse naturale:ita se habet esse supernaturale ad posse supernaturale,sed cuicunque communicatur esse naturale communicatur posse naturale.ergo cui cõmunicatur esse supernaturale, cõmunicatur posse supernaturale.

Respondeo.negatur maior, quando assumptio fit ad esse & nõ ad operationem sicut est in proposito.natura enim assumpta à diuino supposito assumitur ad esse diuini suppositi,& nõ ad operationem,quia operatio consequitur formam quæ est operationis principium: & quia natura humana remanet in diuino supposito:ideo habet ꝓprias operationes distinctas ab operationibus diuinæ naturæ.

Contra operari consequitur esse rei. ergo cui datur esse supernaturale, datet operari supernaturale.

Respondeo.negatur maior.Licet enĩ nulla res operetur,nisi habeat esse:qa agere pręsupponit esse,non tamen consequitur esse tanquã principium actionis:sed formam quę est agendi principium:cum ergo in natura assumpta remaneant potẽtię in propriis naturis,qa assumptio non fit in natura,remanebũt etiam potẽtię naturales sine aliqua eleuatione,nisi ex speciali dono gratię potentię eleuabiles eleuentur.

Secundò cui non põt communicari minus:nec etiam maius:sed minus est videre Deum vel frui eo quã vniri in identitate personę.ergo quod non põt frui Deo non potest vniri ei in persona.

Respondeo.negatur maior. quando maius & minus nõ sunt eiusdem rationis:sicut non sequitur,homo non põt generare asinum quod est minus. ergo nec hominem quod est maius.Vnio autem in esse non est eiusdem rationis cũ vnione in operatione:quia esse & agere sunt diuersarum rationum.

¶Dico secundò,quod si per impossibile istę duæ vniones diuidantur.s.vnio in personam & per gloriam,maius est vniri Deo per gratiã, quam in persona siue gratia:licet vtrũque coniunctum maius est quàm alterum solum.

Tertiò.Si creatura põt vniri Deo,sed non sit eleuabilis ad Dei visionẽ.ergo etiam natura humana põt vniri in persona absq; eo ꝙ actu eleuetur, sed hoc est falsum.ergo maior patet.minor probatur.Si natura humana posset assumi potentiis eius non eleuatis actu ad visionem & fruitionem,cum ipsa sic manens sit peccabilis,sequitur ꝙ persona diuina assumens eandem naturã,posset peccare,quod est falsum.

Respondeo.negatur minor. Ad probationem negatur consequentia.Et dico,ꝙ si aliqua natura irrationalis assumeretur absque eo, ꝙ frueretur Deo, ipsa nõ esset peccabilis,cuius ratio est, quia tali naturæ nullus actus attribueretur sicut agenti:sed solum sicut principio actionis, quia suppositum est, quod agit:suppositum autem talis naturæ cum sit Deus, nullo modo peccare potest,nec defectiuè agere.

¶CONCLVSIO II. Filius Dei non solum assumpsit animã & corpus:sed etiã humanitatem,quæ est tertia entitas, realiter distincta ab oibus suis partibus etiam simul vnitis.Hanc sic

ſic probat S.Doc. pro prima eius parte. 3.diſt.2.quæſt.1.artic.3. quæſt.3. Filius Dei fuit verus homo. ergo aſſumpſit humanitatem. Quod autem ex partibus reſultet tertia entitas ab eis diſtincta: ponit S.Doc.vbi ſuprà ad 3.vbi ſic dicit Totum propriè loquendo, non eſt ſuæ partis: ſed aliquid ex eis reſultans.

Hoc autem probat Scot.8.meta. qō. 4.ponens tres concluſiones:quarũ prima eſt hæc.Materia & forma non fiunt vnum: quia nec forma fit materia.nec econtra,& ratio eſt:quia materia,& forma ſunt ſimplicia principia. principia autẽ non ſunt ex alterutris vt dicitur
Text. 42. primo Phyſicorum. †fit tamen vnũ per ſe ex materia & forma. vt dicitur 8.me
Text. 8. ta. † quod probatur.

¶Tum quia materia eſt pura potentia,& forma actus.

¶Tum quia forma educitur de materia, & eam inſeparabiliter concomitatur.ergo faciunt vnum per ſe.

Secunda concluſio. Illud vnum per ſe quod fit ex materia & forma,non eſt relatio, nec relatiuum.probatur. nulla relatio componitur ex abſolutis: ſed materia & forma ſunt entia abſoluta.

Text. 10. Secundò.Nulla relatio eſt per ſe ter
Text. 26. minus generationis.5.Phy. †.ſed quòd
& 27. fit ex matera, & forma eſt per ſe terminus generationis.7.met.†.ergo.

Si dicatur,ꝙ relatio ſine qua non,licet non ſit forma quidditatiuum,id eſt ꝙ ipſa materia & forma, ſunt terminus generationis: ſed hoc non habent niſi inquantum ſunt vnita.

Contra. per te non eſt ibi aliud abſolutum quàm materia & forma:& iſta ſunt duo abſoluta.ergo nō eſt ibi vnus primus terminus.

Si dicatur, quòd non terminat inquantum ſunt duo, ſed inquantum vnita ſunt.

Contra. ergo relatio vnionis eſt primus & formalis terminus.

Tertia concluſio. Illud conſtitutum eſt quid abſolutum, & aliud à materia,& forma & à relatione vnionis. probatur primo. Nihil conſtituit ſeipſum: ſed materia & forma conſtituunt compoſitum.ergo,&c.

Si dicatur, ꝙ licet ſit inconueniens, aliquid cauſare ſe ipſum: aliquid tamẽ poteſt ſe interrogare, & ſic materia,& & forma integrant compoſitum.

Cõtra.Materia non integrat ſe,alioquin eſſet pars ſuiipſius, nec formam: quia principia non ſunt ex alterutris: nec relationem,vt ſupradictum eſt. ergo integrat aliquid ab eis diſtinctum. Et ex his tenetur, ꝙ totum diſtinguitur à partibus.

Contra.arguitur, ꝙ humanitas non ſit diſtincta res ab anima & corpore,ſimul ſumptis.

Primò. Chriſtus non depoſuit aliquam naturam quam aſſumpſit, vt dicit Damaſcenus lib.3.cap.3. ſed in triduo non habuit humanitatem. ergo ſi humanitas eſt diſtincta ab anima & corpore eam depoſuiſſet.

Reſpondeo.dico primo quòd Damaſcenus non dicit eum nullam naturam depoſuiſſe,ſed nullam partium naturæ.

¶Dico ſecundò, quòd non loquitur pro tempore mortis, ſed reſurrectionis. conſtat autem, quòd tunc habuit humanitatem.

¶Dico tertiò,ꝙ intelligit eum nunquam depoſuiſſe totaliter naturam aſſumptã cui ſemper fuit vnitus ſaltem quo ad eius partes.

Dico quartò, quòd ipſe non depoſuit humanitatẽ temporis mortis,cum ipſa non remanſerit. ſed bene iſpa deſiit eſſe.

Secundò. Si humanitas eſt res diſtincta ab anima erit ea perfectior,ſicut totum eſt perfectior ſuis partbus.ſed hoc eſt falſum. Tum quia vt dicitur in lib. de cauſis. anima eſt in orizonte æternitatis.Tum Auguſtinus dicit quòd ſuper animam intellectiuam nihil ex niſi Deus.

Reſpondeo. Dico primò,ꝙ non ponimus in nomine duas formas, quarũ vna ſit anima & alia ſit humanitas, ſed aliquando humanitas dicitur eſſe forma totius, quia humanitas eſt ipſum totum ſignificatum per modum formæ, id eſt in abſtracto. Ad argumentum negatur minor.

¶A primam probationem dico, ꝙ anima dicitur eſſe in orizonte æternitatis,quia ipſa eſt incorruptibilis.Et dicitur eſſe dignior omnibus formis,quę ſunt actus materiæ.

¶Ad ſecundam dico, ꝙ nihil eſt ſupra animã niſi De⁹,quò ad cauſalitatẽ.

Tertiò. Philoſophus probat 7. meta. † ꝙ eſſentia rei compoſitæ eſt ſimplex tali ratione, quia ſi eſſet compoſi- Text. 60.

 ta:

ta,tunc ex ea & ex suis partibus resultat aliquid simplex aut compositum.Si simplex, habetur propositum,quia etiã ipsa quæ resultat ex materia & forma, est simplex.Si compositum,ergo ex illo & ex suis partib⁹ resultat aliud, & sic in infinitum. Sic arguitur in proposito de humanitate,quia si distinguitur à partibus,ergo ex ipsa & ex partibus resultat aliud,& sic in infinitum.

Respondeo primò,quòd essentia rei compositæ est composita,alioquin implicaretur contradictio. Sed Philosophus loquitur in loco allegato de forma substantiali substantiæ compositæ, quæ est forma simplex.

¶ Dico secundò , quòd totum non addit supra partes aliquam formã : nec ipsum compositum & partes eius sunt partes alicuius alterius compositi , sed ipsa tota natura est realiter differens à à naturis ambarum partium , etiam vnitarum.

Quartò,si humanitas differt à partibus aut differt se tota,& sic nihil includeret à partibus, quod est cõtradictio: aut differt aliquo sui , & sic differt illud à seipso.

Respondeo.ꝙ differt se tota,non accipiendo totum syncathegorematicè, quia tunc esset sensus ꝙ differt à partibus secundum quãlibet sui partẽ.Nam id ꝙ sic differt ab aliquo se toto nõ includit illud. Differt autem se toto cathegorematicè, & est sensus ipsum cõpositum ex partibus differt ab eis.sed non sequitur,ergo secundũ quamlibet partem : quia vnus istorum sensuũ est impertinens alteri.

Quintò, si humanitas est distincta à partibus,aut est materia,aut forma,aut compositum.non materia,quia tunc in homine essent duæ materiæ. non forma,quia essent duæ formæ. non compositum,quia essent duo composita.

Respondeo. ꝙ est compositum & in homine est duplex,scilicet suppositum, & natura,vt dicit S. Doc.3.par.q.2.art. 1.ad secundum.

Sextò. Commentator dicit primo Physico.cõ. 17.ꝙ licet vnaquęque partium sit aliud à toto, tamen omnes insimul non possunt esse à toto,ergo.

Respondeo. ꝙ dictum Commentatoris intelligitur,ꝙ totum est inseparabile à partibus simul vnitis : licet sit separabile à qualibet parte , sigillatim accepta.

Septimò. si totum superaddit partibus aliquid reale. aut illud additũ facit vnum per se cum partibus nullo addito,aut non. Si primum , ergo similiter materia,& forma faciunt vnum per se, non superaddita illa tertia entitate. Si secundum : ergo aut illud superadditũ facit vnum per se cum toto aliquo superaddito,vel non. Si sic:procedetur in infinitum.Si non:pari ratione standum erat in primo.

Respondeo. ꝙ totum nullum reale superaddit partibus:licet realiter differens à partibus. Et similiter non facit vnum cum partibus.facere enim vnum cum alio est conditio partis,& non totius. Sed dico , ꝙ totum est quoddam vnum differens à partibus,ad cuius vnitatem per se partes eius concurrunt.

Octauò. omne absolutũ potest per diuinam potẽtiam fieri absque alio absoluto : sed totum non potest fieri absque partibus : ergo non distinguitur ab eis.

Respondeo negatur minor. vt sæpe dictum fuit. Causa autem quare totum non possit esse sine partibus : est quia partes vnitæ sunt causa necessaria toti⁹.

Contra. Si sunt causa necessaria,aut hoc est ratione partiũ: aut ratione vnionis earum , aut ratione vtriusque. non primum,quia tunc positis illis,poneretur totum. non secũdum quia vnio est relatio,ergo est posterior fundamento. posterius autem non potest esse causa prioris . non tertium , quia omnis causa cum sit prior effectu potest intelligi eo non intellecto. & sic sequitur, quòd possibile esset intelligere partes vnitas non intelligendo totũ. quod est falsum.

Respondeo. ꝙ partes possunt intelligi , non intelligendo totum ,non tamen possunt esse nec intelligi esse sine toto. Ad argumenta igitur dico , ꝙ est ratione vtriusque.

Contra. ergo in illo priori , in quo intelligo partes vnitas, non intelligendo totum , Deus potest facere partes vnitas sine toto.

Respondeo. negatur consequentia, quia actio Dei non terminatur ad quidditatem secũdum se, nec ad esse quidditatiuum,cùm abstrahat ab actu , & à potentia:sed ad esse reale extra. esse autem reale totius,& partium vnitarũ est omni

omnino inseparabile.

Nono Totum homogeneum non differt genere nec specie, nec numero a suis partibus: ergo non differt ab eis. consequentia patet, & prima & secunda pars antecedentis. partes enim aquę sunt eiusdem generis & speciei cum aqua. tertia pars probatur: quia in vna aqua non sunt plures aquæ numero.

Respondeo quod totum homogeneum non differt à partibus sicut ens in actu ab entibus in potentia: quia in eadem aqua sunt plures aquæ in potentia.

DISTINCT. III.

F. Isidor⁹

CIRCA distinctio. tertiam quæritur vtrum beata virgo Maria in peccato originali fuerit concepta.

PRO quæstione sit vnica conclusio. Beata Maria fuit concepta in peccato originali. Hanc ponit S. Tho. 3. senten. in præsenti dist. q. 1 artic. 1. q. 1. Item. 3. 1. q. 27. ar. 2. Item 1. 2. q. 81. art. 3. Item quolib. 7. q. 8. Ex quibus possunt formari quatuor rationes.

Prima ratio. Quicunque est redemptus per Christum habuit peccatum: sed beata Maria fuit redēpta per Christum: ergo habuit peccatum. nō autem actuale: igitur originale.

Secunda ratio. Nullius humanæ personæ conceptio æquatur in puritate & immunitate & elongatione à peccato conceptioni filij Dei. sed Maria fuit humana persona: ergo eius cōceptio non æquatur in puritate aut elongatione à peccato conceptioni Christi: æquaretur autem si nunquam habuisset peccatum originale. igitur habuit.

Tertia ratio. Singulare priuilegium filij Dei non conuenit alteri: sed concipi in gratia & sanctitate singulare est priuilegium filij Dei. igitur nulli alteri competit.

Quarta ratio. Nulla persona concepta per sexuum commixtionem est expars peccati originalis: sed Beata Maria fuit huiusmodi. ergo.

Prædictam conclusionem & finalem eius probationem ponit Aug. 10. confessionum. Item hanc cōclusionem expresse ponit idem Augu. super Psalmo. 34. exponens illud psal. 34. Ego autem cum mihi molesti essent. vbi sic dicit. Maria ex Adam mortua est propter peccatum: Adam mortuus est per peccatum: & caro domini ex Maria mortua propter delenda peccata. Hæc Aug. in in forma, ex quibus patet quod Maria mortua est propter peccatū non actuale: ergo originale. Item his refelluntur friuolę solutiones quorundam modernorum, excipientes Beatam virginem à quibusdam auctoritatibus & sententiis generalibus Aug.

Eandem conclusionem tenuerunt beatus Ambrosius super Lucam, item super Isaiam. Leo papa in sermone Natalis domini, qui incipit exultemus. Item in alio sermone, qui incipit, Cum super nos. Item beatus Gregorius. 11. moralium. Item eiusdem sententiæ fuerūt duodecim patres, quos refert Aug. lib. 2. contra. Iulianum.

Hanc conclusionē tenent & tenuerunt hi quadraginta doctores. Origenes, Isidorus, Bernardus, Anselmus, Hugo de sancto Victore, Magister sententiarum, Remigius, Alchuinus, Cassiodorus, Cassianus, Petrus, Rauenas, Gratianus, Halanus, Alexander, Innocentius Papa, Ioannes beleth, Mauritius Episcopus Parisiēsis, Altisiodorus, Raymundus de pœna forti, Alexander de Ales, Albertus, Petrus de tharentasia, Papa, Petrus de Palude, Durandus, Herueus, Ioannes de Neapoli, Iacobus de voragine, Nicolaus trauchet, AEgidius de Roma, Gregorius de Arimino, Nicolaus de lyra, Bonauentura, Robertus de tornaco, Adam Okam, Henricus de Gandauo, Godofredus, Ioannes de poliaco, Ricardus de mediauilla: & multi alij: quorum dicta recitat frater Guilielmus de Gaannco in tractatu de vera innocētia matris Dei.

Contra conclusionem in se arguit Scotus sic: Perfectissimus mediator habet perfectissimum actum mediandi respectu alicuius personę: pro qua mediat vel meretur. sed Christus fuit huiusmodi respectu Mariæ: ergo habuit perfectissimum actum mediandi respectu illius. sed hoc non fuisset nisi meruisset eam præseruare à peccato originali. ergo. maior probatur tripliciter. Primo quia nullus perfectissimè placat aliquem pro offensa alterius contrahenda: nisi posset præuenire ne offen

Scot⁹ hic dist. 13. q. prima.

fendatur illi. Deus autem offendatur illi. Deus autem offenditur propter cul pam interiorem in anima ipsa. Secundo quia perfectissimus mediator meretur amonitionem omnis pœnę ab eo quem reconciliat. Culpa autem originalis est pœna. Item Christus immediatius videtur fuisse reparator ab originali quàm ab actuali. Tertio quia à perfectissimo reconciliatore habetur summum: quod potest per mediatorem haberi.

Si dicatur quòd æqualiter tenetur persona, cui remittitur peccatum sicut præseruata: quia cui plus dimittitur plus diligit Lucæ. 7. Quærere solutionem Augusti.dicentis quòd omnia non commissa sunt dimissa ac si essent com missa: imo excellentius est præseruari quam mundari. Et cum omnes angeli sint innocentes: non est verisimile quod sola anima Christi sit innocens.

Grego. in 2. dist. 33. Respondeo. dico primo secundum Gregorium de Arimino † quòd hæc ratio peccat quintupliciter. Primò quidem quia ex ea sequuntur quatuor inconuenientia. Primum est quia iuxta illum modum arguendi probaretur ꝙ etiam omnes alios Christus præseruauit, & præseruat. Secundum inconueniens est, quòd sequitur ex secunda probatione, quòd beata virgo fuit præseruata ab omni pœna temporali corporis & animæ: ab ipsa etiam morte corporali. Tertium inconueniens sequens ex tertia probatione est: quòd plures alios præseruauit ab originali: sicut & ab omni mortali actuali. Quartum inconueniens, sequens ex eadem probatione tertia est: quòd beata virgo in instanti conceptionis suæ fuit beata, & similiter quòd fuerit in corpore glorificata. quæ omnia falsa sunt.

Secundò peccat, quia assumit æquiuoca. Quærendum enim est, quomodo accipiatur summè teneri vel obligari mediatori. Aut enim sic: quia non est possibile esse magis obligatum. & hoc modo Beata virgo etiam præseruata ab originali nõ fuit summè obligata Deo: quia potuit ei tunc contulisse beatitudinem. aut capit summè obligari, quia per omne quòd habet est ei obligatus: & sic quilibet alius est summè Deo obligatus.

Tertiò peccat, quia potius concludit oppositum quam propositum. nam mediatio placatiua inter Deum & Beatam virginem quam accepit arguens præsupponit culpam.

Quartò peccat: quia assumit duas propositiones falsas. Prima est. perfectissimus mediator habet actum perfectissimum mediandi. Nam per alium modum Deo possibilem potuit beata virgo sicut & cæteri fieri Deo gratior & culpa immunior & à pœna securior. Secunda propositio est. perfectissimus mediator meretur amotionem omnis penæ. patet esse falsum in proposito. Nam Beata virgo in vita ista multas ha buit pœnas.

Quintò peccat in forma. tertij enim virtus est in hac consequentia. Christus præseruauit Beatam virginem ab omni actuali: igitur ab originali, quæ negatur simpliciter: quia pueri baptizati decedentes sunt præseruati ab omni actuali: non tamen ab originali. 3. parte. q. 27. art. 4.

Si dicatur quòd B. Aug. quinto contra Iulianum. capit. 39. arguit de Christo. Non fecit actuale: ergo non habuit originale.

Respondeo. dico primo quòd facere peccatum accipit largè pro eo, quòd est habere fomitem: & ad hunc sensum conceditur quòd beata virgo fecit pec cati: quousque concepit Dei filium & non vltra tertia parte quæst. vigesimaseptima, articu. tertio. Nec iste modus loquendi est nouus: cum in multis locis scripturæ effectus peccati dicatur peccatum: sicut prolixè declarat Augu. super illo verbo psalmi. 34. Ego autem cum mihi.

¶ Dico secundò quòd dictum Augustinus est intelligendum secundum legem cõmunem: vbi peccatum actuale per gratiam non impeditur. Beatam vero virgo super hoc fuit priuilegiata secundum doctores.

Item Ioan. de neapoli. † ponit similes solutiones eis quas dat Gregorius. *Io. de Neapoli. quili. 1. q. 11.* vnde ad prima probationem negat maiorẽ: quia summè placat: qui summam gratiam offensi impetrat offendẽti: qui quandoque fuit offendens. Præterea si non esset ita: sequeretur quòd nullus homo contraheret peccatum originale: cum perfectissimus mediator debeat habere perfectissimum actum mediãdi

respe

respectu omnium.

¶Ad secundam probationē dicit ꝙ summè perfectè reconciliaret regē alicui offensum: quæ omnibus eius filiis gratiam regis mereretur & hæreditatem paternam: dato ꝙ omnes aliquādo essent inimici eius.

¶Ad tertiam dicitur, ꝙ non est simile de peccato originali, quod est peccatū naturæ & actuali, quod incurrit homo ex personali deordinatione. Peccatum enim originale cōtrahitur per carnalem propagationem: quomodo beata virgo fuit propagata, ab inordinatione vero actuali. B. virgo fuit immunis. Nec præseruare à culpa est propriè reparare. 3. parte. q. pe. ar. 4.

¶Ad quartam probationem dicit Io. ꝙ quamuis quilibet reconciliatus per Christum summè obligetur Christo: tamen comparando vnum ad aliū plus ei obligatur: qui maiorem gratiam ab ipso recipit.

¶Præterea quāuis innocētia cęteris paribus sit maius bonum quàm culpæ amotio: tamē ęquale donū gratię plus est comparatum ei, qui propter culpā meruit pœnam, quā innocenti, qui nō meruit: sicut centum marchę maius donum sunt, si dentur pauperi, quā si dentur regi. Hęc Io. & cōformiter dictis S. D. secunda secundę. q. 16. ar. 2.

Cum autē arguens vlterius facit cōparationem de angelis ad homines. Dicitur, ꝙ illa similitudo non valet: ideo enim non omnes angeli ceciderūt, vno cadente: quia omnes angeli non erant in vno: à quo propagati contrahāt peccatum, sicut fuit in hominibus.

Quod autem dicit, ꝙ non est verisimile: ꝙ sola anima Christi sit innocēs: dicitur, ꝙ imo: & oppositum est contra sacram scripturam & dicta sanctorum. Et ista sufficiant ad argumēta Scoti, in quibus multi se fundant.

Aureol. Arguit etiam Aureolus primò. Præseruari ab originali fuit possibile Deo: respectu beatæ virginis, & decuit. ergo. probatur secunda pars antecedentis. Tum, quia decuit, quòd mater Dei fuerit mundissima, & nunquam aliqua dispositione ad gratiam inficeretur. Tum quia beatus Augustinus probat, ꝙ corpus eius non fuit incineratū, quia non decuit.

Respondeo. non decuit vt conceptio naturalis cuiuscunque hominis etiam matris virginis æquaretur, quantum ad immunitatem ab originali conceptioni supernaturali Christi, vt patet per auctoritatem Anselmi de conceptu virginali. cap. 16. tertio sen. distinctio. quæstione prima. articulo primo. quęstio. 2. ad tertium.

¶Ad primam probationem dicitur, ꝙ tunc nō erat mater Dei in actu, nec mater misericordiæ, sed sufficit ꝙ esset mundissima in conceptione filij sui.

¶Ad secundam dicitur, quòd nō est simile de præseruatione ab incineratione & ab originali: quæ præseruatio à cinere, fuit post resurrectionem Christi. præseruatio vero ab originali añ Christum: & sic non dependisset à Christo: sed à sola diuinitate.

Secundò arguit. secundum sanctos nunquam peccauit venialiter, quia nō decuit: ergo nec originaliter. probatur consequentia: quia maior macula est originale: quod declaratur exēplo corporalis, cadentis in lutum fœtidum, & corruptum: quod quamuis lauetur, nūquam erit aptum ad recipiendum corpus Christi. Item maior gratia fit illi, qui non permittitur cadere in lutum: quàm illi, qui permittitur cadere, & statim subleuatur.

Respondeo. negatur consequentia, quia præseruare ab originali, præiudicat vniuersali saluationi, non autem ab originali. Ad probationē dicitur, quod veniale & originale se habent sicut excedentia & excessa. De malo. quæst. 5. articulo primo. ad nonum. Item secundo sen. distinctione trigesimatertia. q. 2. articu. primo.

Ad exemplum primum dicitur, ꝙ non valet similitudo: quia pānus albus post fœdationem non potest effici mūdior quàm ante: sed anima mundata ab originali potest peraduentū superabundantis gratiæ effici mundior, & sanctior, & Deo gratior quàm fuisset: dato ꝙ fuisset in puris naturalibus, & sine peccato quocunque.

Ad aliud dicitur, ꝙ filius Dei nō debuit facere maximam gratiam beatæ virgini sibi possibilem de potentia absoluta: vnde argumentum parū valet.

Arguunt alij primo. Pœnæ vtiles beatæ virginis sicut temporales fuerunt ei relinquendæ: non autem inutiles, sed originale est pœna inutilis. ergo. Alij.

Respondeo.dicit Io.de Neapoli, ꝙ minor est falsa: quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum:& etiam peccatum:vt ibidem dicit gl.& est Augustini in libro de correptione, & gratia.

Secundò,quia cuidam monacho apparuit B.Bernardus cum macula in pectore:quam dixit se habere:quia dixerat B.virginem fuisse in originali conceptam.ergo.

Respondeo.illa visio eadem facilitate contemnitur,qua probatur:nec propter tales visiones phantasticas est aliquid dicendum contra doctrinam sanctorum prædictam.

Tertiò.sicut Christus fuit perfectissimus mediator:ita beata virgo conuenientissima mediatrix.Sed hoc nõ fuisset,si ipsa aliquã culpã incurrisset, quia conueniẽtius potest aliquis placari per illum,qui nunquam offendit,quã per illum qui offendit,& reconciliationẽ accepit.ergo.

Respondeo.beata virgo fuit conuenientissima mediatrix sub Christo, & non de pari. vel dicendũ est ꝙ conueniẽtissimè mediat,qui est gratus offenso,siue offenderit, siue non.Beata vero virgo plus habuit de gratia quàm quælibet creatura:ideo conuenientissima dicitur mediatrix.

Quartò.In libro de natura & gratia ait.Cum de peccatis agitur,nullam de beata virgine volo quæstionem habere.

Respondeo. loquitur de peccatis actualibus: quæ beata virgo nunquam contraxit:vt patet ex serie textus.Hæc est responsio Io.de Neapoli: eandemque ponit Gregorius de Arimino.

Quintò.Hoc idem probatur per Anselmum,qui de hoc fecit librum specialem.

Sextò. Ricardus de sancto Victore hoc idem dicit in sermone quodam de conceptione.ergo.

Respondeo.dicit Io.de Neapoli,ꝙ de illo libro & sermone Ricardi nihil certum habetur.Anselmus autem in multis locis expresè dicit beatam virginẽ fuisse in originali conceptam: vt patet secundo libro,cur Deus homo.ca. 16.

Septimò.multæ ecclesiæ faciunt festum de conceptione beatę Mariæ.ergo.

Respondeo dico primò,ꝙ illud festũ non celebrat Romana ecclesia:nec debet fieri secundum Bernardum in epistola ad canonicos Lugdunenses.

¶Dico secundò, ꝙ illud festũ postquàm ab ecclesia Romana toleratur: est referendum ad tempus sanctificationis, & non ad tempus conceptionis.

¶Dico tertiò,ꝙ illud festum est nõ conceptionis, sed gratiarum actionis, sicut in veteri & in noua lege sunt plura talia festa.Magnũ enim beneficium est humano generi collatum in conceptione virginis matris redemptoris humani generis.

Octauò arguunt.quia Anselmus in quadam epistola ad episcopos Angliæ dicit.Non credo amatorem beatæ virginis,quæ respuit celebrare festũ conceptionis.

Respondeo.intelligendum est de amatore virginis non quantũ ad habitum charitatis,sed quantum ad feruorem deuotionis.est enim laudabilis festiuitas modo supradicto.Concordat S. Tho.3.sen.distin.3.quæst.1.ar.1.quęst.1.& 3.parte.quæst.27. articu.secundo. ad tertium.

Nonò arguunt.Ratio S.Th.ꝙ beata virgo si non contraxisset originale:non fuisset redempta: non est efficax.ergo, probatur antecedens.Nam dicit Durãdus ꝙ fuisset redempta in sua radice:vt si quis impetret ꝙ proles nascitura ex seruis parentibus non incurrat seruitutem.

Respondeo.ratio S.Tho. est efficax: quia communis doctrina sanctorũ est ꝙ Christus est vniuersalis redemptor: quia omnes liberauit à peccato,& damnatione seu pœna peccati.3.parte.q.48. arti.4.Sic pariter catholicè respondet Gregorius de Arimino. Et loquimur de illa redemptione de qua loquitur sacra scriptura:quicquid sit de illa quam fingit arguens.Probat enim B.August. in libro de natura & gratia,& de baptismo paruulorum:multis testimoniis sacræ scripturæ, quòd Christus non ob aliam causam venerit in mortem : nisi vt sua morte viuificaret mortuos in peccato.Idem glo.super tertio capitu. Gal.

Decimò arguunt:quia auctoritates sanctorũ inductæ non sufficienter probant conclusionem:quia ad omnes illas potest tripliciter responderi. Primò

quia

quia intelliguntur de iure seu debito naturæ, ꝙ contraxerit peccatum originale beata virgo: non autem de facto. Secundò, quia sunt intelligendæ, secundum communiorem cursum, non autem in speciali, vt patet per auctoritates Aug. allegatas in li. de natura & gratia. Tertiò ꝙ vbicunque ponitur sola vel tantum anima Christi: intelligitur etiam anima beatæ virginis, quia concurrunt de pari, quantum ad peccatum.

Respondeo. Auctoritates sanctorum sufficienter probant intentum: nec solutiones inductæ quicquam valent: sicut sufficienter ostendit Ioan. de Neapoli. Prima quidem: quia ꝙ nunquã est aut fuit tale falsè dicitur, esse tale: quãuis de iure seu debito tale esse debuerit aut debeat: alioquin etiam verè dicetur, nunquam aliquem hominem peccare, quia nunquam debet peccare. Secunda etiam responsio non valet, quia qui totũ dicit nihil excludit, sed in prędictis auctoritatibus non dicitur indefinitè, sed vniuersaliter: omnẽ ab Adã naturaliter propagatum conceptum in culpa. Ad auctoritatem Aug. dictum est supra. Tertia etiam responsio nõ valet: quia maior est vnio diuinarum persona rum quàm virginis matris & Christi. Sed illud quod cum dictione exclusiua attribuitur vni personæ vt distinguitur ab alia: repugnat illi alteri. Esse autem mundum ab omni culpa in multis auctoritatibus prædictis attribuitur soli homini Christo, inquantum distinguitur à beata virgine. Hæc Io. de Neapoli: quem sequitur Gulielmus de Ganna co in suo tractatu de vera innocentia matris Dei.

Verum posset aliquis dicere ꝙ conclusio principalis non sit secundum mẽ tem S. Tho. cuius vestigia sequor: quia ipse tenet oppositum primo sen. distin. 44. quæstio. prima articu. tertio. ad tertium.

Respõdeo. dico primò, ꝙ ex illis verbis non habetur, quòd beata virgo in primo instanti suæ conceptionis habuerit illam puritatem in summo aut immunitatem à peccato, sed post conceptionem suam, & sanctificationem.

¶Dico secundò quòd S. Tho. in omnibus operibus quæ postea edidit, oppositum tenuit, & scripsit.

DISTINCT. IIII.

IN dist. 4. quæritur. Vtrũ beata virgo aliquid operata est in conceptione Christi.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Beata virgo Maria nihil operata est in conceptione Christi, sed tantum materiam ministrauit, operata est tamen actiuè ante conceptionem, præparando materiam, vt esset apta conceptui. Hanc sic probat S. D. 3. q. 3 1. artic. 4 & 5. sen. dist. 3. q. 2. art. primo. Mater nihil agit actiuè ad formationem prolis, sed tantum materiã præparat, vt dicit Philosophus lib. 15. de animalibus, sed beata virgo fuit mater Christi. ergo, &c.

Contra arguit Sco. † primò. formas eiusdem speciei sequuntur potentiæ eiusdem rationis. sed forma matris, & fœminæ sunt eiusdẽ speciei: ergo sicut in patre est potentia generatiua actiua: ita & in matre. *Sco hic. q. 2.*

¶Secundò pater diligit naturaliter filium: quia est opus eius vt dicitur. 8. ethi. † sed mater plus diligit filium quã pater, vt ibi dicitur: ergo est opus matris sicut & patris. *cap. 12.*

¶Tertiò filius aliquando plus assimilatur matri quàm patri, ergo mater est agens in generatione filij. antecedens patet ad sensum. consequentia probatur. quia effectus soli agenti assimilatur.

Quartò dicit Damascenus † ꝙ beatæ virgini attributa est virtus susceptiua simul & generatiua: ergo habuit potentiam generatiuam. *Dama. li 3. ca. 2.*

¶Quintò. si mater non concurreret actiuè, sequitur ꝙ non plus concurreret ad generationem filij quàm terra ad generationem minerę. quod est falsum.

Respondeo. ad hæc simul & dico primò ꝙ ad generationem prolis concurrit triplex actio: vt dicit S. D. vbi supra. Prima est qua præparatur materia, vt sit apta conceptui. Alia est formatio & organizatio corporis. Tertia est consequens vel concomitans prędictã formationem. Sicut enim locus facit ad bonitatẽ generationis: ita & bona dispositio matricis facit ad bonam dispositionem prolis, vt dicit Aui. in primo de diluuiis: primam & tertiam operationem habet mater in generatione prolis. se-

cundam verò habet tantum pater.

Ex his infero, ꝙ in matre est potentia generatiua actiua, sicut & in patre. non ita perfecta. & ideo eius actio non se extendit, nisi ad pręparationem materię. Concedo igitur ꝙ in matre est potentia actiua generatiua. sed nego istã consequentiam: ergo agit ad conceptionem prolis. Est enim fallacia consequẽtis, quia arguitur à pluribus causis veritatis ad vnam earum.

¶ Dico secundò, ꝙ mater non ideo plus diligit filiũ quàm pater: quia plus agat: sed quia matres magis sunt certæ qui sint earum filij, vt dicitur. 8. ethicorum.

¶ Dico tertiò, ꝙ ideo filius plus aliquãdo est similis matri, quàm patri: quia virtus paterni seminis cum sit debilis, non potest perfectè assimilare patri materiam, sed producit eã ad id quod est in potentia magis proxima infra eandẽ speciem cum patre, scilicet ad assimilationem matris: & ad hoc etiam potest multum facere imaginatio fœminę tẽpore coitus. Vnde tempore innocentiæ fœminę fuissent natę ex vehemẽti imaginatione.

CONCLVSIO II. Beata virgo Maria propriè & verè dicitur mater Dei. Hãc sic probat S. D. 3. parte. quęstione trigesimaquinta. art. 3. beata Maria est mater Christi, sed Christus est Deus. ergo.

Contra probationem arguit Durandus, † ꝙ ista propositio sit impropria. Deus est hoc primò. Ad proprietatem propositionis requiritur idẽtitas subiecti & prædicati: sed in illa propositione non est tanta identitas sicut in ista: Petrus est homo: ergo illa saltem non est ita propria. maior patet. minor probatur. Petrus manens Petrus, non potest non esse homo: & Deus manens Deus, põt nõ esse homo: ergo non est tanta identitas hic sicut ibi.

Durã. hic. q. 1.

Respondeo dico, primò ꝙ dicta propositio est propria, quia illud suppositũ quod significatur ꝑ hoc subiectũ Deus est id quod significatur per hoc prædicatum homo. sicut & illud suppositum quod est Petrus est etiam homo. Est tamen aliqua differentia, quia homo prædicatur de Petro non solũ ratione suppositi, quod est Petrus, sed etiam ratione formæ huius suppositi Petrus, id est ratione humanitatis. De Deo autem dicitur homo non ratione formæ diuinę, sed ratione suppositi.

Ex hoc sequitur ꝙ ista. Deus est homo. habet tantam idẽtitatem intensiuè sicut illa Petrus est homo: quia vtrobique idem suppositũ significatur per subiectum & prędicatum: licet secunda habet maiorem identitatem extensiuè.

¶ Dico secundò, ꝙ ista. Deus est homo: est in primo modo dicendi per se: non quia prædicatũ sit de ratione subiecti, sed quia informat essentialiter suppositum significatum per subiectum, ad cuius esse trahitur.

¶ Dico tertiò, ꝙ non oportet omnẽ propositionem propriam esse per se: nã ista est propria. homo est albus.

Ad argumentum negatur minor de identitate intensiua. Ad probationẽ negatur consequentia. quia ista Deus est homo. est ꝑ se eo modo, quo diximus: licet nõ habeat omnem modũ perseitatis, quem habet ista. Petrus est homo.

Contra hanc responsionẽ arguitur. In omni propositiõe primi modi per se prędicatũ dicitur in quid de subiecto. sed homo non prædicatur in quid de Deo. ergo.

Respondeo. negatur minor. quia licet non prædicetur in quid ratione formæ: prædicatur tamen in quid ratione suppositi.

Contra ista. Deus est humanatus. est prædicatio propria vt dicit Dama. li. 3. ergo ista. Deus est homo. non est propria nec in quid. tenet consequentia. quia proprietas prędicationis denominatiuę non stat cum proprietate prædicationis in quid: quia enim ista est propria. Sortes est homo. ideo ista est impropria. Sortes est humanatus.

Respõdeo. ꝙ ista. Deus est homo. nõ est denominatiua. quia forma prędicati essentialiter informat subiectũ. habet tamen modum prędicationis denominatiuę, quia prędicatũ nõ est de rõne subiecti. & prędicatio hoc modo denominatiua põt stare cũ prędicatione in quid.

Contra. prędicatio partis de toto est denominatiua & impropria. sed in ista. Deus est homo prædicatur pars de toto: quia in diuino supposito non solum est natura humana, sed etiam diuina. ergo.

Respondeo. negatur maior. Nam illa est essentialis. homo est animatus. homo est rationalis.

Con

Sco. di.7. q.prima. Contra eandem arguit Scotus.† primo.ista est impropria, Christus est homo. quia ly Christus non habet vnum conceptum, cum dicat duas naturas: ergo & ista est impropria. de⁹ est homo.

Respõdeo.negatur antecedens.quia licet dicat duas naturas: tamen vnio earum non est per accidens, quia vna trahitur ad esse alterius.

Secundò hoc prædicatum,homo nõ est de ratione huius subiecti deus: & potest ab eo abesse, & aduenit ei post esse completum.ergo dicitur de eo per accidens,& non propriè.

Respondeo. negatur consequentia. quia ista est pro seitas singularis,cuius exemplum non inuenitur in creaturis. Istud enim prædicatum homo non informat hoc subiectum deus accidentaliter dicitur:& ideo non est prædicatio merè per accidens.

CONCLVSIO III.Spiritussanctus non debet dici pater Christi secundum deitatem, nec secundum humanitatem.Hanc ponit.3.q.32.artic.3. Et præsenti dist.ar.2.

Durand. hic qõ. 2. Contra arguit Durandus,† ꝙ ista sit vera.Christus inquantum homo est filius Spiritussanct. per creationem.Christus secundum, ꝙ non est productus à Spiritusancto nullo præsupposito.ergo est filius eius per creationem. tenet consequentia. quia creatio est ex nullo præsupposito.

Respondeo. negatur consequentia. quia creatio non dat alicui, ꝙ dicatur filius dei per creationem, quando terminatur ad personalem vnionem filiationis diuinæ:& quando natura creata nullum nouum suppositum constituit: sicut est de humana natura in Christo.

Non dicitur etiam filius Spiritussanctus per adoptionem, quia ad hoc, ꝙ aliquis dicatur filius dei per adoptionem, oportet ꝙ gratia ei collata non faciat eum filium dei naturalem.gratia autem data Christo fecit eum filium dei naturalem, inquantum est homo: quia vnio humanitatis terminata est ad vnitatem personalẽ filiationis diuinæ.

DISTINCT. V.

N 5.dist.quæritur primò.Vtrum vnio naturæ humanæ in Christo sit maxima vnio creata.

CONCLVSIO I.Vnio naturarum in Christo est quid creatũ. Hãc sic probat S.Doc.3.qõ. 2.art.3. Omnis noua relatio creaturæ ad deum,consequens mutationem creaturæ, est quid creatum vel concreatum. sed vnio humanitatis ad deitatem est huiusmodi. ergo. Quod autem vnio sit relatio patet: quia vnitum non dicitur ad se, sed ad aliud. Nihil enim est sibiipsi vnitũ. hæc autem vnio non fundatur super quantitate:sed super actionem vel passionem,scilicet super vnitionem.

Contra arguit Aureolus† ꝙ vnio humanitatis ad verbum non sit relatio: sed vera vnitas, & continuatio entitatiua primo. Natura humana vnita est verbo per quadam mixturam: vt dicit Augusti. ad Volusianum.Et idem dicit in lib.de perseuerãtia: quòd assumptio creauit in Christo veram vnitatem. Et Diony.2.cap.de di.no. dicit ꝙ verbum per vnionẽ factus est verus homo substantialiter, sed mixtura importat continuationem, & nulla relatio facit aliquid tale substantialiter:ergo vnio non est relatio. Aur. hic

Respondeo primò, quòd in Christo non solum ponimus vnionẽ, sed etiam vnitatem naturarum, & indiuisionem: quæ quidem vnitas & indiuisio attenditur quantum ad duo. Nam suppositum diuinum, & humanitas assumpta sunt quidẽ diuisa secundum essentiam: sed sunt vnum & indiuisa, quantum ad esse copulantis duas naturas.Est etiam ibi vnitas, & indiuisio quo ad suppositum subsistens in duabus naturis. Et quantum ad hoc potest dici indiuisio entitatiua, id est indiuisio in aliqua entitate non quidem ex illis naturis resultante:sed vt prædictũ est: quia sunt indiuisa quo ad esse,& quo ad suppositum.Sed præter hanc vnitatem est etiã ibi vnio, quia impossibile est aliqua esse vnita sine vnione.

¶Dico secundò, ꝙ ista vnio est per modum mixturæ ratione indiuisionis supradictæ, quia ea quæ miscentur cõueniunt in vno esse.

¶Dico tertiò,quòd vnio dicitur esse qua Christus est substantialiter homo, non quòd vnio sit qua dicitur homo: sed humanitas vnita personæ: & tracta ad esse diuinæ personę est quo Christ⁹ dicitur homo verè,& substantialiter.

Secũdò nulla terminatio exterioris

relationis facit, ꝙ aliqua sint vere vnũ: alioquin deus faceret verè vnum cum vniuerso: cum terminet extrinsecè rela tionẽ vniuersi ad ipsum. ergo in Christo non est vera vnitas ex hoc, ꝙ termi nat extrinsecè relationem humanitatis ad ipsum.

Respondeo concedo totum, sed est vbi vnitas propter ea quæ supra diximus ad primum. vniuersum enim, & deus non conueniunt in vno esse, nec in vno supposito.

Dico secundò, ꝙ proprietas verbi non terminat intrinsecè naturã assumptam, vt arguens putat: existimans ea solũ esse vnita propter hoc, ꝙ proprietas verbi intrinsecè terminat humanitatem. Non enim intrinsecè terminat eo modo, quo punctus lineã, aut linea superficiẽ, nec sicut forma materiã, nec sicut differentia terminat genus.

¶ Et propterea humanitas Christi est sufficienter terminata intrinsecè per animam rationalem. ideo non indiget tali intrinseca terminatione, sed be ne terminat extrinsecè: quia in natura assumpta est relatio realis, quàm ter minat relatio verbi assumentis.

Dico tertiò, ꝙ prędicta vnio non est sicut aceruus: quia in aceruo quælibet pars habet proprium esse: sed in Christo humanitas non habet propriũ esse: sed tantum esse diuini suppositi, & talis indiuisio quo ad esse sufficit ad hoc, ꝙ aliqua constituãt verè vnum, sicut etiã materia & forma faciunt vnum.

Tertiò. Vnio partium continui non est relatio, alioquin in continuo essent infinitæ relationes, sicut infinitæ partes. ergo vnio humanitatis cum verbo non est relatio, & similiter vnio materiæ cum forma.

Respondeo, ꝙ vnio partium continui non est relatio realis sed rationis: quia nulla pars continui est in actu sed tantum in potentia, nec partes continui habent quidditates diuersarum rationum. secus est de materia & de forma, & de verbo, & humanitate assũpta.

Dico secundò, ꝙ materia, & forma non sunt vnũ nec sunt indiuisa entitati uè, & similiter humanitas, & verbum. alioquin essent vna entitas: sed bene conueniunt in vno esse, vt dictum est.

CONCLVSIO II. Respectus vnionis non est terminus assumptionis. Hanc probat sic vbi supra. Nullus motus siue mutatio, siue quæcunque actio terminatur primò, & per se ad re lationẽ vt dicitur. 5. phy. sed assumptio est actio saltem secundum modum significandi, ergo non terminatur ad vnionem, quæ est relatio.

Ex hoc sequitur corollariè, quòd ter minetur ad personam assumentẽ: quia aut terminatur ad personam: aut ad relationem. non ad relationem: ergo ad personam.

Contra arguit Durandus. Ad respectus, qui nõ sunt de genere relationis, sed sunt reales modi essendi, potest esse motus. sicut patet de vbi, ad quod terminatur motus localis. sed esse vnionis est realis modus essendi, nec est de genere relationis: ergo ad eam potest terminari assumptio.

Respondeo primò, ꝙ respectus de genere vbi possunt esse termini motus, non tamen nisi acquisito aliquo absoluto, puta loco.

Dico secundò, ꝙ nullus respectus de genere relationis potest primo, & per se terminare motum. constat autem ꝙ respectus vnionis ad vnibile, vel vniti ad vnitum non reducitur ad aliquod vltimorum sex prædicamentorum, vt de se patet, sed oportet, ꝙ reducatur ad genus ad aliquid.

Dico tertiò, vnio verbi diuini non dicit realem modum essendi in verbo diuino, sed tantum respectum rationis.

Contra corollar. arguit. Nullus terminus actionis præcedit actionem, quã terminat, quia vt dicitur secundò de generatione. præsentibus habitibus, cessat motus. sed persona diuina præcedit assumptionem, cum fuerit ab æterno. ergo non est terminus eius.

Respondeo negatur maior. Nam in motu nutritionis hominis terminus motus est anima rationalis, quæ acquiritur in materia, quæ prius erat sub forma alimenti: & tamen anima rationalis præcessit illam nutritionem. Idem patet in resurrectione. potest ergo terminus actionis præcedere actionem, quam terminat: sed sub alio modo essendi. & sic intelligit Philosophus, ꝙ præsentib⁹ habitibus in materia cessat motus. non tamen dicit absolutè ꝙ prę sentibus habitibus. In ꝓposito de quo loquitur persona diuina subsistebat in suo esse ante incarnationem, sed nulli creaturę communicabat illud. post incarna

carnationem vero cõmunicauit ipsum creaturæ assumptæ.

Contra. Oĩs terminus assumptionis acquiritur per assumptionẽ.sed non acquirit humanitas in Christo per assumptionem:sed tm̃ vnio.ergo vnio & non aliud est terminus assumptionis.

Respondeo negatur minor:quia humanitas assumpta dicitur acquisita, inquantum est tracta ad esse personale verbi diuini,& similiter natura assumpta quodãmodo acquisiuit personam diuinam inquantum existit in illa, & per esse eius de nouo.

CONCLVSIO III.Vnio naturarũ in Christo est maxima inter creatas vniones.Hanc sic probat 3.dist.præsenti. Illa vnio est maxima simpliciter, qua aliqua vniũtur in maxime vno simpliciter.sed inter vniones creatas vnio naturarũ in Christo fit in maximè vno simpliciter,scilicet in persona diuina:& ad eam terminatur.ergo &c.

Notanter dixi inter creatas vniones: quia vnio diuinarum personarum in essentia diuina est maior ista:quia personæ non solum conueniunt in essentia quæ est maximè vna:sed etiã quælibet persona est idem realiter cum essentia. humanitas autem nõ est idem cũ verbo diuino in quo vnitur diuinę naturę.

Durand. hic.q.3. Contra arguit Durand. † Illa vnio est maior,cuius extrema magis faciunt vnum, & intimius siue inseparabilius vniuntur.sed extrema alicuius alterius vnitatis sunt huiusmodi:sicut patet de vnione materiæ.nam materia & forma faciunt vnam essentiam : non autem humanitas & verbum diuinum,& similiter materia est inseparabilis à forma: humanitas autem non est inseparabilis à diuino supposito. ergo vnio materiæ & formæ est maior illa vnitate.

Respondeo.negatur maior maioritas enim vnionis simpliciter attenditur penes hoc quòd extrema vniantur in maxime vno:& non penes hoc, quòd est facere maxime vnum siue esse inseparabilia:quamuis penes ista dicatur aliqua vnio esse maior secundum quid.

QVAESTIO. II.

QVęritur secundò, Vtrũ diuinà essentia possit alicui creaturæ vniri tanquam forma.

PRO q̃one hæc est prima cõclusio rñsiua ad quæsitũ. Nec diuina essentia nec proprietas personalis diuina potest vniri alicui creaturæ corporeæ tanquã forma propriè loquendo de forma.

Hanc sic probat.S.D.1.q 3.8. Quicquid vnitur alteri vt forma facit compositionem cum eo.sed diuina essentia nõ est alteri componibilis,cum sit simplicissima ergo.

CONCLVSIO. II. Nec diuina essentia,nec proprietas personalis est vnita humanitati Christi:nec eius carni,vt forma.

Hanc ponit.S.D. 4. contra.ca.32.& eius probatio patet ex præcedenti conclusione.

Io.de ripa in suis de terminationibus. Contra arguit Ioan.de Ripa Tranzonũ.Omnis perfectio quę est in creatura est in Deo, sed in qualibet forma creata est perfectionis dare esse intrinsecè.ergo hoc conuenit Deo.ita quòd diuina essentia non dat esse informatiuè:sed subsistentiæ & terminatiuè.

Respondeo.negatur maior. quando talis perfectio habet imperfectionem adiunctam.dare autem esse fotmaliter habet annexam imperfectionem scilicet limitationem & compositionem,vt dicit Commen.& Philosophus.in 2.de anima.com.4.& 8.meta.com.16.

¶Dico secundo quòd nulla forma potest dare esse formaliter, nisi informet id cui dat esse.Omnis enim forma, vt dicit S. D. q. 3.1.aut est forma à qua aliquid formatur.vt est forma, quæ agens agit.aut est forma,ad quã aliquid formatur sicut est forma exemplaris. aut est forma,secundum quam aliquid formatur. & ista est forma quæ vnitur formabili,& dicitur informare.

Secundò.Deus ad extra est immensè potens tã intensiuè quã extensiuè.ergo potest habere ad extra terminum adæquatũ,sed non producendo:quia nulla creatura potest esse infinita.ergo communicando suum esse quòd est infinitum.cõsequentia patet.antecedens probatur.posse actiuũ est pfectio simpliciter.ergo est formaliter infinitũ in Deo. sed non ad intra. ergo ad extra maior patet.minor probatur.Si posse ad intra puta posse generare filiũ esset formaliter infinitũ.ergo hoc est aut quia per tale posse producitur esse infinitũ puta esse diuinũ.sed hoc est hæreticum: aut quia tale esse cõmunicatur,sed propter hoc posse generare non est posse infinitum : quia tale esse correspondet alicui potentiæ actiuæ vel productiuæ,

cum non possit produci. esse autem quod correspondet potentiæ productiuæ patris ad intra est esse per quòd distinguitur filius à patre. tale autem nō est infinitū cum sit esse relatiuum, ergo posse respectu talis esse non est posse formaliter infinitum.

Respondeo. negatur prima consequentia. quia ad infinitatem intēsiuam potentiæ actiuæ sufficit,quòd quocunque effectu producto, possit perfectiorem producere. Et ad infinitatem extensiuam sufficit quod vltra omnem multitudinem datam possit alios effectus producere,nec est dare maximam multitudinem à tali potentia producibilem : nec maximam perfectionem formaliter per eam communicabilem vnde non potest talis potentia habere terminum ad extra sibi adæquatum.

¶Dico secundò, quòd infinitas diuinæ potentiæ manifestatur sufficienter ex productione rerum de nihilo. vt in primo distinct.quadragesimatertia declarauimus.

¶Dico tertiò,quòd licet antecedens sit verum, non tamen bene probatur ab arguente. Nam posse diuinum est infinitum tam ad intra quàm ad extra. Nam posse generare est infinitum formaliter quantum ad id quod dicit in recto,scilicet quantum ad essentiam:& quantum ad hoc communicatur filio. habet autem tale posse infinitatem nō ex hoc quòd per ipsum communicetur aut producatur esse infinitum. sed hoc habet ex infinitate suæ radicis,scilicet essentiæ,in qua fundatur:& secundum quòd potest in infinita obiecta non quidem actu sed potentia & successiuè:& secundum quòd potest semper intensius & intensius operari, secundum quem modum potest diuina potentia quæ nunquam agit ad extra secundum suum totum posse. loquendo de actione prout attingit creaturam: quia nulla creatura est capax totius influxus diuinæ potentiæ. vnde dato per impossibile:quòd per posse generare in diuinis nihil nunquam generaretur adhuc esset infinitum formaliter propter infinitatem diuinę essentiæ in qua fundatur.

¶Dicò quartò quòd filius producitur nō solum in esse relatiuo:sed etiam in esse diuino, quia non solum ista est vera,pater genuit filium.sed etiam illa. Deus genuit Deum, in cuius generatione diuina essentia cōmunicatur per generare quod est agere. alioquin per tale agere nihil produceretur.

Tertiò diuina essentia est forma, & est vnita humanitati Christi.ergo est ei vnita formaliter.maior patet:minor est fidei.Si dicatur quòd non est vnita diuinitati esse in diuinitatis sed in esse personæ verbi.

Contra. ex hoc sequitur, quòd homo non sit Deus:quia verbum non est Deus per suam rationem personalem, sed per rationem diuinitatis.

Respondeo negatur consequentia. Sicut non valet, Anima rationalis vnitur suis habitibus, puta sapientiæ, & virtutibus:& anima est forma:ergo vnitur eis formaliter. immo vnitur eis vt subiectum sic in proposito.

Dico secundò non esse vnita diuinitati,vt per esse diuinitatis supponitaretur : sed tantum per esse verbi. dicitur tamen quòd homo est Deus:non quia humanitas ex vnione ad diuinitatem dicatur Deus. sed quia verbum diuinū in natura humana subsistit,& ab ea denominatur homo, sicut à diuina denominatur. Et ideo dicitur quòd est facta vnio in persona: quia remansit eadem persona subsistens in duabus naturis:& non est facta vnio in natura: quia ex duabus illis naturis nō est conflata vna natura.

Quartò esse personale verbi est formaliter vnitum naturæ humanæ, quæ per verbi subsistentiam subsistit.ergo etiam esse essentiale potest ei formaliter vniri.tenet consequentia: quia esse essentiale est magis cōmunicabile quā esse personale cū cōmunicetur ad intra, esse vero personale nō communicetur.

Respondeo.dico primò, quòd cum esse sit absolutum in diuinis est tantum vnum esse vt dictum fuit in primo. quando autem dicitur quòd vnio est facta in esse personali & non in essentiali:nihil aliud significatur nisi quòd humana natura est primò vnita personæ diuinæ quàm essentiæ.

Dico secundò quòd humanitatis in Christo non subsistit formaliter per esse diuini verbi: ita quòd tale esse ipsam informet. sed benè trahitur ad esse ipsius verbi quod vnitur naturę humanæ realiter : & propter hoc dicitur subsistere subsistentia diuini verbi: quia

quia illa humanitas non habet propriã subsistentiã:sed vnitur subsistenti,quod eam ad se trahit.

Quintò.Deus est actiuior omni agẽte creato. ergo per diuinum agere est cõmunicabilis perfectio excedens omnem perfectionem communicabilem per agens creatum,inquãtum diuinum agere excedit agere creatum:sed diuinum agere excedit creatum in infinitum.ergo perfectio cõmunicabilis per agere diuinũ excedit in infinitum perfectionem communicabilem per creaturam:sed tantum diuina perfectio est infinita:ergo Deus potest illam communicare creaturæ.

Respondeo.dico primò, ꝙ similiter argueretur,quòd Deus posset ad extra producere effectum infinitum, & per consequens qui sit Deus.

Dico secundò,ꝙ vltima consequentia est falsa,sed ad illum excessum sufficit. ꝙ diuina actiuitas non possit producere tot effectus,quin adhuc plures producere possit sine statu. ex hoc est posse communicare infinitã perfectionem in potentia, non autem in actu: quia nulla creatura est capax infinitæ perfectionis:nec potest formaliter subsistere per esse infinitum.

Cõtra.Realis communicatio ad extra diuini esse esset maior, quàm per participationem.ergo talis communicatio est Deo attribuenda.

Respondeo, ꝙ similiter sequeretur, Deum posse producere effectum infinitum actu:quia ex hoc maior esset diuina actiuitas,quàm si producat tantum effectum finitum.negant tamen omnes theologi,ꝙ sit producibilis effectus actu infinitus.Similiter non sequitur maior esset actiuitas Solis si communicaret lapidi lucem,quàm si non communicaret.ergo hoc ei est attribuendũ.

Dico secũdò, ꝙ antecedens est falsum.natura diuina actiuitas est diuina essentia,quæ si communicaretur creaturę,realiter incideret in compositionẽ: & per consequens non est maior, sed minor.

Contra. Nulla maior actiuitas cogitari potest quàm diuina: sed cogitari posset maior si communicatur tantum per participationem.puta si communicatur realiter.tunc enim esset maior in ratione actiuitatis.

Respondeo,quòd nulla potest cogitari maior sine contradictione, quòd autem diuina actiuitate communicetur realiter diuinum esse creaturæ implicat contradictionem.& in ista respõsione sto.& per hoc respondeo ad totum istud argumentum, & ad replicas.

Ad primam enim negatur consequẽtia:quia licet omnis maior actiuitas sit Deo attribuenda: non tamen si implicet contradictionem:sicut esset in proposito.Ex omnibus responsionibus habetur quòd diuina essentia,nec diuinũ esse potest vniri alicui.tanquam forma intrinsecè.tum quia faceret cum eo cõpositionem : tum quia esset potentialis : tum quia haberet rationem partis.

Contra hoc arguit idem. probando quòd prædictæ tales conditiones tres non sunt de ratione formę actuantis.& hoc quia non conueniunt formæ accidentali.quod probat multipliciter,primò.Quælibet forma constitutiua ordinatur ad constitutum tanquam ad finem & tanquam ad id per quod subsistit.sed forma accidentalis non ordinatur ad finem,nisi ad substantiam:ergo ex forma accidentali & substantia nõ constituitur vnum tertium.alioquin ordinaretur etiam ad illud tanquam ad finem : & per consequens non tantum ad substantiam.

Respondeo.negatur minor.accidens enim ordinatur ad substantiam tanquam ad id à quo substentatur.ordinatur vero ad cõstitutum ex ipso & subiecto tanquam pars ad totum quod habet rationem finis respectu partium: quia partes sunt propter totum. Quod autem ex accidẽte & subiecto aliquod tertiũ constituatur patet ex verbis Philosophi & Commen.septimo metaph. com.vigesimosexto, & vigesimoseptimo,vbi dicunt quod nec materia nec forma per se fiunt,sed compositum : & exemplificat non solum de factionali, sed etiam de accidentali dicens, quòd cum fit sphæra nec materia nec forma fit nisi per accidens.sed per se fit cõpositum ex vtroque.Idem ponunt primo physicorum.commenta. quarto & sexto.

Secundò.Cuiuslibet accidẽtalis substantia est vltima subsistentia, vt dicitur.7.& 8.meta.sed si ex substãtia,& accidente tertia entitas constituitur, tunc

substãtia non erit vltima subsistẽtia accidentis.sed id cõstitutum ex vtroque: nam partes cum sint tantum potentia in toto,participãt esse totius:ergo, &c.

Confirmatur:quia ex hoc sequitur ꝙ aliquid quod non est substãtia sit finis & subsistentia substãtiæ.hoc est falsum:ergo consequentia probatur.Omne totum est finis & subsistentia suarũ partium:sed illa tertia entitas non est substãtia.& eius partes sunt substantia & accidens.ergo.

Respondeo.Et dico primò ꝙ subsistẽtia accipitur dupliciter.Vno modo pro eo ꝙ est in aliqua natura subsistens. & quod ab ea denominatur sicut ab albedine album.& sic sola substãtia est principalis subsistentia accidẽtis.& talis appellatur subsistentia denominatiuè cũ enim dicatur lignũ est album.tale denominatur lignum in concreto : qualis est albedo in abstracto.Alio modo accipitur subsistentia formaliter & intrinsecè:& hoc est entitas resultans ex subiecto & accidente.Ista enim propriȩ dicitur subsistentia:quia non habet esse in alio:sed substãtia & accidẽs habẽt esse in ea sicut partes in toto.sunt ẽm eius partes formales.

Dico secundò,ꝙ licet substãtia sit finis proximus accidentis,& eius subsistentia denominatiua.finis tamẽ remotus est ipsum constitutum ex substãtia & accidẽte:& hoc est etiam eius intrinseca & formalis subsistentia.

Ad confirmationem.Dico ꝙ accidẽs non est finis substãtiȩ,inquantum substãtia est.sed econtra:puta albedo non est finis hominis,inquãtum homo est. sed talis finis est Deus, vel beatitudo, vel vniuersum:quia tamen omnis perfectio potest dici finis sui perfectibilis, inquantum se habet ad illam perfectionem vt potentia ad actũ.ideo accidens potest secundum quid dici finis substãtiæ.& secundum quid nobilius substãtia:vt dicit S.D.4.dist.49.1.2. Vnde & Philosophus,2.cœli.& Commen.com. 17.dicunt ꝙ actiones rerũ sunt aliquãdo fines earũ.potest ergo substãtia ordinari ad constitutum ex ea & suo accidente,tanquã ad finem secundũ quid: non tamen tanquã ad finem principalem:quia non omnis perfectio est principalis finis sui perfectibilis:vt dicit S. D.3.contra.ca.23.nec omne totum est principalis finis suȩ partis:nec est incõueniẽs ꝙ substantia, vt subsistẽtia substantia subsistat hoc modo per illã tertiam entitatem tanquam per subsistentiam formalem : sed bene non potest subsistere per aliud subiectiuè.

Tertiò.Aut illa tertia entitas est vnũ per se:aut vnum per accidens.nõ quomodo:quia ex substãtia & accidẽte nõ fit vnum per se.non per accidens : tum quia illa entitas est distincta ab accidẽte & à subiecto:ergo est per se vnum. tum quia habet essentiam sibi propriã. ergo est vnum per se.tum quia aut dicitur ens per accidens:quia est de genere accidentis.& hoc non.nam tunc albedo esset ens per accidens.quod est falsum:cum sit in prædicamento.aut dicitur ens per accidens:quia id à quo habet formaliter entitatem & vnitatẽ est accidens.sed propter hoc non debet dici ens per accidens.Nam si ex albedine & subiecto resultat tertia entitas ipsa necessariò corrumpitur ad separationẽ albedinis à subiecto : ita ꝙ albedo per se exigitur ad cõseruationem illius entitatis.sicut anima ad esse hominis.ergo non est ens per accidens.

Respondeo, quòd illa tertia entitas est ens per accidens & non per se:nam ad ens per se requiritur quòd eius esse non dependeat formaliter ab alio. ista autem tertia entitas non est huiusmodi.& hoc magis declaro.Nam in vna re non possunt esse plura esse per se.nec ens per se potest esse pars ẽntis per se. cum igitur substãtia sit prius ens per se quàm vniatur ei accidens.non potest ex tali vnione constitui ens per se.constituitur autem ens per se ex vnione materiæ & formȩ:quia ante illam vnionem neutrum eorum habet per se esse præcipuè materia.

Ad primam & secundam improbationem negatur consequentia. Non enim sequitur si est res distincta, quòd sit per se vna.Nam ad ens per se oportet,quòd in eo non sint res diuersorũ prædicamentorum.constitutum autem ex subiecto & accidente dicit naturas diuersorum generum.requiritur etiam indiuiso,quantum ad esse , id est nullum eorum ex quibus constituitur ens per se habeat per se esse.& si habet ꝙ alteri communicet:sicut anima communicat suum esse materiæ:non autem sic est in proposito. licet enim vna pars istius constituti puta accidens communicet

nicet suum esse alteri parti, scilicet substantiæ non tamen econtra. requiritur etiam ad ens per se quod vtrumque sit tantum per idem esse. vt patet de materia & forma. non sic est in proposito quia aliud est esse substãtiæ. aliud accedentis.

Ad tertiam improbationem negatur consequentia. quia diuisio est insufficiens. Non enim tale constitutum dicitur ens per accidens propter aliquam illarum causarum, sed quia non includit indiuisionem in esse cum ibi sint plura esse, scilicet substãtiæ quo substãtia dicitur per se esse & esse accidentis quo esset per se ens si separaretur. & licet accidens necessariò concurrat ad esse illius constituti ex substantia & accidente. tamen principalior eius pars, scilicet substãtia potest esse sine tali esse, & remanere idem ens actu quod prius.

Ex prædictis sequitur, quòd nunquam ex accidente & ex eo cui aduenit, siue id cui aduenit, sit substantia siue accidens sit vnum per se: quia id cui aduenit accidens prius natura habet esse actu, quàm recipiat accidens.

Quartò. Nullum constitutum per aliquam formam est perfectius intensiuè, quàm illa forma: quia forma communicatur subiecto secundum totam latitudinem sui esse essentialis. & sic nõ sub remissiori gradu constituit tertiam entitatem, quàm sit suus gradus essentialis. ergo ens per accidẽs erit ita perfectum, sicut ens per se, quod videtur falsum.

Respondeo, quòd ens per accidens potest esse nobilius aliquo ente per se, id est accidente constitutus ipsius, licet vnitas sit maior in accidente quàm in ente per accidens.

Quintò. Si ex vnione accidentis ad subiectum causatur tertia entitas: sequitur quòd talis entitas sit per se terminus alterationis. sed hoc est falsum. ergo maior patet. minor probatur. Si alteratio habet per se terminum: sequitur quòd sit per se productio: sed hoc est falsum: quia est mutatio accidentalis: & non productio per se.

Respondeo, quòd illa propositio est vera. alteratio est productio & est in ptimo modo dicendi per se vel secundo modo. distinguitur tamen ratione: quia dicitur alteratio respectu subiecti quid alteratur. & dicitur productio respectu illius quod constituitur ex subiecto & accidente. sicut etiam eadem est mutatio materiæ, & productio siue generatio compositi. sed implicant diuersos respectus: quia dicitur mutatio respectu materiæ. & generatio respectu compositi. & similiter idem est formam introduci in materiam & ipsam constituere compositum. tamen prius secundum rationem introducitur in materiam quàm constituat suppositum. nec ipsum posset constituere nisi materiæ vniretur.

QVAESTIO III.

QVæritur tertiò. Vtrum filius Dei assumpsit naturam humanam in vniuersali.

PRO quæstione primò respondetur ista cõclusione negatiua: filius Dei non assumpsit naturam humanam in vniuersali prout vniuersalis est, nec ab indiuiduis separatam.

Hanc sic probat tertia parte, quęstione quarta. articulo quarto. filius Dei assumpsit naturam humanam, prout est in terũ natura & in indiuiduo, sed in rerum natura extra intellectum non est vniuersalis. ergo, &c.

Quantum ad hanc conclusionem nullus dubitat in se. sed dubium est vtrum vniuersalia sint extra intellectum. & ideo ad hãc difficultatem declarandam præmitto, quòd vniuersale potest accipi quatuor modis. Vno modo pro eo quòd denominatur vniuersale actu vel potentia. & hoc est accipere vniuersale materialiter. Secundò accipitur vniuersale formaliter, id est pro intentione, qua aliquid denominatur vniuersale. Tertiò accipitur vniuersale pro aggregato ex matetiali, & formali. Quarta accipitur pro ipso vniuersali materiali: non quidem absolutè: sed vt stat sub formali. *Vtrũ vniuersalia sint extra intellectũ.*

EX his pono tres conclusiones de vniuersalibus. Quarum prima hæc est, Vniuersale materiale dictum nullo modo est per actũ intellectus nostri. probatur. Nulla natura existens in singularibus, est facta per intellectum nostrum: sed tale vniuersale est huiusmodi. ergo, &c.

CONCLVSIO II. Vniuersale formaliter dictum est per actum no-

ſtri intellectus. probatur. Omnis intentio eſt per actũ intellectus. ſed vniuerſale hoc modo non eſt aliud quàm intentio. ergo, &c.

Sco. ſuper 7. meta. q. 18. Contra arguit Sco. † obiectum intellectus non fit ab intellectu, cum præcedat intellectum, ſicut obiectum potentiam. ſed vniuerſale eſt obiectum intellectus. ergo, &c.

Ad hoc argumentum reſpõdetur tripliciter. prima reſponſio eſt, ꝙ vniuerſale eſt obiectum intellectus poſſibilis & præcedit ipſum. nec fit ab intellectu poſſibili, ſed ab intellectu agente, cuius nõ eſt obiectum.

Contra hanc reſponſionem arguit multipliciter, primò. Id quod eſt per intellectum agentem eſt pura intẽtio. ſed vniuerſale non eſt pura intentio. alioquin nullum vniuerſale prædicaretur de ſuis inferioribus in quid: quia intentiones non prędicantur de rebus quidditatiuè. ergo, &c.

Reſpondeo. negatur minor de vniuerſali, formaliter accepto. nec tale vniuerſale prędicatur in q̃d de aliqua ſubſtãtia. ſed vniuerſale quod prędicatur in quid de ſubſtãtia, eſt vniuerſale materialiter acceptũ vt ſtat ſub vniuerſali formali. ita ꝙ ſolum materiale prędicatur, ſed vt ſtat ſub formali. Nam natura animalis vt eſt concepta ab intellectu prædicatur de natura hominis vt eſt concepta. non tamen prædicatur intentio de intentione: puta ꝙ ſpecies ſit genus: ſed prædicatur res de re.

Secundò ſi vniuerſale fit ab intellectu agente & non ab intellectu poſſibili: ſequitur, ꝙ quilibet homo habeat duos intellectus. hoc eſt falſum. ergo, &c.

Reſpondeo. negatur minor & dico, quòd homo habet duos intellectus partiales, ſed vnicum totalem.

Tertiò ſequitur, quòd nulla generatio ſit vniuoca ſine conſideratione intellectus agentis. hoc eſt falſum: vt patet ſeptimo meta. ergo, &c. maior probatur. Nulla generatio dicitur vniuoca: niſi quia genitum & generans habent eandem naturam communem & vniuerſalem: ſed vniuerſale non eſt niſi per actum intellectus per te. ergo, &c.

Reſpondeo, quòd in generante & in genito non eſt aliqua vna natura vnitate reali, ſed vnitate rationis. illa enim humanitas, quæ eſt in Sorte, non eſt in Platone. ſed benè dico, quòd generans & genitũ habent ſimilitudinem in natura communi.

Contra proximum fundamentũ realis ſimilitudinis eſt vnum, vt dicitur 5. meta. ſed fundamentum ſimilitudinis, qui eſt inter generans & genitum non eſt ipſum generans, nec ipſum genitum. ergo eſt aliquid commune vtrique.

Reſpondeo. dico primò, quòd natura communis in qua genitum eſt ſimile generanti, poteſt conſiderari tripliciter. Vno modo abſolutè abſtrahendo ipſam ab omnibus, qua nõ ſunt de quidditate eius & omni eſſe, quòd habet in ſuppoſitis. & ſic habet quandam vnitatem in eſſe quidditatis & eſſentiæ. eſt enim vna eſſentia, quam quidem vnitatem non habet ab intellectu: ſed ex ſeipſa. Iſta autem vnitas non eſt realis in actu: quia nec quidditas conſiderata extra omnia ſua ſuppoſita eſt quid proprie reale in actu : ſed ſolum in potentia : quia perfectum realitatem accipit per ſua inferiora, ſicut & eſſe.

¶ Alio modo conſideratur natura vt eſt in ſuppoſitis. & ſic accidit ei vnitas, & pluralitas ſecũdum quòd eſt in vno vel in pluribus.

¶ Tertio modo conſideratur ſecundum eſſe quod habet in intellectu. & ſic habet quandam vnitatem rationis quam dat ei intellectus abſtrahendo eam à principiis indiuiduantibus, quæ talem naturam diſtinguunt : abſtractis enim principiis diſtinctiuis res remanet indiſtincta.

Dico ſecundò, quòd proximum fundamentum ſimilitudinis eſt vnum vnitate reali in potentia, & non in actu. Natura enim albedinis habet aptitudinem ad vnitatem realem: ſi ea quæ ſunt extra rationem albedinis auferantur, & ſimiliter natura humana.

Dico tertiò, & melius, quòd natura cuiuſlibet vniuerſalis eſt in potentia ad vnitatem rationis, quæ completur per actum intellectus. & vt ſic eſt fundamentum ſimilitudinis.

De hac materia diffusè dictum eſt in primo. diſt. 31. vbi dictum eſt: in quo fundatur ſimilitudo.

Secun-

Secunda responsio ad principale argumentū est ista, ꝙ vniuersale formale, id est ipsa intentio vniuersalitatis, vel ipsa vniuersalitas non est obiectum intellectus: sed est tantum conditio obiecti. nec est id quod intelligitur, sed est id sub quo obiectum intelligitur.

Contra. Aut ista conditio est facta ab intellectu: aut non. Si non, habeo propositū. Si sic. ergo non est conditio necessaria, quia prius fuit obiectū intellectu, quàm intellectus daret ei talem conditionem.

Respondeo. ꝙ istam conditionem facit intellectus agens. nec obiectū prius intelligitur ab intellectu possibili, quã habeat hanc conditionem. licet prius abstrahatur à conditionibus indiuiduantibus per intellectum agentem.

Ex hoc sequitur, ꝙ nullū vniuersale est in re ante omnē actionem intellectus. Sequitur etiã, ꝙ nullo intellectu considerante, nullum est vniuersale in actu. & per consequens, ꝙ obiectum scientiæ habitualis non est vniuersale in actu, sed tantum in potentia.

Contra. omne mouens est prius motο. sed vniuersale mouet intellectū: ergo est prius.

Respondeo. negatur minor, quia vniuersale nō se habet ad intellectū agentem, sicut mouens ad mobile: sed sicut causa ad effectum. secus est de possibili intellectu.

Tertia responsio ad principale argumentum est ista. ꝙ licet obiectū in potentia præcedat potentiã: tamen obiectum in actu est simul cum potentia. vniuersale autem est obiectum in actu, vt stat sub intentione vniuersalitatis.

Contra. obiectum etiam in actu est prius natura potentia: ergo in illo priori præcedit potentiã. sed vniuersale est obiectū intellectus possibilis, ergo est prius intellectu.

Respondeo, cōcedo totum. sed cum hoc stat, quòd est posterius intellectu agente.

CONCLVSIO III. Vniuersale aggregatum ex materiali, & formali simul est partim in re extra, & partim ab intellectu. Ipsa natura cui attribuitur intētio vniuersalitatis est extra animam. intentio autē vniuersalitatis est ab intellectu.

Est autem differentia inter istud vniuersale, & vniuersale acceptum primo, vel secundo, vel quarto modo suprapositis: quia istud est ens per accidens: quia in recto dicit res diuersorū generum, scilicet naturam, & intentionē. alia vero sunt ens per se: quia vel significant tantum naturã: sicut est vniuersale primo modo. vel tantum intentionē, sicut vniuersale secundo modo, vel naturam in recto, & intentionem in obliquo, sicut vniuersale quarto modo.

Cōtra arguit Scotus primo. id quod partim est in re, & partim in intellectu non habet vnam rationem. sed vniuersale habet vnam rationem, cum prædicetur vniuocè: ergo, &c.

Respondeo, ꝙ ratio accipitur tripliciter. vno modo pro conceptu formali. alio modo pro conceptu obiectiuali, ꝙ est ipsa natura in esse quidditatiuo. tertio pro ipsa natura vt est in singularibus. Ad prædicationem vniuocam sufficit vnitas rationis primo modo, & talem vnitatem habet vniuersale.

Dico secundò, ꝙ vniuersale isto tertio modo sumptum, de quo fit mentio in ista conclusione, non prædicatur vniuocè, nisi secundum suas partes: nec habet vnam rationem, nec est diffinibile plus quàm homo albus.

Secundò singularia cōtenta sub vna specie conueniunt in vna ratione: ergo vel illa ratio est realis vel rationis. si realis, ergo datur aliqua realitas cōmunis multis. & sic vniuersale est totaliter extra intellectum. Si rationis, ergo indiuidua differunt solum ratione. tenet consequentia. quia per idem est aliquid vnum in se, & distinctū ab aliis. sed singularia per te sunt vnum solum vnitate rationis. ergo, &c.

Respondeo, ꝙ indiuidua eiusdē speciei nō sunt vnius rationis realis actu, vel potentia cōpleta realitate, vt supra dictum est, & infra dicetur. sed sunt vnius rationis secūdum rationem. & ad improbationem negatur cōsequentia: quia distinguuntur propriis realitatibus: immo, & quodlibet singulare est in se vnum vnitate reali, sed cum aliis est vnum vnitate rationis.

Tertiò quodlibet prædicamentum est vnum: ergo vel vnitate reali, vel rationis. Si realiter, habetur propositum. Si rationis, ergo distinguitur ab aliis prædicamentis tantū ratione, quia per

idem est aliquid vnum in se, & distinctum ab aliis.

Respondeo, quòd prędicamentũ est vnum vnitate rationis. Ad improbationem negatur consequentia: quia vnum prædicamentum non differt ab alio vnitate correspondente toti prędicamẽto, quæ est vnitas rationis: sed etiam vnitatibus singulorum contentorum in prædicamento illo, quarum multę sunt reales saltem vnitates singularium.

Quartò vniuersale est quod est aptũ natum esse in pluribus, vt dicitur à Porphyrio, & à Philosopho primo Periher. & per hoc distinguitur à singularibus, & à prędicabili: cuius diffinitio est, quia est aptum natum dici de multis: sed circumscripto omni opere intellectus, res est apta esse in pluribus: ergo circũscripto omni actu intellectꝰ, res est vniuersalis. maior patet. minor probatur. Si res non esset apta nata esse in pluribus, circumscripto actu intellectus. tunc talis aptitudo repugnaret naturæ: nec posset ei dari ab intellectu, sicut nec potest dari Sorti.

Respondeo. negatur minor. Ad probationem negatur consequentia, quia intellectus conferens rei vniuersalitatem, dat ei ad quod est ei attribuibile in esse intelligibili, & quod ei repugnat in esse reali non posset hoc dare Sorti: quia nullum indiuiduum habet aptitudinem ad vniuersalitatem in esse intelligibili sicut habet natura: quia natura potest abstrahi à principiis indiuiduantibus, non autem indiuiduum.

Quintò. Si nihil est in re nisi singulare, sequitur, ꝙ nulla sit vnitas realis nisi numeralis, quæ est propria singulari. sed hoc est falsum: ergo in rerum natura est aliquid præter singularia. hoc autem non est nisi vniuersale. maior patet. minor probatur. Si omnis vnitas realis est numeralis, sequitur quòd omnis differentia realis est numeralis. sed hoc est falsum. nam differentia specifica inter hominem, & asinum est realis: & tamẽ non est numeralis. ergo. &c. minor probata est. maior probatur. Omne diuisum ea vnitate est diuisum, qua est vnum in se, sed nihil est vnum realiter per te nisi vnitate numerali: ergo non distinguitur realiter, nisi distinctione numerali.

Respondeo. primò concedo totum, scilicet, quòd vniuersalia sunt extra intellectum, quia natura pro qua supponit hoc nomen vniuersale, est extra intellectum, licet illi naturæ non conueniat ratio vniuersalitatis, vt est extra intellectum.

¶ Dico secundò, ꝙ natura quæ est extra intellectum, habet duplicem vnitatem: quarum vna est realis, & alia rationis. Ipsa enim natura est vna in esse quidditatiuo, cum sit vna vnitate essentię. & hanc vnitatem non communicat indiuiduis: ita ꝙ duo indiuidua sint vnũ realiter in tali natura. nec ista vnitas est completè realis in actu, quando conuenit naturæ, vt præcedit indiuidua, in ꝗbus incipit completa realitas actualis ipsius naturæ. Ista autem vnitas realis non sufficit ad rationem vniuersalis, sed oportet, quòd adueniat naturæ. Secũda vnitas, quæ est vnitas rationis, quã habet ab intellectu. Hæc autem vnitas rationis dicitur essentialis ratione obiecti, quia est vnitas essentiæ. dicitur etiã intentionalis ratione subiecti: quia habet esse in intellectu.

¶ Dico tertiò, ꝙ etiam concessa maiore, ad argumentum: minor non benè probatur. nam ad eius probationẽ negatur maior. nam si esset vera eodẽ modo probaretur, ꝙ duo indiuidua eiusdẽ speciei differunt specie. arguam enim sic. Omne diuisum ab alio eadem vnitate differt ab alio, qua est vnum in se. sed Sortes est quid vnum in se vnitate numerali, & specifica, ergo differt à Platone numero & specie.

Sexto. Si Sortes, & asinus non conueniunt in vna humanitate reali, quæ eadem sit in vtroque: quare intellectus magis abstrahit vnum conceptũ à Sorte & Platone, quàm à Sorte, & asino.

Respondeo. ꝙ hoc ideo est quia intellectus potest attribuere Sorti, & Platoni vnam intentionem: quia in vtroq; est aliquid correspondens illi intellectioni, licet humanitas non eadem.

Contra. In naturis penitus distinctis non potest fundari eadem intentio: sed humanitas Sortis, & humanitas Platonis sunt penitus distinctæ, ergo non possunt fundare eandem intentionem.

¶ Respondeo. ꝙ non est inconueniẽs eundem effectum inadæquatum causæ produci à diuersis causis, & sic diuersæ species possunt imprimere intellectui eandem intentionem.

Septimò. operatio realis primo, & adæqua

adæquate in esse vniuersali: puta intelligere homini: non enim conuenit ei per indiuidua, cum conueniat ei primo & per se: ergo vniuersale est extra intellectum.

Respondeo. quòd vniuersale primo modo est extra intellectum; & tali vniuersali conuenit operatio realis non tanquam ei quod operatur: sed vt quo.

Octauo. secundę substantiæ sunt vniuersalia: sed secundæ substantiæ non sunt factæ ab intellectu: cũ nihil factũ ab intellectu sit substãtia: ergo non omne vniuersale est factum ab intellectu.

Respondeo. quòd licet secundæ substantiæ non sint ab intellectu, quantum ad hoc quòd sunt substantiæ, sunt tamen ab intellectu quantũ ad hoc quòd sunt secundæ.

Nouo. Id quod est vbique & semper & incorruptibile non est factum ab intellectu: sed vniuersalia sunt huiusmodi. vt dicitur primo posteriorum. ergo.

Respondeo. Aliquid dicitur incorruptibile dupliciter. Vno modo quia ei repugnat corruptio: & tale non est ab intellectu. vniuersalia autem non sunt hoc modo incorruptibilia. Alio modo dicitur aliquid incorruptibile: quia non corrumpitur per se sed benè per accidens ad corruptionem alterius. & tale potest esse ab intellectu. & hoc modo vniuersalia sunt incorruptibilia: vt dicit S.D. in q.5. de potentia Dei. ar.9. ad 16. Similiter esse vbique non conuenit vniuersali quasi quòd se extendat ad omnem locum, & ad omne tempus: sed quia non habet in se, vnde determinetur ad locum, vel ad aliquod tempus vt dicit. S. Doct. prima parte, quæstio. 16. articu. 7. ad 2.

Non est ergo intelligenda perpetuitas vniuersalis ad hunc sensum, quem tenet Scotus, quòd est quædam essentia distincta à Deo quæ non potest incipere nec desinere esse: nec creari, nec annihilari, sed potius quia est quædam entitas quæ ex se non determinat sibi locum certum aut tempus. Et quia non corrumpitur per se sed per accidens. & quia habet perpetuitatem in intellectu diuino. & quia semper sunt indiuidua vniuersalium secundum eos, qui ponunt æternitatem mundi.

Decimò. Oppositio realis habet extrema realia. sed contrarietas est oppositio realis, & non habet extrema duo singularia, nec aliquod ens rationis: ergo quidditatem realem, aut duo vniuersalia.

Respondeo, quod extrema contrarietatis sunt res singulares tanquam quæ opponuntur: sed naturæ vniuersales modo prædicto sunt extrema tanquam rationes fundãdi oppositionem.

Vndecimo. In prædicamento substantiæ est ordo secundum sub & supra. sed extrema illius ordinis non sunt aliqua entia rationis: ergo in prædicamento substantiæ sunt vniuersalia realia.

Respondeò, quòd talis ordo non est inter indiuidua sed inter naturas idiuiduorum, quæ sunt vniuersales in potẽtia. Iste autem ordo est per intellectũ adinuentus, sicut & prędicatio & superioritas. Nam extra intellectum nõ est ordo realis inter hominem & animal. ordo enim realis non est eiusdem ad seipsum, & ideo ordo prædicabilium in prædicamento est secundum rationem: licet quodlibet extremum sit quędam res.

Similiter, dico ꝙ prædicamenta non distinguuntur ex hoc, ꝙ vnum prædica mẽtũ dicat vnã naturam cõmmunem & aliud aliam. non enim est aliqua natura communis omnibus quę sunt in prædicamento substantiæ sicut docet Philosophus. 4. meta. sed distinguũtur prædicamenta siue genera logica penes modum prædicandi: ita quod omnia quæ habent eundem modum prædicandi de subiecto primo pertinent ad idem prædicamentum.

Et ista sufficiant quo ad materiam de vniuersalibus quam promisimus nos tractaturos in primo, distinct. octaua quæst. secunda.

CONCLVSIO II. filius dei non assumpsit quamcunquę personam aut suppositum creatum.

Hanc sic probat. 3. par. q. 4. ar. 2. Nihil inducens pluralitatem personarum in Christo est assumptibile. sed si assumpsisset personã, in eo essent plures personę scilicet persona diuina & persona humana. ergo.

Corol. persona addit aliquid super naturam. probatur. Id cui repugnat assumi addit aliqud supra id cui non repugnat assumi. & hoc est illud à quo

habet talem repugnantiam. sed personæ repugnat assumi & non naturæ. ergo. Tale autem additum non est aliquid intrinsecè constitutiuum naturæ tanquam pars eius, neque est aliquod accidens absolutum aut respectiuum per se consequens naturam aut per accidens: sed est actus naturæ, non tanquam forma substantialis aut accidentalis: sed est ipsum esse actualis existentiæ quòd est actus essentiæ: & est actus suppositi, vt quod subsistit. Dico autem, quòd persona, & suppositum addit hoc ad naturam: quia de ratione suppositi est quòd habeat proprium esse. hæc autem non est de ratione naturæ: quia natura potest trahi ad esse alterius.

Scotus in quolib. q. 19. art. 3. Contra corollarium arguit Scotus † primo. Si persona diceret aliquam entitatem, quam non dicit natura: sequitur quòd cum filius Dei non assumpserit personam quòd esset in homine aliqua entitas, quam non assumpsit. hoc est falsum: ergo maior patet. minor probatur. tum quia oppositum dicit *Dama. li. 3. cap. 6.* Damasce. † tum quia quælibet entitas est æqualiter in potentia obiectiuali ad Deum: ergo quamlibet potest æqualiter assumere.

Respondeo negatur minor. Ad primam probationem dicitur quòd Damasce. intelligit de entitate, quæ dicit aliquam naturam substantialem, vel accidentalem, non autem intelligit de actu naturæ, qui est esse existentiæ.

Ad secundam negatur antecedens. Esse enim actualis existẽtiæ ipsius suppositi habet inseparabilem annexam quandam negationem repugnantem assumptioni suppositi Nam esse suppositi non potest esse pars: nec potest communicari alij supposito: nec potest vniri completiori aut perfectiori se: sicut nec suppositum cuius est esse. Illud autem esse est actus & terminus siue determinatio ipsius naturæ in supposito.

Secundo si persona addit entitatem ad naturam: sequitur quòd filius Dei non posset dimittere naturam assumptam, vt per se subsisteret nisi communicando ei aliquam entitatem: hoc est falsum: quia Deus non agit necessariò ad extra, & quia Deus non potest supplere causalitatem cuiuslibet entis creati, & per consequens possit facere, quòd illa natura subsisteret sine tali entitate.

Respõdeo. negatur minor. Non enim posset fieri quòd natura humana subsisteret nisi daretur in esse quòd resultat ex principiis eius intrinsecis.

Dico secundò quòd licet Deus non agat necessariò ad extrà necessitate absoluta: agit tamen necessariò ex suppositione: sicut supposito quod velit aliquem fieri hominem vult necessario quod sit animal. ita etiam supposito quod faciat naturam subsistere necessario dat ei esse.

Dico tertio quod Deus non potest supplere vicem causæ formalis: esse autem est actus, quo res subsistit. & propter hoc implicat contradictionem essentiam poni in rerum natura sine esse, quo actuetur: aut saltem ad quod trahatur: sicut etiam repugnat materiam esse sine forma.

Tertio quicquid potest habere dependentiam ad verbum diuinum, potest ab eo assumi: sed esse suppositi est huiusmodi. ergo.

Respõdeo negatur maior: licet enim esse suppositi dependeat à verbo non potest ei vniri personaliter: quia si vniretur Deo per tale esse nihil esset. non quidem creatura: quia non esset subsistens cum esset alteri vnitum. nec esset non subsistens quia haberet proprium esse, & etiam quia nullum suppositum est nõ subsistens. non etiam esset Deus: quia Deus non est natus subsistere per esse suppositi creati.

Contra eandem arguit. Aureolus, *Aureolus* primo Aug. contra Felicianum & Dama. in elementario suo dicunt, quòd filius Dei assumpsit totum quod in homine plantauit: sed non assumpsit aliquam entitatem nisi naturam: ergo nõ est in homine alia entitas.

Respondeo, ꝙ doctores illi loquuntur de entitate assumptibili: esse autem non est entitas assumptibilis.

Secundo si terminatio naturæ & personalitas est realitas aliqua: ergo est ens: si est ens, ergo est quidditas: ergo illud esse siue personalitas hominis est ipsa quidditas siue humanitas.

Respondeo ens accipitur dupliciter. vno modo pro eo quod est: & sic negatur prima consequentia. Alio modo pro eo quod est vel quo aliquid est: & sic conceditur prima consequentia, sed negatur secunda. Ipsum autem esse est

id quo

id quo aliquid est:vnde non est quidditas:sed actus quidditatis.

Tertiò si suppositum subsistit per realitatem additam suæ naturæ: sequitur ꝙ nullum suppositũ subsisteret per se,sed per illam entitatem ei additam. & etiam sequitur ꝙ prima substãtia nõ haberet rationem primæ substantiæ.s. per se subsistere per essentiam suã, sed per realitatem ab ea distinctam: & sic secundę substantiæ essent magis substãtiæ,quàm primæ:quia prima inquantum prima non esset subsistens.

Respõdeo dico,primò,ꝙ nulla creatura per se subsistit tanquam per actũ subsistendi:quia nulla creatura est ipse actus existendi. aliqua tamen creatura est subsistens per se ad hunc sensum, quia habet proximum elicitiuũ ipsius esse,& proximum eius susceptiuum. & sic omnis prima substantia est per se subsistens.

Dico secundò, ꝙ prima substantia non subsistit per essentiam quasi essentia sit ipsum subsistere:sed subsistit per essentiam tanquam per immediatã, & proximam rationem principiatiuã actus subsistendi & suppositandi & personandi. Quomodo autem se habeat esse ad essentium,& ad suppositum,diffusè declaratam est primo di.8.q.1.conclusione prima. & ideo multa omitto quæ tangit Aureolus. quia ibi ad plenum dicta sunt.

DISTINCT. VI.

IN 6.dist.quæritur.Vtrum in Christo sint plura esse.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. In Christo non sunt duo esse substantialia actualis existentiæ. Hanc sic probat.3.q.17. articulo secundo,& tertio.distinctione sexta.quæstio.1.articu.2. Nihil propriè vnum habet duo esse substantialia. sed Christus est propriè vnum:ergo. Quomodo autẽ humanitas subsistat in Christo:ideo est quia trahitur ad esse diuini suppositi.Nam sicut si homini adueniret noua manus:anima præexistẽs eam informaret.sic per esse præexistens diuini suppositi humanitas ei vnita subsistit.nec ad hoc oportet ꝙ esse diuinum informet humanitatem:sed sufficit, ꝙ informet suppositum humanæ naturæ, quod est verbum diuinum in ea subsistens.

Contra arguit Sco. primò. † Omne generatum acquirit esse de nouo. sed Christus est à virgine genitus:ergo acquisiuit esse præter esse diuinũ. minor patet & maior:quia terminus generationis est esse. *Sco. hic q 1.*

Secundò quicquid corrumpitur,perdit esse:sed Christus est corruptus,cum sit mortuus.ergo perdidit esse,sed non esse diuinum:quia illud est incorruptibile:ergo aliud.

Tertiò anima Christi est creata: ergo acquisiuit nouum esse sibi propriũ. tenet consequentia:quia creatio terminatur ad esse.

Respondeo ad illa tria argumenta simul,& dico primo,vt dicit S.Do.quoli. 9.quæstione tertia.quòd non est de ratione generationis, quòd terminetur ad esse de nouo productum:sicut patet in generatione nouæ carnis in homine, quæ trahitur ad esse præexistens. oportet tamen in omni generatione produci nouam essentiam, vel nouam entitatem.Idem dico de corruptione,ꝙ non oportet in omni corruptione corrumpi esse.sed sufficit rem corruptam non participare esse,quod ante participabat:sicut patet in corruptiõe manus in homine.idẽ dico de creatione.quod dixi de generatione.

Dico secundò,quòd illa generatio & illa creatio terminatę sunt ad nouam entitatem:& etiam ad esse diuini suppositi.non quòd illud esse de nouo fieret: sed quia diuinum suppositum quãtum ad suum esse nouum respectum acquisiuit: quia illud esse nouiter se extendebat ad aliquid ad quod nõ prius: & nouiter specificabatur: quia poterat Christus dici habere non solum esse diuinum:sed etiam esse humanum.non tamen dicitur facta assumptio tantum ratione istius respectus, sed propter vnionem duarum naturarum in vno supposito, & in vno esse, ad quam vnionem sequitur ille respectus.

Dico tertiò, quòd licet in Christo fuerit tantum vnum esse:potest tamen dici in eo esse duplex viuere:accipiendo viuere pro esse viuentis.& hoc ideo quia in Christo est duplex principium vitæ, ad quod viuere habet respectum:non quòd esse diuinum realiter

principietur:sed secundum modum intelligendi. Nec sequitur in Christo est duplex viuere:ergo duplex esse,quia viuere importat respectum connotatiuè ad principium viuendi,quem non connotat esse. & quia in Christo erāt duo talia principia.s.diuinitas & anima:ideo dicitur duplex viuere.non ꝙ anima esset in Christo principium viuere distincti à viuere diuini suppositi,sed quia de se est principium vitę.

Quartò si humana natura dimitteretur à verbo ipsa haberet aliquod esse:quia non esset annihilata. nec esset ens in pura potentia:ergo aliquod esse haberet & non de nouo acquisitum: quia non esset nouiter genita nec creata:ergo haberet esse aliquod quod habebat ante. non autem esse diuinum: ergo aliud.

Respondeo,ꝙ natura humana dimissa à verbo haberet nouum esse actualis existentiæ:vel potius ipsa daret proprio supposito tale esse, quod quidem esse acquireretur primo & per se tali supposito:naturæ autem ex consequenti. nec hoc ideo esset quia generetur aut creetur de nouo:sed quia constitueret suppositum,quod ante non constituebat:esset tamen eadem natura sicut & pars in toto, & præcisa à toto est eadem, licet non habeat eandem existentiam.

Quintò. Omnis forma vnita materiæ dat sibi esse. sed anima Christi est vnita materiæ.ergo.

Respondeo.negatur maior, quando ex illa forma & illa materia non constituitur proprium suppositum, quod est in Christo.

Contra eandē arguit Aureolus duobus argumentis,quorum aliud est formaliter S.D.1.distinct.6.q.3.arti.2.Alterum vero est istud.Esse actuat essentiā. sed esse diuinum non actuat humanitatem in Christo : ergo ab alio esse actuatur.

Respondeo primò, negatur maior. nam esse non est actus essentiæ tanquā eius,quod existit,sed suppositi,licet sit actus essentiæ tanquam eius quo formaliter aliquid existit. Si vero dicat quòd omnis essentia actuatur à proprio esse.hoc negatur, quando essentia non habet proprium suppositum cuiusmodi est humana natura in Christo.

Contra eandem arguunt alij quos recitat Durandus.† Quicquid desinit habere omne esse,quod ante habebat, aut corrūpitur aut annihilatur:sed si hu manitas dimitteretur à verbo,nec corrūperetur nec annihilaretur ergo retineret aliquod esse non diuinum. ergo aliud. *Dur.3.hic q.2.*

Respondeo.Si loquamur de esse essentiæ,conceditur maior:& per consequens ꝙ humanitas in illo casu retineret esse quod ante habebat.Si vero loquamur de esse existentiæ : dico quòd amissio talis esse potest contingere dupliciter.Vno modo propter deperditionem nouæ formæ & propter motum Physicum:& sic conceditur maior, in quo sensu humanitas Christi sibi derelicta non desineret habere esse quod ante habebat. Alio modo aliquid deperdit esse,quod ante habebat,quia nō trahitur ad esse alicuius dignioris, ad quod ante trahebatur. & sic negatur maior.hoc autem modo est in proposito.

Secundò, si in Christo est tantum vnum esse : quia ibi est tantum vnum suppositum:ergo in tribus personis diuinis sunt tria esse:quia sunt tria supposita:quod tamen negatur.

Respondeo. negatur consequentia. cuius ratio est : quia personæ diuinæ sunt relatiuæ,& esse est absolutum : & maximè esse diuinum.magis autem rationi consonum est quòd in vno absoluto fundentur plures relationes : quā quòd plura esse absoluta realiter distincta & pro se subsistentia fundentur in vno supposito relatiuo.

Contra eandem arguit Io.de Neapoli,†primò.Humana natura in Christo habuit maximam hominis perfectionem:sed actualis existentia est homini perfectio.ergo. *Io.de Neapo.in quil.*

Respondeo.dico primò,quòd similiter posset argui, quòd humanitas in Christo habuerit proprium suppositum.

Dico secundò,quòd esse non est maxima perfectio, alioquin esset fœlicitas.

Dico tertiò,ꝙ habuit omnem perfectionem,quæ est propria naturæ : non autem quæ est propria personæ : cuiusmodi est esse.

Dico quartò,ꝙ habuit omnem perfectionem quæ conuenit humanæ naturæ,

turæ, vt distinguitur à qualibet alia natura, sicut est risibilitas, rationalitas, & huiusmodi. non autem accepit omnem perfectionem, quæ conuenit homini, vt conuenit cum aliis naturis, & huiusmodi est personalitas, & suppositatio, & subsistentia.

Secundò. quantitas in eucharistia existit per illud esse par quod existebat, quando erat in substantia panis: ergo natura humana in Christo per idẽ existit, per quod existeret, si esset in seipsa. tenet consequentia, quia sicut quantitas naturaliter est in supposito alterius naturæ, & naturaliter est per se. sic contra est in proposito.

Respondeo. negatur consequentia: quia natura humana in Christo se habet per modum partis, vel formæ vel naturæ substantialis. pars autem & forma & natura nunquam existit nisi per esse totius, vel compositi, vel suppositi. non sic autem est de accidentibus.

DIST. VII. ET VIII.

IN 7. & 8. di. quęritur. Vtrum in Christo sint duæ filiationes.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. In Christo est tantum vna filiatio realis. Hanc probat. 3. parte q. 45. ar. 5. ex hoc ꝙ supositum filij nõ est capax realis filiationis temporalis: nam filiatio directè respicit personam. natura autem humana in Christo non habet propriam personam. Cum enim in supposito Christi æterno sit tantum vna realis filiatio: si essent ibi plures hoc esset per aduentum nouæ realis filiationis. Si autem illa adueniat, nõ potest recipi, nisi aut in supposito æterno, aut in natura humana. non in supposito æterno: quia secundum se non est capax accidentium. non in humanitate: quia non est suppositum: omne autem subiectum realis filiationis est suppositum.

Sco. hic. di. 8. q. 1. Contra arguit Sco. † primò. In patre sunt plures relationes reales, quibus refertur ad filium & Spiritum sanctum. ergo non obstãte vnitate suppositi possunt esse etiam in Christo.

Respondeo. dico primò, ꝙ præcisa ratio quare in Christo non sint plures filiationes reales: non est quia non sint ibi plura supposita, sed quia diuinum suppositum non est capax nouæ filiationis realis.

¶ Dico secundò, ꝙ in Christo est alia filiatio à filiatione æterna, qua dicitur filius virginis. sed illa filiatio nõ est realis, sed rationis tantum. cum quo tamen stat, quod dicitur realiter filius virginis. Tum quia mater habet ad ipsum relationem realem maternitatis. Tum quia ipse realiter terminat per reale fundamentum quod est ipsa humanitas à matre accepta. & per reale suppositũ illam maternitatem.

Dico tertiò, quòd in Christo licet sit tantum vna realis filiatio, sunt ei plures relationes reales. Refertur enim ad matrẽ reali relatione producti ad producens. Cuius ratio est: quia tantũ suppositum est capax filiationis. humana autem natura in Christo non est suppositum. Esse autem productum vel genitum non conuenit tantum supposito: sed etiam naturæ. nã albedo est producta. & in hoc decipitur Sco. & multi alij, putantes hanc consequentiam valere. in Christo sunt plures relationes reales contra plures filiationes.

Secudò in Christo sunt plures origines cum sit originatus æternaliter à patre, & ex tempore à matre: ergo & plures filiationes. tenet consequentia: quia plurificatis fundamentis, plurificatur relatio. origo autem passiua est fundamentum filiationis.

Respondeo. concedo quòd sunt in Christo duæ filiationes, quarum tantũ vna est realis, & altera rationis. nõ propter defectum originis: sed quia non est ibi suppositum capax, vt dictum est.

Dico secundò, quòd nũquam ad originem sequitur realis filiatio, nisi quando natura accepta per originem constituit proprium suppositum, quod non conuenit naturæ humanæ in Christo.

Tertiò in Christo erant plures operationes reales: ergo & plures relationes. tenet consequentia: quia magis operationes sunt suppositorum, quàm relationes.

Respondeo, quòd sunt in Christo plures relationes reales, non tamen filiationes. negatur etiam consequentia:

quia licet tam filiatio quàm operationes conueniant tantum suppositis, vt quibus:quia tãtum suppositum agit,& dicitur filius.est tamen duplex differẽtia.prima quia propriũ & adęquatum subiectum operationis non semper est suppositum:imo aliquando potest esse pars integralis vel essentialis vel potentialis suppositi:vt patet de volitione & de operatione,qua aliquis scribit.secus est de filiatione cuius subiectum semper est suppositum.Secunda differentia est,qa licet actio principaliter attribuatur supposito:tamen quãdoque minus principaliter attribuitur parti, sicut ꝙ oculus videt,& voluntas vult.secus est de filiatione:quia nulla pars etiam secundariò potest dici filius vel filia.

Quartò si Christus genuisset duos filios,habuisset duas paternitates:ergo cum sit genitus à duobus. & distinctè habet duas filiationes.

Respondeo.negatur antecedẽs:quia pater eadẽ paternitate refertur ad omnes filios,quos habet.

Contra ex hoc sequitur, ꝙ idem simul maneat,& non maneat.sed hoc est ponere contradictoria simul:ergo: antecedens probatur.remoto termino,remouetur relatio.sed destructo vno filio destruitur terminus paternitatis:ergo ipsa destruitur, & per se adhuc manęt ad alios filios:ergo.

Respondeo. negatur consequentia: quia quandiu est aliquis filius,in patre manet paternitas, licet non respiciat omnem terminum,quem ante respiciebat:de hoc dictum fuit in primo,distinctione 30.

Contra eandem arguit Aureolus.In Christo sunt duæ natiuitates reales:ergo & duæ filiationes reales. antecedẽs est Dama.li.3.ca.53 consequẽtia probatur.Natiuitas passiua & filiatio sunt idem realiter:ergo si duę generationes, & duæ filiationes:consequentia patet. antecedens probatur à coniugatis. Nã idem est esse genitum & esse filium.ergo idem est generatio & filiatio.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem negatur antecedens. Ad probationem similiter negatur antecedens.Si enim accipiatur esse genitum pro actualiter generari,constat ꝙ antecedens est falsum. nam puer quinque annorum,est filius:non tamẽ actu generatur.Si vero accipiatur esse genitum pro habuisse generationem, similiter est falsum.nam Abel habuit generationem,non tamen est filius: quia non habet patrem.

¶Ex quibus sequitur, ꝙ generatio passiua & filiatio distinguuntur sicut etiã generatio actiua & paternitas.imo paternitas fundatur super potentia generatiua,vt genuit de pręterito:ita ꝙ generatio est ei ratio fundandi.vel vt dicit S.D. tertia distinctio. octaua quæstione prima articu. quinto. paternitas fundatur super quodam in patre derelicto ex generatione.quæ respectus est ipsamet paternitas. sed vt est accidens inhęrẽs subiecto,fundat: & vt est relatio, fundatur.

Primus tamen modus dicendi magis est cõformis S.D.in aliis locis. Multa alia dicit Aureolus, quibus tantum concludit in Christo esse duas filiationes.sed nunquam etiã apparenter probat ꝙ vtraque sit realis.

Contra eandem arguit Duran.† primò.Si humanitas dimitteretur à verbo, ipsa referretur ad matrẽ filiatione reali.ergo & modo refertur. tenet consequentia. quia ex tali dimissione nulla fieret in ea mutatio.ergo nullum nouũ accidens acquireretur. *Durand. hic.q.3.*

Respondeo. negatur consequentia. fieret enim mutatio in illa natura:quia nouum esse & nouum suppositum acquireret.

Secundò.Supposito diuino aduenerunt alia accidentia ex tempore. vt albedo,quantitas,&c.ergo & filiatio realis potuit aduenire.

Respondeo. negatur consequentia: quia suppositum æternum secundum se non est capax alicuius accidentis, nisi pro quanto natura ei vnita capax est:ipsa autem est capax accidentis absoluti.non autem filiationis est capax: licet sit capax multorum aliorum respectuum.

Tertiò.quando causa realiter refertur ad effectum:etiam econtra refertur effectus realiter ad causam. sed beata virgo, quæ est causa filij, refertur ad eum reali maternitate.ergo.

Respondeo. negatur maior. quando effectus non est capax cuiusmodi est natura humana in Christo respectu filiationis realis.

DIST.

DISTINCT. IX.

N nona dist. quæritur. Vtrum humanitas Christi sit adoranda adoratione latriæ.

PRO quæstione hac prima cóclusio. Humanitas Christi est adoranda adoratione latriæ. sed tamen ipsa non est ratio talis adorationis. Hãc ponit Sanct. Do. 3. q. 25. ar. 2. Et præsenti dist. ar. 2.

Scot. hic. q. 1. Contra secũdam partem conclusionis arguit Sco. † Illa est ratio adorationis latriæ per quam alicui cõuenit summum dominium. sed ratione humanitatis conuenit Christo summum dominium. ergo maior patet. minor probatur. quia dicit apostol⁹, Empti estis precio magno. ergo ideo sumus serui, quia redempti. & ipse dominus quia redemit. ratio autem redemptionis est humanitas. ergo.

Respondeo. dico primò, ꝙ fundamentum summi dominij ex se conuenit deo. licet dominium non ponatur in actu, nisi posita creatura.

¶ Dico secundò, quòd tãta ratio dominij conuenit deo ratione redemptionis, sicut ratione creationis: quia iustificatio impij, vt dicit S. Doc. prima. 2. q. 73. infert tantum bonum creaturæ: sicut creatio bonorum purè naturalium.

¶ Dico tertiò, ꝙ minor argumenti est falsa. primum enim principium redemptionis est tota trinitas, & non humana natura: vt dicit S. Doct. 3. quæst. 48. ar. 5. & 6. licet humanitas fuerit instrumentum redemptionis. id autem quod est ratio adorationis latriæ est primaria ratio dominij, & creationis, ac redemptionis.

CONCLVSIO II. Imago Christi adoranda est adoratione latriæ. Hanc ponit 3. q. 25. 3. Et hoc quòd idẽ est motus in imaginationem, vt imago est. & in rem, cuius est imago.

Durand. hic. q. 2. Contra arguit Durãdus. † imago, & imaginatũ semper sunt distincta secundum rem, & cõceptus. ergo honor, qui attribuitur imaginato non debet attribui imagini.

Respondeo. primò negatur secunda pars antecedentis, quia cum anima apprehẽdit imaginem vt imago est, id est in ordine ad imaginatum apprehendit vtrunque vnico conceptu. & quandoq; ea quæ dicuntur de vno eorum dicuntur etiam de alio. vnde dicit S. Doct. de veri. q. 10. 8. quòd ideo omnis creatura dicitur esse vita in deo. quia similitudo & idea creaturæ est vita in deo.

Dico secundò quòd reuerentia, quæ exhibetur imagini vt est imago, non sistit in ea: sed refertur ad rem, cuius est imago. & sic adorare crucem, est adorare Christum, vt est crucifixus propter nos, ita ꝙ Christus, & crux sunt vnum totale obiectum adorationis: & eius ratio non est crux, sed diuinitas.

Contra eandem arguit Henricus quolibet 4. Dei nulla est imago. ergo non est adoranda. *Hẽricus.*

Respondeo, ꝙ licet dei vt deus est non sit imago: tamen dei, vt est humanatus, est imago: quæ est adoranda vt diximus.

Contra eandem arguit Holcoth super librum sapientiæ. le. lxx. tribus rationibus, tum quia latria debetur soli deo. sed imago non est deus. tum quia imago est creatura. ergo non debetur ei latria. tum quia qui adorat quicquã adoratione latriæ: confitetur illud esse deum. ergo.

Respondeo ad ista simul, ꝙ adoratio latriæ conuenit primò, & per se tantum deo, in quo est causa talis honoris. sed per accidens potest conuenire creaturæ in ordine ad deum: non vt seorsum à deo adoretur: sed simul cũ deo: quia est ratio adorationis.

CONCLVSIO III. Crux Christi est adoranda adoratione latriæ. Hanc ponit vbi supra eadem ratione.

Contra arguit Durandus. † vnica ratione, quòd crux inquantum est quædam res non est adoranda adoratione latriæ, quod conceditur. *Durand. vbi suprà ad 3.*

DISTINCTIO. X.

N distin. 10. quæritur. Vtrum Christus inquantum homo sit persona diuina.

CONCLVSIO I. Ista propositio, Christus secundum ꝙ est homo est deus, est in vno sensu vera, & in alio falsa: magis tamen est dicenda falsa quàm vera. Hanc ponit S. Doct. 3. q. 16. ar. 11. & declarat. Nam si ly inquantum, reduplicat naturam: est falsa: quia humana natura est distincta à diuina. Si vero reduplicat suppositũ:

est vera. nam suppositum: humanæ naturę in Christo est persona diuina: quia tamen potius reduplicat naturā, quàm suppositum. ideo potius dicitur falsa quàm vera. Idē tenet pręsenti dist. ar. 1.

CONCLVSIO II. Ista propositio. Deus secundum ꝙ homo est persona aut hypostasis, vel res naturæ, in vno sensu est falsa & in alio vera.

Hanc ponit 3. q. vbi suprà. artic. 12. Si enim sit sensus, quòd suppositum humanæ naturę in Christo est persona filij, sic est vera: Si vero sit sensus, quòd natura humana subsistat in aliqua persona, sic est etiam vera. Si autē sit sensus, quòd humana natura in Christo habeat propriam personalitatem: sic est falsa.

CONCLVSIO III. Qualibet istarū est simpliciter vera. Christus secundum ꝙ iste homo est deus. Christus secundum quòd iste homo est persona.

Hanc ponit 3. dist. 4. quæst. 1. artic. 1. & arguit sic. Ad veritatē ꝓpositionis reduplicatiue sufficit, ꝙ prædicatum per se cōueniat ei quod reduplicatur. subiecto autem conueniat simpliciter. sed in illa Christus secūdum, ꝙ est iste homo est deus huiusmodi. nam prædicatum per se conuenit huic, quòd dico iste homo, per quod demonstratur diuinum suppositum. ergo.

Durand. hic. q. 1. Contra arguit Durandus. † primo. In illa propositione, ly iste demonstratur diuinum suppositum: non materialiter: sed formaliter, scilicet vt habet humanitatem. ergo illa propositio est falsa. tenet consequentia. quia in omni reduplicatiua vera natura, quæ reduplicatur, debet esse præcisa causa inhærentiæ prædicati ad subiectum. humanitas autem non est ratio, ꝙ hoc prædicatum deus conueniat supposito diuino. antecedens patet. quia ly iste non demonstrat diuinum suppositum, nisi ex additione huius nominis homo. ergo.

Respondeo. primò negatur antecedens. licet enim in illa Christus inquantum homo est deus, suppositum diuinū importetur formaliter per hoc nomen homo. tamē ista. Christus inquantum hic homo, est deus, demonstratur materialiter diuinum suppositum. Cuius ratio est, quia cum pronomen significet puram substantiam sine qualitate, id est suppositū sine expressione quidditatis. nam cum dico iste currit: non exprimitur: quid sit illud quod currit, vtrum homo, vel lapis. ideo eorum additio ad nomina concreta trahit ea ad standum pro supposito potius quàm pro natura: & magis materialiter quā formaliter, quantumcunque reduplicatio cadat super aggregatum ex nomine demonstratiuo, & nomine concreto. vt innuit S. Doct. 3. par. q. 16. ar. 4.

Dico secundò, ꝙ non oportet, ꝙ illud quod reduplicatur sit ratio inhærentiæ prædicati ad subiectum secundum se totum. & ideo dato ꝙ hoc cōplexum: iste homo, teneretur formaliter in illa propositione: non tamē oporteret quòd omnis forma importata ꝑ hoc cōplexum sit causa talis inhærentiæ. puta forma importata per ly iste quæ est proprietas constitutiua filij: & humanitas importata per ly homo. prima tamen responsio est melior, scilicet quòd stet materiailter, & non formaliter vt dicit S. Doct. 3. dist. 4. quæst. 1. ar. 1. q. 2. Ad probationē antecedentis negatur assumptum. quia ly iste de se demonstrat indifferenter quodlibet suppositum ad placitum loquētis. nec iste terminus homo habet, ꝙ supponat discretè pro filio dei, nisi ex additione pronominis.

Dico tertiò, quòd in illa propositione denotatur ratione reduplicationis, ꝙ hoc prædicatū deus conuenit Christo ratione suppositi demonstrati per hoc pronomen iste.

Secundò. Si implicatio cadit sub reduplicatione dicente causam: oportet, prædicatum insit subiecto ratione omnium prædicatorum. Vnde sicut hæc est vera, iste homo est persona. ita & hęc homo est persona etiam pro Christo. ergo similiter si est falsa. Christus secundum quòd homo est persona. cadē ratione illa erit falsa Christus secundū, quòd iste homo est persona.

Respondeo. negatur antecedēs. quia licet ad veritatem reduplicatiuę requiratur ꝙ prædicatū verificetur de qualibet parte complexi reduplicati, vt argumentū probat. non tamen oportet, ꝙ de qualibet verificetur cum illa additione, inquantum huiusmodi siue per se: sicut licet ad veritatem istius homo inquantum albus, est visibilis requiratur hominem esse visibilem & album

bum esse visibile non tamen oportet quod ista sit per se: homo est visibilis: sicut illa album est visibile. Similiter in proposito vtraq; istarum est vera. Iste est persona: homo est persona: sed prima est vera per se. secunda autem non, vt dicit S. Doct. 3. di. 4. q. 1. art. 2. quæst. 1. ad secundum.

DISTINCT. XI.

IN dist. 11. quæritur. Vtrũ ista sit concedenda sine quacunque determinatione. Christus est creatura, Christus incœpit esse.

CONCLVSIO. I. Non est absolutè & sine determinatione concedendum, quòd Christus sit creatura. Hanc probat S. D. 3. par. q. 16. art. 8. Ex hoc, quòd videretur fauere hæresi Arrianorum, qui dicunt filium minorem esse patre: etiam ratione diuinæ personæ, & esse creaturam. In tertio autem dist. præsenti. sic arguit. Id quod subsistit per esse increatum non potest dici creatura. sed Christus subsistit per esse increatum. ergo. Et ad maiorẽ notitiam sciendum est vt dicit. 3. parte vbi supra, quòd ea de quibus non potest esse suspicio quòd conueniant diuinæ personæ secundum seipsam, possunt simpliciter dici de Christo ratione naturæ humanæ: vt esse mortuum: esse passum. Ea autem de quibus potest esse suspicio, ꝙ conueniant ratione diuini suppositi: non debent dici de eo sine determinatione: vt esse creatum. Sicut etiam simpliciter dicimus hominem esse crispum absque determinatione: quia crispitudo est nata conuenire tantum parti & non toti. non autem dicimus AEthiopem esse album simpliciter: sed secundum dentes: quia albedo nata est esse in aliis membris quàm in dentibus.

Contra istam conclusionem arguit Durandus: † primo Christus dicitur simpliciter esse natus vel genitus. ergo potest dici simpliciter esse creat⁹. antecedens, patet consequentia probatur. quia sicut esse genitum est natum conuenire naturæ & supposito: ita & creari. *Durand. hic. q. 1.*

Respondeo. negatur consequentia. quia nasci vel generari aliter respicit naturam quam creatio: quia terminus creationis propriè est esse quod respicit suppositum. terminus vero natiuitatis est ipsa forma. licet enim tam generari quam creari sit ipsius suppositi vt quod tamen nasci, & generari non conuenit supposito nisi ratione naturę. creari vero ratione ipsius esse. & quia Christus nullum nouum esse existẽtiæ accepit in sua incarnatione: accepit tamen nouam materiam. ideo potest simpliciter dici natus & non creatus. ipsa vero humanitas creata est & non nata.

Secundò. Illæ partes scilicet capilli & dentes non prædicantur substantialiter de toto. natura autẽ humana prædicatur substãtialiter de Christo ergo. illa similitudo non est ad propositum.

Respondeo. negatur consequentia: quia similitudo tenet quantum ad hoc quòd proprietas partis non denominat totum absolutè: quando talis proprietas potest conuenire toti & parti: licet natura humana in Christo non sit proprie pars: vt dicit S. Do. 3. dist. 6. q. 2. art. 3. ad. 2.

Tertiò arguit contra conclusionem, Omne factum est creatum propriè & absolutè: sed Christus absolutè dicitur factus. ergo & creatus: maior nota. minor probatur. Omne quod simpliciter dicitur genitum: dicitur etiam simpliciter factum. cum generari sit fieri, sed Christ⁹ dicitur simpliciter genit⁹. ergo.

Respondeo. negatur minor. vt dicit S. Do. 3. di. 7. q. 2. ar. 1. Ad probationem negatur maior. nam generari simpliciter non est simpliciter fieri, quando per talem generationem nullum nouum suppositum cõstituitur sicut est in proposito. generatio ergo Christi dicitur generatio simpliciter, quia per eam acquiritur noua forma. nõ tamen dicitur simpliciter factio, quia non acquirit nouum esse, nec nouum suppositum.

Contra eandem arguit. Scotus. † primo. Quicquid habet nõ esse prius esse est creatum. sed Christus fuit huiusmodi cum sit mortuus. ergo. *Scot. hic. q. 1.*

Respondeo. negatur minor. quia sicut per assumptionem naturę humanę Christus nullum esse acquisiuit: ita per mortem nullum esse amisit, sed illud esse post mortem non erat quidem esse humanũ, quia pro tũc nullũ respectum habebat ad humanitatẽ, cũ ipsa nõ esset propter separationẽ animæ à corpore.

Secũdo. Christus dicitur simpliciter mortalis, ergo dicitur simpliciter creatus

tus antecedens patet, quia dicitur absolutè quòd est mortuus, consequentia patet, quia immortale & increatum idẽ sunt, & similiter mortale & creatũ.

Respondeo. negatur consequentia, nam mors est proprietas partis in Christo scilicet corporis: & ratione huius dicitur de toto sine determinatione: creati autem natum est cõuenire toti sicut parti. nam & Sortes creatur: & humanitas eius creatur.

Tertiò. Sicut repugnat naturæ diuinæ creari, ita repugnat naturæ humanæ creare. ergo si non põt Christus dici creatura: nec poterit dici creator.

Respondeo. negatur consequentia. quia licet repugnet humanæ naturæ creare: non tamen repugnat cuilibet supposito eius puta Christo. Creari autem repugnat non tantum naturæ diuinæ: sed etiam cuilibet supposito eius. Dico tamen quòd aliquando doctores vt Augu. Hiero. & Damascenus dicunt Christum esse creaturam. sed subintelligenda est determinatio scilicet quòd est creatura, inquantum homo, non autem absolutè & simpliciter.

CONCLVSIO II. Ista propositio non est simpliciter concedenda. Christus incœpit esse. Hanc probat. S. D. 3. q. 16. 3. Et præsenti dist. quia sensus esset quòd filius Dei incœpit esse: nam ly Christus stat materialiter, id est, pro supposito: & non formaliter cum sit à parte subiecti.

Contra rationem arguit Durandus † primo. Licet terminus à parte subiecti stet materialiter: tamẽ si dicat duas naturas aliquid potest ei attribui ratione vtriusque. dicimus enim quòd album disputat, & hoc conuenit subiecto ratione suppositi, & dicitur quòd album disgregat, & hoc ei conuenit ratione formæ. sed Christus dicit duas naturas. ergo cum dicitur quòd incœpit esse, hoc est verum ratione alterius istarum naturarum.

Durand. in 2. dist. 12. q. 1.

Respondeo quòd licet multa prædicata possint verificari de aliquo subiecto ratione formæ, vt in illa album disgregat, hoc tamen non est in proposito: propter duo. Primo: quia disgregare non est natum conuenire alicui supposito secundum se: sed tantum ratione albedinis. incipere autẽ esse est natum conuenire non tãtum formę sed etiam supposito. Secũdo quia disgregare non includit in suo significato negationem alicuius ꝙ per se cõueniat supposito albedinis: incipere autẽ esse includit negationem alicuius, ꝙ per se conuenit supposito naturæ humanæ in Christo, scilicet non semper fuisse.

Contra eandem arguit Scotus. † Ad hoc quòd dicatur incipere esse id, quod dicit aggregatum per accidens, sufficit alterum eorum de nouo incipere esse. Illa enim est vera, album incipit esse. dato quòd res subiecta albedini antè fuerit, dummodo albedo incipiat in ea esse, sed ly Christus dicit aggregatum per accidẽs: ergo ad hoc, quòd dicatur incipere esse, sufficit naturam humanam de nouo habere esse.

Scot. hic, q. 3.

Respondeo. negatur maior. Illa enim album incipit esse nunquam est vera nisi res alba nouiter fiat: quia ly album licet significet albedinẽ: tamẽ supponit tantum pro subiecto. negatur etiam minor: quia natura humana & diuina non sunt per accidens vnitæ in Christo: sed substantialiter & in vno esse, vt in superioribus dictum est.

DISTINCT. XII.

IN dist. 12. quæritur Vtrum Christus potuerit peccare.

PRO quæstione hæc est prima conclusio. Similiter loquendo Christus nullo modo potuit peccare. Hanc sic probat præsenti dist. q. 2. 1. Actiones sunt suppositorum. sed peccare est agere, ergo. Si dicitur quòd Christus potuit peccare: sequitur quòd diuinum suppositum potuit peccare.

Contra rationem arguit Durandus. † Si peccatum factum à natura humana Christi imputaretur diuino supposito, aut hoc esset, quia diuinum suppositum naturam moueret ad illũ actum: aut quia deberet prohibere, & nõ prohiberet. non primũ, quia mouere creaturam est commune toti trinitati. ergo defectus sequens talem motionem nõ plus imputatur vni personæ diuinæ quàm alteri. non secundum, quia Deus instituit naturam humanam liberi arbitrij. ergo non tenetur eam impedire ab agendo, quicquid vult. & si non impedit non est malum.

Durand. hic. q. 2.

Confirmatur. Si diuinum suppositum assumpsisset naturam ignis, non teneretur eã impedire, quin indifferenter

ter combureret.ergo & in proposito.

Respondeo.negatur maior.sed huius ratio est,quia natura assumpta trahitur ad esse personæ assumentis.non sic autem trahitur ad esse personæ non assumentis,sicut nec trahitur ad esse diuinæ personę,natura non assumpta.Et ex hoc persona assumens concurrit ad actionem naturæ assumptæ non solum vt mouens:vel vt non prohibens.sed vt eliciens actionem principaliter. cum etiam principaliter ei conueniat esse:& ideo si aliqua operatio Christi esset vitiosa,ei principaliter imputaret᷑ tāquam principali agenti.

Ad exemplum de igne assumpto dicitur,ꝙ actio ignis non indiget regula eo modo,quo operatio liberi arbitrij, in quo potest esse culpa & meritum. De his loquitur S.D.3. distin.23.articu.primo.

SECVNDA ratio pro conclusione.Operatio instrumenti attribuitur principali agēti,sed humanitas in Christo erat instrumentum diuinitatis.ergo si peccaret,illud peccatum attribueretur diuinitati.

Contra arguit Durandus. quia licet de facto humanitas fuerit instrumentum:potuit tamen assumi : ita ꝙ nō esset instrumentum. ergo tunc si peccaret, hoc non attribueretur diuinitati.

Respondeo,ꝙ impossibile est, humanam naturam vniri diuino supposito secundum esse,quin sit eius instrumentum:fuit tamen specialius instrumentum verbi quàm aliarum personarum, non quia specialius ab eo moueretur: sed quia tracta erat ad esse personale ipsius verbi:quamuis dici posset ꝙ mouebatur à verbo motione efficiētis proximi & ab aliis personis motione efficientis primi.

Dico secundò, ꝙ Deum quouis modo peccare posse est impossibile.& hoc dicere,est hęreticum:& contra hoc dicentes,cuiusmodi est Durandus,magis disputandū esset igne quàm verbis:qui etiam dicit , ꝙ possibile est Deum esse damnatum:quia posset assumere naturam damnatam.hoc nefarium est:quia natura damnata dicit naturam simul cum culpa propter quam est damnata. quam culpam Deus assumere non potest.

Contra conclusionem arguit.Si natura humana esset assumpta sine gratia, potuisset peccare:ergo possibile est Christum peccare.consequentia patet. antecedēs probatur.talis natura sic assumpta nullum actum primum perfectiorem haberet quàm natura non assumpta:ergo sicut illa posset peccare: ita & ista.

Respondeo.negatur antecedens. Ad probationem similiter antecedēs:quia natura assumpta haberet saltem esse diuini suppositi:licet non haberet gratiā.

DISTINCT. XIII.

IN dist.13.quæritur. Vtrū anima Christi habuerit gratiam formaliter & actu infinitam.

CONCLVS. I.

In anima Christi fuit gratia habitualis. Hanc sic probat S.D.3:qō. 7.1. Omne quod perficit formaliter animam in esse spirituali ad eliciendum operationes excedētes naturalem facultatem eius, est gratia habitualis:sed in anima Christi fuit aliquid tale.ergo.

CONCLVSIO II. Gratia Christi fuit,& est aliquo modo infinita.Hanc probat vbi suprà.art.11.Et pręsenti distin.quæst.1.art.2.quæstio. 2.Et de veri.q.29.artic.3.Omnis forma aliquo modo illimitata est , aliquo modo infinita : sed gratia animę Christi fuit huiusmodi. ergo. maior patet. minor probatur.Vbi sciendum,ꝙ prędicta gratia fuit & est finita secundum essentiā, cum sit quoddam accidēs : est etiam finita secūdum esse,cum sit in alio subiectiuè.Sed est infinita tripliciter. Vno modo propter coniunctionem cum diuino supposito.nam actus , quos Christus mediante ea elicit,non solum sunt actus hominis,sed etiam Dei.Alio modo quantum ad effectum : quia potest Christus per illam gratiam operari redemptionem infinitorum hominum. Tertio quantum ad rationem gratiæ. Sicut enim calor separatus ab omni subiecto,esset infinitus , quò ad rationem caloris.ita gratia Christi est infinita,quò ad rationem gratię:quia quicquid pertinet ad perfectionem gratiæ, fuit in Christo.Cum enim infinitis modis potest considerari perfectio alicuius,quantum ad gratiam nullus eorum defuit Christo.

Aureol. Contra arguit Aureolus.primò.† Si sic ergo Deus ab illa gratia potest remouere aliquem gradum finitum,& residuum adhuc erit infinitũ.infinito autem non potest fieri additio, & per consequens Deus non poterit restituere illum gradum ablatum. sed ista omnia sunt falsa.ergo & conclusio,ex qua sequuntur.

Respondeo.primò negatur prima sequela:quia formæ non remittũtur per subtractionem alicuius partis formæ à forma,vt dictum fuit.1.dist.17.

¶Dico secundò,ꝙ hoc etiã admisso, Deus posset illũ gradum reddere sicut etiam infinitę multitudini partiũ proportionabilium alicuius continui põt fieri additio & subtractio: nec est impossibile ꝙ infinito addatur aliqua pars quæ non se habeat ad ipsum in certa & determinata proportione,vt dictũ fuit in 1.q.2.

¶Dico tertiò,ꝙ argumentum nõ est ad propositum:quia nõ dicimus,ꝙ gratia sit infinita intensiuè aut quo ad esse,vel actuationem subiecti,sed solum quo ad illimitationem rationis gratiæ. hoc enim modo possunt esse infinita etiam ea,quę participantur ab aliquo subiecto.

Secundò gratia Christi potuit augeri in infinitũ.ergo non fuit infinita.consequentia patet. antecedens probatur. tum quia forma respiciens potentiam sine aliqua dispositione potest ab illa potentia recipi secundum omnem gradum.sed gratia hoc modo respicit animam.ergo.

Respondeo.negatur antecedens.loquendo de augmento,quantum ad rationem gratiæ.Ad probationem negatur maior,non solum de tali augmento:sed etiam absolutè:alioquin aër posset naturaliter recipere infinitũ lumen, cum respiciat ipsum absq; omni dispositione.

¶Dico secundò,ꝙ licet in quolibet viatore possit augeri gratia, quantum ad esse perfectius in subiecto. hoc tamen non potest esse in beatis de potentia Dei ordinaria:licet esse possit de potentia absoluta:quia capacitas subiecti ad talem formã est obiectiualis,& nunquam potest impleri totaliter, & talis capacitas dicit non repugnantiam animæ ad recipiendum quicquid Deus potest velle eam recipere.

Contra eãdem arguit Duran.†duobus mediis ꝙ gratia Christi est finita quantũ ad esse,qđ gratis concedimus. *Duran. hic.q.1.*

Contra eandem arguit Adam,ꝙ data quacunque forma intensibili, Deus potest facere maiorem,quod etiã conceditur,quantum ad esse: sed non quo ad rationem talis formę.hoc autẽ probat vnico medio.

Contra eandem arguit Gerard.O donis ad idem propositum,sicut & prædicti tribus mediis.Et Ocham vnico medio quę omnia ità pręcisè soluuntur sicut argumenta.Aureoli.

DISTINCT. XIIII.

IN distin.14. quæritur primò. Vtrum anima Christi sit sciẽs formaliter scientia increata.

CONCLVSIO I.

Anima Christi non potest esse formaliter sciens scientia increata,tanquã actu secundo.Hanc sic probat de veri.q.20. ar.1.Et 3.par.q.9.ar.1.Tantũ repugnat diuinę essentię esse formaliter notitia intellectus creati:quantum repugat ei esse vitam qua corpus formaliter viuat. sed secundum ei repugnat,ergo & primum.maior probatur.quia plus ei repugnat esse formam accidentalem quã essentialem.minor patet.vt ibi diffusè deducit contra Apollinarem & Armonium.

Contra arguit Io.de Ripa Transonũ, primò.Essentia diuina potest vniri intellectui,vt species intelligibilis, sicut etiam dicit S.D.4.sen.dist.49. ergo potest ei vniri vt intellectio.maior patet ex dictis S.D.& etiam quia quælibet pars imaginis potest beatificari,sed memoria intellectiua est pars imaginis:ergo potest beatificari.sed memoria non est nisi conseruare species:ergo conseruat diuinam essentiam per modum speciei alioquin non beatificaretur. *Io de Ripa.*

Respondeo primò, negatur consequentia:quia oportet intellectionem aut esse idem cum intellectu, quæ ea intelligit sicut est in Deo:aut esse productam ab intellectu,sicut est in omni intellectione creaturæ. diuina autem essentia nõ potest esse producta ab intellectu creato:& ideo non potest esse eius intellectio,Speciem aũt non oportet esse idem cum intellectu,nec oportet,ꝙ ab eo producta sit.nec etiã oportet

tet ꝙ inhęreat intellectui. quod patet. nam essentia angeli se habet respectu intellectus angelici loco speciei intelligibilis, dum Angelus intelligit seipsum: & tamen non inhęret intellectui angelico, sed econtra. oportet tamen, ꝙ actus intelligendi producatur ab intellectu mediante specie: quia ex intellectu & re intellecta fit vnũ principium productiuum intellectionis: vt dicit S.Doct. de veri. quæst. octaua. ar. 6.

¶Dico secundò, ꝙ licet diuina essentia non possit fieri vnum cum intellectu creato, vel ei vniri in essendo: potest tamen ei vniri in intelligẽdo. Et huius ratio est, quia forma per se subsistẽs, quę est suum esse potest esse actus primus ipsius intellectus: vt dicit S.Do. tertio contra.ca.49. Illę autem, quę nõ sunt suum esse & per se subsistunt non possunt vniri intellectui, vt actus primus: nisi fortè illi intellectui, cui vnitur in esse reali, & suppositaliter. quod dico: quia cum angelus intelligit se sua essentia, vnitur eius intellectui vt forma. nulli tamen alteri vniri posset sicut potest essentia diuina.

¶Dico tertiò, ꝙ essentia diuina dicitur se habere ad intellectum creatum, vt forma, prout illud dicitur se habere ad aliud, vt forma, quod est actus alius eo in eodem susceptiuo: & ambo concurrunt ad eundem effectum sicut lux dicitur esse forma colorum intentionalium, quæ sunt in medio; quia vtrũque est in diaphano, & lux est actualior specie coloris; & ambo concurrũt ad mouendum potentiam visiuam. ita in proposito intellectus recipitur in essentia animæ. & similiter diuina essentia, inquantum inhabitat animam, quæ diuina essentia est actualior intellectu: & ambo concurrunt ad actum intelligendi: ideo essentia diuina dicitur esse forma intellectus creati, quia fiunt vnum intelligendo: sed non in essendo. nec tamen sequitur quòd memoria intellectiua plus eleuetur quàm intellectus, licet diuina essentia nõ sit intellectio intellectus & sit species memorię: quia sicut vnitur memorię vt teneatur, ita vnitur intellectui concurrendo cum eo ad actum visionis.

Secundo arguit, ꝙ licet diuina essentia non possit esse intellectio informãs intellectum creatum: potest tamẽ esse eius intellectio ipsum immutans. tum quia forma quæ potest vitaliter immutare aliquam potẽtiam, potest vitaliter immutare omnem potentiam vitalem. ergo cum diuina essentia sit intellectio diuini intellectus: potest esse immutare intellectum creatum, quæ est potentia vitalis. Tum quia diuinum esse est quo formaliter aliqua creatura subsistit, vt patet de Christo: ergo diuina intellectio potest esse, qua formaliter creatura intelligit.

Respondeo. negatur maior. nam species quæ sunt in imaginatiua hominis nõ possent immunitare imaginatiuam asini: nec species intellectus angelici intellectum humanum.

¶Dico secundò, ꝙ intellectio nõ immutat potentiam: sed est ipsa immutatio: licet species immutet; & ideo iste loquitur impropriè.

¶Ad secundum negatur consequentia: quia intellectio nulli potentiæ conuenit, nisi cui inhęret realiter, non sic est de esse diuino, quod potest alicui cõmunicari, non tanquam per ipsum formaliter subsistenti, sed quasi coëxistenti diuino supposito.

¶Dico tertiò, ꝙ diuina intellectio cum sit infinita, & sit secundus actus, non potest aliquid immutare nisi infinitè. intellectus autem creatus nõ est capax infinitę immutationis. Secus est de specie quę est actus primus: & ideo diuina essentia licet vniatur, vt species: tamen immutat tantum finitè intellectum creatum.

Tertiò. in cognitione nullo modo ænigmatica idem est cognitio & obiectum, sed aliquis intellectus creatus potest habere de diuina essentia notitiam nullo modo ęnigmaticam, sicut habent beati: vt dicit Apostolus. primo Corin. 13. ergo illa cognitio est diuina essentia. minor patet. maior probatur. quia vbi obiectum distinguitur à cognitione: talis cognitio est per speciem: & per consequens obiectũ non videtur omnino propriissimè in se intuitiuè, sed per medium. omne autem medium facit cognitionem aliquo modo ęnigmaticam.

Respõdeo. negatur maior. Et ad probationem dico, ꝙ medium, in quo aliquid videtur: facit notitiam ęnigmaticam: sicut cum cognosco Sortẽ in speculo, vel causam vt relucet in effectu suo. Medium autem, quo cuiusmodi est species non facit visionem ęnigmaticam:

ticam:si talis species sit adæquata obiecto:vel saltem perfectè ipsum repræsentet secundum omnes eius essentiales differētias:vt dicit S.Doc.3.sen.di. præsenti.art.2.Et 2.parte.q.14.articulo quinto.

¶Dico secundò,ꝙ datis duabus notitiis,quarum vna sit per speciem,& alia non,non oportet,ꝙ prima sit specularis respectu secundæ:imo quandoque est perfectior,quàm secunda.quod patet.nam angelus superior Gabriele cognoscit per speciem essentiam Gabrielis,nobiliori modo quàm ipsemet Gabriel, qui sine specie seipsum cognoscit.

¶Vtrum autem aliqua cognitio creata sit cognitio sua.

Respondeo, ꝙ idem potest esse cognitio sui confusa,& vniuersalis,& cōmunis sibi & alteri obiecto,non autem propria est distincta,ita ꝙ non sit cognitio alterius,nam actus rectus,alius est à reflexo.

Quartò cuicunque apparet aliquod obiectum simplici apparentia obiectiua esse immēsum,in eo est formalis apparentia infinita:sed intellectui beato apparet simplici apparentia,& non discursiua, ꝙ Deus sit infinitus:alioquin non plus quietaretur intellectus in tali obiecto immēso,quàm si per impossibile non haberet immensitatem:ergo formalis apparentia in intellectu beato est infinita:talis autem apparētia est ipse actus cognoscēdi.minor patet.maior probatur. Apparentia obiectiua & apparentia formalis sunt idem:ergo.si apparentia obiectiua est infinita,& formalis est infinita. consequentia patet. antecedens probatur quadrupliciter.

¶Primò licet obiectum sit vnum in se:multiplicatur tamen apparentia obiectiua ex multiplicatione specierũ,sicut patet cum supponitur oculo digitus eadem res vna in se apparet duę:ergo econuerso ex vnitate speciei sequitur vnitas apparentię obiectiuę.& per consequens ipsa species est quę immediatè obiicitur:sed species est apparentia formalis:ergo formalis & obiectiua sunt idem.

Secundò.stante vniformitate obiecti,per remissionem speciei remittitur apparentia obiectiua : ergo apparentia obiectiua non est ipsa res, sed species, quæ est etiam apparentia formalis.

¶Tertiò.corrupto obiecto,& seruata specie per Dei potentiam,adhuc manet eadem apparentia obiectiua , quia obiectum ęquè est præsens potentiæ, sicut prius. ergo apparentia obiectiua non est aliud quàm species.

¶Quartò.cuiuslibet obiecti cogniti idem est esse cognitum, & cognitio:sed esse cognitum & esse apparens obiectiuè sunt idem:ergo cognitio & esse apparens siue apparentia obiectiua sunt idem.minor patet.maior probatur. Tũ quia posita sola cognitione & omni alio circunscripto,obiectum ponitur esse cognitum.Tum quia esse cognitum est esse intentionale in anima:ergo est esse relucentiæ: & per consequens est species quæ est ipsa relucentia obiecti.

Respondeo. negatur maior & dico primò.quòd beati iudicant Deum esse infinitum:& vident omnem modum diuinæ essentiæ,licet non comprehendant.

Dico secundò,ꝙ duplex est apparentia formalis.vna est ipsa species obiecti,alia est ipsius cognitio.Similiter duplex est apparentia obiectiua , vna est verbum formatum per actum intelligendi de obiecto , alia est ipsum obiectum ad extrà.

Dico tertiò,ꝙ apparentia obiectiua, quæ est verbum nunquam excedit apparentiam formalem,quæcunque sit illa nec in esse reali,nec in esse apparenti:imo quandoque est minor vtroque modo:puta si intellectus intelligat per aliquam speciem,sed non vtatur specie illa secundum totam virtutem speciei. Apparentia vero obiectiua,quę est ipsa res,excedit quandoque apparentiã formalem in esse reali:puta cum intelligimus ea,quę habent nobilius esse in seipsis quàm in anima:& quandoque etiã exceditur:puta cũ anima intelligit accidentia sensibilia.& cum Deus intelligit creaturas : sed semper apparentia ista obiectiua est præcisè tanta in esse apparenti & repręsentato , quanta est apparentia formalis in repręsentando.Tanto enim præcisè repræsentatur obiectum,quanto species vel cognitio ipsum repręsentat.

Ex his patet,quòd non oporte apparentiam formalem esse infinitam,per quam iudicatur obiectũ esse infinitum in esse

in esse reali. nec præcisè tantum, quantum est obiectum: alioquin cognitio, quam deus habet de creatura, esset ens finitum.

Hanc responsionem innuit S. Doct. de veri. q. 8. art. primo. & q. 2. arti. 3. ad septimum. Dico tamen quòd in visione beatifica apparentia formalis quæ est species, & quæ est principium illius visionis, est tanta etiã in esse reali, quantum ad obiectum. non autem apparentia, quæ est ipsa visio.

¶ Ad probationem illius maioris negatur antecedens. Ad primam probationẽ dico, quòd nulla apparentia formalis est immediatum obiectum intellectus: nisi in intellectibus reflexis: sed id quod immediatè obiicitur est res sub conceptu. nam conceptus est ratio ipsi obiecto, quòd obiiciatur intellectui. Et ad argumẽtum negatur maior: quantumcunque enim species multiplicentur non multiplicatur obiectum: sed iudicium de obiecto, vel conceptus obiecti. Nec exẽplum de oculo iuuat, quia in tali casu non sunt diuersa obiecta: sed aut diuersa iudicia: aut iudiciũ erroneum iudicans vnum esse duo.

Ad secundum negatur antecedens, loquendo de apparentia obiectiua, quæ est ipsa res. loquendo autem de conceptu, negatur consequentia: quia talis apparentia obiectiua non est ipsum obiectum.

Ad tertium dicitur eodem modo, ꝙ in illo casu remanet apparentia obiectiua, quæ est verbum: non tamen quæ est res. nec tamen sequitur, quòd verbum sit species: sed quòd eam existentem in actu perfecto comitatur.

Ad quartum dico primò, quòd apparere obiecti nõ est ipsum obiectum: sed est cognitio, vel conceptus obiecti cum relatione ad cognitionem: sicut etiã cognoscere est ipsa cognitio cum relatione ad obiectum: vnde esse apparens, & esse cognitum est aliud ab obiecto: non tamen est aliud à cognitione vel specie, vel concepta re absoluta. Similiter apparentia, quæ est obiectum, & ipsum obiectum, sunt idem re absoluta: licet apparentia addat supra obiectum quendã respectum ad potẽtiam. Apparere autem & apparentia, quæ est obiectum, differunt sicut cognitio, & obiectum cognitionis.

Dico secundò, ꝙ maior argumenti à quibusdam negatur. Si enim illa qualitas quæ est cognitio separaretur ab omni respectu ad potentiam, & ad obiectum, ipsa non esset esse cognitum. & & per hoc soluitur prima probatio. secunda etiam parũ valet: quia obiectum non solum relucet per speciem, sed etiã per actum qui est cognitio: & per conceptum, & supra omnia ista ipsa relucentia includunt respectum.

Quintò. Id quod est alicui ratio cognoscendi prius est ratio cognoscendi se quàm alia, sed nulla visio creata est intellectui beato ratio cognoscendi seipsam per prius quàm alia: ergo talis intellectus non intelligit visione creata. minor patet. quia talis visio nõ esset tunc immediatè diuinæ essentiæ, sed in aliquo obiecto prius cognito, scilicet in illa visione. maior probatur: quia in qualibet tali ratione perfectius, vel saltem æquè perfectè relucet suum proprium esse, quàm esse alterius, ergo per prius est ratio cognoscendi seipsam.

Respõdeo. primò negatur maior. Ad probationem dico, quòd licet talis ratio & visio, vt est quædam qualitas per prius repræsentet se, quàm aliud: tamẽ vt est quoddam signum, & vt visio perfectius, & per prius representat obiectum. Vel potest negari maior de eo, ꝙ est ita ratio, quod etiam est actus secũdus cuiusmodi est visio.

Dico secundò, ꝙ visio beatifica non beatificat inquantum est quædam talis qualitas. sed ꝙ beatificet, habet ex lumine gloriæ à quo procedit, & à diuina essentia, quæ tenet vicem speciei, & quæ est obiectum principale illius visionis: & ideo illa visio non est ita perfecta respectu sui, sicut respectu dei: quia respectu dei est beatifica, & respectu sui non. & iterum cum natura diuina in tali visione suppleat locum speciei: oportet, ꝙ visio sit immediatius respectu dei, quàm respectu sui, quamuis respectu vtriusque sit cognitio matutina: cum eius principiũ sit diuina essentia.

Contra. illa visio per te est ratio cognoscendi deum, & ipsa sola immutat medium intentionaliter in tali cognitione, ergo deus nõ est obiectum illius visionis in se, sed tantum terminatiuè.

Respondeo. negatur antecedens, immo dico, ꝙ illa visio non immutat medium: sed est ipsa immutatio nec terminatur primò, & directè ad se: sed diuina

uina essentia immutat ad illam, & terminat eam primo & directè.

Vtrum autem illa visio sit perfectius respectu dei quàm respectu sui vel alterius obiecti. dico ꝙ hoc potest exponi tripliciter. Vno modo ꝙ deus & creatura videantur æquè perfecto actu. & sic dico ꝙ sic: quia videtur vtrumque vnico actu. idem autem non est perfectius seipso. Secundò ꝙ per illum actū æquè adæquatur cognoscibilitas dei sicut creaturæ. & sic dico, ꝙ non: quia deus non comprehenditur sicut creatura. Tertiò, ꝙ actus habeat tantam perfectionem ex obiecto creato sicut ex obiecto increato. & sic dico, ꝙ non: quia ex obiecto creato non habet, ꝙ sit beatificus.

Sextò. Si visio esset potentia intellectiua prius esset cognitio suiipsius quā alterius obiecti: ergo & nunc ita est. & ista ratio est confirmatio præcedentis.

Respondeo. negatur consequentia, quia si visio esset ipsemet intellectus: tunc esset deus: cum in nulla creatura idem sit agens & operatio: & ideo non sequitur: sicut nō sequitur, ꝙ sit in deo idem est operatio, & essentia, ꝙ ita sit in creatura quæ est intellectio siue visio creata.

Septimò. Si visio est res distincta ab obiecto beatificato, sequitur quòd tale obiectum non quietat intellectum in se, sed solum in illa visione: sed hoc est falsum. alioquin illa visio magis quietaret: ergo visio non est aliud ab obiecto. maior patet. minor probatur. Si obiectum quietat in visione: sit talis visio. a. ergo vel quietat, quia efficit. a. vel quia terminat. a. obiectiuè. Non primū. tum quia si deus desineret esse postquā produxit. a. adhuc intellectus esset beatus. Tum quia sequitur, ꝙ ad beatum esse non requireretur infinitum esse formaliter, sed tantum effectiue. sed hoc modo requiritur etiam ad actionem lapidis: ergo lapis dum mouetur à deo beatificatur. Non secundum quia vel beatificat vt est præsens realiter, & sic beatificaret lapidem, cum sit ei realiter præsens: vel vt est præsens intentionaliter. & hoc non: quia esse diuinum, vt præsens intētionaliter est esse finitum: ergo vt sic, non beatificat.

Respondeo negatur maior. & dico, ꝙ obiectum quod est diuina essentia quietat obiectiuè, & intrinsecè per modum actus primi. & visio quietat formaliter: & vtrumque quietat in se, & non in alio.

Dico secundò, ꝙ diuina essentia dicitur quietare intellectum beatum non solum, quia efficit diuinam visionem: nec solum quia terminat, sed quia illa visio procedit à diuina essentia, se habente per modum actus primi elicitiui eius, & quia immediatè terminat illam visionem.

Ad primam huiusmodi improbationem negatur consequentia: quia illa visio non beatificat, nisi quia est talis obiecti: & quia est ab intellectu actuato tali forma quæ est diuina essentia. quod non esset deo non existente.

Ad secundam negatur cōsequentia, quia intellectus non posset illam visionem elicere nisi diuina essentia ei vniretur, quæ est infinita formaliter.

Dico tertiò, ꝙ deus beatificat, & vt est præsens realiter, quia essentia diuina vnitur secundum esse intelligibile intellectui sine alia specie media. & vt præsens intentionaliter per modū speciei intelligibilis immediatè mouentis intellectum ad visionem sui.

Ad primam improbationē negatur consequentia, quia aliter est præsens animæ, quàm lapidi, vt patet, quia ex sua reali præsentia ad animam causat sui visionem, in intellectu, quod non est respectu lapidis.

Ad secundam dico, ꝙ esse diuinum vt præsens intentionaliter actu primo, sine specie est infinitum. & hoc sufficit. vt autem est pręsens intentionaliter actu secundo est finitum. nec vt sic oportet ipsum esse infinitum.

Contra eandem arguunt alij, quos recitat Adam secunda. quęst. primi sen. primo. Si visio est distincta à verbo, sequitur, quòd summè beatus non possit habere ita perfectam notitiam de aliqua re naturali, sicut infimus beatus. aut quòd in eodem sint duę intensissimę visiones, & tres, & quatuor, & sic in infinitum. quod est falsum, quia vna intensa operatio impedit aliam, ergo consequentia probatur. Summè beatus habet intensissimum actum per te distinctum: ergo oportet, vel quòd non habeat ita perfectam notitiam de re creata, quā intensissimè cognoscit infimus beatus posito casu quòd ita fit. aut ꝙ sint in eo duo intensissimi actus. *Adam 2. qō. primi & 3. q. 3.*

Respon

¶Respondeo, quòd non est inconueniens esse in eodem duos actus intensissimos, quorum vnus per alium regulatur, & qui sunt diuersarũ rationũ secundũ genus, cuiusmodi est visio verbi, & cognitio naturalis, cum sint per species diuersarum rationum. In via autem vna cognitio impedit aliam: quia omnes sunt species intelligibiles, quæ sunt eiusdem generis.

Secundò. quilibet videt essentiam diuinam actu, qui est suus; sed visio, qua Deus in se est beatus, erat animę christi, cũ eēt ei vnita hypostaticè. ergo.

Respondeo. ꝙ quilibet est beatus actu, qui est suus, id est, ab eo elicitus, non autem actu, qui est suus vt eum suppositans quomodo diuina visio erat animę Christi. ratio autem, quare anima Christi non potest intelligere actu diuino: est quia intellectio & intelligere sunt idem. & ideo impossibile est aliquem intelligere intellectione infinita: quin suum intelligere sit infinitum, quod nulli conuenit creaturæ.

Tertiò, intellectio manens eadē res potest non esse intellectio: ergo multo fortius potest Deus eadē intellectione intelligere & creatura: sed Deus infinitè & creatura finitè. consequētia videtur nota à maiori. antecedēs probatur: quia alioquin esset dare vltimũ instans rei permanentis contra Philosophũ. 8. Physi.† nã contingit dare minimum visibile per sensum. ponatur ergo ꝙ in. a. præsenti Sortes videat minimum ab eo visibile. & recedat ab illo minimo visibili motu continuo: tunc immediatè post. a. Sortes non videbit illud: ergo vel illa qualitas quæ prius fuit visio, nunc non est visio, & tamen manet. aut si non manet datur vltimum instãs sui esse.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem dico, quòd recedente illo minimo, definit totaliter esse illa res, quæ erat visio. nec est inconueniens in huiusmodi entibus intentionalibus dare vltimum instans sui esse: sicut nec in relationibus, & in his quæ causantur sine motu continuo.

¶Iuniores tamen dialectici dicerent, ꝙ non est dare minimũ visibile: sed maximum non visibile. nec est dare maximam distantiam à qua aliquid est visibile: sed minimã à qua non est visibile.

Quartò. omne sensitiuum per quancunque sensationem ei vnitam potest sentire: ergo intellectus beatus per intellectionem diuinam ei vnitam potest intelligere.

Respondeo, negatur antecedēs. nam oculus asini non posset efficere visionem, quam efficit oculus hominis: & per consequens nec per eam videre.

Quintò licet albedo non possit Deũ informare: posset tamen sic ei vniri, sicut propter animã ei vnitã dicitur animatus: ita per albedinē diceretur albus. ergo licet diuina intellectio non informet intellectum creatum: potest sic ei vniri, ꝙ diceretur per eam intelligere

Respondeo. primo negatur consequētia: quia ad hoc quòd quis dicatur albus: non oportet quòd efficiat albedinē: sicut ad hoc quòd sit intelligens, oportet quòd efficiat intellectionem.

¶Dico secundò, quòd Deus non posset dici albus, nisi per quandam remotã cõmunicationē idiomatum. anima verò non potest intelligere per talem remotam cõmunicationē, plusquã corpus Christi diuinitati vnitum.

Multa alia argumenta contra prędictam conclusionem fieri solent: quæ facillime ex antedictis soluuntur, & declarantur.

CONCLVSIO. II. Christus fuit formaliter sciens scientia beatorũ: Hanc probat. 3. parte. q. 9. art. 2. Ex hoc quòd anima Christi erat instrumentum beatificans alios homines.

CONCLVSIO III. In anima Christi fuit scientia viatorum, habita per infusionem. Hanc ponit vbi supra arti. 3.

CONCLVSIO. IIII In anima Christi fuit scientia naturaliter acquisita. Hanc probat vbi supra. Ex hoc quòd nisi intellectus eius agens habuisset suam operationem, quæ est abstrahere species à rebus sensibilibus fuisset frustra.

Contra arguit Sco.† Duo accidentia eiusdem speciei non possunt esse simul in eodem subiecto: sed scientia acquisita & infusa sunt huiusmodi: sicut oculus habitus per miraculum & oculus naturaliter genitus: ergo non possunt esse simul in eodem intellectu. *Scot. q. 3.*

Respondeo. negatur minor. immo sunt diuersarum rationum, quia habēt diuersa obiecta adæquata: nam species naturaliter acquisitæ repræsentant tan

tum naturam vniuersalem: sed species infusæ animæ Christi similantur speciebus angelicis: & repræsentant non tãtum naturam vniuersalem: sed etiam principia indiuiduantia & omnia eius accidentia, tam quæ sunt per se, quàm quæ sunt per accidens: & omnia indiuidua pręsentia pręterita & futura. nec est simile id quod adducitur: quia oculus naturaliter genitus: & oculus miraculosè creatus habent idem adæquatum obiectum.

Secundò aut per vtranque illarum scientiarum perfectè cognouisset res sensibiles: & sic altera earũ superfluit. aut per vnam tantum: & sic alia est imperfecta. ergo.

Respondeo. quòd vtraque erat perfecta in suo genere. & tamen vna erat alia perfectior nec vlla superfluebat, cum sint diuersarum rationum.

Tertiò in beatis est intellectus agẽs, & non frustra: & tamen ipsi nullã scientiam naturaliter acquirunt. ergo similiter in Christo non fuisset frustra.

Respondeo. negatur consequentia. quia beati sunt in termino suæ naturalis perfectionis. & ideo oportet, quòd quilibet habeat omnem perfectionem naturalem possibilem haberi in sua specie. Christus autem erat viator.

Durand. hic, q. 4. Contra eandem arguit Durandus † per experientiam habitam de aliqua re non potest acquiri scientia, nisi de similibus secundum species, sed Christus pauca entia expertus est. ergo talis scientia acquisita fuisset valde respectu paucorum.

Respondeo. negatur maior de eo, qui rem, quam experitur, comprehendit: tam quò ad omnia prædicata essentialia quàm quo ad accidẽtalia, & quò ad omnem habitudinem rei, ad alias res. sic autem fuit in Christo: & maximè quia scientia inolita cooperabatur ad acquisitionem scientiæ experimentalis.

QVAESTIO. II.

QVæritur secundò. vtrum anima Christi videat in verbo omnia, quæ ab ipso verbo cognoscuntur.

PRO quæstione hic est prima conclusio. Anima Christi per nullam scientiam cognoscit omnia, quæ verbum cognoscit. Hanc sic probat S. Doct. de veri. q. 20. articu. 4. & 3. quæst. 10. artic. secundo. Et tertio distinct. præsenti. art. secundo. Intelligens aliqua in aliquo medio, in quo simpliciter & vnitæ continentur: non potest cognoscere omnia cognoscibilia in tali medio nisi ipsum compræhendat. sed verbum diuinum est tale medium: ergo non possent in Christo omnia cognosci, nisi compræhenderetur quod est impossibile creato intellectui, sicut etiã non possunt sciri in aliquo principio omnes cõclusiones, quæ ex illo deduci possunt, nisi tale principium compræhendatur.

Contra rationem arguit Scotus, *Scot. hic q. 2.* † primo. Quando duo conueniunt vni tertio, & vnum eorum est ratio quòd aliud illi tertio conueniat. qui non cognoscit id, quod est ratio alterius, nec alterum cognoscet, sicut quia diffinitio & passio conueniunt subiecto: & diffinitio est ratio passionis. qui non scit diffinitionem conuenire alicui, nec sciet passionem ei conuenire: sed infinitas intensiua est ratio quòd in Deo reluceant infinita: ergo si illi qui cognoscunt Deum esse infinitum intensiuè, non compræhendunt eum: nec illi compræhendent, qui sciunt in eo relucere infinita: sed primi non compræhendunt: alioquin ab omnibus beatis compræhenderetur: ergo nec secundi.

Respondeo conceditur totum. aliud est enim scire quòd in verbo relucent infinita: aliud est cognoscere infinita. & ideo licet ex primo non sequatur compræhensio: sequitur tamen ex secundo, sicut aliud est scire quòd continuum est diuisibile in infinitum. & aliud est cognoscere infinitas partes continui distinctè, nam primum cognoscunt Philosophi, non autem secundum.

Secundò qui cognoscit vnum effectum in verbo, non compræhendit verbum, vt est causa illius: ergo nec qui cognosceret omnes propter hoc compræhenderet verbum.

Respondeo, primo potest negari antecedens, nam compræhendere verbum, vt est causa solis est cognoscere ipsum, vt continet eminenter quicquid perfectionis est in sole, & cognoscere habitudinem verbi ad solem a beati autem habent istam notitiam ittamen quòd ista compræhensio magis referatur ad respectum verbi, quàm ad absolutum. Negatur etiam consequentia

quentia & magis propriè. cuius ratio est: quia verbum per idem est productiuum solis & cuiuslibet alterius effectus:& ideo non potest vnum sine alio comprehendi.

Tertiò arguit contra exemplum de principio & conclusione. Causa inquantum causa non perficitur à causato: ergo cognitio principij, vt est causa conclusionis nullo modo perficitur ex cognitione conclusionis.

Confirmatur. Accipio notitiam alicuius principij in aliquo gradu. & quęro an per illam notitiam principij possit cognosci aliqua cōclusio:dato,quòd notitia principij non augeatur.Si sic:habeo intentum,quòd ex cognitione cōclusionis non perfectius cognoscitur principium,quàm prius.Si non,ergo illa notitia in tali gradu non est principium notitiæ alicuius conclusionis: & per consequens illud principium, vt in tali gradu nullo modo est principium. quod est inconueniens.

Respondeo.dico primò,quòd Sanct. D.inducit illud exemplum ad hoc propositū, quòd illa cognitio principij est perfectior, quæ ducit in cognitionem plurium conclusionum. & similiter illa cognitio causæ,quæ ducit in cognitionem plurium effectuum, quàm illa,quę non sic ducere potest.si ergo omnes effectus producibiles à causa cognoscuntur,ipsa quoque in summo cognoscuntur,quod est ipsam comprehendi.

Quia tamen argumentum tāgit difficultatem.Dico secundò, quòd sicut si ignis vel alia causa naturalis esset totalis causa alicuius effectus: puta caloris, non requirens materiam aut subiectū, in quod ageret, non posset producere intensiorem calorem, quàm prius, nisi ipse esset virtuosor quàm prius. ita si aliquod principium sit totalis causa cognitionis alicuius conclusionis, nunquam per tale principium cognoscentur plures conclusiones quàm prius:nisi cognitio principij sit intensior quàm esset prius. Notanter dixi, si sit totalis causa: quia potest contingere, quòd non variata cognitione principij,plures conclusiones cognoscantur in eo quàm ante propter formā arguendi, aut propter minorem, quæ sub eo sumitur.ista autem perfectior notitia principij non causatur ex notitia conclusionis sed aliunde, quodcunque sit illud, & hoc loquendo, de cognitione àpriori: quia si loquamur de cognitione à posteriori: nullum dubium est, quòd ex cognitione plurium conclusionum quàm ante magis cognoscitur principium. cognoscitur enim sua causalitas in ordine ad nouas conclusiones. Et cum dicitur si notitia principij in aliquo gradu non est causa alicuius conclusionis, nisi intendatur: ergò sub tali gradu non est principium. concedo quòd vt sic, non est principium cognitionis actuale sed habituale & in potentia respectu conclusionis: quibus si addatur, quòd nulla creatura, potest perfectius cognoscere verbum quàm ante: sequitur, quòd non possit plura in eo videre, quàm prius: vt dicit Sanct.Do.de veri.q 8.art.4. & 20. 5.& 4.dist.49.q.2.art.5.

Dico tertiò,quòd anima Christi scit in verbo non tantum ea,quæ sunt fuerunt & erunt,sed etiam aliqua possibilia quæ nunquam fient.non tamen videt omnia possibilia ꝓduci à deo. quot autem istorum videat non potest à nobis cognosci.

Quartò. arguit contra conclusionē. Id quod est in potentia ad plures actus, qui non opponuntur inter se, ea ratione qua potest duos habere,ita & plures sine termino: quia quibuscūque positis nulla sequitur repugnantia. sed anima Christi est ī potētia ad infinitas visiones in verbo.ergo pōt eas simul habere, & per cōsequens cognoscere in verbo infinita. maior patet. minor probatur. nā potest in eo habere visionem duorum obiectorum simul,puta verbi & sui ipsius,dū enim videt verbum videt etiam se verè esse beatā. ergo & infinitorum: quia ex hoc non resultat aliqua repugnantia.

Respondeo. negatur maior. nā deus pōt producere hunc effectū,& illum,& illum, & sic de alijs ab eo ꝓducibilib⁹: nec vnum producibilium repugnat alteri.nec est repugnantia hoc & illud simul produci. & tamen non potest esse ꝙ producantur omnia ab eo producibilia. Simile est de infinitis diuisionibus continui:non enim pōt eas simul omnes capere.Negatur etiam minor. nam ea quæ videntur in verbo, non vidētur diuersis diuisionibus: sed tantum vna: vt dicit Sanct.D.1.par.q.12.art.10.Et. 3.contra.59.

Dico secundo, quòd visiones quarũ principia sunt spẽs creatæ sunt incompossibiles, nisi vna ad aliam ordinetur: quia nõ possunt esse ĩ eodẽ plures eiusdem generis in actu completo. omnes autem species intelligibiles sunt eiusdem generis.

Quintò. In anima christi sunt species infinitæ, ergo & infinitę visiones. cõsequentia patet. antecedẽs probatur. Anima christi cognoscit infinitas species numerorum & figurarum. ergo habet species infinitas.

Respondeo. primo negatur consequentia. quia in eodẽ possunt esse plures in habitu. non aũt plures actu: vt alibi diximus in primo. dist. 7.

Dico secundo, ꝙ antecedens est falsum: quia anima christi cognoscit illa in verbo per vnicam speciem quæ est verbum, & cognoscit etiam infinitas species numerorum per species infusas quæ sunt etiam finitæ. Istud autem est cognoscere infinita secundũ quid. vnde & Damascenus dicit ꝙ cognoscit infinita futura. nõ tamen cognoscit infinita simpliciter, idest infinita secundũ species & genus & numerum.

Durand. hic. q. 2. Contra eandem arguit Durandus. † Quicunque videt essentiam diuinam, videt omnia quæ per ipsam naturaliter reprę sentantur. sed in ipsa omnia naturaliter reprę sentantur. ergo anima christi in ipsa videt omnia. maior probatur. quia ex quo videt essentiam diuinam, quæ excedit omnia reprę sentata. videt etiam ea, quæ reprę sentantur, nam qui videt maius, videt etiam minus. minor probatur. diuina essentia ita repræsentat res, sicut est earum causa. sed est earum causa naturaliter. licet enim libere, producat res in esse, tamẽ omnia naturaliter repræsentat, quantum ad quid sunt: & per consequens qui videt eam, videt omnia, quantum ad quid sunt.

Respondeo. negatur maior, nec valet probatio: quia qui videt minus, non in se sed in alio non oportet quòd cognito eo in quo minus videri potest cognoscat omne minus per illud reprę sentatum, nisi comprehendat id quod est maius Negatur etiam minor: quia licet *Sco. hic. di. 8. q. 3.* diuina essentia omnia naturaliter reprę sentet diuino intellectui: nobis tamen voluntariè & non naturaliter repræsentat.

CONCLVSIO II. Anima christi cognoscit in verbo infinita secundum quid. licet non infinita simpliciter. Hanc sic probat de veri. q. 20. art. 4. & 3. dist. 19. Intellectus cognoscens infinita indiuidua contenta sub finitis speciebus, & infinitas species contentas sub finitis generibus, cognoscit infinita secundum quid, sed non simpliciter. anima christi est huiusmodi. ergo.

Contra arguit, quidam Hibernicus, vt recitat Adam, † quòd beati videãt in verbo nullam creaturam. primo. Nulla res videtur ex hoc ꝙ videtur sua imago: alioquin viderem Cæsarem, videndo imaginẽ eius, & omnia somnia essent vera, cum sint imagines reum: sed creaturæ repræsentantur in verbo tanquam imagine. ergo viso verbo non videntur creaturæ. *Adam. 3. sen. q. 8.*

Respondeo ꝙ triplex est imago, Vna est quæ est similis imaginato, secundũ realem conformitatem, puta secundum figuram & colorẽ & huiusmodi: vt imago Cæsaris, & de ista conceditur maior. sed negatur minor, variatis enim conditionibus rei, non variatur eius repræsentatio, & ideo potest repræsentare rẽ aliter quàm sit. Alia est imago quæ licet non sit similis rei in conformitate naturæ, potest tamen repræsentare rẽ sub conditionibus ei non conuenientibus sicut somnia. & de ista etiam conceditur maior. & negatur minor. Alia est, quæ non est similis rei in conformitate naturæ sed in repræsentando: quia repræsentat omnia, quæ sunt in re & perfectè & distinctè, & de illa negatur maior: maximè si talis imago vniatur intellectui vt species cuiusmodi est essentia diuina: quamuis modus, quo videntur res in diuina essentia nõ sit propriè modus, quo videntur res in speculo: sed quo videtur effectus in causa.

Secundò. Si intellectus in verbo videt creaturam distinctè. ergo per eundẽ actum cognoscit verbum non esse creaturam, quam in eo videt. sed hoc est falsum: quia creatura vt visa in verbo non est aliud à verbo. ergo.

Respondeo. negatur minor. Ad probationem dico primò, ꝙ ex illa visione beatus formare potest istam compositionem. Deus non est creatura, & huius compositionis subiectum & prædicatum sunt aliqui conceptus formati virtute illius visionis. hoc enim faciunt beati: vt dicit Sanctus Doctor. 1. q. 12. 9. ad 2.

9.ad,2.

¶ Dico secundò, quòd idem conceptus pōt de seipso negari:dum tamen negatio sequatur vtrumque: nam illa propositio est vera. aliquis homo, homo non est, & illa. aliquis homo, homo animal non est. non autem illa. aliquis homo, non est homo. Similiter cum verbum repræsentet diuinam essentiam & creaturam:ipsum verbum vt est creatura negatur de seipso, vt est deus.

Tertiò. Si intellectus potest eodem actu intelligere deum & creaturam.ergo voluntas potest eodem actu amare deum,& creaturam. sed hoc est falsum. ergo: maior patet. quia omnis notitia potest habere amorem ei proportionatum.minor probatur.quia si sic. tunc videns deum,posset fieri amicus alterius de nouo sine aliqua sui mutatione, cōtra Aug.5.de tri.consequentia patet.nā per actum amoris,quo nunc quis amat deum, potest postea amare creaturam: dato,ꝙ ille actus nullo modo varietur.

Respondeo. negatur mi. nam eodem actu amamus finem,& ea, quæ sunt ad finem.

Ad improbationem dicitur, ꝙ impossibile est quòd eodem actu,quo nūc amamus solum deum, postea amemus creaturam:nisi aliquo modo varietur:vt satis de se patet.alia etiam dicit arguēs, quæ sæpe soluta sunt.

Aureolus. Contra eandem arguit Aureolus. Si beatus in verbo cognosceret creaturas. sequitur quòd posset loqui de omnibus rebus,quas in verbo cognoscit: & posset illuminare alios: posset etiam reducere seipsum ad actualem notitiam rerum in proprio genere.sed illa sunt falsa.ergo.

Respondeo. negatur minor: quantū ad omnes partes.nam videns res in verbo potest in se formare species rerum visarum: & per consequens intelligere eas in proprio genere: vt dicit S. D. 1. par.q. 12. art. 9. ad. 2. Et sic reducit se de cognitione matutina ad vespertinam.

CONCLVSIO III. quam pono incidētaliter.Deus aliter scit præsentia, præterita, & futura, quàm ea quæ nunquàm produxit, nec producet.

¶ Hanc ponit distin.præsenti.arti.2. quia deus cognoscit per ideas ea, quæ aliquando erunt: non autem ea quæ nunquàm erunt: sed ea cognoscit per suam potentiam.

Aureolus. Contra arguit Aureolus.Omnis cognitio fit per assimilationem:sed in deo non est alia similitudo rerum, nisi ideę, ergo quicquid scit in creaturis scit per ideas.

Respondeo. negatur minor.Id enim, quo scit ea quæ nunquàm erunt, non dicitur idea,cum non sit forma factiua: sed dicitur ratio:vt dicit S. D. 1. par.q. 16.3.ad. 2.

Alia tangit Aureolus contra hoc dicens, quòd sequeretur, deum esse mutabilem: quæ in primo diffuse disputata sunt.

CONCLVSIO IIII. Anima christi cognoscit infinita in verbo: puta,infinitas species numerorum,infinitas cogitationes beatorum, & huiusmodi. Hanc ponit S.D.3.par. q. 10. ar.4.

Adā 3. sen.q.10. Contra arguit Adam.† primo.Actus infinitæ perfectionis non potest esse in creatura: sed actus quo cognoscuntur infinita, est huiusmodi: cum æquipolleat infinitis distinctis cogitationibus quibus quodlibet illorum infinitorum cognosceretur.

Repondeo. & dico,quòd in creatura potest esse actus infinitus secundum quid: cuiusmodi esset prædicta cognitio.de hoc dictum est in primo & secūdo sententiarum.

Secundo. Creatura non potest plura cognoscere quàm possit deus simul facere:sed deus non potest facere, nisi finita.ergo creatura non potest cognoscere infinita.

Respondeo. negatur maior. quia nō plus apparētiæ,habet quàm ista: quotquot deus intelligit:potest simul facere in actu,quam constat esse falsam.

Tertiò.Maior efficacia requiritur ad videndum rem minorem quàm maiorem:puta decimam partem grani milij quàm totum granum. ergo intellectus videns infinitas partes, in quas continuum est diuisibile,habet infinitum vigorem.

Respondeo,quòd si decima pars grani milij causaret in oculo ęqualem speciem ei, quam causat totum granum, non difficilius esset videre illam partem, quàm totum granum: nunc autem non sic est in motione visus cor-

poralis: quia debiliorem formã imprimit pars, quàm totum visibile: sed in visione verbi vbi res non videtur per species à re impressas: sed per ipsum verbum per ęqualem speciem videtur pũctus sicut totũ cœlum empyreum. Ad argumentum negatur maior. quando res minor, & res maior per æqualem speciem videntur.

¶ Dico, ꝙ tamen nullus actus creaturæ, potest esse infinitus simpliciter: quia nullus potest esse infinitus intensiuè.

DISTINCT. XV.

IN dist. 15. quæritur. Vtrum anima Christi ex sua omnipotentia respectu proprij corporis appetitum sensitiuum ab omni dolore sensibili præseruare poterit.

CONCLVSIO I. Anima christi non habuit omnipotentiam simpliciter. Hanc probat. 3. par. q. 13. ar. primo. Ex hoc ꝙ talis omnipotentia est propria naturæ increatæ.

CONCLVSIO II. Anima Christi non habuit omnipotentiam respectu transmutationis corporum. Hãc probat vbi suprà, arti. 2. Ex hoc quòd nullum corpus poterat annihilare.

CONCLVSIO III. Anima Christi non habuit omnipotentiã respectu proprij corporis.

¶ Hanc probat vbi suprà, 3. quia nulla virtute naturali aut gratuita poterat proprium corpus à sua naturali dispositione remouere totaliter: sed tãtum vt erat instrumentum diuinæ naturæ.

Contra arguit Durand. quòd anima Christi nullam habuit omnipotentiã, quocumque modo, qua possit transmutare suum aut aliud corpus miraculosè. Et arguit sic. Operatio miraculorũ fiebat à Christo tantum ad manifestandam diuinitatem. ergo nullo modo cõcurrebat ad hoc nisi diuinitas. *Duran. l. 2. dis. 14. q. 5.*

Respondeo. primo negatur antecedens. quia miracula faciebat etiam ad confirmandam suam doctrinam: sicut etiam fecerunt Apostoli: vt dicit S. D. 3. par. q. 43. articu. 1. Negatur secundo consequentia. cuius ratio est: quia facere miracula principaliter virtute propria & conferre in sancto suo virtutem cooperandi in miraculis, non minuit: sed auget augmentum & ostensionem diuinitatis potissime in Christo, cuius miracula non poterant fieri, nisi diuina virtute: vt fuit illuminatio cæci nati. & iterum quia faciebat ea quasi propria potestate & non orando, vt alij, vt dicit Sanct. Do. vbi suprà articu. 4. Et quòd creatura possit esse instrumentum dei in operatione miraculorum diffusè declarat Sanct. Doc. de potentia, q. 6. articu. 4.

CONCLVSIO IIII. In Christo fuit vere & proprie dolor sensibilis. Hanc probat. 3. par. q. 15. articu. 5. Et. 2. distin. 15. Vbi est lęsio corporis & sensus læsionis, ibi est dolor sensibilis: sed in Christo fuerũt illa duo. ergo & dolor.

Contra arguit Sco. † quòd illa duo non sint necessaria ad dolorem. & primo quòd non requiratur coniunctio. quia quæro ad quid terminetur: aut enim terminatur ad speciem rei nociuę, quæ species causatur in sensu: aut terminatur ad sensationem. ergo si species & sensatio sunt in sensu sine tali coniunctione, causabitur dolor. *Sco. hic q. vnica.*

Respondeo quòd coniunctio disconuenientis non terminatur solum ad speciem præcedentem sensationem: nec solum ad sensationem: sed ad aliquod sensibile disconueniens secundum sensum: & hoc siue fiat illa coniunctio in re vel in specie vel in memoria: vt dicit Philosophus 8. ethicorũ. † Et. suprà D. prima. 2. q. 32. ar. 3. *cap. 8.*

¶ Dico secundò, quòd species & sensatio non sunt sufficiens causa doloris in se: sed solum ex parte obiecti, inquantũ faciunt illud aliquo modo præsens esse. Contra. sicut se habet approximatio agẽtis naturalis ad passum: ita coniunctio disconuenientis ad dolorem: sed approximatio non est causa, nisi sine qua non: cum sit relatio. ergo &c.

Respondeo quòd relatio non potest esse principalis causa. potest tamen esse concausa: & non solum causa, sine qua non: & præcipue relatio conueniẽtis: quia conueniens est relatum secundum dici: nõ sic est approximatio: quia approximatio facit relationẽ secundum esse.

¶ Dico secundò, quòd relatio potest dupliciter considerari. Vno mõ quantũ

ad

ad terminum, & sic nullo modo potest esse causa, nec concausa alicuius motionis. Alio modo, quantũ ad esse, quod habet in suo subiecto: & sic si sit relatio realis, potest esse cõcausa motionis in sensu, & in intellectu, & in appetitu, quia in motionibus istarum potentiarum vitalium nõ requiritur ita grossa realitas, sicut in motionibus potentiarum non vitalium: puta in calefactiuo, & huiusmodi.

¶Dico tertiò, ꝙ intentionalis coniunctio disconuenientis potest causare dolorem, vt dicit S.Doc. 4. dist. 44. 3. 1. dolor autem non est subiectiuè in corpore: sed in appetitu sensitiuo, & consequitur nocumentum corporis & eius perceptionem, & consequitur sensum tactus, vt dicit sanct. Doct. prima 2. q. 35. artic. 1.

Secundò arguit. Vnius potentiæ est tantum vnus actus: sed apprehensio obiecti, & apprehensio. quòd sit conueniens, vel disconueniẽs sunt duo actus. ergo ista duo non sunt in sensu.

Confirmatur. Sensus non cognoscit rationem: sed conuenientia est relatio. ergo non percipitur aliquo sensu.

Confirmatur secundò. Si sensus percipit conuenientiam obiecti, & sequitur, ꝙ oporteat ponere duos visus: quorum vnus percipiat obiectum puta colorem, & alius percipit conuenientia obiecti: & similiter de aliis sensibus.

Respondeo, ꝙ alia est potentia, quæ apprehendit obiectum, & alia quæ apprehendit, ꝙ sit conueniens, vel disconueniens animalis. primum facit sensus exterior, secundũ facit æstimatiua, quæ apprehendit formas insensatas: vt dicit Sanct. Doc. 1. parte. q. 80. ar. 4.

Ad primam confirmationem dico, ꝙ æstimatiua potest percipere aliquas relationes, quantum ad quia sunt, percipit enim amicitiam & inimicitiam, & similiter conuenientiam, & disconuenientiam.

Ad secundam patet per idem.

Sed vtrum sensus exterior percipiat conuenientiam obiecti sui non per cõparationem ad animal: sed ad ipsam potentiam: dubium est. Ad hoc tamen potest teneri pars affirmatiua, & negatiua. Negatiua quidem, quia licet sensus exterior delectetur in obiecto sibi proportionato, & contristetur in improportionato: non tamen oportet, ꝙ cognoscat huiusmodi proportionẽ: quia talis delectatio potius est naturalis quã animalis, & ideo requiritur præcognitio talis intensionis, vt tangit sanct. Do. 1. par. q. 80. artic. 1. ad 3. potest etiam teneri pars affirmatiua. & dici, ꝙ sensus exterior eodem actu apprehendit suũ obiectum, & eius conuenientiam tanquam aliquid per se consequens obiectum: sicut eodem actu visus percipit colorem, & quantitatem, & distantiam, & figuram: nec ex hoc potest argui duplicitas potentię. sed tantum posset argui ex duplicitate primi, & p se obiecti.

DIST. XVI. ET XVII.

IN distinc. 16. & 17. quæritur. Vtrum dolor in anima Christi tempore Passionis peruenerit vsque ad rationem superiorem.

CONCLVSIO I. Dolor passionis Christi peruenit vsque ad rationem superiorem vt est natura, & non vt est ratio. Hanc sic probat 3. dist. 15. quæst. 2. art. 3. Et 3. q. 46. artic. 7. Superior ratio patitur ex parte subiecti, quia ad passionem corporis patitur tota anima, cum sit tota in qualibet parte. ergo patiebatur vt natura: non patiebatur autẽ ex parte obiecti, quod est deus, immo ex illa parte gaudebat. ergo non patiebatur vt ratio.

Contra arguit Scot. †primò. Homo non dicitur ædificare secundum musicã: licet musica accidat ædificatori: ergo nec anima dicitur dolere secũdum rationem superiorem si dolor accidat tãtũ rationi inferiori, vt erat in christo. *Scotus in 2. di. 15. q. vnica.*

Confirmatur. Similiter sequitur, ꝙ anima posset dici intelligere secũdum voluntatem vt natura, non vt voluntas, quia ipsa natura in qua est voluntas intelligit.

Respondeo. negatur consequentia: quia ad musicam, & ad artem ædificatoriam sequuntur diuersæ actiones, cũ sint formæ diuersarũ rationum: & ideo actio quæ per vnam earum elicitur, nõ elicitur per aliam, secus autem est de passione: quia est impossibile animam pati, quin patiatur omnia eius per se accidentia: dolore autẽ patitur anima.

Ad hoc faciunt ea, quæ dicit S.Doc. 3. dist. 15. q. 2. ar. 3. q. 2.

Ad confirmationem negatur consequen

sequentia. quia non oportet, ꝙ agente subiecto agant omnia quæ sunt in eo: licet moto, vel patiente subiecto proximo patiantur omnia, quæ sunt in eo, vt in subiecto proximo. Cum autẽ dicitur, ꝙ anima Christi dolet secundum rationem superiorem non denotatur ꝙ agat: sed, ꝙ dolor Christi corporalis mediãte essentia animæ aliqualiter pertingat ad rationem superiorem. cum autem dicitur anima intelligit per voluntatem, denotatur ꝙ voluntas est principiũ intelligendi: & ideo non est simile.

Secũdò. Anima vt distinguitur à suis potentiis non dolet: quia nec vt sic respicit aliquod obiectum, sed anima est vna rationi superiori, & inferiori non vt respicit obiectum: sed vt distinguitur à potẽtiis, & vt est actus primus. ergo vt sic non dolet: & per consequens multo minus est ratio, ꝙ dolor existens in ratione inferiori, redũdet in superiorem.

Respondeo. dico primò, ꝙ nec nos dicimus hoc: sed dicimus ꝙ dolor corporis mediante essentia animæ aliqualiter attingit in Christo rationem superiorem. non autem, ꝙ dolor qui est in ratione inferiori, quia ille est passio animalis, nec potest esse in ratione superiori.

¶ Dico secũdò, ꝙ anima vt præcedit suas potentias, non propriè potest dolere perfecta ratione doloris: ita ꝙ percipiat læsionem. potest tamen pati, quia potest lædi, vt dicit S. Doc. 3. par. quæst. 5. artic. 4.

Tertiò. Si animæ vt est natura competeret dolor, hoc esset præcipuè per separationem eius à corpore quod vt est natura informat. sed hoc est falsũ, quia in tali separatione facta est impassibilis. ergo.

Respondeo, ꝙ illa separatio potest considerari dupliciter. vno modo vt est in fieri, & vt est in sua causa, scilicet ꝓ flagellis & pro vulneribus: & sic fuit dolorosa. Alio modo vt est in facto esse, id est postquam anima fuit separata à corpore: & sic in ipso instanti separationis anima facta est impassibilis, nec patiebatur in illo instanti, quia tunc nõ erat coniuncta corpori.

Aureol. Contra eandem arguit Aureolus primo. Recta ratio non dictabat Christo, ꝙ deberet dolere de illa passione. ergo non dolebat. consequentia patet. quia nullus dolor fuit in eo nisi secundum rectam rationem. antecedẽs probatur. Christus sciebat deum velle eum pati. ergo recta ratio non dictabat, de hoc esse dolendum.

Respondeo. negatur antecedens. nã recta ratio dictat esse dolendum de omni eo, quod est per se malum, cuiusmodi est mors, & præcipuè hoc dictamen fuit in Christo, quia eius tristitia nobis vtilis erat.

Ad probationem dico, ꝙ voluntas vt ratio, sequebatur considerationem, qua apprehendebatur ille dolor, vt volitus à deo: & sic non dolebat. Sed voluntas vt natura, nõ sequebatur talem collatiuam apprehensionem, sed tantum absolutam considerationem illius passionis secũdum se, & vt sic dolebat, & rectè tristabatur.

Secundò possibile est ex diuersis apprehensionibus appetitum sensitiuum tristari de aliquo obiecto: & appetitum intellectiuum de eodem gaudere. puta cum quis patitur propter consequendam beatitudinem. ergo passio, quæ erat in appetitu inferiori Christi non redundabat in voluntate.

Respõdeo dico primò, ꝙ non est ad propositum, quia in conclusione nõ loquimur de dolore animali, sed de dolore corporis.

¶ Dico secundò ꝙ est difficile, quin vires inferiores aliqualiter influant superioribus in viatore, vt dicit S. Do. de veri. q. 26. ar. 10.

¶ Dico tertiò ad argumẽtum, quòd licet antecedens possit esse verum, non tamen sic erat in Christo, & hoc quia ratio inferior Christi considerata non vt ratio sed vt natura, apprehendebat passionem, & mortem esse horribilem, & vt magnum malum. & conformiter huic rationi voluntas eius vt natura tristabatur. non autem vt ratio apprehendebat illum dolorem vt bonum nostræ salutis, & placitum deo, & voluntas sequens hanc apprehẽsionem gaudebat. Quod autem in Christo fuerit dolor, non tantum sensitiuus, sed etiam intellectiuus patet, quia tũc ille dolor non fuisset summus possibilis viatori.

CONCLVSIO II. Ratio inferior Christi, & voluntas vt sunt quædam naturæ, volebant illam passionem. Hanc sic probat 3. par. q. 18. art. 3. Et de veri. q. 26. ar. 9. ad 7. Illa passio erat nociua naturæ. ergo volũtas vt natura nolebat

lebat eam. & idem dico de ratione vt natura est,tamen ratio vt ratio, & voluntas vt voluntas eam volebant. Huius autem diuersitatis ratio est:quia ratio inferior considerata vt natura:non est nata dictare aliquid esse volendum, vel nolendum in ordine ad finem : nec regulari à superiori ratione:sed sequitur absolutam cõsiderationem sui obiecti:nec nullo modo discurrit.& idem dico de voluntate,vt est natura.

Scot. hic distin. 10. q. 2.

Contra arguit Scotus. † primo Nullus actus in summo existens compatitur suum oppositum:sed ratio superior dictabat in summo passionem Christi esse volendam,ergo ratio inferior quæ est idem cum ratione superiori non dictabat oppositum.

Respondeo,quòd illi actus non erãt oppositi:vt dicit S. Doct. 3 q.18.arti.6. velle enim aliquid in ordine ad aliud & nolle ipsum simpliciter & absolutè non sunt opposita,cum non sint respectu eiusdem,sed sunt disparata:vt dicit S. Doct. tertia distinct. 17. quæst. secunda articu.secundo quæst.prima.

Secundò.Tristitiam sequens deliberationẽ rationis,est passio:sed in Christo nõ fuit passio:sed propassio vt Hieronym. dicit.ergo nec tristitia sequens deliberationem rationis.

Respondeo.negatur maior, quando talis tristitia non peruertit: nec vllo modo impedit actum rationis: sicut fuit in Christo, in quo omnes huiusmodi motus obediebant rectæ rationis imperio. Quomodo autem fuerint in Christo passiones declarat S. Doct. de veri.q.26.art.8.

CONCLVSIO. III. In Christo fuit quodammodo necessitas moriendi & patiendi.Hanc probat.S. Do. 3.par.q.14.articu.2.Et.3.dist.16.3.quia eius corpus erat compositum ex contrariis,& etiam erat passibile ab aliquo extrinseco.

Contra.Id non conuenit rei naturaliter quod conuenit ei per miraculum: sed quòd corpus Christi esse passibile erat per miraculum,ergo maior patet, minor probatur. Miraculum est quòd corpus coniunctum animæ beatæ sit passibile : quia quòd anima beata non redundet suam gloriam in corpus vnitum est miraculum:sed anima Christi erat beata.ergo.

Respondeo. dico primò, quòd corpus Christi habebat passibilitatem simpliciter ex parte corporis.

¶ Dato etiam sed non concesso, quod aliter esset ex parte animæ.

¶ Dico secundo,quod anima Christi habebat potentiam influendi impassibilitatem proprio corpori:& per consequens illud corpus non habebat necessitatem moriendi ex parte animæ simpliciter : sed quòd non influeret erat ex duobus.

¶ Primò quidem ex diuina dispensatione:quia illa anima erat beata quò ad voluntatem & intellectum : non tamen erat beata, inquantum informat corpus.

¶ Secundò.Ex parte animæ, quæ licet inquantum erat instrumẽtum Dei, haberet virtutem instrumentalem proximam ad corpus proprium præseruandum ab omni læsiua passione : tamen quia nondum erat plenissimè beata ex illa parte,qua coniungibilis est corpori:ideo non habebat virtutem immanentem proximam expeditam ad sic influendum.

¶ Dico tertiò, quod non fuit miraculum, quòd illa anima non redundaret gloriam in corpus, immo fuit miraculum quando redundauit ante resurrectionem,puta in trãsfiguratione: quia non erat beata,vt est forma corporis : sed benè hoc fuit miraculum, quòd illa anima partim esset beata, & partim esset passibilis. Ex quo miraculo sequebatur corpus ei vnitum, non recipere influxum impassibilitatis ab ea,& aliarum dotium.

DIS. XVIII. XIX. & XX.

IN dist.18.19.& 20.quęritur. Vtrum aliqua creatura pura potuerit satisfacere pro tota natura humana.

CONCLVSIO. I. Nulla pura creatura potuit sufficienter satisfacere pro tota natura humana. Hanc sic probat.S.D.3.dist.20.q.1.ar.2.Et 3.par. quæst.1.art.2.ad secundum. Condigna satisfactio pro tota natura humana nõ potest fieri nisi per actionem infinitæ efficaciæ:sed nulla opperatio puræ creaturæ est talis.ergo.

CONCLVSIO II. Christus per suam actionem interiorem & per

passionem exteriorem condignè satisfecit pro tota natura humana. Hanc probat.3.distinct.vbi supra Et 3. quæst. 48.ar.2.quia plus exibebat,quàm mererentur peccata hominum exhibebat enim vitam suam, quæ erat vita Dei & hominis.

Contra arguit Scotus. Si meritum Christi, quòd intimè habuit volendo & acceptando suam passionem fuisset infinitum etiam illud velle fuisset infinitum : sed hoc esse falsum probatur. primo. Velle quo acquiritur meritum infinitum habet infinitam acceptabilitatem quia infinitè à Deo acceptatur. sed velle animæ non habuit infinitam acceptabilitatem. alioquin esset tantum acceptabile:sicut velle verbi diuini.ergo.

Respondeo ad minorem,quòd velle animæ Christi non habuerit acceptabilitatem infinitam simpliciter : sed secundum quid : quia erat actio diuini suppositi tanquam eius,quod eliciebat illud velle.& quia diuinum suppositum ordinabat illud infinitum bonum,puta ad omnia indiuidua possibilia in specie humana & vlterius:quia eliciebatur à charitate:& gratia infinita.

Secundo,principium illius velle est infinitum etiam si summatur cum omnibus respectibus ad verbum, vel ad quodcunque aliud, ergo & illud velle est finitum.

Respondeo.negatur antecedens.accipiendo finitum,vt opponitur infinito secundum quid.nam anima Christi & eius voluntas & alia, quæ sunt principia illius velle habent quandam infinitatem,inquantum trahuntur ad esse diuini suppositi,vt dictum fuit supra sæpissimè.

¶Dico secundo quòd respectus quos habet illud velle ad diuinam essentiam non reddunt illum actum infinitum intensiuè aut infinitè bonum bonitate intrinseca & absoluta: sed solum bonitate respectiua:quia talis actus est bonus ad infinitum materialiter: nec talem bonitatem dat ei respectus ex parte habitudinis, quam importat : nec ex parte sui subiecti principaliter : sed ex parte termini puta diuinæ essentiæ & bonitatis : licet secundariò habeat infinitatem ex parte naturæ Deo vnitæ,& gratiæ,& charitatis : nec meritum alicuius creaturæ non vnitæ Deo posset esse acceptus quàm meritum Christi.

Contra eandem arguit, Durandus quòd neque Christus inquantum homo potuerit condignè satisfacere pro humana natura, accipiẽdo condignam satisfactionem secũdum æqualitatem pœnæ ad culpam.Primò.Nullus potest reddere Deo aliquid condignum secundum æqualitatem quantitatis pro beneficiis ab eo receptis : vt dicitur. octauo ethi.ergo nec pro peccatis commissis. Durand. hic di.20. q.2.

Respondeo. primò negatur consequentia.Cuius ratio est:quia obiectum & materia gratiarum actionis creaturæ respectu Dei semper crescit saltem in sui conseruatione post quancunque gratiarum actionem:& ideo nunquam potest reddi à creatura sufficiens gratiarum actio secundum æqualitatem: sed materia satisfactionis non sic crescit ex satisfactione sed minuitur : & potest totaliter tolli:& ideo non est simile:vt dicit.S. Doctor 3.sententia.distinctione duodecima,articu. secundo ad primum.

¶Dico secundò, quòd Christus inquantum homo non potest reddere Deo æquiualens secũdum beneficium mercatum quod accepit.potest tamen reddere æquiualens beneficiis creatis acceptis, offerendo se totum Deo : & omnes actus & habitus suos habentes infinitam efficaciam recompensandi, eo modo quo eius velle habuit infinitam efficaciam satisfaciendi : & præcipuè quia humanitas vnita verbo, est Deo acceptior tota vniuersitate creaturarum : & ideo Christus offerendo Deo suam vitam & infinitate gratiæ & charitatis potest etiam sufficienter satisfacere pro omnibus peccatis hominum & sufficienter recompensare beneficia collata humano generi.

Secundò homo, qui meretur mortem non potest sufficienter satisfacere pro peccato illo, quo eam meruit:cum nihil sit dignius vita in rebus humanis: immo nec ei æquale,ergo pro peccato quo quis meretur apud Deum mortem,non potest.

Respondeo quòd licet suppositum creatum non possit, potest tamen suppositum increatum Negatur etiam antecedens. nam purus homo potest satisfacere homini de condigno,& ei offerre

ferre aliquid melius vita corporali, puta actum virtutis quem virtuosus preeligit vitæ corporali, & pro illo morti se exponit vt dicitur 8. ethicorum.

CONCLVSIO III. Meritum & satisfactio Christi non habet vltimatam efficientiam, nisi in illis, qui eidem vniuntur per fidem formatam & sacramenta. Hanc ponit tertia parte quæst. 49. articu. primo. & 3. distinct. decimanona articul. primo. Talis aūt vltimatus effectus est adeptio gloriæ & gratiæ: infusio & purgatio à peccato & huiusmodi.

Scot. hic distin. 19 q. prima. Contra arguit Scotus, Christus meruit vt non coniuncti sibi, per fidem & per gratiam baptismalem coniungerentur: ergo non solum dispositis per fidem & sacramenta meruit: sed etiam meruit non dispositis.

Respondeo quòd Christus meruit omnibus qui erāt futuri membra eius primam gratiam: quā tamen nunquam consequuntur nisi præsupposita aliqua dispositione facta per proprium actum vel alienum. huiusmodi autem dispositiones non meruit: alioquin prima gratia non esset gratia, sed ex merito. Christus enim meruit quòd omnis baptizatus habeat gratiam, quòd autem iste baptizatus non est ex gratia sed ex gratuita Dei voluntate. & de his dicit S. Doctor de veri. quæst. 19. articu. 7. ad octauum, & tertia parte quæst. 49. arti. primo ad secundum.

Contra. Dispositiones ad gratiam sunt spes & charitas, sed istas meruit Christus ergo.

Respondeo, quòd motus fidei, spei & charitatis possunt dupliciter considerari. Vno modo vt procedit ab habitibus theologicis harum virtutum: & sic eos meruit Christus: & sic sunt dispositiones concomitantes gratiā Alio modo considerari possunt, vt sunt informes nec procedentes ab habitibus prædictis: & sic non sunt ex merito Christi, & si forte habeat super hoc aliquam causalitatem: illa tamen est vniuersalis nec exit in actum nisi mediante causa particulari: puta libero arbitrio, nullæ tamen dispositiones humanæ disponunt congruè ad gratiam, nisi pro quanto agunt in virtute meriti Christi: quia Deus secundum ordinem suæ sapientiæ instituit vnum principale meritum, à quo cætera minora dependent.

CONCLVSIO. IIII. Idem actus in Christo fuit meritum & præmium. Hanc ponit sanctus Doctor. 3. distinct. 18. quęst. prima, artic. secundo, ad secundum.

Contra arguit Aureolus primò. Omne meritum ordinatur ad aliud: scilicet ad pręmium, sed præmium non ordinatur ad aliud cum sit finis: ergo nullum pręmium est meritum. Aureolus

Respondeo. negatur maior. quod patet. Nam habens charitatem non ordinat actum charitatis, qui est ipsum meritum ad aliquod pręmium, sed bene operatur propter bonum ipsius charitatis: etiam si nullum pręmium esset consecuturus: vt dicit S. Doct. 3. distin, vbi supra arti. 9. ad primum.

Dico secundò, quòd illa maior pręcipuè est falsa in eo, qui simul est viator, & compręhensor: & qui non meretur sibi: nec aliis aliquid melius suo merito, sicut fuit in Christo: quia ea quę sibi meruit, non sunt essentialia in beatitudine, puta glorificatio corporis: nec ea qui meruit nobis adęquant perfectionem suę fruitionis, qua merebatur sibi & nobis, vt dicit S. Doct. 3. dist. 18. quęst. prima, artic. 4. & quęst. prima ad secundum.

Ex quo patet, quòd neque oportet omne pręmium esse dignius merito.

Secundò. Nullus meretur nisi inquantum est viator, sed Christus non erat viator secūdum actum fruitionis: ergo secundum illum non merebatur.

Respondeo. si maior intelligitur, quod nullus meretur nisi sit aliquo modo viator, conceditur. Si vero intelligitur quod non meretur nisi secundum illum actum, qui cōuenit viatori, vt est viator, sic est falsa. vnde dico, quod actus seruitionis elicitus mediante charitate, erat actus beatificus saltem consecutiuè. & per illum actum merebatur sibi & nobis, nec aliquis alius actus erat meritorius, nisi prout est à charitate imperatus, quę est principium meriti, & cuius actus est ipsum meritum.

DIST. XXI. & XXII.

IN dis 21. & 22. quęritur, vtrū Christ⁹ desierit esse homo in suo descensu ad inferos.

CONCLVSIO. I. In morte Christi diuinitas remansit vnita animæ & corpori, sed non humanitati. Hanc ponit S.Doct.3.q.50.articu.secundo & tertio. Et potest probari ista ratione. Verbum diuinum nunquam dimisit id, quod assumpsit, dummodo remaneat, vt dicit Damascenus. sed post mortem Christi remansit anima & corpus in sepulchro: non autem humanitas: sed desiit esse propter separationem animæ à corpore. ergo.

Durand. hic di.21. q.2. Contra arguit Durandus. † Corrupto altero vnitorum corrumpitur vnio: sed in morte Christi corpus fuit corruptum: ergo & eius vnio ad diuinitatem. maior patet minor probatur. facta resolutione vsque ad materiam primam corrumpitur corpus. quia corpus non dicit tantum materiam sed compositum ex materia & forma, sed in morte Christi facta fuit talis resolutio, cum in vno sit tantum vna forma substantialis, vt dicit Sanctus Doctor. ergo.

Respondeo. quòd de corpore Christi possumus loqui quinque modis. Primo enim potest accipi pro trina dimensione de genere quantitatis. Secundò potest sumi pro materia, vt substat prædictæ quantitati: ita quòd aggregatum ex vtroque dicatur corpus. Tertiò accipitur pro materia & forma substantiali dante esse corporeum, & causante trinam dimensionem. & istis tribus modis non fuit idem numero viuum & mortuum: quia non habuit eandem formam substantialem numero nec eandem quantitatem: licet esset eadem materia sicut contingit etiam in aliis cadaueribus. Quartò accipitur pro materia & aptitudine & respectu ad formam dantem esse corporeum & organizationem conuenientē humano corpori: & sic fuit idem quod prius. Quintò accipitur pro prædicto composito existente sub esse actualis existentiæ, cui communicat forma substantialis: ita quòd de ratione talis corporis sunt sex: scilicet materia habitudo ad formam, habitudo ad esse, habitudo ad suppositū, habitudo ad trinam dimensionem, habitudo ad organizationem & figuram, & sic etiam remansit idem corpus numero, nec illa vnitas in aliis reperitur.

Secundò arguit. Corpus & humanitas sunt idem re, cum in homine sit tantum anima rationalis: vt tu dicis: sed non remansit humanitas: ergo nec idem corpus.

Respondeo. negatur maior: quia corpus includit accidentia, quę non includit humanitas, & de hoc dictum fuit in primo. Dico tamen quòd si poneremus in homine plures formas, adhuc remanet difficultas quomodo sit idem: quia ante vniebat & postea erat mortuum, variata autem forma substantiali, variatur species.

CONCLVSIO II. Christus in triduo mortis non fuit homo. Hanc ponit sanctus Doctor tertia parte quæstio. quinquagesima, articulo quarto, & tertio sententia. distinctione vigesimasecunda probatur autem ex hoc quòd anima erat separata à corpore.

Contra arguit Aureolus vnica ratione, quòd illa propositio esset vera. Christus est homo, quæ gratis conceditur: sed in conclusione intelligitur quòd non erat actu existens homo.

¶ De ista materia hic supersedeo: quia alibi diffusè est disputata,

CONCLVSIO. III. Christus veraciter descendit ad inferos. Hanc ponit tertia par. quæst. quinquagesimasecunda. articulo primo.

Contra arguit Durandus † quòd anima Christi non descenderit realiter ad inferos, sed tantum effectiuè. primò. Anima ita mouebatur sicut conuenit substantiis separatis moueri localiter: sed aliæ substantæ separartæ non mouentur localiter per motum, qui sit in eis subiectiuè: sed tantum per effectum, quem habet in aliis rebus. ergo. Durand. hic di.22. q.3.

Respondeo. negatur minor: quia substantiæ separatæ mouētur localiter ex hoc, quod attingunt sua virtute ipsum locum, vt dicit S. Doct. quol. secundo. q.4. vel ex hoc quod attinguntur à loco: vt dicit tertio quoli. q.13. nec oportet ad talem motum substantiæ separatæ quod operetur in loco accipiendo operationem propriè, scilicet in mutationem de genere qualitatis, aut quantitatis, aut vbi. de hoc diximus in secundo. Sic ergo anima Christi descendit ad inferos non solum quo ad effectum, sed etiam, quo ad realem præsentiam suæ essentiæ ad vnam partem inferni: sed non quo

ad

ad omnes.

¶ Dico secundò, quòd ex positione Durādi sequitur corpus Christi ad inferos descendisse sicut & anima, nam corporalis passio fuit causa illorum effectuum, quos dicit ipse esse causatos in sanctis patribus ab anima Christi. & ideo si anima non aliter descendit, nisi quia eos causauit: sequitur, ꝙ etiā corpus descenderit.

Dico tertiò, ꝙ quia ille descensus fuit in instanti, potius debet dici indiuisibilis mutatio quàm motus propriè dictus. sed in hoc non est vis. sufficit enim ꝙ realiter descēdit, & non solum per effectum.

Secundò. anima Christi in illo triduo fuit in paradiso cum latrone, cui dictum est, hodie mecum eris in paradiso: ergo tunc non fuit realiter in inferno. tenet consequentia: quia eadem substantia etiam separata non potest esse simul in pluribus locis.

Respondeo. quòd paradisus dicitur dupliciter. Vno modo corporeus, scilicet cœlum empyreum: & sic anima Christi non fuit in paradiso ante ascensionem. Alio modo dicitur paradisus visio diuinæ essentiæ: & sic anima Christi fuit in paradiso à primo instanti suæ conceptionis, & anima latronis in ipso die passionis: esse autem sic in paradiso habebat illa anima, etiam dum erat in inferno.

Contra etiam infernus dicitur dupliciter. Vno modo locus in terra. Alio modo carentia visionis diuinæ: ergo sicut anima latronis non dicitur fuisse cum anima Christi in paradiso: nisi quia merito passionis Christi vidit diuinam essentiam. sic anima Christi non dicitur fuisse cum animabus sanctorum patrum in inferno: nisi quia illæ animæ merito passionis Christi sunt purgatæ à carentia visionis diuinæ.

Respondeo. negatur consequentia, quia licet dicatur dupliciter infernus: tamen anima Christi non descendit solum ad infernum, qui nominat pœnam damni, vel sensus, sed etiam ad infernum, qui nominat locum sub terra, cuius ratio est: quia anima Christi non descendit ad id quod non erat. sed infernus, vt dicit carentiam diuinæ visionis, non erat pro illo instanti, quo Christus descendit. quia in illo instanti viderant diuinam essentiam.

CONCLVSIO IIII. Christus in triduo mortis fuit totus in inferno. Hanc ponit 3. parte. quæstione 52. art. terrio.

Contra arguit Durandus † primò. Id quod non erat, non erat in inferno: sed christus in triduo non erat. ergo. maior patet. minor probatur. Christus dicit suppositum subsistens in duabus naturis, sed tunc non subsistebat: ergo non erat. *Durand. suprà q. 2.*

Respondeo. negatur minor. Ad probationem dico, quòd Christus de suo proprio significato dicit filium dei vnctum, in triduo autem erat vnctus: quia erat vnitus animæ vnctæ à spiritu sancto.

Dico secūdò, quòd Christus, si propriè accipiatur, non dicit subsistens in duabus naturis. sed id quod immediatè diximus.

Sciendum tamen, quòd christus potest accipi quadrupliciter. Primò tantum pro filio dei. Secundò accipitur pro filio dei, connotando vnionem naturæ humanæ integræ. Tertiò pro filio dei connotando non quidem naturam humanam, sed eius partes abinuicem diuisas. Quartò pro aggregato ex filio dei, & natura humana. Tres primi modi, & præcipuè primus, & tertius sunt proprij, & in illo sensu illa erat vera, totus christus est in inferno. quartus autem modus est improprius.

Dico tertiò, quòd multum refert dicere in triduo erat verum dicere totus christus est in inferno, & dicere totus christus in triduo fuit in inferno: quia in illa quæ est de præsenti, subiectum stat pro illo, qui est actualiter christus: & sic est falsa. In secunda vero ampliatur ad id, quod est vel fuit. sicut & illa est vera: christus ante incarnationē fuit homo, & illa est falsa. ante incarnationem hæc erat vera. christus est homo. Et prædictis patet, ꝙ ly christus non sic dicitur duas naturas sicut homo albus, &c.

DISTINCT. XIII.

IN dist. 23. quæritur. Vtrum habitus sint homini necessarij, & similiter virtutes habituales.

CONCLVSIO I. Habitus sunt homini necessarij. Hanc sic probat sanctus Doctor. distinctione præsenti.artic. 1. & prima secundæ. quæst. 49.arti.4. Illud est huiusmodi necessarium in operibus suis,sine quo non potest homo rectificare actus suarum potentiarum: sed habitus sunt huiusmodi,vt declarabitur respondendo ad obiecta.ergo.

Durand. hic q.3. Contra arguit Durandus, †quòd actiuitas habitus non sit determinare actum, vel potentiam ad actum,primo. Si habitus determinent actum siue potentiam ad actum : aut determinaret ipsum in esse naturæ , aut in esse moris : vtrumque falsum. ergo. quòd non primo modo arguit. Id quod de se est determinatum ad aliquid , ita quòd nō potest in oppositum , non indiget determinante: sed quilibet actus de se est determinatus , cum quilibet de se sit singularis. & quælibet potentia ita est determinata ad recipiendum actum singularem , quòd non posset recipere vniuersaliores.ergo. Quod non,secundo modo sic probatur. Quicquid determinat actum in esse moris , scilicet ad esse bonum , vel malum moraliter, causat id penes,quod sumitur bonitas, vel malitia. sed habitus non est huiusmodi.ergo. maior patet.minor probatur. Id,penes quod attenditur bonitas, vel malitia actus , est conformitas, vel deformitas , siue relatio ad rectam rationem.sed habitus non est per se causa relationis: cum ad relationem nō sit per se motus.5.phys.ergo habitus non est causa saltem per se determinationis actus.

Respondeo dico primò, quòd habitus determinat potentiam ad actum,& per se in esse morali, non ad hunc sensum, quòd potētia nuda habitu eliciat actum indifferētem in esse morali : aut quòd sine habitu non possit producere aut recipere actum , qui sit determinatè bonus,aut determinatè malus. cum actus ex quibus generatur habitus bonus,sint boni.& actus ex quibus generatur habitus malus,sint mali: & tamē hanc bonitatem, vel malitiam habent ab habitu,cum sint eo priores.sed dicimus,quòd potentia non habituata non plus inclinatur ad actum bonum moraliter, quàm ad actū moraliter malum: nec inclinatur ad agendum delectabiliter,aut faciliter,aut promptè : sed remanet in quadam confusa potentialitate ad hoc obiectum & ad illud.& similiter ad talem modum operandi , & ad eius oppositum:sed per habitum inclinatur ad hoc obiectum,& ad hunc modum operandi, & retrahitur ab eius opposito.

¶ Dico secundò,ꝙ habitus determinat potentiā ad actum in esse naturæ. Sunt enim aliquæ potentiæ quę nūquā producerent actū sine habitu eis super addito:sicut intellectus nunquā intelligeret nisi haberet speciē intelligibilē. Et licet potentia sit determinata ad recipiendum actum singularē: non tamē est de se determinata ad recipiendum hunc vel illum singularem: sed ista determinatio fit per habitum.

¶ Dico tertiò, ꝙ quilibet habitus sicut & omne accidens determinatur, quantū ad singularitatem à suo subiecto:sed quantum ad specificationē determinatur ab obiecto. Sed si loquamur in esse moris,actio humana in generali accepta:vt dicit S.D. prima secūdę.q.18 habet bonitatem,vel malitiam ex obiecto ex circūstantijs,ex fine.Bonitas autem actus interioris voluntatis est ex obiecto,ex fine, ex circunstantiis:ex conformitate ad rectam rationē: & ex lege æterna:vt dicit quæst.19. Bonitas vero , & malitia actus exterioris dependet à volūtate interiori quo ad aliquid : & quo ad aliquid dependet ex obiecto , vel materia : & ex circunstantiis: vt dicit ibidem . quæstione vigesima.

Ad improbationem dico , quòd bonitas , vel malitia actus non consistit præcisè , aut principaliter in illa conformitate : sed in eius fundamento, scilicet in substantia actus simul cum tali conformitate : & ideo sufficit ad hoc , quòd habitus faciat ad bonitatem actus,quòd sit causa, siue concausa ipsius actus , licet non sit causa conformatis per se.

Contra. Quicquid est per se causa alicuius indiuidui : est per se causa omnium indiuiduorum eiusdem speciei : sed habitus non est causa bonitatis actuum præcedentium ipsum habitum : qui actus sunt eiusdem speciei cum illis, qui sequuntur habitum: ergo non est per se causa bonitatis actuum sequentium habitum.

Respon

Respondeo negatur maior. quando talia indiuidua possunt ꝓduci à causis diuersarum specierum. Omnis enim ignis est eiusdẽ speciei cum alio igne. & tamen aliquis producitur tãtum ab igne,& aliquis tantum à sole.ita in proposito aliquis actus potest esse tantum à potentia,& aliquis simul à potentia, & ab habitu.

Durand. vbi suprà. Contra eandem arguit Durandus,† ꝙ habitus nihil faciat ad facilitatem actus primo. Actus præcedẽs habitum, & actus sequens sunt similes quãtum ad omnia : ergo facilitas in eis non est ex habitu sed tantum ex agente.

Respondeo. negatur antecedens,q̃a actus sequens habitum est elicitus magis delectabiliter,quàm præcedens.

¶Secũdò facilitas minuit meritum, sed bonus habitus non diminuit meritum in actu ex eo elicito:ergo non reddit eum faciliorem.

Respondeo vt dicit S.Doc. præsenti dist.ꝙ facilitas, quæ consurgit ex leuitate operis, ꝙ est parui ponderis, minuit meritum. & istam non facit habitus. Sed facilitas quæ ex promptitudinẽ operantis non minuit meritum, sed auget.& hanc facit habitus.

¶Dico secundò , ꝙ habitus non facit,ꝙ operatio non sit in se difficilis:sed facit ꝙ non sit difficilis habenti talem habitum. temperantia enim facit , ꝙ facilè sit moderato moderare passiones:quod intemperato esset difficile.

Contra eandem arguit , ꝙ habitus non intendat actũ per se primo. Quicquid conuenit alicui inquantum tale, conuenit omni tali:sed intendere actũ, non conuenit omni habitui: ergo non conuenit habitui per se. maior patet. minor probatur. Nam si quis habeat de aliqua conclusione rationem probabilem,& ex frequentatione actuũ causetur in eo habitus operationis: si post habitum cognoscat illam conclusionẽ per idem medium,quo ante cognoscebat non cognoscit clarius quàm ante: quia adhuc cognoscit tantum opinatiuè : ergo non omnis habitus intendit actum.

Respondeo primò , ꝙ habitui non conuenit,inquantum est habitus,intendere actum:sed hoc conuenit ei inquãtum est habitus partis operatiuæ. Isti enim possunt dici intẽdere actum:quia solùm non faciunt facultatem bene operandi, sed etiam faciunt bonũ vsum: quia vis appetitiua est,quæ facit vti potentiis,& habitibus.

¶Dico secundò , ꝙ potest sustineri omnem habitum intendere actum nõ quemlibet, sed illum,ad quem ordinatur. Ad improbationem dico,ꝙ licet ille non habeat clariorem notitiam:habet tamen firmiorem assensum . & hoc sufficit nec oportet ꝙ habitus intendat quemlibet actum.

¶Dico tertiò, ꝙ habitus & potentia non concurrunt ad causandum actum tanquam integrantia vnum perfectum agens,quia illa quæ immediatè concurrunt ad actum,habent rationem potentiæ.habitus autem nõ est potentia , sed ita se habent,ꝙ habitus est potentiæ ratio agendi.

Secundò, eorundem effectuum secũdum speciem , & differentium tantum secundum intensum & remissum , sunt eadem principia secũdum speciem,solum differentia secundum intensum,& remissum:sed actus pręcedentes habitum sunt eiusdem speciei cum sequentibus:ergo si habitus intenderet actus sequentes habitum , esset etiam causa actuum præcedentium habitum. quod tamen est falsum: ergo non intendit actus sequentes.

Respondeo negatur maior.vbi idem effectus secundum speciem potest à diuersis causis specie differentibus produci, vt suprà diximus de igne.& sic est in proposito.nam actus intensus,& remissus in eadem specie possunt procedere à principiis diuersarum speciẽrũ, maximè quando talia principia sunt partialia, & non totalia , cuiusmodi est habitus concurrens cum potentia ad productionem actus.

¶Tertiò. Id quod ꝑ se intẽdit actũ, potest per se solum causare actum, nisi sit resistentia:sed habitus non potest se solo causare actum,& nulla est resistentia potentiarum animæ ad suos actus. ergo.

Respõdeo. ꝙ habitus eo modo,quo se solo intendit actum, ita se solo causat actum .intẽdit enim actum vt quo: & causat actum , vt quo. videtur enim aliquando dicere S. Doct. quòd habitus non facit ad substantiam , vt patet. 4.dist.49.quæst.1.articu.2.q.2. Sed non intendit,quòd habitus nullo modo faciat ad substãtiam actus: sed quòd non ita

ita necessario requiritur ad substãtiam actus, sicut ad eius perfectionem, quæ est ex parte obiecti, vel modi agendi. habitus enim determinat potẽtiam ad determinatum obiectum, & ad determinatum modum agendi.

CONCLVSIO II. Virtutes humanæ sunt habitus. Hãc probat pręsenti dist. Id quod perfectè determinat potentiam rationalẽ ad perfectionem suam, & ad bonum actum suum, est habitus. sed virtus humana est huiusmodi. ergo maior patet ex pręcedenti conclusione. minor est Philosophi in secũdo Ethicorum.

Scot. hic. Contra arguit Scotus. †ꝙ virtus includat respectum. Id quod erat virtus in iuuene, puta taciturnitas, esset vitiũ in sene, & id quod est pulchritudo in naso, esset deformitas in oculo: ergo virtus includit respectum.

Respondeo & dico primo, cum arguente, ꝙ virtus est ens absolutum includens tamen respectum in obliquo ad naturam eius in quo est, vel ad actũ eius: vt dicit S. D. 7. Physi.

¶ Dico secũdò, ꝙ aliqua forma, quæ erat prius virtus potest manere: & tamen desinere esse virtus: sicut fides dũ coniũgitur charitati est virtus. separata verò non est virtus: quia tunc non habet perfectionem quam recipit à suo superiori.

¶ Dico tertiò, ꝙ non est sic de omni virtute. Nam habitus, qui primò erat virtus moralis, non desinit esse virtus moralis ex variatione ætatis, vel status, vel fortunæ: sed bene habitus, qui inclinabat ad aliquẽ actum pro aliquo tempore, vel statu, vel conditione personæ, desinit inclinare ad illum actum mutatis prædictis circunstantiis: & inclinat ad oppositum illius actus, sicut habitus magnificentiæ ad aliquid inclinat diuitem, ad quod non inclinat eũdem, quãdo est factus pauper, & virtus modestię ad alia inclinat iuuenem quam senem.

¶ Dico quartò, ꝙ pulchritudo, & sanitas, quę sunt habitus corporales, licet non sint propriè habitus, vel virtutes, possunt inducere rationem bonitatis, vel malitiæ ex sola variatione proportionis ad subiectum, vel materiam, cui applicantur: vt dicit arguens, & etiam S. D. 7. Physi.

Alij quos refert Scot. tex. 17. Contra eandem arguit ab aliis quorum argumenta recitat Scotus. †quòd sit pura relatio. primò Phylosophus dicit 7. Physi. ꝙ ad virtutem non est motus, quia virtus est ad aliquid. aut ergo intelligit, ꝙ virtus sit ad aliquid solum fundamentaliter: & tunc secus ratio nõ concludit, quia etiam albedo est fundamentum relationis: & tamen ad eam est motus. aut intelligit, quòd sit ad aliquid formaliter: & sic habetur intentũ.

Respondeo. ꝙ diuisio est insufficiẽs, sed intelligit, quòd ad eam non est motus, quia dicit absolutũ cum respectu Item intelligit, quòd ad eam nõ est primo motus: quia virtutes, & scientiæ nõ acquiruntur, nisi prius facta alteratione secundum passiones, appetitus sensitiui, vel secũdum vires sensitiuas apprehensiuas.

Secundò. virtus non requiritur in potentia propter substãtiam actus: sed tantum propter modum actus, ergo est tantum relatio.

Respondeo. negatur consequentia, quia licet virtus non requiratur principaliter propter substantiam actus: tamen coëfficiunt ipsam substanttiam actus, & eam intẽdunt, quod non potest facere relatio.

Tertiò. virtutes causantur per actus immanentes intellectus, & voluntatis: ergo non sunt ens absolutum.

Respondeo. negatur consequentia, quia etiam species intelligibilis, & verbum causantur per actum immanentẽ, & tamen sunt absoluta.

Quartò. Nullum ens absolutũ corrumpitur ex sola cessatione actus: sed virtutes sic corrumpuntur. ergo non sunt entia absoluta.

Respondeo. negatur minor. nam habitus partis appetitiuæ corrumpuntur per iudiciũ rationis mouentis in contrarium quocunque modo, scilicet ex ignorantia, vel passione, vel etiam ex ęlectione. habitus vero intellectus corrumpuntur ad corruptionem phantasmatum in potentiis sensitiuis, & aliis modis, quos diffusè ponit sanctus Do. prima secundæ. q. 53. ar. 1. & 3.

¶ Dico secundò, quòd cessatio ab actu non corrumpit habitum, nisi per accidens: vt ibi declarat arti. 3.

Ex his patet, quòd corruptio habituum habet causam positiuam, vt declaratum est.

Contra eandem arguunt alij, quòd virtus sit ens per accidens primo. Omne con

ne constitutũ ex diuersis prædicamentis, est ens per accidens. 7. meta: sed virtus est huiusmodi, cum dicat absolutum cum respectu. ergo.

Respondeo, vt dicit Aureolus in suo quolib. q. 11. quòd virtus est qualitas præcisa à respectu: non tamen est qualitas præcisè: sed est qualitas coniuncta & copulata respectui. Ex quo dicitur ad argumentum quòd aliquid includere duo prædicamenta, contingit dupliciter. Vno modo per modum con stituti ex eis, & tale est ens per accidẽs. huiusmodi autem non est virtus. Alio modo per modum vnius prædicamenti alteri copulati: sicut sunt omnia relatiua secundum dici: & tale non est ens per accidens. huiusmodi verò est virtus.

Secundò, aut essentia virtutis consistit in solo absoluto, aut in solo respectu, aut in vtroque: sed non primum nec secundum: ergo tertium: & sic est ens per accidens. maior patet. minor probatur, quòd non in solo absoluto patet: quia cum idem absolutum quòd est pulchritudo in dente, sit turpitudo in oculo. sequitur, quod idem secundum essentiam esset pulchritudo & turpitudo, quod non in solo respectu supra declaratum est: ergo in vtroque.

Respõdeo, negatur maior, & dico ꝙ essentia virtutis est absolutum purè. ita quod est absolutum & nihil plus: non tamen est absolutum purum sed absolutum copulatum respectui: & in hoc consistit eius essentia.

Ad improbationem, inquantum est contra hoc, dico nõ esse inconueniens, eandem numero qualitatem esse successiuè pulchritudinem & turpitudinem: sed non similiter eadem autem albedo nunquam est simul pulchritudo dentis, & turpitudo oculi.

Tertio, ille respectus, quem dicit virtus aut est propria passio aut pars essentiæ eius, sed non est propria passio: ergo pars essentiæ. maior patet, minor probatur. Subiectum potest intelligi sine propria passione: sed virtus non potest intelligi sine illo respectu. ergo.

Respondeo, quod si ille respectus comparetur ad absolutum virtutis: puta temperantia, vt temperantia est: sic est eius propria passio. Si vero comparetur ad rationem virtutis, quę consistit in esse copulato, sic pertinet ad essentiam eius, non per modum partis: sed per modum termini: sicut terminus est de ratione relationis, & nasus est aliquid simitatis. prędicta autem copulatio virtutis ad respectum, est quoddam esse derelictum in absoluto eius ex respectu.

Quarto, Album est ens per accidens: & tamen significat albedinem solam, licet connotet subiectum: vt dicitur in prędicamentis, & à Commentatore quinto meta. conclusio nona. ergo & virtus licet connotet illum respectum solum in obliquo erit ens per accidẽs.

Respondeo. negatur consequentia, nam album non significat subiectum in obliquo & qualitatem in recto: alioquin nunquam prędicaretur de subiecto. vnde sicut hęc non est vera. nasus est simitas: sic nec esset hæc vera, corpus est album: sed diceretur album corporis, sicut simitas nasi.

¶Dico ergo quod album significat constitutum ex subiecto & accidente: sed actu & determinatè clauditur in suo significato accidens, scilicet albedo: subiectum vero in potentia & indeterminatè, quia nõ determinat quid sit aliud album, an scilicet lapis vel homo. Et quia quod determinate significatur, principaliter significatur. est enim ratio quod illud significetur quod in potentia & indeterminatè significatur. Idcirco dicit Philosophus quod album solam qualitatem significat quod vtique verum est determinatè & in actu. Virtus autem aliter significat illum respectum de quo supra diximus, quia solum in obliquo ipsum significat, album vero significat subiectum in recto, sed in potentia & indeterminatè. Alia quędam tangit prædictus arguens, quę etiam per antedicta facillime dissoluuntur.

DISTINCT. XXIIII.

IN distin. 24. quæritur. Vtrũ fides sit virtus infusa à Deo.

CONCLVSIO. I.

Fides formata est virtus. Hanc probat. secunda secundæ. quæstio. quarta, articu. quinto. Omnis habitus, qui semper est principium boni actus humani, est virtus: sed fides formata est huiusmodi: quia per eam ho-

mo ordinatur in bonum æternum. ergo.

Durā. hic distin. 23. q. 6. Contra arguit Durandus. † primo. Omnis virtus perficiens intellectū perficit ipsum ad conspiciendum obiectum in se: cum virtus ponat potentiam in vltimo persectionis debitæ suo actui: sed fides non est huiusmodi: quia est tantum de non visis. ergo.

Respondeo, dico primo, quòd virtus nunquam est virtus intellectualis propter rationem prædictam: & sic etiam tenuit S. Doct. 3. dist. pręsenti. Nec omnis habitus existens in intellectu est virtus.

¶Dico secundò, quòd non est de ratione virtutis, quòd per eam eliciatur optimus actus, qui potest elici à potentia: cum contingat in eadem potentia esse plures virtutes, quarum vna elicit nobiliorem actum quàm alia: vt dicit Sanctus Doctor de veri. quæst. 14. articu. 3. ad 7.

Secundò arguit, quòd non sit magis virtus fides informata charitate, quam fides informis. Fides non elicit nobiliorem actum, pręsente charitate, quàm absente. ergo non est magis virtus, consequentia patet. antecedens probatur. quia actus fidei est assentire reuelatis à Deo. sed non magis assentit pręsente charitate, quàm absente: alioquin absente charitate homo fieret hæreticus. ergo.

Si dicatur quòd actus fidei est meritorius pręsente charitate: non autem absente.

Contra. Meritum non est quid intrinsecum illi actui: ergo non reddit ipsum intrinsecè perfectiorem.

Respondeo. dico primo vt ibi dicitur quod actus fidei: licet non sit perfectior in esse cognitionis pręsente charitate: est tamen perfectior in esse meriti. Ad huius improbationem dico quod fides secundum theologum est virtus pręsente charitate: vt dicit Sanctus Doctor de veri. vbi supra. quia eius actus est proportionatus vltimo fini inquantum est vitę ęternę meritorius, quod habet a charitatę sine qua nulla est perfecta virtus: vt dicit August. contra Iulianum.

Dico secundò, ꝙ actus fidei per charitatem ordinatur ad primam virtutem. sicut ad vltimum finem: & ille ordo est intrinsecus actui fidei: & se habet ad ipsum sicut forma intrinseca, ipse vero finis se habet ad ipsum, vt forma extrinseca.

Ex quo patet falsitas assumpta, qua dicebatur, quòd actus fidei nihil habet intrinsecum pręsente charitate quod non habeat absente.

CONCLVSIO. II. Fides formata, & etiam informis infunditur homini à Deo. Hanc sic probat S. Doct. 2. 2. 6. primo. Ille habitus infunditur homini à Deo, per cuius actus homo eleuatur supra suam naturam, sed fides est huiusmodi. ergo.

Contra arguit Scotus † Aliquis potest naturaliter assentire reuelatis à Deo, ergo non est ad hoc necessarius habitus infusus, consequentia patet, antecedens probatur. Nam potest naturaliter scire quòd Deus est verax & quòd non potest mentiri. ergo potest naturaliter assentire his, quę ab ipso reuelantur. *Scot. hic distin. 23.*

Respondeo, negatur consequentia, quia non infunditur fides solum ad assentiendum, sed ad promptè & delectabiliter & discretè assentiendum id est, vt credamus hęc, & non illa: & non credamus omni spiritui, hoc autem sine habitu infuso non esset in nobis.

Secundò. Si fides infusa ponitur in intellectu, ipsa esset certior fide acquisita, sed hoc est falsum, ergo non ponitur: maior patet, quia alias frustra poneretur, minor probatur. Conclusio est minus certa quàm principium, sed huic Deus est trinus & vnus, assentio fide infusa, si ponitur: qa est à Deo reuelatū, sed hoc esse reuelatum credo, quia apostoli prędicauerunt, credo autem Apostolis fide acquisita, & sic fides infusa se habet ad acquisitam, vt conclusio ad principium, ergo.

Respondeo, negatur minor. Ad probationem, negatur minor. Et dico ꝙ huic, Deus est trinus, & vnus assentio, quia Deus reuelauit, & non ex hoc ꝙ Apostoli hoc dicunt, & eodem actu assentio Deum esse trinum & vnum, & hoc esse reuelatum à Deo.

¶Dico tamen secūdò, ꝙ prędicatio requiritur nō ad hoc ꝙ eliciam actum credendi, sed ad determinationem credendorum, & ad proponendum intellectui suum obiectum materiale puta

ali

aliquod complexum:nõ autem ad causandum assensum in intellectu.

CONCLVSIO. III. Nullus homo pertinaciter discredens aliquem articulum fidei,habet habitũ fidei infusæ.Hanc sic probat.2.2. q.5.art.3.Nullus non inhærens doctrinæ ecclesię tã quam infallibili regulæ habet habitum fidei infusę,sed quilibet hęreticus est huiusmodi.ergo.

Durand. hic.q.3.

Contra arguit Durand.†primò.Aliquis potest habere veram scientiam de passionibus,alicuius subiecti & decipi circa alias passiones eiusdem.ergo potest habere veram fidem de aliquibus articulis,& circa alios errare.

Respondeo. negatur consequentia. quia diuersæ passiones probantur per diuersa media:quorum vnum potest sine alio cognosci.omnes autem articuli habent idem medium,scilicet primam veritatem propositam nobis in scripturis secundum doctrinam ecclesiæ. Negatur etiam consequentia.quia alia ratio est de habitibus infusis & de acquisitis. Nam habitus acquisitus non perditur per vnicum actum : quia actus non contrariatur habitui : & talis habitus dependet à subiecto,& nõ ab agente extrinseco.Sed habitus infusus dependet ex actione Dei infundentis, qui desinit infundere propter contrarium actum tali habitui : quia talis actus ponit obstaculum diuinæ infusioni:& ideo habitus fidei tollitur per quẽ libet actum peccati mortalis sibi contrarium,cuiusmodi est infidelitas.

Secundò,qui credit aliqua similiter nũc vt prius:habet fidem similiter nũc vt prius:sed ille,qui errat tantũ in vno articulo,credit alios similiter nunc, vt prius.ergo habet fidem vt prius.

Respondeo.negatur minor.quia hęreticus nõ tenet illos articulos eo modo sicut fidelis,scilicet simpliciter inhęrendo primæ veritati,ad quod indiget homo adiuuari habitu fidei,sed tenet ea quæ sunt fidei propria voluntate, & proprio iudicio.

CONCLVSIO. IIII. Fides est vnus habitus , & non multi specie distincti.Hanc sic probat.2 2. quæstione quarta.arti.sexto.Ille habitus virtutis est vnus , & non plures , qui habet vnum formalem obiectum & non plura:sed fides est huiusmodi.habet enim pro obiecto primam veritatem.ergo.

Contra minorem probationis cõclusionis arguit Sco.†primò.Si prima veritas reuelans est obiectum fidei : sequitur quòd assensus,quo assentio isti propositioni,Deus est trinus,dependeat ex infinitis assensibus.hoc est impossibile. ergo:maior patet.nã assentio isti Deus est trinus:quia est reuelatum : & quomodo assentio huic , reuelatum est à Deo:quòd Deum esse trinum est reuelatum.Si dicas,quia est reuelatũ,procedam in infinitum.

Sco vb supra.

Respondeo. negatur maior. & dico quòd per fidem primo, & directè assentio huic Deus reuelauit , quòd est trinus:& secundariò assentio huic Deus est trinus:licet eodem actu:sicut etiam visus primo fertur in lucem secũdariò in colores:quamuis vnico actu feratur in vtrumque.

Dico secundò,quòd huic Deus reuelauit , quòd est trinus fides assentit propter seipsam & non propter aliam propositionem:sed iste assensus causatur à Deo interius , mouente intellectum per habitum fidei ad hunc assensum.

¶Dico tamẽ,quòd ad hunc primũ assensum fidei prærequiritur præsentatio huius complexi per locutionẽ interiorem vel exteriorem.

¶Dico tertiò,quòd isti reuelatum est à Deo,quòd Deum esse trinum est reuelatum & similibus propositionibus assentitur fide acquisita : nec tamen ex hoc sequitur quòd fides infusa dependeat ex acquisita , quantum ad habitũ aut quãtum ad principalem actum,qui est assentire.

Secundò.Nullum ens rationis est formalis ratio habitus realis:sed reuelabilitas est ens rationis. ergo non est obiectum fidei , qui est habitus realis.

Respondeo.negatur maior.de ratione formali , qui se tenet ex parte nostra : nam de ratione obiecti fidei est, quòd sit non visum : esse autem non visum est negatio , quæ est ens rationis.

¶Dico secundò,quòd reuelabilitas non est obiectum fidei cum non moueat assensum:sed potius prima veritas quæ est terminus illius respectus mouet ad assensum:sicut etiam cum discipulus assentit dictis magistri : quia magister dicit illa : non hoc ideo est,

quia respectus rationis quæ importatur in hoc ꝙ est esse dictum à magistro causet assensum in discipulo:sed potius scientia magistri,& verbum eius, quod est terminus prædicti respectus.

Contra eandem arguit Aureo. primo.Formalis ratio obiecti non reducitur ad superiorem causam in eadem scientia:sed prima veritas reducitur ad causam superiorem.quia ideo est prima veritas:quia est Deus:ergo potius deitas est obiectum fidei quàm prima veritas.

Respondeo.negatur minor.nam ista propositio,prima veritas non pōt mentiri,non resoluitur in istam : Deus non potest mentiri,sed econtra : ideo Deus non potest mentiri.quia est prima veritas.Dico tamen ꝙ cum dicimus primā veritatem esse obiectum fidei nō excluditur Deus:imo expresse hoc dicit S.D. secunda secundæ.q.1.ar.1.

Secundò obiectum habitus est finis eius:sed prima veritas non est finis, sed summum bonum. ergo prima veritas non est obiectum fidei.

Respondeo.negatur minor. quia fides est in intellectu.bonū autem & finis intellectus est verum:& ideo prima veritas est finis fidei,non tamen Deus sub illa ratione est finis voluntatis:sed sub ratione summi boni.

DISTINCT. XXV.

IN dist.25.quæritur. Vtrum fides sit de visis.

CONCLVSIO I.Fides non potest esse de visis. Hanc sic probat secunda secundæ, q.1. ar.4.Obiectum fidei non sufficit mouere sensum vel intellectum ad sui cognitionem:ergo est non visum.

Aureo. Contra arguit Aureolus ꝙ ineuidentia non sit de ratione formalis obiecti fidei.Tum quia ineuidentia est negatio.Tum quia non omnia , quæ considerantur per fidem,habent attributionem ad ineuidentiam.ergo.

Respondeo, ꝙ duplex est ratio formalis habitus existentis in intellectu, vna se tenet ex parte rei intellectę:& talis non potest esse priuatio aut negatio aut relatio aut quodcunque ens rationis:sed eam primo respectu intellectus, & per eam tendit in alia:& omnia ad illa habent attributionem. Alia est formalis ratio obiecti,quæ se tenet ex parte intelligentis,& istā non oportet esse primo intellectam : sicut patet de istis, quæ sunt esse intelligibile esse,abstractum:& similiter esse non visibile:& talis ratio non conuenit obiecto in primo modo perseitatis,sed in secūdo:nec est ratio motiua nec terminatiua, sed concomitatiua:& talis ratio est ineuidentia.tenet enim se ex parte credētis, sed non totaliter:sed etiā ex parte rei visæ vel nòn visæ quæ potest esse pręsens vel absens potentiæ visiuę per suam essentiam,vel per propriam similitudinē. Actus enim videndi causatur à visu, & visibili simul vnitis.

Contra eandem arguit Duran.†Si de ratione formalis obiecti fidei ést esse non visum , sequitur ꝙ de formali ratione obiecti visionis, & sciētiæ est esse visum.sed hoc est falsum. ergo : maior patet.quia cum scientia & fides sint habitus oppositi,eorum obiecta debēt habere rationes oppositas. minor probatur.Obiectum secundum suam formalem rationem est pręuium actui.sed esse visum non est præuium actui visionis : imo aliquid dicitur visum : quia actus visionis cadit super ipsum. ergo. Durand. in 3. dist. 24. q. 1.

Respondeo.negatur minor. Ad probationem,negatur maior de formali ratione quæ se tenet ex parte cognoscentis.quia cum talis ratio non moueat potentiam:non oportet ipsam actui potētiæ esse præuiam.

¶ Dico secundò,ꝙ aliquid potest dici visum dupliciter.Vno modo actu primo si est præsens visui per suam similitudinem.Alio modo actu secundo:quia scilicet terminat actum secundū ipsius potentiæ,licet autem esse visum secundo modo sit posterius actu:tamen esse visum primo modo est præuium actui.

¶Dico tertiò , ꝙ obiectum fidei est non visum:quia forma principalis obiecti crediti non vnitur in ratione obiecti intelligibilis potentiæ creditiuę.sed per formam & similitudinem sui effectus imperfectè repręsentantem suam causam.

CONCLVSIO II. Fides nō est de scitis.Hanc sic probat vbi suprà. ar.5.Nullum non visum est scitum:sed omne creditum est nō visum. ergo nullum creditum est scitum.

Con

Durand. vbi s.

Contra arguit Durandus. † primo. Fides habetur de omnibus illis, ad quę se extendit diuina reuelatio: sed diuina reuelatio se extendit ad aliquid cognitum: puta ad istud, deus est vnus, quod cognoscitur à multis demonstratiuè: & est reuelatum Deuter. 6. ergo.

Respondeo. negatur maior. nõ enim est fides de omnibus reuelatis à Deo: sed solum de illis reuelatis quibus adhæret quis præcisè propter reuelationem: de illis autem quibus adhæret fidelis nõ solùm propter reuelationem: sed etiam propter euidentẽ deductionem ex principiis per se notis non habet fidem: sed scientiam, vt dicit S. Do. de veri. q. 14. ar. 9.

¶ Dico tamen, quòd diuina auctoritas, & medium necessarium possunt simul concurrere ad eundem vnũ assensum, sed ille assensus nõ erit creditiu⁹: sed scientificus. Cuius ratio est, quia medium illud necessarium, & euidens tollit formalem rationẽ obiecti fidei, cum faciat illud enunciabile, quod concludit, esse visibile: quandiu autem est visum, non potest subesse actui fidei, cum fides non cadat nisi super non visa.

¶ Dico tertiò, quòd in tali assensu causato ex concursu diuinæ auctoritatis, & medij necessarij sunt duo, scilicet firmitas adhæsionis, & euidentia complexi cui assentitur, & ad primum horum directè diuina auctoritas, quæ est causa assensus creditiui: quia mouet intellectum mediante voluntate ad assentiendum, non autem secundum.

Secundò, opinio & scientia possunt esse simul de eodem. ergo etiam fides & scientia. consequentia patet antecedens probatur. Medium contingens, & medium necessarium possunt simul cõcurrere ad causandum eundem assensum: ergo possunt de eodem esse sciẽtiu, & opinio.

Respondeo. negatur consequentia, quia assensus causatus à tali concursu, nõ est opinatiuus, sed scientificus: quia medium necessarium tollit formalem rationem obiecti opinionis secundum formidinem, & informẽ adhæsionem.

¶ Dico secundò, quòd ille assensus nõ est opinatiuus actu, est tamen in potentia: quia medium probabile esse natũ probare & causare assensum opinatiuum si non concurreret cum medio necessario.

¶ Dico tertiò, ꝙ si in eodem intellectu essent simul duo assensus, quorum vnus causatus esset ex medio contingenti: alter vero ex necessario, ille qui esset ex medio contingenti non esset actu opinatiuus, quia medium necessarium quo concurrit tollit rationem obiecti opinionis. Item subiectum sciẽtiæ, & opinionis habent oppositas conditiones secundum habitum & priuationem, quia subiectum scientiæ firmiter assentit, opinionis vero titubat: impossibile autem est eundem intellectũ respectu eiusdem conclusionis simul firmiter adhærere & titubare, seu formidare.

CONCLVSIO III. Fides est simpliciter certior sciẽtia, sed non quo ad nos, & secundum quid. Hanc sic probat. 2. 2. q. 4. art. 2. Illud est certius, cuius proxima causa est certior, & immutabilior. sed deus, qui est causa fidei, est certior, & immutabilior quàm prima principia, & lumen intellectus agentis, quæ sunt causa essentiæ. ergo. Scientia tamen est certior. quo ad nos quia magis cognoscimus ea, quæ scimus quàm quæ fide tenemus.

Contra probationem arguit Durandus †, ꝙ adhæsio firma nõ faciat ad certitudinem primo. Certitudo non stat cum falsitate: sed firma adhæsio stat cũ falsitate, vt patet in hæreticis. ergo. Durand. vbi s.

Respondeo, quòd cum dicimus firmitatem adhæsionis esse certitudinem, non intelligimus de quacunque firmitate: nec de qualibet aut cuiuslibet adhæsione obiecti, sed tantum de firmitate adhæsionis intellectus ad suum cognoscibile. hoc autem non nisi verum, quia falsum non est cognoscibile: vt dicit S. Doct. 3. di. 27. q. 2. art. quarto.

Secundò arguit. Illi firmius adhæremus à quo difficilius recedimus, sed difficilius receditur à scientia quàm à fide, cum multi à fide recedant, à scientia vero non. ergo.

Respondeo. primò conceditur maior de firmitate adhæsionis, quæ oritur ex euidentia eorum quibus adhęretur: sed negatur de firmitate adhæsionis, q̃ dependet à voluntate, ciusmodi est adhæsio fidei.

Dico secũdò, ꝙ maior est simpliciter falsa, quando tales adhæsiones nõ sunt eiusdem rationis, sicut est in proposito:

nam causa firmitatis adhęsionis fidei est voluntas:causa verò adhęsionis sciẽtiæ est euidentia complexi,cum intellectus assentiat aliquando etiam contra voluntatem.

Tertiò.Illud est certius, quod est dubitationi impermixtius:sed scientia nõ patitur dubitationem : fides verò sic. ergo.

Respondeo.dupliciter põt aliquid esse certum:vno modo quo ad nos siue ex parte subiecti,& sic conceditur totum. Alio modo ex parte obiecti, & ex parte medij, & causæ: & sic negatur maior.

Contra.Certior est scientia beatorũ quàm fides nostra:sed non est hoc ex parte obiecti, cum idem obiectum sit vtrobique, sed ex parte modi: quia illi tendunt in Deum visum.& nos in creditum.ergo in proposito certior est sciẽtia quam habemus ꝙ Deus sit vnus, quàm fides qua credimus ꝙ sit trinus: quia in illud tẽdimus vt in visum:& in hoc vt in creditum.

Respondeo,ꝙ scientia beatorũ non est certior fide viatorum quo ad causam:quia vtrobique est eadẽ causa quę est prima veritas:est tamen certior ex parte subiecti,ꝙ plenius assequitur ea, quæ videt,quàm ea quæ credit:& idẽ dico de sciẽtia viatorum, & fide, quam habent.

DISTINCT. XXVI.

IN dist. 26. quæritur. Vtrum spes sit virtus theologica,realiter à fide,& à charitate distincta.

CONCLVSIO I. Spes est virtus. Hanc sic probat 2.2.q.17.artic.1. Spes facit actum rectum. ergo est virtus.

CONCLVSIO II. Spes est virtus theologica.hanc sic probat vbi suprà.art.5.Et præsenti distin. q.3.ar.2. Omnis virtus habens Deum pro obiecto,est theologica : sed spes est huiusmodi.attingit enim Deum & supremã causam efficientem,& eius auxilio innititur:& sicut causam finalem inquantum in eius fruitione beatitudinẽ expectat.ergo.

Durand. hic.q.2. Contra minorem huius rationis arguit Duran.†primò,ꝙ Deus nõ sit immediatum obiectum spei, sed beatitudo.Idem est obiectum spei & delectationis non est Deus:sed beatitudo creata.ergo:maior. quia spes & delectatio non differunt, nisi secundum præsens & futurum minor probabitur.ergo.

Respondeo.negatur maior.nam spes habet duo obiecta vnum materiale qđ est ipsa res quæ speratur. Et aliud formale,quod est id cuius auxilio obtinẽdum speratur. Ista autem duo aliquando sunt distincta vt quando quis sperat obtinere aliquid auxilio amicorum.prędicta autem distinctio non habet locũ in obiecto delectationis.

¶Item de ratione obiecti spei est arduitas,quæ non est de ratione obiecti delectationis.Vnde delectatio est in cõcupiscibili,& spes quæ est passio, est in irascibili.

¶Dico secundò,quòd minor est omnino falsa,quam multipliciter probat. primo.Immediatum obiectum amoris concupiscentiæ non est res,subiecto distincta à concupiscẽte:sicut patet quòd amans vinum,non amat ipsum immediatè:sed immediatè amat gustationem vini:sed delectatio est amor concupiscentiæ.ergo.

Respondeo.dico primò, quòd Deus est immediatum obiectum delectationis:sed non totale:quia omnis delectatio habet pro obiecto totali vel partiali aliquam operationem, vt dicit S.D. 1. secunda quæstione trigesimasecunda. articu.1.

¶Dico secundò,quòd delectatio vel fruitio,licet habeant pro obiecto totali Deum,& adeptionem siue visionem Dei simul:tamen principalius respicit Deum:quia illa visio non est finis nisi inquantum nos Deo coniungit : fruitio autem respicit finem. Hoc dicit S. Do. prima distinctio.1. quæstione 1.ad secundum.

¶Dico tertiò ad argumẽtum, quòd maior est falsa. nam illius amoris quo amatur vinum obiectum immediatum est tam vinũ quàm vsus eius:imo vsus non diligitur nisi propter vinum : licet vtrumque referatur in eum,qui diligit: amore enim concupiscentiæ non solũ amatur perfectio nobis inhærens : sed etiam bonum, quod causat illam perfectionem.

¶Dico quartò, quòd etiam minor est falsa vt declaratum fuit in prima distinct.q.prima.

Secun

Secundò. Summa tristitia, quam habent damnati, non est immediatè de Deo: sed de carentia visionis diuinæ. ergo summa declaratio quam habent beati: non est de deo: sed de visione.

Respondeo. negatur consequentia. quia similitudo non valet: nam Deus dupliciter coniungitur beatis. Vno modo per sui essentiam tanquam forma intelligibilis. Alio modo per sui nobilissimum effectum, qui est Dei visio, & fruitior & sic est eis dupliciter bonus. damnatis autem est malus vno modo, scilicet per suum effectum, & ideo tristantur immediatè de illo effectu, & non de Deo: quia deus in se non est in eis malus.

Tertiò. Deus non declarat nisi mediante visione, vel alia operatione. ergo declaratio immediatior est operatione.

Respondeo. negatur consequentia. sicut non sequitur homo non intelligit obiectum nisi mediante specie. ergo immediatius intelligit speciem quã obiectum: & hoc ideo est, quia species est medium, quo & non in quo. sic est in proposito: quia sicut species intelligibilis perficit intellectum, ad hoc, quòd intellectus intelligat, ita visio perficit videntem ad hoc quòd possit frui Deo.

Quartò. Nullus declaratur nisi de eo quod est sibi bonum, vt dicit. Philosophus 8. Ethicorum. † sed Deus non est bonus creaturæ: nisi quia causat in ea aliquam perfectionem. ergo immediatius delectamur de illa perfectione. Cap. 2.

Respondeo. negatur consequentia. vt patet ex responsione ad tertium.

Dico secundò, quòd minor est falsa. deus enim non solum est bonus homini ratione operationis, per quam deum attingit, imo per sui essentiam ante omnem operationem, qua ipse attingatur: quia diuina essentia vnitur intellectui cuiuslibet beati vt forma intelligibilis. & quicquid sit de delectatione dico quòd spes immediate attingit.

CONCLVSIO. III. Spes distinguitur à fide, & à charitate. Hanc sic probat præsenti distinctione. Et secundo 2. quæstione 17. articulo sexto. fides spes, & charitas habent distincta obiecta formalia. ergo sunt distinctæ, consequentia patet. antecedens declaratur. Nam obiectum fidei est deus, inquantum à deo prouenit nobis cognitio veritatis. Et est obiectum spei, inquantum est nobis principium perfectæ bonitatis, scilicet beatitudinis. Et est obiectum charitatis, inquantum inhæremus ei propter seipsum.

Contra arguit Scotus † quòd spes nõ distinguatur à fide. primo. Vniuersale, & particulare non diuersificant habitus: sed fides est respectu vniuersalium: in fide enim teneo omnem iustum esse saluandum. ergo. Scot. hic. q. 1.

Respondeo. dico primò, quòd fides, & spes non distinguuntur, sicut duo habitus cognoscitiui: sed fides est habitus cognoscitiuus, & spes est habitus appetitiuus: vt dicit S. Doct. præsenti dist.

¶ Dico secũdò, quòd obiectum spei non est particulare: licet sit minus vniuersale quàm obiectum fidei: quia fide credimus omne reuelatum à deo: spe autem appeto salutem tantum mihi & alteri, inquantum est mihi charitate coniunctus.

¶ Dico tertiò, quòd actus spei procedit ex duplici credulitate: vna vniuersali, quæ est actus fidei, quo actu credo in ecclesia esse remissionem peccatorũ. Alia vero particulari quæ non est actus fidei: sed intellectus, vel virtutis cogitatiuæ quo actu credo mihi fiendam remissionem.

¶ Dico quartò, quòd licet vniuersale, & particulare non varient habitus intellectuales, possunt tamen distinguere habitus, quorum vnus est intellectiuus, & alter appetitiuus: cuiusmodi sunt fides & spes.

Secundò. Si spes distinguitur à fide, aut hoc est, quia futuritio est de ratione obiecti spei, & non de ratione obiecti fidei. aut hoc est, quia spes habet ponere medium inter excessiuè, & diminutè sperare, sed non primum, quia tunc spes haberet pro obiecto aliquod temporale, & non æternum: nec esset virtus theologica: futurum enim est temporale. Item præteritio non requirit præuium habitum. ergo nec futuritio. Nec est dandum secundum, quia tunc spes esset virtus acquisita, & non infusa. nam non omnis virtus moderatiua passionum est moralis acquisita.

Respondeo, q; est propter vtrumq;. Ad improbationem dico primò, quòd species respicit duo obiecta. vnum est formale, cuius auxilio innititur, & istud est æternũ: aliud materiale, scilicet beatitudo creata & alia, quæ ad ipsam requiruntur: & istud potest esse temporale. ad virtutem autem theologicam sufficit obiectum formale esse æternum.

¶ Dico secundò, ꝙ passiones appetitus sensitiui, & actus voluntatis sunt quædam attractiones, vel repulsiones. præteritum autem, inquantum huiusmodi, non attrahit nec repellit: sed solum præsens, vel futurum: & ideo nullus actus appetitiuus proprie respicit præteritum vt præteritum est: quod dico quia, & si tristitia sit de præterito non est tamen de eo, vt præteritum est: sed vt est aliquo modo præsens appetitiui: vel in se, vel in sua causa, vel in suo effectu, & sic patet, ꝙ futuritio est de ratione obiecti spei, non autem fidei: sed accidit ei, inquantum credimus aliqua futura: non tamen omne creditum est futurum sicut omne speratum.

Ad improbationem secundi negatur consequentia. Nam virtus theologica potest esse moderatiua passionum, vel actuum similium passionibus, quãtum ad obiecta secundaria: vt dicit S.Doct. 2.2.q.17.ar.5.ad secundum.

Scot. vbi supr.à. Contra eandem iterum arguit Scotus, †ꝙ spes non distinguatur à charitate. Charitas sufficienter disponit ad ordinatum velle respectu boni præsentis: & ad desiderandum futurum, quod est sperare. ergo non est distincta à spe. consequentia patet. antecedens probatur. Amicitia acquisita sufficit ad amandum amicum, & ad desiderandum ei bonum futurum. ergo & charitas.

Respõdeo. negatur vltima pars antecedentis. vbi dicitur, ꝙ desiderare est sperare.

¶ Dico secundò, ꝙ licet charitas sufficienter disponat ad desiderandum futurum, non tamen ad spem, quia ad sperandũ occurrit specialis ratio arduitatis, & specialis difficultas.

¶ Dico tertiò, ꝙ amicitia acquisita non intendit assequi aliquod arduum existens supra naturalem facultatem amantis: & ideo non requiritur aliquis specialis habitus alius ab amicitia faciens fiduciam, & securitatem de obtentione illius. Et ideo illa similitudo non tenet, qua probatur antecedens: vt dicit S.Doct. præsenti dist. q.2. art.1. ad secundum.

DISTINCTIO. XXVII. VSQVE AD XXX.

IN distin.27. vsque ad 30. Quæritur vtrum homo debeat ex charitate plus diligere deum quàm seipsum.

CONCLVSIO I. Licet amicitia politica non sit proprie virtus: tamen charitas est virtus. primã partem tenet S.Doct. in q.de charitate art.2. ad octauum. Et 3. dist.27.q.2. art.2. ad primum. Licet in 2.2.q.23. art.3. & 6. Ethicorum cap. 1. & 5. videatur dicere, ꝙ est virtus: sed intendit, ꝙ non est virtus, sicut sunt aliæ virtutes. Tum quia habet pro fundamẽto alias virtutes: nam ex hoc, ꝙ aliquis est virtuosus, inclinatur ad amandum virtuosos. Tum quia de ratione talis amicitiæ est virtus, vel habitus existẽs in alio supposito. Tum quia amicitia potest perdi sine vitio illius, in quo est: sed ex solo defectu amici. Est tamen aliquo modo virtus: quia est habitus electiuus & laudabilis, & in mente consistens. secundam partem probat secundæ.q. 23. vbi suprà. ex hoc quòd charitas elicit actum cõformem regulæ primæ humanorum actuum, scilicet deo.

CONCLVSIO. II. Obiectũ charitatis est deus, inquantum est beatificatiuus creaturæ rationalis. Hanc sic probat secunda secundæ.q.23. artic. 4. & primo, Ex hoc ꝙ charitas tendit in deum, inquantum est beatificatiuus. ergo deus vt sic est obiectũ charitatis.

Contra arguit Scotus †primo. Nullus respectus rationis potest esse ratio formalis terminans actum realem: sed ratio beatificatiui est relatio rationis, & actus charitatis est realis: ergo. &c. *Scot. dist. 27. quæst. vnica.*

¶ Respondeo, ꝙ duplex est ratio formalis: vna se tenet ex parte obiecti. & de ista conceditur totum, quia talis ratio est motiua, & terminatiua actus, & se habet in genere causæ finalis, talis autem ratio in obiecto charitatis est ratio summi boni. Alia est ratio, quæ se tenet ex parte potentiæ: & se tenet in genere causæ materialis: ex eo ꝙ est dispositiua ad actum, & de ista negatur

maior, & talis est ratio beatificatiui. Nullus enim diligit aliquid, nisi quia est sibi bonum, & conueniens aut perfectiuum sui. Ista autem omnia dicunt respectum.

Secundò. charitas Deum diligit propter se: ergo non inquantum est beatificatiuus.

Respondeo, si ly inquantum dicat causam finalem. sic Deus diligitur propter se. Si vero dicat causam dispositiuam: sic diligitur inquantum est beatificatiuus.

Ex hoc enim quòd Deus est beatificatiuus hominis, homo inclinatur & disponitur ad amandum Deum, quem tamen diligit propter se.

Ad argumentũ negatur consequentia: quia illa duo possunt stare simul. patet ex his quòd obiectum charitatis non dicit purum absolutum sub respectu scilicet Deum siue summum bonum vt est beatificatiuum: ita quòd eius ratio partim est absoluta, & partim respectiua.

Tertio charitate diligitur Deus propter se: ergo non vt est beatificans.

Respondeo, quod si ly propter dicat causam finalem conceditur totum. Si vero dicat causam dispositiuam negatur antecedens. Dico ergo quòd diligendo Deum non referimus eum ad nostram vtilitatem nunquam tamen amaretur à nobis, nisi esset nobis conueniens.

CONCLVSIO III. Homo debet ex charitate plus diligere Deum quam seipsum. Hanc sic probat. tertia sentent. dist. 27. q. 1. arti. tertio. & secunda secundæ. q. 26. arti. tertio. Non minus diligit Deum charitas quàm natura hominis in sua integritate persistẽs: sed talis plus diligit Deum quam se: cum pars plus diligat bonum totius quàm proprium. vnde & bonus ciuis exponit se morti pro salute patriæ. ergo.

Durand. dist. 29. q. 2. Contra rationem arguit Durandus † primo. Ciuis exponens se morti pro patria vult sibi maius bonum quàm patriæ: ergo plus diligit se. consequentia patet. antecedens probatur. vult sibi bonum virtutis & patriæ bonum temporale. ergo.

Respondeo, negatur antecedens nam virtus politica inclinat ad præeligendum finem his, quæ sunt ad finem, bonum autem particulare illius ciuis ordinatur ad bonum patriæ. Dico secundo, quòd plus diligit patriam quàm se: quia vult suum esse, & viuere, & operari desinere esse: vt conseruetur esse & viuere & patriæ. Ad probationem negatur antecedens si accipiatur cum exclusione. nam illud bonum virtutis non vult tantum sibi: sed etiam patriæ & magis quàm sibi. Tum quia proposito quòd non sit alia vita præter istam, sicut multi credebant, qui pro patria mortui sunt patria diutius gaudet de illo bono, negatur etiam minor, quia patriæ vult non solum bonum temporale: sed etiam bonum virtutis.

Secundò. Quilibet debet plus dolere si fecit contra bonum virtutis quàm si tota ciuitas fecisset: ergo debet plus velle sibi bonum virtutis quàm omnibus aliis.

Respondeo. negatur antecedẽs: nam quilibet debet magis bonum virtutis velle communitati quàm sibi partialiter: nisi in casu: vbi ex priuatione talis boni virtutis partiali derogaretur alicui bono meliori quàm sit tota communitas: quale est Deus cui derogaretur peccando, & quilibet debet potius velle, quòd tota vniuersitas electorum gloriam habeat, quàm quòd ipse solus haberet eam: dummodo sua priuatio non veniret ex culpa sua: quia in hoc derogaretur Deo: vt dicit Sanctus Doctor in simili in. quęst. de charitate, arti. 11. ad sextum.

Tertiò. Homo debet plus amare se quàm amicum: & tamen non debet se exponere morti pro amico: vt dicitur. 9. ethicorum. ergo ex tali expositione non arguitur, ꝙ plus diligat illũ quã se.

Respondeo. negatur consequentia. nam signum est, quòd plus diligit felicitatem alterius, & vitam quam propriam vitam, non tamen est signum, quòd plus diligat aliud simpliciter, sed hoc signum est, quòd plus amat esse & viuere & operari communitatis, quàm suiipsius, huius signum etiam habetur in naturalibus, nam aqua naturaliter inclinatur ad descendendum, & dimittendum proprium locum propter bonum vniuersi.

Contra arguit Scotus. † primo. Natura est determinata ad vnum: sed quilibet vult naturaliter esse suum: ergo est simpliciter impossibile, ꝙ nolit vnde Stot. vbi suprà.

si esse creaturæ est esse Dei, essent incompossibilia quilibet, magis vellet suum esse conseruari, quàm esse Dei.

Respondeo, quòd quælibet creatura plus refugit non esse Dei, quàm non esse proprium: ille tamen casus est impossibilis: tamen eo posito, creatura potius vellet non esse suum quam non esse Dei. Ad argumentum negatur consequentia: quia licet natura sit determinata ad vnum: tamen non potest in opposita per accidens, licet non per se & maximè in proposito: quia quælibet res habet perfectius esse in Deo, quam in seipsa.

Secundo. Amor naturalis non est nisi conueniens amanti: ergo quælibet res naturaliter amat se.

Respondeo, negatur consequentia: quia transitur à re ad nomen rei: scilicet ad primitatem, vt dicit S. D. 3. sent. dist. 29. q. 1. art. 3. ad secundum.

Contra eandem arguunt alij primo. Id magis diligitur naturaliter, quod est magis vnitũ nobis: quia vnio est causa amoris, sed proprium esse est magis vnitum nobis quam esse Dei. ergo.

Respondeo, negatur maior, quia causa amoris non est tantũ vnio sed etiam eminens continentia in esse. Deus autem plus continet esse & bonitatem creaturę quam creatura contineatur à seipsa. Similiter Deus est causa vnitatis cuiuslibet rei ad seipsam, vel ad quodcunque aliud. Hanc solutionem ponit Sanctus Doctor. prima par. q. 60. art. 5. ad primum.

Secundo. Hereticus aliquando exponit se morti propter Deum: & tamen non diligit Deum, super omnia: cum sit in peccato mortali: ergo mori propter alium, non est dilectionis super omnia.

Respondeo, quòd talis non diligit dilectione naturali Deum super omnia: quia habet naturam vitiatam & non integram, vt dicitur in conclusione: & ideo non ad propositum. Dico tandem pro ista cõclusione, quòd amore naturali diligitur Dus super omnia, vt est principium omnis boni naturalis, charitate autem vt obiectum beatitudinis.

CONCLVSIO IIII. Charitate amatur Deus amore amicitiæ & amore concupiscentiæ. Hanc ponit S. Do. 3. sent. dist. 27. q. 1 art. primo. Hoc ideo est: quia volumus ei bonum, & ꝙ nobis vniatur.

Contra arguit Durandus. † Quicquid amatur amore amicitiæ, amatur vltimatè propter nos. amamus enim vinum saltem quia est nobis bonum, sed charitas non amat Deum vltimatè propter nos. ergo. *Durand. vbi supra.*

Respondeo, negatur maior de eo, ꝙ non amatur tantum amore concupiscentiæ, sed amicitię.

CONCLVSIO. V. In dilectione Dei potest haberi actualiter respectus ad mercedem. Hanc ponit 3. sent. distinct. 26. art. 4.

CONCLVSIO VI. In dilectione Dei non est aliquis modus adhibendus: non enim tantum diligitur quin adhuc debeat magis diligi. Hanc ponit secunda secundæ. q. 16. art. sexto.

Contra arguit Durandus. † Quilibet actus debet esse per circunstantias modificatus, si est virtutis: ergo charitas debet habere aliquem gradum &c. *Durand. vbi supra.*

Respondeo, primò. quòd non arguit ad sensum conclusionis.

¶Dico secundò, quòd bonitas actus non dependet ex aliqua circunstantia: vt dicit Sanctus Doctor prima secundæ. q. 19. articu. secundo. *Durand.*

CONCLVSIO. VII. Non omnes proximi sunt ex charitate æqualiter diligendi. Hanc ponit secunda secundæ. q. 26. arti. septimo.

Contra arguit Durandus. † Omnes creaturæ sunt aqualiter capaces boni gratiæ & gloriæ: ergo debemus omnibus optare ista bona æqualiter.

Respondeo, negatur consequentia: quia hoc esset optare contra diuinam prędestinationem, quę non dat de gratia & gloria tantum quantum sumus capaces, sed prout disposuit secundum ordinem suę sapientię.

¶Dico secundò, quòd quia Deus vult creaturas rationales inęqualiter moueri in ipsum & ideo nobis licet hoc velle.

CONCLVSIO. VIII. Diligere amicum est magis meritorium, quàm diligere inimicum. Hanc probat secunda secundæ q. 27. artic 7. Ex hoc quòd dilectio amici cadit super obiectum magis dignum amari.

Contra arguit Durãd. † primo. Vbi est maior conatus ibi ex difficultate operis *Durand. vbi supra.*

operis est maius meritum cæteris paribus:sed dum Sortes diligit inimicum, nihil cogitans de amico, est maior conatus,quàm dum Plato diligit amicũ, nihil cogitans de inimico.ergo.

Respondeo. conceditur totum.sed non est contra conclusionem, quæ sic intelligitur,ꝙ in eodem supposito dilectio amici est melior quàm dilectio inimici:nisi forte vterque diligatur eodem actu:nec vnquam ita intensè diligitur inimicus sicut amicus.

Secundò. Tota intentio dilectionis inimici refertur ad charitatem:non autem tota intentio dilectionis amici,qui etiam amatur,quia amicus vel propter aliam causam.ergo.

Respondeo.Negatur consequentia. sed est totum oppositum.nam tanto actus est melior quanto pluribus virtutibus informatur.huiusmodi autem est dilectio amici quæ informatur habitu charitatis & pietatis & iustitiæ.

Tertiò.Dilectio inimici includit dilectionem amici & non econtra.ergo illa est melior.

Respondeo.negatur antecedẽs. quia in tali dilectione intensius diligitur amicus quàm inimicus:& ideo dilectio amici includit dilectionem inimici. Dico tamen,ꝙ dilectio inimici potest esse melior,vel si sint in diuersis suppositis vel in eodem,quò ad diuersa tempora & diuersos actus.

DIT. XXXI. ET XXXII.

IN di.31.& 32. quæritur. Vtrum fides maneat in patria.

CONCLVSIO I. Impossibile est actum fidei & actum visionis simul esse in eodem subiecto. Hanc sic probat prima secundæ.q.63.art.tertio. quia isti actus requirunt in suis subiectis incompossibiles dispositiones.visio enim requirit euidentiam,& fides ineuidentiam.

Durand. vbi suprà. Contra arguit Durãdus.† primo.id quod opponitur alteri solum,vt imperfectum perfecto,potest simul stare, cũ eo remota imperfectione.sed fides hoc modo opponitur visioni, cum etiã ipsa fides sit quędam visio,qua videmus in ęnigmate.

Respondeo.negatur minor.sed opponuntur etiam contrariè vel cõtradictoriè,non quantum ad id quod vtrũque habet de cognitione.sed quantũ ad id quod fides habet de ęnigmate:quia fides dicit negationem euidẽtiæ.Et hoc ponit S D.3.sen.di.31.q.2.ar.1.q.1.Nec fides dicitur visio,nisi impropriè:& fidelis dicitur videre ea, quæ sunt reuelata esse credenda, sed visione impropria.

Contra.Nulla priuatio est de ratione entis positiui.sed primus actus fidei est ens positiuum:ergo priuatio euidẽtiæ non est de ratione ipsius.

Respõdeo,ꝙ negatio,& priuatio nõ possunt esse de ratione entis positiui tã quam partes quidditatis eius. possunt tamen pertinere ad rationem entis positiui tãquam designatiua essentię eius, per modum extrinsecę differẽtiæ: & tãquam id sine quo essentia rei non potest esse nec excipit:vt dicit Philosoph. 10.meta.ca.prima vero contrarietas.

Secundò.Quæcunque opponuntur, sunt sub eodem genere proximo.sed visio patriæ & fides non sunt sub eodem proximo genere:cum visio sit actus supernaturalis per essentiam,non autem fides.ergo,

Respondeo. primò negatur maior. nam qualitates corporales,& spirituales opponuntur formaliter: puta albedo & scientia.quia de ratione albedinis est extensio:& de ratione scientiæ est inextensio:non tamen sunt sub eodem genere proximo: imo & vnum genus opponitur alteri: puta virtuti & consequenter omnia contenta sub genere vitij opponuntur cuilibet contento sub genere virtutis.

¶Dico secundò,ꝙ similiter ex hoc argumento probaretur,ꝙ charitatis actui nullus actus opponatur,puta actus odij.& hoc quia actus charitatis est supernaturalis per essentiam.

¶Dico tertiò,ꝙ est dubium, vtrum visio gloriæ sit alterius proximi generis ab aliis intellectionibus creatis,non beatificis.& hoc quia omnes isti actus recipiuntur in eadem potentia. & per consequens videntur esse eiusdem generis:vt dicit S.Doc.de speciebus intelligibilibus.de veri. quæst. 8.arti.14.

CONCLVSIO II. Habitus fidei non potest remanere in patria cũ visione beatifica.

Hanc ponit.3.sen.dist.31.quæstio.2. articulo primo.q.3. Et probatur quia

Apostolus dicit Hebr. 11. ꝙ fides est de non apparentibus. in patria autem nullum cognitum erit non apparens.

Durand. vbi supra.

Contra arguit Duran. † primò. Sciētia & donum linguarum, & Prophetiarum non cessabunt in patria: ergo nec fides. antecedens patet. consequentia probatur: quia Apostolus primæ. Cor. 3. vniformiter loquitur de omnibus suis.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem dico vt ibi dicit glossa. & Aug. lib. de doctrina. ꝙ apostolus vniformiter de istis loquitur: quia omnia ista aliquo modo cessabunt vel in toto, vt fides & spes, vel in parte: vt sciētia & huiusmodi alia.

¶ Dico secūdò, ꝙ scientia & prophetia possunt stare cum visione beatifica: quia ista non requirunt ineuidentiā ex parte scientis aut prophetātis, sicut fides: vnde & prophetia fuit in Christo quamuis esset beatus: vt dicit S. D. tertio sen. q. 7.

¶ Dico tertiò. ꝙ scientia dicitur destrui in actu beatifico quantum ad conuersionem ad phantasmata. sed verum est ꝙ beati post resurrectionem potuerunt vti scientia hic acquisita. s. per conuersionem ad phantasmata: & sine tali conuersione sicut de Christo dicit S. D. tertio sent. quæstio. 11. arti. secundo. ad tertium.

Secundò. Paulus in raptu habuit actū visionis, & etiam habuit fidem: ergo cū visione stat fides.

Respōdeo. negatur minor. Ille enim habitus, qui ante visionē erat fides, adueniēte visione desijt esse respectu Dei visi: licet fortè adhuc erat fides respectu aliorum, quæ non clarè videbantur.

Vel potest dici, ꝙ fides non pōt stare cum visione simpliciter beatifica, id est causata à lumine gloriæ se habēte per modum habitus permanētis: licet possit stare cū visione non simpliciter beatifica. i. causata à lumine gloriæ se habēte per modum passionis, & talis fuit visio Pauli.

Sed prima responsio est melior: sicut & ille, qui ex dictis alicuius astrologi habet fidem de futura eclipsi dum præsentialiter videt eclipsim: ille habitus desinit esse fides respectu illius eclipsis. potest tamen habere rationem fidei circa alias eclipses futuras.

IN dist. 33. quæritur vtrum ex actibus humanis acquirātur habitus virtutum existentes subiectiuè in appetitu sensitiuo.

PRO quæstione hęc est prima conclusio. Aliquæ virtutes morales sunt subiectiuè in appetitu sensitiuo. Verbi gratia, temperantia est in concupiscibili: & fortitudo in irascibili. Hanc probat S. D. prima secundę. q. 56. ar. 4. & 3. sen. dist. præsenti. q. 2. ar. 4. & q. 4. de virtutibus. Ex hoc ꝙ tales potentię possunt esse principium huiusmodi actus: & non sunt determinatę ex sui natura ad perfectionem talis actus: nec ad obediendum rationi: ergo possunt esse subiectum virtutis.

Sco. hic q. 1.

Contra arguit Sco. † primò. In potētia, quæ aliis principiatur oportet esse virtutem: vt dicitur primo politicæ: sed voluntas aliis principiatur: ergo in ea sunt virtutes.

Cap. 1.

Respondeo. dico primò, ꝙ nō est ad propositum: quia in conclusione nō dicimus nullam virtutē esse in voluntate. Dico secundò, ꝙ Philosophus dicit ibi in parte superiori esse virtutem. ista autem pars superior non est voluntas, sed ratio quæ est subiectum prudentię: quæ quidem prudentia sufficit ad rectificandum intellectum & voluntatem: vt dicit S. D. quæstione quinta. de virtutibus.

Secundò. Iustitia est in voluntate tāquam in subiecto: ergo etiam temperātia & fortitudo.

Respondeo. negatur consequentia: quia iustitia tendit in bonum alienum. fortitudo autem & temperantia in bonum proprium. sunt enim circa passiones, quæ immediatius pertinent ad appetitum sensitiuum.

1. ethi. c. 9.

Tertiò. Philosophus primo ethicorū priusquam diffiniat virtutem excludit potentias sensitiuas. sed concupiscibilis & irascibilis sunt potentiæ sensitiuę: ergo non possunt esse subiectum virtutis.

Respondeo, ꝙ Philosophus non excludit omnes potentias sensitiuas: sed tantum sensitiuas apprehensiuas. nam de appetitiuis expresse cōcedit, ꝙ sunt subiectum virtutis. Et huius ratio est: quia in eis consummatur opus virtutis circa

circa passiones:quod nō consummatur in voluntate nec in sensitiuis apprehensiuis:vt dicit S.Do.prima secundę.q.56 articu.quinto.

Quartò,voluntas est indeterminata ad benè & malè eligendum:ergo oportet in ea ponere virtutes,quibus determinetur.antecedens patet.consequētia vero est nota : quia virtutes non ponuntur nisi ad determinandum potentiam.

Respondeo. negatur consequentia: quia voluntas ex ratione suæ potentię habet sine habitu superaddito circa proprium bonum,quod aliæ potentiæ habent per habitus superadditos. scilicet agere firmiter promptè & delectabiliter.

Et si dicatur contra.Ille qui ex vitioso efficitur virtuosus,habet difficultatem in eligendo bonum:ergo voluntas non habet ex se promptitudinē ad benè eligendum.

Respondeo. negatur consequentia. quia illa difficultas prouenit ex parte appetitus sensitiui,cuius passiones repugnant bonæ electioni.Voluntas autem quantum est ex se delectabiliter eligit bonum ostensum sibi à ratione,vt dicit S.D.prima secundæ.q.56.art.4.ad quartum.potest etiam dici ꝙ talis difficultas conuenit propter aliquos malos habitus causatos in voluntate:puta incontinentiam vel huiusmodi:sed tales habitus non habent propriè rationem vitij.

¶Dico tertiò,ꝙ sufficit prudentia in ratione ad hoc,ꝙ voluntas benè eligat nec oportet ponere aliquem habitum in voluntate.

Contra ex hoc sequitur, ꝙ oportet rationē primò errare in ostēdendo,quā voluntatem malè eligere.& per consequens quòd ante primum peccatū voluntatis fuit error in intellectu.

Respondeo.dico primò,ꝙ nunquam voluntas malè eligit,nisi prius sit aliquis defectus in ratione:puta, quia qđ est in se malum ostendit sub ratione boni.vel si ostendit bonum non tamē attendit omnia considerāda vel quia deficit in actu consiliandi vel iudicādi vel præcipiendi:vt dicit S.D,prima parte. q.63.art.1.ad 4.

¶Et ad huius improbationem negatur consequentia.Tum quia inconsideratio præcedens primam electionē malam,& primam culpam, non habet rationem pœnæ nec culpę vt diximus in secundo.Dico tamen ꝙ nunquā error vel ignorantia præcedit omnem culpā peccantis:imo consequitur ad peccatū, vel actuale vel originale. secus autem est de incōsideratione quæ est pura negatio,& non ignorantia nec error nec priuatio:quia illa præcessit omnem culpam in angelo & in homine.

Quintò.In intellectu generatur habitus,qui est prudentia ex frequentatis actibus:ergo & in voluntate generatur aliquis habitus. tenet consequentia: quia intellectus & voluntas sunt potentiæ æqualiter indeterminatæ.

Respondeo. primò negatur consequētia:vt dicit S.D.q.5.de virtu.ad tertium.quia operatio intellectus fit mediante specie,non autem operatio voluntatis. *Cap. 10.*

¶Dico secundò,ꝙ etiam in voluntate ex frequētatione actuum circa passiones potest generari habitus qui dicitur continentia.7.ethi.† sed talis non habet propriè rationem virtutis: vt dicit S.D.secunda secundæ.quæstio.155. articulo primo. *Aureolus*

Contra eandem arguit Aureo. ꝙ virtus moralis nō sit simpliciter qualitas, sed quid constitutum ex habitu existēte in appetitu sensitiuo , & ex habitu existente in appetitu intellectiuo. primo.Non minoris simplicitatis est virtus moralis,quàm sanitas & pulchritudo.quia naturalia non sunt compositiora moralibus.Et iterum quia vtræque sunt in prima specie qualitatis.sed sanitas constituitur ex multis. non enim est aliud quàm ipsi humores , vt sunt fundamentum relationis congruentiæ ad naturam.Et similiter sanitas dicit figuram membrorum & colorem,prout congruunt naturæ.ergo.

Respondeo.negatur maior:quia etiā subiectum virtutis est simplicius subiecto sanitatis & pulchritudinis.

¶Ad primam probationem dico, ꝙ aliqua moralia sunt simpliciora aliquibus naturalibus.

¶Ad secundam dico , ꝙ licet sint in eodem genere remoto non tamē proximo.nam virtus moralis est qualitas spiritualis. sanitas vero est corporalis.

Dico secundò , ꝙ virtus moralis est aliquo modo in vtroque appetitu : vt

 dicit

dicit S.Doc.prima secundæ.quæstione quinquagesimasexta.art.2.

Nam sicut prudentia est subiectiuè in ratione:sed præsupponit rectitudinem voluntatis:ita virtutes morales sunt essentialiter in appetitu sensitiuo. in voluntate autem dispositiuè vel inchoatiuè inquantum in voluntate præcedunt aliqui habitus,qui tamen nō sunt propriè & perfectè virtus:vt dictum est de continentia.

Secundò.Tam voluntas quàm appetitus sensitiuus concurrunt ad actum virtutis: ergo in vtroque ponenda est virtus moralis.

Respondeo. negatur consequentia: quia vt dictum est voluntas quantum est ex se non indiget perfici habitu circa passionem.

Tertiò.Virtus moralis est per quam homo se habet decenter circa passiones.sed hoc non est tantum secundum appetitum sensitiuum:sed etiam secundum voluntatem. oportet enim q; per voluntatem benè eligatur, & firmetur in bono rationis:eo q; appetitus sensitiuus sit edomitus:ergo qualitati existēti in vtroque appetitu conuenit diffinitio virtutis.

Respōdeo,quòd homo se habet decenter circa passiones per prudentiam, quæ est in ratione.& per virtutem moralem quæ est in appetitu sensitiuo.nec oportet ponere alium habitum in volūtate:sed ipsa se bene habet circa passiones per prudentiam, vt bene diximus suprà.

CONCLVSIO II.Aliquę virtutes possunt causari in nobis ex actibus.Hanc ponit S.D.quæstio.9.de virtu.Et probatur auctoritate Philosophi dicentis secundo ethicorum.quòd ex frequentatis actibus generatur habitus.

Durand. hic. q.2

Contra arguit Durandus, †quòd actus non concurrat actiuè ad generationem habitus:sed solum dispositiuè & tanquam id quo disponitur potētia ad recipiendum habitum.Aut habitus causatur ex actu mediatè aut immediatè.non mediatè:quia nō videmus quid mediet inter actum & habitū:nec immediatè:quia tūc actus immediatè terminaretur ad habitum contra Philosophum.7 physi.†

Respōdeo,quòd immediatè,Ad improbationem dico quòd habitus dicit duo.dicit enim qualitatem de difficili mobilem & respectum ad naturam vel operationem, quantum ad primum immediatè producit habitum ipse actus. sed quantum,ad secundum non producit eum immediatè,sed consecutiuè:vt dicit S.D.prima secundæ.quęstione 51. articulo primo.ad tertium. Nam illę qualitates quæ dicuntur virtutes, non acquirūtur nec augētur nisi facta prius alia alteratione.non enim acquiritur sanitas nisi acquisita caliditate,vel frigiditate,vel huiusmodi.Et iterum licet alteratio posset primo terminari ad huiusmodi qualitates non tamen ad respectū,qui est de ratione habitus. nec est possibile quòd actus,sit tantum dispositio ad habitum cum sit actualior habitu.dispositio autem nunquam est actualior eo ad quod disponit.

CONCLVSIO III.Cum gratia infunduntur virtutes morales distinctę à moralibus naturaliter acquisitis. Hanc ponit prima secundæ. quæst.63. articulo tertio.

Durand. vbi s.

Contra arguit Durandus †primo. Si virtutes morales infunduntur cum gratia. sequitur quòd paruuli baptizati, quando perueniunt ad ætatem perfectam faciliter & promptè benè agant, hoc est falsum,vt experientia docet.ergo:consequentia patet.quia per se habent morales virtutes.

Respondeo. negatur consequentia. & huius ratio est vt dicit S.D.3 parte. quęstio.sexagesimanona.articu.quarto. quòd licet in baptizatis infundantur virtutes morales,inclinantes quantum est ex parte animæ ad bonum magis quàm morales acquisitæ,non tamē inclinant ex parte corporis:quia nō tollunt concupiscentiam causatam ex peccato originali.propter quod huiusmodi virtutes sunt alligatę in pueris: & ideo non possunt opus exire. Secundò paruuli instruuntur de pertinētibus ad mores.ergo.

Respondeo. negatur consequentia. quia etiam instruuntur de pertinentibus ad fidem & charitatem. & tamen constat, quòd ista in baptismo infunduntur.

Tertiò.Aut istę virtutes morales infusæ sunt eiusdem speciei cum acquisitis,aut non.Non primum: quia plura accidentia eiusdem speciei non possunt esse simul in eodem subiecto. Nec se-

cun

cundum:quia tunc virtus diceretur de vtrisque æquiuocè.

Respondeo, quòd sunt diuersarum rationum propter diuersa eorum obiecta formalia. Nam temperantia naturaliter acquisita ponit medium in delectationibus secundum regulam rationis humanæ. temperantia vero infusa ponit in eis medium secundum regulam rationis diuinæ:vt dicit Sanct. Doct.prima secundæ.quæstione 63.ar. 4. Et iterum virtus moralis infusa ordinat ad rectè conuersandum in vita spirituali,& in ciuilitate sanctorum, ad quod non sufficit acquisita.

Contra.Virtutes theologicæ ad hoc sufficiunt: ergo non oportet ponere alias infusas.

Respondeo. negatur antecedens,licet enim charitas sufficiat ad imperandum,& dirigendum omnia pertinentia ad vitam spiritualem, ipsa tamen non sufficit elicere,& exequi omnes huiusmodi actus:vt dicit Sanctus Doctor.q. 10.de virtu.Non enim virtutes theologicæ perficiunt omnes potentias, quæ subiiciuntur virtutibus moralibus: nec habent pro obiecto ea, quæ ordinantur ad finem,sicut virtutes morales.

CONCLVSIO IIII.Virtutes morales,& cardinales remanebunt in patria post resurrectionem.Hanc ponit prima secundæ. quæstione 97. articulo 1.

Durā vbi suprà.

Contra arguit Durandus † primò. Appetitus sensitiuus, in quo sunt istæ virtutes corrumpuntur in morte:ergo, & ipsę virtutes.

Respondeo. quòd licet corrumpantur ad corruptionem subiecti, reparabuntur tamen, reparato subiecto. & quia subiectum reparabitur idem numero quod prius:ideo & prædictæ virtutes infusæ.

Secundò arguit, quòd licet ibi essent virtutes: tamen non possint esse earum actus.& hoc, quia in patria non erunt obiecta earum, scilicet delectabilia ciborum, & venereorū, quæ sunt obiecta temperantię: nec tristia, quæ sunt obiecta fortitudinis.

Respondeo,quòd obiecta huiusmodi virtutum non sunt principaliter ea, quę dicta sunt. non enim temperantia intendit huiusmodi delectationibus inhęrere.sed principaliter intendit bonum rationis. idem est de fortitudine respectu periculorum,& de temperantia respectu delectabilium.& quia bonum rationis erit perfectè in patria: ideo ibi erunt, & prędictę virtutes, vt dicit sanctus Doctor in tractatu de quatuor virtutibus cardi. quęst. quarta ad 5.

DISTINCT. XXXIIII. ET XXXV.

IN distin.34. & 35. quęritur, vtrum dona sint habitus distincti à virtutibus.

CONCLVSIO I. Dona sunt habitus distincti à virtutibus Theologicis, & moralibus. Hanc sic probat prima secundę quęstione 68.artic.1.& 3.sent.dist.34. quęst. 1.ar. 1. Dispositiones mobilis ad hoc quòd moueatur promptè à motoribus diuersarum rationum, sunt alterius,& alterius rationis.sed virtutes & dona sunt huiusmodi. nam iustitia, fortitudo, & temperantia disponunt hominem secundum, quòd mobilis à ratione humana, prudētia vero disponit rationem secundum ꝙ est mobilis à primis principiis legis naturę. dona vero faciunt hominem promptè mobilem ab instinctu spiritussancti.

Contra arguit Scotus † primò. Virtutes Theologicę sufficienter ordināt hominem ad deum.nam fide eum cognoscimus, charitate eum in se amamus. spe appetimus ipsum vt est vtilis nobis:per virtutes vero morales homo sufficienter ordinatur, & ad se, & ad alium. nam iustitia docet reddere vnicuique quod suum est. ergo dona superfluunt, vel non sunt à virtutibus distincta.

Scot.dist. 34. q.1.

Respondeo.negatur maior. quia virtutes morales non perficiunt aliquam potentiam animæ circa creaturas, vt est mobilis à spiritusancto in finem supernaturalem: sed hoc faciunt dona. vt dicit sanctus Doctor 1.2. quæstione 68.artic.2.

¶ Dico secundò, quòd virtutes disponunt ad motionem actiuam. inclinant enim potentias ad agendum. dona vero ad motionem passiuam: quia faciunt eam facile mobilem à spiritusancto.

Contra. Si virtutes morales dispo-

nunt voluntatem, vt est mobilis à ratione, sequitur quòd omnes sunt subiectiuę in voluntate: sed hoc communiter dicitur esse falsum. ergo.

Respondeo. negatur consequentia. sed benè dico, ꝙ omnis virtus moralis acquisita est impressio rationis in appetitu sensitiuo, vel intellectiuo: ad hoc vt sit benè mobilis à ratione.

Contra eandem primam responsionem arguit sic. postquam Deus dedit habitus virtutum voluntati, semper astitit ipsi voluntati ad actus conuenientes: sicut postquam illuminauit cæcum semper astitit eius potentiæ visiuæ, vt posset videre. ergo per habitus virtutũ potētia proportionatur spirituisancto: & sic dona superfluerent.

Respondeo. negatur vltima consequentia. quia per habitus virtutum proportionatur spirituisancto tãquam primo motori ad actus humanos quorum proximum mouens est ratio humana. primum vero est spiritussanctus. per dona vero proportionatur ad actus superhumanos. exemplum autem de cæco non est ad propositum.

Secundò arguit. fortitudo est virtus, & est donum spiritussancti. ergo aliqua virtus est donum. antecedens, & consequentia patet.

Respondeo. negatur consequentia. quia fortitudo, quæ est virtus, differt specifice à fortitudine, quæ est donum: quia prima perficit modo humano. secunda autem modo superhumano dicitur enim fortitudo à firmitate. aliter autem firmatur homo per vnam: & aliter per aliam. fortitudo enim quæ est virtus, sic firmat in bono, quòd facit hominem non desistere à bono propter quæcunque ardua: non tamen facit hominem semper peruenire ad finem sui operis: nec effugere omnia pericula, sicut patet, quòd aliquis virtute fortitudinis firmatus ad tuendam patriam, aliquando occiditur, & si non venit ad finem operis incœpti: fortitudo autem quæ est donum, facit peruenire ad finem operis, & fugere ac superare omne periculum: quia ducit ad vitam æternam, quæ est finis omnium actionum nostrarum, & in qua nullum est periculum. Item fortitudo, quæ est donum, præstat fiduciam firmam perueniendi ad finem cuiuslibet operis inchoati, & euadendi omne periculum. hoc autem non facit fortitudo, quæ est virtus. Dico tamen, ꝙ vtraque istarum versatur circa eandem materiam, scilicet circa ardua, sed aliter & aliter.

Contra hanc responsionem arguit multipliciter. primo firmitas fortitudinis quæ est virtus, & illius quæ est donum differunt: sicut perfectum & imperfectum. ergo potest tantum intendi fortitudo quæ est virtus, sicut illa quæ est donum.

Respondeo. negatur antecedens. si accipiatur cum præcisione: immo illæ firmitates differũt etiam specificè, vnde quantumcunque vna intendatur, nunquam perueniet ad perfectionem alterius, sicut nunquam asinus fiet homo, quantumcunque perficiatur.

Secundò, impossibile est, ꝙ aliquis simul habeat actum humanum, & superhumanum. ergo si virtus disponit ad actus humanos, & dona ad superhumanos, acquisito dono, cessant opera virtutum. quod videtur inconueniens, cum virtutes potius perficiantur per dona.

Respondeo, negatur minor. quia licet sit impossibile, ꝙ aliquis actus simul & humanè fiat, & superhumanè: tamen possibile est, ꝙ fiat superhumanè, & simul habeat omnem perfectionem, quam haberet. si fieret humanè.

¶ Dico secundo, quòd admisso: sed non concesso, ꝙ illi duo modi, scilicet humanè, & superhumanè sint incompossibiles, adhuc negatur minor. quia habens vtrũque habitum, potest vti seorsum vno & non altero: maximè quia habitus doni magis ad passiuam quàm ad actiuam motionem disponit.

Tertiò. Omnis actus voluntarius in homine est humanus, vt concedit etiã S.D. 1.2.q.1.artic.2. ergo nullus superhumanus.

Respondeo. negatur consequentia. quia licet omnis talis sit humanus, quo ad potētiam: quia elicitur, vel imparatur à voluntate: tamen aliquis est superhumanus, quo ad modum agendi, inquantum homo est instrumẽtum motum à spiritusancto.

Quartò sequitur, ꝙ homo habens donum intellectus potest per ipsum nobilius agere quàm per fidem: sed hoc communiter dicitur esse falsum. ergo maior probatur per te dona perfectius disponunt quàm virtutes.

Respon

Respondeo.negatur maior, quia licet dona perfectius disponant quàm virtutes morales : non tamen quàm theologicæ:sed econtra vnde actus sapientiæ & scientiæ & intellectus & consilij præsupponunt actum fidei:distinguuntur tamen dona à virtutibus theologicis : quia dona disponunt ad motionem actiuam per seipsa:sed virtutes ad passiuam à spiritusancto.

CONCLVSIO. II. Dona remanebunt aliquo modo in patria & aliquo modo non, primam partem sic probat S. Do.1.2.quæst.68 articulo.6. In patria mens hominis sequetur motionem Spiritussancti perfectè. ergo erunt ibi dona.consequentia patet, ex antedictis. antecedens patet, quia homo erit perfectè subiectus Deo:secundam partem probat. tertia. distinctio. trigesimaquarta quæst. prima.articulo tertio.Ex hoc quod in patria. non erit materia quorundam donorum, non enim erit ibi miseria, circa quam est pietas nec aliquod malum à quo retrahit timor.ergo.

Contra arguit Durandus quòd in patria non possunt esse actus donorum. Nullus actus potest esse nisi habeat materiam, circa quam versatur: quia actus nunquam est sine obiecto: sed in patria non erit materia aliquorum donorum, vt patet ex secunda conclusione.ergo.

Respondeo,vt dicit S.Doct.quæst.1. de virtu.articu.1. ad quintum, duplex est obiectum, vnum ad quod habitus ordinatur, sicut ad fidem:& iste habet rationem termini ad quem, sicut spes ordinatur ad beatitudinem:& charitas ad summum bonum:& sine tali obiecto nunquam potest esse actus habitus alicuius.Aliud est obiectum id est materia, circa quam operatur vt ab ea in aliud tendat: sicut temperantia agit circa voluptates non quòd ad eas ordinetur: immo eas refrænat & fugit: sed agendo circa eas tendit in bonum virtutis. Istud autem obiectum siue materia circa quam se habet vt terminus à quo:& sine isto potest esse actus virtutis. In patria autem licet non erit materia,circa quam donum timoris & huiusmodi operetur:erit tamen obiectum : ad quod ordinantur:sicut ad finem scilicet Deus:nam per donum timoris in patriam reuerebimur Deum: & per fortitudinem habebimus de Deo confidentiam, licet non sint ibi pericula.Et sic dico de aliis,vt declarat Sanctus Doctor prima secundę quęstione quinquagesimaoctaua. articulo sexto ad secundum.

DISTINCT. XXXVI.

IN distinctio. 36. & sequentibus quęritur. Vtrum virtutes cardinales sint inter se connexæ: ita quòd vna sine aliis haberi non possit.

CONCLVSIO. I. Prudentia non potest haberi sine virtute morali:& econtra nulla virtus moralis potest esse sine prudentia. Hanc ponit. S.D.1.2.q.58.art.4.& 5. Ad cuius euidentiam,est sciendum, quòd virtus est habitus electiuus id est forma qua inclinante, elicitur bona electio, electio autem est de his, quæ sunt ad finem. vnde ad bonam electionem requiritur debita intentio finis. Ista autem intentio finis per virtutem moralem quę inclinat appetitum ab bonum rationis: sicut temperantia ad domandas concupiscentias. Rectum autem finem non potest homo intendere nisi accipiat ea,que ordinantur ad consequendum finem accipere autem ea quæ ordinantur ad finem non possumus rectè nisi prius ratio iudicet, & consulat ea esse conuenientia fini & præcipiat, vt ea accipiamus.

Ex his patet secunda pars conclusionis,scilicet quod nulla virtus moralis potest esse sine prudentia,prima vero pars declaratur : prudentia enim est quę iudicat de agibilibus: ad rectum autem iudicium de aliqua re oportet habere rectum iudicium de principiis eius sicut non possunt recte iudicare de aliqua conclusione, nisi cognoscam eius principia : principia autem agendorum sunt fines:quia ex fine sumitur ratio eorum,quę sunt ad finem:de fine autem habet aliquis rectam existimationem per habitum virtutis moralis: quia vt dicitur 3.ethicorū.qualis quisque est,talis finis vnitur ei.

Ex quo patet.quòd sicut virtus moralis requirit prudentiam vt recte iudicet de his,quę sunt ad finem:ita prudentia requirit virtutem moralem, vt faciat rectam existimationem de fine

& circa illum rectum velle.

Contra arguit Scotus primo. In quocunque est recta ratio agibilium in eo est prudentia: vt patet. 6. ethicorum, sed in aliquo potest esse recta ratio sine virtute morali, ergo potest esse prudentia sine virtute morali. maior patet per Philosophũ. minor probatur. In quo est virtus moralis, in eo est recta electio: sed non in omni eo, in quo est recta ratio est recta electio. ergo: maior patet. quia virtus moralis est habitus electiuus: vt dicitur. 2. ethicorum. † minor probatur. Tum quia dicit Aug. super psal. 123. quòd aliqui sciunt aliquod esse malum, & tamen consentiunt. tum quia intellectu rectè dictante, voluntas potest suspendere omnem actum suum, ergo stante recta ratione potest non esse recta electio: quia potest non esse electio.

cap. 5.

Respondeo, dico primò, quòd ratio potest dupliciter iudicare de agibilibus. Vno modo in vniuersali, sicut nullum malum est fiendum. Alio modo in particulari: sicut quòd talis vel talis actus in particulari sit malus & non fiendus, primum iudicium non separatur à ratione, secundum verò aliquando absorbetur propter aliquam vehementem passionem.

¶Dico secundò ad argumentum, quòd stante vniuersali iudicio recto rationis potest aliquis malè eligere, sed stante actuali iudicio recto rationis in particulari, non potest sequi mala electio, per tale autem iudicium in particulari non accipiendo tantum hunc actum, qui est perfectus actus prudentiæ. Talis autem est rectè iudicare & rectè consiliari & rectè præcipere de particulari agibili, secundum quòd agendum est hic, & nunc, & secundum omnes circunstantias. Nunquam enim voluntas potest ferri in oppositum eius, quòd vltimatè, sibi præcipitur à ratione omnino agendum. Vnde non semper sequitur electio ad omne iudicium vel consilium, sequitur tamen ad omne rectum præceptum semper recta electio: & in hoc stat vis huius responsionis. Ad argumentum negatur minor. accipiendo in maiore per rectam rationẽ rectum præceptum, alioquin non esset contra conclusionem. Ad probationem negatur minor Ad primam probationem dico, quòd Augustinus loquitur de iudicio vniuersali & non particulari. Ad secundam negatur antecedens, vt dictum est.: quia impossibile est intellectum rectè, & firmiter iudicando, consiliando, præcipiendo dictare aliquid in particulari fiendum: quin ad tale præceptum sequatur electio conformis præcepto.

¶Dico tertiò, quòd generatur habitus prudentiæ & virtutum moralium simul. nam simul & semel ostenduntur ex parte rationis finis proximi virtutum moralium per synderesim.

Secundò. Ex parte appetitus fit recta inclinatio in illum finem.

Tertiò. Ex parte rationis recta syllogizatio de mediis ad finem iudicando, consiliando, præcipiendo.

Quartò. Electio præceptorum ex parte appetitus, vt videtur dicere Sanctus. Doctor tertia. distinctio. trigesimatertia quæst. secunda. articul. tertio.

Secundò arguit. Mala electio non potest excecare intellectum. ergo stante mala electione, quæ nunquam est existentibus virtutibus moralibus, potest esse recta ratio sine prudentia, consequentia patet. antecedens probatur, principia agibilium sunt nota ex terminis. ergo nũquam potest intellectus excæcari.

Respondeo, negatur antecedens. & dico, quòd licet intellectus non possit totaliter excæcari quo ad vniuersalissima principia agibilium: potest tamen errare & excæcari quo ad particularia agibilia: quia priuatur aliquo principio intelligibilis visionis: nõ ꝙ priuetur potentia intellectiua: sed quia priuatur aliquo habitu vel actu: vt dicit Sanctus Doctor secunda secundæ. quæstio. decimaquinta articulo primo.

Dico secundò, quod homo per aliquam passionem vel malum habitum impeditur, ne discurrat ab huiusmodi vniuersalibus principiis ad particulare operabile: maximè præcipiendo, quod fieri debeat: quæ quidem auersio in peccantibus ex passione fit per appetitum sensitiuum: in peccantibus autem ex malitia vel habitu corrupto sic per voluntatem.

¶Dico tertiò ꝙ istam auersionẽ non semper facit voluntas per aliquẽ actum quo directè velit intellectum auertere à recta cõsideratione: sed aliquãdo contingit ex hoc quod imperat intellectui consi

considerationem aliorum obiectorum. Ex qua consideratione distrahitur à prioris obiecti consideratione.

¶Dico quartò, ꝙ ista auersio potest dici excęcatio, siue sit à voluntate, siue sit ab appetitu sensitiuo, quia per hoc præstatur rationi frequens vel continuum impedimentum rectè consiliandi, & inclinatio ad peruersè iudicandum & præcipiendum de agibilibus.

Tertiò arguit. Mala electio per te nō potest esse in voluntate nisi in ratione sit prius peruersum iudicium atq; pręceptum. sed actus non potest esse peruersus in ratione nec fit malum velle in voluntate: ergo ibi est circulus aut itur in infinitum.

Respondeo. negatur minor. nam mala electio aliquando sequitur ignorantiam intellectus. aliquando inconsiderationem & aliquando errorem. Error autem & talia prædicta non præsupponunt malum velle: licet præsupponant quòd non sit in volūtate bona electio. sed non sequitur ex hoc, ꝙ ibi sit mala, quia potest nulla esse.

Dico secundò, quòd mala electio potest causari etiam ex peruerso dictamine rationis particularis siue cogitatiuę, vt dicit S. Doc. prima secundæ. quæstione decima. articulo tertio. ad tertium.

Quartò. In dæmonibus est prudentia. sed in eis est mala electio: ergo prudentia stat cum mala electione: & per consequens sine virtute morali. maior probatur. In dæmonibus est rectum iudicium, quòd Deus sit amandus: alioquin non haberent vermen conscientiæ ipsum odiendo: ergo in eis est prudentia. tenet consequentia. quia prudētia vnico actu generatur.

Respondeo. dico primò, quòd dęmones iudicant per se Deum esse amandum, inquantum, scilicet est vniuersale principium omnium bonorum: & iudicant per accidēs, ipsum esse odiendum inquantum, scilicet est prohibitor malorum, & inflictiuus pœnarum: & tamen cum hoc stat remorsus conscientiæ.

Dico secundò, quòd nullus habitus qui est circa aliquod complexum, generatur vnico actu: & maximè prudentia, quę non generatur nisi post multas experientias. dixi autem, qui est circa complexum propter species intelligibiles, quæ vnico actu generari possunt.

Dico tertiò, quòd prudentia non generatur, nisi per suum principalem actum frequenter iteratum, qui est præcipere: vt dicit S. Doc. secunda secūdæ. q. 47. arti. 8.

CONCLVSIO II. Virtutes cardinales sunt connexęita ꝙ qui habet vnam, habet omnes. Hanc sic probat prima secundæ. quæst. 65. art. 1. prudentia haberi non potest, nisi habeātur omnes virtutes morales: & nulla virtus potest haberi sine prudentia, & virtutes morales sunt cardinales: ergo nulla cardinalis potest haberi sine alia.

Contra arguit Sco. Quando aliquæ sunt perfectiones partiales alicuius: ille potest habere vnam sine alia. sicut homo potest habere visum sine auditu. sed quælibet virtus cardinalis. ergo.

Respondeo. negatur maior. quando habent connexionem inter se. nam intellectus & volūtas sunt partiales perfectiones hominis: & tamen non potest habere vnum sine alio: & sic est in proposito. Nam ea, ad quæ inclinantur virtutes morales, se habent ad prudentiā sicut principia: quia finis est principiū in agibilibus: non autem potest esse recta ratio, si sit defectus cuiuslibet principij: & ideo non potest esse prudentia sine aliis virtutibus, nec econtra. Et loquor de virtutibus perfectis, & non de imperfectis: vnde nullus potest habere perfectum & rectum dictamen practicum & prudentiale in materia vnius virtutis moralis, sine hoc, quòd habeat perfectum dictamen actuale vel habituale in materia alterius.

Secundò arguit. Aliquis potest exercere circa materiam vnius virtutis puta iustitiæ non exercendo se circa materiam alterius: puta temperantiæ vt de se patet. ergo potest acquirere vnam virtutem sine alia.

Respondeo dupliciter. primò quòd habitus acquisitus in eo, qui se exercet circa materiam alicuius virtutis, & nō circa alias, non habet rationem virtutis: quia oportet simul exerceri in tota materia morali. non quidem ꝙ in eodē instāti homo habeat quatuor actus. s. prudentiæ, iustitiæ, tēperantiæ, fortitudinis. sed sic ꝙ actus vnius immediatè

consequitur actum alterius.

Contra. Ex hac responsione sequitur, ꝙ vna virtus sit alteri ratio essendi. sed hoc est falsum:ergo maior patet.minor probatur. Si vna est alteri ratio ꝙ sit virtus & econtra sequitur, ꝙ quęlibet virtus sit virtus antequã sit virtus. Nam si fortitudo est ratio temperãtiæ ꝙ sit virtus : fortitudo prius est virtus quàm temperantia.& si temperãtia est fortitudini ratio ꝙ sit virtus : est prius virtus quàm fortitudo:& . sic quælibet istarum erit prius virtus quàm sit virtus.hoc est falsum. ergo:item sequitur ꝙ nulla sit prima virtus.hæc ab omnibus negatur.ergo.

Respondeo.negatur minor.vna enim virtus est alteri ratio, sine qua nõ.nam prudentia est aliis ratio ꝙ sint virtutes: quia dirigit eas in eligendo recta media ad finem,& constituit eis medium inter superabundantiam & defectum. Aliæ autem virtutes sunt ratio prudentiæ ꝙ sit virtus:quia ministrant ei rectam æstimationem principiorum, ex quibus prudentia procedit in iudicando,consulendo,& præcipiendo.fortitudo est ratio essendi virtutem iustitiæ & temperantię,& econtra inquantũ quęlibet virtus confert ad rectam æstimationem prudentiæ in materia sua propria,& aliarum virtutum:vt dicit S.Do. prima secundæ.q.65.art.1.ad primum. Ad probationem negatæ minoris negatur consequentia.sicut etiã non sequitur,Sortes non potest esse pater,nisi habeat filium:ergo prius est pater, quàm sit ei filius.

¶Ad secundam dico, quòd aliquid dicitur primum dupliciter.Vno modo affirmatiuè : quia scilicet ante omnia alia est.& sic nulla est prima virtus loquendo de prioritate durationis. Alio modo negatiuè, quia scilicet nihil est ante ipsum. & sic quælibet virtus est prima.Secunda responsio ad principale argumentum,est ista quòd virtutes & sunt habitus & sunt virtutes,inquãtum sunt habitus vna præcedit aliam. sed inquantum virtutes non:imo omnes habent simul rationem virtutis ex mutua concomitantia.

Contra.Ex hoc sequitur, quòd vnus actus generat omnes virtutes morales in esse virtutis moralis,hoc est falsum. ergo:minor patet. maior etiam patet: quia per te,si quis exercetur circa materias aliquarum virtutũ, illi habitus, qui acquiruntur non sunt virtutes, donec exerceãtur circa materias aliarum. & sic ex illo vltimo actu omnes habitus præcedentes habent rationem virtutis.

Respondeo.negatur minor.Ille enim vltimus actus licet sit actus tantum vnius virtutis elicitus : est tamen actus aliarum etiam virtutum participatiuè: quia in actu cuiuslibet virtutis participatur aliquid pertinens ad omnes alias virtutes.Item ille actus in virtute omnium actuum præcedentium circa diuersas materias connexas adinuicem. Nam actiones & passiones humanæ, quæ sunt materia virtutum moralium, sunt adinuicem ordinatæ sicut dicit S. Do.prima secundæ vbi supra. & ideo nil mirum si vnus actus agens in virtute præcedentium complet vnum habitum:puta prudentiæ,ex cuius complemento dependent alij habitus in esse virtutis.

SAN

SANCTI DOCTORIS SAPIENTIAE cælestis amatoribus F. Isidorus Mediolanen. spiritum intelligentiæ à patre luminum descendentem.

Optatissimam Pauli Soncinatis Epitomen magna ex parte iam perlectam: haud vereor clarissimi patres gestientes iterum atque iterum lectitare totis animi votis peroptatis. Ingenuum nẽpe, præclarum nimis, cæleste, & Thomistici pro more dogmatis Angelicum existit. Enimuero anteaquam voluminis Quarti Pelagus ascẽdere Deo propitio, vos contingat, animaduertite imperfectum nimis illud me comperisse, lacerum enim erat: posthabitisque distinctionibus nonnullis, opus auctor Paulus prolequutus est. Addere me oportuit. vij. xj. xij. xiij. xvj. ac reliquas vsque ad. xxvj. itidem. xxx. xliij. xliiij. xlv. xlvj. xlvij. & xlviij. distinctiones. Aliæ quædam dimidiæ erant, veluti astericus titulus nominis mei toto annuit volumine. Si ergo defeci, operis altitudo ipsa perficiet. Valete patres amplissimi, Angelici luminis æterno sole semper illustres. Quorum splendoribus fidei veritas orthodoxæ clarius illucescit, ac circunfusa vndique vulgarium intuitum animorum prorsus exuperat.

INDEX QVAESTIONVM LIBRI QVARTI.

DISTINCTIO. I. QVAESTIONES.

Finis indicis quarti Libri Sententiarum.

CLARISSIMI SACRAE THEOLOGIAE Doct. F. Pauli Soncinatis vitæ regularis ordinis Prædicatorum Epitome in Quartum librum Sententiarum Ioan. Capreoli eiusdem professionis.

DISTINCTIO. I.

IN distinctione prima q̃ritur primò. An in sacramentis nouæ legis sit aliqua virtus causatiua gratiæ.

Vtrũ sacramenti diffinitio sit bona.

PRO responsione sit prima conclusio. Hæc diffinitio sacramenti est bona, & conuenit sacramentis nouæ legis: sacramentum est inuisibilis gratiæ visibilis forma: vt eius imaginem gerat, & causa existat. Hanc ponit sanct. Doct. 4. sent. dist. 1. q. 1. ar. 1. queſt. 3. probatur. Ista diffinitio explicat omnia, quæ sunt de ratione talium sacramentorum, scilicet efficientiam sanctitatis: & modũ sanctificationis homini naturalem: & modum competentem homini quantum ad cognitionem. ergo est conueniens.

Durã. hic q 3. Vtrũ matrimonio conueniat diffinitio sacramenti.

Contra arguit Durandus. † Illę tres conditiones non conueniunt matrimonio, quod est sacramentum nouæ legis. ergo. diffinitio non est conueniens. antecedens probatur. In matrimonio sunt tantum verba exprimentia consensum. ergo non sunt illa tria.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem similiter.

¶ Ad cuius notitiam dicam primò, ꝙ de essentia matrimonij nõ sunt verba, sed coniunctio viri & mulieris: ad illud vnum, vt dicit S. Doct. quarto sen. dist. 27. q 2 ar. 1.

¶ Dico secundò, ꝙ matrimonium habet actus sensui subiectos loco materialis elementi, & significato gratiæ ex diuina institutione: vt dicit vbi. s̃. q. 2. ar. 1. ad 2. & 4. & 5. & ar. 3. ad 1.

¶ Dico tertiò, ꝙ matrimonium repræsentat gratiã ex similitudine: quia conformatur passioni Christi, quantum ad charitatem, vbi suprà. articu. 1. ad tertium.

Dico quartò, ꝙ in matrimonio confertur gratia ex sanctificatione, vbi s̃. artic. 3. art. 2.

Vtrũ ordini conueniat diffinitio sacramenti.

Secundò. Ordo est sacramẽtum: sed in ordine non est sanctificatio materię, maximè in quatuor minoribus. ergo.

Respondeo. negatur minor. 4. sentẽt. distin. 24. q. 1. artic. 1. q. 3. quia ordo est sanctificatio homini exhibita cum aliquo signo visibili. Verum est tamen ꝙ sanctificatio dicitur se habere ad materiam in hoc sacramento, quàm in aliis: quare in aliis materia primò sanctificatur, in isto autem non, vt dicitur vbi. suprà. q. 5.

CONCLVSIO. II. Sacramenta nouæ legis consistunt in rebus. & verbis. Hanc probat S. Doctor 4. sent. dist. 1. q. 1. ar. 3. Effectus assimilatur suæ causæ proximæ, quantum potest, sed sed causa horum sacramentorum fuit passio Christi constantis ex verbo, & carne. ergo & ipsa ex rebus, & verbis constant. Eandem probat tertia parte. q. 60. ar. 4. 5. & 6.

Durand. hic. q. 3. Vtrũ oẽ sacramẽtum constet ex verbis.

Contra arguit Durandus † primò. matrimonium potest esse sine verbis. & est sacramentum. ergo non omne sacramentum cõstat ex verbis. maior patet. In his qui per nutus aut literas exprimunt mutuum consensum.

¶ Respondeo. ꝙ conclusio intelligitur sic, scilicet, ꝙ in omni sacramento sunt verba vel aliud loco verborum significans consensum: huiusmodi sunt nutus vel literæ quando etiam puella tacet præ verecundia, tunc verba parentum habentur ac si essent puellę. 4. sen. distin. 27. q. 1. artic. 2. q. 2. ad secundum, & tertium.

Secundò. in matrimonio & pœnitentia sunt tantum verba. ergo non res. antecedens patet: quia pœnitentia constat tãtum in verbis confitentis, & absoluentis: matrimoniũ autem tantum in verbis exprimentibus consensum.

Quid nomine rei intelligitur in sacramentis.

Respondeo. negatur antecedẽs. quia res dicuntur quicunque alij actus concurrentes præter verba in dictis sacramentis. 4. sen. distin. 14. quæst. 1. articu. 1. qõ. 1. ad 1. imo necessarium est vbi sunt verba esse aliud præter verba, scilicet ipsam prolationem verborũ, quæ distinguitur à verbo sicut actio à suo termino, concurrunt etiam in matrimonio sensationes, & præceptiones verborum: in ipsis etiam verbis vna pars est formalis respectu alterius.

CON

CONCLVSIO III. Sacramenta nouę legis sunt causę gratiæ nō solum per modum causę,sine qua non. immo per modum causę per quam.4.sent.dis. 1.arti.4.q 1.vbi sic arguit.Omne instrumentum pertingit saltem dispositiue ad effectum principalis agentis.sed sacramenta sunt instrumenta Dei conferentis gratiam:ergo,&c.

¶Eandem ponit 3.parte.q.62.art.1. & de veritate.q.27.art.4.

¶Siendum autem quòd in his duobus locis non dicit sacramentum concurrere dispositiuè:sed tantum effectiuè, quòd declarans Petrus de palude dicit quòd sacramenta, pertingunt ad gratiam sacramentalem effectiuè : ad gratiam vero gratum facientem solum dispositiuè.

Durand. hic q.4. Vtrū ante susceptionem sacramenti & gratiæ requiratur dispositio.

Contra arguit Durandus. † primo in sanctificatis in vtero : & in adultis qui iustificātur ante susceptionem baptismi:& in illis, qui conteruntur ante confessionem:est gratia sed in istis nulla præfuit dispositio ad gratiam. ergo non est necessaria talis dispositio.

¶Respondeo,negatur minor a S.D. 12.q.112.art.3.quia nulla forma potest esse,nisi in materia disposita. Idem declarat diffusè in quæstionibus de veri. q.24.artic.16. & Petrus de palude.q.1. pręsentis.dist.naturalia enim non sufficiunt ad immediatam susceptionē gratiæ:quæ est forma deifica.

Secundò.Nullum agens agit nisi per contactum.sed illi, inter quos contrahitur matrimonium nō semper se contingunt.sic cum quis in Hispania contrahit per nuntios cum aliquo existente in Italia ergo per tale matrimonium nihil causatur in eis.

¶Respondeo. dico duo.primo quòd hoc argumentum est Pet. de palude quod ipse soluit negando minorem: quia in matrimonio,quod inter absentes contrahitur audiuntur nuncij vel literę leguntur, & sic ibi aliquis contractus sensuum inuenitur.

¶Dico secundò.de mente S.D.quòd duplex est cōtractus. vnus corporalis. alius spiritualis in causis autem instrumentalibus respectu effectuum spiritualium sufficit contractus spiritualis per fidem & votum aut propositum 3. part.q.48 art.6 & q.56 art.1.ad 3 & sic sacramenta aliquando dis onūt ad gratiam per solum cōtractum spiritualem. huiusmodi autem cōtractus est in conrahentibus per nuntios aut literas.

Tertiò. Ille qui est contritus antequam confiteatur,habet gratiam. ergo quādo recipit sacramentum pœnitentiæ non causatur in eo dispositio ad gratiam, quæ præcessit : nec est dicendum ꝙ disponat ad augmentum gratiæ:quia forma potest intendi,dato, ꝙ nihil causetur in subiecto.ergo.

¶Respondeo Ad antecedens. quòd talis non habet gratiam, nisi ex cōtractu virtuali ad sacramentum, quòd habet in proposito.4.sentent.dist.17.q.3. articu.1.quæstiuncula.1.

¶Dico secundò,ꝙ absolutio sequēs cōtritionē intendit gratiā in cōtritione collatam. Ad improbationem negatur antecedēs in formis,q̄ prærequirunt in subiecto aliquam dispositionem : quia non possunt augeri nisi aucta forma.

Quartò. In sacramentis imprimentibus characterem, nō causatur aliqua dispositio pręter characterem.ergo in non imprimentibus characterem non causatur aliqua dispositio.

Si dicatur, quod character excludit necessitatem dispositionis solum respectum gratia sacramentalis:non autem respectum gratię absolutę,

Contra:quia omnes gratię sunt eiusdem speciei. ergo si excludit respectu vnius etiam respectu alterius.

Respondeo,quod responsio data est bona:Ad improbationem dico,ꝙ licet, gratia gratum faciens in omnibus sit eiusdē speciei:tamen in singulis sacramentis datur quædam specialis gratia: quę dicitur gratia sacramētalis ad quā directè sacramētū ordinatur,& hę gratię sacramētales specie distinguūtur:vt dicitur pręsenti distin.q.3.art.4.q.5. Et ideo cū in sacramentis imprimentibus characterem conferatur aliquis habitus distinctus specie ab habitibus collatis in aliis sacramētis:nimirum si per quędam sacramēta causetur dispositio: quę dicitur ornatus : in aliis vero causetur dispositio:q̄ non solū ornatus sed etiā character dicatur. Istā rationē ponit S.D.4.sent.D.4.q.1.ar.4.q 2.

Ex his patet,ꝙ multiplex est dispositio ad gratiam.Aliqua est actus secundus puta cum quis disponitur ex motu liberi arbitrij.Aliqua est actus primus, quę dicitur character. Aliqua est tantum ornatus.

Contra eandem arguit Scotus: primo.nulla creatura pōt agere etiā instrumētaliter ad terminum creationis. sed illa dispositio est terminus creationis. ergo sacramētū nullo modo agit ad eā. minor probatur.Illa forma est supernaturalis.ergo est terminus creationis.

Respondeo,de mente Pet.de palude & nego maiorem.Ad probationem dico ꝙ duplex est forma supernaturalis. Vna est simpliciter supernaturalis id est quæ nec in se nec in suo simili potest ab ente creato produci. & sic negatur antecedens, quia actus liberi arbitrij qui est nobilior dispositione ad gratiā, causata à sacramento:& qui etiā est dispositio ad gratiam est ab ente creato. Alia est forma supernaturalis nō simpliciter id est quę licet ipsa nō sit ab ente creato principaliter:tamē aliquid ei simile est ab ente creato.& sic cōceditur antecedēs.sed negatur cōsequētia:nam liberū arbitriū potest ex sua virtute disponere se ad gratiam perfectius ea dispositione,quæ datur in sacramento.

Vtrum dispositio ad gratiā causetur in instanti.

Secundò sequitur, ꝙ illa dispositio fieret in instanti, hoc est falsum.ergo. cōsequētia probatur, vltima dispositio ad formam,& forma simul inducūtur. sed illa dispositio est vltima ad gratiā,& gratia introducitur ī istāti.ergo:falsitas consequentis probatur, sacramentum non potest habere actionē naturalem.

Si dicatur, ꝙ vltima syllaba causat eam in virtute præcedentiū in instanti.

Contra,tum quia vltima syllaba non profertur in instanti, tum quia vltimum non causat in virtute præcedentium, nisi quando præcedentia dereliquerunt aliquam dispositionem primā. præcedentes autem syllabæ nullam dispositionem reliquerunt.

Respondeo,quòd illa dispositio causatur in instanti. Ad probationem negatur antecedens. Nam oratio in vltimo instāti prolationis suæ causat perfectā significationē in anima, siue in illo instanti remaneat aliqua pars diuisibilis soni:siue aliquid indiuisibile se habens ad totum sonum, sicut mutatum esse. Similiter in illo instanti datur virtus orationi & actio respectu effectus, ad quem instrumentaliter attingitur. Idem est in sacramentis: vt ponit.S.D. 4.sent.dist.8.q.2 art.3.ad sextum & septimum.Oratio igitur causat in instanti completam sui significationnem:præsupposita prolatione præcedentium syllabarum, sicut etiam sol illuminat in instanti,& sensibile causat aliquid, in sensu in instanti.

¶Dico secundò: responsionem ibi datam esse bonam. Ad primam eius improbationem dicitur ꝙ licet syllaba proferatur in tempore:tamen in vltimo instanti prolationis suę est eius cōpleta significatio similiter in sacramentis in vltimo instanti prolationis causatur dispositio ad gratiam & gratia.

¶Ad secundam negatur minor:nam præcedentes syllabæ reliquerunt particulares significationes:quæ se habent ad totalem significationem totius orationis sicut dispositiones.

Tertiò.In consecratione eucharistiæ non causatur aliqua dispositio.ergo nō causatur in omnibus sacramentis. Antecedens probatur scilicet verba consecrationis causant dispositionē pręuiam transsubstantiationi: aut illa dispositio est in pane subiectiuè: aut in corpore Christi.non in corpus Christi:quia iam nō esset dispositio,nō in pane:quia tunc esset panis & corpus Christi simul esset enim panis:quia ponit subiectū dispositionis.Esset etiam corpus Christi: quia cum illa dispositio sit necessitas ad corpus Christi: & vltima dispositio quæ est necessitas sit simul cum forma inducenda.ergo quando est ista dispositio:est & corpus Christi.

¶Item verba cōsecrationis nō prius agunt,quam tangant passum:secūdum Philosophum.3.physi.sed non tangunt species panis etiam in vltimo instanti prolationis:quia multiplicatio soni in aëre non fit nisi in tempore.ergo in vltimo instanti prolationis nondum est delatus sonus ad species panis.

Respondeo. Primò,ꝙ argumentum non est contra conclusionem. dicimus enim ꝙ sacramenta causant dispositionem ad gratiā in suscipiente ipsum sacramentū.Secundo ad arg.negatur antecedēs,natura verba cōsecrationis attingunt aliquā dispositionē præuiā trāsubstantiationi non ordine temporis: sed naturæ:quia dispositio non est aliquid positiuum:sed negatio.Attingunt enim ad hoc quòd substantia panis nō sit sub speciebus panis id est quòd species prius informantes substantiam panis aut vini non amplius iuformēt:nec eis inhęreant:non autem ad hoc quòd

faciāt

faciant accidentia per se subsistere: nec ad hoc ꝙ corpus Christi sit sub prædictis accidentibus. & sic debet intelligi: quando S.D. dicit. 4. sen. dist. 1. q. 1. ar. 4. q. 1. ad. 6. ꝙ verba consecrationis attingunt transsubstantiationem, quantum ad recessum à termino à quo. Ad probationem negatur maior: sed illa dispositio est in speciebus.

¶Ad secundam negatur minor: quia in vltimo instanti sonus verborum tangit speciem panis aut vini aliquo tactu saltem virtuali vel intentionali: qui potest esse in instanti: licet realis multiplicatio soni sit in tempore.

¶Vel dicendum, ꝙ per completam prolationem intelligitur ꝙ sonus vel aliquid ei æquipollens attingit sacramẽtum vel materiam & non ante. Dico tamen, ꝙ sacramenta non imprimentia characterem nõ causant in ficto ea suscipiente aliquam dispositionem remanentem post sumptionem sacramenti.

Vtrũ si sacramenta agunt ad desitionẽ panis, necessariò agant ad transitum in corpus Christi.

Contra hanc responsionẽ arguit Aureo. ꝙ si sacramenta agunt ad desitionem panis necessariò agunt ad transitum in corpus Christi. Primo eadem actione receditur à termino à quo: & acceditur ad terminum ad quem: sed terminus à quo est panis, terminus ad quẽ est corpus Christi. ergo.

Respondeo. Primò negatur maior. de veritate. q. 23. arti. 1. vbi dicit ꝙ alia est mutatio, qua abiicitur terminus à quo: & qua inducitur terminus ad quem.

¶Dico secundò, ꝙ ea actione, qua receditur à termino à quo non oportet induci terminum ad quem: nisi dispositiuè. sic est in proposito. nam conceditur ꝙ motus verborum consecrationis agit dispositiuè ad existentiam corporis Christi.

Secundò. Si verba consecrationis agũt ad desitionem panis: ergo sunt annihilatiua. hoc est falsum. ergo patet cõsequentia. quia panis sic desinit esse: quod eius materia, & forma desinunt esse.

Respondeo. negatur consequentia. quia non dicimus quòd agant ad desitionem panis simpliciter, sed ad quod desinat esse sub speciebus sacramentalibus, & desinat esse informatio earum ad substantiam panis hoc enim nõ excedit actiuitatem creaturæ: cum per agens naturale possit tolli talis informatio: vt cum calido sit non calidum.

¶Secundò dico, ꝙ licet panis quantum ad formã & materiam desinat esse: non tamen annihilatur. primum patet. Primo erat, & postea non est. ergo desinit esse. secundum patet. quia est cõuersus in corpus Christi. ergo non est annihilatus. 3. parte. quæst. 75. arti. 3. ad 1. & 3.

¶Dico tertiò, quòd verba sacramentalia agũt etiam ad desitionem formæ substantialis panis: non autem ad desitionem materiæ.

Tertiò arguit: supposito ꝙ in transsubstantatione sunt duo signa. Primum est non entitas panis. Secũdum est entitas corporis Christi, tunc sic. Illa actio verborum nõ est subiectiuè in primo signo: quia tunc panis non est, nec in secundo: quia per te illa actio nõ attingit terminum ad quem: nec est sine subiecto. ergo non est.

¶Respondeo. Concesso supposito: dicitur quòd illa actio duo importat. Primum est forma quæ per talem actionẽ abiicitur. Secundum est habitudo de genere actionis. quantum ad secũdum est subiectiuè in agente, scilicet in verbis sacramentalibus. quantum ad primum nullibi est, quia forma quę abiicitur in instanti in eo instanti, quo abiicitur nõ est. & ideo nec est in aliquo nec per se subsistit: sicut corruptio lucis in aëre, & ipsa lux corrupta est non ens. 4. sen. distinctio. octaua. quæstione secunda. articu. 3. ad. 2.

Vtrum oporteat ponere virtutẽ inhærentem sacramentis.

Secundò loco arguit: quòd nõ oportet ponere virtutem inhærentem sacramẽtis: per quam causetur dispositio ad gratiam Naturalis operatio sacramenti puta ablutio, quàm facit aqua in baptismo, est ita sufficiens, dispositio ad gratiam: sicut illa, quam tu ponis. ergo. virtus ista non est necessaria. ergo præter eam non oportet ponere characterem nec ornatum aliquem qui sit dispositio. Antecedens probatur. Si character esset magis dispositio ex natura rei quàm operatio naturalis: sequitur ꝙ habens summã gratiam haberet summum characterem: quia habens aliquã formam in summo, habet etiã eius dispositionẽ in summo. hoc est falsum. nã Christus nullũ characterem habuit: & tamen habuit gratiam in summo.

Respondeo. Negatur antecedens est enim incõueniens ꝙ aliquid sit dispõ ad

gratia, quod potest esse subiectiuè in lapide: cuiusmodi est ablutio aquæ. Ad probationem negatur consequẽtia. Vbi sciendum ꝙ duplex est dispositio. Vna est conuertibilis cum forma, ad quã disponit sic. s. ꝙ forma non potest haberi sine ea, nec econtra: & in his habẽs formam in summo habet dispositionẽ in summo. huiusmodi dispositio non est character respectu gratiæ, sed est dispositio non cõuertibilis: quia sine charactere gratia haberi põt: vt fuit in Christo. 3. parte. q. 63. arti. 5. Item character non disponit proximè ad gratiam: sed ad actus spirituales. vbi. ij. artic. 4. ad. 1. Item characterem non habebant antiqui patres licet haberent gratiã. 4. sen. di. 4. q. 1. ar. 4. q. 1. Item potest in aliquo esse gratia, antequam character: vt patet in adulto contrito, & nõdum baptizato: quia licet character sit dispositio dicens esse positiuum, necessarium ad gratiam: non tamen excludit esse priuatiuum: puta remotionem fictionis & impedimẽti aut peccati mortalis: imo stat cum illo.

Duplex dispositio conuertibiilis cum forma, & non cõuertibilis.

Ex quo patet quòd character nõ est adęquata dispositio ad gratiã. quia adęquata dispositio requirit duo, scilicet esse positiuum necessarium ad formã: & remotionem omnis impedimenti: vt dicitur à S. D. 4. sen. di. 4. q. 3. art. 2. q. 2.

In quo est subiectiue virtus sacramentorum.

Et si quæratur in quo est subiectiuè illa virtus collata verbis sacramentalibus: dicitur quòd est vno modo in vocibus & sonis, scilicet immediatè: & mediatè est in subiecto, in quo est vox & sonus.

CONCLVSIO. IIII. In sacramentis nouę legis est aliqua virtus causatiua gratię. 4. sen. di. 1. q. 1. ar. 4. q. 2. probatur sic. Sacramenta nouę legis agunt instrumentaliter respectu gratiæ. ergo habent aliquam virtutem actiuam.

Contra arguit Duran. primò. Nulla virtus spiritualis potest esse subiectiuè in corpore. sed sacramenta sunt res corporeæ. ergo in eis non est virtus spiritualis.

Respondeo. virtutem spiritualem esse in corpore, contingit dupliciter. Vno modo intentionaliter & secundum esse fluens: & sic negatur maior. hoc autem modo virtus sacramentorum: quæ est spiritualis per essentiam est in sacramentis. 4. senten. vbi suprà ad. 4. & q. 4. Alio modo secundum esse permanens: & sic conceditur maior: sed non est cõtra conclusionem.

Secundò. Qua ratione esset virtus in verbis: eadem ratione esset in ministro. hoc est falsum: quia sequitur quamlibet esse imperfectam, cum nunquam sint plures virtutes ad vnum effectum: nec quia nulla est sufficiens.

Respondeo, ꝙ illa virtus est in omnibus completè: in singulis autem incompletè. 4. sen. di. 1. q. 1. ar. 4 q. 2. ad. 5. Nam omne agens agit per vnicum instrumẽtum: tunc virtus instrumentalis completa secundum esse est in illo simplex: & non composita ex partibus diuersarum rationum. sed vbi concurrunt diuersa instrumenta, oportet totalem virtutem componi ex partibus diuersarũ rationum, & ex multis virtutibus incompletis: sic autem est in sacramẽtis.

Tertiò. Nullum instrumentum agit in aliquam materiam, nisi exercendo in causa sua naturalem operationem. sed sacramenta cum sint corpora, non possunt naturaliter agere in anima. ergo nihil causant etiam instrumentaliter in anima.

Respondeo. Negatur maior: sed sufficit, quòd agat circa idem suppositum. sic est in proposito. Aqua enim agit naturaliter & supernaturaliter circa hominem: & in virtute propria, & in virtute Dei: non tamen oportet quòd virtute propria agat circa illam partẽ, circa quam agit virtute Dei: sed circa animam S. D. de veri. quæst. 27. arti. quarto. ad. 11.

Quartò arguit, quòd nullum instrumentum recipiat virtutem aliquam à principali agente. Omne instrumẽtum vel est coniunctum, sicut calor naturalis dicitur instrumentum animę vegetatiuę: aut est separatum: sicut dolabra dicitur instrumentum artificis. sed nullũ istorum recipit aliquam virtutem. ergo. maior nota. minor probatur. Instrumẽtum separatum recipit tantum motum localem: sed per motum localem nulla virtus acquiritur. Item de coniuncto, probatur sic: si instrumentum coniunctum recipit aliquam virtutem. ergo: & illa aliam. & sic in infinitum.

Respõdeo. Negatur minor pro vtraque parte. nam Philosophus. 8. physi. & Com. com. 10. & 3. de anima. com. 65. dicunt, quòd quando vna pars aquæ mouet, & illa aliam: secundum mouens habet

habet à primo,non solum motum localem,sed etiam virtutem mouendi. per motum etiam localem acquiritur aliqua forma,scilicet ipsum vbi: & quandoque impetus sicut cum graue descẽdit: continuè velocitat motum suum. Et dato,quòd nulla forma acquiratur per motum localem:potest tamen cum eo acquiri. Et sic virtus acquiritur instrumento separato per quendam influxum artis in manum & in instrumentum:qui influxus non est propriè mutatio Physica.de potentia Dei.quæstio.5. articu.octauo.

¶Dico secundò,ꝙ agens primarium influit in secundarium,siue sit coniunctum,siue separatum.nam agentia naturalia inferiora præter proprias virtutes naturales accipiunt virtutem actiuam instrumentalem in corpore cœlesti.1.par.q.115.ar.3.ad.2.Item magnes influit virtutem motiuã ferro : vt dicit Commen.7.phy.com.10.Et animal vel planta influit semini suam virtutem.de poten.q.3.ar.9.& 11.ad.5. Et sensibilia imprimunt medio intentiones formarum suarum:quarum virtute medium mouet sensum : vt patet.7.physi.commen.12.

¶Dico tertiò,ꝙ instrumentum coniunctum accipit à principali agente.puta calor naturalis ab anima recipit non aliquam qualitatem distinctam ab ipso essentialiter. sed hoc quòd est esse distinctum ab aliis caloribus specificè.

Vel dicendum,quòd accipit aliquam qualitatem:quæ qualitas est calori animalis superaddita:sicut calor cœlestis inclusus in semine concurrens ad generationem animalis.nec sequitur processus in infinitum,quia illa virtus continet virtute totam speciem animę vel animalis:non autem ipse calor elementaris. Quod autem in sacramẽtis sit virtus:patet ex auctoritatibus quas Gratianus adducit.1.q.1.c.detrahe.Et Io.3. nisi quis renatus fuerit ex aqua,&c.nãly ex: non dicit tantum habitudinem causæ,sine qua,nisi valde abusiuè.

Calor animalis recipit aliquã qualitatẽ superadditam.

Contra eandem arguit Scotus: aut illa virtus est ibi diuisibiliter:aut indiuisibiliter.non primum: quia esset extensa:quod repugnat formæ spirituali. non secundum: quia esset tota in toto & tota in qualibet parte:quod conuenit tantum animæ intellectiuę.

Respondeo. Quod est ibi indiuisibiliter.Ad improbationem dico,quòd licet inter formas perficientes materiam per modum entis completi,sola anima sit tota in qualibet parte:tamen multæ formæ se habentes per modum entis incompleti,& intentionis fluentis,possunt illo modo perficere subiectũ corporeum.Ista autem virtus durat tantũ per instãtis temporis continui, scilicet per vltimum instans, in quo terminatur prolatio verborum.Hæc autem virtus data fuit rebus sacramẽtalibus inchoatiuè,quando Deus instituit sacramenta:complectiuè vero,quando applicantur ad vsum.

Secundò. Instrumentum artificiale non est actiuum.ergo nec sacramenta agunt tanquam instrumenta. Antecedens probatur.nam serra nõ habet nisi quantitatem,& figuram,& motum:sed nullum istorum est actiuum. Aliter mathematica non abstraheret à motu.

¶Respondeo.Negatur antecedens. Ad probationem negatur maior:vt supra dictum est:quia dum mouetur ab artifice habet in se virtutem & formam artis intentionaliter.negatur etiam minor:quia licet forma & figura non sint actiuè primò & per se respectu naturalium transmutationum:tamen nõ omnino per accidens se habent ad illas.1. parte.quæstio.78.articu.tertio.ad.3. & Philosophus.4.cœli com.vltimo. & ibi Albertus.Ad probationem dictæ minoris negatur consequentia:quia licet talia per se faciant ad motum,non tamẽ primo:sed solum ex adiunctione qualitatum actiuarum.Clarum est enim ꝙ velocius mouetur corpus acutum quã obtusum.

De duratione virtutis sacramentalis.

Contra eandem arguit Aureo. quærendo quomodo sit ista virtus, & quid causet in sacramento matrimonij:cum respondetur,quòd est subiectiuè in verbis, vel in aliquo signo æquipollente verbis,qualecunque sit illud : & hoc si tale matrimonium sit sacramentum nouæ legis,quia alias non oportet. Causat autem in contrahentibus dispositionem ad gratiam,& obligationem mutuam,quę est quid respectiuum,& potestatem vtendi corpore coniugis: qui non est solum respectus. aut ſi sit ille potest consequi aliquem motum. & ideo respectu illius potest poni virtus actiua.de quo alias dicetur.

Demum arguit Scotus contra quædam

dam exempla:quę ponit S.D.in declaratione conclusionis:cuius argumentũ non pono:tum quia non semper ponimus exempla ꝙ ita sit.tum quia assumit Scotus manifestè falsa:quorum potissimum est quòd impositio vocũ non potest eis dare aliquam formam absolutam:quod negatur loquendo de formis, habentibus esse intentionale. Vox enim habet virtutem excitandi audientem:vt reducat se de actu primo in actum secundum, scilicet ex conceptu, quem habet in actualem considerationem,& habet vim causatiuam mediatè vel immediate alicuius conceptus,siue sint rei,quam significat. Aliter vnus homo non posset dici doctor alterius.

Impositio dat formam absolutã vocibus.

QVAESTIO. II.

QVęritur secundò. Vtrum sacramẽta veteris legis conferrent gratiam.

PRO decisione quęstionis hæc est prima conclusio. Sacramenta veteris legis non conferebant gratiam ex aliqua virtute eis inhęrente. Hãc probat S.D. 3.parte.q.62.art.6. Sacramenta veteris legis non agebant in virtute passionis Christi:quæ nondum erat:ergo nõ causabant gratiam per virtutem eis inhærentem.

Quomodo circũcisio conferebat gratiam.

Sciendum tamen,quòd in circuncisione conferebatur gratia,licet non ex virtute sibi inhęrente,sed ex pacto diuino:vnde erat causa sine qua non. In aliis autem sacramentis non conferebatur æqualiter gratia:licet deuota eorũ susceptio esset meritoria accedentibus cum charitate.

Corollarium. Sacramẽta nouę legis sunt digniora veteribus probatur. Ista habent virtutem sibi inhęrentem:vt patet in præcedenti quæstione:illa autem non habebant.ergo sunt digniora hæc illis.

Contra arguit Aureolus. Illa instrumenta sunt æqualis nobilitatis,quę sunt æquè vtilia. sed sacramenta noua & vetera,saltem circuncisio,sunt instrumenta ad gratiam & æquè vtilia.ergo. Maior patet minor probatur:ex omnibus sacramẽtis,sequitur idem effectus, scilicet gratia per se licet alio & alio modo.ergo sunt æquè vtilia.patet consequentia. quia vtilitas sumitur penes effectum, & non penes modum agendi.

Respondeo. Negatur minor. Vbi sciẽdum:vt dicit S.D.prima parte. quæstio. 5.articulo sexto.ad.2. quòd nihil dicitur vtile,nisi ducat in alterum: & consequenter sit causa aliqualiter effectiua vel dispositiua illius,ad quod ducit, cum autem sacramenta veteris legis nihil efficiant ad gratiam:ideo non dicuntur vtilia:quia tamen in veteri lege ex pacto diuino non dabatur gratia,nisi circuncideretur:sumptio circũcisionis erat vtilis;non autem ipsa circuncisio. Ad probationem minoris negatur consequentia: quia nihil dicitur vtile,eo quòd ad ipsum sequatur aliud nisi habeat super ipsum aliquam causalitatem. Admisso etiam,quòd antiqua sacramenta conferrẽt gratiam,adhuc noua sunt eis nobiliora: quia in aliquibus istorum confertur character qui in nullo eorum conferebatur.

Sa.ve.le. quo sint vtilia.

CONCLVSIO II. In circuncisione conferebatur gratia, licet non virtute circuncisionis. Hanc probat tertia parte. quæstione septuagesimaprima.articu.quarto. Illud sacramentum, in quo deletur peccatum originale: & dantur effectus gratię positiui,scilicet facere dignum vita æterna:& priuatiui, scilicet culpę, & etiam reatus:confert gratiam saltem tãquam causa sine qua non. sed circuncisio erat huiusmodi. ergo.

Contra probationem arguit Scotus quòd Deus potest delere culpam originalem sine gratiæ infusione. Vnumquodque remouetur à subiecto per omne,quod sibi repugnat: sed culpæ repugnat non solum gratia,sed etiam rectitudo naturalis:ergo per rectitudinẽ naturalem remouetur culpa. Tunc vltra:sed Deus potest causare in aliquo rectitudinem naturalem sine gratia:vt patuit in Adam:ergo in tali erat remota culpa sine gratia.

Respõdeo. Et dico duo. Primò quòd natura humana absolutè considerata potest esse sine gratia,& sine culpa: sicut Sorte fuit Adam, quem aliqui dicunt fuisse creatum in puris naturalibus:& sic inter statum gratiæ & statũ culpæ mediat status naturalis rectitudinis de veri.quæstione vigesimaoctaua.art.2.ad.4.

Vtrum Deus possit delere culpã originalẽ sine gratiæ infusione.

¶ Dico

¶Dico secundò, ꝙ post culpam gratia, & culpa sunt opposita immediata. cum autem contrariorum immediatorum si vnum abiicitur, aliud adueniat: idcirco non potest post peccatum ab aliquo remoueri culpa nisi gratia infundatur 4.sen.di 17.quæst.prima. artic. 3. q.prima.ad 2.

Contra hanc responsionem arguit sic. Rectitudo naturalis est eiusdem rationis ante culpam & post. sed ante culpã deus potuit eam causare in aliquo sine gratia:ergo & post.tenet consequentia. quia formæ eiusdem rationis habent eandem reparabilitatem.

Respondeo. primo negatur consequentia. Ad probationem negatur assumptum. nam vita est eiusdẽ rationis ante mortẽ & post:& tamen potest ante mortẽ naturaliter causari : non autẽ post.vt dicitur 8.Meta. † Forma enim aliquam partibilitatem habet ex eo, ꝙ suum oppositũ, vel priuatio præcessit in eodem subiecto: maximè quando talis priuatio non solum dicit priuationem, sed etiam inhabilitatẽ subiecti ad talem formã:tunc enim forma non potest reparari, nisi subiectũ prius habilitetur. Sic est in proposito. Nam culpa dicit negationẽ rectitudinis naturalis in anima : & cum hoc tria indisponẽtia animam ad ipsam, scilicet auersionẽ à deo: offensam dei,& reatum pœnæ,nisi illa remoueantur vniri non potest.

Text. 11.

Culpa dicit quatuor.

Secundò. omnẽ formam absolutam quã deus potest in homine creare: potest etiã reparare non causando aliam præter ipsam:quia culpa non facit hominem incapacẽ illius, cuius ante fuit capax. sed potest creare in homine rectitudinẽ naturalem,quæ est forma absoluta sine gratia.ergo.

Quæ incapacitas ex culpa oriatur.

Respondeo. primò negatur maior. Ad probationem dico, ꝙ licet culpa non faciat naturam omnino incapacẽ: facit tamen ꝙ non sit capax immediatè illius, cuius ante fuit capax immediatè:& sic post culpam non est capax rectitudinis naturalis immediatè, sed solum mediante gratia.

¶Dico secundò, ꝙ rectitudo naturalis tripliciter accipitur. Vno modo dicit præcisè aliquid absolutũ in anima ante peccatum Adæ. Secundò præter illud absolutũ dicit etiam negationem omnis culpæ. Tertiò præter hæc duo dicit etiã negationem omnis sequelæ peccati : siue illud sit macula, siue reatus, siue offensa dei, & huiusmodi. primo modo potest post culpã à deo reparari sine infusione gratiæ. & de hac probat argumentum Scoti, non autẽ secundo & tertio modo.

Tria dicit naturalis rectitudo.

Aureolus arguit contra quoddã dictum s. Doct. præsenti dist. quæst. 2. artic. 4. q. 2. scilicet ꝙ est differentia inter baptismũ,& circuncisionẽ:quia baptismus prius delet culpam quã obligationem ad pœnã, circuncisio autem econtra.

Aureolus. Vtrũ baptismus et circũcisio differant de delectatione culpæ.

Contra. obligatio ad pœnam est propter culpã : vt propter causam propriã, ergo non prius remouetur obligatio quã culpa:sicut medicus prius remouet causam morbi quàm morbum.

Respondeo. ꝙ ille ordo est ordo rationis, vel figurationis volũtariæ à deo institutæ. Tunc ad argumentũ negatur consequentia, quia causalitas medici respectu morbi, & dei respectu culpæ est realis, ideo prius delet culpã quàm tollat reatum. causalitas circuncisionis est tantum significatiua,& non effectiua, non est autem inconueniens, quòd aliquid prius significet effectum quàm causam.

Durandus arguit, quòd peccatum, & gratia non opponãtur priuatiuè, sed demeritoriè, quia, scilicet ex peccato quis meretur priuari gratia. nec s. Doc. dicit ꝙ peccatum sit formaliter priuatio gratiæ: licet includat talem priuationem.

Sciendum autẽ, ꝙ licet s. Doct. aliquando videatur dicere, ꝙ in circuncisione conferebatur gratia ex virtute ei inhęrente: tamen oppositum determinat tertia parte, vbi suprà: dicens, quòd conferebatur gratia solum ex diuina virtute concomitante. Vnde non dicit, quòd per eam daretur gratia, sed quòd in ea dabatur: quia, scilicet erat signum & non efficiens nisi sicut causa sine qua non.

QVAEST. III.

QVæritur tertiò, vtrum sacramenta veteris legis possint post passionem Christi sine peccato mortali obseruari.

CONCLVSIO. I. Sacramenti veteris legis,& cęremonię legales cessauerunt, quo ad vim obligandi,& quo

ad vtilitatem in aduentu Christi. Hanc probat.s. Doct. præsenti dist.q.2.art.5. q.2. auctoritate apostoli ad Hebræos 7.& ad Gal.3.& 4.

CONCLVSIO II. Sacramenta legalia non possunt nunc obseruari sine peccato mortali. Hanc probat vbi suprà.q.3.auctoritate Augustini & Hieronymi, & prima secundæ. quæst. 103.artic.4.

Vtrũ iudæi vsque ad ascensionem tenerentur circuncidi.

Contra vtramque arguit Scotus, ꝙ iudęi post passionem Christi vsque ad ascensionem tenebantur circuncidi sicut & ante. Primò vnusquisque tenetur ad obseruandum legem: cuius reuocatio nondũ est promulgata: sed pro illo tempore non erat promulgata reuocatio veteris legis:cum apostoli nõdum prædicassent baptismũ: ergo, &c.

Respondeo primò,ꝙ lex vetus reuocata fuit in christi passione:quando dixit.consummatum est: vt dicit s.Doct. prima secundæ.q.103.art.3. Et Hieronymus,& Augustinus: & sic non obligauit postea quempiam ex vi præcepti sicut ante.

¶ Dico secundò, quòd licet iudæi post christi passionem non obligarẽtur ad legalia ex vi præcepti: obligabantur tamen ex quadam cõscientia erronea, qua credebant circuncisionem adhuc obligatoriam. conscientia autem erronea ligat: vt dicit s.Doct. prima secundæ q.19.ar.5.

¶ Dico tertiò, quantum potest elici vbi suprà. ar.6.quòd illi iudæi qui ignorabant inuolũtariè tempus cessationis legalium, & obligationis baptismi:excusabantur à peccato obseruando legalia.non autẽ illi, qui voluntariè ignorabant.

¶ Dico quartò, ꝙ ante publicationẽ euangelij non tenebãtur ad baptismũ: quia lex non obligat, nisi quando est promulgata: vt dicit s.Doct.prima secundæ.q.90.ar.4.

Ad argumentum negatur maior.si intelligitur de obligatione, quæ est ex vi præcepti.de qua obligatione intelligitur conclusio. Si vero loquimur de obligatione,quæ est ex conscientia erronea, conceditur totum: sed non est contra nos.

Sed contra.lex non habet vim obligandi ante promulgationem:ergo non perdit vim obligandi, antequam promulgetur reuocatio eius.

Respondeo. negatur consequentia. quia & constitutio legis: & promulgatio requiritur ad hoc,ꝙ liget. sola autẽ reuocatio sufficit ad hoc, ꝙ non liget. tenetur tamen subditus eam seruare donec constet de reuocatione, licet nõ ex vi præcepti,sed ex conscientia.

Secundò. Nunquam relictus est homo sine certo remedio, ad quod obligabatur:sed pro illo tempore nõ habebant aliud remedium nisi circuncisionem.ergo.

Respondeo.negatur minor. quia certum remedium eo tempore erat fides parentum, à quo sola erat tota vtilitas circuncisionis. 3.parte.q.70.art.4.ad secundum & hæc fides proderat paruulis:eo tempore cum exteriori protestatione, quam faciebant, se circuncidendo. & licet illa protestatio esset falsa: quia iam cessauerat circuncisio,proderat tamen, quia in hoc existimabant se obedire deo:vt patet in simili.3.sent.di. 24.q.1.ar.primo q.3.ad 4.

Sed contra, fides eorum erat falsa: quia existimabant Christum non venisse:ergo non proderat eis.

Respõdeo. negatur antecedens.nam fides eorum erat,ꝙ Christus aliquãdo veniret,vel ante, vel tunc, vel post.Illa autem existimatio falsa:qua credebant christum nondum venisse: non procedebat ex habitu fidei theologicæ. 2. q. 1.ar.3.ad 3.

CONCLVSIO II.Sacramenta legalia non possunt nunc obseruari sine peccato mortali.Hanc probat præsenti dist.q.2.ar.5.q.3.auctoritate Hieronymi & Aug.

Contra arguit Scotus.Paulus obseruauit legalia post diuulgationem euangelij,& non peccauit,vt patet.ergo etiã nunc hoc licet facere.consequentia patet.antecedẽs etiam patet Actuum 21. quando purificatus secundum legem, ascendit in templum. Istud autem fuit primo anno Neronis, qui regnare cœpit anno 20.post passionem Christi.in viginti autem annis erat diuulgatum euangelium:ergo,&c.

Duplex publicatio euangelij.

Respondeo.vt habetur ex glo.actuũ 21.ꝙ duplex fuit euangelij publicatio. Prima quidem imperfecta,qua, scilicet per apostolos, vel alios prædicati sunt articuli fidei. & de istà conceditur antecedens. sed negatur consequentia. Alia fuit perfecta,qua, scilicet non solũ prædica

prædicata sunt supradicta:sed etiã inutilitas legalium:& ꝙ erant mortifera:& sic negatur antecedens. & hæc perfecta publicatio nondum erat facta, quando Paulus seruauit legalia.

CONCLVSIO. III. Baptismus non erat de præcepto ante passionem Christi. Hãc probat sic. 4. sen. dist. 2. q. 1. arti. 4. q. 3. Ante passionẽ Christi sacramẽta legalia obligabãt: ergo non baptismus: tamẽ cõsequẽtia quia obligatio vnius tollit obligationẽ alterius.

Contra arguit Scotus: quòd si ante passionem baptismus fuit de consilio: quòd circuncisio non fuerit sub præcepto. Primo consilium de vno facit aliud non esse necessarium: ergo si baptismus fuit de consilio: circuncisio nõ fuit necessaria.

Respondeo, conceditur antecedens de illis præceptis, quæ sunt de oppositis actibus, sicut si est consilium de virginitate non est præceptum de matrimonio. sed tunc negatur consequentia quia baptismus, & circuncisio non sunt opposita. sed negatur antecedens de præceptis se habentibus vt perfectum & imperfectum: nam consilia de perfecta charitate habenda non tollit prę ceptum de qualicunque charitate habenda, sic est etiam in proposito.

Secundo. Si ante Christi passionem aliquis pater ante octauum diem baptizasset filium: ille filius si tũc fuisset mortuus: fuisset saluus: ergo non erat necessaria circuncisio.

Respondeo, negatur consequentia, quia non dicimus circuncisionem tunc fuisse necessariam: quasi quòd sine ea non posset deleri peccatum originale, sed quia eam non obseruare, erat peccatum mortale. & ideo licet in illo casu pater prouidisset filio de remedio efficaci non tamen ipse obseruasset præceptum: & ideo peccasset mortaliter, nisi circuncidisset puerum octauo die, si superuiueret: vt patet in simili tertia parte quæst. sexagesimaoctaua articulo primo. ad tertium.

CONCLVSIO IIII. Sacramenta nouæ legis conferunt gratiam alterius rationis, quàm sit gratia donorum & virtutum. Hanc probat tertia parte. quæst. sexagesimasecunda articu. secundo, & quarto. sentent. distinctio. prima. quęst. prima. articu. quarto. quęst. quinta. Primo sic. Illa sunt distincta, quorum vnũ potest esse, altero nõ existẽte: sed in sanctificatis in vtero est gratia gratũ facies, & virtutes, & dona nõ autem gratia sacramentalis. ergo.

Secunda ratio. Virtutes & dona sunt connexa: non autem gratiæ sacramentales: ergo sunt distinctę. consequentia patet. Sed pro notitia vtriusque partis antecedentis, est notandum, quòd gratia gratum faciens naturaliter efficit virtutes & dona tanquam eorum causa totalis: & ideo non potest in aliquo esse gratia sine virtutibus. Ipsa autem gratia non est totale productiuum gratiarum sacramentalium: sed ad hoc concurrũt effectiuè sacramẽta. & quia sacramenta non sunt connexa: ideo à gratia gratum faciente non simul producuntur omnes gratiæ sacramentales sed vna in baptismo & alia in pœnitentia: & sic de aliis.

Corollarium. Gratię sacramentales non sunt eiusdẽ speciei: probatur. quia sequitur quòd omnem gratiam sacramentalem, quam infundit pœnitentia infunderet baptismus: & sic de aliis: & sic æquiualeret contrito suscipere matrimonium sicut pœnitentiam.

Tertia ratio. Sacramenta ordinãtur ad speciales actus distinctos ab actibus virtutũ & donorũ: ergo infundunt speciale principium talium actuum: sed illud principium est gratia: ergo &c.

Contra arguunt quidam, quos recitat Petrus de palude quinque mediis: quorum omnium ista est vis: per idem perficitur potentia & remouetur perfectio eius. sed virtutes perficiunt potentias animæ: ergo remouent eorum imperfectiones: tunc vltra. Sacramenta non dantur nisi ad remouendas imperfectiones potentiarum: ergo non conferunt gratiam distinctam à virtutibus.

Respondeo primo. quòd gratia non immediatè perficit potẽtias animæ: sed efficit proxima perficiẽtia & tollentia defectum potentiarum, & proxima elicitiua actuum. huiusmodi autem sunt virtutes & gratiæ sacramentales: ideo præter gratiam ista requiruntur.

Dico secundò, quòd cum ex actibus cognoscantur eorum principia: ideo ad cognoscendum distinctionem virtutum & gratiarum sacramentalium oportet videre, ad quos actus hæ & illę ordinantur.

§ Sciendum igitur, ꝙ in eo in quo

 est

est gratia sunt etiam virtutes: & ex consequenti possunt esse eorum actus: puta fortitudinis, temperantię & huiusmodi, ad quos virtutes ordinantur. Baptismus quidem ad spiritualem generationem, ordo ad exercendos actus publicos in vita Christiana matrimonium, ad hoc quòd vnusquisque sciat suum vas possidere: & sic de aliis: vt dicit S. D. tertia parte. q. 65. art. primo. ordinantur etiam sacramenta ad tollendum alios defectus, quàm illi qui tolluntur per virtutes. quod patet. Nam in eo qui habet gratiam & virtutes intensè potest stare veniale peccatum pœnitentię. Potest erubescentia confitendi nominis Christi: & hoc tollitur per confirmationem, & sic de aliis. Ad argumentū igitur negatur vltima consequentia quia sacramenta ordinantur ad alios actus quàm virtutes & ad tollendum alios defectus.

¶ Dico tertiò, quòd in aliquo non potest esse gratia sacramentalis in quo non est gratia, nec virtutes. sicut patet de illo qui nec attritus nec contritus: licet tamen non fictè baptizatur.

Sed dubium est, quid sit gratia sacramentalis, Capręolus dicit, quòd nō est aliud nisi character vel ornatus: nec aliam ponere oportet præter characterem & ornatum per modum actus primi vel habitus quicquid sit de actibus secundis.

DISTINCT. IIII.

Circa quartam distinct. quęritur. Vtrum baptismus imprimat aliquem characterem in anima.

PRO responsione quæstionis hic est Prima conclusio. Aliqua sacramenta nouæ legis imprimunt characterem. Hanc probat. S. Doct. pręsenti distinct. quæstio. prima, articu. primo, sic sacramenta nouæ legis homo deputatur ad spiritualem militiā: ergo debet aliquo charactere insigniri.

CONCLVSIO. II. Licet character connotet respectum: tamen significat formam absolutam. primam partem probat vbi supra character est signum distinctiuum & cōfiguratiuum ergo dicit respectum ad significatum: & ad ea à quibus distinguit: & quibus configurat. secunda pars probatur vbi suprà. Nulla relatio nouiter aduenit sine nouitate alicuius absoluti: ergo non aduenit respectus, quem connotat character sine nouitate absoluti.

Secundò. Nulla relatio potest fundari in relatione: ergo respectus, quem connotat character, non fundatur in respectu: sed in absoluto, sed non fundatur immediatè in forma substātiali: quia tales formæ non dant sacramenta: ergo in forma absoluta accidentali, quam importat character. antecedens, probatur. si relatio realis fundatur in relatione, erit processus in infinitum.

Contra primam partem conclusionis arguit Scotus. In diffinitione characteris ponitur respectus scilicet signum: ergo non est forma absoluta.

Respondeo. negatur consequentia. quia in descriptione entis absoluti connotantis respectum potest poni respectus: vt patet de omnibus relatiuis secundum dici: vt dicit. Sanct. Doct. de v[er]i. quęst. vigesimaprima. art. 6. nam tali possunt diffiniri: ergo ad absolutum quod significant, & quo ad respectum, quem connotāt. nam in diffinitione potentiæ actiuæ ponitur principium: cum tamen ipsa sit ens absolutum. ita est in proposito. vt dicit. S. Doct. tertia parte. quæst. 63. arti. 31.

Vtrū character sit forma absoluta.

Secundò. Omnia illa propter quæ ponitur character possunt saluari: dato ꝙ character sit respectus: ergo frustra ponitur, ꝙ sit forma absoluta.

Respondeo, negatur antecedēs, quia character ponitur vt sit principiū actiuum vel passiuum: relatio autem non est principium alicuius actionis.

Tertiò arguit contra primam rationem secundę partis conclusionis. Respectus extrinseci non necessario consequūtur fundamentū posito termino: ergo tales respect⁹ possunt de nouo aduenire sine nouitate alicuius absoluti.

Confirmatur. Agentis ad passum est respectus: sed potest aliquid agere dato, quòd agens vel passum nihil absolutum acquirant ante ipsam actionem. ergo.

¶ Respondeo. Primò, vt intelligatur argumentum. Sciendum quòd Scotus per respectus intrinsecos intelligit illos qui necessario consequuntur fundamentum, posito termino, sicut similitudo necessariò sequitur albedinem

Sco. quid appellet respectus intrinsecos.

dinem, posito alio corpore albo in rerum natura. Respectus autem extrinsecos appellat eos, qui non consequuntur fundamentum, posito termino: sicut posita potentia actiua alicuius agētis, & posito passibili in rerum natura, non consequitur aliquis respectus necessariò illam potentiam actiuam, nisi agēs agat in passum. similiter est de vbi, & quando, & habitu.

Mens S. D. de aduētu respectus.

¶ Dico secundò hanc esse mentem S. D. ꝙ nunquam aduenit nouus respectus sine nouitate circa aliquod absolutum: quod sit vel inhęrens, vt albedo: quantitas: & huiusmodi vel extrinsecū: vt locus vel habitus vel tempus: & huiusmodi.

Ad argumentum igitur negatur consequentia. nam vbi nunquam causatur de nouo in aliquo corpore: nisi quia requirit nouum locum extrinsecè. in omnibus enim huiusmodi concurrit aliqua nouitas absoluti, quod vel nouiter incipit, aut desinit, vel nouiter applicatur ei, cui non prius applicabatur. vel cessat applicari, cui prius applicabatur saltem terminus absolutus, fundamento absoluto & econtra, vt elicitur à S. D. 2. s. dist. prima. quæstione prima. arti. 5. ad quintum.

Ad confirmationem negatur consequentia. quia non contingeret actio sine nouitate alicuius absoluti circa agens, vel passum: puta loci vel habitus vel remotionis impedimenti.

Quartò, arguit contra secundam rationem: pro secunda parte cōclusionis. similitudo fundatur sup r proportione: & relatio signi potest fundari super paternitate: & relatio obligationis religiosi, quam habet ad religionem propter votum, non fundatur in aliquo absoluto: ergo aliquādo relatio fundat. relationem: & relatio non semper fundatur in absoluto. consequentia patet. prima pars antecedētis probatur. nā dicit Euclides. 5. Geometrię. ꝙ proportionabilitas est similitudo proportionum. Secunda pars probatur si aliquis videret paternitatem ipsa esset signum actus generationis. Tertiam non aliter probat.

Proportionalitas quid.

Respondeo. Relatio est duplex quædam realis. alia rationis. relatio rationis fundari potest immediatè super relatione reali: vt dicit S. D. de potentia q. 7. ar. 11. Relatio realis est duplex. quędam non est de prædicamento ad aliquid vt sunt sex principia: & hæc fundatur in relatione reali alterius generis, scilicet prædicamenti ad aliquid: vt dicit S. D. in quodā tractatu de relationibus. Relatio autem realis de prędicamento ad aliquid cuiusmodi est respectus, quem connotat character non potest super relatione fundari.

Distinctiones de relatione magn facienda.

¶ Ad primam probationem antecedentis: negatur consequentia. quia similitudo proportionum est respectus rationis.

¶ Ad secundam dicitur, ꝙ paternitas non esset signum: nisi ratione fundamēti & termini: sicut etiam non potest videri ex se, sed ex fundamento & termino.

¶ Ad tertiam negatur assumptum: quia relatio obligationis fortè fundatur super aliquo absoluto præsenti vel prærerito. s. super consensu voluntatis ad seruiendum Deo, vel fortè est respectus rationis: licet per eā dicatur quis realiter obligatus: sicut & Deus dicitur realiter dominus: licet relatio dominij eius ad creaturam sit rationis.

¶ Dico secundò, ꝙ character non dicitur connotare obligationem, sed configurationem, quæ attenditur in hoc, ꝙ character est quædam participatio sacerdotij Christi: vt dicit S. D. tertia parte. quæstione sexagesimatertia. articulo tertio. & 5.

Quintò. Contra probationem antecedentis illius secundæ rationis arguit: vnum accidens fundatur in alio: & tamen nō est processus in infinitū: quia deuenitur ad vnum, scilicet ad quantitatem, quæ in alio non fundatur. ergo si vna relatio fundatur in alia: non erit processus in infinitum.

Vtrū sit processus in infinitū, si vna relatio fundetur in alia.

Respondeo. Negatur similitudo: quia vnum accidens non est propriè subiectum alterius: sed solum ratione subiecti, cui vnum immediatius inhæret quàm aliud. Accidens autem, quod fundat relationem, non fundat eam ratione subiecti, sed secundum se. & ideo si contingit vni relationi fundare aliam pari ratione conueniret omnibus.

CONCLVSIO. III. Illud absolutum, quòd significat character, est potentia. Hanc probat sic: vbi supra. Quicunque deputatur ad recipiendum vel tradendum dominica misteria, accipit potentiam spiritualem

actiuam vel passiuam,per quam distinguitur à non habentibus,& configuratur habentibus:sed recipiens characterem est huiusmodi:ergo.

Contra arguit Sco.Nihil potest agere aut pati baptizatus, ꝙ nõ possit etiã non baptizatus:ergo in baptismo non datur aliqua potentia actiua vel passiua.

Actus ab aliquo potest esse dupliciter.

Respondeo.Primò,ꝙ dupliciter potest ab aliquo esse aliquis actus. vno modo simpliciter:alio modo ex officio. sunt autem quædam sacraméta,in quibus datur principium respectu alicuius actionis simpliciter. sicut sacerdoti datur principium conficiendi:ita ꝙ nõ sacerdos nullo modo potest conficere. in aliis quibusdam datur principiũ ex officio,sicut sacerdoti datur principiũ baptizandi ex officio.Vnde non sacerdos potest quidem baptizare, sed non ex officio:vt dicit S.Do.3.parte.q.7.art.5.ad secundum.

¶Secundò negatur antecedẽs : quia non baptizatus nullum effectũ potest recipere ab aliquo sacramento:vnde licet chrismaretur,nihil efficeret in eo illud sacramentũ:licet aliunde posset recipere effectum sacramenti. s. gratiam puta à Deo:vt dicit S.D.tertia parte.q.73.art.6.

Item non baptizatus non põt conficere,aut ordines conferre : quia ordo episcopalis, & sacerdotalis necessariò præsupponunt baptismum.

Secundò.Potestas iudiciaria nihil ponit reale in iudice:sed solũ respectũ rationis.ergo & potestas quam habet sacerdos,qui est minister.

Respondeo. Negatur consequentia. quia ille,qui dat alicui potestatem iudiciariam,potest de iudice facere non iudicem:non autem de sacerdote potest fieri non sacerdos.

¶Sciendum pro maiori doctrina, ꝙ minister eucharistiæ aliquid spirituale facit:cum eis dixerit Christus,hoc facite in commemorationem.similiter minister pœnitẽtiæ cũ dicit dominus Apostolis : quicquid soluetis super terram, &c.Minister autem baptismi nihil facit in anima baptizati.& licet dicat.ego te baptizo non tamen mentitur quia ibi accipitur baptizare pro exterius abluere,sed effectum baptismi.s.gratiam & characterem causat solus Christus, & sacramentum.

Contra eandem arguit Aureo.Nam si sacerdoti datur quædam potentia respectu eucharistię.& respectu eiusdem est etiam quædam virtus in verbis sacramentalibus. Quæritur quare virtus quæ est in verbis,cessat post eorũ prolationem.virtus autem existens in sacerdote,non cessat.

Respondeo,ꝙ hoc est.quia virtus existens in verbis non est nisi ad vnũ effectum,s.ad vnam numero consecrationem.& ideo habito tali effectu cessat. virtus autem & character ministri est ad plures effectus:vt dicit S.Do.in simili præsenti distinct.quæst.secunda. ar.3. ad.8.& 9.

Secundò Quærit an illę duæ virtutes sint eiusdem rationis.

Respondeo,ꝙ non,vt dictum fuit di.1.q.1.Præter hęc arguit tribus mediis, quæ non recito:quia puerilia sunt, & nullius apparentiæ. Quia S.D.declarãdo conclusionem suam dicit : ꝙ sicut anima est principium viuendi: & post sunt principia vitalium operationum: ita gratia est principium vitæ spiritualis:& character,qui datur in sacramentis est principium spiritualis operationis.

Contra hoc arguit Durandus. sic.Remoto principio vitæ non remanet principiũ operationis:sicut remota anima, non manent potentiæ:sed remota gratia,remanet character : ergo illa similitudo est nulla.

Respondeo. Negatur antecedens, quando principium operandi nõ habet necessariam connexionem cum principio vitæ:cuiusmodi est character & virtutes respectu gratiæ, quæ possunt remanere sine gratia,sed informes.

Contra cõclusionem vero arguit sic. Nummus sortitur rationem pretij per solam relationem rationis humanę, sic instituentis.

Relationes iuris sunt entia rationis.

Respondeo.Vt dicit Petrus de Palude.negatur consequentia quia institutio humana non est causa rerum naturalium:& ideo nihil potest addere vel detrahere naturæ rerum, ꝙ sit forma realis. Vnde & omnia,de quibus iura loquuntur,sunt entia rationis,sicut dominium,seruitus obligatio,hæreditas, & huiusmodi:sed Dei ordinatio,& institutio sunt causæ rerum : & ideo non est simile de vtraque institutione.

CONCLVSIO. IIII. Character

cter est subiectiuè in potentia animæ, & non in essentia. Hanc probat sic S.D. 3.par.q.63.art.4. Character est principium operationis: ergo non est subiectiuè in eo, quod ordinatur ad esse: sed in eo quod ordinatur ad agere. sed essentia ordinatur ad esse, & potentia ad agere: ergo.

Secundò sic: sicut se habet gratia ad essentiam: ita character ad potentias: sed gratia est in essentia animæ: ergo. maior nota. quia sicut essentiā animæ est principium vitæ naturalis: ita gratia vitæ spiritualis: & sicut character est principium agendi: ita & potentia. minor probatur. prima perfectio est in primo perfectibili: sed gratia est prima perfectio spiritualis. & essentia animæ primum perfectibile. ergo.

Contra arguit Sco. primo. Dispositio ad formam, & forma sunt in eodē subiecto Sed character per te est dispositio ad gratiam, quæ est in essentia: ergo character est in essentia animæ.

Respondeo. Dico primò, ꝙ aliquando dispositio ad formam est in subiecto posteriori secundum naturam subiecto formæ ad quam disponit: nam dolor sensualitatis & actus liberi arbitrij disponunt ad gratiam: & tamen eorum subiectum est posterius subiecto gratiæ.

¶ Secundò negatur maior de dispositione remota: character autem proximè disponit ad actus diuini cultus: sed remotè ad gratiam: quia conueniens est ꝙ exequētibus diuinum cultum detur gratia vt dignè exequantur.

Contra hoc arguit Durādus. Id per quod dignè administratur aliquid, est dispositio conueniens ad hoc ꝙ detur ei potestas administrandi: sicut prudentia est dispositio ad hoc ꝙ alicui detur regnum: sed gratia per te est, per quam dignè administrantur sacramēta: & character est potestas administrandi: ergo gratia est dispositio. ad characterem, & non econtra.

Vtrū character sit dispositio ad gratiā.

Respondeo. Negatur maior. nam habitus est quo bene agimus. & potentia materialis est qua agimus, non tamen habitus est dispositio ad hoc, ꝙ alicui detur potentia naturalis puta intellectus & voluntas.

Scotus contra minorem secundę rationis. Prius potest esse susceptiuū posterioris: sed potentia animæ est prior gratia: ergo potest esse susceptiua gratiæ.

Respondeo. Negatur maior de eo quod est prius origine vel natura, nisi etiam sit prius immediatione: in quo sensu concessa maiore negatur minor: quia ęquè immediatè inest essentię animæ gratia sicut intellectus: licet nō ita inseparabile. & hæc coniunctio per gratiam est prima coniunctio, quam habet creatura rationalis ad Deum.

CONCLVSIO V. Character est subiectiuè in intellectu. Hanc probat tertia parte.q.63.ar.4.ad.3. id quod ordinatur ad protestationem, inest in intellectu: sicut & fides: sed character ordinatur ad cultum diuinum, qui est protestatio fidei: ergo.

Contra arguit Durandus. Character non perficit hominem, quantum ad cognoscere vel appetere: ergo non est in intellectu: nec in voluntate: sed in potentia exequutiua puta in lingua sacerdotis.

Respondeo. Vt dicit Petrus de Palude: negatur consequentia. sufficit enim ꝙ homo per intellectum applicet se ad conferendum vel suscipiendum sacramentum: ad quod etiam requiritur intentio: quæ est actus intellectus, sicut dirigentis: vnde in primo principio huiusmodi intētionis & applicationis debet esse character: sicut etiam potentia medicatiua est in intellectu, licet exerceatur manibus.

CONCLVSIO VI. Solus baptismus & confirmatio & ordo imprimunt characterem. Hanc sic probat. 3. parte. quæstione sexagesimatertia. articulo sexto. & pręsenti distin. quæstione prima. articu. quarto. quæstio. secunda. tantum per ista tria mancipatur homo ad aliquod sacramentum exercendum actiuè vel passiuè, ergo tantum in istis imprimitur character. Quod autem in aliquo sacramento detur character, mētionem facit August. vt habetur in decretis. 23 quęstio. quarta. ca. displicet. & lib. 2. contra Parmenianum. vt habetūr 1. quæstio. 1. ca. ꝙ quidam. & Damasce. lib. quarto.

Contra arguit Scotus. primo. Non est ponendus character, vt sit dispositio ad gratiam: quia existens sine peccato, est summè ad eam dispositus.

Respondeo. Primo negatur consequentia: quia ponitur vt principium

actiuum vel passiuum:licet enim Deus non alligauerit potentiam suam sacramentis:tamen secundum ordinem sapientiæ suæ instituit non dare gratiam, nisi disposito ad eam per aliquem actũ primum vel secũdum. Vnde & ille, qui est fictè baptizatus:talis quando pœnitet, accipit gratiam per pœnitentiã, tanquam remouens prohibens:& per characterem tanquã per causam per se disponentem ad gratiam. Negatur etiam antecedens cum probatione sua.

¶ Dico secundò propter ea, quæ longo sermone interseruit Scotus in dicto argumento, quòd licet non ponatur in anima aliquod signum memoratiuum charitatis:ponitur tamẽ character, quæ est signum fidei distinguens fidelẽ ab infideli quia nullus scit se habere characterem : scit autem se habere fidem. hanc rationem ponit S. D. præsenti distinctio. quæstione prima. artic. 2. quæstiun. 2. ad. 4.

¶ Dico tertiò, quòd character remanebit in anima separata tanquã signum spiritualis potestatis acquisitum in via: vt dicit S. Doc. vbi suprà. articulo primo. quæstione quarta. ad secundum. Et de ipso charactere habebũt sacerdotes in patria quoddam gaudium accidentale super alios non sacerdotes: nec habẽtes aliquid supereminenter continens characterem sacerdotalem, quod dico propter beatam Virginem : quæ habet aliquod eminentius charactere sacerdotali:vt dicit Albertus in mariali, & similiter Christus:vt dicit S. D. 3. parte. q. 63. ar. 5.

Secundò Nemini dat Deus aliquid dum actualiter peccat:sed accedens fictè ad baptismum, actualiter peccat:ergo non datur ei character.

Respondeo. Negatur maior. nam Balaam actualiter peccanti peccato idololatriæ, data est prophetia:& potissimè non est inconueniens, dona quę subiectiuè pertinent ad intellectum dare actualiter peccãti:quia peccatum mortale directẽ contradicit gratię, quæ est in essentia animæ : & charitati quæ est in voluntate non autem omnia peccata contrariãtur fidei aut characteri aut prophetiæ:quæ sunt in intellectu : iste autem character est indelebilis, non ꝙ Deus non possit eum delere, sed quia de potentia Dei ordinaria deleri non potest.

DISTINCTIO. V. ET VI.

Irca. 5. & 6. dist. quęritur. Vtrũ paruuli infidelium sint inuitis parentibus baptizandi.

CONCLVSIO I.

Paruuli infidelium non sunt inuitis parentibus baptizandi. Hanc probat S. D. tertia parte. quæstione sexagesimaocta ua. articulo decimo. & secunda secundæ. quęstio. 10. artic. 12. multis rationibus:quarum prima talis est. Nullus potest in his, quæ sunt iuris diuini aut naturalis, sed baptizari est de iure diuino: & quòd paruuli subsunt parentibus est de iure naturali:ergo nullus habet quãtum ad ista dominium super eos.

Contra arguit Petrus de Palude:pater non est permittendus, ꝙ doceat filium malos mores:ergo nec quod relinquat eum sine baptismo.

Respondeo. Negatur consequentia: quia doctrina morum est de iure gentium:doctrina autem fidei, quæ fit in baptismo, est iuris diuini.

¶ Dico secundò, quòd ante vsum rationis pater non potest eum docere malos mores:ideo sicut ante vsum rationis non est auferendus puer, vt præseruetur à malis moribus:ita neque vt baptizetur.

¶ Alias rationes adducit S. D pro cõclusione:contra quas arguit idem Petrus debilissimè quapropter eius instãtias omitto.

Contra eandem conclusionem arguit Scotus. Princeps habet maius ius dominij super paruulos infidelium quã ipsi parentes:ergo potest eos inuitis parentibus baptizare.

Respondeo. Conceditur antecedens loquendo de illis, quę pertinent ad ius humanum vel ciuile sed negatur consequentia:quia illud est iuris diuini. si vero antecedens intelligitur de his, qui sunt iuris naturalis aut diuini: negatur:& ideo non possunt baptizari inuitis parentibus:nisi cum eorum iniuria:nec potestas principis se extendit ad hoc, quòd cogat subditos: qui nunquam fidem susceperunt, eam suscipere:vt dicit Sanct. Doct. secunda secundæ. quæstione decima. articulo primo. Et tolerare ritus Iudæorum potest ecclesia:vt dicit vbi s̃. a. ti. 11. & licet baptizare eos inuitis parẽtibus esset me-

lius ipsis pueris, esset tamen peccatum illi: qui hoc faceret, non sunt autem facienda mala: vt eueniant bona, & licet Sisibetus hoc fecerit: tamen reprehenditur. di. 45. c. de iudæis.

Contra eandem arguit Durandus. Paruuli illorum infidelium, qui sunt subditi christianis, possunt inuitis parentibus vendi, & ab eis auferri: ergo ab illo qui eos emeret, possunt inuitis parentibus baptizari.

Respondeo. Primò negatur antecedens, quia ius naturale vult, ꝙ quadiu non habent vsum rationis, sint sub cura parentum.

Paruuli infideliũ omnino subtracti à parentibus possũt eis inuitis baptizari.

¶ Dico secundò, ꝙ si in aliquo casu sine præiudicio paruuli possent totaliter subtrahi curæ parentum, tunc de talibus videtur dicendum sicut de illis, qui parentibus sunt orbati: quia ille qui eorum curam iuste suscipit, succedit loco parentum, & secundum eius dispositionem diuinam sunt circa eos agẽda.

CONCLVSIO. II. Omnes paruuli baptizati æqualem effectũ suscipiunt in baptismo ex ipso baptismo. Hanc probat 3. part. q. 69. art 8. & præsenti dist. q. 2. art. 3. quæstiũ. 3. Omnes paruuli, qui baptizantur, sunt æqualiter dispositi ad recipiendum effectum baptismi: & æqualiter se habent ad passionem christi: ergo æqualem suscipiunt effectum.

Contra arguit Scotus primò. Deus disposuit dare vni maiorem gloriã quã alteri: ergo potest ei dare maiorem gratiam.

Secundò. christus potuit offerre passionem suam specialiter pro vno quàm pro alio: ergo potest vni dare maiorem gratiam quàm aliis.

Vtrũ ex vi baptismi aliqui paruuli recipiãt maiorem gratiam.

Respondeo. Primò, ꝙ ista duo argumenta non sunt contra conclusionem: sed potius eam declarant: non enim dicimus nos, quin deus possit hoc facere: sed ꝙ non sit ex vi baptismi.

¶ Dico secundò, ꝙ licet deus statuerit vni dare maiorem gloriam quàm alteri: non tamen omnibus, imo sunt aliqui æquales in gloria vt dicit s. D. prima par. q. 108. ar. 8.

Dico tertiò, ꝙ illis quibus disposuit dare gloriã solum ex gratia baptismali dat æqualem gloriam, & gratiam: quibus autem gloriam non solum ex gratia baptismali: sed etiam ex meritis: tũc illis quibus vult dare maiorẽ gloriam dat æqualem gratiam in baptismo: sed postea magis augetur gratia vnius quã alterius propter maiorem conatum vnius quã alterius ad augmentũ gratiæ.

CONCLVSIO. III. Recipiens scienter baptismum à malis ministris, ab ecclesia dei præcisis per hæresim: vel schisma, vel excommunicationem extrà casum necessitatis, peccat. Hanc probat 4. sent. dist. 5. q. 2. artic. 2. quęst. 5. sic talis participaret cum eis in peccato: ergo peccaret.

Contra intendit arguere Scotus probans, ꝙ licet baptizari in casu necessitatis ab hæretico & excommunicato. quod conceditur cum contineatur in nostra cõclusione. vnde etiam adultus, si non habet alium à quo baptizetur nisi hæreticum debet ab eo baptizari.

Si dicatur, quòd in tali casu sufficeret ipsi adulto habere baptismum in voto.

Respondeo ꝙ non, quia præceptum dei est de baptismo suscipiendo.

CONCLVSIO IIII. Malus minister baptizãs cum solẽnitate quasi minister ecclesiæ peccat mortaliter: nõ autem in casu necessitatis si sine solẽnitate: & non vt minister baptizet. Primam partem probat vbi suprà quęstiũ. 4. & 3. parte. q. 64. art. 6. Existens in peccato mortali peccat mortaliter exhibendo se ministrum ecclesiæ: ergo. Secundam partẽ probat. baptizare in casu necessitatis licitum est laico, ergo & malo ministro.

Contra secundam partẽ arguit Durandus primo. I. quod non potest facere nisi minister: non potest facere nisi vt minister, sed nullus potest dare sacramenta, nisi sit minister, quia minister est de necessitate sacramenti: sicut materia & forma: ergo nullus potest dare sacramenta, nisi vt minister, cuius oppositũ innuit secunda pars consequentis.

Respondeo. Primò negatur maior. nullus enim potest baptizare, nisi sit coloratus: non tamen baptizat vt coloratus.

¶ Dico secũdò, ꝙ aliquis dicitur minister dupliciter. Vno modo absolutè, alio modo minister sanctificatus, & iste est minister solẽnis. Quando igitur aliquis baptizatur solenniter requirit ministrum sanctificatum: licet ergo nullus possit baptizare nisi sit minister, potest tamen baptizare in necessitate, &

sine solennitate, licet non sit minister sanctificatus.

Minister sanctificatus dicitur solennis minister.

Secundò. Arguit, quod nullus casus necessitatis eum excusat. Casus euitabilis non excusat à peccato: sed habere peccatum est casus euitabilis, ergo. maior patet. minor probatur. si alicui non contrito de peccato mortali incumbat baptizare in potestate eius est habere displicentiam de peccato: ergo.

Dispositio necessitatis duplex.

Respondeo. Quod non solum peccatum mortale impedit aliquem, ne possit solenniter baptizare, quin peccet: sed etiam si sit excõmunicatus, licet si sit catechuminus non baptizatus: quia talis nec potest se baptizare, nec se absoluere, & sic necessitatur in suo impedimento remanere.

DISTINCTIO. VII.

Irca præcedentes, & septimam dist. quæritur. Vtrum baptismus, & confirmatio à ficto suscepta recedēte fictione sortiatur suum effectum.

CONCLVSIO I. Fictio impedit effectum baptismi, & cõfirmationis. Hanc probat s. Doct. 3. part. q. 69. art. 9. Fictio impedit susceptionem gratiæ. ergo effectum baptismi, & confirmationis. consequentia patet, antecedens probatur. Nulli indisposito infunditur gratia: sed omnis fictus est indispositus, ergo. Eandem probat præsenti di. q. 3 ar. 2.

F. Isidor.

CONCLVSIO. II. Recedente fictione. baptismus, vel confirmatio suum vltimum sortitur effectum. Hanc probat s. Doct. in 4. dist. 4. q. 3. arti. 2. in solutione 3. q. sic. Posita causa immediate disponere ad gratiam, & non impedita: ponitur effectus. sed caracter, qui recipitur in baptismo à quocũque est causa immediatè disponens ad gratiam, quę impediebatur per fictionem, ergo. Eandem ponit tertia parte. quæst. 69. arti 10.

Contra arguit Durandus effectus in actu requirit causam in actu. 2. Physic. sed baptismus non est actu in eo, & quo recedit fictio: ergo.

Respondeo. Negatur minor. quia est ibi baptismus quo ad rem, & sacramentũ, scilicet character. Et sic se habet sicut dicit Petrus de Palude in 4. dist. 4. sicut virtus formatiua. quæ etiam non existente generante, sortitur suum effectum. Idem s. Tho. de potentia. q. 3. ar. 11. assimilat virtuti mouenti sagittã.

Secundò. Dispositio necessitatis ad formam non potest stare cum opposito formæ. sed character potest stare cũ opposito gratiæ: ergo non est dispositio necessitatis ad gratiam.

Respondeo. Duplex est necessitas simpliciter: & ex suppositione, sicut diaphaneitas est dispositio necessitatis ad lucem, supposito non impediente. negatur ergo maior de necessitate ex suppositione.

Mortale impedit, ne quis solenniter licitè baptizet.

¶ Dico quoque, quòd duplex est dispositio necessitatis: vna, quæ includit omne positiuum, & excludit omne priuatiuum requisitum ad introductionẽ formæ: alia quæ includit quidẽ omne positiuum, sed non excludit omne priuatiuum, quomodo negatur maior.

Tertiò arguit. Characterem dispositio ad agendum simpliciter, & non ad benè. Gratia autem ad benè agendum: ergo character non est dispositio ad gratiam.

Respondeo. Character est secũdum se dispositio ad agendum simpliciter: sed ad benè, vel malè secundum quãdã congruentiam, vt habes à s. T. in 3. pt. q. 63. art. 4. ad primum. & in 4. dist. 4. q. 1. ad 5.

Triplex dispositio ad gratiã.

Scito quòd triplex est dispositio ad gratiam per modum actus secundi, vt actus liberi arbitrij, & per modũ actus primi & habitus vt ornatus in multis sacramentis: & per modum potentiæ, vt character, & talis secundum se est indispositio ad benè vel malè agendũ.

Quartò. Sine charactere datur gratia: vt in baptismo flaminis, & cum eo non semper datur, vt in fictè accedentibus, ergo.

Respondeo. Ex dictis sanct. Tho. in septima distinct. huius quæst. 1 arti. primo in solutione secundæ quæstiunculæ, quòd quædam est dispositio ad gratiam, non quia non potest esse sine gratia, sed quia sine ea non potest bene operari ea, quæ sunt cultus diuini & sic est necessaria sequela gratiæ ad characterem, non quidem absoluta aut ex causa efficiente, sed ex suppositione finis characteris. Quia sine gratia non potest talis finis congruè haberi.

QVAES

QVAESTIO. II.

QVeritur secundò circa eandem dist. Vtrum sacerdos simplex etiã si non sit Episcopus: possit confirmare.

PRO quæstione sit prima conclusio. Solus episcopus potest propria potestate, & auctoritate confirmare. Hanc ponit. Sanct. Thomas septima distinct. quarta quęst. artic. primo. quęst. secunda item tertia parte quęst. septuagesima-secunda. art. vndecimo. Huius ratio est: vltima consummatio baptismi & vltimum in actibus hierarchicis ecclesiæ reseruatur episcopis: sed confirmatio & ordinatio sunt huiusmodi: ergo.

CONCLVSIO. II Simplex sacerdos & nõ episcopus potest ex cõmissione solius papæ confirmare. Hanc ponit vbi supra in solutione. 3. quæst. item 3 part. q. 72. art cu. 11. ad primum. Huius ratio est. quicunque habet plenitudinem potestatis sacramẽtalis tam super corpus verum quàm super corpus Christi misticum, potest committere habenti potestatem sacramentalem super corpus Christi verum, promotionem sacramentalem super corpus Christi mysticum: sed papa habet plenariè vtramque potestatem: & sacerdos simplex habet potestatem sacramentalem super corpus Christi verum. Confirmare autem est promouere ad perfectionem concernentẽ solum corpus, Christi mysticum: ergo papa potest committere simplici sacerdoti collationem confirmationis.

Contra secundam conclusionem arguit Durandus multipliciter primo.

De integritate cuiuslibet sacramenti sunt materia & forma & minister, sed papa non potest mutare aliquid circa formam vel materiam sacramentorum, ergo si sacerdos simplex non est minister huius sacramenti, eum papa mutare non potest, ergo ex commissione papę sacerdos simplex non potest confirmare.

Respondeo, Petrus in pręsenti distinctio. quęstio. quarta. dicit ꝙ non est mutare ministrum, quia cum sacerdos fiat episcopus, & minister huius sacramenti sit sacerdos episcopus, non videtur alius character.

Sciendum quod qui est super totam ecclesiam papa, non potest quidem mutare materiam sacramentorum, sed eius consecrationem posset forte mutare vel omittere, quia sic Christus instituit, quòd oleum vel chrisma sit materia, eo modo quo fuerit per ecclesiam determinatum. Similiter ergo si consecratio episcopi non sit sacramentum sed sacramentale, videtur quòd papa possit circa illud dispensare, vt scilicet minister conferens illa sacramenta quibus aliquis pręficitur corpori Christi mystico, sic fit à Christo determinatus scilicet quod sit sacerdos secũdũ ꝙ ecclesie placuerit ipsum consecrare, sed quia generaliter statuit, quod episcopus hoc non faciat, ideo qui contra hoc agit nihil facit, vnde papa forte potest hoc facere, quod simplices sacerdotes episcopum consecrarent. Et isto modo saluari potest, quod ecclesia Romana facit, de qua præsupponendum est, quod non errat. hęc Petrus.

Sed contra arguit Durandus. Hæc opinio non solum videtur falsa, sed fidei & ecclesiæ valde periculosa, ergo. antecedẽs probatur. primo quod sit falsa. probat. Quod pertinet ad potestatem excellentiæ nulli est commissum à Deo, sed ordinare de oleo vel chrismate benedicto, vel modo benedicto, & pariter de ministro, pertinet ad potestatem excellentię Christi, ergo, maior est vera secundum omnes doctores, quòd si periculosa probatur, quia pari ratione posset dici de reliquis sacramentis, vnde quod hęc sint periculosa quilibet perpendere potest. *Durand. vbi 3.*

Contra illud dictum. simplices sacerdotes ex commissione papę possent ordinare episcopum. arguit. Absque contradictione minor à maiori benedicitur, vt dicitur ad hebreos, sed Episcopus est maior sacerdote simplici. ig. tur. *Vtrũ simplices sacerdotes possent ex cõmißione papæ ordinare episcopũ.*

Respondeo. Negatur antecedens. Ad primam probationem, negatur minor.

Sciendum, quòd potestas excellentię in quatuor consistit. Primo quia meritum & virtus passionis eius operatur in sacramentis. Secundò quòd in nomine habentis talem potestatem sacramenta sanctificentur. Tertiò, quòd potuit ea instituere. Quartò quòd possit conferre effectum sacramenti sine exteriori sacramento tertia parte quęstio. sexagasimaquarta, articulo tertio, *Ptãs excellẽtia cõsistit in quatuor.*

& quarto.

Est papæ ordinare de quibusdam actibus sine quibus nō habetur completū sacramentum.

Ex quibus apparet, quòd ordinare aliquid pertinens necessario ad sacramentum, non quidem principaliter: sed secundariè potissime ex commissione Christi nō pertinet ad potestatē excellentiæ, sed ministerialem: non cuiuscunque: sed papæ tantum habentis plenitudin potestatiē ministerialis in ecclesia. Hoc enim est instituere sacramenta ad essentialia, sed ordinare de quibusdam actibus, sine quibus non habetur completum sacramentum. tertia parte. quæstio. septuagesimasecunda articulo tertio, ad tertium.

Sed contra dicit sanctus Thoma. tertia parte. quæst. sexagesimaquarta arti. 2. ad primū ꝙ illa quę aguntur per homines instituta in sacramentis nō sunt de necessitate. sed de solennitate.

Respōdeo: Loquitur de institutis per homines, non habentes plenitudinem. potestatis hierarchiæ in ecclesia: cuiusmodi sunt inferiores papa: sed non intendit includere papam quarta sententia. distinctio. quadragesima. quęstione. prima, articulo quarto, item vigesimaquinta, distinctio. quæstio. prima, articulo primo.

¶Ex quibus patet, quòd papa potest instituere circa materiam sacramentorum aliquam determinationem aut circunstantiam: ita necessariam sacramento, quòd eius omissio ab inferiori papa reddit sacramentum nullum. Secundò, quòd papa propter plenitudinem potestatis aliquam conditionem ministri sacramentorum necessariam sacramento collato ab inferioribus papa potest facere non necessariam: sicut de ministro ordinis & confirmationis. Tertiò omne tale à papa institutum, potest a papa reuocari.

Romana eccl. periclitari potest, deficere minimè.

¶Ad secundam probationem negatur consequentia: quia non est simile de baptismo & eucharistia. Tum quia Romana ecclesia, cuius fides periclitari potest: non deficere: nunquam tale aliquid necessarium in eis instituit. Tum quia confirmatio non est sacramētum necessitatis sicut baptismus.

¶Ad aliud patet responsio ex dictis.

¶Item arguit. Ea quæ consecrationem respiciunt non consecrato committi non possunt: extra de consecra. eccl. vel altaris. ca. vltimo. Sed talia sunt sacramenta, quæ respiciūt corpus Christi mysticum: ergo.

Respōdeo. Illa decretalis loquitur de episcopo qui ea, quæ sunt consecrationis non episcopo non potest committere: immo nec tonsuram conferre: papa vero potest. 4. senten. dist. 25. q. 1. ar. 1. ad 5.

Sciendum, quòd papa committens collationem confirmationis simplici sacerdoti, non propriè mutat ministrum sacramenti: quia minister illius sacramenti est sub disiunctione episcopi, vel simplex sacerdos commissarius papę. Tum quia in tali casu papa committens dicitur facere. Tum quia in tali casu factum papę est factum Christi. Hæc autem consequuntur plenitudinem potestatis, vbi vero est simpliciter minister talis per papam mutari non potest: sicut sacerdos est minister conficiendi.

Potest etiam dici, quòd dato, quòd ad confirmationem & ad cōferendum minores, necessario requiratur character sacerdotalis, & vltra hoc potestas episcopalis: tamen papa ex plenitudine potestatis ministerialis, & ex ordinatione Christi: cuius est vicarius potest tollere illam necessitatem: quia illa necessitas non est nisi respectu inferiorum ministrorum. de potentia. quęst. prima. articulo tertio & quarto.

Item arguit. Aut intelligitur papa habere plenitudinem potestatis ratione consecrationis aut iurisdictionis. Non ratione consecrationis, quia quantum ad istam omnes episcopi sunt æquales papæ aut ratione iurisdictionis sic est verum: sed ad illam non pertinet commissio talis: ergo papa non potest cōmittere non sacerdoti collectionem cōfirmationis, & minorum ordinum.

Ceteri episcopi nō æquantur papæ in plenitudine potestatis consecrationis.

Respondeo. negatur, quòd alij episcopi æquentur papæ quantum ad plenitudinem potestatis consecrationis: quia alij tenentur ad modos consecrandi, ad quos ipse non tenetur. Item in multis consecrationibus ipse habet potestatē excellentię: quia sine illis potest res cōsecrare: ex quo consecratio est per institutionē ecclesię. Omnis etiam commissio ad iurisdictionem spectat. Digest. de iure & iudi. lege prima. Vnde non consecratus episcopus committit episcopo ordines conferre in sua diocesi.

Vltimò arguit. Proprius minister

confirmationis est episcopus.de conse. di.5.Minister vero minorum ordinum videtur esse simplex sacerdos.extra, de ord.ab episcopo,qui renun.suo episcopa.ca.1 ergo.

Respondeo.Cõfirmationis proprius minister est episcopus sub disiũctione. s.vel sacerdos ex commissione papę.Minister vero minorum est sacerdos ex commissione iuris : vt abbates lectoratus.vel ex commissione Papę,vt pręsbyteri cardinales:aliter non.

DIST. VIII. ET IX.

Circa.8.& 9.di. quæritur. Vtrũ forma sacramenti eucharistię sit conueniens,scilicet, hic est calix sanguinis mei.

PRO decisione ponitur hæc. Prima conclusio Eucharistia est sacramentum. Hanc probat. tertia parte. quæstione septuagesimatertia. articulo primo.& pręsenti distinctione. quæstione prima.artic.1.q.1.Omne signum sensibile sanctificatiuum hominis est sacramentum.eucharistiæ est huiusmodi.ergo.

Et si quæratur,quid sit sacramentũ Eucharistiæ.

¶Respondetur vbi supra ad secundũ ꝙ ex speciebus & corpore Christi fit vnum sacramentum.

Aureolus. Contra arguit Aureolus primo. Res sacramenti non est sacramentum : puta in baptismo character & gratia nõ sunt sacramentum:sed corpus Christi est res sacramenti:vt dicitur ca.vt Martæ. de celebra.mis.ergo.

Respondeo. primò.ꝙ aliquid est res sacramenti proximè: & sic negatur maior.huiusmodi autem est corpus Christi.alia est res sacramenti remotè, scilicet character & gratia,& quilibet effectus sacramenti.& sic conceditur maior,sed negatur minor.

¶Dico secundò,quòd aggregatum ex speciebus , & corpore Christi est subiectum adæquatum virtutis sacramenti eucharistiæ : & vtrunque per se est subiectum partiale.

Eucharistia sacramentũ accipitur tripliciter. ¶Dico tertiò.quòd eucharistiæ sacramentum accipitur tripliciter. Primo pro signo sensibili quod est signũ, & sacramentum,sed non res huiusmodi sunt solę species. Secundò pro illo quod est res & sacramentum. huiusmodi est corpus Christi primo & adæquatæ. Tertiò pro aggregato ex vtrisque & sic corpus Christi pertinet ad sacramentum eucharistiæ partialiter.

Vtrũ species sint materia sacramẽti eucharistiæ. Secundò arguit,ꝙ species non sint materia huiusmodi sacramẽti:illud nõ est materia sacramenti in quo recipitur primus effectus sacramenti, sed in speciebus recipitur primus effectus huius sacramenti,scilicet corpus Christi: ergo minor nota.maior probatur. tum quia diaconus non dicitur materia ordinis,quia primus effectus baptismi,scilicet character non recipitur in eius materia,scilicet in aqua.

Respondeo.quòd S D.non dicit materiam huius sacramenti esse species, sed panem & vinum.tertia parte. quæstione septuagesimaquarta.articulo primo.Si tamen accipiamus materiã pro quolibet signo sensibili, habente conditiones materiales:puta extensionem situm & huiusmodi:sic species possunt large dici materia:sunt enim materiale elementum insensibile in hoc sacramento,& ex consequenti materia eius non ex qua,sed in qua,vel circa quam.

Ad argumentum negatur maior in illo sacramento,quod consistit in consecratione materiæ:cuiusmodi est eucharistia:secus est in aliis sacramentis, quæ non consistunt in consecratione materiæ,sed in vsu vel applicatione materiæ ad suscipientem , sicut est in baptismo sicut procedit secunda probatio maioris:& etiam prima.Nam sacramẽtum ordinis non consistit in sanctificatione alicuius materiæ exterioris , sed potius in sanctificatione personæ per materiam exteriorem : vt dicit S. D.4. sen.distinctione. vigesimaquarta. quæstione prima. articulo primo. quæstione quinta.

¶Dico secundò,quòd virtus instrumentalis huius sacramenti est partim in forma verborum,& partim in ministro : non autem in materia loquendo de virtute agente ad primam rem huius sacramenti,scilicet ad corpus Christi,sed virtus,quæ agit ad secundam rẽ scilicet ad gratiam est partim in speciebus naturalibus , & partim in corpore Christi.

Tertiò arguit quòd vsus huius sacramenti sit pars essentialis ipsius. Omne illud pertinet ad essentiam sacramenti, quòd efficit,id quod figuratur

per sacramentum : sed comestio efficit vnionem fidelium, quę figuratur per hoc sacramentum ergo.

Respódeo.negatur minor. quia gratia & ea, quę comitantur, non sunt ab vsu, huius sacramenti nisi forte tãquam à causa, sine qua non agit, & hoc quia ipse vsus est quędam perfectio secundaria ipsius sacramenti: licet non pertineat ad essentiam eius : vt dicit S.D.3. parte.q.78.ar 1.ad 2. Et ipsę species sacramentales significant vltimam rẽ sacramenti sine vsu eius vbi supra.q.74. aar.1. Et quod dictum est ꝙ hoc sacramentum non efficit nisi sumatur: intelligendũ est nisi sumatur in re vel in voto vel in figura: vt S.Th.dicit.3.parte.q. 8.ar.1 .ad.3.

CONCLVSIO II. Eucharistia est vnum sacramentum, & nõ plura. Hanc probat præsenti dist ar.1. q.2. & 3.parte.q.73.ar.2. Omne continens plura ad vnius totius integritatem est vnum perfectione: sed hoc sacramentũ est huiusmodi. habet enim materiã & formam & ordinatur ad perfectam refectionem spiritualem.ergo.

Contra arguit Aureolus. vbi est sola vnitas integritatis, ille qui accipit vnã partem, non accipit totum, sed accipiẽs tantum corpus domini. & non sanguinem accipit totum sacramentum.ergo.

Respondeo. negatur minor quia licet ille qui accipit tantum corpus accipiat totum Christũ, qui est res vtriusque speciei: non tamen sumit complete hoc sacramentum, quantum ad id quod est sacramentum & non res, scilicet quantum ad species nec quantum ad completum vsum sacramẽti, qui est cibatio & potatio. vt dicit S.D.dist.8.q. 1.ar.1.q 2. Et si auctoritates sonẽt oppositum, exponendæ sunt ad hunc sensum. Attamen propter reuerentiam & periculum nõ datur laicis sub vtraque specie: vt dicit.3.par.q.80.art.12. quod dictum est ne faueatur hæreticis Boemorum, qui dicuntur Hussitæ.

Sumẽtes tantũ corpus Christi, nõ sumũt sacramentum cõplete.

CONCLVSIO III. Forma consecrationis panis consistit præcise in his verbis. Hoc est corpus meũ. hoc probat.3.par.quæst.septuagesimaoctaua.ar.2. illa est completa & pręcisa forma consecrationis panis in sacramẽto eucharistię: quæ ex institutione Christi perfecta exprimit illud quod in sacramento & cõfirmatione panis efficitur: sed prędicta forma est huiusmodi.ergo.

Contra arguit Scotus.† verba sacramentalia debent ex vi verborum significare id quod efficitur ex vi sacramẽti, sed ista verba: hoc est corpus meũ: sine verbis præcedentibus prolata non significant corpus Christi realiter contineri sub speciebus panis, sed potius corpus sacerdotis proferentis verba.ergo debent præmitti necessario alia verba, vt ex eis denotetur, ꝙ ista hoc est corpus meum sint verba Christi.

Sco di.8. q.2.

Respondeo. Negatur maior, sed sufficit, ꝙ verba cõsecrationis significãt corpus Christi: ibi esse ex institutiõe Christi ordinantis & ex intentione ministri proferentis.

¶ Dico secundò, ꝙ cum verba pręcedentia recitentur tanquam verba Christi: quæ dixit in vltima cœna, ex eorum vi non significatur, ꝙ corpus Christi sit sub speciebus panis: quem sacerdos tenet vel coram se habet: sed solum sub speciebus panis, quem Christus accepit & benedixit.

CONCLVSIO. IIII. Ista propositio hoc est corpus meum: quã profert sacerdos in consecratione, est vera. Hanc probat tertia parte.quæst. 78. art.5.sic. Oratio practicè factiua alicuius effectus exprimens illud, quod efficit, eo modo quo efficit est vera: sed ista est huiusmodi.ergo.

Contra arguit Scotus significatum illius orationis est falsum: ergo ipsa est falsa. consequentia patet. antecedens probatur. significatum orationis instituitur ex significationibus partium: sed partes non significant corpus Christi: ergo: maior patet. minor probatur. ly hoc restringitur ex illo verbo verbo est, præsentis temporis ad supponendum pro aliquo præsenti demonstrato: sed tale non est corpus Christi, sed panis.ergo. Si dicatur ꝙ est verbum: quia panis statim conuertitur in corpus Christi.

Contra. ergo hæc vera: hic aër est ignis, loquendo de aëre, ex quo statim generabitur ignis.

Respondeo. Vt dicit S.D. præsenti distinctio. quæstione quarta articu primo. ad primum. quòd est differẽtia inter orationem speculatiuam & practicã: quia speculatiuus præsupponit entitatem rei: practicus autem causat entitatem rei: & ex consequenti præcedit eam

Differentia inter orationẽ practicam & speculatiuam.

eam naturaliter: licet in vltimo instanti prolationis sint simul tempore. Ista oratio: hoc est corpus meum, est practica: ideo in ipsa ly hoc non supponit pro parte, quia esset falsa, cum in vltimo instanti prolationis non sit panis: nec supponit pro corpore Christi: quia omnino præsupponeret entitatem eius: & sic non esset practica. Ex quo relinquitur, quòd supponat confusè vt sit sensus. hoc id est, contentum sub his speciebus est corpus meum, & licet nō habeat hanc super positionem ex vi sermonis: habet tamen eam ex institutione Christi accommodantis hanc locutionem prædictam ad talem suppositionē. Non demōstrat ergo ly hoc actu & determinante & in particulari: aliquid quod pro illo tempore sit contentū sub illis speciebus: nec aliquid non contentum, sed demōstrat aliquid commune vtrique continens vtrumque in potentia & confusè: sicut animal continet suas species.

Ad argumentum negatur antecedens. ad probationem negatur maior. vt dicit S.D. præsenti dist. quęst. secunda arti. tertio. ad septimum. significatio orationis non componitur ex significationibus partium: licet ex eis resultet tanquam ex dispositionibus & ex significatione vltimæ particulę in oratione ad omnes præcedentes: vnde ipsa significatio est quid simplex. minor concedi tur: quia vt dictum est ly hoc stat confusè: vnde nec corpus Christi: nec panem determinatè demonstrat.

¶ Ad probationem. Respondeo dupliciter. primò. quòd concesso, vt habet cōmunis logica, quòd stet pro aliquo præsenti: tamen illud non est nisi præsens vagum & confusum eo modo quo talia possunt dici pręsentia: pręterita vel futura: quæ quidem pręsentia intel ligitur respectu mensurę, in qua completa est significatio totius orationis.

¶ Respondeo. Secundò quòd significatio illius verbi est: qua copulat pędicatum subiecto: est prior quàm sua cōsignificatio temporis: qua scilicet designat tempus illius copulę: vnde cū copulatio non compleatur circa prolationem vltimæ dictionis, per consequens non designatur illud tēpus. nec ly hoc ex se designat aliquod pręsens: quia nomina & pronomina abstrahūt à tēpore

Contra eandem arguit Aureo. quòd ly hoc non stet solum pro substantia sub speciebus, sed etiam pro accidentibus. Illud demonstratur per ly hoc: per quod respondetur ad interrogationem factā, quid est hoc, sed ad talem interrogationem respondetur tam substantia quàm qualitas, &c. ergo.

Respondeo. quòd ly hoc demonstrat contentum sub speciebus ex vi sacramenti huiusmodi est tantum substantia. accidentia autem si continētur hoc non est nisi ex quadam concomitantia eorum ad substantiam. Ad argumentū negatur minor. Sciendum etiam quòd Christus continetur in sacramento cōtinentia relatiua, vt infra dicetur & cōtinet sacramentum continentia virtuali, & quasi causæ efficientis. *Continentia Christi in sacramento est relatiua.*

CONCLVSIO V. Omnia ista pertinent ad cōsecrationem sanguinis. s. hic est enim calix sanguinis mei noui & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hanc ponit tertia parte. quæstione septuagesimaoctaua. art. 3.

Contra arguit Duran. primò. † tātum in illis verbis consistit forma consecrationis, quæ sunt expressiua totalis effectus sacramēti. sed ista verba. hic est calix sanguinis mei. sunt huiusmodi. ergo. *Durā. di. 8 q. 2.*

Respondeo. negatur maior. nā si quis dicat. ego te baptizo, & non addatur in nomine patris: non est puer baptizatus & tamen totus effectus baptismi significatur in primis verbis. etiam à simili in proposito est.

Secundò. Corpus consecratur per hæc verba, hoc est corpus meum. licet non addatur quod pro vobis tradetur: ergo & sanguis per hęc verba sola. hic est calix sanguinis mei.

Respondeo. negatur consequentia. quia consecrationem corporis Christus protulit sine illa determinatione. verba autem consecrationis sanguinis protulit cum ista determinatione. Cuius ratio est: quia in totali effusione sanguinis fuit consummatum mysterium redemptionis. non autem in traditione corporis. quæ die præcedenti facta est.

Tertiò. Græci conficiunt sanguinem, & tamen dicunt tantum hæc verba: vt patet in missali Basilij. hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem

peccatorum.

Respondeo. Si minor est vera. dicitur quòd non conficiunt: aut si conficiunt hoc est ex speciali dono spiritussancti.

Alij. Quartò arguunt alij. Nullum transiens est de essentia permanētis. sed omnia verba transeunt, & sacramētum remanet: ergo nullum verbum est de essentia huius sacramenti.

Respondeo. Conceditur totum. nec nos dicimus, ꝙ verba sint de essentia huius sacramenti consecrati & completi. sed quòd sunt de essentia consecrationis.

¶ Aureolus arguit ijsdem argumentis, quibus & Durandus.

DISTINCT. X.

Irca. 10. di. quæritur. Vtrum corpus Christi sit in eucharistia realiter.

Paucula hic notatu dignissima. Respondetur affirmatiuè, ꝙ sic, quia oppositū derogat perfectioni charitatis & perfectę cōiunctioni capitis ad membra: vt dicit S. D. 3. par. qō. septuagesimaquinta. arti. 1. Et præsenti dist. q. 1. ar. 1.

Durā. di. 11. q. 1. Contra arguit Durandus † ꝙ corpus Christi sit in sacramento non tanquam contentum, sed solum per respectū pręsentiæ: sicut angelus est pręsens corpori dato, ꝙ non contineatur à corpore: & arguit sic. Quicquid continetur loco, circunscribitur vel diffinitur loco vel corpore, existente in loco: sed neutrum istorum conuenit corpori Christi: vt est in sacramento. ergo. *Vtrū corpus Christi sit in eucharistia per respectū præsentiæ.*

Respondeo. negatur maior: quia pręter illos modos est alius, scilicet modus quo quantitas continet substantiam cui inhæret: vel substantiam succedente substantiæ, cui quantitas inhęsit: & hoc modo species sacramenti cōtinet corpus Christi. tertia parte. q. 76. arti. quinto.

Aureo. Contra eandem arguit Aureolus ad oppositum Durandi: probans ꝙ corpus Christi nō sit ibi per solum respectum præsentialitatis. Primo nullum respectum habet corpus Christi ad species: quem non haberet ad easdem substantia panis. sed substantia panis non habuit ad eas aliquem respectum. ergo maior nota. minor probatur. Inter accidens & subiectum nullus est respectus: ergo: consequentia patet. antecedens probatur. Subiectum & accidens per se vniuntur. octaua metaphysicæ. ergo inter ea non cadit aliquod medium. *Tex. 15.*

Respondeo. primo negatur maior. quia substantia panis habebat respectum ad illas species per modum contenti, & subiecti, sed substantia corporis Christi habet respectum ad eas per modum contenti: & non subiecti ad cōtinens non inhęrens. Item substantia panis habebat ad eas respectum, vt ad rem circunscriptiuam & diffinitiuam in loco, non autem corpus Christi: nec isti respectus, & illi sunt eiusdem speciei.

¶ Secundò negatur minor. Ad probationem negatur antecedens. ad probationem dicitur ꝙ inter vnita potest considerari triplex medium. Primū est ipsa vnio, quæ est indiuisio vnitorum in aliquo vno esse. Secundò medium causans vnionem. Tertio medium sequens vnionem inter subiectū, & accidens non cadit. secundum medium causans eorum vnionem: sed cadit in ea medium sequens vnionem: puta inhærentia huius ad hoc & subiectio illius ad hoc: vt dicit S. D. in simili. tertio sen. distinctione secunda. quęstio. secunda. arti. 2. q. 3. *Triplex mediū inter vnita pōt considerari.*

Secundò. Id quod est alicubi per solum respectum præsentialitatis: non dicitur tale quale est illud: cui est pręsens sicut angelus præsens columnæ ignis, non dicebatur ignis, sed demonstratis speciebus: verum est dicere, hoc est corpus Christi. ergo

Respondeo. negatur minor. sed bene verum est hoc, id est cōtentum sub speciebus est corpus Christi: & sic exponēdæ sunt omnes auctoritates si per aliquas probaretur illa minor.

Tertiò. Ille, qui est alicubi per solam præsentiam, potest se inde mouere: sed corpus Christi non potest virtute propria mouere se ab illa præsentia, quam habet ad species. ergo.

Respondeo. negatur maior de præsentia supernaturali facta: sicut etiam præsentia spiritus damnati ad ignem non subest suæ voluntati. quarto. contra. gen. capitu. nono. sic est in proposito. *Vtrū corpus Christi possit se mouere à præsentia specierum.*

Quartò.

Quartò. Omnis respectus est aliquid derelictum in aliquo ab alio: sed circa corpus christi non derelinquitur aliquid: ergo, &c.

Respondeo. negatur minor. quia cõparatio corporis christi ad species, sub quibus est, habet aliquid simile cum illo, modo quo dicitur aliquid esse in loco & cum illo modo, quo dicitur substantia contineri à suis dimensionibus: & ideo talis respectus potest reduci ad prædicamentum vbi, vel habitus.

Quintò. Quantitas corporis christi non habet talem respectum ad species. ergo nec substantia corporis christi. tenet consequentia: quia vniformis est earum connexio ad species. antecedens probatur. Omnis præsentia quantitatis ad quãtitatem est contactus. sed quantitas corporis christi, & species non se tangunt. ergo.

Respondeo. negatur antecedens. & ad probationem negatur antecedens etiam de præsentia quantitatis non habentis modum essendi quantitatis. huiusmodi est hic: quia quantitas est ibi per modum substantiæ.

CONCLVSIO II. Verũ corpus christi simul est in cœlo realiter, & in diuersis altaribus sacramentaliter. Hanc probat 4. sent. dist. 10. q. 1. art. 1. ad 5. Istud non implicat cõtradictionẽ. ergo est possibile deo. cõsequentia patet, antecedens declaratur. licet enim implicet vnum corpus esse simul localiter in duobus locis: quod tamen sit in vno loco per se, & alibi non localiter, non contradicit. corpus christi est in cœlo localiter, sed in sacramento ex vi conuersionis, & ratione illarum dimensionum, quæ remanserunt ex illo corpore, quod conuersũ est in corpus christi.

Scotus dist. 10. q. tertia. Contra declarationem conclusionis arguit Scotus primò. Corpus christi remanet trãseunte cõuersione: & species non sunt formaliter in corpore christi: ergo neutrum eorum est ratio formalis, ꝙ corpus christi sit in altari. antecedens patet & etiam consequentia. quia vterque effectus formalis separatur à sua causa.

Respondeo. negatur consequentia. quia licet conuersio non sit formalis causa existendi corpus christi. est tamen formalis ratio, ꝙ incipiat esse. Et licet species ei non inhæreat, tamen corpus christi succedit substantiæ informatę per illas inseparabiliter: & ideo sicut illæ species determinabant substantiam panis ad talem locum: ita determinant corpus christi ad locum, licet non eodem modo: vt dicit s. Do. 3. parte. q. 76. ar. 5.

Secundò. Deus potest facere, quòd corpus christi sit simul sub specieb⁹ remanẽte substantia panis ergo põt facere, ꝙ sit ibi sine cõuersione panis in corpus christi. cõsequẽtia patet. antecedẽs probatur. non plus repugnat substantiam esse simul cum substantia, quàm cum quantitate. sed potest esse simul cum quantitate panis: ergo & cum substantia eius.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem negatur consequentia: quia licet simultas substantiæ: cum substantia sit possibilis, simpliciter tamen, non tamen sub iisdem dimensionibus. nam si corpus christi esset simul cum substantia panis in sacramento, hoc nõ posset esse nisi per aliquam mutationẽ factam in corpore christi, quod tamen non oportet ad hoc, ꝙ corpus christi sit simul cum dimensionibus panis: vt dicit s. D. di. 11. ar. 1. q. 1.

Tertiò arguit, ꝙ sit possibile idem corpus simul esse in diuersis locis idem corpus esse in duobus locis non est nisi ponere in eo plures respectus extrinsecos, scilicet diuersa. vbi ergo plures respectus extrinseci possunt fundari in eodem. minor patet. maior probatur primo. plures respectus extrinseci possunt esse simul in eodem fundamento: vt puta plures similitudines super eadem qualitate, ergo & plures respectus extrinseci. Secũdò non est necesse multiplicato posteriori, quòd multiplicetur prius, sed vbi sunt posteriora suo fundamento: ergo possunt multiplicari ipsa vbi, stante eodem fundamento. *Vrũ idẽ corpus possit esse simul in diuersis locis.*

Respondeo. negatur minor. quia esse in duobus locis diuersa vbi, & præter hæc circunscriptionẽ locati à duobus locis. Istud autem implicat. Nam illud est comprehensum à loco, cuius nulla pars est extra. si igitur est in diuersis locis: sequitur ꝙ sit comprehensum, & non comprehensum. est enim comprehensum ab vno loco: quia quęlibet pars locati circunscribitur à loco, & non est comprehensum, quia quælibet pars est extra ipsum cum per se sit in alio loco.

¶Secūdò negatur maior. quia quælibet duo, vbi sunt contraria & quælibet duo loca distinguūtur specificè, vt dicit s. Doctor 10. Ethicor. ca. 4. quod incipit. Quid autē vel quale quid manifestius. vbi sic dicit. Quamuis omnes lineæ, inquantum huiusmodi sint eiusdem speciei: tamen secundum ꝙ in certo situ constituuntur sunt specie differentes secundum diuersitatē locorum, quæ attenditur penes ordinem ad primum continens. Ad probationem primam maioris negatur antecedens: vt alias in tertio dictū est. negatur etiam consequentia: quia duo respectus intrinseci non habent contrarietatem sicut respectus extrinseci. Ad secundam negatur, quando posteriora recipiūtur substantiæ in priori, & habent incompossibilitatem simul essendi in eo.

Quartò. Ad idem duo corpora possunt esse simul in eodem loco: ergo & idem corpus potest simul esse in diuersis locis. tenet consequentia, quia tāta est repugnantia, hic & ibi.

Quō & quæ sit repugnātia duorū corporū ad esse simul in eodem loco.

Respondeo. negatur consequentia. quia secundū implicat simpliciter contradictionem, vt dictum est. non autem primum: sed tantum secundum quid: vt dicit s. Doctor super Boetio de trin. q. 4. art. 4. quia repugnantia duorum vbi in eodem subiecto est repugnantia formalis qualis est inter contraria: sed repugnantia duorum in eodem loco est effectiua: quia, scilicet vnum expellit aliud effectiue non autem formaliter. talem autem repugnātiam potest deus suspendere manutenēdo illa duo, quāta in eodem loco.

¶Dico secundò, ꝙ quando duo corpora sunt in eodem loco: habent duo vbi: quia vnumquodque eorum habet proprium respectum ad locum.

Quintò Angelus potest simul esse in pluribus locis diffinitiuè: ergo idem corpus localiter. consequentia tenet, quia similis est imitatio hic & ibi. antecedens probatur. substantia panis potest conuerti in angelum: ergo angelus erit super specieb⁹ panis, & vbi nō est.

Si substātia panis conuerteretur in angelum. quomodo ibi esset.

Respondeo. negatur antecedēs. quia quod diffinitiuè est alicubi sic est ibi, ꝙ non alibi. 3 parte. quæst. 76 arti. tertio. ad primū. Ad probationem dico, quòd dato illo casu angelus non esset sub speciebus panis localiter sed sacramentaliter.

QVAEST. II.

Circa eandem distin. decimam quæritur secundò. Vtrum Christus sit in eucharistia totaliter.

PRO decisione quæstionis hæc est prima conclusio. Christus est in eucharistia quo ad omnem sui substantiam. Hanc ponit s. Doct. 3. parte. q. 76 arti. primo. quia est ibi materia, & anima & diuinitas.

CONCLVSIO. II. Anima est in hoc sacramento ex vi sacramenti solum inquantum dat esse corporeum: sed vt dat esse animatum, & viuens, & sensitiuum, & intellectiuum est ibi ex naturali concomitantia. Hanc probat q. 71. art. 6. ad secundum. Ibi est ex vi sacramenti tantum id quod directè verba significant. sed cum dicitur. hoc est corpus meum. præcisè significat formā corporeitatis. ergo.

Scot. dist. 11 q. 3. art. 2.

Contra arguit Scotus †primò. Si hostia conse rata à Christo in cœna fuisset seruata in triduo remansisset eadem res primo contenta. sed non remansisset anima intellectiua: quia erat separata à corpore per mortem: ergo nec prius erat ibi.

Respondeo. negatur maior. si intelligat ꝙ remansisset omnino eadem res, id est omne quod prius ibi erat cuius ratio est: quia tanta est vnitas corporis Christi in eucharistia quanta extra eucharistiam: corpus autem christi ante mortem, & post mortem nō fuit idem specificè, scilicet propter aliquam vnitatem alicuius formæ remanētis in mortuo, & prius existentis in viuo: sed fuit idem tripliciter. Primo propter vnitatē materiæ. Secundò propter vnitatē suppositi. Tertiò propter vnitatem eiusdem etiam existentiæ. 3. parte. q. 58. ar. quinto.

Corpus christi viuū et mortuum fuit idem tripliciter.

Secundò. Forma corporeitatis & anima per se sunt idem: ergo si conuersio per se terminatur ad vnum, & ad reliquum.

Respondeo. negatur consequentia. & ratio est quia dato, quòd illa essentia non esset anima. dum tamen esset forma corporeitatis adhuc fieret in ea conuersio: sed ex vi sacramenti. sed si esset anima, & non forma corporeitatis non fieret in ea conuersio.

Tertiò cum dicitur. hic est sanguis terminus conuersionis ex vi sacramēti non

non est sola forma corporeitatis:quod non facit quod aliquid sit sanguis:ergo similiter cum dicitur. hoc est corpus meum.

Sanguis est pars animalis tātum in potentia.

Respondeo, negatur consequentia. Vbi sciendum quòd eadem anima intellectiua dat esse homini & omnibus partibus eius: sanguis autem non est actu pars animalis: sed tantum in potentia:vt dicit. S. Doct. in q.de anima. art.9.& prima parte.q.119.ar.secundo. Et si alicubi dicatur quòd sanguis est pars animalis intelligendum est non actu sed potentia proxima.

Contra eandem arguit Aureolus tribus mediis & Henricus duobus, quæ soluuntur ea solutione, qua primum Scoti.

CONCLVSIO II. Tota quantitas corporis Christi est in eucharistia ex naturali concomitantia,& nō secundum proprium modum : sed per modum substantiæ.Hanc primam partem probat.3.part.76.q.ar.4. Quando sunt duo realiter coniuncta, quæ mutuo se adæquant.vbi est realiter vnum, ibi est reliquum.sed corpus Christi & eius quantitas sunt huiusmodi. ergo notanter dixi in maiori,quæ mutuo se adæquant propter instantias quæ possunt dari de anima & de potētiis eius, de diuinitate, & humanitate assumpta.

Secundam partem probat vbi supra ad quartum. Quantitas est ibi modo indiuisibili ergo non secundum proprium modum.

Contra rationem primæ partis arguit Durandus hic.q.2. Corpus Christi & eius locus in cœlo sunt realiter coniuncta : & tamen ille locus non est in eucharistia. ergo maior illius rationis est falsa.

Respondeo.Negatur maior quia locus & locatum sunt ab inuicem separata vt dicitur, 4. physi.tex. 48.nec inhæret locus locato : quantitas autem inhæret.

Secundò. Arguit contra conclusionem quibusdam mediis : quorum vis ista est. Id quòd est diuisibile non potest esse alicubi, non indiuisibili : sed quantitas de se est diuisibilis.ergo.

Respondeo.Primò quòd cum de ratione quantitatis sit habere partibilitatem,& situm in se : & oppositum ei repugnet :necessario quantitas corporis Christi habet omnia hęc in se considerata:& est maior quantitate hostiæ consecratæ.

¶ Dico secundò, quòd sicut anima sensibilis & vegetabilis est in loco per accidens ratione quantitatis sui corporis:nec tamen loco commensuratur:& licet sit secundundum se indiuisibilis: tamen mediante corpore, quod informat, sortitur diuisibilitatem partium quantitatiuarum per accidens:ita quantitas corporis Christi quæ est in sacramento quasi per accidens:& tantū cōcomitāter non commensuratur quantitati hostiæ : nec se habet ad eam vt pars ad totum : vel totum ad partem: vel vt pars ad partem : nec habet modum quantitatiuum.

¶ Dico tertiò, vt inquit Petrus de palude,ꝙ etiā anima intellectiua ratione corporis quanti habet multiplicem diuisibilitatem partiū organicarū & sic aliquā partubilitatē sortitur ratione corporis,quod informat : & aliquo modo cōparatur diuisibiliter ad locū corporis. sui in alia parte loci habet potentiā visiuā in alia auditiuā & sic de aliis:& plures effectus exercet in toto loco quā in aliqua parte loci.Ad argumentem negatur antecedens.

Contra eandem arguit Scotus hic.q. 1.quādo creatur vel generatur aliquod corpus,quantitas habet proprium modū essendi quantitatis:licet sit secūdarius terminus illius productionis.ergo similiter licet in sacramento sit tātum secundario, vel per concomitantiam habet proprium modum essendi.

Vtrū quātitas corporis christi habeat proprium modum essendi sub speciebus.

Respondeo. Primo negatur consequentia:quia substantia corporis Christi nullo modo est terminus transubstantiationis sacramentalis primus nec secundus:sicut est quando producitur aliquod quantum.

¶ Dico secundo,ꝙ quantitas corporis Christi dat illi corpori esse quantum & situm naturalem partium in toto:qui situs est differentia quantitatis: non autem dat ei situm,qui est de prædicamento vbi:quia primus situs,scilicet ordo partium in toto est separabilis à quantitate:non autem secundus,scilicet ordo partium in loco extrinsecè: potissimè vbi quantitas dimensiua est in aliquo loco per accidens & mediante substantia per miraculum. Non est etiam naturale quantitati habere com

parationem ad dimensionem extrinsecam vel locum:sub quo non est per se: sed solum ex concomitantia subiecti:vt elicitur præsenti dist.q.1.articu.secundo.quæstiuncula.3. & 4. & tertia parte q.76.articulo tertio.

Arguit Scotus duobus aliis mediis & Aureolus quatuor:quæ omnia concludunt quòd quantitas corporis Christi habet proprium modum quantitatis.quod conceditur loquendo de modo intrinseco, scilicet ordine partium in toto:non tamen dat suo subiecto secundum de eodem genere: quia talis modus in ordine ad continens est separabilis à quantitate.

QVAEST. III.

Circa eandem distinctionem decimam.quæritur tertiò. Vtrum corpus Christi localiter moueatur ad motum hostiæ.

CONCLVSIO. Respōsiua ad quæsitum.Christus secundū esse quod habet in eucharistia non mouetur per se ad motum hostiæ:sed per accidens.

Primam partem sic probat. 3.par.q.76.arti.Christus non est per se in loco in eucharistia. ergo non mouetur per se localiter.

¶Secundā sic probat. Christus nunquam separatur à speciebus localiter motis. ergo mouetur per accidens ad motum earum.

Contra secundam partem arguit Scotus.hic q. 6. Id quod mouetur per accidens ad motum alterius coniungitur ei vt actus potentiæ: sed corpus Christi non vnitur speciebus, vt actus potentię.ergo:

Respondeo.Negatur maior.Sed sufficit, quod faciat aliquo modo vnum cum eo quod mouetur per se:& si non sit actus cum potentia vel econtra:tamen sicut succedens subiecto aut potentiæ actus æquæ inseparabiliter vnitur actui remanenti, sicut subiectum præcedens tali actui vniebatur. licet prima vnio esset per inhærentiam. secunda autem non. sic est in proposito: quia corpus Christi succedit substantiæ panis & vnitur speciebus ita inseparabiliter sicut ipsa substantia panis: quia nullo modo virtute creata potest separari à corpore Christi.3.part.q.76. art.6.ad.3.

Contra eandem arguit Durandus primo. Idem non potest simul moueri oppositis motibus:sed si corpus Christi mouetur ad motum hostię:sequitur q; moueatur a simul oppositis motibus,puta cam vna hostia eleuatur sursum & alia deponitur.ergo.

Respondeo. Quod moueri in loco fundatur super esse in loco: & ideo si vna res habeat duo esse in loco poterit habere duos motus.Dico igitur ad maiorem,quod vna res potest moueri similiter oppositis motibus secundum duo esse:non autem secūdū idem esse: corpus autē Christi habet in duab⁹ hostiis duplex esse sacramentale secūdum numerū licet vnū secundū speciē:quia quæ sunt vnum numeraliter, simul generantur & corrumpuntur:sed corpus Christi seorsum incipit & desinit.esse in diuersis locis hostiariū secūdū quòd diuersis temporibus consecrantur:& corrumpuntur:ergo sunt ibi diuersa esse.

Secundo.Christus non frangitur ad fractionem hostiæ. ergo nec mouetur ad motum hostiæ.

Respondeo, Negatur consequentia. quia ad motū localem sufficit q; deseratur vnus locus & alius acquiratur:sed ad fractionem hoc non requiritur:cum etiam in vacuo esse possit: sed oportet quòd illud quòd erat integrum in duas partes per violentiam diuidatur: quarum quæ licet sit minor toto:fracta autem hostia corpus Christi manet integrum cum sit impossibile.

Tertiò. Corpus Christi existens in cœlo non dicitur moueri localiter ex eo quòd incipit esse de nouo in sacramento.ergo existens in sacramento & non deserens locum quem habet in cœlo non mouetur localiter ad motum hostiæ.

Respondeo, negatur consequentia: quia ad rationem motus propriè dicti requiritur deperditio termini à quo,& acquisitio termini ad quem,& illorum terminorum successio & non simultas: ita quod non possunt esse simul:non sic autem est de loco Christi in cœlo qui sibi competit ratione propriarū dimensionum,& de loco,qui sibi competit in altari ratione dimensionum panis:quæ loca simul. sibi conueniunt.secus est de diuersis locis sibi conuenientibus ratione translationis hostiæ de loco ad locum.

Dico secūdo, q; corpus Christi dum incipit esse in sacramento pōt dici mutatum

tatum localiter per accidens:accipiendo mutationem vt dicit tantum acquisitionem alicuius: non tamen dicitur motum localiter.

Quartò,angelus mouens corpus nõ mouetur per accidens ad motum eius: ergo nec corpus Christi ad motum specierum.

Respondeo. Primò negatur consequentia:quia pręsentia angeli, ad corpus est motoris ad mobile,sed præsentia corporis Christi ad species est præsentia substantiæ ad quantitatem.

¶Secundò.Negatur antecedẽs:quia angelus mouetur per accidens ad motum corporis assumpti,licet nõ moueatur per accidens ad motum corporum cœlestium:vt dicit S.D.prima parte.qõ.51.ar.3.ad tertium.

QVAESTIO. IIII.

Circa eandem di.decimam: quæritur quartò.Vtrum corpus Christi in eucharistia possit videri.

PRO decisione hæc est prima conclusio.Nullus oculus corporalis potest videre corpus Christi prout est in huiusmodi eucharistia.Hãc sic probat tertia parte.q.5.ar.7.& præsenti di.q.1.ar.4.quæstiun.prima. Corpus Christi vt est in eucharistia non potest immutare medium nec potentiam visiuam: ergo non potest videri.

Scotus. Contra arguit Scotus primo. Si non põt immutare:hoc esset maximè: quia corpus Christi in eucharistia est inextensum,sed hoc non obstat:ergo consequentia nota.cum maiori. probatur minor. Angelus mouet corpus,& ipsum alteraret si haberet virtutem alterandi: ergo esse intensum non impedit quin aliquid possit immutare aliud.

Respondeo.Negatur minor.Ad probationem negatur consequentia: quia nos loquimur de agente merè corporali:& ipse arguit de Angelo.Nam modus naturalis angeli mouentis corpus est tãgere corpus tactu virtutis:qui cõtactus virtutis sufficit etiam ad hoc q̃ anima moueat corpus sibi vnitũ. Agẽs autem corporale non potest naturaliter agere nisi tangat suum proximum & immediatum passum tactu quantitatiuo:vt dicit S.D.secundo contra gen. ca.55.& ca.20.

Secundò.Corpus Christi in eucharistia est præsens minimo sensibili: ergo est sensibile.

Respondeo.Negatur consequentia. quia minimum sensibilẽ offertur oculo modo extensiuo:non autẽ corpus Christi cum non habeat modum quantitatiuum in ordine ad extrinsecum. sicut etiam nõ sequitur anima rationalis est præsens digito sensibili: ergo ipsa est sensibilis.

¶Dico secundò,q̃ corpus Christi est præsens etiã cuilibet parti minimi sensibilis:cum minimum habeat partes cõsensibiles:licet non possit diuidi in partes seorsum sensibiles.

Tertiò.Visio est forma absoluta:ergo Deus põt eam causare in oculo sine omni respectu extrinseco:sed cõtactus & præsentialitas sunt respectus : ergo sine his potest Deus facere q̃ videatur corpus Christi.

Respondeo.Negatur antecedens. Si intelligat cum præcisione:quia visio importat in obliquo respectum ad potentiam visiuam sicut ad suum efficiens & subiectum:& similiter importat respectum præsentialitatis ad obiectum eidem debitè oblatum.s.sub modo extẽsiuo:& ideo nec color nec quãtitas:nec substantia potest videri nisi habeat extẽsionem respectu extrinseci medij vel organi cuiusmodi esse non habet corpus Christi nec eius color aut quantitas in eucharistia.

Et si quæratur, vtrum substantia sit perceptibilis aliquo sensu.Dico q̃ substantia accepta secundum propriũ modum essendi substantiæ & abstracta à modo quantitatiuo est sola intellectu cognoscibilis.& sic intendit S.D.parte.q.76.ar.7.Sed quidditas substantię materialis particularis accepta sub modo quantitatiuo & qualitatiuo est perceptibilis sensu interiori.s.virtute cogitatiua:vt dicit S.D.in tractatu de principio indiuiduationis.& prima parte.qõ.86.ar.1 ad secundum.

Sed vtrum oculus corporalis possit miraculosè videre corpus Christi vt est in sacramento S.D.relinquit sub dubio distinctione decima quęstione prima. articulo quarto.ad primum.Sed quantum põt elici prima parte.q. decimasecunda.ar.3.ad secundum. Oculus corporalis glorificatus videbit diuinam essentiam per accidens.ita à simili potest dici quòd oculus glorificatus posset miraculosè videre per accidens

corpus Christi. s. videndo circa sacramentum aliqua corporalia signata testificantia existentiã corporis Christi sub sacramento.

CONCLVSIO II. Quilibet intellectus beatus potest videre corpus Christi: vt est in Eucharistia. Hãc probat sic vbi supra de existentia corporis Christi in sacramẽto est fides viatoris: ergo intellectus beatus videt ipsum actu vel habitu. consequentia patet: quia fidei succedit visio.

Scotus. Contra arguit Scotus. Corpus Christi vt est in eucharistia, non est obiectũ beatificũ, nec inclusum in obiecto beatifico vt beatificatum est: ergo non videtur à beatis visione beatifica. consequentia patet. antecedẽs probatur. Res aliorum sacramentorum non includũtur in tali obiecto: puta ꝙ gratia detur paruulo baptizato: nec res sunt sacramenti eucharistiæ.

Respondeo primò. Negatur antecedens pro secunda parte. secunda secundæ. q. 1. ar. 8. quia obiectum beatificum inquantum huiusmodi repręsentat videnti ipsum corpus Christi, secundum ꝙ est in eucharistia, & similiter res aliorum sacramentorum secundum pręsentem cursum gloriæ: licet Dei absoluta aliter esse possit. Nã dato, ꝙ nulla creatura videretur, sed tantum diuinitas: adhuc ille intellectus esset beatus, & talis visio esset beatifica.

¶ Secundò negatur antecedens. Ad probationem negatur antecedens, vt dictum est. Negatur etiam consequentia: quia res baptismi. s. gratia dependet aliquãdo dispositiuè ex cognitione, & volitione suscipientis: quæ sunt occulta quædam reseruata diuinæ cognitioni: non sic autem res eucharistiæ.

Secundò. Angeli non vident in verbo corpus Christi vt est in eucharistia: ergo nec homo beatus. cõsequentia patet. antecedens probatur. Angeli nõ viderunt ipsum à principio suæ beatitudinis: ergo nec nunc. consequentia patet & antecedens.

Respondeo. Negatur antecedens. Ad probationem negatur antecedens, quia omnes angeli à principio suæ beatitudinis viderunt in verbo omnia mysteria gratię: de quibus est principaliter fides viatorum, & de quibus angeli viatores illuminant: sicut sunt articuli fidei, & sacramenta. alia vero mysteria, de quibus non est principaliter fides: sed quæ pertinent ad institutionẽ alicuius personæ in communi vel particulari, possunt aliqui angeli cognoscere nõ in verbo, sed in proprio genere, & de talibus illuminatur per superiores.

CONCLVSIO III. Nullus intellectus nõ beatus potest videre naturaliter corpus Christi, prout est in eucharistia. Hanc sic probat vbi suprà. Naturalis cognitio intellectus creati, non potest esse de eo de quo est fides directè. Sed Christũ esse in eucharistia est huiusmodi: ergo.

Contra arguit Sco. primo. Intellectus angelicus se habet ad omnia intelligibilia: vt sunt intelligibilia in se: ergo potest intelligere substantiam corporis Christi. Scotus.

Respondeo. Primo negatur antecedens: quia si ipsi essent: tunc quilibet talis intellectus prius & perfectius intelligeret Deum, quàm seipsum & perfectiora in entibus quàm imperfectiora: quod est falsum: vt dicit S. Do. de veri. q. 8. ar. 3. ad. 2. & 4.

¶ Dico secundò, ꝙ concessa conclusione: hoc non est contra nos: quia non negamus quin angelus possit naturaliter cognoscere substantiam corporis Christi: sed dicimus, ꝙ non põt cognoscere eam secundum esse, vel modum essendi: quem habet in eucharistia siue intuitiuè. Nam cognitio intuitiua est qua cognoscitur res: vt præsens secundum esse suum, & modum essendi. Abstractiua vero est qua cognoscitur essentia rei: non cognita eius præsentialitate siue eius existentia.

Contra hoc arguit sic. Angelus potest cognoscere naturalem absentiam panis sub speciebus eucharistiæ. Ergo potest naturaliter cognoscere præsentiam corporis Christi sub illis.

Respondeo. Negatur consequentia: quia existentia panis sub speciebus est naturalis. Existẽtia autẽ corporis Christi non.

Sed quia facta est mentio. de hac duplici notitia, sciendũ est, ꝙ Scotus vult, ꝙ cognitio intuitiua non sit per speciẽ mediam: sed ꝙ ipsum obiectũ pręsens per suam realem existentiam moueat intellectum angeli. Hoc vero est falsum quia nullum extrinsecum immediatẽ mouet intellectum angelicum: sed cuiuslibet suæ intellectionis proximum

prin

principium est species:nisi quando angelus cognoscit seipsum vel Deum naturaliter aut beatificè.

¶Dico secundò.ꝙ non omne obiectum quod potest naturaliter cognosci ab angelo abstractiuè:potest cognosci naturaliter intuitiuè:vt patet de futuris contingẽtibus & de cogitationibus cordis.

¶Dico tertiò,quòd species concreatæ in angelo non ęqualiter possunt repræsentare substantiam, & accidentia per accidens talibus substantiis & maximè accidentia supernaturalia:cũ contingentia vel à sola voluntate Dei,aut creaturę dependentia non habeant naturalem ordinem ad substantias vel ad aliquam causam naturalẽ vniuersi.Existentia autem corporis Christi sub speciebus est quid supernaturale: & ideo eam non cognoscit angelus: imo est etiam dubium an angelus naturaliter cognoscat gratiam alterius angeli intuitiuè.

Secundò arguit sic. Angelus potest cognoscere naturaliter corpus Christi secundum esse naturale:ergo & secundum esse supernaturale:quod habet in eucharistia.antecedens patet.consequẽtia probatur primò.Tum quia naturale, & supernaturale non sunt distincta in se,sed solum per comparationem ad aliud agere:ergo quod cognoscit & reliquum.Tum quia qui cognoscit naturaliter aliquid quod est maius:cognoscit etiam minus:sed supernaturale est aliquid imperfectius naturali puta accidens supernaturale substantia naturali: ergo,&c.

Respondeo.negatur antecedens. Ad probationem negatur antecedens. Nã gratia & gloria distinguuntur specificè ab omnibus effectibus naturalibus:nec agens naturale potest producere aliquid idem specie cũ gratia aut gloria.

¶Ad secundam negatur maior:quã do quis habet speciem directè repræsentantem aliquid,quod est maius:non autem id quod est minus. Nam angelus habet speciem naturaliter repręsentantem essentiam alterius angeli: non autem eius volitionem,quæ est actus. Sic est in proposito.nam species cõcreatæ angelis directè repræsentant species materiales & immateriales: quæ sunt de perfectione naturali vniuersi:nõ autem nouos effectus gratię,& secreta sacramentalia:quæ per solam reuelationem cognoscuntur.

DISTINCT. XI.

Irca distinctionẽ vndecimã. quæritur.Vtrum post consecrationẽ remaneat ibi substantia panis. *Paulus Soncinas.*

Respondetur negatiuè quòd non remanet.tertia parte quęstione 75.art.2. & præsenti di.q.1.arti.primo.quæsti ũc. 1 Huius ratio est:quia si panis remaneret,adoraretur adoratione latriæ,quod non est fiendum:ergo,&c.

Contra arguit Scotus, ꝙ Christus non sit in altari siue nõ sit præsens speciebus panis,& vini solum per illã conuersionem.Primò per nullam mutationem substãtialem acquiritur per se nisi substantia.Sed illa conuersio est mutatio substantialis,cũ terminetur ad substantiam corporis Christi: ergo per eã non acquiritur.de per se præsentia corporis Christi ad speciem:cum ipsa non sit substantia.minor patet.maior probatur.quia mutatio habet vnitatẽ ex per se termino:& ideo si per se terminatur ad substantiam,& ad non substantiam, tunc non esset vna mutatio. *Scotus.*

Respondeo.Negatur maior.Nam sicut generatio substantialis per se primò terminatur ad substantiam, & ad formam substantialem Et per se.secundo terminatur ad quantitatem & figuram & ad alias per se passiones consequentes illam formam:ita ista conuersio primo & per se terminatur ad substantiam corporis Christi,sed per se secundo terminatur ad præsentiam eius: & similiter dealbatio terminatur ad albedinem,& ad similitudinem. *Terminus per se conuersionis duplex, primus & secundus.*

¶Ad probationem dico:quòd vnius mutationis est vnicus per se terminus primus,sed possunt esse duo per se termini,vnus primus,& alius secundarius vt dicit S.D.quæstione nona.de veri.articulo tertio.

¶Dico secundò,quòd licet illa præsentia non esset per se terminus illius conuersionis: posset tamen per se per eam acquiri tanquam respectus natura consequens per se terminum eius. Nam generatio est, acquisitiua per se termini formaliter, cum sit acquisitio eius:est autẽ acquisitiua effectiuè eius,quod consequitur per se terminũ.

Secundò arguit. Terminus eiusdem rationis:nō potest esse per se terminus duarum mutationum distinctarum secundum genus:sed præsentia corporis Christi ad species pręsens : manente substantia panis, est eiusdem rationis cum præsentia ad easdem species, destructa substantia panis,& prius pręsentia est sine cōuersione:ergo & secunda & per consequens est per se ex vi illius conuersionis.

Respondeo Negatur maior. Nam caro acquisita per generationē est eiusdem rationis cum carne acquisita per mutationem,& per creationem & per resuscitationem : & similiter quantitas acquiritur per generationem, aliquando per augmentationem.

¶Dico secundò,quòd corpus Christi non posset fieri præsens substātię panis transubstantiatione vel inceptione vel desitione alicuius substantiæ vel sine motu locali,& quia in consecratione non est motus localis:nec generatio alicuius substantiæ:ideo oportet,quòd ibi sit conuersio siue transubstantiatio substantiæ.

F. Isidor. Tertiò arguit. Quod conuertitur in aliquod præexistens magis acquirit cōditiones eius quàm ecōtra:patet in nutritiuo: ergo ex sola conuersione panis in corpus Christi pręexistēs,magis acquireret panis vt conuersus præsentiā corporis Christi in cœlo,quàm corpus Christi præsentiam speciei panis in altari.

Respondeo. Dico primò,quòd falsum est antecedens. Ad probationem dicitur,quòd licet nutrimentum acquirat conditiones aliti absolutas : tamen alitum in instanti conuersionis forma aliti informat materiam alimēti, & acquirit vbi,& situm,& locum ipsius nutrimenti : aliter alitum non esset maius.

¶Dico secundò,antecedens est verum in conuersione, in qua concurrit motus localis alimenti ad partes diuersas aliti: & vbi fit additio materiæ ad materiam,& totum conuertitur in totum. Non sic autem est in Eucharistia.

Quartò. Quia Deus posset conuertere substantiam panis in corpus Christi,vt habens esse in cœlo. Non enim est hic maior contradictio,sed tunc nō haberet corpus Christi esse sub specie panis ex ipsa conuersione : ergo nec nunc.

Respondeo. Negatur minor. Posset enim tunc mouere panem localiter cū suis dimensionibus ad locum Christi, & tunc substantia corporis Christi esset sub speciebus panis sacramentaliter , & in proprio loco circunscriptiuè.

¶Dico secundò,negando maiorem: quia non apparet mihi,quomodo hoc posset fieri,nisi interueniente motu locali. Nam ista transubstantiatione importat successionem duorum substantiarum sub eisdem speciebus.

Vltimò arguit. Si panis quantus conuerteretur in corpus Christi quantum: ita ꝙ quantitas in quantitatem & substantia in substantiam : corpus Christi non haberet vbi circunscriptiuè : quod fuit panis. ergo ex conuersione substātiam:corpus Christi non habet vbi diffinitiuè,quod erat substantię panis. antecedens patet:quia corpus Christi est maius pane. consequentia probatur: quia sicut substantia & substantia,quæ subsunt quantitati diffinitiuè se habent ad locum : ita substantia quanta ad substantiam quantam circunscriptiuè.

Respondeo. Dico primò, ꝙ dato casu argumenti talis conuersio esset impossibilis : vel saltem non eiusdem rationis cum ea,quæ nunc fit:quæ importat successionem duarum substantiarū totalium. & perfectarum sub eisdē accidentibus.

¶Dico secundò,ꝙ admisso casu:neganda est illa consequentia : quia non est simile : quod adducitur pro simili. Nam in tali conuersione non remanerent aliqua accidentia panis conuersi, sub quibus substantia corporis Christi eidem succederet, & ratione quorum esset circunscriptiuè aut diffinitiuè aut alio modo in loco panis conuersi:secus est de conuersione moderna

CONCLVSIO II. Substantia panis & vini licet non maneat in eucharistia:non tamen propriè annihilatur. Hanc ponit S. Doct. tertia parte. quæstione septuagesimaquinta. articu. quarto. item pręsenti distinctione. quęstione prima. articulo secundo. item quarto. contra gen. cap. 68. & quoli. q. 11. Huius ratio est. Omnis annihilatio propriè terminatur ad nihil. Sed con

conuersio panis, vel eius mutatio non terminatur ad nihil.ergo.

Scot.dist. 11.q.4.

Contra arguit Scotus. ꝙ substantia panis annihiletur in transubstantiatione. Primò substantia panis præfuit, & nihil eius manet,ergo annihilatur.antecedens probatur: quia totum totaliter transit,scilicet materia in materiam & forma in formam.

Secūdò arguit.Panis præfuit & modo nihil est nec in se, nec in alio, ergo annihilatur.antecedens probatur,quia tunc corpus christi augeretur.

Si dicatur,ꝙ nō est annihilatio:quia terminus ad quem huius transitus est aliquid,scilicet corpus christi.

Contra. Terminus ad quem huius transitus est nihilitas panis: ergò secūdum propriam rationem illa desitio est annihilatio, licet concomitetur corpus christi.

Confirmatur. Tum quia pariter corruptio erit mutatio positiua, quia eam concomitatur generatio. Tum quia concomitantia corporis christi est per accidens. Tum quia si panis annihilaretur eodem modo penitus se haberet vt nunc:quando conuertitur in corpus christi. Tum etiā quia terminus illius nouæ desitiōis est noua negatio panis.

Respondeo. Dicitur, ꝙ respōsio ibidem recitata euacuat sufficienter primum & secundum argumētum, quam virtualiter ponit s.Doct.tertia parte.q. 75.arti.3.item præsenti dist.q. 1.arti.2. & ad primum.item quinto quoli. arti. primo.

Desitio panis in eucharistia,& annihilatio distinguūtur.

¶Ad improbationem dicitur, quòd talis desitio distinguitur secundū propriam rationem ab annihilatione: non quidem vt desitio, sed vt talis desitio. Nec eius terminus est nihilitas panis: sed non panis qui est substantia corporis christi.

¶Dicitur etiam,ꝙ terminus principalis annihilationis est desitio: huius vero licet proximus terminus sit desitio:non tamē principalis, cum sit quędam dispositio ordinata ad positionem corporis christi.

Corruptio & annihilatio tripliciter differunt.

¶Ad primam confirmationem negatur consequentia. Corruptio enim ab annihilatione tripliciter differt.Primò quia materia manet.Secundò quia priuatio. Tertiò quia dispositio ad dispositionem positiuam. Quare non sequitur, ꝙ sit mutatio positiua de proximo, & inductiuè: licet sit positiua vltimatè, & dispositiuè. Item manet in hac conuersione in accidentibus manentibus aptitudò naturalis: sed obedientialis ad iterato informādum substantiam panis.

¶Ad secūdam negatur antecedens. Non enim positio corporis christi omnino se habet per accidens ad desitionem substantiæ panis. Cum desitio de per se nunc ordinetur ad illam positionem,& propter illam intendatur, & ad illam disponat.

¶ Ad tertiam negatur antecedens. Nam si panis annihilaretur : non esset dispositio,vt dictum est nunc nunc.

¶ Ad quartam dicitur, ꝙ illa noua negatio est coniuncta potentiæ obedientiali relictæ in corpore christi ad substantiam panis: sic est post conuersionem: talis vero negatio non est terminus annihilationis.

Contra eandem conclusionem arguit Durandus.probando, ꝙ vel aliq̄d dicitur substātia panis, puta materia in sacramēto hoc remanet, vel substantia panis veraciter & propriè annihilatur primo. Illud quod non est magis in alio nunc quàm prius nō est magis con uersum in aliud nunc quàm prius. Sed si panis non manet post conuersionem: non est in sacramento tunc plus quàm ante vel prius,ergo.

Respondeo. Negatur maior. Conuersum enim secundum quòd huiusmodi non manet secundum aliquid sui. Dico etiam sine assertione, ꝙ substantia panis conuertitur in corpus christi secūdum esse præsens realiter in altari: & corpus christi secundum esse in altari est in potentia obedientiali ad esse substantiam panis, vt sic materia in materiam, & forma in formam conuertantur,non secundum esse substantiale absolutum sed secundum illud esse in altari. Secundum istum modū aliter manet panis in potentia post conuersionē in corpore christi, quàm maneret post annihilationem.Nam post annihilationem fieret alias de nihilo,vel de corpore christi secundum se : & non de esse corporis christi in altari:cum illud non esset.Hæc Petrus & benè.

Opinio auctoris sine assertione quod panis cōuertatur in corpꝰ christi secūdū esse præsens realiter in altari.

Secundò arguit. Omnis terminus actionis fit per actionem: sed in conuersione panis in corpus christi secūdum te corpus christi est terminus:ergo per

 talem

talem actionem attingitur. Sed si nihil fit in ipso: qualiter attingatur non intelligibile.

Intellect' termini conuersionis. Respondeo. Conceditur, ꝙ corpus christi secundum esse in altari est terminus huius conuersionis, & per eam attingitur. Intelligitur vero, ꝙ terminus huius conuersionis non sit solus respectus aut modus: sed substantia sub modo essendi.

Sciendum, ꝙ b. Tho. sensit: ꝙ substantia panis conuersa redire non potest: nisi corpus christi è conuerso vertatur in substantiam panis. Quod autem reputat hoc impossibile non contrariatur prædictis. Nam benè est impossibile secundum potentiā dei ordinariam: non autem secundum absolutam. Item licet secundum ordinatam sit impossibile, ꝙ substantia corporis Christi secundum esse absolutum vertatur in panem: non tamen secundum esse sacramentale: modo quo dictum est prius.

CONCLVSIO. III. Substantia panis, & vini conuertitur in corpus, & sanguinem christi cōuersione singularissima. Hanc ponit 3 parte. q. 75. art. quarto. Item præsenti dist. q. 1. art. 3. in solutione primæ quęstiunculæ. Ex quibus pro prima parte conclusionis formatur talis ratio. Omne quod incipit esse hic: est hic nouiter per propriam immutationem, vel per mutationem alterius terminatam ad ipsum. sed corpus christi incipit esse in altari, & sub sacramento, & non per propriam mutationem alterius terminatā ad ipsum: sed nō est, cuius mutatio terminetur ad ipsum nisi panis, nec ille nisi per conuersionem, ergo.

Pro secunda parte conclusionis potest sic argui. Illa mutatio, vel cōuersio est singularissima, quæ singularissimè differt ab omni naturali mutatione. sed cōuersio panis in corpus christi est huiusmodi. ergo.

Sco. vt recitat Durandus. Contra arguit Scotus, † probando ꝙ conuersio si est nihil facit nihil nisi, dispositiuè ad esse corpus christi in altari: & ꝙ deus sine conuersione aquæ facere potest. supponit autem nonnulla: deinde deducit intentum.

Primò supponit, quòd per carētiam quantitatis est angelus præsens omni corpori: sola enim quantitas facit distare & esse absens. idem faceret distare & esse absens. idem faceret homini quanto absolutio ab vsu quantitatis.

Respondeo. negatur hoc suppositum. Ad probationem dicitur, quòd licet quantitas faciat distare: non tamen esse præsentem: sed hoc fit per aliquod positiuum: puta per actualem contractum virtutis. idem dicitur de absolutione ab vsu quantitatis.

Secundò supponit. Quid faciat hæc conuersio. Accidentia remanentia faciunt corpus christi ibi esse sacramentaliter quod non est esse realiter, sed sicut in signo. Conuersio vero substantię tria facit. Primò facit species habere immediatam habitudinem ad corpus christi. Secundò facit, quòd ex vi sacramenti hic est corpus christi vt est substantia. ex concomitatiua vero vt est quantitas. Tertiò cum corpus christi sit etiam quantum prout est terminus conuersionis non fit realiter præsens. *De his quæ cōuersio substātiæ facit in eucharistia.*

Respondeo. Accidentia remanentia plus faciunt: faciunt enim formaliter, licet non effectiuè, quòd corpus christi sit in altari realiter diffinitiuè: aut sacramentaliter, vel alio modo: sicut faciebant, ꝙ substantia panis erat ibi circunscriptiuè. Conuersio enim præterita non est formalis ratio essendi in loco: sed potius se habet vt effectiua.

Item ad secundum, quod facit conuersio dicitur falsum esse, quòd fiat conuersio in quantitate ex consequenti. Quia substantia panis non conuertitur in accidens. Nec sequitur est ibi: ergo est sicut terminus conuersionis sicut patet de diuinitate in quam nihil potest conuerti, & tamen est ibi.

Tertiò supponit. Quod diuina virtus absoluēs quantitatem ab vsu quātitatis qui est facere distare, & esse absens completiuè, & vltimatè facit hic esse corpus christi. Conuersio autē determinat absolutionem ab vsu quantitatis per quam est ibi.

Respondeo. Plus dat conuersio: quia dat ibi esse realiter per hoc quòd facit succedere illi: quod hic erat realiter.

Quartò supponit. Deus nulla sancta conuersione potest facere istam absolutionem ab vsu quantitatis: sicut fecit quando intrauit ad discipulos, ianuis clausis.

Respondeo. Deus potest absoluere quantitatem ab vsu occupandi locum. Absolutio autem ab vsu non dat realē præ

le præsentiam. sed illa suppositâ facit non esse localiter, vbi esset localiter.

Quintò arguit. Deus potest facere effectum qui est res absoluta vel relatio sine causa eius in fieri sicut generationem sine alteratione:ergo si Deus potest in conuersione causare in corpore Christi istam habitudinem: quæ est esse hic realiter præsens:poterit facere sine conuersione.

Respondeo primò. Nullam potentiam potest causare respectus sine fundamento suo. Et quia corpus Christi esse sacramentaliter dicit in corpore Christi respectum fundatum super conuersionem præsentem aut præteritam: sicut paternitas super generationem actiuam.

Item falsa est maior. Quia Deus non posset subsistentem creaturam creare sine creatione passiua intermedia prima parte. quæst. 45. artic. 3. ad tertium.

Vtrū corpus Christi possit esse in altari, manente substātia panis. Contra eandem arguit Durandus probādo, quòd possit esse corpus Christi in altari nulla facta conuersione sed manente substantia primo. Si conuersio requireretur, aut esset, quia corpus Christi non posset esse sub illis speciebus simul cum alio corpore. Aut nisi substantia panis mutaretur in ipsum. Aut quia non saluaretur veritas verborum sacramētalium. Non est autem propter primum:quia corpus quòd potest esse simul cum aliena quantitate potest esse simul cum aliena substantia. sed corpus Christi est huiusmodi.ergo. Non propter secundum quia res conuersa fit magis vbi erat res in quam conuertitur quam econtra. Non propter tertium:quia redditur vera loquutio:dicendo hoc,id est,contentum sub hoc,est corpus meum.ergo.

Respondeo. Esse non potest quòd corpus Christi manens in cœlo, localiter sit in altari , cum substantia panis sacramentaliter.

¶Ad primam probationem negatur maior de esse simul sacramentaliter:est autem vera de esse lo. ali.minor autem est vera de esse sacramentali : non autē locali:quare non sequitur conclusio.

Ad secundam dicitur quòd assumptum est verum tantum:quando conuersum secundum nihil sui remanet in loco priori & secundum aliquid sui additur ad conuertens,sicut in alimento.

Facta in cōuersiōe Non est sic in hac conuersione. Verum est quòd ea quæ fiunt in hac conuersione,imaginationem trāscendunt, & nihil est in naturalibus huic simile. *eucharistiæ imaginationem transcendunt.*

Ad tertiam dicitur,quòd licet loquutio reddatur vera illud tamen,esse nequit: quia corpus Christi aut aliquid de nouo fieri nō potest nisi aut per illapsum : vt spiritus creatus in corpore assumpto:aut localiter aut per conuersionem.

corp⁹ christi est in loco specierū per accidens. Siendum,quòd licet corpus Christi non sit in sacramento tanquam in loco:dicitur tamē esse in loco specierum per accidens : veraciter tamen & realiter & habere habitudinem ad illum locum:mediante tamen sacramento:& consequenter dum incipit esse sub sacramento , incipit esse vbi non fuit prius : non quòd sit subiectum noui vbi:sed quia habet habitudinem ad sacramentum: quod est subiectum alterius,vbi quam sit vbi corporis Christi in cœlo.

Temerarii sunt cōtra prædictā doctrinā loquentes. ¶Sciendum etiam quòd licet difficile sit videre quomodo per conuersionem panis corpus Christi incipiat esse in sacramento , tamen difficilius: immo impossibile est videre alium modum. Vnde de temeritate potius sunt notandi,qui contra prædictam doctrinam S.Th.temerariè loquuntur.quam eius positio temeraria dicenda.

Contra eandem arguit Aureolus, probando , quòd non sufficit dicere ꝙ in transubstantiatione sit successio esse vnius substantiæ post non esse alterius, primo. Non potest dari in quo corpus Christi succedat pani.ergo.antecedens probatur.Omne ꝙ succedit aut succedit in essendo:quia scilicet nō fuit & nō est,vel succedit in tempore : quia scilicet est in tempore postquam erat in tempore,vel succedit in loco. Sed non est dare primum : quia corpus christi prius erat.Nec secundum,quia eodem modo lapis , qui est in altari succedit ipsi. Nec tertium, quia non esset aliud transubstantiari panem in corpus christi : quàm esse corpus christi , vbi fuit panis. Similiter nec potest dici, quòd succedat in speciebus : vt prius fuerunt in pane, & postea sunt in corpore Christi , quia hoc non esset nisi transaccidentatio.ergo.

Respondeo,Tertiū admittitur substan

ſtantia enim corporis Chriſti immedia tè ſuccedit ſubſtantiæ panis ſub eiuſdem accidentibus, & ſpeciebus imediantibus, quibus ſuccedit ſubſtantiæ panis quo ad locum: licet ſubſtantia panis aliter ſe haberet ad ſpecies, quàm ſubſtantia corporis Chriſti modo ſe habeat: vt dictum eſt. Nec ſequitur, quòd ibi ſit ſola tranſaccidentatio. Tum quia nihil conuertitur in prædicta accidentia: nec econuerſo. Tum quia per ſucceſſionem vnius ſubſtantiæ ad aliam: eſt ibi vera tranſubſtantiatio.

Argumenta cætera Aureoli præfata attente animaduerſa facillimè ſoluunt.

DISTINCT. XII.

F. Iſidor.

Irca diſtinct. 12. quæritur Vtrum accidentia ſeparata à ſubſtantia panis conuerſi in corpus Chriſti poſſint immutare ſubſtantialiter aliquid extrinſecum.

PRO quæſtione ſit Prima concluſio. In ſacramento eucharistiæ remanent accidentia panis ſine ſubiecto, quod ſit ſubſtantia: & aliquod accidés ſine quocunque ſubiecto. Hanc ponit Sanctus Tho. præſenti diſtinctione. q. 1. articu. primo. quæſt. tertia. Item tertia. quęſtio. 77. articu. 1. & 2. Item. 4. contra gen. ca. 65. & 9. quolib. quęſtio. quinta. Ex quibus poſſunt formari rationes pro vtraque parte concluſionis. Pro prima quidem, ſi accidentia panis eſſent facta conuerſione in aliqua ſubſtantia: aut illa eſſet ſubſtantia panis: aut ſubſtantia corporis Chriſti: aut aliqua alia. Sed nullum horum dici poteſt: ergo nullum tale accidens eſt ſubiectiuè in aliqua ſubſtantia. Pro ſecunda parte concluſionis arguitur ſic. Omnis qualitas extenſa diuiſibilis & mouens ſenſum eſt ſubiectiuè in quantitate. ſed qualitates eucharistiæ ſunt huiuſmodi. ergo.

Vtrũ alia accidẽtia poſſint eſſe ſine ſubiecto ſicut quãtitas.

Contra arguit Scotus hic quæſtio. 2. probando quòd alia accidentia æque poſſunt eſſe ſine ſubiecto, ſicut quantitas primo. Dependentia ad primum in abſolutis eſt eſſentialior, quàm ad poſterius, ſed qualitas eſt forma abſoluta: ergo eſſentialis dependet à ſubſtantia quàm à quantitate. Sed poteſt eſſe ſine dependentia ad ſubſtantiam: ergo eſſe poterit ſine actuali dependentia ad quantitatem.

Reſpondeo. Dico primò, nõ eſſe intenſionem s. Thom. quòd ſola quantitas poſſit ſeparari per diuinam potentiam, cum poſſit deus facere qualitatem ſine quantitate, quamuis velit ꝙ quantitas ſit habilior ad hoc, quòd ſeparetur. quia ſeparata poſſet retinere eundem modũ indiuiduationis, quem habet in ſubiecto, non autem alia accidentia. quolib. 7. articulo decimo. Item quarto contra gen. capitulo ſexageſimoquinto. Vnde argumenta Scoti non concludunt contra concluſionem bene intellectam.

Dico ſecundò, quòd argumentum concludit, quòd qualitas, diuina virtute, poſſit eſſe ſine quantitate, non autem cõcludit, quòd poſſit habere ſuam indiuiduationem.

Item arguit. Accidens relatiuum poteſt eſſe ſine quocunque ſubiecto, ergo etiam quodcunque aliud accidens. conſequentia patet. Magis enim videtur repugnare enti relatiuo eſſe ſine ſubiecto quàm abſoluto. antecedens probatur. Non enim repugnat ei vt accidens, quia omni accidenti repugnaret, nec vt relatio, quia relationi diuinę tunc repugnaret. ergo.

Reſpondeo, dicitur primò, quòd nulla relatio per aliquam potentiam fieri poteſt ſine fundamento proprio, & termino, cum ab illis capiat proportionem. prima parte. quæſtione 28. artic. 2.

¶ Dicitur ſecundò, ſuppoſito quòd ſepararetur non eſſet propriè indiuidua.

¶ Dicitur tertiò, quòd maior nulla habet apparentiam apud beatum Thomam. Nam relatio ſecundum cum ex ratione proprij generis non habet quòd inhęreant alicui ſubiecto, nec quòd ſint accidentia. de potentia. quæſtione octaua. articulo ſecundo. Itẽ quęſtione 7. articu. 8. Item 1. parte. qõ. 28. articulo ſecundo. Item primo ſenten. diſtin. 26. quęſtione ſecunda. artic. primo. Et 9. quolib. quęſtione quarta. Ex quibus apparet, quòd relationi minus repugnat eſſe ſine ſubiecto, quã quantitati aut qualitati. Repugnat enim

Relationi minus repugnat eſſe ſine ſubiecto quã reliquiſſe accidentibus.

enim solum, quia accidens non quia relatio. Item patet, quòd relatio increata, & omnis respectus rationis sunt sine subiecto.

Arguit quoque. Rarefactio & condensatio in speciebus reperitur eucharistię. Sed talis nō habet subiectum: ergo erit ibi motus condensationis sine quocūque subiecto. ergo. Aliquod accidens aliud à quātitate erit ibi sine omni subiecto. maior nota. ad sensum, minor probatur. Nihil remanet in rarefactione de priori quantitate: ergo. Antecedens patet. quinto. physi. Text. vigesimosexto. Terminos motus oportet esse incompossibiles.

Si dicatur quòd quātitas manet eadem, sed termini mutationis sunt magis, & minus in ipsa quantitate manente.

Contra subiectum motus & terminos motus oportet differre realiter. Sed quantitas illa, & maius, & minus in quantitate non differunt realiter. ergo.

¶Secundò. Quælibet pars rarioris est rarior: ergo maior secundum quantitatem quàm prius: ergo quælibet est quanta noua quantitate.

Si dicatur, quòd non est omnino noua: sed noua secundum partē tantū.

Contra. Si manet aliquid prioris quantitatis: manebit in eodem subiecto. Cum accidentia non migrent. Igitur ꝙ prius fuit quantum hac quantitate: nōn poterit esse quantum noua quātitate.

Respōdeo. negatur minor. Nam motus condensationis nō dicit aliquid absolutum realiter distinctum à quantitate & qualitate. Non enim est motus ille nisi quantitas vel qualitas procedēs de potentia ad actum, vel econtra. Et quidem si sit quantitas non concludit quòd ibi sit aliquod accidens præter quantitatem sine subiecto. si verò qualitas est in quantitate: & sic idem S. Th. super. 11. meta. lec. 9. Item super tertio phy lec. secunda Ex quibus patet quòd rarefactio est quātitas materialiter vel qualitas: formaliter vero importat ordinem ad aliquid potentialius & ad aliquid actualius. Falsum quoque est quod in rarefactione & condensatione corrumpatur totaliter quantitas prior & acquiratur noua quantitas cuius nihil præfuit.

Rarefactio materialiter, & formaliter quid.

¶Ad probationem dicitur. Termini motus sunt incompassibiles: quò ad sua formalia: non autem quo ad sua materialia: sicut patet in alteratione, secundum intensionem, & remissionem.

¶Ad aliud dicitur, quòd licet magis & minus non varient essentiam formæ: sufficit tamen quòd varietur esse formæ.

Ad secundam probationem negatur vltima consequentia. Nulla enim quantitas noua acquiritur secundum essentiam: vt dictum est.

Ad reliquum dicitur quòd subiectū rarescit sine acquisitione nouæ quantitatis: non tamen sine acquisitione noui esse quantitatis, & nouæ actualitatis. primo senten. distinctione decimaseptima. vbi agit de intensione charitatis. & in secunda secundæ. quæstione vigesimaquarta. 5. ad primum.

capi. de quantitate.

Si dicatur. Quantitas non suscipit magis & minus: vt dicitur in prædicamentis. †ergo.

Respondeo. Verum est vt quantitas: sed vt est forma accidentalis apta nata dare subiecto perfectius, & imperfectius esse, & ipsum diuersimodè actuare.

Sciendum, quòd si motus non ponatur forma fluens, sed potius fluxus formæ: prout ponunt aliqui: tunc dicendum esset quòd talis fluxus esset subiectiuè in quantitate, vel qualitate fluente.

Iidem arguit idem Scotus quòd in eucharistia quantitas non sit subiectum aliorum accidentium: primo secundum Philosophum, quarto metaphysic. Accidens non accidit accidenti: nisi quia ambo accidunt eidem subiecto: nihil enim hoc illi magis inest quā illud huic.

Respondeo. Aristo. loquitur naturaliter de virtutibus. quęstione prima. articulo tertio.

Arguit quoque Nullum dependens terminat dependentiam eiusdem rationis. sed omne accidens dependet dependentia ad subiectum. ergo nullum accidens terminat hanc dependētiam.

Respondeo. negatur minor. quia quantitas eucharistiæ non dependet actu ab aliquo subiecto, sed per se subsistit.

Vtrū in euchariſtia detur accidenti ſubſiſtere.

Contra arguit Aureolus ꝙ non detur in euchariſtia accidenti ſubſiſtere, & modus eſſendi ſubſtantię & entis cõpleti primo. Contradictio eſt ꝙ genus tranſmutetur in genus & ſpecies in ſpeciẽ. Hoc enim repugnat in primo modo per ſe. ſequitur enim eandem rem eſſe & non eſſe. ſed eſſentia accidentis eſt interminata intrinſecè & terminata extrinſecè per ſubiectum: eſſentia vero ſubſtantiæ intrinſecè eſt terminata, & perfecta: ergo contradictio eſt, ꝙ modus ſubſtantiæ detur accidenti.

Reſpondeo. negatur minor. In hoc enim conſiſtit natura accidentis, quia ei ſecundum naturam debetur eſſe in alio: nec habet potentiam naturalẽ ad eſſe per ſe: habet tamen potentiam obedientiæ ad hoc. Et ſic ſi detur ſibi eſſe per ſe non datur aliquid ſuæ naturæ repugnans, ſed aliquid ſupra naturã. Nec transfertur in aliud genus, ſed participat modum eſſendi ſuperioris generis. præſenti diſtinctio. quæſtio.. 1. articu. primo. qō. 1 ad primum & ad. ſecundũ. Item tertia parte quæſtione ſeptuageſimaſeptima. ar. 1. ad primum. Ex quibus patet, ꝙ terminus intrinſecus vel extrinſecus completiuus, vel integratiuus accidentis non eſt ſubſtantia: ſine qua accidens eſt integra eſſentia. Non habet tamen eſſe actu terminatum niſi per ſubſtantiam ſibi ſubiectam quãtum ad hoc quod accidens nõ eſt quod eſt: ſed quo aliquid eſt. Et ſimiliter quia in ſui diffinitione includit ſubiectum vt terminum naturalis dependentiæ, quæ tamen poteſt à Deo ſuppleri ſupra naturam.

Terminus intrinſecꝰ cõpletiuus accidẽtis non eſt ſubſtãtia.

Secundò arguit, ꝙ quantitas non ſit ibi ſine ſubiecto pluſquàm qualitas formalis ratio: qua habens partes eſt formaliter partibile, eſt ſubiectiuè in habente partes formaliter. ſed partibilitas eſt ea formalis ratio: ergo erit ſubiectiuè in qualitatibus illis habentibus partes. tunc vltra aut partibilitas eſt ipſam & quantitas: & ſic habeo intentũ: aut aliquid aliud impreſſum à quantitate. quod non. tum quia eſſet intelligibilis ſubſtantia & fieret partibilis à nobis ſine quantitate. tum quia caliditas quantitatis non eſſet formalis, ſed effectiua. ergo.

Vtrū euchariſtia qualitas ita ſit ſine ſubiecto, ſicut quãtitas.

Confirmatur. Nam ſi quantitas habet alias partes: ergo ibi erunt duæ dimenſiones ſimul: & ſicut duæ partibilitates. Multiplicato enim effectu formali, ideſt partibilitate: multiplicatur forma, ideſt dimenſio.

Reſpondeo. Partibilitas poteſt ſumi in propoſito quadrupliciter. Primo pro forma, & natura abſoluta: cui primo & per ſe conuenit diuiſio, & habere partes, & quæ eſt ratio aliis habendi partes & diuiſionem. Secundò poteſt ſumi pro potentia vel aptitudine ad habendum partes, & diuiſionem. Tertiò pro effectu formali partibilitatis primo modo dictæ: quem dat ſuo ſubiecto, ſcilicet eſſe partibile vel diuiſibile in partes vnius rationis. Quartò pro reſpectu conſequente ſubſtantiam vel accidens partibile. Partibilitas itaque primo modo accepta eſt ipſa natura quantitatis. Secundo modo eſt ſubſtantia vel qualitas ſaltem fundamentaliter. Tertio modo eſt effectus formalis quantitatis. De quarto non eſt cura. Ad probationem in oppoſitum negatur conſequentia: quia effectus formalis per nullam potentiam poteſt eſſe vel fieri ſine forma à qua fluit. Ad ſecundam pariter negatur conſequentia: quia effectus formalis differt à forma: ſicut effectus efficientis ab efficiente.

Partibilitas ſumi poteſt quadrupliciter.

Sciendum, quòd effectus cauſæ efficientis & formalis differunt quadrupliciter. Primo quia effectus efficientis eſt per trãſmutationem: formalis vero per naturalem reſultationem. Secundò, quia effectus efficientis differt ab efficiente ſicut eſſentia ab eſſentia. Effectus vero formalis differt à forma, ſicut actus eſſentiæ ab eſſentia. Tertio quia effectus cauſæ formalis eſt ipſum eſſe formæ, & eius exiſtere: ſecus vero eſt de effectu cauſæ efficientis: quia cauſa efficiens dat exiſtentiam ſuo effectui. Quartò effectus formalis eſt ratio productionis ſuæ formæ: quia ſua forma dicitur produci, quia exiſtit & eſt: vel potius dat eſſe exiſtere ſimpliciter, vel ſecundum quid ſuo formabili: ſecus eſt de effectu cauſæ efficientis.

De differẽtia quadruplici effectus formalis & efficiẽtis.

Ad confirmationem, dicitur primò, negando conſequentiam. Ad probationem dicitur quòd ſolum ad multiplicationem primi, & per ſe partibilis multiplicantur dimenſiones: quod eſt quantitas dimenſiua poſitionem habens: non autem ad multiplicationem partium eorum, quæ ſunt per accidens, vel

vel secundariò partibilia. Cuiusmodi sunt substantiæ, & octo genera accidentium.

¶ Dicitur secundò manifestè esse contra sensum imaginationem & intellectum, quòd quantitas non habeat alias partes à partibus substantiæ. Nam sequeretur ꝙ quantitas esset accidens omnino indiuisibile.

¶ Dicitur tertiò, quòd non semper oportet multiplicari formam vel rationem illius effectus: nisi quando effectus multiplicati distinguuntur supposito & subiecto, & nullum inter se ordinem habent, sed æquè primò & immediatè se habent ad formam, quæ est principium talium effectuum: sic autē non est in proposito.

Sciendum ꝙ plus repugnat separari qualitati, quàm quantitati, si vtrunque retineat suam indiuiduationem. Et rursum inhęrentia magis consequitur accidentia absoluta, quàm relatiua. Quare argumenta reliqua Scoti sat superque soluta remanent.

CONCLVSIO. II. Prædicta accidentia possunt immutare substantialiter aliquid extrinsecum. Hanc ponit S. Tho. tertia parte. vbi supra. articulo tertio. & ad tertium. Item quarta senten. distinctio decimasecunda. quęstione prima. articu. secundo. in solutione primæ quæstio. Item in solutione secundæ quæstiūculæ. Simile ponit quarto contra gen. ca. sexagesimosexto. Huius ratio est. Vbicunque manet idem & secundum idem esse principium actionis: ibi potest esse actio ad eundem terminum. sed in eucharistia manet idē secundum essentiam & secundum esse principium actionis productiuæ substantiæ, quod erat prius: ergo ab illo potest procedere eadem actio ad eundem terminum.

Scot. hic. q. 1. Vtrum in actiōibus naturalibus principiū actionis immediatū semper sit accidens.

Contra arguit Scotus, probando ꝙ in actionibus naturalibus principium immediatum actionis non semper sit accidens primo. Nihil nec in virtute propria nec alterius potest agere vltra propriam speciem: ergo accidens in virtute substantiæ non immediatum principium actionis. probatur antecedens. Si enim accidens coniunctum substantiæ est eius instrumentum ipsa substantia esset superius accidente: ergo naturaliter prius agit quàm accidēs, & agit totum, quod potest, si naturaliter agit, ergo substantia in illo priori natura, in eodem tamen instāti temporis, in quo operatur accidens, producit totum effectum sibi possibilem, id est substātiam: ergo accidens in secundo instanti naturæ non producit substantiā aut producit iam productum.

Respondeo. negatur antecedens. Nā virtute alterius, cuius est instrumētum potest aliquid agere vltra speciem propriam: sicut serra agit ad formam scamni. præsenti distinctione. quæstione prima. articulo secundo. quæstione secunda. ad secundum. Item tertia parte. quęstione septuagesimaseptima. articu. tertio. ad tertium. Ad improbationem negatur assumpta conditionalis. Nam ignis & eius calor non se habent sicut duæ causæ efficientes: quarum vna sit superior, & alia inferior, sed se habent, potius sicut vna causa, propriè loquendo. Substantia enim est quod efficit calor quo.

¶ Dicitur secūdò, quòd posito, quòd essent duæ causæ: adhuc non benè probat: quin possent ad vnum effectum cōcurrere: sicut sol & ignis generāt ignē. solus nempe Manichęus hoc poterit negare.

¶ Dicitur tertiò, quòd probatio adducta fundatur in hac falsa consequentia. a. prius naturaliter agit quàm agat. b. ergo in aliquo instanti naturæ priori agit a. in quo instanti non agit. b. Huius enim oppositum est verum. Non enim causa superior dicitur prius agere naturaliter, quàm agat causa inferior: ideo quia agant in diuersis instantibus naturæ, sed solum propter hoc quia actio primæ non dependet ab actione secundæ, sed potius econtra.

Secundò arguit. Omnis potentia merè passiua est contradictionis nono metaph. Tex. decimoseptimo. Substantia autem respectu proprię passionis non est contradictionis: ergo non est causa eius solum, vt materia, vel vt potentia passiua: ergo est causa efficiens: præcipuè secundum te qui dicis potentias fluere ab anima & accidens causari à principiis essentialibus substātiæ vel animæ: ergo substantia immediatè efficit accidens.

Respondeo secundum S. Tho. ge-

nerans vel creans propriè dicitur causa propriæ passionis. subiectum vero satis impropriè ex hoc, scilicet quia propria passio non producitur nisi mediante subiecto. tertia parte. quęstione septima. art. sexto. & ad secundum. prima secundæ. quęstione vigesimatertia. articu. quarto. Item secundo sen. distinct. decimaquarta. quæstione prima. art. tertio. & distinct. vigesimasexta. quæstio. prima. art. secundo. Item de veri. quęstio. vigesimaquarta. art. primo. Et de potentia Dei. quęstio. tertia. art. vndecimo. ad quintum Hinc habes quòd S. Doc. dicit quòd propria passio causatur à principiis subiecti, quasi idem sit causa productiua vtriusque. primo sen. distinctione decimaseptima. quæstione prima. ar. 2. ad secundum.

¶ Dicitur secundò, quòd maxima assumpta est falsa, vt patet in materia cœli. & prima materia & quantitate.

¶ Dicitur tertiò, ꝙ Aristoteles non intendit illam maximam, sed eius conuersam [omnis potentia contradictionis est passiua. non tamen merè sicut patet in voluntate.

Tertiò arguit. Sequeretur processus in infinitum in ordine generantium in eadem specie: ergo: antecedens probatur. Nam in accidentibus aut stabit aut non. si non: habeo intentum. si sic: ergo illud accidens immediatè à substantia generabitur.

Respōdeo. stabit. Nec sequitur quòd immediatè generetur à subiecto: sed ab aliquo exteriori vt dictū est: vel à Deo, qui non agit mediante aliquo accidente: vel ab aliqua substantia creata corporali vel spirituali. & quęlibet illarum mediante accidente. & ita concluditur, quòd solus Deus est huiusmodi principium: quia eius solius actio est substantia.

Scotus. Contra eandem conclusionem arguit Scotus, quòd accidens proprium non possit immutare ad formam substantialem. Primo si immutat aut in virtute propria aut substantia: non in virtute propria: quia sic ageret vltra suam speciem: nec in virtute substantiæ: quia quæro de illa virtute, quid sit. Non enim est aliquid absolutum, quod sit in pane: quia ageret in virtute non entis. Neque absolutum, quod sit accidens

Vtrū accidens propriū possit immutare ad formā substātialem.

vel in ipso accidente: quia per illud nō potest quod non possit propria virtute: cum in accidente nihil sit ipso accidente nobilius. Neque habitudo ad substantiam priorem: quia habitudo ad nō ens non est aliquid reale positiuum. ergo.

Respondeo. Agit in virtute substantiæ: quam informauit, vt eius instrumētum. Cum quæritur, quid sit ista virtus substantiæ: dicitur ꝙ est aliquid absolutum quod accidens separatum nūc existens prius accepit in substantia: cui inhæsit. Est autem hoc duplex. Primum est natura accidentis plus potens in ratione subiecti. Secundum est esse proprium accidentis: quod recepit in tali subiecto: est autem nunc idem numero. *Quid sit virt⁹ substantiæ in accidēte.*

Dicit etiam Petrus de Palude, quòd possunt agere virtute Dei & cœli: qua agebat in substantia. Sed has duas virtutes recipit accidens subiectiuè, & transitiuè. licet autem talis substantia in proposito non sit in se: est tamen in suo effectu, & per illum agit. Et effectus quamdiu retinet virtutem substantiæ: tamdiu mouetur ab illa. Ex quibus patet, quòd triplici virtute possunt generare Dei substantiæ, quæ ibi fuit, & cœli.

Triplici virtute generatur accidēs in eucharistia.

Item arguit idem Scotus quòd accidens separatum non sit principium generandi substantiam principaliter: sicut erat panis: in quo prius erat illud accidens. Omne agens totale vel est vniuocum: & ita est æquè perfectum cū producto: vel ęquiuocum & ita perfectius. Accidens autem est omnino imperfectius substantia. ergo.

Respondeo. Agens æquiuocum instrumentale pōt esse imperfectius suo effectu: non autem principale agens. prima distinct. huius. art. quarti quæstione prima. in solutione tertij. & ad quartum. Item tertia parte. quæstione septuagesimasecunda. art. quarto. Item agens instrumentale non oportet esse perfectius in actu formali. sufficit enim quòd sit perfectius in virtuali actu: quod dicimus de accidente hic.

CONCLVSIO. III. Prædicta accidentia possunt corrumpi: & ex eis sic corruptis, pōt generari substantia. Hanc ponit tertia parte. q. 77. articulo

quar

quarto & 5. Item 4.sent. distinct.12.q. 1.artic.2.in solutione 4. quæstiunculæ. Item quarto contra gen. cap.66. Ex quibus potest formari talis ratio:ex eo quod retinet omnem virtutem actiuam,& passiuam substantiæ: potest generari omne quod poterat generari ex tali substantia. sed accidentia eucharistiæ sunt huiusmodi.ergo.

Contra arguit Scotus, probando, ꝙ cum ex accidentibus separatis generatur vermis, forma substantialis noua, non recipiatur subiectiuè in dimẽsionibus interminatis: nec adueniat noua materia. Primum probat octo mediis: atque non oportet respondere, quia benè concludunt & ad mentem s.Thom.tenentis, ꝙ forma nouiter generata ex illis accidentibus non recipiatur subiectiuè in solis dimensionibus interminatis. præsenti distinct.q. 1.artic.2.q.in solutione.2.& 4. item 3. parte.quæstione 77.artic.5.ad 3. Mens quoque eius fuit quòd dimensiones subsistentes in Eucharistia conuertantur diuina virtute in materiam quantam.

Vtrum in generatione ex speciebus eucharistiæ adueniat noua materia.

Arguit deinde, quòd non adueniat materia noua sic, scilicet in materia reddit, aut ante instans in quo generatur aliquid: aut in illo instanti: non primum. Tum quia cum corpore christi esset ibi alia materia. Tum quia illa materia esset sine forma: quod est simpliciter impossibile secundum te, saltem non est impossibile sine nouo miraculo: sed miracula non sunt ponenda sine necessitate, nec secundum dicendum est. Tum quia frustra rediret: quia secundum te agens naturale: non generat nisi de materia quanta. Tum quia secundum te non generat: nisi concomitante aliqua corruptione subiectæ quam hic non est assignare.

Respondeo. Aduenit noua materia in illo instanti. Ad improbationem primam, dico quòd non ponimus redire nouam matriam sine quantitate: sed nouam materiam sub noua quantitate diuinitus.

¶Ad secundam dicitur, quòd ibi interuenit corruptio quãtitatis subsistentis ad modum substantiæ: & se habentis actiuè, & passiuè eo modo, quo panis.

Sciendum, quòd cum ex speciebus fit aliquid, ex dicit habitudinem materiæ. Si enim ly ex solum diceret ordinem, vt sit sensus ex speciebus, id est post species ex quo species non transeunt in substantiam geniti: genitum non proprie generaretur s. T.præsenti di.q.1.ar.2.quæstiun.4.

Durand. hic.q.2. Vtrũ quãtitas eucharistiæ possit naturaliter corrũpi.

Arguit quoque Durandus † contra eandem conclusionem. probando, ꝙ quantitas eucharistiæ non possit naturaliter corrumpi. Si enim corrumperetur aut actione contrarij corrumperetur:quod non, quia non habet contrarium, aut corruptione subiecti, quod hic non habet, aut diuisione sui quod non:quia haberet terminum in minus, quantitas autem de diuisibilibus in infinitum,ergo.

Quãtitas in eucharistia potest corrũpi quadrupliciter.

Respondeo secundum Petrũ. Quãtitas hic potest corrũpi quadrupliciter. Primò per cõtrarium: quod non habet quidẽ,sed quia est susceptibilis contrariorũ,sicut substantia. Secundò corrũpitur corruptione materiæ, seu subiecti non actualiter sed aptitudinalis. Tertiò potest dici corrũpi per diuisionẽ, licet enim quantitas vt quantitas est sit diuisibilis in infinitum,non tamen vt naturalis:sed habet minimũ. Quartò potest dici,quòd corrũpitur per augmentationem. Nam nunc sicut prius perdẽs omnem qualitatem, perderet, & perdidisset naturalem subiectum.

DISTINCTIO. XIII.

F. Isidor.

CIrca dist.13.quæritur. Vtrum hostiæ, & sanguini à duobus consecrato, possit aliquid admisceri.

Vtrũ plures sacerdotes possint eadẽ hostiã consecrare.

PRO quæstione sit prima conclusio. Plures sacerdotes possunt simul vnam, & eandem hostiam, vel idem vinum consecrare. Hanc ponit s.Tho. Th.3.parte.q.82.ar.2.item.4.sen.di.13. q.1.art.2.in solutione.2.q. Huius ratio est. Celebratio in consecrando per ecclesiam tolerata, & à sacris doctoribus approbata:effectum consecrationis habet,nec est sine effectu, sed huiusmodi est celebratio plurium sacerdotum in eorum ordinatione, super eandem materiam panis & vini:ergo,&c.

Durand. hic.q 3.

Contra arguit Durandus † in hunc modum. Cõclusio inquit ista potest intelligi dupliciter. Primò ꝙ plures sacerdotes

dotes sic cõsecrent vnam hostiã, quòd vnus consecret partem puta medietatem: alius aliam, hostia tamen integra manente. Alio modo, ꝙ quilibet consecret totam. Primum adhuc potest intelligi dupliciter, scilicet, quòd quilibet consecret: non signando medietatem, vel signando sensu, vel imaginatione. Primo modo nullus cõsecrat: quia intentio consecrantis non est ad determinatam materiam: neq; secundo modo. Tum quia consecratio non est possibilis: nisi vna pars substantiæ panis possit conuerti sine alia parte. sed hoc non est possibile: quia substantia panis sub quantitate hostiæ non habet partes. Tum quia vnum numero non potest fieri multa nisi diuisione quantitas. Hoc vero hic accideret quantitate manente integra in conuersione substantiæ panis.

Si autem detur, quòd quilibet consecret signando medietatem: tunc vna pars potest consecrari sine alia. Est autem hoc valde difficile videre. quomodo possit distincte signari illa medietas à sensu, vel intellectu.

Si verò dicatur, quòd quilibet consecrat totam. Est duplex modus dicendi. primus ꝙ sic etiam si non simul proferant: sed vnus post alium referendo tamen intentionem suam ad idem instans consecrationis: vt dicit Innoc. tertius. Est enim consuetudo aliquarũ ecclesiarum in ordinatione sacerdotum, vt sic fiat.

¶ Sed contra est consuetudo aliquarum ecclesiarum: vt nouiter ordinati dicant canonem sine verbis consecrationis: ergo non consecrant.

Item illa consuetudo meritò esset abolenda. Tum quia raro euenire potest, vt ordinati simul proferant verba consecrationis. Tum quia eo tempore adhuc non est perfecta ordinatio sacerdotis. remanet enim impositio manuũ. Tum quia verba consecrationis non habent effectum, nisi in primo instanti, quo prolata sunt vel nunquam. Quæritur enim, si post tempus prolationis habeant effectum: vbi interim manet illa virtus. Nec debet dici vt quidam, ꝙ in aëre: hoc enim derisorium est.

Ad id quod dicitur ꝙ Inno. hoc confirmauit, vel approbauit: dicendum, ꝙ approbauit vt Doctor: nõ vt papa, nec sua doctrina tenetur in omnibus: nec nunc quod ipse dixit, seruat Romana ecclesia: sicut nobis constat, qui in curia Romana diu stetimus, & adhuc sumus.

Si vero dicatur, quòd omnes celebrant, dummodo simul proferant. sed contra: primo proferens consecrat: ergo sequens nihil facit.

Respondeo. Dicitur primo, ꝙ s. Th. solum acceptat secũdum modum: ideo non est necesse respondere argumẽtis, primum modũ dicendi recipiẽtis: quãuis nec argumenta contra illum modum dicendi concludant sufficienter contra secundum membrum quamuis concludat contra primum propter rationem ibidem tactam.

Ad primam vero probationem contra secundum membrum dicitur, quòd minor, est falsa. quia materia habet partes alias à partibus quãtitatis: licet quãtitas sit id quo formaliter substantia habet partes vnius rationis. Sequerentur enim multa inconuenientia, si substantia quantitati subiecta nullas haberet partes. Primum, ꝙ esset tota in toto, & tota in qualibet parte. Secundum quòd diuersæ partes quãtitatis haberent idẽ subiectum adæquatum, & multa alia. prima parte. q. 76. artic. 6. ad secundum. item in tractatu de natura materiæ. *Si substãtia quantitatiua partibus careat sequuntur inconuenientia.*

Ad secundam negatur antecedens. Potest namque vnum fieri multa sine diuisione: quando illud vnum habet multas partes in potentia sub diuersis partibus quantitatis, potissimè per diuinam potentiam.

Ad illud, quod dicitur de signatione medietatis: dicitur, ꝙ non est difficilis talis signatio: puta ꝙ sacerdos intendat consecrare id quod est infra circulum. Et si sensu non signetur: sufficit, quòd intellectu. Cæcus enim potest consecrare, similiter videns hostias aliis superpositas: quas non videt.

¶ Ad ea quæ obiiciuntur contra secundum modũ dicendi: dicitur primò, ꝙ apostoli cõsecrati in die cœnæ à christo: omnes de manu eius communicauerunt: licet non secum cõsecrauerint. causa autem fuit: vt ostenderetur, ꝙ institutio huius sacramenti ad solũ christum pertinet: & quia tunc erant inexperti. Causa vero, quare sacerdotes ordinati concelebrant episcopo: est secundum Innocentium. de officio missæ parte tertia, capitu. 24 vt ostendant Apostolos tunc à domino huiusmodi *Cur ordinati cõcelebrent ordinati.*

ritum

ritum sacrificij didicisse.

¶Ad id quod obiicit de consuetudine aliquarum ecclesiarum non valet: quia magis credendum est Innocentio quàm sibi. Cum vero dicit consuetudinem ab Innocentio adductam esse abolendam: dicitur quòd non est faciendum nisi dispensatiuè loquendo de consuetudine: quam Romana ecclesia scit & dissimulat: & licet non omnes simul proferant: referendum tamen est ad idem instans.

Consuetudo quam Romana seruat ecclesia non est sine dispensatione abolenda.

¶Ad id quod dicitur: verba consecrationis non habere effectum nisi in vltimo instanti prolationis: verum est secundum communem cursum. Nam cum principale agens in sacramentis sit diuina virtus: & consuetudines ab ecclesia approbatæ sunt conformes diuinæ voluntati: si consuetudo sit: vt omnes referant intentionē consecrandi ad vnum & idem instans: non fit consecratio per diuinam virtutem & prolatis verbis à quibusdam, nisi in illo instanti cum quæritur vbi manet illa virtus, respondet miraculose operatur: & ita sicut virtus Christi in passione habuit effectum in prædestinatis præcedentibus passionem Christi & in sequentibus. 3 parte. q. 48. art. 6. Nemini enim dubium esse debet ecclesiam Romanam talem consuetudinem, nec inuenisse, nec obseruasse: nec tolerasse, aut approbasse: sine speciali consilio spiritussancti: ideo si non sit perfecta ordinatio simpliciter, est tamen perfecta quoad hunc actum: vnde consecrant tunc imperfectè ordinati.

¶Ad aliud de consuetudine quam dicit non esse Romæ: dicitur quòd licet forte tunc non sit: fuit tamen teste ipso Innocentio: qui melius debuit nosse mores eius quàm arguens.

¶Ad aliud negatur consequentia. sunt ex præallegatis locis S. Tho. Primum quod virtus instrumētalis potest habere effectum: antequam illa virtus sit & postquam desiit esse: dumtamen coniuetur passo, & contingat illud modo spirituali, puta per fidem. Secundum est, quòd sicut si Deus potest anticipare effectum virtutis vel retardare effectum virtutis passionis Christi in hominibus, vel in sacramentis: non apparet inconueniens, quòd intentio consecrantis & concelebrantis episcopo ex fide ecclesiæ procedens, & à spiritusancto regulata: possit anticipare vel retardare effectum consecrationis: potissimè vbi Deus est principale agēs, quod potest vti virtute instrumentali verborum: sicut vult Sanctus Thomas. prima parte. distinctio. quarta. quæstio. prima. articu. quarto. in solutione tertiæ quæstiunculæ.

CONCLVSIO. II. Vno consecrato potest alius liquor admisceri. Hanc ponit. Sanctus. Thoma. tertia parte. quęst. 77. arti. octauo, item quarto sententi. distin. 12. quęst. prima. art. 2. in solutione. 6. quęst. Huius ratio est. quicquid poterat pati substantia vini ante cōsecrationem: potest pati species remanens post consecrationē. Sed substantia vini poterat misceri aliis liquoribus: ergo hoc possunt species remanentes.

Contra conclusionem arguit Durandus dist. 12. q. 3. multipliciter. Primò cōtra hoc, quod dicit conclusio de liquore addito alterius speciei. Vult enim probare primo quod si talis liquor est æqualis vel maioris virtutis: desinit ibi esse totaliter sanguis Christi. Secundo, quod si sit minoris virtutis remanet ibi sanguis sub omni parte specierum: sub qua prius erat: sed non incipit esse sub liquore admixto & corrupto: quia quod inde generatur est vinum, & non species vini Primū probat: quando desinit esse consecratio: desinit esse sanguis. Sed sic est in proposito: ergo. minor probatur: quia sacramentum desinit quantum ad quantitates coloris & saporis: vt patet. Hoc autem sufficit etiam si quantitas non corrumpatur. Tum quia species vini pertinet ad sacramentum, quatenus repræsentat substantiam vini, quod magis faciunt secūdum qualitates proprias vini, quàm secundum quantitatem communem vino & aliis. Tum quia sacramentum est sensibile signum, magis autem sunt sensibiles qualitates quam quantitas, vnde eis desinentibus desinit sacramentum. vnde etiam Innocen. 3 dicit vbi similitudo deficeret sacramētum, enim esset. secundum etiam probat, quia in hoc casu species manent incorruptę, cum sint maioris virtutis.

Respondeo, Dico primo, quod desinentibus qualitatibus, & manēte qualitate, non desinit ibi esse corpus Christi & sanguis. Neque enim sufficit de-

 sitio

sitio qualitatum.

¶Ad primam probationem dicitur quod illa propositio assumpta est falsa. Nam species non pertinent ad sacramentum per hoc, quòd repræsentant rem couersam: sed magis per hoc q repræsentant etiã rem cõtentã. vnde hac similitudine manẽte manet sacramẽtũ.

Ad secundam dicitur, quòd vbi similitudo rei cõtentæ deficeret: sacramentum non esset. Corruptis enim qualitatibus corporalibus & quantitas corrumpitur, & alia substantia & alia accidentia generantur: sed si corrupta similitudine remaneret sacramentum tertia parte.quęst.76.art.8.

¶Dico secundo quod obiecta à Durando in aliquibus habent veritatem: in aliquibus non: Est enim vera in liquoribus additis non miscibilibus alteri liquori, sicut est oleum. Et in liquoribus grossissimis, vt in ceruisia. In talibus enim non fit corruptio per diuisionem: sed si fit: per actionẽ virtutis contrariæ fiet. Inde est quando species vini sunt maioris virtutis quàm liquor appositus tunc corrumpunt illum &c. Si autem liquores sint adinuicem penetrabiles, & fiat diuisio præexistentis vsque ad minima tunc locum habet opinio.S.T. distinguens de quantitate mollis. Si enim liquor superadditus est æqualis vel maior: præexistens corrumpitur. Si vero sit minoris quantitatis, adhuc corrumpitur præexistens via diuisionis: & per consequens desinit ibi esse sanguis Christi.

Intelligentia opinionis. S. Doct.

¶Ad secundum negatur q species maneant incorruptæ. Ita enim corrumpitur particula vini per appositionem guttæ aquæ: sic aliqua particula specierum: & hoc intelligatur in omnibus liquoribus differentibus specie natis adinuicem agere & mutuo se corrumpere & conuertere.

Sciendũ pro notitia solutionis reliquorũ à Durando obiectorũ, q si gutta sanguinis proiiciatur in doliũ plenũ vino eiusdem speciei desineret ibi esse sanguis Christi: fit enim cõmixtio vsq; ad minima. Si tamẽ vinũ est ita spissum q nõ cõmisceatur speciebus vsq; ad minima per diuisionem vel tardè hoc fit antequam hoc fiat siue via diuisionis, siue actionis contrariæ virtutis: tũc manet integrè sanguis Christi, & licet: simile a simili non corrumpatur per se tamen per accidens corrumpitur per diuisionem vndecunq; factã in illo vero quod permiscetur nũquã fit sanguis Christi: quia nunquã perdit materiam suã: verũ in cõmixtione liquoris facilis subintrationis: fit corruptio via diuisionis magis quam via alterationis: quia virtus diuisa debilior est: fit autẽ quando additũ est minoris virtutis tertium corpus sicut si vnus pugillus aquę & alius vini miscerentur. Hęc ex Petro & concorditer cum.S.T.quoli.10.ar.3.

Quomodo desinat esse sanguis Christi: quãdo fit eius cõmixtio cũ liquore alio.

¶Item Durandus arguit quòd ratio adducta pro conclusione non valet. fundatur enim inquit conclusio in hac ratione. Quęlibet pars mixti est mixta: Si ergo aliquis liquor misceatur speciebus vini consecrati: quælibet pars totius mixti erit mixta: ergo non erit seorsum assignare liquorem appositum, & species pręexistẽtes, ergo per totum mixtum est substantia liquoris appositi, sed sanguis Christi non est in hoc sacramẽto cum substantia alterius corporis: ergo per talem mixtionem desinit ibi esse sanguis Christi.

Contra hanc rationẽ arguit. Ari. primo de ge. diffinit mixtionẽ. dicens: mixtio est mixtibilium alteratorum vnio & loquitur de alteratione corruptiua. Sed liquor admixtus si fuerit secũdum speciem quò ad omnia, nullo modo altera, si vero sit similis secũdum speciem & dissimilis secundum qualitates sicut vinũ albũ est simile nigro, alterat quidem, sed non corrumpit, ergo mixtum hoc dicetur quòd continet mixtorum qualitates.

Respondeo. Hęc ratio duo falsa assumit. Primum quòd mixtio non potest esse similium specierũ vt accidẽtia. Secundum quod similia secundum speciem, licet dissimilia quò ad accidentia possunt se alterare, sed non corrumpere. Hęc eadem affirmat Petrus de palude & benẽ.

DISTINCT. XIIII.

IN distinctione decimaquarta, quęruntur duo. Primo vtrum sacramentum pœnitentię, possit tollere culpam manente reatu.

¶Secundo. Vtrum post pœnitẽtiam resurgat homo in ęquali virtute.

QVANTVM ad primum hęc est prima conclusio. Pœnitentia est sacramen-

Vtrũ sacramentũ pœnitẽtiæ debeat dici sacramentũ cõfeßionis.

cramẽtũ. Hanc sic probat S.D.3.parte.q.84.ar.1. Vbicunque fit aliqua sanctificatio sensibilibus signis: ibi est sacramentum. sed hoc est, in pœnitentia: ergo.

Contra arguit Durã. hic. q.14. Quod non debeat dici sacramẽtum pœnitentię: sed sacramentum confessionis. Omnis pœnitẽtia aut est habitus vel actus interior: aut est exterior executio satisfactionis. Sed pœnitentia, quę est interior, non est sacramẽtũ, sed præuia ad ipsum tanquã dispositio suscipiẽtis. Pœnitentia verò exterior est consequẽs ad hoc sacramentum: ergo nulla pœnitentia est intrinseca huic sacramento.

Esse successiuum pœnitẽtiæ integratur ex tribus.

Respondeo Negatur maior. Nã prę ter contritionẽ quæ est pœnitentia interior, & satisfactionem, quæ est exterior, etiam erubescentia confessionis & ligamen sacerdotis ad pœnã: sunt quędam pœnæ: & omnia ista sunt intrinseca huic sacramento: & ideo benè dicitur sacramentum pœnitentiæ.

¶Dico secundò, ꝙ sacramentũ pœnitentiæ ex prædictis tribus integratur tanquam ex partibus: quarum vna est prior altera secundum materiã: & quãdoque etiam tempore. Nam illorũ triũ actiuum. s. contritionis, confessionis, & satisfactionis, qui sunt materiales in pœnitentia, non est totum esse simul, sed succedunt sibi inuicem.

Ex his sequitur, ꝙ sacramentum pœnitentiæ incipit in contritione, & habet suum complementum in satisfactione.

CONCLVSIO II. Pœnitẽtia est virtus specialis, ab aliis distincta. Hanc probat quò ad primam eius partem. tertia parte. q.85. Ex hoc ꝙ elicit actum rectum. s. dolorem de peccatis commissis. Quò ad secũdam partẽ probat vbi supra. ar.2. & 4 sen. dist.14. ar.1. quæstiun.3. Ex hoc, ꝙ habet speciale obiectum. s. detestationem peccati ad expugnationem eius, & quantũ ad culpam, & quantum ad reatum: & in hoc distinguitur ab aliis virtutibus: quæ licet detestentur peccatum: non tamen hoc modo.

Vtrũ pœnitẽtia sit virtus.

Contra primam partem arguit Durandus primò. Principalis actus virtutis non præsupponit actum vitij in operante, sed principalis actus pœnitentiæ qui est pœnitere pręsupponit actũ vitij: ergo. Pœnitentia non est virtus.

Respondeo. Dico primò, ꝙ maior potest negari in virtutibus illis: quæ principaliter retrahunt à malo cuiusmodi est pœnitentia cuius principalis actus est electio detestationis peccati.

¶Dico secundò, ꝙ cum gratia infunditur habitus pœnitentiæ: sicut & aliæ virtutes: sed non potest exire in actum, nisi præcedente aliquo peccato.

Secundò arguit. Pœnitentia non est virtus intellectualis, vt de se patet: nec theologica, quia non habet Deum pro obiecto, sed actum humanum malum nec moralis: quia virtus moralis nõ habet pro fine proximo: nec pro circunstantia informante aliquid excedens dictamen rationis naturalis. finis autem proximus pœnitentiæ est vt homo reconcilietur Deo: istud autem non cadit sub dictamine rationis naturalis: ergo pœnitentia non est virtus.

Quò pœnitentia sit virtus moralis.

Respondeo, ꝙ pœnitentia est virtus moralis. Ad improbationẽ dico, ꝙ licet virtus non habeat ex se pro fine proximo vel pro circunstãtia informante aliquid excedens dictamẽ rationis naturalis: potest tamen hoc habere ex concursu & imperio alicuius virtutis theologicæ, cui coniungitur: & hoc habet pœnitentia à charitate, & gratia.

¶Dico etiam, ꝙ licet illa maior sit vera de virtutibus moralibus acquisitis non tamen de infusis: cuiusmodi est pœnitentia.

Tertiò omnis virtus, quę ordinat ad aliũ in rõne debiti, est iustitia: alię enim virtutes aut non ordinãt hoĩem ad aliũ vt temperãtia: aut si ordinant non tamẽ in ratione debiti: vt liberalitas. sed pœnitentia ordinat hominem ad Deum in ratione debiti: ergo si est virtus, non est distincta à iustitia.

Pœnitentia quasi pars potẽtialis vel subiectiua iustitiæ.

Respondeo. negatur maior: quia præter illa requiritur ęqualitas ad iustitiã, quæ nõ põt propriè esse nisi inter ęquales: homo aũt non est Deo ęqualis. Dico tñ ꝙ pœnitentia est quasi pars potẽtialis iustitię cõmuniter dictæ, vel pars subiectiua. sicut etiam religio & pietas pertinẽt ad iustitiã, non tamẽ sunt propriè iustitia: quia non reddunt æquale Deo, vt dicit S.D.2.2.q.80.ar.1. Similiter pœnitẽtia non reddit tantam pœnã quantam homo meretur pro peccato.

Ista argumenta, quę sequuntur, nisi tant contra primam conclusionem.

Contra eandem arguit Aureolus

primò. Sacramentum pœnitentiæ pōt esse sine satisfactione. ergo satisfactio non est de essentia eius. consequentia patet. antecedens probatur. tum quia tanta potest esse cōtritio: ꝙ nulla satisfactio requiritur ad deiendū peccatum vel pœnam vt omnes dicunt. tum quia papa potest remittere omnem pœnam per indulgentias. ergo ei nō est necessaria satisfactio.

In summe cōtrito tripliciter dicitur esse satisfactio.

Respondeo. negatur antecedens. Ad primam probationem dico, ꝙ in tali casu esset satisfactio tripliciter. Primo in proposito, alioquin talis non esset contritus, nisi proponeret se satisfacere. Secundò in signo: quia ex quo confitetur subire se arbitrio sacerdotis, & significat se paratum satisfacere. Tertiò in sui initio vel medio. quia satisfactio incipit in contritione, & mediat in confessione, & completur in exteriori pœna. vt dicit Do. S. 4. sen. distin. 16. ar. 1. quæstiunc. 3.

Papa conferens indulgētias, non tollit satisfactionem.

¶ Ad secundam probationem dico, ꝙ dum papa dat indulgentias: non tollit satisfactionem, sed satisfactionem & pœnas sanctorū, qui sunt in gloria applicat taliter absolutis: vt dicit Doct. Sanct. quarto senten. distinctione vigesima.

Secundò in materia cuiuslibet sacramenti est virtus causatiua gratiæ: vt dicit S. Tho. sed in satisfactione non est talis virtus, cum ante satisfactionem sit collata gratia. ergo, &c.

Respondeo negatur maior. nec San. Tho. dicit illam propositionem vniuersaliter, sed tantum de sacramentis, in quibus verba ministri diriguntur ad materiam sanctificandam: qualis materia non est satisfactio.

Tertiò contritio & satisfactio mentalis non sunt signa sensibilia. ergo non sunt materia sacramenti. Antecedens & consequentia de se patent.

Pœnitentia quō sit signū sensibile.

Respondeo. dico primo. quòd licet contritio in se nō sentiatur ab aliis: sentitur tamen interius ab eo, qui est contritus & etiam ab aliis: non quidem in se sed in suo signo & effectu & satisfactione. Ipsa autem satisfactio licet vt volita præcisè non sit sensibilis: tamen vt volita & signata & mediata est signū sensibile etiam materia huius sacramenti.

CONCLVSIO III. Peccatū est materia, & obiectum pœnitentiæ. Hanc ponit S. Do. tertia parte. q. 84. ar. 2. dicens ꝙ peccata commissa sunt eius materia proxima. peccata vero non attendenda sunt eius materia remota. Probatur autem sic ista conclusio. Illa est materia pœnitentiæ circa quam cadit principalis eius actus. sed dolere & detestari, quę sunt principalis actus pœnitentiæ, cadunt supra peccatum. ergo, &c.

Vtrū peccatum sit materia pœnitentiæ.

Contra arguit Aureolus. primò. Omnis iustitia punitiua habet pœnam quā infert pro obiecto & materia: vt patet. 2. Ethy. † sed pœnitentia est iustitia punitiua saltem communiter accipiendo iustitiam: ergo eius materia est pœna, & non peccatum.

Cap. 2.

Pœnitentia differēter respicit peccatum & pœnam.

Respondeo. negatur consequētia. Dico enim primo. ꝙ iustitia punitiua, & pœnitentia habent pro obiecto & pœnam & peccatum, licet differenter: quia peccatum respicit tanquam materiam, circa quam agit, pœnam vero, vt id qd agit, & quasi proprium effectum. vnde peccatum est id supra quod cadit principalis actus pœnitentiæ, scilicet detestatio. Ista habētur in suo simili à S. D. secunda secundæ. q. 61. ar 3.

Eodē actu dolēs de peccato eligit pœnam.

¶ Dico secundò. ꝙ pœnitentia eodē actu dolet de peccato, & eligit pœnā: qui quidem actus habet duo obiecta, ordinem inter se habētia, vt finis: & id quod est ad finem, vel alio quouis modo.

Secundò omnis virtus ponit mediū circa obiectum & materiam suam vt dicitur. 2. Ethi. cap. 5. sed pœnitentia non ponit medium circa peccata. s. dictando quando, vel vbi, vel quomodo debeant committi. ergo peccatum non est eius materia.

Respondeo. negatur minor. Istud autem medium, vt dicit S. D. 4. quæstione decimaquarta. art primo quæst. quarta. ad quartum. Non est quòd pœnitentia aliqua peccata recipiat, & aliqua abiiciat: sicut se habet temperantia circa voluptates, sed medium & circunstantia, quæ ponit pœnitentia sunt quia cuilibet peccato dat proportionatam pœnam, & quādo, & vbi, & quomodo debet. Et similiter ipsum peccatum expellit: & in hoc distinguitur ab aliis virtutibus, quæ non destruunt sua obiecta.

Vtrū pœnitentia

CONCLVSIO. IIII. Sacramentum pœnitentiæ quandoque tollit cul

tollat totũ reatum. culpam.& totũ reatum quãdoque tollit remanente aliquo reatu.Hanc conclusionem probat S.D.tertia parte.qõ. octuagesimasexta.articu. 4. & pręsenti distinct quæstione 2.articulo 1.ex hoc ꝙ Deus aliquando remittit culpam, & omnem obligationem ad pœnam : aliquando remittit culpam,manente aliqua obligatione ad pœnam.

Contra arguit Aureolus,primo reatus non est quid absolutũ:nec est quid relatiuum.ergo non est ponendus.consequentia patet. Prima pars antecedẽtis probatur : si talis obligatio esset in *Vtrũ reatus sit.* anima:ipsa esset immediatè à Deo, qui obligat animam ad pœnam:sed nõ est à Deo,quia anima dicitur peccatrix ex illa obligatione : non autem peccatrix eo ꝙ immediatè est à Deo.Secũda pars antecedentis probatur : si esset relatio aut esset intrinsecus adueniens aut extrinsecus. Non primum quia non statim insurgit positis extremis patet. quia manente anima,& Deo seu pœna eodem modo se habente non propter hoc anima est obligata ad pœnã : quia non ante peccatum.Non secundũ,quia omnis respectus extrinsecus aduenies est terminus actionis realis vt patet de vbi,sed istius obligationis dari non potest actio realis non enim est ab anima quia peccando habent tantum vnam actionem deordinatam,quæ facit ad illud velle priuatum debitis circunstantiis, & ita non ad istum respectum.

Reatus est ens rationis. Respondeo.Dico primò. quòd obligatio non est ens absolutum, nec aliquis respectus realis : sed ;est respectus rationis.

Ad cuius euidentiam est sciendum vt elicitur à S.D.2.senten. distinctione quadragesimasecunda.articulo secundo. quòd in eo qui peccat est triplex defectus siue priuatio. Vnus est defectus in operatione,quæ est priuata debita rectitudine. Alius est defectus in *In peccãte triplex est priuatio.* anima peccantis:quæ est priuata gratia.Tertius est transgressio ordinis diuinæ iustitiæ & inæqualitas ex actu inducta. Nam peccando abstulit à Deo honorem,quantum in eo fuit, & plus voluntati suæ indulsit quàm deberet. Iste autem tertius defectus manet etiã aliis duobus non existentibus. Nam transeunte actu peccati & collata gratia, si debet reduci æqualitas, oportet quòd homo qui plus voluntati suę indulsit,quàm deberet aliquid patiatur contra voluntatem suam.obligatio autem ad hoc patiendum dicitur reatus: *Reatus quid.* & semper remanet, quousque patiatur.

¶Dico secundò,quòd iste respectus est extrinsecus adueniens & habet pro *Reatus causa remota.* causa remota actum peccandi. nec valet improbatio , quia illa actio quæ est ad velle inordinatum per se primo : est ad hunc defectum & reatum consecutiuè.

¶Dico tertiò,quòd illa obligatio est *Reatus cã est duplex Deus & creatura.* à Deo,& à creatura à Deo quidem est quòd omnis transgrediens legem obligetur ad pœnam,quòd autem iste trãsgrediatur legem , non est à Deo:sed à propria voluntate. Et illa istum obligari ad pœnam, est à Deo sicut à causa primaria & vniuersali.sed à propria voluntate sicut à cã proxima, vt propria.

Et si dicatur.Iste respectus est rationis:& per consequens à solo intellectu. sed non ab intellectu creato, qui fortè eum non considerat.ergo tantum à Deo.

¶Dico ꝙ est potentialiter & aptitudinaliter,& exigitiuè ex parte peccantis,sed completiuè est per intellectum: qui intelligit peccantem in ordine ad pœnam eo modo, quo natura exigit sumpta lege diuina vel humana vel recta ratione.

¶Secundò arguit. transeunte actu peccati,adhuc homo dicitur peccator solum ex hoc quod diuina voluntas ordinat eum ad pœnam : & eius intellectus videt hunc ordinem. ergo reatus est respectus rationis consequens solum intellectum , & voluntatem de se.

Respondeo.negatur antecedens.sed dicitur peccator etiam propter respectum inæqualitatis,& indignitatis:qui respectus non solum insurgit ex actu diuini intellectus sed etiam ex actu intellectus ipsius peccantis vel sui principis aut superioris,cui fienda est æqualitas.Nec tantum consurgit ex actu in- *Transeũte peccato,quõ homo dicitur peccator & in sequẽtib.* tellectus:sed deformitas & indignitas peccatoris quæ sunt quædam negationes , fundant illum respectum ex natura rei. sicut etiam in eo qui legem seruat est. respectus meriti , & debiti, & congrui in ordine ad præmium.

Reatus macula & offensa distinguitur.

¶ Dico secundò, ꝙ reatus & macula & offensa distinguuntur. Nam macula est ipsa priuatio luminis gratuiti vel naturalis ex actu peccati derelicta. reatus vero est obligatio ad pœnam, & differt à macula sicut effectus à sua causa. offensa vero est inęqualitas quædam quę similiter est causa reatus cessante autē actu peccati adhuc homo dicitur formaliter peccator, non tamen ratione reatus & maculę quæ manet, sed per peccatum præcedens quod manet aliquo modo in suo effectu: derelicto ex parte conuersionis vel auersionis. Nec oportet, si iste dicitur actu peccator ꝙ sit peccator per aliquid actu manens: quia non vniuocè dicitur quis peccator esse: dum actu peccat & dum cessat ab actu peccati, licet nō à reatu. & ideo propter talem analogiam huius nominis peccator pōt quis denominari peccator formaliter non solum à peccato præsente, sed etiam à peccato præterito, dummodo aliqualiter maneat.

Non vniuocè dicitur peccator: qui peccauit & peccās.

¶ Reliqua argumenta tam Scoti quā Aureoli dicta concludunt reatum non esse respectum realem: quod gratis cōceditur.

QVAESTIO. II.

QVæritur secundò vtrum post pœnitentiā resurgat homo in ęquali virtute.

CONCLVSIO I Per pœnitētiam virtutes restituuntur. hāc sic probat S.D. 3. parte. q. 89. ar. 1. Per pœnitentiam restituitur gratia: ergo & virtutes: consequentia tenet. quia cum gratia omnes virtutes infunduntur.

CONCLVSIO II. Pœnitens non semper resurgit in æquali gratia: imo quandoque in minori. Hanc probat vbi supra. ar. 2. & 3. Et tertio sen. di. 31. ar. ex hoc ꝙ homo non ita præparat se

Contra arguit Scotus primò. resurgens resurgit in omnibus bonis quæ ante habebat: quia per pœnitentiam viuificantur: & præter illam habet hunc actum pœnitentiæ quo resurgat: ergo habet plena merita: & per consequens maior gloria ei debetur.

Vtrum resurgēs in pluribus meritis resurgat ad maiorem gloriam.

Respondeo. dico primo, ꝙ admisso ꝙ resurgat in pluribus meritis: non tamē sequitur, ꝙ resurgat semper ad maiorē gloriam: quia quandoque merita præcedētia peccatum, & sequētia post pœnitentiam innituntur minori charitati & gratiæ quàm ante: & per consequēs sunt minus gratifica. Huius autem ratio est, quia præmiū essentiale propriè debetur habitui gratię, actibus vero debetur præmium accidentale. Quod non est ita intelligendum quasi ꝙ per actum elicitum ab habitu gratiæ aliquis mereatur nouum gradum gloriæ vltra illud, quod debetur habitui elicienti. sed est intelligendum ꝙ ille gradus gloriæ, qui debebatur actui elicito per eam & vltra hoc debetur ei nouus gradus gloriæ correspondens nouo gradui gratiæ, quam mereretur: si gratia sit augmentabilis & non in termino: nullus enim meretur nouum gradum gradū glorię: nisi quia prius natura meretur augmentum gratiæ.

Dico secundò, ꝙ licet pœnitens resurgat in omnibus meritis, quæ ante habebat & pro quolibet correspōdeat ei nouus gradus gloriæ: non tamen tātus quantus ante peccatum sibi correspondebat nisi resurgat in ęquali charitate: quia si resurgat in minori iam est indispositus ad recipiendum totum effectū præcedentium meritorum: vt dicit S.D. 3. sen. dist. 31. quęst. 1. ar. 4. & ar. 1. ad secundum.

¶ Dico tertiò, ꝙ licet cuilibet operi elicito à gratia præsenti correspondeat aliquis gradus gloriæ: non tamen semper commēsuratur præsenti gratię, sed vel præsenti vel futuræ. Nam omnis actus meritorius noui gradus glorię: est etiam meritorius noui gradus gratiæ cui correspondet & cōmensuratur gradus gloriæ: vt dicit S.D. prima secundę. quęstione centesimadecimaquarta. art. 8. ad tertium.

Ex sententia S. D. operibus correspondet etiam præmiū essentiale.

¶ Dico quartò, quòd non fuit intentio S.D. quod operibus correspondeat tantum præmium accidentale, & non essentiale. nam huius oppositum dicit tertia parte. quęstione octuagesimanona arti. 5. sed benè verum est, quòd eis non correspondet præmium essentiale: nisi ratione gratiæ cui primo correspondet: & ideo secundum quantitatem gratiæ accipitur quantitas præmij essentialis

Vtrū gloria detur gratiæ.

Secundò arguit contra hanc responsionem: quia scriptura dicit, quod gloria datur operibus. nam Deus reddet vnicuique secundum opera sua: vt dicitur in Psal. nō aūt dicitur ꝙ detur habitui

tui gratiæ.ergo.

Respondeo.quia licet scriptura dicat gloriam dari secundum opera.dicit tamen alibi, quòd datur gratiæ:vt patet ad Romanos tertio.gratia dei vita æterna. & ideo principalis conatus debet esse cuilibet, vt crescat in charitate, & gratia,in qua principaliter consistit obseruatio diuinæ legis:vt dicit sanct.Do. prima secundæ q.116.ar.primo.& Aug. super Psal.70.

Contra eãdem arguit Aureolus Primò,qui habet plura merita:est deo magis charus: & per consequens habet maiorem gratiam: sed pœnitens habet plura merita quàm ante. nam habet omnia quæ ante habebat: quia per pœnitentiam viuificantur, & præter hoc, habet hunc actum meritorium:quo actu pœnitet.ergo.

Minoribꝰ clarẽs meritis põt esse deo gratior.

Respondeo. negatur maior, nisi cętera sint paria.oportet enim præter hoc quòd habeat tantam, vel maiorem gratiam quàm ante. Contingit enim aliquem habẽtem pauca merita, esse deo magis charum eo,qui habet plura: sicut de angelo respectu hominis: & de anima christi respectu animæ virginis Mariæ, comparando eas pro instanti conceptionis christi In illo enim instãti illa anima erat summè accepta deo: & tamen habebat pauca merita: quia non fecerat multos actus meritorios, similiter vnus homo est magis charus deo cum quatuor meritis tẽpore, quo habet maiorem gratiã quàm cũ quinque tempore quo habet minorem gratiam.Pœnitens autem licet habeat plura merita quàm prius illa. tamen non æqualiter operantur,si remissius se disponat ad gratiam.

Secundò arguit.Cuilibet merito correspondet determinatus gradus gloriæ; ergo & gratiæ: & per consequens qui habet plura merita habet maiorem gratiam: sed pœnitens habet plura merita,quàm ante: vt probatum est: ergo,&c.

Respondeo. quòd licet per illa plura merita mereatur maiorem gratiam, non tamen sequitur, quòd illud augmẽtum gratiæ statim ei fundatur.sed in futurum, quãdo ad hoc erit dispositus,& sic nõ resurgit in maiori gratia.

Cõtra eandẽ arguit Henricus quolib.5 q.23.& maximè arguit contra rationem. Primò,conatus ad gratiam est ad bonum supernaturale, vt de se patet,ergo nõ potest esse sine gratia pręueniente, & inclinare liberum arbitrium ad illum conatum, & per consequens sequitur, q talis ante gratiã habeat gratiam,quod est falsum.ergo.

Respondeo. negatur consequentia. quia illa gratia perueniens,scilicet detestatio peccati,& appetitus iustitiæ nõ est gratia gratum faciens, sed est simplex motio qua deus mouet voluntatẽ ad appetitum iustitiæ. vt dicit s. D.prima secundæ.q.112.ar.2.

Gratia præueniẽs nõ est gratum faciens.

Secundò. Si gratia datur secundum conatum, sequitur q iustificatio esset ex merito,nam homo per illum conatum mereretur gratiã. hoc est falsum. quia etiam Aug. dicit,q gratia iustificans præcedit omnem motum liberi arbitrij:ergo,&c.

Duplex interpratatio auctoritatis diui Aug.

Respondeo. negatur consequentia. quia illa diuina motio voluntatis ad gratiam non potest dici meritum gratiæ:neque de congruo neque de condigno,nisi impropriè Ad Augustinum,dico, q auctoritas dupliciter exponitur. Primò,q gratia præcedit omnem motum liberi arbitrij meritorium. Secundò, quòd Augustinus non loquitur de gratia gratum faciente:sed de illa diuina motione, quam appellat gratiam iustificantem:quia ea primo incipit moueri liberum arbitrium ad gratiam. Et quia iste dicit sine probatione,quòd in recipiente gratiam non requiritur aliqua dispositio positiua. huius oppositũ tenet sanctus Doctor dicens, q etiam in paruulis,qui baptizantur,requiritur talis dispositio: recipiunt enim charactere, qui est dispositio ad gratiam.

Alia,quæ iste dicit, non sunt contra conclusiones,sed tantum valent ad declarandum quandam opinionem ipsius Henrici: de qua alias videbitur.

DISTINCTIO. XV.

N distin.xv.quæritur Vtrum homo possit deo satisfacere pro peccato.

CONCLVSIO I.

Homo non potest perfectè satisfacere deo,nisi in virtute meriti christi. Hanc sic probat.3 parte. quęst.1.articu 2.ad secundum. Vbi sciendum,quòd duplex est satisfactio. Vna est perfecta,& hæc est quando læso redditur ęquiualens. Alia est imperfecta,& hæc est quando

Duplex satisfactio æquiualẽs & accept.a pro æquiualentia.

ille qui læsus est acceptat id quod sibi datur etiam si non sit æquiualens offensæ.

Arguitur ergo sic pro conclusione. Ad perfectam satisfactionem requiritur adæquatio satis factionis ad offensam. sed talem, & tantam non potest purus homo exhibere, nisi coniuncto merito passionis christi:ergo,&c.

Scot. hic. q. prima. Contra arguit Scotus † & Aureolus quorum argumenta habent idem medium. Primò vbi est redditio æquiualentis:ibi est perfecta satisfactio.sed purus homo potest deo reddere æquiualens offensæ in deũ cõmissæ: ergo, &c. maior patet.minor probatur. Quãtum malũ fuit in actu auersionis à deo: tantum bonum est in actu cõuersionis ad Deum,quia vterq; istorum actum habet idem obiectum, & elicitur ab eodem libro arbitrio,ergo,&c.

Respondeo.negatur maior, sed præter id, quod ponitur in illa maiori requiruntur etiam alia. Primum est,quòd sicut offendens fuit principalis, & totalis causa malitiæ in offensa :ita satisfaciens sit principalis causa totius bonitatis,quæ est in satisfactione, & non ille cui fit satisfactio. Secundum est ꝙ satisfaciens satisfaciat per aliquid totaliter suum, & quod non sit principaliter eius cui fienda est satisfactio: nam si quis offerat regi id quod principaliꝰ est regis quàm offerentis non propriè satisfacit regi. Tertium est,ꝙ id quod exhibet quis in satisfactione nõ teneatur alias exhibere propter alia debita ipsi offenso: dato ꝙ eum nunquam offendisset. Bonum autem meritorium quod homo facit principaliter est à deo: quia actus noster non est meritorius nec satisfactorius, nisi inquantum est, à spiritusancto, & etiam tenemur omnia reddere deo propter alia beneficia nobis collata: dato ꝙ ipsum nunquam offendissemus. Prædictæ autem tres conditiones erant in christo ratione diuini suppositi:& ideo suum meritũ fuit ęquiualens peccato Adæ.negatur etiam minor. non enim tantum bona est conuersio puri hominis ad deũ: sicut mala fuit auersio.Nam auersio est infinita,tum quia ab infinito bono hominem separat.tum quia infinitam pœnam meretur de condigno : conuersio autem hominis ad deum per gratiam, non est taliter infinita potissimè inquã tum pendet ex libero arbitrio: quia vt sic non est meritoria, vitæ æternæ, nisi de cõgruo:vt dicit sanctus Doctor prima secundæ q.114 articulo tertio.plus enim requiritur ad meritum quàm ad demeritum.nam non tantum meretur qui salutat regem: sicut demeretur qui ei maledicit.

Requisita ad æquiualentem satisfactionem.

Auersio à deo est infinita:conuersio vero finita, vt a li. ar. procedẽs.

Secundò arguit. Si infinitas arguit satisfactionem non esse possibilem puræ creaturæ, sequitur ꝙ passio christi nõ perfectè satisfecerit. hoc est falsum. ergo consequentia prima probatur.q̃a meritum christi non fuit infinitum : alioquin deus fuisset beatus, acceptãdo illam passionem, sicut est beatus amando suam essentiam,& bonitatem: quia est infinita. *Plus requiritur ad meritũ quàm ad demeritũ.*

Respondeo. negatur prima consequentia.Meritum enim passionis christi fuit infinitum, non simpliciter sicut diuina bonitas:sed secundum quid, & in genere meriti, sicut & eius gratia fuit infinita in genere gratiæ:vt declaratum est in 3.sen.di.18. *Vtrũ meritũ christi fuerit infinitũ.*

Tertiò Meritum hominis vt est à libero arbitrio,est finitum : vt autem est à spiritu sancto, & à gratia habet quãdam infinitatem:vt dicit sanctus Doct. prima secundæ.quæst.114. ergo aliqua actio puri hominis posset esse satisfactoria:vt est à spiritu sancto : quia vt sic habet infinitatem sicut & meritum Christi.

Respondeo. negatur consequentia. quia per meritum puri hominis cum quantacunque gratia nulla persona diuina meretur, sed purus homo. secus autem est de merito christi.

Contra eãdem arguit Durãdus sic. Quicquid habebat christus debebat deo propter accepta beneficia, sicut & nos:ergo pariformiter non poterat satisfacere reddendo æquiualens.

Respondeo ꝙ licet humanitas christi non posset reddere æquiualens : tamen diuinum suppositum poterat. & ideo actio quam faciebat mediante natura humana, habebat virtutem diuinam, & poterat supra totam naturam humanã, & singula eius supposita,quo ad satisfactionem de condigno strictissimè accepto.

CONCLVSIO. II. Nullus potest satisfacere deo de vno peccato,non satisfaciẽdo ei de alio, sed illud retinendo. Hanc sic probat sanctus D.

præsen

præsenti distinct.arti. 3. Nullum opus insufficiens ad amicitiæ restitutionem est Deo satisfactorium.sed omne opus factum cum retentione peccati mortalis ex affectu est huiusmodi.ergo

CONCLVSIO III. Nullus potest remissionem peccati mortalis sibi factam per contritionem de nouo mortaliter peccans, potest in statu illo satisfacere pro peccatis prius sibi dimissis. Hanc probat vbi supra:quia nullum opus factum extra charitatem est Deo satisfactorium.

Scotus vbi suprà.

Contra arguit Scotus. Ille qui post peccatum mortale commissum facit pœnitentiam prius sibi in iniunctam, facit id quod sibi iniunctum est tanquam pars satisfactionis: ergo vere satisfacit.

Vtrum satisfactio in mortali sit valida.

Respondeo, negatur consequentia: quia talis actu satisfaciens, cum non sit acceptus Deo propter defectum charitatis:potest tamen dici materialiter satisfactio: quia apta est esse satisfactio, si charitate informaretur. Quod autem non satisfecerat patet:quia ille qui continuat offensam regis non satisfacit ei:huiusmodi autem est peccator.

Alij quos refert petrus de palude hic.q.1.

Contra eandem arguunt alij:† Primo ille qui accepta pœnitentia, post ea cadit in mortali est debitor tantum pænæ finitæ sibi impositæ:ergo si eam exsoluit satisfacit,

Respondeo, negatur consequentia: quia non est debitor pænæ finitæ qualitercunque soluendę:sed in statu gratiæ in quo solo est Deo accepta: alioquin est debitor tantæ pœnæ quãtam meretur culpa,& illa est infinita.

Contra ex hoc sequitur quòd si talis in peccato decederet, ita puniretur pœna infinita pro culpa aliquando sibi dimissa sicut pro culpa nunquam dimissa:quod videtur inconueniens.

Respondeo,quòd hoc non est inconueniẽs,nec propter hoc sequitur quòd contritio sit inutilis:quia ipsa per se liberat à pœna æterna per accidens autem impeditur ista liberatio per peccatum superueniens.

Secundo.secundum iustitiam humanam si quis pœnam taxatam & acceptatam pro præcedente offensa sibi dimissa exsolueret etiam postquam denuo offendit totaliter liberatus est:ergo similiter est secundum iustitiam diuinam.

Respondeo, negatur consequentia. quia offensæ commissę in hominem potest correspondere pœna secundum ęqualitatem rei. offensæ autem cõmissę in Deum non:sed solum secundum acceptationem diuinam.

CONCLVSIO. IIII. Opera extra charitatem facta non sunt alicuius pręmij etiam temporalis propriè meritoria.Hanc ponit Sanctus Doctor. pręsenti distinctio.articu.tertiò,& probatur quia peccator nõ meretur amari à Deo.Amor autem est primum donum:ergo per cõsequens nullum aliud donum meretur.

Quidam arguunt licet non propriè contra conclusionem quòd nullus potest mereri aliquid à Deo de condigno: quia Deus quicquid dat ex sua liberalitate dat: ergo non secundum debitum.

Respondeo.vt dicit Sanc. Doct.prima secundæ quęst.114.articu. 1. quòd deus nullo modo est nobis debitor: licet apud eum mereamur: sed benè efficitur debitor sibiipsi. Vnde etiam si non redderet creaturę id quod ipsa meretur secundum diuinam ordinationem non faceret iniustitiam creaturę: sed sibiipsi reddẽdo se fallacem in promissis:quod est impossibile: nec tamen tunc propriè faceret sibiipsi iniustum: quia nullus iniustum patitur volens: nisi diceremus, quòd non secundum idem attributum sed secundum diuersa secundum rationem: ageret & pateretur iniustum.

DISTINCT. XVI.

Irca.16.distin.quęritur.Vtrum peccatum veniale possit remitti sine mortali. F Isido. mediolanensis.

CONCLVSIO I. Peccatum veniale non potest dimitti voluntate manente ad illud. Hanc ponit Sanct.Tho.in pręsenti dist.q.2. arti. 1.in solutione primæ.q.

Ratio est. Manente causa non potest tolli effectus. Sed adhęrentia voluntatis peccati. Ergo manente voluntate fixa in illo, non potest ipsum remitti.

CONCLVSIO. II. Vnum peccatum veniale potest dimitti sine

alio veniali. Hāc ponit ibidem in solutione secunda quæstione. Huius ratio est. Maioris gratiæ est remissio peccati mortalis quàm venialis. Sed vnum peccatum veniale manens fixum in in corde non impedit remissionem peccati mortalis. Ergo multominus impedit remissionem alterius venialis.

CONCLVSIO. III. Peccatum veniale nō potest dimitti sine mortali: vel mortali remanente. Hanc ponit ibidem in solutione. 3. quæst. Ratio est. Quicquid repugnat cuilibet feruori charitatis: impedit remissionem peccati venialis. Sed peccatum mortale est huiusmodi. ergo.

Contra arguit Durandus hic q. 2. In remissione venialis tantum inueniuntur duo, quæ fieri possunt ab existente in mortali, ergo. antecedens probatur. In peccato mortali sunt tria: culpa, offensa & pœna. Vnde in remissione mortalis sunt tria: reordinatio voluntatis per contritionem contra culpam, restitutio gratiæ contra offensam, commutatio pœnæ æternæ in temporalem. in peccato autem veniali non est offensa sed tantum culpa & pœna: reordinatio vero voluntatis & solutio pœnę finitę fieri possunt ab existente mortali. ergo.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem dicitur quòd in peccato veniali non solum sunt illa duo: verum etiam tertium scilicet aliqualis macula & offensa non quidem vt ait Sanctus Thomas, in pręsenti distinct. q. 2. articu. 2. quęstiun. prima in solutione primi: per priuationem pulchritudinis: quia non tollit gratiam qui est decor: sed per impedimentum apparentię pulchritudinis exterius. Vnde non oportet quod talis macula per infusionem gratię tollatur, sed per actum qui gratię impedimentum tollat. Simile dicit. 3. parte q. 87. articu. 2. ad. 3. Veruntamen ista macula non est ita propriè dicta: sicut macula peccati mortalis. Et sic debet intelligi quod idem. Sanct. Thom. dicit prima secundę, quęstio. 89. articulo primo.

Sciendum quòd S. Tho. ostendit quod in peccato veniali sit aliqua offensa Dei. pręsenti dist. q. 2. art. 1. quæstiun. 2. Ex quibus patet quod & si propter peccatum veniale Deus non offendatur: peccāti: tamē offenditur peccato in quā tum ipsum detestatur & punit tāquam sibi displicens. Est ibi. ergo nonnulla offensa: & per consequens ad eius remissionem requiritur aliquis actus cōtrarius Deo placēs in ordine ad vitam ęternam: scilicet, aliquis actus à charitate & gratia elicitus, sicut peccatum veniale retardat à vita ęterna, & consequutionem illius impedit. De hoc. S. Tho. de malo. q. 7. art. 11.

Ad remissionem venialis semper requiritur aliquis actus charitatis.

¶ Dico secundo ad argumentum, quod licet in peccato veniali non sit macula strictè & propriè, tamen ille qui habet veniale cum mortali ratione mortalis offendit Deum & Deus offensus est illi. Ideo quamdiu caret gratia, non sufficienter potest se habere ad dimissionem venialis & solutionem pœnę. de ma. q. 7. arti. 10. ad. 6. Item 3. part. q. 87. art. 4. Item 2. sent. dis. 42. q. 1. art. 5. ad. 6. Item. 4. sentent. dist. 21. q. 1. in solutione 3. q. Ex quibus patet quòd existens in mortali non potest sufficienter reordinare voluntatem, quia nec contritio nec satisfactio est extra gratiam. Reordinatio vero voluntatis est contritio, vt post dicetur.

Secundò. Puer cum originali & veniali præcisè decedens non punietur in inferno pœna infinita, quia veniali non debetur. Ergo finita. Hanc vero eam hic soluere potuit.

Vtrum veniale possit reperiri cum solo originali.

Si dicatur quòd casus non est dabilis quia necessario prius mortaliter quàm venialiter peccabit.

Contra. Hoc manifestè falsum est in pueris: in quibus ante mortalia experimur agere venialia.

Respondeo. Casus est impossibilis. puer enim ante vsum rationis sicut à mortali excusatur, ita à veniali, & multò magis. Sed postquam habet vsum rationis peccat mortaliter, si non facit quod in se est ad quęrendum suam salutem. Si autem faciat, gratiam consequitur, per quam erit immunis à peccato originali. De malo. q. 7. ar. 10. ad. 8. Item. 2. sent. dist. 42. in expositione literæ. Et. q. 1. art. 5. ad 7. Item prima secundę. q. 87. art. 5. ad. 2.

¶ Ad probationem casus quod qui iudicant pueros non habentes vsum rōnis: prius peccare venialiter quam mortaliter, falsè iudicant, licet possint facere multa quam secūdū suum genus sunt venialia quæ in eis non sunt peccata.

Tertio

Tertiò arguit. Bona opera in mortali facta sunt meritoria expiationis alicuius pœnæ temporalis, Ergo sunt meritoria expiatione satisfactoriæ pœnæ debitæ veniali.

Respondeo. Negatur consequentia: quia ibi est fallacia consequentis: arguendo ab indefinita ad eius singularem.

Pro cuius declaratione sciendum, ꝙ bona opera facta in mortali sunt meritoria de congruo, si debeat dici meritũ quintuplicis boni vel præmij. Valent enim primò ad disponendum ad gratiam. Secundò ad assuefactionem bonorum operum. Tertiò ad consequutionẽ bonorum temporalium vel vitationem malorum, Quartò minuunt pœnã inferni retrahendo à peccato omissionis & à maiori contemptu, Quintò ad dilationem vel minutionem pœnæ temporalis. quarto sentent. distinctione decimaquinta. quæstione prima. articulo 3. in solutione quartæ & quintæ quæstionis.

Bona facta in mortali quintuplicis sunt meritoria boni.

¶ Dicitur secundò ꝙ per talia opera nullus meretur de congruo aliquod bonum temporale: nec expiationem alicuius pœnę temporalis: quę sit posterior natura infusione gratię gratum facientis. Sic autem est de pœna satisfactoria, debita peccato veniali.

Quartò. Si veniale dimitti nequit, manẽte mortali: hoc ideo est: quia opera facta in mortali, non sunt accepta Deo. Sed hoc nihil est. Quia licet non sint accepta ad remunerationem vitæ æternę: sunt tamen accepta ad remunerationem boni temporalis. Cuiusmodi est ista remissio pœnę. Ergo in hoc euacuatum est totum fundamentum tuæ opinionis.

Nulla bona facta in mortali sunt meritoria boni æterni vel temporalis, supponentis gratiam.

Respondeo. Bona facta in mortali non sunt accepta Deo tanquam remuneranda vita æterna aut aliquo bono temporali: quod naturaliter præsupponit gratiam: vt dictum est. Secus est de aliis pœnis debitis in hoc sęculo: quæ non sunt purgatiuæ vel satisfactoriæ: vtputa quę sunt initium damnationis vel ad gloriam Dei vel bonorum aliorum hominum. Ad pręseruationẽ enim à talibus valent opera facta in mortali.

Sciendum ꝙ si arguens non distinxit inter remissionem culpę & pœnæ peccati venialis deceptus est: quia illa duo distinguuntur. De malo. q. 7. art. 11. si vero arguens distinxerit: tunc falsè putauit veniale remittti, quo ad culpã per displicentiam peccati sine gratia & dilectione Dei super omnia. Et quo ad pœnam remitti per exsolutionem pœnæ finitæ extra gratiam & charitatem. Nullus enim dolor de peccato sine gratia habet rationem contritionis.

Quintò arguit contra rationẽ probantem conclusionem. falsa enim est minor. Non enim mortale opponitur formaliter charitati, & veniale feruori. sed consequutiuè tantum: quò ad mortale. Quod probatur. Vtrunque consistit formaliter in deordinatione actus. Ergo vtrique formaliter opponitur reordinatio actus. Deordinationem vero actus mortalis cõsequitur priuatio charitatis: & reordinationem charitas. Feruor autem charitatis nec formaliter: vt probatum est: nec etiam consequutiuè opponitur veniali. Quod probatur. Stat enim veniale cum feruore charitatis siue sit intensio charitatis quantum ad habitum: quia per nullum veniale tollitur: siue quantum ad actum. Sola autẽ displicentia sine tali actu tollit veniale. ergo.

Respondeo. Negatur quòd feruor non opponatur veniali consequutiuè.

Feruor oppositus veniali non stat cum eo.

Ad probationem: dicitur quòd feruor charitatis qui delet veniale nullo modo stat cũ eo quod delet: licet possit stare cũ aliis venialibus. Talis enim feruor est displicentia & contritio de illo veniali & non de aliis. S. Th. in pręsenti dist. quæstio. secunda. artic. primo. quæstiũ. 2. ad. 2. Item ar. 2. in solutione secundę quæstionis. Item. tertia parte. quæstione octuagesimaseptima. articulo primo.

Ex quibus omnibus patet: quòd feruor charitatis opponitur virtualiter peccato veniali vni, vel pluribus vel omnibus. Et ideo sufficit ad deletionem venialium peccatorum vnius vel plurium vel omnium. Et quòd arguẽs malè intellexit talem feruorem. Et quòd displicentia, quam ipse ponit nihil valet ad remissionem venialis. Item quòd feruor actualis charitatis aliquando opponitur peccato veniali virtualiter licet non semper: ideo aliquãdo tollit illud licet non semper.

Sextò arguit. Quia dictum Gregorij nõ iuuat dicentis. veniale obscurat:

mortale obtenebrat. Charitas enim non minuitur. Obſcurari vero dicitur ex defectu luminis rationis naturalis.

Reſpondeo. Inſufficienter exponit arguens dictum Gregorij:quia Gregorius non loquitur de obſcuratione luminis naturalis rationis, ſed luminis gratiæ vel charitatis. Quod quidem licet non minuatur quantum ad habitũ per peccatum veniale:minuitur tamen quantum ad actum vel feruorem. De malo.q.7.ar.2.ad.6.& ad.17.Poteſt tamen intelligi diminutio charitatis quò ad habitum:non quidem per ſe ſed per accidens.ibidem. ad quartum.

Veniale minuit charitatẽ quo ad actum & etiam quo ad habitũ per accidens.

¶Ad idem arguitur ab aliis. primo quia non plus pendet remiſſio venialium à remiſſione mortalium quàm econtra.

¶Tertiò.quia ibi non eſt offenſa.

¶Quartò.quia nec actu nec aptitudine tollitur gratia per peccatum veniale.Ergo eam non eſt neceſſe reſtitui in ablatione venialis.

Reſpondeo. ad primum dicitur, ꝙ magis pendet:quia omnis peccati remiſſio eſt per gratiam Dei:non ex operibus hominis.

Ad ſecundum dicitur ꝙ licet pœna ſit finita: non tamen erit Deo accepta ſine gratia.

Ad tertium dicitur,ꝙ ibi eſt offenſa quę tollitur per reordinationem voluntatis: quæ eſſe non poteſt ſine gratia.

Ad quartum dicitur:quòd licet non tollatur gratia:ſupponitur tamen in reſtitutione.

Sciendum ꝙ præfatę reſponſiones ſunt Petri de Palude tenentis,ꝙ veniale non poſſit remitti ſine mortali in habente mortale:poteſt tamen remitti in habente originale tantum. Quod eſt contra S.Tho.prima ſecundæ.quæſtio. 109.ar.3.

Opinio S. Tho. diſſentiẽs à Petro de Pal.

QVAESTIO. II.

F. Iſidor. Mediola.

Circa eandem diſtinctionem quæritur ſecundò.Vtrum pœnitentia habeat partes.

PRO hac quęſtione ſit prima concluſio.pœnitentia habet partes. Hanc probat S.Th præſenti di.q.1.ar.1.in ſolutione.1.q.Item.3.parte.q.90.ar.1.Huius ratio eſt.omne ſacramentũ habens plures & diuerſos actus ſecundum ſpeciem loco materiæ habet partes. Sed pœnitentia eſt huiuſmodi.ergo.

CONCLVSIO. II.Pœnitentia ſecundum ꝙ eſt virtus: non habet partes.Hanc ponit præſenti di.vbi ſupra in ſolutione.4.q.Item tertia parte. vbi ſupra.ad.2.Huius ratio eſt. Nullus habitus habet actus humanos pro partibus.ſed virtus pœnitentiæ eſt quidam habitus:partes autem pœnitentiæ ſunt actus humani.ergo.

CONCLVSIO III. Partes pœnitentiæ ſufficienter aſſignãtur tres. ſ.contritio,confeſſio,ſatisfactio. Hanc ponit.tertia parte.vbi ſupra art.2.Item in præſenti diſt.q.1.ar.1.in ſolutione.2. q.Huius ratio eſt. Tot & non plures ſunt partes pœnitentię:quot ſunt actus pœnitẽtis requiſiti ad recompenſationẽ Deo fiẽdam.Sed ad talem recompenſationem requiruntur iſti tres actus pœnitentis,& non plures,nec alij.ſ.contritio confeſſio & ſatisfactio.ergo.

Contra tertiam hanc concluſionem arguit Durandus hic q.1.Omne ſacramentum diſpenſatur à miniſtris:ſecundum quãlibet ſui partem.Sed prædicta tria non conferuntur ab eccleſiæ miniſtris.ergo non ſunt partes ſacramẽti.

Reſpondeo.ſecundum S.Tho.in pręſenti diſt.quæſt.1.ar.1.q.2.in ſolutione primi.Maior non eſt vera in ſacramentis habentibus pro materia actum humanum:niſi ſecundum conſummationem vt puta ſecundum abſolutionem aut pœnæ iniunctionem. Vnde vt ait Petrus de Palude. Maior habet locum ſolum in ſacramentis:quorum materia eſt aliud ab actu ſuſcipientis.

Vtrũ pœnitentię partes ſint tres.

Secundò arguit.prædictæ partes non ſunt ſubiectiuę:quia totum tale ſaluatur in qualibet parte. Non autem ſaluatur in ſola contritione : neque integrales : quia totum integrale requirit actualiter quãlibet ſui partem.Sacramẽtum autem pœnitentiæ actualiter dum exhibetur non requirit ſatisfactionem. ergo.

Reſpondeo. Sunt partes integrales & non ſubiectiuę: neque potentiales. Ad improbationem dicitur:quòd totũ integrale permanens requirit omnes partes ſimul:non autem ſucceſſiuum. Pœnitentia autem eſt totum ſucceſſiuum.vbi ſupra. quæſtione tertia.ad 3. & ad 2.

Tertiò.Præter materiam & formam non

non est dare partes in sacramētis propriè dictas. Sed contritio & satisfactio neque sunt materia neq; forma. ergo.

Respondeo. Confessio est sicut materia propinqua: contritio vero quia præit confessionem potest dici materia remota. & sicut absolutio est forma: ita satisfactio in absolutione iniuncta est pars formalis, perficiēs absolutionem. Non enim est absolutio perfecta à culpa & à totali pœna nisi satisfactione completa.

Partes materiales & formaes pœnitentiæ.

Dici etiam potest: ꝙ satisfactio se tenet ex parte materię: quia pręcedit absolutionem quo ad conceptum & propositum vel intentum: incipiens in contritionis dolore. Licet quo ad exercitū & eius exequutionem sequatur absolutionem. Consona est hæc responsio dictis S. Tho. in 4. dist. 22. quęstio. 2. ar. 2. in solutione primæ & secundæ quæstionis.

Quartò arguit specialiter de contritione. Quicquid est de integritate sacramenti: oportet ꝙ sit aliquid sensibile extrinsecus adhibitum. Sed cōtritio non est quid sensibile. ergo.

Respondeo. Negatur maior. Sufficit enim ꝙ sit sensibile in se vel in suo signo vel effectu proximo aut sensu interiori organico. 4. sen. dist. 42. q. 2. ar. 1. quęstiū. 2. ad. 3. Item dist. 17. q. 2. ar. 1. q. 2. ad. 1. Ideo contritio prout est pars sacramenti: est aliqualiter sensibilis & nō solum intelligibilis.

Contritio vt est pars sacramenti: est sensibilis.

Quintò arguit. Deficiente satisfactione: prius sacramentum fuit verum sacramentum. Ergo satisfactio non est pars sacramenti propriè. sed tantum largè accipiendo partē pro omni eo. quod requiritur ad debitam confessionem siue antecedentis siue consequentis.

Respondeo, quòd illud fuit quidem verum sacramentum: sed non completum vltimo complemento. Ad id quod dicitur quod sunt partes largè accipiēdo partem: falsum est. Quia tunc non deberet dici sacramentum pœnitentiæ: sed cōfessionis vel absolutionis. Ex quo nec pœnitētia interior nec exterior est de eius essentia: & tunc sacramentum pœnitentiæ non est in lege, sed tantum sacramentum confessionis & absolutionis. Quod differt specie nihil habens essentiale tale quale sacramentum pœnitētiæ habuit in lege naturę vel Moysi: quod videtur absurdum.

Virū pœnitētia esset in lege veteri sacramentum.

¶ Sanctus autem Tho. in 4. dist. 8. q. 1. ar. 2. in solutione primæ. q. quòd pœnitentia vt est sacramentum: non erat in lege veteri: hoc vero non intēdebat. S. Tho. sed solum ꝙ non fuit illo modo sacramentum: quo nunc in lege noua est sacramentum. prima parte. dist. 4. q. 1. ar. 2. q. 3. ad. 2. Item dist. 26. quæst. 2. articu. secundo.

Contra eandem arguunt alij. Tum quia existente magna contritione sine satisfactione est perfectum sacramentum pœnitentiæ. Ergo non est pars essentialis.

¶ Tum: quia sequeretur: ꝙ in confitente sine contritione: nihil causaretur ex confessione: quod est falsum.

Respondeo. quòd ibi est satisfactio in proposito: quæ sola sufficere potest ad assequendum perfectum effectum sacramenti.

Ad aliud dicitur: ꝙ sacramentū potest considerari secundum suam primā perfectionem, sine qua nō manet essentia & isto modo partes eius sunt absolutio, confessio, & aliqualis displicentia de peccatis: siue sit contritio: siue attritio: siue qualiscunque alius dolor vel detestatio peccatorum. Et vna harum partium deficiente, nihil est sacramentum. Alio modo potest considerari quātum ad secundam perfectionem suam: qua. s. continet sacramentum: & rem, & id quod est res & sacramentum: & hāc secundam perfectionem non habet sine contritione: nec est, nisi sit contritio: est ergo illud sacramentum informe: ex quo in eo aliquid relinquitur quod est sacramentum & res sacramenti. s. ornatus. Non tamen recipit gratiam. Sacramenti autem pœnitentiæ formati pars est contritio.

Sacramētum potest considerari secundū suam primā perfectionem & secundam.

CONCLVSIO IIII. Prædictæ partes dicuntur partes pœnitentiæ integrales: non autem propriè subiectiuę vel potentiales. Hanc ponit præsenti dist. quæstione prima. articulo primo. in solutione. tertia quæstione. Item tertia parte. quęstione nonagesima. articu. tertio. Huius ratio est. Illę partes, de quibus simul sumptis totum prædicatur in singulari numero, & non in plurali: & quarum nulli totum adest complete secundum totam essentiæ rationem: sunt partes integrales: non autem subiectiuæ vel potentiales. Sed contritio, confessio & satisfactio sunt hu-

iusmodi partes respectu pœnitentiæ. ergo.

DISTINCT. XVII.

F. Isidor. Mediola.

Irca distinctionem decimamseptimam quęritur vtrum verè contritus & pœnitens, plus debeat eligere pœnam inferni: vel omnino nō esse: quā peccare.

PRO hac quęstione sit prima conclusio. Contritus tenetur in generali velle pati magis quācunque pœnam, quàm peccare: non tamen tenetur in speciali descendere ad pœnam inferni, vel aliam. Hanc ponit S. Th. in 2. quolib. q. 9. Item pręsenti dist. q. 2. ar. 3. q. 1. ad. 4. Huius ratio est pro prima parte conclusionis. Quicunque diligit Deum plusquam seipsum, magis eligit quodcunque detrimentum boni proprij quā detrimentū boni diuini. Sed culpa mortalis est detrimētum boni diuini, & iniustitia vel offensa: pœna vero nō est nisi detrimentum boni proprij: ergo quilibet talis præeligit omnem pœnam, quàm diuinam offensam Dei. Quilibet autem contritus diligit Deum super omnia: ergo. Pro secunda parte arguitur: quia descendere in talibus, & ad singula: est inducere hominem in tētationem, & præbere occasionem peccandi: quod nemo facere debet: ergo.

Vtrū pro vitando malo culpæ debeat quis eligere omnino non esse.

Contra arguit Duran. hic. q. 5. probando, ꝙ pro vitando malo culpæ nullus debet eligere pœnam inferni, vel omnino non esse, primò. Nullum malum pœnæ est necessarium advitandū culpam: nisi sit materia virtutis oppositæ: sicut patet in fortitudine, cuius materia est sufferentia tristium. sed pœna inferni non est materia alicuius virtutis: similiter puta non entitas, cum non esse & virtutem, & subiectum destruat virtutis: ergo.

Respondeo. Negatur minor. Nā pœna inferni pręscindendo in ea rationem culpæ: in casu possibili de potentia Dei absoluta: potest esse materia alicuius virtutis. Posset enim Deus reuelare alicui viatori pręscito suam damnationē: & causare in eo firmum assensum de hoc. Quo facto talis teneretur conformare voluntatem suam diuinæ voluntati: non quidem volendo per se & absolutè suam damnationem: sed volendo obseruari ordinem iustitiæ circa sede veri. quęstione vigesimatertia. articulo octauo. ad secundum. item 1. 2. quęstione decimanona. artic. decimo. ad secūdum item in primo senten. distinct. vltima quæstio. vltima. ar. vltimo. ad secundum.

¶Ex quibus patet, ꝙ facta tali reuelatione, ille cui fieret, nō teneretur velle culpam suam nec finalem impœnitētiam, nec absolutè pœnam perpetuam inferni: nec per se damnationem suam: sed ordinem diuinæ iustitiæ. & sic illa pœna vt præscindit à culpa: est materia virtutis: & electio illius in eo casu esset necessaria ad vitandum peccatum.

Secundò arguit. Conclusio supponit falsum: ergo. antecedens probatur. Supponit enim vnum esse eligendum pro altero vitando: & quærit quid pro quo: & tamen neutrum est pro altero eligēdum: ergo. antecedens declaratur quo ad primam partem. Nam supponit ꝙ sit licitum eligere malum pœnæ propter vitandum malum culpæ. Secunda pars antecedentis probatur. Nunquam licet eligere pœnam propter vitandam culpam nisi quia pœna est promotiua virtutis oppositæ puta affligere corpus ieiuniis, propter promotionem boni temperantiæ: & repressionem vitij: sed pœna inferni, vel omnino non esse, non promouet ad aliquam virtutem. ergo.

Contra. Primò, quia hoc non est ad propositum. Non enim quærimus vtrū iustè damnatus teneatur potius velle suam pœnam quam suam culpam, manere impunitam. sed quærimus vtrum contritus, qui illam pœnam non meretur: teneatur potius illam eligere, quàm tentationi succumbere.

Secundò. Quia etiam falsum est. Dānatus enim ad mortem temporalē sine præiudicio iustitię, potest velle quòd pœna mortis sibi misericorditer relaxetur.

Si autem ponatur casus, ꝙ necesse sit culpam vel pœnam incurrere: dico, ꝙ est impossibilis & incōpossibilis, quia cum nullus peccet, nisi volens, si nolens peccare incurrat istas pœnas: quas solus deus infligit, idem est ac si dicat deus: si non peccaueris ponam te in infer

inferno, & consequenter ille peccabit & non peccabit: quia obediet deo.

Respondeo. Negatur antecedēs. Ad probationē negatur secunda pars antecedentis. Ad probationem dicitur, quod maior est falsa. Nam ad hoc, quòd aliqua pœna licite eligatur, vel voluntarie tolleretur: non oportet, quòd per eam promoueatur bonum alicuius virtutis: sed sufficit, quòd sine ea haberi aliquod bonum non possit. Falsa etiam est minnor, quia licet pœna inferni secundum præsentem cursum, & ordinē rebus inditū, non promoueat bonum alicuius virtutis: secus tamen est in casu possibili, vt suprà dictum est.

Responsio quoque ibidem data bona est.

¶ Ad primam improbationem dicitur. quòd licet alia sit quæstio de contrito, qui est in via: & de damnato, qui est in inferno, tamen ambæ in hoc conueniunt, quòd vterque eorum potius debet eligere pœnam inferni, aut quācunque aliam pœnam, quàm peccare mortaliter: si occurreret articulus.

¶ Ad secundam improbationem dicitur: quòd licet damnatus si vigeret ratione, posset sine peccato optare illam pœnam sibi remitti à deo misericorditer, voluntate antecedente: non tamen voluntate consequente: vel si voluntate conditionata: non tamen absoluta, ex quo constat sibi de iustitia, & immutabilitate diuinæ voluntatis circa eius perpetuam punitionem.

Ad casum dicitur primo, quòd nullus casus de præsenti apparet dari possibilis, in quo vitans culpam incurrat pœnam inferni. Possibilis est autem casus, & fortè sæpe contingit de facto, quod aliquis omnino respuendo pœnam inferni: peccat mortaliter. Et si illam voluntariè sustineret, vitaret nouum peccatum mortale: ex quo sequitur quòd nec illa positio est impossibilis: nec includens contradictoria.

Quo omittens peccare timore pœnarū infernaliū peccet.

Sciendum, quòd non quicunque omittit peccare timore pœnarum infernalium, peccat in hoc: sed solum quando solum omittit propter hoc, vel principaliter omittit illius pœnæ timore: quam fugit, sicut summum malum. Et in suo proprio bono naturali constituit vltimum finem. tertio senten. distinctione trigesimaquarta. quęstione secunda. articulo secundo in solutione primæ. q. item secunda secundæ. q. 19. ar. 16.

CONCLVSIO. II. Quilibet contritus magis dolet, & maiorē displicentiam habet de peccato, inquantum est offensa dei, quàm de eodem, vt nociuum sibiipsi. Hanc ponit s. Tho. præsenti distin. q. 2. art. 3. quæstiuncula prima ad primum. Huius ratio est. Quilibet contritus maiorem displicentiam habet de eo quod peius est, & plus habet de ratione malitiæ. sed peccatum plus habet de ratione malitiæ, inquantum est offensiuū dei, quàm prout est nociuum suo subiecto: ergo.

Vtrū culpa, & pœna noc. ui ratione culpæ sint idem.

Contra arguit Durandus hic. quæst. septima. quòd distinctio ibi facta non valet dicens. Culpa & pœna nociua ratione culpæ, sunt idem: ergo male ibi ponitur distinctio. Et per consequens culpa non est magis odienda quàm pœna. antecedens probatur. Ira offensa sunt in deo non secūdum affectum, sed secundum effectum, inquantum infert pœnam, & separat. ergo offensa dei non est nisi pœna inflicta, vel infligenda peccatori. Et sic in idem coincidit culpa cum pœna.

Respondeo. Negatur antecedens. Ad probationem dicitur, quòd licet ira & offensa non dicantur in deo secundum affectum: tamen cum dicuntur de Deo ponunt in Deo aliquem actum iustæ, & tranquillæ voluntatis, & non purè metaphoricè dicuntur, sine aliqua rei veritate, & proprietate. primo contra gen. capitulo 91. item de veri. quæstione 28. articulo secundo. item prima secundæ. quæst. 113. artic. 2. Ex quibus patet quòd offensa non purè metaphoricè dicitur de Deo: nec est solus effectus dei positiuus, vel priuatius in peccatore: sed vltra hoc in deo ponit aliquem actum voluntatis.

¶ Dico secundò, quòd posito sed nō concesso antecedente: id est, quòd pœna, & culpa distinguerentur sola ratione, non esset vanum quærere sub qua ratione, debeat peccatum magis displicere, vel vt est offensiuum Dei, vel vt nociuum peccatori. Quod ostendit sanctus Thomas in quodam simili prima secundæ. quæstione 36. artic. 1. inde est quòd peccatum vt offensa dei, habet potissimè rationē mali nocumētum aut potius habet rationē boni amissi. Quare cōtritus plus

debet dolere de peccato, inquantum est offensa dei, quàm de eodem, vt est nocumentum proprij subiecti.

Cōtritus plus debet dolere de peccato quam de pœna.

CONCLVSIO. III. Fortis fortitudine politica plus debet fugere peccatum oppositū fortitudini, quàm mortem corporalem. Et secundum rectam rationem exponit se morti, & eligit mortem propter bonum commune: cuius est pars. Hanc ponit s. Th. prima parte. q. 60. arti. 5. Similia ponit prima secundæ. q. 109. art. tertio. Item tertio sent. distin. 29. q. 1. art. tertio. & art. 5. ad 3. Item 22. q. 26. articulo tertio. Item q. 123. articulo quinto. Huius ratio est. Omnis inclinatio rationis conformis inclinationi naturæ non corruptæ nec vitiatæ, est laudabilis, & virtuosa, vel ad virtutem pertinens. Sed electio qua fortis politicus eligit mortem corporalem pro conseruatione reipublicæ. & plus fugit damnum reipublicæ quàm damnum vitæ propriæ corporalis, est conformis inclinationi naturæ integræ: ergo.

Contra arguit Durandus hic. q. 6. probando, ꝙ loquendo de fortitudine purè morali, de qua tractauerunt Philosophi ignorantes aliam vitam: non liceat forti eligere mortem pro defensione reipublicę, vel in quocunque alio casu. primo. Electio qua eligitur maximum malum pro aliquo bono ad cuius boni conseruationem obest: non est virtuosa. Sed electio mortis, quę est maximum malum secundum non credentes aliam vitam, nocet ad conseruationem reipublicę: ergo: prima nota. de se. Nā talis electio esset fatua. minor probatur. Belli enim suscepti pro republica finis est conseruatio ciuium, & victoria. Mors autem vnius magis impedit victoriam: ergo.

Vtrū seclusa immortalitate animæ, debeat ciuis exponere se morti pro defensione reipublicæ.

Confirmatur, quia simile est de vno ciue, & de omnibus simul: sed nihil est dictum: ꝙ omnes ciues simul debeant eligere mortem pro defensione reipublicę: quia esset eorum mors, totalis destructio reipublicę.

Maius est bonū virtutis, quā diuturnitas vitæ.

Respondeo. Negatur minor. Peccatum enim maius est malum quàm mors: licet mors sit maximè malum inter pœnalia: vt ait Philosophus tertio Ethicorum cap 16. Ex quo patet secundum Philosophum, quòd maius est bonum virtutis: quàm diurnitas vitæ corporalis: & maius malum est peccatum, quàm priuatio vitæ per mortem.

¶ Ad approbationem minoris dicitur, ꝙ mors vnius ciuis potest aliter prodesse quàm ad victoriam habēdam etiam secundum Philosophos: sicut patet ex multis exemplis tum apud Romanos, tum apud diuinas literas. Falsum etiam est ꝙ mors vnius magis impediat victoriam. In sua enim causa antecedente, vel consequente: potest esse causa victoriæ.

¶ Item dicitur, ꝙ argumentum nihil concludit, nisi ꝙ fortis non debet eligere mori in bello absolute & in se. Potest tamen eligere mortem laudabiliter & virtuosè in sua causa ex suppositione, & propter aliud: modo quo suprà dictum est.

Ad confirmationem negatur illa similitudo. Mors enim Eleazari interficientis elephātem, profuit populo dei: primi. Machab. 6. non autem profuisset si totus exercitus periisset.

Secundò arguit secundum b. Aug. de trinitate. Omnis rectè eligens efficitur, quando illud assequitur quod rectè eligit. Sed qui assequitur mortem non credens, vel non sperans aliam vitam: non efficitur melior: quia non ens secundum opinionem philosophorum gentilium. Ergo talis mors non rectè, & per cōsequens nec virtuosè eligitur.

Respondeo. Dico primò negando minorem: nam efficitur melior propter adeptionem antecedentis: vel concomitantis, vel consequentis mortem. Et hoc in se, vel in republica cuius ipse est pars.

¶ Dico secundò, quòd mors potest dupliciter cōsiderari. Vno modo prout est in facto esse: alio modo prout est in fieri. Primo modo secundum opinionē Gentilium non stat cum actu virtutis: sed secundo modo stat: quia moriens exercet actum fortitudinis agendo, & patiendo. s. Tho. in suo simili secunda secundæ. q. 124. art. 4. ad quartum. Item 3. par. q. 50. art. 6.

Arguens etiam assumit falsum, scilicet, ꝙ gētiles philosophi senserint, ꝙ fortis post moriens efficiatur non ens. De hoc inferius. Di. 45. q. 2. Patet ergo, ꝙ ciuis sperans probabiliter, ꝙ mors sua gignat bonum reipublicæ: laudabiliter exponit se morti. propter quod Philosophus vocat optimum.

Vltimò arguit. Dictum philosophi 9. Ethic. *Cap. 8.*

Ethi. dicentis quòd pro amicis oportet multa pati & mori si oporteat: non prodest: quia constat quòd nullus debet diligere amicum plus quam seipsum: & per cõsequens nec pro amico mori, aut pro suis rebus temporalibus conseruandis: & sic nec pro communitate.

Respondeo, Arguens subuertit mentem & verba Aristo. Nam ipse negat hanc consequentiam. Aliquis exponit se morti propter amicum ergo magis diligit amicum quàm se. Immo oppositum: sequitur: vt patet ex dictis. Habet enim ea mors aliquid appetibilitatis. Nam. 3. Ethi. cap. 9. mortem in bello susceptam pro republica vocat frequẽter bonam mortem & optimum periculum.

Mors pro rep. vocatur ab Aristo. optimum periculum.

Dicitur secundò, quòd nullus virtuose exponit se periculo mortis pro conseruatione rerum temporalium: pro quanto sunt pure temporalia, & purè propria: sed pro quanto habent aliquid spiritualis vel communitatis: puta si sint necessaria ad actum virtutis, ad quem tenetur ex præcepto vel alio modo, vel si talia bona sint collegij vel communitatis: cui tenetur prouidere: tunc virtuose pro talium conseruatione potest se exponere periculo mortis. Nec sequitur quòd plus diligat talia bona quã seipsum: sed quòd plus diligit bonum virtutis quàm vitam corporalem.

Null9 virtuose eligit mortẽ pro bonis purè tẽporalibus.

Quamuis autem Pet. de paludæ 12. quolibet. q. 13. in aliquibus sentiat oppositum. Henricus tamen sentit cum prædictis.

QVAESTIO. II.

VTrum confessio facta ab illo: qui non est contritus nec pœnitens aliquid valeat.

PRO quæstione sit prima conclusio. Confessio facta sine cõtritione non valet pro tempore: quo fit ad remissionem peccati. quo ad culpam vel pœnam.

CONCLVSIO. II. Talis confessio recedente fictione, incipit esse fructifera confitenti.

CONCLVSIO. III. Taliter confessus non tenetur iterare confessionem prius factam: sed solum confiteri suam fictionem. Has tres ponit S. Tho. præsenti distinct. q. 3. ar. 4. in solutione primæ quæstiunculæ.

Pro prima conclusione arguitur sic. Peccatum non remittitur, nisi adsit gratia. Sed confessus incontritus caret gratia. ergo non consequitur remissionem pro tunc.

Pro secunda conclusione arguitur. Non minoris efficaciæ est sacramentum pœnitentiæ quàm baptismi. Sed fictus suscipiens sacramentum baptismi: recedente fictione, consequitur vltimum effectum baptismi, & rem sacramenti. ergo.

Pro tertia conclusione arguitur, Sicut est de baptismo: sic videtur esse de sacramento pœnitentiæ. Sed fictus recipiens sacramentum baptismi non tenetur iterato baptizari. ergo.

Contra secundam conclusionem arguit Durãd. hic q. 13. Supponens quòd aliquis potest dici non contritus siue non pœnitens dupliciter. Vno modo quia dolet de peccatis: sed non sufficienter. Alio modo quia non dolet de peccatis nec pro tunc abstinere proponit. Primo modo confessio facta à non contrito valet: quia credibile est: quòd Deus suppleat residuum virtute clauium. Secundò autem modo non valet.

¶ Tum primo quia nihil imprimitur per sacramentum. Ornatus enim fictio est.

¶ Tum secundò: quia non manet nisi cum gratia. Ergo non imprimitur nisi per confessionem & absolutionem: quod non est in proposito.

¶ Tertiò: quia si potest esse sine gratia ad ipsum non sequeretur gratia, recadente fictione.

¶ Quartò. Talis impœnitens aut cõfitetur suam fictionem aut non: si sic non debet absolui à ministro qui scit eum non absolui à Deo secundũ Dio. de cæ. Hierar. & si absoluitur nihil consequitur: quia sine principali causa nihil agit instrumentum. Si secundum ergo fictio illa est speciale peccatum, & contemptus sacramenti: & ita confessio non est integra, sed reiteranda.

Respondeo. Ad primum negatur: ꝙ ornatus sit pura fictio. Cum enim omnia sacramenta gratiæ in hoc conueniant: ꝙ gratiam conferunt non effectiuè, sed dispositiuè, probabile est: ꝙ quę non imprimunt characterẽ, imprimaut consimilem dispositionem, quæ dicitur ornatus.

Probabilitas ornatus.

Ad secundum dicitur, quòd talis ornatus cum non habeat contrarium, indelebilis est, sicut & character.

Vel dicendum melius: quòd sicut virtus in sacramento manet quousque dispositionem causauerit: quia causata, esse desinit: sic dispositio causata: quæ non est character sed ornatus: tantum durat vsque ad infusionem gratiæ inclusiuè: qua habita, desinit esse sicut dispositio habitualis non manet.

Ornatus man. t tātum vsque ad infusionem gratiæ.

Ad tertium dicitur: quòd licet ornatus possit stare cum priuatione gratiæ. Est tamen dispositio ad gratiam.

Ad quartum dicitur oportet distinguere de multiplici fictione: quia talis posset esse fictio, in qua dicta Durandi locum haberent: puta cum confitens non intendit recipere sacramētum, sed deridere ecclesiam: vel cum intendit recipere sacramentum, sed non rem sacramenti, est autem multiplex alia fictio, in qua locum habent dicta S. Th. vt bene dicit Petrus.

Contra, conclusiones arguit Godofredus 5. quoli. q. 12. primo. Si vere sunt conclusiones: verificantur ratione dispositionis impressæ. sed hoc non est. ergo. minor probatur: quia illa dispositio aut potest manere cum peccato aut non. si non: ergo nulla talis facta est in fictè confitente cum remanserint peccata. si sic: tunc habens ex vna absolutione talem dispositionem: si iterauerit peccatum: non tenetur illud confiteri: quia habet effectum absolutionis, ad quem debet sequi gratia & peccatorum remissio.

Respondeo. Imprimitur dispositio in sacramento ritè collato. Confertur autem ritè absolutio: si sit auctoritas & notitia de peccatis ex parte conferentis & ministratio materiæ: quæ sunt peccata ex parte recipientis, vt fiat talis ratio. Omne sacramentum habens debitum ministrum & debitam formam, & materiam, & debitū recipiens, aliquid operatur. Sed sic est in casu nostro: quia sacerdos est debitus minister, & vtitur debita forma. Item est ibi debita materia scilicet peccata, & recipiēs absolutionem ab homine scilicet peccator: quilicet sit fictus & non recipiat absolutionem à Deo: quia non infunditur ei gratia: recipit tamen absolutionem humanam ab homine. Sic in baptismo non obstante fictione, imprimitur character, & non gratia: sicut in naturalibus ignis calefaciens aquam, licet non imprimat formam substantialem ignis, imprimit tamen dispositionem, quæ est calor.

¶ Negatur ergo minor. Ad probationem dicitur: quòd illa dispositio manet cum peccato quousque habeat effectum suum in virtute sacramenti.

¶ Ad improbationem, negatur consequentia.

¶ Ad probationem dicitur: quòd illa dispositio non agit nisi in virtute absolutionis. Ideo solum habet virtutem ad illa peccata: quæ fuerunt materia absolutionis illius numeralis: quæ non se extendit ad futura.

Secundò arguit. Ea confessio caret parte essentiali sacramenti pœnitentię: quæ est contritio, ergo non est sacramentum.

Respondeo. Sufficit quòd erit, & tūc erit perfectè sacramentum. Nam licet sit conueniens ordo inter partes pœnitentiæ vt scilicet contritio præcedat: tamen est necessarius: sed sufficit vt contritio sequatur. Et potest sic formari ratio. Non minus potest confessio præterita quam futura: immo magis. Sed contritio cum proposito futuræ confessionis delet peccatū. Ergo etiam contritio virtute confessionis præteritę, sufficit ad delendum peccatum totaliter: ita quòd nulla obligatio est nec quò ad Deum, nec quo ad ecclesiam.

Tertio. talis fictus fingendo committit nouum peccatum. Ergo eius confessio non est integra: & sic non tollit obligationem præcepti.

Respondeo. negatur antecedens Quia pœnitere de peccatis est tantum. noua conditio peccati non trahens ad aliud genus peccati. Vnde non est necessarium eā confiteri: licet congruum pariter dicendum est, quòd non est nouum peccatum accedere ad confessionem indignā: vt soluat obligationem: sed noua conditio, vt dictum est. Hęc Bernardus.

Sciendum quòd id quòd dicitur, quòd fictio pœnitentis in nullo casu sit nouum peccatum, sed tantum conditio: est falsum. vt ait in suo simili. Sanct. Thom. tertia parte quęstio. octuagesima. articulo. quarto, Nam fictè accedens ad confessionem positiuè & scienter fictus: talis committit mendacium

Ficte accedens fi-

ctione positus ad cõfessionē, nouum cõmittit peccatum.

dacium, facti & sacrilegium & violationem sacramenti: & sic nouiter peccat noua specie peccati.

Sciendum est, ꝙ confiteri cum pœnitentia interiori: non est præceptum ecclesiæ: & similiter confiteri fictionē interiorem, sicut & alia peccata cordis, licet non sit pręceptum ecclesiæ: est tamen præceptum Dei. Idem dico de accessu cum fictione ad sacramentum baptismi vel pœnitentiæ. hypocrisis enim à Deo prohibetur.

Confessio nil agit in eo, qui nullā habet displicentiā ide peccatis.

Sciendum quoque, si confitens non habeat aliquam displicentiam de peccatis: in hoc casu non est materia integra vel sufficiens sacramenti. Si autem habet aliquam displicentiam, etiam nō attingentem ad rationem contritionis, vel attritionis: vltimatam perfectionem dabit contritio. Si vero omnino nulla adsit displicentia: tunc nulla contritio sequens perficiet sacramentum: quod nullum fuit.

DISTINCT. XVIII.

F. Isido. Mediola.

Irca dist. 18 quæritur. Vtrum confessio non integra possit aliquid valere.

PRO quæstione sit prima conclusio. Confessio sic debet esse integra, vt homo cōfiteatur vni omnia peccata: quę habet in memoria. Hanc ponit S. Th. præcedenti dist. quęst. 3. artic. quarto in solu. 2. q. Huius ratio est. Nō minor morbi spiritualis detectio est necessaria in medicina spirituali quàm morbi corporalis in medicina corporali. Sed in medicina corporali: oportet detegere vni, & eidem medico omnem morbum corporalem memoriæ occurrentem. ergo consimiliter in medicina spirituali.

Contra conclusionem arguit Duran. in pręcedenti dist. q 15. Confitens pōt manifestare partem peccatorum vni sacerdoti signo: alteri scripto. ergo: probatur consequentia. Quia sicut confessio habet determinatum ministrum ita videtur habere determinatam materiā: quæ est illud per quod peccata manifestentur.

Respondeo. Negatur consequentia. Ad probationem dicitur ꝙ non est simile de plurificatione materiæ & ministrorum. Quia sicut per contritionem cordis fit Deo necessariò integra confessio oris debet fieri alicui ministro. Sed signum non est tantum vnū: quidam enim sunt muti. &c.

Contra rationem arguit. Hęc ratio non probat esse necessarium, sed tantū ꝙ sit congruum. ergo. Ratio inefficax. antecedens probatur. Si enim hoc est necessarium, aut est ratione grauitatis: quam habet vnum peccatum ex alio: vel ratione medicinę. Non primū: quia illę circunstantiæ non mutāt speciem. Non secundum: quia aut loquimur de medicina expulsiua morbi, vel præseruatiua Non propter medicinā expulsiuam: quia eadem est respectu omnis peccati. s. gratia. Neque propter pręseruatiuam: quia non est de ratione pœnitentiæ: non recidiuatio.

Respondeo Secundū Petrum S. Th. ratio est probabiliter tantum persuadens. & ꝙ loquitur de medicina pręseruatiua. Nam tenetur quis taliter confiteri: vt possit adhiberi remedium contra recidiuum.

Mihi autem videtur ꝙ ratio S. Tho. aliis fulciatur rationibus: vt puta ꝙ confessio: quæ fit homini debet correspondere contritioni: quæ fit Deo: & necessario est confiteri: quando nouum constituit peccatum Omnia vero peccata sunt confitenda: vt sufficiens remediū præstetur: quia vnum aggrauatur ex alio: non solum contrario: sed etiā desperato. Tum quia ex vtroque constituitur maius onus & maior culpa extensiuè: & ex confessione integra magis scitur grauitas singulorum, Tū quia priora aggrauant sequentia: inquantum relinquunt maiorem contemptū. & econuerso sequentia aggrauant priora, inquantum indisponunt ad pœnitentiam.

Plures rationes probantes quod vni omnia peccata confitēda sunt.

CONCLVSIO II. Non est necessarium: ꝙ confitens semper absoluatur ab omnibus peccatis cōfessis per vnum & eundē: imo pōt per vnum absolui ab aliquibus & nō ab aliis, sed remitti ad alium qui absoluat à reliquis. Hanc ponit S. T. vbi suprà in solutione quarti argumenti. Huius ratio est. Deficiente causa propria alicuius effectus: tollitur effectus. Sed causa quare dimidiata cōfessio non valet est: quia illa dimidiatio tollit notitiam quātitatis peccati: quæ necessaria est sacerdoti & impedit eius curationem. Dimidiatio vero curationis non tollit talē notitiā nec

impedit curam ergo.

Contra arguit Duran.vbi suprà.licet ecclesia seruet modum positum in conclusione:tamen sequuntur ex eo multa inconuenientia.Primum ꝙ confessio facta inferiori integra non habeat integram absolutionem.Secundum ꝙ confessio facta superiori : tantum de reseruatis : non est integra. Tertium ꝙ id: quod quis ritè confessus est inferiori: iterato tenetur cōfiteri superiori Quartum quia diuersæ erunt absolutiones de diuersis peccatis. Quæ omnia vidētur inconuenientia.ergo.

Respondeo.Ecclesia rationabiliter illud obseruat & pręcipuè quia Romana : ideo supponendum est ꝙ possit ita fieri.Nam per contritionem:omnia remissa sunt crimina.Ideo quod remanet se tenet ex parte ecclesiæ.& potest dimidiari ; nec vllum sequitur inconueniens.

¶Ad primum autem:dicitur ꝙ non oportet tali confessioni correspondere aliquam absolutionem adęquatam:sed duas.

¶Ad secundum dicitur ꝙ illa confessio est integra in virtute pro quanto confitens illum casum est paratus confiteri omnia : si superior vellet audire. Rursus quia illa dimidiata cōfessio valet in virtute integræ cōfessionis, prius factę inferiori.

¶Ad tertium dicitur:ꝙ per se nullus tenetur bis idem confiteri:per accidens tamē poterit teneri:sicut in casu.

¶Ad quartum dicitur:ꝙ non est inconueniens diuersa illa absolutio. Pōt etiam confitens aliter absolui quā per dimidiationem absolutionis:puta ꝙ superior remittat eum absoluendum ab omnibus per inferiorem.

Bis idem confiteri tenetur aliquādo per accidens.

Secundò arguit. Absurdum videtur ꝙ aliquis teneatur confiteri de aliquo peccato sacerdoti, qui non potest eum absoluere. Ergo potest quis dimidiare licitè confessionem.

Respondeo,ꝙ poterit eum absoluere tempore debito. s. facta remissione per superiorem.

¶Vnde apparet mihi,ꝙ securior modus est in casu:vbi inferior non potest de omnibus absoluere : nec superior vult omnia audire,vel ab omnibus absoluere.tunc inferior primo audiat omnia peccata, secundo sine absolutione remittat ad superiorem vt cōfiteatur ei casum retentum.tertio superior audito illo,remittat ad inferiorem absoluendū:vnica absolutione ab omnibus peccatis sicut omnia eidem confessus fuit. Et sic omnia prædicta inconuenientia cessarent.

DISTINCT. XIX.

Circa dist.19.quęritur. Vtrum quilibet sacerdos possit vti claue:quam habet in quēlibet hominem.

F Isido. Mediola.

PRO quæstione hæc est prima cōclusio.In ecclesia sunt & debuerūt esse claues Hāc ponit S.Th.4 sen.di. 18. q.1.art 1.in solutione primæ quęstiunculæ.Huius ratio est. Quicunque habet potestatem remouēdi obstaculum claudens ostium regni cœlorum:habet clauem metaphoricè dictam.Sed ministri ecclesiæ sacerdotes habent huiusmodi potestatem.ergo habent clauem.

Confirmatur per illud quod dicitur Pet.Matthę 16.Tibi dabo claues regni cœlorum.

CONCLVSIO II. est potestas ecclesiæ est potestas ligandi atque soluendi : qua iudex ecclesiasticus dignos recipere:indignos excludere debet à regno cœlorum.Hāc ponit S.Th. in solu.2.q. Huius ratio est cuiuslibet potestatis rectè assignatur diffinitio per actum & obiectum actus,& modū proprium agendi.Sed diffinitio clauis assignatur illo modo.ergo.

Quia.B.T.vbi suprà.ad primum inter cętera dicit,ꝙ character & potestas conficiēdi & potestas clauium est vnū & idem per essentiam,sed differt ratione:ideo Sco.hic.q.1.ar.3.arguit probādo ꝙ non sunt idem character sacerdotalis & claues ecclesiæ.Primò quia potestas conficiendi potest esse in aliquo sine potestate clauium, vt in apostolis qui potestatem conficiendi receperunt in cœna Domini:potestatem vero clauium post resurrectionem ergo.

Vtrū sit idē character sacerdotalis & clauis ecclesiæ.

Respondeo.negatur antecedens. Ad probationem dicitur:ꝙ eadem fuit potestas data apostolis. primo in ordine ad actum primum.s.conficiendi. secundo in ordine ad actum secundum s.soluendi & ligandi. Christus enim sic disposuerat apostolos aliter coagere posse vnico charactere ante resurrectionē: & aliter post:sic eodem instrumēto potest

test faber vti ad diuersa.

¶Ad hunc sensum intelligo.S.Th.4. di.24.q.2.ar.3.in solu.secundi.

Secundò arguit character est purus respectus.Relatio autem nō potest esse eadem ad plures terminos. ergo id quod est relatio ad consecrationē,non est idem cum potestate ad absolutionem.

Respondeo.maior & minor sunt falsæ.Nam character est absolutum cum respectu.Filiatio vero, quæ est relatio realis,est ad patrem & matrem.

Vtrū claues ecclesiæ sint duæ absolutè separabiles.

Vltimò arguit:ꝙ sint duæ claues simpliciter secundūm essentiam:de potētia Dei absoluta separabiles. Quia alicui potest committi auctoritas cognoscendi causam sine auctoritate iudicandi & econtra si qua esset voluntas non obliquabilis.ergo.

Respondeo. Probatur tantum quòd Deus possit dare potestatem vni, quo ad vnum actum: non dando quo ad alium.conceditur autem ꝙ potestas sacerdotalis est vna & eadem quo ad essentiam suam absolutam:implicans diuersos respectus ad diuersos actus, & effectus ad quos ordinatur.dist.18.q.1. articu.primo.

CONCLVSIO III.Sacerdos non potest vti claue suę potestatis in quemlibet hominem.Hāc ponit S.Th. di.19.q.1.ar.3.in solutione primę quęstiunculæ.& ad primum. Huius ratio est.Nullus habens distinctam & restrictam potestatem in militante ecclesia, potest vti tali potestate indistinctè in quemlibet illius ecclesiæ.Sed multi sacerdotes habentes claues, sunt huiusmodi.ergo probatio medię:quia Petro præ aliis data est, & singulariter potestas iurisdictionis.

Vtrū circunscripta ordinatione ecclesiæ, quilibet sacerdos possit quēlibet absoluere.

Contra arguit Durandus,ꝙ circumscribendo omnem ordinationem ecclesiæ:quilibet sacerdos possit quemlibet absoluere concurrentibus ad sacramētum necessariis:verum est sacramētum. Sed circumscribendo à sacramento pœnitentiæ omnem ordinationem ecclesiæ:quilibet sacerdos est debitus minister:& confessio peccatorum est debita materia:forma autem debita absolutio. ergo:maior patet:minor clara est quantum ad materiam & formam sacramenti:De ministro autem probatur.

¶Primò.quia sacerdos est iudex voluntariè assumptus à Deo inter se & homines.Sed peccator potest voluntariè assumere quemlibet sacerdotem: quem Deus prius assumpsit ad hoc:circunscripta omni ordinatione ecclesiæ. ergo:maior declaratur :quia sacerdote sciente peccatum pœnitentis : nullum est iudicium sacerdotis, nisi peccator voluntariè se subiiciat.ergo.

Secundò : quia papa à quo circumscribitur ius humanum:potest hoc facere.

Tertiò:quia in extrema necessitate: ideo hoc quilibet sacerdos potest facere.Nulla enim necessitas potest mutare ministrum sacramenti.

¶Quartò.quia consuetudo dat iurisdictionem.Sed tunc fuisset consuetudo.ergo.

Respondeo.dico primò, supponendo quędā ex Petro de Palude.primò.Nullus potest eligere iudicē : quò ad ea in quibus alteri iam subiectus est.Secundò ex ordinatiōe Christi:omnis anima Christiana peccans mortaliter, Petro subdita est: vnde sine Petro absolui nō potest. Tertiò voluit Christus vnum vicarium & vnum caput ecclesiæ esse:à quo cæteri tenerent quicquid haberent.

¶Ad primum ergo dicitur ꝙ licet sacramentum sit nullum,peccatore nolēte: non tamen valet econuerso, id est peccatore volente sit aliquid ratione dicta.

¶Ad secundum dicendum: ꝙ papæ commissa est omnium cura : ideo nulli subest:& peccans potest ex omnibus quē voluerit eligere.

¶Ad tertium dicitur : ꝙ in extrema necessitate iure diuino & iuris auctoritate potest eligere sacerdotem.Nam auctoritas collata Petro intelligitur,quando potest habere arbitrium Petri vel sui vicarij.

¶Ad quartum dicitur:ꝙ consuetudo non præiudicat iuri diuino.Vnde bene dicitur de pœnitentia.ca.2. Nulla consuetudine introduci potest:vt quis sine licentia proprij sacerdotis sibi valeat eligere confessorem S.Tho.4.sen.dist. vigesima quæstione prima.ar.1.q.2.ad primum.

Iure diuino in extrema necessitate pot quis eligere cōfessorem.

Sciendum ꝙ B.Th.videtur dicere:ꝙ quilibet sacerdos per ordinationē ecclesiæ habet potestatē limitatā vbi.s.in sol.2.q.Sed non intendit solū sic quod non etiam ex ordinatione Christi.dist.

decimanona.q.1.art.3.q.1.ad primum. Item dist.24.q.3.ar.2.q 3.ad primum. Est ergo illa ordinatio non solum ecclesię, sed etiam Christi.

CONCLVSIO IIII. Sacerdos potest absoluere & ligare pœnitentem secundum proprium arbitrium diuino instinctu regulatum: aliter non. Hanc ponit S.Th.distinct. 18 quæst.1. art.3.in solutione.quartę questio. Huius ratio est. Nullum instrumentum habet efficacem actum: nisi secundum ꝙ mouetur à principali agente. Sed sacerdos ligando atque soluendo, se habet vt instrumentum respectu Dei. ergo.

Vtrū sacerdos habeat potestatem arbitrandi.

Contra arguit Scotus vbi suprà probando: ꝙ sacerdos non habeat potestatem arbitrandi. Primò, quia nulli committitur potestas arbitrandi in aliqua causa: cuius arbitrium nunquam erit rectum propter quamcunque diligentiam possibilem adhiberi ab ipso, sed tantum à casu vel per miraculum speciale. Sed sacerdos sic non potest pertingere ad illud indiuisibile pœnæ debitę peccatori. ergo.

Respondeo. Talis pœnæ non est arbiter sacerdos: sed pœnæ quo in hoc seculo expedit pœnitenti secundum iudicium ecclesiæ: & quantum ad hoc non à casu & sine miraculo potest esse rectum iudicium sacerdotis.

Item arguit. Si sacerdos imponat pœnitentiam aliquantulò maiorem tenetur. Ergo si fuerit minor, illa videtur sufficere.

Respondeo. Petens maiorem condigno pœnam in hoc seculo, si potest quando imponitur tenetur implere. sed in alio seculo non exigitur: quòd totā exoluat. Neque si minor imponitur, exigitur quòd maiorem in hoc seculo exoluat, sed in futuro. distinctione vigesima. quæstione prima. articulo secundo. in sol. secundę questione. & ad secundum. & ad.3.

Ex quibus patet, ꝙ ad rectum iudicium confessoris non exigitur: ꝙ semper imponat pœnam condignā pœnitēti, sed sufficit ꝙ imponat quantū expedit ei, pro nunc consideratis regulis patrum & dispositione pœnitentis. Cuius oppositū arguens putabat fundās se in hoc paralogismo fallaciæ consequētis. Sacerdos nō potest rectè arbitrari quo ad hoc. ergo nullo modo.

DISTINCT. XX.

F. Isidor. Mediola.

Circa dist. vigesimam. Quæritur vtrum per indulgentias possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

PRO quæstione sit prima conclusio. Indulgentiæ, quas concedit ecclesia, aliquid valent tam in foro ecclesiæ quàm in iudicio. Hanc probat s.Tho. præsenti distinctione. quæstione prima. articulo tertio. quæstio.1. Huius ratio est prima: quia hoc est priuilegium Petro concessum: vt quod ille remitteret in terris, remitteretur in cœlis, ergo valent in vtroque foro.

CONCLVSIO. II. Huiusmodi indulgentiæ valorem habent propter merita christi, & aliorum sanctorum. Hanc ponit statim vbi suprà. Huius ratio est. Quicunque potest alicui pœnitenti distribuere satisfactiones Christi & sanctorum, potest dare illi indulgentias. sed primum potest prælatus ecclesiæ. ergo & secundum.

Contra arguit Durandus hic. q. 3. de merito Christi non dubitans, quin pertineat ad thesaurum ecclesiæ: & sufficit pro toto mundo. primæ Io.1. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: & non solum pro nostris, sed etiam totius mundi. De merito vero passionis sanctorum ponit in dubium.

§ Tum quia intentio merentis est necessaria ad hoc quòd meritum suum redundet in alterum. Sed de hac intentione nulla habetur historia. ergo.

Vtrū meritū passionis sanctorū pertineat ad thesaurū ecclesiæ.

§ Tum quia illę passiones, & illa merita sunt plenè remunerata.

§ Ad primum dicitur: ꝙ sancti intendunt explicitè vel implicitè. Nam sanctus quilibet conformatur capiti Christo: cuius merita illata sunt in ecclesia: & quotidie inferuntur ab existentibus in gratia. Hinc est illud Pauli.2.ad Cor. 1. Adimpleo ea quæ desunt passionibus Christi, & totius ecclesiæ: cuius caput est Christus, adimpleo id est addo mensuram. Et sic exponit glossa. Hoc idem sequitur ex charitate faciente merita singulorum communia.

§ Ad secundum dicitur: quòd passiones, & pœnæ vt sunt meritoriæ sufficienter sunt remuneratæ: non autem vt sunt satisfactoriæ. Hoc patet in eo qui satisfacit pro alio oratione:

tione: quæ tamen in sinu eius conuertitur.

Contra eandem arguunt alij dicentes, ꝙ dubium est de merito christi: de pœna damni, ꝙ eam non soluerit, quia eam non sustinuit. ergo.

¶ Secundò, quia pœna sensus perpessa à christo, neque intensiuè neque extensiuè tanta fuit, quanta est pœna sensus externa, quæ est in inferno. Nec tantus dolor, quantus est dolor debitus omnibus peccatis confessis, & confitendis: ergo.

Vtrum christus soluerit pœnam damni.

Respondeo. hæ duæ negantur consequentiæ: quia ad hoc quòd aliqua pœna sit sufficienter satisfactoria pro alio, non requiritur, quòd sit tanta intensiuè, vel extensiuè in duratione: quanta est pœna, quam talis meretur in alio seculo; sed sufficit, quòd æquè, vel plus sit accepta deo; quàm culpa fuit displicens. tertia parte, quæstione 48. art. 2.

¶ Item respondet Petrus, quòd passio christi inquantum meritoria, & inquantum satisfactoria, fuit infinita ratione suppositi.

Tertiò arguunt. Pertinet ad potestatem excellentiæ dare effectum sacramenti sine sacramento. Ergo purus homo non potest dimittere pœnam: quæ est effectus sacramenti; per indulgentias.

Respondeo. per indulgentias non dimittitur pœna, sed soluitur de bonis communibus ecclesiæ præsenti dist. q. 1. ar. 3. quæstiuncula. 1. ad tertium.

Sed Petrus respondet, quòd duplex est effectus sacramenti. Primus qui est remissio culpæ, & collatio gratiæ. Secundus qui est remissio, vel diminutio pœnæ. prius haberi nequit sine sacramento, sed secundus.

Papa pôt concedere indulgentias contritis, & non confessis.

Vtrum vero ad suscipiendas indulgentias sit necessaria confessio, & absolutio sanct. Tho. videtur tenere, quòd sic. præsenti dist. vbi suprà. item artic. 2. eiusdem. q. in solu. primæ. q. Sed s. Th. loquitur de indulgentiis quas Papa communiter concedit in suis rescriptis. Videtur enim mihi cum Durãdo, quòd papa posset, si vellet, concedere indulgentias verè contritis, & valerent eis ante actualem confessionem ad satisfactionem.

Contra arguit Aureolus, probando, ꝙ papa etiã auctoritatiuè potest quas voluerit pœnas relaxare primo. Hoc modo vtuntur rescripta apostolica. De omnipotentis dei misericordia, & auctoritate Apostolorum Petri, & Paul.

Vtrũ papa auctoritatiuè possit quas voluerit pœnas relaxare.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem cum dicitur de omnipotentis dei misericordia: dico sicut à misericordia dei non separatur iustitia: ita nec minister eius pôt vtranque separare. præsenti. dist. q. 1. ar. 3. in solutione.

¶ Ad hoc ꝙ addit auctoritate apostolorum: non valet: quia papa nequit relaxare peccata, sine quacunque satisfactione: sed est ea auctoritas, vt thesaurum ecclesiæ possit dispensare fidelibus in recompensationem. 4. sen. dist. 18. q. 1 ar. 3. 4.

Secundò. papa potest omne vinculum soluere super terram: sed obligatio ad pœnam est vinculum. ergo autenticè potest illud papa soluere.

Respondeo. maior est falsa ad intellectum arguentis. solus enim christus habet potestatem excellentiæ: ideo papa non potest peccata dimittere sine satisfactione.

Tertiò arguit, cui committitur maius, committitur minus. sed maius est absoluere à culpa quàm à pœna: & cõmissum est capiti ecclesiæ ab omni culpa sine exceptione absoluere. ergo.

Respondeo. argumentum non concludit. quia sequeretur, quòd omnis sacerdos possit remittere omne peccatũ: quo ad reatum, qui potest remittere quo ad culpam. quod est fasum.

¶ Dico secundò ad minorem, quòd maius est absoluere à culpa seorsum: quàm à pœna; absoluere autem à tota pœna, & à culpa maius est simul quàm absoluere à culpa solum, vel à culpa, & ab aliqua parte pœnæ. Ideo non sequitur, ꝙ cui committitur absolutio à culpa: committatur absolutio à culpa, & à pœna tota vel parte pœnæ.

¶ Dico tertiò, ꝙ maior semper non decet: quia absolutio à pœna aliquãdo est impeditiua maioris boni: nunquam autem culpa. prima secundæ. q. 87. art. sexto. ad tertium.

Quartò arguit. Claues extendunt se ad pœnam, & culpam: ergo saltem princeps ecclesiæ poterit ministrando sacramentum pœnitentiæ, totam pœnam relaxare.

Respondeo. Claues extendunt se ad culpã: media satisfactione: sicut etiam

in baptismo fit satisfactio per merita christi.

Item dato, ꝙ papa mediante sacramento possit omnem pœnam remittere:hoc non est nisi per completum sacramentũ. Non est autem completum vltima completione:nisi quælibet pars sacramenti sit completa, scilicet confessio,contritio,& satisfactio.

DISTINCTIO. XXI.

Irca dist.21.queritur primò. Vtrum peccatũ veniale possit expiari quo ad culpam per pœnam purgatorij.

PRO quæstione sit Prima conclusio. Culpa venialis in eo, qui cum gratia decedit,remittitur post hanc vitam in purgatorio. Hanc ponit s. Tho. in præsenti dist.q. prima.art.3. q.prima. Item de malo.q.7.articu.11.& ad nonum. Huius ratio est. Ad remissionem venialis sufficit actus charitatis detestantis veniale peccatum propter deum.sed talis actus potest esse in purgatorio.ergo.

Sciendum,quòd videtur esse contra dictio in dictis s.Tho. Nam in scripto dicit, ꝙ potest esse actus meritorius in purgatorio respectu præmij accidentalis. id de malo vero negat omne meritum in purgatorio.

Vtrũ in purgatorio possit esse actus meritorius.

Respondeo. Meritum dupliciter ab eodem accipitur. Largè pro quacũque dispositione ad donum gratiæ,vel gloriæ,vel dignitate ad remotionem impedimẽti gratiæ vel gloriæ. Et strictè pro profectu vel augmento spiritualis boni æterni præsertim glorię primò modo loquebatur in scriptis.secundo modo in de malo.

Aut intendit dicere,ꝙ post hanc vitam non est status merendi sicut nunc: nec vniuocè dicitur meritũ hic & ibi.

Quidam quos recitat Petr⁹ hic.q.1.

Contra arguunt quidam, ꝙ veniale solum remittatur in anima. Quia de cedẽs in gratia, aut recolit de veniali,aut non. Si recolit actu, & pœnitet:culpa dimittitur.Si non pœnitet:peccat mortaliter: quia eligit à gloria retardari. si vero non recolit: aut sic est dispositus, ꝙ si recoleret,pœniteret:& tunc dimittitur: aut non pœniteret.& sic mortaliter peccat.

Respondeo. Argumentum assumit sex falsa. Primum quia supponit,quòd moriens cum charitate, & venialibus semper vigilet: aut sit in statu vtendi ratione.Secundum falsum est,quòd quicunque in articulo mortis recolens de veniali, & non actualiter de ipso pœnitens peccet mortaliter. Non enim tenetur homo plus expiare peccatum, quàm vitare. Vnde si sine mortali potest homo non vitare veniale: ita sine mortali potest non pœnitere de veniali. Tertium falsum est,ꝙ sola habitualis dispositio constituat, ac diluat peccatum. Quartum est,ꝙ quicunque nõ pœnitet de veniali in mortis articulo: eo ipso velit retardari à gloria. Quintum,ꝙ in omni casu retardari volens à gloria peccet mortaliter: qualicunque modo velit illam retardationem:vel in sua causa, vel in suo antecedente explicitè,vel implicitę verè, vel interprętatiuè. Sextum,ꝙ quæcunque pœnitentia deleat peccatum veniale:quantumcunque debilis,vel remissa sit.

CONCLVSIO. II. Peccatũ veniale in inferno nullo modo potest expiari quo ad pœnam. Hanc ponit s. Tho.de malo.q.7.ar.10. Item præsenti dist.q prima.ar.2.in solutione.3.q. Huius ratio est.Omne peccatum irremissibile quò ad culpam,per se vt per accidens:æternaliter punietur. Sed venialia damnatorum sunt irremissibilia.ergo.

Contra arguunt quidam.volens malum simpliciter potest velle bonum secundum quid.sicut adhærens bono fini per charitatem,potest peccare venialiter.sicut inhærens firmiter malo fini, potest secundum quid velle bonum:& sic pœnitere de veniali.

Respondeo.ꝙ adhęrens malo,potest velle bonum:nisi sit tali adhęsioni oppositum:sicut est in damnatis. Nã quia damnati adhærent peruerso fini vltimatè:omnia refert actu & habitu ad malum finem:ideoque omnis eius volitio non merè naturalis est peccatum mortale,ac per hoc indispositio ad pœnitentiam & peccati remissionem.

Item arguunt.Multi in morte euolant,& habent multa venialia:quia septies in die cadit iustus:ergo erant ante dimissa quò ad pœnam:ergo veniale potest dimitti,quò ad pœnam non dimissa culpa.

Respondeo.Contradictio est, ꝙ aliquis

quis sit in culpa, & non sit dignus pœna. Perfecto rum autem venialia, & alio rum cum vsu rationis exeuntium de hac vita cum charitate remittuntur communiter in hac vita. de malo. q. 7. art. 11. Probabile enim est, quòd in charitate videns se mori, mouetur motu charitatis in Deum, vt in detestationem peccatorum etiam venialium: quod sufficit ad eorum deletionem. Quibus vero aufertur vsus rationis remittuntur peccata post hanc vitam.

Contra eandem arguit Scotus hic q. 1. probando quòd nec per se nec per accidens peccato veniali debeatur pœna æterna. Omnino iniustū est pœnam æternam infligere pro illo: cui secundum se debetur pœna temporalis. sed peccatum veniale est huiusmodi. ergo. maior probatur. Quia Deus semper punit citra condignum.

Vtrũ peccato veniali per se debeatur pœna æterna.

Si dicatur, quòd hoc est, quia coniungitur mortali. Hoc non facit illud in infinitum exire illud genus culpæ: ergo non iustè correspondet sibi pœna in infinitum excedens.

Respondeo. Dico primo quòd argumenta probantia quòd per se peccato veniali non debeatur pœna æterna: non militant contra S. Thom. ideo non sunt recitata, sed contra Herueum quolib. 5. q. 33. Falsum tamen vnum ibidem dicit Scotus, quòd peccatum mortale non relinquat post se nisi reatum vel debitum pœnæ. Relinquit enim maculam & corruptionem boni naturæ, & offensam.

¶ Dico secundò, quòd hoc argumentum facit b. Thom. de malo. q. 7. art. 10. & est septimū. Soluit vero quòd Deus veniale punit citra condignum, quamuis grauius quam homo puniret. Item in responsione ad quintum: dicit quòd æternitas pœnæ debetur veniali ratione indelebilitatis: quæ prouenit ex adiuncto. Item 1. 2. quæst. 87. articu. 5. ad secundam, & tertiam, dicit quòd veniali competit æternitas pœnæ: non propter quantitatem culpæ: sed propter irremissibilitatem.

Sciendum cum b. Tho. videatur sentire quòd in purgatorio non est contritio nec satisfactio nec meritum vniuocè vt hic: quod ad delectionem venialis in purgatorio sufficit actus charitatis in Deum detestatiuus peccatorum venialium in hac vita commissorum: siue talis actus dicatur propriè & vniuocè contritio, siue sit meritorius, siue non.

QVAESTIO. II.

Frater Isidorus.

VTrum in quolibet casu teneatur sacerdos celare peccata: quæ sub sigillo confessionis nouit.

PRO quæstione sit. Prima conclusio. Sacerdotes debēt celare peccata sibi confessa. Hanc ponit. S. Thom. præsenti distinct. q. 3 arti. 1. q 1. Huius ratio est. Quicunque minister sacramenti agit exterius directè contra ea, quæ significantur interius in sacramento, peccat. Sed reuelans peccata, quæ per solam confessionem nouit: est huiusmodi ergo minor declaratur quoniam Deus peccatum tegit eius: qui se ei subiicit per confessionem.

Contra arguit Durandus hic. q. 4 quoniam maior vera non est nisi in effectu principali sacramenti. In confessione vero principalis effectus est remissio peccatorum significata per verba. ergo absoluo te. Celare vero peccata, non est effectus sacramenti: sed obligatio ministri de qua quæritur, vnde veniat: ergo ratio insufficiens.

Respondeo. Remissio peccati est eius tectio & occultatio. & sic tertio peccati est effectus huius sacramenti: vt patet per glossam super primo versu Psalmi 31.

¶ Ad hoc facit quod legitur prouerbiorum decimo. Vniuersa delicta operit charitas. & Iacobi. 5. Charitas operit multitudinem peccatorum. Cum ergo effectus huius sacramenti sit infusio charitatis: & effectus charitatis sit occultatio peccatorum: consequēs est, quòd occultatio peccatorū sit effectus huius sacramenti mediatus vel immediatus.

Secundo arguit, quærendo qualiter intelligatur, quòd Christus celat peccata confitentium. Non pro præsenti intellegitur seculo: quia Christus æqualiter celat cōfessa, & non confessa. Non etiam pro futuro: quia nullus vnquā dixit, ꝙ sacramenta significēt illud quod in futuro seculo agitur: ergo malè assignatur effectus huius sacramenti celatio peccatorum.

Tertio peccati est in præsenti & in futuro seculo.

¶ Respondeo. quòd vtroque modo intelligitur. In præsenti enim seculo Christus per deletionem maculę ac reatus pœnę: In futuro. quia nullus vi-

debit ea ad confusionem confitentis. Sanctus Thom.4.sentent.distinc.43.q.1.art.5.quęst.2.in solutione tertij argumenti.

¶Dicitur etiam, quòd falsum est nullum doctorem dixisse sacramenta significare ea, quæ erunt in futuro seculo. 4.sentent.distinct.1.q.1.art.1.q.1.ad 4. Item.3.parte.q.60.art,3. Tum quia sacramentum eucharistiæ significat fruitionem beatificam.3.parte.q.73.arti.4. Tum quia sacramentum matrimonij significat vnionem Christi & ecclesiæ, non solum per gratiam: sed etiam per gloriam: vt communiter dicunt doctores super.4.dist.26.

CONCLVSIO II. Sacerdos debet celare non solum peccata confitentis: verumetiam alia in confessione sibi dicta: per quę peccata confitentis possent depręhendi. Hanc ponit S.Thom.vbi supra in solutione secundę q. Huius ratio est. Sacerdos tenetur celare omnia dicta confitentis: quę aliquo modo primo vel secundo, directè vel indirectè ad sigillum confessionis pertinent: cum huiusmodi sigillum non sit aliud quàm debitum celandi confessionem: sed ad tale sigillum pertinet non solum peccata confessa, sed etiam multa alia. ergo.

Vt recitat Petr⁹ hic q.2.

Contra post arguit † Sequeretur ex conclusione quòd tertia persona cum qua confitetur se peccasse confitens caderet sub sigillo, sed hoc est falsum. ergo. minor probatur. Tum quia tertia persona non est circunstantia peccati. Tum quia sicut hora, tempus & locus non cadunt sub sigillo: ergo nec à simili cadit persona. Tum quia esset in pręiudicium obseruantię diuinę: quia tunc non posset corrigi tertia persona accusata in confessione.

Quomodo persona cū qua peccauit cōfitēs cadat sub sigillo confess.

¶Respondeo. Peccata confitentis cadunt sub sigillo primò & directè & ex omnibus causis in ordine ad ipsum. persona vero ex necessitate quidem cadit licet non primo, sed ex consequenti indirectè, & ex aliquibus causis. Est enim directe materia sacramenti pœnitentiæ.

Ad primam ergo probationem dicitur quòd persona cadit sub sigillo ex consequenti: peccata vero & circunstantię directè.

Ad secundam negatur similitudo.

Ad tertiam dicitur, quòd habita licentia, à confessore potest fieri correctio: non habita, non tenetur confessor corrigere, in præsenti distinctio. quęstio. tertia art.1. in solutione prima.

Confirmat vero Petrus dicta de celatione tertiæ personę. tamen quia tenetur celare omne dictum, quo confitens prodi potest & mala suspicio generari, tum quia hoc retraheret homines à confessione.

Sciendum quòd sacerdos etiam peccata de quibus confitens non est contritus tenetur celare. præsenti distinct. quęst.3. artic.1.q.1.ad.1. Cauere etiam debet quomodo referat audita in confessione, quia ex relatione peccatorum tantum cognitorum via confessionis oritur aliquod inconueniens semper.

Monitū confessoribus apprimè necessariū.

CONCLVSIO. III. Sacerdos propter nullum præceptum ecclesiæ vel prælati debet reuelare confessionem. Hanc ponit S. Th vbi supra in solutione.2.1.q. Huius ratio est. Contra ea quæ sunt de iure diuino, non potest cogere humana iussio: nec ad oppositum licentiare, sed celatio confessionis est de iure diuino. ergo.

Contra rationem arguitur. tum quia papa potest dispensare, ne faciat pœnitentiam iniunctam: & quòd sacerdos non teneatur celebrare: quod tamen sequitur ex natura sacerdotij. Tū quia celatio peccati nullo modo pertinet ad sacramentum: neque enim pertinet ad formam vel materiam. ergo.

Respondeo, ratio est bona. Ad primam improbationem dicitur, quòd in pœna taxata in iudicio Dei papa non potest dispensare ne soluatur licet possit dispensare vnde soluitur: sed in taxata ab homine sic est, qui dedit & superior. Illa autem pœna sequitur naturā confessionis: mediante pręcepto hominis iniungentis. Vnde etiam papa dispensat cū ordinato, vt contrahat matrimonium: quia castitas ordini annectitur ex statuto humano. Item celebrare non sequitur naturam sacerdotij, sed posse celebrare: quod papa auferre nequit.

Ad aliud dicitur quòd celatio est de natura sacramenti. Tum quia est pars formalis negatiua: quia celatio significat eandem relationem in ordine ad Deū. Tū quia est perfectū signū oblationis reatus. Tū quia est propria passio cōsequēs sacramentū. Hæc Petrus.

Sciendum cum dicitur ꝙ celatio est de essentia sacramenti intelligendum est: quia cõsequitur sicut dicitur, quòd ferri sursum est de natura leuis. Cum autem dicit ꝙ præceptum de celatione consequitur sacramentum: non legi in S. Th. Et si dicat intelligatur de consequentia logica: sicut alias sequitur ad hominem: non autem de consequentia physica vel metaphysica: qua totum sequitur ad partem & accidens ad subiectum.

CONCLVSIO IIII. Sacerdos de voluntate confitentis potest reuelare peccatum sibi confessum. Hanc ponit s. Tho vbi supra. ar. 2. Huius ratio est. Cessante causa cessat effectus, sed confitens dans licentiam sacerdoti reuelandi suam cõfessionem tollit causam celationis: ergo & effectum.

Contra arguit Durandus hic. q. 4. Licentia non dat notitiam eius, quòd per confessionem cognoscitur: ergo propter licentiam non licet reuelare.

Respondeo. Negatur antecedens. Quia cognoscit, licentia habita: vt homo.

¶ Si dicatur papa non potest licentiare, ergo nec iste. negatur consequentia: quia hoc non est in fauorem papæ, sed confitentis: sicut vir potest licentiare, vt voueat castitatem vxor sua: quod non potest papa.

Secundò. Quia talis licentia esset via ad reuelationem confessionum, & suspitionem criminum: ergo non sufficit: sed oportet quòd pœnitens dicat sacerdoti idem peccatum extra confessionem.

Respondeo. Negatur antecedẽs: quia non tenetur quis eam dare, & secundũ iura. Testis non debet torqueri contra dominum: sed pro domino. In casu autem quo confessor imponeret falsum confitenti: imminet ei probatio, ꝙ in confessione audierit.

Ad idem arguitur ab aliis. tum quia iudex non potest iudicare de eo, quod occultè nouit. tum quia celatio est de iure naturæ.

Respondeo. Ad primum negatur similitudo. habet enim post licentiam illud secretum: vt homo: non autẽ vt homo iudex fuit.

¶ Ad secundum dicendum: ꝙ lex naturæ est vt illud celet: quadiu illud habet, vt Deus.

Sciendum quòd hæ duæ propositiones singulares ego. scio hoc, & ego nescio hoc, licet dictæ à sacerdote videãtur contradictoriæ: non tamẽ sunt: quia ibi est multiplicitas propter illud verbũ scio, quia potest importare quãdoque notitiam necessariæ veritatis, quandoque contingentis. Similiter quã doque contingentis. Similiter quãdoque notitiam hominis, vt homo: quandoque notitiam hominis vt Dei vicarius est. Talis autem æquiuocatio impedit contradictionem propositionum vocalium apud dicentem: licet contradicant apud audientem.

DISTINCT. XXII.

Irca dist. 22. quæritur primò. Vtrum pœnitentia interior sit res sacramenti pœnitentiæ. *F. Isidor. Mediola.*

PRO quæstione sit prima conclusio. In sacramento pœnitentię sacramentale signum est exterior pœnitẽtia: ita quòd sacramentum & non res sacramenti. Hanc ponit S. Tho. præsenti dist. q. 1. art. 1. in solutione primę quęstiunculæ. Huius ratio est. In sacramentali sanctificatione: qua homo per actũ proprium cooperatur exteriori sanctificanti, sacramentale signum, non est aliqua materia exterius homini apposita: sed actus humani tam recipientis quàm conferentis sacramentum. sed pœnitentiæ sacramentum est huiusmodi: ergo

CONCLVSIO II. In sacramẽto pœnitentiæ res proxima: quę se habet sicut res & sacramentum: est ipsa pœnitentia interior. Hanc ponit s. Th. vbi supra. in solutione secundæ quęstiũculæ. item ibidem in solutione primi. Huius ratio est. illud est res proxima sacramenti pœnitentiæ: quod significatur & efficitur per sacramentum exterius proximè & non vltimatè. Sed pœnitentia interior est huiusmodi: ergo.

CONCLVSIO III. In sacramento pœnitentiæ vltimata res: quę sic est res: ꝙ non sacramentũ: est remissio peccatorũ per gratiam. Hanc ponit s. Tho. vbi supra. in solutione tertiæ quęstionis. Huius ratio est: curatio illius morbi est res in sacramento: ad quod curandum est institutum. Sed pœnitentia est instituta ad curandum morbum actualis peccati: ergo remissio eius est res huius sacramenti.

Contra duas vltimas cõclusiones arguit Petrus de Palu.di 4.q.1.Probando ꝙ præter pœnitentiam interiorẽ,& peccati remissionem sit ponenda tertia res huius sacramenti:quæ dicitur ornatus: de quo cum S.Tho.non fecerit mentionem videtur imperfectè loquutus.

Vtrum in pœnitẽtia sit ponendus ornatus.

Sciendum vero,quòd de hoc ornatu,quem ponunt Petrus,& Bernardus de Gannaco,& quidam:non multũ expressè loquitur S.Th.quo ad sacramẽtum pœnitentiæ:quantum perpendere potui in dictis eius. Potest tamen dici, ꝙ in virtute & sententialiter & implicitè concedit talem ornatum,vel aliquã dispositionem ad gratiam:quæ se habeat per modum actus primi,& nõ sit motus liberi arbitrij tantum.quia secundum ipsum immediatus effectus sacramentorum nouę legis est gratia sacramentalis:quæ est dispositio ad gratiam,gratum facientẽ.de veri.q.27.art. 7.item ar.5.ad.12.item ar.4.ad. 3.item. 4.sen.dist.1.quæst.1. art.4.in solutio.1. quæstiun.

¶Si itaque tale quid vocetur ornatus,concedenda sunt dicta Petri,& neganda dicta Durandi.Pro prædictis facit quod dicit S.Tho.4.sen. dist.17.q.1. art.3.quæstiũ.2.ad.3.item tertia parte. q.62.ar.2.

Sciendum secundò,ꝙ remissio peccatorum,& sanatio,& renouatio potest sumi tripliciter.Primò pro actuali iustificatione & sanatione:& sic est saltem secunda res sacramenti pœnitentiæ.Secũdò pro iustitia & sanitate & gratia:& sic est tertia & vltimata res huius sacramenti.Tertiò pro principio actiuo vel passiuo interiori disponente ad illa. Et sic pœnitentia interior cum aliquo absoluto virtute sacramenti causato est prima res huius sacramenti. Et potest dici sanatio peccati: & si non formaliter:saltim causaliter.Illud autem additum pœnitentiæ interiori:& per sacramentum causatum potest dici ornatus, & prima res sacramenti pœnitentiæ tã quàm res significata, & causata ab eo etiam secundum essentiam suam. Ad hunc sensum intelligo S.Tho.4.sen.distinctione decimaseptima.quæstione secunda.articulo quinto.in solutione primæ quęstiũ.item.tertia parte.quęstione 86.ar.6.

Sciendũm tertiò, ꝙ hunc ornatum recipit tam contritus, quàm attritus quàm etiam fictus: dummodo tamen fictio non euacuet essentiam sacramenti.

¶Et hæc sat sint:quo ad mentem S. Tho.& argumenta Petri.

Contra secundam conclusionem arguit Durandus.Illud quod est res & sacramentum,simul supponit illud quod est sacramentum tantum:tanquam causam instrumentalem vel causam, sine qua non.Sed pœnitentia interior communiter præcedit: ergo non est res & sacramentum.

Respondeo. Pœnitentia pro eodem tempore, quo præcedit absolutionem non est res,& sacramentum in actu sed in potentia tantum:ideo ipsa præsupponit quidem sacramentum tantum non quidem actu:sed in proposito & desiderio.Et pro tali tempore est quidẽ actu effectus,& res sacramenti, sed non est quid actu signatum.Est autem actu signum alicuius effectus futuri.tertia parte.q.84.ar.5 in solutio.2.

Si dicatur,ꝙ causa & effectus in actu sunt simul:sed sacramentum nõ est actu:ergo pœnitentia non erit effectus sacramenti ante sacramentum.

Respondeo. Quod est in proposito sacramentum. Quia vero Deus est principale agens effectuum sacramentaliũ: potest sine sacramento actu producere effectum sacramenti.

Contra.Si sic:ergo ens intellectum & volitum siue desideratum tantum agit. hoc est falsum.quia sequeretur ꝙ intellectio siue volitio ageret:ergo.

Respondeo.Intellectio vel desideriũ sacramenti potest tripliciter considerari.primò in se.secundò modo ex parte sui subiecti.tertiò modo ex parte obiecti.Talis efficacia competit sacramento in desiderio tertio modo:sicut finis antequam habeat esse reale mouet efficientem,prout habet esse desideratum. Credo tamen ꝙ talis efficacia nõ vniuocè attribuitur sacramento:cum dicitur agere & actu susceptum & in proposito, vel voto habitum, sed analogicè.

Secundò arguit. Ornatus nõ est potentia:quia per eum nõ producitur nouus actus:neque est habitus: quia per eum non nos habemus ad actum benè vel malè:ergo non est prima res huius sacramenti.

Respondeo.Neutrum est:sed dispositio

tio ad patiendum vel recipiendum gratiam Dei:& est dispositio necessaria & necessitans non simpliciter:sed sub conditione:supposito ꝙ in suscipiente sacramentum non sit contritio. Necessitat autẽ quia ex Dei voluntate necesse est gratiam infundi.

Tertiò arguit. Ille ornatus aut manet,amissa gratia,vel non.Si manet, ergo est indelebilis,& multiplicatur secundum numerum receptionis sacramenti.Si non manet,tunc esset frustra: quia non ponitur nisi propter ornatum animæ vel operationem:ergo.

Respondeo. Amissa gratia,nõ manet ornatus:quia non est habitus de difficili mobilis.Nec etiam manet cum gratia : quia est dispositio ad receptionem gratiæ.Manet autem, donec introducatur gratia.

Sciendum vero secundum S.Thõ.ꝙ ornatus non solum est dispositio ad susceptionem gratiæ:sed etiam effectiuè operatur ad sanationem.

Sciendum etiam ꝙ licet sine ornatu possit induci gratia gratum faciens si adsit contritio:non tamen est gratia sacramentalis integra:nec ita intensa gratia gratum faciens sicut cum isto ornatu:nec ita perfecta remissio peccati:quo ad culpam & reatum , & peccati reliquias.Item aduerte,ꝙ ornatus vnius sacramenti puta pœnitentiæ:nõ est eiusdem speciei cum ornatu alterius sicut & gratiæ sacramentales sunt specificè distinctæ.

F. Isido. Mediola. Quartò. Contra eandem secundam conclusionem arguunt quidam:res sacramentorum sunt de iure diuino:pœnitentia autem interior de iure naturę: quia actus virtutis.ergo non est res sacramenti pœnitentiæ.

Respondeo. Pœnitentia interior est pœnitere ad expiationem peccati, vt vitetur gehenna, & habeatur gratia : & hoc de iure diuino est:vnde negatur secunda pars antecedentis.

QVAESTIO. II.

QVæritur secundò. Vtrum peccata per pœnitentiam dimissa in aliquo casu redeant in eo, qui recidiuat.

PRO quæstione sit prima cõclusio. Nullum peccatum per pœnitentiam semel dimissum vnquam redit in se idem numero:quò ad identitatem actus.

CONCLVSIO. II. Nullum peccatum per pœnitentiam semel dimissum redit idem numero:quo ad idẽtitatem culpæ vel maculæ.

CONCLVSIO. III. Nullum peccatum semel per pœnitentiã dimissum,redit idem numero,quò ad idẽtitatem reatus.

CONCLVSIO. IIII. Peccatum per pœnitentiam dimissum potest redire non in se:sed in suo effectu.

Has quatuor conclusiones ponit S. Tho.præsenti distinctione. quæstio.prima.arti.1.

¶Pro prima conclusione ratio est. Actus liberi arbitrij post sui desitionẽ, & cessionem in nihilum:non potest redire virtute creata idem numero:sed si peccatum dimissum rediret idẽ numero,quo ad actum:hoc fieri non posset, nisi per illum modum impossibilem:ergo nõ redit quò ad identitatem actus.

¶Secundæ conclusionis ratio est. Opus Dei non potest irritari per opus hominis:sed si peccatum dimissum rediret,quo ad maculam,opus Dei irritaretur per opus hominis:ergo.

¶Tertiæ conclusionis ratio est:sicut secundæ.

¶Quartæ conclusionis ratio est.Illud peccatum dicitur redire in suo effectu:per cuius remissionem aliquid relinquitur in peccatis sequentibus. Sed per peccatum dimissum per pœnitentiam , aliquid relinquitur in peccatis post remissionem sequentibus .ergo.

Contra primam conclusionẽ arguit Petrus de Palude hic.q.1.Substantia actus peccati est à Deo:sed Deus idem numero corruptum siue manens siue transiens potest reparare:ergo idẽ peccatum redit quò ad identitatem actus: non autem vt peccatum.Quod si homine coagente Deus illum actum repararet:essent duo peccata.

Respondeo.Negatur minor de transeunte.Successiua enim per nullam potẽtiam reparari possunt s.Tho.4.quoli.q6.5. Dicta vero Petri verificata de permanentibus,vera sunt:rediret enim idem actus & homine cooperãte essent duo peccata.

Contra secundam & tertiam cõclusiones,arguit Scotus probando quòd peccatum dimissum , potest redire idẽ numero quò ad reatum eundem, qui est obligatio ad pœnam. Deus potest obligare istum pro.b.instanti temporis

futuri ad eandem pœnam,quam pro.a. instanti temporis præteriti. Et iste pôt obligari ad eandem.& per consequens habere eundem reatũ antecedens probatur.quia voluntas mea potest non ordinare hunc ad pœnam,si non offendat veluti seruus manumissus propter ingratitudinem:iterũ seruitio iustè subiicitur.12.q.2. episcopus:ergo & diuina voluntas hoc iustè potest.

Confirmatur.Actus diuinus non depẽdet à peccato recidiuãtis:ergo Deus etiam de potentia absoluta potest reducere obligationem istius ad eãdem pœnam,quam prius:& sic idem peccatum redire.

Respondeo. Argumenta bene probant reparationem eiusdem obligationis numeralis:sed illa obligatio nõ esset propriè reatus,nec haberet rationẽ reatus.Non enim quæcunque obligatio ad pœnam est propriè reatus.sed illa solum:quæ est propriè effectus peccati. Talis autem obligatio esset effectus solius Dei.1.2.q.86. art.1.ad 3.Itẽ 2.sen distinct. quadragesimasecunda.arti.2.ad quartum.

Ex quibus patet:ꝙ per solius Dei actionem peccatum dimissum non pôt redire quò ad eundem reatum Obliga tio enim alia à solo Deo causata,nõ habet propriè rationem reatus.

Ad confirmationem dicitur : ꝙ licet actus diuinus non dependeat:reatus tamen sic dependet,ꝙ nõ potest fieri nec esse:nisi causetur partialiter à peccato: peccatum autem præteritum per nullam potentiam reparari potest.

Contra easdem argui potest : ꝙ non plenè distinguit de reatu.Est enim duplex damni & sensus , quò ad pœnam damni,per peccatum sequens, redeunt omnia peccata,prius dimissa:quia ęquè priuatur gratia & gloria. Et sic loquitur Iacobus in canonica. Qui offenderit in vno,factus est omnium reus.loquendo vero de pœna sensus:non redeunt dimissa peccata, nisi secundum quid quia homo est debitor aliquantæ maioris pœnæ propter ingratitudinem.

Respondeo.Probatur ꝙ redeat ęqualis reatus pœnæ : non autem idem numero.

Argumẽtum in pede quæstionis est. Ponatur ꝙ quis post verãm contritionem de peccatis cadat in nouum peccatum,& moriatur statim. Constat ꝙ ad infernum descendet : ergo de peccatis, quæ erant sibi dimissa,punietur:cũ non sit sibi tota pœna remissa:ergo similem reatum incurrit.

Respondeo.Pro pœna,cuius est debitor, punietur in inferno temporaliter. Nec propter hoc sequitur:ꝙ sit in inferno redemptio:quia pœna,quę soluitur, non redimitur.Nec est inconueniens,ꝙ quantum ad aliquid accidentale pœna inferni minuatur vsque ad diem iudicij,sicut etiam augetur.Hæc est responsio S.Tho.hic.quæst.1.articu. primo.ad quintum.

Vtrũ aliquis reatus in inferno possit expiari.

Contra hanc responsionem arguit Petrus multipliciter:argui etiam potest quia S.Th.alibi oppositum dixit.s.quinta decima dist.huius.q.1.ar.1.ar.3.quęstiun.2 & ad.4 Item dist 21. di.huius. q.1 ar.2.in solutione tertiæ quæst.Ideo videtur propter prædicta dicendum , ꝙ nullus reatus in inferno possit expiari siue peccatum remissum fuerit veniale, siue fuerit mortale.

Ad primam vero responsionem dicitur ꝙ S.Tho. forsan illam dedit inaduertenter : aut tanquam recitans dicta aliorum:aut ꝙ intendebat , ꝙ non puniretur æternaliter,ex reditu primi reatus,sed virtute reatus sequentis vltimũ peccatum

Vtrũ pœna inferni possit minui ante diem iudicij.

¶Cum vero ait,ꝙ pœna inferni ante iudicium potest minui.Debet intelligi, non quia tollatur culpa , vel reatus pœnæ,sed quia damnati de multis actu non cogitant causantibus dolorem : si actu de eis cogitarent.

¶Multis etiam aliis modis potest respondere pro reuerentia S.Docto. Nam & Beatus Augustinus multa retractauit.

Si quęratur:quomodo ergo sustinebitur,ꝙ peccata dimissa non redeant:si peccatum in hoc seculo semel dimissum,quò ad culpam,& pœnam ęternã: postea in recidiuante æternaliter in inferno puniatur.

Respondeo,ꝙ ille quidem punietur æternaliter:non tamen tam acerbè ac si peccata præcedentia non fuissent dimissa : nec punietur pro primo reatu, nec pro secundo directè & per se æternaliter:sed per accidens,ex adiunctione tertij reatus:qui causantur ex vltimo peccato mortali. Vnde redit culpa & reatus,nisi in suo effectu occa

casio

casionali: inquantum reatus sequentis peccati est grauior occasione praecedentium dimissorum.

DISTINCTIO. XXIII.

F. Isidor. Mediol.

Irca di. 23. quaeritur. Vtrum extrema vnctio sit sacramentum.

PRO quaestione sit prima cõclusio. extrema vnctio non est merum, & purum sacramentale: sed sacramentum. Hanc ponit s. Tho. praesenti dist. quaest. 1. in solutione primae quaestiun. Huius ratio est. Attingẽs ad effectum principaliter intentum in administratione sacramentorum, est sacramentum. Sed extrema vnctio est huiusmodi. ergo minor probatur ex dicto b. Iacobi. Si in peccatis fuerint dimittentur ei.

Contra rationem arguit Pet. de Palude. Ratio est dubia. ergo antecedens probatur. Nam effectus sacramenti est character, vel ordinatus: quem attingit etiam fictus. Effectus autem extremae vnctionis: est gratia gratum faciens, quam non attingit fictus. ergo.

Respondeo. Dico primò, ꝙ sensus est, ꝙ attingit ad effectum principaliter intentum: non effectiuè tanquam perficiens, sed solum tanquam disponens dispositione immediata ad perfectionẽ vltimatè intentam: quam dispositionẽ efficit instrumentaliter non tanquam agens principale.

¶ Dicitur secundò, ꝙ gratiae sacramentales distinctae à gratia gratum faciente: sunt vno modo dispositiones ad eandem gratiã: & alio modo sunt eius effectus. Dispositiones quidem, inquantum eis positis sublato gratiae obice: ponitur gratia, sicut vltima dispositio materiae infert formam principaliter intentam. Sunt vero effectus gratię, quantum ad esse formatum: aut quantum ad aliquam perfectionem secundam.

CONCLVSIO II. Effectus huius sacramenti principalis est remissio peccatorũ: quo ad reliquias peccati: & ex consequenti etiam quantum ad culpam: si eam inueniat. Hanc ponit s. Tho. vbi suprà art. 2. in solutione primae quaestiun.

Huius prima ratio est. Ille est effectus principalis sacramenti: qui directè, & principaliter significatur per sacramentum. Sed hoc sacramentũ principaliter, & directè significat medicationem infirmitatis ex peccato relictae. ergo.

Secunda ratio est. Omne sacramentum conferens gratiã non ponenti obicem: tollit culpam si eam inueniat. Sed extrema vnctio est huiusmodi. ergo.

Contra arguit Durandus hic. qõ. 1. probando, ꝙ effectus eius sacramenti non sit roboratio naturae contra debilitatem, ex peccato relictam. Primò sequeretur, ꝙ tale sacramẽtum etiam sanis esset exhibendum, qui egent exhilaratione mentis, & in quibus reperitur talis debilitas, per quam patiuntur difficultatem ad opera gratiae. Hoc est inconueniens. ergo.

Respondeo. Dico primò, ꝙ s. Tho. non ponit, ꝙ exhilaratio mentis sit effectus huius sacramẽti: sed robur mentis contra praedictam debilitatem: & habilatatio ad actus gratiae, & gloriae contra inhabilitatem, & ineptitudinem ad tales actus relictam ex peccato, vt declaratum est.

¶ Dico secundò, ꝙ licet praedicta debilitas reperiatur in sanis: non tamen sequitur, ꝙ pariter eis sit exhibendum sacramentum hoc. Tum quia sacra scriptura praecipit, illud tantum dari infirmis. Tum quia in hoc sacramento infirmitas spiritualiter debet signari per infirmitatem: & spiritualis curatio per corporalem. praesenti di. q. 2. art. 2. in solutione primae quęstiũ. Et ad primum. Tum quia sanis non imminet de propinquo status exercendi actus gloriae, sicut infirmis. ibidem in solu. 2. quęst. & ad secundum.

Item arguit. Difficultas ad opera gratię est naturalis. Effectus autem huius sacramenti est indulgentia aliqua peccatorum: vt patet ex forma eius. Ergo illa difficultas non est effectus huius sacramenti.

Respondeo. negatur, ꝙ illa difficultas sit naturalis: sed est effectus peccati per se. inhabilitas enim naturalis ad actus glorię: dicitur negatiuè: quia vero est ex peccato contrariè. qui tollitur per hoc sacramentum s. Tho. dist. 47. hic. art. 1. in solutione primę quęstiun. ex quibus sequitur, ꝙ peccatum non solum inhabilitat creaturam rationalem ad actus glorię: sed etiam creatu-

ras inanimatas.

¶ Inhabilitat quoque ad actus virtutum, & gratiæ. prima secundæ. quæst. 85.art.1.& 3. Item de malo. quæstione 2.art.11.

¶ Petitur ergo per illam orationem indulgeat tibi Dominus: indulgeri peccatum quo ad reliquias ab ipso relictas.

Sciendum,quòd s.Thom. nunquam dicit: vt legit quòd exhilaratio sit effectus huius sacramenti: sed bene dicit hic.q.1.art.2.quæstiun. .3.ad tertium.ꝙ in hoc sacramento res, & sacramẽtum nõ est character: & quędãinterior deuotio:quæ est spiritualis vnctio. Si itaque talis deuotio, vocetur exhilaratio: non contendo. Puto tamen, quòd illa deuotio non sit actualis.sed magis habitualis:& potius actus primus per modum formæ: quam actus secundus per modum operationis.Et forte potest vocari ornatus, & dispositio ad gratiam, vel deliberatio quædam ad futurã gloriam.sicut dicit sanctus Tho.distin. 2. huius.quæst. 1.articulo 2. in solutione quæstiun. primæ.Remissio autem peccatorum, de qua fit mentio in forma huius sacramenti, est vltimus illius effectus.

Sciendum quoque, quòd cum dicit s.Tho.ꝙ hoc sacramentum non debet dari furiosis,& amentibus: intelligitur de illis,qui nec tunc nec ante habuerũt actualem deuotionem, & desiderium percipiendi hoc sacramentum.

Huius itaque effectus principalis nõ est fortificatio contra tentationem:nec remissio venialium: quo ad culpam vel ad pœnam: sed præparatio ad gloriam animæ,& corporis,per sublationẽ reliquiarum peccati. Ex quo sequitur, ꝙ ista vnctio potius assimilatur vnctioni dedicatiuæ quàm pugilatiuæ: quo ad finem,ad quem ordinatur.

CONCLVSIO. III.Materia proxima huius sacramenti est oleum, per episcopum consecratum Hanc ponit ibidem.artic.3.in soluione.2. quæstiun. huius ratio est. Omnis efficacia sacramentorum à christo descendit: & ideo sacramenta illa, quibus ille vsus est: habent efficaciam ex suo vsu sicut tactu suæ carnis vim regeneratiuãm contulit aquis Sed hoc sacramento nõ est vsus nec aliqua corporali vnctione. Et ideo in omnibus vnctionibus requiritur sanctificatio materiæ.

Contra rationem arguit Durandus in 4.dist. Hęc ratio non valet propter duo,Primò quia sequeretur: ꝙ non oporteret sanctificare materiam in aliis sacramentis:quinimo si sanctificatur,fit iniuria primę sanctificationi: quasi insufficienti: hoc autem est falsum. ergo secundo quia assumit falsum,scilicet ꝙ christus non fuerit vsus vnctionibus. si ut patet Ioã.12.& Lucę 7.vnguento vngebat.Et 10.19.

Vtrum Christus fuerit vsus vnctione.

Si dicatur,ꝙ christus non fuerit vsus per modum sacramentalis. non obstat: quia à sacramentis christus nihil accepit, & suo tactu dedit virtutem omnibus venientibus in vsum sacramentorum.

Ad primum negatur sequela. Quia non fit iniuria nisi idem genus sanctificationis repetatur. Si autem aliud, & aliud repetatur: & ad aliud ordinatum non fit iniuria. Sicut enim in naturalibus sunt plura accidentia diuersorum generum:sic nihil prohibet in supernaturalibus esse plures sanctificationes diuersorum generum. 1.quęst.huius di. artic.3.quęstione 2. Item distinct.7.q. 1.art.2.q. 3.

Ad secundum dicitur, quòd responsio ibidem data est vera.Fuit enim vsus vnctionibus sed non per modum sacramenti. Ad improbationem dicitur: ꝙ fundatur in consequentia nullius apparentię,& existentię,scilicet christi contactus dedit virtutem aliquibus materiebus sacramentalibus. Ergo dedit virtutem omnibus venientibus in vsum sacramentorum.Non enim quilibet contactus christi contulit virtutem rebus: sed solum ille quo instituebat materiã sacramenti.

CONCLVSIO. IIII.Forma huius sacramenti est oratio depręcatiua,& non indicatiua. Hanc ponit ibidẽ articulo quarto. in solutione secundę quęstiunculę.

Contra quoddam dictum b.Thomę videlicet, quòd nullus effectus sequitur ex hoc sacramento concurrentibus omnibus quę sunt de essentia sacramẽti:arguit Petrus de Palude.hic q.1.Gratia non minoris virtutis est quàm natura:sed concurrentibus omnibus causis naturalibus, impossibile est non sequi effectum.ergo & hic.

Respondeo. s. Tho. intendebat non quòd

quòd sequatur aliquis effectus: sed quod integratio effectus huius sacramenti quæ includit sanationem mentis & corporis: non semper ponitur posito perfecto sacramento, & remota omni fictione ex parte suscipientis, vt patet præsenti dist.q.1.art 2.in solutione secundæ quæstiunculæ I em art 4.3.ad 3.Ex quibus patet, quòd hoc sacramentum semper inducit suũ effectum principalem nisi sit defectus ex parte recipientis: secundarium vero non semper. Defectus est multiplex: indispositio recipientis, puta si sit puer sanus fingens se infirmum carens omni deuotione actuali præsenti & præterita.

Secundò. A patribus decretum fuit quòd officium Ambrosianum in sua diœc si teneretur. Gregorianum vero per orbẽ. Nec aliquid est reprobatum de his, quæ Ambrosius docuit in cultu religionis Christianæ. Sed. b.Ambrosius vsus est saltem tempore suo verbis indicatiui modi in exhibendo hoc sacramento. Ergo oratio deprecatiua nõ est forma huius sacramenti, minor declaratur. quia dicebat. Vngo oculos tuos &c.

¶Respondeo. Dico vt S. Th.1.quęst. huius dist.artic.4.q.2.ad tertium quòd illa verba indicatiua non sunt forma huius sacramenti sed sunt quædam dispositio ad formam, inquantum intentio ministri determinatur ad actum illum per illa verba. Hæc ille Vnde quęlibet ecclesia vtitur verbis deprecatiuis: & nulla solis indicatiuis.

DISTINCT. XXIIII.

Frat. Isi. mediolanensis.

Circa distin.24. quæritur. vtrum ordo sit sacramentum

PRO quæstione sit prima conclusio. Ordo ecclesiasticus, in quo datur spiritualis potestas, est verè sacramentum. Hanc conclusionẽ quo ad tres sui partes: ponit. S.Tho. præsenti distinctio. q.1.art.1.

Prima ratio pro prima parte: quòd ordo sit, & debeat esse in ecclesia est. Status ecclesiæ est medius inter statum naturæ & gloriæ. Sed in natura inuenitur ordo: quo quædam aliis superiora sunt & similiter in gloria: vt patet in angelis. ergo in ecclesia debet esse ordo.

Ratio secundæ, partis conclusionis quòd ordine detur spiritualis potestas posita ibidem in solutione secundæ q. est à diffinitione ad diffinitum. Magister enim sic diffinit ordinem. Ordo est signaculum quoddam ecclesię: per quod confertur spiritualis potestas.

Ratio pro tertia parte conclusionis: quòd ordo sit sacramentum posita ibidem in solutione tertiæ quęstio.est. Sacramentum nihil aliud est quàm quędam sanctificatio hominis exhibita cum aliquo signo visibili. Sed ordo est huiusmodi. ergo sacramentum.

Contra arguit Scotus hic quęstio. prima. probando, quòd ordo non sit potestas spiritualis ad aliquem actum in ecclesiastica hierarchia. primo sequitur enim quòd episcopatus sit ordo condistinctus: quia habet condistinctam potestatem ad actum conferendi sacros ordines & confirmandi.

Respondeo. consequens illatum non est inconueniens: vt videbitur in sequenti quęstione.

Secundò sequitur: quòd sub sacerdote, non sit aliquis ordo. quod est contra omnes. ergo. probatur sequela. Nam laicus potest facere, quod faciunt diaconus, & subdiaconus: licet non congruè. simpliciter tamen efficit.

Respondeo. Dico primo, quod cęteri ordinati habent potestatem spiritualẽ, & recipiunt characterẽ, in sua ordinatione. pręsenti dist.1.ar.8.in solutione secundę quęstiun.

¶Ad improbationem dicitur quòd potius confirmat quàm infirmet propositum: quia actus licitus & actus illicitus licet quandoque sint eiusdem speciei in esse naturę: differunt tamen specie vel genere in esse moris vel iuris. Secundò itaque modo laicus non potest facere actum eiusdem speciei cum eo, quem facere potest diaconus. Item quicquid sit de actu exteriori: tamen character ordinis aliquem actum interiorem habet, cui similem non potest habere non ordinatus: puta signare distinguere & configurare. quarta distin. huius.q.1.art.1.

¶Dico secundò, quod character ordinis aliquis est potestas ad faciendum aliquid: quod sine illo non posset fieri, nec licitè nec illicitè sicut character sacerdotij, vel exorcistę. Aliquis vero

est potestas ad faciēdum aliquid: quod sine illo fieri potest sed non licitè: sicut character diaconatus & subdiaconatus. Aliquis verò est potestas ad faciendum aliquid, quod sine illo fieri potest etiam licitè: sed non ex officio: sicut est character trium ordinum minorum. septima distinct. quarta, articulo primo, quæstio. tertia.

Dico tertiò non esse manifestum nec à doctoribus determinatum. Vtrum character sex ordinum extendat se ad aliquem actum interiorem, ad quem non se extenderent carentes tali ordine. Fortè vero actus superiorum ordinum aliquem effectum habent nobis ignotum in corpore Christi mystico positiuum vel priuatiuum: disponētem populum ad sacramentorum dignam susceptionem: quem effectum non habet actus exercitus per laicum. Exorcista autem indubitanter habet. Vnde puto quòd nullus laicus potest exercere licitè actum exorcistę: quod si prę sumeret nihil faceret, & mortaliter peccaret.

Tertiò arguit. sequeretur quòd sacerdotium esset duo ordines, quia habet duplicem potestatem scilicet conficiendi quam acceperunt apostoli ante resurrectionem, & absoluendi: quam acceperunt post. Hoc est inconueniens ergo illa diffinitio incompetens.

Respondeo. negatur consequentia. Ad probationem dicitur, quod potestas est vnica per essentiam habens respectus ad diuersos actus, Dataque fuit Apostolis primò ad primarium vsum: post resurrectionem verò quò ad secundarium. de his supra dictum est. Ad quorum dilucidationem valebunt dicenda ad obiecta contra secundam conclusionem,

CONCLVSIO. II. Est. Licet sint plures ordines: omnes tamen sunt vnum totale perfectum sacramentum & nō plura totalia perfecta: nec plures ordines totales & perfecti: sed vnus totalis & perfectus ordo. Primam partem huius conclusionis ponit. S. Tho. præsenti dist. q. 2. articu. primo in solutione primæ quæstionis. Secundam partem ponit ibidem ad secundum. Huius ratio est. Totum potestatiuum non prædicatur pluraliter cum sua totalitate de partibus suis collectiue sumptis, sed solum singulariter: sed hoc quod dico sacramentū ordinis vel ordo est quoddam totum potestatiuum respectu sepem ordinum. Ergo non prædicatur cum totalitate de illis pluraliter, sed singulariter: vt possit dici: quòd illa septem sunt vnum totale sacramentum perfectum ordinis: & non plura totalia perfecta sacramenta vel ordines perfecti totales.

¶ Contra arguit Duran. † probando ꝙ ordo in generali acceptus non diuidatur in speciales ordines sicut in sacramenta sed sicut in sacramenta & sacramentalia: ita quòd solum sacerdotium est ordo. primo. Quando plures actiones ordinantur ad vnum spiritualem effectum & vna tantum illum attingit, ceteræ disponunt: ibi est vnum tantum sacramentum scilicet attingens cetera sacramentalia scilicet disponentia: sed in sacramento ordinis est sic actione sacerdotis tantum attingente. ergo maior patet de catechismo & exorcismo respectu absolutionis.

Durand. hic q. 2.

Vtrū ordo in generali: diuidatur in ordines speciales.

Respondeo. Petrus dicit, quòd maior est vera quando plures actiones ordinantur sic ad vnum effectum communem, ꝙ non habent proprium sicut in exemplificatis. Hic verò: actiones habent proprium effectum ex opere operato. Quia vero proprij effectus sunt propter aliquid vnū. Ideo omnes actiones simul faciunt vnum perfectū sacramentū: sed quælibet illarū imperfectū.

¶ Dicitur quoque, quòd maior est vera de actionibus ordinatis ab ecclesia: non autem à Christo: præcipuè de diuersis actionibus super diuersa supposita, & cum diuersis formis ad conferendam specialem gratiam, vel effectum gratiæ.

Secundò arguit. potestas ordinis est actiua ad dandum vel conficiendum sacramenta: sicut baptismi est passiua ad suscipiendum. Sed nulla talis est sub sacerdotio. ergo. neque sub eo est ordo.

Respondeo. maior est insufficiens. addendū enim est vel ad præparandum & ministrandum ad conficere vel conferre. Nec valet similitudo, sicut vna est potentia passiua, ita vna actiua: quia plura exiguntur ad agendum, quàm ad patiendum. Sufficit autem ad similitudinem factam de baptismo & ordine: quòd sicut in baptismo cōfertur potētia passiua ad suscipiendū sacramēta sic in

sic in ordine confertur aliqua potentia actiua, ad exercendum aliquam actionem mediatè vel immediatè ordinatā ad eucharistiam: in præsenti di. q. 2. ar. 1. in solu. 2. q.

Sciendum est, ꝙ ordo ostiariorum lectorum, & acolutorum non solum est ex institutione ecclesiæ: sed etiam diuina S. Tho. vbi supra. in solu. secundi argumenti.

Sciendum secundo: cum dicit S. Th. ꝙ tota plenitudo huius sacramenti est in solo sacerdotio & in aliis est quædā participatio: non loquitur de participatione sacramenti quo ad nomen & rationem: sed quo ad potestatem; quia illa perfectè est in sacerdotio, sed participatiuè in aliis. Eodem ar. 1. q. 1 ad. 3. Si autem intelligatur de participatione secundum nomen & rationem: intellige non quia nullo modo participetur aut in aliis non saluetur, sed quia non ita perfectè & completè.

Contra eandem conclusionē arguūt alij. Petr. q. 24. art. 3. Si oēs ordines sunt vnum sacramentū perfectum. ergo aut quilibet ordo æqualiter pertinet ad sacramentū essentialiter: aut in vno tantū consistit ratio sacramenti. s. sacerdotio. Sed primū nullus dicit. Secundū autē si cōcedatur habetur intentum: erit enim vnum sacramentum: & reliqui ordines sacramentalia.

Respondeo. sunt vnum sacramentum propter ordinem ad vnum: & cuilibet conuenit ratio sacramenti essentialiter: licet non æqualiter. Sicut ratio vitæ cōuenit essentialiter vegetatiuo, sensitiuo & intellectiuo: nō tamē æqualiter, quia solo intellectiuo totaliter & perfectè. pōt aūt dici, ꝙ septē ordines sunt septē sacra materialiter, sed vnū sacrm formaliter & perfectiuè propter ordinem ad vnū finē: qui est eucharistiæ sacramētū.

Item arguunt. Illud solū est sacramē tum, quod attingit ad effectū principaliter intentum: quod vero disponit, est sacramentale. vt dixit s. T. di. 23. q. 1. sed solum sacerdotium attigit ad effectum principale. ergo erit tantum sacramentum, & reliqua sacramentalia.

Respondeo. finis principaliter intentus est duplex, proprius: qui in sacramētis est gratia sacramentalis: & deputatio ad aliquid. Ad propriū finem omnes attingūt ordines: & cōmunis, qui est celebratio missę: quam licet solum attingat sacerdotium: tamen ad illam omnes alij ordines ordinantur, & operantur.

DISTINCT. XXV.

F. Isido. Mediola.

Circa dist. vigesimam quintam & finē præcedentis quęritur. vtrum episcopatus sit ordo.

PRO quæstione sit prima conclusio. Episcopalis potestas: quò ad aliqua est superior potestate sacerdotis non episcopi. Hanc ponit s. Th. 24. dist. huius. q. 3 ar. 2. in solu. 1. q. Ex quibus duplex ratio potest formari pro duplici parte conclusionis. Pro prima quidē. s. ꝙ potestas epalis non sit superior potestate simplicis sacerdotis, sic. Ptās sacerdotalis pōt exire in actū suum principalem: nō supposito aliquo actu potestatis episcopalis. ergo quo ad hoc potestas sacerdotalis non est inferior episcopali. Quò ad secundam partem. s. ꝙ episcopalis sit superior episcopali: quo ad actum secundariū: sic potestas quę non pōt exire in actum suum secundarium, nisi prę supposita ordinatione vel actione alterius potestatis est ea inferior: quo ad hoc. Sed potestas sacerdotalis eo modo se habet ad potestatem episcopalem. ergo.

Vtrū potestas sacerdotalis & episcopi sint idem.

Contra hanc conclusionē. sunt multa dicta B. Hiero. qui videtur velle, ꝙ sacerdotalis & episcopalis ptās sunt penitus idem. sed ecclesia propter periculum schismatis statuit vt vnus sacerdos sit super alios & episcopus dicatur: cui aliquis benedictiones & cōsecrationes reseruauit: vt habetur in decretis. 93. di. c. legimus in Esaia. Sed quia dicta opinio: non est plus contra S. Tho. quam contra alios doctores, & rationes eius sufficienter soluit: Durandus, & Petrus dicta Hieron. conuenienter exponunt: ideo eas non recito de præsenti.

CONCLVSIO II. Episcopatus est ordo, accipiendo largè, prout ordo dicitur tam de sacramento, quàm de officio, non sacramento: non autem propriè & strictè: prout ordo est sacramentum. Hanc ponit Sanct. Thom. vbi supra. in solutio. secundæ. quæstio. & ad secundum.

Ratio pro prima parte conclusionis est. Omne officium habens potestatem exercendi sacras actiones & conferēdi aliqua

aliqua sacramenta: quam non habent carentes tali officio: est ordo communiter dictus: sed episcopatus est huiusmodi. ergo.

Pro secūda parte: ratio est. Ordo importat potestatem ordinatam ad eucharistiæ sacramentum. Sed talem potestatem non importat episcopatus superiorem sacerdotio. ergo non est ordo, qui sit verè & propriè, vel strictè loquendo sacramentum.

Contra rationem pro secunda parte arguit Duran. dist. 24. q. 6. primo. cum enim dicitur in maiori: ꝙ sacramentū: importat habitudinem ad eucharistiā: aut intelligitur in consecrando tātum, & sic sequitur ꝙ minores ordines non sint sacramēta: quia nullam habent potestatem: aut intelligitur in consecrando & disponendo ad consecrationem, seu cōsecrati susceptionem: sequitur ꝙ ordo episcopalis sit magis ordo, quàm minores ordines, quia eius potestas est propinquior & nobilior ad sacramentum. ordinat enim ministros ad eius consecrationem vel confessionē. ergo.

Respondeo. illa diffinitio bona est: & intelligi debet sub disiunctione vel in consecrando eucharistiam vel in ministrando consecranti vel celebranti actualiter.

¶ Ad improbationem negatur sequela.

¶ Ad probationem negatur ꝙ habitudo illa sit propinquior & nobilior. cuius ratio est: ordines enim minorū sunt ad ministrandum actualiter consecranti: non autem potestas episcopalis. Itē potestas minorum est ad ordinandum populum & disponendum vt actu susciplat eucharistiam, potestas episcopalis ordinatur ad corpus mysticum confirmandum vel consecrandum vel benedicendum vel regēdum. Nec valet hęc consequentia: episcopatus confert ordinem. ergo est ordo: sicut nec ista. Sacerdotium conficit eucharistiam. ergo est eucharistia.

Secundò arguit. summum sacerdotium & simplex constituunt vnū perfectum & completum ordinem sacerdotij: ergo episcopatus est ordo. consequētia nota. Antecedens probatur: sicut se habet consecratio panis & vini, ita & illi duo ordines: sed talis consecratio habet illa duo tanquam partes integrales eucharistiæ. ergo etiam consecratio episcopi & sacerdotis constituunt vnū perfectum sacramentum.

Respondeo. negatur cōsequentia. Ad probationem negatur similitudo: quia consecratio panis & vini ordinātur ad vnum & eundem finem: sacerdotiū vero & episcopatus ad diuersos: sacerdotium ad corpus Christi verum episcopatus ad corpus Christi mysticum.

Sciendum quòd Petrus de Palu. à S. Th. hic in duobus dissentit. primò. quia ponit potestatem episcopalē non differre à charactere sacerdotali: nisi sicut formam intensam à seipsa remissa. Hoc enim est contra S. Th. vt patet ex dictis eius allegatis pro conclusione secūda. est etiam contra veritatē: quia nō posse in actum vel effectū alterius speciei quā prius posset. Secūdo quia ponit episcopatum esse sacramentū non tamē distinctū à sacerdotio. Nec obstat, ꝙ episcopus dicitur summus sacerdos: quia hoc non dicitur ex hoc ꝙ habeat superius aut pefectius sacramentū, quā simplex sacerdos: sed ideo quia habet superiorem potestatē non solum iurisdictionis, sed ordinis & consecrationis.

Tertiò arguit. episcopi possunt dispēsare confirmationē, & ordinē sacrum: quæ non possunt sacerdotes simplices. ergo episcopatus est ordo.

Respondeo. cōceditur ꝙ sit ordo, sed non talis ordo qui est sacramentū: quia non pōt esse sacramentū superius nec inferius nec ęquale. sicut papatus non est sacramentū: & tñ habet ptātem singularē tā in sacramētalib⁹ quā in sacris dispensandis præ cęteris episcopis.

Contra eandē arguunt alij. Ordo acoluti est sacramentū, qui debet portare candelabrū. ergo mirabile videtur, si episcopus à quo dependet totus ordo ecclesiasticus, non sit sacramentum.

Respondeo. negatur consequentia. quia ordo ecclesiasticus plus dependet à papatu quā ab episcopatu: nec tñ nouam consecrationem sibi tribuit. Vnde etiam episcopus in papam electus, non aliter consecratur.

Secundò arguunt. epatus est à Deo institutus, & cū signo visibili cōsecrationis datur: & ex opere operato gratiā confert, cū illa eps plus indigeat. ergo est sacramētum: probatur consequētia: quia ibi sunt omnia, quæ requiruntur ad essentiam sacramenti.

Respondeo. negatur consequētia. ad proba

probationem negatur ꝙ ibi sint omnia. Licet enim ibi cõferatur gratia ex opere operato:nõ habet tñ verè & propriè rationẽ alicuius sacramẽti:quia.s.nõ habet cõpletè perfectã rõnẽ alicuius speciei sacramenti. Et de cęteris quidẽ patet:de ordine vero probatur: quia non ordinatur ad eucharistiæ sacr̃m sed ad corpus Christi mysticũ.est ergo officiũ vel ptãs superueniens sacr̃o ordinis, & eius characteri& cõplementũ eius quo ad actũ secundariũ sacerdotij,& perfectio accidẽtalis ꝑ accñs cõsequẽs characterem sacerdotij. Si quis aũt contendat epatum esse verè sacramentũ, hoc erit ęquiuocè vel analogicè,& non vniuocè cum aliis sacramentis.

Quod aũt non oporteat omnẽ consecrationẽ,in qua cõfertur gr̃a ex opere operato esse verè & propriè sacr̃m testatur s.Th 2.di.huius.q.1.ar.2.ad nonũ.Item. 3.par.q 65.ar.3.Itẽ quarto di. 38.q.1.art.5.ad secundum. Non itaque erit sacramentum quia non ordinatur ad curationem morbi peccati.

Vtrũ consecratio virginum & regum conferat gratiam.

Si quæratur, quomodo consecratio virginum & regum conferat gratiã ex opere operato,cum non sit instituta à Christo,sed ab ecclesia.

Respondetur,ꝙ ecclesia illã instituit cõsilio & instinctu sp̃ũsancti:cõfertur aũt à similibus gr̃a non tanquã à cã in qua existat aliqua virtus:sicut faciũt sacramẽta,sed tanquã à cã,sine qua non. Veruntamẽ consecratio epalis ab ipso Christo instituta creditur.

Contra cõclusiones ambas simul arguit Aureo.probans,ꝙ epatus à sacerdotio non sit ordo distinctus. Primo si esset ordo distinctus aut esset superior aut inferior:aut ęqualis. Non superior, quia nõ habet actũ superiorẽ,vt distinguitur cõtra sacerdotiũ. Cõficere enim est actus melior,& dignior quã ordinare. Nõ inferior,cũ pręsupponat sacerdotium. Nõ ęqualis. Tũ quia conficere & ordinare nõ sunt ęquales. Tum quia in ordine hierarchico non pñt esse duo ęqualia.ergo non est ordo distinctus.

Respondeo est inferior & superior diuersimodè. Inferior quidem epatus,vt præscindit à sacerdotio:id est potestate ordinis:superior vero potestate iurisdictionis, inferior quo ad eucharistiam: superior quo ad corpus Christi mysticum.inferior etiam est:quia non habet rationem characteris.

¶ Ad probationem,ꝙ nõ sit inferior dicitur ꝙ sacramentum inferius prius sumitur quã superius de necessitate pręcepti:sed nõ est sic de ordine:qui nõ est sacramentũ:vt est epatus. Accipit enim quis prius sacerdotiũ dignius quã magisterium in theologia indignius.

Præsupponit aũt epatus sacerdotiũ sicut potestas ligãdi ptãtem conficiẽdi. 12.di.huius.q.1.ar.1.q.2.ad.1. Tum etiã quia eps perfectè repræsentat Christũ. qui fuit sacerdos & eps.4.huius di.24. q.3.ar.2.q.1.ad tertium. Et propter hoc episcopus specialiter sponsus ecclesiæ dicitur sicut Christus.

Secundò.gradus epalis & sacerdotiũ non sunt distinctę potestates.ergo idẽ ordo.antecedẽs probatur. Sacerdos auctoritate papę põt sacerdotẽ instituere. ergo non differũt potestas epalis & sacerdotij:nisi sicut potestas impedita & non impedita:quæ tamen est eadem.ergo. Antecedens probatur. Quia omnis virtutis actiua non impedita, potest transfundere seipsam.

Cõfirmatur. Papa sacerdoti, omnibus aliis circũscripto, põt cõmittere ordines: cęteris aũt positis,sine sacerdotio non. Et sic reductio illius ptãtis ad vsum dicitur ampliatio ptãtis:& per cõsequens erunt idẽ ordo epatus & sacerdotium.

Respondeo.negatur antecedens. Ad probationem negatur antecedens. Ad probationẽ dicit ꝙ illa propositio omnis forma &c.est falsa,vt patet de intellectu agente:de volũtate,de anima rationali,de angelo.& præsertim est falsa de virtutibus instrumentalibus sacramentalibus. Non diaconus potest diaconum facere &c.di 25.q.1.ar.1.

Quod vero dicitur de impedimento characteris sacerdotalis non apparet. Non enim prohibitio Dei vel ecclesiæ hoc efficit:quia schismatici & hæretici ritè ordinati ordinant,non obstãte prohibitione Dei & ecclesiæ.di.25.q.1.art. 2. Forma etiã verborũ cõsecratiõis epi ostẽdit: ꝙ aliqua ibi ptãs cõcedatur & non sit ibi remotio impedimenti.

Ad confirmationẽ dicitur ꝙ falsum & erroneum est & contra determinationem ecclesiæ:quòd papa possit committere collationem maiorum ordinũ sacerdoti non episcopo s.Tho.dist.25. huius.q.ar.1.ad tertium. Præterea dicũt iura quòd ea quæ sunt ordinis & consecrationis,non potest papa committere

 nisi

nisi episcopis. Item Petrus de Palude multa ad hoc propositum dicit.

DISTINCT. XXVI.

Magister Paulus.

IN dist.26.& quatuor sequentibus quæritur, vtrum matrimonium sit sacramentum. Ad hanc quæstionē respondetur tribus conclusionibus.

CONCLVSIO. I. Matrimonium est sacramētum verè & propriè. Hanc sic probat.4.sen.dist.26.q.2.ar.1. omne quod est in remedium cōtra peccatum & confert gratiam ad virtutē ex opere operato est sacramentum, cū ista sit diffinitio sacramenti: sed matrimonium est huiusmodi:confert enim gratiam vt sciat vnusquisque vas suū possidere:nec habet ex natura actus ꝙ gratiam conferat sed ex diuina institutione.non enim potest reddi ratio naturalis quare Deus dederit illis verbis ꝙ conferant gratiā ex opere operato plus quàm orationi diuinæ. ergo est sacramentum.

Confirmatur.extra de hæreticis.c.ad abolendum. & apostolus ad Ephesios. 5. dicit quod matrimonium est magnum sacramentum in Christo:& in ecclesia.

Contra arguit Duran.hic.q.3.ꝙ matrimonium non dicatur vniuocè sacramentum cum aliis.Primo quia quę exterius sunt in aliis sacramentis non significant naturaliter rem contētam in sacramento:sed tantum ex diuina institutione. aqua enim quæ adhibetur in baptismo,non significat naturaliter deletionem peccati: sed signum exterius in matrimonio.s.ipsa verba significant naturaliter rem contentam quæ est res & sacramentum simul.s. obligationem viri & mulieris.

Vtrū matrimoniū dicatur vniuocè sacramentum.

Respondeo.Dico primo,ꝙ similiter posset argui de omni sacramento. quia omne sacramētum habet aliquid proprium,per quod ab aliis distinguitur.

Dico secundò ꝙ propria ratio sacramenti est esse signum,& causam rei sacræ:ista autem ratio ęquè cōuenit matrimonio & aliis sacramētis:& ideo vniuocè dicuntur sacramenta, licet vnum sit dignius alio:sicut etiā homo & asinus vniuocè dicuntur animalia:licet homo sit perfectius animal. Matrimonium autem non est ita perfectum sacramentum sicut alia:quia minus perfectè causat gratiam.

¶Dico tertiò, ꝙ ea quæ exterius sunt in matrimonio.s.coniunctio viri & fœminæ non significant naturaliter cōiunctionem Christi & ecclesiæ:nec verba exprimentia cōsensum significāt naturaliter obligationem viri & fœminę: inquantum illa obligatio est sacra & actu sacrans:licet naturaliter significent eam,vt est quædam res: sed ꝙ eam significent vt est actu sacrans est solum ex diuina institutione.

¶Dico quartò,quòd res exterius apparens in matrimonio est sacramētum tantum:obligatio autem viri & fœminæ est res & sacramentum.gratia autem est res contenta in hoc sacramento & vltimus effectus eius.sed coniunctio Christi & ecclesiæ est res significata licet non contenta.

¶Dico quintò,quòd licet materialiter subiectum siue opus operatū, quod exterius apponitur in hoc sacramento, est in aliis sint diuersarum rationum: conueniunt tamen vniuocè in vna ratione communi: quia omnia talia sunt inuisibilis gratiæ visibilis forma.

Secundò.Nullum sacramentum deiicit hominem à perfectiori statu cum conferat gratiam: sed matrimonium deiicit hominem à perfectiori statu,scilicet à statu virginitatis aut continentiæ.

Respondeo negatur maior.sed sufficit quòd conferat gratiam ex opere operato. hoc autem facit matrimonium, & non ipsa continentia, quæ confert gratiam tantum ex opere operantis.

¶Dico secundò,quòd concessa maiori,negaretur minor. quia licet actus matrimonij deiiciat à statu perfectiori: non tamen ipsum matrimonium deiicit:vt patet in beata Virgine:cuius perfectio non est imminuta per matrimonium.

Tertiò.Nullum sacramentum potest esse sine baptismo: cum istud sit ianua sacramentorum:sed matrimonium potest esse sine baptismo:vt patet in infidelibus:ergo non est sacramentum.

Respondeo, quòd licet matrimonium vt est in officium, possit esse sine baptismo:non tamē matrimoniū vt est sacramentū.vñ matrimoniū infidelium nō est sacramentū:sed si baptizētur erit

postea sacramentum.

Contra. in omni sacramento opus est nouo facto: cum consistat in opere operato, sed in tali matrimonio nihil est de nouo factum, postquam sunt baptizati: ergo, &c.

Respondeo. negatur minor. quia oportet, quòd tales habeant nouum consensum, vel nouam approbationem antiqui consensus, & nouam expressionẽ consensus per verba, vel aliquid æquipollens verbis, alioquin baptismus non faceret matrimonium antiquũ esse de nouo sacramentum nouæ legis.

Quartò. Omne sacramentum habet formam distinctam à materia: sed matrimonium hoc non habet: quia verba viri nõ sunt magis forma aut materia, quàm verba fœminæ, ergo, &c.

Respondeo. negatur minor. quia vt dicit Petrus verba exprimentia consensum sunt loco formæ: & corpora coniugum sunt loco materiæ. vel vt dicit s. Doct. dist. 26. q. 2. artic. primo primum. actus ipsorum coniugum sunt loco formæ & materiæ: quod dupliciter potest intelligi. Primò, ꝙ verba illius coniugũ qui primo profert consensum suum sunt loco materiæ: verbo illius qui vltimo profert sunt forma, quia complet matrimonium: sicut etiam vltima syllaba complet significatum termini, & vltima & vnitas est forma numeri. Secundò intelligitur sic, ꝙ consensus interior aliquo modo expressus, & sensibilis factus se habet loco materiæ, sed verba per quæ exprimitur sunt loco formæ.

Quintò. Omne sacramentum, excepto baptismo, quia est necessitatis dispensatur per ministros ecclesiæ tantũ: sed matrimonium non dispensatur per ministros ecclesiæ. benedictio enim nubentium non est de necessitate. ergo.

Respondeo. negatur maior. de illo, quod non habet pro materia, & forma aliud ab actu suscipientis sacramentũ. sic est in matrimonio, vt dictum est.

CONCLVSIO II. Matrimonium confert gratiam. Hanc probat vbi suprà. articulo 3. quia conferre gratiam conuenit omnibus sacramentis nouæ legis.

Contra arguit Durandus vbi suprà. quia huius oppositum tenent Godofredus, & Hostiensis in summa, & Bernardus in apparatu ista ratione: quia non licet dare pecuniam pro eo in quo confert gratia, alioquin esset simonia: sed licet dare pecuniam pro matrimonio: ergo, &c.

Respondeo. ꝙ auctoritates illorum doctorũ non recipiuntur in theologia.

Ad rationem dicitur, ꝙ licet sit licitum dare pecuniam pro matrimonio, inquantum est in officium: non tamen vt est sacramentum: vt dixit s. Tho. 4. sent. di. 25. q. 3. ar. secundo.

Secundò. Magister dicit in 4. dist. 2. quòd aliqua sacramẽta conferunt gratiam: & aliqua sunt in remediũ: vt coniugium.

Respondeo. non fuit intentio Magistri, quòd coniugium non conferat gratiam: sed voluit dicere, quòd principaliter ordinatum est in remedium: licet consequenter gratiam conferat, sicut & alia.

CONCLVSIO III. Matrimonium quantum ad id quod est res, & sacramentum essentialiter, est quædam relatio. Hanc sic probat di. 27. art. primo. Matrimonium est coniunctio, per quã cõiuges coniũguntur ad generationem prolis, & ad vnam vitam domesticam: ergo est relatio. Sed quia ista relatio est diuersa numero in ipsis coniugibus: ideo appellantur his nominibus vxor, & maritus, quia non est vna ex parte materiæ omni ad vnam numero generationem ordinentur nominaliter hoc nomine matrimonium.

Contra arguit Petrus hic. Omnis dispositio est de genere qualitatis, & in prima eius specie: sed matrimonium est dispositio à gratiam sicut & alia sacramenta: ergo est qualitas & non relatio.

Respondeo. Dico primò, quòd per matrimonium datur quædam potestas cum sit coniugibus ad actus matrimonij: poestas autem dicit rem absolutam: principium actus: super hac vero potestate fundatur dicta coniunctio. sufficit autem ad matrimonium, quòd causet tale absolutum, quale est illa potestas.

¶ Dico secundò, ꝙ non oportet omnem dispositionem esse de genere qualitatis. nam relatio propinquitatis est dispositio ad hoc, ꝙ agens agat in passum, & similiter figura est dispositio cultello ad agendum: & tamen non est de secunda, sed de quarta specie qualitatis. *Vtrũ matrimoniũ sit qualitas.*

Secundò arguit, quòd talis dispositio, siue sit absoluta, siue relatiua sit in corpore. vbi est id quod disponitur, ibi est dispositio. sed matrimonium disponit ad reprimendas concupiscentias, quæ sunt in carne: ergo talis dispositio est in corpore, siue in carne.

Respondeo. negatur maior. sed sufficit, ꝙ talis dispositio sit in anima, quia etiam disponit ad gratiam, à qua fluit aliquis effectus in corpore, & in potentiis corpori affixis, deinde est concupiscibilis & sic patet, ꝙ posset etiam negari minor, si loquamur de immediatione: quia matrimonium immediatè disponit ad gratiam. Quod autem iste nexus sit in anima: patet quia est nexus spiritualis: cum causetur ex consensu coniugum, qui est subiectiuè in voluntate. Formæ autem spiritualis habens esse fixum non potest esse in re corporali. Posset etiam fortè dici, quòd sunt duo nexus: quorum vnus est materialis, & est in toto composito subiectiuè. alius est spiritualis, & est in anima. vterque autem est relatio realis.

DISTINCTIO. XXX.

F. Isidor.

Irca distinctio. 30. quæritur. Vtrum matrimonium beatæ virginis Mariæ habuerit aliqua bona excusantia illud.

PRO quæstione sit Prima conclusio. Matrimonium debet habere aliqua bona excusantia illud. Hanc probat s. Tho. di. 31. q. prima. ar. Huius ratio est. Nullus sapiens debet iacturam aliquã sustinere nisi pro aliqua recompensatione alicuius æqualis, vel melioris boni: vnde electio illius ordinetur, & honestetur. Sed in coniunctione maris, & fœminæ iactura accidit. Tum propter vehementiam delectationis, in qua ratio absorbetur. Tum etiam propter tribulationem carnis, quam sustinent ex solicitudine temporalium: ergo debet habere aliqua bona excusantia. Sunt autem ea fides, proles & sacramentum.

Contra rationem arguit Scotus hic. primo. In statu innocentiæ fuissent illa bona nec excusassent tunc actum carnalem: quia ibi non fuisset aliquod dãnum rationis, ergo nec nunc excusant.

Respondeo. negatur consequentia. quia licet tunc non eguisset excusatione: tamen pro statu isto indiget. Vnde bona quę nũc matrimonium excusant, tũc perfecissent, sicut pro illo statu gratia non deleret peccata: sed gratum faceret deo. Nunc autem habet triplicẽ actum, scilicet delere peccata: sanare naturam, & gratum facere deo.

Sciendum, ꝙ statu innocentiæ durãte quicunque actus carnalis fuisset actus matrimonij, non solum materialiter quo ad substantiam, imo quo ad omnes virtutis circunstantias: nec poterat aliter esse. Nunc autem non omnis actus carnaliter etiam inter coniuges est actus matrimonij formaliter: nec actus virtutis. *Triplex actus gratiæ.*

Sciendum quoque quòd conclusio intelligitur de matrimonio consummato & perfecto vltima perfectione. quale non fuit matrimoniũ b. Marię. & sanct. Ioseph.

Item arguit. Stante illa ratione, non liceret dormire nisi propter aliquid melius cum tunc sit rationis iactura maior intensiuè & extensiuè, quã in coitu.

Si dicatur, quòd bonum ibi excusans, est confortatio organorum, sine quibus non est intelligere. Vel non esse iacturam, quia vigorantur instrumenta cognitionis.

Contra. Priuare se perpetuo vsu rationis propter aliquem actum virtutis, est mortale: quia ille vsus est melior. Priuare autem se momentaneè, nõ est peccatum, sicut Martyres elegerunt tormẽta, quæ sunt priuatiua talis vsus, sicut & voluptates. ergo.

Respondeo. Admissa illa responsione, dicitur ad replicam. quòd licet priuatio vsus rationis momentanea nõ sit peccatum, est tamen pœna: ideo indiget aliqua recõpensatione, quæ dicitur excusatio, vnde Martyres elegerunt propter melius. præsenti di. q. 2. art. primo. & ad primum. Idem respondet Petrus de Palude.

Contra conclusionem arguit Aureolus Nullus actus virtutis indiget aliquo excusante. sed actus matrimonij est actus virtutis. ergo.

Respondeo. negatur maior. accipiendo excusationẽ pro recompensatione.

Vnde sciendum, quòd actus potest considerari dupliciter. Primo materialiter, scilicet quo ad substantiam actus: & sic cum sit indifferens ad actum bonum & malũ indiget excusatione extrinse-

trinseca scilicet circunstantiis facientibus eum esse actum matrimonij formaliter. Secundo potest considerari formaliter prout scilicet compræhendit actus & omnes circunstantias virtutis: & hoc modo indiget id est exigit partes sicut dicimus quòd totum indiget partibus. Et hoc modo actus matrimonij indiget excusatione intrinseca id est debitis circunstantiis: eget ergo excucusatione id est recompensatione damni vel pœnę: non autem excusatione à culpa, quæ insit, sed quæ inesset, si dictis circunstantiis careret.

CONCLVSIO. II. Per prædicta bona actus matrimonij excusatur à peccato, & non sine illis. Hic probat. Sanctus. Thomas distinct. trigesimaprima quęst. secunda. articulo primo. & 2. & ad. 2.

Huius ratio primæ partis est. Illa, quæ actum reddunt bonum bonitate virtutis, & bonitate sacramenti excusant actum à peccato. Sed hoc faciunt bona matrimonij: quando concurrunt in actum matrimonij. ergo.

Secundæ partis ratio est. Actus humanus cadens super indebitam materiam vel non relatus ad debitum finem: nec vestitus debitis circunstantius, est peccatum. sed actus matrimonij carens prædictis bonis, est huiusmodi. ergo.

Contra quoddam sequens ex conclusione, quod est quòd cognoscere vxorem ad vitandum fornicationem, non in vxore sed in se peccet. arguunt Durandus, & alij quidam primo. plus tenetur quis sibi quam alteri: sed indistinctè propter vitãdam fornicationem in coniugem petens debitum, non peccat: ergo multominus propter vitandam in se.

Respondeo. Quando vir siue in se, siue in vxore aliter prohibere potest fornicationem quàm per actum absorbentem rationem: peccat vtens. si vero aliter non potest: non peccat siue vt prohibeat in se: siue vt prohibeat in vxore Hæc Petrus.

Non peccant cõiuges vtentes actu matrimonii vt fugiant fornicationem.

Item arguit. Nulla passio est peccatum, nisi deordinet hominem. sed cognoscere vxorem propter vitandam fornicationem non deordinat hominem: quia ipsa est ordinata per rationem ad hoc ne peccatum incurrat, ergo.

Respondeo. negatur minor. Ad probationem dicitur, quòd non est rectè ordinata: quia finem poterat æque habere non perdendo vsum relationis: vnde peccat saltem venialiter.

Vltimo arguit. Quando principalis finis non est possibilis: puta proles in sene: licitum est ratione secundarij: puta vitandæ fornicationis contrahere: ergo propter eundem secundarium finem licet petere debitum: non autem propter sanitatem, quæ non est finis sacramenti huius: sicut neque propter ipsam licet baptizari, etiam si aliter haberi non possit.

Respondeo, propter finem secundarium licet conuenire, quando principalis non speratur, nec secundarius melius haberi non potest. Nam si aliter posset haberi sine detrimento rationis, & conuenitur cum detrimento rationis: vtpote cum voluptate: culpa est.

CONCLVSIO. III. Beata Maria non obstante voto virginitatis, per eam amisso, contraxit verum matrimonium. Hanc ponit. Sanct. Thom. distinct. trigesimatertia, quęst. secunda, articulo primo in solutione primæ quęstiunculę, Item tertia par. q. 18 art. 4. & ad 1. Ex quibus hęc est ratio pro. 1 parte conclusionis. Virginitas beatę virginis fuit optima & Deo acceptissima: sed laudabilior est virginitas, quæ est cum vno voto quam sine. ergo. Quod autem erat prohibitum pro tunc: noluit vouere simpliciter, sed sub conditione: dubitans an deberet.

¶Secundę partis ratio est. Vbi est forma matrimonij, ex qua matrimonium speciem sortitur & finis: ibi est verum matrimonium. Sed in matrimonio beatę Virginis fuit talis forma: quę est indiuisibilis coniunctio animorum, per quam vnus coniugum indiuisibiliter alteri fidem seruare tenetur: item finis, quæ est proles, non quidem generanda ibi, sed educanda. ergo.

Contra id quòd dictum est ꝙ beata Virgo vouit virginitatem sub conditione. arguit Scotus distinct. 30. quæstio. 2. probans quòd vouerit simpliciter primo. Per nullam cõditionem quæ in omni voto absoluto continetur: fit votum sub conditione. sed, b. Virgo vouit, si Deo placeret: quæ conditio in omni voto ordinato continetur: ergo.

propter illam conditionem votum non debet dici sub condictione.

Respondeo. Cum tali conditione intellecta habitualiter, & non actualiter, nec expressa vocaliter stat votum absolutum. Si autem sit actu intellecta: volita & expressa: votum non est absolutum & tale fuit votum. b. Virginis ante eius desponsationem: excepta vocali expressione.

Secundo. Sancti conuincunt. b. Virginem cum firmo proposito vouisse: quia dixit: Virum non cognosco: ergo votum eius non fuit sub conditione.

Respondeo. Ante disponsationem prius. b. Virgo vouit conditionaliter, & mentaliter. Post desponsationem vero vna cum Ioseph ante aduentum Gabrielis vouit absolutè Ideo argumentum non cōcludit. Hæc solutio habetur ex dictis. b. Augu. vt habere potes à Magistro distinctio. trigesima, capitulo secundo.

Tertiò arguit. Votum simpliciter de virginitate seruanda non dirimit matrimonium contrahendum: ergo non est dicendum ab his, quòd propter hoc votum beatæ Virginis fuerit conditionatum. antecedens probatur: quia stant simul illa duo. Cum in matrimonio sint tantum duo: mutua datio corporum & carnalis copula implicitè, si petatur.

Respondeo. Negatur antecedens. Et similiter conditio interposita de virginitate seruanda in contractu matrimonij facit matrimonium esse nullum. Ideo si beata Virgo tale votum emisisset, non contraxisset verum matrimonium cum Ioseph, vel illud attentando peccasset Sanctus Thoma. præsenti distinctio. quæstio. secunda. articulo primo, quæstiuncula secunda ad primum.

Sciendum, quòd qui vouit absolutè & simpliciter virginitatem, si postea contrahat, dando corpus suum sub cōditione, si petatur, peccat: sicut nec monialis professa, potest contrahere cum illa conditione, quantuncunque sit certificata, quòd coniunx nunquam petat ab ea carnalem copulam: quia non solum ei damnabile est dare vsum corporis: immo dare potestatem corporis sui.

¶ Vltimò arguit exemplo sic. Si quis contraxisset sponsalia cum iuramento & post vouisset virginitatem, consulendum ei esset, vt contraheret de facto: deinde ante copulam volaret ad ordinem: ergo pariter licet contrahere: si sciret coniugem nunquam petiturum.

Respondeo. Consilium illud esset malum & peruersum: excusaretur autem ille à peccato peiurij, si religionem ingrederetur sacramento, & committeret fictionem, & mendacium facti.

CONCLVSIO. IIII. Illud matrimonium fuit licitum: nec indiguit aliqua excusatione sicut reliqua. Hanc probat trigesima distinct. huius quæst. secundę. artic. primo, in solutione secunda. quæstiunculę. Item tertia parte. quæst. 29. art. 1. ad 3.

¶ Huius conclusionis primæ partis ratio est. Id quod habet multiplicem conuenientiæ rationem, & nihil contra rectam rationem: licitum est. Sed matrimonium. b. Virginis fuit huiusmodi: ergo.

¶ Secundæ partis ratio est. Cessante causa, cessat effectus causæ adæquatus. Sed causa, quare matrimonium requirit aliqua bona excusantia ipsum: non fuit in matrimonio beatę Mariæ: cum neuter coniugum aliquam iacturam ex illo matrimonio reportauerit: sed potius magnum bonum: ergo non oportuit, quòd haberet aliqua bona excusantia, & recompensantia damnū.

DISTINCT. XXXIII. ET IX. sequentib.

Magister Paulus.

IN distinct. 33. & 9. sequentibus. Quæritur vtrū votum continentiæ annexum ordinibus sacris impediat ne ordinatus possit habere simul duas vxores.

PRO 1. q. hæc est prima conclusio. Licet habere duas vxores simul sit aliquo modo cōtra legem naturæ: tamen talis pluralitas quandoque fuit licita ex Dei dispensatione.

Triplex finis matrimonii.

¶ Primam partem huius conclusionis ponit. S. D. 4. senten. dist. 33. q. 1. art. 2. dicens quòd principalis finis matrimonij est procreatio filiorum vt dicitur. 8. Eth. Secūdarius vero finis est cōmunicatio operum, quæ sunt necessaria in vita humana. Tertius finis est

signi

significatio coniunctionis Christi & ecclesiæ. Primum finem nec totaliter tollit nec impedit pluralitas vxorum: quia vnus vir sufficit ad plures fœcundādas. Secundum vero finem multum impedit: quia non facilè potest esse pax in familia, vbi plures vxores vni viro iungātur. Tertium vero finem totaliter impedit: quia Christus est vnus, & ecclesia est vna. Est ergo pluralitas vxorū aliquo modo contra legem naturæ, quia est contra secundarios fines matrimonij.

¶Secundam partē conclusionis probat vbi suprà: eo ꝙ de facto Deus dispēsauit vt patet de Abraham, & multis aliis.

Contra declarationem primæ partis arguit Durandus primò, hic distinctione trigesimasecunda. quæstio. prima Id quod est per accidens, nō cadit sub arte: sed quòd pluralitas vxorū impediat pacem, est per accidens. nō enim turbant pacem eo quòd sint plures: sed quia sunt rixosæ: ergo hoc non debet accipi pro ratione & probatione conclusionis.

Confirmatur: quia communicatio operum, quæ sunt necessaria ad vitam præter procreationem & educationem liberorum conuenit: sed matrimonio tātum per accidens: ergo eius impedimētum non est sufficiens ratio: ꝙ pluralitas vxorum sit contra legem naturæ. consequentia patet: antecedens probatur. quia August. dicit super Gen. quòd excepta educatione: omnia alia opera melius fiunt per virum quàm per mulierem.

Respōdeo, ꝙ licet pluralitas vxorum per accidens turbet pacem: tamen vt in pluribus eam turbat: ars autē & lex non solum considerat ea, quæ sunt per se: sed etiam ea, quæ vt in pluribus eueniunt.

¶Ad confirmationem negatur antecedens. nam eius oppositum dicit Philosophus. 8. Ethi cap. 10. & aliter experientia docet. dictum vero Augustini intelligendum est pro statu innocentiæ antequàm Adam peccaret.

Vtrum liceat habere plures vxores sine dispēsatione Dei. Secundò arguit ꝙ etiam sine diuina dispensatione liceat habere duas vxores Primò Abraham & Iacob habuerunt plures vxores: non tamen fuit eū eis à Deo dispensatum: cum nullibi habeatur in scriptura: ergo.

Respondeo. Negatur minor. nam Deus per internam inspirationem dispēsauit cum eis: & postea per exemplum istorum deriuata est dispēsatio ad alios patres veteris testamenti.

Contra. Non solum fidelibus, sed etiam infidelibus innotuit, ꝙ prædicti habebant plures vxores: ergo non peccabant infideles, imitando eos in hoc.

Respondeo. Negatur consequentia: quia sic innotuit fidelibus, quòd etiam eis innotescebat eis licere: non sic autem infidelibus. Et ideo lex naturalis quasi in omnibus infidelibus erat quātum ad hoc obfuscata: sicut & circa multa alia grauiora: vt dicit S. Doc. vbi supra arti. 3.

¶Ex prædictis patet ꝙ nullus vnquā licitè accepit duas vxores seu propter alterius earum sterilitatem: siue cum eius consensu: nisi Deus cum eo dispēsauerit.

Tertiò, viro licet emittere votum castitatis de consensu mulieris ergo & habere aliam vxorem de eius consensu. tenet consequentia: quia per emissionē voti in totum præiudicatur vxori: per acceptionem vero secundæ vxoris prę iudicatur ei tantum in parte: quia adhuc potest ei reddere debitum: ergo, &c.

Respondeo. Negatur consequentia. & ratio est: quia de ratione matrimonij est: quod vterque coniugum det alteri potestatem super totum corpus suum: & ideo non potest hanc potestatem alteri dare sine licentia eius, qui est auctor naturæ matrimonij. Quando autem quis vouet castitatem de licentia alterius: non per hoc accipit aliquis potestatem super corpus eius ad actus carnales: & ideo non est simile.

Quartò sicut est contra legem naturæ superinducere aliam vxorem: ita & eiicere castam: sed Abraham sine dispēsatione voluit eiicere Agar castam: ergo & ei licuit sine dispensatione aliā accipere vxorem.

Respondeo. Negatur minor. dictum enim est Abrahe: eiice ancillam Potius autem scripta est ista dispensatio quam dispensatio accipiēdi duas vxores propter mysterium. s. ad significandum,

ꝙ filius eius non debebat esse hæres, vt dicit S. Doc. 4. sent. dist. 33. q. 1. ar. 3. quæstiun. 3. ad. 3.

Contra eandem arguit Aureolus, ꝙ nullo modo possit dispensari super pluralitate vxorum. primò, quia non licet vna repudiata, aliam accipere vt dicitur Matthæi. 19. ergo multominus licet duas simul habere.

Confirmatur quia glossa Gen. reprehendit Lamech, qui fuit primus duas vxores habens.

Respondeo. Negatur consequentia: quia licet de facto non liceat: posset tamen Deus dispensare quò ad vtrũque illorum: & tunc liceret.

Ad cõfirmationem dico, ꝙ Lamech peccauit: quia non erat cum eo dispensatum. Ista enim dispensatio fuit primo facta Abrahæ propter augmentum cultus diuini: quod non erat in aliis gentibus.

Secundò in contractu matrimonij est ęqualitas inter virum & vxorem de iure naturæ, sed vnquã licuit vxori habere duos viros: ergo nec viro habere duas vxores.

Respondeo. Negatur maior: quia si vxor haberet duos viros totaliter tolleretur educatio prolis propter incertitudinem, respectu patris. vt dicit S. Do. 4. sen. dist. 33. quæstione prima. art. 1. ad secundum. non sic est si quis habeat duas vxores.

Tertiò vir dat vxori totam sui corporis potestatem: ergo non potest eam alteri dare, contrahendo cum ea.

Respondeo. ad hoc respondet Sanct. Thom. vbi supra ad. 6. dicens, quòd vir nõ dat vxori totam potestatem sui corporis ex vi matrimonij, vt est institutũ à natura: quia non tenetur ei semper reddere debitum: sed tantum tempore impręgnationis: licet teneatur semper reddere debitum inquantum matrimonium est sacramentum: quia vt sic institutum est in remedium.

Quartò. Contractus matrimonij est contractus intensissimæ amicitiæ: sed amicitia intensissima non potest esse ad plures, vt dicitur nono ethicorum: cap. 9. ergo, &c.

¶ Respondeo. Negatur consequentia. quia intensissima amicitia non est principalis finis matrimonij: & ideo ex dispensatione Dei põt contrahi matrimoniũ sine tali intensissima amicitia.

CONCLVSIO. II. Votum solemne impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam cõtractum: ita quòd nec papa potest in hoc dispensare. Hanc conclusionem probat S. Do. 2. 2. quæstione octuagesimaoctaua. articulo vndecimo. quamuis oppositum dixit. 4. senten. distinct. 38. quæstio. prima. arti. 4.

¶ Potest autem probari quadrupliciter.

Primò quia extra de statu mo. ca cũ ad monasterium dicitur quòd continẽtia si annexa est statui monachali, quòd nec papa potest dispensare.

Secundò quia consecrata tãdiu durant consecrata quãdiu & illę res: vnde etiam Leuitici vltimo dicitur quod est Deo consecratum non debet ad alios vsus deputari.

¶ Nec valet expositio Durandi dicẽtis, ꝙ prædicta auctoritas intelligitur excepto casu necessitatis: quod probat: quia Dauid in casu necessitatis comedit panes domino consecratos.

¶ Ad quod dicitur, quòd illi panes non erant totaliter domino consecrati per modum holocausti: quin possent cedere in vsus hominum. homo autem per votum solemne consecratur Deo, quasi holocaustum: vt dicit S. Do. in li. de perfect. vitæ spiritualis, cap. 12. de holocausto autem nulli hominum edere licebat: nec in alios vsus conuertere.

¶ Dicitur secundò, quòd Dauid fecit illud ex speciali instinctu spiritussancti.

Tertia ratio est: quia papa non potest dispensare in matrimonio non cõsummato: sed professio soluit matrimonium non consummatum: & sic est fortius vinculum: ergo multominus dispẽsabile.

Quartò si professus posset ducere vxorem: sequitur quòd casu possibili posito posset contrahere cum alia, viuente legitima vxore. hoc est falsum, vt patet. Probatur consequentia in eo qui intrasset religionem post matrimonium initiatum non consummatum & eo professo, vxor eius contraxisset cum alio.

Contra arguit Scotus hic distin. 37. Papa potest dispensare in voto simplici ca

ci castitatis : ergo & in voto solemni. antecedens est communiter cōcessum. consequentia probatur.quia omnia intrinseca voto, vt respicit actum voluntatis, per quem obligat se vouendo & transfert dominium suum in alterum, sunt æqualiter hic sicut ibi.

Respondeo. Negatur consequentia. quia in voto simplici est simplex promissio:in voto autem solemni est traditio ipsius rei.

¶ Ad probationem dico, quòd licet actus voluntatis sit æqualis hic, sicut ibi, non tamen actus exteriores sunt æquales aut consimiles in vtroque voto, nec circunstantiæ temporis, & loci, & personarum, coram quibus emittitur votum : nec actus interior habet æqualem virtutem obligādi hic & ibi: vt dicit S.D 4.sen.distinct.38. quæstione prima arti. primo. quæst.secunda, & 2.2.quæstione octuagesimaoctaua.arti. septimo.

Contra eandem arguit sic Aureolus. Interpretatio voti non potest vergere in præiudicium communitatis vel salutis ipsius vouentis.ergo votum solemne potest commutari auctoritate Papæ.

Respondeo. Negatur consequentia. quia indispensabilitas illa in nullo præiudicat bono communi vel saluti vouentis:imo dispensatio multum obesset, cum non sit congruum medium ad aliquem bonum finem ; vt dicit S.Do. 2.2 quæstione octuagesimaoctaua.art. 11.ad primum.

Secundò. Papa aliquando dispensauit cum rege Aragonum, qui erat monachus:ergo potuit facere.

Respondeo, quòd aut ille non erat solenniter professus:aut hoc fuit factū ex speciali instinctu spiritussancti, & nō de potestate ordinaria.

¶ Diceret forte aliquis, quòd papa in hoc errauit:sed ego non ausim istud nunc affirmare.

Contra eandem arguit Durandus primo. hic distinct.37.quæstione secunda. Si non licet dispensare in voto solenni, aut hoc est propter excellentiam materiæ:aut propter solēnitatem voti: non primum, quia licet dispensare in voto contemplationis & orationis:quę est dignior voto castitatis:non secundum.quia illa solēnitas est accidentalis voto , & sine ea votum est ita essentialiter perfectum, sicut cum ea:ergo, &c.

Confirmatur.quia si non posset dispensari hoc esset aliquando contra charitatem: puta quando pro dispensatione pax vnius regni posset acquiri.

Respondeo. dico primò, quòd ista indispensabilitas est propter solēnitatem voti:quæ quidem solēnitas est ei intrinseca:vt dictum est ad argumentum Scoti. & maior est solēnitas in professione quā in susceptione sacri ordinis quia susceptio sacri ordinis, est simplex sacrificium:professio vero solemnis est holocaustum:& per eam homo offert se totum, & omnia sua Deo.

¶ Dico secundo, quòd ista indispensabilitas est etiam propter dignitatem materiæ:quia castitas est virtus & bonum secundum seipsam, vt infra declarabitur, quamuis possit breuius ad argumentum responderi, negando consequentiam:quia peccat secundum non causam, vt causam. Quod enim votum solēne religionis nec est quia castitas sit summum bonum virtutis : nec quia maius non reperiatur:sed quia est quid cōsecratum, & Deo dicatum:quod nullo modo licet violari, nec propter maius nec propter minus, nec propter æquale bonum.

Ad confirmationem negatur consequentia:quia illa indispensabilitas procedit ex perfecta dilectione Dei, & proximi. Et quòd argumentum non valeat. patet quia à simili posset argui, ꝙ papa posset dispensare in pluralitate vxorum & maritorum.

¶ Dico secundò, quòd de iure diuino est, quòd profitens sequatur Christum per viam obedientiæ & paupertatis, & castitatis, & quòd non respiciat retro, in quo præcipitur perseuerantia vsque ad finem:nec papa accepit potestatem ad destructionem perfectionis: sicut de seipso dicit Apostolus. 2.ad Corin.13.

Contra eandem arguit Petrus de Palude duobus medijs , & Godofredus vnico medio , & Henricus alio medio: quæ omnia coincidunt cum aliquo prędictorum.

CONCLVSIO III. Ordo sacer impedit matrimonium contrahendum,

dum,& dirimit iam contractum.Hanc probat S.Doct.4.senten.distinct.trigesimaseptima.quæstione prima.articulo primo.ex hoc quòd ordini sacro annexum est votum continentiæ ab ecclesia:non ad hunc sensum,ꝙ ecclesia sanat eum,qui suscipit ordinem sacrum actu vouere per actum voluntatis eius, quia hoc non potest ecclesia: sed quia ecclesia occidentalis annexuit tali ordini debitum & obligationem ad ea quæ sunt voti: & propter hoc ecclesia posset in hoc dispensare:non autem in voto professionis.Ordo igitur sacer impedit,& dirimit matrimonium, non inquantum est ordo: sed inquantum est ordo sacer, cui talis obligatio annexa est.

CONCLVSIO IIII.Quam incidenter pono propter primum argumentum Durandi hæc est. Continentia & virginitas est bonum secundũ se.

Contra arguit Durandus primò.Abstinere ab eo quod est bonum secundũ se:non est secundum se bonum.sed cõtinentia facit abstinere à matrimonio, quod est secũdum se bonum.ergo, &c.

Respondeo.negatur minor, quando illud bonum quod tollitur est priuatiuum maioris boni.bonum autem matrimonij,quod tollitur per continentiã, est priuatiuum cõtemplationis,quę est maius bonum.

Secundò Id quod est secundũ se fuisset in statu innocentiæ:sed continentia non fuisset in statu innocentiæ: ergo,&c.

Respondeo.negatur maior.nam matrimonium vt concedit etiam arguens, est secundum se bonum:& tamen non erit in statu naturæ sanissimæ.s.in statu gloriæ.

DISTINCT. XLIII.

F. Isidor. Mediola.

Irca distinct.43.& quasdam sequentes quæritur. Vtrum corruptum vel annihilatum per diuinam potentiam: possit idem numero reparari.

PRO quęstione sit prima cõclusio. Nullum corruptum potest per agens naturale,idem numero reparari. Hanc conclusionem & sequentes ponit San. Tho.4.quoli.quæstio.5.& ad tertium. Huius ratio est.Alietas motus & mutationis infert alietatem eorum, quæ per motum aut mutationem producũtur.Sed quod bis producitur per agens naturale: duplici motu vel mutatione producitur:ergo non est idem numero sed speciẽ.

Contra arguit Scotus hic.q.quæstio. 3.Si agens idem,& materia eadem:effectus erit idem.octauo Meta.text. 12. Sed possibile est,quòd sit idem efficiẽs & eadem materia respectu secũdo producti:vt patet in multis casibus:vt si in vase vitreo corrumpatur ignis inclusus, & denuò per solis radios generetur: ergo.

¶Si dicatur,ꝙ auctoritas philosophi est intelligenda vbi fuerit identitas, temporis. 5.physi.tex.41.

Sed contra arguit secundò. Si agat agens in instanti a.vsque ad instans b. causabit idem:ergo si causet in a.& tẽpore intermedio inter. a. & b.destruatur illud causatum & iterũ agat in instanti.b causabit illud idem.tenet consequentia. Ex hoc quòd continuitas temporis intermedij nihil facit ad idẽtitatem permanentis,quia habet idem esse in tempore intermedio & in terminis eius.

Si dicatur quòd in b.instanti agens non causabit: quia causa secunda non potest habere eandem influentiam à cœlo,quàm habuit in instanti a.

Contra.Tum quia similis sufficit influentia. Tum quia illa influentia non est aliquid absolutum receptum in causa inferiori, sed tantum ordo in causando.

¶Ad causam superiorem continuo coagentem:ibi vero est idem ordo:ergo eadem influentia.

Respondeo. Auctoritas philosophi. in octauo Meta. non est de identitate numerali,sed specifica:vt ibidem exponit S.Thom.Scito quòd Scotus sibi in hac materia contradicit. Nam supra tenuit:quòd vnum agẽs producere potest de aliqua materia idem numero: quod aliud agens de eadem produxit. Hic vero tenet oppositum,dicẽs: quòd si agens sit aliud: effectus erit aliud.

Sciendum quòd plura requiruntur ad distinctionẽ specificã quã ad numeralem.

talem. Conceditur tamen, quòd in causis, & affectibus creatis distinctio numeralis effectuum necessariò requirit aliquam distinctionem in causis efficientibus, vel materialibus: sed non oportet, quòd talis distinctio sit secundum realem diuersitatem substantiæ ipsius efficientis, vel materiæ. Sed sufficit aliqua distinctio accidentalis: puta quia alia actione, vel motu aut mutatione agit nunc quàm prius. Ad diuersitatem aut motus, vel actionis: sufficit interruptio temporis.

Ad secundum, quòd est replica contra primam rationem, negatur consequentia. Ad probationem dicitur. quòd licet continuitas temporis intermedij nihil faciat ad identitatem permanentis, vt permanens est: facit tamen ad eius vnitatem & identitatem: vt subest motui, vel mutationi, & à qua dependet vt à per se causa, & vt à principio quo vel quod. Sic autem est de omni producto ab agente naturali. Cum ergo agens naturale non possit actionem præteritam resumere: consequenter nec potest terminum actionis illius iterum producere: quia nunquam duæ actiones eiusdem ordinis possunt terminari ad eundem effectum numero.

¶ Ad ea quæ dicit de influentia negatur, quòd similis influentia sufficiat ad producendum eundem effectum: imo contradicit dictis in primo argumento: vbi vult, quòd causa & effectus se consequuntur in identitate, & diuersitate.

Ad aliud negatur, quòd influentia sit pura relatio. Est enim principium agendi realiter: quod non competit puro respectiuo.

Tertiò arguit. Idem numero bis produci non est impossibile simpliciter. ergo cum prius fuerit in causalitate rerum naturalium, & nunc erit.

Respondeo. negatur consequentia: quia est ibi fallacia consequentis. ratio est secundum Petrum: quia natura agentis, & subiecti non se habent eodẽ modo numeraliter adinuicem sicut prius.

Quartò arguit. Potentia ad formam semel productam remansit in materia: destructa illa forma: vel quocũque modo cessante. ergo potest eadem forma produci per agens naturale. Antecedens probatur: quia per actionem dei eadem forma vnita materiæ faciet idẽ. consequentia etiam probatur: quia omne quod est in potentia materiæ: potest in actum reduci per agens naturale.

Respondeo, potentia materiæ potest accipi dupliciter quo ad suum absolutum tantum, & quo ad absolutum, & quo ad ordinem ad formam. Primo modo, negatur consequentia. Secundo modo conceditur, sed negatur antecedens. Ad eius probationẽ dicitur: quod procedit duntaxat in primo sensu.

Quintò arguit. Negatio succedens corruptioni rei: est eiusdem rationis cum negatione præcedente generationem. sed secunda non impedit generationem rei. ergo nec prima.

Respondeo. Illę negationes vt negationes sunt, sunt eiusdem rationis: non autem effectiuè. Negatio succedens corruptioni, quatenus interrumpens entitatem rei pręexistentis, facit quòd productio sequens non est eadem cum præcedenti: propter quod nec res producta est eadem. & hæc est responsio Durandi: quæ intellecta de actione creaturæ est ad mentem beati Thomæ quol. quarta. articulo quinto. ad tertium.

Sextò arguit. Variato posteriori non oportet variari prius. Sed vnitas rei est prior quàm sit eius permanentia. ergo variata permanentia, quæ est per mediam corruptionem inter generationem rei, & eius reparationem non impedit eius vnitatem.

Respondeo. Maior esse vera potest virtute diuina, non autem secundum naturam semper. Sicut mutatio accidentium abiicit à substantia: & sic naturaliter variata rei permanentia, variatur vnitas: licet respectu Dei non semper sit necesse. Item argumentum peccat secundum non causam vt causam: quia vnitas rei permanentis secundum numerum in secunda productione post corruptionem non impeditur propter solam variationem in permanentia: sed propter variationem productionis: quę est cum mutatione, loquendo de agente creato.

Item contra probationem conclusionis arguit idem Scotus vbi s. probãdo, ꝙ maior assumpta est falsa. Tum quia motus circularis, & rectus possunt ad

idem terminari. Tum quia b. Aug. 3. de trinita. 9. inquit, ꝙ generatio vniuoca, & æquiuoca poſſunt ad idem terminari. Tum quia reſurrectio, & naturalis propagatio ad idem terminātur. ergo.

Reſpondeo. Non eſt ſimile de actionibus, quarum quælibet producit terminum actionis vt ſit: & de actionibus quarum neutra, vel ſaltem alia nō producit terminum actionis, vt ſit, ſed vt ſit in hoc, vel aliud in ipſo. Pluralitas enim primarum actionum: neceſſario ponit pluralitatem terminorū, non autem pluralitas ſecūdarum: quales ſunt duo motus locales, & ſimiliter generatio, & reſurrectio, ex quibus patet reſponſio ad primam, & tertiam inſtantias adductas.

Ad ſecundam, non fuit intentio Auguſtini dicere, ꝙ idem numero poſſit produci per agens vniuocum, & æquiuocum: ſed quod idem ſpecie.

Sciēdum, quòd impoſſibile eſt quacunque virtute idem productum bis produci duplici actione creata, quæ ſit per ſe cauſa ipſius producti. Sed non eſt inconueniens idem produci primo productione creata: tanquā per ſe cauſa, & ſi corrumpitur poſtea, vel annihilatur iterū productione increata, tanquam per ſe cauſa. ꝙ ſi concurrat productio creata cum increata illa ſecunda productio creata: non erit per ſe cauſa ſed per accidens illius producti: ſed ſolum productio increata.

Vltimò arguit, ꝙ auctoritas philoſophi 2. de genere. text. vltimo. ꝙ eorū quorum ſubſtantia non deperit: redeūt eadem numero: ſed ea, quorum ſubſtātia deperit, non eſt neceſſe, ꝙ redeant eadem numero: non conferat propoſito: cum non intēdat, quòd non ſit poſſibile. ergo.

Reſpondeo. Gloſſa allegata non valet, quia ſi eſt poſſibile, aut per naturam & raro: aut frequenter, vel ſemper. Si ſecundo modo, ſic eſt neceſſe: quod eſt contra Ariſtotelem. ſi primo modo, eſt contra modum loquendi Ariſtotelis. Debuit enim dicere magis, quòd redeunt, quàm quòd non redeunt. Item hoc eſt falſum, quia virtutes naturales agunt frequenter, vel vt ſemper.

Contra eandem concluſionem primam arguit Aureolus dicens, quòd nō apparet ratio: quare non poſſit per agēs naturale idem numero redire: niſi propter diuerſitatem temporis præcedentis, & ſequētis. ſed hoc non valet, quia identitas temporis, non requiritur ad identitatem effectus: quod probat in duobus caſibus. Primus. capio inquit ignem & ſtupam: tunc in illo inſtanti poſſum applicare ignē ad ſtupam, non applicando vero, ſed in alio tempore, ſequitur inconueniens, ſcilicet quòd non generabitur idem ignis. Secundus caſus eſt. Calefacto aliquo ab igne vſq; ad certum gradum, & interpoſita calefectione per tempus: pono ꝙ poſt horam incipiat iterum calefacere idem. Hoc poſito, manifeſtè patet: ꝙ eadem numero intenſione intendit nunc iſtū calorem illius calefactibilis, quò intendiſſet ſi prima calefactio non ceſſaſſet. ergo identitas temporis nihil facit ad propoſitum.

Reſpondeo. peccant hæc argumenta ſecundum non cauſam: vt cauſam, quia cauſa per quā agens naturale idem numero corruptum producere nequit: nō ea eſt, ſed diuerſitas primæ mutationis cum ſecunda.

Dicitur ſecundò ad primum caſum, quòd exiſtentibus omnibus cauſis iiſdem: fuiſſet productus idē ignis in alio tempore: qui fuiſſet in illo inſtanti. Nec tamē ſequitur, ꝙ ignis corruptus poſſit idem numero generari: quia aliud eſt loqui de effectu nunquam producto: quoniam eſt in potentia naturali agētis & paſſi, vt producatur. Aliud eſt loqui de eo corrupto: qui non ſic ſe habet. In ſecundo autem caſu falſum aſſumitur ſine quecunque probatione, ſcilicet ꝙ intenſio calorum interrupta, ſit eadem numero, cum intenſione non interrupta.

CONCLVSIO II. Per diuinam potentiam res permanens, ſi fuerit corrupta, vel annihilata poteſt eadē numero reparari. Hanc ponit s. Tho. vbi ſuprà. Cuius ratio eſt. Omne non implicans cōtradictionem eſt deo poſſibile: ſed permanens corruptum, vel annihilatum idem numero reparari ſine motu, & mutatione nullam implicat contradictionem. ergo.

Sciendum quòd s. Tho. de hac ſecūda cō. luſione videtur aliter ſenſiſſe in 4. ſen. di. 44. q. 1. art. 1. q. ſecunda. Item quarto contra gen. c. 80. & 81. Ex quibus videtur velle, ꝙ accidentia, & formæ ſubſtātiales, quarum eſſe per cor-

ruptionem vel annihilationem est interruptum, non possunt eadem numero quacunque virtute reparari.

Contra arguit Durandus hic q.3. primò sic. Salua reuerentia diuinæ potentiæ cui subest omne possibile, videtur quòd nullum permanens corruptum possit idem numero reparari: sic. Non plus potest Deus nunc agens per voluntatem, quàm si ageret de necessitate naturæ: sed agens ex necessitate naturę non posset corruptum reparare. ergo. Maior patet. quia volũtas in Deo nec addit nec minuit potentiam. vnde etiam philosophi ponentes Deum agere de necessitate naturę in Deo, & ipsi posuerunt potentiam infinitam. minor probatur. quia Deus ageret modo alio rum agentium naturalium. ergo.

Respondeo, negantur præmissę. Ad probationem minoris dicitur quòd licet Deus tunc ageret sicut creaturæ quo ad modum: non tamen quo ad virtutem: quia posset etiam tunc producere angelum & cœlum: quod nulla natura potest. & ita si ageret ex necessitate non sequitur quòd non posset idem numero reparare per hoc, quòd natura non potest. Ratio vero falsitatis maioris est: quia si Deus ageret mere naturaliter: non posset in toto opposita sicut nunc potest: puta producere vel non producere mundum: annihilare, vel non annihilare.

Sciendum, quòd si diuina generatio interrumperetur per impossibile, & iteraretur: rediret eadẽ numero & idem esset numero filius genitus: quia nec generatio diuina, nec persona sunt apta nata multiplicari.

Secundo arguit. Agens naturale non potest reparare idem secundum numerum. ergo nec Deus. consequentia probatur. Si enim Deus hoc posset & non agens naturale: hoc erit vel propter differentiam virtutis agentis vel propter diuersum modum agendi. Non propter differentem modum: vtpote quia Deus agit sine motu: natura vero cum motu. Nam reparatio corrupti à quocunque fiat semper est vera mutatio: quia subiectũ se habet aliter nunc quàm prius. Item facilius videtur, quòd corruptum reparetur per motũ vbi manet aliquid scilicet materia quam per creationem vel recreationem, vbi nihil manet. Non etiam propter differentem virtutem agendi: vtpote quia Deus agit virtute infinita, & naturale agens finita: quia producibile per virtutem finitam non necessario exigit virtutem infinitam in sua causa. Omne autem naturale est huiusmodi, excepta anima rationali. ergo. Causa ergo quare natura idem reparare nequeat est quod ait Philosophus. 2. de gene. Tex. 53. Idem manens idem semper natum est facere idem: scilicet quo ad substãtiam, virtutem, & actionem: quod etiam in Deo reperitur per comparationem ad ea, quorum substantia deperit in toto vel in parte: quia actio Dei in creaturam interrumpitur. ergo.

¶ Respondeo. est propter vtrumque. Ad primam probationem dicitur, quòd reparatio corrupti non est vera mutatio, vbi enim totum corruptum & annihilatum repararetur in instanti recrearetur: & sic nulla ibi vera mutatio: sicut nec in creatione. Vbi vero remaneret materia corrupti si diuina virtute repararetur: ibi esset vera mutatio, vt probatur: sed non se sic haberet ad diuinam virtutem: sicut se habet ad agens creatum. in opere enim diuino illa mutatio non est per se causa, nec reparationis formæ in identitate numerali: nec vnionis eius ad materiam: quia hæc Deus, sine quacunque mutatione agere potest. secus est de agente creato: se igitur habet mutatio per accidens ad opus Dei.

Ad aliud dicitur, quòd corruptum non potest produci per motum: vnde nec per consequens facilius. idem tamen terminus producibilis per se: per motum & creationem: facilius producitur per motum.

Reliqua ibidem dictam conceduntur excepto eo quod dicit de interruptione actionis Dei in comparatione ad creaturam. hoc enim falsum est. Cum actio Dei sit eius intellectio & volitio.

Tertiò arguit. Nullæ duæ actiones terminantur ad eandem formam: vt sit simpliciter. ergo corruptum non potest reparari per actionem diuinam.

Respondeo. Verum est antecedens de actionibus creatis, à quibus per se dependet effectus. Sed negatur si vna actio fuerit creata, & alia increata: quia

aliter omnis productio transiens materialiter est eadem cum termino realiter, licet differat à termino quo ad suum formale.

Quartò arguit, si Deus angelum crearet, annihilaret postea, & repararet, angelus fuisset bis productus. ergo tantum numeratione angeli vel durationis eius.

Respondeo. In casu angelus esset bis creatus non numero creati vel creantis: sed numero creationis passiuè non actiuè, qui non numeratur.

Si dicatur ita identificatur passio suo termino vel plus, quam actio creata. Sed propter identitatem actionis creatæ negas duas actiones creatas ad eundem terminum. ergo similiter debes negare de passionibus, sed modo concessisti duas creationes passiuas terminari posse ad eundem angelum.

Dicitur, quòd creatio passiua: non est propriè mutatio, licet significetur modo passionis. primæ part. quæstione quadragesimaquinta. articulo secundo.

Item arguit. Multiplicato eo, à quo per se & totaliter dependet effectus, multiplicatur effectus: sed productum illo modo dependet à productione: ergo impossibile est esse vnum productum, & duas productiones.

Respondeo. Minor est falsa: siue intelligatur de actione creata siue de increata: & negatur propter falsam implicationem. Nullus enim effectus dependet in genere causæ efficientis necessariò à productione creaturæ quia sine ea potest fieri à Deo solo: à cuius actione dependet essentialiter in esse & in fieri. Et si vero dictum sit superius, quòd aliquis effectus dependet de per se ex actione creata: hoc intelligendum ex suppositione: scilicet si producatur ab agente creato: non autem simpliciter absolutè,

Concordantur diuersimodè scripta à S. Doc. in hac materia.

Sciendum quòd Sanctus Thomas hanc quæstionem, vtrum corruptum per Dei potentiam possit idem numero reparari: non legitur ex proposito pertractasse nisi in præfato quolibet. In scripto vero & in summa incidenter loquens: vt plures sui temporis doctores loquebantur: dixit quòd non. Nec tamen ex dictis eius potest plene inferri, quod hoc sit impossibile diuinæ potentiæ, sed quòd hoc non contingit de potentia Dei ordinaria: siue supposita propositione Philosophi secundo de Genesi. Quorum substantia corrumpitur &c. quæ nō est vera ad propositum. distinctione quadragesimaquarta, quæstione prima, articulo primo, quæstio. secunda, ad primum. Cum itaque dicit in tertia parte. quæstio. septuagesimaseptima, articu. quinto, quòd illud quod in nihilum decidit: non redit idem numero. intelligit quòd hoc contingere non potest sine nouo miraculo. vt patet ex verbis eius in fine argumenti. Et eodem modo intelligenda sunt verba similia quæ ponit in eadem materia decimasecunda distinctio. quæstio. prima. art. 2. q. 4.

Contra eandem conclusionem arguit Aureolus probando, quòd corruptum redire idem numero aliquo modo implicet cōtradictionem. Primò id circa quod appræhensum omnibus, aliis stantibus, intellectus necessario ponit diuersitatem numeralem: impossibile est quod sit idem, illo stante. Sed apprehenso hoc, quòd aliquid fuit corruptum, & rediit omnibus aliis stantibus paribus: intellectus ponit circa illud diuersitatem numeralem. ergo impossibile est, quòd corruptum redeat idem numero. Maior nota. minor probatur. de die interrupto per noctem, eodem stante motore & mobili, & quotidiana illuminatione aëris à sole: & de lumine candelę pluries abs consæ.

Respondeo, hoc argumentum & sequentia omnia argumenta Aureoli: si quid probant solum probant quòd successiuum corruptum: reparari idem numero implicat contradictionem. & similiter de permanentibus quantum ad esse subiectum motus & successionis: non autem probant de entitate permanente, vt abstrahit à motu & à mutatione: quin annihilata per Dei potentiam possint eadem numero reparari. Vnde ad hoc argumentum negatur minor in permanentibus: licet sit vera in succesiuis. Potest autem intellectus circa interpositionem numeri: puta inter radium & radium sæpe falli: quia sequitur fallacias phantasiæ, sed hoc nihil ad proposi

positum.

Item arguit. De intellectu omnis esse vel actus est tempus : quia secundum Commentatorem ista eo quòd sint formæ fluentes : significantur per verba.ergo:interrupto tempore interrumpuntur talia : & eo non redeunte, non redeunt.Est autem impossibile tẽpus interruptum idem numero redire: quia non potest continuari cum priori.ergo.

Respondeo.negatur antecedens. Nã tempus non est de intellectu esse permanẽtis nec per se de cointellectu existentiæ ipsius intelligibilis. si autem tempus cointelligatur ipsi esse permanenti:hoc est de per accidens : propter imperfectionem nostri intellectus, qui pro isto statu non intelligit sine phantasmate & admiscetur continuum & tempus.primæ part. quæstione octuagesimaquinta.articulo quinto.ad secundum.Item in primo senten. distinctione octaua.quæstione secunda. articulo tertio.Ideo substantiæ separatæ non necessario cointelligunt tempus cum esse:nec cum aliis actibus:quia tempore non mensurantur. Intelligitur vero dictum Commentatoris de verbis adiectiuis : vt curro,ambulo:non autem de verbis substantiuis, vt hoc verbum est.aliter ista esset falsa, Deus est. & Iy est tantum affirmaretur de successiuis.

Dicitur quoque,si cœlum staret & postea moueretur, sicut forte accidit tempore Iosue,quòd interruptio temporis præteriti & futuri sine aliquo cõtinuante illa potest intelligi identitate numerali eiusdem esse permanentis.

CONCLVSIO III. Nulla res successiua corrupta vel annihilata potest quacunque potentia eadem numero reparari Hanc ponit Sanct. Tho. in quolibetis vbi supra. Huius ratio est. Nullum implicans contradictionem est Deo possibile.Sed successiuum annihilatum vel corruptum idem numero reparari claudit cõtradictionem. ergo.

Contra arguit Aureolus.quòd omne ens successiuum præter tempus potest Deus idem numero reparare. Primo Deus potest facere, quicquid non implicat contradictionem. sed si Deus faciat quid successiuum,quod fuit prioritate esse sub posterioritate : non implicat contradictionem.ergo. Probatio mediæ.contradictio est affirmatio, & negatio eiusdem prædicati de eodem subiecto. Sed hic non est : quia subiectum prioritatis est idem numero,& non est ipsa prioritas & posterioritas.Vnde non sequitur,ꝙ posterioritas sit prioritas.ergo.

Respondeo.Licet non sequatur contradictio, de qua loquitur argumentum:sequuntur tamen multæ aliæ, puta quòd motus est vnus cum priori & non est vnus cum priori,vt deducit S. Thom. Et quòd idem subiectum simul & semel est subiectum prioritatis & posterioritatis:& non solum successiuè:& hoc respectu vnius & eiusdem. & quòd contraria insunt simul eidem subiecto, & quòd quodlibet per se & essentialiter. Si enim reparetur motus,cuius partes sint.a.b.c. partes eius habebunt eundem ordinem, vt prius: quia sicut prioritas est essentialiter de ratione motus:ita hæc prioritas est de ratione illius motus : habebunt etiam ordinem oppositum:quia prima pars. i.a b.erit posterior secunda.i. b.c. quia erit reparata post eam vel post eius corruptionem.Item sequitur quòd tempus corruptum idem numero reparari potest:si motus idem numero reparetur.Quia motus localis vniformiter habet suum proprium tempus sibi subiectiuè inhęrens:quod non est aliud quã numerus prioris & posterioris. Ex alia parte sequitur,ꝙ sit aliud tempus,& sic contradictoria.

Aliud argumentum ipsius Aureoli per prædicta soluitur:assumitque multa falsa.

Sciendum quòd Godofredus facit tres rationes ad probandum hanc tertiam conclusionem:quæ videntur coincidere cum ratione Sanct. Thom. inducta & cum probatione Henrici septimo. quolib.quæstione decimaquarta. contra quas arguit Durandus dicens, quòd videntur solubiles : verum quia instantiæ Durandi ex superioribus soluuntur : nihil dicemus ad eas: excepto quòd hæc propositio. Omne successiuum ad sui vnitatem numeralem requirit continuitatem : eo quòd sua vnitas est sua continuitas.sic est intelligenda:ꝙ continuitas,quæ requiritur ad idẽtitatẽ motus numeralẽ nõ est

continuitas eius cum alio motu : nec cum seipso:sed ꝙ totum tempus mensurans ipsum sit continuum.

Arguit etiam pro conclusione Durandus, contra cuius rationes inuehit Petrus de Palude.in 4.distinct. quæstione tertia.

Vlterius Bernardus de Gannaco in impugnationibus Henrici quoli.7.quęstio. decimaquarta. arguit quòd Deus posset eundem motum numero reparare.Omne corruptum etiam successiuū est in potentia obiectiua materiæ, & in potentia actiua Dei:cum ipsa non minuatur ex rei corruptione,eo quòd ex nihilo facere possit,& ex aliquo. ergo omne tale reparari potest idem numero.

Respondeo. Licet diuina potentia non minuatur ex corruptione rei: res tamen successiua post sui corruptionē perdit rationem producibilis & possibilis Deo per accidens,vnde potētia nulla creata aut increata habet vlterius ordinem ad illam:quia ad impossibile nulla potentia ordinatur primæ par. quęstio.vigesimaquinta.articulo quarto. & primo senten.distinct. 42. quæstione 2. articu.2.

Vtrum totum esse hominis remaneat in anima separata.

Sciendum ꝙ Scotus sex rationes facit probantes tertiam conclusionem,& improbantes illud quod S.T. visus est tenuisse in quarto distinct.44.quæstio. prima.articu.primo. Sed in quolibetis expressit mentem suam:quare nō oportet eis respondere:arguit autem septimo loco contra S.Tho.quòd non totum esse hominis remaneat in anima separata : cuius oppositū dicit S.T. in multis locis.puta. 4. distinctione quadragesimaquarta.quæstione prima.articulo primo.quæstiun.secunda in solutione primi.Item contra Gen.4.cap. octuagesimoprimo.Item de spiritualibus creaturis.quæstione secunda.ad tertium. Item in quæst.de anima.q. 1.ad primum.

Arguit itaque sic. Tum quia totale esse interrumpitur, vt probatum est.

¶Tum quia homo est aliquod ens præter animam, ergo habet aliquod esse proprium & non tantum esse animæ.

¶Tum quia secundum te status animæ in corpore est perfectior quàm status eius extra corpus.

¶Tum quia in homine est alia forma substantialis ab anima intellectiua. ergo anima intellectiua non est totale esse compositi.

Ad primum dicitur ꝙ non interrūpitur totale esse existentiæ hominis: quo totus homo actualiter existit, & substantialiter. Quod etiam differt à qualibet parte hominis & ab humanitate & ab homine, & ab hoc homine. Interrumpitur autem esse essentiæ : de quo non loquimur nunc.4.contra gē. ca.81.Similia ponit.4.sen.diss.44.q.1.arti.1.q.2.in solutione secundi.

Ad secundum dicitur ꝙ esse essentię hominis est aliud ab esse ipsius animæ: non autem esse existētiæ:imo penitus. ideo negatur consequentia ibidem facta.licet enim oporteat ꝙ omne ens habeat proprium esse essentiæ,non tamē existentiæ.

Ad tertium dicitur ꝙ non contradicit animam habere statum perfectiorē in corpore quàm extra,& tamē sit idē esse existentiæ.Quia ille excessus perfectionis non attenditur secundum intrinseca vel essentialia ipsi animæ : sed quantum ad aliquid extrinsecum vel accidentale:vt quia aliquos effectus habet coniuncta:quos non potest habere à corpore separata.de spiritu.cre.q6.2. ad quintum.vnde etiam ad hoc de potentia.q.7.ar.10.Item.4.dist.48. quæst. 1.art.2.in solutione secundæ. q.& 1.2. q.3.ar.2.& 1.parte.quæst.6. art.3.Item tertio contra gē.ca.20.I tem de anima. q.1.ad septimum.Anima autem iuncta corpori,licet non acquirat nouum esse existentiæ:acquirit tamen nouam naturam specificam:nouam personā & nouum suppositum:largè loquēdo de nouitate vt accipiatur pro inceptione vel duratione.

Ad quartum responsum est in secundo sententiarum.

QVAESTIO. II.

F. Isido. Mediola.

Circa eandem distin.quæritur secū dò.vtrum resurrectio omniū mortuorum erit in eodem instanti.

PRO quæstione sit prima conclusio.Resurrectio mortuorum non solum fide tenetur sed etiam probabiliter cōuincitur.Hanc probat S.Tho. 4 contra gē.ca.79.Huius prima ratio est. Quod est secundum naturam animæ probabile

bile est, ꝙ aliquando habeat. sed esse coniunctum corpori est secundum naturam animæ separatæ & immortalis: ergo probabiliter conuincitur, ꝙ ipsa aliquando vnietur corpori. sed fieri nõ potest nisi per resurrectionem: ergo. maior patet. quia nullum violentum perpetuum. minor probatur. quia anima secundum essentiam suam est forma corporis & est immortalis: vt probat San. Tho. in prima parte. q. 75. ar. 6. Item secundo contra gen. ca. 79. Item cap. 55. probat duodecim rationibus, quòd omnis substantia intellectualis est incorruptibilis: & easdem rationes in virtute ponit in quæstione de anima. quæstione decimaquarta.

Contra fundamentum conclusionis arguit Scotus probans ꝙ rationes probantes immortalitatem animæ nõ sint efficaces: & probat ꝙ ratio non sit bona, quæ fundatur in hac propositione, ꝙ naturale desiderium non est frustra, arguendo primò sic. Desiderium naturale ad semper esse aut supponit animã posse esse semper: aut apprehensionem mouentem esse rectam, sed vtrumque eorum est æquè ignotum, aut magis. ergo Antecedens patet, quia desiderium naturale potest dici dupliciter vel de inclinatione naturali: & tunc coincidit cum potentia naturali: aut de actu elicito conformi naturæ. & tunc oportet ostendere hunc actum esse conformẽ: aut per potentiam naturæ & redit primum: aut per rectitudinem cognitionis repręsentantis tale appetibile: quod erat secundum.

Vtrũ rationes probãtes immortalitatẽ animæ sint efficaces.

Respondeo. Dicitur primò, quòd naturale desiderium propriè dictum in cognoscentibus est actus elicitus, & non sola inclinatio naturæ ad aliquid. prima parte. quæstione octuagesimasecunda. articulo primo. & secundo. & q. 90. articulo primo. Item prima secundæ. quæstione decima. articulo primo. Item de veri. quæstione vigesimasecunda. articulo quinto. & quarto. sentent. distinctio. quadragesimanona. quæstio. prima. art. 3.

¶Dicitur secundò, quòd per rationem naturalem sufficienter probatur, ꝙ in natura animæ rationalis vel intellectus humani est potentia naturalis ad perpetuitatem & semper esse: vt patet ex dictis Philosophi tertio de anima. Item secundo contra gen. ca. 54. vbi idẽ probat. 13. rationibus.

¶Dicitur tertiò, ꝙ apprehensio, qua anima rationalis apprehendit immortalitatem esse sibi possibilem: est recta & non erronea: quod patet tum ex Philosopho tertio de anima. text. 5. & deinceps. Tum ex rationibus præcedentibus: tum ex aliquibus sequentibus.

¶Dicitur quartò ꝙ S. Th. non intendit concludere immortalitatem animæ ex desiderio naturali perpetuitatis qua si demonstratiuè, sed solum probabiliter. vel si demonstratiuè non tamẽ demonstratione propter quid, & à posteriori, & quasi per signum quoddam: vt patet ex modo loquendi S. Th. in q. de anima. q. 14. & in prima parte vbi supra. Et ista sufficiãt ad exsufflãdum instantiam Scoti contra hanc quintam rationem S. Thomæ.

Secundò arguit contra rationẽ: quæ sumitur ex immaterialitate ipsius. Fundatur enim ea ratio super hac propositione. Omne corruptibile habet materiam. Non est inquit sic intelligendum ꝙ materia est: qua res cuius est pars, potest esse & non esse. sed sic ꝙ materia est: quam res cuius ipsa est pars vel quæ recipitur in ipsa, potest esse & non esse: alioquin forma ignis non posset non esse: quia materia non est pars formæ ignis.

Respondeo. Ratio S. Tho. fundatur super hac propositione. Omne corruptibile, habet materiam ex qua: vel materiam in qua, à qua dependet secundũ suum esse naturaliter: quæ quidem euidens est vel demonstrabilis ratione naturali. Anima autem rationalis neutro modo habet materiam: vt ostendit S. Tho. in quæst. de anima. quæstione prima. Item prima parte. quæstione septuagesimaquinta. arti. secundo. Item secundo contra gen. cap. 51. Instantia vero de forma ignis in oppositum adducta non habet apparentiam: quia habet materiam in qua à qua naturaliter depẽdet.

Tertiò arguit, quòd illa ratio, quæ sumitur ex idẽtitate esse ipsius animæ in corpore & extra corpus, non valeat: quia quum dicis, Anima humana habet esse per se: aut sumis ly per se vt distinguitur contra inesse accidentis: & tunc nihil valet argumentum: quia etiã forma ignis habet sic esse per se: aut vt

ly per se dicit modum essendi compositi seu suppositi: & sic falsum assumitur. quia illud esse incommunicabile est. Aut intendis quod ly per se non solum vt distinguitur contra inesse accidetis: sed vt dicit naturalem independentiam illius esse à corpore: & tunc est propositio credita, & non probata sufficienter.

Respōdeo. dicitur, quòd sumitur per se tertio modo, & propositio illa probatur sufficienter ex modo operandi animæ.

Quartò arguit principaliter: quia illa ratio quæ fundat in hoc quòd anima non est separabilis à seipsa, &c. non cōcludit. Quia non omnis corruptio est per separationem alicuius ab alio. Accipiendo enim, esse angeli: si illud ponatur aliud ab essentia, non est separabile ab ipso: est tamen destructibile per successionem oppositi ad ipsum esse.

Respondeo. dicitur primò, quòd aliquid est destructibile sine separatione, duorum adinuicem, sed illud non propriè vocatur corruptibile, prima parte. quæstione septuagesimaquinta. articulo secundo. Item de potentia Dei. quæstione quinta. articulo tertio. Item contra Gen. secundo. capit. quinquagesimoquinto.

¶ Dicitur secundò, quòd nihil est corruptibile per se: nisi per separationē formæ ab ipso. de anima. quæstione decimaquarta.

¶ Dicitur tertiò, quòd instantia allata de esse angeli, non valet. Tum quia esse angeli non est corruptibile, sed simpliciter incorruptibile. Tum quia esse etiam in asino non est corruptibile per se, sed per accidens tantum. De anima. quæstione prima ad decimumquartum. Tum quia instantia est potius ad propositum quàm ad oppositum: cum manifestè appareat, quòd nulla corruptio potest cogitari nisi per separationem alicuius ab aliquo. Quare illatæ instantiæ contra probationem conclusionis sunt indisciplinatę & proteruæ.

Arguit etiam Scotus, quòd rationes probantes animam non posse perpetuò remanere extra corpus, sint inefficaces. Primò quidem contra primam rationem fundatam super hac propositione. Nulla pars extra totum est perfecta. Ista inquit propositio est vera tantùm de forma recipiente perfectionē aliquam in toto. Anima vero non recipit: cum sit æquè perfecta separata sicut coniuncta.

Respondeo. Falsum est, quòd anima non recipiat perfectionem à toto. Tum quia coniuncta potest in aliquos effectus, in quos non potest separata. Tum quia separata non habet integram naturam speciei. nec finem, ad quem naturaliter ordinentur. Tum quia coniuncta habet, quæ requiruntur ad propriam operationem speciei. Multa etiā alia contra istam proteruiam superius dicta sunt.

Secundò instat: quia secunda ratio fundata super hoc quòd separatio animæ à corpore est violenta non procedit. Quia duplex est naturalis inclinatio. Vna ad actum primum consequens potentiam essentialem. Alia ad secundum consequens accidentalem: cuiusmodi est inclinatio animæ ad corpus. oppositum primæ est violentum, & non est perpetuum: quia ponit imperfectionem perpetuam: quod inconuenit Philosopho ponenti causas in vniuerso aliquando ablatiuas omnis imperfectionis Sed secunda inclinatio, & si perpetuò suspendatur: nullum violentum propriè dicitur: quia nec imperfectio. Inclinatio autem animæ est tantum secundo modo. Vel diceretur secundum Auicen. quòd appetitus animæ satiatus est: per hoc quòd perfecit corpus: qui anima coniuncta semel acquisiuit quantum ipsum simpliciter appetiit acquirere illo modo.

Respondeo, dicitur primò quòd inclinatio naturalis animæ ad corpus etiam est secūdo modo: rationibus iam dictis.

¶ Dicitur secundò, quòd dictum Auicennæ parum valet: quia licet appetitus animæ acquirendo habitus esset satiatus secundo modo, non tamen primo modo: separata priuatur sua perfectione prima.

Tertiò arguit: quia tertia ratio fundata super diuina iustitia Dei retribuētis, non valet: quia non apparet ratione naturali. quòd sit vnus rector omnium hominum secundum leges iustitiæ retributiuæ & punitiuæ, & esto quod sic diceretur: fit retributio sufficienter: sicut dicit Augusti. Iussisti domine, &

ne,& ita est, vt sit sibi pœna omnis peccator.

Respondeo. dico primò, ꝙ ratione naturali probatur deum esse rectorem omnium secundum leges iustitiæ. tertio contra gen.cap. 132. ibidem etiam cap.144. probat, quòd actui malo debetur non solum exclusionis à fine, sed etiam experimenti alicuius nociui.

¶Dico secundò, quòd ex prædictis omnibus apparent rationes naturales sancti Thomæ probantes futuram hominum resurrectionem esse multum probabiles: & si forte non demonstrent cum sit articulus fidei. Instantiæ vero contra eas adductæ sunt multum improbabiles, & proteruæ

CONCLVSIO II. Licet resurrectio sola diuina virtute perficiatur: tamen angeli cooperabuntur ad aliquid præambulum resurrectioni. Hanc ponit sanctus Thom. quarta di. 43.art. primo.in solutione tertiæ.q. Ex quibus potest argui prima parte conclusionis, quia nullum principium creatum actiuum potest animam separatam corpori coniungere. Secundam vero partem conclusionis ponit ibidē. articulo secundo. in solutione tertiæ. quæstione. Huius ratio est. In omni corporali transmutatione diuinitus facta: Deus vtitur ministerio angelico. sed resurrectio mortuorum est huiusmodi.ergo.

Vtrū anima separata, virtute propria possit vniri corpori.

Contra arguit primò. Aureolus probando, quòd opinio nostra habet ponere, quòd anima beata potest virtute propria se vnire corpori organico, & disposito: & ita quòd resurrectio mortuorum non solum fiat virtute diuina quo ad vnionem animæ, & corporis. Quæro inquit quid intelligas per talem vnionem. Aut enim est intima præsentialitas, vel cum hoc est animatio. Vtrumque autem horum post anima respectu corporis proprij dispositi. Primum quidem quia sicut post resurrectionem se cum suo corpore præsentare potest alteri corpori:ita separata potest se suo corpori præsentare. Confirmatur quia est simile de angelo, qui se alicui,& præsentem,& non præsentem facit. Secundum etiam probatur: quia omne agens habet potentiam respectu eius: quod ab eo dicitur profluere. Modo animare, & viuificare dicitur profluere ab anima.ergo.

Respondeo. Vnio animæ ad corpus, quam anima efficere propria virtute inquit potest tria importare. Primò quidem actionem, vel passionem, qua anima vnitur corpori, vel qua ex anima & corpore fit vnum. Secundò potest importare vnitatem, & indiuisionem animæ ad corpus, in quadam natura, vel persona, ex eis resultante, & in quodam esse communi animæ, & corpori. quæ quidem vnitas est terminus prædictæ actionis. Tertiò potest importare relationem animæ ad corpus consequentem prædictam actionem. 3.sen.dist.5.q.prima. art.primo.in solutione. 1.q. Item in eadem dist.q.2. artic.2.in solutione tertiæ.q. & ad primum. Item dist.prima.q.prima.ar.1.

¶Dicitur secundò, quòd præter intimam præsentialitatem per identitatem situs, vel loci aut præsentiam motoris ad mobile, dicit vnio relationem: quam non potest efficere, nisi diuina virtute.

¶Dicitur tertiò, quòd animare profluit ab anima, non tanquam à principio effectiuo sed formali: quod præsupponit actionem efficientis reducentis materiam de potentia ad actum. secundo contra gen.capitulo 67. Item cap.70.

¶Dicitur quartò, quòd argumentum imaginatur falsum, scilicet, quòd perfecta dispositio corporis ad receptionem animæ rationalis possit esse, vel fieri sine vnione animæ ad corpus. Quia prius natura anima vnitur materiæ, & informat eam, & dat ei esse corporeitatis, quàm materia recipiat aliquod accidens, vel dispositionem qualemcunque, licet simul duratione det vltimam perfectionem substantialem. de anima.quæst.9. item 4.sent. dist.17. q.prima.articu.4.in solutione secundæ quæstionis.

Secundò arguit, quòd vnio animæ cum materia non importet habitudinem merè positiuam, sed magis aliquid priuatiuum, scilicet indiuisionem. Anima inquit, & corpus non sunt vnita in aliquo medio: sed potius sunt vnum indiuisum in actu. Tum quia vnitas duarum partiū ligni eiusdem continui sub quātitate: est vnitas omnimodę indiuisionis. Qua vnitate nō est maior

Vtrū vnio animæ ad corpus importet habitudinē positiuam.

vnio materiæ cum forma : ergo. Tum quia compositum est tertia res resultãs ex materia & forma, & sic vnum & indiuisum. Quæro ergo huius indiuisionis, ꝙ sit subiectum. Aut enim est materia & forma distincta adinuicem : ꝙ non : quia indiuiso non potest fundari in rebus diuisis. Aut ipsum cõpositum est subiectum: quòd non:quia tunc esset tertia res composita: ergo fundabitur in vtroque, scilicet materia, & forma. & hoc modo resultatiuè constituent vnum suppositum.

Confirmatur.quia Arist.dicit, quòd subiectum, & forma sunt duo in potentia,sed non in actu.

Respondeo. Dicitur primò,ꝙ anima & corpus sunt vnita in aliquo medio,& cum hoc inter se : constituũtq; vnum tertium, scilicet naturã vel suppositum,quod ex eis resultat. Impropriè autẽ dicuntur vnũ in actu, inquãtum vniuntur in vno esse, & in vno tertio medio,& ex eis resultãte : & sic intelligenda sunt dicta doctorum,dicentium ꝙ materia & forma, actus & potentia sunt vnum.

¶ Dicitur secundò, quòd prima probatio cõcludit,ꝙ ista habent vnitatem priuatiuam in tertio. Cum quo stat, ꝙ essentialiter inter se sint distincta,& habentia relationem vnionis.

¶ Dicitur tertiò,ꝙ secunda probatio non valet : quia compositum est tertia res distincta à materia & forma : sicut effectus à causis. Itẽ quòd materia, & forma non propriè dicuntur vnum,sed vnita.Item ꝙ indiuisio illius tertiæ entitatis : fundatur in illa tertia entitate: quæ dicitur homo,vel humanitas.

¶ Ad confirmationem dicitur, quòd mens philosophi est, ꝙ subiectum, & forma sint vnum in actu: quia ex materia,& forma constituitur vnũ tertium: vel sunt indiuisa in vno esse : supposito vel natura. Nec tamen sequitur, quòd sint vnum propriè,sed quòd sint in vno vel ad inuicem vnita in tertio. Indiuisio autem materiæ ad formam fundatur in vtroque, vt constituunt tertium.

Henricus quolib.11.qõ.14.quoque probat:quòd anima separata possit reuniri virtute propria corpori disposito sic. Proprium actiuum approximatum: suo passo, naturaliter producit in eo actionem suam. Sed anima respectu proprij corporis est propriũ actiuum, & eius actio est esse, ergo cum fuerit per voluntatem approximata corpori,ei vnietur naturaliter.Non enim voluntariè:nisi voluntate concomitante vnitur corpori, & dat ei esse substantiale.

Respondeo. Negatur minor. Quia anima rationalis non est principium actiuum essendi corpori,sed solum formale:vt suprà dictum est. Nec habet inclinationem naturalem ad corpus animandum effectiuè,sed formaliter.

Sciendum, quòd materia disposita, vnionẽ animæ cum ea non faciat ipsa anima effectiuè, sed agens causans dispositionem vltimam. Deus quidem vt agens principale : agens vero creatum instrumentaliter. Quod vero hoc anima nõ possit,probat Scotus.Tum quia anima non potest esse causa effectiua hominis: quia ignobilior eo. Tũ quia dicitur 2.physi.tex.70.ꝙ forma & efficiens non coincidunt in idem secundum numerum.

CONCLVSIO III.In resurrectione erit aliquid:quod fiet in instanti,& aliquid quod fiet in tempore.Hãc ponit ibidem.art.3. in solutione.3. qõ. Huius ratio est. Omnis motus fit in tempore : simplex vero mutatio in instanti. Sed in resurrectione angeli operabuntur per motum localem: deus vero per simplicem mutationem, vel productionem : ergo opus angelorum erit in tempore : operatio vero diuina erit in instanti.

Contra arguit Durandus hic. qõ.4. probando: quòd resurrectio mortuorũ quantũ ad organizationem corporum non fiat in instanti impossibile est motum localem fieri in instanti. sed si organizatio corporum in resurrectione subito fieret : motus fieret in instanti, ergo ista organizatio non fiet in instanti.maior supponitur. minor probatur. Nam pulueres aut erunt maiores, aut minores corpore formando;aut æquales. Si primum, in instanti moueretur aër ad aliquem locum puluerum, aut aliquid de loco puluerum manebit vacuum. Si secundum, idem sequitur,ꝙ corpus formatũ subito occupabit maiorem locum, & aër subito localiter cedet.Si tertium: idem sequitur, quia in ipsa organizatione nouam figuram accipient pulueres, per nouum motum partium.

Vtrũ organizatio in resurrectione fiet in instãti.

Respon

Respondeo, resurrectio fiet in instanti quo ad organizationem & animationem: non autem quo ad pulverum collectionem. Nec quando corpus erit maius: oportet ponere annihilationem: nec quando est minus vacuum: quia ista sunt monstra in natura: sed per condensationem & rarefactionem: quę cum sint alterationes, subito fieri possunt à Deo.

Secundo arguit quod animatio & organizatio non fiant in eodem instanti sic. Animatio est quædam mutatio. Sed termini mutationis: qui sunt habitus & priuatio secũdum Philosophum quinto Phy. Tex. 26. non possunt esse similiter tempore in eodem subiecto. Ergo animationem præcessit tempore in corpore organizato, quòd subiicitur animæ: priuatio actualis existens ipsius animæ: & sic animatio corporis & eius organizatio non fuerunt simul.

Respondeo, dicit idem Durandus, quòd animatio illa erit vera mutatio præcedẽs organizationem natura. Sed subiectum termini eius à quo non erit corpus organizatum: sed materia nuda: Petrus vero dicit quòd animationem præcedere organizationem in esse: & fieri videtur contra Philosophum: quia actus actiuorum sunt in patiente dispositio,

CONCLVSIO. IIII. Omnes homines resurgent simul, & in eodem instanti. Istam conclusionem ponit Apostolus Paulus prima ad Corint. 15. dicens In momẽto in ictu oculi &c. per quæ verba doctores concludunt quòd resurrectio omnium erit in eodem instanti. eadem ponit virtualiter Sanctus. Thoma. 4. senten. distinct. 43. articu. tertio, quęstio. tertia, Item in solutione primi quartę. quæstio. Huius ratio est. Omnium resurrectio erit in vltimo instanti sonitus tubæ angelicæ & in vltimo instanti motus cæli. Sed illud non erit nisi vnum & multa: ergo omnium resurrectio erit in eodem instanti.

Contra arguit Durandus: quòd posterius resurgent hi, qui viui in aduentu iudicis reperientur, quàm alij prius mortui. Nam ad Thesallon. quarto dicitur quòd mortui qui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aëra. Ex quo patet quòd prius resuscitatis mortuis: tunc simul qui viui inuenientur rapientur: & in ipso raptu erit viuorum mors & resurrectio. Hoc enim dicere cogimur propter ly primi: quia non potest intelligi de primitate dignitatis apud Deum: quia multi viui erunt priores eo modo quam multi mortui. Nec de prioritate naturæ: quia inter indiuidua eiusdem speciei non est ordo naturæ: ergo intelligitur de prioritate temporis.

Vtrũ pri^9 mortui prius resurgent.

Respondeo. Secundum Petrum omnes in ictu oculi in nouissima tuba resurgent. Et ad argumentum dicendum est: quòd mortui qui in Christo sunt, id est in fide Christi formata mortui sunt, resurgent primi: primitate dignitatis: quia in resurrectionem vitę. Nicolaus vero de lyra exponit ly primi de primitate quietis in Christo per bonam mortem sic iungendo literam: & mortui qui in Christo sunt, id est requiescunt in eius fide mortui primi respectu nostri: qui adhuc viuimus, resurgent cum posteris. Deinde nos qui viuimus supple quiescemus in Christo in eius fide moriendo, & simul rapiemur cum illis: iam resuscitati cum ipsis &c.

¶Alij dicunt, quòd ly primi intelligitur de prioritate temporis, & tunc exponitur in momento: quo ad resurrectionem singulorum: non autem omnium simul. Alij quòd omnes simul resurgent: sed priores primi dignitate. Ad obiectum contra hoc dicunt quòd Apostolus nõ loquitur in persona sua: sed eorum qui tunc viuent.

DISTINCT. XLIIII.

CIrca quadragesimamquartã, distinctio. quæritur primò. Vtrum in resurrectione anima resumet idem corpus numero, quod prius habuit. *Frater Isido.*

PRO quæstione sit prima conclusio. Ad veritatem resurrectionis requiritur, quòd anima resumat idem corpus numero: quod prius habuit. Hanc ponit. Sanctus Thomas, quarto, sententia. distinctione quadragesimaquarta, quæstio. prima, articulo primo, in solutione ptima, quæstio. Huius ratio est.

Resurrectio est iterata surrectio. Sed eiusdem est surgere & cadere: cadit vero

vero tantum corpus:ergo. Ad idem est auctoritas Iob.19.in carne mea videbo Deum saluatorem meum.

CONCLVSIO. II. Est.Ad identitatem resurgentis : requiritur quod habeat eãdem materiã numero, quam prius habuit.Hanc ponit Sanct.Thom. vbi supra articu. primò , in solutione tertiæ quæstio. Huius ratio est. Identitas totius requirit identitatem partium essentialium. Sed in resurrectione erit idem numero : cuius materia est pars essentialis:ergo.

CONCLVSIO. III. Si anima Petri informaret corpus vel materiam corporis Pauli : non esset idem Petrus qui prius.Hæc conclusio potest haberi ex dictis.Sanct. Thom.decimaprima.quoli.quęst.sexta.Item secunda, contra Gene.capitu.81.Huius ratio est. Diuersitas secundum numerum est ex diuersitate materię:Sed Petrus & Paulus distinguuntur numero. ergo. Item proprius actus propriæ potentiæ correspondet. Non ergo vna materia pluribus corporibus vnitur.

Contra tertiam conclusionem arguit Durandus hic quæst.prima. Nullam habens diuersitatem ex se: sed ab alio formaliter & effectiuè habẽs eam quam habet : tale debet iudicari idem vel diuersum ab alio. Sed materia prima est huiusmodi,& habet à forma diuersitatem omnem. Ergo existente eadem forma : omnis materia sibi vnita nunc,& prius debet iudicari eadem:& per consequens idem compositum.prima est Philosophi.septimo. Methaphy. Text.8.dicentis , quòd materia secundum se nec est quid nec quantum &c. Commentator de substantia orbis dicit, quòd materia substantiatur per posse. Minor probatur ex natura materiæ quæ est pura potentia.

Respondeo.Dicitur primò,quòd materia est pura potentia ad recipiendum quamlibet formam : secundum tamen certum ordinem.

¶Dicitur secundò, quòd materia vt præcedit vnionem sui ad omnem formam : sic inquam materia considerata nullam habet partitionem:nec vna materia aut pars materiæ ad aliam : habet tamen ordinẽ ad diuersas formas,quibus potest subiici,& consequenter potentiam ad actualem distinctionem & ad sui partitionem secũdum numerum, ita quòd secundum sui diuersas partes subiiciatur diuersis formis vnius rationis & diuersarum rationum.

¶Dicitur tertiò , quòd diuersæ partes materiæ postquam fuerint sub diuersis formis , perpetuo retinent ordinem ad eas : quem non habent ad eas, sub quibus nunquam fuerunt.

¶Dicitur quartò , quòd partes materiæ non habent adinuicem actualem distinctionem vel vnitatem ex se effectiuè vel formaliter: habent autem ex se fundamentaliter & subiectiuè: sicut & aliæ relationes dependent ex fundamento & subiecto. Non ergo vnitas formæ sufficit ad vnitatẽ materiæ subiectæ : nec quòd omnes materiæ vnitę animę Petri simul vel successiuè,sint eadem materia.

¶Dicitur quintò, quòd illa ratio seipsam destruit:quia si ex identitate formę sequitur identitas materię.ergo ex diuersitate formarum sequitur diuersitas materiarum.& sic materia quæ fuit sub alia forma : & nunc est sub anima Petri erit distincta , & non distincta: quod est contradictio.

Secundò arguit.Nisi tota vnitas materię & compositi esset à forma, sequitur:quòd animal nutritum nõ sit idem simpliciter quod prius & quo ad essentiam. Sed hoc est falsum : vt dicit Damasce.lib.4.ca.5. dicentis quod in nutritione nõ fit aliud corpus:ergo.Item probatur minor ratione. Si enim est aliud animal:aut est secundum totum: quod non:quia tunc nutritio esset noua generatio : nec secundum partem: quia non secundum formam. Nam vt dicit Philosophus primo de generatione:tex.41.materia in nutritione fit solum sub forma , quę prius existit. Non etiam secundum materiam quia neque secundum totam materiam : quia non tota abiicitur.Non secundum partem: quia materia non habet de se partem & partem circunscripta quantitate.ergo manente eadem forma : erit eadem materia:vndecunque veniat.& per consequens idem compositum. *Vtrũ tota vnitas cõpositi: sit materiæ.*

Respondeo. Ex Petro & S.Tho.1.q.119.art.1.ad.5. Item.2.sen.dist.30.q.2. ar.1.ad.4.Et in.1.quol.q 5.ad. 2 In nutritione semper manet forma aliquid materię prioris : & illud quod aduenit est vnũ cũ eo quod pręerat effectui & ideo eadem materia & idẽ indiuiduum

manet

manet per totam vitam:vnde negatur illa conditionalis assumpta.

Sciendum primò,ꝙ non est simile de alienate materiæ:quæ aduenit nutrito: & de alienate materię, quæ adueniret animæ Petri in casu nostro. Nam in nutrito remanet aliqua vnitas materiæ vel idẽtitas:& ideo idem indiuiduum. in secundo vero casu nulla manet vnitas materiæ: & ideo nec idem indiuiduum.

Sciendum secundò, ꝙ in nutritione non est omnino idem indiuiduum simpliciter quantum ad materiam.Ideo nõ oportet in generalibus tantam quærere vnitatem & idẽtitatem:quanta est in corporibus cœlestibus:nec quantã habebunt corpora glorificata.

Tertiò arguit contra rationes pro conclusione sic.Distinctio actualis numeralis vnius materiæ ab alia materia: non est sine forma:sed per formam. ergo ex vnitate formæ sequitur vnitas materiæ.

Respondeo. negatur consequentia. Tum quia licet vnitas actualis materiæ ad materiam licet quo ad actualitatem sit à forma:tamen quo ad suũ materiale est à materia & in genere causæ materialis.Ideo sola vnitas formę, non infert vnitatem materiæ ad materiam: nisi cum hoc esse huius sit esse illius. Tum quia partes materię simul actuatæ ab eadem forma:licet constituãt simul vnam materiam:non tamen materia digiti est materia pedis.Vnde ad distinctionem materierum sufficit distinctio formarum : quibus simul actualiter informantur:sed ad actualem vnitatem materierum non sufficit vnitas formæ substantialis:qua illæ materiæ successiuè informatæ fuerunt.Conceditur tamen ꝙ sicut materiæ simul subiectæ distinctis formis sunt actualiter distinctæ. ita materiæ simul subiectę eidem formæ:constituunt vnam materiam.

Sciendum ꝙ licet via Durandi euadat aliquas difficultates:sicut illa de costa Adę:non tamen sint multo inconuenienti.Opinio autem communis S. Tho.euadit illas difficultates sine quocunque alio inconuenienti:vt patet di. 44.q.1.art.2.

Contra eandem arguit Io.de Neapoli.2.quol.q.6.Existẽte eadem forma numero,& eadẽ materia:est idem compositum numero.Sed si anima Petri informaret corpus Pauli essent ibi eadẽ forma & materia eadem numero : ergo. Maior nota : minor quoq; quo ad hoc ꝙ ibi sit eadem forma : probatur vero de materia : supponendo ꝙ triplex est vnitas materiæ.Prima est intrinseca & essentialis & illa est potentia de genere:qua vnitate est materia vna omniũ generabilium.Alia est superueniens actualis substantialis:quam habet à forma substantiali : ratione cuius dicitur esse vna materia vnius compositi. Tertia est actualis accidentalis:quã habet à quantitate dimensiua secundum quã dicitur esse vna materia generati & corrupti:quia formę earum succedunt sibi in eadem parte materię:sed ibi est vna materia primo & secundo modo, vt patet.Nec ad vnitatem eiusdem suppositi numeralis requiritur ꝙ ibi sit materia tertio modo:ergo.Probatur vero ꝙ nõ requiratur vnitas materiæ tertio modo.Tum quia in vno mixto & cibato: quod est vnũ numero:sunt plures partes materię tertio modo.Tũ quia proles nutrita carnibus humanis vel lacte ex his generato:si continuè vesceretur carnibus humanis:in resurrectione materia talis nutriti esset sub formis illorum hominum:quorum carnibus talis proles nutrita fuisset,& mater eius pasta:& non esset idem homo propter vnitatem materię tertio modo : secundum tantum primo & secundo modo.ergo.

Respondeo. In casu:materia Pauli nullam dictarum vnitatum haberet:ad eam quæ fuit Petri. Non quidem primam,quia non est eadem materia omnium generabilium secundum numerum:licet sit secundum rationẽ. Aliud est enim loqui de materia prima absolutè,aliud de materia prima huius indiuidui.2 sen.distin.30.q.2.art.1. Non secundam : actualem,scilicet substantialem : quia hæc non solum dependet à forma,sed etiam à materia. De tertia patet.

Secundò B.August.22.de ciui.Dei.c. vigesimo. hoc tenet adducens rationem de eo: qui vescitur carnibus humanis.

Respõdeo.Aug.nunquam fuit huius opinionis,ꝙ possit esse idẽ homo secũdum numerũ:habẽs duas materias totaliter adinuicẽ distinctas.nec ꝙ materia,quę est sub forma vna, sit eadẽ numero vnitate essentiali:substãtiali : aut

accidentali: potentiali vel actuali cum materia: quæ est sub alia forma: nec ꝙ duo homines simul habeant eandem materiam sicut habet dicere iste, qui arguit di. quadragesimaquarta. quæstione prima. arti. 2. quęstione quarta. ad tertium. Ex quibus patet ꝙ in nullo casu anima resurgentis: vnietur materiæ totaliter nouę: quin in corpore sumpto aliquid præcedentis materię remaneat. Illud autem, quod virtute diuina supplebitur: faciet vnum cum priori materia. Et sic erit idem corpus, quod prius aliqua in vnitate, & si non omnimoda.

QVAESTIO. II.

Circa eandem dist. quęritur secundò. Vtrum corpora sanctorũ post resurrectionem erunt impassibilia.

PRO quęstione sit prima cõclusio. Corpora sanctorum post resurrectionem erunt passibilia: passione communiter dicta: prout omnis receptio dicitur passio.

CONCLVSIO. II. Corpora sanctorum post resurrectionem non erunt passibilia: passione propriè dicta: quæ est motus præter naturam: vel abiectio alicuius conuenientis: aut receptio alicuius disconuenientis.

CONCLVSIO III. Talis impassibilitas: proueniet ex pleno dominio animæ supra corpus. Has tres conclusiones ponit Sanct. Thom. præsenti dist. quęstione secunda. arti. 1. in solutione. 1. quæst.

Primæ conclusionis ratio est: Omne receptiuum formæ conuenientis est aliqualiter passiuum. Sed corpora sanctorum post resurrectionem erunt huiusmodi: ergo erunt passiua passione communiter dicta. minor probatur. Quia sensus beatorum sentient obiecta, sibi conuenientia. Sed quælibet sensatio fit cum receptione speciei sensibilis in organo corporeo: ergo.

¶ Secundę conclusionis ratio est. Nihil importans violentiam aut inordinationem naturæ ponendum est in beatorum corporibus gloriosis: sed huiusmodi est passio strictè sumpta. ergo.

¶ Tertię conclusionis ratio est. Forma substantialis perfectè dominans suę materiæ excludit ab ea passionem cuiuslibet agentis ad priuationem talis formæ, & inducentis oppositum. sed post resurrectionem anima perfectè dominabitur suę materiæ. ergo. maior patet per exemplum formæ cœlestium corporum.

Contra arguit Scotus, in 4. distinct. 49. quęstione decimatertia. probando quòd impassibilitas corporis gloriosi non proueniat ex pleno dominio animæ super corpus: nec ex cessatione motus cœli. Non quidem propter primũ. Nam anima non repugnat inquantum forma qualitatibus actiuis, etiam non reductis ad medium: quia eas in suo susceptiuo patitur & exigit. Neque etiam repugnat effectibus earum: quia stãt cum anima vsque ad magnam intensionem. Nec etiam repugnat eis per actum voluntatis: quasi ex pleno dominio super corpus. Quia nec supremus angelus potest solo imperio voluntatis impedire actionem alicuius causæ naturalis.

¶ Si dicatur, ꝙ ex anima plenariè beata redundat in corpus aliqua qualitas prohibens huiusmodi passionem corruptiuam: sicut durities est quędam impassibilitas, scilicet prohibens hãc passionem: quæ est faciliter incidi.

Contra arguitur. Illa qualitas nõ est qualitas cœlestis. Tum quia nec perspicuitas, nec lux, nec lumen. Tum quia corpus humanum, cum sit mixtum, nõ est receptiuum qualitatis cœlestis. erit ergo qualitas elementaris, vel propria mixti, sed siue sic siue non: non impedit omnem actionem vel passionem, sicut durities: licet impediat incisionem: non tamen combustionem. Item omnes formæ eiusdem susceptiui proximi sunt eiusdem generis Physici ex quinto. tex. 33. & 10. Met. tex. 22. & contrarię vel mediæ: ergo non prohibent actionem mutuam: sed sunt eius principia. Item si illa qualitas repugnat aliis qualitatibus: tunc non prohibet omnẽ actionem.

Respondeo. Prohibet anima beata actionem qualitatum elementarium adinuicem tertio modo tantum, scilicet quia ex anima plenariè beata redũdat quædam qualitas: vt dictum est. Vnde licet impassibilitas secundum rationem nominis: videatur importare solam priuationem: tamen eius causa erit in corporibus gloriosis aliqua forma passiua. pręsenti distinctione. quæstione

stione secunda. articu. 1. in solutione. 2. q. & ad secundum Item dist. 49. q. 4. ar. 5. in solutione. 3. q. & in solutione. secundę quæst

Ex quibus appatet, quod secundũ mentem eius quęlibet dos corporis gloriosi est aliquid positiuum subiectiuè existens in corpore glorioso. Tum quia hoc requirit perfecta subiectio corporis gloriosi ad animam. Tum quia hoc requirit nobilitas impassibilitatis regiminis excedens impassibilitatem status Adę & impassibilitatem vię, quæ posset præstari alicui per solam virtutis diuinę assistentiam.

Ad primam improbationem dicitur, quod procedit ex insufficiẽti diuisione. Est enim qualitas supernaturalis non dependens effectiuè ex actione alicuius corporis: nec resultãs ex mixtione quacunque: qui tamen potest dici qualitas mixti subiectiuè: quia subiectum eius erit corpus humanum. & ideo cum sit supernaturalis, potest prohibere omnẽ actionem intrinsecam vel extrinsecam subiecti proprij corruptiuam. dsti. 43. q. 1. ar. 1. q. 1. in solutione tertij.

Ad secundam improbationem dicitur, quod illa propositio. Omnes formæ eiusdem susceptiui proximi sunt eiusdem generis Physici: est vera in formis naturalibus: non autẽ in formis supernaturalibus ad quas subiectum solum se habet in potentia obedientiali. dist. 48. quæstio. secunda. arti 1. ad tertium. Item prima parte quæstio. 73. arti. 1. ad tertium.

Ad tertiam improbationem dicitur quod supponit statim negatum: s. quod impassibilitas sit qualitas eiusdem generis cum qualitatibus elementaribus. Item quod forma alteri non repugnãs non prohibet actionem illius. Nam impassibilitas compatitur qualitates elementares: nec prohibet omnem actionẽ earum: sed solum quę est cõtra dispositionem animæ. Repugnat quoque inordinatis actionibus & passionibus sui susceptiui: prohibens omnem passionem abiectiuam cum ab intrinseco quã ab extrinseco. Causa vero impassibilitatis prima est dominium animę supra corpus: quo modo forma cœli dominatur eius materiæ. causa vero proxima impassibilitatis est qualitas effluens ab anima in corpus sibi subiectum.

Quod vero cessatio motus cœli nõ sit causa huius impassibilitatis, probatur. Tum quia contra hoc est articulus Parrhisiensis, stante cœlo, igne approximato stupę: quod ignis non corrumpat stupam, error. Tum quia secundum Philosophum secundo de generatione. text. 55. Motus cœli pro tanto est causa generationis: quia adducit generans. Ergo si sine motu habetur eadem præsentia generantis vel approximatio æquè foret generatio: sicut si sol subito crearetur eodem modo illuminaret, & calefaceret: sicut nunc.

Respondeo. Dicitur primò, quod cessatio motus cœli est aliqualis causa incorruptibilitatis corporum tam beatorum quàm damnatorũ: licet diuina iustitia sit causa principalis talis incorruptibilitatis dist. 44. q. 3. ar. 1. in sol. 2. quęstionis, & tertiæ.

¶ Dicitur secundò ad articulum Parrhisiensem, quod articuli illi indigent bona correctione, vt ait Godofredus. 8. quoli. q. 5. potissimè vbi tangunt doctrinam S. Tho. Nam sunt reuocati, vt eam tãgunt. Hic vero articulus recipit glossam, sicut dicta Christi, sanctorum, & canonum. Est enim sensus quod stante cœlo, ignis approximatus stupæ non posset corrũpere stupam: per quancunque potentiam creatam vel increatam. & hoc asserere esset erroneum: quia esset derogare diuinæ potentiæ. Non autem est erroneum, si hoc intelligatur fieri non posse: per causas naturales: nec sine miraculo.

¶ Dicitur tertiò. ad aliam improbationem: quod non tantum motus cœli est causa: quia adducit generans: sed etiã quia omnes alij motus corporales naturales & alteratiui corporum dependent ab illo: sicut à primo sui generis: & sicut ab actione esse superioris, scilicet substãtiæ separatæ. de po. Dei. quæstione quinta. arti. octauo. Item. quæstione sexta. ar. 3. & ad secundum. Item prima parte. quæstione 110. articu. 2. ad secundum.

¶ Dicitur. 4. quod auctoritas Philosophi. 2. de genera. ineptè allegatur ad propositum: quia non loquitur ibi de motu primi mobilis, sed de motu zodiaci: vt patet consideranti textum. Cum vero in textu dicitur, quod motus primus non est causa generantis, intellige immediata: quia mediante circulo obliquo.

Contra eandem tertiam conclusionẽ

arguit Aureolus, probando ꝙ impassibilitas non proueniat ex aliqua forma passiua. Primò impassibilitas non solum consistit in non posse pati adiectionem formæ conuenientis: sed etiam translationem violentam de loco ad locum. Sed hanc non habet per aliquam qualitatem: quia tunc esset fortior in resistēdo quacunque potentia motiua creata. ergo. probatur minor per Ari. de motu animalium. dicentem ꝙ oportet potentiam resistentis esse fortiorem mouente. Nihil autem creatum excedit potentiam mouentem angelorum.

Respondeo. Dicit Petrus, ꝙ non est simile de motu locali, qui est à fortiori virtute, & non est per se ad corruptionem. Nec videtur incredibile vel impossibile, ponere in corpore humano glorioso nobiliorem & fortiorem virtutem omnia alia: quæ sint in quocūque alio corpore: sicut nobiliorem & perfectiorem claritatem quàm in sole. Respectu vero angeli non oportet: quia ne patiatur à spiritu, est per diuinam protectionem.

Secundò arguit. Nulla virtus creata potest suspendere virtutem actiuā ab agere: nec materiam à pati. Quod tamē faceret illa qualitas: ergo non prouenit impassibilitas à forma passiua. antecedens probatur. quia nulla virtus creata potest separare subiectū à propria passione.

Respondeo. negatur antecedens. Ad probationem dicitur ꝙ neque agere quocunque modo est passio virtutis actiuę nec pati materiæ: sed solum agere in subiectum dispositum. Similiter nec pati à quocūque est passio materiæ, sed posse pati à determinato agente. vnde si ista ratio valeret: æquè concluderet, ꝙ in cœlo aut in quocunque corpore non est aliquod. qualitas prohibens actionem ignis in illud.

Tertiò arguit. Nulla virtus creata potest auferre illud, quod conuenit alicui in secundo modo dicendi per se. sed per se est, ꝙ omne corruptibile corrūpatur: vt dicitur primo cœli. ergo non poterit hoc auferri per qualitatem aut formam passiuam.

Tex. 112. Respondeo. negatur minor. Nā posse agere, & pati conuenit: & est propria passio corruptibilis, quę manet, licet impedita: non autem agere & pati distin. præsenti. quæst. secunda. articu. 1. quæst. 1. in solutio. 1.

Sciendum, ꝙ corpus gloriosum per illam qualitatem resistere poterit omni corruptiuo, ligando potentiam materiæ, & eam ad vnum determinandū ne possit recipere cōtrarium. Neque oportet qualitatem illam esse formaliter cōtrariam qualitatibus actiuis & passiuis: quamuis sit ratio resistendi eorum actioni.

Contra eandem arguit Duran. dist. 44. q. 4. probando ꝙ impassibilitas corporum gloriosorum nō erit per aliquā formam inhęrentem: sed solum per diuinam virtutem assistentem beatis, & prohibentem actionem cuiuslibet inferentis passionem. sic. Incorruptibilitas beatorum non erit per aliquā virtutem sibi inhærentē: ergo nec impassibilitas. patet consequentia: quia sibi inuicem correspondent. antecedēs probatur. Effectus cōmunis habet causam communem. sed incorruptibilitas est cōis beatis & damnatis: & in damnatis non est incorruptibilitas per aliquam formam inhęrentem: ergo nec in beatis.

Respondeo. negatur similitudo incorruptibilitatis damnatorum & beatorū. Cum in damnatis nihil supernaturale pertinens ad gratiam & dignitatem poni debeat. Neque ibi est eadem causa: vbi est tam differens effectus. Est enim in damnatis passibilitas sine corruptione: hic verò neutrum. Incorruptibilitas beatorum ex duplici causa prouenit, damnatorum ex vna tantum.

Tertiò arguit auctoritate beati Augustini in epistola ad Dioscorum dicētis. sicut ab igne fornacis abstulit Deus virtutem comburendi: ita auferet ab omnibus incorruptionē & dimittet eis naturam: ergo impassibilitas beatorum erit per virtutem diuinam assistentem.

Respondeo. Virtus diuina non excludit formam intrinsecam inhærentem. Haberi quoque potest ex dictis. B. Augustini, quòd impassibilitas sit forma intrinseca inhærens. Cum ait ad eundem Dioscorum scribens. Tam potenti natura Deus fecit animam: vt ex eius plenissima beatitudine redundet in corpus plenitudo sanitatis, & incorruptionis vigor. Et recitatur à Sanct. Thom. tertia parte. quæstione decimaquarta. articulo primo. & quæstione quinquagesimaquarta. art 2.

Vlti

Vltimò arguit. Effectus priuatiuus non requirit, nisi causam priuatiuam: ergo impossibilitas non est per aliquam formam inhęrentem.

Respondeo secundum Petr. Conceditur antecedens de causa formali: negatur vero de effectiua, & fundamentali. Efficiens autem sicut effectum positiuum causat directè influendo, ita etiã priuatiuum causat non influendo: sicut deus non seruando annihilaret, & etiã impediẽdo alterius causę influentiam, sicut opacum causat vmbram.

QVAEST. III.

F. Isidor.

CIrca eandem distinctio. quæritur tertiò. Vtrum corpus gloriosum per dotem subtilitatis possit esse in eodẽ loco simul cum alio corpore.

PRO quęstione sit prima conclusio. Corpora beatorum erunt subtilia: propter plenum dominium animæ sub corpus vt perfectè informet: & per aliquam formam eis inhærẽtem, quæ dicitur dos subtilitatis. Primam partem huius conclusionis ponit sanctus Tho. præsenti dist. q. 2. ar. 2. in solutione primę quæstionis.

Huius ratio est. Corpus non potest dici vel imaginari subtile esse: nisi ex paruitate materiæ, vel quantitatis: aut ex complectissima sui perfectione per formam. Sed corpora gloriosa: non erunt subtilia primis duobus modis. ergo tertio modo. Ille autem tertius modus potest dupliciter intelligi, scilicet ex natura quintæ essentiæ: aut ex completo dominio animæ beatę super corpus. Primus modus non est probabilis: restat ergo secundus.

Secundam partem conclusionis ponit dist. 44. q. 2. art. 3. in solutione primæ. q. Item dist. 49. q. 4. artic. 5. in solutione. 2. qõ. Huius ratio est. Beatitudo corporis gloriosi, & eius dotes, proportionantur beatitudini animæ gloriosæ, & eius dotibus. Sed beatitudo & eius dotes sunt quædam formæ positiuæ inhærentes animæ beatæ. ergo simile est de dotibus corporis glorificati: quarum vna dicitur dos subtilitatis. Item hoc idem apparet ex diffinitione dotis: quam communiter doctores vt recitat s. Tho. dist. 49. artic. 1. quę talis est. Dos est perpetuus ornatus animæ, & corporis vitæ sufficiens in æterna beatitudine iugiter perseuerans. ergo, &c.

Contra arguit Durandus hic. qõ. 5. probando: quòd dos subtilitatis nõ sit qualitas inhærens corpori glorioso. subiectio inquit corporis ad animam, quo ad operationes cognitiuas, & appetitiuas: videtur pertinere ad dotem subtilitatis. Ista autem subtilitas aut est puritas operationum sensitiuarum: & sic sufficit puritas spirituũ humanorũ. Aut est obiectiua virium sensitiuarum per quarum rebellionem corpus nunc dicitur animale. Et sic sufficit diuina virtus assistẽs. Nec apparet benè: quomodo per talem qualitatem hoc possit: quia omnis actus cuiuscunque qualitatis semper inclinat ad vnum. ergo. *Vtrũ dos subtilitatis sit qualitas inhærens.*

¶Et licet diuina hæc assistentia nõ possit dici forma habitualis: potest tamen dici dos: quia sponsum ornat extrinsecè: vt si ad tutionem eius daretur ei militum custodia.

Respondeo. Dicitur primò, quòd dos subtilitatis non est habitus vnus, vel plures ordinatus ad perficiendum potentias partis sensitiuæ apprehensiuas, vel appetitiuas. Hoc enim pertinet ad dotẽ agilitatis, sed ordinatur ad hoc: quòd corpus sit subiectum perfectè animæ, vt participet actum primum: qui est esse substantiale. di. 49. q. 4. art. 5. in solutione. 3. q. Item di. 44. q. 2. ar. 3. q. 1. ad tertium. *Dos subtilitatis ad quid ordinetur.*

Dicitur secundò, ꝙ habitus virtutis non determinat vt dicit Petrus ad vnũ materialiter: sed tantum formaliter, scilicet ad modum. Hoc autẽ falsum est: quia habitus temperantiæ determinat per modum inclinationis ad obiectum temperantiæ puta ad medium in delectationibus tactus, & non solũ ad modum operandi. 3. sent. dist. 23. quęst. 1. art. 4. q. 2. in solutione quarti. Item prima par. q. 1. ar. 6. ad tertium. Quomodo autem idem habitus possit nunc inclinare ad hunc actum: nunc ad oppositũ vel ad diuersa obiecta: ostendit s. Tho. 1. 2. q. 54. ar. 2. & 4.

CONCLVSIO II. Corpus gloriosum non habet ratione subtilitatis, ꝙ possit esse simul cum alio corpore in eodem loco localiter. Hanc ponit sanct. Tho. dist. 44. qõ. 2. art. 2. in solutione. 2. q. Huius ratio est. Manente causa, manet effectus. Sed cum dote subtilitatis manet causa incompossibilitatis

litatis duorum corporum ad simul existendum in eodem loco. ergo cum illa dote manet effectus.

Contra arguunt aliqui. Primò, dotis subtilitatis proprius effectus est penetratio corporum. ergo.

Respondeo. negatur antecedens. & de suo effectu iam dictum est.

Secundò. Christus diuina virtute potest facere: quod corpus gloriosum sit simul cum glorioso. non autẽ simul cum non glorioso. igitur non tantum per diuinam potentiam sed per aliquid creatum: quod erit dos subtilitatis.

Respondeo. Diuina virtute corpus gloriosum potest simul esse cum glorioso, & non glorioso. di. 44. q. 2. art. 2. in solutione. 4. q.

Tertiò. Si dos subtilitatis non est ratio essendi cum alio corpore: tunc corpus post resurrectionem esset in onus animæ, quæ quantum est ex se, poterit esse, cum quocunque corpore.

Respondeo. Poterit esse, non tamen propria virtute, sed diuino miraculo: nõ tamen erit, quia non erit conueniens, vt seruetur debitus ordo, qui distinctionem requirit.

Quartò. Deus potest facere, & conseruare perpetuo vnum corpus cum alio. ergo poterit dare vnam formam, per quam idem fiat.

Respondeo. negatur consequentia. Quia per nullam formam creatam aufertur à corpore glorioso, quod est principium incompossibilitatis coëxistendi alteri corpori.

Quintò. Duo corpora non gloriosa possunt esse simul. ergo, & duo gloriosa. Antecedens probatur in igne, & ferro, & pane ac vino. Ferrum enim ignitum comburit, & scindit. Item vini humiditas est vbique in pane.

¶ Respondeo. Negatur antecedens. Ad probationem respondet s. Tho. super Boëtio de trinitate, in illa quæstione. Vtrum duo corpora possint intelligi esse in eodem loco. Ad quintum vbi ait in ferro ignito non sunt duo corpora: sed vnum corpus habens quidem speciem ferri: sed aliquas qualitates ignis.

Ad id quod dicitur de vino, & pane: respondet Petrus de pane inquit intincto, vel imbibito in vino, vel aqua, dicẽdum est: quòd vbi est porositas, ibi est solum vinum, vel sola aqua. Vbi autem est panis solidus nihilominus humectatus: ibi est solus panis alteratus tamen à qualitatibus aquæ vel vini: quorum substantia corrupta est: & sic nunquam est simul ferrum & ignis: nec panis, & vinum. Hæc Petrus & bene.

CONCLVSIO LII. Diuina virtute duo corpora possunt esse simul in eodem loco. Hanc ponit s. Tho. dist. 44. q. 2. ar. 2. in solutione. 3. q. Huius ratio est. Causa prima potest conseruare rem in esse cessantibus causis secundis, vt patet per primam propositionẽ libri de causis. Sed duo corpora remanere duo nequeunt, nisi habeant esse distinctum quod dependet à causis secundis: sicut à causis proximis. ergo. Diuina virtute fieri poterit: quòd remaneant distincta: quamuis eius materia non sit distincta in situ ab alterius corporis materia.

Cõfirmatur, quia corpus christi pueri exiens de vtero. b. Virginis claustra pudoris non fregit. Et dominus intrauit ad discipulos clausis ianuis.

Contra arguit Durandus hic. qõ. 6. quòd per nullam potentiam possit fieri, quòd duo corpora sint simul in eodem loco proprio, siue, quòd sint indistincta secundum situm. Primò, supponendo, quòd sola quantitas secundum naturam impediat simultatem pluriũ corporum in eodẽ loco. Tunc arguit. Non minus necesse est duo corpora distingui ab inuicem situ, & positione:. quàm duas partes eiusdem corporis Sed impossibile est partes eiusdem corporis simul esse simultate opposita huic distinctioni. ergo pariter duo corpora non possunt esse simul simultate opposita huic distinctioni. Maior probatur. Actualis diuisio partium quantitatis non tribuit partibus diuisis, quod possint esse plus simul quàm ante diuisionem. ergo simultas, quæ repugnat partibus eiusdem quantitatis, repugnat quibuscunque duabus quantitatibus. Minor quoque probat. Quia de essentia, & ratione quidditatiua quantitatis, est habere partem extra partem id est distinctam situ: alioquin totum non esset maius sua parte.

Vtrũ per diuinã potentiã fieri possit, quod duo corpora sint simul in eodem loco proprio.

¶ Respondeo. Negatur minor. Ad probationem dicitur, non esse de ratione formali quantitatis: quòd partes eius situ distinguantur. Tum quia situs est prædicamentum formaliter distinctum

stinctum à quantitate & quidditatiue: vnde situm à quantitate Deus separare potest. Tum quia completa diffinitio quantitatis est, quòd quantum est diuisibile in ea quæ insunt. propter quod habere partes & completa ratio quantitatis: quòd autem illæ partes sint distinctæ situ, vel loco: hoc accidit. Si dicatur, quòd continuum est, cuius partes copulantur ad eũdem communem terminum quod supponit distantiam partium extremarum à media. Dicendum quòd non. Quia magis copularentur termino communi: si non distarent quam per hoc quòd distant. Hæc est responsio Petri: in quam redit solutio quam dat Ioan. de neapoli ad prædictam solutionem in quoli. q. 4. & addit quòd de intrinseca ratione quantitatis est habere partem extra partem vel iuxta partem situ vel positione non actu sed aptitudine: sicut de intrinseca ratione accidentis est inesse subiecto non actu sed aptitudine. Vterque concordat cum dictis. S. Thom. distinct. 44. q. 2. art. 1. q. 1. ad primum. Item dist. 10. q. 1. art. 2. q. 4. ad tertium. Item art. 3. q. 3. in solutione secundi. Ex quibus patet quòd duplex est situs. Et ꝙ situs qui dicit ordinem partium in loco: non est de intrinseca ratione partium quantitatis dimensiuæ, sed accidit ei.

Secundò. Si sic, ergo eadem ratione duæ partes eiusdẽ quantitatis possunt in se inuicem replicari totiens: ꝙ maximi corporis erit minimus locus.

¶ Respondeo. Ian. de neapoli dicit: quòd virtute diuina magnum corpus posset esse in loco paruo & minimo æquali vni parti eius: vt corpus Christi totum est in minima parte sacramenti altaris. Ex hoc fortè innuit Saluator Matthęi. 19. vbi dicit quòd facilius est camelum per foramen acus transire: quam diuitem intrare in regnum cœlorum. Et subditis paucis interpositis, Apud homines hoc est impossibile: apud Deum autem omnia sunt possibilia. Concordat S. T. dist. 44. q. 2. art. 2. in solutione quintæ q.

Expositio per pulchra dicti euange. facilius est camelum &c.

Tertio. Sicut est ordo durationis in motu & tempore & quantitatibus successiuis: ita est ordo situs in permanentibus. Sed nulla virtute fieri potest: vt partes temporis sint simul: cum de ratione earum sit prius & posterius. ergo nulla virtute pariter fieri potest: quòd partes quantitatis permanentis sint simul positione. & per consequens nec duo corpora simul.

Respondeo negatur maior. Quia successio est differentia specifica & essentialiter motus & temporis: vnde nõ potest fieri motus sine successione plus quam homo sine ratione. Sed positio non est differentia specifica quãtitatis: cũ sit aliud prædicamentũ, sed bene est propria passio eius à qua Deus potest separare subiectũ. Aptitudo ergo ad situm est per se in primo non respectu quantitatis: sed actualis: inhærentia pertinet ad secũdum modum. In idem redit solutio Ioan. de neapoli.

Quartò duo accidentia eiusdem speciei non possunt esse simul in vno subiecto. ergo neque duo corpora in eodem loco.

¶ Respondeo. Secundum Petrum. Negatur consequentia. Tum quia accidentia ad subiectum comparantur informatiuè: corpora vero ad locum extrinsecè. Tum quia Duo accidentia respectiua sunt in duobus filiis respectu vnius patris. & similiter duo vbi in duobus corporibus respectu vnius loci.

Arguit quintò: quòd rationes. S. Th. sunt solubiles. Nam verissimum est beatam virginem semper permansisse virginem. In qua nascente Christo fuit virtute diuina facta dilatatio neruorum & meatuũ naturalium nõ fractio: & ideo nõ fuerunt duo corpora simul. Et hunc modum videntur tenere Gregorius Nyssenus & Ambrosius super illo verbo Lu. 2. Omne masculinũ &c. ait enim editus virginalem vterum aperuit. & Ambrosius, hic est qui aperuit matris suæ vulnam.

Ad id quod dicitur quòd Christus surrexit clauso sepulchro: dicit hoc nõ haberi ex sacra scriptura. quod si ex dictis aliquorum sanctorum haberetur, accipiendum est pro opinione.

Neque habetur, ꝙ Christus intrauerit per ianuas clausas: sed clausis ianuis: quia potuit inuisibilis discipulis intrare per fenestras: aut per ianuas subito apertas, & subito clausas: vel multis aliis modis.

Item Christo ascendente: cessit cœlum diuinitus. Nec omne diuisibile est corruptibile: sed supposita corruptibilitate: diuisum facilius corrumpitur. Vnde corpus mathematicũ diuisum non

corrumperetur à contrario aut corruptione subiecti aut diuisione vsque ad minima.

Nec est simile: si virtute diuina corpus Christi sit simul cum quantitate panis: quòd possit esse simul cum substantia: quia ostensum fuit: quòd quantitas Christi non est in hoc sacramento: nec ex vi conuersionis: nec ex aliqua concomitantia. Item ab omnibus conceditur quòd corpus Christi non est in sacramēto altaris quantitatiuè. ergo.

Respondeo. Solutiones prædictæ nō valent: vt inquit Petrus. Et ad id quod dicitur de apertione vel dilatatione neruorum. b. Virginis: exponendum est inquit cum aliqui dicunt Christum aperuisse vterum clausum: sicut dicitur infernum aperuisse. Habet enim clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit. Quia enim nullus exit de domo sine apertione: ideo dicitur aperuisse Christus, quia exiuit: quia ad modum aperientis exeundo se habuit: non quòd dilatauerit: quia talis apertio etiam sine fractione apponitur clausioni & nō solum fractioni. Sancti autem dicunt non solum clausum pudoris signaculum: sed etiam ipsum verum & portam in domo Domini clausam. Et quod illa porta clausa erit principi, & non aperietur, & Dominus intrat, & exit per eam: inde b. Gregorius in homelia super illud Io. 20. Vna sabbatorum cum fores essent clausæ: ait. Moriturus veniens non aperto vtero virginis exiuit. Auctoritatem vero adductam. b. Ambrosij exponit: vt dictum est. S. Th. in. 3. part. q. 28. art. 2. ad primū. Idem respondet ad auctoritatem Gregorij Nysseni.

Quomodo intelligi debeat: quòd christus aperuerit vtrum virginis.

Probatur quod christus clauso exierit sepulchro.

Est ex sacra scriptura christum surrexisse clauso sepulchro.

Ad responsiones quas dat ad illud de resurrectione Christi clauso sepulchro: dicitur ꝙ non valent. Non prima: quia ex dictis sacræ scripturæ habetur aliqualiter: ꝙ Christus resurrexit clauso sepulchro. Nam dicitur Matth. 26. ꝙ mulieres visitantes sepulchrum dicebāt adinuicem: quis reuoluet nobis lapidē &c. & Mat. vltimo dicitur accidēs reuoluit lapidem: & constat quòd Christus iam resurrexerat. Inde Chrysostomus super illud Lucæ. 24. Et inuenerūt reuolutum lapidem. Amotus est inquit lapis post resurrectionem propter mulieres: vt credant. Item Beda. Ipse enim factus immortalis clauso sepulchro potuit exire resurgendo. Illud autē, quod dicunt sancti conformiter exponendo euangelia: non est accipiendum pro opinione: sed pro veritate ab ecclesia approbata.

Responsiones etiam, quas dat ad illud de ingressu Christi ad discipulos, ianuis clausis: non valent. Tum quia prima expresse est contra Augustinum in quodam sermone paschali expresse tenentem, quòd intrauit per hostia clausa Christus ad discipulos. Secunda etiā responsio expresse contradicit scripturæ. Io. penul. que dicit. Ingressus est ad discipulos, cum fores essent clausæ, & clausis ianuis.

Quomodo fiet trāsitus corporum beatorum per orbes.

Id verò ꝙ dicitur de ascensu Christi ad cœlos: non valet. Tum quia est contra modum loquēdi. b. Augustini. Tum quia apud Philosophum pariter est impossibile cœlos scindi sicut duo corpora esse in eodem loco. Inde. b. T. distin. 44. q. 2. art. 2. ad tertium ait. Corpus gloriosum transibit sphæras cœlorum sine eorum diuisione: non ex vi subtilitatis sed ex diuina virtute, quæ eis ad nutum in omnibus subueniet.

Ad alia supra responsum est.

Quia etiam responsiones datæ ad rationes Scoti probantis cōclusionem infringuntur ex superioribus: ideo pro nunc sat sint dicta. Vno excepto quod est Sanctus Thomas super Boë. de trini. & primo quolib. quæstio. duodecimasecunda, ad secundum dicentis ꝙ impossibile est duas lineas mathematicas esse infrà duo puncta, quia ratio distinctionis est tantum ex situ, sed duas naturales est possibile non quidem per naturam sed per miraculum, vt etiam supra dictum fuit.

Contra eandem arguit Scotus. in. 4. dist. 49. q. 16. improbando modum ponendi quo dicitur: solum Deum posse facere duo corpora esse simul in eodē situ primo. Vel manent principia istorum corporū essentialia, vt sunt in vno loco distincta vel non. Si sic, ergo cum sint creata Deus non conseruat tantum, si non sequuntur contradictoria scilicet ꝙ Deus conseruat & non conseruat vnum & idem simul, quia secundum te conseruat vnum & idem simul, quia secundū te conseruat illud esse distinctū eis, & nō conseruat, quia nō cōseruat nisi ꝙ est. sed materia illius est materia istius & forma illius est forma istius, ergo non sunt distincta, ergo nec con

conseruat vt distincta,ergo cõtradictio.

Respõdeo. Manent principia intrinseca essentialia distinctionis illorum corporum, quo ad suam entitatem.s.duæ materiæ duæ formę & duæ dimensiones,sed non manent quantum ad sufficientem virtutẽ causandi naturaliter distinctionem illorũ corporum:licet habeant aliqualem virtutẽ distinctiuã,cui superadditur virtutis diuinę miraculũ. Cum autẽ obijcitur,ꝙ tunc solus Deus non conseruat illam distinctionem, sed cum causis secundis. Dicitur ꝙ licet illæ causæ concurrant: non tamen solæ sufficerent. Dicitur autem solus Deus hoc facere,quia principaliter & insolitè hoc facit,tollendo à dimensionibus suum naturalem effectum.s. expellere aliam dimensionem ab eodẽ situ S.Th. 2.quol.q.20.&q.21.itẽ super Boë.de tri.

Sciendum, ꝙ ex prędictis habentur sex. Primum ꝙ naturalis effectus corporis Physici est expellere aliud corpus de suo proprio loco. Secundũ ꝙ distinctio corporum Physicorũ causatur ex distinctione materiæ per diuisiones distinctę. Tertiũ ꝙ naturaliter distinctio dimensionum simul causat distinctionẽ corporum. Quartum ꝙ diuina virtute dimensiones possunt suspendi à secundo effectu:licet non suspendantur à primo. Quintum ꝙ in casu nostro dimensiones distinguunt corpora formaliter: non tamen sufficienter vel principaliter:causa vero principalis supplẽs insufficientiam principiorum formalium, & materialium & conferens eis nouum modum essendi & causandi est diuina virtus. Sextum est ꝙ Deus potest conseruare effectum secundariũ causæ formalis:quando proxima causa nõ sufficit:licet non posset conseruare primarium eius effectum sine sufficiẽtia causæ formalis:vt patet in proposito de duplici effectu dimensionum:quorũ quilibet potest dici formalis,licet secũdus non ita propriè sit formalis sicut primus:sed posset dici effectus quasi causæ efficientis.

Secundò arguit. Situs aut est formale distinctiuum & essentiale quantitatis aut accidentale & casuale. Si formale & essentiale:ergo Deus non potest conseruare quantitatem sine situ. Si autem accidentale: ergo ante illud habuit causam propriam distinctionis: & tunc Deus cõseruat illa distincta per suas causas proprias.

Respondeo. Situs duplex. primus est differentia quantitatis siue eam circũloquitur & est formale & essentiale distinctiuum quantitatis dimensiue: nec per quãcunque potentiam fieri potest vt distinguatur quantitas sine eo. Alius est situs qui est prædicamentum speciale,& hic non est principium formale distinctiuum,sed consequitur sicut effectus causam: à qua tamen naturaliter non potest separari super Boë.de tri.in q.qua quærit. Vtrum loci varietas aliquid faciat ad distinctionem secũdum numerum. Item in primo quolib.q.21.

Sciendum ꝙ diuersa vbi existentia in diuersis corporibus subiectiuè respectu eiusdem loci naturaliter repugnant & incompossibilitatem habẽt ratione incompossibilitatis suarum causarum quarum vna aliam excludit,scilicet diuisio diuisionem. Item duo respectus extrinsecus aduenientes sunt cõpossibiles respectu vnius termini,quando neuter illorum adæquat terminum, vt duos respectu similitudinis in diuersis ad vnum simile:secus autem est quãdo alter eorum adęquat,& comprehendit suum terminum.

Contra eandem conclusionem arguunt alij Scotus vbi suprà,quòd per nullam potẽtiam duo corpora possunt esse simul in eodem loco sic. Dimensio est formalis ratio repugnandi duo corpora esse simul:ergo ea stante, nõ possunt esse simul.

Confirmatur. eadem est repugnantia duarum dimensionum ad essendum in eodem loco:quæ repugnantia duorum contrariorum accidentium ad essendũ in eodem subiecto. sed esse nequeunt duo accidentia in eodem loco. ergo.

Respondeo. negatur antecedẽs. quia est effectus quasi causæ efficientis vel si effectus formalis:non tamen primarius sed secundarius vt est dictum: qui potest suspendi per diuinam potentiam à causis secundis.

Ad confirmationem dicitur negãdo similitudinem:quia prima est quasi duarum causarum efficientium. secunda quasi duarum causarum formalium.

Item arguunt Si duo indiuisibilia essent simul:essent vnum:vt dicitur 6. Phy. ergo si duo corpora essent simul,

essent vnum.

Respondeo.negatur antecedēs. Possunt enim duo indiuisibilia esse simul: vt dicitur.4.Physi.tex.34. de superficie corporis locātis & locati: licet nō possint esse immediata.Negatur etiam similitudo:quia indiuisibilia nō sunt propriè in loco:sicut corpora.

Vltimò arguunt à puncto ad punctū non potest trahi nisi vna linea. sed si duo corpora essent simul:tunc traherētur duæ.

Respondeo.S.Tho.distinct. quadragesimaquarta.quęstione secunda.artic. secundo.quæst.tertia.in solutione secū di.negatur consequentia:quia supposito miraculo intelligerentur duæ lineæ sine distinctione situs:& sic traherētur à diuersis punctis existentibus in diuersis subiectis.

QVAESTIO. II.

Circa eandem dist.44.quæritur secundò. Vtrū anima separata possit pati ab igne corporeo.

F Isido. Mediola.

PRO hac quæstione sit prima conclusio.Ignis inferni affliget corpora dānatorum:non tamen alterabit ea à sua naturali qualitate. Hanc probat S.Tho. in præsenti dist.quæstione tertia.art.1. in solutione tertię.q.item contra Gen. 4.cap.octuagesimonono. Ratio pro prima parte conclusionis est. Tangibile improportionatum armonię tactus approximatum sensui & corpori:nō omnino subiecto dominio animę: natum est affligere sensum. Sed ignis inferni taliter se habebit ad corpora damnatorum,& tactum illorum: ergo affliget ea.Pro secunda parte ratio est. Cessante primo motu,cessabit omnis motus corporum alteratiuus à sua naturali dispositione,sed post resurrectionem cessabit primus motus,qui est primi mobilis:ergo.

Contra arguit Durandus in quarto distinctione quadragesimaquarta quęstione decima. Ibi nihil reale abiicitur & conueniens naturæ introducitur:ergo non est passio afflictiua: consequentia nota.antecedens probatur. quia per spiritualem immutationem nihil reale abijcitur, & est perfectio ipsa sensuum.

Respondeo.negatur antecedēs quò ad secundam partem. Ad probationem dicitur,ꝙ non omnis spiritualis vel intentionalis immutatio sensuum est cōueniens naturæ animalis aut sensui tā exteriori quàm interiori:vt patet de visu extremorum cœlorum, & de auditu disproportionatorum sonorum.

Sciēdum,ꝙ species rei sensibilis vel ipsa sensatio potest comparari ad sensum dupliciter,secūdum duo quę sunt in sensu.s.potentia sensitiua,& organū eius.Quò ad primum.Omnis sensatio perficit sensum:non autem quò ad secundum:quia organum sensus per sensationem obiectorum conuenientium non perficitur:sed imperficitur & affligitur.

Secundò arguit.Commune damnatis & beatis non potest poni afflictio damnatorum.sed spiritualis immutatio est huiusmodi: ergo illa non afflictiua damnatorum.maior patet: quia posita causa,ponitur effectus:minor de se nota est.

Si dicatur ꝙ hoc prouenit ex varia apprehensione,damnatis apprehendentibus ignem,vt nociuum.

Contra. Illa apprehensio aut erit falsa aut vera. Nō falsa:quia illa non est à Deo:quia Deus nulli immittit iudiciū falsum sicut nec peruersum appetitum. Neque illa apprehēsio est à seipsis:quia damnati post resurrectionē erūt æquè perfecti sicuunu ac:ideo sicut nūc possunt iudicare:vtrum ignis sit verè nociuus:ita tunc.Si vera:ergo ille ignis erit verè nociuus:& sic damnati affligerentur vera passione naturali ab igne illata.

Respondeo,secundum Petrum vera est illa maior, nisi alteri parti aliquid addatur vel minuatur.Potest enim effectus alicuius causæ impediri dupliciter:aut propter agens contrarium, aut propter contrariam dispositionem.Vnde ignis,qui combussit Chaldęos, & non pueros non fuit alterius rationis, sed natura ignis fuit impedita in pueris,& non in Chaldæis. De dispositione contraria patet in calefactione ceræ ad quam sequitur rarefactio,in calefactione vero oui condensatio. Idem S. Tho.4.contra Gen.cap.89.item.86. Ex quibus patet ,ꝙ licet immutatio spiritualis sensus tactus sit communis beatis & damnatis:tamen beatos non affligit:

git:quia corpora eorum perfectè erunt subiecta animæ:affliget autem damnatos ratione opposita.

Ad id quod dicitur de apprehensione vera vel falsa,respondetur ꝙ nõ est propter diuersam apprehensionẽ,sed diuersam receptionem Nam beatus recipit sensationem,non vt læsiuam,damnatus vero sic.Item potest dici ꝙ beatus si poneret manum in ignem iudicaret ignem lęsiuum aptitudine.damnatus vero actu:& sic non est falsum iudicium.Nec obiectum est post actum, sed ante:sic etiam prius dolet homo,ꝙ perficiat se dolere. Hæc est solutio Petri.

Sciẽdum vero,ꝙ hæc solutio ac præcedentes non videntur assignare modum:quo ignis ille sit realiter lęsiuus vel actu lædens corpus damnati plusquam corpus beati.Ideo dicendum videtur,ꝙ lęsio corporis, quæ est obiectum & causa doloris sensibilis damnati,est aliquid prius natura præcedẽs illum dolorem:quod sic est proprium dãnati,quod non conuenit beato.Hoc autem videtur esse coacta detentio ab illo igne,& coacta sensatio illius impediens libertatem sentiendi alia delectabilia,& essendi quo vellet:& coacta cõiunctio cum obiecto tam disconueniẽti organo tactus:violentans virtutes apprehensiuas,& appetitiuas,& motiuas ipsius damnati.Hanc autem comparationem habet ille ignis ad corpus damnati,quam non potest habere ad corpus beati.

Sciendum quoque, ꝙ ignis inferni non calefacit corpus damnati nec aliquam eius formam substantialem, aut accidentalem corrumpit: aut intendit aut remittit:aut aliquam qualitatẽ nouam habentem esse naturale imprimit, sed alio modo & illud lędere potest,vt supra dictum est.

Sciendum tertiò, quòd ille ignis & si virtute propria non posset causare in damnato dolorem sensibilem immediatè sine corporali lęsione propriè dicta: posset tamen mediate causare præsuppósita violenta detentione spiritus in illo:vt sit talis ordo in pœnis,quòd ille ignis primo causat damnato coactã sensationem & detentionem. Secundò ex hac sensatione simul cum aliqua interiori perceptione huiusmodi nocumenti sequitur tristitia interior. Tertio ex hac interiori tristitia redundat in sensualitate dolor sensibilis per modum, quem ostendit S.Tho.4.sen.di.17. q.2. arti.3.in solutione primæ.quæst. Item in 4.senten. distinct.50.quæst. 2.arti.3. q.2.ad primum.

Sciendum.quartò,ꝙ ille ignis lędet aliquo modo corpora damnatorũ, non soluendo continuum aut corrumpendo,vel alterando alteratione naturali, vel abiectiua alicuius cõuenientis, sed per immissionẽ alicuius qualitatis aut formę vel sensationis:vel alterius,quomodocunque disconuenientis corpori aut organis sensuum. Statim quoque sensationes quinque sensuum lędet corporum damnatorũ: concurrente tamẽ aliqua sensatione interiori.lędet igitur inferni corpora damnatorum multipliciter:improportionabiliter.s. disconuenienter:mouendo:detinendo & impediendo potentias apprehensiuas & appetitiuas & motiuas organicas & corpori affixas.

Arguit quoque idem contra probationem conclusionis:qua dicitur, quòd cessante motu cœli:cessabit omnis alteratio.Primò Dicit articulus Parrhisiensis.Dicere quòd cessante motu cœli:si ignis esset iuxta stupam,non combureret eam,error.ergo. *Durã.vbi suprà.*

Respondeo.Ille articulus sanè intelligendus est:& sic,ꝙ cessante motu cœli,ignis non combureret stupam etiam virtute diuina,quasi ignis aliquid possit in virtute cœli,quod non possit in virtute Dei.& sic intendebant illi,qui contra articulum de igne inferni probabãt, ꝙ cessante motu cœli,ignis nullo modo posset affligere damnatos.sed dicere ꝙ ignis hoc non possit per naturam suam:hoc non est erroneum, sicut nec dicere.Virginem non posse parere per naturam suam.

Secundò.Cœlum est omnis alterationis causa:ergo cessante motu cœli, cessabit omnis alteratio:quod est cõtra tuam positionem: qui dicis,quòd non cessabit intentionalis,sed naturalis.

Respondeo.Cessabit omnis mutatio naturalis,cœli,motu cessante: non autem naturalis:vide rationem de potentia Dei.q.5.ar.8.Item de potentia Dei. q.5.ar.10.ad 8.vbi dicit,ꝙ cessante motu cœli.cessabit motus:qui à cœlo dependet:sed non motus cordis: qui ab anima dependet. Per oppositum vero

cessabit omnis brutorum motus:quoniam omnino à cœlo depend̄et. eadem q.art.9.Item de malo.q.16.ar. 10.ad.5. ꝙ motus possunt fieri ab aliis causis vt à voluntate hominis,dæmone, vel angelo:& hi non cessabunt. Generaliter ergo etiam secundum Petrum cessabũt omnes motus:qui à cœlo pendent:non autem violenti.

Tertiò,Ista opinio distinguit de passionibus sensuum:quia quædam est naturalis & realis. Naturalis quidem:quia est ex principiis naturalibus naturaliter agentibus.realis vero:quia per eam fit & realis forma in susceptiuo habens esse:circunscripta omni operatione animæ:alia intentionalis.

Contra.omnes sunt reales & naturales & æqualiter dependent à primo alterante.Ideo si cessante motu cœli,potest esse immutatio soni & coloris : ergo & immutatio naturalis secundum qualitates tangibiles.

Respondeo.Secundum Petrum.Immutatio intentionalis est vera naturalis & realis:sicut alia,imo magis naturalis quia perficit naturam:illa destruit & magis realis:quia nobilior est sensatio qualitatis quàm ipsa qualitas. Con distinguitur naturaliter & realiter eo modo,quo secundo de anima. forma quę est anima distinguitur à forma:quę est natura:quæ est determinata ad vnũ: illa autem non:vnde etiam dicitur, ꝙ aliqua passio est naturalis & aliqua animalis.Item condistinguitur: quia naturalis est per motum : intentionalis per mutationem instantaneam.Dicitur autem intentionalis non realis:quia non est res illa quæ sentitur,sed Deus similitudo.

¶Verũtamen S. Tho. aliter accipit illam distinctionem.vocat enim immutationem naturalem secundum quem forma recipitur in immutato secundum esse naturale sicut calor in calefacto:intentionalis vero siue spiritualis, secundum qua forma immutabilis recipitur in immutato:secundum esse spirituale vt forma coloris in pupilla.dist. quadragesimaquarta.quæstione tertia. arti.primo,in solutione.tertię quæstio. Item prima parte. quæstione septima. articu.tertio.Item de potentia Dei.q.5. articu octauo.

Arguit Durandus vbi suprà,quoque: ꝙ cœlum ratione sui motus localis ; nõ sit causa alicuius alterationis:primo. Quo alterans alteratus est aliqua qualitas in eo:sed motus cœli nõ est qualitas:ergo. Maior probatur:quia non est substantia per Aristo.de sensu & sensa. Nec quantitas:quia non est principium actionis.Nec relatio.5.Phy.tex. 10. ergo qualitas.Minor de se patet.

Respondeo.Vera est maior de agente principali:quod agit per formã propriam:tamen generaliter falsa est de agente instrumentali:quod mouet motum:sic cœlum est instrumentum substantiæ separatæ mouentis.Ideo motio substantiæ separatę est cœlo ratio agẽdi,attento ꝙ in illa motione est virtus substantiæ separatæ per modum intentionis quæ est qualitas.

Sciendum itaque ꝙ de mente.S.Th. videtur esse pręfata responsio. s. ꝙ motus cœli sit ei ratio agendi:& non solũ causa sine qua non.de potentia Dei.q. 5.ar.8.Item.4.sen.dist.1.q.1.arti.4 q.2. ad quartum.Item prima parte.qõ.110, ar.2.ad secundum.Item de potẽtia Dei quæstio.sexta.articu.tertio.ad primum. Idem de malo.quæstione decimasexta. ar.9.& 10.

Secundò arguit,cessantem motu cœli, ignis remanebit ita calidus sicut prius:& stupa ita disposita.Ergo eis approximatis necessariò,ignis comburet stupam:sicut prius.& eodem modo cũ corpora damnatorum sint verè passibilia,poterunt verè calefieri & immutari ab igne sicut nunc.

Respondeo.negatur antecedẽs, quia nullum agens inferius est dispositum bene ad mouere:nec patiens ad moueri nisi supposito motu cœli:sine quo nõ est actio illa cœli à qua dependent inferiora.de potentia Dei.q.5.artic.8.ad quartum.

Contra eãdem arguit Aureolus probando:ꝙ organa sensuum damnatorũ puta tactus calefient realiter. Primo quia apprehensio excellentis calidi est quædam calefactio : trahens medium armoniæ tactus ad extremum. Sed ita erit in damnatis:ergo.

Secundò.scriptura dicit,quòd damnati mittentur in ignem, & ardebunt.

Tertiò,quia auctoritates sanctorum puta Augustini & Grego.nunquam distinguunt passionem intentionalem à reali.

Respon

Respondeo. negatur antecedens.ad primum quia ex Auerroi.2. de anima. con.135. apparet quòd organa sensuū ad hoc, quòd fiat sensatio non necessariò, nec de per se requirunt aliquam receptionem nisi spiritualem: & si alia concurrat:illa de per accidens se habet ad sensationem.

¶Ad secundum dicitur, quòd veraciter ardebunt, & torquebunt modo prædicto.

¶Ad tertium dicitur,quòd argumētum ab auctoritate negatiuè nō valet. & præterea, sancti ipsi dubitatiuè in multis locis loquuti sunt, vtrum ille ignis sit materialis, aut corporalis,aut merè spiritualis, præsenti di.q.3.art.2. q.1. ad primum.

Item probat idem Durandus, quòd passio intentionalis est realis quinque mediis: quorum solutio patet ex prædictis:& ad abundantiorem doctrinam aduertito.

Primò, passio potest dici realis dupliciter. Primò,vt distinguitur contra nihil,& sic omnis passio sensus, vel intellectus est realis. Secundò dicitur realis,quia passum recipit formam realē, similem formæ agentis quò ad modū essendi: qua forma realiter transmutatur cum abiectione alicuius sibi conuenientis: & hæc passio non erit in damnatis. Corruptio vero sensus à sensibili, siue debilitàtio organi sunt per accidens in sensatione, id est non inquantum mouet intentionaliter. sed naturaliter. prima secundæ. quæstione 22.art.2.ad tertium. Et prima parte.q. 78 art.3.

Ex quibus patent tria. Primum post visionem coloris potest remanere in oculo species coloris aut luminis: non autem realis color aut reale lumen.

¶Secundò post auditionem magni soni species soni in auditu remanere potest.

Tertiò, quòd odoris species recipitur in organo odoratus non autem odor:licet odor possit pertingere vsque ad cerebrum,non tamen faciens sensationem odoratus.

Secundò aduertendum per dicta Philosophi & Commentatoris ꝙ sensus,inquantum huiusmodi non recipit formā sui obiecti vniuocè, sed tantum eius speciē,vel intentionem.Cum vero dicit philosophus, ꝙ visio est quædam coloratio: intellige id est actio coloris.

Tertiò. Intentiones per se possunt contristari & lædere, vt patet in somniantibus.Et habetur à Commen.2. de anima.com.121. item a.s.Thom.3.sen. dist.15.quæst.2.articulo 1.in solutione. 2.quæst.

Contra conclusionem arguit Henricus. Si in damnatis non est immutatio corruptiua: nec deus immittit dolorē, ergo pro nihilo esset ignis, ergo deceptio esset, sicut in dormientibus, qui somniant se comburi.

Respondeo. vt dictum est per solam immutationem intentionalem potest ignis interni causare dolorem sensibilem,modo præexposito. Deus etiam prædicto igni potest conferre virtutem causandi immediatè dolorem sensibilem talem & tantum,qualem & quantum causaretur,mediante reali immutatione obiectiua.Defert etiam alia incommoda corporibus damnatorū.prima secundæ.q.35.art.2. ad tertiū.item ar.7.quòd autem sola sensatio causabit dolorem exteriorem in damnatis declarat s.Tho.8.quol.ar.18.& 11.

Contra eandem conclusionem arguit Bernardus,quòd ista positio.sanc. Tho.videatur irrationabilis.Tum quia damnati scirent, quòd ignis ille spiritualiter immutans non potest eis nocere.Tum quia æquę immutaret ignis absens sicut præsens, quia ex quo non immutat realiter,sufficeret ꝙ esset imaginatus. Et sic non plus faceret in eis quàm ignis ad memoriam reuocatus, quod est inconueniens:ergo.

Respondeo. ista positio est opposita rationabilior:nec illud sequitur, falsum est enim. Ille nempe ignis nocet immittendo dolorem exteriorem, & tristitiam interiorem: habens quoque actionem impeditiuam, & detentiuam.

¶Ad aliud dicitur, negando consequentiam: quia ignis imaginatus non coniungitur tactui, sicut ignis inferni tactui damnatorum.ideoque imaginatio nō causat dolorem exteriorem immediatè, & vlterius ignis imaginatus non potest esse tam multipliciter nociuus corporibus damnatorum, sicut ignis realiter coniunctus.

Vlterius non conuenit diuinæ prouidētię,ꝙ per solā imaginationē ignis: corpora dānatorū crucientur. præsenti

dist.q.3.artic.2.q.prima. Ideo damnati non decipiuntur:iudicando illum ignẽ esse nociuũ.Est enim veraciter nociuus & multipliciter causando similitudinẽ intensam, & disconuenientem : excludendo sensationem omnem conueniẽtem:causando dolorem, & tristitiam in virtutibus appetitiuis : detinendo corpora damnatorum, & impediendo libertatem arbitrij diuertendi.

CONCLVSIO. II. Anima separata potest pati, & affligi ab igne corporeo.Hanc ponit s.Tho.præsenti dist. q.3.in solutione.3.q. Item quolib.2. q. 13.Item.3.quolib.q.23.& 4. contra gẽ. cap.90.Huius ratio est. Quicquid impeditur à suo proprio motu vel inclinatione ab aliquo:patitur ab illo. Sed anima separata impeditur per ignem corporeum à sua propria inclinatione: ergo.

Contra secundam conclusionem arguit Durandus hic.q.11. supposito, ꝙ spiritus sit in loco per operationem: id est ꝙ operatio sit ratio angelo essendi in loco sicut quãtitas substantiæ. Non enim inquit videtur apparẽter assignari: qualiter patiatur spiritus à loco per detentionẽ. Aut enim patitur per operationem immanentem: quæ est intelligere, aut velle : & per istas non potest esse magis in loco quàm per essentiam.

¶Item operationes tales sunt voluntariæ. ipsa vero voluntas cogi nequit. Aut patitur per transeuntem. Et hæc animæ competere non potest: aut per actionem quam recipiunt in loco: & hoc non: quia talis passio præsupponit esse in loco.

Ratione essendi in loco angelo multiplex.

Respondeo. Secundum s. Tho.anima separata,vel angelus,aut demon est in loco : sic quòd sola essentia spiritus separati, non est ei ratio essendi in loco:nec sola actio in locũ : nec sola passio à loco:sed contactus virtutis. In q. de anima.q.21.art.15.item primo quolib.q.4. Potest itaque spiritus esse in loco, non solum per actionem immanentem,vel transeuntem: sed per qualemcunque vnitionem eius ad locũ factã virtute propria:& multò fortius virtute diuina.

¶Ad id quod obiicit de operatione immanente, dicitur quòd licet per huiusmodi alligationem non impediatur ab intellectuali operatione : impeditur tamen à quadã nuturali libertate: quæ est absolutio ad omnem locum corporalem,de anima.q.21.ad 17.

Contra eandem arguit Henricus 8. quol.q6e.34. Si spiritus pateretur ab igne per alligationem:qua nequit separari ab eo, & impeditur à sua naturali inclinatione : sequitur, ꝙ non patiatur ab eo nisi occasionaliter. sed potius à seipso:sicut cor hominis excitaret passionem iracundiæ ad præsentiam repugnantis.

Respondeo. Negatur consequentia. Nam in spiritu alligato corpori,est duplex passio. Prima est qua detinetur, & est ab igne immediatè.Secunda est verus dolor existens in appetitu. Et hæc est à spiritu mediante prima passione, & intellectione de anima.q.21.

CONCLVSIO III. Priuatio diuinæ visionis est principalis pœna dãnatorum.Hanc ponit s.Tho.de anima. qõ.21.item tertio contra gen. cap.141. Huius ratio est. Illa pœna est maxima pœna damnati, per quam priuatur vltimo fine summè desiderato. Sed priuari diuina diuisione & fruitione, est huiusmodi:ergo.

Contra arguit Aureolus probando, ꝙ miseria damnatorum essentialius & formalius, & principalius sit in æterna displicentia de deo, quàm in pœna damni,vel sensus.Illud quod habet maiorem rationem detestabilis, habet maiorem rationem mali, ad potentiã cui inest,comparatum. Sed displicere de diuinitate est huiusmodi,quam non videre Deum : ergo probatur minor : quia non videre Deum, est tantum malum videnti, odium vero dei est actus, qui quantum est de se,vellet deum nõ esse.

Quanta sit maxima pœna damnatorum.

Respondeo. Argumentum non procedit contra conclusionem. Concedit enim quòd maxima miseria damnatorum, & eorum maximum malum non consistit in tristitia : nec in quacunque priuatione diuinæ visionis, aut qualicunque dolore : sed in eorum peruersa operatione, & culpa.4.sen.dist.50.q.2. art.1.in solutione 6.q. Item prima secundæ.q.39.ar.4.item prima parte.qõ. 48.art.6.Pœna vero damnatorum non consistit in tali miseria: sed in priuatione,vel dolore,aut tristitia.de malo. q.1. artic.4. ad 1.item 1.2 qõ.86.art. 2.vbi summariè ponit, ꝙ culpa, & pœna tripliciter differunt.

Ex his patet falsitas opinionis cuiusdam

dam moderni dicentis, quòd quilibet damnatus plus punitur à seipso quam à Deo. Opinabatur enim, quòd culpa inquantum huiusmodi, esset pœna. Et quòd summum malum esset summa pœna: sicut Aureolus.

DISTINCT. XLV.

Irca dist. 45. quæritur Vtrum sancti qui sunt in patria, cognoscant orationes nostras.

PRO quæstione sit prima conclusio. Beati vident in verbo orationes vocales eis directas.

CONCLVSIO. II. Beati vident in verbo deuotiones mētales eorū: qui eis afficiūtur & cogitatiōes. Has duas conclusiones ponit. Sanct. Thom. præsenti distinct. quæstio. tertia. articu. primo. Harū simul, hæc est ratio. Quilibet beatus omnia illa videt in diuina essentia, quæ pertinent ad suæ beatitudinis perfectionem. Sed cognoscere cogitationes affectiones & voces beatis directas pertinet ad perfectionem suæ beatitudinis, ergo Beati talia cognoscunt.

Contra ambas arguit Durandus hic q. 4. in hunc modum. Triplex ponitur cognitio in beatis naturalis beatifica, & media, quę est reuelatio. Sed naturaliter non cognoscunt beati orationes nostras. Tum quia anima coniuncta, quę est perfectior, eas non cognoscit naturali cognitione. Tum quia talis cognitio est communis bonis & malis, mali vero non cognoscunt, vt dicit Gregorius sumens exemplum de anima diuitis epulonis. Neque etiam cognitione beata, quia cognitio beata est vna cognitio semper manens respectu vnius principalis obiecti, eodem modo semper se habentis. Cogitationes vero nostræ non manent. ergo. Si vero quæratur de cognitione reuelatoria, sic dicendum est, quòd cognoscunt, secundum. b. Aug. & habetur distinctio. quadragesimanona. in litera. Hec autem cognitio reuelatoria pertinet ad beatitudinem accidentialem

Respondeo. Dicendum quòd anima tot & eadē videt in verbo per visionem beatificam: in primo instanti suæ beatitudinis: quot & quæ postea visura est ibidem in æternum. prima parte. quęst. decimasecunda, articu. decimo, Propter hoc illa visio manet: nec quoquo modo mutatur licet repræsentata per diuinam essentiam quæ est principale obiectum sint mutabilia.

Sciendum, quod Petrus affert quandam aliam responsionem: quę non est probabilis scilicet quòd eadem visione non intensa sed extensa: beatus nunc videat plura nunc pauciora vel quòd de nouo videat aliqua nulla facta mutatione in visione beatifica. Item inducit quoddam exemplum de videntibus speculum quorum vnus habet plures maculas in facie. Quod non valet propter multa. Tum quia taliter videntes vident per diuersas species numero: non sic autem est in videntibus diuinam essentiam. Tum quia visio rerum in verbo non assimilatur per omnia visioni in speculo: *Opinio Petri de palude.*

DISTINCTIO. XLVI. XLVII. ET XLVIII.

Irca. quadragesimāsextā quadragesimāseptimā & quadragesimāoctauā, distinctiones quæritur. Vtrum Christus in generali & vltimo iudicio iudicans secundum formam humanam: sit ostensurus reprobis formam diuinam.

PRO quæstione sit prima conclusio. Christus in vltimo iudicio iudicabit non solum in natura humana sed etiam secundum naturam diuinā. Hanc ponit Sanctus Thomas quarta distinctio. quadragesimaoctaua. quæstio. prima. articulo primo. Item tertia parte, quęstione quinquagesimanona. articu. secundo. Huius ratio est. Iudicare homines Christo competit aliqualiter: secundum illam naturam secundū quam habet dominium super homines: & potestatem introducendi homines ad regnum vel excludendi: & secundum quam est caput ecclesiæ. Sed omnia hęc competunt Christo non solum secundam naturam diuinam, sed etiam secundum humanā. ergo Christo competit iudicare non solum secūdum naturam diuinam: sed etiam humanam.

Contra arguit Scot. dis. 48. q. 1. Cum dicit Christus iudicabit secundum formam humanam: sensus est duplex. Primus id est in humana natura. & dicit ly secundum tantum concomitantiam ad

actum. Secundus est vt nō solum dicat concomitantiam, sed etiam causalitatem naturæ humanæ respectu actus. Si primo modo non videtur alius sensus quæstionis nisi hic. An quādo Christus iudicabit: deponet naturam humanam. Si secundo modo. Hoc est falsum loquēdo de iudicare principaliter, quia est solius diuinæ virtutis potentis coniungere animam obiecto beatifico. ergo.

Secundū potest dicere concomitātiam aut causalitatem.

Respondeo. Non procedit contra intellectum conclusionis. Non enim intendit. Sanct. Th. quòd Christus secundum quòd homo habeat principaliter iudicare illo modo, quo arguens improbat, sed tantummodò ꝙ ipse Christus: secundum quòd homo iudicabit auctoritate, secundaria: sub primaria auctoritate qui residet apud trinitatem. sicut patet per dicta eius in probatione conclusionis allegata. Item dist. 48. q. 1. artic. 1. & ad. 4. Item. 3. parte. q 59. art. 3 Item distinct. 48. q. 1. artic. 1. ad. 2. Item. 3. parte q. 59. ar. 2. & ad 3. Per hęc pariter soluuntur duo alia obiecta contra hanc conclusionem.

Sciendum ꝙ Scotus in duobus argumentis non recitatis superponit, quòd Christus secundum quòd homo non habeat aliam rationem causalitatis respectu salutis humanæ, quò ad gratiā & gloriam: nisi duntaxat per modū meriti: quod est falsum: cum etiam habeat vt causa efficiens instrumentalis. 3. par. q 48 ar. 6. & ad 3. item. 3. par. q. 59. ar. 3.

CONCLVSIO. II. Christi diuinitas: in iudicio a solis bonis videbitur. Hanc ponit. S. T. dist, 48. q. 1. artt 3. Huius ratio est. Damnandi in iudicio videndo Christum non gaudebūt sed triastabuntur. Sed si viderent eius diuintatem, gauderent, & non tristarentur: ergo non videbunt Christi diuinitatem: u

Cōtra conclusionem arguit Scot. primo probando, quòd diuina essentia potest. videri sine hoc, quòd vidēs eam gaudeat primo. Omne absolutū prius alio potest sine contradictione esse sine eo. Sed visio diuinæ essentiæ est absolutum quid saltem ab omni respectu ad gaudium, & est prius naturaliter eo. Non enim obiectum delectat, nisi prius appræhensum: ergo potest esse visio diuinę essentiæ, sine delectatione. Nec hoc negaret philosophus, nisi quia poneret primam causam necessariò coagere secundæ: ꝙ negant theologi.

Vtrum diuina essentia possit videri sine gaudio videntis.

Respondeo. Conceditur quòd de potentia Dei absoluta visio diuinæ essentiæ posset esse in intellectu humano, nullo actu delectationis vel dilectionis Dei existente in voluntate, sed hoc non est possibile de potentia Dei ordinaria: nec secundum ordinem naturalem actuum intellectus & voluntatis eodē modo satisfit aliis instantiis.

Sciendum vero quod per illud Ioan. decimoseptimo. Hæc est vita æterna, non intelligitur actio intellectus: quæ est quædam vita: vt dicitur decimasecunda. meta. textus. 39. & per consequens si sit æterna est vita æterna: quia sic damnati haberent vitam æternam. Scriptura etiam contradicit: quæ vitam æternam solis beatis promittit. Matth. 25. iusti vero in vitam æternam. Item Ioan. 17. vt omne quod dedisti ei: det eis vitam æternam. quart. distin. quadragesimasexta. quæst. prima. articu. secundo. quæst. 3. in solutione. 4.

Contra eandem conclusionem arguit item Scotus: quòd beatus non necessariò fruatur Deo: & quòd clara visio non inferat necessariò dilectionem sui primo. Causa prima operationis est potentia. habitus vero secunda & instrumentum. Sed causa prima non necessitatur per secundam: ergo. Nullus habitus aut lumen glorię: necessitatem voluntat ad fruendum Deo.

Vtrū beatus necessario fruatur Deo.

Respondeo. Dicitur primo, quòd habitus, qui dicitur lumen glorię, potest dupliciter considerari. Primo modo vt est quędam qualitas habitualis inhęrens intellectui: & sic non necessitat. Secundo modo: vt est lumen offerens voluntati suum perfectissimum obiectum sub omni ratione bonis, & excludens omnem falsam ęstimationem praticam de volendo vel nolendo: & sic necessitat.

¶Dicitur secundò: quòd lumen cum sit subiectiuè in intellectu potentia priore voluntate habet rationem causę primę respectu voluntatis: tum ex parte subiecti: tum ex parte obiecti: quod facit esse pręsens tam intellectui quam voluntati. Obiectum enim prius potentia vel actu potentię. Et vlterius: vt perfecta qualitas ligat mentes beatorum cū Deo: vt sint vnus spiritus cum illo. 3. contra Gen. cap. 62.

Secun

Secundò.Beata virgo habuit in via maiorem charitatem:charitate alicuius beati inferioris gradus : & tamen ista charitas non necessitabat eam ad fruẽdum Deo:etiam quando contemplabatur Deum.

Respondeo. Similitudo nulla, quia beata Virgo in via non habuit lumen gloriæ in intellectu,quamuis habuerit perfectam charitatem in voluntate. 1. parte.q.82.art.2.Item de veri. quæstio. 24.ar.8.

Tertiò arguit.Voluntas imperat illam visionem.ergo potest non imperare & per consequens non frui.Antecedens est B.Aug.de tri.dicentis.In gignitione verbi concurrit voluntas sic copulans.Consequentia patet:quia contingenter coniungit.

Respondeo.Si imperat,necessariò imperat & non contingẽter, quia intellectus non põt ostendere voluntati beati,illud esse bonum beato. Nam vt dictum fuit:visio illius summæ veritatis omnem falsam ęstimationem excludit: tam speculatiuam quàm practicam, in vniuersali & in particulari. De veri.qõ. 24.ar.8.

Quartò.Voluntas beata est eadem: quæ prius fuit non beata.ergo omnia potest,quæ prius:quia nihil eam impedit nec aliquid ei deficit.ergo.

¶Respondeo.Negatur consequẽtia: quia aliqua deficiunt:quæ non deficiebant sibi ante beatitudinem,scilicetfalsum iudicium rationis quò aliquid nõ bonum ostenditur sub specie boni.De veri.quæst.24.ar.8.& ar.2.

Quintò arguit. Contra libertatem voluntatis est:ꝙ determinetur ad bene velle per quẽcunque habitum inhęrentem sibi.ergo non subiacet habitui & per consequens nec necessitatur.

¶Respondeo.Negatur antecedens. licet autem voluntas sit prior habitu sibi inhærente:est tamen posterior intellectu & eius habitibus.Et vltra hoc est posterior Deo:qui per habitum voluntati impressum determinat eam necessario vel contingenter ad aliquid. De ver.quæstione vigesimasecunda.articu octauo.Item prima par.quęst.105. articu quarto.

Sextò arguit. Si voluntas beati necessitaretur ad fruendum Deo:ideo esset,quia illa visio tanquam includens perfectionem cuiuslibet alterius finis, intrinsecè non relinquit volũtatem in potentia respectu alterius & tollit omnem priuationẽ sicut forma cœli à sui materia. sed hoc nihil est, quia nulla forma tollit priuationem à susceptiuo alterius formę.Stante enim aptitudine ad recipiendum:non potest tolli carentia,nisi ponatur illud.Forma ergo cœli à sua materia non tollit priuationẽ aliarum formarum:quia eas non continet eminenter eo modo, quo ens infinitum. Vnde ista via ponendi cœlum incorruptibile, videtur irrationabilis.

Respondeo. Hæc ratio non assignatur à S. Tho.in proposito,sed quia videnti Deum euidenter apparet Deum esse summum bonum:nihil habens odibile vel tristabile.Nec potest ei apparere sub ratione boni,ꝙ tale bonũ odiat aut ab eius dilectione cesset. Et vlterius quia habitus gratiæ & charitatis patriæ:necessariò inclinat voluntatem ad diligendum & fruendum.

Dicitur secundò quòd Sanc.Thom. assignat causam incorruptibilitatis cœli, quoniam forma cœli replet totam potentialitatem suæ materiæ, & tollit omnem priuationem ab illa.prima parte.quæstione sexagesimasexta. articulo secundo.

Ad argumenta Godofredi,& Durandi,& Bernardi patet solutio per prædicta : quia verum concludunt, sed non contra intellectum conclusionis.

CONCLVSIO III. In vltimo iudicio quilibet legere poterit in sua & aliena conscientia omnia merita & demerita , propria & aliena Hanc ponit Sanct.Thom. distinctione quadragesimatertia.quæstione prima.arti. quinto.in solutio.quęstione secũda.Huius ratio est. Quicunque manifestè & euidenter cognoscit aliquam sententiam esse iustam,cognoscit merita sententiati.Sed quilibet in finali iudicio cognoscet manifestè & euidenter sententiam sui & aliorum esse iustam.ergo cognescet manifestè sua & aliena merita vel demerita.

Contra arguit Durand.hic. di.47.q. 2.Primò. Ad notitiam iustæ sententiæ sufficit scire:ꝙ hi sunt boni & illi mali. ergo non oportet singillatim scire omnia merita & demerita.

Respondeo. Negatur antecedens. Nam licet ad generalem & confusam notitiam illud sufficiat: non tamen ad

perfectè cognoſcendum diuinam iuſtitiam.

Secundò. Nulla auctoritas ſcripturæ aſſerit, quòd peccata alicuius in ſpeciali fiant alijs nota: licet de peccatis proprijs dicat B. Aug. 2. de ciui. Dei. ꝙ omnia vnico mentis intuitu enumerabuntur: ergo.

Reſpondeo. negatur antecedens. Nã Apoſtolus primæ ad Cor. 4. ait. Illuminabit abſcondita tenebrarũ: vbi gloſſa ait. Geſta & cogitata bona & mala tũc aperta & nota erunt omnibus. Idem Chryſoſtomus. & recitatur. 4. ſenten. diſtinct. decimaſeptima. c. cum ergo. Pariter Anſelmus in libro de ſimilitudinibus: & alij multi ſancti ſimilia dicunt.

CONCLVSIO IIII. Probabile eſt quòd illud iudicium quantum ad diſceptationem & ſententam: fiat mentaliter & non vocaliter. Hanc ponit S. D. diſtinct. 47. articu. primo. in ſolutio. 2. quęſt. Huius ratio eſt. Ad vltimum iudicium non requiritur inæſtimabilis magnitudo temporis. Sed ſi illud fieret vocaliter: illud exigeretur: ergo.

Contra arguit Duran. 1. diſt. 47. q. 1. Chriſtus iudicabit, vt Deus & vt homo. Ergo fiet diuino modo. ſ. mẽtaliter quò ad diſcuſſionem: & modo humano. ſ. vocaliter: quo ad prolationem ſententiæ.

Reſpondeo. In iudicio erit duplex ſententia. ſ. particularis cuiuſlibet: qua adiudicabitur tali & tantæ pœnę vel tali & tanto præmio. Et iſta fiet mentaliter ſicut & diſcuſſio meritorum. Alia vero ſententia erit generalis vna pro beatis, alia pro damnatis: & de iſta generali probabile eſt: ꝙ fiat vocaliter: quia non requirit temporis prolixitatem ſicut prima requireret: & de illa prima intelligit S. Tho. vt credo: vbi ſupra arguendo in oppoſitum.

Secundò ſententia debet aptari ſententiato: ergo ſicut contra animas tantum, fit ſpiritualiter, contra totum hominem fiet corporaliter & mentaliter.

Reſpondeo. Concludit de ſententia generali: non autem particulari. Et iterum patet quòd ſententia plus debet coaptari accuſationi vel excuſationi quàm ipſi iudicando. Conſtat autem quòd illa diſcuſſio erit tantum mentalis.

CIrca diſtinctionem quadrageſimamnonã quęritur primo. Vtrum vltima beatitudo vel fœlicitas humana, ſit aliquis actus æternus.

PRO quæſtione ſit prima concluſio. Beatitudo eſt actus & non habitus. S. Doc. 4. ſent. diſt. quadrageſimanona. quæſtio. 1. ar. 2. in reſponſione ſecundæ quęſtiunculæ.

Contra arguit Sco. hic. qõ. 1. omnis beatitudo eſt perfectio beati: ſed nulla operatio ſiue actus eſt formaliter perfectio operantis: ergo nulla operatio eſt beatitudo maior nota. minor probatur. Nullus effectus eſt formaliter perfectio ſuæ cauſę, ſed operatio eſt effectus operantis: ergo, &c. minor nota. maior probatur. Omnis cã vel eſt æquiuoca: vel vniuoca. ſi æquiuoca: eſt perfectior effectu. ſi vniuoca: eſt æquè perfecta. confirmatur minor primi argumẽti. Quicquid perficitur mutatur: ſed agens inquantum agens, non mutatur: alioquin inquantum eſt in actu, eſſet in potẽtia: ergo, &c.

Secundò. nulla creatura eſt cauſa ſuę beatitudinis: ergo.

¶ Ad hoc argumentum, negatur minor. Nam omnis operatio vel eſt tranſiens vel immanens: vt dicitur. 9 Meta. Tex. 15. & primo Ethi. Aliquæ tranſeũtes ſunt perfectio agentis: vt declarat S. Doc. de potentia. quæſtione ſeptima. articu. primo. omnis vero operatio immanens eſt perfectio formalis ipſius agentis. prima ſecundæ. quæſtione tertia. ad tertium. Item. 3. contra Gen. cap. vigeſimoquarto. Ex quo loco elicitur ꝙ vltimum: per quod vnaquæque res ordinatur ad finem: eſt eius operatio: diuerſimodè tamen ſecundum diuerſitatem operationis. Nam quædam operatio rei eſt vt eſt alicuius mouentis: ſicut calefacere & ſiccare: quædã vt ab alio motæ: ſicut calefieri: quædam eſt perfectio operantis actu exiſtentis in aliud tranſmutandum non tendens: cuiuſmodi eſt intelligere & velle ad probationem dictæ minoris: negatur maior, nã agens, producens effectum vniuocum vel æquiuocum per talem productionẽ formaliter perficitur in actu, quia ſic producendo attingit ſuum vltimum finem: quia eſt perfectior omni tali agẽte: &

te:& actione & effectu. Vnde S.Doc. 3. contra Gen.c.21.

Ad improbationem dicitur:ꝙ argumentum nihil probat.nisi ꝙ omnis causa est nobilior vel æquè nobilis sicut effectus,quod conceditur:cum hoc tamē stat:ꝙ effectus aliquis sit perfectio causæ. Manifestum est enim ꝙ accidēs & omnis propria passio est effectus sui subiecti,vt probat Philosophus. 7.Met. Tex.4.& tamen subiectum suū perfici tur formaliter.licet enim subiectum sit simpliciter perfectius accidente tamen vt perfectiuum subiecti, est secundum quid subiecto ipso perfectius:sicut albedo,inquantum dat subiecto esse album.

Ad confirmationē minoris primi argumenti negatur maior : tamen quia Philosophus 7. Physicorū. tex.6.negat consequentiam ibidem factā.hoc perficitur.ergo mutatur.sic probat de acquisitione sententiarū & quantitatum & vniuersaliter qualitatum de prima & quarta specie.tamen quia non est incōueniens dicere omne agens creatum: dum de ocio exit in operationē,aliquo modo mutari:sicut dicit Philosophus ibidem. Vnde S.D.1.sen.di.8.q.3.arti.1. ad quartum. In omnibus,in quibus operatio differt à substātia,oportet esse aliquem modū motus:ex hoc,ꝙ exit de nouo in operationem, quia acquiritur in ipso operatio:quæ prius non erat.

Contra hanc responsionē:sic arguitur,probando illam consequentiā esse bonam.hoc perficitur. ergo mutatur. omne illud mutatur,quod acquirit aliquid,quod ante non habebat:sed quicquid perficitur,est huiusmodi ergo.&c.

Respondetur.negando maiorē. Nullus enim mutatur nisi aliquam formā acquirat,ad quam sit motus:omnis autem motus vel est ad quantitatem,sicut augmētum & diminutio:aut ad vbi sicut loci mutatio,aut ad qualitates tertiæ speciei, sicut alteratio, & si ergo quis acquirat de nouo aliquam qualitatem primę speciei:siue aliquam relationem propter hoc non mutatur:quia ad hoc non est motus.vt probatur.5. & 7. Physic.

Secundò principaliter arguitur sic contra conclusionē. Illud non est beatitudo,cuius nō sumus causa,sed nos sumus causa nostræ operatiōis. ergo,&c.

Respondet ad hoc S.D.4.sen.di.49. vbi suprà,ꝙ in actu sunt duo.s.substantia actus & forma ipsius à qua perfectionem habet. Vide ibi:ex qua responsione negatur maior.s.ꝙ simus causa actus inquantum est beatificus:licet sumus causa,quantum ad eius substantiā.

¶Contra hanc responsionē arguitur sic. A quocunque dependet prius:depēdet etiam posterius,in essentialiter ordinatis.sed substātia,actus, & eius perfectio siue substantia sunt essentialiter ordinata.ergo si substantia actus depēdet ab intellectu creato : ab eo dependet etiam eius perfectio.

Item potentia nunquam elicit actū, nec cum aliqua circunstantia : circunstantia autem est forma actus.ergo potentia est causa formæ actus.

Item causa prima & secunda nō habent distinctos effectus proprios : tum quia respectu neutrius , esset hæc prima,& illa secunda:tum quia illa forma siue perfectio actus,quam dicis causari ab habitu,esset necessario forma absoluta:cum relatio non sit per se terminus actionis. non est autem probabile actionem attingentem obiectum beatificum includere duo absoluta.

Ad hæc respondetur dicendo primò, ꝙ omnia procedunt ex falsa imaginatione.opinantur enim.s.doctorem dicētem,ꝙ in actu sunt duo realiter distincta, ꝙ non dicit:sed solum ꝙ illa visio beatifica habet duo distincta secūdum rationem. Primum est ꝙ ille actus in generali est intellectio siue visio,& secundum hāc considerationem , principium eius est intellectus. Secundum est ꝙ est visio siue intellectio talis obiecti : & hoc habet non quod à potentia intellectiua,sed ab habitu,vel specie:vel essentia diuina supplente vicem speciei,quæ determinat actum ipsius potētiæ ad tale obiectum:sicut patet in simili de intellectione lapidis,& visione corporali: vt diffusè declarat S.D.2.contra Gen. cap.76.& 4.senten.dist.49 quæstio.21. ad decimum.

¶Dicitur ergo ad primum ꝙ totus actus visionis beatificæ secundū quodlibet sui absolutum : est ab vtroque. s.à potentia intellectiua & ab habitu gloriæ,quæ supplet vicem speciei,sed à potentia habeat ꝙ sit cognitio:ab habitu aūt ꝙ sit respectu talis obiecti. Et quia secunda consideratio est formalior & determinatior.ideo S.D.dicit ꝙ actus ille

ille secundum substantiam suam: est à potentia naturali & secundũ suam formã est ab habitu. negatur ergo minor. Quia vbi est prius & posterius siue ordo essentialis ibi est realis distinctio, sed actus & forma eiusdẽ non sunt realiter distincta: vt dictum est: ideo non sequitur.

¶ Ad secundã improbationem patet per idem: quia forma de qua S.D. loquitur: non est aliquid absolutum distinctũ à substantia actus, sed ipsemet actus secundum vnã considerationem est formalis ad seipsum & secundum aliã materialis. sicut patet de anima, quę vt sensitiua est materialis ad seipsam: vt est materia.

¶ Ad tertiam eodem modo respondetur, quia ex illo falso præsupposito procedit.

Tertiò principaliter arguit sic. In eo consistit beatitudo, quod est perfectius: sed habitus est perfectior actu. ergo in habitu consistit beatitudo. maior nota. Minor probatur. Tũ quia illud est perfectius: quod est diuturnius. 3. Top. sed habitus est diuturnior actu. ergo, &c. tũ quia habitus est causa ęquiuoca respectu actus: ergo est perfectior actu.

Respondetur, negando minorẽ prima secundæ. q. 71. ar. 3. vbi diffusè probat: actum esse nobiliorem habitu.

¶ Ad primam probationẽ primę minoris, negatur maior, loquendo de perfectione simpliciter: licet sit vera de perfectione secundum quid S. Doct. vbi. s.

¶ Ad aliam improbationem dicitur ꝙ licet habitus sit causa actus in genere causæ efficientis: tamen actus est causa habitus in genere causæ finalis: hoc est autem nobilius. Negatur etiam consequẽtia, quia licet causa æquiuoca principalis sit nobilior effectu, non tamen causa instrumentalis: cuiusmodi est habitus respectu actus.

Quartò. Nulla operatio immediatè perficit essentiam animę, sed beatitudo immediatè perficit essentiam animæ. ergo, &c. Maior nota. minor probatur. Nobiliori perfectioni correspondet nobilius perfectibile, sed beatitudo est nobilissima pfectio: essentia aũt est nobilius perfectibile quàm potentia. ergo, &c.

¶ Secundò probatur eadem minor: quia tunc si potentia separaretur ab essentia animæ esset beata: anima aũt nõ: quia careret immediato susceptiuo beatitudinis.

Tertiò. quia sequitur: ꝙ natura intellectualis non esset beata, nisi per accidens. s. ratione suæ potẽtiæ: quæ est accidens: sicut calefieri inest ligno per accidens: ratione caloris.

¶ Quartò gratia est beatitudo, sed gratia est in essentia animæ. ergo, &c.

Respondetur. negando minorem. Ad primam probationem: dicitur ad secundam partem minoris, ꝙ licet anima secundum suam naturam sit nobilior potentiis: potentiæ tamen sunt nobiliores secundum quid ipsa anima, inquantum sunt actus eius.

¶ Vel aliter respondetur: ꝙ anima dupliciter potest considerari. Vno modo cum præcisione à potẽtiis. Alio modo: vt includit potentias. & sic est nobilior seipsa: primo modo considerata. Ideo illa probatio non valet, quia falsè. imaginatur ꝙ operatio beatifica recipiatur solum in potentia animæ & non in essentia: perfectius enim licet non immediatius: recipitur in essentia quã in potẽtia. Quomodo autem potentia animæ possit esse subiectum alicuius. vide. in q. de vir. qõ. 3. vbi quærit: vtrum potentia animæ: possit esse subiectum virtutis.

¶ Ad secundam improbationẽ dicitur primo ꝙ potentiæ non possunt ab anima separari: quia sunt naturales proprietates. Ideo casus est impossibilis.

¶ Dicitur secundò: ꝙ posito, sed non concesso, ꝙ separentur ab anima, negatur consequentia. s. ꝙ possit beatificari, quia potentia animæ taliter separata, non esset principale nec substãtiale susceptiuum: nec elicitiuum beatitudinis: nec operatio beatifica nec sic immanẽs & vitalis: posset in tali accidente separato recipi.

¶ Itẽ dato, ꝙ in ea posset recipi sub ratione qua est visio aut volitio: non tamen sub ratione qua est beatitudo: sed Sortes sub altera: sicut nec intellectus videntis Deum: non est propriè beatus, sed anima: quia non videt ipse intellectus: vt quid, sed vt quo.

¶ Item dato, ꝙ aliquo modo posset dici beatum: non tamen simpliciter, sed solum secundum quid.

Ad tertiam improbationẽ. negatur consequentia, quia potẽtia aię licet sint accidẽtia aię, non tñ cõueniunt ei p acci dẽs, cũ sint naturales eius proprietates, & sunt ei p se rõ agẽdi & recipiẽdi tam actus

actus primos quàm secundos. Similitudo autem de ligno calido non est ad propositum, quia calor nō inest ligno, nisi per accidens: tum etiam quia calor non potest esse principium operationis immanentis.

Ad quartam improbationē dicitur, quòd maior potest habere duplicem sensum: vnus ꝙ sit ibi prædicatio essentialis, id est ꝙ gratia sit essentialiter beatitudo, & sic est falsa. Gratia enim consummata idem est, ꝙ gloria: nec talis gloria essentialiter beatitudo. Alius sensus est, ꝙ sit ibi prædicatio causalis, id est, ꝙ gratia consummata sit principiū actiuum beatificorum, sicut etiam nūc est principium actiuū meritoriorum. Sic ergo non omnis gloria est beatitudo, sed solū gloria qui consistit in actu secūdo, attingente obiectū beatificum.

Contra eandem arguit Aureolus, ꝙ beatitudo non consistit in suam operationem, secundum rationem absolutā. sed inquantum exhibitiua obiecti, & facit ipsum nobis præsens. primo operatio sub illa ratione est beatificatiua: sub qua est satiatiua: sed non est satiatiua: vt est operatio: sed vt exhibitiua obiecti: ergo maior nota. per Augustinū. 12. de ci. dei. minor patet, quia solum finis habet sanare, non autem id quod est ad finem vt sic, operatio autem in ratione, qua est operatio præcisa exhibitione obiecti, est ad finem.

Ad hoc respondetur, quòd non militat contra conclusionem, sed magis eam declarat.

¶ Vbi notandum, quòd in actu beatifico quatuor considerari possunt. Primum est sua entitas absoluta, & sic est beatificatiuus in potentia intellectualis naturæ formaliter tanquam potissima perfectio receptibilis in eadē formaliter. sed ex hoc non habet quòd actu beatificet, sicut nec albedo ex sua absoluta essentia habet, præciso omni alio, quòd actu dealbet, quia si non informaret subiectum, non dealbaret. A simili, visio dei si separaretur ab omni subiecto, non beatificaret actu: esset tamen beatificatiua in potentia. Secundum est esse suum per modum inhęrentis: & sic actu beatificat. Tertium est respectus ad eius proprium subiectum quid & quale sit, & talis non est nacta indifferenter, quodlibet subiectum: sed solum subiectū sibi proportionatum. Quartum est respectus ad obiectum beatificum. Qui quidem respectus dupliciter considerari potest, vno modo secundum se, & sic nullo modo beatificat, alio modo ex parte sui fundamenti: quod est visio beatificatiua. & sic habet quòd sit completiuum beatitudinis formalis, inquantum, scilicet est coniunctio perfectissima materiæ intellectiualis, cū suo perfectissimo obiecto per actū perfectissimū, & est exhibitio beatitudinis obiectiuè, non tamen qualicunq; præsentia, sed tali præsentia est terminus, & obiectū visionis & fruitionis, quia nulla alia præsentia sufficit ad beatitudinem s. D. 4. sen. di. 49. q. 1. art. q. 2. ad 5.

CONCLVSIO II. Beatitudo siue fœlicitas hominis est actus ęternitate mensuratus siue vita æterna. vbi s̄. q. 3. Item contra Gentiles 3. c. 61.

Contra arguit Scotus hic. q. 2. Actus secundum suam substantiam mensuratur æuo. ergo etiam secundum suā formā, tenet cōsequētia, quia si secūdū substātiā mēsuratur ęuo, & secundū formā æternitate, & seqretur ꝙ esset immutabilior secūdū formā q̄ secūdū substātiā.

Respondetur. primò, ꝙ arguens decipitur non intelligēdo. s. D. Supponit enim ꝙ s. D. opinatur, ꝙ operatio beatifica quantum ad substantiam mensuratur æuo, & quantū ad formā æternitate, hoc etiam s. D nunquam dixit. Verū tamen ponit s. D. ꝙ esse angeli, vel animæ rationalis mensuratur æuo, & eius essentia nunc æui: operatio autē beatifica mēsuratur æternitate: nō quasi mēsura adæquata: sed per quandam participationem. Vnde si contra hoc intendit arguere: oportet arguere sic, substātia angeli siue animæ mensuratur æuo. ergo & actus beatificus: alioquin substantia angeli esset mutabilior quàm actus: hoc autem est falsum, cum substantia non sit mutabilior accidente.

Respondetur. Negādo cōsequētiam. Ad probationē negatur falsitas consequentis. Nullū enim accidens est proprie loquēdo, mutabile: & tamē subiectū eius est mutabile, potissimè: in proposito de substātia angeli: vtpote subiectum diuersarū mutationū existēs: quātum ad volitiones, & cognitiones.

¶ Sed operatio beatifica est immutabilis tripliciter.

¶ Tū quia cū sit actus secūdus, & nihil

habēs de potētia passiua, nō potest esse subiectum motus aut mutationis.

¶ Tum secundò, quia per nullius creaturæ potētiam potest incipere: aut desinere aut quomodolibet variari.

¶ Tum tertiò, quia est operatio vniformis, & supernaturalis, & participatio diuinæ operationis, & diuinæ immutabilitatis.

¶ Ad hoc faciunt verba s. Do. præsenti di.q.1.ar.2.q.3.tertij.

Secūdò principaliter arguit sic. Nullum mensuratum æternitate potest nō esse: sed actus beatificus potest nō esse: saltem per diuinā potentiam ergo, &c.

Respondeo. ꝙ maior est falsa de eo, quod mensuratur æternitate solū per participationem huiuscemodi est actus beatificus. Ad hoc enim, ꝙ aliquid sit æternum participatiuè, non requiritur omnimoda carentia potentiæ non essendi, sed sufficit immutabilitas supradicta.

Tertiò pœna damnatorū non mensuratur æternitate distincta ab æuo. ergo nec gloria beatorum.

Respondetur. negando consequentiam: quia vita æterna beatorum non solum est æterna ex defectu finis: per quem modum etiam pœna damnatorum dicitur æterna, sed vlterius quantum ad remotionē omnis mutationis: non solum in actu: quam etiam æuum includit: sed etiam in potētia. In pœnis autem damnatorum est transmutatio secundum id. Iob 24. Ibunt ab aquis niuium ad calorem nimium s. Do. prima par.q.10.ar.3.ad secundum.

QVAEST. II.

QVæritur secundò. Vtrum vltima hominis beatitudo, consistat essentialiter in actu intellectus.

PRO quæstione sit prima conclusio. Hominis fœlicitas non consistit essentialiter in aliquo actu voluntatis. 4. sen.dist.49.q.1.ar.1.q.2.item prima secundæ.q.3.artic. 4.item tertio contra Gen.c.24.

Contra arguit Scotus hic.qō 4. Primò in eo consistit beatitudo essentialiter: quòd immediatius tendit in deum: vt in vltimum finem: sed actus voluntatis est huiusmodi. ergo, &c. consequentia nota. Maior probatur, quia beatitudo est vltimus finis. minor probatur: quia finis inquantū huiusmodi est obiectum voluntatis. Secundò, in eo non consistit fœlicitas, quod ad aliud ordinatur. sed actus intellectus ordinatur ad actum voluntatis. ergo non cōsistit in actu intellectus. ergo voluntatis. Maior nota. minor probatur. Aut inter actum intellectus, & voluntatis nullus est ordo. & hoc non, quia in ordinatis per se ad eundē finem, est aliquis ordo. aut amare est propter intelligere: & hoc non, quia secundum Anselmum 2. Cur deus homo.c.1. ordo peruersus est velle amare, vt intelligere. ergo intelligere ordinatur ad amare.

Tertiò. illud est beatitudo quod est maximè volendū, huiusmodi est actus voluntatis: ergo, &c. maior nota. minor probatur. Voluntas plus appetit perfectionem suam quàm alterius: sed actus voluntatis est eius perfectio: ergo, &c.

Quartò. Voluntas est nobilior intellectu. ergo, &c. consequentia nota. 10. Ethic. antecedens probatur. Voluntas est maioris capacitatis quàm intellectus: ergo, &c. antecedens probatur. voluntas recipit nobiliorem habitum: ergo, &c.

Quintò. Si nullus actus voluntatis est de essentia beatitudinis: ergo deus potest separare omne gaudium, & delectationem. Confirmatur, quia perfectius est aliquid, si de essentia eius sit aliqua perfectio, quàm si sit tantū concomitans: sed beatitudo est perfectio maxima: ergo delectatio non solū concomitatur: sed est de essentia beatitudinis.

Sextò. pœna damnatorum est essentialiter tristitia: ergo primum est essentialiter gaudium. antecedens probatur. De ratione pœnæ est, ꝙ pertineant ad voluntatem. nullus autem auctus voluntatis est pœnalis: nisi tristitia, ergo, &c.

Ad primum dicitur, quòd actus intellectus immediatus attingit deum, & vltimum finem, quàm actus volūtatis: ita quòd coniunctio per actum intellectus est prior ordine, quasi præsuppositus ab omnibus aliis: & est prior causalitate, quia visio illa est causa omnium aliarum coniunctionum: & est mensura aliarum, quia qui intēsius videt intensius diligit, & fruitur deo. primo quolib.q.19.

¶ Si dicatur, quòd actus intellectus

non tendit in Deum sub ratione finis vltimi, sed ratione veri: dicitur ꝙ hoc non obstat. Ex istis enim concluditur, quòd beatitudo pertinet ad voluntatem tãquam eius obiectum: sed non sequitur, ꝙ sit eius actus. negatur ergo maior argumenti.

Si contra arguitur. Vnaquæque potentia immediatius attingit rationem formalem sui obiecti: quàm quæcunq; alia potentia: ergo voluntas immediatius attingit rationẽ finis. negatur antecedens in illis potentiis, quarum vna præsupponit actum alterius tanquam præparantem, & ostendentem obiectũ, cuiusmodi est voluntas respectu intellectus: quia bonum cognitum est voluntati obiectum.

Sciendum tamen, cum dicitur, quòd intellectus non fertur in deum sub ratione finis, sed sub ratione veri, quòd tales locutiones possunt habere duplicem sensum. Si enim intelligatur quòd ratio boni vel finis: non se habeant ad intellectum vt terminans actum eius: nec vt mouens: falsum est: quia intellectus prius natura, & causalitate attingit in deo rationem boni, & finis quã voluntas, imo voluntas per actũ suum talia non attingit, nisi prius essent apprehensa ab intellectu, & ostensa voluntati. Si vero intelligatur, quòd tales rationes se habeant ad intellectum vt terminantes, sed non vt mouentes: verum est, formalis ratio, & motiua ad actum intellectus est ratio veri: sed quælibet alia ratio potest esse materialis, & terminatiua. Ex his ergo potest negari minor, quia intellectus immediatius fertur in obiectum beatificum sub quacunque ratione consideratum quàm voluntas: licet voluntas feratur in ipsum formalius. Itẽ sciendum, ꝙ licet ratio summi boni sit cõmunis ratio obiecti beatifici, vt beatificũ est: tamen ratio primæ veritatis est eius ratio specialis. primo modo formalius respicit voluntatẽ secundo modo intellectum.

Si dicatur contra. Vnũquodque ordinatur ad suam perfectionem: sed delectatio est perfectio operationis: ergo.

Respondeo. ꝙ est duplex perfectio. vna vt habentis speciem. alia est contra gen. 3. c. 26. ad secundum.

Ad secundum negatur minor. imo omnes actus omnium potentiarum ordinatur ad illam visionem. inquantum sunt aut dispositiui, aut conseruatiui, aut perfectiui *illius* visionis. tertio contra gen. ca. 25. Nisi enim deus diligeretur: eius visio non quæreretur, nec placeret, nec ei insisteretur perfectè.

Ad probationem dicitur, ꝙ Anselmus loquitur de intellectionibus viæ.

Ad tertium negatur minor. Voluntas enim magis vult visionem dei, quã alios omnes actus: quia visio est eius principale obiectũ post deũ. plus autẽ diligit, quælibet potentia principale obiectum suum quã actum proprium: quia actus nõ habet bonitatem nisi ex obiecto: loquendo de obiecto principali voluntatis quod est vltimus finis. Ad probationem dicitur, ꝙ voluntas non est propriè volẽs sed anima: & hæc magis appetit id quod est maior perfectio ipsius animæ, vel hominis, quàm quod est bonum ipsi voluntati.

Ad quartum negatur antecedẽs. Ad probationẽ negatur etiam antecedẽs. quia capacitas intellectus incomparabiliter est maior quàm capacitas voluntatis: quia intellectus est capax diuinæ essentię per modũ formę intelligibilis: & est etiã capax luminis gloriæ. Ad huius improbationem negatur cõsequentia, quia capacitas intellectus est in recipiendo, capacitas autẽ voluntatis in mouẽdo. primũ respicit pręmiũ. secundum respicit meritũ, ideo capacitas intellectus minus impletur in via q̃ capacitas voluntatis. secus est in prima.

Ad quintum negatur consequentia. quia gaudium ex naturali concomitãtia sequitur illam visionem.

Dicitur secundò, ꝙ posito illo casu, videns deum, & non amans, esset beatus quo ad aliquid inquãtum haberet principalem actum beatitudinis, nõ tamen esset beatus simpliciter: quia ad esse beatum simpliciter cõcurrit actus vtriusque potentiæ.

Vel dicendũ vt inquit Duran. ꝙ beatitudo dupliciter accipi põt. Vno mõ vt includit omnẽ perfectionẽ hominis: & sic ad beatitudinẽ ptinet quicquid ptinet ad pfectionẽ hominis siue secũdũ corpus siue secundum animam, & sic non loquimur hic de beatitudine, in quo principaliter consistat, quia talis includeret omnem perfectionem intellectus, & voluntatis. Alio modo dicitur beatitudo id quod est optimũ inter omnia bona, & omnes perfectiones humanas.

manas.Et de ista loquimur in quo actu essentialiter consistat. Hæc Durandus.

Ad sextum negatur antecedens.quia pœna damnatorum essentialiter consistit in priuatione diuinæ visionis, licet tristitia,& odium dei cōcomitantur.Ad probationem dicitur, ꝙ si maior sic intelligatur,ꝙ pœna pertineat ad voluntatem,id est sit repugnans voluntati:vera est.sed in hoc sensu negatur minor. multa enim præter tristitiam repugnāt voluntati. Si vero intelligatur,ꝙ pœna sit actus voluntatis,negatur illa maior, quia nullus actus voluntatis quo ad suum absolutum est essentialiter malū: & per consequēs nec pœna: sed solum ratione alicuius adiuncti.

De hoc tamen dicit Greg.de Arimino secundo sen.di.34.qui dicit ꝙ malū vnde primo aliquid denominatur malum per se, vel malum simpliciter non est aliqua entitas. Item quòd malum denominatiuè sumptum, quòd non simpliciter dicitur malum: sed malum alicui est aliqua entitas.

CONCLVSIO II.Vltima hominis fœlicitas consistit essentialiter in actu intellectus. Hæc conclusio patet ex probationibus præcedentibus, & etiam tertio contra gen.vbi suprà.

Contra arguit Sco.vbi suprà ꝙ beatitudo non consistat essentialiter in vnica operatione primo.Beatitudo cōsistit in perfecta vnione cum deo, sed perfecta vnio non est tantū in vna operatione.ergo: maior nota. minor probatur. Perfecta vnio includit omnē vnionem secundum oēm potentiam secūdū quā creatura est vnibilis deo sed vnibilis per intellectum & voluntatē.ergo, &c.

Secundò. Beatitudo est quies perfecta in deo: sed perfecta quies includit duo.ergo,&c.maior nota.minor probatur.per quam virtutē aliquid mouetur ad terminum, per eandem quiescit in termino:sed tam per intellectū quā per voluntatē mouetur in deum.ergo &c.

Tertiò. Beatitudo consistit essentialiter in omni ea operatione per quā beatus distinguitur à non beato per se: sed beatus per se distinguitur à nō beato per actum intellectus, qui videt obiectum beatificum, & per actum voluntatis:quia si causæ sint distinctæ:& effectus, sed actus intellectus est causa actus voluntatis:ergo, &c.

Quartò dicit Aug. 14.de tri. beatus est qui habet quicquid vult:sed non solum vult actum intellectus sed etiam voluntatis:ergo,&c.

Ad primum dicitur, quòd perfecta vnio potest dupliciter intelligi. Vno modo intensiuè: & sic non requirit vnionem secundum omnem potentiam: sed secundū perfectissimū actū qui est actus intellectus. Alio modo extēsiuè: & sic requirit vnionē secūdū oēm potentiā beatitudo aūt nō cōsistit in pfecta vnione secūdo mō dicta, sed 1.mō.

Ad secundum negatur maior. quia licet beatitudo quantum ad suum accidentale, sit perfecta quies:non tamen quantum ad suum essentiale.4.sen.di. 49.q.1.ar.2.q.4.item prima secundæ.q. 3.ar.4.ad primum.& ibi.ar.2.

Ad tertium negatur maior.nam homo distinguitur per se ab asino,non solum per sua essentialia sed etiam secundum suam propriam passionem: ita in proposito delectatio est per se accidēs beatitudinis, ideo per ipsam potest distingui beatus à non beato, licet enim actus volūtatis nō sit aliquid optimū, est tamē aliquid optimi.4.sen.di.49.q. 3.ar.4.q.3.itē prima secūdæ.q.2.art.6.

Ad quartū dicitur, ꝙ Aug.in illa auctoritate loquitur de beatitudine quantum ad id quod est essentiale, & accidentale in ea, non autem quantum ad id quod est tantum essentiale. Item dicitur ꝙ per vnam operationē homo habet quicquid vult formaliter,vel causaliter, scilicet ꝑ operationē intellectus.

Sed contra arguitur,ergo tantum valet illa propositio Aug.ac si diceret beatus est qui intelligit quicquid vult, & ita sequitur, ꝙ viator sit beatus cum intelligat quicquid vult.

Respōdetur. ꝙ cōsequētia nō valet, q̃a licet ꝑ aliquā intellectionē diuinæ essentiæ btūs habeat q̄cq̄d vult:nō tñ sequitur,ꝙ ista æq̄polleāt.btūs est q̇ habet q̄cq̄d vult: & btūs est q̇ intelligit q̄cq̄d vult.sed est fallacia consequētis arguendo affirmatiuè à particulari ad vniuersale.Diffinit. n. æq̄pollet ꝓponi vniuersali.Vñ licet aliqua intellectio sit essentialiter beatitudo, & per eam homo habeat quicquid vult: non tamen quælibet est huiusmodi,sed solum illa quę diuina essentia videtur. Itē ad hoc quòd illa cōsequentia valeret, oportet addere, quòd habere & intelligere essent idē conuertibiliter in beatitudine,

sic

sic ꝙ omne habere esset intelligere, & omne intelligere esset habere. quod est falsum. De prædictis S.D. tertio contra gen. ca. 62. Item prima secundæ. q. 3. ar. 4. ad quintum.

Contra has duas conclusiones arguunt alij vt recitat Pet. de Palude primo. hic. q. 3. ar. 2. Ad illam potentiã pertinet beatitudo quæ est pars imaginis Dei, si sit potentia passiua, sed voluntas est huiusmodi ergo.

Secundò omnis actus per quem immediatè & perfectè attingitur obiectũ beatificum sub ratione quę est beatificum: est essentialiter beatificus. sed actus volũtatis est huiusmodi. ergo, &c. maior probatur dupliciter. primò quia finis quo: est essentialiter actus: quo immediatè habetur finis gratia cuius. Secũdò quia actus quo immediatè attingitur visibile, inquantum est visibile, est essentialiter visio: ita in proposito.

Tertiò arguitur sic. Potentia, quę habet actum essentialẽ in merito habet actum essentialem in præmio. sed volũtas est huiusmodi. ergo, &c. maior probatur: quia merens inquantum merens & per se: præmiatur ratione meriti: ergo debet præmiari secundum illud secundũ quod fuit merens. Dico autem de potentia non de habitu, quia actualis habitus. sicut fides habuit actum essentialem in merito, non tñ in præmio quia nõ manet. minor probatur: quia diligere Deũ est essentialiter actus meritorius & pertinet ad voluntatem: ergo, &c.

Quartò. potentia essentialiter libera est essentialiter beatificabilis, sed voluntas est huiusmodi: ergo, &c. maior probatur. quia opposita nata sunt fieri circa idem, non per accidẽs, sed per se. sed damnatio & beatitudo sunt opposita, & damnatio non habet esse, nisi in his, qui sunt liberi arbitrij. ergo.

¶Si dicatur ꝙ intellectus agens est liber, cũ sit immaterialis: nec tamen est beatificabilis. dicitur ꝙ non omnis potentia immaterialis est libera essentialiter. sed illa quæ est subiectum actus liberi: non propter hoc ꝙ ipsum patitur, sed propter hoc ꝙ actus suus elicitus vel imperatus est in potestate sua, ꝙ est de intellectu possibili & voluntate: non de intellectu agẽte qui penitus agit de necessitate.

Ad primã negatur maior. si intelligitur ꝙ omnis talis actus ptineat ad beatitudinem essentialiter licet sit vera: si intelligitur quòd saltem concomitanter. falsum est etiam quòd voluntas sit pœnitentia passiua.

Ad secundum negatur maior. quia solus Deus est essẽtialiter beatificus: quo primo attingitur obiectum beatificum & per quem fit præsens ipsi beato, & per quẽ habetur obiectũ: talis aũt est actus intellectus, & non voluntatis.

Ad primam probationem dicitur, ꝙ supponit vnum falsum. s. ꝙ per quẽlibet actum mediatè attingentem finem habeatur finis. hoc enim falsum est: quia per actum voluntatis nunquam habetur finis: & nec per illum fit præsens: vt supra dictum est.

Ad secundam probationem negatur similitudo: quia visio requirit visibile: vt præsens: non sic est de quolibet actu immediatè attingente obiectum beatificum & multæ aliæ sunt dissimilitudines.

Contra hanc responsionem instatur in eo quod dicit, ꝙ de rõne actus beatifici est ꝙ per ipsum primo attingatur obiectum: quia si visio interrũperetur, & postea haberetur sicut fuit in Paulo: adhuc esset beatifica secũda visio sicut fuit prima. Vnde visio non habet rõnẽ beatificę, quia prima, sed quia immediata.

Respondetur ꝙ id, quod dicitur de interruptione visionis, nõ facit ad propositum quia intellectus præcedit actũ voluntatis, non solum primitate temporis, sed naturæ, & perfectionis. talis autem primitas non est inter duas visiones, de quibus loquitur argumentum. Quando etiam dicitur ꝙ Deus est obiectũ beatitudinis sub ratione qua est summum bonũ, oportet addere ꝙ deus sub tali ratione est obiectum beatificũ creaturæ quasi in habitu, sed nõ est beatificum in actu completo, nisi vt est prę sens. Quod fit per actum intellectus, & cum dicitur ꝙ actus intellectus nihil põt circa obiectum: dicitur ꝙ per actũ intellectus Deus habetur à beato. Ipse etiã actus intellectus est quoddã obiectum beatificũ, summè post Deũ desideratum 4. sen. di. 49. q. 1. ar. 3. q. 1. in solutione argumentorum.

Ad tertiũ negatur maior. Ad probationem dicitur, ꝙ merens inquantũ merens, tẽdit in finẽ, sed præmiatus inquãtũ præmiatus habet finẽ. vñ sic nõ oportet finẽ & ea q̃ sunt ad finẽ esse vnius rõ-

nis.sic nec meritum cum præmio: sed sufficit ꝙ idem suppositũ sit quod meruit & præmiatur,& ꝙ volũtas habeat Deum pro præmio:nõ tamen per actũ proprium, sed intellectus.nec oportet ꝙ præmium sit actus volũtatis,sed obiectũ.sicut patet in simili. Cursor enim meruit pedibus:non tamen præmiatur in pedibus,sed in manu vel in alia parte corporis.

Ad quartum negatur maior. Ad probationem dicitur,ꝙ damnatio non est essentialiter in voluntate,sed in intellectu est enim carentia visionis diuinæ. Sciendum autem ꝙ cum libertas consistat in mouendo & meritum etiã con sistat in agendo & præmium in patiendo:potentia ex eo ꝙ essentialiter libera non habet ꝙ sit præmiabilis substantiæ sed obiectiuè:habet tamen ex libertate ꝙ sit principalis in merendo, & sic patet ꝙ nullus actus voluntatis est essentialiter beatitudo:non tamen negatur quin aliquis actus voluntatis pertineat ad beatitudinem per modũ formalis perfectionis,non negatur etiã, quin aliquis actus voluntatis possit pertinere ad beatitudinem practicam:quæ tamen non erit potissima hominis beatitudo.

Contra eandẽ conclusionẽ arguunt alij,vt recitat Duran.primo. hic di.49. q.1.Beatitudo consistit in actu nobilissimo:sed actus volũtatis est huiusmodi. ergo.maior nota primo Ethi.cap.9.minor probatur.Ille actus est nobilior,secundum quẽ sumus liberi:quã ille,secundum quẽ non sumus liberi: sed actus voluntatis est huiusmodi:non autem actus intellectus:ergo,&c.

Secundò Beatitudo consistit in potẽtia perfecta per nobilissimum habitum sed voluntas est huiusmodi. perficitur enim charitate:ergo,&c.

Tertiò.In illa potentia magis consistit beatitudo quæ respicit magis obiectum sub ea ratione qua est beatificũ: sed volũtas est huiusmodi.maior nota. minor probatur.Voluntas respicit obiectum sub ratione summi boni:& sub hac est beatificum:ergo,&c.

Quartò.In illa potẽtia consistit beatitudo,per quã perfectius vnimur Deo sed voluntas est huiusmodi: ergo maior nota.minor probatur:quia vnio inchoatur in visione & consummatur in delectatione.Item actus voluntatis est posterior actu intellectus:ergo est perfectior.

Quintò. Actus voluntatis est optimus:ergo in eo consistit fœlicitas.consequentia nota.antecedens probatur.Ille actus est melior,quo efficimur meliores:sed per actum voluntatis efficimur boni simpliciter,& per actum intellectus solum secundum quid.ergo. Item ille actus est melior:cuius oppositum est peius,sed dilectioni Dei opponitur odium Dei: quod est peius ignorantia vel infidelitate:quæ opponitur cognitioni Dei:ergo diligere Deum est melius quàm ipsum cognoscere.

Sextò.Si in actu voluntatis non consisteret beatitudo:tunc videns Deũ & non delectatus in ipso esset beatus hoc est falsum,ergo.consequentia nota.falsitas consequentis probatur. quia si videns Deum non delectaretur posset tristari:quia visio Dei non excludit tristitiam nisi inferat delectationem,qui aũt tristatur,miser est:& sic idem esset beatus & miser:quod est impossibile.

¶ Istæ responsiones sunt Durandi.

Ad primum.negatur minor.Ad probationem dicitur ꝙ libertas dupliciter accipitur,vno modo:vt opponitur coactiõi:& sic maior est vera.in aliquo sensu:negatur minor:sicut enim voluntas cogi nõ põt,sic neque intellectus:quia illud solum est coactũ,quod est contra inclinationem rei,sed nullũ intelligere est contra inclinationẽ intellectus:imo ad omne intelligere inclinatur,cum sit sua perfectio,& breuiter nostra potẽtia siue cognitiua siue appetitiua respectu proprij actus põt cogi: qa nec hoc inuenitur in potentiis naturalibus:nõ eñ cogitur ignis ad calefaciendũ,nec graue ad descendendũ.Verũ quia põt contingere, ꝙ intellectus assentiat alicui: cuius oppositum voluntas magis acceptasset:ideo voluntas hoc actu imperato non tamen elicito cogitur quatenus hoc sit contra eius inclinationẽ:non tñ intellectus cuius inclinatio est ad omnia intelligendũ.Alio modo sumitur libertas,vt opponitur necessitati:& sic negatur maior:alioquin melior esset volũtas eorum:quæ sunt ad finẽ,quã ipsius finis,quem volumus de necessitate. Itẽ si propter libertatẽ ponitur beatitudo in actu voluntatis,deberet poni in actu libero,& non in necessario:sed actus voluntatis in patria erit necessarius respectu

ctu Dei.

Ad secundũ.negatur minor.Ad probationẽ dicitur:ꝙ licet charitas sit nobilior habitibus,in via existentibus in intellectu : tamen in patria intellectus perficietur lumine gloriæ quod est nobilius charitate.

Ad tertium.negatur minor voluntas enim minus respicit obiectum suũ vt beatificum,quàm intellectus:quia voluntas nõ potest ferri nisi in cognitum. propter quod omne quod offertur volũtati & sub omni ratione sub qua offertur quęcunque sit illa,siue ratio beatificãtis,siue quęcunque alia:oportet ꝙ prius sit oblatum intellectui , & ab eo apprehensum.

¶Ad probationem minoris:dicitur, ꝙ bonum cadit de per se,& prius materialiter loquendo sub obiecto intellectus,quã voluntatis,sed quia bonũ est obiectum adęquatum voluntati,nõ autem intellectui : qui considerat aliquid magis commune:ideo consueuit dici, ꝙ bonum sit magis obiectum voluntatis quàm intellectus.

Ad quartũ.Primò posset negari maior.quia sufficit ꝙ per actũ beatificum primo vniamur Deo:ita ꝙ ꝑ ipsum efficiatur nobis pręsens. Secundo negatur minor.Ad probationem dicitur:ꝙ vnio cõsummatur in delectatione:cõsummatione accidẽtali:propter hoc eñ delectationes adiunctę sunt operationibus, vt permaneatur in eisdẽ: & sic redũdat in ipsam operationẽ diuturnitas:essentialiter aũt & immediatè vnimur Deo tñ sola visione & delectatione simul: quia delectatio non est immediatè de Deo,sed de visione Dei.¶Sed esto ꝙ anima plus vniatur Deo fruitione quã visione:hoc erit pro tanto:ꝙ vnio secundũ fruitionẽ includit eã:quę est per visionẽ,& non econtra.maior aũt est vnio secundum duo quàm secundum vnum.

¶Ad secundam probationem dictæ minoris:dicitur, ꝙ illud quod est prius in generatione,& se habet in rõne materiæ vel subiecti respectu alterius : est imperfectius sicut est de materia respectu formæ:sed inter perfectiones differẽtes generatione:prior est perfectior: sicut forma substantialis est perfectior qualibet accidẽtali,ipsam consequente ordine naturæ.Hæc Durandus , & bene.nisi pro quantò dicit, Deũ non esse obiectũ immediatũ delectationis. Hoc enim dubium est:hoc autem argumentum soluit S.D.4.sen.di.49.q.1.ar.1.q.2. ad quintum.

Ad quintum respondet Durãdus,negando antecedens.Ad probationẽ negatur minor.põt enim aliquis dici bonus simpliciter,& absolutè:quia est in se perfectus & talem bonitatem magis habet homo per intellectum quã per voluntatẽ.vnde scientiæ sunt simpliciter meliores habitibus perficiẽtibus voluntatem.Alio modo dicitur bonus bonitate relata ad aliquid acquirendũ , & sic magis dicitur bonus per voluntatẽ. hæc autem bonitas respicit meritum. prima vero præmium.

Ista responsio aliquo modo concordat,& aliquo modo discordat cũ dictis S.D.prima secũdę.q.66.ar.3.vbi in fine articuli & ad primum & ad secundum dicit,ꝙ habitus intellectuales sunt simpliciter meliores habitibus moralibus. & in hoc verum dicit Duran.Secũdò ꝙ per habitus morales dicitur homo bonus simpliciter potius quã per habitus intellectuales vię & in via.& in hoc malè dicit Durãdus.Tertia ꝙ per habitus intellectuales patriæ homo potius dicetur bonus simpliciter quàm per habitus perficientes appetitum : & in hoc vterque concordat.

Ad secundam probationẽ dictæ minoris dicitur,ꝙ ibi est duplex defectus. Primus quia maior est intelligenda in disperatis,quorum vnum non supponit aliud:in proposito aũt diligere includit cognoscere,& non ecõtra.Secũdus defectus est,quia oppositio nõ est vtrobique vniformiter:Odium enim opponitur dilectioni contrariè:ignorantia vero non opponitur cognitioni cõtrariè, sed priuatiuè.

Ad sextũ negatur falsitas consequẽtis.Ad probationẽ negatur maior.tristitia enim non potest esse nisi de aliquo apprehenso sub ratione mali & noliti. Deus autem & visio eius si ponatur sola:non potest habere rationem mali, & noliti:& ideo quãuis posset virtute diuina suspendi actus delectationis ne sequeretur ad visionem:non posset tamẽ in vidẽte Deum causari tristitia neque de Deo neque de eius visione.Si aũt in vidẽte Deum de alio posset causari tristitia:tunc sequitur ꝙ esset & miser,secundum aliud & aliud,& beatus simpliciter,& miser secundum quid.

CONCLVSIO. III. Vltimò fœlicitas non cōsistit in operatione intellectus practici, sed speculatiui prima secundæ. q. 3. ar. 5.

Contra hanc cōclusionem facit tria argumenta Petrus de Palude: ad quę respondetur in communi: ꝙ si ipse intelligat, ꝙ ad Dei visionem contemplatiuā & speculatiuam nullus sequatur actus voluntatis, quæ sit dilectio aut delectatio, licet præter illam visionem requiratur alius actus realiter differens à diuina visione, qui dicatur actus intellectus practici: ad quem sequatur actus voluntatis, falsum dicit: quia sicut beatus eodem actu simplici, quo videt Deum, videt creaturas in Deo: vt ait S.D. 1. parte. q. 12 arti. 8. 9. & 10. ita multofortius quilibet beatus eodem actu, quo videt diuinam essentiam videt eam sub ratione entis & veri & boni & summè diligibilis, & ad talem cognitionem sequitur dilectio Dei, & delectatio in Deo viso: nec reqritur alius actus intellectus distinctus à clara diuinæ essentię visione: nec aliqua compositio aut diuisio, aut syllogizatio: quia dicta visio omnia talia virtualiter continet.

Dicitur secundò, ꝙ clara visio Dei est simpliciter cognitio speculatiua ratione principalis obiecti, scilicet Dei quod non est operabile à vidente, sed cum hoc est cognitio secundum quid practica, inquantum est regula omniū intelligendorum, & volendorū, & agendorum à beato vidente Deum: vt dicit S. Doc. 1. parte. quæst. 12 ar. 8. & 1. 2. qō. 4. art. 4. Et huiusmodi: simile est de habitu theologico in via, qui est principaliter speculatiuus, & secundū quid practicus: vt dicit S. Doc. 1. parte. quæstio. 1. ar. 4 Et de cognitione Dei, qua cognoscit se, & alia vbi suprà. quæstio. 15. art. 16. & de veri. quæstione tertia. articulo tertio.

QVAESTIO. III.

QVæritur tertiò. Vtrum omnes homines appetant beatitudinem.

PRO quæstione sit prima conclusio. Quælibet creatura rationalis naturaliter suam beatitudinem appetit. prima, secundæ. quæstione quinta. articulo octauo.

CONCLVSIO. II. Beatitudo à quolibet appetitur aliqua necessitate, prima secundæ. quæstione decima. articulo secundo.

Contra arguit Scotus probando. ꝙ implicat contradictionem, ꝙ omnes appetant beatitudinem in vniuersali, & non in particulari apprehensam. primò. Beatitudo in vniuersali appetitur necessariò propter hoc ꝙ est in ea omnis ratio boni & non ratio mali, sed ista sunt multomagis in beatitudine in particulari apprehensa: ergo.

Secundò. Vniuersale non includit maiorem perfectionem quàm particulare: ergo beatitudo in vniuersali: non dicit maiorem perfectionem quàm in particulari: & sic non magis appetitur.

Tertiò. Si voluntas appetit necessario beatitudinem in vniuersali apprehēsam: hoc est propter naturalem inclinationem voluntatis in eam, sed inclinatio voluntatis est ad particulare: ergo magis est necessitas ad appetendā beatitudinem in particulari.

Quartò. Intellectus dictat, quòd non est beatitudo, nisi in illo particulari: ergo nec voluntas appetit.

Quintò. Si voluntas necessariò vult beatitudinem: sequitur quòd necessariò determinet intellectum ad considerandum de ea semper: hoc est falsum. ergo, &c. consequentia probatur: quia si causa superior necessariò agit eadem necessitate mouet causas inferiores ad agendum: quarum actiones necessariò requiruntur ad actionem sui, sed voluntas est superior ad intellectum, & apprehensio intellectus: necessariò requiritur ad actum voluntatis: ergo, &c.

Sextò. Voluntas semper est libera: ergo à nullo obiecto necessitatur.

Respondeo. Ad primum dicitur ad maiorem, quòd illa non est totalis nec principalis causa, sed quia illud importat hic propriam rationem, ex qua habet, quòd sit per se obiectum voluntatis: nullum autem particulare bonum ex propria ratione hoc importat Sanc. Doct. quarto senten. distinctione quadragesimanona. quæstione prima. art. 3. quæstiū. prima. ad primum & ad secundum.

Ad secundum. Patet per idem. Dicitur enim ad maiorē: ꝙ licet nō includat maiorē perfectionē secūdū rē: includit tamen

tamen secundum rationẽ: quia ex sua ratione dicit bonum perfectũ & summum: nō autẽ diuina visio nec quodcũque bonum in particulari cōsideratum.

Ad tertium. Dicitur ad minorem, ꝙ licet inclinatio voluntatis sit ad bonũ particulare: non tamen sub ratione particulari, sed sub vniuersali s. Doc. prima secundæ. q. 5. artic. 8. ad primum. 4. sen. dist. 49. q. 1. artic. 3. quæstiuncula. 3. Itẽ de veri. q. 22. ar. 7.

Ad quartum, negatur antecedens. quia intellectus non dictat naturalem beatitudinem esse in isto, vel isto particulari: sed in aliquo particulari: cui cōpetit ratio communis beatitudinis: sed tale dictamentum est per gratiam, aut inuentionem rationis.

¶ Dicitur secundò, quòd voluntas non appetit naturaliter aliquid vniuersale prout abstrahit à singularibus: sed naturaliter, & necessario appetit rem particularem: puta dei visionem sub ratione communi.

¶ Dicitur tertiò, quòd non est inconueniens, quòd aliquod bonum particulare secundum vnam rationem necessariò appetitur, & non secundum aliam, & merè contingenter.

Ad quintum dicitur, quòd voluntatem necessitari respectu alicuius obiecti, potest dupliciter contingere. vno modo quo ad exercitiũ actus. alio modo quo ad specificationem actus. si primo modo, conceditur consequẽtia: sed non est contra conclusionem, quia non intelligitur de tali necessitate: si secundo modo, negatur consequentia. s. Do. de veri. q. 22. art. 6. Item de maio. q. 6. artic. vnico.

Ad sextum. Dicitur primò, quòd antecedens est verum: si benè intelligatur, scilicet eo modo quo declarat s. D. in locis immediatè allegatis. Secundò potest dici, ꝙ licet voluntas, vt voluntas semper sit libera, non tamen vt natura: sed est determinata ad vnum, & sic fertur in vltimum finem: non vt voluntas sed vt natura.

Sciendum tamen cum dicit s. Doct. ꝙ voluntas non appetit necessariò vltimum finẽ, quò ad exercitium actus: & ꝙ respectu cuiuslibet obiecti potest suspendere actum, hoc non est sic intelligendum: quòd stante apprehensione practica vltimi finis: volũtas possit omnem actum volentis circa illũ suspendere, hoc enim repugnat dictis eius maximè: quia æquiparat voluntatem respectu vltimi finis intellectui, respectu primorum principiorum. Constat autem, quòd impossibile est intellectui proponi primum principium, quin statim habeat actualiter assensum respectu illius pariformiter: ergo habet dicere, ꝙ proposito vltimo fine, voluntati præsertim practicæ, vtputa, vtrum sit appetendus vel non, statim voluntas elicit actum volendi finem vltimum Dicendum ergo, quòd voluntas non necessario elicit actum volendi circa vltimum finem absolutè pro tãto: quia potest apprehẽsionem practicam finis suspendere: & sic mediante tali suspensione apprehensionis, potest suspendere actum proprium. Et vlterius nec proprium actum nec alterius: potest directè suspendere nisi inquantum talis suspensio proponitur voluntati per intellectum sub ratione boni.

Contra eandem arguunt alij, vt recitat Durandus. hic q. 8. primo. Nullus actus naturalis appetitus, est actus elicitus: sed tantum inclinatio, sed appetitus beatitudinis est actus elicitus. ergo non est naturalis: minor patet. maior probatur. Actus appetitus naturalis semper est: stante natura, sed non experimur, quòd aliquis actus elicitus, sit semper in nobis maximè in voluntate: ergo, &c.

Cōfirmatur] per id quod dicit Philosophus secundo posteriorum. Tex. 20. contra Platonem, quòd inconueniens est in nobis esse habitus nobilissimos, & ꝙ lateant nos: ergo multominus de actibus.

Item appetitus naturalis in non cognoscentibus: non est actus elicitus sicut appetitus materiæ, ergo nec in cognoscentibus, patet consequentia, quia est communis vtrisque.

Respondeo. Negatur maior, quia actus, quo voluntas naturaliter vult finẽ vltimũ, est actus elicitus: vt ait s D. prima part. q. 60 ar. 1. Ex quibus apparet, ꝙ appetitus naturalis in voluntate, nō est solus ordo eius in aliquid. Similia ponit de veritate. q. 22. ar. 5. & prima secundæ q. 10. ar. 1.

Ad primã ꝓbationẽ maioris: dicit s. D. in locis ꝑallegatis maximè in 1 pte. vbi s. ꝙ appetitus naturalis cōsequens formã sẽper inest, nō aũt cōsequẽs ma-

teriam, semper est actu: per idem patet ad confirmationem.

¶Ad secundam probationem dictæ maioris negatur consequentia: quia appetitus naturalis diuersimodè est in diuersis: vt dicit s. Doc. in locis allegatis: maximè prima parte, vbi suprà.

Contra eandem arguit Scotus, ꝙ voluntas non necessario, sed liberè appetat beatitudinem. Primò, si necessario appetit: ergo non habet hanc necessitatem ab aliqua potentia. consequentia, tenet, quia potentia superior non necessitatur ab inferiori: sed voluntas est superior omnibus potētiis, ergo habet à se necessitatem. tunc vltra potentia superior, quæ habet necessitatē in sua actione, eadem necessitate mouet potētias sibi subiectas, sed volūtas est altior alijs, ergo necessitaret eas ad ostendendum sibi semper suum obiectum: quod est falsum.

Secundò. nullus habitus acquisitus quantumcunque sit intentus: potest tātum inclinare voluntatē quantum appetitus naturalis: sed si necessitaretur ad volendum, tunc tātum inclinaretur per habitum acquisitum: ergo. Et sic necessariò actu elicito, & concurrente quocunque habitu acquisito, necessitaretur ad aliquid volendum.

Tertiò. Augustinus in Enchi. ca. 86. dicit hoc, quod voluntas etiam appetens beatitudinem, est libera.

Respondeo. Ad illa respondet Durandus. Ad primum negatur consequētia. nam potentia superior, & si non totaliter, tamen consecutiuè necessitatur ab inferiori, sicut intellectus necessariò apprehendit, quod primò sibi offertur à viribus sensitiuis. Negatur etiam minor probationis: imo intellectus est altior voluntate.

¶Ad id quod postea infertur negatur maior, sed voluntas mouet alias potentias solū, eo modo quo intellectus iudicat eas esse mouendas.

Ad secundum. Dicitur primò, quòd non est ad propositum. quia non loquimur de inclinatione voluntatis per aliquem habitum acquisitum: sed per ipsammet naturam potentiæ, quæ habet necessariam habitudinē ad aliquod obiectum, vt in ipsum feratur actu elicito. negatur etiam maior: cōstat enim, ꝙ habitus primorum principiorū inclinat æquè efficaciter intellectum ad essentiendum necessariò primis principiis: sicut appetitus naturalis ipsius intellectus: inclinat ipsum intellectū ad intelligere.

¶Ad tertium dicitur, quòd Augustinus loquitur de libertate à coactione.

Contra eandem arguit Durandus vbi suprà. Nullus appetit id quod reputat sibi impossibile, sed damnati sunt huiusmodi: ergo, &c.

Respondeo. Maior est vera de eo, quod est impossibile per se, & ex conditione naturæ. in quo sensu negatur minor. Nihil tamen prohibet illud, quod quis naturaliter appetit esse sibi impossibile per accidens: ex aliqua conditione indiuidui, & in hoc sensu negatur maior: & consequenter minor.

¶Ad maiorem intelligentiam conclusionis ostendit s. Doc. 1. 2. q. 29. art. 6. Quomodo voluntas absolutè potest odire, fugere, detestari, & amare aliquid in vniuersali. Multa alia de hac q. ponit Capreolus primo sent. distin. 1. q. vltima.

QVAEST. IIII.

QVæritur quartò. Vtrum intellectus creatus ex solis naturalibus possit pertingere ad videndum deum per essentiam.

PRO quæstione sit conclusio prima. Impossibile est ꝙ aliquis intellectus creatus per sua naturalia sola dei essentiam videat s. Doct. 1. parte q. 12. art. 4. 4. sen. di. 49. q. 2. artic. 6. de veri. q. 8. arti. 3. Item 3. contra gen. cap. 52. Ex quibus formari potest talis ratio. Nulla potentia potest naturaliter cognoscere quidditatem obiecti, sibi improportionati: sed omnis intellectus creatus est sic respectu diuinæ essentiæ: ergo.

Contra arguit Scotus. Primò contra verba s. Doc. dicens. Aut ipsum arguere ex propositionibus non syllogizatis, aut oportere sic argui. Modus cognitionis est secundum cognescentem: ergo nulla cognitio naturalis excedit modum naturæ cognoscentis. cum autem cognitio sit etiam secundum modum cognoscibilis: si modus essēdi rei cognitæ excedat modum cognoscētis. cognitio eius erit supernaturalis. Dicit autem Scotus: hoc esse falsum. alias sequitur, quòd angelus inferior non posset naturaliter cognoscere superiorem.

Secundò. quia tunc intellectus beati cum

ti cum lumine gloriȩ vel quocūque habitu non posset videre Deum. hoc est falsum.consequētia probatur:quia modus naturæ cognoscētis cum omnibus illis esset inferior in infinitū modo naturæ cognitæ.

Respondeo.Ad primum dicitur primò quòd S.Do.non arguit expositioni bus non syllogizatis.

¶Sciendum igitur ꝙ cognitio cum sit actus secundus proportionatur formæ,quam cognoscens cognoscit tanquam actu primo:talis autem actus primus commensuratur potentiæ in qua recipitur : quia omnis perfectio fit in proprio perfectibili.potentia autē commensuratur naturȩ, & sic de primo ad vltimum cognitio commensuratur naturæ. Et ideo si obiectum excedat naturalem modum essendi naturæ cognoscitiuȩ potissimè:quia nec est eiusdē speciei,nec eiusdem generis cum tali natura:oportet ꝙ forma, qua tale obiectū perfectè cognoscitur,sit supra facultatem naturæ cognoscitiuȩ.Sic autem est de quolibet intellectu creato respectu diuinæ essentiȩ S.D.4.sen.di.49.q.2.ar.6.ad.3.& ad 4.de veri.quæstio.8.arti.3.ad quintum.

¶Dicitur secundò, quòd forma arguendi:quam arguēs format, bona est: nec vlla illarum propositionum est falsa.ꝙ enim cognitio sit secundum modum naturæ cognoscens declaratū est. quod etiam sit secundum modum cognoscibilis patet: quia oportet, ꝙ fiat per formam perfectè repræsentantem obiectum cognoscibile.& ad hanc improbationē negatur consequentia:quia omnes angeli habent eundem modū essendi in genere.s.quia qlibet est subiecta separata nullo modo dependens à materia:nec in esse nec in operari, & quilibet habet naturaliter species sibi innatas sufficiēter repręsentatiuas omnium specierum vniuersi,tam corporalium quàm spiritualium.

Ad secundum negatur consequētia Primò quia probatio conclusionis arguit solum de cognitione naturali : & ideo conceditur,quòd cum omnibus illis non posset deuenire ad cognitionē diuinæ essentiæ,quæ esset sibi naturalis non tamen sequitur,quòd non possit,supernatnraliter.

Secundò negatur dicta consequentia : quia per lumen gloriæ intellectus beatus efficitur susceptiuus formæ intelligibilis,& cuiusdā actus primi, quo intellectu sufficit elicere sufficientem visionem diuinæ essentiæ. In simili dicit S.D.de veri.quæst. 24.arti. octauo. ad quartum.

Et si iterum arguatur.Ordinatum in finem,potest naturaliter finem attingere:quęlibet natura intellectualis ordinatur in visionem diuinæ essentiæ tanquam in finem:ergo &c.

Respondetur ad maiorem, ꝙ ordinatum in finem supernaturalem, nō oportet esse sic proportionatum fini, ꝙ per naturam suam possit ipsum perfectè attingere:sed sufficit ꝙ per naturam vel gratiam mediatè vel immediatè S.Do. de veritate.quæstio.8.articulo tertio.ad decimum.

Contra eandem arguit Durādus vbi suprà. Quicquid cadit sub formali ratione alicuius obiecti alicuius potētiæ: potest naturaliter cognosci ab illa potētia,sed diuina essentia cadit sub formali ratiōe obiecti intellectus,scilicet entis.ergo,&c.Et si detur instantia de lumine solis respectu oculi noctuæ,dicit: hoc non esse per se, sed per accidens, eo quòd potentia visiua lęditur ab organo corporali,quod non conuenit de intellectu.

Respondeo.negatur maior, loquendo de perfecta notitia.Si autem loquamur de qualicunque notitia siue perfecta siue imperfecta:siue quid,siue quia, siue an est:siue quid est conceditur totum. sed non est contra conclusionem.

Item dicitur quòd excellentia alicu ius sensibilis non solum per accidens, sed etiam per se excedit naturalē proportionem sensitiuȩ potentiæ S. Doc. de anima. articulo decimosexto. ad quintum.

¶Dicitur tertiò,quòd dato ꝙ oculus noctuæ non læderetur à claritate solis:non tamen posset videre clarè claritatem solis,quia non est capax naturaliter actus primi respectu talis visionis, & consimilis defectus naturaliter concomitatur omnem intellectum creatum respectu diuinæ essentiæ non tamē repugnat ei:quia naturaliter est in pœnitentia obedientiali ad suscipiendum ipsum.

CONCLVSIO. II. Intellectus creatus ad vidédum diuinā essentiam

tiam indiget adiutorio luminis gloriæ prima parte. quæstione decimasecunda.articulo quinto de ver.quæstione 8. articulo tertio.& probat sic. Nulla potentia potest eleuari ad eliciendum actum supernaturalem, nisi addita sibi virtute supernaturali. sed intellectus creatus est huiusmodi respectu diuinæ essentiæ,ergo,&c.

Contra secundam conclusionem arguit Scotus hic. quæstione vndecima. Lumen non requiritur ad hoc, quòd intellectus sit susceptiuus gloriæ visionis: nec ad hoc quòd sit actiuus, ergo nullo modo requiritur. consequentia patet à sufficienti diuisione.antecedens pro prima parte probatur primo. Nullum posterius est ratio suscipiẽdi prius: sed lumen est posterius visione: ergo,&c.maior nota.minor probatur.Habitus est posterior actu, cum ex actibus generetur: sed lumen est habitus, & visio actus:ergo,&c.Secundò,susceptiuum quod ordinatur ad multas formas maximè ordinatur ad perfectissimam:sed anima ordinatur ad multas perfectiones supernaturales, ergo maximè ad perfectam perfectissima est beatitudo siue visio: ergo maximè ordinatur ad eam, ergo immediatè.probatur idem actecedens pro secũda parte.Si lumen est necessarium ad eliciendum operationem. aut hoc est ratione obiecti,aut propter potẽtiam:non propter obiectum cum sit per se præsens: non propter potentiam, quia ipsa se habet ad visionem merè passiue. Item quia habitus nõ est principium agẽdi: sed taliter agẽdi, ergo intellectus de se potest acquirere visionem sine lumine: licet nõ eo mõ, quo acqrit cũ lumine.

Secundò principaliter. Omni potentiæ passiuæ in natura ordinet aliqua potentia actiua: sed in anima est potentia passiua, naturaliter susceptiua beatitudinis:ergo,&c.

Tertiò. quia posset fieri à deo aliqua natura intellectualis in tanto gradu, in quanto lumen gloriæ est necessarium naturæ intellectuali inferiori: ergo tali naturæ sic factæ lumen gloriç esset naturale.

Respondeo.Ad primũ negatur consequentia,nec est sufficiens diuisio.Dico enim,ꝙ requiritur ad hoc,quòd intellectus recipiat diuinam essentiam per modum formæ, & vt ea mediante eliciat actum visionis. Primum ergo membrum diuisionis non militat secundum mentem s.D. nec probationes eius.

¶Ad secundam tamen probationem negatur consequentia: quia mutat modum maioritatis in modũ immediationis. materia enim prima maxime ordinatur ad suscipiendam animã rationalẽ:nec tamen immediate:& intellectus possibilis ad suscipiendum actũ secundum,non tamen immediate.

¶Ad secundam partẽ diuisionis dicitur, quòd requiritur illud lumen ad vigorandum intellectum creatum: vt possit elicere visionem diuinæ essentiæ 3.contra gen. capitulo 52. elicitur ergo secunda pars,scilicet,quòd requiritur propter potentiam.

¶Ad primam improbationem negatur antecedens: quia intelligere est actio immanẽs:& idem habet pro subiecto, & pro efficiente. vnde per nullum actum intelligendi potest intelligere ipsemet intellectus creatus nisi coefficiat illum vna cum obiecto, vel specie intelligibili obiecti.

¶Ad secundam improbationem negatur maior, loquendo de habitibus intellectualibus:qui sunt species intelligibiles, nisi dicamus cum s.Doct. ꝙ in actu sunt duo, &c. vt suprà dictum est. & per illud soluamus argumentum dicentes: quòd intellectus est causa quantum ad substantiam actus: & diuina essentia vnita intellectui per modum speciei intelligibilis est causa quãtum ad formam actus.

Ad secundum negatur minor. vt declaratum est in secunda conclusione.

Ad tertium negatur consequentia. Lumen enim gloriæ perfectius est quacunque natura intellectuali creata secundum vnum modum: licet sit imperfectius secũdum alium modum: ideoque non potest esse naturale alicuius creaturæ.sanctus Doctor.quarto sen.distinct.49.quæstione secunda.articulo sexto ad 7.prima parte.quæstione 12.articulo quinto.ad tertium. Existimo autem huius esse rationem: quia lumen gloriæ inquantum eleuat intellectum creatũ ad hoc quòd ei vniatur diuina essentia, habet quandã infinitatem,sicut in suo simili dicit s.Do.1.par. q.25.quòd licet possit facere nobiliorem

rem mulierem, quàm fuerit beata virgo: non tamen nobiliorem matrem.

Contra eandē arguit Aureolus, probans quòd intellectus agens nō cooperatur tali visioni: & arguit quinq; mediis: quæ ideo hic non ponuntur, quia hoc gratis conceditur, quia omnis actus intellectus agentis est intelligibilis in potentia, facere intelligibilia in actu: vel dato quod habeat aliam actionem: illa tamen præsupponit prędictā, quod non habet locum in beatifica visione in qua diuina essentia se habet per modum formæ intelligibilis principiantis visionem, & per modum obiecti terminantis eam: illa autem est summè intelligibilis in actu: tam in se quā in respectu intellectus creati perfusi lumine gloriæ.

¶Dicitur secundò, quòd omnis intellectio actualis partialiter est ab intellectu possibili, & partialiter à specie intelligibili San. Doc. de veri. quęstione octaua. art. 6.

Contra hoc arguit Aureolus ꝙ nulla actiuitas est attribuenda intellectui possibili respectu actus intelligendi.

¶Primò sicut se habet materia prima in genere sensibilium: ita intellectus in genere intelligibilium. sed materia prima nullam habet actiuitatem: ergo, &c.

¶Secundò Philosophus dicit in tertio de anima, quòd intellectus agēs est quo est omnia agere: ergo compositio, diuisio, discursus, & huiusmodi sunt intellectus agentis.

Tertiò, quia sequitur quod essent duo agentia respectu intellectionis, scilicet intellectus, & illud cuius virtuti species imprimitur, sed hoc est contra dicta sanctorum, & Philosophorum.

Item sequitur quòd intellectus possibilis esset nobilior agente: quia agens ad nobiliorem effectum. scilicet ad actū secundum & intellectus agens solum ad actum primum, scilicet ad speciem intelligibilem.

Respondeo. Ad primum dicitur ꝙ maetria prima dupliciter considerari potest: Vno modo quantum ad suam potentialem entitatem: vt præscindit ab omni actu primò & sic conceditur minor. Secundò considerari potest vt participans formam: & sic potest esse principium actus non ratione suæ potentialitatis, sed ratione formæ, quam participat: quia ex ipsa & forma resultat compositum, quod solum est agens 7. Met. tex. 22. sic etiam intellectus possibilis factus in actu per speciem, potest esse principium actus: licet hoc nō habeat ex sua pura potentialitate S. D. de virtutibus quęst. 1. Item. quęst. 3. ad quintum.

Ad secundum negatur consequētia, quia Philosophus loquitur solum de actu primo, & non de secundo. Et dato, quod loqueretur de actu secundo, dicitur quod intellectus agens est quo est omnia fieri tanquam agens primum, & intellectus possibilis tanquam agens proximum.

Ad tertium negatur consequentia: quia intellectus agens & possibilis non reputantur duo agentia distincta, sed vnum quia agit intellectus possibilis quicquid agit in virtute intellectus agentis S. Do. de anima. quæst. quarta. ad sextum.

Ad secundum inconueniens negatur consequentia: & ad probationem negatur quod intellectus possibilis agat ad nobiliorem effectum: quia principaliter causans scientiam est lumē intellectus agentis & ex cōsequenti etiā considerationem S. D. de spiritualibus creatu. q. 9. ad. 6. & ad. 7.

¶Item intellectus agens est lumen per essentiam, sed intellectus possibilis est lucidus per participationem, & generaliter omnia, quæ sunt principia intellectualis operationis, possunt dici lumina, inquantum sunt manifestatiua. prima parte. quæstione sexagesimaseptima. articulo quarto. Item. quæstio. centesimasexta. articu. primo. Item. quæst. 12. art. secundo.

Et si dicatur. Visio beatifica est præmium. ergo creatura ad ipsum non agit.

¶Respondetur ꝙ visio beatifica inquantum beatifica à solo Deo est, sed nihil prohibet: quin alio modo sit effectiue ab intellectu possibili.

Contra eandem arguit Aureolus ꝙ lumen gloriæ non exigitur ad vigorandum intellectum possibilem. Primò illud non indiget vigorari respectu alicuius obiecti, quod ab illo obiecto non patitur passione obiectiua: sed intellectus creatus est huiusmodi

respectu diuinæ essentiæ.ergo,&c.

Secundò sicut se habet materia prima in genere sensibiliũ : sic intellectus in genere intelligibilium , sed materia non indiget vigorari:imò semper est pura potentia.ergo nec intellectus.

Tertiò lumen non vigorat intellectum,tanquam dispositio media inter potentiam,& actũ sicut superficies inter corpus & calorẽ:neque sicut dispositio medians inter potentiam & agẽs: eo modo,quo mollicies inter sigillum, & ceram.ergo nullo modo vigorat.

Respondeo.Ad primum negatur maior:sicut supra dictum est , quòd oculus noctuæ, etiam si non corrumperetur à lumine solis,indigeret tamen noua dispositione ad recipiendum actum primum , scilicet speciem luminis solaris.

¶Ad secundum dicitur:ꝙ licet materia non indigeat vigorari:indiget tamẽ dispositione.Secũdò dicitur ꝙ licet nõ habeat vigorẽ essentialiter:habet tamẽ subiectiuè.s.formam substantialem, ita & intellectus habet lumen naturę gratiæ & gloriæ:& multos habitus constituentes cum ipso intellectu possibili quoddam vigorosum principium agendi.

Ad tertium negatur consequentia: quia non est sufficiẽs diuisio,sed est dare tertium membrum .s.ꝙ vigorat ad eliciendum actum secundum. s. visionem diuinæ essentiæ.

Vltimò ponit quatuor dubia. Primum, Omnem vigorem quem potest Deus dare per aliquod accidens:videtur ꝙ possit dare per essentiam:poterit ergo facere aliquem intellectum , quæ naturaliter habebit tantam claritatem, quantam habet intellectus inferior cũ lumine gloriæ.

Secundum dubium est, quia illã claritatem,in qua datur intellectus in naturalibus constitutus : videtur ꝙ possit supplere perfectio actus beatifici,& claritas sua.

Tertium dubium est : quia videtur ꝙ Deus possit facere immediatè quicquid facit,mediante creatura , sed facit ꝙ creatura videt Deum mediante lumine gloriæ. ergo potest facere , quòd immediatè.

Quartum est:quia qualitas quæ est alicui accidentalis:potest esse alteri conaturalis:sicut caliditas quæ est accidẽ talis in aqua est naturalis igni : poterit ergo lumen gloriæ alicui naturale facere.

Ad illa ipse respondet.Ad primum dicitur,ꝙ claritas habitus habet rationẽ determinatis & appropriantis intellectum in ordine ad obiectum.Vnde respectu diuersorum obiectorum diuersæ sunt & distinctę vigorationes per cõsuetudinem acquisitæ:prout patet claritas autem naturalis intellectui condeterminata est respectu omnis obiecti, sicut & intellectus agens:& ideo nulla claritas naturalis intellectus agẽtis posset supplere vicem luminis gloriæ pro eo ꝙ lumen gloriæ habet vigorem appropriatum & proportionatum & determinatum respectu diuinæ essentiæ. lumen autem naturale non est proportionatum proportione appropriationis sed est indifferens.& sic maior est falsa. nam etiam visio beatifica est accidens animæ,& tamen repugnat ꝙ ei conueniat naturaliter.

Ad secundum dicit : quòd perfectio actus non potest dici claritas , & propter hoc supplere non potest claritatem illam:quæ exigitur ex parte intellectus.

Ad tertium falsè respondet. Ideo dicendum quòd Deus sine lumine creato posset facere illud accidẽs,per quod nunc intellectus creatus videt Deum: sed in illo casu intellectus creatus per tale accidens nihil videret , quia illud non efficeret:cum excedat naturalẽ facultatem intellectus:visio autẽ est actus immanens producens eam. falsa ergo est maior.Facit enim hominem,album mediante albedine , quem tamen sine ipsa esse album , contradictionem implicat.

Ad quartum dicitur,quòd connaturale dicitur dupliciter.Primò, quòd inest ab origine:& sic lumen gloriæ potest esse connaturale alicui sicut animæ Christi.Secundò dicitur connaturale id,quod oritur ex principiis naturæ tanquam proprietas naturam consequens,& sic nulli potest esse connaturale, sed semper est accidens commune.

Contra eandem arguit Durandus.Si lumen requiritur?aut hoc est vt intendat intellectum:aut vt ex eo & intellectu efficiatur vnum perfectum agens. hoc est falsum ergo,&c.non enim pri-

num: tum quia intellectus non suscipit magis, & minus, tum quia lumen non est tale formaliter nec virtualiter, qualis est intellectus. Non secundum quia quodlibet eorum non habet similem virtutem respectu actus intelligendi. Quod tamen requiritur: quando ex duobus fit vnum perfectè agens, sicut duo trahentes nauem. ergo.

Secundò arguit. Aut lumen recipit in intellectu, mediatè aut immediatè. si mediatè. ergo & diuina essentia immediatè recipitur in eo, & similiter visio: patet consequentia: quia vtrunque est supernaturale: si mediatè, aut illa dispositio media est naturalis, aut supernaturalis: si supernaturalis: ergo recipitur & ipsa mediante alia supernaturali, & sic in infinitum. si naturalis: ergo & lumen est naturale cum vltima dispositio ad formam & ipsa forma sit eiusdem ordinis.

Tertiò. Quia intellectus cum lumine gloriæ adhuc distat ab obiecto in infinitum. ergo, &c.

Quartò: quia S D. in 4. sen. di. 49. dicit, ꝙ visio beatifica potest communicari intellectui existenti in puris naturalibus.

Respondeo. Ad primum negatur cõsequentia: quia diuisio nõ est sufficiẽs, sed requiritur tanquam noua ratio agẽdi superaddita intellectui alterius rationis, vt ex tali lumine & intellectu possibili & essentia diuina supplente vicem speciei intelligibilis, cõstituatur aliquo modo constitutionis, vnum perfectum intelligens in actu, eo modo quo dicitur in tertio de anima, quòd intellectus in actu est intellectum in actu. non ergo requiritur tanquam distinctum & partiale agens nec oportet ꝙ vtrunque habeat similem virtutem, nec ꝙ vtrunque sit potentia: sicut etiam intellectus possibilis intelligit mediante specie intellectuali, quæ tamen non est potentia.

Ad secundum dicitur, quòd immediatè. & ad huius improbationem negatur consequentia: quia in perfectionibus supernaturalibus est ordo, quia natura est immediatè capax aliquarũ, non autem omnium: sicut etiam materia prima recipit formam substantialẽ, mediantibus dispositionibus: ipsas tamen immediatè recipit.

Ad tertium negatur cõsequẽtia: quia non requiritur tantum propter distantiam infinitam, sed etiam propter inappropriationem naturalem intellectus ad obiectum. Et quasi formaliter soluit hoc argumentum. S. D. de ver. qõ. 8. ar. 3. ad quartum.

Ad quartum dicitur: ꝙ illud dictum S. D. in quarto est sic intelligendum, ꝙ per diuinam potentiam miraculosè fieri potest ꝙ intellectus viatoris diuinã essentiam videat sine hoc quòd intellectus disponatur lumine gloriæ per modum habitus, & formæ manentis: non tamen sine lumine gloriæ se habẽte per modũ habitus, siue formæ transeũtis.

QVAESTIO. V.

QVæritur quintò. Vtrum essentia diuina ab intellectu creato per aliquam similitudinem videatur.

PRO quæstione sit prima conclusio. Diuina essentia per nullam creatã similitudinem ipsam repręsentantẽ videri potest S. Doc. 1. par. q. 12. ar. 2. Prima ratio fundatur in auctoritate Dionysij. c. 1. de diu. no. qui dicit ꝙ per similitudinem inferioris ordinis rerum nõ possunt superiora cognosci.

¶ Secunda quia diuina essentia est suum esse: quod nulli formæ creatæ cõpetere potest.

¶ Tertia quia diuina essentia est infinita: omnis autem forma creata est finita.

Contra arguit Aureolus ꝙ limitatio speciei non impediat. Primò actus, quo videtur diuina essentia, est expressissima similitudo ipsius: sed actus est finitus. ergo, &c. minor nota. Maior probatur in dictis auctoritatibus Augustini & aliorum.

¶ Item ratione sic. Illud quod facit formaliter: vt res aliqua menti appareat est expressa similitudo eius, sed talis actus est huiusmodi. ergo.

Secundò. Visio rei sensibilis est facialis. & tamen est ibi species. ergo species non impedit visionem facialem.

Tertiò illud quod tollit visionem facialem est medium creatum se tenens ex parte obiecti, quia potentia attingit illud medium, & non obiectum per se.

medium autem quod est ratio cognoscendi, nō tollit visionem facialem, sed species est ratio cognoscendi. ergo, &c.

Quartò. Diuina essentia videtur per actum ergo per speciem. Antecedens patet: consequētia probatur: quia actus & species idem sunt omnino realiter. ergo &c. Antecedens sumptum probatur: si actus esset distinctus à specie: sequitur ꝙ actus non esset primum impressum in potentia ab obiecto, quia primo imprimit species: hoc est contra Augustinū, & alios, qui dicunt ꝙ actus est primum impressum ab obiecto. Itē sequitur quòd intelligere non esset purum pati. hoc est contra Philosophum. 3. de anima, tex. 2. ergo, &c. consequentia probatur: quia præter speciem receptam, esset ibi productio actus.

Quintò si distinguūtur, aut sunt eiusdem rationis, aut alterius: non primum quia duo accidentia eiusdem rationis non possunt simul esse in eodem subiecto. non secundum quia tunc actus esset nobilior specie, & sic eam virtute continet. ergo, &c.

Secundò loco dicit rationes S.D. nihil valere. Ad primam dicit Dionysium intelligere: ꝙ per similitudinem repræsentantem inferiora non possunt superiora cognosci, non autem intēdit ꝙ similitudo inferior per essentiā non possit ducere in notitiā superioris: quia clarum est ꝙ species substātię est inferior substātia, & tñ ducit in eius cognitionē.

¶ Secundā etiam dicit nō valere: quia species quæ non est per se subsistēs ducit in cognitionē per se subsistentis. ergo. Illa quę non est suum esse ducit in cognitionem eius quod est suum esse.

¶ Similiter dicit, tertiam non cōcludere: quia repręsentatio fundatur super qualitate & maioritas super quantitate: ideo non oportet quòd repręsentatiuum sit æquale repręsentato.

Respondeo. Ad primum negatur maior. Ad probationem dicitur quòd Augustinus & alij loquuntur de visione quò ad sui principiū, quod est species intellectualis aut de verbo vel conceptu, quòd est terminus intellectionis. primo contra Gen cap. quinquagesimo tertio. de potentia. quęstione 8. articulo primo. prima parte. quæstione vigesima septima. art. 1.

¶ Ad secundam probationem negatur consequentia: quia visio quò ad sui essentiā, non est formalis apparitio, sed quò ad suum principium vel terminū.

¶ Vtrum autem beati forment verbum communiter tenetur: quòd non habēt aliud verbū à verbo increato distinctū propter intimam præsentiam verbi ad intellectum creatum beatum: sicut nec habēt aliam speciem à diuina essentia distinctam.

Ad secundum negatur consequētia. nam S.D. non negat. quin aliquid obiectum possit clarè videri per speciē sibi adæquatam, sed quòd nulla species imperfectè repręsentans obiectum: potest esse principium facialis visionis.

Ad tertium negatur minor loquendo de medio imperfectè repręsentante.

Ad quartum negatur consequentia. Ad probationem negatur antecedens: ad probationem negatur falsitas consequentis quia Augustinus loquitur de visione, non vt est actus secundus, sed vt est actus primus, scilicet species.

Ad secundam probationem negatur eodem modo falsitas cōsequentis, nec hoc dicit Philosophus: nisi loquēdo de actu primo: quia intelligere qui est actus secundus: est operatio immanens cuius ratio est: quia operatio vitalis est à principio intrinseco intelligere autē est operatio vitalis. Dico igitur, quòd intellectus patitur, inquantum recipit speciem intelligibilem, & agit inquantum elicit actum intelligendi, non tamen oportet, quòd quandocunque intellectus intelligit, quòd actualiter nouam speciem recipiat, sed sufficit, quòd prius eam receperit ab intellectu agente. secundo contra Gen. capitu. septuagesimosecundo.

Ad quintum dicitur quòd sunt alterius rationis: quia vnus est actus primus & alius est actus secundus: species etiam est alterius rationis à verbo producto, quia mediante eadem specie intelligibili possum formare diuersas cōceptiones de eodem obiecto. de veritate. quæstione octaua. articu. 13. ad secundum.

¶ Dicitur secundò, ꝙ verbum productum est etiam similitudo obiecti, & quandoque expressius repræsentat obiectum, quàm species: puta cum mediati

diante specie formatur diffinitio, vel compositio aut demonstratio, nec sequitur, quòd vnum contineat aliud: quia species se habet per modum habitus, verbum autem, & actus se habēt per modum passionis faciliter transeūtis quantum est de se. Nec est verum generaliter, quòd accidens perfectius contineat imperfectius: quia actus voluntatis est perfectior voluntate, non tamen continet ea. Nec est inconueniens vnum subiectum simul, & semel assimilari eidem obiecto per duas similitudines diuersorum ordinum. Et si argumentum aliquid concluderet: eodem modo concluderet, quòd nunquam in eadem potentia essent simul diuersi habitus, diuersarum rationum, & quorum vnus esset alio perfectior.

Ad ea quæ secundò loco adducit, contra rationes s. Doc. dicitur ad primum, quòd Dionysius intelligit intrāsitiuè sic quòd nulla species creata potest diuinam essentiam perfectè repræsentare: ita vt possit esse principium visionis eius: quia data quacunque specie creata, Deus potest creare aliquam essentiam adæquantem repræsentationem illius speciei.

Secunda etiam non valet, quia species quæ non est suum esse: est adæquabilis alicui essentiæ creatæ: quæ tanta erit in reali existentia, quanta est illa species in repræsentando.

Tertia similiter: quia sola forma infinita potest perfectè repræsentare essentiam infinitam, & ad repræsentandum perfecte obiectum infinitum: non sufficit qualitas finita.

CONCLVSIO. II. Ad videndum diuinam essentiam requiritur, quòd ipsa diuina essentia vniatur intellectui nostro, vt intelligibilis forma. Hanc ponit sanctus Thomas 4. sen. distinct. 49. quæst. 2. artic. primo. similia dicit de veri quæst. 8. artic. primo. Item secundo contra gen. capitulo 50. Et prima parte. quæstione 12. articulo secundo ad tertium. Huius ratio est. Ad videndum intellectualiter aliquod obiectum requiritur, & sufficit forma perfecte repræsentans illud, sed diuina essentia sola sufficit perfecte repræsentare seipsam in visione intellectuali: ergo illa requiritur, & sola sufficit.

QVAEST. VI.

VTrum videntes Deum videant omnia, quæ deus facere potest.

PRO decisione sit prima cōclusio. Nullus intellectus creatus videt in diuina essentia omnia, quæ Deus facere potest. Hanc probat sanctus Doc. in prima parte. quæstione 12. articulo 8. & 4. sent. distinct. 49. quæst. 2. articulo quarto, & tertio contra genes. capitulo quinquagesimoquinto. vbi arguit sic. Quicunque videt omnia, quæ Deus facere potest, comprehendit ipsum cum cognoscat eius veritatem tantum quantum est cognoscibilis, & ex consequenti essentiam: sed nullus intellectus creatus potest deum comprehendere: ergo, &c.

Contra arguit Godofredus quolibe 6. quæstione 3. Quilibet videns deum, videt quicquid in diuina essentia naturaliter repræsentatur: sed omnes quidditates quæ fieri possunt naturaliter, in diuina essentia repræsentantur: ergo, &c.

Respondeo. Capreolus hic recitat quasdam responsiones Bernardi quibus tuetur doctrinam Henrici quam Godofredus impugnat, in quibus verbis quasi tota disputatio est de ideis: quare illa omissa facio: cum diffusè in primo determinata sint.

Vnde ad argumentum dico duo. Primum est, quòd diuina essentia potest videri ab intellectu creato, sine hoc quòd repræsentet sibi aliquam creaturā: cuius ratio extra: quia potest vniri cum tam modico lumine gloriæ, quòd non vnietur sibi omnis ratio alicuius creaturæ: & licet ipsa de se sit ratio omnium creaturarum, nulli tamen intellectui vnitur vt ratio omniū creaturarum vnitur secūdum totum suum posse, scilicet intellectui diuino 4. sent. di. 49. q. 2. ar. 5. ad quartum.

¶ Dico secundò, quòd diuina essentia quantum est de se naturaliter, & necessario repræsentat omnes creaturas: sed solum intellectus diuinus est capax talis repræsentationis. de veri. quæst. 8. articulo 3. ad quartum. Vnde non ponit intellectum creatum sufficienter in actum primo ad intelligendum omnia propter defectum ipsius intellectus: & sic ad argumentum negatur maior.

Secundò. Qui videt id quod est maius potest etiam videre id,quod est minus. sed diuina essentia est quid maius quàm infinitæ creaturæ:& beati vident diuinam essentiam:ergo,&c.

Respondeo. primò negatur maior.licet enim sit vera quando maius habet necessarium ordinē ad minus. nam qui potest portare centum,potest etiā portare viginti:quia centū necessariò continent viginti,non tamen vniuersaliter. qui enim potest generare hominem: non potest generare asinum. In proposito non est ordo necessarius visionis diuinæ essentiæ ad visionem creaturarum.

¶ Dicitur secundò ad minorem, ꝙ licet videre diuinam essentiam sit maius quàm videre creaturas: tamen videre essentiam diuinam, & in ea creaturas,est maius quàm videre solum essentiam.

Contra. Istæ duæ visiones sunt per idem medium: ergo vna non est maior alia.

Respondeo. negatur consequentia. quia illud medium aliter se habet ad ostendendum deum, & creaturas.nam necessariò offert deum:non autem necessariò offert quamlibet creaturam cuilibet intellectui. tertio contra gen. cap.55.

Tertiò arguit contra probationem cōclusionis. Qui vident infinitas creaturas in verbo,non vident verbum infinita limpiditate: ergo non cōprehendere ipsum possunt.

Respondeo.negatur antecedēs. quia qui tot videt in verbo,quot verbum ęquè limpide videt verbum: sic verbum seipsum.

¶ Alia quæ tangit arguens alibi declarata sunt,scilicet ꝙ nec beati nec viatores vident creaturas in deo, tāquam sicut in speculo, quia in speculo resultant similitudines rerum ab ipsis rebus quod non fit in deo. de veri.q.12.art.6. & licet Augu.dicat,quòd deus est speculum voluntarium, ibi accipit speculum pro omni eo, in quo aliqua resultent. & licet quantum ex se repræsentet omnem creaturam naturaliter, dicitur tamen voluntarium, quia manifestat nobis tantum ea quæ vult.

Contra eandem arguit Durandus hic.q.3.vnico argumento,quod est idē cum argumento primo Godofredi, & eodem modo soluitur. Implicat tamen quædam contradicta. s. Doct.qui vult quòd creatura cognoscitur in deo,eodem modo, quo conclusiones in principiis. Vnde sicut ille comprehendit principium,qui cognoscit omnes conclusiones in eo contentas virtualiter. ita ille comprehendit deum, qui cognoscit omnia,quæ deus facere potest.

Contra hoc arguit. Ille qui cognoscit principium,non cognoscit conclusiones, nisi applicando principium ad eas,qui autem cognoscit deum, cognoscit & creaturas sine tali applicatione, ergo non est similitudo.

Respondeo, quòd aliud est cognoscere cōclusionem in principio,& aliud ex principio.Nam qui perfectè cognoscit aliquid naturale syllogisticum, statim cognoscit in eo conclusiones sine aliqua applicatione, & sumptione sub illo cognoscere autem ex principio est cognoscere per sumptionem minoris sub ipso, & per deductionem syllogisticam.de veri.q.8. ar 5.

Contra eandem arguit Aureo.Si videns omnes effectus diuinæ virtutis comprehendit diuinam essentiam, ergo,& videns infinitatem dei intensiuā eum comprehēdit.hoc est falsum, alioquin omnes beati comprehenderent eam.ergo, &c. consequentia probatur. quia infinitas intensiua est intimior, quàm extensiua.

Respondeo primò, quantum elicitur a.s.Doc.de potentia.q.1.arti.2. Essentia diuina similiter potentia eius est infinita. sed potentia habet quandam infinitatem pręter infinitatem essentię, quæ attenditur penes obiecta. Hæc autem infinitas est duplex. Vna intensiua: quia nunquam agit ita intensiue quin intensius possit agere: non in se sed vt attingit effectum. Alia est infinitas extensiua, quia non tot producit: quin plura possit producere.

¶ Dico secundò, quòd potentia infinita dicit quid positiuum ex parte potentiæ, & quandā negationem ex parte infinitatis, ex qua negatione cognita non sequitur comprehensio potentiæ,sed ex cognitione adæquati obiecti,bene sequitur comprehensio potentiæ, vt potentia est, totum autem ens creabile est adæquatum obiectum potentiæ infinite extensiue:ideo & si quis hoc cognosceret comprehenderet ta-

lem potentiam:vt potentia est & sic intendit S.Do.

Ad argumentum negatur consequẽtia. Ad probationem negatur assumptũ de infinitate intensiua potentiæ. Si autem loquamur de infinitate quæ sibi conuenit ex parte essentiæ:etiam negatur consequentia: quia illius cognitio non ita infert comprehensionem diuinæ potentiæ, sicut cognitio infinitatis extensiuæ quò ad obiecta,& sic ex sola cognitione essentiæ, & adæquati obiecti, comprehenditur diuina potentia.

Secundò sequitur,ꝙ quãto quis plures effectus Dei videt in verbo: tanto perfectius videat Deum. hoc est falsum Alioquin quando reuelatur aliquid beato,intenditur eius beatitudo.

Respondeo. negatur falsitas consequentis,quia reuelationes factæ beatis non fiunt eis in visione verbi:cum quilibet beatus in primo instanti suæ beatitudinis videat in diuina essentia quicquid est in ea ad suam spectans beatitudinẽ:licet postea possint ei aliqua reuelari,sed ista non videntur in verbo,nec eodem actu quo videtur verbum:vt dicit S.D.de verita.quæstio.8.articu.3.ad quartum.

Tertiò. omnes creaturæ in essendo non adęquant Dei infinitatem:ergo si omnes cognoscerentur,non adęquarẽt Dei cognoscibilitatem.

Respondeo.Virtus vel potentia Dei potest considerari dupliciter.Vno modo,vt est quædam res,& sic antecedens conceditur,& consequentia.non enim res sunt cognoscibilitatis eiusdem, qua est Deus.Alio modo accipitur in ratione potentiæ,& sic negatur antecedens, quia vniuersalitas entis est effectus proprius & adęquatus diuinæ potentiæ, vt potentia est. Dico tamen ꝙ si quis videret omnia creabilia non in verbo, sed per species creatas,ex tali visione vniuersitatis non argueretur perfecta cõprehensio diuinæ potentiæ, sed solum secundum quid: quia diuina potentia in tali casu non comprehẽderetur quò ad suum absolutum,sed solum quò ad suos respectus, quos habet ad creaturas rationabiles, & non vt quædã substantia est,sed potentia aut tale quid relatiue designatum. Si autem vniuersitas creabilium videretur in verbo:ipsa essentia diuina simpliciter & perfectè comprehenderetur.

Quartò dicit S.D arguere per fallaciam consequentis:quia licet qui perfectius cognoscit causam cognoscat plures effectus:non tamen econtra. vnde non sequitur,quod qui videt plures effectus in Deo:ipsum perfectius videat: & quæ videt infinita, ipsum comprehendat.

Respondeo.negatur antecedẽs. quia ista duo conuertũtur:qui perfectius cognoscit verbum, plura in verbo videt. & econtra in arguendo ab vno ad aliud nulla fallacia.

CONCLVSIO. II. Intellectus creatus videns diuinam essentiam, aliquo modo videt in ea omnia: aliquo modo non Hanc sic probat S.D.tertio contra gen.ca.5.Intellectus creatus videns Deum,videt omnia genera & species & ordinem omnium rerum. ergo. Aliquo modo cognoscit omnia.consequentia patet.antecedens probatur.Intellectus beatus cognoscit quicquid naturaliter appetit semper, sed appetit semper omnia illa:ergo,&c. Eadem ponit de veri quæstio.8. articu.4. secunda parte conclusionis patet ex præcedenti conclusione.

Contra arguit Aureolus, quòd beati quicquid vident in verbo, vident simul,& non modo plura modo pauciora.quod gratis conceditur, cum sit de mente S.Doc.prima parte. quæstione 12.ar.10.

Vult præterea Aureolus,quòd beati non videant,in verbo creaturas terminatiuè,sed solum eminenter:quia videt diuinam essentiam,quæ est omnia eminenter,& contentiuè.

DISTINCT. L.

Circa distinctionẽ quinquagesimã.quæritur.Vtrum anima à corpore separata aliquid intelligat.

PRO decisione sit hæc prima conclusio. Anima separata potest aliquid naturaliter intelligere. Hanc probat S. Doct.de veritate.quæstione decimanona.articulo primo.Nulla re remanente destruitur sua propria passio vel operatio,sed anima remanet corrupto corpore,& eius propria operatio est intelligere:ergo,&c.

CONCLVSIO II. Anima separata nihil intelligit per species abstractas à rebus materialibus post suā separationem. Hanc probat vbi supra duabus rationibus: quarum prima est. Inter recipiens, & id à quo recipit, debet esse proportio: sed inter animam separatam, & res materiales non est proportio: cum anima sit immaterialis, & ista sint materialia: ergo, &c. maior nota. & minor ex dictis quoque existit clara.

Contra hanc rationem Scotus in quarta distinctione. quadragesimaquinta. quæst. secunda. negat minorem. Ad probationem negat consequentiam. Vnde arguit sic. Phantasma agit in intellectum: sed phantasma est quid materiale, & intellectus est immaterialis: ergo materiale agit in immateriale. & sic non sequitur quin res materiales possint causare suam similitudinem in anima separata.

Respondeo. Primò, quòd illa minor sancti Doctoris sic intelligitur, quòd inter intellectum separatum, & res materiales non est talis, vel tanta proportio, quæ requiritur sicut inter agēs, & patiens.

Dico secundò, quòd phantasma licet habeant esse extensum in organo, tamen habet esse quodammodo intentionale, & est à materia abstractū: propter quod valet aliquando in idē agere cum substantia separata. Et ideo phantasma nō vniuocè dicitur esse in materia, sicut forma sensibilis: quā repræsentat: quia forma rei sensibilis, nullā habet immaterialitatem: vnde non sequitur, quòd si phantasma potest agere instrumentaliter in intellectum possibilem, etiam forma rei sensibilis posset in ipsum agere: vt habetur a. s. Doct. de anima. & quolib. 1. q. 3.

¶ Ex hoc ad argumentum Scoti primo negatur minor: si intelligatur quòd phantasma sit à deo materiale sicut res sensibiles. Si vero intelligatur quòd habeat aliquam immaterialitatem, scilicet esse extensum. negatur consequentia: quia res sensibilis omnino est materialis: non autem sic phantasma.

Contra iterum arguit. Phantasma agit in intellectum solum: quia repræsentat obiectū: sed res sensibilis etiam repræsentat seipsam; ergo potest agere in intellectum.

Respondeo. Negatur antecedens Agit enim non solum: quia repræsentat, sed etiam quia est immateriale, vt dictum est.

Secunda ratio s. Doc. pro conclusione hæc est. Ab extremo in extremum non fit transitus nisi per medium: sed forma rei sensibilis habet esse in re maximè materiale, in intellectu maximè immateriale: & hæc sunt duo extrema. in potentiis autem sensitiuis medio modo. ergo oportet transire per tale medium: licet in substantiis separatis non sint potentiæ sensitiuæ: ergo, &c.

Contra. Scotus vbi suprà negat maiorem. Quia id quod est medium vni virtuti: non oportet quòd sit medium alteri: verbi gratia, virtus creata non potest transferre aliquod corpus de vbi proximo ad vbi remotum, nisi per vbi medium, tamen deus hoc potest: ergo. Intellectus separatus non requirit tale medium formę in potentiis sensitiuis: licet hoc requirat intellectus coniunctus.

Secundò. negat minorem: quia esse formæ in potentiis sensitiuis est esse sensibile, & sic non est medium.

Respondeo. Primò exemplum de transitu de vno vbi ad aliud, non transeundo per medium negatur à sancto Doct. 4. sent. distinct. 49. quæstione 2. art. 3. q. 3.

¶ Secundò. negatur consequentia: quia deus est actor naturæ, & ideo naturalem ordinem agendi & patiendi: vt transferatur de extremo ad extremum, & non per medium à deo præfixa: solus Deus potest mutare: non autem angelus, vel anima separata: vt dicit sanct. Doct. de malo. quæstione 16. artic. 9.

¶ Est autem naturalis ordo à deo institutus inter formas: quæ sunt in materia, & eas quæ ab illis immediatè causantur in medio: & exinde ad illas, quæ causantur in potentiis sensitiuis: & eas quæ requiruntur ex prędictis in intellectu, vt dicitur septimo Physic. tex. 20. & ideo nec angelus, nec anima potest immediatè recipere à re materiali speciem intelligibilem.

Ad secundum negatur assumptum tanquam expresse falsum: quod ipse non probat.

CONCLVS. III. Anima separata

rata aliquando intelligit per species, quas accepit à rebus:dum erat in corpore. Hanc probat sic vbi supra.species illæ remanent in anima separata:ergo per eas aliquando intelligit.consequẽtia patet:quia frustra remanerent. antecedens probatur.vnumquodque recipitur per modum recipientis, sed anima separata est incorruptibilis : ergo recipit tales formas incorruptibiliter.

CONCLVSIO IIII. Anima separata quandoque intelligit per species in sui separatione sibi diuinitus infusas. Hanc probat sic vbi supra. Anima recipit aliquas species naturaliter: dum separatur à corpore : ergo per eas quandoque intelligit. consequentia patet antecedens probatur. Quando separatur magis accedit ad substantias separatas : ergo magis recipit influxum specierum. Antecedens probatur, quia quanto magis aliquid recedit ab vno extremo : tanto plus accedit ad aliud. sed res corporeæ, & substantiæ separatæ sunt duo extrema, & anima recedit à corpore:quando separatur:ergo.probatur etiam consequentia. quia etiam in statu præsenti:quanto anima à corpore magis abstrahitur, tanto plus recipit influxum cognitionis à substantiis separatis : vt patet in somno & extasi.

Contra arguit Scotus vbi suprà. Si anima quanto magis accedit ad modũ essendi substantiarum separatarum scilicet esse sine corpore:magis esset capax influxus specierum:sequitur ꝙ anima separata magis esset capax talis influxus, dum est separata, quàm dum est coniuncta corpori glorioso : vt patet: hoc est falsum:ergo &c.

Respondeo. Primò, quanto anima magis accedit ad modum essendi substantiarum separatarũ:etiam magis accedit ad earum modum operandi:vt dicit Sanct. Doct. prima parte. quæst. 89. arti. primo.

¶Ad improbationem dico, quòd loquendo de capacitate naturali, conceditur consequentia. & negatur falsitas consequentis. loquendo autem de capacitate gratiæ vel gloriæ:negatur consequentia:quia corpus gloriosum nullo modo impedit animã ab influxu substantiarum separatarum. Dico tamen, quòd anima beata nullam speciem intelligibilem recipit de nouo in corpore glorioso:quia simul dum separatur à corpore corruptibili, totum illum influxum recipit.

Secundò arguit contra aliud dictum in probatione conclusionis, scilicet in somno fit maior influxus specierum propter maiorem abstractionem à corpore. Contra:quia ex hoc sequitur ꝙ quanto somnus esset profundior, tanto fieret maior influxus : hoc est falsum, quia in somno profundissimo nihil apparet.

¶Item sequitur ꝙ epileptici visitarẽtur à spiritibus, hoc est falsum.

Respondeo. Primò, ꝙ dictum S. Doc. sumptum est a b. Augustino libro 12. super Gen. ad literam:& Grego. 4. dialogorum. & ipse idem ponit secunda secundæ. quæst. 172. art. primo & articu. 92. Ad argumentum negatur consequentia:quia licet ad recipiendum influxum substantiarum separatarum disponat aliqua abstractio à sensibus:nõ tamẽ quælibet ad hoc sufficit:sed oportet ꝙ fiat à causa animali vel à causa naturali ordinata, & non ægritudinali, nec tali & tanta quæ tollat omnẽ operationem sensuum inferiorum potissimè virtutis imaginatiuę vel intellectus quia intellectus & imaginatio tunc recedunt à corpore, & intendunt eis in corporeis:puta speciebus intelligibilibus aut imaginariis tantus autem posset esse somnus:quòd anima nulli obiecto intenderet, & sic est in somno profundissimo.

¶Ad aliud negatur consequentia: quia anima eorum nulli obiecto intendit tempore illius passionis.

CONCLVSIO. V. Anima separata quandoque intelligit videndo substantias separatas, & in eis species rerum. Hanc probat sic vbi supra. Anima separata assimilatur angelis in modo essendi & operandi, sed angeli inferiores intelligunt per illuminationem superiorum. ergo & anima.

Contra quatuor vltimas & maximè contra secundam arguit Scotus vbi supra. Primo anima habet de se, vnde possit attingere ad suam propriam perfectionẽ sine talibus speciebus. ergo illæ superfluunt. cõsequentia patet. ãcedẽs probatur, lapis habet in se vnde possit in operationem sibi propriam. s. descen-

 dere.

dere.ergo & anima. Alioquin lapis esset perfectior anima.

Respondeo.negatur antecedēs. quia cum omnis intellectio animæ fiat mediante aliqua specie. Anima autem separata non possit formare ex se huiusmodi species : nec res materialis ex se possit imprimere huiusmodi speciē in anima separata:oportet si debet intelligere ea, quæ non intelligat coniuncta corpori, ꝙ hoc fiat per aliquam influxum specierum à natura superiori, & maximè à Deo:vt elicitur de veri.q.8. articu.9.

Ad probationem negatur consequētia:vt elicitur prima parte.q.79 ar.2.ad tertium.Et de ver.q.8.ar.3.ad duodecimum.quia operatio in qua potest anima:post acceptionem specierum excedit incomparabiliter omnem actionem lapidis.

¶Dico tamen,ꝙ anima accipit ęquè naturaliter illas species influxas in sui separatione:sicut lapis accipit naturaliter grauitatem,quia naturalis acceptio consequitur naturam animæ separatæ inquantum huiusmodi:vt dicit S.D.prima par.q.89.ar.primo ad tertium.

Secundò.Duo accidentia eiusdē speciei non possunt simul esse in eodem. Sed species acceptę à rebus, & species influxæ sunt eiusdem speciei.ergo non possunt esse simul in anima.Sed in anima remanent species acceptæ à rebus. ergo nullæ species influuntur. Consequentia patet & maior. Minor probatur.Species istæ non distinguuntur,nisi ex parte principij effectiui.ergo non distinguuntur specie.Tenet consequētia per Augustinum.3.de tri.c.9.

Respondeo. Negatur minor:vt dicit S.Tho.prima par.q.89.ar.5.ad tertium. Ad probationem negatur antecedens: quia distinguuntur etiam ex parte principiorum formalium exemplarium.Nā species acquisita ab anima corpori coniuncta conformatur tanquam exēplari : quidditati rei materialis elucent in phantasmate.Species vero infusę conformantur ideis,quę sunt in mente diuina,& etiā speciebus concreatis ipsis angelis, & sunt vniuersaliores speciebus acquisitis:vt dicit S.D.p ima par.q. 89.arti.1.

Tertiò. Animę separatæ habent de rebus cognitionem intuitiuam:& non per aliquam speciem. ergo cognoscunt aliquid sine specie necessaria.Maior patet.Minor probatur. Species repręsentat rem:tam existentem quàm non existentem.ergo nō est principium cognitionis intuitiuæ,qua cognoscitur existentia rei.

Respōdeo.Negatur minor:quia per species influxas potest cognosci natura vniuersalis,& indiuidua & eius existentia,secundum tempus aut locum: quia sunt impressiones rationum idealium:quæ sunt in mente, per quas potest directè cognosci & vniuersale, & particulare:vt elicitur à S.Doc. in q.de anima.art.20.Et de veri.qō. 2.art.7.Ad probationem negatur antecedens : de speciebus influxis.

Quartò arguit contra quoddā quod dicit S.Tho.declarans tertiam conclusionem,ꝙ anima frustra vniretur corpori,nisi in eo posset acquirere notitiam rerum.& arguit sic.Vnio animæ ad corpus est propter constitutionem totius: ergo dato,ꝙ adhuc nihil aliud euenerit:non vnitur frustra.

Respondeo negatur consequentia: quia licet illa vnio sit principaliter propter constitutionem totius:tamen est secundario propter perfectionem animæ acquirentis in corpore : vt dicit S. D.in q.de anima.ar.1.ad.7.& in ipso toto vna pars est propter perfectionē alterius:vt dicit S.Do.5.parte. q.95.arti.2. vnde & corpus hominis ordinatur sicut in finem ad perfectionem animę rationalis:vt dicit S.D.prima parte.q.76. arti.quinto.

Quintò arguit sic ad idem.Si in aliquo potest acquiri sanitas per potionem & sectionē,non frustra adhibetur sectio:dato ꝙ non detur potio:ergo cū anima possit acquirere notitiam rerum in corpore & separata à corpore:nō frustra vnitur corpori:dato ꝙ in eo nullā scientiam acquirat,sed solum quando est separata.

Respondeo.negatur antecedēs,quādo sectio non induceret perfectam sanitatem & impeditur à perfecta sanitate,quam induceret potio.Ita in proposito anima non potest acquirere æquè perfectam sanitatem per species influxas:sicut potest in corpore per species, acquisitas:quia cognitio naturalis per species influxas est confusa.

QVAEST. II.

VTrum anima separata possit corpora mouere localiter. Deciditur hæc quæstio duabus conclusionibus.

CONCLVSIO I. Anima separata non potest sua naturali virtute mouere aliquod corpus. Hanc probat sic S.D. prima parte.q.117.ar.4. Omne corpus,quod ab anima mouetur,per eā viuificatur. sed anima separata nullum corpus viuificat:ergo &c.

Contra arguit Scotus primo.hic.dis. 49.q.14. Elementum existēs in aliquo loco potest se mouere,& trahere secum aliud corpus:ergo & anima.

Respondeo. primò negatur consequentia. quia motus localis & locus æquiuocè conueniunt spiritibus & corporibus.

¶Sed pro maiori doctrina dicitur secundo:vt elicitur.4.sen.di 45.q. prima. arti.1.q.1. Quod sicut animæ separatę propriè loquendo,non debetur ex natura sua aliquis locus, sed solum per quandam congruentiam ad merita vel demerita præcedentia:quod sit virtute Dei punientis vel præmiātis animā:ita nec propria virtute perdit locum, cui deputatur:nisi virtute diuina vel angelica,per quam animæ separatæ aliquando à suis receptaculis ęgrediuntur:vt dicit S.D. vbi supra.q.2.& in q.de anima. ar.21. Ex quo loco etiam patet,ꝙ angelus bonus vel malus posset propria virtute alligare materiā alicui loco: à quo ipsa non posset sua naturali virtute recedere. Dico tertiò,ꝙ ista impotentia mouendi corpus,non conuenit animę, ratione immaterialitatis : nec propter imperfectionem eius: sed quia anima naturaliter est nata informare corpus, & esse pars compositi:& ideo non conuenit sibi mouere corpus,separatū,nisi mediante coniuncto.

Secundò. Anima habet vbi in sua virtute actiua:ergo pōt se mouere ad vbi consequentia patet.antecedens probatur. Lapis habet in sua virtute actiua,vt acquirat vbi,& moueat aliud:ergo & anima quæ est nobilior.

Respondeo. primo negatur consequentia. quia vbi ęquiuocè conuenit spiritibus & corporibus. Itē quia anima non est nata mouere aliquod corpus nisi primò moueat corpus, quod informat:sicut etiam grauitas terræ si esset separata & alligaretur paleæ:non moueret eam nisi miraculosè. lapis autem est natus mouere etiam corpus ꝙ non informat.

¶Secundò. negatur antecedēs: quia vbi & situs:non possunt suscipi nisi in subiecto quanto & corporeo:& esse in loco diffinitiuè,non est esse subiectum vbi, sed est contingere locum vel ab ipso contingi actu virtutis.

Tertiò post resurrectionem : anima mouebit corpus gloriosum non organicè.s.mouēdo vnam partē post aliam, sed totum simul:ergo & nunc potest quādo est separata mouere aliquid patet consequentia:quia nulla noua corpori potentia dabitur in resurrectione.

Respondeo:negatur antecedens loquendo de virtute naturali, quia licet anima non habebit virtutem motiuam naturaliter respectu corporis gloriosi, habebit tamen nouam virtutem gratię vel gloriæ. Si autem antecedens intelligitur de virtute supra naturali:non est contra conclusionem. Non valet etiam hæc consequentia. Anima potest mouere non organicè corpus sibi vnitum.ergo potest non organicè corpus ab ea separatum : cuius ratio iam supradicta est.

Contra eandem arguit Aureolus primo,anima coniuncta corporiꝭ pōt immediatè mouere corpus,& non organice,id est per partem post partē:ergo separata hoc potest. Antecedens est Philosophi.li.de causa motus animalium. Et Commentatoris.8.Phy.com.36.vbi dicit,ꝙ ille,qui saltat,mouetur totaliter. consequentia patet. quia non propter aliud dicis animam separatā, non posse mouere:quia potentia motiua est organica.

Respondeo. primò, negatur consequentia,sed causa huius est : quia non est nata immediatè mouere,nisi corpus quod viuificat.

¶Dico secundò ad antecedens : vt elicitur à S.D in tractatu de motu cordis ꝙ aliquis motus corporis causatur immediatè ab anima.s.motus cordis & alij sibi necessariò connexi:& iste motus non causatur ab anima per aliquā potentiam mediam inter animā & corpus plusquā motus grauium & leuiū, sed consequitur animam vt est forma talis corporis ex quo infero, ꝙ anima respectu motus cordis : non habet po-

tentiam motiuam.

¶Dico tertiò, quòd omnis alius motus animalis causatur ab anima mediãte corde, & spiritibus à corde procedẽtibus ad reliqua membra, causatur etiã mediante aliqua potentia organica, scilicet sensitiua & appetitiua: quæ originantur in corde & capite, & mediante potentia executiua: quæ est in neruis & musculis: anima autem separata nullam talem potentiam organicam habet. Ad probationem dicitur: ꝙ mens Philosophi est, ꝙ quælibet pars corporis mouetur ab anima, sed differenter: vt dictum est. Ad Commentatorem dicitur: ꝙ in eo, qui saltat, totum corpus mouetur per se, & anima per accidens: sed aliter & aliter mouentur partes animalis. Nam cor mouetur per se motu vitali: qui cõstat ex tractu & pulsu, sed motu animali qui per potentiam organicam exercetur: cor mouet alia membra: & consequẽter mouet seipsum per accidens sicut nauta mouet se per accidens mouendo nauim: & sic patet: ꝙ in saltu anima non mouet immediatè aliquam partem. per potentiam organicã. Ad prædicta faciunt ea: quæ ponit S.D. de anima. ar.9. ad.6.

Secundò. anima conuenit cum substantiis separatis in virtute motiua: vt dicit Commen. 12. meta. com.33. sed substantiæ separatæ possunt mouere corpus: quod non viuificat. ergo & anima.

Respondeo. si loquitur de conueniẽtia analogicè vel generis remoti: conceditur antecedens, & negatur consequẽtiã. si de conuenientia specifica: negatur antecedens, & conceditur consequentia. Non oportet autem: ꝙ ea quæ conueniunt in eadem virtute motiua analogicè: habeant idem obiectum: ideo aliud est obiectum potentiæ motiuæ angeli, & aliud potentiæ animæ: vt elicitur à S.Do. in quæstio. de malo q.16. articu decimo.

CONCLVSIO II. Anima separata virtute diuinitus sibi collata potest mouere localiter corpora, probatur sic. 4. sen. dist. 45. q.1. quęstiuncu.3. Animæ separatæ aliquando apparẽt in corporibus assumptis ab eis localiter motis: sicut beata Agatha apparuit beatæ Lucæ. ergo mouent illa corpora, sed non ex potentia naturali: vt patuit per precedentem conclusionem. ergo ex potentia supernaturali. Et sic est finis huius vltimæ quęstionis.

Finis Quarti Libri
Sentent.

ANGELICAE SAPIENTIAE STVDIOSIS

Frater Isidorus de Isolanis Mediolanensis or. Prædic. ac congregationis Lombardiæ vniuersitate Bononiensi nunc Baccalaureus intelligentiæ spiritum ab alto.

QVONIAM nuper impressum Epitoma in quatuor libros sententiarum castigationis gratia ad me Papia Bononiam transmissum est: non ab re arbitror, post locos celeri studio emendatos, tum à me, tum à nonnullis fratribus meis, haud equidem spei in re literaria, mediocris sequentia subscribere, propter quosdam sciolos & inani philosophi nomine gloriabundos, operæpretium duxi. Hi cum legentes semper Diuum Thomam in ore habeant, in illius contradictione magni se nominis trophęa acquirere opinantur. Quod quàm turpe, rusticum, indoctum, ac leue existat, ex huius Epitomatis lectione, & eorum quæ sequuntur animaduersione luce clarius intuebuntur. Credo equidem nec vana fides, spiritum intelligentiæ Angelici dogmatis super Io. Capræolum requieuisse. Quāti vero facienda sit doctrina s. Thomæ quæ vniuersalis est admodum, tradens de natura, de moribus, de diuinis theorica, & practica dogmata, plurimis conuincimur rationibus.

Prima ratio est.

Doctrina illius diuini doctoris videtur confirmata voce Christi, eidem sancto doctori per imaginationē crucifixi miraculose dicenti. Benè scripsisti de me Thoma: quam ergo mercedem recipies pro labore tuo? qui respondit. Domine nisi teipsum. Huius admirandæ confirmationis testis est omnis ciuitas Parthenopea: præfatam imaginem summo venerata studio.

Secunda ratio.

Eadem doctrina approbata videtur à beatissima virgine Maria (cuius erat deuotissimus Thomas) eidem apparente & dicente, doctrinam suam Christo filio suo acceptam: Testante hoc fida narratione gestorum sancti Thomæ.

Tertia ratio.

Videtur quoque approbata angelica doctrina s. Thomæ à sanctis Apostolis Petro, & Paulo, præfato s. Doctori apparentibus, ac plurima reuelantibus, in quibus dubitabat.

Quarta ratione.

Fuit doctrina s. Tho. laudata & approbata à sancta Romana ecclesia, confirmātibus per literas suas, Innocētio Quinto, & Vrbano Sexto. Cuius Vrbani Sexti bulla incipit. Laudabilis deus, & est magni pōderis: vt habere potes ex multis capitulis 24. q. prima.

Quinta ratio.

Vniuersitas quoque Parrhisiensis summopere sancti Tho. volumina veneratur: quæ eundem doctorem vocat gloriosum, vniuersalis ecclesiæ lumen præfulgidum, gemmam radiantem clericorum, fontem doctorum. Vniuersitatis Parrhisiensis speculum clarissimum, & cādelabrum insigne ac lucens reuocauit itidem omnes articulos, inquantū tangunt, aut tangere videntur doctrinam s. Tho. ceu patet ex literis editis à præfata vniuersitate incipientibus. Vniuersis præsentes literas, &c.

Sexta ratio.

Eadem astitarunt multæ vniuersitates vtriusque Galliæ, Germaniæ, Hispaniæ, Britanniæ.

Septima ratio.

Ordo Prædicatorum, qui est ordo apostolicus in cuius pectore tradente sancta Romana ecclesia, vt plurimum residet auctoritas tuendæ fidei catholicæ pręposuit eundem s. Tho. innumeræ turbæ suorum doctorum, quos aluit, & perfecit in studio.

Octaua ratio.

Doctores præstantissimi dogmata s. Th. miris laudibus persecuti sunt. Hinc Innocentius quintus in sermone incipiente, Ecce plusquam Salomon hic de s.

Tho.loquens sic ait, huius doctoris doctrina præ ceteris, excepta canonica; habet proprietatem verborum modum dicendorum veritatem sententiarum: ita q nunquã qui eum tenuit, inueniatur à tramite veritatis deuiasse: & qui eum impugnauit, semper fuit de veritate suspectus.

Nona ratio.

Viuendi genus angelicum ac sanctissimum inter mortales eius sancti doctoris eidem potissimè arguit esse credendum.

Decima ratio.

Modus scribẽdi stilus breuis, grata facundia, auctoritatem præstant dogmatibus s.Tho. Quanquam hæc in octaua pateant ratione: tamen adhuc roborantur. Nam Henricus de Gandauo qui aliquando doc. solẽnis titulum etiã post fata sortitus est, in extremis laborans, interrogantibus discipulis de doctorũ præeminentia dixit. Ordo doctrinæ b.Th. Omnes doctrinas excellit: quamobrẽ vocitatur doctor Angelicus, communis expositor, ac demum nomine doctoris sancti diuus T. intelligitur. Consueuerat dicere Comes Io.picus Mirandulanus, Tacente Tho. mutus fit Aristoteles. A græcis credimus id traxisse, qui vocant s.Thom. animam Arist. quocirca s.Tho.& ordi.prædicatorij amore tractus, idem Comes ordinem prædicatorum auctoritate apostolica in extremis est professus.

Vndecima ratio.

S.Tho. in omni materia copiosè scripsit. Aristotelem, sacras literas Magistrũ sententiarum, atque volumina diui Dionysij copiosissimè exponens. Neque enim catholicè disputaturo, lecturo, siue prædicaturo deest in quoque diuus Tho.

Duodecima ratio.

Quis Th. vnquam secutus in hæresim aut errorem lapsus? quamobrem mimiraculum est Angelicus doc. ingenio præclarissimo, quòd omni in dogmate copiosissimè, & oportunè erudiat.

Decimatertia ratio.

Contemptis ab Ro.põ oblatis dignitatibus in humilitate sui ord. viuere delegit eiusdem. S.R.E. scutum inexpugnabile existens. Cuius manifestatem rationibus catholicis atque sanctorum auctoritatibus semper tutatus est angelicus doctor.

Decimaquarta ratio.

Tutissimum dogma diui Tho. semper inuenitur: nunquam enim declinat à sentẽtia vniformi quatuor doctorum ecclesiæ Ambrosij, Augustini, Hieronymi, Gregorij: qui post euangelistas dicuntur luminaria ecclesiæ. vt habetur de re.& ve.san. in sexto. cap. vnico. eorundem quoque est interpres fidissimus.

Decimaquinta ratio.

Omnes rationes, quoque argumenta, vniuersa obiecta contra doctrinam s. Tho. facta à quibusuis doctoribus, inueniuntur soluta ab eodem formaliter aut virtualiter: vt patet in quatuor magnis voluminibus I. Capreoli, diuino hoc epitomate magis magisque hoc idem aperiente.

Decimasexta ratio.

Tanti doctoris innumera dogmata sigillatim examinata fuere rigidissima censura à suis aduersarijs, vt ipse & doctrina eius similis foret doctrinæ christi: de qua dicitur Luc. 2. positus est in signum, cui contradicetur.

Decimaseptima ratio.

Quia à fine vnumquodque denominari iustum est, teste Aristo. cum finem egerit sanctitate conspicuum, ac miraculis clarissimum, doctrinam suam peculiari gloria sanctitudinis illuminauit.

Decimaoctaua ratio.

A fidedignis memoriæ proditum est: & in eius officio cantatur, fuisse reuelatum beato Guallæ. s. Thomam parem esse in gloria beato Augustino: virginitate quidem ipsum præcellentem. Et hæc dixerim plurimis prætermissis: quibus omnibus testimonium perhibet interior dei instinctus: nos ad consentiendum illi, inuitans, ac trahens.

Finis.

ANGELICAE THOMISTARUM sapientiæ studiosis, Frater Isidorus Mediolanensis, pro eadem attingenda diuini solatium splendoris.

INdicem duce elementorum ordine. Viri diuinæ muneris scientiæ cupientissimi: in quatuor voluminum calce subscribere libuit: quo disputata variè vobis illico occurrere queant. Qua de re hocce diuinum epitoma Physicæ ab exordio auscultationis, Angeli dogmatis studiosi, veluti Enchiridon apud se habere poterunt, eo vti, eidē attentius studere ad quæstionum explanationem, quæ in quotidianis lectionibus suboriuntur vel disputationibus. Nempe vbi de materia, de forma, de priuatione, de causis & huiuscemodi Physicis Theorematibus nodus aderit dissoluendus: continuo ô Nouicie series pręsens tibi pręsto aderit, ad locum te deducens: in quo id de quo quæritur, elucidatur. Sic tuum paulatim ingenium: altiorem intelligibilium ordinem ingredietur: sic lac Thomisticum bibes ab vtero: neque in studiorum initiis peregrinos doctores adire cogeris. Iam solidior effectus inter errores, lumine Thomistici dogmatis claro, circundatus, tutus habitabis: adulterinę nec tibi traditiones officient. Non minori etenim veneratione excipiendum esse Io. Capreolum arbitror, quam diuum Thomam: in quo spiritum angelicum transmisisse videtur Spiritussanctus: obseruādam, explicandamque altius eiusce angelici doctoris scientiam, fidei Catholicæ scutum profecto inexpugnabile. Didici ego aliquando à patribus ordinis nostri, viris præcipuis, eundem Io. Capreolum virum fuisse cordatissimo prudentissimoque munere Christianæ simplicitatis ab alto donatum. Qui etiam ante imaginem quampiam Diuę Mariæ peculiari studio longas, quotidianasque moras orans trahere consueuerat. Interea quatuor hæc perfecta volumina: dum in suæ scrinio cellulæ seruaret, opera vt creditur hostis antiqui, eadem cellula sęuis exarsit ignibus. At nisi conuersus frater, quæ eidem Io. Capreolo tristis senectæ annos iam ingresso, deseruiebat: lacrimis motus tanti patris eiulantis labores innumeros vnius horę spacio, sæuas consumere flammas: in ardētem locum prosiliisset: ex quo scripta hæc abstulit, omnis Capreoli doctrina cœlestis deperisset. Quamobrem cui magis magisque debeat ordo prædicatorius: quin vniuersi fines imperij militantis ecclesiæ, an Ioanni Capreolo viro sacratissimo tantis pro vigiliis, an eidem fratri Conuerso: qui de medio ignis elucubrata eduxit: meritò ambigitur. At in Deū omnia potius esse referenda censeo: à quo Ioannem Capreolum studiorum copiosam recepisse mercedem credimus: & fratrem Conuersum sui præclari facinoris clara in cœlesti Hierusalem tropheą. Libuit hac præfatiūcula, talia enarrasse: quę ab Reuerendissimi patris fratris Garsiæ Hyspani prædicatorij ordinis nunc Generalis magistri meritissimi, ore pendens, ingenti oblectatione suscepi. Ipse itidem: vt pręsens ederem volumen primum hortatus, auctoritatem dein contulit. Valete viri pręclarissimi, atque Christiani fulgentia sydera luminis: vtpote ingenia quorum Angelici dogmatis cœlestibus ardent ignibus.

ENIMVERO INDICIS NOSTRI ô nouicie, hunc esse ordinem animaduertito.

PRIMO quidem inuenies principalium quæstionũ titulos, sic annotatos. primo. dist. 1. q. 1. & similia.

Secundò, quæstionum non principalium vbi titulos scriptos compereris. distin. 1. quæstione 1. contra primam conclusionem, similiaque require ibidem in margine.

Scito, materias in vnum conuenientes sub vna dictione quantum licuit, nos coëgisse: spreto etiam secundorum elementorum, & cuiusuis dictionis ordine.

Dictio hic in magine signat librum ac distinctionem.

SERIES DICTIONVM, quibus subnectuntur quæsita.

Florere

Finis seriei dictionum.

Diffi

Prædestinatio.

Præsens.

Perpetuum.

Principium.

Processio.

Proprietas.

QVANTITAS.

RECIDIVVM.

Reatus.

Relatio.

Finis indicis.

H* 4

In Auerroistas de Aeternitate mundi Libri quatuor fratris Isidori de Isolanis Mediolanensis: sacri prædicatorum ordinis, ac vitæ regularis.

Proœmium.

Atis mihi ac mei similibus facturus, ea quæ ad mundi æternitatem expugnandam conferunt: quatuor libris quàm breuissimè comprehenderé.

¶ Primo itaque libro Hypotheses, ceu elementa, ac communia cum aduersariis principia distinguam: ne iuxta sententiam principiis Arist. primo cœli text. 110. intellectus cõfusè se habeat: si quis diuiso multipliciter tanquam indiuiso vtatur.

¶ Secundo libro philosophantium opiniones cum suis fundamẽtis in medium deducam: vt philosophorum præceptorem imitantes: primo de anima text. 10. bene quidem dicta accipiamus. Si vero aliquid non bene: id vereamur, & declinemus.

¶ Tertio libro veritatem aperire satagam: quæ finis est omnium scientiarum theoricarum. 2 met. tex. 3.

¶ Vltimo demum libro diuersorum obiecta, & rationes proponam ac dissoluam. Necesse est enim vt ait Aristo. 3. meta text. 1. habere ad iudicandum eum, qui audiuit velut aduersariorum, & dubitantium omnes rationes.

Liber primus de Hypothesibus,

Prima hypothesis de mundo.

VNDVS EST duplex, sensibilis & archetypus. Mũdus sensibilis est multitudo omnium corporalium adinuicem ordinatorum: quem Aristot. primo cœli. sæpenumero vocat vniuersum: eo quod extra mũdum nihil corporeum sit. primo cœli text. 97. & quòd sit perfectum textu 4. eiusdem. Mundum etiam nominat cœlum. Nam tex. 96. primi cœli. inquit cœlum tripliciter dicitur. Vno quidem modo cœlum dicimus substantiam extremæ totius circulationis, aut corpus naturale, quod est in extrema circumferentia totius. Cõsueuimus enim extremum, & quod sursum maxime vocare cœlum: in quo, & diuinum omne locatum esse dicimus. Secundo autem modo aliæ sphæræ ex continuitate, quam habent ad primam sphæram: in quibus sunt sol & luna, & quædam astrorum. Et enim hæc in cœlo esse dicimus. Tertio modo vniuersitas corporum secundum, quòd continetur ab vltima sphæra cœlum vocatur. Totum enim & omne consueuimus dicere cœlum. Et est considerandum vt sanctus Thomas exponẽs ait, quòd cœlum his tribus modis dicitur non æquiuoce sed analogice, scilicet per respecta ad vnum primum. Mundum ergo sensibilem esse supponimus aggregationem omnium corporũ adinuicem contentorum. Extra quem licet sint entia aliqua: non tamen corporea sunt, neque in loco esse apta nata: neque subiecta tempori: sed inalterabilia, & impossibilia, vt habetur primo cœli textu 100. Mundus archetyptus ars prima est omnium eorum, quæ facta sunt in principium, eo quòd sunt in ipso sicut artificata in arte artificis: hic vero est dei immortalis mens.

Secunda Hypothesis de rerum diuisione.

QVONIAM diuisio rerum ad propositum explanandum mirum in modum confert: ideo pro nouitiorum eruditione, & clariori dicendorum intelligentia: arborem sequentem describere visum est.

ARB

Arbor diuisionis rerum.

- Rerũ.
  - Alia inmaterialis.
    - Alia infinita, q̃ est De⁹ gloriosus.
    - Alia finita.
      - Alia subiecta
        - Alia informas materiã: vt aĩa rationalis, & aĩa cœli secundum Philosophum.
        - Alia non vt angeli.
      - Alia accidens: vt species in mentibus angelicis.
  - Alia iuncta materiæ.
    - Alia permanens.
      - Alia durãs per tẽpus.
        - Alia nõ dependens à re successiua.
          - Alia positiua.
            - Alia habens latitudinẽ in gradibus: vt albedo, calor, frigus, &c.
            - Alia cuius esse consistit in indiuisibili vt bicubitũ tricubitũ & gradus summus formę vt calidissimum.
          - Alia priuatiua.
            - Alia rei permanentis.
              - Alia priuatiua permanentis nõ habẽtis latitudinẽ, vt non albissimũ.
              - Alia priuatiua rei permanentis, habẽtis latitudinẽ, vt non album.
            - Alia rei successiuę, vt nõ currit.
        - Alia dependens à re successiua in esse & in conseruari vt veritas huius propositionis Socrates currit quia depẽdet à re successiua, scilicet à cursu.
      - Alia durãs solũ per instans: vt nũc tp̃is & mutatum esse in motu, quodlibet vbi in motu locali.
    - Alia successiua, vt motus.

¶Sunt autẽ entia successiua quorũ esse consistit in quadã successione partis post partem:in quod de nouo semper vna pars succedit alteri vt motus & tempus.

¶Entia vero permanentia sunt quorum esse consistit non in successiua acceptione partis post partem:sed in permanẽtia esse habiti : quod totum simul acceperunt. At cum formæ habentes latitudinem sint partibiles, & partibiliter acquirantur:per motum enim continuè acquirunt perfectius esse sicut in calore patet:sintque illę formæ de numero permanentium sanius intelligenda est hæc diffinitio permanentium. Cum ergo dicitur permanentia sunt, quorum esse consistit non in successiua acceptione partis post partem, intellige esse desinentis post partem acceptam. quod totum simul acceperunt in vltimo, scilicet instanti productionis. Hoc modo intellecta descriptio competit formis habentibus latitudinem. Nam licet partem esse post partem accipient : non tamen accepta secunda parte prima desinit. vt in tempore. Totum quoque esse formarum earundem in vltimo instanti accipitur : quamuis partes per motum successiue accipiantur. Partes namque totum nõ sunt:nisi materialiter. Libet quoque rerum diuisionem per comparationem ad fieri subiungere.

- Entia
  - Successiua.
  - Permanentia
    - Alia in quibus nõ sunt simul fieri, & factum esse vt fieri iustum.
    - Alia in quibus sũt simul fieri & factũ esse.
      - Quædam dependent ab agente eodẽ, quãtum ad esse fieri.
        - Quædam fiunt per transmutationẽ à tali agente de non tali actu, tale actu sicut sol facit de non aëre illuminato, illuminatum.
        - Quædam fiunt sine transmutatione.
          - Quędam ab æterno.
          - Quædã non ab æterno.
      - Quædam quantũ ad fieri tantũ: vt homo ab homine.

Tertia hypotesis de nomine æterni.

AETERNVM nomẽ est secundum Aristo. primo. cœli text. 100. diuinè enunciatum ab antiquis: dupliciter que accipitur. Vno quidem modo secundum quid vt æternum dicatur seculum rei vnius, quod est finis, id est mensura quædam terminans : qui continet tempus vitę cuiuslibet rei: ita quòd nihil de tempore vitæ qui est alicuius rei secundum naturam est extra illum finem, vel mensuram. sicut si dicamus quòd spacium centum annorum est seculum siue ęternum hominis. Alio modo dicitur æternum simpliciter, quod comprehendit, & continet omnem durationem. æternum enim totũ simul existens comprehẽdit omne tẽpus, & omnẽ infinitatem : & deriuatur in græco ab hoc, quod semper esse. vnde cum quæritur, an mundus fuerit ab æterno: sensus est. An mundus semper fuerit: ita quòd nulla fuerit duratio, cui non fuerit præsens mundus.

Quarta hypothesis de duplici factione apud Peripateticos.

FIERI est accipere esse ab alio. Quod cum duobus modis apud Peripateticos reperiatur : duplex quoque efficiens duplexque factio sit: necess

necesse est. Primum efficiens & propriè dictum si rationem, à quo impositũ est nomen attenderis: est illud à quo dicitur aliquid fieri per transmutationẽ alicuius subiecti. Quæ descriptio sumitur ab Arist. 2 Phy. tex. 29. vbi diffiniẽs efficiens ait. Amplius efficiẽs est vnde principium mutationis primum aut quietis est. Talis efficientis actio: factio physica dicitur siue factio particularis quæ semper motum dicit Hoc efficiens vocant Auer. 2. cap. de substantia orbis & Auic. 1. ca. suæ sufficiẽtię agens quod est prius tpe suo effectu. Hęc factio apud Arist. doctrinam notissima est: alterã innominatam, & animaduertendã in eius rationibus relinquit. Fieri itaque secundo modo ab Arist. quidem positũ, quod esse ab alio aut dependere vocat 12. Meta. tex. 38 & ab hoc inquit depẽdet cœlum & tota natura: nullibi ab eodẽ diffinitum comperitur. At ab Auer. in tract. de substãtia orbis: & in destructionibus destructionum: peripateticã eius descriptionem habere possumus. Fieri tale est accipere esse & permanentiã in sua substantia: quod esse non præcessit priuatio vel non esse Hanc descriptionem accipio ab eo quod ait: primum abstractum non tantum dat motum corpori cœlesti, sed dat sibi esse & permanentiam in sua substãtia, quod esse nõ pręcessit priuatio vel non esse hæc ille. tale autem agens non est prius tempore suo effectu, sed tantum natura. Et quia subiectũ omnino ab hoc fieri aufertur: sine quo nulla potest esse transmutatio: inde est ꝙ tale agens efficiens secundũ similitudinem ab eodẽ Auer. vocatur. 4. cœli. cõ. 1. Ea propter in eodẽ loco & in 12. Meta. cõ. 44 à rebus æternis causam efficiẽtem aufert, quod dictum de efficiente propriè dicto cautius est intelligendũ: huius efficientis actionẽ moderniores peripatetici vocant emanationem simplicem siue factionẽ vniuersalem. Quoniã modo vero ea factio ab Arist. tradatur ex sequentibus illucescet: & Herueo in tractatu de mundi æternitate. articu. quarto. luce clarius comprobatur.

Quinta hypothesis de omnimoda differentia factionis Physicæ ab emanatione simplici.

FACTIO Physica quæ est actio cum motu: in recto dicit motũ: in obliquo vero respectum causæ ad effectum qui est relatio originis motus & est in mouente. Passio similiter dicit in recto motum: in obliquo vero relationẽ effectus ad causam, id est, ipsius motus ad agens. At factio vniuersalis siue emanatio simplex quæ mutationem excludit: dicit formam agentis & relationem ad productum. Passio autem ibi est secundum modum significandi solum sicut & mutatio. Relatio enim producti ad producens significatur vt relatio, & vt passio. Nõ enim huiuscemodi actio est de genere actionis: neque omnis actio infert ex se passionem, sed solum illa quæ est cum motu vel mutatione.

Sexta hypothesis de differentia creationis & simplicis emanationis.

EMANATIONEM simplicẽ vocant diuinæ literæ creationem. Est autem creare vt habes à Magistro sententiarum in principio secundi: de nihilo aliquid facere, id est, post nihil. Nam ea præpositione dicit ordinẽ & nõ subiectum. Ibidẽ quoque probatur facere, & agere non dici de Deo secundum eam rationem, qua dicuntur de creaturis: motum enim ab actione Dei auferimus.

Si vero aliquis obiiciat articulum Parrhisiensem, quæ dicit errorem esse, quòd creatio non sit mutatio ad esse.

¶Respondendum ibidem accipi mutationem largè & impropriè.

¶Differt igitur creatio ab emanatione simplici, quia esse per creationẽ productum, præcessit non esse. Apud peripateticos vero per emanationem simplicem productũ esse non pręcessit non esse neque priuatio ceu dictum est in quarta hypothesi.

Septima hypothesis: ꝙ agens emanatione simplici dicatur propriè efficiens.

QVIA Auer. com. primo. quarti de cœlo. agens emanatione simplici vocat agens secundum similitudinem à qua actione omnes motum auferunt.

Quæritur, an Deus tali modo agẽs secundum similitudinem debeat dici & non verè efficiens.

¶Respondeo: efficiens verè & propriè dupliciter accipi. Vno modo quãtũ ad id, à quo est impositũ nomẽ efficiẽ-

tis:& sic Deus est efficiens per similitudinem:quoniam à primo principio mutationis dictum est efficiens. quem modum sequutus est Auer. Alio modo accipitur efficiens quãtum ad id ad quod est impositum nomen:quomodo dicimus Deum verè esse efficiens. Quinimo efficientis ratio prius Deo conuenit:deinde cęteris.

Octaua Hypothesis:ꝙ Deus secundum Arist.nihil extra se produxerit de necessitate naturæ.

NON agere de necessitate contingit tripliciter.Primò quia agẽs agit ex libertate arbitrij, & hoc modo agens condistinguitur agenti per naturã siue de necessitate naturæ,in cuius potestate non est agere & non agere:quia naturalis actio ad vnum est determinata. condiuisionem horum agentiũ habes. 2.Phy.tex.49.Secundò nõ agere de necessitate dicitur, quia agens potest impediri in se siue per amissionẽ, siue per debilitatem virtutis,sicut agentia corporalia. Tertiò quia potest impediri ex parte recipientis suam actionem propter cõtrariam dispositionem, vt in effectibus corporum superiorum, quos producunt in his inferioribus.

Cum itaque Arist crediderit Deum esse naturæ intellectualis habẽtis perfectissimã operationem,in qua natura idẽ est intelligens,& intelligibile. 12 Meta.textu.39.sequitur,ꝙ Deus nihil agat extra se de necessitate naturæ.

Nobilissima etiam actio semper attributa fuit Deo ab Aristo.cum sit primum ens & primum agens:vt patet in textu immediatè præadducto.sed nobilior est actio per volũtatem quàm per naturam cum superior sit virtus : quæ agit per voluntatem ea, quæ agit per naturam:& vtitur ea quasi instrumẽto.

Præterea bonum vniuersi est propter diuinam voluntatem:quoniã comparatur ad eam sicut exercitus voluntati ducis.12 Metaph.tex.52.ergo pro arbitrio diuinæ voluntatis est mũdus. ergo non de necessitate naturæ à Deo producitur.

Et hanc viam tenent Peripatetici nõ vulgares:licet hoc non sit principium commune cum omnibus. Nam Auerrois cũ nonnullis dissentit ab hoc principio,cum doctrina Arist.sentẽtię Auerrois aduersetur.Nec poterunt aliquando in dictis Philosophi inuenire Deũ agere de necessitate naturæ. consentit enim hæc doctrina dictis principis Aristo.& nos eã sequimur tractaturi, Deo fauente,hanc materiam diffusius alibi. Et tu quisquis es qui aliter opinaris, considerato diligenter, an ea quæ ad hoc propositum scribit S. Tho.2.contra gen.capit.23.sint ad mentem Aristotel.

Sed contra dicta duo obiiciuntur. Prima est quia Aristo.intellectus nulla ratione conuinci potuit:quare ea quæ immediatè procedunt à Deo:non procedant de necessitate naturæ. Nam ratio nouitatis in productione rerum nõ potest esse ex parte rerum,quia producuntur à Deo quantum ad totũ, quod in eis est:nec etiam ex parte Dei vidit quomodo talis nouitas posset habere causam,propter suam immobilitatem: & quantum ad intellectum:& quãtum ad voluntatem,non attendens quomodo antiqua nouitas posset producere nouum effectum,nisi ex parte effectus esset aliqua ratio talis nouitatis.

Sed ista non cogunt salua pace.Non enim Ari.credidit se posse ad plenũ intelligere modum,quo intellectus & voluntas diuina agunt:sicut patet.12.Meta.tex.39.Et ideo opinatus est mũdum ab æterno productum : non tamen de necessitate naturæ, sed per volũtatem: quia ratio motus id sibi magis persuadebat.Nec voluit negare Deum nõ potuisse illum producere in tempore credens in infinito intellectu:& in infinita voluntate æterna aliam esse rationẽ operandi,quæ sibi operta erat.Vnde & senior effectus,vt dicemus in sequentibus mundum scripsit à Deo productũ in temporis initio.

Secundum quod obiicitur est. Quoniam Arist.primo cœli.tex.90.probans vnitatem mundi ab vna virtute infinita mouente motum infinitum : supponit Deum mouere de necessitate naturæ. Nam si non mouet ex necessitate, sed liberè:ratio nihil concludit : quoniam vna virtus infinita mouens liberè poterit mouere orbes distinctos & in infinitum:cũ nihil obstet potissimè:quia mouet vt desideratum 12.Met.tex 37.multa autem possunt vnum desiderare.ergo Arist.in ea ratione videtur supponere Deum agere de necessitate naturæ.

§Respondetur Philosophũ.12.Met. tex.38.dicere cœlum ex necessitate moueri;sed necessitas hęc, quæ transit primum principium:est necessitas bene & non simpliciter:propterea S.Tho. quo tacente(vt multi sapientes dicunt veritatem c olentes)mutus quoque fit Ari. in expositione eiusdem textus ait,Attendendum ꝙ necessitas primi motus: non est necessitas absoluta,sed necessitas quæ est ex fine.Vnde sequitur ꝙ tota necessitas primi motus subiaceat voluntati Dei. Dicitur ergo ꝙ ratio non prẹsupponit Deum agere de necessitate naturæ,sed supponit esse ordinem in essentialiter constituentibus mundum in quo ordine multa possunt vnũ desiderare,nõ quidẽ quasi de pari:eo ꝙ vni primo non immediatè adiungitur absoluta multitudo in ordinatis Sed secundum quendam ordinem possunt multa desiderare vnum,quędam propinquius & quædam remotius. Quorum consideratione in ordine ad vnum vltimum facit vnitatem mundi.

Nona & vltima hypothesis. Quod non est arguendum à cõditionibus rei, prout est in esse perfecto:ad conditiones eiusdem prout exit à causa.

NON esse arguendum à conditionibus rei,prout est in esse perfecto : ad conditiones eiusdem,prout est in fieri, demõstratur : quia natura rei variatur, prout est in esse perfecto:& secundũ ꝙ est id primo suo fieri secundum ꝙ exit à causa:sicut alia est natura hominis iã nati,& eius secundũ ꝙ adhuc est in vtero materno.Vnde si quis ex conditionibus hominis nati & perfecti vellet argumentari de conditionibus eius secũdum ꝙ est imperfectus in vtero matris existens decipietur.Sicut narrat Rabbi Moyses de quodam puero : qui mortua matre,cum esset paucorum mensium,enutritus fuisset in quadã insula solitaria:perueniens ad annos discretionis:quęsiuit à quodã:an hoĩes essent facti,& quomodo.Cui cum exponeret ordinẽ natiuitatis humanę, obiecit puer: hoc esse impossibile:asserens, quia homo nisi respiret,& comedat, & superflua expellat nec per vnũ diem viuere potest.vnde nec in vtero matris per nouem menses viuere potest.Hęc S.Tho. in 2.sen.dist.1.q.1.ar.5.

Finis primi libri in Auerroistas de æternitate mundi.

LIBER SECVNDVS de opinionibus Philosophantium circa æternitatem mundi.

De diuisione opinionum circa æternitatem mundi. Cap.1.

SAPIENTES, qui de mũdi æternitate disputarunt,aut poetæ,aut epicurei,aut stoici, aut Peripatetici,quorũ princeps Ari.aut diuina dogmata venerati: Thologi fuerunt.Quorum omniũ positiones ordinatè exponemus, & rationes eorũdem dissoluere satagemus: vbi defecerint prout veritas cogit & doctiores asseuerant.Sed in hoc libro opiniones Philosophantiũ aggrediamur.

De opinione Orphei, & aliorum poetarum Theologizantium. Cap. 2.

PRIMA omnium opinionum circa mundi æternitatem videtur fuisse illa, quam scripserunt poetæ, theologizantes , vt Museus,& alij.Cuius meminit Ari.12.met. tex.30.Dicebant verò mundum genitum ex simplici priuatione præexistente. Quam quidem rerum priuationem noctem appellabant : propterea fortè, quia inter qualitates & formas sensibiles lux communior & prior inuenitur: cum ipsi nihil præter sensibilia esse arbitrarentur. Priuatio autem lucis nox est.Et quia sensibilia non transcendebant:ideo nec emanationem simplicẽ attigerunt:sed solam factionem physicam:quæ ex priuatione res in esse deducit.Non desunt autem , qui hãc opinionem ad intentionem poetarum expositam , parum à veritate distare opinentur.At quia eorum corda nos attingimus ex scriptis aduersum scripta & scribimus & disputamus.

De opinione Anaxagorę & Empedoclis epicureorum. Cap.3.

Naxagoras vero, quemadmodũ refert princeps Ari. 8.phy. tex.2.sicut & alij posuit mixtũ quod chaos vocauerunt,in quo omnia

latebāt in omnibus: & hoc sic stetisse infinito siue indeterminato tempore,& intellectum agentem,qui solus separatus & immixtus est:& nulli nihil habet cōmune:quæ per considerationem superferebatur mixto,& distinxit segregando vnum ab alio formas generum,specierum,& indiuiduorum:cuius mentionem facit Ouid.1. Meta.dicens. Ante mare & terras,& quod tegit omnia,cœlum,Vnus erat toto naturę vultus in orbe: Quem dixere chaos.

Empedocles autem dixit:vt ibidē habetur:ꝙ mixtum quidem erat sicut dixit Anaxagoras ab initio,sed dixit hoc sæpe moueri, & sæpe quiescere secundum partes tēporum. Dixit enim duo esse mouentia:amicitiam,scilicet & discordiam.Moueri quidem per amicitiā cum amicitia ex multis facit vnum,vel complexione,vel compositione.Cōplexione: cum contraria ab excellētia virtutum suarum alterata conueniunt in vnam formam mixti & complexionis: sicut sunt complexiones hominum & animalium & plantarum. Cōpositione componuntur corpora animaliū plantarum ex diuersis mēbris tam homogeneis quàm heterogeneis: vt est manus pes caput cor & epar.Et in plantis radix:stipes ramus virga folium & huiusmodi.Discordia autem mouet vt dicebat:quando actione contrariorū hęc resoluuntur in prima miscibilia, & in prima componentia.Quies autē ab omni motu est in mediis temporibus:quādo nec amicitia mouet ad congregationem:nec discordia ad segregationem: & tūc dicebat,ꝙ eo modo omnia quiescunt in mixto.Vnde dicebat,ꝙ multa capita germanorum fuerunt sine ceruice:hoc est sine colligatione:quę postea per amicitiam colligata sunt. Formam igitur mundi huius non esse æternam, vterque asseruit:materiam vero & efficiens sic:vt deducit Philosophus primo cœli tex.102.

De disputatione quā facit Ari.contra opi. Anaxagoræ & Empedoclis. Ca.4.

Ontra vtrūque istorum disputat Aristo. 8 Phy. per totum fere primum tractatū.

¶ Contra quidē Anaxagoram arguit sic.Si motus inciperet,vt dixit Anaxagoras:hoc non posset esse nisi ex altera duarum causarum.s.vt nec mouens nec mobile esset & ideo esset impedimentū motus,aut ꝙ essent mouens & mobile,sed propter aliquā causām mouens non moueret & mobile non moueretur. Si primo modo, tunc oporteret ad hoc:ꝙ motus inciperet:ꝙ mouēs mutaretur ad esse & mobile similiter.Mutatio autem de non esse ad esse:est generatio:& est mutatio causata non prima.Motus enim causans omnem mutationem & motum:est motus cœli.Et quodcunque istorum modorū dicatur secundum Ari.sequitur inconueniens.s.ꝙ mutatio quæ ordine naturæ & causati posterior est: sit ante primum qui ordine naturæ & causæ est primus: quia ab ipso causatur omnis mutatio:& hoc est magnum inconueniens in natura.Ex hoc enim sequitur ꝙ omnia naturalia confusa & inordinata sint:& nihil proprium esse & propriū gradum retineat.

¶ Nihil autem inordinatum est eorum:quę in natura & secundū naturam sunt.Natura eñ omnibus causa ordinatiōis est.Si aūt altero modo est.s.ꝙ mouens fuit semper & mobile semp fuit, sed tñ mouens non semper mouit:nec mobile semp mouebatur:hoc non potuit esse nisi ex altera duarū causarū s. ꝙ fuit aliqua dispositio prohibens mouentem ne mouere posset vel aliqua dispositio prohibens mobile ne moueri posset:vel vtrūq; & mouēs.s.& mobile & quodcunq; dicatur:sequitur incōueniēs ꝙ s.oportebat alterari mouēs antequā moueret:si impedimentū fuit ex parte mouētis,& oportebat alterari mobile antequā moueretur vel vtrūque si ex parte vtriusque fuit impedimētum. & sic iterum sequitur:ꝙ alteratio quæ est causata,& secundi ordinis mutatio: fuit ante motum circularem,qui & ordine naturæ & causa est primus motus: quod est inconueniens.

¶ Addit huic rationi Abubacher: ꝙ hoc modo sequitur ꝙ impressiones peregrinę impediuntur super motorē primum & super mobile primū, quod est ab omnibus Philosophis improbatum. Hæc sunt quæ disputat Ari.cōtra Anaxagoram:nec plus nec minus.

Si aūt incep t sicut dixit Empedocles per amicitiam.s.& discordiam:nō multum contra hoc disputat Ari. eo ꝙ sibi hoc irrationabile videtur.Sed hoc solū dicit quòd,oportet hoc mirari.si enim quies fuit primo ante motum:oportuit

quòd

quòd aliqua esset causa quietis illius. Quies autem priuatio motus est. ergo ante primum motum, & mutationem erat mutatio illa cuius illa quies priuatio fuit: quod absurdum est.

Præterea dicit Aristot. Empedoclem melius dixisse quàm Anaxagoram in hoc, quòd ad minus rationē qua inciperet motus dixit ex discordia & amicitia: & dicit, quòd in naturis non oportet dignitatem irrationabilem facere. Dignitas enim est vt dicit Boëtius, quam quisque probat auditam, & illā causam ostendit: quia aliter non probaretur. Et oportet causam dicere in naturis: aut inductionem aut demonstrationem ferre: quod non facit Anaxagoras.

De opinione Democriti.
Cap. 5.

Democritus, ceu scribit princeps Arist. 8. Physi. text. 1. dixit prima rerum principia corpora indiuisibilia esse, & semper mobilia: ex quorum congregatione asserebat casualiter factum mūdum: & nō solum istum in quo sumus nos: sed infinitos alios secūdum quòd accidit in diuersis partibus infiniti vacui: prædicta corpora congregata mundos fecisse. Nec tamen hos mundos ponebat in perpetuū duraturos, sed quosdam eorum fieri per aggregationem atomorum: quosdam vero corrumpi per eorum segregationem. Sic itaque mundum hunc non esse perpetuum opinatus est neque vnum: materiam autem eius, & motum æterna esse credidit. Et dicitur tanta efficacia suam opinionem de pluralitate mundorum exposuisse Alexandro Macedoni: vt in lacrymas tantus imperator prorumperet. Sicut cantat poëta Iuuenalis dicens.

¶ Vnus peleo iuueni non sufficit orbis. Aestuat infœlix angusto limite mū di. Verum non curauit princeps Aristo. opinionem hanc in octauo physicorū. improbare: eo quòd extranea nimis à philosophia diceret Democritus: & nihil probaret rationibus. Vnde tanquā figmenta talia spreuit. Et nāque accusans antiquos octauo physic. text. 13. ait Aristot. assimilatur sic dicere figmento magis Fuit tamen magnę venerationis Democritus: cui vt scribit diuus Ambrosius in hexameron tota antiquitas concessit auctoritatem.

De opinione Stoicorum, maximè Platonis. Cap. 6.

PLato quem diuinum solent Philosophi vocare, mundū dixit non esse æternum: sed motum tempus, & cœlum simul esse facta dixit. Et sunt verba hæc Platonis in secunda parte Timęi. Tempus coęuum est: vna orta: vna dissoluentur: si modo dissolui fas ratioque patietur.

Ratio Platonis est secundum magnum doctorem Albertum in secunda parte de mirabili scientia Dei: tractatu 1. q. 4. Id quod non est factum: sed æternum semper sibi præsens est, & totum simul nihil sui abiiciens in præteritum: & ninil sui expectans in futurum, sed totum simul possidet in vno indiuisibili non stante: & non mouente sese, & ideo non nouit fuisse nec fore: sed esse tantum. Sed quod factum est distētum habet esse: & non stat in vno simul, sed aliquid sui abiicit in præteritum, & expectat in futurum. Cum ergo mensuretur vnumquodque mensura sua propria & sui generis: factum non potest mensurari æterno, sed sicut factum se habet ab æternum: ita se habet tempus ad æternitatem. Constat autem, quòd factum principium sui esse habet à nō facto: quia aliter iretur in infinitum: ergo tempus secundum esse principatum est ab æterno, & est imago æternitatis secundum permanentiam: sicut forma, quæ est in materia imago est formæ secundum se acceptæ: & quantum potest serpit ad imitationē ipsius, vt quod in vno simul habere non potest saltē per vices, & successionem obtineat. Hæc est ratio Platonis.

¶ Concludit autem verum. Plato accipiendo æternū: vt diffinitur æternitas propriè accepta quæ est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio. Sed si accipiatur ęternū pro sēper esse: vt moris est apud peripateticos: & non intendimus cum dicimus mundum non esse æternum: ratio Platonis solūmodo concludit mundum necessario habere ab alio effectiue: nihil amplius se extendendo, id est an habeat esse post non esse vel non: licet Plato crediderit, ꝙ post non esse mundus acce-

perit assa à deo glorioso: & quòd corpora ex quibus mundus est cõstitutus ante mouebuntur motu ordinato: ceu idem Plato scripsit in thymeo.& Arist. meminit tertio de cæ. tex. 21. Socrates quoque, & vetustissimi Stoicorum vt Hermes Trismegistus pariter senserũt ac platonici multi posteriores.

Hanc sententiam potissimè scripsit. Hermes in pimandro & b. Aug.in lib. confessionum asserit se illam legisse in libris platonicorum: & multa alia quæ fides diuina docet ad mundi nouitatẽ spectantia.

Princeps itidem Arist. 8.phy.text.10. veluti Platonem mordens ait. Solus Plato generat tempus. Est enim vt ait Themistius 8.phy.communis consensus physicorum qui perennitatem æternitatemque consonè tribuunt tẽpori.

De opinione Aristot.quam probauit in Physicis. Cap. 7.

PRrinceps peripateticorum Aristo.in 8.Phy. ex scientia tenuit mundum esse æternum:quo principio ibidem tex. 50.& circa finem libri.similiter 12. meta.text.29. vtitur ad probandum primum principium esse. Sunt autem rationes eius tres, quas ponit in 1.tracta. eiusdem 8. phys. In quo singula dicta sunt ad has rationes roborandas & explanandas.

Prima igitur ratio est.Si prima principia causantia mundũ in effectu semper fuerunt & nunquam defecerunt: mundus semper fuit & est & erit:quod esse ab æterno nunc dicimus.Sed principia mundi causantia mundum in effectu semper fuerunt in actu causandi: ergo mundus fuit semper, & ita æternus.Probatio primæ.Principia causantia mundum in actu, & in effectu sunt motus orbium cœlestiũ, & stellarum, qui semper sunt fuerunt & erũt. Quod autem motus orbiũ sit principiũ mundi,& omnium quę in mundo sunt,probat Aristo.1.per auctoritatem omnium philosophorum.Et sunt hic verba eius in text.55.& 56.& de gene. Esse quidẽ motum omnes affirmant de natura aliquid dicentes: propter hoc,ꝙ mũdum faciunt,& de generatione,& corruptione in esse considerationem omnibus his ipsis:supple quæ mũdi sunt. Quod impossibile est esse nisi sit motus. & vocat motum circularem qui causa est omnium aliorum: vt probatur 8.physi. text.1.qui est motus cœli. Ex omnium autem phylosophorũ auctoritate quasi concludendo dicit, quòd motus cœlestis nec factus est, nec corrumpitur sed erat & semper erit.& hoc immortale est & sine quiete: inest his quæ sunt: vt vita natura subsistentibus omnibus. Et intendit dicere ꝙ sicut vita est continuus actus animæ in corpus, quod viuit, & quamdiu durat continuitas actus:tandiu durat viuum: ita vis cœlestis motus influens per motum in mundum istum sensibilem inferiorem continue causat in eis esse, & generationẽ & corruptionem. Et sicut non incepit motus circuli cœlestis: sed semper est fuit & erit:ita mundus iste inferior sensibilis nunquã incepit:sed semper fuit est & erit:& ideo in libro de plantis dicit,quòd mundus iste nunquam cessauit producere plantas,& alia,sicut nũc producit,& nunquam cessabit.

Ad hanc rationem confortandam Rabbi Moyses inducit in secunda collectione ducis neutrotum,capitu.20.ꝙ Aristo.dicit in primo de cæ. text.22.ꝙ omnes antiqui conuenerunt in hoc, ꝙ cœlum esset locus & sedes dei. Et dicit ꝙ Aristoteles hoc ideo dixit: ꝙ sicut deus sine initio est, & semper fuit, & erit:ita cœlum, quod est locus dei: & ita motus cœli.

Hæc igitur prima ratio qua Aristot. videtur probare mundũ semper fuisse in tex.primo octaui phy.

¶Et nos illam taliter induximus: tũ propter magnos peripateticos ipsam sic formantes:maximè propter magnũ doctorem Albertum, sicut patet in secunda parte eiusdem de mirabili scientia dei. tum quia omnia dicta in ratione admittuntur ab omnibus peripateticis esse de mente principis.

Et quamuis sanctus Tho. in octaui physicorum præclarissima expositione non hanc esse sententiam Arist.in primo,text.octaui eiusdem probet acutissimè:respondendum tamen est huic rationi & dicendum,quòd nos negamus hanc,quòd motus cœlestis circuli fuerit sine initio. Et quod dicit Arist.quòd omnes philosophantes hoc posuerunt falsum dicit, quia Plato qui inter philosophantes fuit præcipuus:oppositum

dicit.

dicit. Dicit enim, quòd deus faciendo mundum sensibilem, primo cœlestē circulum fecit, & eundem in duobus circulos diuisit, scilicet in circulum aplanes, & in circulum planes, sicut & Eudoxus dicit. Deinde circulum planes in octo distribuit. secundum in circulū stellarum fixarum, & imaginum cœli, & in septem circulos planetarum, qui descendendo sic numerantur. Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ, & eis sic distributis motus proprios adhibuit: & cum motu tēpus adesse fecit, & partes temporis qui sunt annus mensis septimana dies & hora.

Ad aliud dicendum quod dicit Ari. ꝙ omnes antiqui dixerunt, ꝙ cœlum esset sedes dei: hoc non ideo dictū est: ꝙ cœlum sit sine initio sicut deus est. Hoc enim esset contra ipsum in epistola de principio vniuersitatis: vbi probat sicut dicit Alpharabius, ꝙ principium vniuersitatis non est nisi vnum, à quo sunt omnia alia, & in quo sicut in regente & mouente sunt omnia alia quæ sunt in vniuerso, & sunt in ipso sicut in duce exercitus quod itidem asserit 12. met. text. 52. Sed ideo dictum est, quòd cœlum vno modo se habet, & impręssiones peregrinas non recipit: & ideo per ipsum, & per motum eius sicut in throno sedens regit, & ordinat vniuersa quæ generantur, & corrumpuntur, & mouentur in inferioribus.

De responsione ad rationem, quæ sumitur ex parte motus: qua probauit Arist. in Physicis, mundum esse æternum. Cap. 8.

DVplici via processerat Arist. contra Anaxagorā, & Empedoclem ad probandam ęternitatem mundi. vna quidem fuit via motus: altera via temporis: quibus respondere oportet ne verum simpliciter eas concludere suspicemur. Concedimus igitur primum mouens semper ab æterno fuisse: sed mobile non semper fuit: & ideo motus incœpit mobili facto ad imperium mouentis, & quando voluit, & vbi voluit, & sicut voluit secundum definitionem prouidentiæ æternæ: Quę nulli, vt dicit Plato, negat aliquid eorum qui commoda sunt suæ naturæ, & ordini, & tempori: & inuidia longe relegata est ab eo. Et cum dicit Aristot. ꝙ secundum hoc motus fuit ante primū motum. falsum est: quia mobile accepit esse per emanationem simplicem: quæ non est motus vt probatum fuit: sed simplicis diuinæ voluntatis vocatio ad esse eorum quæ antea nihil fuerunt, & secundum seipsa, & nihil sunt, & ex nihilo sunt.

Ad aliud inconueniēs inductum ab Abubacher dicendum, quòd Aristotel. in tertio de anima. textu 20. & 12. meta. textu 36. & sequentibus. probauit quòd intellectus agens sine omni alteratione suiipsius quandoque agit, & quandoque non agit pro libertatis arbitrio. Vnde multum oblitus fuit sui Aristot. si dixit, quòd intellectus diuinus non potest quandoque agere, & quādoque non agere: nisi accipiat impræssiones peregrinas quæ excitent eum ad agendum quando agit. Potest igitur per voluntatem æternam producere effectum non æternum: sicut intellectu æterno potest intelligere rem non æternam. Nec oportet quòd mobile recipiat impræssiones peregrinas: quod per substantiam suam & esse naturale, vt dixit Aristotel. & Auerrois in libro de substantia orbis: factum est vt moueatur motu primi motoris.

Sed obiiciunt aliqui non posse æternam voluntatem aliquid de nouo producere motu non interueniente: quia voluntas quæ potest producere aliquid & non vult nunc producere, saltem expectat aliquid futurum, quod non est in præsenti. sicut si volo facere ignem, non nunc sed postea: expectatur in futurum frigus: cuius causa facio ignem. vel ad minus expectatur præsentia tēporis: quod esse nequit sine motu. Non ergo potest esse, quòd voluntas etiam immutabilis posponat facere id, quod vult nisi aliquo motu interueniente.

¶ Sed hæc obiectio procedit de agente, quod agit tempore supposito: non autem de agente vniuersali, quod ipsum tempus cum cæteris produxit: & quòd agens voluit, quòd res & tempus durationis earum inciperent esse, postquam non fuerunt.

Si autem quæratur, cur ita voluerit, respondendum neminem fuisse in hac re dei consiliarium: nobis autem hoc tamen notum esse, quòd diuina voluntas præponderat cuicunque rei creatę.

Et melius est sic esse si voluntas dei ea est: quàm si per infinitum tempus antea mundus hic,aut plures alij fuissent à deo creati.Secretum igitur diuinæ sapientiæ cum à nobis comprehendi nequeat non amplius ab humana imbecillitate scrutari debet: ne oculi nyctecoridum lumen solis intueri conantes, cæcitatem incurrant.

De respõsione ad tertiam rationem Arist. quæ sumitur ex parte temporis. Cap. 9.

Ationi sumptæ ex parte tẽporis,quam obiicit Aristot. Anaxagoræ, & Empedocli ad probandam ęternitatem mundi responsurus:aduertito Aristote. sępenumero nos docuisse: quòd omne continuum fluit ab indiuisibili.Et sicut in cõtinuo est indiuisibile principium à quo fluit: & indiuisibile vltimum ad quod terminatur: & sicut in diuisibili medio ex parte ante semper est accipere aliquid de esse continui: & ex parte post aliquid similiter:aliter enim caderet à ratione principij & finis, & à ratione continuantis: opposito modo se habet in indiuisibili primo,quòd principium est continui. Et si accipiatur in termino:hoc est in indiuisibili ad quod terminatur continuum:post illud nihil erit de esse continui.Cum ergo negari non possit quin totũ esse continuitatis temporis fluat ab indiuisibili nũc:propter quod etiam ipsum nunc ab Arist. in 4.phy.text.107.dicitur esse substãtia tẽporis:sicut punctus lineæ: quia quicquid principiat, & terminat in omnib⁹ existentibus est substãtia principiati,& terminati: si secundum esse substãtiale principiat,& terminat ipsum. Accipiamus ergo tempus in primo nunc à quo fluit quod in esse per creationẽ deductum est cum cœlo & terra: & confusa materia quatuor elemẽtorum ante hoc nunc nihil erit de esse tẽporis: sed tantum nunc æternitatis, in quo solo deus præcedit mundum. Et hoc dicit Boëtius in quinto de consolatione philosophiæ sic.Non rectè quidã,qui cum vident visum platoni mundum nõ habuisse initium temporis nec habiturum defectum hoc modo mundũ conditum conditori coëternũ fieri putant. Aliud enim est per interminabilem lucis vitam quod mundo plato tribuit. aliud interminabilis vitæ tota pariter esse complexam præsentiam: quod diuinæ mentis proprium esse, manifestũ est.Nec enim conditis rebus antiquior videri debet temporis antiquitate, vel quantitate:sed simplicis potius proprietate naturæ.

Ex hoc patet,ꝙ de primo nũc à quo fluit tempus:nihil valet ratio Aristo. & similiter nihil valet de vltimo ad quod terminatur.Et quod dicit Ari.ꝙ de tempore nihil est accipere,nisi nunc continuans & medium: hoc est si accipiatur tẽpus secundum esse & decursum temporis:si autem accipiat secundũ substãtiam,& naturam,& originem qua fluit ab æuo,siue ab æterno:certe tunc non est verũ:imo tunc naturalius accipitur in primo nunc à quo fluit, & in vltimo ad quod terminatur id quod est in medio:quod est continuãs ipsum secundũ esse, & decursum ipsius in re tẽporali. Cum vero dicitur ante primũ nunc:nihil erat tẽporis:denotat ly ante durationem quæ est ęternitas:aut tempus imaginabile dicit. Sicut si in magnitudine dicamus, ꝙ principium magnitudinis est extra quod nihil est eius:non oportet quòd extra illud principium significet aliquem locum in natura existentem, sed imaginabilem tantum: alioquin esset ponere locum extra cœlũ.

De quarta responsione qua Aristot. probat mundum esse æternum: & de quadam alia. Cap.10.

X fine primi libri de cœlo lõgo discursu probatur omne ingenitum esse incorruptibile:& omne incorruptibile esse ingenitum propter quod arguitur mundum esse æternum,cum sit ingenitus, & incorruptibilis.nam cœlũ non componitur ex contrariis: omnis vero generatio, & corruptio est inter contraria:vt dicitur in primo physi.tex. 88. Sed hæc ratio concludit mundum non esse genitum generatione physica: quod ab omnibus fere conceditur:non autem emanatione simplici non productum fuisse probat.

Quidam autem ex octauo physicorum argumentari sic Aristotelem dedu cunt.Primus motor,aut mouet naturaliter aut voluntariè. Si naturaliter ergo

non aliquando mouet & aliquãdo nõ: ergo ab æterno mouet orbes: ergo mũdus æternus. Si voluntariè ergo per apprehensionem, sed omne mouens per intellectum in tẽpore determinato apprehendit duo tẽpora: in quorum vno vult agere: & in alio non: ergo primus motor si nunc incepit primo mouere cœlum apprehendit tempus aliquod ante istud nunc: & in illo nolebat mouere: & sic tempus sequitur fuisse ante istud nunc quod tu dicis esse primum. & propterea ne sequatur tale inconueniens dixit Arist. Deum de necessitate naturæ, & ita ab æterno mundum produxisse. Et hanc rationem dubitant aliqui. Arist. credidisse demonstratiuã: eo ꝙ Arist. putauerit Deum omnino agere de necessitate naturæ: nec posse aliter esse: quia secundum ipsum omnia quæ ei conueniunt, sunt simpliciter necesse esse.

¶ Sed salua pace horum, ista ratio nũquam fuit Philosophi: qui nunquam reperitur tenuisse Deum agere de necessitate naturæ: quinimo conuenit mitum in modũ principiis doctrinæ eius: quod agat liberè: vt probatum fuit in 1. lib. Nec obstat ꝙ omnia quæ Deo cõueniunt simpliciter necessaria esse crediderit. Ari. quia hoc verificatur de intrinsecis. Non negabit autem idẽ Philosophus voluntatem æternam nouũ effectum producere: vt suprà probatum est. Et cum arguitur, quod omne mouens per intellectum apprehendit duo tempora: in quorum vno vult agere, & in alio non. Respondendum est propositionem veram esse in intellectu nostro: non autem in intellectu diuino: quem esse alterius rationis crediderit Aristotel. quamobrem ait primo cæt. tex. 100. propter quod quidem. neque in loco quæ ibi apta nata sunt: neque tempus ipsa facit se nescire: neque etiã nullius: neque vlla transmutatio eorum, quæ super eam qua maximè extra ordinatam lationem, sed inalterabilia & impassibilia optimam habentia vitam, & per se sufficientissimam perficiunt toto æterno. hæc Aristote.

De efficacia rationum quibus Aristote. probauit in Physicis mundum esse æternum.

Cap. 11.

CVm Aristot. rationes fuerint dissolutæ: sequitur non eas esse demonstratiuas, & quãuis Arist. propter illas Physica scribens opinatus fuerit & assertiuè tenuerit mundum esse æternum: tamẽ suas rationes non credidit ipse demonstratiuas simpliciter. Ad contradicendũ vero Philosophis antiquis & modo factionis mundi ab illis posito: bene credidit se necessarias argumentationes induxisse: & ideo secundum quid demonstrasse, quod probat Sanct. Tho. in prima parte. quæstio. 46. arti. primo. ex tribus.

¶ Primo quidem quia tam in octauo patet. quàm in primo de cœlo: præmittit quasdam opiniones vt Anaxagore Empedoclis & Platonis: cõtra quos rationes contradictorias inducit. assumendo videlicet pro hypothesi opiniones inductas. Et ideo magnus doctor Albertus in secunda parte summæ de mirabili scientia Dei tracta primo. formans rationes Philosophi arguit sic. Si motus incepit: aut incepit, sicut dixit Empedocles. Iste autem modus simpliciter non demonstrat, sed aduersariis tantum.

¶ Secundo quia vbicunque de hac materia loquitur: inducit testimonia antiquorum. Quod non est demonstratoris, sed probabiliter persuadentis. Inducit vero Aristo. testimonia antiquorum non quomodocunque, sed ad probandas, & roborandas propositiones ex quibus deducitur conclusio ceu patet octauo Physicorum text. decimo.

¶ Tertiò quia expresè dicit in libro primo Topicorum. quod quædam sunt Problemata Dialectica, de quibus rationes non habemus, vt vtrũ mundus sit æternus. Addit magnus doct. Albertus quarto Physic. tracta. de vacuo. & octaua Physicorum. Aristotelem composuisse librum de natura Deorum: in quo tenuit mundum factũ à Deo in tempore. Et ideo idem Albertus tracta. primo secundæ partis de mirabili sciẽtia Dei: ait, & si quis cõsiderare vult in dictis Ari. & aliorum Philosophorũ, pro certo inueniet ꝙ nihil probatur ex dictis eorum: nisi ꝙ mundus &

motus non incepit per generationem naturalem,& ꝙ non corrumpetur per corruptionem naturalem: & hoc accidit eis:quia creationem intelligere nõ poterant ex principiis naturæ. Omnes enim conuenerunt in hoc principio:vt dicit Arist.ꝙ ex nihilo nihil fit,& principia naturæ quęsierunt non prima,sed proxima. Talia enim principia dare, & ex talibus procedere physici proprium est. Hęc Albertus.

Item si quęreretur an Arist.crediderit fore necessarium mundum esse æternum.

¶Respondendum vt S.Tho.12.Meta.lec.5.quòd sic.aliter enim non fundasset super hoc intẽtionem suã de inquisitione substantiarum immaterialium. Non tamẽ credidit rationes suas, quas in Physicis inducebat esse necessaria simpliciter ,sed secundum quid vt dictum est.

De via quorundam Gręcorum: vt Alexandri & Themistij, & quorundam Arabum,vt Auerrois,& Abubacher,& Alpharabij,& aliorũ probãtium mundi æternitatem.

Cap. 11.

COmmentator Auer. com. 4. octaui Physi.innuit viã quandam ad probandã mundi ęternitatem:quam tenuerũt Gręci quidam (teste Alberto magno) vt Alexander & Themistius,& quidam Arabes,vt Abubacher, & Alpharabius. Et est hæc Omne quod incipit esse, prius est in potentia,quàm in actu. Omnis autem potentia in materia est subiecta priuationi.Si ergo cœlum & motus cœli incipiunt esse,prius fuerunt in potẽtia quàm in actu : & de potentia exierunt ad actum , sed exitus de potentia ad actum est motus:ergo ante primum motum cœli:qui principium omnis motus est:secundum naturam fuit motus, quod est impossibile.

¶Et hæc via debilis est,quæ in veritate Arist.nõ est:nec ex verbis eius accipitur.Non enim concludit nisi in his, quæ fiunt secundum naturam. Nos autem dicimus cœlum , & materiam quatuor elementorum à principio vniuersi,quod est Deus facta esse per simplicem voluntatem eius,& per emanationem simplicem. Quæ autẽ sic fiunt antequam fiant in actu:non sunt in potentia nisi causæ efficientis, & non materiæ : aliter non esset primum principium vniuersi esse:si præexigeret materiam vel instrumentum.

De septem viis:quas collegit Rabbi Moyses : quibus probatur mundi æternitas. Cap.12.

ALbertus magnus in secunda parte summæ de mirabili sciẽtia Dei:quam sępenumero adduximus refert Rabbi Moysen collegisse septem vias ex dictis Arist.& peripateticorum: quibus viis probatur mundi æternitas ,& hoc egit in secunda parte libri,qui dicitur Dux neutrorum siue dubiorum.Cum autem idem Albertus singulas ponderet quantum concludere possint : ab illius verbis in præsentiarum recedere non decet.

¶Prima igitur via est : quæ dicta est per rationes Aristo.positas in principio octaui Phy.& de illa iam satis expediti sumus.

¶In secunda via ponit id quod dicit Aristo.in fine primi Phy. de materia & est hæc.Materia nec generatur,nec corrumpitur:nec incipit esse:nec desinit.Si enim incipit esse,mutatur ad esse:quicquid mutatur ad esse subiectam habet materiam.ergo materia est antequam sit materia quod est impossibile.Eadem ratione probat ꝙ non desinit vel corrũpitur.Ex hac via procedit sic.Res mundi sensibilis nunquam separantur à materia;nec econuerso materia ab ipsis:ergo quandocunque fuit materia, & quãdocunque est & erit fuit & est & erit mundus sensibilis : sed sine initio fuit materia:& sine fine est & erit : ergo mundus sensibilis semper fuit sine initio, & sine fine semper est & erit. Ad hanc viam respondetur,quòd nec materia generatur aut fit factione Physica,nec est terminus totalis emanationis simplicis,sed ipsa à Deo comproducitur per emanationem simplicẽ. Non enim intellectus aut natura patitur ꝙ materia sit principium non de principio.Sed ipsa est principium elementale generatorum : habens principium efficiens.

¶Tertia via sumpta est ex natura cœli, quod est ingenerabile & incorruptibile. Et non probatur per hanc nisi, quòd mundus incipere non potuit per factionem Physicam nec desinere possit per eandem: vt supra in octauo capitulo huius dictum fuit. Non autem hęc via concludit, quòd mundus non potuerit incipere esse per emanationem simplicem: quæ est vocatio voluntatis diuinę rerum ad esse: & quòd per rectã rationem eiusdem Dei, qui mundum condidit: non possit dissolui: sicut dicit Plato.

¶Quarta via est: quæ posita fuit in capitulo immediatè pręcedenti.

¶Quinta via est debilis valde, & sumitur ex vndecimo primę Philosophię, scilicet quòd sit primum principium agens per intellectum & voluntatem: & quandoque agit: & quandoque non agit. Tunc de potentia agente fit actu agens, sed nihil educit de potentia ad actum seipsum ergo habebit alium diuiniorem se: qui extrahat illum de potentia ad actum: & hęc via debilis est: vt diximus. Non enim sequitur, quòd Deus aliter se habuerit quàm prius, sed quod quędam aliter se habeant ad ipsum quã prius, quę facta sunt ab ipso. Voluntas enim eius & intellectus immutabiliter ab æterno sunt, vt hoc fiat nunc, & vnumquodque in tẽpore suo, & est exemplum Augustini de sole, qui quędam obiecta sibi illuminat: quæ autem non illuminauit. & tamen non sequitur ꝙ sit mutatus vel aliter se habeat quàm prius, sed quędam ad illuminationem suam aliter se habeant quã prius.

¶Sexta via est in qua multum gloriãtur: quòd omne agens per voluntatem & intellectum: si quandoque agens sit: & quandoque non: semper indiget altero duorum, scilicet aut remouente impedimentum suę actionis aut expergefaciente siue excitante intellectũ & voluntatem eius, vt modo agat, cum ante non egerit. & hoc probant: quia sic est in nobis agentibus per intellectum & voluntatem. Et ista via debilissima est. Probatur enim in vndecimo: ꝙ intellectus Dei semper est in actu, & ꝙ nihil accipit ab intelligibilibus, sed potius ipse est causa omniũ intelligibilium: & talis intellectus non potest habere impedimentum, quin agat, quando vult: nec potest habere expergefaciens, cũ semper sit in actu, & nihil accipiat ab intelligibili. Omne enim expergefaciẽs intellectum: qui in potentia est sicut in nobis ab intelligibili est acceptũ, sicut probat Arist. in 3. de anima. cap. de mouente: quia antequã fiat motus per voluntatem & appetitum: oportet ꝙ fiat per nuncium de appetibili, ad quod mouet. Talis autem non est intellectus Dei: vt in 11. primæ Philosophiæ demõstratum est.

¶Septima via est quę sumitur ex vndecimo primę Philosophię, & fundatur super quasdã propositiones ibidẽ probatas s. ꝙ ordo siue inclinatio primi motoris ad motũ, est sũbstãtia sua, & volũtas & sua, & ipsa substãtia sua est voluntas, e conuerso. sicut ergo nunquã defuit, nec deest: nec deerit ei substantia: ita nec voluntas mouendi: nec ordo ad motum & ad mobile ergo semper mouit: mouet, & mouebit. Sed ad motũ sequitur mundũ esse. ergo mundus fuit, est, & erit. Per hanc viã nihil concluditur: quia licet in Deo, in quo nihil est, nisi Deus: idem sint substantia: volũtas & ordo ad motum: tamen modus significandi non est idẽ: nec connotata sunt eadem: nec subiecta voluntati subiecta sunt substantię: nec etiã ordini ad motum: & si fiat tale argumentũ substantia ab æterno non defuit: & voluntas mouendi vel causandi mundũ est substantia. ergo voluntas mouendi & causandi mundũ ab æterno non defuit. incidit fallacia accidentis, eo ꝙ putatur idem subiecto, & accidẽti inesse: & hoc non est necessarium.

De opinione modernorum peripateticorum. Cap. 12. & vlt.

Eripateticorum moderniores nonnulli seipsos ac proprias voces ignorãtes, opinantur, quòd si lumine naturali procedere contendamus, quo intellecta in potentia intellecta actu efficiuntur 3 de anima tex. 18 opus est, vt ęternitatẽ mundi fateamur dissentiamusque creationi nouæ ac æternę: lumine vero supernaturali concedamus nouitatem mundi. Quæ lumina minimè cõfundẽda sunt. Sed hęc absque ratione prorsus dicuntur. & lumine naturali cæci vti conantur:

tur:non videntes clarã peripateticorũ sententiam ac maximè principis Arist. de creatione mũdi æterna:quæ est dependentia effectiua omnium rerum à Deo:veluti in sequenti libro latius probabimus.

¶ An non lumine naturali primũ omnium rerum principium inuestigamus: qui ceu dux exercitui,ita toti vniuerso comparatur.12.Meta.text. 52. An non eodẽ lumine illius separationem à materia & magnitudine.12.Meta. text.30. infinitate.8.physi.intelligentiã prouidẽtiam atque huiusmodi discere possumus,atque ea nos docet princeps Ari. in locis præaddductis.

¶ Quod vero aiunt de lumine supernaturali:aut dolosè aut ignoranter nimis asseritur.Dolosè quidẽ vt concedatur implicantia contradictionem in lumine naturali non implicari in lumine supernaturali.Et quod falsum est in natura:verum sit in supernaturali lumine. Quibus concessis:irrideant silenter talia concedentes. Sed veritas purior non sic asseuerat. Quod enim verũ est vbique idem perseuerat idem verũ existit quamuis nonnunquam talem veritatem comprehendere nequeat lumen naturale:aut attingendo parum videat. Quod itidem falsum est:ab omni lumine falsum iudicatur : si mixta tenebris non sint lumina.Nullum igitur simpliciter falsum secundum naturam:asseritur à lumine supernaturali verum : neque attestatum per lumen supernaturale implicat contradictionem in lumine naturali:siue contendentes lumine naturali:habere possumus rationẽ necessariam ad probandum id:cuius oppositum prædicat lumen supernaturale, est enim verum prædicatũ consequens ens.2.Metaph. tex.4.quod non mutatur nisi rebus mutatis. Si ergo mundus in veritate non fuit æternus:ratio quidem naturalis efficaciter & necessario nequibit illam eandem conclusionem venerari:quæ in lumine supernaturali forsan illicò manifestatur.Et quãuis lumen naturale non possit talẽ attingere veritatem:non poterit tamen necessario mũdi æternitas ratione necessaria probari:& eadem de omnibus veris est ratio. Ignorant ergo:aut dolosè veritatem impugnare videtur:qui talia asseuerant.Nec tantũ est propriis opinionibus adhærendum ac etiã paternis traditionibus si quæ forte adessent, vt non consideratis propriis vocibus, loquamur.Sed hæc hactenus.

¶ Finis secundi libri de opinionibus Philosophorum circa mundi æternitatem.

LIBER TERTIVS de veritate æternitatis mundi in Auerroistas.

Præfatio.

AEternitas mundi veram peripateticã que sententiam nouem conclusionibus aperire conabimur. Quas quantũ licebit peripateticis quoque rationibus fulciemus.Si ego defecero, Deo suffragẽte, cuius infinitam virtutem ac substantiã veneror,veritas ipsa complebit.

PRIMA CONCLVSIO.

Omnis intelligentia citra primam est effectiuè producta à Deo : secundum Aristo.

ISTA CONCLVSIO in præsentiarum tripliciter probatur.

¶Prima ratio sumitur ex parte Dei producẽtis.

¶Secunda ex parte intelligentiarum productarum.

¶Tertia ex parte modi producendi.

¶Fundamentum primę rationis est in 12.Met.tex.25.vbi Ari.probat ꝙ eadem sunt prima principia omniũ:quia est deuenire ad vnũ primũ agens quod est substantia : à qua omnia accidentia producuntur:ergo secundum Ari. vna est prima substantia simpliciter producens effectiuè cæteras omnes substantias:& consequenter accidentia. Quod vero Ari. loquatur ibidẽ de agente producẽte effectiuè,probatur. Nã de illo agente loquitur Philosophus,de quo in textu immediatè præcedenti loquutus fuerat,sed ibi loquutus fuerat de agẽte educente formã in materia qui est producens efficiens: ergo.Ibidem fuit sermo Arist.de producente effectiuè. Et licet alia sit productio effectiua: quę est

in

in substantiis separatis, & in eductione formarũ ex materia:tamen tunc Arist. non licebat distinguere, quia nondum probauerat in metaphysicã substãtias immateriales esse: sed hoc probauit postea in tex.3.& deinde in tex.38.vocat hanc productionẽ dependentiam, Quod etiã Ari.in tex.25.12.met.intendat probare deum esse agens respectu substantiarũ separatarum: patet si diligenter consideraretur intentio eius: & contextus totus eiusdẽ textus. Nã communiter exponunt peripatetici, ꝙ Ari. primo probat vnam substantiã primam agentem deinde substantias productas accidentia causare.tum corpora cœlestia viuẽtium substantiarũ esse causas: vt seruetur vniuocatio in generatione viuentiũ:propterea dicunt Auer.& s.T. ibidem:ꝙ necesse est dicere secundum Ari.cœlum esse animatũ:patet ergo secundum philosophũ hanc consequẽtiã esse veram: deus est prima substantia simpliciter. ergo est efficiens respectu omnis substantiæ.

Secunda ratio:quæ sumitur ex parte intelligentiarũ productarũ est, & inducitur verbũ Cõ.12.met.in cõ.43. concedentis ꝙ in intelligentiis est causa, & causatum sicut intellectũ est causa intellectiõis,& Ari.dicit tex.35.ꝙ mouet sicut desideratũ, & amatũ. Balneũ vt in mẽte mouet secundũ Cõ. effectiuè. Item saltẽ obiectum quantũ ad intelligere mouet effectiuè. ergo & ad esse: quia imponitur philosopho:ꝙ posuerit vnãquamque substantiarũ separatarũ esse suũ intelligere.& hoc licet à nobis non credatur esse de mẽte philosophi: tamen sic posita est ratio contra aduersarios taliter opinãtes. Nec verũ est,ꝙ nonnulli obiiciũt dicentes intelligere substantiarũ separatarũ esse substantiã earum,scilicet subiectæ intellectæ, sed non intelligentis,vt supponit ratio. Tũ quia secundum Aristote.9.metam.text. 17. actio immanens manet in agente, & intelligere est actio immanens: substantia vero intellecta est extrinseca intelligenti. Tum quia sequeretur:quòd omnes intelligentiæ secundę:quę proculdubio intelliguntur à prima: essent intellectiones primæ: quod est extraneum omnino à philosopho, & Auer. Hæc igitur secunda ratio posita est ad mẽtem Auer.sed non Ari.quæ igne veritatis examinata falsa comperitur:quoniam intellectio, & volitio in separatis substantiis accidentia sunt.

Tertia ratio est. Ars cõis,& principalis: speciales artes subseruientes causat effectiuè & exẽplariter:sicut ars militaris causat equestrẽ,& fræno factiuã: sed intelligentiæ secũdæ cõparantur ad primã sicut artes speciales ad cõem:ait Cõm.12.met.cõ.44.ꝙ habitudo intelligentiarũ aliarũ:ad primam est habitudo artium specialiũ ad cõem. Via vero Auerro.creditur ab aduersariis esse via principis Ari.ergo. prima intelligentia effectiuè produxit secũdas. Et si hãc rationem latius considerare volueris: vide magnũ doctorem 12.met.Non etiã pigeat reminisci sentẽtiæ Ari.12.meta. in tex.16.& 17.ex quibus elicies productionem humanorũ intellectuũ à deo. Et erit non mediocre lumen ad intelligendã efficientiã primi respectu secundarum intelligentiarũ. Horũ meminit Herueus in tract.de æternitate mundi. art.5.& quoniam hæc conclusio, & sequentes sunt prima principia apud diuinos sapientes: rationes solummodo peripateticas in medium deducere curauimus.

CONCLVSIO. II.

Corpora cœlestia sunt effectiuè producta à deo secundum Arist.

¶Ista conclusio tripliciter probatur.

¶ Et prima quidem ratio sumitur ex substantia cœli.Talis enim est dispositio substantiæ cœli, vt dependeat à principio effectiuo producente. ergo sunt producta corpora cœlestia à primo:cum ab alio impossibile sit ipsa esse producta.consequentia patet,quoniam in separatis à materia idem est esse, & posse.tertio physicorum.text.38.Antecedens probatur.Habentia entia superiora secundum perfectionem esse, & veritatem: necesse est esse talis dispositionis,vt dependeant effectiuè ab ente perfectiori: sed corpora cœlestia habẽt entia transcendentia se in entitate, & veritate. ergo necessario effectiuè dependent ab ente perfectiori. Hoc est quod dixit philosophus secundo metamorphos.text.quarto. Semper existentium principia semper esse verissima necesse est. Non enim quandoque vera quandoque non.Nec illis causa aliquid est vt sint sed illa aliis.

¶Vbi Commen.cō.eiusdem textus. dicit quòd Philosophus innuit per hoc dispositionem principiorum corporum cœlestium cum corporibus cœlestibus.

Sed obiicit Grego. de Arimino 1.distin. 2.quòd auctoritas philosophi intelligitur de principiis scientiarum : sicut patet legenti.

¶ Sed nos dicimus legenti textum patere melius,quòd de principiis scientiarum, & de effectiuo producente esse pariter intelligatur.Nam ait. Nec illis aliquid est causa,vt sint.Deinde sub infert:quod vnumquodque sicut se habet:vt sit ita,& in veritate.

Obiicit quoque hanc consequentiam non valere: corpora cœlestia habent causam: ergo,causam efficientem potest enim esse causa finalis. & sic intelligit Commen.

¶Sed contra. Aut sermo Aristot.est de causa efficiente, aut finali:si de efficiente.habetur intentum:si de finali, & textus pluraliter, vt iacet est intelligendus.ergo plura entia erunt non habentia causam finalem:quod repugnat philosopho 12.meta.text.52. patet quoq; per exemplum inductum in textu de igne: qui est causa caloris effectiua productiua:Aristo. loqui de principio efficiente. Neque ita sensit Auer.vt Greg. dixit. Nam exponens prædicta verba: ita dicit in con.4.Prima causa omnium entium est magis digna, & in esse & in veritate quā omnia entia. Omnia enim entia non acquirunt esse, & veritatem: nisi ab ipsa causa. Hæc Auer.acquirere vero esse non fit propriè: nisi per principium effectiuum productiuum. Quod etiam sic alibi senserit Auer. in huiusmet conclusionis probationibus explo ratum faciemus.

Quod si quæratur. Cur principia in plurali numero dixerit. Arist.cum vnū sit tantum principium effectiuum corporum cœlestium, ceu in vlti.12.meta. probauit.

¶Respondetur hoc egisse, sequens morem suum:antea enim quā quęstionem declarauit, an sint plura improducta:ita loqui potuit & decenter, potissimè cum principiū vnū existens multa sit secundum rationem, & secundū diuersū genus causę sit principiū:& hoc est: quod dixit Auer.in libr. destructio destructionum. primum inquit principium omnium istorum principiorū est principium secundum efficiens, & formam & finem : natura forma, & finis sunt idem in hoc genere entium: dans autem finem dat formam & efficiens.

Secunda ratio est,& sumitur ex parte æternitatis motus circularis qui est veluti propria passio cœlorū. Arguitur itaque.sic deus est causa efficiēs producens æternum motū in cœlis. ergo est etiam causa producēs substantias ipsorum corporum cœlestium.Antecedens notum est. consequentia vero est Arist. 12.meta.text 37.& 38. vbi probat cœlum & totam naturā dependere à deo, & intelligitur de dependentia effectiua quoniam mouet primum cœlum motu circulari æterno & necessario.

Eadē consequentia est Auerr.in lib. destructio destruc.in modo secundo.q. 3.Si mūdus inquit esset æternus ex se, & existens non secundum, ꝙ mobilis: nam omnis motus constitutus ex partibus, est nouus,id est factus: non haberet efficiēs. Sed si est æternus per dispositionem , per quā semper est in factione,vel creatione sua :tamen factio non habet principium nec finem:tunc dans vel causa istius factionis æternæ magis debet dici efficiēs quàm dans,vel causa factionis nouæ : & secundum hanc viam mundus est factus à Deo. Hæc Auer.& intelligit Auer.per mundū corpora cœlestia vt communiter illius sectatores exponunt, & cōtentus cogit. Hæc itidem consequentia ponitur ab eodem Auer.cap. 2.de substantia orbis dicente. Et non est dubium in hoc , ꝙ agens ipsum est mouens ipsum. Quod enim mouet ipsum motu proprio est illud quod largitur ei disponēs per quas acquirit motum proprium hæc ille.

¶Est quoque hæc consequentia secundum dogmata Ari.necessaria. Quia cum sit vnicū ens largiens æternitatē, siue motus,siue substantię:efficiens æternitatem motus & substantiæ : dabit quoque efficienter substantiā cui semper iuncta est perpetuitas.Non enim ratio capere potest:quomodo æternitatē sine substantia producere posit primū ens:aut potius quomodo substātia cui iūcta est inseparabiliter æternitas, improducta remaneat, illius æternitate producta.

Tertia ratio sumitur ex finita virtute actionis illorū.& arguitur sic. omne

ens

ens finitæ virtutis secūdum actionem, necesse est, ꝙ sit effectiuè productū ab aliquo. Sed corpora cœlestia sunt finitæ virtutis secundum actionem. ergo, necessario sunt effectiuè producta ab aliquo. Non autem nisi à primo principio, quod est deus, vt probatū est: ergo à deo sunt producta effectiuè: maior licet probari multipliciter possit etiam secundum Arist. vt patebit in sequentis conclusionis probatione: tamen ipsa tantum probatur in præsentiarum auctoritate Auerro. de substantia orbis. capitulo secundo. debes inquit scire: quòd istud corpus cœleste non indiget virtute mouēte in loco tantum. sed & virtute largiente in se, & in sua substantia permanentiam æternam: quoniā & si sit simplex, & non habet principium ad corruptionem: tamen est finitæ actionis virtus necessario: quia est finita rum dimensionū, & terminatum à superficie continente ipsum. Hæc Auer. quibus verbis manifestè quoq; minor probatur.

§ Neque dicendum vt Gregor. de Arimino vbi s. ꝙ Auer. intelligit, quòd indiget largiente in se & in sua substātia permanentiam formaliter, & non productiue. Nam eo modo largitur permanentiam quo modo largitur motū: manifestissimum vero est, quòd non largitur motum cœlo primum mouens nisi productiuè. & cum legenti textum attentè, & scienti morē Auer. quo semper vitat æquiuocationem quantum possibile est, & sapientem decet: talia explorata existant: ampliora circa hanc auctoritatem non dicemus.

CONCLVSIO TERTIA.

Generaliter omnia entia præter primum, sunt effectiuè producta ab ipso primo secundum Aristo.

Ista conclusio probatur tripliciter.

§ Prima ratio sumitur ex parte dei, qui est primum ens, & perfectissimum. duodecimo metamorphos. textu trigesimuseptimus. Primum in vnoquoque genere est causa omnium, qui sunt sub illo genere: sicut ignis est causa cuiuslibet causaliter secundo metamor. textu quarto. primum autem ens, & primum vnum est Deus. duodecimo meta. text. vltimo. ergo Deus est causa effectiua cuiuslibet alterius habētis esse, & vnitatem. Inde in vlt. cō. 12. met. quod deficit à traductiōe latina, inquit Auer. omne compositum indiget causa extrinseca à qua, vel per quā illud compositum est vnum. Deinde subiungit, & hæc est causa ꝙ mundus est vnus à primò. Et hanc rationem frequentius in medium deducunt peripatetici. Si autē dicatur, ꝙ ens non est prædicatum vniuocum nihilominus prædicta cōclusio sequitur: non enim de multis æquiuocè dicitur, sed per analogiā: & sic oportet fieri reductionem in vnum.

Secunda ratio sumitur ex parte ordinis rerum cōstituentium veluti partes vnum totum mundum: & hoc supponitur vtpote manifestum etiam sensu: & à philosopho ostenditur. 12. met. text. 52. Quod est causa effectiua ordinis totius vniuersi: est quoque effectiuè producēs omne ens quodcunque fuerit pars vniuersi. sed deus est causa effectiua ordinis totius vniuersi. quoniā deus ad totū vniuersum, se habet sicut dux exercitus ad exercitū: à quo & ꝓpter quē est ordo exercitus 12. me. tex. 52. ergo omnia entia sunt producta effectiuè à deo. maior vero probatur Nā entia vniuersi aut sunt improducta aut ꝓducta. si producta. ergo à deo: & patet in superioribus cōtrahētiis. si vero improducta esse dicis, sed ordinata à deo: contra ista entia secundum eorum naturas omnes sunt essentialiter ordinata. ergo impossibile est, ꝙ deus ordinem rerum produxerit: entia vniuersi non producēdo.

Tertia ratio sumitur ex parte rerū: quæ omnes primo enti cōparatæ sunt imperfectè. Omne igitur ens imperfectum est productum effectiuè ab ente perfecto siue immediate siue mediate: sed deus est ens perfectissimum, & optimum. 12. met. text. 37. ergo omnia entia sunt à deo effectiue. prima declaratur. Nam semen ab animali originem sumit, & generabilia ab ingenerabilibus. propterea philosoph. duodecimo meta. text. vlti. arguit ponentes species separatas: eo quòd ipsæ non possent esse principia motiua, & productiua harum rerum inferiorum: tanquam necessitas ponendi substantias separatas, sit vt ipse perfectè sint principia entiū imperfectorum. Concludimus itaque id, quod ait expressè philosophus in proœmio metaphysicæ: quòd deus videtur causa omnibus esse, & principiū.

CONCLVSIO IIII.

Demonstratiuè probatur, omnia, alia à Deo, esse producta effectiuè ab ipso.

Sanctus Th. in 2. senten. dist. prima. quæstione 1. articulo 2. tenet præfatam conclusionem propter rationem tertiã quæ immediatè posita est ad probandam tertiam conclusionem. Secundò quoque contra gen. capitulo 15. multas rationes inducit quas necessarias asseuerat: cum semper cõcludat, oportet ergo omnia à deo esse: quod proprium est demonstratoris.

CONCLVSIO. V.

Deus potuit aliquod ens finitum, ab æterno produxisse.

Hanc conclusionem, in cuius veritate consistit tota quæstio de æternitate mundi, vt inquit sanctus Tho. in tractatu de æternitate mundi, probat idẽ sanctus doct. efficacissimè: & eius quidem ratio potissima est, quam ponit ibidem est de potentia Dei: quæstione tertia. Sumitur autem ex ratione productionis instantaneæ: qua Deus res in esse producit sicut omne agens in instanti, non præcedit necessario secundum durationem suum effectum: sed deus est agens actione subiecta, & instantanea, & non successiua: & potuit ab æterno producere aliquid extra se finitum. ergo potuit Deus ab æterno produxisse aliquod ens finitum. Prima patet per inductionem in omnibus mutationibus subitis: sicut est illuminatio, huiusmodi. Probatur etiam ratione. Tum quia in quocunque istanti ponitur res potest poni principium actionis eius: sicut patet in generabilibus. Nam in eodem instanti ponitur ignis, & calefactio. Tum quia hoc idẽ possunt agentia secunda quæ solã formam producunt: vt patet in sole illuminante. ergo multo magis hoc poterit primum agens quod totam substantiam rei producit. Tum quia deus est completa causa agens per volũtatem. At quoniam peripatetici huic conclusioni assentiunt vnanimes: frustra alias rationes inducere non libet.

CONCLVSIO VI.

Hæc duo composibilia sunt secundum intellectum: mundus est factus à deo: & mundus non habuit initium durationis, siue fuit ab æterno: si tamen mundus simpliciter intelligatur.

Antequam inducamus probationem: dicamus primò, quòd per mundum simpliciter intelligimus substantias corporum simplicium, ac motum cœli: non autem omnia entia secundum totum ordinem quam nunc in mundo conspicimus. Hanc autem conclusionem probat sanctus Tho. in tractatu de æternitate mundi: cuius rationem nos breuiter recẽsemus. Nam si illa duo sunt incomposibilia: hoc non est nisi propter alterum duorum: aut propter vtrumque: aut, scilicet quia oportet causam agentem præcedere effectum duratione: quod non est, vt probatum est in præcedenti conclusione: aut quia oportet, quòd non esse præcedat esse, duratione propter hoc, quòd dicitur creatum à Deo, ex nihilo fieri: quod non est. Nam ex importabit ordinem affirmatum non durationis: sed naturæ, vt, scilicet æternum fit prius natura nihil quàm ens. ergo hæc duo sunt composibilia. secundum intellectum.

Ex hac conclusione sequitur corelarium: motui, & tempori non repugnat infinitas.

CONCLVSIO VII.

Mundum non semper fuisse, vel non esse coæternum deo: demonstrari non potest, sed sola fide tenetur.

Ista conclusio probatur sic à sancto Thoma in prima parte. quæstione 46. articulo secundo. Si mundum esse coæternum Deo demonstrari posset: aut ex parte ipsius mundi: aut ex parte primi agentis Dei demonstraretur. Non primum, quia mundi non est quod quid est abstrahens ab hic, & nunc. Quod quid est vero est medium in demonstratione. Non secundum. Nihil enim quod dependet ex voluntate dei, nisi necesse sit illud absolutè deum velle potest demonstratiuè probari incepisse: sed mundus est huiusmodi. ergo ipsum esse coæternum deo demõstrari non potest. Secunda vero pars conclusionis patet: cum deo reuelante, hoc nobis innotuerit. Cuius spiritu Moyses de præterito prophetauit, dicẽs. In principio,

pio,ſtpis creauit Deus cœlum & terrã.

CONCLVSIO VIII.

Seruato ordine,qui nunc eſt:non potuit mundus eſſe ab æterno.

Hæc cõcluſio probatur duobus pro conſtanti acceptis : quæ etiã credimus de mente Ari.eſſe.

Primum eſt immortalitas animæ rationalis numeratæ ad numerum corporum ſine circulo:ſicut patet. 3. de anima.& 12.Meta.tex.17.vbi contra Platonem arguit:ꝙ cauſæ formales nõ præcedunt ſua ſubiecta:aliqua autem forma,quæ eſt humanus intellectus remanet poſt.

Secundum eſt impoſſibilitas infiniti in actu ſimul etiã per accidens:vt probat.3 Phyſi. Arguitur ergo ſic.Si potuit mundus eſſe ab æterno ſeruato ordine qui nunc eſt,generatio hominum fuit ab æterno & ita infinitę animæ actu erunt:quod eſt impoſſibile. vt probatũ fuit:ergo ſeruato ordine præſenti. non potuit mundus eſſe ab æterno.Et hæc ratio magnam licet inferat moleſtiam peripateticis.quia non inuenitur quòd Ariſt.iſti rationi ſatisfecerit. Platonici tamen & reliqui ponentes mundũ habuiſſe initium temporis,gaudent plurimũ in hac ratione:effugientes magnos laqueos errorum,& inconuenientia innumera:quæ oporteret admittere,conceſſa mundi æternitate.

CONCLVSIO IX.

Neceſſariò creatura eſt prius natura non ens quàm ens:non autem duratione.

Hæc concluſio corollaria eſt ex ſuperioribus:quam ideo ſic diſtinctã poſuimus, vt attentius animaduertatur:& argumenta ad ipſam facta diſtinctiora ſint, & per conſequens facilius percipiantur.

Deducitur ergo ſic ex ſuperioribus cõcluſionibus.Id cuius eſſe neceſſariò dependet ab alio effectiue, ita ꝙ efficiens poteſt producere & non producere,quãdo vult:illud neceſſariò eſt prius natura non ens quàm ens : non autem duratione , ſed omnis creaturæ eſſe à Deo neceſſariò dependet efficiẽter:ceu patet per primas concluſiones.& Deus poteſt producere & nõ producere.quoniam liberè producit ea quæ habent eſſe extra ipſam:ſicut patet per octauã hypotheſim primi libri,& etiã ab æterno potuit producere ſicut patet potiſſimè per quintam cõcluſionem.ergo neceſſariò creatura eſt prius natura non ens quàm ens non autem duratione. Iſta autem neceſſitas eſt intrinſeca rebus remotis.ſ omnibus qui ſibi conueniunt ex cauſis extrinſecis. Qui etiam modus neceſſitatis formaliter & intrinſecè neceſſariò non repugnat.

¶Finis tertij libri in Auerroiſtas de æternitate mundi.

LIBER QVARTVS

de obiectionibus diuerſorũ aduerſum concluſiones de æternitate mundi:poſitas in libro ſuperiore & earum diſſolutionibus.

Proœmium.

QVoniam teſte Auerroi.com. primo.tertij Met.Modus ex quo aduenit difficultas , eſt alius à modo,ex quo aufertur.Modus enim ex quo aduenit eſt ſimilis ligamento:& modus ex quo aufertur eſt ſimilis diſſolutioni ligamẽti, ideò neceſſe eſt vt via ex qua diſſoluũtur quęſtiones ſit alia à via,ex qua accidit.Vult dicere Auerrois , ꝙ diſſolutio argumentorũ & determinatio veritatis non debet ſimul fieri,quoniam iſtæ ſunt diuerſę viæ:eſt aũt neceſſaria hæc inductio obiectorũ à diuerſis hominibus excogitata.Primo quia vt ait Ariſt. tex.2.ſecundi Meta.& Auer.in cõmento eiuſdem textus artes non cõplentur niſi per iuuamentũ prioris ad ſequentem.Nullus enim vt dicit Auer.com. 1.ſecundi Meta.ſine communicatione alterius ſciuit dę ca.1.veritate aliquam quantitatem ſecundum ꝙ oportet.Secũdo quia ex huiuſmodi argumẽtationibus cognoſcitur quãtitas difficultatis eius ꝙ quęrimus. Qui aũt cognoſcit:inquit,idẽ Auer. com.1. tertij Metaphyſ. aliquid antequam cognoſcat quantitatem difficultatis eius : aſſimilatur eis quorũ pedes ſunt per viam

rectam & nesciunt quòd sui pedes sunt in illa. Et paulo inferius subiungit idẽ Commen. & qui nescit quantum quęrit: nescit ipse quando inuenerit eum. Quamobrem hoc vltimo libro dissoluenda sunt obiecta quæ aduersus præcedentis libri conclusiones verisimilio ra videtur.

Obiecta aduersus primam, secundã, & tertiam conclusiones.

Gregorius de Arimio. in 2. sen. dist. 1. q. 1. obiicit contra primam secundam & tertiã, conclusiones, tenendo pro constanti oppositum fuisse de mente Aristo. Supponit autem duo de mente Philosophi & Commẽ. Primum ꝙ impossibile sit aliquid fieri ex aliquo prę supposito, quod probat multis auctoritatibus eorum. Secundum est ꝙ secundum eosdem motus cœli est æternus, quod fuisse de intentione eorum probare est superfluum. Ex quo patet etiã corpora cœlestia, & eorum motores esse æternos. & hoc ex 8. Phy. & 2. Meta. notum est, ex his fundamentis: inquit iste patet. ꝙ Aristo. & Commen. non sunt opinati.

¶Primò. Materiam primam non esse factam. quod etiã probat in fine primi Physico. & in 12. Metap. Nam esset processus in infinitum in materiis.

¶Secũdò, ꝙ cœlum non est factum, cum sit corpus simplex non compositum ex materia & forma, vt singulariter ait Commen. primo cœli. commen 20.

¶Tertiò ꝙ mundus non sit factus, vt clarè deducitur. primo cœli. commẽ. 109. in fi.

¶Quartò, ꝙ intelligentiæ non sint productæ, cum sint essentiæ simplices. Vnde Commen, 12 Meta. com. 44. recitat opinionem Auicen. dicentis quòd ex intelligentiis quędam earum consequitur quandam, sicut causa causatum, & à motore primi cœli prouenit anima primi cœli. & motor orbis. & dicit Auer. quòd iste sermo est imaginabilis & negat omnem actionem, qua intelligentiæ sint productæ: quoniam ab agente nihil prouenit nisi extrahere id, quod est in potentia in actum, sed illic non est potentia. Ex quibus etiam patet: ꝙ illa distinctio factionis in Physicam, & emanationem simplicem, est cõtra mentem Auer. arguentes Auic. qui emanatione tali productas esse intelligentias asserebat.

¶Ex secundò fundamento manifestè quoque concludit eadem, scilicet ꝙ nec corpora cœlestia nec intelligentiæ nec materia prima cum hæc ab eis ponantur, æterna esse, sint facta. constat enim secundũ eos ꝙ omne æternũ est ingenitum: & omne ingenitũ est æternũ, vt habetur primo cœli, & per hoc probant: ꝙ omne ingenitum est incorruptibile. Item ibidem Philosophus diffinit genitum dicens, Genitum est ens, qui conuenit prius non esse: & Commen. com. 124 Generabile est quod in præterito tempore est non ens: ex quo sequitur quòd æternum non potest esse factum, secundum eos. Idem ad idẽ est Auer. 4. cœli. com 1. & primo cœli. com. 108.

Hoc idem sic probatur de intentione Philosophi. 2 & 5. Physi. Omnis factio est motus vel mutatio: omnisque motus finitus finito tempore mensuratur & omnis mutatio instanti. si igitur aliquod æternum puta cœlum est factum, aut fuit factũ in instanti, aut fiebat in tempore, & si in tempore quum iam nunc non fiat secundum Philosophum, sed sit perfectum: sequitur quòd suum fieri pręcessit suum factum esse & per consequens non esse æternum, si esset in instanti: sequitur ꝙ non sit ęternum. Cum nullum instans fuerit æternum quinimo ante quodlibet instans præcessit infinitum tempus.

Item secundum ipsos omnis mutatio est ex opposito in oppositum patet. 5. Phy. & per consequens nullum factũ est æternum. Nam omnis talis factio fuit ex non esse in esse. Non esse autem præcessit esse. Ad hoc propositum est Commen. 3. de anima. com. 5. arguens Theophrastum.

Ad maius vero robur dictorum suorum obiicit idem Grego. quoniam generatio est æterna, quæ habet causam agentem: & motus cœli est æternus, qui tamen est factus, vt commen. ponit 12. Metaph. com. 40. Ad hoc dicitur inquit quòd secundum Philosophum ista est concedenda. Ab æterno est, vel fuit

gene

generatio. Ista tamẽ est negãda: generatio est vel fuit ab ęterno: quia nulla generatio fuit ab æterno. Sicubi autem hic inueniatur generatio fuit ab æterno accipiatur pro alia. Similiter secundum Philosophum hic est concedenda semper vel ab æterno fuit motus: & ista negãda motus fuit ab ęterno: quia nulla eius pars fuit ab æterno: nec totus seu accipiatur syncathegorematicè, vt idem est quod quælibet pars, seu cathegorematicè quum significet idẽ quod perfectũ ex partibus & per consequens partes motus essent æternæ quod est falsum. Ratio prædictorum est quia cũ ponitur à parte subiecti habet suppositionem determinatam & cum ponitur à parte prædicati habet suppositionem confusam. Ex his habetur quòd nulla entitas facta siue sit generatio siue motus secundum Philosophum est ęterna: & per consequens quod obiiciatur de generatione & motus, nullatenus impedit, ꝙ dicebatur. Hæc ex Gregorio.

Responsiones ad pręfata obiecta.

Quãuis animaduertẽtibus ea quæ in primo libro declarata fuere pateat responsio ad obiecta Grego. quo tamen amplius manifestior fiat: respondeamus formaliter ad singula. Ad primum quidem fundamentum dicitur quod ex nihilo nihil fit sicut ex materia non ex qua sed in qua, scilicet subiecta de cuius materiæ potentia educuntur formę factione Physica, & ad hunc secundum Arist. & Commen. semper accipiunt ꝙ ex nihilo nihil fiat, & quòd impossibile est mundum factum esse ex nihilo, sed factione simplici mundus est factus nõ Physica, vt probatum est de mente Ari. & Comm. eadem quoque emanatione simplici producta est materia prima, nõ tanquam terminus totalis emanationis illius, sed quasi res constituẽs id, quod est per se terminus talis productionis: vnde melius comproducta dicitur esse materia prima.

¶ Idem dicimus de corporibus cœlestibus quæ emanatione quoque simplici sunt producta. Cauendus vero est Auerrois, asseuerans corpora cœlestia non composita ex materia prima. Cum in hoc contradicat principi in multis locis præsertim in tex. 12. 2. met. & in 12. text. 10.

¶ Ad id quod obiicit, quoniam talis emanatio simplex est contra Auerroim propter talem positionem arguentem Auicennam, respondetur ꝙ si bene animaduertant dicta Auer. in com. 44. 12. Meta. reprehenditur Auicen. non quòd posuerit substantias abstractas esse effectiuè à Deo, sed modus producẽdi quæ vnum tantum procedere à Deo immediatè dicebat: impugnatur. Quamobrẽ dicit. Nõ est⁹ eñ illic proueus neq; cõsequutio: neq; actio. ita ꝙ dicamus ꝙ vna actio sequitur vnum agentem. Vt igitur declararet se modum productionis impugnare: apposuit ly (ita ꝙ vna actio.) Verę autem productionis modũ subiungit in verbis sequentibus dicẽs. Tantum est enim illic causa & causatũ secundum ꝙ dicimus intellectum, est verè causa intelligentiis.

Ad secundum fundamentum dicitur admittendo motum esse æternum secũdum Ari. neque propter illud conceditur intelligentias aut corpora cœlestia non esse facta. & ad primam probationem respondetur, quod nullum æternum est generabile supponente motum, & transmutationem, & ad hũc sensum accipienda sunt verba Commentatoris. Ipse enim reprehendit ponentes mundum æternum & productum per motum & ex nihilo, quod est impossibile.

¶ Ad secundam probationem respõdetur primo ꝙ omnis factio Phylosophyca est motus vel mutatio, quam necesse est pręcedere motum. Vnde Aui. primo suæ sufficientiæ dicit, ꝙ illa diffinitio Ari. 2. Phy. & 5. Meta. efficiens est principium vnde motus non nisi agentis physici, quod agens est magis nobis notum. secundo diceretur ꝙ cœlũ fuit factum in instanti: non quidem transeũte quod solum in tẽpore reperitur, sed stante quod potest coexistere infinitis instantibus. Vel dicendũ ꝙ in instanti quocunque tẽporis infiniti sit mundus à Deo: quoniam conseruatur ab eo: cõseruatio autem & productio mundi nõ differũt nisi per respectũ ad diuersa. Diceret aũt: vt opinor: Ari. id quod fit aliqua factione sequẽte motum quoquomodo fieri in instãti, factionẽ vero ęternam alterius esse rationis. Vbi hanc alteram rationẽ perquirere volueris non ab Arist. illam expectato, sed quid eius principiis conueniat diligentius excogitan

tandum est.

Ad tertiam probationem dicitur, ꝙ omnis mutatio est ex non esse in esse. Sed non esse dupliciter esse præcedere potest. Primo modo duratione. Secũdo modo natura. Propterea factum potuit esse æternum: quia non esse natura tan tum, illius esse præcessit.

Ad solutionem vero, quã affert Gre. obiectioni suæ dicendũ ꝙ ipsa non satisfacit. Nam ista est concedẽda à peripateticis motus est æternus: cũ ea sic semper vtantur princeps & Cõmen. atque omnes fere peripatetici. Accipitur vero categorematicè: & cum arguitur ergo quælibet pars eius est: respondetur negando consequentiam. Nam duplex est ens. permanens. s. & successiuũ. Ad hoc vero ꝙ ens permanens sit perfectum, oportet ꝙ omnes partes eius sint. Non sic autem de ente successiuo, ad cuius perfectionem non exigitur ꝙ omnis eius pars sit vel aliqua, sed ꝙ ali quid semper sit continuans partẽ pręte ritam cum futura. Has itaque respõsio nes opinamur esse secundũ dicta Arist. & Comm quare à peripateticis rectè sentientibus admittuntur.

Obiectio contra quartam conclu.

Admirantur plerique quonã modo demonstrari queat omnia entia esse effectiuè à Deo, quãdo Philosophus Ari. de quo Auer. scribit in 1. Phy. in proẽ. & in cõ. 1. 2. Met. ꝙ intellexit omnia, quorum natura est capax. Vnde & nunquã aliquid dixit sine forti probatione non demonstrauerit hoc. Cuius efficax probatio existit magna inter peripateticos disceptatio in quæstione hac. An videlicet Ari. intellexerit omnia entia esse effectiuè à Deo. Non igitur videtur posse demonstrari: omnia entia esse effectiuè à Deo.

Solutio præfatæ obiectionis.

Non est dubiũ consideranti adducta in probationibus conclusionũ libri superioris Ari. intellexisse & scripsisse. A primo ente necessario omnia esse effectiuè. Causa vero disceptationis inter peripateticos fuit illius obscura editio & sermo grauis breuis & occultus. Vñ scribit Themistius in primo Paraphrasꝭos physices. In auscultatoriis data opera voluit obscurus. s. Ari. esse ratus hũc modũ obiter posse rudiora ingenia ab huiusmodi studio quasi reiici deterreri- que: vtpote quibus futurũ sit: perinde ac si neque scripta quidẽ vnquam fuissent. Quapropter Alexander post Persarum euersionẽ hæc ad illũ scripsisse fertur. Alexãder Aristoteli salutẽ. Nõ re ctè fecisti, ꝙ auscultatorios libros foras vulgaueris. Nã qua alia re præstare cæteris amplius poterimus, si ea quæ abs te accepimus, omniũ prorsus fiant cõmunia. Ego vero malim doctrina anteire quã copiis: Alexan. vero scripsit Ari. iis verbis. Aristoteles Alexandro regi salutem. Auscultatorios libros, quos editos quereris, & nõ perinde vt archana abscõditos: scito neq; editos esse, neq; non editos. Cũ nobilibus enim iis tantum erũt: qui nos vtique audierint. Vale. Plutarchus in vita Alexandri de editione librorũ Metaphysicę hæc vitro ci troq; fuisse scripta meminit. Hęc Themistius.

Obiecta prima aduersus quintã con clusionem, quæ recitat Scotus in secundo sen. di. 1. q. 3.

Arguitur aduersus quintam conclu sionem tribus argumentis quę Sco. ex quolibetis Henrici sumens refert. in 1. distin. 2.

Primo quidem sic. Si Deus potuit aliquod finitum ens ab æterno produxisse: sequitur quòd illud ens semper à Deo producatur: quod est impossibile. Tum quia non esset ens permanens. Tum quia non differret creari & conseruari quod est falsum: quoniam conseruari supponit esse non autem creari. Et quia agens particulare generat, & non conseruat. consequentia probatur. Supponendo ꝙ de omni producto aliquando verũ est vel aliquãdo verũ erit dicere ꝙ producitur. Nã & de filio Dei producto in æternitate verè potest dici ꝙ producitur in æternitate. Aut igitur ens finitum ab æterno productũ semper producitur quando est; aut aliquan do producitur & non semper. Si primo modo habetur intentũ ꝙ ens ab æterno productũ semper producatur. Si secundo modo: tunc in illo instãti, in quo sic producitur primo capit esse, & ita habet principium durationis. igitur ab æterno producitur.

¶ Et additur huic rationi, quia creatura habet esse acquisitum, & per consequens esse post non esse: alias esset Deus.

Secun

Secũdo arguitur. Si aliquod ens finitum potuit ab æterno produci à Deo: sequitur ꝙ illud fuit de facto productũ & necessario. sed hoc est contra veritatem: ergo, &c. sequela probatur. Omne quod est dum est necesse est esse. primo periher. igitur non potest non esse nisi, quia potentia præcedit esse eius, per quam potest impediri eius esse: sed si aliquid fuit ab æterno à deo nulla potentia præcessit eius esse à deo: ergo nõ potuit non esse à deo.

¶ Confirmatur sequela in perpetuis non differt esse à posse. 3. physi. tex. 32. & 9. meta. text. 17.

Tertio arguitur, Si aliquod ens potuit esse productũ à deo ab æterno maximè potuit esse cœlũ sub motu: quod etiam de facto fuisse opinatur Arist. sed hoc est impossibile, quoniã sequeretur hoc impossibile, scilicet quòd tempus esset infinitum à parte ante, & à parte post: ergo cœlum sub motu non potuit ab æterno produci.

Probatur imposibilitas sequelæ.

Si tempus sit infinitũ à parte ante, & à parte prius: sequitur, quòd pars sit maior suo toto.

Ad probandam istam cõsequentiam formatur talis casus.

Si tempus sit infinitum ex vtraque parte sit meridies externæ diei. a. & meridies diei hodiernę. a. tunc præteritum ad a & futurum ad b. est infinitum. & similiter dicendum est de præterito, & futuro ad b. Hoc dato, sequitur, quòd futurum ad b. sit maius futuro ad a. & quomodo sit pars eius: sequitur, quòd sit maior suo toto.

Sequela probatur.

F Quomodocunq; tempore præteritum ad b. est maius: etiam futurum ad b. est maius.

G Sed præterito ad a. præteritum ad b. est maius.

Igitur præterito ad a, futurum ad b. est maius.

H Præterito ad a. futurum ad b. est maius.

Igitur futuro ad a. futurum ad b. est maius.

I Sed futurum ad b. est pars futuri ad a.

Igitur pars est maior suo toto.

Prima propositio quæ est maior primi argumenti sic probatur: vnum supponendo quod est tale.

Præteritum ad b. & futurum ad b. sunt æqualia: quia vtrunque infinitum nec vnum maius alio. Et similiter dicundum est de præterito ad a. & futuro ad a.

Tunc arguitur sic.

F Quodcunque tempore alterũ duorum æqualium est maius, & reliquum æquale est maius.

Sed præteritum ad b. & futurum ad b. sunt æqualia: hoc patet per suppositum.

Igitur quocunque tempore vnum illorum est maius & reliquum. Igitur si præteritum maius, & futurum maius, & econuerso.

Secunda propositio quæ fuit minor primi argumenti, sic probatur.

Omne totum est maius sua parte.

G Sed præteritum ad b. & sicut totum respectu præteriti ad a. & illud est pars.

Igitur præteritum ad b. est maius præterito ad a.

Alia consequentia, quæ fuit secunda, sic probatur.

Quod est maius vno æqualium, est maius etiam reliquo.

H Sed præteritum ad a. & futurum ad a. sunt æqualia: patet per suppositũ, quia vtrumque infinitum.

Igitur quod est maius præterito ad a. est etiam maius futuro ad a.

Alia propositio, quæ fuit minor secundi argumenti.

Quod continet aliquid, & adhuc amplius, est totum respectu eius.

I Sed futurum ad a. continet futurum ad b. & aliquid vltra.

Igitur est totum respectu illius, & illud est pars.

Quoniam distinctio sensum auget, & ignauis dant interualla vigorem: ideo argumentum hoc quod etiam eruditis aliquando fastidium produxit: taliter distinximus.

Responsiones ad præfata obiecta.

Satis obiectionibus præfatis faciendo respondetur. Et ad primam quidem dicitur: vt à sancto Thoma de potentia dei, quæstione tertia. articulo 4. ad sextam. non esse inconueniens dicere, quòd sicut aër quandiu luce illuminatur à sole: ita creatura quãdiu habet esse, fiat à Deo: vt etiã Aug. dicit super

Genesin ad literā. Ad primam autē improbationem huius dicitur, quòd talis creatura diceretur permanens sicut lumen causatum in aëre à candela, vel ab aliquo lucido quieto & immobili: quia tota simul esset: nec aliquid nouum potissime ad sui integritatem pertinens acquireret: nec esset continue alia, & alia eo modo quo successiua perdunt vnam partem, & acquirunt aliam: sed esset cōtinue eadem sicut operatio qua influitur cōtinue esse à deo est eadē non variata. Similiter secunda improbatio ibidem posita nō valet. Dico enim, ꝙ tūc fieri à deo, & conseruari idem essent re sicut & nūc, non autem ratione. Et cū hoc improbatur, dico ad primū. Quod creari supponit non esse, non quidē secundum prioritatē, & ordinem durationis, sed naturæ tantum: quod etiā conseruari non repugnat. Et licet aliquid fieri non sit conseruari: non tamen sequitur, ꝙ omne fieri, & cōseruari sunt res diuersæ totaliter: sed sequitur solū ꝙ ratione differant vbicunq; reperiantur. Ad probationē consequentiæ respōdetur, ꝙ licet de omni productio aliquādo sit verum dicere, ꝙ producitur: non tamē oportet, quòd de illo sit aliquando verum dicere hoc nunc primo producitur, vel ꝙ hoc nunc producitur & primus non producebatur: vel quòd cuiuslibet talis sit dare aliquid nunc transiens, in quo primo producitur.

Ad confirmationem dico, ꝙ creatura habet esse acquisitum sed non nouiter: nec est deus aut æquatur filio dei: quia non acquirit esse quod est idē cum sua essentia, & cum essentia eius à quo producitur.

Ad secundum argumentum negatur sequela. Ad probationem. Omne quod est, &c. dico, ꝙ verum est, loquendo de necessitate suppositionis non autē absoluta. & ideo si deus produxisset mundum ab æterno, adhuc absolutè potuit eum non producere in tota æternitate, & cum dicitur ꝙ in tali casu potentia dei nullam prioritatem haberet ad durationem illius creaturæ, dico, ꝙ verū est si loquamur de tota duratione, falsum autē si loquamur de qualibet parte durationis: quia potentia dei præcessisset quodlibet instans illius per mille annos: & sic impedire potuit, ne talis creatura duraret in tali instāti, & ipsam annihilare per certum annos prius. Et sic in tota illa duratione nunquā inuenies determinatum tempus, in quo necesse fuerit esse mundum simpliciter quia semper habet respectū ad Deum, qui prius potuit ipsum annihilare.

Ad confirmationem respondetur, ꝙ propositio Ari. vera est de potentia passiua vt ostendit s. T. de potentia dei. q. 3. ar. 14. ad 5. Et intendit, ꝙ in sempiternis per se cuiusmodi est deus aut cœlū aut substantiæ separatæ, aut animæ humanæ non est potentia passiua ad esse substantiale, vel ad nouam formā substantialem: nec potentia passiua ad non esse: cum quo stat, ꝙ in deo est potētia actiua, qua potest quamlibet rem à se productam annihilare. Gregorius autē de Arimino dicit illam propositionem philosophi esse veram in primo tātum perpetuo quod est deus. Quæ respōsio quoniam verbis philosophi aduersari videtur loquētis in plurali: ideo melius respondetur vt dictū est de mēte s. To.

Ad tertium argumentum respondetur, negādo minorem quia excessus, & additio non est nisi respectu alicuius actu existentis in re, vel actu accepti per intellectum, aut imaginationē. Modo nullum infinitum secundum totam suam successionem est actu aut intellectu acceptum.

Ad probationē illius minoris cum dicitur omne totum, &c. dicitur ad maiorem, quòd solum vera est: vbi totum superaddit parti signatæ aliquam aliam partem, quę se habeat in certa proportione ad primam: quod non est in proposito. Nam tempus ab a. vsque ad b. nullam habet determinatam proportionem ad infinitum tempus præteritum respectū a. cui additur: ideo illud infinitum per talem additionem non fit maius, nec totum si quod resultat ex illo infinito, & ex illo finito est maius sua parte, scilicet infinito.

Ad minorē illius probationis dicitur, negando ipsam. Dico enim, ꝙ nullū infinitū habet propriè rationē totius: nec habet propriè partē: nec infinitū habet rationē continentis, sed contenti: quia infinitū est cuius quantitatē accipientibus semper est aliquid extra accipere. Potest etiam dici, ꝙ nulla additionū dictarum fit alicui infinito præcedenti: sed solum finito Vnde argumen. procedit ex falsa imaginatione ac si infinitū habeat rationē totius, & ac si infinito

posset

possset fieri additio, quãtum ad id quod infinitum est, & quantum ad suam totalitatem.

Obiecta secunda aduersus quintam conclusionem, quæ recitat Greg. de Arcimino in secundo sen. dist. 1. q. 3.

Ex multis argumentis quæ refert Gregor. in secunda sent. dist. prima. sequentia proposito nostro magis conueniunt.

¶Primum est. Deus non potuit aliquid de materia producere ab æterno: igitur nec de nihilo: & per consequens nullo modo patet consequentia quia quandocunque deus potuit producere materiam potuit producere compositum: alias materia produceretur sine forma. antecedens probatur.

Nam si produxisset de materia, aut per motum, aut per mutationem subitam: si per motum: igitur non ab æterno: cum motus duratione præcedat terminum. nec per mutationẽ subitam: quia illa fuisset mensurata aliquo instanti: & per consequens illa habuisset primum instans sui esse: ac per hoc non fuisset ab æterno.

Secundum est. quicquid est in potentia ad duo opposita contradictoriè, si acquiratur vnum illorum relinquit reliquum quando non est medium inter contradictoria: sed ab æterno fuit verũ dicere de qualibet creatura, hæc res potest esse, similiter hęc res potest nõ esse: igitur si illa acquisiuisset esse reliquisset non esse: nihil autem potest relinquere nõ esse nisi prius fuerit sub non esse: & sic s. b. fuit ab ęterno prius non fuit: quod est impossibile.

Tertium est. Nam si conclusio sit vera sequitur, ꝙ fuit possibile esse magnitudinem infinitam. consequens est falsum, sicut de multitudine. tenet consequentia. quia deus potuisset tunc creasse qualibet die vnum lapidem cubitalem, & priori vniuisse. Infiniti autem lapides cubitales non est dubium, quin constituerẽt magnitudinem infinitam actu. Pariter sequitur deum potuisse facere vnum triangulum infinitum: & similiter circulũ infinitũ. Nam deus ab æterno potuit produxisse vnum triangulũ, & similiter circulum: & illis quãtitatem maiorẽ addidisse quolibet die: puta lateribus trianguli bicubitum: & similiter aliquo orbe facto ab æterno potuisset concauum, & connexum secundam determinatam quantitatẽ augere: & sic nunc esset infinitum in concauo, & connexo. quod implicat manifestè contradictionem.

Responsiones ad præfata obiecta.

Ad primum obiectum respondetur, negando antecedens. Nam potuit producere terram compositam ex materia & forma: ita quòd ly dedicat ordinem causalitatis materiæ ad terram, non autem præcessionem materiæ ad terram. Hoc autem fecisset sine motu, & mutatione influendo esse toti composito sine initio durationis: non in aliquo nunc fluente: sed in aliquo nunc stante. Et ideo probationis negatur conditionalis. Quod si intelligatur de materia præexistente: tunc conceditur antecedens, & negatur consequentia. Cum vero probatur dicendo quandocunque, &c. respondetur, quòd si ly quandocunque distribuat pro nunc fluente, vel pro parte temporis infiniti conceditur: non tamen si distribueret pro nunc stante, vel pro toto tempore infinito: quia secundum implicat contradictionem, & non primum.

Ad secundum dicitur, quòd argumentum æqualiter vtranque partem contradictionis cõcludit. Eius vero defectus est: quoniam maior est falsa, nisi intelligatur de potentia nouiter acquirente esse per sui mutationem. & ad hunc sensum concessa maiore, negatur minor, quia illa creatura, quam poneremus productam ab æterno, non sic acquisiuisset alterum extremum contradictionis, scilicet esse. Potentia, enim creaturę semper fuisset coniuncta actui, & nunquam distans, nec per sui mutationem acquisiuisset actum: vt patet.

Ad tertium negatur consequentia. Ad probationem dicitur, quòd non est dies, hora, vel instans, in quo Deus nõ potuerit vnum lapidẽ cubitalem creasse: & tamen impossibile est vt creauerit in quolibet die, &c. Nam ibi arguit à sensu diuiso ad compositum: vt puta sic arguendo. In quolibet nunc Deus potuit creare vnum angelum, igitur possibile fuit, quòd in quolibet nunc temporis creauerit vnum angelum distinctum ab aliis primo creatis. Prima est diuisa, secunda composita: ita in proposito per idem patet responsio ad

ſequentia.

Obiecta aduerſus ſextam concluſionem, quæ ſunt alberti magni in ſecunda parte ſummæ tracta. 1.q. 2.incidente poſt q.4.

Margnus doctor Albertus in ſecunda parte ſummæ, ceu aſſentiens propoſitioni oppoſitæ aduerſus ſextam, concluſionem, obiicit ſecundum determinata à Boëtio,& Platone multipliciter.

¶Primò quidem quod repugnat alicui naturæ,non eſt cōpoſſibile illi. Sed mundus eſt temporalis, cui repugnat eſſe ab æterno:niſi ab,propoſitio notet ordinem: ergo iſta duo non ſunt compoſſibilia. Mundus eſt factus à deo: & mundus eſt æternus probatur maior. quoniam deus nulli negat cōmoda ad bonitatis ſuæ participationē, & omnia facit conuenientiſſimo modo quo fieri poſſunt, & ideo etiam gradus diſtinguuntur in entibus. probatur minor. Nam quòd totum eſſe ſuum, noſſe, & poſſe in vno ſimplici non poſſidet: ſed per vices accipit:& vno tempore habet quod alio non habet temporale eſt aliquo modo. Mūdus eſt huiuſmodi:quoniam ſolius dei eſt poſſidere, vt ait Boëtius in quinto de cōſolatione. ergo,&c. Quod vero temporali repugnet eſſe ab æterno, patet quia contradicunt.

Secundo. Omne fieri, quod non extenditur in infinitum:initium habet,& finem. Omnis creaturę creari ex parte creatur fieri eſt non extenſum in infinito:ergo initiū habet quo incipit eſt finem quo deſinit: ergo quadam menſura finita menſuratur,ita quòd dicitur momentaneum,vel horarium, vel diurnum:& ſic de aliis. ergo quāuis creator infinitæ potentię ſit, & poſſit in momento producere quicquid vult: tamē ex parte creaturę neceſſe eſt,quòd fieri illud tempore menſuretur:ergo temporale eſt,& in tempore. Dicit enim Ari. in 4. phyſic.quòd in tempore eſſe eſt in quadam parte temporis menſurari.

Tertio. Quod eſt contra intellectum creaturę non eſt cōpoſſibile illi. Sed ꝙ creatura ſit creata ſine initio temporis eſt contra intellectum creaturę: ergo non eſt illi compoſſibile. maior patet. minor probatur. Contra intellectum eſt, quòd proprietas non claudat ſubiectum in definitione, & intellectu ſuo ſecundum incipere, & perficere, & definere. Aliter enim non valeret ars demonſtratiua Ariſt. in primo poſter. vbi dicit, quòd ſecundus modus dicendi per ſe eſt quando ſubiectum clauditur in ratione prę dicati:ſed duratio propria eſt proprietas vniuſcuiuſque eſſe quod durat:ergo contra intellectum creaturę eſt, ꝙ ſit ſine duratione. His & quibuſdam aliis mediis cogentibus videtur Albertus magnus tenere, non eſſe compoſſibile, ꝙ creatura ſit ſine initio temporis. Profecto ſi multi peripateticorum, aut ſtoicorum haberent tam fortes rationes ad fouendam opinionē de ęternitate mundi:gloriabundi ſe demonſtrare clamarent. Quibus rationibus humiliter ac caute reſpondere ſatagemus orthodoxæ fidei myſteria maieſtatemque venerantes: quæ omnibus rationibus philoſophātium pręeſt: eorū vero pręcipuè magni doctoris nos indigni exiſtimus diſcipuli.

Reſponſiones ad pręfata obiecta.

Ad primum quidem igitur reſpondetur, quod temporale aliquid dicitur duobus modis. Vno quidem modo vt eſt contradiuiſum æterno: coæuum autem tempori, iuxta illud. Quæ videntur temporalia ſunt: & hoc modo accepto temporali ita repugnet eſſe ab æterno, ſicut tempori infinitas. Alio autem modo dicitur tēporale, quia illius periodus determinato tempore menſuratur,& huic modo temporaliratis repugnat eſſe ab æterno, ſicut & infinitas durationis. Ad probationem vero minoris dicitur, maiorem veram eſſe ſaltim de temporali, primo modo accepto.

Ad ſecundū reſpondetur. Si mundus eſſet ab æterno, non eſſet inconueniens aſſerere, ꝙ fieri creaturæ eſſet extēſum in infinitum vt ſuprà dictum eſt de conſeruatione, quæ ſecundum rem identificatur creatione. Neq; omne fieri mēſuratur tēpore, aut indiuiſibili ſucceſſiuo ex tēpore creaturæ: ſed indiuiſibili, permanēte, quod eſt nunc ſtans quēadmodum in ſuperioribus diximus. Hanc dicimus eſſe inſtans, æui quod permanet: quo omnium incorruptibilium,& ſempiternorum eſſe menſuratur.

Ad tertium reſpondetur, quòd propria duratio non eſt propria quarto modo, id eſt ex principiis eſſentiæ neceſſario orta, ſicut riſibilitas: ſed eſt proprietas primo modo dicta: ſeparabilis ſecundum intellectum à ſubiecto, ſecundum actum vero per actionem pri-

mi principij, quod potest omne non implicans contradictionem. Est itaque duratio sicut accidens commune non sicut accidens proprium.

Obiecta contra corollarium sextæ conclusionis: quod est, motui & tempori non repugnat infinitas.

Durandus aduersus corollariũ præfatum instat sic. Motui cœli repugnat infinitas: ergo cuilibet motui. patet consequentia. antecedens probatur. In reuolutionibus cœli necesse est dare primam & vltimam. ergo necesse est eas esse finitas. Antecedens probatur dupliciter. Primo nam in eis fuit semper ordo successionis: ita ꝙ nunquam duæ simul fuerunt, & singulæ sunt acceptæ imo & omnes ex quo quælibet fuit actu pręsens, & pręterita, & similiter omnes. Aut ergo est accepta aliqua, antequàm nulla, aut non. Si sic: habetur intentum: quia illa erit prima. nunc vero est dare vltimam acceptam. s. hodiernã. igitur &c. Neque etiam non: quia ante omnes coniunctim nulla fuit: ergo neque ante quamlibet. idem enim est ante omnes, & ante singulas esse aliã acceptam, cum sint ordinatè acceptæ: & consequenter nõ sunt acceptę omnes: nisi quia ęst accepta vna includẽs omnes. Secundo probatur antecedens. Aut in reuolutionibus cœli præteritis aliqua à præsenti distat in infinitum: aut non. Si distat: ergo necessariò illa erit prima cum non possit dari maior distãtia. si autem non: ergo non præcesserunt infinitæ: quod est contra suppositionem.

Secundò arguit Aureo. ꝙ tempori præterito repugnat infinitas. De ratione inquit infiniti est, ꝙ sit actus permixtus potentiæ: vt habetur à Philosopho 3. Phy. & à Commen. com. 58. Rationi autem præteriti repugnat esse actum permixtum potentiæ, quoniam in præterito nulla potest esse potentia. ergo tempori pręterito repugnat infinitas.

Tertio Aureo. ad idem arguit. Ratio infiniti est ratio, quæ necessariò est in processu, & ex parte illa, ad quam proceditur. ergo infinitas non potest esse ex parte præteriti: quia est pars à qua non ad quam proceditur. Antecedens declaratur primo exemplo in additione numerorum, in qua non proceditur in infinitum versus vnitatem, sed ab vnitate: similiter processus diuisionis in infinitum in continuo non est ad totũ, sed à toto, secũdo ratione. aut ratio infiniti inest termino à quo aut termino ad quem: non termino à quo, quia non est in potẽtia, sed in actu perfecto. ergo ratio infiniti est ex parte ad quam proceditur. Nec valet si diceretur accipio diem externam, & possum adhuc accipere aliam priorem: & ita in infinitum: ergo versus præteritum potest esse processus in infinitum: quoniam mutaretur ratio pręteriti in rationem futuri. Nam cõditio futuri est, ꝙ sit processus ad ipsum: quæ conditio illo modo agendo attribueretur præterito, vt patet.

Responsiones ad præfata obiecta.

Ad primum quidem Durandi: negatur antecedens consequentiæ secundæ probantis antecedens primæ. Ad illius probationem primam dicitur, ꝙ nulla fuit ante omnes aut includens omnes simpliciter. Nec ex hoc sequitur, quia omnes fuerint acceptæ coniunctim vel diuisim saltem quia impossibile est accipere totum infinitum in actu secũdum rem nec secundum intellectum. Hanc vero consequentiam nullam esse apud Ari. ostendi potest duobus excẽplis. Primum est de mutatis esse. in motu continuo. Dicit enim Aristo. 6. Phy. ꝙ ante quodlibet moueri præcesserunt infinita mutata esse: nec tamen fuit dare primum. Et constat, ꝙ talia mutata esse transeunt ordine quodam, & nunquam duo simul. Primum exemplũ est de partibus proportionalibus horę pręteritæ, quarum omnes quodam ordine sunt acceptæ. nec tamen fuit inter eas aliqua prima potissimè distinguendo, sic illas partes, ꝙ minores sint versus principium horæ, & maiores versus finem. Causa autem quare in talibus non oportet dare primam, est quia nõ sunt partes essentialiter ordinatæ, sed accidentaliter, & in talibus non oportet dare primam.

¶ Ad secundã probationẽ antecedẽtis diceret Aristot. quod inter illas non fuit aliqua distans ab hodierna infinitè. Ad probationem negatur consequentia. est enim ibi fallacia consequentis arguendo à pluribus cau-

sis veritatis ad vnam illarum. Nō enim ponimus infinitatem in reuolutionibus talibus isto modo, quòd inter eas aliqua fuerit à qua pręsens infinitè distet, sed alio modo quia, scilicet nulla inter eas tantum distat præsenti quin fuerint mille aliæ amplius distantes. Non ergo valet ista consequentia: Nulla infinitè distat: igitur non præcesserunt infinitæ. Quod patet in simili. Nulla species numeri infinite distat ab vnitate: igitur non sunt infinitæ species numerorum.

Ad secundum quod est Aureo. dicendum quòd cum præterito nulla sit potentia, sed fuerit ideo propriè loquendo in præterito non est infinitum: sed fuit. Sed tamen quemadmodum dicimus motus est prætertus, de cuius ratione est potentia admixta actui: & tamen in motu præterito nulla est potentia. ita est vera: infinitum est pręteritū. Fallitur vero arguens in hoc, quòd rationem infiniti eo modo vult inuenire in infinito à parte ante, sicut à parte post. Nam tempus futurum erit infinitum quia ante omnem actum eius restat potentia, & econtra. Nam post omnem partem eius positam in actu erit alia in potentia: & restat alia ponenda in actu. In præterito vero est oppositum. Nam ante omnem actū pręcessit potentia & econtra.

Confirmatur responsio, quoniam si modus arguendi valeret, probaret vtique, quòd nulla infinitas à parte ante dari posset. Quod esse falsum manifestè patet per totum sextum Physicorū, vbi Aristot. ostendit quòd omne, quod mouetur, prius mouebatur in infinitū.

Ad tertium dicitur, ꝙ concesso, infinitum, de quo est sermo, stare in processu: iuxta Commen. 3. Physi. com. 57. ad rationem infiniti nō requiritur processus secundum rem, sed sufficit processus secundum intellectum aut imaginationem: ille autem reperitur tam in præterito quàm in futuro. Ideo negatur antecedens si pars ad quam proceditur secundum intellectum intelligatur esse quoque secundum rem. Ad primam probationem dicitur, ꝙ infinitas reperta in numeris, non est eiusdē rationis cum infinitate pręteriti. Nam numerus non habet infinitatem nisi à parte post procedēdo ab vnitate ad numeros. processus autem diuisionis in continuo reperitur procedendo de toto ad partes, & de partibus ad totum. Ideo non cogit. Secunda quoque probatio nulla est, quoniam supponit, ꝙ in processu præterito & à parte ante fuerit aliquis terminus & solum vnus terminus à quo simpliciter. Quod non est verum. & licet ratio præteriti nō possit mutari in rationem futuri: potest tamē id quod est præteritum habere rationem futuri: sicut omne pręteritum aliquando fuit futurum secundum se totum aut secundū quamlibet sui partē.

Confirmatur responsio. Quia si argumentum concluderet pariter sequeretur repugnare motui esse pręteritum. Arguēdo sic. Processus à termino à quo ad terminum ad quem, repugnat præterito. sed processus talis est de ratione motus: ergo repugnat motui esse præteritum.

Obiecta aduersus vltimam conclusionem.

Obiicit Durandus aduersum primā partem vltimæ conclusionis sic. Quod inest alicui ex se vel ex sua natura, nō destruit naturā, sed supponit vel ponit. Non ens autem vel nihil naturam destruit. ergo impossibile est ꝙ aliqua res ex natura sua sit non ens vel nihil.

Secundò instat Grego. de Arimino. ad idem. Si creaturæ ex se conueniret non esse & esset ex se non ens: à nullo posset sibi conuenire esse: nec ab alio posset esse ens. Sicut quia diameter est ex se incommensurabilis costę sui quadrati à nullo alio potest sibi esse commensurabilis.

Tertiò arguit Albe. magnus in secūda par. summæ, tractatu primo. q. 4. contra totam conclusionem. ¶ Illud præcedit natura: quod aliquid est de principiis naturalibus rei, & quod in sequenti est actu & intellectu: & est in primo modo dicendi per se quando prædicatur de ipso: secundum doctrinam Arist. in primo posterio. Cuius autem natura vel naturale principium nihil sit: nullus vnquam intelligere potuit. Vnde constat natura nihil non potest præcedere creaturam. Et sic cum dicitur creatura sit ex nihilo: ꝙ prępositio, ex, notat ordinem durationis eius quod est nihil ad creaturam: ita ꝙ nihil fuit priuatiuum omnis esse creaturæ & durationis.

Responsiones ad præfata obiecta.

Ad

Ad primum obiectum, quod est Durandi: respondetur, ꝙ conuenire aliquid alicui potest esse: aut in primo, aut in secundo, aut in tertio modo perseitatis. Item dicitur, ꝙ destruere naturam, potest intelligi dupliciter. Aut quãtum ad esse actualis existentiæ: & omnia quæ sunt naturæ accidentalis. Aut quantum ad ea quæ naturę conueniunt in primo & secundo modo dicendi per se. Si itaque intelligatur maior de ly per se in tertio modo: & de natura, quantum ad esse actualis existentiæ, falsa est. Nam dum consideratur solum & solitariè natura creata, remotis omnibus, quæ sibi conueniunt ex causis extrinsecis: hoc modo nõ esse per se sine ex se dicimus conuenire omni essentiæ creatæ. At in primo & secundo modo per se, vera est propositio, sed in præsentiarum, vt dictum tantum ex se: secundum tertium modum perseitatis accipitur.

Ad secundum, quod est Gregorij, negatur conditionalis assumpta, si intelligatur de perseitate tertio modo: quomodo nos solum intelligimus. Quod autem adducitur de diametro, non est ad propositum: quia incommensurabilitas illa conuenit diametro in secundo modo perseitatis.

Ad tertium, quod est Alberti, respondetur. Duplicia esse principia rei in fieri tantum: vel in esse tantum. Si itaque maior intelligatur de principiis rei in fieri tantum: falsa est: quoniam priuatio est principium naturalium in fieri: & tamen non est in primo modo perseitatis rei factæ, cum non sit ens positiuũ. Propterea dicimus, ꝙ nihil est principium omnium rerum creatarum: quantum ad fieri habens se loco priuationis, quæ est principium rerum naturalium tanquam terminus à quo. Conceditur quoque, ꝙ in illa propositione, creatura fit ex nihilo: esse priuatiuum omnis esse nihil. & hoc necessariò, vt probatum est. Est quoque priuatiuum durationis omnis de facto: sed non de necessitate. Quoniam primum principium ita ab æterno potuit creaturas producere: sicut & in initio temporis: propter sui infinitatem intensiuam & extensiuam. Ad cuius maiestatis ampliorem reuerẽtiam, tanta sint de mundi æternitate dicta.

Finis Quarti & vltimi Libri de æternitate mundi in Auerroistas.

DE VELOCITATE MOTVVM.

Fratris Alberti de Saxonia ordinis prædicatorum opus, redactum in epitomen

A fratre Iſydoro de Iſolanis Mediolanenſe ordinis prædicatorum.

FRATER ISIDORVS MEDIOLANEN. ORDINIS PRAEDICATORVM STVDIOSO LECTORI SALVTEM.

VM omnis diſciplina naturalis circa motum verſetur: quo ignorato: neceſſe quoque eſt ignorare naturam, tertio phyſicorum, textu primo, ea propter tractatum ſequentem in lucem venire ſategimus. Cuius notitia totius ſexti phiſicorum Ariſt. nec minus vltimi tractatus ſeptimi eiuſdem ſol eſt intelligentiæ. Adde quòd vbi de motu agitur, cæca eſt omnis conſideratio his ignotis quæ hic traduntur. Hoc etenim paruo volumine licet omnium motuũ perfectio alto ingenio perquiritur. Nos illud à preceptore quodã noſtro Fratre Thoma Mediolanenſe viro erudito, variarumque diſciplinarum gnaro accepimus, quod per capita variaque paragrapha diſtinximus: nonnulla quoque addentes pro capeſcendæ diſciplinæ facilitate. Legito igitur quiſquis es: nec antea reprehendito quam didiſceris. Vbi arduum iter experiere, iterum atque iterum vt lecta repetas, rogauerim, magnum profecto ſolatium ob cognitam tandem veritatem accepturus. Vale: teque haud ignobilis ingenij eſſe ſcito: ſi vſque ad operis calcem attenta meditatione intelligentique animo ſtudens perſeuraueris.

SERIES OMNIVM CAPITVM totius operis.

Proœmium.

FINIS.

EPITOME IN PROPORTIONES FRATRIS ALBERTI DE SAXONIA Sacri ordinis Prędicatorum.

¶Procemium.

QVONIAM proprias rerum differentias ignorantes in tanta entium multitudine varietatéque pauciora longè antiqui nobis vocabula tradiderunt : eodem sæpius plura cogimur termino nuncupare:plurimisq; ideo distinctionibus vti. Quas qui ignorat crebram vtique deceptionem præstoletur.

¶De descriptionibus generalibus proportionum. Cap. I.

Prima descriptio.

PRoportio licet prima nominis impositione sola dicatur quantitatum habitudo: transumptiuè tamen quælibet duorum habitudo solet appellari,vt materiæ ad formam,potentiæ ad obiectum , & omnis causæ ad effectum.

Secunda.Communiter quęlibet dicitur duorum in vniuoco habitudo:qualis non est inter aceti leonisque fortitudinem.

Tertia.Propriè vero est duarū quantitatū vnius proximi generis habitudo.

Quarta. Rationalis dicitur quæ inter commensurabiles quantitates inuenitur.

Quinta. Irrationalis quæ inter incommensurabiles inuenitur.

Sexta. Dicuntur autem quantitates illę commensurabiles: quibus vna est communis mensura , vtranque per coextensionem vel replicationem reddēs pręcise vt omnes numeri.

Septima. Incommensurabiles quibus non est:vt diameter & costa eiusdē quadrati,nihil enim vtrunque reddet.

Rationalis ab aliquo semper potest numero partibili vel integro denominari , potest enim & medietas quadruplę,cum sit dupla.

Irrationalis verò nunquam potest, scilicet a proportione semper immediate denominatur:mediate tamen a numero denominante talem proportionem, vt in posito exemplo quæ medietas duplę dicitur,vt postea.

Octaua.rationabilium , ergo illa æqualitatis dicitur quæ æqualium est quantitatum habitudo.

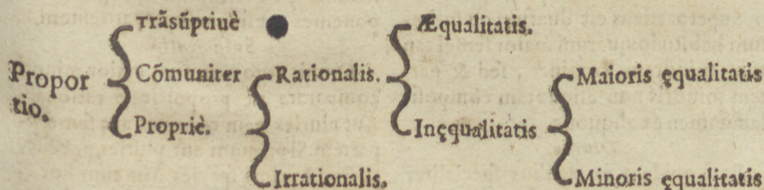
Nona.Inæqualitas quæ inæqualium.

Decima.Maioris inæqualitatis dicitur habitudo maioris quantitatis ad minorem vel excessus.

Vndecima. Minoris inæqualitatis econuerso.

Duodecima.Differētia vero est quātitas qua altera alteram excedit.

Quo vero nouicie hæc facilius intelligas. Arborem sequentem animaduertito.

De diuisionibus & descriptionibus specierum maioris inæqualitatis.

CAP. II.

Prima diuisio.

PRoportionum maioris inæqualitatis tres sunt species simplices. Multiplex Superparticularis & Superpartiens, duæque compositæ. Multiplex superparticularis, & multiplex superpartiens.

Prima descriptio.

Multiplex est duarum quantitatum habitudo: quarum maior aliquotiens præcise minorem continet.

Diuisio.

Et si quidem præcisè bis specialissimè dicitur dupla. Quæ minima est huius specie. Potest autem in infinitum maiorari. Ideo nulla est huiusmodi maxima.

Secunda descriptio.

Superparticularis duarũ est quantitatum habitudo: quarum maior semel tãtum minorem continet, sed & partem minoris aliquotam.

Pars aliquota. Dicitur autẽ pars aliquota, quæ per replicationem suum præcisè reddit totum. Qualis pars est, 3. totius quod est. 9. Non aliquota, quæ semper plus vel minus, vt 3. ipsorum. 10. *Pars non aliquota.*

Diuisio.

Si ergo maior quantitas semel tantum minorem continet & eius medietatem specialissimè sexquialtera dicitur, quæ maxima est huius speciei. vt 3. & 2. si semel & tertiam partem dicitur sexquitertia, vt 4. & 3. Potest autem in infinitum minorari. Ideo nulla est minima.

Tertia descriptio.

Superpartiens est duarum quantitatum habitudo: quarum maior semel tantum minorem continet, sed & partem minoris non aliquotam compositam tamen ex aliquotis.

Diuisio.

Et si quidem ex duabus specialiter superbipartiens dicitur. vt 5. 3. si ex tribus supertripartiens. vt 7. 4. & sic consequenter.

Rursus si tales non aliquotam componentes sint tertiæ minoris quantitatis secundum eas specialissimæ nominatur Puta si sint duæ quarũ quælibet est tertia minoris dicitur superbipartiens tertias vt 5. 3. si sint tres, & quęlibet est quarta minoris dicitur specialissimè supertripartiens quartas, vt 7. 4. & sic vltra.

Huius speciei licet nulla maxima sit aut minima: quęlibet tamen multiplex est qualibet huius & præcedentis speciei maior, sicut si duorum cubitorum vnum alteri secundum partes proportionales addatur, licet aucto in infinitũ possit sic addi, semper tamen bicubito minus remanebit.

Quanto autem maior quantitas maiorem partem continet minoris præter ipsum minus, tanto est proportio maior, non autem quanto plures vel maiores, vt maior est. 5. 3. quam 10. 7. & huius quam 100. 85.

Quarta descriptio.

Multiplex superparticularis est duarum quãtitatum habitudo, quarum maior pluries minorem continet, sed & partem eius aliquotam.

Diuisio.

Et si quidem bis, & medietatem, dicitur, Dupla sexquialtera. Et sic secundũ denominationem multiplicis ex vicibus continẽdi. Et superparticularis ex quota parte. Huius nulla est maxima aut minima propter componentes.

Quinta descriptio.

Multiplex superpartiẽs est duarum quantitatum habitudo, quarum maior pluries minorem continet, sed & partẽ eius non aliquotam, quæ ex vicibus continendi secundum multiplicis species nominatur, secundum partem vero iuxta superparticularis species. Cuius nulla maxima est aut minima propter componentes vt solam superpartientem.

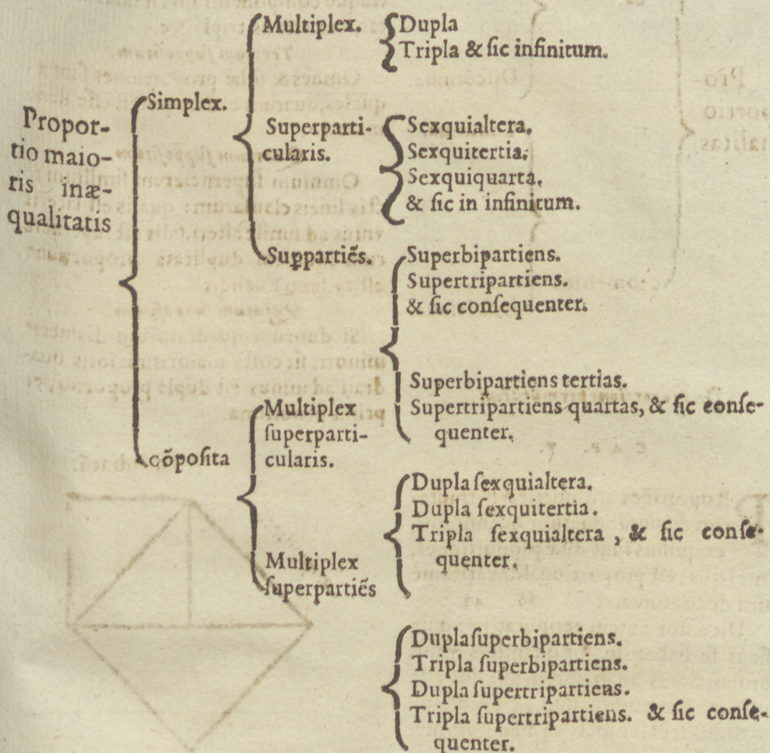
Sufficientia.

Omnis ergo quantitas maior minori comparata in proportione rationali. Aut pluries eam continet aut semel & partem. Si primum aut pluries præcisè, & sic est prima species. Aut cum hoc & partem, vel est aliquota & sic est secunda, vel non, & sic est tertia. Hæ ergo sunt satis.

Totidem sunt species minoris inæqualitatis eorundemque nominum si cuilibet sub præponatur, vt subdupla. & cæter.

Arbor

ARBOR SPECIERVM PROPORTIONIS maioris inæqualitatis.

De vario modo maioritatis proportionis apud Arithmeticum & Geometram.

CAP. III.

PRoportio vero apud Arithmeticum tanto maior est, quanto vna quantitas alteram magis excedit: vt maior est inter. 9.7. quam inter. 2.1. vnde æquales sunt, vbi æquales excessus.

Apud Geometram vero tanto est maior, quanto maior quantitas pluries minorem vel maiorem eius partem continet, vt maior est quæ est inter. 3.1. quam quæ inter 10. 5. & maior quæ inter. 3. 2. quam quæ inter. 7. 5.

De proportionalitate.

CAP. IIII.

Prima descriptio.

PRoportionalitas est proportionum similium habitudo.

Secunda. Arithmetica. Ergo habitudo est similium vel æqualium arithmeticè.

Tertia. Continua dicitur. Si quantitas quæ est in vna cōparatarum proportionum minor in sequenti sit proportione maior, vt 86. 64. 42.

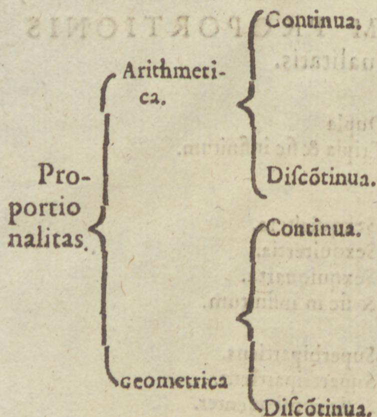
Quarta. Discontinua vero si nihil tale sit. vt 86. 75. 31.

Quinta. Geometrica est similiū geometricè proportionum habitudo.

Sexta. Continua quidem eodem modo, vt 84. 42. 21.

Septima. Discontinua vt 84. 21.

Duas ergo saltē proportiones, ideoque tres saltē quantitates proportionalitas requirit. Quæ dicuntur quantitates proportionabiles Arithmeticæ, vel Geometricæ, vt supra.

De proportione permutatim.

CAP. V.

PRoportiões arithmeticæ permutatim dicuntur quatuor quantitates, ex quibus sunt duæ proportiones, inter quas est proportionalitas arithmetica discontinua, vt 86. 42.

Dicuntur autem permutatim: quia sicut se habet maior quantitas vnius proportionis ad maiorem alterius, ita minor ad minorem quo ad excussum.

Similiter Geometricę dicuntur: inter quas est proportionalitas Geometrica discontinua. vt 63. 21.

Hoc est ergo argumentum, quod à permutata proportione dicitur: quod in solis quãtitatib. vniuersaliter tenet tã à quantitatibus maioribus ad minores, quam econtra arguendo. Aliter non tenet. Primo posterio. lec. 12. secundum b. Thomam.

Argumentum a permutata proportione tenet vniuersaliter in solis quantitatibus

De proportione diametri ad costam.

CAP. VI.

SEd iam diametri ad costam eam ostendamus proportionem quæ medietas duplę dicitur. Supponentes

Primum suppositum.

Primo. Quod proportio extremorũ componitur ex proportione vel proportionibus mediorum. 5. Euclidis, vt proportio. 8. ad. 1. Ex his quæ. 5. ad 4. 4. ad 2 2. ad. 1.

Secundum suppositum.

Si aliqua proportio ex duabus æqualibus cõponitur: est vtrique dupla & vtraque componentium est illius medietas, si ex tribus, tripla &c.

Tertium suppositum.

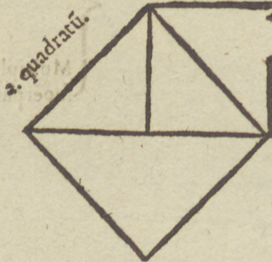
Omnes & solæ proportiones sunt æquales, quarum eadem potest esse denominatio.

Quartum suppositum.

Omnium superficierum similium rectis lineis clausarum: qualis est lateris vnius ad simile alteri, talis est superficierum inuicem duplicata proportione est. 19. sexti Euclidis.

Quintum suppositum.

Si duorum quadratorum diameter minoris sit costa maioris: maioris quadrati ad minus est dupla proportio, ex primi penultima.

Prima ratio.

Tunc sic arguitur. a. quadratum est duplum ad b. ex quinta suppositione. ergo costę. a. ad costam. b. est medietas duplę: ex quarta suppositione: sed idem est costa. a. & diameter. b. ergo diametri ad costam est medietas duplę.

Sextum suppositum.

Si quadrati ad quadratum sit proportio dupla: eadem est diametri maioris ad costam minoris. Si enim ex. a. fiant quatuor quadrata. a ad quamlibet illorum est quadrupla, ergo diametri. a. ad diametrum cuiuslibet dupla ex quarta: sed diameter cuiuslibet eorum quadratorum est costa b. quadrati. ergo suppositum sextum verum.

Secunda ratio.

Tunc sic. Proportio diametri a. ad costam. b. componitur ex ea, quæ diametri. a. ad diametrum. b. & ea, quæ diametri

metri.b.ad costam.b.ex prima suppositione. Quæ proportiones sunt æquales ex tertia, sed diametri.a.ad costam.b.est dupla proportio ex sexta, & patet sensui. ergo quælibet componentium est medietas duplex ex secunda.

Corollarium.

Ex dictis patet, quòd octupla non est dupla ad quadruplam. Non enim ex quadruplis duabus constat. Licet etiam 2.ad.1. sit medietas quadruple indeque bis duorum ad.1.quadrupla, non tamē similiter sicut diametri ad costam est medietas duplę, ita diametri bis ad costam est dupla. Non enim proportionē volenti duplare, alteram sufficit duplare quantitatē aut in se ducere. Est enim 4.ad.1. quadrupla non tamen bis.4. ad vnum est quadruplæ dupla. est etiam.4. ad.2.dupla, nec tamen quater quatuor ad 2.duplæ dupla. Oportet autem maiorem quantitatem per numerum datā proportionem denominantem multiplicare. Vnde cum.8. ad.2.sit quadrupla quater.8.ad.2. est quadrupladupla scilicet sextadecima. Contingebat autem in solo binario idem esse ipsum duplare in se ducere, & per numerum denominantem duplā multiplicare. Studiosis tamē sint hæc satis.

De opinionibus, penes quid attendatur velocitas motus.

CAP. VII.

Calculatori principio distinguit de intensione, & tu benē cōsidera q velocitas est intēsio primo modo vide ēt in tuis q. de inten. & re.

VElocitas est perfectio motus sicut intēsio alteratiuę qualitatis & magnitudo quantitatis. Quæ quidem penes quid attendatur aliter diuersi tradiderunt.

Prima opinio.

Quidam enim dicunt quòd eadem cum resistentia penes proportionem potentiarum inuicem. Respectu verò eiusdem potentiæ, penes proportionem resistentiarum inuicem. Hos mouit philosophus 4.phy.cap. de vacuo. vbi proportionem velocitatum arguit ex proportione mediorum respectu eiusdem mobilis. Item primò cœli. ca. de infinito. Ab eodem plus & minus patiuntur, quæ proportionaliter diuisa sunt. Item 7.Physi. Si potentia mouet aliquid in certo tempore ad certum spacium: medietatem mouet ad duplum in eodem tempore vel ad idem in medietate tēporis. Item ibi. Si potentia mouet aliquid in eodem tempore ad certum spacium, dupla potentia idem in eodem tempore mouet ad duplum. Similia.8.physi.1.cœli, & alibi sæpius dicit.

Secunda opinio.

Alij dicunt, quòd sequitur proportionem excessiuum potentiarum supra resistentias inter se, vt.6.in duplo velocius mouēt.2.quam 4.quia excessus.4 supra.2 est in duplo maior quam. 4. &c. Hos mouit philosophus. primo cœli.cap.de infinito. Proportionabiliter oportet secundum excellentias moueri. Item Cōmen.4.physi. Omnis motus est secundū excessum potentiæ supra resistentiam. & 7.phy. Veritas cuique propria est secū dum excessum potentiæ motoris supra potentiam moti. Et alibi sæpe similia dicit.

Tertia opinio.

Alij dicunt, quòd sequitur proportionem excessus potentiæ ad resistentiam vt.10.in duplo velocius mouet. 2.quam 6.ipsa.2.quia proportio excessus. 10. supra.2.ad 2.est in duplo maior quia quadrupla.6. vero supra.2.excessus ad 2. dupla. Hos mouit commen.7 phy. qui expressè hoc dicit.

Quarta opinio.

Alij dicunt, quòd sequitur quoddam dominium & naturalem habitudinem potentiæ ad resistentiam : inter quæ tamen nulla est proportio aut excessus. Hos mouit Commen.8.physi. qui proportionem & magnitudinem in solis dicit esse quantitatibus. Potentias autem dicunt non esse quantitates.

De improbatione præfatarum opinionum

CAP. VIII.

PRimo ergo harum ostendamus falsitatem prioribus suppositionibus addentes.7.

Septimum suppositum.

A proportione æqualitatis vel minoris inæqualitatis non est motus 7.Physi. Aliter quilibet qui à proportione maioris inæqualitatis est infinitè velox, vt infrà.

Contra primam opinionem.

Sit prima conclusio. Proportio velocitatum non sequitur proportionem potentiarum inter se. Aliter si.2. mouentur à.4.& à.2.mouebuntur. Omne enim quod mouetur ab aliquo: in duplo tardius moueri potest ab eodem. 6. physi. Prim tio.

ergo a potentia in duplo minori per positionem. Ex hoc patet, quòd non datur maximum quod moueri potest ab alio.

2. Ratio. Item si.4.mouentur à.6.mouebuntur à.3. propter dictam rationem. Vtrunq; contradicit huic suppositioni septimæ.

Conclusio secunda. Nec attenditur penes proportionem resistentiarum inter se aliter si. 4. mouet. 2. mouebunt & 4.& si mouent.3.mouebunt & 6.eisdem rationibus. Prima ergo positio falsa, & insufficiens. Variata enim simul potentia & resistentia: nihil dicit.

Ad rationes.

Quę autem inducuntur auctoritates volunt quòd sequitur proportionẽ potentiarum ad resistentiam vel resistentiarum ad potentiam, non inter se.

Contra secundam opinionem.

Est tertia cõclusio. Nõ qualis est proportio excessuum potentiarum supra resistentias inter se, talis est velocitatũ.

1. Ratio. Aliter si.8.mouent.2.4.in duplo tardius mouebunt.1.quia inter excessus est dupla proportio.7.autem Physico. dicitur Sicut totum totum ita medietas &c.

2. Ratio. Duæ etiam potentiæ.8.in duplo tardius mouebunt duas resistentias.4.diuisim quam iunctæ iunctas contra philosophum ibi.

3. Ratio. Nihil etiam ea velocitate mouebitur a.4.qua.5.a.10.nihil enim ęqualiter a. 4. potest excedi: & sic in infinitum velocius.10.mouebunt.5.

4. Ratio. Sed ad sensum mille cum difficultate aliquid facientes ab vno parum iuuantur, vbi vnus ab vno satis, excessus tamen est æqualis, cum & prius, quia velocitates æquales prius.

Ad rationes.

Inductæ auctoritates per excessum intelligunt proportionem.

Contra tertiam opinionem.

Sit quarta conclusio. Non qualis est proportio excessus ad resistentiam, talis est velocitas: nec qualis est proportio proportionum excessuum ad resistẽtiã, talis est velocitatum. Aliter enim.4.non mouerent.2.quia excessus ad resistentiã nulla est proportio maioris inæqualitatis.

2. Ratio. Item motor per totam potentiam primo mouet, non per excessum solum

3. Ratio. Falsè quoque regulæ fient philos. 7. phy. Si potentia mouet aliquid in duplo velocius medietatem mouet vel dupla potentia idem. Nunquam enim proportio proportionum excessuum ad resistentias est præcisè dupla.

Ad rationes.

Accipit autem Commen per proportionem excessus proportionem potentiæ. Ideo enim potentia excessus dicitur quia ad motum oportet potentiam excedere resistentiam.

Contra quartam opinionem.

Quarta motum tollit. Si enim potentiæ ad resistentiam nulla est proportio maioris inæqualitatis: aut ergo inęqualitatis, aut minoris, aut infinita, aut non proportio. Si duo prima non est motus nec mutatio: si tertium mutatio vt 4. physi. si quartum.

Ad rationes.

Commentator autem voluit, quòd proportio propriè inter solas est quantitates. communiter autẽ in aliis est. Sed & potentiæ quantitates virtuales sunt non dimensiuæ.

Penes quid attendatur velocitas motus secundum veritatem.

CAP. IX.

Pro determinatione veritatis. Aliquid sequitur velocitas vt causam. Aliquid vt effectum, de quo post.

Cuiuslibet motus non merè voluntarij velocitas sequitur proportionem potentiæ ad resistentiam tanquam causam vt Commen.4.physi & 7.dicit Philosophus: vt patet ex primis contra secundam & pluries. *text. 37.*

Proportio ergo velocitatum est sicut proportio proportionum potentiarum ad resistentias.

Licet ergo velocitas motus animalis sit huiusmodi: vbi est resistentia & diuersitas potentiæ, ex diuersitate applicabilis, non tamen motus cœli: vbi nulla est resistentia & motor applicat omnem potentiam. Aliter enim posset in instans infinities voluere, & per tempus mutare quod implicat. Aut cogeretur quiescere à nullo fatigatus &c. *Proportio velocitatis motus cœli nõ est sicut proportio velocitatis motus animalis.*

Licet etiam possit proiicere lapidem ad certam distantiam: nõ tamen medietatem ad maiorem. Contingit enim ex mala applicatione, quę potentiam minuit, plus proportionabiliter potentiam minorari. *Attende sententiã ex parte potẽtia & resistẽtia.*

Accipienda ergo sunt cum potentia quæcunque iuuant: econtra cum resistentia

stentia sicut figura, distantia mediũ, impetus & similia.

Obiectiones contra prædeterminata.

CAP. X.

Hoc est primum suppositũ cap.

SEd primo contra septimum suppositum est re actio. Aliquæ ergo velocitates proportionem habent, nec tamen proportiones potentiarum ad resistentias. Proportio enim maioris & minoris inæqualitatis comparabiles non sunt: ergo septimum suppositum falsum.

Secundò contra primam conclusionem. Potentiæ. 9. & 8. eadem velocitate mouent. 1. Moueant enim 2. 1 in hora ad bipedale. 3. ad tripedale mouebunt. In sexquialtero enim. Talis ergo. 9. ad b. pedalia, cum nonupla sit triple dupla: sed & 8. ad. b. pedalia cum octupla sit tripla duplæ.

Tertio. Magnes ergo velocius trahet ferrum paruum. Maiorem enim habet proportionem super illud. Descendet ergo paruum cum magnete: vbi magnum remanebit post. Si magnes velocius cadit quam per se caderet ferrum. Falsum est autem tam paruum velocius cadere quam magnũ separari a magnete si potest trahi.

Quarto eadem est proportio. a. ad b. motum vniformem & ad mouentem, ergo æquè cito transibit. b. sicut medietatem.

Quinto, potentia & resistentia non sunt eiusdem generis, ergo nec proportionabilia.

Sexto. ergo debilius, velocius aget in fortius quam econtra. Sit enim. a. calidum b. approximatum. b. calido. 5. a. aget velocitate, quæ. a. dupla, quia caliditatis cuius est ad frigiditatem. b. talis est b. vero ea quæ. a. dupla sexquialtera, quia caliditatis cuius ad frigiditatem. a. est talis. a. tamen est fortius in calefaciẽdo: quia maioris potentiæ.

An detur reactio vide calculatorẽ trac 7. sũma viæ angelicæ est quod datur tã tum p accidens.

Responsiones ad præfata obiecta.

CAP. XI.

AD primum. In reactione agens per formam subiecti agit patitur autem per materiam cum resistentia qualitatis. Vtriusque ergo agentis fortius est quod agit vel aliquid iuuat agere quod non resistere.

Ad secundum si. 2. mouent. 1. ad bipedale. 3. plus mouent quam tripedale. Licet enim tripla per sexquialteram maior est dupla: non tamen in sexquialtero maior, quia non continet eam & medietatem eius præcisè. Est enim sexquialtera maior, quia non continet eam & medietatem eius præcisè. Est enim sexquialtera plus quam medietas duplæ, sicut octupla maior est quadrupla per duplam non in duplo maior.

Ad tertiam. licet paruum ferrum velocius mouetur ad magnetem: æqualiter tamen manent iuncta, ideo ab ea proportione cum magnete vtrunque mouetur non ex propria potentia, quæ de vtroque dicitur qualis motus est.

Scias autẽ, quòd ęquè facilè est magnetẽ cum ferro qui potest trahi & sine eleuare. Et cum eo & sine æqualiter in libra ponderabit.

Ad quartam. probat quòd eadem velocitate, non quòd æque citò. Eiusdem enim sunt resistentiæ. b. & medietas eius qualitatiuè non quantitatiuè. Sunt enim aliqua eiusdem resistentiæ quantitatiuè vel qualitatiuè, vel vtroq; modo qualitatiuè intrinsecè, vel extrinsecè, vel vtroq; mõ. Et hoc sufficit ad causandã eandẽ velocitatẽ, quantitatiua vero nihil facit ad velocitatem, sed ad tẽpus.

Ad quintum resistentia est potentia vel est proportio communiter dicta.

Ad sextum. b. non agit in. a. calefaciendo sed infrigidando. Neque enim in eis sunt gradus caliditatis & frigiditatis separati. Si ergo calidum. b. non aget in simile calefaciendo, a fortiori nec minus calidum quam. b.

De vndecim conclusionibus circa causam velocitatis motus.

CAP. XII.

SVbiunguntur ergo conclusiones quædam. supponendo octauo.

Octauum suppositum.

Si aliqua proportio ex pluribus inęqualibus componitur super maiorem: minorem habet proportionem, & econtra. Si autem ex duabus est plus quam dupla minoris & minus quam dupla maioris. 8. 4. 1.

Conclusio j.

Nam omnis potentia in duplo velocius mouet medietatem resistentię quã totam, sed bene cuius est ad resistentiam est proportio dupla. patet primum. Nã 8. Non in duplo velocius mouent. 1. quam. 2. quia octupla nõ est dupla quadruplæ,

druple. Secundum, tunc enim ſemper potentiæ ad medietatem reſiſtentiæ eſt in duplo maior proportio.

Secunda. Non omnis reſiſtentia in duplo velocius mouetur.a dupla potentia, ſed bene cuius ad potẽtiam eſt ſubdupla proportio, patet vt præcedens.

Tertia. Si.a. mouet.b. ſemper medietas.a. mouebit medietatem.b. eandem velocitatem, quæcunque proportio fuerit.a.ad. b. eſt enim eadem.

Quarta. Si potentiæ ad reſiſtentiam fuerit proportio maior quam dupla, potentia mouebit medietatem reſiſtentiæ minus quam in duplo velocius ſequitur ex prima.

Quinta. ſi potentiæ ad reſiſtentiam fuerit maior quam dupla, potentia mouet medietatem reſiſtentiæ plus quam in duplo velocius ſequitur ex prima. Vt ſi.8. mouent.b. pluſquam in duplo velocius mouebunt.3 8. enim ad. 3. eſt pluſquam dupla proportio ad proportionem. 8. ad. 6. Oppoſitum vero ad eam quæ. 6.3.

Sexta. Si potentiæ ad reſiſtentiam fuerit maior quam dupla. Dupla potentia mouet eandem reſiſtentiam minus quam in duplo velocius. Secunda enim proportio non eſt dupla primæ. patet ex ſecunda concluſione.

Septima. Si potentiæ ad reſiſtentiam fuerit minor quam dupla. Dupla potentia in duplo velocius illam reſiſtentiã mouet. Secũda enim proportio eſt plus quam dupla primæ, patet ex 2. conclusione.

Octaua. Si potentiæ diuiſæ æquè velociter mouent reſiſtentias diuiſas, coniunctæ æqueuelociter mouent coniunctas, ſi potentiæ ſint eiuſdem rationis & reſiſtentiæ ſimiliter. Si enim grauitas mouet.a.& leuitas. b. eadem velocitate non oportet ꝙ aggregatum ex illa grauitate & leuitate moueat.a. b. ſimiliter.

Nona. Si.a. mouet.b. & c mouet. d. in certa proportione tardius aggregatum ex. a. c. mouet aggregatum ex. b. d. aliqua velocitate media inter eas, quæ proueniebat à diuiſis, vt ſi. a. erat.8.b.4.c.7.d.6. Nam proportio.15. ad.10. eſt media inter proportiones.8.ad 4.&.7.ad 6.

Decima. Proportione æqualitatis nulla eſt maior vel minor. Non enim aliqua eſt æqualitatis, vt ex prima ſuppoſitione nec inæqualitatis, niſi impropriè loquendo, dicatur quòd in infinitũ Qualiter abuſiue dicitur. Omne quantum in infinitum maius non quanto. Si enim certa proportione ſigneturilla, & cum quauis proportione medietatis data ſignabilis ſit alia medietatis in duplo maior & minor, cum inter quæcunque extrema ſignabile ſit medium, quod in eadem proportione ſe habet ad minus ſicut maius ad ipſum, ergo dabitur aliqua inæqualitatis æqualis proportioni æqualitatis cõtra primam ſuppoſitionem.

Vndecima. Nulla etiam maioris inæqualitatis eſt maior aut minor aliqua minoris inæqualitatis. Tunc enim aliqua eſſet æqualis, deducitur vt præcedens inconueniens præcedens.

Penes quid attendatur velocitas motus tanquam penes effectum.

CAP. XIII.

PEnes quid attendatur velocitas motus tanquam penes effectum, dicamus iam. Sit ergo.

Prima concluſio. Velocitas localis recti non ſequitur ſpacium corporale per tranſitum in tanto tempore tunc enim totum in duplo velocius moueretur medietate: cum in duplo maius ſpaciũ tranſeat corporale, conſequens falſum.

Secunda. Eadem ratione nec ſequitur ſpacium ſuperficiale.

Tertia. Non etiam ſequitur ſpacium lineale totale inter terminos motus medians, tunc enim duo baculi, quorum alter in duplo longior ab eodem ad oppoſitum parietem eodem tempore ducti æqueuelociter mouerentur, quia æqualia ſpacia linealia intercepta deſcripſiſſent.

Quarta Non etiam attenditur penes ſpacium deſcriptum à puncto velociſſimo moto, tunc enim duobus hominibus idem ſpacium eodem tempore facientibus, ſed altero in fine vltra hoc ſpacium extendente manum ille fuiſſet velocius motus.

Item ſint.a. b. duo corpora æqualia: quæ eodem tempore pedale deſcribant & pũctus medius.a. dum mouetur accedat ad primum. patet quòd ille punctus velocius mouetur quàm aliquis in.b. tamen æque velociter mouentur.a.b.

primus

.a. .b.

primus. | I | vltimus | |

Quinta. Attenditur ergo penes ſpacium lineale verum vel imaginarium deſcriptum à pūcto medio mobilis vel æquiualentis in tanto vel tanto tempore. Dicitur vel æquiualentis: quia ſi mobile condenſatur aliquo modo non manet idem punctus niſi ęquiualenter. Aliqua tamen duo mobilia æqueuelociter deſcendunt, quæ non æqueuelociter mouentur. Vt ſi.a. b. æqualiter ab eodem puncto diſtant: ad quem eodem tempore perueniant.a. per lineam rectā b.per curuam. b. enim velocius mouetur maiorem lineam eodem tempore deſcribens.

Sexta. Attenditur ergo velocitas deſcenſus penes ſpacium lineale menſurās diſtantiam puncti medij mobilis de termino deſcriptum ab ipſo puncto medio vel æquiualenti in tanto vel tanto tempore. patet ex dictis. Diſtantia enim recta linea menſuratur. Aliquid enim per tantum à termino diſtat per quantum punctus eius medius vel proportionatus ei.

Penes quid attendatur velocitas motus circularis, tanquam penes effectum.

CAP. XIIII.

PRo motu circulari ſit hęc.

Prima concluſio. Velocitas motus circularis tanquam penes effectum non attenditur penes ſpaciū corporale nec penes ſuperficiale pertranſitum in tanto tempore patet ſicut duæ primæ de motu recto.

Secunda. Non attenditur etiam penes lineale deſcriptum à puncto medio inter concauum ſemidiametri. Non enim penes ſpacium deſcriptum ab eo quod non eſt in ipſo, ſed contingit talem punctum non eſſe in mobili.

Tertia non etiam penes lineale deſcriptum à puncto medio inter concauū & connexum mobilis. Si enim ſuperficies concaua per condenſationem connexę accederet, connexa non mota aut eadem concaua verſus centrū per rarefactionem moueretur: connexa manente oportet mobile velocius vel tardius moueri propter dictum punctum maius vel minus ſpacium lineę deſcribere, ex maiori receſſu vel acceſſu ad centrum, quod non eſt verum.

Quarta attenditur ergo penes ſpaciū lineale verum vel imaginarium deſcriptum à velociſsimè moto ipſius mobilis in tanto vel tanto tempore, ita enim velociter mouetur, ſicut aliqua pars ei⁹. Hæc attēditur penes deſcriptum à puncto tardiſſimè moto, quia nullus eſt talis cum non ſit ſignare pūctum propinquiſſimum polo. Dicitur autem vel imaginarium propter vltimam ſpheram ſi mouetur. Nō.n. deſcribitur ſpaciū verū.

Corollarium. Aliqua ergo pars velocius, alia tardius eiuſdem mobilis mouetur, vt caput pedibus & ſuperficies centralibus. Intelligatur autem de perfectione circulari, non enim addito rotæ aliquo velocitatur motus eius, quia aliquis punctus velocius moueatur quā prius, ſcilicet ſi addatur aliquid.

Obiectio & Solutio.

Sed ſi duo motores ab eadem proportione mouent ſingulas ſpheras quarum altera eſt maior, in eodem tempore voluerent æqualem lineam deſcribentes. Vnde minor ſphęra complet reuolutionem ante aliam.

Aliter ſphæra maior ab eadem proportione velocius moueretur, quia maiorem lineam faceret.

Attenditur penes aliud velocitas circuitionis. ſ. penes angulum deſcriptum circa axem vel centrum, quod circuitur in ordine ad tempus, ita quod mobilia æquè ꝓportionabiles partes ſiue eſſentiales ſiue non in eodem tempore circumeuntes æqueuelociter circumeunt. Taliter autem velocitas non eſt comparabilis velocitati motus recti, nec velocitati motus circularis: ſicut nec angulus & linea. Sphęra contra ſolem & Mercurij æqueuelociter circumeunt, non tamen æqueuelociter mouentur. Si eodem tempore motus complent.

Penes quid attendatur velocitas motus augmentationis.

CAP. XV.

PRo motu augmentationis ſit hæc. *Prima concluſio.* *Vide hoc capitulū in calculatore tracta 6. Hui⁹ oppoſitū tenuit.*

Velocitas augmentationis non attenditur penes quantitatem acquiſitā abſolutè in tanto vel tanto tempore. Si enim plantula & magna arbor eodem tempore exiguum aliquid æqualiter ſuſcipiant nutrimenti ſenſibiliter plantula, non autem magna arbor augetur ſenſibiliter

biliter. Si enim æquèuelociter augetur: augetur huiusmodi: nihil vniformiter quo ad partes augetur. Plus enim toti semper aucto quam cuiusuis parti semper acquiretur.

Secunda. Non etiam penes proportionem quantitatis acquisitę ad pręexistentem aliter duarum augmentationũ: nulla est velocior aut tardior:nec æqualiter velox. Sit enim.a. pedale in hora factum per augmentationem bipedale.b. pedale in hora factum tripedale. Acquisiti ad præexistens in.a.est proportio æqualitatis in,b. vero inæqualitatis. Equalitatis vero & inęqualitatis proportiones quomodolibet comparari supra ca.11.in conclusionibus vltimis fuit inconueniens: non ergo augmentationes illæ comparantur.

Tertia. Attēditur ergo penes proportionem eius quod in fine augmenti est ad præexistens in ordiue ad tempus. Vt si.a.b.pedalia in hora acquirant.a. pedale.b.bipedale.b. in ea proportione velocius augetur, in qua tripla est maior quam dupla. b. enim in fine est triplum ad se prius.a.vero duplum.

Corolarium. Quare quod vniformiter rarefacit: dicitur enim aliquo modo augeri difformiter:oportet localiter moueri & motũ intendere: sicut enim quantitas est maior, & maiorem oportet in æquali tempore acquirere:vt eadem seruetur proportio : ius semper ad prius vel augmentatio iam tardior est.

Penes quid attendatur velocitas motus alterationis.

CAP. XVI. *& vltimum.*

Pro motu alterationis. Primo sciendum quod in alteratione duplex potest accipi successio, secundum extēsionem, vel secundum partes alterabilis: cuius primò vna pars deinde alia alterat᷑ & secundum intensionem id est secundũ latitudinem introductam, quæ primo sub imperfectiori gradu introducitur:vt quod primo remissè calefit, deinde intensius: quæ dicitur successio in tempore. Sit ergo hæc.

Duplex successio i. alteratio nis exten siua et in tensiua.

Prima conclusio. Intentio proprius cõuenit alterationi, quam extensio.

Est enim de ratione alterationis successio, sed non extensionis cum contingat aliquid simul secundum omnem partem alterari: vt patet de sensu & sensato. Omnino autem nihil similiter se habet in alteratioe & latione &c. Item contingit aliquid alterari quod non habet partes. Vbi tamen est successio intentionis.

Secunda. Velocitas alterationis non attenditur penes qualitatem acquisitam in ordine ad quantitatem subiecti in tā to vel tanto tempore.

Tunc enim alterationes duorum intellectuum non compararētur in velocitate:nec equus & canis eodem tempore ab eodem gradu ad summum albedinis alterati æqueuelociter essent alterati licet vniformiter quod nullus dicit.

Tertia. Non etiam penes proportionē qualitatis acquisitę ad præexistētem:nec penes proportionem qualitatis, quæ in fine est ad præexistentem in tanto &c. Tunc enim non posset aliqua velocitate à non gradu alterari. & si caliditati vt.1. acquiratur caliditas vt.2 in hora Caliditati vero vt.4. acquiratur. 8. in hora:illæ alterationes fuissent æquèueloces:quod non est quia per alteram per plus acceditur ad summum & receditur à nõ gradu:quia per quatuor gradus, vbi per alteram solum per vnum.

Nota quòd vnumquodque per quantum ad summum accedit per tantum recedit à non gradu.licet non in ea proportione geometrica plus accedat in qua recedit:ideo ibi non fuit differentia dicere per alterā per plus acceditur ad summum: vel dicere receditur à non gradu.

Nõ est eadem proportio geometrica cessus ad summum & recess' a nõ gradu.

Quarta. Attenditur ergo penes qualitatem acquisitam in tanto vel tanto tempore absolutè: vt si. a. b. siue æqualia in quantitate siue non: siue æquè intensa siue non:eodem tempore æqualem latitudinem qualitatis acquirant vniformiter æquèuelociter intendetur: puta si.a.calidum vt.5.fiat vt.6.&.b. calidum vt.7. fiat vt.8. eodem tempore. Ex aliarum deductione satis per diuisionem sequentem deducitur illa. Hæc satis.

Finis Epitomes de Proportionibus.

DISPVTATIONES CATHOLICÆ

PER FRATREM ISIDORVM DE ISOLANIS MEDIOLANENSEM, ORDINIS PRÆDICATORVM, COENOBII DIVI APOLLINARIS PAPIAE LECTOREM.

Prima. De igne inferni.
Secunda. De igne purgatorio.
Tertia. De merito animarum purgatorij, & cognitione propriæ beatitudinis futuræ.
Quarta. De dispositione dantis & recipientis indulgentias.
Quinta. De modo remißionis factæ per indulgentias.

REVENDISSIMO IN CHRISTO F. GARSIÆ DE LOVAYSA S. THEO. DOC. TOTIVS ORDINIS PRÆDICATORVM MAGISTRO GENERALI AC PAtripientissimo F. Isidorus de Isolanis Mediolanensis eiusdem professionis, post humilem obedientiam superni roris solatium.

QVAE à me & lecta publice & disputata fuere non sine (vt arbitror) populi catholici fructu: preuio semper munere Dei: cuius lumine solius fides colitur orthodoxa aduersus nouos errores: haud magni feci vsque adhuc publicis legenda tradere voluminibus: tum quod eadem errata christianorum à vocibus missa fieri viderentur. Tum quòd à fratribus ordinis plura sint edita ob lucem fidei seruandam. Tum denique quòd satis superque me egisse arbitrabar, si in tam nobili virorum nostræ ætatis scientissimorum corona reuocationem ad sanctam sedem F. Martino Luthero transmisissem. Verum calamitati nostrę tempestatis magnopere infelici: magis magisque compatiens quinque expono disputatiões tum veteres, tum nouas neminem mordens, neminem lacerans, & ab his quoque abstinens verbis quibus viri sanctissimi impios prosequi solent errores. Hæc etenim tuæ. P. Reuerendissime est sententia: vt in duris opinionum anfractibus fratres prædicatores solo tecti rationis scuto, fidem tueantur diuinarum literarum iunctis armis sanctorumque dogmatibus. Tuæ autem. P. Reuerendissime hæc transmitto, vt me tibi felicia semper optare noueris, ac quam iucundissime valere.

Disputatio j.

Naqueque disputatio in tres secabitur partes.

Primo quidem catholi cam explicabimus cõclusionem.

Secundo eandem declarabimus, ceu legendo egimus.

Tertio, satis obiectis facere conabimur, ac sigillatim.

Conclusio de igne inferni.

Animas separatas sicut & dęmones affligi ab igne corporeo, credimus.

Declaratio.

Magister senten. in 44. di. quarti hanc astruit, vna cum S. Thoma ibidem. q. 3. ar. 3 in solutione. 3. q. Itidem Petrus de palude. q 7. eiusdem loci. Paria ab eodẽ S. Thoma habemus in q. 13. secũdi quo-li. & in 23. q. 3. Ad hæc quarto contra gẽtiles capite. 90. Haud impari sententia eandem tutatur conclusionem Io. Scotus in 4. sententiarum. q. 2. dist. 44.

At pro ampliori illius explanatione Primò quidem probanda est conclusio. Secundò vero examinandæ opiniones antiquæ & moderniores, de modo passionis animarum inferni.

Conclusio probatur, quoniam claris auctoritatibus sacrarum literarum ad fidem hanc cogimur. Dicitur enim Lucæ. 6. de diuitis epulonis anima. Crucior in hac flamma. & Matth. 17. Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis eius.

Item Augustinus de ciuitate Dei. 21. ait. Adhærebunt spiritus licet incorporei corporeis ignibus cruciandi, accipientes ab ignibus pœnam, non dantes vitam.

Propterea Greg. in 4. dialogorum inquit. Colligere ex dictis euãgelicis possumus, quòd incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patiatur.

Rationabilitas conclusionis ab eodẽ S. T. comprobatur cõtra gen. vbi suprà.

Primo quidem creatura rationalis creaturam diligendo, peccauit, ergo rationabiliter punitur per afflictionẽ ab ea, consequentia probatur: quia pœna proportionabiliter debetur culpæ correspondenti.

Secundo oĩ peccato dẽt duplex pęnę s. sensus & dãni pœna. n. sensus corrñdet culpæ, propter conuersionẽ inordinatã ad commutabile bonum, pœna damni respondet auersioni inordinatæ ab incommutabili bono. Ergo rationabiliter spiritus à corpore affligetur.

Tertio. Omnis pœna est afflictiua & contraria voluntati creaturæ rationalis sed dœmones & animæ patiuntur pœnã & non per coniunctionem ad spiritualẽ substantiam: cum sit delectabile & ad eius pertinens perfectionem. Ergo per coniunctionem & subiectionem ad corpus à quo secundum ordinationem suę naturæ libera est

Circa secundum. Scito modum passionum dęmonum & animarum assignatum fuisse triplicem à veteribus. Primus est visione. Secundus ignis, vt nociui apprehensione. Tertius est, quòd patiuntur ab igne, non vt à quadam re corporea, sed vt ab instrumẽto diuinæ iustitię vindicantis. Instrumentum vero agit in virtute principalis agentis.

Hos tres dicendi mõs impugnat beatus Tho non quia falsi, sed quia insufficientes. Ideo licet isti modi suffulciantur auctoritatibus sanctorum doctorũ nulla tamen auctoritas tantum vnum affirmat: propterea S. Tho. omnes modos prædictos in vnum colligens, declarat modum passionis, veluti ex ipsis omnibus constitutum.

Modi vero dicendi modernorum sunt quinque. Qui omnes, sicut præcedentes, supponunt ignẽ inferni esse corporeum: veluti pariter in conclusione supponitur.

Primus est Duran. in 4. di. 44. q. 11. ar. 2. dicentis, quòd anima affligitur ab igne corporeo, quia scit se cum corpore arsuram. Dæmon autem de fœlicitate perdita nõ ab igne vel corpore. Anima quidem secundum veritatem, hoc modo patitur ab igne. Dęmon verò secundum adaptationem

Modus passionis animæ, quia admittitur: ideo illius rationes omittantur. Modus vero passionis dæmonis, non est tutus. Primò quia obstat modo loquendi euangelij: qui paratum ignem ad pœnam dœmonis asserit. Non ergo illa verba euangelij sunt intelligenda figuraliter, & per quandam similitudinem siue adaptationem, ita quòd cum summus dolor sensibilis sit ille, qui est ab igne: quia est maximè actiuus, ita tristitia & dolor spiritualis in angelis, pro-

pter suam vehementiam exprimantur figuraliter per ignem.

Secundò: quia idem pariter posset dici de anima separata, ac de corporibus incorruptibilibus. Quod à nemine catholico admittitur.

Verum: quia iste doctor adducit pro se tria: respondendum est ei. Arguit vero sic primò. Afflictio dæmonum sumenda est per oppositum ad gaudium spirituum beatorum, & delectationẽ sed ea tota est in cõsecutione finis, ergo tota pęna dæmonis est in separatione à fine.

Respondeo. Aliqua quidem afflictio sumenda est illo modo ac principaliter, sed non omnis. Nam præesse corpori, pertinet ad beatitudinem naturalem spiritus: subesse vero ad afflictionem. Cum verò mereantur priuari naturali beatitudine, afflictio nonnulla sumenda est: penes subiectionem ad corpus.

Secundò arguit. Pœna debet correspondere culpæ: sed dæmonum culpa fuit inordinata complacentia suiipsius & non alicuius corporis: cum interpretatiuo contemptu dei. ergo.

Respõdeo. Pœna debet correspõdere culpæ secundum quantitatem: non autem quo ad identitatem subiecti vel instrumenti. Nam peccantes sola voluntate, punientur etiam in corpore

Secundò dicitur: quòd correspondet, quia peccatum Angeli fuit superbia: pœna vero est humiliatio sub vili corpore.

Tertiò arguit. Perdidisse fœlicitatem: est maxima pœna & grauissima ac maior quacunque pœna sensibili: vt dicunt diui Augustinus & Chrysostomus & in di. 46 adducuntur à Magistro. ergo.

Respondeo. Illa est maxima per se, & solitariè: cæteris comparata: sed non est maxima simpliciter: quia cum alia: coniuncta est maior.

Confirmatur auctoritate beati Pauli ad Cor. 3. Saluus erit: sic tamen quasi per ignem In quo innuitur similitudo, & adaptatio.

Respondeo. Ly. quasi non est nota similitudinis. sed expressiuum veritatis: sicut illud. Quasi vnigeniti à patre. Quod patet per intentionem sanctorum, apertè tenentium expressè: quòd patiuntur ab igne corporeo.

Secundus modus dicendi est Ægidij dicentis: quòd per veram immissionem ab igne patiuntur, inquantum est instrumentum Dei. Tum quia Deus potest per se facere quod facit, mediis causis secundis, potest autem affligere animã in corpore existentem per ignem. Tum quia simile reperitur in sacramentis: qui sunt instrumenta diuinæ misericordiæ.

Sed hæc opinio improbatur. Tũ quia nullũ instrumẽtũ põt agere circa aliqd in virtute alterius, nisi circa illud possit ponere suam propriam actionem naturalem. Tũ quia principium immissionis est aliqua forma in agente, quæ in igne non est. Cum accipiat aliquam formam a Deo, ad illam operationem & virtute naturali id nequeat.

Ad rationem pro opinione dicitur, ꝙ Deus per se potest facere sine causis efficientibus merè extrinsecis, non autem sine causis formalibus, sicut nõ potest facere hominem sine anima. Corpus vero animatum in ea actione concurrit sicut forma.

Ad similitudinem dicitur negãdo. Nõ enim sacramenta agunt in animam solã sed in totum compositum, circa quod possunt ponere suas actiones naturales. Ignis vero nullam actionem naturalem potest ponere in anima separata.

Tertius modus dicendi est Henrici octauo quolib. q. 34. tenẽtis animam separatam & dœmonem affligi ab igne corporeo per veram immissionem, sicut præcedens opinio. Ad fugam vero incõuenientium, superaddit, quòd diuina virtute superadditur dęmoni & animæ separatæ aliqua qualitas seu habitus supernaturalis, ratione cuius anima separata vel dœmon potest pati ab igne corporeo, quæ secundum se nequirent pati.

Deficit autem prædictus modus dicendi. Tum quia sola videtur imaginatio ad fugam inconuenientium dictorũ. Tum quia eo dimisso, sequitur dubium Aut enim illa qualitas est corporea. Qđ non: quia in solo recipitur corpore, aut incorporea vel spiritualis: & sic superest eadem quæstio: quomodo spirituale patiatur ab igne corporeo.

Quartus modus dicẽdi est vicinus antiquæ positioni. Quod anima separata patitur ab igne corporeo, quia in ea virtute diuina possunt remanere potentiæ sensitiuæ: quia Deus potest separare accidens absolutum a subiecto. Remanẽtib. ergo potentiis sensitiuis, põt in eis esse sensitiua cognitio, & appetitꝰ cõsequẽs.

Contra

Contra. Ignis non poreſt agere in ſenſum: niſi ſit organicus: ſed remanentib' potentiis ſenſitiuis: non remanet organum. Igitur non patitur ab igne.

Quintus modus dicendi eſt. S. T. vbi s. dicentis: quòd patiuntur ab igne per alligationem. Alligatum enim tenet ſpiritum: ignis inquantum eſt inſtrumentũ diuinæ iuſtitiæ: eo modo, quo per artẽ magicã alligat̃ ſpirit', alicui corpori

Huius vero opinionis, quadruplex ponitur radix à S. T. Prima eſt res incorporea creata: ex natura ſua habet, ꝙ loco diffiniri poſſit: ita exiſtens in vno, ꝙ nõ in alio: & hæc radix cõfert huic modo, ſiue ſpiritus ſit in loco per eſſentiam, ſiue per operationem.

Secũda radix eſt, ꝙ corpus in ſpiritũ naturaliter agere nõ põt, nec ei obeſſe, niſi ſecundũ ꝙ ei aliquo modo vnitur. ſic.n. dicitur Sap. 9. corpus qđ corrũpit̃, aggrauat animã. Vniri vero põt ſpiritus dupliciter corpori: ſicut forma materię, vt ex ipſis fiat vnũ ſimpliciter. Vel ſicut motor mobili, vel ſicut locatũ in loco: eo mõ quo ſeparatis cõuenit eſſe ĩ loco.

Tertia radix eſt. Corpus vt inſtrumẽtũ diuinæ iuſtitiæ, habere põt virtutẽ retinẽdi ſpiritũ: ita ꝙ ad aliũ locum diuertere non poſſet. Et ꝙ hoc inſit igni gehennali, probatur triplici authoritate b. Gregorij, Iuliani adducti à Magiſtro in textu: & S. Auguſtini. 21. de ciuitate Dei.

Quarta radix eſt. Pati dicitur dupliciter. Primo. Communiter & eſt recipere, & hoc aliquãdo perficitur, aliquãdo non, recipiens. Secundo proprie eſt autẽ tale pati: aduenire aliquid contrarium naturæ vel voluntati: & hoc dupliciter aut per receptionem formę alicuius ab agente contrario: aut per impedimentũ immiſſum ab agẽte, ne patiens proprio impetu feratur, aut inclinatione agat.

Ex his declaratur, qualiter ſit ille patiendi modus. Patitur ei ab igne, ſpiritus inquantum vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ tenet eum alligatum. Et in hoc veraciter ille ignis eſt ſpiritui noxius. Et ſic, vt ſibi nociuum vidẽs ab igne cruciatur. Sicq; ex triplici modo dicendi veterum, conflatur perfectus modus paſſionis dœmonum & animarum.

Arguitur itaq; ſic ad probationẽ cõcluſionis. Quicquid impedit̃ a ſuo proprio motu vel inclinatione ab aliquo, patitur ab illo, ſed dœmones & animæ damnatæ, impediuntur per ignẽ corporeum a ſua propria inclinatione. ergo.

Oppoſitio cõtra modũ dicẽdi S. Tho. Quod nõ ſit cõueniens ſuppoſitio, ꝙ ſpiritus ſit in loco per eſſentiã. Nã ſequerẽtur tria incõueniẽtia. Primũ: ꝙ oẽs ęqualiter punirentur. Secundũ ꝙ in camera pulchra ita affligerentur: ſicut in igne. tertium: quòd patres & pueri in limbo pariter punirentur cum detineantur.

Rñdeo. Hic modus dicendi ſuſtinet̃ tanq̃ cõmunior & probabilior ac rõnabilior cõformiorq; dictis ſanctorũ. Nõ eñ quę obiiciũt̃ aduerſus ea quę q ſunt ſimpliciter, pñt ſciẽtifice ſolui: ita ꝙ qeſcat animus præſcripta omnino fide in Chriſtũ: imò nõ præuia fide altũ ſemꝑ mutabit ingeniũ. experiencia eſt in philoſophia naturali, in qua mundus diſputatur, nec plena veritas inuenitur.

Ad primum incõueniẽs dicitur, ꝙ grauior peccator magis odit Deũ: & plus ei diſplicet diuina iuſtitia: & per cõſequẽs magis affligitur ab alligatione.

Ad ſecundũ dicitur: ꝙ alligari alicui loco, eſt pœnoſum etiã pulchro, ſed alligari loco viliſſimo: eſt ſuprema pœna: ſicut centrum terræ in quo ignis locatur.

Tertiũ faciliter ſoluitur: quia voluntas eorum cum ſit iuſta, patres voluerunt illum carcerem.

Oppoſitio contra eundem modum dicendi. Suppoſito: ꝙ ſpiritus ſit in loco per operationem: ideſt ꝙ operatio ſit ratio angelo eſſendi in loco, ſicut quantitas ſubſtantiæ: arguitur contra eundem modum dicendi. Non enim videtur apparenter aſſignari qualiter patiatur ſpiritus a loco, per detentionem. Aut enim patitur per operationem immanentem quæ eſt intelligere, aut velle, & per iſtas non poteſt eſſe magis in loco, quam per eſſentiam. Item operationes tales ſunt voluntariæ, Ipſa vero voluntas ſimpliciter cogi nequit. Aut patitur per tranſeuntem operationem, & hæc animæ competere non poteſt, aut per actionem, quam recipiunt in loco: & hoc non: quia talis paſſio: præſupponit eſſe in loco.

Reſpondeo. Eſſe in loco per operationem tranſeuntem: eſt ratio ſpiritui eſſendi in loco: accipiendo nomine operationis, omne quod ſequitur ad præſentiã ſpiritus in aliquo loco: ſiue ſit operatio, ſiue contactus virtutis, quomo-

quomodocunque: vt est ornatus, vt dictum est alibi de mente. S D. s. quòd spiritus potest esse in loco corporali, non solum per actionem immanentem vel transeuntem, sed per qualemcunque vnionem eius ad locum, factam virtute propria, & multo magis virtute diuina.

Ad idem arguit Henricus. 8. quodl. 34. Si spiritus pateretur ab igne, propter alligationem, qua nequit separari ab eo & impeditur a sua naturali inclinatione: sequitur ꝙ non patiatur ab eo, nisi occasionaliter, sed potius a seipso, sicut cor hominis excitaret passionem iracundiæ ad præsentiam repugnantis.

Respondeo. Negatur consequentia. Nam in spiritu alligato corpori est duplex passio. Prima est qua detinetur, & hæc est ab igne immediatè. Secunda est verus dolor existens in appetitu, & hæc est à spiritu mediante prima passione, & intellectione.

Prima oppositio contra conclusionē. Omne quod patitur, recipit aliquid ab agente, ergo species recipit. Receptum vero immaterialiter ibidem recipietur, & spiritualiter, & sic erit perfectio recipientis, ergo non erit in pœnam, sed potius in perfectionem.

Respondeo. sanctus Tho. in 4. dis. 44. q. 3. in solutione. 4. respondet. dicendum inquit, quòd ignis agit in animam, non per modum influentis, sed per modum detinentis. Quamobrem patiens ab agēte, per modum detinentis, nihil recipit.

Secunda agens natura semꝑ est nobilius patiente. Sed ignis est spiritus ignobilior Ergo spiritus nō patitur ab igne.

Respondeo. Assumptum est verum, de agente principali, non autem instrumentali.

Tertia Augustinus. 12. super Ge. vt etiam refert Magister in litera. 44. di. ait Non sunt corporalia, sed corporalibus similia, quibus animæ corporibus exutæ afficiuntur, seu bene seu male.

Respondeo. Augustinus ibidē loquitur, inquirendo Vnde etiam in 22. de ciui. Dei. alium inquirit modum, vel loquitur de proxime affligētibus. Ignis enim apprehensus immediate affligit.

Quarta. Omne agēs corporeum agit per contactum, sed ibi non est contactus ergo.

Respondeo. Contactus est ibi spiritualis, non corporeus.

Quinta. Anima aut saltem dæmones quandoque sunt extra ignem inferni, & tamen patiuntur.

Respondeo. Dispensatione diuina, spiritus nonnunquam secundum essentiā sunt extra inferni ignem, non autem secundum apprehensionem, quod est immediatum affligens. Vnde obiectio procedit, ac si ignis corporeus affligeret spiritus immediatè: sicut affligit corpora.

Hæc quam breuissimè tenemus, de igne inferni, catholicè profecto, propter duo, vero hæc disputata sunt. Tum quia radix existunt dicendorū de pœna purgatorij. Tum propter quosdam, de quorum numero in hac materia Martinus minimè censendus est, qui criminum onusti ponderibus, solatia perquirunt opinionibus hærendo infidelium. De dictis in omnib. Deus benedictus. Amen.

Disputatio ij.

QVoniam malè dispositi homines determinata a sanctis patribus, ingenio, humana diuinaque sapientia præstantissimis, etiam apostolica auctoritate firmata falsa nonnunquā suspicantur, sequentem tuemur conclusionem. Principium itidem est, stabiléque fundamentum veritatis meriti animarū clariꝰ intelligēdę.

Conclusio.

Intellectu sunt paruuli in catholica doctrina, quæ sanctis doctoribus minimè consentiunt, probātibus pœnas purgatorias ex sacris literis, ab experientia virorum veritatē præ ceteris colentium & ab ordine diuinæ prouidentiæ.

Declaratio

Hæc cōclusio habet quinq; partes, q̄ sigillatim declarandæ sunt Prima pars Intellectu sunt paruuli in catholica doctrina. Quod ideo dicitur, quia ingenio sus catholicꝰ nouit plurima paucissimis sacratum literarū verbis contineri. Multa quoque ex eisdē sequi. Quare nolēs intellectu assentire, nisi formali & expresse in eisdē contētis: paruulus st, declaratione & illuminatione egens, iuxta illud Psalmi. Declaratio sermonū tuorū illuminat, & intellectum dat paruulis.

Secunda pars est: quòd sacri doctores probent & teneant purgatorium. Nam. B. Aug. hoc tenet: vt refert Magister in 4. dist. 21. cuius verba sunt in quodam sermone. Ille ignis purgatorij durior erit quàm quicquid in hoc seculo pœnarum

aut

aut sentire, aut videre, aut cogitare quis potest. Idem dicit de ciuit. Dei. 21. cap. 27. Idem de vera & falsa pœnitentia: & habetur de pœ. di. Item in Enchiridion. Neque negandum est defunctorum animas pietate viuentium posse releuari, &c. Idem in suarum confessionum libro 9. pro matre sua orat & orandum petit cum eadem S. mater eius moriens (vt ibidem scribit) memoriam sui optauerit ad altare domini. De pœnitẽtia disti. 7. cap. vlt. habetur alia auctoritas beati Augustini.

Beatus quoq; Ambrosius vt habetur 12. q. 2. Quia alij idem tenuit. Qui etiam vigilias instituit mortuorum, ex libro Iob decerpens lectiones.

Beatus etiam Grego. vt habetur eisdem causa & q. Animæ asserit idem. Hic sanctus pontifex multa refert exempla: in libro dialogorum purgatorium probantia.

Greg. Nicenus in sermone de defunctis, vt refert S. Th. in lib. contra errores græcorum. Si aliquis christo amico consentiens in hac vita purgare peccata minus poterit post transitum hunc per purgatorij ignis conflationem expedietur. Græcus expositor super illud apostoli tanquam per ignem ait. Hunc ignem credimus esse catharticon, id est, mundificationem: in quo defunctorum animæ probantur tanquam aurum in fornace.

Ad hæc S. Th. in 4. di. 21. Magistrum sequens & exponens. quibus consentiũt S. Bonauẽtura: Magnus doctor Albertus Petrus de Palu. Ioan. Scotus. eandem. 21. dist. interpretantes: nullo catholico doctore dissentiente.

Hugo de S. Victore ait. Probabile est, quòd de his locis puniuntur in quibus commiserunt culpam, & intellige aliquando.

Ricardus dicit, quod grauitati culpæ commissæ correspondet acerbitas pęnę in purgatorio. Diuturnitas vero radicationi culpæ in affectu.

Tertia pars est, quòd pœnæ purgatoriæ probantur ex sacris literis. Huius probationis radix est id, quod habetur Matth. 12. Lucæ 12. & Marci 3. Qui peccauerit in spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neq; in futuro. Cui subdit Magister sententiarum in 4. di. 21. Ex hoc datur intelligi sicut sancti doctores tradũt, ꝙ q̃dã peccata in futuro dimittẽtur. Huic radici si cõiungaẽ auctoritas 2. Machab. 12. sancta ergo & salubris est cogitatio, pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur: sequitur necessario purgatorij positio, arguẽdo sic. Pro defunctis qui sunt in paradiso, non est orandum, quia illi nullo indigent, nec pro his, qui sunt in inferno, quia illi a peccato solui non possunt. Ergo post hanc vitam sunt aliqui à peccatis nondum absoluti, qui solui possunt, & tales charitatem habent, sine qua nõ fit remissio peccatorũ, quia vniuersa delicta operit charitas Prouerbiorum. 10. Vnde ad mortem æternã nõ deuenient: quia qui viuit & credit in me, nõ morietur in æternum. Io. 11. Nec ad gloriam inducenẽ nisi purgati, quia nihil in mundum ad illam perueniet, vt patet Apoc. vlti. Remanet ergo locus purgatorius post hác vitam, ex sacris literis arguendo necessario, & sic arguit. S. Tho. in 4. vbi s. Alio quoq; modo arguit. b. Augu. auctoritate b. Pauli. 1. ad Corint. 3. Si quis ædificauerit super hoc fundamentum (. s. fidei Christianæ viuæ, quod aurum dicitur, quantum ad dilectionem Dei · argentũ quantũ ad dilectionem proximi.) lignũ fenum, stipulã, ipse saluus erit: sic quasi per ignem transiens. s. purgatorij, & hoc modo arguunt. b. Aug. & Magister sententiarũ. Hoc etiã modo arguit Theodoricus episcopus cyrenensis exponens dictũ Apostoli. vbi s. Si cuius opus arserit &c. & ait. Dicit Apostolus ꝙ saluabitur sic tanquam per conflatorium ignẽ, purgantẽ quicquid interuenit per incautelã vitæ præteritæ ex puluere saltem pedũ terreni sensus, in quo tãdiu manet. quandiu quicquid corpulentiæ & terreni affectus inhæsit, purgetur. Pro quo mater ecclesia hostias & dona pacifica deuote offert, & sic per hoc mũdus inde prius exiens Domini Sabaot purissimis oculis immaculatꝰ assistit. hęc ille. Quarta pars est, quòd purgatorium probatur ab experientia virorum, veritatem præ ceteris colentium videantur exẽpla recitata a b. Gregorio de se, & de aliis in 4. lib. dialogorum. Item in libro de septem donis. Item in vitis patrum & & fratrum. Item in multis historiis videatur Archiepiscopus in 4. par. ti. 14. c. 10. Neque dedigneris legere gesta Alberti magni ordinis prædicatorum, qui

viuens studuit suffragia mortuis exhibere, persoluendo sepius vigilias defunctorum: quas instituit B. Ambrosius. Inuenies nempe in prædictis gestis præclara de animabus purgatorij. Auctoritas vero prædictorũ maior est & efficacior auctoritate cuiusuis philosophi. Tum propter lumẽ supernaturale: quòd quodammodo deficiat lumen naturale. Tũ propter integritatem vitæ: quæ lux est comparata philosophorum moribus.

Quinta pars est. Quoniã purgatoriũ probatur ab ordine diuinæ prouidẽtiæ, nihil secundum suã iustitiam relinquentis impunitum. Diuinæ enim prouidentiæ est actus hominum punire vel præmiare differenter & ordinatẽ: ita ꝙ non omnia prẽmia & pœnę sunt ęquales: ceu probat S. Th. 3. contra gen. c. 140. & sequentibus. Quo supposito arguitur sic. Conuenit hominem mori in charitate cum culpa veniali vel pœna debita. Cũ igitur talis non possit damnari propter charitatem, in qua mortuus est: nec saluari quandiu est in reatu pœnæ. ergo alicubi purgabitur. Quasi in deserto medio inter Ægyptum & terram promissionis lacte & melle manante.

Adhuc in omni natura videmus ꝙ antequam inducatur vltima perfectio: oportet purgari, subiectum à contrariis dispositionib. ergò cũ purior sit gloriæ forma q̃ aliqua naturalis forma: oportet similiter purgari subiectum ante illam. Constat autẽ ꝙ multæ malæ dispositiones post mortem reperiuntur in multis animabus: ergo necesse erit eas purgari antequam glorificentur.

Prædicta omnia confirmantur ex obseruatione ecclesię. Cuius auctoritas maior est auctoritate cuiuscunq; doctoris efficaciórque apud catholicũ esse debet omni ratione probabili. Nulla nẽpe est apud fideles longa consuetudo consentiente fide & auctoritate Petri: quæ efficaciam non sortiatur à spiritu sancto.

Oppositio.

Omnis purgatio importat fœditatẽ. sed pœna non importat fœditatẽ. ergo.

Responsio.

Reatus ad pœnam non importat fœditatem e x se: sed ex causa sua.

Oppositio secunda.

Primæ ad corin. 3. super illud, saluus erit: sic tamen &c. dicit glossa. Ignis iste est tentatio tribulationis de qua scriptũ est vasa figuli ꝓbat fornax. Eccl. 27. ergo homo expiatur ab omni pœna, ꝑ pœnas huius mundi saltẽ per mortẽ, quę est maxima pœnarũ, & non ꝑ purgatoriũ ignẽ.

Responsio.

In eisdem verbis sacrę scripturæ latet multiplex intellectus. Vnde & ille ignis potest intelligi tribulatio præsens vel pœna sequens: & per vtranque venialia purgari possunt: & satisfieri reatui culpę, sed ꝙ mors naturalis ad hoc non sufficiat. declarat S. Th. in 4. di. 20. q. 1. ar. 1. q. 3. ad 3. dicens. Mors naturalis est pœna consequẽs originale peccatũ: vt quasi iã in naturam sit versa sicut originale peccatũ, & ideo per mortẽ naturalẽ non purgatur aliquis de peccato actuali, sed per mortẽ illatam bene potest purgari. Vnde si aliquis mortẽ illatã patienter sustineat, etiam si pro aliis criminib. sit illata: valet ad diminutionem pœnæ & liberationem à tota pœna secundũ quantitatẽ culpæ & patientiæ & contritionis.

Oppositio tertia.

Non minoris efficaciæ est charitas in saluando quàm peccatum in damnãdo. sed peccatum statim post mortem dãnat: ergo gratia statim saluauit, nõ obstãtibus malis quibusdã dispositionibus animæ, ergo non dat ignis purgatorius.

Responsio.

Charitas maioris est efficaciæ ad saluandum q̃ mortale peccatũ ad cõdemnandũ. Sed ex hoc non sequitur ꝙ citius saluet q̃ illud damnet, non obstantibus bonis & malis cuiuslibet decedentis, sed ꝙ plenius saluat & à pluribus liberat. Et hoc est verum, quia liberat ab omni peccato vna charitas & ab omni pœna, qd non facit peccatum vnum respectu pœnarum, similiter confert omnem virtutem & gloriam secundũ quamlibet virtutem. Sed nullum peccatum vnum confert omne peccatum nec merentur condemnari secũdum quodlibet genus peccatorum. Instantia autem est ꝙ omnis forma artis & naturæ fortior est ad perficiendum, quàm corruptio ad destruendum, & tamẽ citius destruetur res quàm generetur & perficiatur.

Purgatorium ignem pariter asserit Martinus Lutherus. Quare de eodem igne dicta sufficiant.

Disputatio iij.

DIscutiendæ veritates de merito animarum purgatorij, deque certa noticia

titia propriæ beatitudinis futura, aptius sub vnius conclusionis termino ponentur. Tum quia vna alteri miscetur. Tum quia ex eadem pendent prima radice, est itaque.

Conclusio.

Animæ in purgatorio existentes sunt extra statum meriti proprij siue augendæ charitatis, de sua beatitudine certæ & securę. Quod auctoritatib. ac rationibus sancti doctores probãt sufficienter.

Declaratio.

His diebus conclusio præsens versatur in ore catholicorum, propter quendam viuacissimo quidem sermone clarentem, sed dicta sanctorum neque fideliter referentem nec satis superque intelligentem.

Vt igitur conclusionis partes clarè ac subtiliter discutiantur. Præmittẽda sunt quædã. Secundò adducẽdæ sunt opiniones. Tertiò declaranda conclusio quo ad omnes eius partes sigillatim.

Itaque præmittendum primo, quòd nomen status propriè accipitur & extensiuè, siue impropriè. Status propriè loquendo significat quandam positionis differentiam, secundum quàm aliquid disponitur secundum modum suæ naturæ quasi in quadã immobilitate: sicut homo erectus stãs. Extensiuè vero siue impropriè dicitur in actionibus humanis negotium habere aliquem statum secundum ordinem proprię dispositionis cũ quadam immobilitate seu quiete. Vnde quæ de facili variantur & extrinseca sunt non constituunt statum, puta quòd aliquis sit diues vel pauper, solum itaque ad statum hominis pertinere videtur, quod respicit obligationem personę hominis, prout aliquis est sui iuris vel alieni ex aliquo permanẽte & hoc est quod pertinet ad rationem libertatis vel seruitutis, Vnde status pertinet propriè ad libertatẽ vel seruitutem siue in spiritualibus siue in ciuilibus Hæc ex S. Th. in 2.2.q.173 ar.1.

Aduertendum vero propter Henricũ de Gandauo in 12. quolibeto aliter experimentem significatum huius vocis status, & agentem contra prædicta à S. Thom. quod non dixit S. Thom. statum exigere obligationem, sed respicere ita, quòd penes habere obligationem, & nõ habere illam, deest respicere obligationem affirmatiuè vel negatiuè distinguũtur status: sicut status liberi à seruo, seruitus enim respicit obligationem affirmatiuè, libertas negatiuè.

Considerandum quoque, quod aliqui status imperfectè dicuntur vtpote deficientes à propria ratione status. Sunt enim & dicuntur status, quæ vt viæ se habent ad aliud quod proprie status dicitur sicut formę succedẽtes in embrione non sunt species per se, sed vt viæ ad species per se. Sicut status incipientium & perficiẽtium, qui vt ait S.Th. ordinantur ad alium statum. Ex his patet cum Anselmus in libro de similitudinibus.c.46.dicit. Quatuor sunt status humanæ naturæ, quibus pro diuersis meritis beata vel magis beata, misera vel minus misera reditur, scilicet in statu innocentiæ, in statu patrię, in statu viæ, & in statu dãnationis, propriè & strictè nomine status vtitur. Nam omnis ille status est ordo dispositionis naturæ cum immobilitate sine quiete respiciens seruitutem pœnæ saltim, aut etiam culpæ simul: vel libertatem ab vtraque. Neque status hic solum accipiendus est pro conditione, sicut solemus dicere quatuor sunt conditiones hominum, quando proprie omnis pars descriptionis status illis conueniunt. Vnde S. Th. semper vocat animã in statu patriæ aut vię aut damnationis. non vidẽtes aliquam rationem in oppositum, non curamus quicquid alij scripserunt circa prædicta.

Circa opiniones aduerte. S. Tho. in 4. di.21. art 1.q.4. referre opinionem quorundam dicentium, quòd existentes in purgatorio ita sunt absorpti pœnis quòd nesciunt se per pœnam purgari, sed putant se esse damnatos Quam opinionem improbat, quia animæ illæ frequenter petunt suffragia, quæ non peterent, nisi scirent se esse liberandas.

Idem vbi supra ar. 2. in responsione ad q prim m. ad quartum, ponit viam catholicam, quòd post hanc vitam non potest esse meritum respectu præmij essentialis, sed respectu præmij accidentalis potest esse, quandiu manet homo in statu viæ aliquo modo, & ideo in purgatorio potest esse actus meritorius quantum ad remissionem culpæ venialis.

Verum frater Martinus Lutherus sancti Thomæ referre opinionem satagit, non sincerè, sed modo dicẽdi velato

ſanctorum doctorum quadam ſimulata doctrina. Seu patet cum refert ſenten-S.Th. de loco purgatorij in libro reſolutionum de virtute indulgentiarum cõcluſione.15. Nam S.Th. in 4.di.21.q.1.ar. primo, q.2 duplicem locum aſtructurus purgatorij probabiliter ſe locuturum pollicetur & conſona dictis ſanctorum ac reuelationibus Martinus vero aliter de illo refert in opere prædicto. Rogo autem fideles, ne mihi credant aut illi, ſed accipiant ipſi ſcripta Martini hac in re, ac legant attentè, deinde S. Tho. ſedato animo inquirant ac conſiderate intueantur in ea materia, erúntq; iudices non ambigui hoc in negocio. Qui falſum teſtimonium in vno publicè perhibuit, merito in reliquis ſuſpectus haberi poteſt.

Iſte itaque frater Martinus ponit ter tiam opinionem conflatam ex quibuſdam veris, & expoſitis à prima opinione, & ex oppoſitis viæ veritatis beati Thomæ & ſanctorum. dicit enim quod timor & horror eſt pœna animabus purgatorij & maxima. Quod probat ſex mediis, quæ admittimus aliquo modo, licet non omnino, vt inferius dicetur. Item dicit in concluſione.26. quòd purgatorium eſt propriè deſperatio. Item in concluſione 29. quòd non ſunt de ſua beatitudine certæ & ſecuræ ſaltem omnes: licet nos certiſſimi ſumus. Quibus dictis aſtruere videtur primam opinionem. Aſſerit quoque quòd neceſſarium videtur in animabus augeri charitatem. Et quòd adhuc non videtur probatum vllis aut rationibus aut ſcripturis, quòd ſint extra ſtatũ meriti ſiue augendæ charitatis. Hæc ex Martino vbi ſupra.

His itaque præmiſſis declarandę ſunt partes concluſionis ſigillatim. Cuius prima eſt. Animæ in purgatorio exiſtentes ſunt extra ſtatum meriti, intellige quantum ad remiſſionem culpæ mortalis non venialis. Quod declarant verba ſequentia. ſiue augendæ charitatis. Hanc ſic declaro ſecundum S. Tho. Nam in 4 diſt. 45.q.1 ar.3. ad 2. ait Status merendi vel demerendi eſt vnus ſtatus cum eiuſdem ſi poſſe mereri & poſſe demereri. Et ideo cõuenienter debetur omnibus vnus locus. ideo ibidẽ in corpore diſtinguit receptacula quinq; poſt hanc vitam ex diuerſis modis recipiendi, pro meritis bonum vel malum. Status vero merendi eſt tantum animæ cõiunctæ corpori mortali. Ad meritum nẽpe tria eriguntur ſtatus viæ. dominium operis id eſt libertas arbitrij, & charitas. vt hẽs S.Th in 3.diſt.18. & de veri q̃ſt. 29. ar.6. & 8. Licet autem formale principium meriti ſit gratia & virtus. Potentia tamen & ſtatus merendi ſunt media principia.

Siue augendæ charitatis. Charitatem augeri ab apoſtolo argumentamur dicente primæ ad Cor. 12 Adhuc excellentiorem viam demonſtro vobis. Si enim non poſſit augeri iam ceſſaret viæ progreſſus. inde B. Auguſt. ſuper Ioan. ait. Charitas meretur augeri, vt aucta mereatur perfici. Modus augmenti eſt per eſſentiam. Cum autem charitas ſit accidens eius eſſe eſt in eſſe. Vnde nihil aliud eſt charitatem augeri ſecundũ eſſentiam quàm eam magis ineſſe ſubiecto. quod eſt eam magis radicari in ſubiecto. Idem quoque eſt charitatem augeri & ſecundum eſſentiam, & ipſam habere ad producendum feruentioris dilectionis actum. Augetur ergo eſſentialiter quia magis ac magis in ſubiecto eſſe incipit. præfigitur vero terminus augmenti charitatis ex ſtatu quia, ſcilicet anima deuenit ad terminum. Nõ autem ex ratione ipſius charitatis ipſa enim ſecundum rationẽ proprię ſpeciei terminum augmenti non habet: neque ex parte agentis charitatem, quæ eſt Deus infinitæ virtutis, neque ex parte ſubiecti: quia charitate ſuccreſcente ſuperexcreſcit habilitas ad vlterius augmentum.

Alia particula eſt quòd ſunt certæ & ſecuræ de ſua beatitudine. Quod dicitur propter opiniones recitatas.

Vltima particula eſt quòd ſancti probant prædicta auctoritatibus. ſunt vero tantum duo probanda. Quorum primũ eſt quòd ſtatus merendi eſt tantum animæ coniunctæ mortali corpori. Secundum eſt quòd ſint ſecuræ & certæ de ſua beatitudine. Itaque primum multiplici probatur auctoritate.

Prima auctoritas eſt Dauid. pſal.6. rogantis, vt Deus acceptet ſuam pœnitentiam hic. Quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui In inferno (quo nomine intelligũtur omnia receptacula) quis confitebitur tibi, ſcilicet merendo: quaſi dicat nullus. Nomine autẽ confeſſionis

intelligi

intelligi potest congrue omne opus bonum hic factum. Psalm. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam. Hinc b. Aug. ait. Hic omne meritum comparatur post mortem nullum.

Secunda auctoritas b. Pauli primæ ad Cor. 3. Vnusquisque propriam mercedē accipiet secundum suum laborem sed labor est tantum in anima iuncta mortali corpori, ergo merces tantum debetur pro isto statu. Hoc magis magisque declaratur per ea quæ subinfert ibidem Apostolus dicens. Si quis autem superædificat super fundamentum hoc aurum argentum, lapides præciosos, ligna, fœnum, stipulam. Vniuscuiusque opus manifestum erit. Dies. n. Domini declarabit. &c Dies vero Domini est mors vt patet in more loquendi eiusdem Apostoli.

Tertia auctoritas est eiusdem in eadem epistola c. 4 Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo. Hinc b. Gregor. & habetur 25. d. c. qualis ait. Qualis hinc quisque egreditur, talis enim iudicio apparebit vel repræsentabitur. Hæc ibi. Confirmatur hæc auctoritas per aliud dictum b Pauli ad Rom. 2. Reddet vnicuique iuxta opera sua, his quidem, qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem, sed non est patientia boni operis, nisi cum anima iungitur mortali corpori, ergo.

Quarta auctoritas est eiusdem, ibidē, 12. c. Vocat enim charitatem imperfectam viam, dicens. Et adhuc excellentiorem viam demonstro vobis charitatem habere. Charitas verò vt via sola est: quę augeri potest. Hanc quidem charitatem vt viam manere in præsenti vita tantū. asserit idem apostolus paulo post subinferens. Nunc manent fides, spes, charitas, tria hæc.

Quinta auctoritas est ad Gal. 6. Operemur bonum, dum tempus habemus, & arguit sic. ex Apostolo. Status merendi est status seminandi. Nam ibidem sic ait Quæ. n. seminauerit homo, hæc & metet, sed status seminis est vita præsens: ergo in ipsa solum est status merendi. Probatur media, quia status seminis respondet agro, sed vt habetur Matth. 13. Ager mundus est. ergo.

Confirmantur prædicta auctoritate Ecclesiastes nono. Quodcunque potest manus tua facere instanter operare quia nec opus, nec ratio, nec sciētia, nec sapientia erunt apud inferos, quò tu properas.

Ad hæc in expositioue prædictorum b. Pauli adducit. S. Tho. illud Io. 9. Me oportet operari opera ei⁹, qui misit me: donec dies est. Venit nox, quando nemo potest operari.

Sexta auctoritas est ad Hæbr. 8. Statutum est omnibus hominibus semel mori. Post hoc iudicium.

Fauet prædictis auctoritas Salomonis Ecclesiastes penultimo. Lignum vbicunque ceciderit, ibi erit.

Oppositio contra prædictas auctoritates.

Martinus Lutherus arguit contra prædictas auctoritates in resolutionibus prædictis conclusione. 18.

Tum quia prædictæ auctoritates, nō ponunt statum medium inter mortuos, damnatos, & beatos. Tum quia auctoritas b. Augu. non loquitur de purgatorio expressè. Quare illa verba ad purgatorium non sunt trahenda. Tum quia inquit, si glossæ afferendæ sunt ad prædictas auctoritates, possem sine sudore ingenio meo æquiuocare duplex meritū huius temporis & illius status. Et dicere Augustinum de merito huius temporis intelligere. Tum quia ex auctoritate Ecclesiastes adducta sequitur, quòd animæ purgatorium ingressæ nunquam exibunt, quia vbicunque ceciderit lignum, ibi erit.

Responsio.

Prædictæ auctoritates non arguunt statum medium, sed arguunt & probant efficaciter intentum. s. quòd post hanc vitam, non sit meritum respectu præmij essentialis. Ad auctoritatē b. Augus. respondetur ꝙ loquitur de purgatorio implicitè, quia de omni merito & de nullo: qui autem totum dicit, nihil excludit. Ad imaginariam æquiuocationem respondetur: ꝙ ea facilitate contēnitur, qua probatur. Nulla nempe ratione aut auctoritate fulcitur. Quinimo aduersatur expresè b. Augu. omne meritum essentiale excludente post hanc vitam. Ad dictum Ecclesiastes dicitur, ꝙ per se non est efficax cum sit metaphoricum, sed suppositis aliis auctoritatibus,

bus, sufficienter arguit immobilitatem animarum post hanc vitam in culpa vel gratia. Probatur deinde illud idem rationibus. Prima ratio est posse peccare & posse mereri, merito essentiali, ad eũdem statum pertinet. Sed posse peccare non conuenit animabus purgatorij: veluti etiam aduersarij concedunt, ergo nec posse mereri. Probatur prima propositio: tum quia similia sunt, tum à maiori, quia facilius est cadere q̃ mereri.

Secundò, quod est Angelis casus, hoc est hominibus mori. Damascenus lib. 2. Sed Angelus post casum est in termino viæ, non in via, & per consequens sortitur immobilitatem in vita spirituali per gratiam si in gratia moriatur vel in morte spirituali: si moriatur in peccato mortali, ergo etiam pariter animæ: & sic merito essentiali mereri nequeunt.

Tertiò, spacium pœnitentiæ est tempus acquirendæ & augendę gratiæ. Sed in hac vita tantum habetur spacium pœnitentię: ergo media probatur per id, q̃d cantat ecclesia in quadragesima. Ne subito pręoccupati die mortis quæramus spacium pœnitentiæ, & inuenire nõ possimus, ergo.

Ex quibus patet vltimum. s. ꝙ animę sunt certæ & securę de sua beatitudine. Tum quia sunt in termino: & hoc illis notum ac manifestatum est: vt dicitur primæ ad Corint. 4 Itaque nolite ante tempus iudicare &c. Tum quia hoc idẽ ratio persuadet. Nam supposita ordinatione mentis, quę semper gratiam sequitur, ipsi non impediuntur quin cognoscant se diligere & nullum sentiunt incitamentum ad oppositum: ergo suam̃ cognoscunt, immobilitatem. Item probatur, quia illæ animæ à nobis suffragia expetunt crebro, vt liquet ex libro dialogorum b. Gregorij: quod non facerẽt illæ animę nisi scirent se esse liberandas & hęc est ratio S. Tho. Consentiunt prędictis omnibus doctores sancti. Tum etiã hi qui ingenio fuere clarissimi, sicut Petrus de Palude, Petrus de tarantasio Heruæus. Io scotus in 21. dis. 4 ac cęteri doctores catholici.

Oppositio prima.

Aduersus prædicta arguit Martinus. primo sic conclusione. 17. Si purgatoriũ affligit animas, & molestus est eis pauor, ergo deest amor, aut saltem imperfectus est, quem voco imperfectam sanitatem spiritus. Cũ autem sine perfecta sanitate, cœlum nullus intrabit: ergo necessarium est, illis augeri charitatem.

Responsio.

Negatur prima consequentia. Stat. n. aliquem iustum timere pœnam, & tamẽ esse etiam in perfecto amore, sicut patet de Christo timente passionem. Cũ autẽ dicitur: ꝙ charitas foris mittit timorem non concutientem, sed prohibentem ne fiat quod amor suggerit diuinus intellige. Cum vero dicitur ꝙ charitas erit imperfecta: respondetur, charitatem esse imperfectam, potest intelligi tripliciter. Vno modo in ordine quo ad gloriam. saltim secundum aliquem gradum: & sic nulla charitas est imperfecta: quia immediata dispositio saltim ad aliquem gradum gloriæ In domo enim Dei, mansiones multæ sunt. Secundo modo in comparatione ad gloriam: & sic charitas omnis viatoris est imperfecta, donec venerit, vt ait Apostolus, quod perfectum est. Tertio modo comparando vnum gradum alteri. & sic nõ requiratur summus gradus charitatis: in eo qui cœlũ ingressurus est. Sequeretur nempe omnes animas esse eiusdem gradus gloriæ Quod audire horrent catholicæ aures, cum à fide omnino sit alienum.

Secunda.

Præfata sententia nullis vel infirmioribus rationibus probatur. ergo.

Responsio.

Circa ea quæ sunt fidei simpliciter, nulla euidens ratio haberi potest, quinimò est implicatio in adiecto ꝙ aliquid spectet simpliciter ad fidẽ & habeat ad illud firmã ratio, sufficit aũt catholico bene dispositꝰ ꝙ hoc deducatur sufficienter ex sacris literis, præsertim cum ista sententia à sanctis approbatur doctoribus, & communiter sic credatur, à catholicis bonis & ingenio vigentibus, spiritu enim sancto totam corpus ecclesiæ regitur. Qui suggerit quicunque Christus implicitè dixit & docuit.

Tertia.

Ad quid Deus vult puniri perfectos in spiritu? ad satisfactionem? Contra super omnem satisfactionem, est charitatis satisfactio. Neque enim Deus ipse etiam per pœnas quicquam aliud requirit, quam vt perficiatur charitas. Charitas enim nisi Apostolus mentitur, operit multitudinẽ peccatorũ. At illos iam

esse perfectè charitatis, positum fuit.

Responsio.

Vult Deus puniri perfectos, iustitia distributiua exigente: ordine diuinę prouidentię cogente: suadenteque cæterorum profectu videatur. s. Tho. in tertio contra gen. ca. 140. ac sequentibus: quem iste quia videre non studuit: siue intellectu errores profert.

Dicitur. 2. quod charitatis satisfactio est super omnem satisfactionem: quantum ad delectionem culpę. Charitas enim secundum quemcunque gradum operit multitudinem peccatorum: est etiam sufficiens secundum aliquem gradum excellentem: operire omnem pęnam debitam pro peccatis. Sed quia refrigescit charitas multorum: ideo pęna post hanc vitam necessaria est, ne aliquod malum impunitum remaneat.

Dicitur tertiò: quod per pęnas non semper deus intendit immediate vt perficiatur charitas: sed vt seruetur, ordo iustitię. Quia iustus dominus & iustitias dilexit.

Dicitur quarto: quod charitas existẽtium in purgatorio: non est perfecta nisi primo modo: vt dictũ est in responsione ad primam obiectionem. Item potest dici perfecta non simpliciter sed ex suppositione: quia deuenit ad terminum augmẽti sed hi perfectionis modi externi sunt à proposito.

Quarta obiectio.

Animæ purgatorij non habent facultatem satisfaciendi ex defectu vitæ: ergo solo satisfaciunt voluntate.

Responsio.

Licet vitam non habeant corporalem: habent tamen spiritualem. Cuius afflictiones superant omnia mundi tormẽta vt dicunt sanctus Augu. & hiero. Neque vlterius sequitur: si sola satisfaciunt voluntate: quod augeatur charitas: quia deficit voluntati status merendi: vt supradictum est.

Quinta obiectio.

Finge animam in morte perfectæ fidei & charitatis: quæ adhuc forte debeat septem dies ieiunare. Cur non deus remittet tam parua tam magnę charitati. Addit vero Martinus multa vera ac pia: vt mendacem hunc casum, exornet: vt patet legenti.

Responsio.

Iste casus implicat in adiecto. Perfecta. n. charitas secundum omnem gradum suapte natura persoluit omnem pænam, vt sanctus Tho. probat in 4. sententiarum: quem omnes sequũtur theologi. Ideo veluti fictio post habendus est hic casus: ac concedendus pharisæis. quo phylacteria antiqua resarciat: & fimbrias suas consumptas restaurent.

Sexta obiectio.

Si non augetur charitas animarum purgatorij, sed tantum puniuntur: ergo punitorium dicendus est ille locus: non purgatorium: nisi forte solutionem esse idem quod purgationem dixerint.

Responsio

Recte ille locus dicendus est purgatorium: qui vt aiunt Gregorius & Augustinus propter purganda venialia: principaliter institutus est. Non solum vero purgantur venialia quo ad pænam: sed etiam quo ad culpam: vt habetur à Beato gregorio disti. 25 cap. qualis. quia illę animę non sunt in termino simpliciter: & ideo merito accidentali mereri possunt. Nec sequitur ergo etiam merentur merito essentiali: quia sunt in termino vię merendi simpliciter, vt probatum est. Item dicitur purgatorium respectu reatus pænę etiam debitæ mortalibus: qui reatus respicit culpam. Quis pariter prohibeat solutionem dici purgationem: & propter quid non video. Cum apud sacras literas: de illis dicatur animabus: vt à peccatis soluantur, secundi Mach.

Septima obiectio.

Apostolus dicit. Diligentib. deũ omnia cooperant in bonũ. Sed hoc bonũ potest intelligi, nisi augmentum iam nõ possessi boni: ergo & purgatorium auget bonum dilectionis Dei.

Responsio.

Apostolus loquitur de bono sine additamento, quod est vita æterna. Quod probat dicens his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Quos enim prædestinauit, hos & vocauit. Quare duplicem calumniam patitur hæc obiectio, prima est apostolicæ propositionis extra propositum assumptio. secunda falsæ propositionis subsumptio.

Octaua obiectio.

Virtus in infirmitate perficitur. Non enim permittit præciosissima charitas:

atque fecundissima, aliquid secum sterile. At in purgatorio est maxima infirmitas. ergo maximè perficit charitatem

Responsio.

Deficit in tribus hæc obiectio. Non assumit propositionem apostoli: quæ vera tantum est pro præsenti statu, ac si ad omnem extenderetur statum. Secundò deficit quòd praeciositas & fecunditas charitatis sit solum illius augmentum. Cum sit quoque ornatus deiformis animæ, cum sit fecunda, quia pœnam facit gratam deo: quare gratus non est inferni luctus, fecundissima vero est quia parit vitam æternam: iuxta illud Apostoli. gratia Dei vita æterna. Tertiò deficit, quia minorem exploratæ nimium falsitatis assumit. Nullam nempe habent infirmitatem: sed robustissimæ existentes cœco obcluduntur carceri. infirmitas namque destruens est qualis, corpus consequens.

Nona obiectio.

Impossibile est esse statum in via. via autem Dei est charitas ad Deum tendēs, ergo necesse est animas vel procedere vel retrocedere à charitate Dei: cum nondum sint in termino vel visione: vt patet.

Responsio.

Ad viam duo exiguntur, primum est distantia à termino. & hoc solum nunquam constituit viam. Nam polus articus distat ab antartico & neuter dicitur via respectu alterius. secūdum est quòd per motum tendatur ad terminum. In charitate verò motus est augmentum illius. Quamobrem dicitur, quòd charitas animarum purgatorij: propriè dici via nequit: propter defectum conditionis secundæ. Sola vero charitas præsentis vitæ nomen viæ propriè sortitur. Charitas itaque animarum purgatorij via dici nequit, licet charitas vitæ præsentis via dicatur, iuxta illud Apostoli primæ ad Cor. 9. Et adhuc excellentiorem viam demonstro vobis, si quis vero dispositionem ad gratiam voluerit viā vocare: æquiuocationem fingit.

Decima obiectio.

Impossibile est: quòd vlla perseuerantia creaturæ sit, nisi assiduè accipiat magis & magis. Inde enim dicunt quòd conseruatio est continuata eius creatio. Sed creare est semper nouum facere, vt etiam patet in riuulis, radiis calore, frigore, maximè dum sunt extra suū principium. Sed charitas cōseruatur à Deo. ergo augetur.

Responsio.

Assumptum vndique falsitatem spirat. Nam substantiæ angelorum cœlorum, & animarum conseruantur, & tamen magis nō accipiunt. Idem de quantitate rerum naturalium, quæ manet eadem in multis. Idem de proprietatibus rerum, vt risibilitas quæ non augentur, & conseruantur.

Ad confirmationem dicitur quòd conseruatio est creatio identicè siue secundum esse: non autem secundum rationem, differunt enim ex parte termini ad quem nouum nempe est terminus creationis: præexistēs cōseruationis. Quamobrem in promptu est, neque profunda philosophiæ naturalis nec theologiæ attigisse Martinum. Nam ex sententia Arist. ad pauca respiciens de facili enunciat. Quod amplius manifestum est in exemplo riuulorum, radiorum, & caloris. Cui respondere, ridiculum arbitror.

Oppositio aduersum secundam partem conclusionis, quæ est, quòd animæ purgatorij sunt de sua beatitudine certæ & securæ.

Arguit contra idem Martinus in conclusio. 19. primo quia si pęna purgatorij est pauor & horror damnationis & inferni. Pauor autem omnis facit animum perturbatum, incertum, inopem consilij & auxilij: & tanto magis quanto fuerit vehementior & inopinatior. Animarum autem est vehementissimus & inopinatissimus. ergo.

Confirmatur primo similitudine alicuius incidentis in latrones, qui nihil sperat, neque aliud de se nouit, nisi quod viuat.

Confirmatur secundo ab his, quæ canit ecclesia pro eis. A porta inferi, & libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus.

Responsio.

Supposito etiam, quòd pauor & horror sit in animab. purgatorij: dico, quòd non omnis pauor facit hominem incertum. Sic patet de Christo, qui cœpit pauere & tædere. Deinde cum pauor hoc facit: est propter humores partis sensitiuæ occupantes vicinia cordis: quæ aliena sunt ab animabus.

Ad

Ad primam confirmationem negatur similitudo. Sed potius assimilantur illæ animæ homini dilecto à rege,& inciden ti in manus tortorum eius quos nouit nihil acturos sine scitu regis sui, quam uis autem patiatur carcerem & angustias, sperat tamen se eua surum ad regis mandatum quæreretur,tortores pro sibi illatis iniuriis, pœnas daturos iussu regis.

Ad secundam confirmationem, præsciendum, ecclesiam in publicis officiis & orationibus in medium afferre dicta sacrarum literarum, etiam si omni ex parte eadem ad propositum minime sint modo conformia sint principaliori in tento. Et hoc agit. Tum pro reuerentia verborum legis, in qua meditandum est die ac nocte. Tum quia immaculata sunt, suapte virtute conuertentia animas fidelia & sapientiam præstantia paruulis, letificant quoque corda, & dulciora sunt super mel & fauum. Hinc ex duobus dictis cantici cuiusdam Isaiæ 38. quorum primum est. Vadam ad portas inferi. secundum est. Tu autem eruisti animam meam, vt non periret, componit eam orationem pro animab. purgatorij. A porta inferi erue domine animas eorum. Purgatorium nempe recte porta inferi dicitur. Tum quia præeminet, vt communiter tenetur inferno. Tum quia regressus illic existentibus non negatur.

Ad aliud dictum. Ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscura, pariter respondetur. Nam ne absorbeat eas tartarus, sumitur ex psalmo. 68. vbi dicitur neque absorbeat me profundum. Aliud dictum pariter ex sacris literis sumptum videtur, & potest trahi ex eodem psalmo, precipuè vbi dicitur, obscurent oculi eorum. Illud vero dictum de ore leonis, sumitur ex psalmo. 21 Sed circa sententiam illorum verborum, aduerte esse duplicem Prima vt totum illud offertorium intelligatur tantum de animabus purgatorij Et tunc sic exponitur secundum Archiepiscopum quarta par. tit. 14. c 10. Ne absorbeat eas tartarus, id est ne detineat absorptas in illis pœnis, ne cadant in obscura, id est ne qui ceciderunt in obscurum locum detineãtur. Secunda sententia est, vt illud responsorium sit commune viuis & defunctis, vt sit sensus. Libera animas omnium fidelium, subaudi precipuè defunctorum & tunc clara est sententia, nullam patiẽs ambiguitatem. Verum quia intentio principalis ecclesiæ est orare in missa de functorum pro eis, ideo subinfertur versus. Hostias & preces &c. & resumitur de responsorio illa particula quæ directè spectat ad animas defunctorum. pro qui bus oratur. & hic sensus conuenit dici omnium animarum.

Secunda obiectio.

Multa leguntur exempla, in quibus habetur, nonnullas animas hanc sui status incertitudinem confessas fuisse. Apparuerunt enim multis tanquam euntes vocatæ ad iudicium. & si recipitur historia illa, de monacho morituro & propter peccatum fornicationis veluti damnato, iam blasphemante, deinde ad sanitatem reuerso, satis patet.

Ad idem est, quod recitat Gregorius de iuuene, quem in morte draco absorbere volebat.

Responsio.

Propter talia exempla, quæ sæpenumero sunt phantasticæ visiones, aut etiam fiunt opera diaboli, nunquam est recedẽdum à doctrina sanctorum. Item illa incertitudo trahi debet ad tempus agonis mortis. Quando anima iam incipit eleuari altius, ad cognoscenda occulta. de quo tempore multa refert beatus Gregorius, ideo illa exempla monachi & alterius iuuenis, nihil omnino conferunt proposito, quia illa tempore agonis mortis euenere. Quod vero spectat ad apparitionem euntium ad iudicium, respondetur, quòd ea quæ fiunt in instanti temporis respondent non instanti temporis nostri solum: sed etiam tempori diurno. & ideo quæ simul acta fuere, diuersis quasi peracta temporibus nobis reuelantur. Et hoc est, quia phantasia non excedit continuum. Vnde spiritualia per modum corporalium intelligimus, & hęc de conclusione præmissa dicta sufficiant Pro quibus, benedictus Deus. Amen.

Disputatio iiij.

IN hac disputatione, dicenda sunt duo principaliter. Primum quidem est de dispositione dantis & recipientis indulgentias Secundum de his quibus indulgentiæ prodesse possunt. Quia vero materia trita est, ea propter quàm succinctissimè illam explicabo. Sit itaque.

Prima conclusio.

Thesaurum indulgentiarum residere in pectore Petri, ex sacris literis comprobatur. Hanc pertranseo, quoniam illius probationem deduximus ex sacris literis, in reuocatione Martini Lutheri persuasione secunda. Neque in hanc vsque horam aduersus ibidem dicta aliquid obiectum est.

Secunda conclusio est.

Indulgentiæ æqualiter valent: siue à bono siue à malo dentur. Huius probatio est, quoniam dare indulgentias est gratia gratis data, quæ potestatis est, non bonitatis vitæ, & omnes tales gratiæ æqualiter fiunt per bonos & malos.

Item prophetia est gratia & radius diuinus, & tamen fluxit per Caypham malum pontificem. Ioan. 11. Idem habetur per hoc quod legitur Numeri 22. quòd præclarissima prophetia: per iniquissimum Balaam fluxit toti ecclesiæ & synagogæ.

Oppositio prima.

Contra arguitur. Riuus, cui fons non influit nihil perfluere potest, sed papa qui est in mortali peccato, est riuus, cui fons, hoc est spiritussanctus, nihil influit, quia spiritussanctus disciplinæ effugiet fictum, & in maliuolam animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis, ergo ipse non potest perfluere aliis. ergo nec indulgentiam.

Responsio.

Minor est falsa, quia tali papæ influit spiritussanctus ea, quæ sunt potestatis.

Oppositio secunda.

Radius solis: quem nubes intercipit ad nos non venit. Sed spiritussancti gratia: dicitur radius à beato Dionysio, & nubes peccatum ab Esaia: ergo gratia, quàm peccatum intercipit, non venit ad nos. Sed indulgẽtia fluens vel debẽs fluere à tali papa, est gratia peccato intercepta. ergo ad nos non venit. ergo non valet talis indulgentia.

Responsio

Quemadmodum dictum est. Iste radius est potestatis & gratiæ gratis datæ, sicut & prophetia, peccatum autem non intercipit, nisi radium gratiæ gratum facientis.

Tertia conclusio.

Indulgentiæ omnibus valent tam existentibus in mortali quàm in statu gratiæ, sed differenter. Probatio huius est. Quoniam existentibus in statu gratiæ valent ad diminutionem pœnæ expiatiuæ, siue iniunctæ: siue iniungendæ, si sacerdos iniungens errauit. Modus declarabitur in sequenti disputatione. Existentibus autem in mortali valent dupliciter, Vno modo: quo alius alteri mereri potest primam gratiam conuersionis orando, ieiunando, & alia bona opera faciendo. si enim hoc vnus potest, multo magis potest ecclesia, per thesauros communium meritorum. Secundò valet, sicut opus de genere bonorum vicinat hominem ad gratiam, vt dicit Ambrosius. Qui digni sunt dignitate congruentię non dignitatis. Aliter vero non puto valere indulgentias existentibus in mortali. Cuius ratio est. Quia à nullo solubilis est pœna, nisi à quo soluta est culpa. Adhuc clauis in confessione absoluens confitentes certior est in effectu suo, quàm clauis in relaxationibus. Sed in confessione non absoluit, nisi absolutum prius à Deo: à culpa mortalis peccati. ergo in indulgentiis non aliquid absoluitur de pœna: nisi prius sit remissa culpa à Deo.

Quarta conclusio.

Indulgentiæ multum prosunt existentibus in purgatorio. Probatur. ecclesia offert salutares hostias pro defunctis, ergo eis quoque prosunt indulgentiæ. Probatur consequentia Quoniam vtraque suffragia paris sunt rationis.

Adhuc cuicunque prodest meritum personale vniuis de ecclesia, illi multo amplius prodesse potest meritum commune, tam capitis quàm membrorum ecclesiæ, si ad ipsum deriuetur. Sed existentibus in purgatorio, prosunt merita personæ, vt patet. ergo etiam prosunt illis indulgentiæ.

Oppositio

Petro dicitur. Quodcunque ligaueris super terram. Sed existentes in purgatorio non sunt super terram. ergo eis non videntur valere indulgentiæ.

Responsio.

Albertus magnus in 4. sen. dist. 20. sic respondet formaliter existente in purgatorio secundum aliquid sunt super terram: quia scilicet meruerunt dum viuerent, quòd eis etiam post mortem ad velociorem liberationem possent valere, & hoc etiam in sequentibus, in

litera

litera habetur ex verbis Augustini. Purgatorium enim quodammodo via est:& quodammodo terminus. Quantum enim ad confirmationem, quia peccare amplius non possunt, sunt in termino, sed quo ad non peruenisse ad hoc, ad emendam, quæ emendantur, sunt adhuc in via & in transitu ad pœnitentiam. Hæc magnus Doctor.

Considerato attentius, quòd in animabus purgatorij, propter præcedentia merita vel demerita, duplex reperitur dispositio. Prima quidem ad hoc quòd liberentur à pœnis,& hæc omnibus est communis. Alia ad velociorem liberationem. Et hæc nobis ignorata est. propter hanc secundam dispositionem dicitur in glo. in verbo mendaciter. c. Abusionibus:de pe.& re. in cle. quòd animæ purgatorij reseruantur iudicio Dei. Vide alia, quæ diximus, circa hanc glossam, in reuocatione Martini: persuasione prima

Ab ingenio minime vigentibus multa pariter obiiciunt, quæ potius turpissimos mores quorundam prædicantium indulgentias tangunt: quàm veritatem. Quocirca vltimam disputationem ingrediamur. Et pro hac benedictus Deus. Amen.

Disputatio quinta & vltima.

Conclusio.

POtestate clauis nedum per modum suffragij pastores catholici pœnæ non solum à canone impositæ: sed etiam secundum se debitæ, remissionem dant animabus

Declaratio.

Gratia clarioris intelligentiæ, circa hanc conclusionem: Primo declarandi sunt termini. Secundò in medium adducendæ opiniones. Tertiò probanda est ipsa conclusio.

Primus terminus est potestate clauis: & intelligitur de claue iurisdictionis, non autem ordinis. Hinc ait S. Tho. in 4.dist. 20. q. 1. ar 3. q. 2. ad 1. Clauis est duplex ordinis & iurisdictionis. Clauis ordinis sacramentale quoddam est, & quia sacramentorum effectus non sunt determinati ab homine, sed à Deo: Ideo non potest taxare sacerdos, quantum per clauem ordinis in foro confessionis de pœna dimittat, sed tantum dimittitur, quantum Deus ordinauit. Sed clauis iurisdictionis non est quid sacramentale, & effectus eius arbitrio hominis subiacet Et huiusmodi clauis effectus est remissio per indulgentias, cum non pertineat ad dispensationem sacramentorum talis remissio, sed ad dispensationem bonorum communium ecclesiæ. Et ideo legati etiam non sacerdotes, indulgentias facere possunt. Vnde in arbitrium dantis indulgentiam est taxare quantum per indulgentiam pœna remittatur. Si tamen inordinatè remittat, ita quòd homines pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocentur, peccat faciens tales indulgentias. Nihilominus quis plenam indulgentiam cõsequitur. Hæc S. Tho.

Aduertendum quòd dare remissionem pœnæ animabus: per modum suffragij, differt à remissione data per potestatem clauis sex modis.

Primo in causa Nam suffragium prouenire potest à non habente clauem, remissio vero alia non prouenit nisi ab habente clauem.

Pro cuius intellectu scito, vt ait S. Tho. in 4.dist.20.ar.4. in responsione ad primam quæstionem. Indulgentiæ effectum habent secundum quòd opera satisfactoria vnius alteri computantur, non solum ex vi charitatis directa ad ipsum, sed etiam ex intentione operantis, aliquo modo directa ad ipsum. Sed intentio alterius potest ad alterum dirigi tripliciter, aut in speciali, aut in generali, aut in singulari.

In singulari quidem, sicut cum quis pro alio satisfacit determinatè. & sic quilibet potest alteri sua opera communicare.

In speciali, sicut cum quis orat pro congregatione sua, & familiaribus & benefactoribus,& ad hoc ordinat etiam sua opera satisfactoria. Et sic ille, qui congregationi præest, potest opera illa alij communicare applicando intentionem illorum qui sunt de congregatione sua ad hunc determinate.

Sed in generali, sicut cum quis opera sua ordinat ad bonum ecclesiæ in generali, & sic ille qui præest ecclesiæ, generaliter potest opera illa communicare applicando intensionem suam ad hunc vel illũ,& quia homo est pars congregationis,

gregationis, & congregatio est pars ecclesiæ. Ideo in intentione boni priuati includitur intentio boni congregationis,& boni totius ecclesiæ. Et ideo ille qui præest toti ecclesiæ potest communicare ea,quę sunt congregationis:&huius hominis,& ille qui pręest congregationi,ea quæ sunt huius hominis, sed non conuertitur.hæc ille.

Secundo distinguuntur in effectu. Nam per suffragium tantum, quod est communicatio bonorũ prædictorum, quamuis homo soluatur à reatu pœnæ quantum ad Deum:non tamen soluitur à debito faciendi satisfactionem iniunctam ad quam obligatus est ex præcepto ecclesiæ,per secundam vero remissionem,quæ pariter suffragium est, imò perfectius est: & dicitur suffragium ab vtroque absoluitur.

Tertiò differunt in radice. Nam remissio pœnæ,consequens potestatẽ clauis,prouenit mediatè vel immediatè ab indeficientia meritorum, vt sibi in omnibus aliis valere possit. Vnde nullus absoluitur à pœna debita pro tota,nisi determinatè pro eo fiat:quantum debebatur. In ecclesia vero tota est indeficientia meritorum præcipuè propter meritum Christi: Cuius ecclesiæ caput est Papa.

Quartò differunt in subiecto dante. Nam sua suffragia singularia quilibet in gratia existens potest alteri communicare:quia opera sua. Itidem ille qui cõgregationi præest,potest opera illius alteri communicare,applicando intentionem suam ad hunc vel illum. Suffragia vero per potestatem clauis data,non dãtur nisi à papa,qui præest indeficientiæ meritorum ecclesiæ. Ideò potestas dandi talia suffragia, plenè residet in papa: quia potest facere quod vult, causa tamen existente legitima,sed in episcopis ac multis aliis est taxatum suffragium, secũdum ordinationem papæ. Ideo possunt facere quod eis taxatum est, & non amplius.

Quintò differunt in nomine. Nam indulgentiæ dicuntur,quę proueniunt à potestate clauis,suffragia vero simpliciter reliqua nuncupantur. Sextò & vltimò in ordine. Nam dans indulgentias, potest dare alia suffragia:non autem e conuerso.

Circa illam particulam, non solum à canone impositæ, sed etiam secundum se debitæ:notandum, quòd pro peccatis est à diuina iustitia imposita pœna, & diuersa:hoc enim facere ad iustitiam pertinet distributiuam,& ad prudentissimum legislatorem quemcunque. Ideo Deuteronomij 25. dicitur. Pro mensura peccati erit & plagarũ modus. Et Isaiæ 27. In mensura contra mensuram cum obiecta fuerit,vindicabo eã. Hæc verò duplex est, actualis, & virtualis. Actualis multiplex conuincitur spiritualis tantum, vt quę est animarum separatarum & quarundam est æterna, est alia temporalis.s.purgatorij. Alia tãtum corporalis:vt ieiunium, peregrinatio, psalmodia,lachrymæ, disciplinæ: genuflexiones,vigiliæ, continentia, & omnia pietatis opera. Alia spiritualis & corporalis simul,vt orationes mentales, vota, meditationes,contemplationes, studia. Harum vero alia diuina, vt tribulationes & flagella Dei ad hæ.12. Flagellat autem omnem filium,quem recipit, alia voluntariè assumpta. Virtualis pœna est omne opus à diuina pietate acceptatũ loco pœnæ:sicut contritio ab excellenti proueniens charitate,quæ non solum culpam delere potest:sed etiam pro omni pœna satisfacere. Nam fides Magdalenæ,excellenti gradu charitatis formata, illi & culpam & pœnam omnem simul remisit,dicente domino Remittuntur tibi peccata tua, quo ad culpam, fides tua te saluam fecit. Vade in pace. Lucæ 7. Quo ad pœnam. Hoc idem fit in adultis baptizatis Deo acceptante baptisma ad delectionem culpæ,& remissionem pœnæ. Dicente b. Ambrosio gratia Christi omnia condonat gratis, & intelligitur:quia ipse Christus satisfecit. Pœna vero canonica ea est, quam canones imponunt variis criminibus quæ nunc arbitraria est omnino. Quam vt canonica est,papa in pręsenti vita potest remittere pro suo arbitrio. Et hæc nonnunquam satisfacit,pœnæ à Deo impositæ simul & ab ecclesia, nonnunquam tantum ecclesię plenè, Deo vero semper secundum partem saltim, si tamen fiat ab existente in gratia. Aliquando vero Deo plenè poterit existẽs in gratia propter excellentem gradum charitatis satisfacere, exoluendo partem pœnitentiæ canonicæ. ad reliquam vero tenetur vinculo præcepti ecclesiæ nescientis

certitu-

certitudinē diuinæ acceptationis. Quia vero superabundat, coram Deo conuertitur in meritum operantis. Ideo quicquid supererogauerit, cum dominus venerit, reddet illi.

Catholici itaque pastores ac præsertim papa remittere possunt omnem pœnam canonicam, includentem pœnam diuinam: vt dictum est, applicando merita aliorum ad satisfactionem debitā, & hoc per indulgentias tantum. Pœnam vero canonicam, si pura daretur pro libero arbitrio, papa remittit etiam sine indulgentiis. Pœnam verò diuinam tantum remittere potest papa, siue per indulgentias, siue quomodolibet applicando merita in thesauro seruata ecclesiæ, loco illius debitæ pœnæ. Et hanc applicationem efficit viuis & animabus purgatorij, qui talis suffragij sunt capaces propter recessum à nobis in eadem dispositione, causa tamen semper existente legitima, ceu indesinenter repetit S. Tho. loquens de hac materia. Et huic applicationi portæ inferi non præualēt quoniam huius clauis potestate aperit animabus nondum ingressis regnum cœlorum. Cęteri quoque siue præsides multitudinis, siue speciales personę, pro tali pœna suffragia afferre & applicare possunt.

Circa opiniones, Primo adducam opiniones circa radicem valoris indulgentiarum. Secundo circa ipsum valorē. Et enim hæc duo exiguntur ad intellectum conclusionis. Prima est S. Thomæ, & viæ communis apud omnes theologos, quòd indulgentiæ valent per applicationem meritorum Christi & aliorum sanctorum loco pœnæ debitæ pro peccatis. Secunda est Durandi dicentis quòd indulgentiæ fiunt de meritò Christi, qui indubitanter pertinet ad thesaurum ecclesiæ, & sufficit pro toto mundo primæ Io. primo. Ipse est propitiario ꝓ peccatis nostris, & non solum pro peccatis nostris, sed totius mundi.

De merito verò passionis sanctorum ponit in dubium. Tum quia intentio merentis est necessaria ad hoc quòd meritum suum redundet in alterum. Sed de hac intentione nulla habetur historia, ergo.

Tum quia illę passiones & illa merita, sunt plenè remunerata. Ad primum dicitur, quòd hoc sancti intendunt explicitè vel implicitè. Nam sanctus quilibet conformatur capiti Christo, cuius merita illata sunt in ecclesia, & quotidie inferuntur ab existentibus in gratia. Hinc est illud Pauli secundæ ad Cor. 1. Adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi, & totius ecclesiæ. Cuius caput est Christus adimpleo. i. addo mensuram. & sic exponit glossa. hoc quoque sequitur ex charitate faciēte merita singulorum communia. Ad secundum dicitur, quòd passiones & pœnæ, vt sunt meritoriæ, sufficienter sunt remuneratę, non autem vt sunt satisfactorię, hoc patet in eo, qui satisfacit pro alio oratione, quæ tamen in sinu eius conuertitur.

Tertia opinio est Aureoli in 4. dist 20. dicentis, quòd papa potest dare indulgentias non solum per modum recompensationis & satisfactionis, quod fit accipiendo de merito Christi & sanctorum, sed etiam auctoritate sibi tradita à Christo, cum dixit, Quodcunque ligaueris super terram. Ideò auctoritatiuè & absolutiuè nihil dando pro recompensatione, potest pœnas, quas voluerit relaxare.

Et scito, quòd hæc opinio conuenit cum opinione b. Tho. ꝙ potestate clauis iurisdictionis dētur indulgentiæ differt verò, quòd sola potestas clauis possit sufficere asserendo, dicente S Thom. quòd applicatio meritorum exigitur.

Quarta opinio est nouissima. Martini Lutheri duo inter cętera dicentis. Primum quòd papa non potestate clauis, quam nullam habet, sed modum suffragij: dat animabus remissionem: & hoc asserit in conclusione. 26. & qualem potestatem habet Papa in purgatorium generaliter, talem habet quilibet episcopus in sua diœcesi, & curatus in sua parochia particulariter huius rationes soluentur inferius, & hæc de opinionibus radicis valoris indulgētiarum. Sunt itaque duæ opiniones extremæ. s. Lutheri & Aureoli, & S. Tho. media quam sequitur Durandus vno dempto, vt patuit.

Probatur itque conclusio. s. quòd potestate clauis dentur indulgentię. Quod dant prælati in persona Christi, dant potestate clauis. Sed præsules catholici dant indulgentias in persona Christi ergo potestate clauis. Probatio mediæ est auctoritate b. Pauli 2 ad Cor. 2. dicentis. Nam & ego quod donaui, si quid

propter vos donaui in persona Christi, glo. idest, ac si Christus donasset. Sed Christus poterat relaxare pœnam peccati, vt patet de muliere adultera, ergo & Paulus potuit, ergo & papa, qui non est minoris auctoritatis, quam Paulus fuerit.

Præterea potestas ligandi atque soluendi, eãdem consequitur auctoritatem in foro ecclesiæ, sed ligare pertinet ad potestatem clauis iurisdictionis, ergo soluere à pœna canonica, sequetur necessario potestatem clauis iurisdictionis.

Præterea. Quicquid conuenit alicui, vt præest ecclesiæ, conuenit eidem propter potestatem iurisdictionis. Sed conferre indulgentias conuenit pastoribus inquantum præsunt ecclesiæ, ergo.

Adhuc minus est excommunicare quam indulgentias facere. Sed excommunicare pertinet ad potestatem iurisdictionis, ergo etiam facere indulgentias.

Item. Eidem confertur dispensatio thesauri ecclesiæ, præcipuè vtilis, cui committitur regimen ecclesiæ. Sed non committitur regimen, nisi cui datur potestas iurisdictionis. ergo.

Ad hæc. Ecclesia generalis errare nõ potest: quia Christus qui in omnibus exauditus est pro sua reuerentia, dixit, super cuius confessione ecclesia fundata est. Ego rogaui pro te Petre vt nõ deficiat fides tua Luc. 22. Sed ecclesia gñralis hoc semper sensit, vt non nisi habens potestatem iurisdictionis conferre possit indulgentias. ergo Potestate clauis dantur indulgentiæ.

Confirmantur prædicta ex more litterarum curiæ Romanæ, vtentium tali modo dicendi. Nos ergo de omnipotentis Dei misericordia & auctoritate Apostolorum Petri & Pauli confisi relaxamus centum dies &c.

Itidem de pœ. & re. c. Quod autem. dicitur remissiones eis non valere, quæ non fuerint ab eorum iudice factæ. Sed iudex ecclesiasticus non est sine potestate iurisdictionis. ergo.

Supersunt vero duæ partes conclusionis probandæ. Prima quòd pastores catholici remittant pœnas à canone impositas. Et quia hæc ab omnibus admittitur, ideò tanquam manifesta relinquitur. Secunda pars est, quòd remittant pœnas secundum se, idest lege diuina impositas. & hoc probatur, primo sic. Quod rectè fit à pastoribus ecclesiæ, approbatur à Deo, iuxta priuilegium Petro concessum, Sed pastores catholici remittunt pœnas canonicas, includentes secundum totum vel secundum partem pœnas secundum se, ergo remittunt pœnas secundum se debitas. Secundo probatur sic. Absolutus à pastore ecclesiæ à pœnis iniunctis in hoc seculo, aut tenet in futuro soluere pœnã, lege diuina impositã, aut nõ. Si nõ. Ergo pastores catholici remittũt pœnas debitas scdm se. Si sic. Ergo soluet in purgatorio. Sequit igitur, ꝙ ecclesia remittat ad pœnas grauiores. Quòd aduersatur pietati spiritussancti gubernãtis ecclesiam, de quo dicitur disponit omnia suauiter.

Oppositio contra primam partem conclusionis: quòd papa potestate clauis remissionem dat animabus.

Primo obiicit Martinus in conclusione. 26. per illam vulgatam Hostiensis rationem, videlicet si claues sese ad purgatorium extenderent: possent euacuare purgatorium. Atque crudelis esset papa, quòd non euacuat purgatorium.

Responsio.

Papa potest, existente causa iusta, & rationabili: ne aduersus iustitiam diuinam temerè agat.

Contra.

Instat idem. Quænam ista erit causa rationabilis? Num aliqua maior erit ꝙ charitas iustior vel rationabilior?

Responsio.

Primo dico, quòd charitas inter causas non computatur, sed supponitur omni causæ. Nullam quoque adesse nõ posse in tanta latitudine contingentium quam infinitatem vocat Aristoteles dicens. Infinita vni accidunt, quanto magis in numeris per secula asserere non ausim succedentibus.

Expoliare itidem purgatorium pro libito aduersatur mandato Christi, qui iussit triticum seruatum in ecclesia dispensari familiæ in tempore.

Hoc etiã non agendũ est à Papa, quia particulari iudicio Dei subsunt. cle. de pœ. & remis. c. abusionibus. Recolitoque à nobis dicta fuere circa illam glossam præsertim de dispositione suprà.

Hoc pariter exemplo Christi actitandum non est, qui à mortuis resurgens, non

non nisi patres in lymbo existentes iam pœna soluta, liberauit: vt communiter tenent doctores.

Secunda.

Clauis ecclesiæ pariter ligat sicut & soluit, sed non potest ligare animas purgatorij, ergo nec soluere.

Responsio.

Clauis auctoritatiuè tantum soluens potest ligare. Et hoc verum est in potestate ordinaria, non autem in subdelegata, neque in soluente aliquo alio adito. Non enim valet hoc, instituere potest, ergo destituere. Episcopus potest ordinare, ergo potest soluere ab ordinatione. Patet ergo illa maior propositio triplicem patitur calumniam. Prima quia in omni habente potestatem non verificatur. Secunda quia in sola tantum clauis iurisdictionis potestate tenet. i. quæ à nullo addito operatur. Tertiò, quia falsa est vniuersaliter in omni claue, puta in claue ordinis.

Tertia.

Si potestate clauis remittit, cur non tollit Papa nomen suffragij, & non vtitur nomine auctoritatis ac potestatis in dando indulgentias.

Responsio.

Non est tollendum imò seruandum necessariò nomen suffragij propter differentias superinductas. Nomine verò auctoritatis non vti Pontificem falsum est.

Oppositio contra illam partem conclusionis pœnæ, non solum a canone impositæ, sed etiam secundum se debitæ.

Arguit primò sic idem Martinus in conclusione. 20. ex ipso stilo pontificis de iniunctis pœnitentiis misericorditer in domino relaxamus.

Responsio.

Hic non est omnis stilus: sed plenariam nonnunquam omnium peccatorum remissionem largitur. Dico secundò quòd in pœnis canonicis pœnæ diuinæ includuntur, acceptantque à Deo iuxta illud Matthæi. 16. Quodcunque ligaueris super terram: erit ligatum & in cœlis.

Secunda obiectio.

Id nulla auctoritate probatur, nullisque auctoribus, nisi forte Petro de Palude, Augustino de Anchona, Capreolo &c. Sed quicquid hi sentiunt, nō facit argumentum fidei. ergo.

Responsio.

Præfati doctores id ingeniosè & sancto edocente spiritu, deducunt ex sacris literis. Est aūt signū animi, male de rebus fidei sentientis, quando adherere renuit ingenuis præclarissimis ac eorum vniformi sententiæ in dubiis fidei: quemadmodum inquit Arist. in topicis aduersus contradicentem dictis sapientum sollicitum esse stultum est.

Tertia obiectio.

Extra de pœ. & re. Cum ex eo dicitur quòd per indulgentias satisfactio penitētialis eneruatur per indulgētias, scilicet indiscretas & superfluas.

Responsio.

Hæc auctoritas conducit potius proposito quàm officiat. Tum quia pœna diuina in canonica pœna continetur, vt dictum est. Tum quia pœnitentia & canonica est & diuina. Matthæi 4. pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.

Oppositio Aureoli in dist. 20. quarti, scilicet quòd papa possit auctoritatiuè remittere pœnas pro peccatis debitas, sine applicatione meritorum.

Rescripta papalia obtinent vim iuris & auctoritatis sanctorum. sed in rescriptis papalibus fit relaxatio auctentico modo, sic. Nos ergo de omnipotentis Dei misericordia & auctoritate apostolorum Petri & Pauli confisi, relaxamus tibi centum dies &c. ergo auctoritatiuè.

Responsio.

Concedimus fieri per auctoritatem Petri & Pauli relaxationes, sed media applicatione meritorum & non sine satisfactione, & hoc haberi non potest ex rescriptis papalibus. Restringitur ergo auctoritas pontificis, quia exigit necessario charitatem in recipiente & causam mouentem, quæ est pietas in dante, ratio superius facta est.

Secunda.

In potestate papæ est relaxare omne vinculum impediens à regno celorum. Quia dictum fuit Petro. Quodcumque ligaueris &c. Sed obligatio ad pęnam est huiusmoi.ergo.

Responsio.

Maior est vera, iuncta satisfactione non autem simpliciter: vt dictum fuit. Remittere enim sine satisfactione: solius est potestatis excellentię christi,dei imortalis.

Tertia.

Cui committitur maius: committitur minus.sed maius est absoluere à culpa & à pęna: & commissum est capiti absoluere ab omni culpa sine exceptione.ergo.

Responsio.

Responderent canonistę ꝙ vera est maior quando minus est maiori includitur. Dicitur etiam si valeret hic modus arguendi: sequeretur ꝙ omnis sacerdos haberet auctoritatem conferendi indulgentias: vt patet:quia eis committitur absolutio à culpa:quod est maius.

Dicitur quoque, quod licet semper absolutio à pęna esset, quid minus quã ansolutio à culpa:non tamen semper decet quod cui committitur maius cõmittatur minus: quia absolutio à culpa in nullo casu potest esse nociua nec impeditiua maioris boni: secus est de absolutione à pęna.

Quarta.

Claues non solum extendunt se ad culpam: sed etiam ad pęnam. sed in aliquo sacramento quandoque potest relaxari tota pęna sicut in baptismo:ergo videtur ꝙ datum sit alicui in ecclesia: maximè principi: quod saltem ministrando sacramentum pænitentiæ: possit totam pænam relaxare.

Responsio.

Subsumpta propositio errat: fit enim relaxatio peccatorum in baptismo cum sufficientissima satisfactione passionis christi. Item dato, quod papa mediante sacramento possit omnem pænam remittere: hoc non est nisi per completum sacramentum. Vbi necessario sunt contritio confessio, & satisfactio. Non est autem satisfactio, nisi pænitens per propria opera penalia plenarie satisfaciat,vel alius pro eo: vel nisi satisfactio christi & sanctorum sibi per indulgentiam applicetur ab eo,qui potest. Pro prædictis omnibus benedictus deus Amen.

Finis disputatorum catholicè per fratrem Isidorum de Isolanis Mediolanen.

